# तुकाराम गाथा – अभंग संग्रह १ ते ५००

Tukaram Gatha abhang all

१

समचरणदृष्टि विटेवरी साजिरी । तेथें माझी हरी वृत्ति राहो ॥१॥

आणीक न लगे मायिक पदार्थ । तेथें माझें आर्त्त नको देवा ॥ध्रु.॥

ब्रम्हादिक पदें दुःखाची शिराणी । तेथें दुश्चित झणी जडों देसी ॥२॥

तुका म्हणे त्याचें कळलें आम्हां वर्म । जे जे कर्मधर्म नाशवंत ॥३॥

२

सुंदर तें ध्यान उभे विटेवरी । कर कटावरी ठेवूनियां ॥१॥

तुळसीहार गळां कासे पीतांबर । आवडे निरंतर हेंचि ध्यान ॥ध्रु.॥

मकरकुंडलें तळपती श्रवणीं । कंठीं कौस्तुभमणि विराजित ॥२॥

तुका म्हणे माझें हें चि सर्व सुख । पाहीन श्रीमुख आवडीनें ॥३॥

३

सदा माझे डोळे जडो तुझे मूर्ती । रखुमाईच्या पती सोयरिया ॥१॥

गोड तुझें रूप गोड तुझें नाम । देईं मज प्रेम सर्व काळ ॥ध्रु.॥

विठो माउलिये हा चि वर देईं । संचरोनि राहीं हृदयामाजी ॥२॥

तुका म्हणे कांहीं न मागे आणीक । तुझे पायीं सुख सर्व आहे ॥३॥

४

राजस सुकुमार मदनाचा पुतळा । रविशशिकळा लोपलिया ॥१॥

कस्तुरीमळवट चंदनाची उटी । रुळे माळ कंठीं वैजयंती ॥ध्रु.॥

मुगुट कुंडले श्रीमुख शोभलें । सुखाचें ओतलें सकळ ही ॥२॥

कासे सोनसळा पांघरे पाटोळा । घननीळ सांवळा बाइयानो ॥३॥

सकळ ही तुम्ही व्हा गे एकीसवा । तुका म्हणे जीवा धीर नाहीं ॥४॥

५

कर कटावरी तुळसीच्या माळा । ऐसें रूप डोळां दावीं हरी ॥१॥

ठेविले चरण दोन्ही विटेवरी । ऐसें रूप हरी दावीं डोळां ॥ध्रु.॥

कटीं पीतांबर कास मिरवली । दाखवीं वहिली ऐसी मूर्ती ॥२॥

गरुडपारावरी उभा राहिलासी । आठवें मानसीं तें चि रूप ॥३॥

झुरोनी पांजरा होऊं पाहें आतां । येईं पंढरीनाथा भेटावया ॥४॥

तुका म्हणे माझी पुरवावी आस । विनंती उदास करूं नये ॥५॥

६

गरुडाचें वारिकें कासे पीतांबर । सांवळें मनोहर कैं देखेन ॥१॥

बरवया बरवंटा घनमेघ सांवळा । वैजयंतीमाळा गळां शोभे ॥ध्रु.॥

मुगुट माथां कोटि सूर्यांचा झळाळ । कौस्तुभ निर्मळ शोभे कंठीं ॥२॥

ओतींव श्रीमुख सुखाचें सकळ । वामांगीं वेल्हाळ रखुमादेवी ॥३॥

उद्धव अक्रूर उभे दोहींकडे । वर्णिती पवाडे सनकादिक ॥४॥

तुका म्हणे नव्हे आणिकांसारिखा । तो चि माझा सखा पांडुरंग ॥५॥

विराण्या – अभंग २५

७

वाळो जन मज म्हणोत शिंदळी । परि हा वनमाळी न विसंबें ॥१॥

सांडूनि लौकिक जालियें उदास । नाहीं भय आस जीवित्वाची ॥२॥

नाइकें वचन बोलतां या लोकां । म्हणे जालों तुका हरिरता ॥३॥

८

आधिल्या भ्रतारें काम नव्हे पुरा । म्हणोनि व्यभिचारा टेकलियें ॥१॥

रात्रंदिस मज पाहिजे जवळी । क्षण त्यानिराळी न गमे घडी ॥२॥

नाम गोष्टी माझी सोय सांडा आतां । रातलें अनंता तुका म्हणे ॥३॥

९

हाचि नेम आतां न फिरें माघारी । बैसलें शेजारीं गोविंदाचे ॥१॥

घररिघी जालें पट्टराणी बळें । वरिलें सांवळें परब्रम्ह ॥२॥

बळियाचा अंगसंग जाला आतां । नाहीं भय चिंता तुका म्हणे ॥३॥

१०

नाहीं काम माझें काज तुम्हांसवें । होतें गुप्त ठावें केलें आतां ॥१॥

व्यभिचार माझा पडिला ठाउका । न सर ती लोकांमाजी जालें ॥२॥

न धरावा लोभ कांहीं मजविशीं । जालें देवपिशी तुका म्हणे ॥३॥

११

विसरले कुळ आपुला आचार । पती भावे दीर घर सोय ॥१॥

सांडिला लौकिक लाज भय चिंता । रातलें अनंता चित्त माझें ॥२॥

मज आतां कोणी आळवाल झणी । तुका म्हणे कानीं बहिरी जालें ॥३॥

१२

न देखें न बोलें नाइकें आणीक । बैसला हा एक हरि चित्तीं ॥१॥

सासुरें माहेर मज नाहीं कोणी । एक केलें दोन्ही मिळोनियां ॥२॥

आळ आला होता आम्ही भांडखोरी । तुका म्हणे खरी केली मात ॥३॥

१३

दुजा ऐंसा कोण बळी आहे आतां । हरि या अनंता पासूनिया ॥१॥

बळियाच्या आम्ही जालों बळिवंता । करूं सर्व सत्ता सर्वांवरी ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही जिवाच्या उदारा । जालों प्रीतिकरा गोविंदासी ॥३॥

१४

क्षणभरी आम्ही सोसिलें वाईट । साधिलें अवीट निजसुख ॥१॥

सांडी मांडी मागें केल्या भरोवरी । अधिक चि परी दुःखाचिया ॥२॥

तुका म्हणे येणें जाणें नाहीं आतां । राहिलों अनंताचिये पायीं ॥३॥

१५

आम्हां आम्ही आतां वडील धाकुटीं । नाहीं पाठीं पोटीं कोणी दुजें ॥१॥

फावला एकांत एकविध भाव । हरि आम्हांसवें सर्व भोगी ॥२॥

तुका म्हणे अंगसंग एके ठायीं । असों जेथें नाहीं दुजें कोणी ॥३॥

१६

सर्व सुख आम्ही भोगूं सर्व काळ । तोडियेलें जाळ मोहपाश ॥१॥

याचसाठी सांडियेले भरतार । रातलों या परपुरुषाशीं ॥२॥

तुका म्हणे आतां गर्भ नये धरूं । औषध जें करूं फळ नव्हे ॥३॥

१७

एका जिवें आतां जिणें जालें दोहीं । वेगळीक कांहीं नव्हे आतां ॥१॥

नारायणा आम्हां नाहीं वेगळीक । पुरविली हे भाक सांभाळिली ॥२॥

तुका म्हणे जालें सायासाचें फळ । सरली ते वेळ काळ दोन्ही ॥३॥

१८

हासों रुसों आतां वाढवूं आवडी । अंतरींची गोडी अवीट ते ॥१॥

सेवासुखें करूं विनोदवचन । आम्ही नारायण एकाएकीं ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही जालों उदासीन । आपुल्या आधीन केला पति ॥३॥

१९

मजसवें आतां येऊं नका कोणी । सासुरवासिनी बाइयानो ॥१॥

न साहवे तुम्हां या जनाची कूट । बोलती वाईट ओखटें तें ॥२॥

तुका म्हणे जालों उदास मोकळ्या । विचरों गोवळ्यासवें आम्ही ॥३॥

२०

शिकविलें तुम्हीं तें राहे तोंवरी । मज आणि हरी वियोग तों ॥१॥

प्रसंगीं या नाहीं देहाची भावना । तेथें या वचना कोण मानी ॥२॥

तुका म्हणे चित्तीं बैसला अनंत । दिसों नेदी नित्य अनित्य तें ॥३॥

२१

सांगतों तें तुम्हीं अइकावें कानीं । आमुचे नाचणीं नाचूं नका ॥१॥

जोंवरी या तुम्हां मागिलांची आस । तोंवरी उदास होऊं नका ॥२॥

तुका म्हणे काय वांयांविण धिंद । पति ना गोविंद दोन्ही नाहीं ॥३॥

२२

आजिवरी तुम्हां आम्हां नेणपण । कौतुकें खेळणें संग होता ॥१॥

आतां अनावर जालें अगुणाची । करूं नये तें चि करीं सुखें ॥२॥

तुका म्हणे आतां बुडविलीं दोन्ही । कुळें एक मनीं नारायण ॥३॥

२३

सासुरियां वीट आला भरतारा । इकडे माहेरा स्वभावें चि ॥१॥

सांडवर कोणी न धरिती हातीं । प्रारब्धाची गति भोगूं आतां ॥२॥

न व्हावी ते जाली आमुची भंडाई । तुका म्हणे काई लाजों आतां ॥३॥

२४

मरणाही आधीं राहिलों मरोनी । मग केलें मनीं होतें तैसें ॥१॥

आतां तुम्ही पाहा आमुचें नवल । नका वेचूं बोल वांयांविण ॥२॥

तुका म्हणे तुम्ही भयाभीत नारी । कैसे संग सरी तुम्हां आम्हां ॥३॥

२५

परपुरुषाचें सुख भोगे तरी । उतरोनि करीं घ्यावें सीस ॥१॥

संवसारा आगी आपुलेनि हातें । लावूनि मागुतें पाहूं नये ॥२॥

तुका म्हणे व्हावें तयापरी धीट । पतंग हा नीट दीपासोई ॥३॥

२६

अइकाल परी ऐसें नव्हे बाई । न संडा या सोई भ्रताराची ॥१॥

नव्हे आराणुक लौकिकापासून । आपुल्या आपण गोविलें तें ॥२॥

तुका म्हणे मन कराल कठीण । त्या या निवडोन मजपाशीं ॥३॥

२७

आहांच वाहांच आंत वरी दोन्ही । न लगा गडणी आम्हां तैशा ॥१॥

भेऊं नये तेथें भेडसावूं कोणा । आवरूनि मना बंद द्यावा ॥२॥

तुका म्हणे कांहीं अभ्यासावांचुनी । नव्हे हे करणी भलतीची ॥३॥

२८

बहुतांच्या आम्ही न मिळो मतासी । कोणी कैसी कैसी भावनेच्या ॥१॥

विचार करितां वांयां जाय काळ । लटिकें तें मूळ फजितीचें ॥२॥

तुका म्हणे तुम्ही करा घटापटा । नका जाऊं वाटा आमुचिया ॥३॥

२९

त्याचें सुख नाहीं आलें अनुभवा । कठिण हें जिवा तोंचिवरी ॥१॥

मागिलांचे दुःख लागों नेदी अंगा । अंतर हें संगा नेदी पुढें ॥२॥

तुका म्हणे सर्वविशीं हा संपन्न । जाणती महिमान श्रुति ऐसें ॥३॥

३०

न राहे रसना बोलतां आवडी । पायीं दिली बुडी माझ्या मनें ॥१॥

मानेल त्या तुम्ही अइका स्वभावें । मी तों माझ्याभावें अनुसरलें ॥२॥

तुका म्हणे तुम्हीं फिरावें बहुतीं । माझी तों हे गती जाली आतां ॥३॥

३१

न बोलतां तुम्हां कळों न ये गुज । म्हणउनी लाज सांडियेली ॥१॥

आतां तुम्हां पुढें जोडीतसें हात । नका कोणी अंत पाहों माझा ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही बैसलों शेजारीं । करील तें हरी पाहों आतां ॥३॥

३२

नये जरी तुज मधुर उत्तर । दिधला सुस्वर नाहीं देवें ॥१॥

नाहीं तयाविण भुकेला विठ्ठल । येइल तैसा बोल रामकृष्ण ॥ध्रु.॥

देवापाशीं मागें आवडीची भक्ति । विश्वासेंशीं प्रीति भावबळें ॥२॥

तुका म्हणे मना सांगतों विचार । धरावा निर्धार दिसेंदिस ॥३॥

३३

सावध जालों सावध जालों । हरिच्या आलों जागरणा ॥१॥

तेथें वैष्णवांचे भार । जयजयकार गर्जतसे ॥ध्रु.॥

पळोनियां गेली झोप । होतें पाप आड तें ॥२॥

तुका म्हणे त्या ठाया । ओल छाया कृपेची ॥३॥

३४

आपुलिया हिता जो असे जागता । धन्य माता पिता तयाचिया ॥१॥

कुळीं कन्यापुत्र होतीं जीं सात्त्विक । तयाचा हरिख वाटे देवा ॥ध्रु.॥

गीता भागवत करिती श्रवण । आणीक चिंतन विठोबाचें ॥२॥

तुका म्हणे मज घडो त्याची सेवा । तरी माझ्या दैवा पार नाहीं ॥३॥

३५

अंतरींची घेतो गोडी । पाहे जोडी भावाची ॥१॥

देव सोयरा देव सोयरा । देव सोयरा दीनाचा ॥ध्रु.॥

आपुल्या वैभवें । शृंगारावें निर्मळ ॥२॥

तुका म्हणे जेवी सवें । प्रेम द्यावें प्रीतीचें ॥३॥

३६

सुखें वोळंब दावी गोहा । माझें दुःख नेणा पाहा ॥१॥

आवडीचा मारिला वेडा । होय होय कैसा म्हणे भिडा ॥ध्रु.॥

निपट मज न चले अन्न । पायली गहूं सांजा तीन ॥२॥

गेले वारीं तुम्हीं आणिली साकर । सातदी गेली साडेदहा शेर ॥३॥

अखंड मज पोटाची व्यथा । दुधभात साकर तूप पथ्या ॥४॥

दो पाहरा मज लहरी येती । शुद्ध नाहीं पडे सुपती ॥५॥

नीज नये घाली फुलें । जवळीं न साहती मुलें ॥६॥

अंगी चंदन लावितें भाळीं । सदा शूळ माझे कपाळीं ॥७॥

हाड गळोनि आलें मास । माझें दुःख तुम्हां नेणवे कैसें ॥८॥

तुका म्हणे जिता गाढव केला । मेलियावरि नरका नेला ॥९॥

३७

पावलें पावलें तुझें आम्हां सर्व । दुजा नको भाव होऊं देऊं ॥१॥

जेथें तेथें तुझीं च पाउलें । त्रिभुवन संचलें विठ्ठला गा ॥ध्रु.॥

भेदाभेदमतें भ्रमाचे संवाद । आम्हां नको वाद त्यांशीं देऊं ॥२॥

तुका म्हणे अणु तुजविण नाहीं । नभाहूनि पाहीं वाढ आहे ॥३॥

३८

वंदूं चरणरज सेवूं उष्टावळी । पूर्वकर्मा होळी करुनी सांडूं ॥१॥

अमुप हे गांठीं बांधूं भांडवल । अनाथा विठ्ठल आम्हां जोगा ॥ध्रु.॥

अवघे होती लाभ एका या चिंतनें । नामसंकीर्तनें गोविंदाच्या ॥२॥

जन्ममरणाच्या खुंटतील खेपा । होईल हा सोपा सिद्ध पंथ ॥३॥

गेले पुढें त्यांचा शोधीत मारग । चला जाऊं माग घेत आम्ही ॥४॥

तुका म्हणे घालूं जीवपणा चिरा । जाऊं त्या माहेरा निजाचिया ॥५॥

३९

जेविले ते संत मागें उष्टावळी । अवघ्या पत्रावळी करुनी झाडा ॥१॥

सोवळ्या ओंवळ्या राहिलों निराळा । पासूनि सकळां अवघ्यां दुरीं ॥ध्रु.॥

परें परतें मज न लागे सांगावें । हें तों देवें बरें शिकविलें ॥२॥

दुसर्यातें आम्ही नाहीं आतळत । जाणोनि संकेत उभा असे ॥३॥

येथें कोणीं कांहीं न धरावी शंका । मज चाड एका भोजनाची ॥४॥

लांचावला तुका मारितसे झड । पुरविलें कोड नारायणें ॥५॥

४०

देवाच्या प्रसादें करा रे भोजन । व्हाल कोण कोण अधिकारी ते ॥१॥

ब्रम्हादिकांसि हें दुर्लभ उच्छिष्ट । नका मानूं वीट ब्रम्हरसीं ॥ध्रु.॥

अवघियां पुरतें वोसंडलें पात्र । अधिकार सर्वत्र आहे येथें ॥२॥

इच्छादानी येथें वळला समर्थ । अवघें चि आर्त पुरवितो ॥३॥

सरे येथें ऐसें नाहीं कदाकाळीं । पुढती वाटे कवळीं घ्यावें ऐसें ॥४॥

तुका म्हणे पाक लक्षुमीच्या हातें । कामारीसांगातें निरुपम ॥५॥

४१

अवगुणांचे हातीं । आहे अवघी फजीती ॥१॥

नाहीं पात्रासवें चाड । प्रमाण तें फिकें गोड ॥ध्रु.॥

विष तांब्या वाटी । भरली लावूं नये होटीं ॥२॥

तुका म्हणे भाव । शुद्ध बरा सोंग वाव ॥३॥

४२

हरीच्या जागरणा । जातां कां रे नये मना ॥१॥

कोठें पाहासील तुटी । आयुष्य वेचे फुकासाटीं ॥२॥

ज्यांची तुज गुंती । ते तों मोकलिती अंतीं ॥२॥

तुका म्हणे बरा । लाभ काय तो विचारा ॥३॥

४३

धर्माची तूं मूर्ती । पाप पुण्य तुझे हातीं ॥१॥

मज सोडवीं दातारा । कर्मापासूनि दुस्तरा ॥ध्रु.॥

करिसी अंगीकार । तरी काय माझा भार ॥२॥

जिवींच्या जीवना । तुका म्हणे नारायणा ॥३॥

४४

ब्रम्हादिक जया लाभासि ठेंगणे । बळिये आम्ही भले शरणागत ॥१॥

कामनेच्या त्यागें भजनाचा लाभ । जाला पद्मनाभ सेवाॠणी ॥ध्रु.॥

कामधेनूचिया क्षीरा पार नाहीं । इच्छेचिये वाही वरुषावे ॥२॥

बैसलिये ठायीं लागलें भरतें । त्रिपुटीवरतें भेदी ऐसें ॥३॥

हरि नाहीं आम्हां विष्णुदासां जगीं । नारायण अंगीं विसावला ॥४॥

तुका म्हणे बहु लाटे हें भोजन । नाहीं रिता कोण राहत राहों ॥५॥

४५

दुजें खंडे तरी । उरला तो अवघा हरि ॥ आपणाबाहेरी । न लगे ठाव धुंडावा ॥१॥

इतुलें जाणावया जाणा । कोंडें तरी मनें मना ॥ पारधीच्या खुणा । जाणतें चि साधावे ॥ध्रु.॥

देह आधीं काय खरा । देहसंबंधपसारा ॥ बुजगावणें चोरा । रक्षणसें भासतें ॥२॥

तुका करी जागा । नको चाचपूं वाउगा ॥ आहेसि तूं आगा । अंगीं डोळे उघडी ॥३॥

४६

विष्णुमय जग वैष्णवांचा धर्म । भेदाभेदभ्रम अमंगळ ॥१॥

अइका जी तुम्ही भक्त भागवत । कराल तें हित सत्य करा ॥ध्रु.॥

कोणा ही जिवाचा न घडो मत्सर । वर्म सर्वेश्वरपूजनाचें ॥२॥

तुका म्हणे एका देहाचे अवयव । सुख दुःख जीव भोग पावे ॥३॥

४७

आम्ही जरी आस । जालों टाकोनि उदास ॥१॥

आतां कोण भय धरी । पुढें मरणाचें हरी ॥ध्रु.॥

भलते ठायीं पडों । देह तुरंगीं हा चढो ॥२॥

तुमचें तुम्हांपासीं । आम्ही आहों जैसीं तैसीं ॥३॥

गेले मानामान । सुखदुःखाचें खंडन ॥४॥

तुका म्हणे चित्तीं । नाहीं वागवीत खंती ॥५॥

४८

निंदी कोणी मारी । वंदी कोणी पूजा करी ॥१॥

मज हें ही नाहीं तें ही नाहीं । वेगळा दोहीं पासुनी ॥ध्रु.॥

देहभोग भोगें घडे । जें जें जोडे तें बरें ॥२॥

अवघें पावे नारायणीं । जनार्दनीं तुक्याचें ॥३॥

४९

जन विजन जालें आम्हां । विठ्ठलनामा प्रमाणें ॥१॥

पाहें तिकडे बापमाय । विठ्ठल आहे रखुमाई ॥ध्रु.॥

वन पट्टण एकभाव । अवघा ठाव सरता जाला ॥२॥

आठव नाहीं सुखदुःखा । नाचे तुका कौतुकें ॥३॥

५०

हिरा ठेवितां ऐरणीं । वांचे मारितां जो घणीं ॥१॥

तोचि मोल पावे खरा । करणीचा होय चुरा ॥ध्रु.॥

मोहरा होय तोचि अंगें । सूत न जळे ज्याचे संगें ॥२॥

तुका म्हणे तोचि संत । सोसी जगाचे आघात ॥३॥

५१

आलिंगनें घडे । मोक्ष सायुज्यता जोडे ॥१॥

ऐसा संताचा महिमा । जाली बोलायाची सीमा ॥ध्रु.॥

तीर्थें पर्वकाळ । अवघीं पायांपें सकळ ॥२॥

तुका म्हणे देवा । त्यांची केली पावे सेवा ॥३॥

५२

माझिया मीपणा । जाला यावरी उगाणा ॥१॥

भोगी त्यागी पांडुरंग । त्यानें वसविलें अंग ॥ध्रु.॥

टाळिलें निमित्त । फार थोडें घात हित ॥२॥

यावें कामावरी । तुका म्हणे नाहीं उरी ॥३॥

५३

सकळ चिंतामणी शरीर । जरी जाय अहंकार आशा समूळ ॥ निंदा हिंसा नाहीं कपट देहबुद्धि । निर्मळ स्फटिक जैसा ॥१॥

मोक्षाचें तीर्थ न लगे वाराणसी । येती तयापासीं अवघीं जनें॥ तीर्थांसी तीर्थ जाला तो चि एक । मोक्ष तेणें दर्शनें ॥ध्रु.॥

मन शुद्ध तया काय करिसी माळा । मंडित सकळा भूषणांसी ॥ हरिच्या गुणें गर्जताती सदा । आनंद तया मानसीं ॥२॥

तन मन धन दिलें पुरुषोत्तमा । आशा नाहीं कवणाची ॥ तुका म्हणे तो परिसाहूनि आगळा । काय महिमा वर्णूं त्याची ॥३॥

५४

आहे तें सकळ कृष्णा चि अर्पण । न कळतां मन दुजें भावी ॥१॥

म्हणउनी पाठी लागतील भूतें । येती गवसीत पांचजणें ॥ध्रु.॥

ज्याचे त्या वंचलें आठव न होतां । दंड या निमित्ताकारणें हा ॥२॥

तुका म्हणे काळें चेंपियेला गळा । मी मी वेळोवेळा करीतसे ॥३॥

५५

महारासि सिवे । कोपे ब्राम्हण तो नव्हे ॥१॥

तया प्रायश्चित्त कांहीं । देहत्याग करितां नाहीं ॥ध्रु.॥

नातळे चांडाळ । त्याचा अंतरीं विटाळ ॥२॥

ज्याचा संग चित्तीं । तुका म्हणे तो त्या याती ॥३॥

५६

तेलनीशीं रुसला वेडा । रागें कोरडें खातो भिडा ॥१॥

आपुलें हित आपण पाही । संकोच तो न धरी कांहीं ॥ध्रु.॥

नावडे लोकां टाकिला गोहो । बोडिले डोकें सांडिला मोहो ॥२॥

शेजारणीच्या गेली रागें । कुत्र्यांनी घर भरिलें मागें ॥३॥

पिसारागें भाजिलें घर । नागविलें तें नेणे फार ॥४॥

तुका म्हणे वांच्या रागें । फेडिलें सावलें देखिलें जगें ॥५॥

५७

मज दास करी त्यांचा । संतदासांच्या दासांचा ॥१॥

मग होत कल्पवरी । सुखें गर्भवास हरी ॥ध्रु.॥

नीचवृत्तिकाम । परी मुखीं तुझें नाम ॥२॥

तुका म्हणे सेवे । माझे संकल्प वेचावे ॥३॥

५८

सदा तळमळ । चित्ताचिये हळहळ ॥१॥

त्याचें दर्शन न व्हावें । शव असतां तो जिवे ॥ध्रु.॥

कुशब्दाची घाणी । अमंगळविली वाणी ॥२॥

नेणे शब्द पर । तुका म्हणे परउपकार ॥३॥

५९

जया नाहीं नेम एकादशीव्रत । जाणावें तें प्रेत शव लोकीं ॥१॥

त्याचें वय नित्य काळ लेखीताहे । रागें दात खाय कराकरा ॥ध्रु.॥

जयाचिये द्वारीं तुळसीवृंदावन । नाहीं तें स्मशान गृह जाणां ॥२॥

जये कुळीं नाहीं एक ही वैष्णव । त्याचा बुडे भवनदीतापा ॥३॥

विठोबाचें नाम नुच्चारी जें तोंड । प्रत्यक्ष तें कुंड रजकाचें ॥४॥

तुका म्हणे त्याचे काष्ठ हातपाय । कीर्तना नव जाय हरीचिया ॥५॥

६०

आम्ही सदैव सुडके । जवळीं येतां चोर धाके ॥ जाऊं पुडी भिकें । कुतरीं घर राखती ॥१॥

नांदणूक ऐसी सांगा । नाहीं तरी वांयां भागा ॥ थोरपण अंगा । तरी ऐसें आणावें ॥ध्रु.॥

अक्षय साचार । केलें सायासांनी घर ॥ एरंडसिंवार । दुजा भार न साहती ॥२॥

धन कण घरोघरीं । पोट भरे भिकेवरी ॥ जतन तीं करी । कोण गुरें वासरें ॥३॥

जाली सकळ निश्चिंती । भांडवल शेण माती ॥ झळझळीत भिंती । वृंदावनें तुळसीचीं ॥४॥

तुका म्हणे देवा । अवघा निरविला हेवा ॥ कुटुंबाची सेवा । तो चि करी आमुच्या ॥५॥

६१

पराविया नारी माउलीसमान । मानिलिया धन काय वेचे ॥१॥

न करितां परनिंदा द्रव्य अभिलाष । काय तुमचें यास वेचे सांगा ॥ध्रु.॥

बैसलिये ठायी म्हणतां रामराम । काय होय श्रम ऐसें सांगा ॥२॥

संताचे वचनीं मानितां विश्वास । काय तुमचें यास वेचे सांगा ॥३॥

खरें बोलतां कोण लागती सायास । काय वेचे यास ऐसें सांगा ॥४॥

तुका म्हणे देव जोडे याचसाटीं । आणीक ते आटी न लगे कांहीं ॥५॥

६२

शुद्धबीजा पोटीं । फळें रसाळ गोमटीं ॥१॥

मुखीं अमृताची वाणी । देह वेचावा कारणीं ॥ध्रु.॥

सर्वांगीं निर्मळ । चित्त जैसें गंगाजळ ॥२॥

तुका म्हणे जाती । ताप दर्शनें विश्रांती ॥३॥

६३

चित्त समाधानें । तरी विष वाटे सोनें ॥१॥

बहु खोटा अतिशय । जाणां भले सांगों काय ॥ध्रु.॥

मनाच्या तळमळें । चंदनें ही अंग पोळे ॥२॥

तुका म्हणे दुजा । उपचार पीडा पूजा ॥३॥

६४

परिमळ म्हणूनी चोळूं नये फूल । खाऊं नये मूल आवडतें ॥१॥

मोतियाचें पाणी चाखूं नये स्वाद । यंत्र भेदुनि नाद पाहूं नये ॥२॥

कर्मफळ म्हणुनी इच्छूं नये काम । तुका म्हणे वर्म दावूं लोकां ॥३॥

६५

माया तें चि ब्रम्ह ब्रम्ह तेंचि माया । अंग आणि छाया तया परी ॥१॥

तोडितां न तुटे सारितां निराळी । लोटांगणांतळीं हारपते ॥ध्रु.॥

दुजें नाहीं तेथें बळ कोणासाठीं । आणिक ते आटी विचाराची ॥२॥

तुका म्हणे उंच वाढे उंचपणें । ठेंगणीं लवणें जैसीं तैसीं ॥३॥

६६

दुर्जनासि करी साहे । तो ही दंड हे लाहे ॥१॥

शिंदळीच्या कुंटणी वाटा । संग खोटा खोट्याचा ॥ध्रु.॥

येर येरा कांचणी भेटे । आगी उठे तेथूनी ॥२॥

तुका म्हणे कापूं नाकें । पुढें आणिकें शिकविती ॥३॥

६७

वृत्ति भूमि राज्य द्रव्य उपार्जिती । जाणा त्या निश्चितीं देव नाहीं ॥१॥

भाडेकरी वाहे पाठीवरी भार । अंतरींचें सार लाभ नाहीं ॥ध्रु.॥

देवपूजेवरी ठेवूनियां मन । पाषाणा पाषाण पूजी लोभें ॥२॥

तुका म्हणे फळ चिंतिती आदरें । लाघव हे चार शिंदळीचे ॥३॥

६८

पवित्र सोंवळीं । एक तीं च भूमंडळीं ॥१॥

ज्यांचा आवडता देव । अखंडित प्रेमभाव ॥ध्रु.॥

तीं च भाग्यवंतें । सरतीं पुरतीं धनवित्तें ॥२॥

तुका म्हणे देवा । त्यांची केल्या पावे सेवा ॥३॥

६९

आशाबद्ध जन । काय जाणे नारायण ॥१॥

करी इंद्रियांची सेवा । पाहे आवडीचा हेवा ॥ध्रु.॥

भ्रमलें चावळे । तैसें उचित न कळे ॥२॥

तुका म्हणे विषें । अन्न नाशियलें जैसें ॥३॥

७०

ढेकरें जेवण दिसे साचें । नाहीं तरि काचें कुंथाकुंथी ॥१॥

हे ही बोल ते ही बोल । कोरडे फोल रुचीविण ॥ध्रु.॥

गव्हांचिया होती परी । फके वरी खाऊं नये ॥२॥

तुकां म्हणे असे हातींचें कांकण । तयासी दर्पण विल्हाळक ॥३॥

७१

करावी ते पूजा मनें चि उत्तम । लौकिकाचें काम काय असे ॥१॥

कळावें तयासि कळे अंतरींचें । कारण तें साचें साचा अंगीं ॥ध्रु.॥

अतिशया अंतीं लाभ किंवा घात । फळ देतें चित्त बीजा ऐसें ॥२॥

तुका म्हणे जेणें राहे समाधान । ऐसें तें भजन पार पावी ॥३॥

७२

एकादशीव्रत सोमवार न करिती । कोण त्यांची गति होइल नेणों ॥१॥

काय करूं बहु वाटे तळमळ । आंधळीं सकळ बहिर्मुख ॥ध्रु.॥

हरिहरां नाहीं बोटभरी वाती । कोण त्यांची गति होईल नेणों ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं नारायणीं प्रीति । कोण त्यांची गति होइल नेणों ॥३॥

७३

नव्हे आराणूक संवसारा हातीं । सर्वकाळ चिंत्तीं हा चि धंदा ॥१॥

देवधर्म सांदीं पडिला सकळ । विषयीं गोंधळ गाजतसे ॥ध्रु. ॥

रात्रि दीस न पुरे कुटुंबाचें समाधान । दुर्लभ दर्शन ईश्वराचें ॥२॥

तुका म्हणे आत्महत्या रे घातकी । थोर होते चुकी नारायणीं ॥३॥

७४

स्मशान ते भूमि प्रेतरूप जन । सेवाभक्तिहीन ग्रामवासी ॥१॥

भरतील पोट श्वानाचिया परी । वस्ति दिली घरीं यमदूतां ॥ध्रु.॥

अपूज्य लिंग तेथें अतित न घे थारा । ऐसी वस्ती चोरां कंटकांची ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं ठावी स्थिति मती । यमाची निश्चिती कुळवाडी ॥३॥

७५

आहाकटा त्याचे करिती पितर । वंशीं दुराचार पुत्र जाला ॥१॥

गळे चि ना गर्भ नव्हे चि कां वांज । माता त्याची लाजलावा पापी ॥ध्रु. ॥

परपीडें परद्वारीं सावधान । सादर चि मन अभाग्याचें ॥२॥

न मळितां निंदा चाहडी उपवास । संग्रहाचे दोष सकळ ही ॥३॥

परउपकार पुण्य त्या वावडें । विषाचें तें कीडें दुग्धीं मरे ॥४॥

तुका म्हणे विटाळाचीच तो मूर्ति । दया क्षमा शांति नातळे त्या ॥५॥

७६

श्वान शीघ्रकोपी । आपणा घातकर पापी ॥१॥

नाहीं भीड आणि धीर । उपदेश न जिरे क्षीर ॥ध्रु. ॥

माणसांसि भुंके । विजातीनें द्यावे थुंके ॥२॥

तुका म्हणे चित्त । मळिण करा तें फजित ॥३॥

७७

देखोनि हरखली अंड । पुत्र जाला म्हणे रांड ॥ तंव तो जाला भांड । चाहाड चोर शिंदळ ॥१॥

जाय तिकडे पीडी लोकां । जोडी भांडवल थुंका ॥ थोर जाला चुका । वर कां नाहीं घातली ॥ध्रु.॥

भूमि कांपे त्याच्या भारें । कुंभपाकाचीं शरीरें ॥ निष्ठुर उत्तरें । पापदृष्टी मळिणचित्त ॥२॥

दुराचारी तो चांडाळ । पाप सांगातें विटाळ ॥ तुका म्हणे खळ । म्हणोनियां निषद्धि तो ॥३॥

७८

नेणें गाणें कंठ नाहीं हा सुस्वर । घालूं तुज भार पांडुरंगा ॥१॥

नेणें राग वेळ काळ घात मात । तुझे पायीं चित्त ठेवीं देवा ॥२॥

तुका म्हणे मज चाड नाहीं जना । तुज नारायणा वांचूनिया ॥३॥

७९

माझी पाठ करा कवी । उट लावी दारोदार ॥१॥

तंव तया पारखी सिव । लाजे ठाव सांडितां ॥ध्रु.॥

उष्टावळी करूनि जमा । कुंथुनि प्रेमा आणितसे ॥२॥

तुका म्हणे बाहेरमुदी । आहा च गोविंदीं न सरती ॥३॥

८०

उपाधीच्या नांवें घेतला सिंतोडा । नेदूं आतां पीडा आतळों ते ॥१॥

काशासाठीं हात भरूनि धुवावे । चालतिया गोवे मारगासि ॥ध्रु.॥

काय नाहीं देवें करूनि ठेविलें । असें तें आपुलें ते ते ठायीं ॥२॥

तुका म्हणे जेव्हां गेला अहंकार । तेव्हां आपपर बोळविले ॥३॥

८१

योगाचें तें भाग्य क्षमा । आधीं दमा इंद्रियें ॥१॥

अवघीं भाग्यें येती घरा । देव सोयरा जालिया ॥धृ.॥

मिरासीचें म्हूण सेत । नाहीं देत पीक उगें ॥२॥

तुका म्हणे उचित जाणां । उगीं सिणा काशाला ॥३॥

८२

न ये नेत्रां जळ । नाहीं अंतरीं कळवळ ॥१॥

तों हे चावटीचे बोल । जन रंजवणें फोल ॥धृ.॥

न फळे उत्तर । नाहीं स्वामी जों सादर ॥२॥

तुका म्हणे भेटी । जंव नाहीं दृष्टादृष्टी ॥३॥

८३

बाईल सवासिण आई । आपण पितरांचे ठायीं ॥१॥

थोर वेच जाला नष्टा । अवघ्या अपसव्य चेष्टा ॥धृ.॥

विषयांचे चरवणीं । केली आयुष्याची गाळणी ॥२॥

तुका म्हणे लंडा । नाहीं दया देव धोंडा ॥३॥

८४

दानें कांपे हात । नाव तेविशीं मात ॥१॥

कथी चावटीचे बोल । हिंग क्षीरीं मिथ्या फोल ॥धृ.॥

न वजती पाप । तीर्था म्हणे वेचूं काय ॥२॥

तुका म्हणे मनीं नाहीं । न ये आकारातें कांहीं ॥३॥

८५

वळितें जें गाई । त्यासि फार लागे काई ॥१॥

निवे भावाच्या उत्तरीं । भलते एके धणी वरी ॥धृ.॥

न लगती प्रकार । कांहीं मानाचा आदर ॥२॥

सांडी थोरपणा । तुका म्हणे सवें दीना ॥३॥

८६

मैत्र केले महा बळी । कामा न येती अंतकाळीं ॥१॥

आधीं घे रे रामनाम । सामा भरीं हा उत्तम ॥धृ.॥

नाहीं तरी यम । दांत खातो करकरा ॥२॥

धन मेळविलें कोडी । काळ घेतल्या न सोडी ॥३॥

कामा न ये हा परिवार । सैन्य लोक बहु फार ॥४॥

तंववरि मिरविसी बळ । जंव आला नाहीं काळ ॥५॥

तुका म्हणे बापा । चुकवीं चौऱ्यांशींच्या खेपा ॥६॥

८७

कानडीनें केला मर्‍हाटा भ्रतार । एकाचें उत्तर एका न ये ॥१॥

तैसें मज नको करूं कमळापति । देई या संगति सज्जनांची ॥ध्रु.॥

तिनें पाचारिलें इल बा म्हणोन । येरु पळे आण जाली आतां ॥२॥

तुका म्हणे येर येरा जें विच्छिन्न । तेथें वाढे सीण सुखा पोटीं ॥३॥

८८

सुख पाहतां जवापाडें । दुःख पर्वता एवढें ॥१॥

धरीं धरीं आठवण । मानीं संताचें वचन ॥ध्रु.॥

नेलें रात्रीनें तें अर्धें । बाळपण जराव्याधें ॥२॥

तुका म्हणे पुढा । घाणा जुंती जसी मूढा ॥३॥

८९

बोलायाचा त्यासीं । नको संबंध मानसीं ॥१॥

जया घडली संतनिंदा । तुज विसरूनि गोविंदा ॥ध्रु.॥

जळो त्याचें तोंड । नको दृष्टीपुढें भांड ॥२॥

तुका म्हणे देवा । तया दुरी मज ठेवा ॥३॥

९०

तीळ जाळिले तांदुळ । काम क्रोधे तैसे चि खळ ॥१॥

कां रे सिणलासी वाउगा । न भजतां पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

मानदंभासाठीं । केली अक्षरांची आटी ॥२॥

तप करूनि तीर्थाटन । वाढविला अभिमान ॥३॥

वांटिलें तें धन । केली अहंता जतन ॥४॥

तुका म्हणे चुकलें वर्म । केला अवघा चि अधर्म ॥५॥

९१

संवसारतापें तापलों मी देवा । करितां या सेवा कुटुंबाची ॥१॥

म्हणऊनी तुझे आठविले पाय । ये वो माझे माय पांडुरंगे ॥ध्रु.॥

बहुतां जन्मींचा जालों भारवाही । सुटिजे हें नाहीं वर्म ठावें ॥२॥

वेढियेलों चोरीं अंतर्बाह्यात्कारीं । कणव न करी कोणी माझी ॥३॥

बहु पांगविलों बहु नागविलों । बहु दिवस जालों कासाविस ॥४॥

तुका म्हणे आतां धांव घाली वेगीं । ब्रीद तुझें जगीं दीननाथा ॥५॥

९२

भक्तऋृणी देव बोलती पुराणें । निर्धार वचनें साच करीं ॥१॥

मागें काय जाणों अइकिली वार्त्ता । कबिर सातें जातां घडिया वांटी ॥ध्रु.॥

माघारिया धन आणिलें घरासि । न घे केला त्यासि त्याग तेणें ॥२॥

नामदेवाचिया घरासि आणिलें । तेणें लुटविलें द्विजां हातीं ॥३॥

प्रत्यक्षासि काय द्यावें हें प्रमाण । व्यंकोबाचें ऋृण फेडियेलें ॥४॥

बीज दळोनियां केली आराधना । लागे नारायणा पेरणें तें ॥५॥

तुका म्हणे नाहीं जयासि निर्धार । नाडला साचार तो चि एक ॥६॥

९३

भोगें घडे त्याग । त्यागें अंगा येती भोग ॥१॥

ऐसें उफराटें वर्म । धर्मा अंगीं च अधर्म ॥ध्रु.॥

देव अंतरे तें पाप । खोटे उगवा संकल्प ॥२॥

तुका म्हणे भीड खोटी । लाभ विचारावा पोटीं ॥३॥

९४

भोरप्यानें सोंग पालटिलें वरी । ध्यान धरी मत्स्या जैसें ॥१॥

टिळे माळा मैंद मुद्रा लावी अंगीं । देखों नेदि जगीं फांसे जैसे ॥ध्रु.॥

ढीवर या मत्स्या चारा घाली जैसा । भीतरील फांसा कळों नेदी ॥२॥

खाटिक हा स्नेहवादें पशु पाळी । कापावया नळी तया साठीं ॥३॥

तुका म्हणे तैसा भला मी लोकांत । परी तूं कृपावंत पांडुरंगा ॥४॥

९५

गेली वीरसरी । मग त्यासि रांड मारी ॥१॥

मग नये तैसी सत्ता । गेली मागील आणितां ॥ध्रु.॥

भंगलिया चित्ता । न ये काशानें सांदितां ॥२॥

तुका म्हणे धीर । भंगलिया पाठीं कीर ॥३॥

९६

युक्ताहार न लगे आणिक साधनें । अल्प नारायणें दाखविलें ॥१॥

कलियुगामाजी करावें कीर्तन । तेणें नारायण देइल भेटी ॥ध्रु.॥

न लगे हा लौकिक सांडावा वेव्हार । घ्यावें वनांतर भस्म दंड ॥२॥

तुका म्हणे मज आणि उपाव । दिसती ते वाव नामाविण ॥३॥

९७

कंठीं कृष्णमणी । नाहीं अशुभ ते वाणी ॥१॥

हो का नर अथवा नारी । रांड तयें नावें खरी ॥ध्रु.॥

नाहीं हातीं दान । शूरपणाचें कांकण ॥२॥

वाळियेली संतीं । केली बोडोनि फजिती ॥३॥

तुका म्हणे ताळा । नाहीं त्याची अवकळा ॥४॥

९८

माया ब्रम्ह ऐसें म्हणती धर्मठक । आपणासरिसे लोक नागविले ॥१॥

विषयीं लंपट शिकवी कुविद्या । मनामागें नांद्या होऊनि फिरे ॥ध्रु.॥

करुनी खातां पाक जिरे सुरण राई । करितां अतित्याई दुःख पावे ॥२॥

औषध द्यावया चाळविलें बाळा । दावूनियां गुळा दृष्टीपुढें ॥३॥

तरावया आधीं शोधा वेदवाणी । वांजट बोलणीं वारा त्यांचीं ॥४॥

तुका म्हणे जयां पिंडाचें पाळण । न घडे नारायणभेट तयां ॥५॥

९९

मृगजळ दिसे साचपणा ऐसें । खोटियाचें पिसें ऊर फोडी ॥१॥

जाणोन कां करा आपुलाले घात । विचारा रे हित लवलाहीं ॥ध्रु.॥

संचित सांगातीं बोळवणें सवें । आचरलें द्यावें फळ तेणें ॥२॥

तुका म्हणे शेखी श्मशान तोंवरी । संबंध गोवरी अंगीं सवें ॥३॥

१००

गौळीयाची ताकपिरें । कोण पोरें चांगलीं ॥१॥

येवढा त्यांचा छंद देवा । काय सेवा भक्ती ते ॥ध्रु.॥

काय उपास पडिले होते । कण्याभोंवते विदुराच्या ॥२॥

तुका म्हणे कुब्जा दासी । रूपरासी हीनकळा ॥३॥

१०१

आतां तरी पुढें हाचि उपदेश । नका करूं नाश आयुष्याचा ॥१॥

सकळांच्या पायां माझें दंडवत । आपुलालें चित्त शुद्ध करा ॥ध्रु.॥

हित तें करावे देवाचें चिंतन । करूनियां मन एकविध ॥२॥

तुका म्हणे लाभ होय तो व्यापार । करा काय फार शिकवावें ॥३॥

१०२

भक्ताविण देवा । कैंचें रूप घडे सेवा ॥१॥

शोभविलें येर येरां । सोनें एके ठायीं हिरा ॥ध्रु.॥

देवाविण भक्ता । कोण देता निष्कामता ॥२॥

तुका म्हणे बाळ । माता जैसें स्नेहजाळ ॥३॥

१०३

विश्वाचा जनिता । म्हणे यशोदेसि माता ॥१॥

ऐसा भक्तांचा अंकित । लागे तैसी लावी प्रीत ॥ध्रु.॥

निष्काम निराळा । गोपी लावियेल्या चाळा ॥२॥

तुका म्हणे आलें । रूपा अव्यक्त चांगलें ॥३॥

१०४

काय दिनकरा । केला कोंबड्यानें खरा ॥१॥

कां हो ऐसा संत ठेवा । भार माझे माथां देवा ॥ध्रु.॥

आडविलें दासीं । तरि कां मरती उपवासी ॥२॥

तुका म्हणे हातीं । कळा सकळ अनंतीं ॥३॥

१०५

जेवितां ही घरी । नाक हागतिया परी ॥१॥

ऐसियाचा करी चाळा । आपुली च अवकळा ॥ध्रु.॥

सांडावें मांडावें । काय ऐसें नाहीं ठावें ॥२॥

तुका म्हणे करी । ताका दुधा एक सरी ॥३॥

१०६

हो का पुत्र पत्नी बंधु । त्यांचा तोडावा संबंधु ॥१॥

कळों आलें खट्याळसें । शिवों नये लिंपों दोषें ॥ध्रु.॥

फोडावें मडकें । मेलें लेखीं घायें एकें ॥२॥

तुका म्हणे त्यागें । विण चुकीजेना भोगें ॥३॥

१०७

व्याल्याविण करी शोभनतांतडी । चार ते गधडी करीतसे ॥१॥

कासया पाल्हाळ आणिकांचे देखी । सांगतां नव्हे सुखी साखरेसि ॥ध्रु.॥

कुंथाच्या ढेकरें न देवेल पुष्टी । रूप दावी कष्टी मळिण वरी ॥२॥

तुका म्हणे अरे वाचाळ हो ऐका । अनुभवेंविण नका वाव घेऊं ॥३॥

१०८

जेणें घडे नारायणीं अंतराय । होत बाप माय वर्जावीं तीं ॥१॥

येर प्रिया पुत्र धना कोण लेखा । करिती तीं दुःखा पात्र शत्रु ॥ध्रु.॥

प्रल्हादें जनक बिभीषणें बंधु । राज्य माता निंदु भरतें केली ॥२॥

तुका म्हणे सर्व धर्म हरिचे पाय । आणीक उपाय दुःखमूळ ॥३॥

१०९

मान अपमान गोवे । अवघे गुंडूनी ठेवावे ॥१॥

हें चि देवाचें दर्शन । सदा राहे समाधान ॥ध्रु.॥

शांतीची वसती । तेथें खुंटे काळगती ॥२॥

आली ऊर्मी साहे । तुका म्हणे थोडें आहे ॥३॥

११०

थोडें आहे थोडें आहे । चित्त साहे जालिया ॥१॥

हर्षामर्ष नाहीं अंगीं । पांडुरंगीं सरलें तें ॥ध्रु.॥

अवघ्या साधनांचें सार । न लगे फार शोधावें ॥२॥

तुका म्हणे लटिकें पाहें । सांडीं देह अभिमान ॥३॥

१११

आतां उघडीं डोळे । जरी अद्यापि न कळे ॥ तरी मातेचिये खोळे । दगड आला पोटासि ॥१॥

मनुष्यदेहा ऐसा निध । साधिली ते साधे सिद्ध ॥ करूनि प्रबोध । संत पार उतरले ॥ध्रु.॥

नाव चंद्रभागे तीरीं । उभी पुंडलीकाचे द्वारीं ॥ कट धरूनियां करीं । उभाउभी पालवी ॥२॥

तुका म्हणे फुकासाठीं । पायीं घातली या मिठी ॥ होतो उठाउठी । लवकरी च उतार ॥३॥

११२

न करीं रे संग राहें रे निश्चळ । लागों नेदीं मळ ममतेचा ॥१॥

या नांवें अद्वैत खरें ब्रम्हज्ञान । अनुभवावांचून बडबड ते ॥ध्रु.॥

इंद्रियांचा जय वासनेचा क्षय । संकल्पा ही न ये वरी मन ॥२॥

तुका म्हणे न ये जाणीव अंतरा । अंतरीं या थारा आनंदाचा ॥३॥

११३

पंढरीचा महिमा । देतां आणीक उपमा ॥१॥

ऐसा ठाव नाहीं कोठें । देव उभाउभी भेटे ॥ध्रु.॥

आहेति सकळ । तीर्थे काळें देती फळ ॥२॥

तुका म्हणे पेठ । भूमिवरी हे वैकुंठ ॥३॥

११४

तिर्थी धोंडा पाणी । देव रोकडा सज्जनीं ॥१॥

मिळालिया संतसंग । समर्पितां भलें अंग ॥ध्रु.॥

तिर्थी भाव फळे । येथें आनाड तें वळे ॥२॥

तुका म्हणे पाप । गेलें गेल्या कळे ताप ॥३॥

११५

घेऊनियां चक्र गदा । हा चि धंदा करी तो ॥१॥

भक्ता राखे पायापासीं । दुर्जनासी संहारी ॥ध्रु.॥

अव्यक्त तें आकारलें । रूपा आलें गुणवंत ॥२॥

तुका म्हणे पुरवी इच्छा । जया तैसा विठ्ठल ॥३॥

११६

देखोनि पुराणिकांची दाढी । रडे स्फुंदे नाक ओढी ॥१॥

प्रेम खरें दिसे जना । भिन्न अंतरीं भावना ॥ध्रु.॥

आवरितां नावरे । खुर आठवी नेवरे ॥२॥

बोलों नयें मुखावाटां । म्हणे होतां ब्यांचा तोटा ॥३॥

दोन्ही सिंगें चारी पाय । खुणा दावी म्हणे होय ॥४॥

मना आणितां बोकड । मेला त्याची चरफड ॥५॥

होता भाव पोटीं । मुखा आलासे शेवटीं ॥६॥

तुका म्हणे कुडें । कळों येतें तें रोकडें ॥७॥

११७

दुर्जनाची गंधी विष्ठेचिया परी । देखोनियां दुरी व्हावें तया ॥१॥

अइका हो तुम्ही मात हे सज्जन । करूं संघष्टन नये बोलों ॥ध्रु.॥

दुर्जनाचे अंगीं अखंड विटाळ । वाणी रजस्वला स्रवे तैशी ॥२॥

दुर्जनाचें भय धरावें त्यापरी । पिसाळलेवरी धांवे श्वान ॥३॥

दुर्जनाचा भला नव्हे अंगसंग । बोलिलासे त्याग देशाचा त्या ॥४॥

तुका म्हणे किती सांगावें पृथक । अंग कुंभीपाक दुर्जनाचें ॥५॥

११८

अतिवादी नव्हे शुद्ध या बीजाचा । ओळखा जातीचा अंत्यज तो ॥१॥

वेद श्रुति नाहीं ग्रंथ ज्या प्रमाण । श्रेष्ठाचें वचन न मानी जो ॥ध्रु.॥

तुका म्हणे मद्यपानाचें मिष्टान्न । तैसा तो दुर्जन शिवों नये ॥२॥

११९

शब्दा नाहीं धीर । ज्याची बुद्धि नाहीं स्थिर ॥१॥

त्याचें न व्हावे दर्शन । खळा पंगती भोजन ॥ध्रु.॥

संतास जो निंदी । अधम लोभासाठीं वंदी ॥२॥

तुका म्हणे पोटीं । भाव अणीक जया होटीं ॥३॥

१२०

चोरें चोरातें करावा उपदेश । आपुला अभ्यास असेल तो ॥१॥

शिंदळीच्या मागें वेचितां पाउलें । होईल आपुलें तिच्या ऐसें ॥ध्रु.॥

तुका म्हणे भितो पुढिलिया दत्ता । म्हणऊनि चिंता उपजली ॥२॥

१२१

मांडवाच्या दारा । पुढें आणिला म्हातारा ॥१॥

म्हणे नवरी आणा रांड । जाळा नवऱ्याचें तोंड ॥ध्रु.॥

समय न कळे । काय उपयोगीं ये वेळे ॥२॥

तुका म्हणे खरा । येथूनिया दूर करा ॥३॥

१२२

कांहीं नित्यनेमाविण । अन्न खाय तो श्वान ॥ वांयां मनुष्यपण । भार वाहे तो वृषभ ॥१॥

त्याचा होय भूमी भार । नेणे यातीचा आचार ॥ जाला दावेदार । भोगवी अघोर पितरांसि ॥ध्रु.॥

अखंड अशुभ वाणी । खरें न बोले स्वप्नीं ॥ पापी तयाहुनी । आणीक नाहीं दुसरा ॥२॥

पोट पोसी एकला । भूतीं दया नाहीं ज्याला ॥ पाठीं लागे आल्या । अतिताचे दाराशीं ॥३॥

कांहीं संतांचे पूजन । न घडे तीर्थांचें भ्रमण ॥ यमाचा आंदण । सीण थोर पावेल ॥४॥

तुका म्हणे त्यांनीं । मनुष्यपणा केली हानी ॥ देवा विसरूनी । गेलीं म्हणतां मी माझें ॥५॥

१२३

कन्या गो करी कथेचा विकरा । चांडाळ तो खरा तया नांवें ॥१॥

गुण अवगुण हे दोन्ही प्रमाण । यातिशीं कारण नाहीं देवा ॥२॥

आशाबद्ध नये करूं तें करिती । तुका म्हणे जाती नरकामधीं ॥३॥

१२४

हरिहरां भेद । नाहीं करूं नये वाद ॥१॥

एक एकाचे हृदयीं । गोडी साखरेच्या ठायीं ॥ध्रु.॥

भेदकासी नाड । एक वेलांटी च आड ॥२॥

उजवें वामांग । तुका म्हणे एक चि अंग ॥३॥

१२५

वक्त्या आधीं मान । गंध अक्षता पूजन । श्रोता यति जाला जाण । तरी त्या नाहीं उचित ॥१॥

शीर सर्वांगा प्रमाण । यथाविधि कर चरण । धर्माचें पाळण । सकळीं सत्य करावें ॥ध्रु.॥

पट्ट पुत्र सांभाळी । पिता त्याची आज्ञा पाळी । प्रमाण सकळीं । ते मर्यादा करावी ॥२॥

वरासनीं पाषाण । तो न मानावा सामान्य । येर उपकरणें । सोनियाचीं परी तीं नीच ॥३॥

सोनियाचा पैंजण । मुगुटमणि केला हीण । जयाचें कारण । तया ठायीं अळंकार ॥४॥

सेवका स्वामीसाठीं मान । त्याचें नाम त्याचें धन । तुका म्हणे जाण । तुम्ही संत तदर्थी ॥५॥

१२६

घरीं रांडा पोरें मरती उपवासीं । सांगे लोकांपासीं थोरपण ॥१॥

नेऊनियां घरा दाखवावें काय । काळतोंडा जाय चुकावूनि ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही जाणों त्या प्रमाण । ठकावे हे जन तैसे नहों ॥३॥

जोहार – अभंग ३

१२७

मायबाप जोहार । सारा साधावया आलों वेसकर ॥१॥

मागील पुढील करा झाडा । नाहीं तरी खोडा घालिती जी ॥ध्रु.॥

फांकुं नका रुजू जालिया वांचून । सांगा जी कोण घरीं तीं धण्या ॥२॥

आजि मायबाप करा तडामोडी । उद्यां कोणी घडी राहेना हो ॥३॥

तुका म्हणे कांहीं न चले ते बोली । अखरते सालीं झाडा घेती ॥४॥

१२८

येऊं द्या जी कांहीं वेसकरास । आंतून बाहेर वोजेचा घास ॥१॥

जों यावें तों हात चि रिता नाहीं । कधीं तरीं कांहीं द्यावें घ्यावें ॥२॥

तुका म्हणे उद्यां लावीन म्हनेरा । जे हे दारोदारांभोंवतीं फिरा ॥३॥

१२९

देती घेती परज गेली । घर खालीं करूनियां ॥१॥

धांवणियाचे न पडे हातीं । खादली राती काळोखी ॥ध्रु.॥

वघियांचे अवघें नेलें । काहीं ठेविलें नाहीं मागें ॥२॥

सोंग संपादुनि दाविला भाव । गेला आधीं माव वरि होती ॥३॥

घराकडे पाहूं नयेसें जालें । अमानत केलें दिवाणांत ॥४॥

आतां तुका कोणा न लगे चि हातीं । जाली ते निश्चिती बोलों नये ॥५॥

१३०

शुकसनकादिकीं उभारिला बाहो । परिक्षितीला हो दिसां सातां ॥१॥

उठाउठी करी स्मरणाचा धांवा । धरवत देवा नाहीं धीर ॥ध्रु.॥

त्वरा जाली गरुड टाकियेला मागें । द्रौपदीच्या लागें नारायणें ॥२॥

तुका म्हणे करी बहु च तांतडी । प्रेमाची आवडी लोभ फार ॥३॥

१३१

बोललों तें कांहीं तुमचिया हिता । वचन नेणतां क्षमा कीजे ॥१॥

वाट दावी तया न लगे रुसावें । अतित्याई जीवें नाश पावे ॥ध्रु.॥

निंब दिला रोग तुटाया अंतरीं । पोभाळितां वरि आंत चरे ॥२॥

तुका म्हणे हित देखण्यासि कळे । पडती आंधळे कूपा माजी ॥३॥

१३२

माकडें मुठीं धरिलें फुटाणे । गुंतले ते नेणे हात तेथें ॥१॥

काय तो तयाचा लेखावा अन्याय । हित नेणे काय आपुलें तें ॥धृ.॥

शुकें नळिकेशीं गोवियेले पाय । विसरोनि जाय पक्ष दोन्ही ॥२॥

तुका म्हणे एक ऐसे पशुजीव । न चले उपाव कांहीं तेथें ॥३॥

१३३

हरि तूं निष्ठ निर्गुण । नाहीं माया बहु कठिण । नव्हे तें करिसी आन । कवणें नाहीं केलें तें ॥१॥

घेऊनि हरिश्चंद्राचें वैभव । राज्य घोडे भाग्य सर्व । पुत्र पत्नी जीव । डोंबाघरीं वोपविलीं ॥धृ.॥

नळा दमयंतीचा योग । बिघडिला त्यांचा संग । ऐसें जाणे जग । पुराणें ही बोलती ॥२॥

राजा शिबी चक्रवर्ती । कृपाळु दया भूतीं । तुळविलें अंतीं । तुळें मास तयाचें ॥३॥

कर्ण भिडता समरंगणीं । बाणीं व्यापियेला रणीं । मागसी पाडोनी । तेथें दांत तयाचे ॥४॥

बळी सर्वस्वें उदार । जेणें उभारिला कर । करूनि काहार । तो पाताळीं घातला ॥५॥

श्रियाळाच्या घरीं । धरणें मांडिलें मुरारी । मारविलें करीं । त्याचें बाळ त्याहातीं ॥६॥

तुज भावें जे भजती । त्यांच्या संसारा हे गति । ठाव नाहीं पुढती । तुका म्हणे करिसी तें ॥७॥

१३४

चाल केलासी मोकळा । बोल विठ्ठल वेळोवेळां ॥१॥

तुज पापचि नाहीं ऐसें । नाम घेतां जवळीं वसे ॥धृ.॥

पंच पातकांच्या कोडी । नामें जळतां न लगे घडी ॥२॥

केलीं मागें नको राहों । तुज जमान आम्ही आहों ॥३॥

करीं तुज जीं करवती । आणिक नामें घेऊं किती ॥४॥

तुका म्हणे काळा । रीग नाहीं निघती ज्वाळा ॥५॥

१३५

बाळ बापा म्हणे काका । तरी तो कां निपराध ॥१॥

जैसा तैसा भाव गोड । पुरवी कोड विठ्ठल ॥धृ.॥

साकरेसि म्हणतां धोंडा । तरी कां तोंडा न रुचे ॥२॥

तुका म्हणे आरुष बोल । नव्हे फोल आहाच ॥३॥

१३६

चित्तीं नाहीं तें जवळीं असोनि काय । वत्स सांडी माय तेणें न्यायें ॥१॥

प्रीतीचा तो वायु गोड लागे मात । जरी जाय चित्त मिळोनियां ॥२॥

तुका म्हणे अवघें फिकें भावाविण । मीठ नाहीं अन्न तेणें न्यायें ॥३॥

१३७

काय कशी करिती गंगा । भीतरिं चांगा नाहीं तो ॥१॥

अधर्णी कुचर बाहेर तैसा । नये रसा पाकासि ॥ध्रु.॥

काय टिळे करिती माळा । भाव खळा नाहीं त्या ॥२॥

तुका म्हणे प्रेमें विण । बोले भुंके अवघा शीण ॥३॥

१३८

शिंदळा साल्याचा नाहीं हा विश्वास । बाईल तो त्यास न विसंभे ॥१॥

दुष्ट बुद्धि चोरी करी निरंतर । तो म्हणे इतर लोक तैसे ॥२॥

तुका म्हणे जया चित्तीं जे वासना । तयाची भावना तयापरी ॥३॥

काला चेंडुफळी – अभंग १००

१३९

झेला रे झेला वरचेवर झेला । हातिचें गमावी तो पाठीं साहे टोला ॥१॥

त्रिगुणाचा चेंडू हातें झुगारी निराळा । वरिलिया मुखें मन लावी तेथें डोळा ॥ध्रु.॥

आगळा होऊनि धरी वरिचिया वरी । चपळ तो जिंके गांढ्या ठके येरझारीं ॥२॥

हातीं सांपडलें उभें बैसों नेदी कोणी । सोरीमागें सोरी घेती ओणवें करूनि ॥३॥

डाई पडिलिया सोसी दुःखाचे डोंगर । पाठीवरी भार भोंवता ही उभा फेर ॥४॥

तुका म्हणे सुख पाहे तयाचें आगळें । जिंकी तो हरवी कोणी एका तरी काळें ॥५॥

१४०

अझुनि कां थीर पोरा न म्हणसी किर । धरुनियां धीर लाजे बुर निघाला ॥१॥

मोकळा होतासि कां रे पडिलासि डाई । वरिलांचा भार आतां उतरेसा नाहीं ॥ध्रु.॥

मेळवूनि मेळा एकाएकीं दिली मिठी । कवळिलें एक बहु बैसविलीं पाठीं ॥२॥

तळील तें वरी वरील तें येतें तळा । न सुटे तोंवरी येथें गुंतलिया खेळा ॥३॥

सांडितां ठाव पुढें सईल धरी हात । चढेल तो पडेल ऐसी ऐका रे मात ॥४॥

तुका म्हणे किती आवरावे हात पाय । न खेळावें तोंच बरें वरी न ये डाय ॥५॥

कोडें – अभंग २

१४१

कोडें रे कोडें ऐका हें कोडें । उगवूनि फार राहे गुंतोनियां थोडें ॥१॥

पुसतसे सांगा मी हें माझें ऐसें काई । रुसूं नका नुगवे तो झवे आपुली आई ॥ध्रु.॥

सांगतों हें मूळ काहीं न धरावी खंती । ज्यालें ज्यवो मेलें मरो प्रारब्धा हातीं ॥२॥

तुका म्हणे अभिमान सांडावा सकळीं । नये अंगावरी वांयां येऊं देऊं कळी ॥३॥

१४२

नुगवे तें उगवून सांगितलें भाई । घालुनियां ताळा आतां शुद्ध राखा घाई ॥१॥

आतां कांहीं नाहीं राहिलें । म्यां आपणा आपण पाहिलें ॥ध्रु.॥

कमाईस मोल येथें नका रीस मानू। निवडूं नये मज कोणा येथें वानूं ॥२॥

तुका म्हणे पदोपदीं कान्हो वनमाळी । जयेजत मग सेवटिला एक वेळीं ॥३॥

१४३

हारस आनंदाचा । घोष करा हरिनामाचा । कोण हा दैवाचा । भाग पावे येथील ॥१॥

पुण्य पाहिजे बहुत । जन्मांतरींचें संचित । होईल करीत । आला अधिकारी तो ॥ध्रु.॥

काय पाहातां हे भाई । हरुषें नाचा धरा घाई । पोटभरी कांहीं । घेतां उरी कांहीं ठेवा ॥२॥

जें सुख दृष्टी आहे । तें च अंतरीं जो लाहे । तुका म्हणे काय । कळिकाळ तें बापुडें ॥३॥

१४४

अवघे गोपाळ म्हणती या रे करूं काला । काय कोणाची सिदोरी ते पाहों द्या मला ।

नका कांहीं मागें पुढें रे ठेवूं खरें च बोला । वंची वंचला तो चि रे येथें भोवंडा त्याला ॥१॥

घेतल्या वांचून झाडा रे नेदी आपुलें कांहीं । एकां एक ग्वाही बहुत देती मोकळें नाहीं ।

ताक सांडी येर येर रे काला भात भाकरी दहीं । आलें घेतो मध्यें बैसला नाहीं आणवीत तें ही ॥ध्रु.॥

एका नाहीं धीर तांतडी दिल्या सोडोनि मोटा । एक सोडितील गाठी रे एक चालती वाटा ।

एक उभा भार वाहोनि पाहे उगाचि खोटा । एक ते करूनि आराले आतां ऐसें चि घाटा ॥२॥

एकीं स्थिराविल्या गाई रे एक वळत्या देती । एकांच्या फांकल्या वोढाळा फेरे भोंवतीं घेती ।

एकें चाराबोरा गुंतलीं नाहीं जीवन चित्तीं । एक एका चला म्हणती एक हुंबरी घेती ॥३॥

एकीं एकें वाटा लाविलीं भोळीं नेणतीं मुलें । आपण घरींच गुंतले माळा नासिलीं फुलें ।

गांठीचें तें सोडूं नावडे खाय आइतें दिलें । सांपडलें वेठी वोढी रे भार वाहातां मेलें ॥४॥

एक ते माया गुंतले घरीं बहुत काम । वार्ता ही नाहीं तयाची तया कांहीं च ठावें ।

जैसें होतें शिळे संचित तैसें लागलें खावें । हातोहातीं गेलें वेचुनि मग पडिलें ठावें ॥५॥

एकीं हातीं पायीं पटे रे अंगीं लाविल्या राखा । एक ते सोलिव बोडके केली सपाट शिखा ।

एक ते आळसी तळीं रे वरी वाढिल्या काखा । सिदोरी वांचून बुद्धि रे केला अवघ्यां वाखा ॥६॥

तुका म्हणे आतां कान्होबा आम्हां वांटोनि द्यावें । आहे नाहीं आम्हांपाशीं तें तुज अवघें चि ठावें ।

मोकलितां तुम्ही शरण आम्ही कवणासि जावें । कृपावंते कृपा केली रे पोट भरे तों खावें ॥७॥

१४५

बैसवुनि फेरी । गडियां मध्यभागीं हरी । अवघियांचें करी । समाधान सारिखें ॥१॥

पाहे तो देखे समोर । भोगी अवघे प्रकार । हरुषें झेली कर । कवळ मुखीं देती ते ॥ध्रु.॥

बोले बोलतिया सवें । देतील तें त्यांचें घ्यावें । एक एका ठावें । येर येरा अदृश्य ॥२॥

तुका म्हणे देवा । बहु आवडीचा हेवा । कोणाचिया जीवा । वाटों नेदी विषम ॥३॥

१४६

आम्हां निकट वासें । कळों आलें जैसें तैसें । नाहीं अनारीसें । कान्होबाचे अंतरीं ॥१॥

पीडती आपुल्या भावना । जैसी जयाची वासना । कर्माचा देखणा । पाहे लीळा कौतुक ॥ध्रु.॥

खेळ खेळे न पडे डाईं । ज्याचा भार त्याच्या ठायीं । कोणी पडतील डाईं । कोणी कोडीं उगवीती ॥२॥

तुका म्हणे कवळ । हातीं घेऊनि गोपाळ । देतो ज्यांचें बळ । त्यांसि तैसा विभाग ॥३॥

१४७

काम सारूनि सकळ । आले अवघे गोपाळ । जाली आतां वेळ । म्हणती आणा सिदोऱ्या ॥१॥

देती आपुलाला झाडा । गाई बैसविल्या वाडां । दोंदिल बोबडा । वांकड्याचा हरि मेळीं ॥ध्रु.॥

आपुलालिये आवडी । मुदा बांधल्या परवडी । निवडूनियां गोडी । हरि मेळवी त्यांत तें ॥२॥

भार वागविला खांदीं । नव्हती मिळाली जों मांदी । सकाळांचे संदी । वोझीं अवघीं उतरलीं ॥३॥

मागे जो तांतडी । त्यासि रागा येती गडी । तुझी कां रे कुडी । येथें मिथ्या भावना ॥४॥

एक एकाच्या संवादें । कैसे धाले ब्रम्हानंदें । तुका म्हणे पदें । या रे वंदूं हरीचीं ॥५॥

१४८

यमुनें पाबळीं । गडियां बोले वनमाळी । आणा सिदोऱ्या सकळी । काला करूं आजी ।

अवघें एके ठायीं । करूनि स्वाद त्याचा पाहीं । मजपाशीं आहे तें ही । तुम्हामाजी देतों ॥१॥

म्हणती बरवें गोपाळ । म्हणती बरवें गोपाळ । वाहाती सकळ । मोहरी पांवे आनंदें ।

खडकीं सोडियेल्या मोटा । अवघा केला एकवटा । काला करूनियां वांटा । गडियां देतो हरि ॥ध्रु.॥

एकापुढें एक । घाली हात पसरी मुख । गोळा पांवे तया सुख । अधिक चि वाटे ।

म्हणती गोड जालें । म्हणती गोड जालें । आणिक देई । नाहीं पोट धालें ॥२॥

हात नेतो मुखापासीं । एर आशा तोंड वासी । खाय आपण तयासी । दावी वांकुलिया ।

देऊनियां मिठी । पळे लागतील पाठीं । धरूनि काढितील ओठीं । मुखामाजी खाती ॥३॥

म्हणती ठकडा रे कान्हा । लावी घांसा भरी राणा । दुम करितो शहाणा । पाठोवाठीं तयाच्या ।

अवघियांचे खाय । कवळ कृष्णा माझी माय । सुरवर म्हणती हाय हाय । सुखा अंतरलों ॥४॥

एक एका मारी । ढुंगा पाठी तोंडावरी । गोळा न साहवे हरि । म्हणे पुरे आतां ।

येतो काकुलती । गोळा न साहवे श्रीपती । म्हणे खेळों आतां नीती । सांगों आदरिलें ॥५॥

आनंदाचे फेरी । माजी घालुनियां हरी । एक घालिती हुंबरी । वाती सिंगें पांवे ।

वांकडे बोबडे । खुडे मुडे एक लुडे । कृष्णा आवडती पुढें । बहु भाविक ते ॥६॥

करी कवतुक । त्यांचें देखोनियां मुख । हरी वाटतसे सुख । खदखदां हांसे ।

एक एकाचें उच्छिष्ट । खातां न मानिती वीट । केलीं लाजतां ही धीट । आपुलिया संगें ॥७॥

नाहीं ज्याची गेली भुक । त्याचें पसरवितो मुख । अवघियां देतो सुख । सारिखें चि हरी ।

म्हणती भला भला हरी । तुझी संगती रे बरी । आतां चाळविसी तरी । न वजों आणिकां सवें ॥८॥

गाई विसरल्या चार । पक्षी श्वापदांचे भार । जालें यमुनेचें स्थिर । जळ वाहों ठेलें ।

देव पाहाती सकळ । मुखें घोटूनियां लाळ । धन्य म्हणती गोपाळ । धिग जालों आम्ही ॥९॥

म्हणती कैसें करावें । म्हणती कैसें करावें । यमुनाजळीं व्हावें । मत्स्य शेष घ्यावया ।

सुरवरांचे थाट । भरलें यमुनेचें तट । तंव अधिक ची होंट । मटमटां वाजवी ॥१०॥

आनंदें सहित । क्रीडा करी गोपीनाथ । म्हणती यमुनेंत हात । नका धुऊं कोणी ।

म्हणती जाणे जीवीचें । लाजे त्यास येथें कैचें । शेष कृष्णाचें । लाभ थोरिवे ॥११॥

धन्य दिवस काळ । आजी पावला गोपाळ । म्हणती धालों रे सकळ । तुझिया नि हातें ।

मानवले गडी । एक एकांचे आवडी । दहीं खादलें परवडी । धणीवरी आजी ॥१२॥

तुझा संग बरवा । नित्य आम्हां द्यावा । ऐसें करूनि जीवा । नित्य देवा चालावें ।

तंव म्हणे वनमाळी । घ्यारे काठिया कांबळी । आतां जाऊं खेळीमेळीं । गाई चारावया ॥१३॥

तुका म्हणे प्रेमें धालीं । कोणा न साहवे चाली । गाई गोपाळांसि केली । आपण यांसरी ।

आजि जाला आनंद । आजि जाला आनंद । चाले परमानंद । सवें आम्हांसहित ॥१४॥

१४९

या हो या चला जाऊं सकळा । पाहों हा सोहळा आजि वृंदावनींचा ॥१॥

वाइला गोपाळें वेणुनाद पडे कानीं । धीर नव्हे मनीं चित्त जालें चंचळ ॥धृ.॥

उरलें तें सांडा काम नका करूं गोवी । हे चि वेळ ठावी मज कृष्णभेटीची ॥२॥

निवतील डोळे याचें श्रीमुख पाहातां । बोलती तें आतां घरचीं सोसूं वाईट ॥३॥

कृष्णभेटीआड कांहीं नावडे आणीक । लाज तरी लोक मन जालें उदास ॥४॥

एकाएकीं चालियेल्या सादावीत सवें । तुका म्हणे देवें रूपें केल्या तन्मय ॥५॥

फुगड्या – अभंग २

१५०

फुगडी फू फुगडी घालितां उघडी राहे । लाज सांडोनि एक एकी पाहे ॥१॥

फुगडी गे अवघें मोडी गे । तरीच गोडी गे संसार तोडी गे ॥धृ.॥

मागें जें शिकली होतीस पोटीं । तें चि विचारूनि आतां उच्चारी ओठीं ॥२॥

त्रिगुणांची वेणी तुझे उडते पाठीं । सावरूनि धरी घाली मूळबंदीं गांठी ॥३॥

आगळें पाउल जिंके एकाएक । पावसी मान हे मानवती तिन्ही लोक ॥४॥

तुका म्हणे तुजमजमध्यें एक भाव । सम तुकें बार घेऊं पावों उंच ठाव ॥५॥

१५१

फुगडी फू सवती माझे तूं । हागुनि भरलें धू तुझ्या ढुंगा तोंडावरि ॥१॥

फुगडी घेतां आली हरी । ऊठ जावो जगनोवरी ॥धृ.॥

हातपाय बेंबळ जाती । ढुंगण घोळितां लागे माती ॥२॥

सात पांच आणिल्या हरी । वांचुनी काय तगसी पोरी ॥३॥

सरला दम पांगले पाय । आझुनि वरी घोळिसी काय ॥४॥

तुका म्हणे आझुन तरी । सांगितलें तें गधडी करी ॥५॥

लखोटा – अभंग १

१५२

लये लये लखोटा । मूळबंदि कासोटा । भावा केलें साहें । आतां माझें पाहें ॥१॥

हातोहातीं गुंतली । जीवपणा मुकली । धीर माझा निका । सांडीं बोल फिका ॥२॥

अंगीकारी हरि । नको पडों फेरी । लाज धरीं भांडे । जग झोडी रांडे ॥३॥

बैस भावा पाठीं । ऐक माझ्या गोष्टी । केला सांडीं गोहो । येथें धरीं मोहो ॥४॥

पाठमोरा डोल । आवरी तें बोल । पांगलीस बाळा । पुढें अवकळा ॥५॥

आतां उभी ठायीं । उभाउभीं पाहीं । नको होऊं डुकरी । पुढें गाढव कुतरी ॥६॥

नामा केलें खरें । आपुलें म्या बरें। तुका म्हणे येरी । पांगविल्या पोरी ॥७॥

हुंबरी – अभंग १

१५३

तुशीं कोण घाली हुंबरी । साही पांगल्या अठरा चारी ॥ध्रु.॥

सहस्र मुखावरी हरी । शेष शिणविलें ॥१॥

चेंडुवासवें घातली उडी । नाथिला काळिया देऊनि बुडी ॥२॥

अशुद्ध पीतां करुणा नाहीं । तुवां माउशी ही मारियेली ॥३॥

रावणाचें घर बुडविलें सारें । त्याचीं रांडापोरें मारियेलीं ॥४॥

जाणो तो ठावा आहेसि आम्हां । तुवां आपुला मामा मारियेला ॥५॥

याशीं खेळतां नाश थोरू । तुकयास्वामी सारंगधरू ॥६॥

हमामा – अभंग २

१५४

मशीं पोरा घे रे बार । तुझें बुजीन खालील द्वार ॥१॥

पोरा हमामा रे हमामा रे ॥ध्रु.॥

मशीं हमामा तूं घालीं । पोरा वरी सांभाळीं खालीं ॥२॥

तरी च मशीं बोल । पोरा जिव्हाळ्याची ओल ॥३॥

मशीं घेतां भास । जीवा मीतूंपणा नास ॥४॥

मज सवें खरा । पण जाऊं नेदी घरा ॥५॥

आमुचिये रंगीं । दुजें तगेना ये संगीं ॥६॥

तुक्यासवें भास । हरी जीवा करी नास ॥७॥

१५५

हमामा रे पोरा हमामा रे । हमामा घालितां ठकलें पोर । करी येरझार चौऱ्यांशीची ॥१॥

पहिले पहारा रंगासि आलें । सोहं सोहं सें बार घेतलें । देखोनि गडी तें विसरलें । डाई पडिलें आपणची ॥ध्रु.॥

दुसऱ्या पहारा महा आनंदें । हमामा घाली छंदछंदें । दिस वाडे तों गोड वाटे । परि पुढें नेणे पोर काय होतें तें ॥२॥

तिसऱ्या पहारा घेतला बार । अहंपणे पाय न राहे स्थिर । सोस सोस करितां डाईं पडसी । सत्य जाणें हा निर्धार ॥३॥

चौथ्या पहारा हमामा । घालिसी कांपविसी हातपाय । सुर्यापाटिलाचा पोर यम । त्याचे पडलीस डाईं ॥४॥

हमामा घालितां भ्याला तुका । त्यानें सांडिली गड्याची सोई । यादवांचा मूल एक । विठोबा त्यासवें चारितो गाई ॥५॥

गाई – अभंग १

१५६

आम्हां घरीं एक गाय दुभता हे । पान्हा न समाये त्रिभुवनीं ॥१॥

वान ते सांवळी नांव ते श्रीधरा । चरे वसुंधरा चौदा भुवनें ॥ध्रु.॥

वत्स नाहीं माय भलत्या सवें जाय । कुर्वाळी तो लाहे भावभरणा ॥२॥

चहूं धारीं क्षीर वोळली अमुप । धाले सनकादिक सिद्ध मुनी ॥३॥

तुका म्हणे माझी भूक तेथें काय । जोगाविते माय तिन्ही लोकां ॥४॥

कांडण – अभंग २

१५७

सिद्ध करूनियां ठेविलें कांडण । मज सांगातीण शुद्ध बुद्धि गे ॥१॥

आठव हा धरीं मज जागें करीं । मागिले पाहारीं सेवटिचा गे ॥ध्रु.॥

सम तुकें घाव घालीं वो साजणी । मी तुजमळिणी जंव मिळे ॥२॥

एक कशी पाखडी दुसरी निवडी । निःशेष तिसडी ओज करी ॥३॥

सरलें कांडण पाकसद्धि करी । मेळवण क्षिरीसाकरेचें ॥४॥

उद्धव अक्रूर बंधु दोघेजण । बाप नारायण जेवणार ॥५॥

तुका म्हणे मज माहेरीं आवडी । म्हणोनि तांतडी मूळ केलें ॥६॥

१५८

सावडीं कांडण ओवी नारायण । निवडे आपण भूस सार ॥१॥

मुसळ आधारीं आवरूनि धरीं । सांवरोनि थिरीं घाव घालीं ॥ध्रु.॥

वाजती कांकणें अनुहात गजरें । छंद माहियेरे गाऊं गीति ॥२॥

कांडिता कांडण नव्हे भाग शीण । तुजमजपण निवडे तों ॥३॥

तुका म्हणे रूप उमटे आरिसा । पाक त्या सरिसा शुद्ध जाला ॥४॥

आडसण दळण – अभंग १

१५९

शुद्धीचें सारोनि भरियेली पाळी । भरडोनि वोंगळी नाम केलें ॥१॥

आडसोनि शुद्ध करीं वो साजणी । सद्धि कां पापिणी नासियेलें ॥ध्रु.॥

सुपीं तों चि पाहें धड उगटिलें । नव्हतां नासिलें जगझोडी ॥२॥

सुपीं तों चि आहे तुज तें आधीन । दळिल्या जेवण जैसें तैसें ॥३॥

सुपीं तों चि संग घेइप धडफुडी । एकसा गधडी नास केला ॥४॥

दळितां आदळे तुज कां न कळे । काय गेले डोळे कान तुझे ॥५॥

सुपीं तों चि वोज न करितां सायास । पडसी सांदीस तुका म्हणे ॥६॥

दळण – अभंग १

१६०

शुद्ध दळणाचें सुख सांगों काई । मानवित सईबाई तुज ॥१॥

शुद्ध तें वळण लवकरी पावे । डोलवितां निवे अष्टांग तें ॥ध्रु.॥

शुद्ध हें जेवितां तन निवे मन । अल्प त्या इंधन बुडा लागे ॥२॥

शुद्ध त्याचा पाक सुचित चांगला । अविट तयाला नाश नाहीं ॥३॥

तुका म्हणे शुद्ध आवडे सकळां । भ्रतार वेगळा न करी जीवें ॥४॥

१६१

उपजोनियां पुढती येऊं । काला खाऊं दहींभात ॥१॥

वैकुंठीं तों ऐसें नाहीं । कवळ कांहीं काल्याचें ॥ध्रु.॥

एकमेकां देऊं मुखीं । सुखीं घालूं हुंबरी ॥२॥

तुका म्हणे वाळवंट । बरवें नीट उत्तम ॥३॥

१६२

याल तर या रे लागें । अवघे माझ्या मागें मागें ॥१॥

आजि देतों पोटभरी । पुरे म्हणाल तोंवरी ॥ध्रु.॥

हळू हळू चला । कोणी कोणाशीं न बोला ॥२॥

तुका म्हणे सांडा घाटे । तेणें नका भरूं पोटें ॥३॥

१६३

शिंकें लावियेलें दुरी । होतों तिघांचे मी वरी ॥१॥

तुम्ही व्हारे दोहींकडे । मुख पसरूनि गडे ॥ध्रु.॥

वाहाती त्या धारा । घ्यारे दोहींच्या कोंपरा ॥२॥

तुका म्हणे हातीं टोका । अधिक उणें नेदी एका ॥३॥

१६४

पळाले ते भ्याड । त्यांसि येथें जाला नाड ॥१॥

धीट घेती धणीवरी । शिंकीं उतरितो हरी ॥धृ.॥

आपुलिया मतीं । पडलीं विचारीं तीं रितीं ॥२॥

तुका लागे घ्यारे पायां । कैं पावाल या ठाया ॥३॥

१६५

धालें मग पोट । केला गड्यांनी बोभाट ॥१॥

ये रे ये रे नारायणा । बोलों अबोलण्या खुणा ॥धृ.॥

खांद्यावरी भार । तीं शिणती बहु फार ॥२॥

तुकयाच्या दातारें । नेलीं सुखी केलीं पोरें ॥३॥

१६६

पाहाती गौळणी । तंव पालथी दुधाणी ॥१॥

म्हणती नंदाचिया पोरें । आजि चोरी केली खरें ॥धृ.॥

त्याविण हे नासी । नव्हे दुसरिया ऐसी ॥२॥

सवें तुका मेळा । त्याणें अगुणा आणिला ॥३॥

१६७

आतां ऐसें करूं । दोघां धरूनियां मारूं ॥१॥

मग टाकिती हे खोडी । तोंडीं लागली ते गोडी ॥धृ.॥

कोंडूं घरामधीं । न बोलोनि जागों बुद्धी ॥२॥

बोलावितो देवा । तुका गडियांचा मेळावा ॥३॥

१६८

गडी गेले रडी । कान्हो नेदीस तूं चढी ॥१॥

आम्ही न खेळों न खेळों । आला भाव तुझा कळों ॥धृ.॥

न साहावे भार । बहु लागतो उशीर ॥२॥

तुका आला रागें । येऊं नेदी मागें मागें ॥३॥

हाल – अभंग २

१६९

यमुनेतटीं मांडिला खेळ । म्हणे गोपाळ गडियांसि ॥१॥

हाल महाहाल मांडा । वाउगी सांडा मोकळी ॥धृ.॥

नांवें ठेवूनि वांटा गडी । न वजे रडी मग कोणी ॥२॥

तुका म्हणे कान्हो तिळतांदळ्या । जिंके तो करी आपुला खेळ्या ॥३॥

१७०

बळें डाईं न पडे हरी । बुद्धि करी शाहणा तो ॥१॥

मोकळें देवा खेळों द्यावें । सम भावें सांपडावया ॥ध्रु.॥

येतो जातो वेळोवेळां । न कळे कळा सांपडती ॥२॥

तुका म्हणे धरा ठायींच्या ठायीं । मिठी जीवीं पायीं घालुनियां ॥३॥

सुतुतू – अभंग १

१७१

जीवशिवाच्या मांडूनि हाला । अहं सोहं दोन्ही भेडती भला ॥१॥

घाली हुतुतू फिरोनि पाही आपुणासि । पाही बळिया तो मागिला तुटी पुढिलासि ॥ध्रु.॥

खेळिया तो हाल सांभाळी । धुम घाली तो पडे पाताळीं ॥२॥

बळिया गांढ्या तो चि खेळे । दम पुरे तो वेळोवेळां खेळे ॥३॥

हातीं पडे तो चि ढांग । दम पुरे तो खेळिया चांग ॥४॥

मागें पुढें पाहे तो जिंके । हातीं पडे तो चि आधार फिके ॥५॥

आपल्या बळें खळे रे भाई । गडियाची सांडोनि सोई ॥६॥

तुका म्हणे मी खेळिया नव्हें । जिकडे पडें त्याचि सवें ॥७॥

१७२

अनंत ब्रम्हांडे उदरीं । हरि हा बाळक नंदा घरीं ॥१॥

नवल केव्हडें केव्हडें । न कळे कान्होबाचें कोडें ॥ध्रु.॥

पृथ्वी जेणें तृप्त केली । त्यासि यशोदा भोजन घाली ॥२॥

विश्वव्यापक कमळापती । त्यासि गौळणी कडिये घेती ॥३॥

तुका म्हणे नटधारी । भोग भोगून ब्रम्हचारी ॥४॥

१७३

कृष्ण गोकुळीं जन्मला । दुष्टां चळकांप सुटला ॥१॥

होतां कृष्णाचा अवतार । आनंद करिती घरोघर ॥ध्रु.॥

प्रेम नाम वाचें गाती । सदा आनंदें नाचती ॥२॥

तुका म्हणे हरती दोष । आनंदानें करिती घोष ॥३॥

१७४

मेळउनि सकळ गोपाळ । कांहीं करिती विचार ॥१॥

चला जाऊं चोरूं लोणी । आजि घेऊं चंद्रधणी ।

वेळ लावियेला अझुणी । एकाकरितां गडे हो ॥ध्रु.॥

वाट काढिली गोविंदीं । मागें गोपाळांची मांदी ॥२॥

अवघा चि वावरे । कळों नेदी कोणा फिरे ॥३॥

घर पाहोनि एकांताचें । नवविधा नवनीताचें ॥४॥

रिघे आपण भीतरी । पुरवी माथुलियाच्या हरी ॥५॥

बोलों नेदी म्हणे स्थिर । खुणा दावी खा रे क्षीर ॥६॥

१७५

धन्य त्या गौळणी इंद्राच्या पूजनीं । नैवेद्य हिरोनि खातो कृष्ण ॥१॥

अरे कृष्णा इंद्र अमर इच्छिती । कोण तयांप्रति येइल आतां ॥२॥

तुका म्हणे देव दाखवी विंदान । नैवेद्य खाऊन हासों लागे ॥३॥

१७६

तुम्ही गोपी बाळा मज कैशा नेणा । इंद्र अमरराणा म्यां चि केला ॥१॥

इंद्र चंद्र सूर्य ब्रम्हा तिन्ही लोक । माझे सकळीक यम धर्म ॥ध्रु.॥

मजपासूनिया जाले जीव शिव । देवांचा ही देव मी च कृष्ण ॥२॥

तुका म्हणे त्यांसी बोले नारायण । व्यर्थ मी पाषाण जन्मा आलों ॥३॥

१७७

कां रे गमाविल्या गाई । आली वळती तुझी जाई । मागें जालें काई । एका तें का नेणसी ॥१॥

केलास फजित । मागें पुढें ही बहुत । लाज नाहीं नित्य । नित्य दंड पावतां ॥ध्रु.॥

वोला खोडा खळि गाढी । ऐसा कोण तये काढी । धांवेल का पाडी । तुझी आधीं वोढाळा ॥२॥

चाल धांवें । मी ही येतों तुजसवें । तुका म्हणे जंव । तेथें नाहीं पावली ॥३॥

१७८

काय या संतांचे मानूं उपकार । मज निरंतर जागविती ॥१॥

काय देवा यांसि व्हावें उतराई । ठेवितां हा पायीं जीव थोडा ॥धृ.॥

सहज बोलणें हित उपदेश । करूनि सायास शिकविती ॥२॥

तुका म्हणे वत्स धेनुचिया चित्तीं । तैसें मज येती सांभाळित ॥३॥

१७९

कंठीं धरिला कृष्णमणी । अवघा जनीं प्रकाश ॥१॥

काला वांटूं एकमेकां । वैष्णवा निका संभ्रम ॥धृ.॥

वांकुलिया ब्रम्हादिकां । उत्तम लोकां दाखवूं ॥२॥

तुका म्हणे भूमंडळीं । आम्ही बळी वीर गाडे ॥३॥

१८०

कवळाचिया सुखें । परब्रम्ह जालें गोरखें । हात गोऊनि खाय मुखें । बोटासांदी लोणचें ॥१॥

कोण जाणे तेथें । कोण लाभ कां तें । ब्रम्हादिकां दुर्लभ ॥धृ.॥

घाली हमामा हुंबरी । पांवा वाजवी छंदें मोहरी । गोपाळांचे फेरी । हरि छंदें नाचतसे ॥२॥

काय नव्हतें त्या घरीं खावया । रिघे लोणी चोरावया । तुका म्हणे सवें तया । आम्ही ही सोंकलों ॥३॥

१८१

कान्होबा आतां तुम्ही आम्ही च गडे । कोणाकडे जाऊं नेदूं ॥१॥

वाहीन तुझी भारशिदोरी । वळतीवरी येऊं नेदीं ॥ध्रु.॥

ढवळे गाईचें दूध काढूं । एकएकल्यां ठोंबे मारूं ॥२॥

तुका म्हणे टोकवूं त्यांला । जे तुझ्या बोला मानीत ना ॥३॥

१८२

बहु काळीं बहु काळी । आम्ही देवाचीं गोवळीं ॥१॥

नाहीं विटों देत भात । जेऊं बेसवी सांगातें ॥ध्रु.॥

बहु काळें बहु काळें । माझें पांघरे कांबळें ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं नाहीं । त्याचें आमचें सें कांहीं ॥३॥

१८३

बहु बरा बहु बरा । यासांगातें मळि चारा ॥१॥

म्हणोनि जीवेंसाठीं । घेतली कान्होबाची पाठी ॥ध्रु.॥

बरवा बरवा दिसे । समागम याचा निमिषें ॥२॥

पुढती पुढती तुका । सोंकला सोंकवितो लोकां ॥३॥

१८४

घेती पाण्यासी हुंबरी । त्यांचें समाधान करी ॥१॥

ऐशी गोपाळांची सवे । जाती तिकडे मागें धांवे ॥ध्रु.॥

स्थिरावली गंगा । पांगविली म्हणे उगा ॥२॥

मोहरी पांवा काठी । तुका म्हणे यांजसाठी ॥३॥

१८५

वळी गाई धांवे घरा । आमच्या करी येरझारा ॥१॥

नांव घेतां तो जवळी । बहु भला कान्हो बळी ॥ध्रु.॥

नेदी पडों उणें पुरें । म्हणे अवघें चि बरें ॥२॥

तुका म्हणे चित्ता । वाटे न व्हावा परता ॥३॥

१८६

म्हणती धालों धणीवरी । आतां न लगे शिदोरी । नये क्षणभरी । आतां यासि विसंबों ॥१॥

चाल चाल रे कान्होबा । खेळ मांडूं रानीं । बैसवूं गोठणीं । गाई जमा करूनि ॥ध्रु.॥

न लगे जावें घरा । चुकलिया येरझारा । सज्जन सोयरा । मायबाप तूं आम्हां ॥२॥

तुका म्हणे धालें पोट । आतां कशाचा बोभाट । पाहाणें ते वाट । मागें पुढें राहिली ॥३॥

१८७

तुझिये संगति । जाली आमुची निश्चिति ॥१॥

नाहीं देखिलें तें मळे । भोग सुखाचे सोहळे ॥ध्रु.॥

घरीं ताकाचें सरोवर । येथें नवनीताचे पूर ॥२॥

तुका म्हणे आतां । आम्ही न वजों दवडितां ॥३॥

१८८

कामें पीडिलों माया । बहु मारी नाहीं दया ॥१॥

तुझ्या राहिलों आधारें । जालें अवघें चि बरें ॥ध्रु.॥

तुझे लागलों संगती । आतां येतों काकुळती ॥२॥

तुका म्हणे तुझ्या भिडा । कान्होबा हे गेली पीडा ॥३॥

टिपरी – अभंग ७

१८९

खेळ मांडियेला वाळवंटीं घाई । नाचती वैष्णव भाई रे । क्रोध अभिमान केला पावटणी । एक एका लागतील पायीं रे ॥१॥

नाचती आनंदकल्लोळीं । पवित्र गाणें नामावळी । कळिकाळावरि घातलीसे कास । एक एकाहुनी बळी रे ॥ध्रु.॥

गोपीचंदनउटी तुळसीच्या माळा । हार मिरवती गळां । टाळ मृदंग घाई पुष्पवरुषाव । अनुपम्य सुखसोंहळा रे ॥२॥

लुब्धलीं नादीं लागली समाधी । मूढ जन नर नारी लोकां । पंडित ज्ञानी योगी महानुभाव । एकचि सद्धिसाधकां रे ॥३॥

वर्णाभिमान विसरली याति । एकएकां लोटांगणीं जाती । निर्मळ चित्तें जालीं नवनीतें । पाषाणा पाझर सुटती रे ॥४॥

होतो जयजयकार गर्जत अंबर । मातले हे वैष्णव वीर रे । तुका म्हणे सोपी केली पायवाट । उतरावया भवसागर रे ॥५॥

१९०

एके घाई खेळतां न पडसी डाई । दुचाळ्याने ठकसील भाई रे ।

त्रिगुणांचे फेरी थोर कष्टी होसी । या चौघांसी तरी धरीं सोई रे ॥१॥

खेळ खेळोनियां निराळा चि राही । सांडी या विषयाची घाई रे ।

तेणें चि खेळें बसवंत होसी । ऐसें सत्य जाणें माझ्या भाई रे ॥ध्रु.॥

सिंपियाचा पोर एक खेळिया नामा । तेणें विठ्ठल बसवंत केला रे । आपुल्या सवंगडिया सिकवूनि घाई ।

तेणें सतत फड जागविला रे । एक घाई खेळतां तो न चुके चि कोठें । तया संत जन मानवले रे ॥२॥

ज्ञानदेव मुक्ताबाई वटेश्वर चांगा । सोपान आनंदें खेळती रे । कान्हो गोवारी त्यांनीं बसवंत केला ।

आपण भोंवतीं नाचती रे । सकळिकां मिळोनि एकी च घाई । त्याच्या ब्रम्हादिक लागती पायीं रे ॥३॥

रामा बसवंत कबिर खेळिया । जोडा बरवा मिळाला रे । पांचा सवंगडियां एकचि घाई ।

तेथें नाद बरवा उमटला रे । ब्रम्हादिक सुरवर मिळोनियां त्यांनीं । तो ही खेळ निवडिला रे ॥४॥

ब्राम्हणाचा पोर खेळिया एक भला । तेणें जन खेळकर केला रे । जनार्दन बसवंत करूनियां ।

तेणें वैष्णवांचा मेळ मेळविला रे । एक चि घाई खेळतां खेळतो । आपणचि बसवंत जाला रे ॥५॥

आणीक खेळिये होउनियां गेले । वर्णावया वाचा मज नाहीं रे । तुका म्हणे गडे हो हुशारूनि खेळा ।

पुढिलांची धरूनियां सोई रे । एक चि घाई खेळतां जो चुकला । तो पडेल संसारडाई रे ॥६॥

१९१

बाराही सोळा गडियांचा मेळा । सतरावा बसवंत खेळिया रे । जतिस पद राखों जेणें टिपरिया घाई । अनुहातें वायें मांदळा रे ॥१॥

नाचत पंढरिये जाऊं रे खेळिया । विठ्ठल रखुमाई पाहूं रे ॥ध्रु.॥

सा चहूं वेगळा अठराही निराळा । गाऊं वाजवूं एक चाळा रे । विसरती पक्षी चारा घेणें पाणी । तारुण्य देहभाव बाळा रे ॥२॥

आनंद तेथिचा मुकियासि वाचा । बहिरे ऐकती कानीं रे । आंधळ्यासि डोळे पांगळांसि पाय । तुका म्हणे वृद्ध होती तारुण्यें रे ॥३॥

१९२

दोन्ही टिपरीं एक चि नाद । सगुण निर्गुण नाहीं भेद रे । कुसरी अंगें मोडितील परी । मेळविति एका छंदें रे ॥१॥

कांहींच न वजे वांयां रे । खेळिया एक चि बसवंत अवघियां रे । सम विषम तेथें होऊं च नेदी । जाणऊनि आगळिया रे ॥ध्रु.॥

संत महंत सिद्धि खेळतील घाई । ते च सांभाळी माझ्या भाई रे । हात राखोन हाणिती टिपऱ्या । टिपरें मिळोनि जाय त्याची सोई रे ॥२॥

विताळाचें अवघें जाईल वांयां । काय ते शृंगारूनि काया रे । निवडूनि बाहेर काढिती निराळा । जो न मिळे संताचिया घाई रे ॥३॥

प्रकाराचें काज नाहीं सोडीं लाज । निःशंक होउनियां खेळें रे । नेणतीं नेणतीं च एकें पावलीं मान । विठ्ठल नामाचिया बळें रे ॥४॥

रोमांच गुढिया डोलविती अंगें । भावबळें खेळविती सोंगें रे। तुका म्हणे कंठ सद्गदित दाटे । या विठोबाच्या अंगसंगें रे ॥५॥

१९३

या रे गडे हो धरूं घाई जाणतां ही नेणतां । नाम गाऊं टाळी वाहूं आपुलिया हिता ॥१॥

फावलें तें घ्यारे आतां प्रेमदाता पांडुरंग । आजि सोनियाचा दिवस सोनियाचा वोडवला रंग ॥ध्रु.॥

हिंडती रानोरान भुजंगांत कांट्यावन । सुख तयांहून आम्हां गातां नाचतां रे ॥२॥

तुका म्हणे ब्रम्हादिकां सांवळें दुर्लभ सुखा । आजि येथें आलें फुका नाम मुखा कीर्तनीं ॥३॥

१९४

भीमातीरीं एक वसलें नगर । त्याचें नांव पंढरपुर रे । तेथील मोकासी चार भुजा त्यासी । बाइला सोळा हजार रे ॥१॥

नाचत जाऊं त्याच्या गांवा रे खेळिया । सुख देईल विसावा रे । पुढें गेले ते निधाई जाले । वाणितील त्याची सीमा रे ॥ध्रु.॥

बळियां आगळा पाळी लोकपाळां । रीघ नाहीं कळिकाळा रे । पुंडलीक पाटील केली कुळवाडी । तो जाला भवदुःखा वेगळा रे ॥२॥

संतसज्जनीं मांडिलीं दुकाने । जया जें पाहिजे तें आहे रे । भुक्तिमुक्ति फुका च साठीं । कोणी तयाकडे न पाहे रे ॥३॥

दोन्हीच हाट भरले घनदाट । अपार मिळाले वारकरी रे । न वजों म्हणती आम्ही वैकुंठा । जिहीं देखिली पंढरी रे ॥४॥

बहुत दिस होती मज आस । आजि घडलें सायासीं रे । तुका म्हणे होय तुमचेनी पुण्यें । भेटी तया पायांसी रे ॥५॥

१९५

पंढरी चोहटा मांडियेला खेळ । वैष्णव मिळोनि सकळ रे । टाळ टिपरी मांदळे एक नाद रे । जाला बसवंत देवकीचा बाळ रे ॥१॥

चला तें कवतुक भाई रे । पाहों डोळां कामीं गुंतलेति काई रे । भाग्यवंत कोणी गेले सांगाति । ऐसें सुख त्रिभुवनीं नाहीं रे ॥ध्रु.॥

आनंदाचे वाद सुखाचे संवाद । एक एका दाखविती छंद रे । साही अठरा चारी घालुनियां घाई । नाचती फेरी टाळशुद्ध रे ॥२॥

भक्ताचीं भूषणें मुद्रा आभरणें । शोभती चंदनाच्या उट्या रे । सत्व सुंदर कास घालूनि कुसरी । गर्जती नाम बोभाटीं रे ॥३॥

हरि हर ब्रम्हा तीर्थासहित भीमा । देव कोटी तेहतीस रे । विस्मित होऊनि ठाकले सकळ जन । अमरावती केली ओस रे ॥४॥

वाणितील थोरी वैकुंठिचीं परी । न पवे पंढरीची सरी रे । तुकयाचा दास म्हणे नका आळस करूं । सांगतों नरनारींस रे ॥५॥

१९६

ब्रम्हादिकां न कळे खोळ । ते हे आकळ धरिली ॥१॥

मोहरी पांवा वाहे काठी । धांवे पाठीं गाईचे ॥ध्रु.॥

उच्छिष्ट न लभे देवा । तें हें सदैवां गोवळ्या ॥२॥

तुका म्हणे जोड जाली । ते हे माउली आमुची ॥३॥

१९७

कान्होबा तूं आलगट । नाहीं लाज बहु धीट । पाहिलें वाईट । बोलोनियां खोटें ॥१॥

परि तूं न संडिसी खोडी । करिसी केली घडीघडी । पाडिसी रोकडी । तुटी माये आम्हांसी ॥ध्रु.॥

तूं ठायींचा गोवळ । अविचारी अनर्गळ । चोरटा शिंदळ । ऐसा पिटूं डांगोरा ॥२॥

जरी तुझी आई । आम्ही घालूं सर्वा ठायीं । तुका म्हणे तें ही । तुज वाटे भूषण ॥३॥

१९८

भोजनाच्या काळीं । कान्हो मांडियेली आळी । काला करी वनमाळी । अन्न एकवटा । देई निवडुनी । माते म्हणतो जननी । हात पिटूनि मेदिनी । वरि अंग घाली ॥१॥

कैसा आळ घेसी । नव्हे तें चि करविसी । घेई दुसरें तयेसी । वारी म्हणे नको ॥ध्रु.॥

आतां काय करूं । नये यासि हाणूं मारूं । नव्हे बुझावितां स्थिरू । कांहीं करिना हा ।

तोंचिं केलें एके ठायीं । आतां निवडूनि खाई । आम्हा जाचितोसि काई । हरिसि म्हणे माता ॥२॥

त्याचें तयाकुन । करवितां तुटे भान । तंव जालें समाधान । उठोनियां बैसे । माते बरें जाणविलें । अंग चोरूनि आपुलें । तोडियलें एका बोलें । कैसें सुखदुःख ॥३॥

ताट पालवें झाकिलें । होतें तैसें तेथें केलें । भिन्नाभिन्न निवडिलें । अन्नें वेगळालीं । विस्मित जननी । भाव देखोनियां मनीं । म्हणे नाहीं ऐसा कोणी । तुज सारिखा रे ॥४॥

हरुषली माये । सुख अंगीं न समाये । कवळूनि बाहे देती आलिंगन । आनंद भोजनीं । तेथें फिटलीसे धणी । तुका म्हणे कोणी । सांडा शेष मज ॥५॥

१९९

चला वळूं गाई । बैसों जेऊं एके ठायीं ॥१॥

बहु केली वणवण । पायपिटी जाला सिण ॥ध्रु.॥

खांदीं भार पोटीं भुक । काय खेळायाचें सुख ॥२॥

तुका म्हणे धांवे । मग अवघें बरवें ॥३॥

२००

नेणों वेळा काळ । धालों तुझ्यानें सकळ ॥१॥

नाहीं नाहीं रे कान्होबा भय आम्हापाशीं । वळूनि पुरविसी गाई पोटा खावया ॥ध्रु.॥

तुजपाशीं भये । हें तों बोलों परी नये ॥२॥

तुका म्हणे बोल । आम्हा अनुभवें फोल ॥३॥

विटूदांडू – अभंग १

२०१

माग विटूदांडू । आणीक कांही खेळ मांडूं ॥१॥

बहु अंगा आले डाव । स्थिर नाहीं कोठें पाव ॥ध्रु.॥

कोली हाणे टोला । झेली तेणें तो गोविला ॥२॥

एकमेकां हाका मारी । सेल जाळी एक धरी ॥३॥

राजी आलें नांव । फेरा न चुकेचि धांव ॥४॥

पुढें एक पाटी । एक एकें दोघां आटी ॥५॥

एका सोस पोटीं । एक धांवे हात पिटी ॥६॥

तुका म्हणे आतां । खेळ मोडावा परता ॥७॥

२०२

पाहातां गोवळी । खाय त्यांची उष्टावळी ॥१॥

करिती नामाचें चिंतन । गडी कान्होबाचें ध्यान ॥ध्रु.॥

आली द्यावी डाई । धांवे वळत्या मागें गाई ॥२॥

एके ठायीं काला । तुका म्हणे भाविकाला ॥३॥

२०३

पैल आली आगी कान्हो काय रे करावें । न कळे तें कैसें आजि वांचों आम्ही जीवें ॥१॥

धांव रे हरी सांपडलों संधी । वोणव्याचे मधीं बुद्धि कांहीं करावी ॥ध्रु.॥

अवचितां जाळ येतां देखियेला वरी । परतोनि पाहतां आधीं होतों पाठमोरी ॥२॥

सभोंवता फेर रीग न पुरे पळतां । तुका म्हणे जाणसी तें करावें अनंता ॥३॥

२०४

भिऊं नका बोले झाकुनियां राहा डोळे । चालवील देव धाक नाहीं येणें वेळे ॥१॥

बाप रे हा देवांचा ही देव कळों । नेदी माव काय करी करवी ते ॥ध्रु.॥

पसरूनि मुख विश्वरूप खाय जाळ । सारूनियां संधी अवघे पाहाती गोपाळ ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही मागें भ्यालों वांयांविण । कळों आलें आतां या सांगातें नाहीं शिण ॥३॥

२०५

नेणती तयांसि साच भाव दावी हरी । लाज नाहीं नाचे पांवा वाजवी मोहरी ॥१॥

चला रे याच्या पायां लागों आतां । राखिलें जळतां महा आगीपासूनि ॥ध्रु.॥

कैसी रे कान्होबा एवढी गिळियेली आगी । न देखों पोळला तुज तोंडीं कोठें अंगी ॥२॥

तुका म्हणे तुम्ही कां रे करितां नवल । आमची सिदोरी खातो त्याचें आलें बळ ॥३॥

२०६

त्यांनीं धणीवरी संग केला हरीसवें । देऊनि आपुलें तो चि देईल तें खावें ॥१॥

न ठेवी आभार प्रेमाचा भुकेला । बहु दिवस संग हा चि निर्धार त्याला ॥ध्रु.॥

कान्होबा तू जेवीं घासोघासीं म्हणती । आरुष गोपाळें त्यांची बहु देवा प्रीती ॥२॥

तुका म्हणे आतां जाऊं आपुलिया घरा । तोय वांचविलें ऐसें सांगों रे दातारा ॥३॥

२०७

घ्या रे भोंकरें भाकरी । दहींभाताची सिदोरी । ताक सांडीं दुरी । असेल तें तयापें ॥१॥

येथें द्यावें तैसें घ्यावे । थोडें परी निरें व्हावें । सांगतों हे ठावें । असों द्या रे सकळां ॥ध्रु.॥

माझें आहे तैसें पाहे । नाहीं तरी घरा जाये । चोरोनियां माये । नवनीत आणावें ॥२॥

तुका म्हणे घरीं । माझें कोणी नाहीं हरी । नका करूं दुरी । मज पायां वेगळें ॥३॥

२०८

काल्याचिये आसे । देव जळीं जाले मासे । पुसोनियां हांसे । टिरीसांगातें हात ॥१॥

लाजे त्यासि वांटा नाहीं । जाणे अंतरीचें तें ही । दीन होतां कांहीं । होऊं नेदी वेगळें ॥ध्रु.॥

उपाय अपाय यापुढें । खोटे निवडितां कुडे । जोडुनियां पुढें । हात उभे नुपेक्षी ॥२॥

तें घ्या रे सावकाशें । जया फावेल तो तैसें । तुका म्हणे रसें । प्रेमाचिया आनंदें ॥३॥

२०९

गोपाळ म्हणती कान्होबा या रे कांहीं मागों । आपुलाले आम्ही जीवीची तया आवडी सांगों ।

एक म्हणती उगे रे उगे मागेंचि लागों । निजों नका कोणी घरीं रे आजि अवघेचि जागों ॥१॥

जाणोनि नेणता हरि रे मध्यें उगाचि बैसे । नाइकोनि बोल अइके कोण कोणाचे कैसे ।

एक एकाच्या संवादा जाणे न मिळे ची ऐसें । पोटींचें होटा आणवी देतो तयांसि तैसें ॥ध्रु.॥

एक म्हणति बहु रे आम्ही पीडिलों माया । नेदी दहींभातसिदोरी ताक घालिती पिया ।

तापलों वळितां गोधनें नाहीं जीवन छाया । आतां मागों पोटभरी रे याच्या लागोनि पायां ॥२॥

एक म्हणति तुमचें अरे पोट तें किती । मागों गाई म्हैसी घोडे रे धन संपत्ति हित्त ।

देव गडी कान्हो आमुचा आम्हां काय हातिं । कन्याकुमरें दासी रे बाजावरी सुपती ॥३॥

एक म्हणती बेटे हो कोण करी जतन । गाढव तैसेंचि घोडें रे कोण तयाचा मान ।

लागे भवरोग वाहतां खांदीं चवघे जण । हातीं काठ्या डोया बोडक्या हिंडों मोकळे राण ॥४॥

एक म्हणती रानीं रे बहु सावजें फार । फाडफाडूं खाती डोळे रे पाय नेतील कर ।

राखोनि राखे आपणा ऐसा कइचा शूर । बैसोनि राहों घरीं रे कोण करी हे चार ॥५॥

घरीं बैसलिया बहुतें बहु सांगती काम । रिकामें कोणासि नावडे ऐसें आम्हासि ठावें ।

चौघांमध्यें बरें दिसेसें तेथें नेमक व्हावें । लपोनि सहज खेळतां भलें गडियासवें ॥६॥

एक म्हणती गडी ते भले मळिती मता । केली तयावरी चाली रे बरी आपुली सत्ता ।

नसावे ते तेथें तैसे रे खेळ हाणिती लाता । रडी एकाएकीं गेलिया गोंधळ उडती लाता ॥७॥

एक म्हणती खेळतां उगीं राहतीं पोरें । ऐसें काय घडों शके रे कोणी लहान थोरें ।

अवघीं येती रागा रे एका म्हणतां बरें । संगें वाढे कलह हरावा एकाएकीं च खरें ॥८॥

एक म्हणती एकला रे तूं जासील कोठें । सांडी मांडी हें वाउगें तुझे बोल चि खोटे ।

ठायीं राहा उगे ठायीं च कां रे सिणसी वाटे । अवघियांची सिदोरी तुझे भरली मोटे ॥९॥

तुका म्हणे काय काहण्या अरे सांगाल गोष्टी । चाटावे तुमचे बोल रे भुका लागल्या पोटीं ।

जागा करूं या रे कान्होबा मागों कवळ ताटीं । धाले गडी तुका ढेकर देतो विठ्ठल कंठीं ॥१०॥

२१०

आजि ओस अमरावती । काला पाहावया येती । देव विसरती । देहभाव आपुला ॥१॥

आनंद न समाये मेदिनी । चारा विसरल्या पाणी । तटस्थ त्या ध्यानीं । गाई जाल्या श्वापदें ॥ध्रु.॥

जें या देवांचें दैवत । उभें आहे या रंगांत । गोपाळांसहित । क्रीडा करी कान्होबा ॥२॥

२११

चला बाई पांडुरंग पाहूं वाळवंटीं । मांडियेला काला भोंवती गोपाळांची दाटी ॥१॥

आनंदें कवळ देती एकामुखीं एक । न म्हणती सान थोर अवघीं सकळिक ॥ध्रु.॥

हमामा हुंबरी पांवा वाजविती मोहरी । घेतलासे फेर माजी घालुनियां हरी ॥२॥

लुब्धल्या नारी नर अवघ्या पशुयाती । विसरलीं देहभाव शंका नाहीं चित्तीं ॥३॥

पुष्पाचा वरुषाव जाली आरतियांची दाटी । तुळसी गुंफोनियां माळा घालितील कंठीं ॥४॥

यादवांचा राणा गोपीमनोहर कान्हा । तुका म्हणे सुख वाटे देखोनियां मना ॥५॥

२१२

माझे गडी कोण कोण । निवडा भिन्न यांतुनी ॥१॥

आपआपणामध्यें मिळो । एक खेळों एकाशीं ॥ध्रु.॥

घाबरियांच्या मोडा काड्या । धाडा भाड्यां वळतियां ॥२॥

तुका म्हणे देवापाशीं । विटाळशी नसावी ॥३॥

२१३

हे चि अनुवाद सदा सर्वकाळ । करुनियां गोपाळकाला सेवूं ॥१॥

वोरसलें कामधेनूचें दुभतें । संपूर्ण आइतें गगनभरी ॥ध्रु.॥

संत सनकादिक गोमट्या परवडी । विभाग आवडी इच्छेचिये ॥२॥

तुका म्हणे मधीं घालूं नारायण । मग नव्हे सीण कोणा खेळें ॥३॥

२१४

अधिकाचा मज कांटाळा । तुम्हां गोपाळां संगति ॥१॥

काय नाहीं तुम्हापाशीं । सकळांविशीं संपन्न ॥ध्रु.॥

उद्योगाचा नेघें भार । लागल्या सार पुरतें ॥२॥

तुका म्हणे अधीर जिणें । नारायणें न करावें ॥३॥

२१५

जालों आतां एके ठायीं । न वंचूं कांहीं एकमेकां ॥१॥

सरलों हेंगे देउनि मोट । कटकट काशाची ॥ध्रु.॥

सोडोनियां गांठीं पाहें । काय आहे त्यांत तें ॥२॥

तुका म्हणे जालों निराळा । आतां गोपाळा देऊं बोभा ॥३॥

२१६

या रे करूं गाई । जमा निजलेती काई । बोभाटानें आई । घरा गेल्या मारील ॥१॥

घाला घाला रे फुकारे । ज्याची तेणें चि मोहरे । एवढें चि पुरे । केलियानें सावध ॥ध्रु.॥

नेणोनियां खेळा । समय समयाच्या वेळा । दुश्चिताजवळा । मिळालेति दुश्चित ॥२॥

तुका म्हणे शीक । न धरितां लागे भीक । धरा सकळीक । मनेरी धांवा वळतियां ॥३॥

२१७

वोळलीचा दोहूं पान्हा । मज कान्हा सांगितला ॥१॥

घ्या जि हेंगे क्षीर हातीं । निगुतीनें वाढावें ॥ध्रु.॥

सांगितलें केलें काम । नव्हे धर्म सत्याचा ॥२॥

तुका म्हणे नवें जुनें । ऐसें कोणें सोसावें॥३॥

२१८

येइल तें घेइन भागा । नव्हे जोगा दुसरिया ॥१॥

आवडी ते तुम्ही जाणा । बहु गुणांसारिखी ॥ध्रु.॥

मज घेती डांगवरी । सवें हरि नसलिया ॥२॥

तुका म्हणे राबवा देवा । करीन सेवा सांगितली ॥३॥

२१९

अंतरली कुटी मेटी । भय धरूनियां पोटीं । म्हणतां जगजेठी । धांवें करुणाउत्तरीं ॥१॥

बाप बळिया शिरोमणी । उतावळि या वचनीं । पडलिया कानीं । धांवा न करी आळस ॥ध्रु.॥

बळ दुनी शरणागता । स्वामी वाहों नेदी चिंता । आइतें चि दाता । पंगतीस बैसवी ॥२॥

वाहे खांदीं पाववी घरा । त्याच्या करी येरझारा । बोबड्या उत्तरा । स्वामी तुकया मानवे ॥३॥

२२०

धन्य तें गोधन कांबळी काष्ठिका । मोहरी पांवा निका ब्रीद वांकी ॥१॥

धन्य तें गोकुळ धन्य ते गोपाळ । नर नारी सकळ धन्य जाल्या ॥ध्रु.॥

धन्य देवकी जसवंती दोहींचें । वसुदेवनंदाचें भाग्य जालें ॥२॥

धन्य त्या गोपिका सोळा सहस्र बाळा । यादवां सकळां धन्य जालें ॥३॥

धन्य म्हणे तुका जन्मा तींचि आलीं । हरिरंगीं रंगलीं सर्वभावें ॥४॥

२२१

गौळणी बांधिती धारणासि गळा । खेळे त्या गोपाळांमाजी ब्रम्ह ॥१॥

धांवोनियां मागे यशोदे भोजन । हिंडे रानोरान गाईपाठीं ॥ध्रु.॥

तुका म्हणे सर्व कळा ज्याचे अंगीं । भोळेपणालागीं भीक मागे ॥२॥

२२२

देखिलासि माती खातां । दावियानें बांधी माता ॥१॥

जाळी घेउनि कांबळी काठी । गाई वळी वेणु पाठीं ॥ध्रु.॥

मोठें भावार्थाचें बळ । देव जाला त्याचें बाळ ॥२॥

तुका म्हणे भक्तासाठीं । देव धांवे पाठोवाटीं ॥३॥

२२३

हा गे माझे हातीं । पाहा कवळ सांगाती ॥१॥

देवें दिला खातों भाग । कराल तर करा लाग ॥ध्रु.॥

धालें ऐसें पोट । वरी करूनियां बोट ॥२॥

तुका म्हणे घरीं । मग कैं जी या परी ॥३॥

२२४

अवघें अवघीकडे । दिलें पाहे मजकडे । अशा सवंगडे । सहित थोरी लागली ॥१॥

कां रे धरिला अबोला । माझा वांटा देईं मला । सिदोरीचा केला । झाडा आतां निवडे ना ॥ध्रु.॥

भूक लागली अनंता । कां रे नेणसी जाणतां । भागलों वळितां । गाई सैरा ओढाळा ॥२॥

तुका करुणा भाकी । हरि पाहे गोळा टाकी । घेता जाला सुखी । भीतरी वांटी आणीकां ॥३॥

२२५

आम्ही गोवळीं रानटें । नव्हों जनांतील धीटें ॥१॥

सिदोरीचा करूं काला । एक वांटितों एकाला ॥ध्रु.॥

खेळों आपआपणांशीं । आमचीं तीं आम्हांपाशीं ॥२॥

मिळालों नेणते । तुका कान्होबा भोंवते ॥३॥

२२६

अवघियां दिला गोर । मजकरे पाहीना ॥१॥

फुंदे गोपाळ डोळे चोळी । ढुंगा थापली हाणे तोंडा ॥ध्रु.॥

आवडती थोर मोटे । मी रे पोरटें दैन्यवाणे ॥२॥

तुका म्हणे जाणों भाव । जीविंचा देव बुझावी ॥३॥

मृदंग पाटया – अभंग

२२७

मागें पुढें पाहें सांभाळूनि दोनी ठाय । चुकावूनि जाय गडी राखे गडियांसि ॥१॥

मुरडे दंडा दोहीं तोंडें गडियां सावध करी । भेटतियासंगे तया हाल तुजवरी ॥ध्रु.॥

गडियां गडी वांटुनि देई । ज्याचा सोडी तेचि ठायीं ॥२॥

अगळ्या बळें करील काय । तुज देणें लागे डोय ॥३॥

नवां घरीं पाउला करीं । सांपडे तो तेथें धरीं ॥४॥

जिंकोनि डाव करीं । टाहो सत्ता आणिकांवरी ॥५॥

सांपडोनि डाईं बहु । काळ गुंतलासी ॥६॥

बळिया गडी फळी । फोडी न धरितां त्यांसी ॥७॥

चुकांडी जो खाय मिळोनि अंगीं जाय । गुंतलासी काय तुका म्हणे अझूनी ॥८॥

२२८

पाहा रे तमासा तुमचा येथें नव्हे लाग । देईन तो भाग आलियाचा बाहेरी ॥१॥

जागा रे गोपाळ नो ठायीं ठायीं जागा । चाहुलीनें भागा दूर मजपासूनि ॥ध्रु.॥

न रिघतां ठाव आम्हा ठावा पाळतियां । भयाभीत वांयां तेथें काय चांचपा ॥२॥

तुका म्हणे हातां चडे जीवाचिये साटीं । मिटक्या देतां गोड मग लागतें शेवटीं ॥३॥

२२९

डाई घालुनियां पोरें । त्यांचीं गुरें चुकवीलीं ॥१॥

खेळ खेळतां फोडिल्या डोया । आपण होय निराळा ॥ध्रु.॥

मारिती माया घेती जीव । नाहीं कीव अन्यायें ॥२॥

तुका कान्होबा मागें । तया अंगें कळों आलें ॥३॥

२३०

आतां हें चि जेऊं हेंचि जेऊं । सवें घेऊं सिदोरी ॥१॥

हरिनामाचा खिचडा केला । प्रेमें मोहिला साधनें ॥ध्रु.॥

चवीं चवीं घेऊं घास । ब्रम्हरस आवडी ॥२॥

तुका म्हणे गोड लागे । तों तों मागे रसना ॥३॥

२३१

अवघें चि गोड जालें । मागीलये भरी आलें ॥१॥

साहय जाला पांडुरंग । दिला अभ्यंतरीं संग ॥ध्रु.॥

थडिये पावतां तो वाव । मागें वाहावतां ठाव ॥२॥

तुका म्हणे गेलें । स्वप्नींचें जागें जालें ॥३॥

२३२

तुजसवें येतों हरी । आम्हां लाज नाहीं तरी । उचलिला गिरी । चांग तईं वांचलों ॥१॥

मोडा आतां खेळ । गाई गेल्या जाला वेळ । फांकल्या ओढाळ । नाहीं तो चि आवरा ॥ध्रु.॥

चांग दैवें यमुनेसी वांचलों बुडतां । निलाजिरीं आम्ही नाहीं भय धाक या अनंता ॥२॥

खातों आगी माती । आतां पुरे हा सांगाती । भोंवतां भोंवेल । आम्हां वाटतें हें चित्तीं ॥३॥

तुका म्हणे उरी नाहीं तुजसवें । शाहाणे या भावें दुरी छंद भोळियां सवें ॥४॥

२३३

नको आम्हांसवें गोपाळा । येऊं ओढाळा तुझ्या गाई ॥१॥

कोण धांवें त्यांच्या लागें । मागें मागें येरझारी ॥ध्रु.॥

न बैसती एके ठायीं । धांवती दाही दाहा वाटां ॥२॥

तुका म्हणे तू राख मनेरी । मग त्या येरी आम्ही जाणों ॥३॥

२३४

मागायास गेलों सिदोरी । तुझ्या मायाघरीं गांजियेलों ॥१॥

तुजविणें ते नेदी कोणा । सांगतां खुणा जिवें गेलों ॥ध्रु.॥

वांयांविण केली येरझार । आतां पुरे घर तुझी माया ॥२॥

तुका म्हणे तूं आम्हां वेगळा । राहें गोपाळा म्हणउनी ॥३॥

२३५

काकुलती येतो हरी । क्षणभरी निवडितां ॥१॥

तुमची मज लागली सवे । ठायींचे नवे नव्हों गडी ॥ध्रु.॥

आणीक बोलाविती फार । बहु थोर नावडती ॥२॥

भाविकें त्यांची आवडी मोठी । तुका म्हणे मिठी घाली जिवें ॥३॥

२३६

वरता वेंघोनि घातली उडी । कळंबाबुडीं यमुनेसी ॥१॥

हरि बुडाला बोंब घाला । घरचीं त्यांला ठावा नाहीं ॥ध्रु.॥

भवनदीचा न कळे पार । काळिया माजी थोर विखार ॥२॥

तुका म्हणे काय वाउग्या हाका । हातींचा गमावुनियां थिंका ॥३॥

२३७

अवघीं मिळोनि कोल्हाळ केला । आतां होता म्हणती गेला ॥१॥

आपलिया रडती भावें । जयासवें जयापरी ॥ध्रु.॥

चुकलों आम्ही खेळतां खेळ । गेला गोपाळ हातींचा ॥२॥

तुका म्हणे धांवती थडी । न घली उडी आंत कोणी ॥३॥

२३८

भ्यालीं जिवा चुकलीं देवा । नाहीं ठावा जवळीं तो ॥१॥

आहाकटा करिती हाय । हात डोकें पिटिती पाय ॥ध्रु.॥

जवळी होतां न कळे आम्हां । गेल्या सीमा नाहीं दुःखा ॥२॥

तुका म्हणे हा लाघवी मोटा । पाहे खोटा खरा भाव ॥३॥

२३९

काळिया नाथूनि आला वरी । पैल हरी दाखविती ॥१॥

दुसरिया भावें न कळे कोणा । होय नव्हेसा संदेह मना ॥ध्रु.॥

रूपा भिन्न पालट जाला । गोरें सांवळेंसा पैं देखिला ॥२॥

आश्वासीत आला करें । तुका खरें म्हणे देव ॥३॥

२४०

हरि गोपाळांसवें सकळां । भेटे गळ्या गळा मेळवूनी ॥१॥

भाविकें त्यांची आवडी मोठी । सांगे गोष्टी जीविंचिया ॥ध्रु.॥

योगियांच्या ध्याना जो नये । भाकरी त्यांच्या मागोनि खाये ॥२॥

तुका म्हणे असे शाहाणियां दुरी । बोबडियां दास कामारी ॥३॥

२४१

धांव कान्होबा गेल्या गाई । न म्हणे मी कोण ही काई ॥१॥

आपुलियांचें वचन देवा । गोड सेवा करीतसे ॥ध्रु.॥

मागतां आधीं द्यावा डाव । बळिया मी तो नाहीं भाव ॥२॥

तुका म्हणे ऐशा सवें । अनुसरावें जीवेंभावें ॥३॥

२४२

धाकुटयाचे मुखीं घांस घाली माता । वरी करी सत्ता शाहाणियां ॥१॥

ऐसें जाणपणें पडिलें अंतर । वाढे तों तों थोर अंतराय ॥ध्रु.॥

दोन्ही उभयतां आपण चि व्याली । आवडीची चाली भिन्न भिन्न ॥२॥

तुका म्हणे अंगापासूनि निराळें । निवडिलें बळें रडतें स्तनीं ॥३॥

२४३

देवाचे म्हणोनि देवीं अनादर । हें मोठें आश्चर्य वाटतसे ॥१॥

आतां येरा जना म्हणावें तें काई । जया भार डोई संसाराचा ॥ध्रु.॥

त्यजुनी संसार अभिमान सांटा । जुलूम हा मोटा दिसतसे ॥२॥

तुका म्हणे अळस करूनियां साहे । बळें कैसे पाहें वांयां जाती ॥३॥

२४४

उपदेश तो भलत्या हातीं । जाला चित्तीं धरावा ॥१॥

नये जाऊं पात्रावरी । कवटी सारी नारळें ॥ध्रु.॥

स्त्री पुत्र बंदीजन । नारायण स्मरविती ॥२॥

तुका म्हणे रत्नसार । परि उपकार चिंधीचे ॥३॥

२४५

संतांचे गुण दोष आणितां या मना । केलिया उगाणा सुकृताचा ॥१॥

पिळोनियां पाहे पुष्पाचा परिमळ । चिरोनि केळी केळ गाढव तो ॥ध्रु.॥

तुका म्हणे गंगे अग्नीसि विटाळ । लावी तो चांडाळ दुःख पावे ॥२॥

२४६

चुंबळीचा करी चुंबळीशीं संग । अंगीं वसे रंग क्रियाहीन ॥१॥

बीजा ऐसें फळ दावी परिपाकीं । परिमळ लौकिकीं जाती ऐसा ॥ध्रु.॥

माकडाच्या गळां रत्न कुळांगना । सांडूनियां सुना बिदी धुंडी ॥२॥

तुका म्हणे ऐसा व्याली ते गाढवी । फजिती ते व्हावी आहे पुढें ॥३॥

२४७

सांपडला संदीं । मग बळिया पडे फंदीं ॥१॥

ऐसी कोणी वाहे वेळ । हातीं काळाच्या सकळ ॥ध्रु.॥

दाता मागे दान । जाय याचका शरण ॥२॥

तुका म्हणे नेणां । काय सांगों नारायणा ॥३॥

२४८

सर्प विंचू दिसे । धन अभाग्या कोळसे ॥१॥

आला डोळ्यांसि कवळ । तेणें मळलें उजळ ॥ध्रु.॥

अंगाचे भोंवडी । भोय झाड फिरती धोंडी ॥२॥

तुका म्हणे नाड । पाप ठाके हिता आड ॥३॥

२४९

न देखोन कांहीं । म्या पाहिलें सकळ ही ॥१॥

जालों अवघियांपरी । मी हें माझें ठेलें दुरी ॥ध्रु.॥

न घेतां घेतलें । हातें पायें उसंतिलें ॥२॥

खादलें न खातां । रसना रस जाली घेतां ॥३॥

न बोलोनि बोलें । केलें प्रगट झांकिलें ॥४॥

नाइकिलें कानीं । तुका म्हणे आलें मनीं ॥५॥

ब्रम्हचारी फिर्याद गेला – अभंग २

२५०

काखे कडासन आड पडे । खडबड खडबडे हुसकलें ॥१॥

दादकरा दादकरा । फजितखोरा लाज नाहीं ॥ध्रु.॥

अवघा जाला राम राम । कोणी कर्म आचरे ना ॥२॥

हरिदासांच्या पडती पायां । म्हणती तयां नागवावें ॥३॥

दोहीं ठायीं फजीत जालें । पारणें केलें अवकळा ॥४॥

तुका म्हणे नाश केला । विटंबिला वेश जिहीं ॥५॥

२५१

कुटुंबाचा केला त्याग । नाहीं राग जंव गेला ॥१॥

भजन तें वोंगळवाणें । नरका जाणें चुके ना ॥ध्रु.॥

अक्षराची केली आटी । जरी पोटीं संतनिंदा ॥२॥

तुका म्हणे मागें पाय । तया जाय स्थळासि ॥३॥

२५२

तारतिम वरी तोंडा च पुरतें । अंतरा हें येतें अंतरीचें ॥१॥

ऐसी काय बरी दिसे ठकाठकी । दिसतें लौकिकीं सत्या ऐसें ॥ध्रु.॥

भोजनांत द्यावें विष कालवूनि । मोहचाळवणी मारावया ॥२॥

तुका म्हणे मैंद देखों नेदी कुडें । आदर चि पुढें सोंग दावी ॥३॥

२५३

ब्रम्हनिष्ठ काडी । जरी जीवानांवें मोडी ॥१॥

तया घडली गुरुहत्या । गेला उपदेश तो मिथ्या ॥ध्रु.॥

सांगितलें कानीं । रूप आपुलें वाखाणी ॥२॥

भूतांच्या मत्सरें । ब्रम्हज्ञान नेलें चोरें ॥३॥

शिकल्या सांगे गोष्टी । भेद क्रोध वाहे पोटीं ॥४॥

निंदा स्तुति स्तवनीं । तुका म्हणे वेंची वाणी ॥५॥

२५४

इहलोकींचा हा देहे । देव इच्छिताती पाहें ॥१॥

धन्य आम्ही जन्मा आलों । दास विठोबाचे जालों ॥ध्रु.॥

आयुष्याच्या या साधनें । सच्चिदानंद पदवी घेणें ॥२॥

तुका म्हणे पावठणी । करूं स्वर्गाची निशाणी ॥३॥

२५५

पंडित वाचक जरी जाला पुरता । तरी कृष्णकथा ऐके भावें ॥१॥

क्षीर तुपा साकरे जालिया भेटी । तैसी पडे मिठी गोडपणें ॥ध्रु.॥

जाणोनियां लाभ घेई हा पदरीं । गोड गोडावरी सेवीं बापा ॥२॥

जाणिवेचें मूळ उपडोनी खोड । जरी तुज चाड आहे तुझी ॥३॥

नाना परिमळद्रव्य उपचार । अंगी उटी सारचंदनाची ॥४॥

जेविलियाविण शून्य ते शृंगार । तैसी गोडी हरिकथेविण ॥५॥

ज्याकारणें वेदश्रुति ही पुराणें । तें चि विठ्ठलनाणें तिष्ठे कथे ॥६॥

तुका म्हणे येर दगडाचीं पेंवें । खळखळ आवघें मूळ तेथें ॥७॥

२५६

आणिकांच्या कापिती माना । निष्ठपणा पार नाहीं ॥१॥

करिती बेटे उसणवारी । यमपुरी भोगावया ॥ध्रु.॥

सेंदराचें दैवत केलें । नवस बोले तयासि ॥२॥

तुका म्हणे नाचति पोरें । खोडितां येरें अंग दुखे ॥३॥

२५७

गंधर्व अग्नि सोम भोगिती कुमारी । कोठें चराचरीं त्याग केला ॥१॥

गायत्री स्वमुखें भक्षीतसे मळ । मिळाल्या वाहाळ गंगाओघ ॥ध्रु.॥

कागाचिये विष्ठें जन्म पिंपळासि । पांडवकुळासि पाहातां दोष ॥२॥

शकुंतळा सूत कर्ण शृंगी व्यास । यांच्या नामें नाश पातकांसि ॥३॥

गणिका अजामेळ कुब्जा तो विदुर । पाहातां विचार पिंगळेचा ॥४॥

वाल्हा विश्वामित्र वसिष्ठ नारद । यांचे पूर्व शुद्ध काय आहे ॥५॥

न व्हावी तीं जालीं कर्में नरनारी । अनुतापें हरी स्मरतां मुक्त ॥६॥

तुका म्हणे पूर्व नाठवी श्रीहरी । मूळ जो उच्चारी नरक त्यासि ॥७॥

२५८

सोनियाचें ताट क्षीरीनें भरिलें । भक्षावया दिलें श्वाना लागीं ॥१॥

मुक्ताफळहार खरासि घातला । कस्तुरी सुकराला चोजविली ॥ध्रु.॥

वेदपरायण बधिरा सांगे ज्ञान । तयाची ते खुण काय जाणे ॥२॥

तुका म्हणे ज्याचें तो चि एक जाणे । भक्तीचें महिमान साधु जाणे ॥३॥

२५९

ऐसा हा लौकिक कदा राखवेना । पतितपावना देवराया ॥१॥

संसार करितां म्हणती हा दोषी । टाकितां आळसी पोटपोसा ॥ध्रु.॥

आचार करितां म्हणती हा पसारा । न करितां नरा निंदिताती ॥२॥

संतसंग करितां म्हणती हा उपदेशी । येरा अभाग्यासि ज्ञान नाहीं ॥३॥

धन नाहीं त्यासि ठायींचा करंटा । समर्थासि ताठा लाविताती ॥४॥

बहु बोलों जातां म्हणति हा वाचाळ । न बोलतां सकळ म्हणती गर्वी ॥५॥

भेटिसि न वजातां म्हणती हा निष्ठ । येतां जातां घर बुडविलें ॥६॥

लग्न करूं जातां म्हणती हा मातला । न करितां जाला नपुंसक ॥७॥

निपुत्रिका म्हणती पहा हो चांडाळ । पातकाचें मूळ पोरवडा ॥८॥

लोक जैसा लोक धरितां धरवे ना । अभक्ता जिरे ना संतसंग ॥९॥

तुका म्हणे आतां ऐकावें वचन । त्यजुनियां जन भक्ति करा ॥१०॥

२६०

धर्म रक्षावया साठीं । करणें आटी आम्हांसि ॥१॥

वाचा बोलों वेदनीती । करूं संतीं केलें तें ॥ध्रु.॥

न बाणतां स्थिति अंगीं । कर्म त्यागी लंड तो ॥२॥

तुका म्हणे अधम त्यासी । भक्ति दूषी हरीची ॥३॥

२६१

चवदा भुवनें जयाचिये पोटीं । तो चि आम्हीं कंठीं साठविला ॥१॥

काय एक उणें आमुचिये घरीं । वोळगती द्वारीं रिद्धिसिद्धी ॥ध्रु.॥

असुर जयानें घातले तोडरीं । तो आम्हांसि जोडी कर दोन्ही ॥२॥

रूप नाहीं रेखा जयासि आकार । आम्हीं तो साकार भक्तीं केला ॥३॥

अनंत ब्रम्हांडें जयाचिये अंगीं । समान तो मुंगी आम्हासाठीं ॥४॥

रिद्धिसिद्धी सुखें हाणितल्या लाता । तेथें या प्राकृता कोण मानी ॥५॥

तुका म्हणे आम्ही देवाहूनि बळी । जालों हे निराळी ठेवुनि आशा ॥६॥

२६२

केला मातीचा पशुपति । परि मातीसि काय म्हणती । शिवपूजा शिवासी पावे । माती मातीमाजी सामावे ॥१॥

तैसे पूजिती आम्हां संत । पूजा घेतो भगवंत । आम्ही किंकर संतांचे दास । संतपदवी नको आम्हांस ॥ध्रु.॥

केला पाषाणाचा विष्णु । परी पाषाण नव्हे विष्णु । विष्णुपूजा विष्णुसि अर्पे । पाषाण राहे पाषाणरूपें ॥२॥

केली कांशाची जगदंबा । परि कांसें नव्हे अंबा । पूजा अंबेची अंबेला घेणें । कांसें राहे कांसेंपणें ॥३॥

ब्रम्हानंद पूर्णामाजी । तुका म्हणे केली कांजी । ज्याची पूजा त्याणें चि घेणें। आम्ही पाषाणरूप राहणें ॥४॥

२६३

ते माझे सोयरे सज्जन सांगाती । पाय आठविती विठोबाचे ॥१॥

येरा मानी विधि पाळणापुरतें । देवाचीं तीं भूतें म्हणोनियां ॥ध्रु.॥

सर्वभावें जालों वैष्णवांचा दास । करीन त्यांच्या आस उच्छिष्टाची ॥२॥

तुका म्हणे जैसे मानती हरिदास । तैशी नाहीं आस आणिकांची ॥३॥

२६४

दया तिचें नांव भूतांचें पाळण । अणीक निर्दळण कंटकांचें ॥१॥

पाप त्याचें नांव न विचारितां नीत । भलतें चि उन्मत्त करी सदा ॥२॥

तुका म्हणे धर्म रक्षावया साठीं । देवास ही आटी जन्म घेणें ॥३॥

२६५

करावें गोमटें । बाळा माते तें उमटे ॥१॥

आपुलिया जीवाहूनी । असे वाल्हें तें जननी ॥ध्रु.॥

वियोग तें तिस । त्याच्या उपचारें तें विष ॥२॥

तुका म्हणे पायें । डोळा सुखावे ज्या न्यायें ॥३॥

२६६

कन्या सासुर्‍यासि जाये । मागें परतोनी पाहे ॥१॥

तैसें जालें माझ्या जिवा । केव्हां भेटसी केशवा ॥ध्रु.॥

चुकलिया माये । बाळ हुरू हुरू पाहे ॥२॥

जीवना वेगळी मासोळी । तुका म्हणे तळमळी ॥३॥

२६७

हातीं होन दावी बेना । करिती लेंकीच्या धारणा ॥१॥

ऐसे धर्म जाले कळीं । पुण्य रंक पाप बळी ॥ध्रु.॥

सांडिले आचार । द्विज चाहाड जाले चोर ॥२॥

टिळे लपविती पातडीं । लेती विजारा कातडीं ॥३॥

बैसोनियां तक्तां । अन्नेंविण पिडिती लोकां ॥४॥

मुदबख लिहिणें । तेलतुपावरी जिणें ॥५॥

नीचाचे चाकर । चुकलिया खाती मार ॥६॥

राजा प्रजा पीडी । क्षेत्री दुश्चितासी तोडी ॥७॥

वैश्यशूद्रादिक । हे तों सहज नीच लोक ॥८॥

अवघे बाह्य रंग । आंत हिरवें वरी सोंग ॥९॥

तुका म्हणे देवा । काय निद्रा केली धांवा ॥१०॥

२६८

साळंकृत कन्यादान । करितां पृथ्वीसमान ॥१॥

परि तें न कळे या मूढा । येइल कळों भोग पुढां ॥ध्रु.॥

आचरतां कर्म । भरे पोट राहे धर्म ॥२॥

सत्या देव साहे । ऐसें करूनियां पाहें ॥३॥

अन्न मान धन । हें तों प्रारब्धा आधीन ॥४॥

तुका म्हणे सोस । दुःख आतां पुढें नास ॥५॥

२६९

दिवट्या वाद्यें लावुनि खाणें । करूनि मंडण दिली हातीं ॥१॥

नवरा नेई नवरी घरा । पूजन वरा पाद्याचें ॥धृ.॥

गौरविली विहीण व्याही । घडिलें कांहीं ठेवूं नका ॥२॥

करूं द्यावें न्हावें वरें । ठायीचें कां रे न कळे चि ॥३॥

वऱ्हाडियांचे लागे पाठीं । जैसी उटिका तेलीं ॥४॥

तुका म्हणे जोडिला थुंका । पुढें नरका सामग्री ॥५॥

२७०

ब्रम्हहत्या मारिल्या गाई । आणीक काई पाप केलें ॥१॥

ऐका जेणें विकिली कन्या । पवाडे त्या सुन्याचे ॥धृ.॥

नरमांस खादली भाडी । हाका मारी म्हणोनि ॥२॥

अवघें पाप केलें तेणें । जेणें सोनें अभिळाषिलें ॥३॥

उच्चारितां मज तें पाप । जिव्हे कांप सुटतसे ॥४॥

तुका म्हणे कोरान्न रांड । बेटा भांड मागे ना कां ॥५॥

२७१

याचा कोणी करी पक्ष । तो ही त्याशी समतुल्य ॥१॥

फुकासाठीं पावे दुःखाचा विभाग । पूर्वजांसि लाग निरयदंडीं ॥धृ.॥

ऐके राजा न करी दंड । जरि या लंड दुष्टासि ॥२॥

तुका म्हणे त्याचें अन्न । मद्यपाना समान ॥३॥

२७२

कपट कांहीं एक । नेणें भुलवायाचें लोक ॥१॥

तुमचें करितों कीर्त्तन । गातों उत्तम ते गुण ॥धृ.॥

दाऊं नेणें जडीबुटी । चमत्कार उठाउठी ॥२॥

नाहीं शिष्यशाखा । सांगों अयाचित लोकां ॥३॥

नव्हें मठपति । नाहीं चाहुरांची वृत्ति ॥४॥

नाहीं देवार्चन । असे मांडिलें दुकान ॥५॥

नाहीं वेताळ प्रसन्न । कांहीं सांगों खाण खुण ॥६॥

नव्हें पुराणिक । करणें सांगणें आणीक ॥७॥

नेणें वाद घटा पटा । करितां पंडित करंटा ॥८॥

नाहीं जाळीत भणदीं । उदो म्हणोनि आनंदी ॥९॥

नाहीं हालवीत माळा । भोंवतें मेळवुनि गबाळा ॥१०॥

आगमीचें कुडें नेणें । स्तंभन मोहन उच्चाटणें ॥११॥

नव्हें यांच्या ऐसा । तुका निरयवासी पिसा ॥१२॥

२७३

रडोनियां मान । कोण मागतां भूषण ॥१॥

देवें दिलें तरी गोड । राहे रुचि आणि कोड ॥ध्रु.॥

लावितां लावणी । विके भीके केज्या दानी ॥२॥

तुका म्हणे धीरा । विण कैसा होतो हिरा ॥३॥

२७४

पूज्या एकासनीं आसनीं आसन । बैसतां गमन मातेशीं तें ॥१॥

सांगतों ते धर्म नीतीचे संकेत । सावधान हित व्हावें तरी ॥ध्रु.॥

संतां ठाया ठाव पूजनाची इच्छा । जीवनीं च वळसा सांपडला ॥२॥

तुका म्हणे एकाएकीं वरासनें । दुजें तेथें भिन्न अशोभ्य तें ॥३॥

२७५

जेणें मुखें स्तवी । तें चि निंदे पाठीं लावी ॥१॥

ऐसी अधमाची याती । लोपी सोनें खाय माती ॥ध्रु.॥

गुदद्वारा वाटे । मिष्टान्नांचा नरक लोटे ॥२॥

विंचु लाभाविण । तुका म्हणे वाहे शीण ॥३॥

२७६

अधमाची यारी । रंग पतंगाचे परी ॥१॥

विटे न लगतां क्षण । मोल जाय वांयां विण ॥ध्रु.॥

सर्पाचिया परी । विषें भरला कल्हारीं ॥२॥

तुका म्हणे देवा । मज झणी ऐसे दावा ॥३॥

२७७

आणिकांची स्तुति आम्हां ब्रम्हहत्या । एका वांचूनि त्या पांडुरंगा ॥१॥

आम्हां विष्णुदासां एकविध भाव । न म्हणों या देव आणिकांसि ॥ध्रु.॥

शतखंड माझी होईल रसना । जरी या वचना पालटेन ॥२॥

तुका म्हणे मज आणिका संकल्पें । अवघीं च पापें घडतील ॥३॥

२७८

तान्हेल्याची धणी । फिटे गंगा नव्हे उणी ॥१॥

माझे मनोरथ सिद्धी । पाववावे कृपानिधी ॥ध्रु.॥

तूं तों उदाराचा राणा । माझी अल्प चि वासना ॥२॥

कृपादृष्टीं पाहें । तुका म्हणे होईं साहे ॥३॥

२७९

संताचा अतिक्रम । देवपूजा तो अधर्म ॥१॥

येती दगड तैसे वरी । मंत्रपुष्पें देवा शिरीं ॥ध्रु.॥

अतीतासि गाळी । देवा नैवेद्यासी पोळी ॥२॥

तुका म्हणे देवा । ताडण भेदकांची सेवा ॥३॥

२८०

करणें तें देवा । हे चि एक पावे सेवा ॥१॥

अवघें घडे येणे सांग । भक्त देवाचें तें अंग ॥ध्रु.॥

हें चि एक वर्म । काय बोलिला तो धर्म ॥२॥

तुका म्हणे खरें । खरें त्रिवाचा उत्तरें ॥३॥

२८१

मागें नेणपणें घडलें तें क्षमा । आतां देतों सीमा करूनियां ॥१॥

परनारीचें जया घडलें गमन । दावीतो वदन जननीरत ॥ध्रु.॥

उपदेशा वरी मन नाहीं हातीं । तो आम्हां पुढती पाहूं नये ॥२॥

तुका म्हणे साक्षी असों द्यावें मन । घातली ते आण पाळावया ॥३॥

२८२

आणिकांच्या घातें । ज्यांचीं निवतील चित्तें ॥१॥

ते चि ओळखावे पापी । निरयवासी शीघ्रकोपी ॥ध्रु.॥

कान पसरोनी । ऐके वदे दुष्ट वाणी ॥२॥

तुका म्हणे भांडा । धीर नाहीं ज्याच्या तोंडा॥३॥

हनुमंतस्तुति – अभंग ४

२८३

शरण शरण जी हनुमंता । तुज आलों रामदूता ॥१॥

काय भक्तीच्या त्या वाटा । मज दावाव्या सुभटा ॥ध्रु.॥

शूर आणि धीर । स्वामिकाजीं तूं सादर ॥२॥

तुका म्हणे रुद्रा । अंजनीचिया कुमरा ॥३॥

२८४

केली सीताशुद्धी । मूळ रामायणा आधीं ॥१॥

ऐसा प्रतापी गहन । सुरां सकळ भक्तांचें भूषण ॥ध्रु.॥

जाऊनि पाताळा । केली देवाची अवकळा ॥२॥

राम लक्षुमण । नेले आणिले चोरून ॥३॥

जोडूनियां कर । उभा सन्मुख समोर ॥४॥

तुका म्हणे जपें । वायुसुता जाती पापें ॥५॥

२८५

काम घातला बांदोडी । काळ केला देशधडी ॥१॥

तया माझें दंडवत । कपिकुळीं हनूमंत ॥ध्रु.॥

शरीर वज्रा ऐसें । कवळी ब्रम्हांड जो पुच्छे ॥२॥

रामाच्या सेवका । शरण आलों म्हणे तुका ॥३॥

२८६

हनुमंत महाबळी । रावणाची दाढी जाळी ॥१॥

तया माझा नमस्कार । वारंवार निरंतर ॥ध्रु.॥

करोनी उड्डाण । केलें लंकेचें दहन ॥२॥

जाळीयेली लंका । धन्य धन्य म्हणे तुका ॥३॥

२८७

कुंभ अवघा एक आवा । पाकीं एकीं गुफे डावा ॥१॥

ऐसे भिन्न भिन्न साटे । केले प्रारब्धानें वांटे ॥ध्रु.॥

हिरे दगड एक खाणी । कैचें विजातीसी पाणी ॥२॥

तुका म्हणे शिरीं । एक एकाची पायरी ॥३॥

२८८

मांडे पुऱ्या मुखें सांगों जाणे मात । तोंडीं लाळ हात चोळी रिते ॥१॥

ऐसियाच्या गोष्टी फिक्या मिठेंविण । रुचि नेदी अन्न चवी नाहीं ॥ध्रु.॥

बोलों जाणे अंगीं नाहीं शूरपण । काय तें वचन जाळावें तें ॥२॥

तुका म्हणे बहुतोंडे जे वाचाळ । तेंग तें च मूळ लटिक्याचें ॥३॥

२८९

न लगे चंदना सांगावा परिमळ । वनस्पतिमेळ हाकारुनी ॥१॥

अंतरीचें धांवे स्वभावें बाहेरी । धरितां ही परी आवरे ना ॥ध्रु.॥

सूर्य नाहीं जागें करीत या जना । प्रकाश किरणा कर म्हुन ॥२॥

तुका म्हणे मेघ नाचवी मयूरें । लपवितां खरें येत नाहीं ॥३॥

२९०

चंदनाचे हात पाय ही चंदन । परिसा नाहीं हीन कोणी अंग ॥१॥

दीपा नाहीं पाठीं पोटीं अंधकार । सर्वांगें साकर अवघी गोड ॥ध्रु.॥

तुका म्हणे तैसा सज्जनापासून । पाहातां अवगुण मिळे चि ना ॥२॥

२९१

मन करा रे प्रसन्न । सर्व सिद्धीचें कारण । मोक्ष अथवा बंधन । सुख समाधान इच्छा ते ॥१॥

मनें प्रतिमा स्थापिली । मनें मना पूजा केली । मनें इच्छा पुरविली । मन माउली सकळांची ॥ध्रु.॥

मन गुरू आणि शिष्य । करी आपुलें चि दास्य । प्रसन्न आपआपणास । गति अथवा अधोगति ॥२॥

साधक वाचक पंडित । श्रोते वक्ते ऐका मात । नाहीं नाहीं आनुदैवत । तुका म्हणे दुसरें ॥३॥

२९२

मायबापें जरी सर्पीण बोका । त्यांचे संगें सुखा न पवे बाळ ॥१॥

चंदनाचा शूळ सोनियाची बेडी । सुख नेदी फोडी प्राण नाशी ॥२॥

तुका म्हणे नरकीं घाली अभिमान । जरी होय ज्ञान गर्व ताठा ॥३॥

२९३

शिकल्या बोलाचे सांगतील वाद । अनुभव भेद नाहीं कोणा ॥१॥

पंडित हे ज्ञानी करितील कथा । न मळिती अर्था निजसुखा ॥२॥

तुका म्हणे जैसी लांचासाठीं ग्वाही । देतील हे नाहीं ठावी वस्तु ॥३॥

२९४

प्रारब्ध क्रियमाण । भक्तां संचित नाहीं जाण ॥१॥

अवघा देव चि जाला पाहीं । भरोनियां अंतर्बाहीं ॥ध्रु.॥

सत्वरजतमबाधा । नव्हे हरिभक्तांसि कदा ॥२॥

खाय बोले करी । अवघा त्यांच्या अंगें हरी ॥३॥

देवभक्तपण । तुका म्हणे नाहीं भिन्न ॥४॥

२९५

शास्त्राचें जें सार वेदांची जो मूर्ति । तो माझा सांगाती प्राणसखा ॥१॥

म्हणउनी नाहीं आणिकांचा पांग । सर्व जालें सांग नामें एका ॥ध्रु.॥

सगुण निर्गुण जयाचीं अंगें । तो चि आम्हां संगें क्रीडा करी ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही विधीचे जनिते । स्वयंभू आइते केले नव्हों ॥३॥

२९६

ऐका महिमा आवडीचीं । बोरें खाय भिलटीचीं ॥१॥

थोर प्रेमाचा भुकेला । हा चि दुष्काळ तयाला । अष्टमा सिद्धींला । न मनी क्षीरसागराला ॥ध्रु.॥

पव्हे सुदामदेवाचे । फके मारी कोरडे च ॥२॥

न म्हणे उच्छिष्ट अथवा थोडे । तुका म्हणे भक्तीपुढें ॥३॥

२९७

कोणें तुझा सांग केला अंगीकार । निश्चिति त्वां थोर मानियेली ॥१॥

कोणें ऐसा तुज उपदेश केला । नको या विठ्ठला शरण जाऊं ॥ध्रु.॥

तेव्हां तुज कोण घालील पाठीसी । घासील भूमीसी वदन यम ॥२॥

कां रे नागवसी आयुष्य खातो काळ । दिसेंदिस बळ क्षीण होतें ॥३॥

तुका म्हणे यासि सांगा कोणी तरी । विसरला हरी मायबाप ॥४॥

२९८

साधूनी बचनाग खाती तोळा तोळा । आणिकातें डोळां न पाहवे ॥१॥

साधूनी भुजंग धरितील हातीं । आणिकें कापती देखोनियां ॥२॥

असाध्य तें साध्य करितां सायास । कारण अभ्यास तुका म्हणे ॥३॥

२९९

आमचे गोसावी अयाचितवृत्ती । करवी शिष्याहातीं उपदेश ॥१॥

दगडाची नाव आधींच ते जड । ते काय दगड तारूं जाणे ॥१॥

तुका म्हणे वेष विटंबिला त्यांनी । सोंगसंपादणी करिती परी॥३॥

३००

मृगजळा काय करावा उतार । पावावया पार पैल थडी ॥१॥

खापराचे होन खेळती लेंकुरें । कोण त्या वेव्हारें लाभ हाणि ॥ध्रु.॥

मंगळदायक करिती कुमारी । काय त्यांची खरी सोयरीक ॥२॥

स्वप्नींचें जें सुखदुःख जालें काहीं । जागृतीं तो नाहीं साच भाव ॥३॥

सारीं जालीं मेलीं लटिकें वचन । बद्ध मुक्त शीण तुका म्हणे ॥४॥

३०१

माझें म्हणतां याला कां रे नाहीं लाज । कन्या पुत्र भाज धन वित्त ॥१॥

कोणी सोडवी ना काळाचे हातींचें । एकाविणें साचें नारायणा ॥२॥

तुका म्हणे किती सांगावें चांडाळा । नेणे जीवकळा कोण्या जीतो ॥३॥

३०२

आंधळ्यासि जन अवघे चि आंधळे । आपणासि डोळे दृष्टी नाहीं ॥१॥

रोग्या विषतुल्य लागे हें मिष्टान्न । तोंडासि कारण चवी नाहीं ॥२॥

तुका म्हणे शुद्ध नाहीं जो आपण । तया त्रिभुवन अवघें खोटें ॥३॥

३०३

छळी विष्णुदासा कोणी । त्याची अमंगळ वाणी ॥१॥

येऊं न द्यावा समोर । अभागी तो दुराचार ॥ध्रु.॥

नावडे हरिकथा । त्याची व्यभिचारीण माता ॥२॥

तुका म्हणे याति । भ्रष्ट तयाचि ते मति ॥३॥

३०४

बोलविसी तैसें आणीं अनुभवा । नाहीं तरी देवा विटंबना ॥१॥

मिठेंविण काय करावें मिष्टान्न । शव जीवेंविण शृंगारिले ॥ध्रु.॥

संपादणीविण विटंबिले सोंग । गुणेंविण चांग रूप हीन ॥२॥

कन्यापुत्रेंविण मंगळदायकें । वेचिलें हें फिके द्रव्य तरी ॥३॥

तुका म्हणे तैसी होते मज परी । न देखे अंतरीं प्रेमभाव ॥४॥

३०५

अंगीं ज्वर तया नावडे साकर । जन तो इतर गोडी जाणे ॥१॥

एकाचिये तोंडीं पडिली ते माती । अवघे ते खाती पोटभरी ॥ध्रु.॥

चारितां बळें येत असे दांतीं । मागोनियां घेती भाग्यवंत ॥२॥

तुका म्हणे नसे संचित हें बरें । तयासि दुसरें काय करी ॥३॥

३०६

धिग जीणें तो बाइले आधीन । परलोक मान नाही दोन्ही ॥१॥

धिग जीणें ज्याचें लोभावरी मन । अतीतपूजन घडे चि ना ॥ध्रु.॥

धिग जीणें आळस निद्रा जया फार । अमित आहार अघोरिया ॥२॥

धिग जीणें नाहीं विवेक वैराग्य । झुरे मानालागीं साधुपणा ॥३॥

तुका म्हणे धिग ऐसे जाले लोक । निंदक वादक नरका जाती ॥४॥

३०७

अरे हें देह व्यर्थ जावें । ऐसें जरी तुज व्हावें । द्यूतकर्म मनोभावें । सारीपाट खेळावा ॥१॥

मग कैचें हरिचें नाम । निजेलिया जागा राम । जन्मोजन्मींचा अधम । दुःख थोर साधिलें ॥ध्रु.॥

विषयसुखाचा लंपट । दासीगमनीं अतिधीट । तया तेचि वाट । अधोगती जावया ॥२॥

अणीक एक कोड । नरका जावयाची चाड । तरी संतनिंदा गोड । करीं कवतुकें सदा ॥३॥

तुका म्हणे ऐसें । मना लावी राम पिसें । नाहीं तरी आलिया सायासें । फुकट जासी ठकोनी ॥४॥

३०८

अवघें ब्रम्हरूप रिता नाहीं ठाव । प्रतिमा तो देव कैसा नव्हे ॥१॥

नाहीं भाव तया सांगावें तें किती । आपुल्याला मतीं पाषांडिया ॥ध्रु.॥

जया भावें संत बोलिले वचन । नाहीं अनुमोदन शाब्दिकांसि ॥२॥

तुका म्हणे संतीं भाव केला बळी । न कळतां खळीं दूषिला देव ॥३॥

३०९

एक तटस्थ मानसीं । एक सहज चि आळसी ॥१॥

दोन्ही दिसती सारिखीं । वर्म जाणे तो पारखी ॥ध्रु.॥

एक ध्यानीं करिती जप । एक बैसुनि घेती झोप ॥२॥

एकां सर्वस्वाचा त्याग। एकां पोटासाठीं जोग ॥३॥

एकां भक्ति पोटासाठीं । एकां देवासवें गांठी ॥४॥

वर्म पोटीं एका । फळें दोन म्हणे तुका ॥५॥

३१०

काय कळे बाळा । बाप सदैव दुबळा ॥१॥

आहे नाहीं हें न कळे । हातीं काय कोण्या वेळे ॥ध्रु.॥

देखिलें तें दृष्टी । मागे घालूनियां मिठी ॥२॥

तुका म्हणे भावें । माझ्या मज समजावें ॥३॥

३११

भजन घाली भोगावरी । अकर्तव्य मनीं धरी ॥१॥

धिग त्याचें साधुपण । विटाळूनी वर्ते मन ॥ध्रु.॥

नाहीं वैराग्याचा लेश । अर्थचाड जावें आस ॥२॥

हें ना तें सें जालें । तुका म्हणे वांयां गेलें ॥३॥

३१२

एकादशीस अन्न पान । जे नर करिती भोजन । श्वानविष्ठे समान । अधम जन तो एक ॥१॥

ऐका व्रताचें महिमान। नेमें आचरती जन । गाती ऐकतीं हरिकीर्तन । ते समान विष्णूशीं ॥ध्रु.॥

अशुद्ध विटाळसीचें खळ । विडा भिक्षतां तांबूल । सांपडे सबळ । काळाहातीं न सुटे ॥२॥

सेज बाज विलास भोग । करी कामिनीशीं संग । तया जोडे क्षयरोग । जन्मव्याधी बळिवंत ॥३॥

आपण न वजे हरिकीर्तना । अणिकां वारी जातां कोणा । त्याच्या पापें जाणा । ठेंगणा महा मेरु ॥४॥

तया दंडी यमदूत । जाले तयाचे अंकित । तुका म्हणे व्रत । एकादशी चुकलीया ॥५॥

३१३

करवितां व्रत अर्धे पुण्य लाभे । मोडवितां दोघे नरका जाती ॥१॥

शुद्धबुद्धि होय दोघां एक मान । चोरासवें कोण जिवें राखे ॥ध्रु.॥

आपुलें देऊनी आपुला चि घात । न करावा थीत जाणोनियां ॥२॥

देऊनियां वेच धाडी वाराणसी । नेदावें चोरासि चंद्रबळ ॥३॥

तुका म्हणे तप तीर्थ व्रत याग । भक्ति हे मारग मोडूं नये ॥४॥

३१४

इनामाची भरली पेठ । वाहाती दाट मारग ॥१॥

अवघेची येती वाण । अवघे शकुन लाभाचे ॥ध्रु.॥

अडचणी त्या केल्या दुरी । देण्या उरी घेण्याच्या ॥२॥

तुका म्हणे जोडी जाली । ते आपुली आपणा ॥३॥

३१५

वेदाचें गव्हर न कळे पाठकां । अधिकार लोकां नाहीं येरां ॥१॥

विठोबाचें नाम सुलभ सोपारें । तारी एक सरे भवसिंधु ॥ध्रु.॥

जाणत्या असाध्य मंत्र तंत्र काळ । येर तो सकळ मूढ लोक ॥२॥

तुका म्हणे विधि निषेध लोपला । उच्छेद या जाला मारगाचा ॥३॥

३१६

विधीनें सेवन । विषयत्यागातें समान ॥१॥

मुख्य धर्म देव चित्तीं । आदि अवसान अंतीं ॥ध्रु.॥

बहु अतिशय खोटा । तर्कें होती बहु वाटा ॥२॥

तुका म्हणे भावें । कृपा करीजेते देवें ॥३॥

३१७

येथीचिया अळंकारें । काय खरें पूजन ॥१॥

वैकुंठींच्या लावूं वाटा । सर्व साटा ते ठायीं ॥ध्रु.॥

येथीचिया नाशवंतें । काय रितें चाळवूं ॥२॥

तुका म्हणे वैष्णव जेन । माझे गण समुदाय ॥३॥

३१८

उजळावया आलों वाटा । खरा खोटा निवाड ॥१॥

बोलविले बोल बोलें । धनीविठ्ठला सन्निध ॥ध्रु.॥

तरी मनीं नाहीं शंका । बळें एका स्वामीच्या ॥२॥

तुका म्हणे नये आम्हां । पुढें कामा गबाळ ॥३॥

३१९

बोलावें तें धर्मा मिळे । बरे डोळे उघडूनि ॥१॥

काशासाठीं खावें शेण । जेणें जन थुंकी तें ॥ध्रु.॥

दुजें ऐसें काय बळी । जें या जाळी अग्नीसि ॥२॥

तुका म्हणे शूर रणीं । गांढें मनीं बुरबुरी ॥३॥

३२०

बरा कुणबी केलों । नाहीं तरि दंभेंचि असतों मेलों ॥१॥

भलें केलें देवराया । नाचे तुका लागे पायां ॥ध्रु.॥

विद्या असती कांहीं । तरी पडतों अपायीं ॥२॥

सेवा चुकतों संताची । नागवण हे फुकाची ॥३॥

गर्व होता ताठा । जातों यमपंथें वाटा ॥४॥

तुका म्हणे थोरपणें । नरक होती अभिमानें ॥५॥

३२१

दाता नारायण । स्वयें भोगिता आपण ॥१॥

आतां काय उरलें वाचे । पुढें शब्द बोलायाचे ॥ध्रु.॥

देखती जे डोळे । रूप आपुलें तें खेळे ॥२॥

तुका म्हणे नाद । जाला अवघा गोविंद ॥३॥

३२२

कृपा करुनी देवा । मज साच तें दाखवा ॥१॥

तुम्ही दयावंत कैसे । कीर्ति जगामाजी वसे ॥ध्रु.॥

पाहोनियां डोळां । हातीं ओढवाल काळा ॥२॥

तुका म्हणे देवा । माझा करावा कुठावा ॥३॥

३२३

ठायींची ओळखी । येइल टाकुं टाका सुखीं ॥१॥

तुमचा जाईल ईमान । माझे कपाळीं पतन ॥ध्रु.॥

ठेविला तो ठेवा । अभिळाषें बुडवावा ॥२॥

मनीं न विचारा । तुका म्हणे हे दातारा ॥३॥

३२४

तुझें वर्म ठावें । माझ्या पाडियेलें भावें ॥१॥

रूप कासवाचे परी । धरुनि राहेन अंतरीं ॥ध्रु.॥

नेदी होऊं तुटी । मेळवीन दृष्टादृष्टी ॥२॥

तुका म्हणे देवा । चिंतन ते तुझी सेवा ॥३॥

३२५

गहूं एकजाती । परी त्या पाधाणी नासिती ॥१॥

वर्म जाणावें तें सार । कोठें काय थोडें फार ॥ध्रु.॥

कमाईच्या सारें । जाति दाविती प्रकार ॥२॥

तुका म्हणे मोल । गुणा मिथ्या फिके बोल ॥३॥

३२६

पुण्यवंत व्हावें । घेतां सज्जनांची नांवें ॥१॥

नेघे माझे वाचे तुटी । महा लाभ फुकासाठी ॥ध्रु.॥

विश्रांतीचा ठाव । पायीं संतांचिया भाव ॥२॥

तुका म्हणे जपें । संतांचिया जाती पापें ॥३॥

३२७

देव होईजेत देवाचे संगती । पतन पंगती जगाचिया ॥१॥

दोहींकडे दोन्ही वाहातील वाटा । करितील सांटा आपुलाला ॥ध्रु.॥

दाखविले परी नाहीं वर्जिजेतां । आला तो तो चित्ता भाग भरा ॥२॥

तुका म्हणे अंगीं आवडीचें बळ । उपदेश मूळबीजमात्र ॥३॥

३२८

शोधिसील मूळें । त्याचें करीसी वाटोळें ॥१॥

ऐसे संतांचे बोभाट । तुझे बहु जाले तट ॥ध्रु.॥

लौकिका बाहेरी । घाली रोंखीं जया धरी ॥२॥

तुका म्हणे गुण । तुझा लागलिया शून्य ॥३॥

३२९

वैद वाचविती जीवा । तरी कोण ध्यातें देवा ॥१॥

काय जाणों कैसी परी । प्रारब्ध तें ठेवी उरी ॥ध्रु.॥

नवसें कन्यापुत्र होती । तरि कां करणें लागे पती ॥२॥

जाणे हा विचार । स्वामी तुकयाचा दातार ॥३॥

३३०

मारगीं बहुत । या चि गेले साधुसंत ॥१॥

नका जाऊ आडराणें । ऐसीं गर्जती पुराणें ॥ध्रु.॥

चोखाळिल्या वाटा । न लगे पुसाव्या धोपटा ॥२॥

झळकती पताका । गरुड टके म्हणे तुका ॥३॥

३३१

कार्तिकीचा सोहळा । चला जाऊं पाहूं डोळां । आले वैकुंठ जवळां । सन्निध पंढरीये ॥१॥

पीक पिकलें घुमरी । प्रेम न समाये अंबरीं । अवघी मातली पंढरी । घरोघरीं सुकाळ ॥ध्रु.॥

चालती स्थिर स्थिर । गरुड टकयांचे भार । गर्जती गंभीर । टाळ श्रुति मृदंग ॥२॥

मिळालिया भद्रजाती । कैशा आनंदें डुलती । शूर उठावती । एका एक आगळे ॥३॥

नामामृत कल्लोळ । वृंदें कोंदलीं सकळ । आले वैष्णवदळ । कळिकाळ कांपती ॥४॥

आस करिती ब्रम्हादिक । देखुनि वाळवंटीचें सुख । धन्य धन्य मृत्युलोक । म्हणती भाग्याचे कैसे ॥५॥

मरण मुक्त वाराणसी । पितृॠण गया नासी । उधार नाहीं पंढरीसि । पायापाशीं विठोबाच्या ॥६॥

तुका म्हणे आतां । काय करणें आम्हां चिंता । सकळ सिद्धींचा दाता । तो सर्वथा नुपेक्षी ॥७॥

३३२

जया दोषां परीहार । नाहीं नाहीं धुंडितां शास्त्र । ते हरती अपार । पंढरपुर देखिलिया ॥१॥

धन्य धन्य भीमातीर । चंद्रभागा सरोवर । पद्मातीर्थी विठ्ठल वीर । क्रीडास्थळ वेणुनादीं ॥धृ.॥

सकळतीर्थांचें माहेर । भूवैकुंठ निर्विकार । होतो नामाचा गजर । असुरकाळ कांपती ॥२॥

नाहीं उपमा द्यावया । सम तुल्य आणिका ठाया । धन्य भाग्य जयां । जे पंढरपूर देखती ॥३॥

उपजोनि संसारीं । एक वेळ पाहें पा पंढरी । महा दोषां कैची उरी । देवभक्त देखिलिया ॥४॥

ऐसी विष्णूची नगरी । चतुर्भुज नर नारी । सुदर्शन घरटी करी । रीग न पुरे कळिकाळा ॥५॥

तें सुख वर्णावया गति । एवढी कैची मज मति । जे पंढरपुरा जाती । ते पावती वैकुंठ ॥६॥

तुका म्हणे या शब्दाचा । जया विश्वास नाहीं साचा । अधम जन्मांतरिचा । तया पंढरी नावडे ॥७॥

३३३

एक नेणतां नाडली । एकां जाणिवेची भुली ॥१॥

बोलों नेणें मुकें । वेडें वाचाळ काय निकें ॥धृ.॥

दोहीं सवा नाड । विहीर एकीकडे आड ॥२॥

तुका म्हणे कर्म । तुझें कळों नेदी वर्म ॥३॥

३३४

म्हणवितों दास । मज एवढी च आस ॥१॥

परी ते अंगीं नाहीं वर्म । करीं आपुला तूं धर्म ॥धृ.॥

बडबडितों तोंडें । रितें भावेंविण धेंडें ॥२॥

तुका म्हणे बरा । दावूं जाणतों पसारा ॥३॥

३३५

पूजा समाधानें । अतिशयें वाढे सीण ॥१॥

हें तों जाणां तुम्ही संत । आहे बोलिली ते नीत ॥धृ.॥

पाहिजे तें केलें । सहज प्रसंगीं घडलें ॥२॥

तुका म्हणे माथा । पायीं ठेवीं तुम्हां संतां ॥३॥

३३६

स्वप्नीचिया गोष्टी । मज धरिलें होतें वेठी । जालिया सेवटीं । जालें लटिकें सकळ ॥१॥

वायां भाकिली करुणा । मूळ पावावया सिणा । राव रंक राणा । कैंचे स्थानावरि आहे ॥धृ.॥

सोसिलें तें अंगें । खरें होतें नव्हतां जागें । अनुभव ही सांगे । दुःखें डोळे उघडीले ॥२॥

तुका म्हणे संतीं । सावचित केलें अंतीं । नाहीं तरि होती । टाळी बैसोनि राहिली ॥३॥

३३७

आसुरी स्वभाव निर्दय अंतर । मानसीं निष् अतिवादी ॥१॥

याति कुळ येथें असे अप्रमाण । गुणाचें कारण असे अंगीं ॥धृ.॥

काळकुट पितळ सोनें शुद्ध रंग । अंगाचेंच अंग साक्ष देतें ॥२॥

तुका म्हणे बरी जातीसवें भेटी । नवनीत पोटीं सांटविलें ॥३॥

३३८

बाळपणीं हरि । खेळे मथुरेमाझारी । पायीं घागरिया सरी । कडदोरा वांकी ।

मुख पाहे माता । सुख न माये चित्ता । धन्य मानव संचिता । वोडवलें आजि ॥१॥

बाळ चांगलें वो । बाळ चांगलें वो । म्हणतां चांगलें । वेळ लागे तया बोलें ।

जीवापरीस तें वाल्हें । मज आवडतें ॥धृ.॥

मिळोनियां याती । येती नारी कुमारी बहुती । नाही आठव त्या चित्तीं । देहभाव कांहीं ।

विसरल्या घरें । तान्हीं पारठीं लेकुरें । धाक सांडोनियां येरें । तान भूक नाहीं ॥२॥

एकी असतील घरीं । चित्त तयापासीं परी । वेगीं करोनि वोसरी । तेथें जाऊं पाहे ।

लाज सांडियेली वोज । नाहीं फजितीचें काज । सुख सांडोनियां सेज । तेथें धाव घाली ॥३॥

वेधियेल्या बाळा । नर नारी या सकळा । बाळा खेळवी अबला । त्याही विसरल्या ।

कुमर कुमारी । नाभाव हा शरीरीं । दृष्टी न फिरे माघारी । तया देखतां हे ॥४॥

वैरभाव नाहीं । आप पर कोणीं कांहीं । शोक मोह दुःख ठायीं । तया निरसलीं ।

तुका म्हणे सुखी । केलीं आपणासारिखीं । स्वामी माझा कवतुकें । बाळवेषें खेळे ॥५॥

३३९

अशोकाच्या वनीं सीता शोक करी । कां हों अंतरले रघुनाथ दुरी ।

येउनि गुंफेमाजी दुष्टें केली चोरी । कांहो मज आणिले अवघड लंकापुरी ॥१॥

सांगा वो त्रीजटे सखिये ऐसी मात । देईल कां नेदी भेटी रघुनाथ ।

मन उतावळि जाला दुरी पंथ । राहों न सके प्राण माझा कुडी आंत ॥धृ.॥

काय दुष्ट आचरण होतें म्यां केलें । तीर्थ व्रत होतें कवणाचें भंगीलें ।

गाईवत्सा पत्नीपुरुषा विघडिलें । न कळे वो संचित चरण अंतरले ॥२॥

नाडियेलें आशा मृगकांतिसोने । धाडिलें रघुनाथा पाठिलागे तेणें ।

उलंघिली आज्ञा माव काय मी जाणें । देखुनी सूनाट घेउनि आलें सुनें ॥३॥

नाहीं मूळ मारग लाग अणीक सोये । एकाविण नामें रघुनाथाच्या माये ।

उपटी पक्षिया एक देउनि पाये । उदकवेढ्यामध्यें तेथें चाले काये ॥४॥

जनकाची नंदिनी दुःखें ग्लानी थोरी । चुकली कुरंगिणी मेळा तैशा परी ।

संमोखी त्रीजटा स्थिर स्थिर वो करी । घेइल तुकयास्वामी राम लंकापुरी ॥५॥

३४०

वीट नेघे ऐसें रांधा । जेणें बाधा उपजे ना ॥१॥

तरी च तें गोड राहे । निरें पाहे स्वयंभ ॥धृ.॥

आणिकां गुणां पोटीं वाव । दावी भाव आपुला ॥२॥

तुका म्हणे शुद्ध जाती । ते मागुती परतेना ॥३॥

३४१

नव्हतों सावचित । तेणें अंतरलें हित ॥१॥

पडिला नामाचा विसर । वाढविला संवसार ॥ध्रु.॥

लटिक्याचे पुरीं । वाहोनियां गेलों दुरी ॥२॥

तुका म्हणे नाव । आम्हां सांपडला भाव ॥३॥

३४२

अन्नाच्या परिमळें जरि जाय भूक । तरि कां हे पाक घरोघरीं ॥१॥

आपुलालें तुम्ही करा रे स्वहित । वाचे स्मरा नित्य राम राम ॥ध्रु.॥

देखोनि जीवन जरि जाय तान । तरि कां सांटवण घरोघरीं ॥२॥

देखोनियां छाया सुख न पवीजे । जंव न बैसीजे तया तळीं ॥३ ॥

हित तरी होय गातां अईकतां । जरि राहे चित्ता दृढ भाव ॥४॥

तुका म्हणे होसी भावें चि तूं मुक्त । काय करिसी युक्त जाणिवेची॥५॥

३४३

काय उणें आम्हां विठोबाचे पाई । नाहीं ऐसें काई येथें एक ॥१॥

ते हें भोंवतालें ठायीं वांटूं मन । बराडी करून दारोदारीं ॥ध्रु.॥

कोण बळी माझ्या विठोबा वेगळा । आणीक आगळा दुजा सांगा ॥२॥

तुका म्हणे मोक्ष विठोबाचे गावीं । फुकाचीं लुटावीं भांडारें तीं ॥३॥

३४४

सेवितों रस तो वांटितों आणिकां । घ्या रे होऊं नका राणभरी ॥१॥

विटेवरी ज्याचीं पाउलें समान । तो चि एक दानशूर दाता ॥ध्रु.॥

मनाचे संकल्प पाववील सिद्धी । जरी राहे बुद्धी याचे पायीं ॥२॥

तुका म्हणे मज धाडिलें निरोपा । मारग हा सोपा सुखरूप ॥३॥

३४५

ऐसे ऐसियानें भेटती ते साधु । ज्याच्या दरशनें तुटे भवबंदु ।

जे कां सिच्चदानंदीं नित्यानंदु । जे कां मोक्षसिद्धी तीर्थ वंदूं रे ॥१॥

भाव सर्वकारण मूळ वंदु । सदा समबुद्धि नास्ति भेदु।

भूतकृपा मोडीं द्वेषकंदु । शत्रु मित्र पुत्र सम करीं बंधु रे ॥ध्रु.॥

मन बुद्धि काया वाचा शुद्ध करीं । रूप सर्वत्र देखोनि नमस्कारीं ।

लघुत्व सर्वभावें अंगीकारीं । सांडीमांडी मीतूंपण ऐसी थोरी रे ॥२॥

अर्थकामचाड नाहीं चिंता । मानामान मोह माया मिथ्या ।

वर्ते समाधानीं जाणोनि नेणता । साधु भेट देती तया अवचिता रे ॥३॥

मनीं दृढ धरीं विश्वास । नाहीं सांडीमांडीचा सायास ।

साधुदर्शन नित्यकाळ त्यास । तुका म्हणे जो विटला जाणीवेस रे ॥४॥

३४६

भवसागर तरतां । कां रे करीतसां चिंता । पैल उभा दाता । कटीं कर ठेवुनियां ॥१॥

त्याचे पायीं घाला मिठी । मोल नेघे जगजेठी । भावा एका साठीं । खांदां वाहे आपुल्या ॥ध्रु.॥

सुखें करावा संसार । परि न संडावे दोन्ही वार । दया क्षमा घर । चोजवीत येतील ॥२॥

भुक्तिमुक्तिची चिंता । नाहीं दैन्य दरिद्रता । तुका म्हणे दाता । पांडुरंग वोळगिल्या ॥३॥

३४७

जें का रंजलें गांजलें । त्यासि म्हणे जो आपुलें ॥१॥

तो चि साधु ओळखावा । देव तेथें चि जाणावा ॥ध्रु.॥

मृदु सबाह्य नवनीत । तैसें सज्जनाचें चित्त ॥२॥

ज्यासि आपंगिता नाहीं । त्यासि घरी जो हृदयीं ॥३॥

दया करणें जें पुत्रासी । ते चि दासा आणि दासी ॥४॥

तुका म्हणे सांगूं किती । तो चि भगवंताची मूर्ती ॥५॥

३४८

याजसाठीं भक्ति । जगीं रूढवावया ख्याति ॥१॥

नाहीं तरी कोठें दुजें । आहे बोलाया सहजें ॥ध्रु.॥

गौरव यासाटीं । स्वामिसेवेची कसोटी ॥२॥

तुका म्हणे अळंकारा । देवभक्त लोकीं खरा ॥३॥

३४९

अमंगळ वाणी । नये ऐकों ते कानीं ॥१॥

जो हे दूषी हरिची कथा । त्यासि क्षयरोगव्यथा ॥ध्रु.॥

याति वर्ण श्रेष्ठ । परि तो चांडाळ पापिष्ठ ॥२॥

तुका म्हणे पाप । माय नावडे ज्या बाप ॥३॥

३५०

कैसा सिंदळीचा । नव्हे ऐसी ज्याची वाचा ॥१॥

वाचे नुच्चारी गोविंदा । सदा करी परनिंदा ॥ध्रु.॥

कैसा निरयगांवा । जाऊं न पवे विसावा ॥२॥

तुका म्हणे दंड । कैसा न पवे तो लंड ॥३॥

३५१

आचरणा ठाव । नाहीं अंगीं स्वता भाव ॥१॥

करवी आणिकांचे घात । खोडी काढूनि पंडित ॥ध्रु.॥

श्वानाचियापरी । मिष्टान्नासि विटाळ करी ॥२॥

तुका म्हणे ऐसा । सटवे चि ना पांचा दिसां ॥३॥

३५२

गर्भाचें धारण । तिनें वागविला सिण ॥१॥

व्याली कुर्‍हाडीचा दांडा । वर न घली च तोंडा ॥ध्रु.॥

उपजला काळ । कुळा लाविला विटाळ ॥२॥

तुका म्हणे जाय । नरका अभक्ताची माय ॥३॥

३५३

पतनासि जे नेती । तिचा खोटा स्नेह प्रीती ॥१॥

विधीपुरतें कारण । बहु वारावें वचन ॥ध्रु.॥

सर्वस्वासि नाडी । ऐसी लाघवाची बेडी ॥२॥

तुका म्हणे दुरी । राखतां हे तों ची बरी ॥३॥

३५४

देव आड जाला । तो भोगिता मी उगला । अवघा निवारला । शीण शुभाअशुभाचा ॥१॥

जीवशिवाचें भातुकें । केलें क्रीडाया कौतुकें । कैचीं येथें लोकें । हा आभास अनित्य ॥ध्रु.॥

विष्णुमय खरें जग । येथें लागतसे लाग । वांटिले विभाग । वर्णधर्म हा खेळ तयाचा ॥२॥

अवघी एकाची च वीण । तेथें कैचें भिन्नाभिन्न । वेदपुरुष नारायण । तेणें केला निवाडा ॥३॥

प्रसादाचा रस । तुका लाधला सौरस । पायापाशीं वास । निकट नव्हे निराळा ॥४॥

मंबाजी गोसावी यांनीं स्वामीस पीडा केली - अभंग ॥५॥

३५५

न सोडीं न सोडीं न सोडीं । विठोबा चरण न सोडीं ॥१॥

भलतें जड पडो भारी । जीवावरी आगोज ॥ध्रु.॥

शतखंड देह शस्त्रधारी । करितां परी न भीयें ॥२॥

तुका म्हणे केली आधीं । दृढ बुद्धी सावध ॥३॥

३५६

बरवें बरवें केलें विठोबा बरवें । पाहोनि आंत क्षमा अंगी कांटीवरी मारविलें ॥१॥

शिव्या गाळी नीत नाहीं । बहु फार विटंबिलें ॥२॥

तुका म्हणे क्रोधा हातीं । सोडवूनि घेतलें रे ॥३॥

३५७

पावलों पावलों । देवा पावलों रे ॥१॥

बरवें संचित होतें तैसें जालें रें । आतां काय बोलों रे ॥२॥

सोज्ज्वळ कंटकवाटा भावें करूं गेलों रे । तुका म्हणे करूनि वेगळा केलों रे ॥३॥

३५८

कां होती कां होती । देवा एवढी फजीती ॥१॥

मुळीं वर्म नसतों चुकलों । तो मी ऐसें चित्तीं ॥ध्रु.॥

होणार होऊनि गेलें । मिथ्या आतां खंती रे ॥२॥

तुका म्हणे पुरे आतां । दुर्जनाची संगती रे ॥३॥

३५९

सोडवा सोडवा । सोडवा हो अनंता ॥१॥

तुजविण ऐसा । कोण दुजा प्राणदाता ॥ध्रु.॥

कोणा लाज नेणां ऐसें । आणिकां शरण आम्ही जातां ॥२॥

तुका म्हणे सखया । माझ्या रखुमाईच्या कांता ॥३॥

३६०

पुत्राची वार्ता । शुभ ऐके जेवीं माता ॥१॥

तैसें राहो माझें मन । गातां ऐकतां हरिगुण ॥ध्रु.॥

नादें लुब्ध जाला मृग । देह विसरला अंग ॥२॥

तुका म्हणे पाहे । कासवीचें पिलें माये ॥३॥

३६१

ध्यानी योगीराज बैसले कपाटीं । लागे पाठोवाटीं तयांचिया ॥१॥

तान भुक त्यांचें राखे शीत उष्ण । जाले उदासीन देहभाव ॥ध्रु.॥

कोण सखें तयां आणीक सोयरें । असे त्यां दुसरें हरीविण ॥२॥

कोण सुख त्यांच्या जीवासि आनंद । नाहीं राज्यमद घडी तयां ॥३॥

तुका म्हणे विष अमृता समान । कृपा नारायण करितां होय ॥४॥

३६२

न व्हावें तें जालें देखियेले पाय । आतां फिरूं काय मागें देवा ॥१॥

बहु दिस होतों करीत हे आस । तें आलें सायासें फळ आजि ॥ध्रु.॥

कोठवरि जिणें संसाराच्या आशा । उगवो हा फांसा येथूनियां ॥२॥

बुडालीं तयांचा मूळ ना मारग । लागे तो लाग सांडूनियां ॥३॥

पुढें उलंघितां दुःखाचे डोंगर । नाहीं अंतपार गर्भवासा ॥४॥

तुका म्हणे कास धरीन पीतांबरीं । तूं भवसागरीं तारूं देवा ॥५॥

३६३

वैकुंठा जावया तपाचे सायास । करणें जीवा नास न लगे कांहीं ॥१॥

तया पुंडलिकें केला उपकार । फेडावया भार पृथीवीचा ॥२॥

तुका म्हणे सोपी केली पायवाट । पंढरी वैकुंठ भूमीवरी ॥३॥

३६४

शोकें शोक वाढे । हिमतीचे धीर गाढे ॥१॥

येथें केले नव्हे काई । लंडीपण खोटें भाई ॥ध्रु.॥

करिती होया होय । परी नव्हे कोणी साह्य ॥२॥

तुका म्हणे घडी । साधिलिया एक थोडी ॥३॥

३६५

म्हणउनी खेळ मांडियेला ऐसा । नाहीं कोणी दिशा वर्जीयेली ॥१॥

माझिया गोतें हें वसलें सकळ । न देखिजे मूळ विटाळाचें ॥ध्रु.॥

करूनि ओळखी दिली एकसरें । न देखों दुसरें विषमासी ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं काळापाशीं गोवा । स्थिति मति देवा वांचूनियां ॥३॥

३६६

वैष्णव तो जया । अवघी देवावरी माया ॥१॥

नाहीं आणीक प्रमाण । तन धन तृण जन ॥ध्रु.॥

पडतां जड भारी । नेमा न टळे निर्धारीं ॥२॥

तुका म्हणे याती । हो का तयाची भलती ॥३॥

३६७

करोत तपादि साधनें । कोणी साधो गोरांजनें ॥१॥

आम्ही न वजों तया वाटा । नाचूं पंढरीचोहटां ॥ध्रु.॥

पावोत आत्मिस्थिति । कोणी म्हणोत उत्तम मुक्ति ॥२॥

तुका म्हणे छंद । आम्हां हरिच्या दासां निंद्य ॥३॥

॥ स्वामीस सद्‌गुरूची कृपा जाली ॥ – अभंग ४

३६८

सद्‌गुरायें कृपा मज केली । परी नाहीं घडली सेवा कांहीं ॥१॥

सांपडविलें वाटे जातां गंगास्नाना । मस्तकीं तो जाणा ठेविला कर ॥ध्रु.॥

भोजना मागती तूप पावशेर । पडिला विसर स्वप्नामाजी ॥२॥

कांहीं कळहे उपजला अंतराय । म्हणोनियां काय त्वरा जाली ॥३॥

राघवचैतन्य कैशवचैतन्य । सांगितली खुण मळिकेची ॥४॥

बाबाजी आपलें सांगितलें नाम । मंत्र दिला राम कृष्ण हरि ॥५॥

माघाशुद्ध दशमी पाहुनि गुरुवार । केला अंगीकार तुका म्हणे ॥६॥

३६९

माझिये मनींचा जाणोनियां भाव । तो करी उपाव गुरुराजा ॥१॥

आवडीचा मंत्र सांगितला सोपा । जेणें गुंपा कांहीं कोठें ॥ध्रु.॥

जाती पुढें एक उतरले पार । हा भवसागर साधुसंत ॥२॥

जाणत्या नेणत्या ज्या जैसी आवडी । उतार सांगडी तापे पेटीं ॥३॥

तुका म्हणे मज दावियेला तारू । कृपेचा सागरु पांडुरंग ॥४॥

३७०

घालुनियां भार राहिलों निश्चितीं । निरविलें संतीं विठोबासि ॥१॥

लावूनियां हातें कुरवाळिला माथा । सांगितलें चिंता न करावी ॥ध्रु.॥

कटीं कर सम चरण साजिरे । राहिला भीवरें तीरीं उभा ॥२॥

खुंटले सायास अणिकि या जीवा । धरिले केशवा पाय तुझे ॥३॥

तुज वाटे आतां तें करीं अनंता । तुका म्हणे संता लाज माझी ॥४॥

३७१

माझिये मनींचा जाणा हा निर्धार । जिवासि उदार जालों आतां ॥१॥

तुजविण दुजें न धरीं आणिका । भय लज्जा शंका टाकियेली ॥ध्रु.॥

ठायींचा संबंध तुज मज होता । विशेष अनंता केला संतीं ॥२॥

जीवभाव तुझ्या ठेवियेला पायीं । हें चि आतां नाही लाज तुम्हां ॥३॥

तुका म्हणे संतीं घातला हावाला । न सोडीं विठ्ठला पाय आतां ॥४॥

३७२

देव सखा जरी । जग अवघें कृपा करी ॥१॥

ऐसा असोनि अनुभव । कासाविस होती जीव ॥ध्रु.॥

देवाची जतन । तया बाधूं न शके अग्न ॥२॥

तुका म्हणे हरी । प्रर्हादासि यत्न करी ॥३॥

३७३

भले भणवितां संतांचे सेवक । आइत्याची भीक सुखरूप ॥१॥

ठसावितां बहु लागती सायास । चुकल्या घडे नास अल्प वर्म ॥ध्रु.॥

पाकसिद्धी लागे संचित आइतें । घडतां सोई तें तेव्हां गोड ॥२॥

तुका म्हणे बरे सांगतां चि गोष्टी । रणभूमि दृष्टी न पडे तों ॥३॥

३७४

संतसमागम एखादिया परी । राहावें त्याचे द्वारीं श्वानयाती ॥१॥

तेथें रामनाम होईल श्रवण । घडेल भोजन उच्छिष्टाचें ॥ध्रु.॥

कामारी बटीक सेवेचे सेवक । दीनपण रंक तेथें भलें ॥२॥

तुका म्हणे सर्व सुख त्या संगती । घडेल पंगती संतांचिया ॥३॥

३७५

एकली राणागोविंदा सवें । गेलें ठावें तें जालें ॥१॥

मज न म्हणा न म्हणा शिंदळी । नाहीं विषम जवळीं आतळलें ॥ध्रु.॥

नव्हती देखिली म्यां वाट । म्हणोनि हा धीट संग केला ॥२॥

भेणें मिठी दिधली गळां । सेजे जवळ दडालें ॥३॥

सलगी धरी पयोधर । साहाती करमुर सवें ॥४॥

आहेव मी गर्भीणपणें । हें सांगणें कां लागे ॥५॥

तुका म्हणे सेवटा नेलें । संपादिलें उभयतां ॥६॥

३७६

होतें बहुत हें दिवस मानसीं । आजि नवस हे फळले नवसीं ।

व्हावी भेटी ते जाली गोविंदासीं । आतां सेवा करीन निश्चयेसीं वो ॥१॥

स्थिर स्थिर मज चि साहे करा । बहु कष्ट सोसिल्या येरझारा ।

येथें आड मज न साहावे वारा । देऊनि कपाट आलें तें दुसरें वारा वो ॥ध्रु.॥

मूळ सत्ता हे सायासाची जोडी । नेदी वेगळें होऊं एकी घडी ।

नाहीं लौकिक स्मरला आवडी । आता येणें काळें या वो लोभें वेडी वो ॥२॥

उदयीं उदय साधिला अवकाश । निश्चिंतीनें निश्चिंती सावकाश ।

धरिये गोडी बहुत आला रस । तुका म्हणे हा मागुता न ये दिवस वो ॥३॥

३७७

स्वयें सुखाचे जाले अनुभव । एक एकीपाशीं सांगतील भाव ।

अवघ्यां अवघा हा कैसा नवलाव । सर्वसाक्ष तेथें चि त्याचा जीव वो ॥१॥

आपआपणाशीं करिती नवल । परि वादावाद न संडिती बोल ।

एका मेघःशामें जलधर वोल । रसीं उतावळि हृदय सखोल वो ॥ध्रु.॥

एक विषय तो सकळांचा हरि । त्याच्या आवडीनें आवडी इतरीं ।

अंध बहिर हे प्रेत लोकां चारी । त्यांची कीर्ति गाइली पुराणांतरी वो ॥२॥

स्तुति पराविया मुखें रुचिकर । प्रीतिपात्राच्या गौरवीं आदर ।

परस्परें हे सादरा सादर । योग सज्जनाच्या सुखा नाहीं पार वो ॥३॥

भक्तिवल्लभ न तुटे चराचरीं । आप्त अनाप्त हे ऐशी ठेवी उरी ।

दुरी जवळी संचिता ऐसें धरी । रंगा रंगा ऐसें होणें लागे हरि वो ॥४॥

तुका लाधला हें उच्छिष्ट भोजन । आला बाहेरी प्रेमें वोसंडून ।

पडिलें कानीं त्या जीवाचें जतन । धरियेले एकाभावें हृदयीं चरण वो ॥५॥

३७८

आजि का वो तूं दिससी दुश्चिती । म्हणी एका मन लगे तुझ्या चित्तीं ।

दिलें ठेवूं तें विसरसी हातीं । नेणों काय बैसला हरि चित्तीं वो ॥१॥

सर सर परती जालीस आतां भांड । कैसें दाखविसी जगासी या तोंड ।

व्याली माय ते लाजविली रांड । नाहीं थार दो ठायीं जाला खंड वो ॥धृ ॥

होतें तैसें तें उमटलें वरी । बाह्य संपादणी अंतरींची चोरी ।

नाहीं मर्यादा नि:संग बावरी । मन हें गोविंदीं देह काम करी वो ॥२॥

नाहीं करीत उत्तर कोणासवें । पराधीन भोजन दिलें खावें ।

नाहीं अचळ सावरावा ठावे । देखों उदासीन तुज देहभावें वो ॥३॥

कोठें नेणों हा फावला एकांत । सदा किलकिल भोंवतीं बहुत ।

दोघे एकवाटा बोलावया मात । नाहीं लाज धरिली दिला हात वो ॥४॥

करी कवतुक खेळ खेळे कान्हा । दावी लाघव भांडवी सासासुना ।

परा भक्ति हे शुद्ध तुम्ही जाणा । तुका म्हणें ऐसें कळों यावें जना वो ॥५॥

३७९

भरिला उलंडूनि रिता करी घट । मीस पाणियाचें गोविंदाची चट ।

चाले झडझडां उसंतूनि वाट । पाहे पाळतूनि उभा तो चि नीट वो ॥१॥

चाळा लावियेले गोप गोपीनाथें । जाणे आवडीचें रूप जेथें तेथें ।

दावी बहुतांच्या बहुवेषपंथें । गुणातीतें खेळ मांडियेला येथें वो ॥ध्रु.॥

मनीं आवडे तें करावें उत्तर । कांहीं निमित्ताचा पाहोनि आधार ।

उगा राहे कां मारिसी कंकर । मात वाढविसी उत्तरा उत्तर वो ॥२॥

धरिली खोडी दे टाकोनियां मागें । न ये विनोद हा कामा मशीं संगें ।

मिठी घालीन या जीवाचिया त्यागें । नाहीं ठाउकी पडिलीं तुझीं सोंगें रें ॥३॥

सुख अंतरींचें बाहय ठसठसी । म्हणे विनोद हा काय सोंग यासी ।

तुज मज काय सोयरीक ऐसी । नंदानंदन या थोरपणें जासी रे ॥४॥

करी कारण तें कळों नेदी कोणा । सुख अंतरींचे बाह्य रंग जाना ।

मन मिनलें रे तुका म्हणे मना । भोग अंतरींचा पावे नारायणा वो ॥५॥

३८०

आजि नवल मी आलें येणे राणें । भेटी अवचिती नंदाचिया कान्हें ।

गोवी सांगती वो सकळ ही जन । होतें संचित आणियेलें तेणें वो ॥१॥

गेलें होउनि न चले आतां कांहीं । साद घालितां जवळी दुजें नाहीं ।

अंगीं जडला मग उरलें तें काई । आतां राखतां गुमान भलें बाई वो ॥ध्रु.॥

बहुत कामें मज नाहीं आराणूक । एक सारितां तों पुढें उभें एक ।

आजि मी टाकोनि आलें सकळिक । तंव रचिलें आणिक कवतुक वो ॥२॥

चिंता करितां हरिली नारायणें । अंगसंगें मिनतां दोघेजणें ।

सुखें निर्भर जालियें त्याच्या गुणें । तुका म्हणे खुंटलें येणें जाणें वो ॥३॥

३८१

मैं भुली घरजानी बाट । गोरस बेचन आयें हाट ॥१॥

कान्हा रे मनमोहन लाल । सब ही बिसरूं देखें गोपाल ॥ध्रु.॥

काहां पग डारूं देख आनेरा । देखें तों सब वोहिन घेरा ॥२॥

हुं तों थकित भैर तुका । भागा रे सब मनका धोका ॥३॥

३८२

हरिबिन रहियां न जाये जिहिरा । कबकी थाडी देखें राहा ॥१॥

क्या मेरे लाल कवन चुकी भई । क्या मोहिपासिती बेर लगाई ॥ध्रु.॥

कोई सखी हरी जावे बुलावन । बार हि डारूं उसपर तन ॥२॥

तुका प्रभु कब देखें पाऊं । पासीं आऊं फेर न जाऊं ॥३॥

३८३

भलो नंदाजीको डिकरो । लाज राखीलीन हमारो ॥१॥

आगळ आवो देवजी कान्हा । मैं घरछोडी आहे म्हांना ॥ध्रु.॥

उन्हसुं कळना वेतो भला । खसम अहंकार दादुला ॥२॥

तुका प्रभु परवली हरी । छपी आहे हुं जगाथी न्यारी ॥३॥

३८४

नका कांहीं उपचार माझ्या शरीरा । करूं न साहती बहु होतो उबारा ।

मनोजन्य व्यथा वेध जाला अंतरा । लवकरी आणा नंदाचिया कुमरा ॥१॥

सखिया वेशिया तुम्ही प्राणवल्लभा । निवेदिला भाव आर्तभूत या लोभा ।

उमटली अंगीं वो सांवळी प्रभा । साच हे अवस्था कळे मज माझ्या क्षोभा ॥ध्रु.॥

नये कळों नेदावी हे दुजियासि मात । घडावा तयासि उत्कंठा एकांत ।

एकाएकीं साक्षी येथें आपुलें चित्त । कोण्या काळें होइल नेणों भाग्य उदित वो ॥२॥

स्वाद सीण देहभान निद्रा खंडन । पाहिले तटस्थ उन्मळित लोचन ।

अवघें वोसाऊन उरले ते चरण । तुका म्हणे दर्शनापें आलें जीवन ॥३॥

३८५

पडिली भुली धांवतें सैराट । छंद गोविंदाचा चोजवितें वाट ।

मागें सांडोनि सकळ बोभाट । वंदीं पदांबुजें ठेवुनि ललाट वो ॥१॥

कोणी सांगा या गोविंदाची शुद्धी । होतें वहिलें लपाला आतां खांदीं ।

कोठें आड आली हे देहबुद्धी । धांवा आळवीं करुणा कृपानिधी वो ॥ध्रु.॥

मागें बहुतांचा अंतरला संग । मुळें जयाचिया तेणें केला त्याग ।

पहिलें पाहातां तें हरपलें अंग । खुंटली वाट नाहींसें जालें जग वो ॥२॥

शोकें वियोग घडला सकळांचा । गेल्या शरण हा अन्याय आमुचा ।

केला उच्चार रे घडल्या दोषांचा । जाला प्रगट स्वामी तुकयाचा वो ॥३॥

३८६

काय उणें कां करिशील चोरी । किती सांगों तुज नाइकसी हरी ।

परपरता तूं पळोनि जासी दुरी । अनावर या लौकिका बाहेरी वो ॥१॥

माया करुणा हे करिते बहुत । किती सोसूं या जनांचे आघात ।

न पुरे अवसरु हें चि नित्यानित्य । तूं चि सोडवीं करूनि स्थिर चित्त ॥ध्रु.॥

बहुत कामें मी गुंतलियें घरीं । जासी डोळा तूं चुकावूनि हरी ।

करितां लाग न येसी च पळभरी । नाहीं सायासाची उरों दिली उरी वो ॥२॥

तुज म्हणीयें मी न संगें अनंता । नको जाऊं या डोळियां परता ।

न लगे जोडी हे तुजविण आतां । तुकयास्वामी कान्होबा गुणभरिता वो ॥३॥

३८७

घाली कवाड टळली वाड राती । कामें व्यापिलीं कां पडिली दुश्चित्ती ।

कोणे लागला गे सदैवेचे हातीं । आजि शून्य शेजे नाहीं दिसे पती वो ॥१॥

बोले दूतिकेशीं राधा हें वचन । मशीं लाघव दाखवी नारायण ।

म्हणे कोमळ परी बहु गे निर्गुण । याशीं न बोलें कळला मज पूर्ण वो ॥ध्रु.॥

धाडिलें गरुडा आणिलें हनुमंता । तैं पाचारिलें होउनि ये वो सीता ।

लाजिनली रूप न ये पालटितां । जाला भीमकी आपण राम सीता वो ॥२॥

सत्यभामा दान करी नारदासी । तैं कळला वो मज हृषीकेशी ।

तुळे घालितां न ये कनक वो रासी । सम तुके एक पान तुळसी वो ॥३॥

मज भुली पडली कैशापरी । आम्हां भोगूनि म्हणे मी ब्रम्हचारी ।

दिली वाट यमुने मायें खरी । तुम्हां आम्हां न कळे अद्यापवरी वो ॥४॥

जाणे जीवींचें सकळ नारायण । असे व्यापूनि तो न दिसे लपून ।

राधा संबोखिली प्रीती आलिंगून । तुका म्हणे येथें भाव चि कारण वो ॥५॥

३८८

मिळोनि गौळणी देती यशोदे गार्हाणीं । दहिं दुध तुप लोणीं शिंकां नुरे कांहीं ।

मेळवुनी पोरें तेथें रिघे एकसरें । वेगीं आणोनी सामोरें तेथें लोणी खाय ॥१॥

हरि सोंकला वो हरि सोंकला वो । सोंकला तो वारीं तुज लाज नाहीं तरी ।

आम्हां सांपडतां उरी तुज मज नाहीं ॥ध्रु.॥

तुज वाटतसे कोड यासि लागतसे गोड । काय हासतेसी वेड तुज लागलें वो ।

आम्ही जाऊं तुजवरी पोरें चाळविल्या पोरी । काय सांगों भांडखोरी लाज वाटे आम्हां ॥२॥

मुख मळिण वदन उभा हाडतिये घोणे । तंव दसवंती म्हणे आणा शीक लावूं ।

थोर आणिला कांटाळा घरीं दारीं लोकपाळां । डेरा रिघोनी गुसळा तेथें लोणी खाय ॥३॥

मिळोनि सकळा दावें लावूनियां गळां । कैशा बांधिती उखळा येथें राहे उगा ।

बरा सांपडलासी हरी आजिच्यानें करिसिल चोरी । डोळे घालुनियां येरी येरीकडे हांसे ॥४॥

फांकल्या सकळा उपडूनियां उखळा । मोडी वृक्ष विमळार्जुन दोन्ही ।

उठिला गजर दसवंती नव्हे धीर । धांवे तुकयाचा दातार आळंगिला वेगीं ॥५॥

३८९

गोरस घेउनी सातें निघाल्या गौळणी । तंव ती कृष्णाची करणी काय करी तेथें ।

जाला पानसरा मिठी घातली पदरा । आधीं दान माझें सारा मग चाला पंथें ॥१॥

सर जाऊं दे परता । मुळीं भेटलासी आतां । नाट लागलें संचिता । खेपा खुंटलिया ॥ध्रु.॥

आसुडी पदरा धरी आणीक दुसरा । येरी झोंबतील करा काय वेडा होसी ।

आलों गेलों बहु वेळां नेणों गोरा कीं सांवळा । सर परता गोवळा काय बोलतोसी ॥२॥

आम्ही येथें अधिकारी मागें केली तुम्ही चोरी । आतां कळलियावरी मागें केलें त्याचें ।

बोलिल्या हांसुनी आम्ही सासुरवासिनी । कां रे झोंबसी दुरूनी करी मात कांहीं ॥३॥

वांयां परनारी कैशा धरिसी पदरीं । तयां कळलिया उरी तुज मज नाहीं ।

जडला जिव्हारीं फांकों नेदी तया नारी । जेथें वर्म तें धरी जाऊं पाहे तियेचें ॥४॥

तया हाती सांपडल्या हाटीं पाटीं चुकाविल्या । कृष्णमळिणीं मिळाल्या त्याही न फिरती ।

तुका म्हणे खंती वांयां न धरावी चित्तीं । होतें तुमच्या संचितीं वोडवलें आजि ॥५॥

३९०

हरी तुझी कांति रे सांवळी । मी रे गोरी चांपेकळी । तुझ्या दर्शनें होईन काळी । मग हें वाळी जन मज ॥१॥

उगला राहें न करीं चाळा । तुज किती सांगों रे गोवळा । तुझा खडबड कांबळा । अरे नंदबाळा आलगटा ॥ध्रु.॥

तुझिये अंगीं घुरट घाणी । बहु खासी दुध तुप लोणी । घरिचें बाहेरिल आणोनी । मी रे चांदणी सकुमार ॥२॥

मज ते हांसतील जन । धिःकारिती मज देखोन । अंगीं तुझें देखोनि लक्षण । मग विटंबणा होइल रे ॥३॥

तुज लाज भय शंका नाहीं । मज तंव सज्जन पिशुन व्याही । आणीक मात बोलूं काहीं । मसी भीड नाहीं तुज माझी ॥४॥

वचन मोडी नेदी हात । कळलें न साहे ची मात । तुकयास्वामी गोपीनाथ । जीवन्मुक्त करूनि भोगी ॥५॥

३९१

सात पांच गौळणी आलिया मिळोनी यशोदे गार्‍हाणें देती कैसें ।

काय व्यालीस पोर चोरटें सिरजोर जनावेगळें ची कैसें।

दहिं दुध लोणी शिंकां नुरे चि कांहीं कवाड जैशाचें तैसें ।

चाळवूनि नाशिली कन्याकुमरें आमुच्या सुनांसि लाविलें पिसें गे बाइये ॥१॥

आझुनि तरी यासि सांगें बरव्या परी नाहीं तरी नाहीं उरी जीवेसाटी ।

मिळोनि सकळै जणी करूं वाखा सखीं तुज मज होईल तुटी गे बाइये ॥ध्रु.॥

नेणे आपपर लौकिक वेव्हार भलते ठायीं भलतें करी ।

पाळतुनि घरीं आम्ही नसतां तेथें आपण संचार करी ।

सोगया चुंबन देतो आलिंगन लोळे मेजाबाजावरी ।

शिंकीं कडा फोडी गोरसाचे डेरे धरितां न सांपडे करीं गे बाइये ॥२॥

आतां याची चाड नाहीं आम्हां भीड सांपतां कोड पुरवूं मनिचें ।

सोसिलें बहु दिस नव्हता केला निस म्हणुनि एकुलतें तुमचें ।

चरण खांबीं जीवें बांधैन सरिसा जवें न चले कांहीं याचें ।

अर्थ प्राण देतां न सोडी सर्वथा भलतें हो या जिवाचें गे बाइये ॥३॥

घेउनी जननी हातीं चक्रपाणी देतिसे गौळणी वेळोवेळां ।

निष्ठ वाद झणीं बोलाल सकळा क्षोभ जाइल माझ्या बाळा ।

जेथें लागे हात वाढतें नवनीत अमृताच्या कल्लोळा ।

देखोनि तुकयास्वामी देश देहभाव विसरल्या सकळा गे बाइये ॥४॥

३९२

विरहतापें फुंदे छंद करिते जाती । हा गे तो गे सावधान सवें चि दुश्चिती ।

न सांभाळुनि अंग लोटी पाहे भोंवतीं । वेगळी च पडों पाहे कुळाहुनिया ती ॥१॥

खुंटलीसी जाली येथें अवघियांची गती । आपुलीं परावीं कोण नेणें भोंवती ।

त्यांचीं नांवें बोभे अहो अहो श्रीपती । नवलाव हा येरां वाटोनियां हांसती ॥ध्रु.॥

बाहेरी च धांवे रानां न धरी च घर । न कळे बंधना जाला तेणें संचार ।

विसरूनि गेली सासुरें की माहेर । एका अवलोकी एका पडिला विसर ॥२॥

तुका म्हणे तुम्ही अवघ्या राहा निश्चळा । न ये आतां येऊं येथें सर्वथा बळा ।

त्याचा त्याच्या मुखें अवघाची निर्वाळा । बहुतां मतें येथें तर्कवाद निराळा ॥३॥

३९३

ये रे कृष्णा खुणाविती खेळों भातुकें । मिळालिया बाळा एके ठायीं कवतुकें ।

कळों नेदी माया त्याचें त्यास ठाउकें । खेळतोंसें दावी लक्षलक्षापें मुकें ॥१॥

अखंडित चटे त्यांनीं लावियेला कान्हा । आवडे तया त्या वाहाती संकल्प मना ।

काया वाचा मनें रूपीं गुंतल्या वासना । एकांताचें सुख जाती घेवोनियां राणा ॥ध्रु.॥

अवघियांचा जाणें जाला मेळासा हरी । मिळोनियां जावें तेथें तया भीतरी ।

कळों नेदी घरिच्या करी गोवूनी चोरी । हातोहातीं नेती परपरत्या दुरी ॥२॥

आनंदें निर्भर आपणाशीं आपण । क्रीडतील बाळा त्यजिलें पारिखें जन ।

एकाएकीं तेथें नाहीं दुसरें भिन्न । तुका म्हणे एका नारायणा वांचून ॥३॥

३९४

खेळतां मुरारी जाय सरोवरा तिरीं । तंव नग्न चि या नारी तेथें देखियेल्या ।

मांडिले विंदान ख्याल सुखाचें संधान । अंग लपवूनी मान पिलंगत चाले ॥१॥

ख्याल मांडिला रे ख्याल मांडिला रे । पायां पडतां रे न सोडी नेदी साउलां रे ॥ध्रु.॥

साड्या साउलीं पातळें गोंडे कसणिया चोळ्या । बुंथी घेउनी सकळा कळंबावरी पळे।

खांदी धरूनियां करीं दृष्टी घालोनि सामोरी । बैसे पाला वोढी वरी खदखदां हांसे ॥२॥

आनंदें कल्लोळ बाळा खेळती सकळ देती उलटिया चपळ । एकी एकीहूनि म्हैस वेल सुर काडी ।

एकी उगविती कोडीं । नाना परीच्या निकडी खेळ मांडियेला ॥३॥

एकी आलिया बाहेरी पाहे लुगडें तंव नारी । म्हणे नाहीं नेलें चोरी काय जाणों केव्हां ।

केला सकळी हाकारा तंव आलिया बाहेरा । आतां म्हणतील घरां जावें कैशा परी ॥४॥

तंव हांसे वनमाळी वरी पाहोनी सकळी । लाजे रिघालिया जळीं मागें पुढें हात ।

लाज राखावी गोपाळा आम्हांजणींची सकळां । काय मागसी ये वेळा देऊं गुळवाटी ॥५॥

जोडोनियां कर या गे सकळी समोर । वांयां न बोलावें फार बडबड कांहीं ।

भातुकें भूषण नाहीं चाड नेघें धन । करा एक चित्त मन या गे मजपाशीं ॥६॥

एक एकीकडे पाहे लाज सांडूनियां राहे । म्हणे चला आतां सये जाऊं तयापाशीं ।

जोडोनियां हात कैशा राहिल्या निवांत । तुका म्हणे केली मात लाज राखिली तयांची ॥७॥

३९५

धरिला पालव न सोडी माझा येणें । कांहीं करितां या नंदाचिया कान्हें ।

एकली न येतें मी ऐसें काय जाणें । कोठें भरलें अवघड या राणें रे ॥१॥

सोडी पालव जाऊ दे मज हरी । वेळ लागला रे कोपतील घरीं ।

सासू दारुण सासरा आहे भारी । तुज मज सांगतां नाहीं उरी रे ॥ध्रु.॥

सखिया वेशिया होतिया । तुज फावलें रे फांकतां तयांसी ।

होतें अंतर तर सांपडतें कैसी । एकाएकीं अंगीं जडलासी रे ॥२॥

कैसी भागली हे करितां उत्तर । शक्ति मावळल्या आसुडितां कर ।

स्वामी तुकयाचा भोगिया चतुर । भोग भोगी त्यांचा राखे लोकाचार वो ॥३॥

३९६

गाई गोपाळ यमुनेचे तटीं । येती पाणिया मिळोनि जगजेटी ।

चेंडू चौगुणा खेळती वाळवंटीं । चला चला म्हणती पाहूं दृष्टी वो ॥१॥

ऐशा गोपिका त्या कामातुरा नारी । चित्त विव्हळ देखावया हरी ।

मिस पाणियाचें करितील घरीं । बारा सोळा मिळोनि परस्परीं वो ॥ध्रु.॥

चिरें चोळिया त्या धुतां विसरती । ऊर्ध्व लक्ष लागलें कृष्णमूर्ती ।

कोणा नाठवे कोण कुळ याती । जालीं ताटस्त सकळ नेत्रपातीं वो ॥२॥

दंतधावनाचा मुखामाजी हात । वाद्यें वाजती नाइके जनमात ।

करी श्रवण कृष्णवेणुगीत । स्वामी तुकयाचा पुरवील मनोरथ वो ॥३॥

३९७

कोठें मी तुझा धरूं गेलें संग । लावियेलें जग माझ्या पाठीं ॥१॥

सर सर रे परता अवगुणाच्या गोवळा । नको लावूं चाळा खोटा येथें ॥ध्रु.॥

रूपाच्या लावण्यें नेली चित्तवृत्ती । न देखें भोंवतीं मी ते माझी ॥२॥

तुकयाचा स्वामी माझे जीवीं च बैसला । बोलीं च अबोला करूनियां ॥३॥

३९८

गोड लागे परी सांगतां चि न ये । बैसे मिठी सये आवडीची ॥१॥

वेधलें वो येणें श्रीरंगरंगें । मीमाजी अंगें हारपलीं ॥ध्रु.॥

परते चि ना दृष्टी बैसली ते ठायीं । विसावोनि पायीं ठेलें मन ॥२॥

तुकयाच्या स्वामीसवें जाली भेटी । तेव्हां जाली तुटी मागिल्यांची ॥३॥

३९९

पाहावया माजी नभा । दिसे शोभा चांगली ॥१॥

बैसला तो माझे मनीं । नका कोणी लाजवूं ॥ध्रु.॥

जीवा आवडे जीवाहूनि । नव्हे क्षण वेगळा ॥२॥

जालें विश्वंभरा ऐसी । तुकया दासी स्वामीची ॥३॥

४००

कोणी एकी भुलली नारी । विकितां गोरस म्हणे घ्या हरी ॥१॥

देखिला डोळां बैसला मनीं । तो वदनीं उच्चारी ॥ध्रु.॥

आपुलियाचा विसर भोळा । गोविंद कळा कौतुकें ॥२॥

तुका म्हणे हांसे जन । नाहीं कान ते ठायीं ॥३॥

४०१

करूनी आइत सत्यभामा मंदिरीं रे । वाट पाहे टळोनि गेली रात्री रे ।

न येचि देव येतील कामलहरी रे । पडिली दुश्चिती तंव तो कवाड टिमकारी रे ॥१॥

सर गा परता कळला तुझा भाव रे । कार्या पुरतें हें दाविसी लाघव रे ।

बोलतोसी तें अवघी तुझी माव रे । जाणोनि आलासी उजडता समयो रे ॥धृ.॥

मीच वेडी तुजला बोल नाहीं रे । दानावेळे विटंबणा जाली काय रे ।

मागुती रुद्रासि भेटी दिली तई रे । विश्वास तो तुझ्या बोला आझुनि तरी रे ॥२॥

भ्रम होता तो अवघा कळों आला रे । मानवत होतें मी भला भला रे ।

नष्टा क्रिया नाहीं मां तुझ्या बोला रे । तुकयाबंधु स्वामी कानडया कौसाल्या रे ॥३॥

४०२

तंव तो हरि म्हणे वो निजांगने वो । लाइ नीच कां देसील डोहणे वो ।

मजपें दुजें आलें तें देव जाणे वो । शब्द काय हे बोलसी ते उणे वो ॥१॥

पाहा मनीं विचारुनी आधि वो । सांडूनि देई भ्रांति करीं स्थिर बुद्धि वो ।

तंट केलें हें माझें तुझें उपाधीं वो । उघडी डोळे आझुनि तरी धरीं शुद्धि वो ॥धृ.॥

कोठें तरी दुनियांत वर्तलें वो । स्त्रियांनीं भ्रतारा दानां दिलें वो ।

कैसा भला मी नव्हे तें सोसिलें वो । रुसतेसी तूं उफराटें नवल जालें वो ॥२॥

काय सांग म्यां दैन्य केली कैसी वो । तुझ्या गर्वे आणविलें हनुमंतासि वो ।

कष्टी केलें मज गरुडा भीमकीसि वो । तुकयाबंधु म्हणे खरें खोटें नव्हे यासि वो ॥३॥

४०३

तंव ते म्हणे ऐका हृषीकेशी वो । नवाजिलें तुम्ही म्हणां आपणांसि वो ।

तरी कां वंचनुक सुमनासि वो । नट नाट्य बरें संपादूं जाणतोसि वो ॥१॥

सर हो परता परता हो आतां हरी । म्हणे सत्राजिताची कुमरी ।

जाणतें मी या शब्दाच्या कुसरी । ऐसें च करून ठकविलें आजिवरी ॥धृ.॥

भावें गेलें म्हुण न व्हावा वियोग । मनिचे आर्त जन्मांतरीं व्हावा संग ।

तों तों केलें हें पाठमोरें जग । ऐसें काय जाणें हे तुझे रंग ॥२॥

काय करूं या नागविलें कामें । लागलें तयास्तव इतुकें सोसावें ।

नाहीं तरी कां नव्हती ठावीं वर्मे । परद्वारीं ऐसा हाकलिती प्रसिद्ध नांवें ॥३॥

काय किती सांगावे तुझे गुण । न फुटे वाणी निष्ठ ऐसा निर्गुण ।

आप पर न म्हणसी माय बहीण । सासूसुनास लावुनि पाहासी भांडण ॥४॥

इतुकियावरी म्हणे वैकुंठिंचा राणा । होऊन गेलें तें नये आणूं मना ।

आतां न करीं तैसें करी क्रिया आणा । भक्तवत्सल म्हणे तुकयाबंधु कान्हा ॥५॥

४०४

कान्हो एकली रे एकली रे । तुजसवें चुकलें रे । भय वाटे वनीं मज अबळा धाकली रे ॥१॥

निघतां घरीं आई बा वारी । तुजसवें कां आलियें हरी ॥ध्रु.॥

लोक वाटा सांगती खोटा । परी मी चटा लागलियें ॥२॥

पिकल्या बोरी जालें सामोरी । काय जाणें कोठें राहिला हरी ॥३॥

आड खुंट जालिया जाळी । काय जाणों कान्हें मांडिली रळी ॥४॥

तुका म्हणे जाऊं आलिया वाटा । पाहों हरी पायीं न मोडे कांटा ॥५॥

४०५

क्याला मज आयो वारितेसी घरा । खेळतों सोकरा नंदाचा मी ॥१॥

बहु दिसीं जाली यासीं मज भेटी । आतां वाटे तुटी न परावी ॥ध्रु.॥

कोवळें बोलतो मना आवरतें । डोळियाचें पातें ढापवेना ॥२॥

आजि सकळांसी आलें चोलुनियां । कां गो पाठी वांयां पुलविली ॥३॥

तुमचें तें काय खोळंबलें काज । बल्या कां गो मज कोंडा घरीं ॥४॥

तुकयाचा धनी गोकुळनायक । सरा कांहीं एक बोलतों मी ॥५॥

४०६

आता न यें मागें । मी आलें याच्या रागें । काय माझें जगें । कोपोनियां करावें ॥१॥

कां गो कलित्यां कोल्हाल । तुम्ही भलत्या च सकल । वेचाल ते बोल । झुटे होती बोलिले ॥ध्रु.॥

याचे भेटी माझें मन । स्वरुपीं ठाकले लोचन । वेगळें तें क्षण आतां होऊं नावरे ॥२॥

काज काम नको जालें । बीजें नावरे बोलिलें । याचिया भेदिलें । कामबाणीं अंतर ॥३॥

या वेगळें होणें । आतां जळो तैसें जिणें । घेतलें तें मनें । आतां मागें न फिरे ॥४॥

आतां मोटी वार । माझी नका धरूं चार । तुकयाचा दातार । शेजे तो मी सुतलों ॥५॥

४०७

हरिरता चपळा नारी । लागवरी न रिघती ॥१॥

अवघ्या अंगें सर्वोत्तम । भोगी काम भोगता ॥ध्रु.॥

वाचा वाच्यत्वासि न ये । कोठें काय करावें ॥२॥

तुका म्हणे देवा ऐशा । देवपिशा उदारा ॥३॥

४०८

गौळणी आल्या वाज । म्हणती या गे राखों आज । सांपडवुनी माजघरांत धरुनी कोंडूं ।

उघडें कवाड उभ्या काळोशाचे आड । साता पांचा एक भीड मौनेंची ठेल्या ॥१॥

नित्य सोंकवला नेदी । सांगों चित्त बोला । आतां सांपडतां याला कोण सोडी जीवें ॥ध्रु.॥

जाणोनियां हरी त्याच घरा आला चोरी । गडियां ठेवुनी बाहेरी पूर्वद्वारें शिरे ।

त्यांच्या भयाभीत चाले पिलंगत भोंवतालें । पाहे तंव देखियेलें नवनीत पुढें ॥२॥

उतरोनि सिंकें । पाहे चाखोनियां निकें । गोड तें चि एका एकें । हातीं लांबवितो ।

जाणे राखती तयांसि । तेथें अधिक चि नासी । माग लावी हात पुसी । चोरी जाणावया ॥३॥

जाणोनियां नारी । मूळ वर्मद्वार धरी । माजे कोंडूनी भीतरी । घरांत धरीयेला ।

कां रे नागविसी । माझे मुळीं लागलासी । आणवीन तुजपासीं । मागें खादलें तें ॥४॥

दोही संदी बाहे । धरूनि नेती माते पाहे । काय नासी केली आहे । घरामाजी येणें ।

तुका म्हणे मुख । त्याचें वाढों नेदी दुःख । दसवंती कवतुक। करुनी रंजविल्या ॥३॥

४०९

आलियें धांवति धांवति भेट होइल म्हुण । तंव ते टळली वेळ वो माझा उरला सीण ॥१॥

आतां काय करूं सांग वो मज भेटेल कैसा । हरिलागीं प्राण फुटे वो थोरी लागली आशा ॥ध्रु.॥

लाविला उशीर बहुतीं बहु ओढिती ओढा । सांभाळितां सांग असांग दुःख पावल्यें पीडा ॥२॥

जळो आतां संसारु वो कई शेवट पुरे । तुकयाच्या स्वामी गोपाळालागीं जीव झुरे ॥३॥

४१०

आणीक काय थोडीं । परि तें फार खोटीं कुडीं ॥१॥

सदा मोकळीं च गुरें । होती फजीत तीं पोरें ॥ध्रु.॥

सदा घालिता हुंबरी । एक एकांचे न करी ॥२॥

तुका म्हणे घरीं माय । वेळोवेळां मारी ॥३॥

४११

बहुतांचे संगती । बहु पावलों फजिती ॥१॥

बरें केलें नंदबाळें । मागिलांचें तोंड काळें ॥ध्रु.॥

माझा करितील तंटा । लपती आलिया बोभाटा ॥२॥

तुका म्हणी काई । किती म्हणों बाप आई ॥३॥

४१२

गाईन ते लीळा चरित्र पवाडे । राखिले संवगडे सहित गाई ॥१॥

चोरिलें नवनीत बांधविला गळा । जे तुम्हीं गोपाळा छंद केले ॥ध्रु.॥

मोहिल्या गोपिका पांवयाच्या छंदें । केली ते गोविंदें क्रीडा गाऊं ॥२॥

मायबापा लाड दाखविलें कौतुक । तें या आणूं सुख अंतरासी ॥३॥

निर्दाळिले दुष्ट भक्तां प्रतिपाळी । ऐसा म्हणों बळी आमुचा स्वामी ॥४॥

तुका म्हणे सरसी असों येणें वोघें । लागोनि संबंधें सर्वकाळ ॥५॥

डांका – अभंग ८

४१३

चौक भरियेला आसनीं पाचारिली कुळस्वामिनी । वैकुंठवासिनि ये धांवोनी झडकरी ॥१॥

रंगा येई वो विठाई सांवळिये डोळसे । तुझें श्रीमुख साजिरें तें मी केधवां देखेन ॥धु.॥

रजतमधुपारती । पंचप्राणांची आरती । अवघी सारोनी आइती । ये धांवती झडकरी ॥२॥

मन मारोनियां मेंढा । आशा मनसा तृष्णा सुटी । भक्तिभाव नैवेद्य ताटीं । भरोनि केला हाकारा ॥३॥

डांका अनुहात गजरे । येउनि अंगासी संचरे । आपुला घेउनी पुरस्कार । आरोग्य करीं तुकयासी ॥४॥

४१४

साच माझा देव्हारा । भाक ठेवा भाव खरा । त्रिगुणाचा फुलवरा । आणा विनति सांगतों ॥१॥

माझें दैवत हें रंगीं । नाचे वैष्णवांच्या संगीं । भरलें मग अंगीं । निवाड करी दोहींचा ॥धु.॥

तुझें आहे तुजपासीं । परि तूं जागा चुकलासी । चिवडुनियां नासी । तुझ्या घरिच्यांनीं केली ॥२॥

आतां न पडे ठावें । वांचूनियां माझ्या देवें । अंधकार व्हावें । नासु ठाव शोधावा ॥३॥

आंधळ्यासी डोळे । देते पांगुळासी पाय । वांजा पुत्र फळे । नवस पुरविते विठाई ॥४॥

उगविलीं कोडीं । मागें कितेकांचीं बापुडीं । तुका म्हणे घडी । न लगे नवस द्या आधीं ॥५॥

४१५

विनति घातली अवधारीं । मज देई वो अभय करीं । पीडिलों खेचरीं । आणीक वारी नांवांची ॥१॥

रंगा येई वो एकला रंग वोडवला । हरिनाम उठिला गजर केला हाकारा ॥धु.॥

देवांचे दैवते । तुज नमिलें आदिनाथे । ये वो कृपावंते । भोगा माझ्या धांवति ॥२॥

न लवीं आतां वेळ । आइत सारिली सकळ । तुका म्हणे कुळ । आमुचिये दैवते ॥३॥

४१६

माझा देव्हारा साचा । नाहीं आणीक कोणाचा । त्रिभुवनीं याचा । ठसा न लगे पुसावें ॥१॥

या रे लोटांगणीं । कांहीं करा विनवणी । करील झाडणी । भूत काढी संसार ॥धु.॥

पडिले विषयांचे गोंधळीं । ते त्रिगुण आकळी । हरिनाम आरोळी । कानीं पडतां ते उठी ॥२॥

घेतला अहंकार । काम क्रोध या मत्सरें । पळती प्रेमभरें । अवघे ठाव सांडुनी ॥३॥

घेतलासे पुरा । माया ममता आसरा । अवघ्या एक सरा । पळती रंग देखोनी ॥४॥

तुका म्हणे द्यावा भाव । फिटेल मनिचा संदेह । आणीक न लगे ठाव । कांहीं कोठें हिंडावें ॥५॥

४१७

पुढें येते देवी । तिची जती चालों द्यावी । मागील झाडावी । झाडा मान आसडी ॥१॥

एकवीरा आली अंगा । आतां निवारील रोगा । माझ्या भक्तापाशीं सांगा । पूजा भावें करावी ॥धु.॥

मेंढा मारावा लोवाळ । पूजा पावली सकळ । तुम्हीं केलें बळ । मग मी ठायीं न पडें ॥२॥

तुका म्हणें मुळीं । लागली ते आली कुळीं । वंदुनी सकळीं । जीवें भावों ओवाळा ॥३॥

४१८

अवघ्या जेष्ठादेवी । कोण पूजनाचा ठाव । धरितां चि भाव । कोठें नाहींसें जालें ॥१॥

दिसे सारिखें सारिखें । परि तें कारणीं पारिखें । तळीं गेलें देखें । वरी टोले न साहाती ॥ध्रु.॥

पट एका शिरीं । यथाविधीनें त्या येरी । बसकोळ्या घागरी । डेरे रांझण गाडगीं ॥२॥

तुका म्हणे माना । येथें कोणीं रुसावें ना । आपुलाल्या स्थानां । जेथें त्या चि शोभल्या ॥३॥

४१९

खेचर खडतर । काळ कांपती असुर । नांदे भीमातीर । पंढरपुर पाटणीं ॥१॥

आतां करी कां रे हाकारा । सहस्र नामें एकसरा । दवडिते खेचरा । अंगसंगें धरूनी ॥ध्रु.॥

सीते जाली झडपणी । राहाणे वासुगीच्या बनीं । पावली जननी । झोंटि मोकळिया केशी ॥२॥

लाविलें कावरें । प्रल्हादा म्हैसासुरें । आली येकसरें । दांत खात रंगासी ॥३॥

वसुदेवाचीं बाळें । सात खादलीं ज्या काळें। आली भोगवेळे । तया कारणें तेथें ॥४॥

पांडवें बापुडीं । वाज केलीं फिरती वेडीं । धांवोनियां काढी । अंगसंगें त्राहाविलीं ॥५॥

नामाचें चिंतन । तेथें धांवते आपण । न विचारितां हीण । भाव देखे जयाचा ॥६॥

कुळीची कुळदेवता । तुका म्हणे आम्हां माता । काय भय भूतां । काळ यमदूताचें ॥७॥

४२०

देवी देव जाला भोग सरला यावरी । सांगाया दुसरी ऐसी नाहीं उरली ॥१॥

हरिनाम देवनाम तुम्ही गाऊनियां जागा । पेंठवणी मागा नका ठेवूं लिगाड ॥ध्रु.॥

शेवटीं सुताळी बरवी वाजवावी डांक । ताळा घाली एक सरलियाचे शेवटीं ॥२॥

गुंडाळा देव्हारा मान देती मानकरी । तुका म्हणे बरीं आजि कोडीं उगविलीं ॥३॥

४२१

जाली झडपणी खडतर देवता । संचरली आतां निघों नये ॥१॥

मज उपचार झणी उपचार झणी आतां करा । न साहे दुसरा भार कांहीं ॥ध्रु.॥

नेऊनियां घाला चंद्रभागे तिरीं । जीवा नाहीं उरी कांहीं आतां ॥२॥

तुका म्हणे कळों आलें वर्तमान । माझें तों वचन आच्छादलें ॥३॥

४२२

अंगीं देवी खेळे । कां रे तुम्हासी न कळे । कोणाचे हे चाळे । सुख दुःख न मनितां ॥१॥

मीं तों आतां येथें नाहीं । ओळखी वचनाच्या ठायीं । पालटाचा घेई । भाव खरें लोपे ना ॥ध्रु.॥

आपुलाले तुम्ही पुसा । सोवा एव्याच सरिसा । थिरावल्या कैसा काय । जाणों विचार ॥२॥

तुका म्हणे लाभकाळ । तेथें नसावें शीतळ । मग तैशी वेळ । कोठें जाते सांपडों ॥३॥

४२३

पांगुळ जालों देवा नाहीं हात ना पाय । बैसलों जयावरी सैराट तें जाय ।

खेटितां कुंप कांटी । खुंट दरडी न पाहे । आधार नाहीं मज कोणी । बाप ना माये ॥१॥

दाते हो दान करा । जातें पंढरपुरा । न्या मज तेथवरी । अखमाचा सोयरा ॥ध्रु.॥

हिंडतां गव्हानें गा । शिणलों दारोदारीं । न मिळे चि दाता कोणी । जन्मदुःखातें वारी ।

कीर्ति हे संतां मुखीं । तो चि दाखवा हरी । पांगळां पाय देतो । नांदे पंढरपुरीं ॥२॥

या पोटाकारणें गा । जालों पांगीला जना । न सरे चि बापमाय । भीक नाहीं खंडणा ।

पुढारा म्हणती एक । तया नाहीं करुणा । श्वान हें लागे पाठीं । आशा बहु दारुणा ॥३॥

काय मी चुकलों गा । मागें नेणवे कांहीं । न कळे चि पाप पुण्य । तेथें आठव नाहीं ।

मी माजी भुललों गा । दीप पतंगासोयी । द्या मज जीवदान । संत महानुभाव कांहीं ॥४॥

दुरोनि आलों मी गा । दुःख जालें दारुण । यावया येथवरी होतें । हें चि कारण ।

दुर्लभ भेटी तुम्हां । पायीं जालें दरुषन । विनवितो तुका संतां । दोन्ही कर जोडून ॥५॥

४२४

देश वेष नव्हे माझा । सहज फिरत आलों । करूं सत्ता कवणावरी । कोठें स्थिर राहिलों ।

पाय डोळे म्हणतां माझे । तींहीं कैसा मोकलिलों । परदेशीं नाहीं कोणी । अंध पांगुळ जालों ॥१॥

आतां माझी करीं चिंता । दान देईं भगवंता । पाठीं पोटीं नाहीं कोणी । निरवीं सज्जन संता ॥ध्रु.॥

चालतां वाट पुढें । भय वाटतें चित्तीं । बहुत जन गेलीं नाहीं आलीं मागुतीं । न देखें काय जालें।

कान तरी ऐकती । बैसलों संधिभागीं । तुज धरूनि चित्तीं ॥२॥

भाकितों करुणा गा । जैसा सांडिला ठाव । न भरें पोट कधीं नाहीं निश्चळ पाव । हिंडतां भागलों गा ।

लक्ष चौर्यांशी गांव । धरूनि राहिलों गा । हा चि वसता ठाव ॥३॥

भरवसा काय आतां । कोण आणि अवचिता । तैसी च जाली कीर्ति । तया मज बहुतां ।

म्हणउनि मारीं हाका । सोयी पावें पुण्यवंता । लागली भूक थोरी । तूं चि कृपाळू दाता ॥४॥

संचित सांडवलें । कांहीं होतें जवळीं । वित्त गोत पुत माया । तुटली हे लागावळी ।

निष्काम जालों देवा । होतें माझे कपाळीं । तुका म्हणे तूं चि आतां । माझा सर्वस्वें बळी ॥५॥

४२५

देखत होतों आधीं । मागें पुढें सकळ । मग हे दृष्टी गेली । वरी आले पडळ ।

तिमिर कोंदलेंसें । वाढे वाढतां प्रबळ । भीत मी जालों देवा । काय ज्याल्याचें फळ ॥१॥

आतां मज दृष्टी देई । पांडुरंगा मायबापा । शरण आलों आतां । निवारूनियां पापा ।

अंजन लेववुनी । करीं मारग सोपा । जाईन सिद्धिपंथें । अवघ्या चुकती खेपा ॥ध्रु.॥

होतसे खेद चित्ता । कांहीं नाठवे विचार । जात होतों जना । मागें तोही सांडिला आधार ।

हा ना तोसा ठाव जाला । अवघा पडिला अंधार । फिरलीं माझीं मज । कोणी न देती आधार ॥२॥

जोंवरि चळण गा । तोंवरि म्हणती माझा । मानिती लहान थोर देहसुखाच्या काजा । इंद्रियें मावळलीं ।

आला बागुल आजा । कैसा विपरीत जाला । तो चि देह नव्हे दुजा ॥३॥

गुंतलों या संसारें । कैसा झालोंसें अंध । मी माझें वाढवुनी । मायातृष्णेचा बाध।

स्वहित न दिसेचि । केला आपुला वध । लागले काळ पाठीं । सवें काम हे क्रोध ॥४॥

लागती चालतां गा । गुणदोषाच्या ठेंसा । सांडिली वाट मग । जालों निराळा कैसा ।

पाहातों वास तुझी । थोरी करूनी आशा । तुका म्हणे वैद्यराजा । पंढरीच्या निवासा ॥५॥

४२६

सहज मी आंधळा गा निजनिराकार पंथें । वृत्ति हे निवृत्ति जाली जन न दिसे तेथें ।

मी माजी हारपलें ठायीं जेथींचा तेथें । अदृश्य तें चि जालें कांहीं दृश्य जें होतें ॥१॥

सुखी मी निजलों गा शून्य सारूनि तेथें । त्रिकूटशिखरीं गा दान मिळे आइतें ॥ध्रु.॥

टाकिली पात्र झोळी धर्मअधर्म आशा । कोल्हाळ चुकविला त्रिगुणाचा वोळसा ।

न मागें मी भीक आतां हा चि जाला भरवसा । वोळली सत्रावी गा तिणें पुरविली इच्छा ॥२॥

ऊर्ध्वमुखें आळविला सोहं शब्दाचा नाद । अरूप जागविला दाता घेऊनि छंद ।

घेऊनि आला दान निजतत्व निजबोध । स्वरूपीं मेळविलें नांव ठेविला भेद ॥३॥

शब्द हा बहुसार उपकाराची राशी । म्हणोनि चालविला मागें येतील त्यांसीं ।

मागोनि आली वाट सिद्धिओळीचि तैसी । तरले तरले गा आणीक ही विश्वासी ॥४॥

वर्म तें एक आहे दृढ धरावा भाव । जाणिवनागवण नेदी लागो ठाव ।

म्हणोनि संग टाकी सेवीं अद्वैत भाव । तुका म्हणे हा चि संतीं मागें केला उपाव ॥५॥

४२७

आंधळ्यापांगळ्यांचा एक विठोबा दाता । प्रसवला विश्व तो चि सर्व होय जाणता ।

घडी मोडी हेळामात्रें पापपुण्यसंचिता । भवदुःख कोण वारी तुजवांचुनि चिंता ॥१॥

धर्म गा जागो तुझा तूं चि कृपाळू राजा । जाणसी जीवींचें गा न सांगतां सहजा ॥ध्रु.॥

घातली लोळणी गा पुंडलीकें वाळवंटीं । पंढरी पुण्य ठाव नीरे भीवरे तटीं ।

न देखे दुसरें गा । जाली अदृश्यदृष्टी । वोळला प्रेमदाता केली अमृतवृष्टी ॥२॥

आणीक उपमन्यु एक बाळ धाकुटें । न देखे न चलवे जना चालते वाटे ।

घातली लोळणी गा हरिनाम बोभाटे । पावला त्याकारणें धांव घातली नेटें ॥३॥

बैसोनि खोळी शुक राहे गर्भ आंधळा । शीणला येरझारी दुःख आठवी वेळा ।

मागील सोसिलें तें ना भीं म्हणे गोपाळा । पावला त्याकारणें । लाज राखिली कळा ॥४॥

न देखे जो या जना तया दावी आपणा । वेगळा सुखदुःखा मोहो सांडवी धना ।

आपपर तें ही नाहीं बंधुवर्ग सज्जना । तुकया ते चि परी जाली पावें नारायणा ॥५॥

४२८

भगवंता तुजकारणें मेलों जीता चि कैसी । निष्काम बुद्धी ठेली चळण नाहीं तयासी ।

न चलती हात पाय दृष्टी फिरली कैसी । जाणतां न देखों गा क्षर आणि अक्षरासी ॥१॥

विठोबा दान दे गा तुझ्या सारिखें नामा । कीर्ति हे वाखाणिली थोर वाढली सीमा ॥ध्रु.॥

भक्तिमुक्ति तूं चि एक होसि सिद्धीचा दाता । म्हणोनि सांडवली शोक भय लज्जा चिंता ।

सर्वस्वें त्याग केला धांव घातली आतां । कृपादान देई देवा येउनि सामोरा आतां ॥२॥

संसारसागरू गा भवदुःखाचें मूळ । जनवाद अंथरुण माजी केले इंगळ ।

इयें वज्रघातें तपे उष्ण वरी जाळ । सोसिलें काय करूं दुर्भर हे चांडाळ ॥३॥

तिहीं लोकीं तुझें नाम वृक्ष पल्लव शाखा । वेंघलों वरि खोडा भाव धरूनि टेंका ।

जाणवी नरनारी जागो धरम लोकां । पावती पुण्यवंत सोई आमुचिये हाका ॥४॥

नाठवे आपपर आतां काय बा करूं । सारिखा सोइसवा हारपला विचारू ।

घातला योगक्षेम तुज आपुला भारू । तुकया शरणागता देई अभयकरू ॥५॥

वासुदेव – अभंग ६

४२९

मनु राजा एक देहपुरी । असे नांदतु त्यासि दोघी नारी।

पुत्र पौत्र संपन्न भारी । तेणें कृपा केली आम्हांवरी गा ॥१॥

म्हणउनि आलों या देशा । होतों नाहीं तरी भुललों दिशा ।

दाता तो मज भेटला इच्छा । येउनि मारग दाविला सरिसा गा॥धृ.॥

सवें घेउनि चौघेजण । आला कुमर सुलक्षण ।

कडे चुकवुनि कांटवण । ऐका आणिली तीं कोण कोण गा ॥२॥

पुढें भक्तिनें धरिलें हातीं । मागें ज्ञान वैराग्य धर्म येती ।

स्थिर केलीं जीं आचपळें होतीं । सद्धि आणुनि लाविलीं पंथीं गा ॥३॥

केले उपकार सांगों काय । बाप न करी ऐसी माय ।

धर्में त्याच्या देखियेले पाय । दिलें अखय भय वारुनि दान गा ॥४॥

होतों पीडत हिंडतां गांव । पोट भरेना राहावया ठाव ।

तो येणें अवघा संदेह । म्हणे फेडियेला तुकयाचा बंधव गा ॥५॥

४३०

गातों वासुदेव मीं ऐका । चित्त ठेवुनि ठायीं भावें एका ।

डोळे झाकुनि रात्र करूं नका । काळ करीत बैसला लेखा गा ॥१॥

राम राम स्मरा आधीं । लाहो करा गांठ घाला मूळबंदीं ।

सांडावा उगिया उपाधी । लक्ष लावुनि राहा गोविंदीं गा ॥धृ.॥

ऐसा अल्प मानवी देह । शत गणिलें अर्ध रात्र खाय ।

पुढें बालत्व पीडा रोग क्षय । काय भजनासि उरलें तें पाहें गा ॥२॥

क्षणभंगुर नाहीं भरवसा । व्हा रे सावध सोडा माया आशा ।

न चळे बळ पडेल मग फासा । पुढें हुशार थोर आहे वोळसा गा ॥३॥

कांहीं थोडें बहुत लागपाठ । करा भक्ति भाव धरा बळकट ।

तन मन ध्यान लावुनियां नीट । जर असेल करणें गोड शेवट गा ॥४॥

विनवितों सकळां जनां । कर जोडुनि थोरां लाहनां ।

दान इतुलें द्या मज दीना । म्हणे तुकयाबंधु राम म्हणा गा ॥५॥

४३१

गेले टळले पाहार तीन । काय निदसुरा अझून ।

जागे होउनि करा कांहीं दान । नका ऐकोनि झाकों लोचन गा ॥१॥

हरी राम कृष्ण वासुदेवा । जाणवितसें जना ।

चिपळ्या टाळ हातीं मुखीं घोष । नारायणा गा ॥ध्रु.॥

जें टाकेल कोणा कांहीं । फळ पुष्प अथवा तोय ।

द्या परी मीस घेऊं नका भाई । पुढें विन्मुख होतां बरें नाहीं गा ॥२॥

देवाकारणें भाव तस्मात । द्यावें न लगे फारसें वित्त।

जालें एक चित्त तरी बहुत । तेवढ्यासाठीं नका करूं वाताहात गा ॥३॥

आलों येथवरी बहु सायासें । करितां दान हें चि मागावयास ।

नका भार घेऊं करूं निरास । धर्म सारफळ संसारास गा ॥४॥

आतां मागुता येईल फेरा । हें तों घडे या नगरा ।

म्हणे तुकयाबंधु धरा । ओळखी नाहीं तरी जाल अघोरा गा ॥५॥

४३२

राम राम दोनी अक्षरें । सुलभ आणि सोपारें । जागा मागिले पाहारें । सेवटिचें गोड तें चि खरें गा ॥१॥

राम कृष्ण वासुदेवा । जाणवी जनासि । वाजवी चिपळिया । टाळ घागर्याघोषें गा ॥ध्रु.॥

गाय वासुदेव वासुदेवा । भिन्न नाहीं आणिका नांवा । दान जाणोनियां करीं आवा । न ठेवीं उरीं कांहीं ठेवा गा ॥२॥

एक वेळा जाणविती । धरूनियां राहा चित्तीं । नेघें भार सांडीं कामा हातीं । नीज घेउनि फिरती गा ॥३॥

सुपात्रीं सर्व भाव । मी तों सर्व वासुदेव । जाणती कृपाळु संत महानुभाव । जया भिन्न भेद नाहीं ठाव गा ॥४॥

शूर दान जीवें उदार । नाहीं वासुदेवी विसर । कीर्ति वाढे चराचर । तुका म्हणे तया नमस्कार गा ॥५॥

४३३

बोल बोले अबोलणे । जागें बाहेर आंत निजेलें । कैसें घरांत घरकुल केलें । नेणों आंधार ना उजेडलें गा ॥१॥

वासुदेव करितों फेरा । वाडियांत बाहेर दारा । कोणी कांहीं तरी दान करा । जाब नेदा तरी जातों सामोरा गा ॥ध्रु.॥

हातीं टाळ दिंडी मुखीं गाणें । गजर होतो बहु मोठ्यानें । नाहीं निवडिलीं थोरलाहानें । नका निजों भिकेच्या भेणें गा ॥२॥

मी वासुदेव तत्वता । कळों येईल विचारितां । आहे ठाउका सभाग्या संतां । नाहीं दुजा आणीक मागता गा ॥३॥

काय जागाचि निजलासी । सुनें जागोन दारापासीं । तुझ्या हितापाठीं करी व्यास व्यासी । भेटी न घेसी वासुदेवासी गा ॥४॥

ऐसें जागविलें अवघें जन । होतें संचित तीहीं केलें दान । तुका म्हणे दुबळीं कोणकोण । गेलीं वासुदेवा विसरून गा ॥५॥

४३४

रामकृष्ण गीती गात । टाळ चिपळ्या वाजवीत । छंदें आपुलिया नाचत । नीज घेऊनि फिरत गा ॥१॥

जनीं वनीं हा अवघा देव । वासनेचा हा पुसावा ठाव । मग वोळगती वासुदेव । ऐसा मनीं वसूं द्यावा भाव गा ॥ध्रु.॥

निज दासाची थोर आवडी । वासुदेवासि लागली गोडी । मुखीं नाम उच्चारी घडोघडीं । ऐसी करा हे वासुदेवजोडी गा ॥२॥

अवघा सारूनि सेवट जाला । प्रयत्न न चले कांहीं केला । जागा होई सांडुनि झोपेला । दान देई वासुदेवालागा ॥३॥

तुका म्हणे रे धन्य त्याचें जिणें । जींहीं घातलें वासुदेवा दान । त्याला न लगे येणें जाणें । जालें वासुदेवीं राहणे गा ॥४॥

गांवगुंड – अभंग १

४३५

आम्ही जालों गांवगुंड । अवघ्या पुंड भूतांसी ॥१॥

दुसरें तें खेळों आलें । एका बोले तो मियां ॥ध्रु.॥

अवघियांचा येऊं लाग । नेदूं अंग शिवाया ॥२॥

तुका म्हणे खुंटूं नाद । जिंतूं वाद सर्तीनें ॥३॥

जोगी – अभंग १

४३६

जग जोगी जग जोगी । जागजागे बोलती ॥१॥

जागता जगदेव । राखा कांहीं भाव ॥ध्रु.॥

अवघा क्षेत्रपाळ । पूजा सकळ ॥२॥

पूजापात्र कांहीं । फल पुष्प तोय ॥३॥

बहुतां दिसां फेरा । आला या नगरा ॥४॥

नका घेऊं भार । धर्म तो चि सार ॥५॥

तुका मागे दान । द्या जी अनन्य ॥६॥

सरवदा – अभंग १

४३७

एका गा ए भाई । सरवदा सांगतो काई । येथें नाडेल माई । दोघां पुत्रांची ।

ते करिती तिची विटंबना । अवघ्या प्रसद्धि जना । एक न मारितां शाहाणा । तो जाणा सुख न पवे ॥१॥

आणीक ऐका गा ए । सरवदा सांगतो काय । खरें चि बोले तो जाय । नरकामध्यें अधोगती ।

हें चौघांच्या मुखें । मना आणावें सुखें । अवघीं चुकती दुःखें । खोटें बोला नरनारी ॥ध्रु.॥

आणीक नाडेल एक जाण । सरवदा बोलतो वचन । जागें माझें म्हणोन । पडिलें खान तया घरीं ।

म्हणोन न म्हणा माझें कांहीं । निजीं निजा सुखें ठायीं । यत्न होईल तई । चोराठायीं विश्वास ॥२॥

आणीक एकी परी । सरवदा सांगतो थोरी । दुःख पावेल नारी । पतिव्रता यामधीं ।

पांचांनीं दिधली हातीं । म्हणोनि न मनावी निश्चिती । परपुरुषीं होय रती । सुखगती ते पावे ॥३॥

एकी परी । सरवदा सांगतो तें करीं । दान देतां जो न वारी । नव्हे भला भला तो तुका म्हणे आई ।

येथें नांव काई । सांगसी तें ठायीं । मरो रांडेचें ॥४॥

मुंढा – अभंग ३

४३८

संबाल यारा उपर तलें दोन्हो मारकी चोट । नजर करे सो ही राखे पश्वा जावे लुट ॥१॥

प्यार खुदाई रे बाबा जिकिर खुदाई ॥ध्रु.॥

उडे कुदे ढुंग नचावे आगल भुलन प्यार । लडबड खडबड कांहेकां खचलावत भार ॥२॥

कहे तुका चलो एका हम जिन्होंके सात । मिलावे तो उसे देना तो ही चढावे हात ॥३॥

४३९

सब संबाल भ्याने लौंढे खडा केऊं गुंग । मदिरथी मता हुवा भुलि पाडी भंग ॥१॥

आपसकुं संबाल आपसकुं संबाल । मुंढे खुब राख ताल । मुथिवोहि बोला नहीं तो करूँगा हाल ॥ध्रु.॥

आवलका तो पीछें नहीं मुदल बिसर जाय । फिरते नहीं लाज रंडी गधे गोते खाय ॥२॥

जिन्हो खातिर इतना होता सो नहीं तुझे बेफाम । उचा जोरो लिया तुंबा तुंबा बुरा काम ॥३॥

निकल जावे चिकल जोरो मुंढे दिलदारी । जबानीकी छोड दे बात फिर एक तारी ॥४॥

कहे तुका फिसल रुका मेरेको दान देख । पकड धका गांडगुडघी मार चलाऊं आलेख ॥५॥

४४०

आवल नाम आल्ला बडा लेते भुल न जाये । इलाम त्याकालजमुपरताही तुंब बजाये ॥१॥

आल्ला एक तुं नबी एक तुं ॥ध्रु.॥

काटतें सिर पावों हात नहीं जीव उराये । आगले देखे पिछले बुझे । आपें हजुर आयें ॥२॥

सब सबरी नचाव म्याने । खडा आपनी सात । हात पावों रखते जबाब । नहीं आगली बात ॥३॥

सुनो भाई बजार नहीं । सब हि निरचे लाव । नन्हा बडा नहीं कोये एक ठोर मिलाव ॥४॥

एक तार नहीं प्यार । जीवतनकी आस । कहे तुका सो हि मुंढा । राखलिये पायेनपास ॥५॥

डोई फोडा – अभंग १

४४१

तम भज्याय ते बुरा जिकीर ते करे । सीर काटे ऊर कुटे ताहां सब डरे ॥१॥

ताहां एक तु ही ताहां एक तु ही । ताहां एक तु ही रे बाबा हमें तुम्हें नहीं ॥ध्रु.॥

दिदार देखो भुले नहीं किशे पछाने कोये । सचा नहीं पकडुं सके झुटा झुटे रोये ॥२॥

किसे कहे मेरा किन्हे सात लिया भास । नहीं मेलो मिले जीवना झुटा किया नास ॥३॥

सुनो भाई कैसा तो ही । होय तैसा होय । बाट खाना आल्ला कहना एकबारां तो ही ॥४॥

भला लिया भेक मुंढे । आपना नफा देख । कहे तुका सो ही संका । हाक आल्ला एक ॥५॥

मलंग – अभंग १

४४२

नजर करे सो ही जिंके बाबा दुरथी तमासा देख । लकडी फांसा लेकर बैठा आगले ठकण भेख ॥१॥

काहे भुला एक देखत आंखो मार तडांगो बाजार ॥ध्रु.॥

दमरी चमरी जो नर भुला । सोत आघो हि लत खाये ॥२॥

नहि बुलावत किसे बाबा आप हि मत जाये । कहे तुका उस असाके संग फिरफिर गोदे खाये ॥३॥

दरवेस – अभंग १

४४३

अल्ला करे सो होय बाबा करतारका सिरताज । गाउ बछरे तिस चलावे यारी बाघो न सात ॥१॥

ख्याल मेरा साहेबका । बाबा हुवा करतार । व्हांटें आघे चढे पीठ । आपे हुवा असुवार ॥२॥

जिकिर करो अल्लाकी बाबा सबल्यां अंदर भेस । कहे तुका जो नर बुझे सो हि भया दरवेस ॥३॥

वैद्यगोळी – अभंग १

४४४

अल्ला देवे अल्ला दिलावे अल्ला दारु अल्ला खलावे । अल्ला बगर नही कोये अल्ला करे सो हि होये ॥१॥

मर्द होये वो खडा फीर नामर्दकुं नहीं धीर । आपने दिलकुं करना खुसी तीन दामकी क्या खुमासी ॥ध्रु.॥

सब रसोंका किया मार । भजनगोली एक हि सार । इमान तो सब ही सखा । थोडी तो भी लेकर ज्या ॥२॥

जिन्हो पास नीत सोये । वो हि बसकर तिरोवे । सांतो पांचो मार चलावे । उतार सो पीछे खावे ॥३॥

सब ज्वानी निकल जावे । पीछे गधडा मटी खावे । गांवढाळ सो क्या लेवे । हगवनि भरी नहि धोवे ॥४॥

मेरी दारु जिन्हें खाया । दिदार दरगां सो हि पाया । तल्हे मुंढी घाल जावे । बिगारी सोवे क्या लेवे ॥५॥

बजारका बुझे भाव । वो हि पुसता आवे ठाव । फुकट बाटु कहे तुका । लेवे सोहि लें हिसखा ॥६॥

गोंधळ – अभंग ३

४४५

राजस सुंदर बाळा । पाहों आलिया सकळा वो । बिबीं बिंबोनि ठेली ।

माझी परब्रम्ह वेल्हाळा वो । कोटि रविशशि माझी । परब्रम्ह वेल्हाळा वो ॥१॥

राजस विठाबाई । माझें ध्यान तुझे पायीं वो । त्यजुनियां चौर्‍यींसी । लावी आपुलिये सोई वो ॥ध्रु.॥

सकुमार साजिरी । कैसीं पाउलें गोजिरीं वो । कंठीं तुळसीमाळा ।

उभी भीवरेच्या तिरीं वो । दंत हिरया ज्योति । शंखचक्र मिरवे करीं वो ॥२॥

निर्गुण निराकार । वेदां न कळे चि आकार वो । शेषादिक श्रमले ।

श्रुती न कळे तुझा पार वो । उभारोनि बाहे । भक्तां देत अभयकर वो ॥३॥

येउनि पंढरपुरा । अवतरली सारंगधरा वो । देखोनि भक्ति भाव ।

वोरसली अमृतधारा वो । देउनि प्रेमपान्हा । तुकया स्वामीनें किंकरा वो ॥४॥

४४६

सुदिन सुवेळ । तुझा गोंधळ वो । पंच प्राण दिवटे । दोनी नेत्रांचे हिलाल वो ॥१॥

पंढरपुरनिवासे । तुझे रंगी नाचत असें वो । नवस पुरवीं माझा । मनिंची जाणोनियां इच्छा वो ॥ध्रु.॥

मांडिला देव्हारा । तुझा त्रिभुवनामाझारी वो । चौक साधियेला । नाभिकळस ठेविला वरी वो ॥२॥

बैसली देवता । पुढें वैष्णवाचें गाणें वो । उद्गारे गर्जती । कंठीं तुळसीचीं दर्शनें वो ॥३॥

स्वानंदाचे ताटीं । धूप दीप पंचारती वो । ओवाळिली माता । विठाबाई पंचभूतीं वो ॥४॥

तुझें तुज पावलें । माझा नवस पुरवीं आतां वो । तुका म्हणे राखें । आपुलिया शरणागता वो ॥५॥

४४७

सुंदर मुख साजिरें । कुंडलें मनोहर गोमटीं वो । नागर नाग खोपा । केशर कस्तुरी मळवटीं वो ।

विशाळ व्यंकट नेत्र । वैजयंती तळपे कंठीं वो । कास पीतांबराची । चंदन सुगंध साजे उटी वो ॥१॥

अतिबरवंटा बाळा । आली सुलक्षणीं गोंधळा वो । राजस तेजोराशी । मिरवी शिरोमणी वेल्हाळा वो ।

कोटि रविशशिप्रभा । लोपल्या सकळा वो । न कळे ब्रम्हादिकां । अनुपम्य इची लीळा वो ॥ध्रु.॥

सावळी सकुमार । गोरी भुजा शोभती चारी वो । सखोल वक्षस्थळ । सुढाळ पदक झळके वरी वो ।

कटीं क्षुद्र घंटिका । शब्द करिताती माधुरी वो । गर्जत चरणीं वाकी । अभिनव संगीत नृत्य करी वो ॥२॥

अष्टांगें मंडित काय । वर्णावी रूपठेवणी वो । शोधिव सुंदर रसाची ओतिली । सुगंध लावण्यखाणी वो ।

सर्वकळासंपन्न । मंजुळ बोले हास्यवदनीं वो । बहु रूपें नटली । आदिशक्ति नारायणी वो ॥३॥

घटस्थापना केली । पंढरपुरमहानगरीं वो । अस्मानी मंडप दिला । तिन्ही ताळांवरी वो ।

आरंभिला गोंधळ इनें । चंद्रभागेतिरीं वो । आली भक्तिकाजा । कृष्णाबाई योगेश्वरी वो ॥४॥

तेहतिस कोटि देव । चौंडा अष्ट कोटि भैरव वो । आरत्या कुरवंड्या । करिती पुष्पांचा वरुषाव वो ।

नारद तुंबर गायन । ब्रम्हानंद करिती गंधर्व वो। वंदी चरणरज तेथें । तुकयाचा बंधव वो ॥५॥

४४८

शंख करिशी ज्याच्या नांवें । त्याचें तुज नाहीं ठावें ।

ऐक सांगतों एका भावें । सांपडे घरीं तें जीवउनि खावें । रे विठ्ठल ॥१॥

टिळे माळा करंडी सोंग । धरुनि चाळविलें जग ।

पसरी हात नाहीं त्याग । दावी दगड पुजी भग । रे विठ्ठल ॥२॥

राख लावुनि अंग मळी । वाये ठोके मी एक बळी ।

वासने हातीं बांधवी नळी । त्यासि येउनि गाळी । रे विठ्ठल ॥३॥

कोण तें राहडीचें सुख । वरते पाय हारतें मुख ।

करवी पीडा भोगवी दुःख । पडे नरकीं परी न पळे चि मूर्ख । रे विठ्ठल ॥४॥

सिकला फाक मारी हाका । रांडा पोरें मेळवी लोकां ।

विटंबी शरीर मागे रुका । केलें तें गेलें अवघें चि फुका । रे विठ्ठल ॥५॥

कळावें जनां मी एक बळी । उभा राहोनि मांडी फळी ।

फोडोनि गुडघे कोंपर चोळी । आपला घात करोनि आपण चि तळमळे । रे विठ्ठल ॥६॥

फुकट खेळें ठकलीं वांयां । धरुनि सोंग बोडक्या डोया ।

शिवों नये ती अंतरीं माया । संपादणीविण विटंबिली काया । रे विठ्ठल ॥७॥

धुळी माती कांहीं खेळों च नका । जवादी चंदन घ्यावा बुका ।

आपणा परिमळ आणिकां लोकां । मोलाची महिमा फजिती फुका । रे विठ्ठल ॥८॥

बहुत दुःखी जालियां खेळें । अंगीं बुद्धि नाहींत बळें ।

पाठीवरी तोबा तोंड काळें । रसना द्रवे उपस्थाच्या मुळें । रे विठ्ठल ॥९॥

काय सांगतो तें ऐका तुका । मोडा खेळ कांहीं अवगों च नका ।

चला जेवूं आधीं पोटीं लागल्या भुका । धाल्यावरी बरा टाकमटिका । रे विठ्ठल ॥१०॥

४४९

ऐक बाई तुज वो कांहीं सांगतें शकुन । निजलिया भुर होसी जागें म्हणउन ॥१॥

मान्य माझें केलें सांगतें एका बोलें । न येतां हे भलें कळों कोणा लोकांसि ॥ध्रु.॥

सांगतें गुण जीवीची खुण ऐक माझी मात । बैस एका भावें माझे हातीं दे वो हात ॥२॥

बरवा घरचार तुज सांपडला ठाव । फळ नाहीं पोटीं येथें दिसे खोटा भाव ॥३॥

आहे तुझे हातीं एका नवसाचें फळ । भावा करीं साहए चहूं अठरांच्या बळें ॥४॥

करीं लागपाठ चित्त वित्त नको पाहों । अखई तो चुडा तुज भोगईल ना हो ॥५॥

कुळींची हे मुळी तुझे लागलीसे देवी । पडिला विसर नेदी फळ नाहीं ठावी ॥६॥

तुका म्हणे नांद सुखें धरीं आठवण । माझ्या येती कोणी त्यांचा राख बरा मान ॥७॥

कावडे – अभंग ५

४५०

आहा रे भाई । प्रथम नमूं तो विनायक ।

ठेवुनि गुरुचरणीं मस्तक । वदेल प्रसादिक वाणी । हरिहरांचे पवाडे ॥१॥

माझी ऐसी ब्रीदावळी । दासें दासत्वें आगळी ।

पान्हेरीनें मार्ग मळी । जीवन घ्या रे कापडि हो ॥२॥

जें या सीतळाहुनि सीतळ । पातळाहुनि जें पातळ ।

प्रेमामृत रसाळ । तें हें सेवा अहो भाग्याचे ॥३॥

जिंकाल तरी जिंका रे अभिमान । दवडाल तरी दवडा लज्जा आणि मान ।

धराल ते धरा शंभूचे चरण । दावाल पण ऐसा दावा तो ॥४॥

काळा घेऊं नेदीं वाव । आला तो राखें घावडाव ।

शुद्ध सत्वीं राखोनि भाव । म्हणा महादेव हरिहर वाणी गर्जो द्या ॥५॥

पराविया नारी माउली समान । परधनीं बाटों नेदीं मन ।

जीवित्व तें तृणासमान । स्वामिकाजीं जाण शूर म्हणों तया ॥६॥

शक्ति वेचाविया परउपकारा । खोटें खोट्याचा पसारा ।

सत्य तें भवनदीचा तारा । आळस तो न करा येथे अहो सांगतों ॥७॥

व्रत करा एकादशी सोमवार । कथा पूजन हरिजागर ।

पुण्य तें असे गातां नाचतां बहु फार । पुन्हा बोलिला संसार नाहीं नाहीं सत्यत्वें ॥८॥

संग संतांचा करितां बरवा । उत्तमोत्तम कीर्तीचा ठेवा ।

पंथ तो सुपंथें चालावा । उगवा वासना लिगाड ॥९॥

तुका चालवितो कावडी । प्रवृत्ति निवृत्ति चोखडी ।

पुढती पुढती अधिक गोडी । भरुनि कळस भजन आवडी केशवदास नटतसे ॥१०॥

४५१

आहा आहा रे भाई । हें अन्नदानाचें सत्र ।

पव्हे घातली सर्वत्र । पंथीं अवघे पंथ मात्र । इच्छाभोजनाचें आर्त पुरवावया ॥१॥

यावें तेणें घ्यावें । न सरेसें केलें सदाशिवें ।

पात्र शुद्ध पाहिजे बरवें । मंगळभावें सकळ हरि म्हणा रे ॥२॥

नव्हे हें कांहीं मोकळें । साक्षी चौघांचिया वेगळें ।

नेदी नाचों मताचिया बळें । अणु अणोरणीया आगळें । महदि महदा साक्षित्वें हरि म्हणा रे ॥३॥

हे हरि नामाची आंबिली । जगा पोटभरी केली ।

विश्रांति कल्पतरूची साउली । सकळां वर्णां सेवितां भली । म्हणा हर हर महादेव ॥४॥

तुका हरिदास तराळ । अवघे हाकारी सकळ ।

या रे वंदूं शिखरातळ । चैत्रमास पर्वकाळ महादेवदर्शनें ॥५॥

४५२

आहा रे भाई । नमो उदासीन जाले देहभावा । आळविती देवा तया नमो ॥१॥

नमो तीर्थपंथें चालती तयांसी । येती त्यांसी बोळविती त्यां नमो ॥२॥

नमो तयां संतवचनीं विश्वास । नमो भावें दास्य गुरुचें त्यां ॥३॥

नमो तया मातापित्यांचें पाळण । नमो त्या वचन सत्य वदे ॥४॥

नमो तया जाणे आणिकाचें सुखदुःख । राखे तान भुक तया नमो ॥५॥

परोपकारी नमो पुण्यवंता । नमो त्या दमित्या इंद्रियांसि ॥६॥

तुका म्हणे नमो हरिचिया दासा । तेथें सर्व इच्छा पुरलीसे ॥७॥

४५३

आहा रे भाई । तयावरी माझी ब्रीदावळी । भ्रष्ट ये कळी क्रियाहीन ॥१॥

थुंका थुंका रे त्याच्या तोंडावरी । वाणिली ते थोरी दवडा वांयां बाहेरी ॥ध्रु.॥

बाइलेचा दास पित्रांस उदास । भीक भिकार्‍यास नये दारा ॥२॥

विद्याबळें वाद सांगोनियां छळी । आणिकांसि फळी मांडोनियां ॥३॥

गांविंचिया देवा नाहीं दंडवत । ब्राम्हण अतीत घडे चि ना ॥४॥

सदा सर्वकाळ करितो चि निंदा । स्वप्नीं ही गोविंदा आठवीना ॥५॥

खासेमध्यें धन पोटासि बंधन । नेणें ऐसा दानधर्म कांहीं ॥६॥

तुका म्हणे नटे दावुनियां सोंग । लवों नेदी अंग भक्तिभावें ॥७॥

४५४

आहा रे भाई । गंगा नव्हे जळ । वृक्ष नव्हे वड पिंपळ । तुळसी रुद्राक्ष नव्हे माळ । श्रेष्ठ तनु देवाचिया ॥१॥

समुद्र नदी नव्हे पैं गा । पाषाण म्हणों नये लिंगा । संत नव्हती जगा । मानसा त्या सारिखे ॥२॥

काठी म्हणों नये वेतु । अन्न म्हणों नये सांतु । राम राम हे मातु । नये म्हणों शब्द हे ॥३॥

चंद्र सूर्य नव्हती तारांगणें । मेरु तो नव्हे पर्वता समान । शेष वासुकी नव्हे सर्प जाण । विखाराच्या सारिखे ॥४॥

गरुड नव्हे पाखरूं । ढोर नव्हे नंदिकेश्वरू । झाड नव्हे कल्पतरू । कामधेनु गाय न म्हणावी ॥५॥

कूर्म नव्हे कासव । डुकर नव्हे वराह । ब्रम्हा नव्हे जीव । स्त्री नव्हे लक्ष्मी ॥६॥

गवाक्ष नव्हे हाड । पाटाव नव्हे कापड । परीस नव्हे दगड । सगुण ते ईश्वरीचे ॥७॥

सोनें नव्हे धातु । मीठ नव्हे रेतु । नाहीं नाहीं चर्मांतु । कृष्णजिन व्याघ्रांबर ॥८॥

मुक्ताफळें नव्हेति गारा । खड्याऐसा नव्हे हिरा । जीव नव्हे सोइरा । बोळवीजे स्वइच्छेनें ॥९॥

गांव नव्हे द्वारावती । रणसोड नव्हे मूर्ति । तीर्थ नव्हे गोमती । मोक्ष घडे दर्शनें ॥१०॥

कृष्ण नव्हे भोगी । शंकर नव्हे जोगी । तुका पांडुरंगीं । हा प्रसाद लाधला ॥११॥

सौर्या – अभंग ११

४५५

वेसन गेलें निष्काम जालें नर नव्हे नारी । आपल्या तुटी पारख्या भेटी सौरियांचे फेरी ॥१॥

त्याचा वेध लागला छंद हरि गोविंद वेळोवेळां । आपुलेमागें हासत रागें सावलें घालिती गळां ॥ध्रु.॥

जन वेषा भीतें तोंडा आमुच्या भांडपणा । कर कटीं भीमा तटीं पंढरीचा राणा ॥२॥

वेगळ्या याति पडिलों खंतीं अवघ्या एका भावें । टाकियेली चाड देहभाव जीवें शिवें ॥३॥

सकळांमधीं आगळी बुद्धि तिची करूं सेवा । वाय तुंबामूढासवें भक्ति नाचों भावा ॥४॥

म्हणे तुका टाक रुका नाचों निर्लज्जा । बहु जालें सुख काम चुकलों या काजा ॥५॥

४५६

आणिकां उपदेशूं नेणें नाचों आपण । मुंढा वांयां मारगेली वांयां हांसे जन ॥१॥

तैसा नव्हे चाळा आवरीं मन डोळा । पुढिलांच्या कळा कवतुक जाणोनी ॥ध्रु.॥

बाहिरल्या वेषें आंत जसें तसें । झाकलें तों बरें पोट भरे तेणें मिसें ॥२॥

तुका म्हणे केला तरी करीं शुद्ध भाव । नाहीं तरी जासी वांयां हा ना तोसा ठाव ॥३॥

४५७

टाक रुका चाल रांडे कां गे केली गोवी । पुसोनियां आलें ठाव म्हणोनि देतें सिवी ॥१॥

आतां येणें छंदें नाचों विनोदें । नाहीं या गोविंदें माझें मजसी केलें ॥ध्रु.॥

कोरडे ते बोल कांगे वेचितेसी वांयां । वर्ते करूनि दावीं तुझ्या मुळीचिया ठाया ॥२॥

याजसाठीं म्या डौर धरियेला हातीं । तुका म्हणे तुम्हा गांठी सोडायाची खंती ॥३॥

४५८

मोकळी गुंते रिती कुंथे नाहीं भार दावें । धेडवाडा बैसली खोडा घेतली आपुल्या भावें ॥१॥

ऐका बाई लाज नाहीं आणिकां त्या गरतीची । समाधानीं उंच स्थानीं जाणे सेवा पतीची ॥ध्रु.॥

न बोलतां करी चिंता न मारिता पळे । दादला सेज नावडे निजे जगझोडीचे चाळे ॥२॥

देखत आंध बहिर कानीं बोल बोलतां मुकें । तुका म्हणे पतन सोयरीं ऐसीं जालीं एकें ॥३॥

४५९

सातें चला काजळ घाला तेल फणी करा । दिवाणदारीं बैसले पारीं नाचों फेर धरा ॥१॥

या साहेबाचें जालें देणें वेळोवेळां न लगे येणें । आतां हाटीं काशासाठीं हिंडों पाटी दुकानें ॥ध्रु.॥

अवघ्या जणी मुंढा धणी नाचों एकें घाई । सरसावलें सुख कैसा चाळा एके ठायीं ॥२॥

तुका म्हणे वोळगों एका तोड चिंता माया । देऊं उद्गार आतां जाऊं मुळीचिया ठाया ॥३॥

४६०

सौरी सुर जालें दुर डौर घेतला हातीं । माया मोह सांडवलें तीही लोकीं जालें सरती ॥१॥

चाल विठाबाई अवघी पांज देई । न धरीं गुज कांहीं वाळवंटीं सांपडतां ॥ध्रु.॥

हिंडोनि चौर्‍यांशी घरें आलें तुझ्या दारा । एक्या रुक्यासाठीं आंचवलें संसारा ॥२॥

लाज मेली शंका गेली नाचों महाद्वारीं । भ्रांति सावलें फिटोनि गेलें आतां कैची उरी ॥३॥

जालें भांडी जगा सांडी नाहीं भीड चाड । घालीन चरणीं मिठी पुरविन जीविंचें तें कोड ॥४॥

तुका म्हणे रुका करी संसारतुटी । आतां तुम्हां आम्हां कैसी जाली जीवे साटीं ॥५॥

४६१

सम सपाट वेसनकाट निःसंग जालें सौरी । कुडपीयेला देश आतां येऊं नेदीं दुसरी ॥१॥

गाऊं रघुरामा हें चि उरलें आम्हां । नाहीं जीवतमा वित्तगोतासहीत ॥ध्रु.॥

ठाव जाला रिता झाकुनि काय आतां । कोणासवें लाज कोण दुजा पाहता ॥२॥

सौरीयांचा संग आम्हां दुरावलें जग । भिन्न जालें सुख भाव पालटला रंग ॥३॥

लाज भय झणी नाहीं तजियेलीं दोन्ही । फिराविला वेष नव्हों कोणाचीं च कोणी ॥४॥

तुका म्हणे हा आम्हां वेष दिला जेणें । जनाप्रचित सवें असों एकपणें ॥५॥

४६२

नव्हे नरनारी संवसारीं अंतरलों । निर्लज्ज निष्काम जना वेगळे चि ठेलों ॥१॥

चाल रघुरामा न आपुल्या गांवा । तुजविण आम्हां कोण सोयरा सांगाती ॥ध्रु.॥

जनवाद लोकनिंद्य पिशुनाचे चेरे । साहूं तुजसाठीं अंतरलीं सहोदरें ॥२॥

बहुता पाठीं निरोप हाटीं पाठविला तुज । तुका म्हणे आतां सांडुनि लौकिक लाज ॥३॥

४६३

नीट पाट करूनि थाट । दावीतसे तोरा । आपणाकडे पाहो कोणी । निघाली बाजारा ॥१॥

ते सौरी नव्हे निकी । भक्तीविण फिकी ॥ध्रु.॥

चांग भांग करूनि सोंग । दावी माळा मुदी । रुक्याची आस धरूनि । हालवी ती फुदी ॥२॥

थोरे घरीं करी फेरी । तेथें नाचे बरी । जेथें निघे रुका । तेथें हालवी टिरी ॥३॥

आंत मांग बाहेर चांग । सौरी ती नव्हे तेग । तुका दास नटतसे । न करी त्याचा संग ॥४॥

४६४

चाल माझ्या राघो । डोंगरीं दिवा लागो ॥ध्रु.॥

घर केलें दार केलें । घरीं नाहीं वरो । सेजारणी पापिणीचीं पांच पोरें मरो ॥१॥

घरीं पांच पोरें । तीं मजहुनि आहेत थोरें । पांचांच्या बळें । खादलीं बावन केळें ॥२॥

घर केलें दार केलें । दुकान केला मोटा । पाटाची राणी धांगडधिंगा तिचा मोटा ॥३॥

दुकान केला मोटा । तर पदरीं रुका खोटा । हिजडा म्हणसी जोगी ।

तर सोळा सहस्र भोगी । तुका म्हणे वेगीं । तर हरि म्हणा जगीं ॥४॥

४६५

जन्मा आलिया गेलिया परी । भक्ति नाहीं केली ।

माझें माझें म्हणोनियां । गुंतगुंतों मेलीं ॥१॥

येथें कांहीं नाहीं । लव गुरूच्या पायीं । चाल रांडें टाकी रुका ।

नकों करूं बोल । गुरुविण मार्ग नाहीं । करिसी तें फोल ॥२॥

खाउनी जेउनि लेउनि नेसुनि । म्हणती आम्ही बर्   या । साधु संत घरा आल्या । होती पाठमोर्‍या ॥३॥

वाचोनि पढोनि जाले शाहणे । म्हणती आम्ही संत । परनारी देखोनि त्यांचें । चंचळ जालें चित्त ॥४॥

टिळा टोपी घालुनि माळा । म्हणती आम्ही साधु । दयाधर्म चित्तीं नाहीं । ते जाणावे भोंदु ॥५॥

कलियुगीं घरोघरीं । संत जाले फार । वीतिभरी पोटासाठीं । हिंडती दारोदार ॥६॥

संत म्हणती केली निंदा । निंदा नव्हे भाई । तुका असे अनन्यें भावें शरण संतां पायीं ॥७॥

वाघा – अभंग १

४६६

अनंत जुगाचा देव्हारा । निजबोधांचा घुमारा । अवचिता भरला वारा । या मल्लारी देवाचा ॥१॥

शुद्धसत्वाचा कवडा मोठा । बोधबिरडें बांधला गांठा । गळां वैराग्याचा पट्टा । वाटा दावूं या भक्तिच्या ॥२॥

हृदय कोटंबा सांगातें । घोळ वाजवूं अनुहातें । ज्ञानभांडाराचें पोतें । रितें नव्हे कल्पांतीं ॥३॥

लक्ष चौर्‍यांशी घरें चारी । या जन्माची केली वारी । प्रसन्न जाला देव मल्लारी । सोहंभावीं राहिलों ॥४॥

या देवाचें भरतां वारें । अंगीं प्रेमाचें फेंपरें। गुरुगुरु करी वेडे चारें । पाहा तुकें भुंकविलें ॥५॥

लळित – अभंग ११

४६७

आजी दिवस जाला । धन्य सोनियाचा भला ॥१॥

जालें संताचे पंगती । बरवें भोजन निगुती ॥ध्रु.॥

रामकृष्णनामें । बरवीं मोहियेलीं प्रेमें ॥२॥

तुका म्हणे आला । चवी रसाळ हा काला ॥३॥

४६८

तुम्ही तरी सांगा कांहीं । आम्हांविशीं रखुमाबाई ॥१॥

कांहीं उरलें तें ठायीं । वेगीं पाठवुनी देई ॥ध्रु.॥

टोकत बैसलों देखा । इच्छीतसें ग्रासा एका ॥२॥

प्रेम देउनि बहुडा जाला । तुका म्हणे विठ्ठल बोला ॥३॥

४६९

वाट पाहें बाहे निडळीं ठेवुनियां हात । पंढरीचे वाटे दृष्टी लागलें चित्त ॥१॥

कई येतां देखें माझा मायबाप । घटिका बोटें दिवस लेखीं धरूनियां माप ॥ध्रु.॥

डावा डोळा लवे उजवी स्फुरते बाहे । मन उतावळि भाव सांडुनियां देहे ॥२॥

सुखसेजे गोडचित्तीं न लगे आणीक । नाठवे घर दार तान पळाली भूक ॥३॥

तुका म्हणे धन्य दिवस ऐसा तो कोण । पंढरीचे वाटे येतां मूळ देखेन ॥४॥

४७०

तुझें दास्य करूं आणिका मागों खावया । धिग् जालें जिणें माझें पंढरीराया ॥१॥

काय गा विठोबा तुज म्हणावें । थोराच्या दैवें गोड शुभअशुभ ॥ध्रु.॥

संसाराचा धाक निरंतर आम्हांसी । मरण भलें परि काय अवकळा तैसी ॥२॥

तुझे शरणागत शरण जाऊं आणिकांसी । तुका म्हणे कवणा लाज हें कां नेणसी ॥३॥

४७१

पुरविली आळी । जे जे केली ते ते काळीं ॥१॥

माय तरी ऐसी सांगा । कृपाळुवा पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

घेतलें नुतरी । उचलोनि कडियेवरी ॥२॥

तुका म्हणे घांस । मुखीं घाली ब्रम्हरस ॥३॥

४७२

कथेची सामुग्री । देह अवसानावरी ॥१॥

नको जाऊं देऊं भंगा । गात्रें माझीं पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

आयुष्य करीं उणें । परी मज आवडो कीर्तन ॥२॥

तुका म्हणे हाणी । या वेगळी मना नाणीं ॥३॥

४७३

गळित जाली काया । हें चि लळित पंढरिराया ॥१॥

आलें अवसानापासीं । रूप राहिलें मानसीं ॥ध्रु.॥

वाइला कळस । तेथें स्थिरावला रस ॥२॥

तुका म्हणे गोड जालें । नारायणीं पोट धालें ॥३॥

४७४

रत्नजडित सिंहासन । वरी बैसले आपण ॥१॥

कुंचे ढळती दोहीं बाहीं । जवळी रखुमाई राही ॥ध्रु.॥

नाना उपचारीं । सिद्धि वोळगती कामारी ॥२॥

हातीं घेऊनि पादुका । उभा बंदिजन तुका ॥३॥

४७५

हिरा शोभला कोंदणीं । जडित माणिकांची खाणी ॥१॥

तैसा दिसे नारायण । मुख सुखाचे मंडण ॥ध्रु.॥

कोटि चंद्रलीळा । पूर्णिमेच्या पूर्णकळा ॥२॥

तुका म्हणे दृष्टि धाये । परतोनि माघारी ते न ये ॥३॥

४७६

पतित पतित । परी मी त्रिवाचा पतित ॥१॥

परी तूं आपुलिया सत्ता । मज करावें सरता ॥ध्रु.॥

नाहीं चित्तशुद्धि । स्थिर पायांपाशीं बुद्धि ॥२॥

अपराधाचा केलों । तुका म्हणे किती बोलों ॥३॥

४७७

उभारिला हात । जगीं जाणविली मात ॥१॥

देव बैसले सिंहासनीं । आल्या याचका होय धनी ॥ध्रु.॥

एकाच्या कैवाडें । उगवे बहुतांचें कोडें ॥२॥

दोहीं ठायीं तुका । नाहीं पडों देत चुका ॥३॥

आशीर्वाद – अभंग ५

४७८

जीवेंसाटीं यत्नभाव । त्याची नाव बळकट ॥१॥

पैल तीरा जातां कांहीं । संदेह नाहीं भवनदी ॥ध्रु.॥

विश्वासाची धन्य जाती । तेथें वस्ती देवाची ॥२॥

तुका म्हणे भोळियांचा । देव साचा अंकित ॥३॥

४७९

आशीर्वाद तया जाती । आवडी चित्तीं देवाची ॥१॥

कल्याण ती असो क्षेम । वाढे प्रेम आगळें ॥ध्रु.॥

भक्तिभाग्यगांठी धन । त्या नमन जीवासी ॥२॥

तुका म्हणे हरिचे दास । तेथें आस सकळ ॥३॥

४८०

तया साटीं वेचूं वाणी । अइकों कानीं वारता ॥१॥

क्षेम माझे हरिजन । समाधान पुसतां त्यां ॥ध्रु.॥

परत्रींचे जे सांगाती । त्यांची याती न विचारीं ॥२॥

तुका म्हणे धैर्यवंतें । निर्मळचित्तें सरवीं तीं ॥३॥

४८१

अभय उत्तर संतीं केलें दान । जालें समाधान चित्त तेणें ॥१॥

आतां प्रेमरसें न घडे खंडण । द्यावें कृपादान नारायणा ॥ध्रु.॥

आलें जें उचित देहविभागासी । तेणें पायांपासीं उभी असों ॥२॥

तुका म्हणे करी पूजन वैखरी । बोबडा उत्तरीं गातों गीत ॥३॥

४८२

असो मंत्रहीन क्रिया । नका चर्या विचारूं ॥१॥

सेवेमधीं जमा धरा । कृपा करा शेवटीं ॥ध्रु.॥

विचारूनि ठाया ठाव । येथें भाव राहिला ॥२॥

आतां तुकयापाशीं हेवा । नाहीं देवा तांतडी ॥३॥

४८३

ऐकें वचन कमळापती । मज रंकाची विनंती ॥१॥

कर जोडितों कथाकाळीं । आपण असावें जवळी ॥ध्रु.॥

घेई ऐसी भाक । मागेन जरि कांहीं आणिक ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे देवा । शब्द इतुका राखावा ॥३॥

४८४

आली लळिताची वेळ । असा सावध सकळ ॥१॥

लाहो करा वेगीं स्मरा । टाळी वाउनि विश्वंभरा ॥ध्रु.॥

जालिया अवसान । न संपडती चरण ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे थोडें । अवधि उरली आहे पुढें ॥३॥

४८५

नेणें गाऊं कांहीं धड बोलतां वचन । कायावाचामनेंसहित आलों शरण ॥१॥

करीं अंगीकार नको मोकलूं हरी । पतितपावन ब्रिदें करावीं खरीं ॥ध्रु.||

नेणें भक्तिभाव तुझा म्हणवितों दास । जरि देसी अंतर तरि लज्जा कोणास ॥२॥

म्हणे तुकयाबंधु तुझे धरियेले पाये । आतां कोण दुजा ऐसा आम्हांसी आहे ॥३॥

४८६

तूं च मायबाप बंधु सखा आमचा । वित्त गोत जीवलग जीवाचा ॥१॥

आणीक प्रमाण नाहीं दुसरें आतां । योगक्षेमभार तुझे घातला माथां ॥ध्रु.॥

तूं च क्रियाकर्म धर्म देव तूं कुळ । तूं च तप तीर्थ व्रत गुरु सकळ ॥२॥

म्हणे तुकयाबंधु करिता कार्यता देवा । तूं च भाव भक्ति पूजा पुनस्कार आघवा ॥३॥

४८७

करुनि उचित । प्रेम घालीं हृदयांत ॥१॥

आलों दान मागायास । थोरी करूनियां आस ॥ध्रु.॥

चिंतन समयीं । सेवा आपुली च देई ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे भावा । मज निरवावें देवा ॥३॥

४८८

गाऊं वाऊं टाळी रंगीं नाचों उदास । सांडोनि भय लज्जा शंका आस निरास ॥१॥

बळियाचा बळी तो कैवारी आमुचा । भुक्तिमुक्तिदाता सकळां ही सिद्धींचा ॥ध्रु.॥

मारूं शब्दशस्त्रबाण नि:शंक अनिवार । कंटकाचा चुर शिर फोडूं काळाचें ॥२॥

म्हणे तुकयाबंधु नाहीं जीवाची चाड । आपुलिया तेथें काय आणिकांची भीड ॥३॥

४८९

सांडूनि वैकुंठ । उभा विटेवरी नीट ॥१॥

आला आला रे जगजेठी । भक्ता पुंडलिकाचे भेटी ॥ध्रु.॥

पैल चंद्रभागे तिरीं । कट धरूनियां करीं ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे अंबर । गजर होतो जयजयकार ॥३॥

४९०

कृपाळु भक्तांचा । ऐसा पति गोपिकांचा ॥१॥

उभा न पाचारितां दारीं । न संगतां काम करी ॥ध्रु.॥

भाव देखोनि निर्मळ । रजां वोडवी कपाळ ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे न भजा । कां रे ऐसा भोळा राजा ॥३॥

४९१

केला अंगीकार पंढरीच्या देवें । आतां काय करिती काळ मशक मानवें ॥१॥

घातलीं बाहेर तीं भय होतें ज्यानें । बैसला आपण तेथें घालुनियां ठाणें ॥ध्रु.॥

लागों नेदी वारा दुजियाचा अंगासी । हा पुरता निर्धार कळों आला आम्हांसी ॥२॥

म्हणे तुकयाबंधु न लगे करावी चिंता । कोणेविशीं आतां बैसलों हस्तीवरी माथां ॥३॥

४९२

अगोचरी बोलिलों आज्ञेविण आगळें । परी तें आतां न संडावें राउळें ॥१॥

जाईल रोकडा बोल न पुसती आम्हां । तुझा तुझें म्हणविलें पाहा पुरुषोत्तमा ॥ध्रु.॥

न व्हावा न वजावा न कळतां अन्याय । न धरावें तें मनीं भलता करा उपाय ॥२॥

म्हणे तुकयाबंधु हीन मी म्हणोनि लाजसी । वारा लागों पाहातोहे उंच्या झाडासी ॥३॥

४९३

जाली पाकसिद्धि वाट पाहे रखुमाई । उदक तापलें डेरां चीकसा मर्दुनी अई ॥१॥

उठा पांडुरंगा उशीर जाला भोजनीं । उभ्या आंचवणा गोपी कळस घेउनी ॥ध्रु.॥

अवघ्या सावचित्त सेवेलागीं सकळा । उद्धव अक्रूर आले पाचारूं मुळा ॥२॥

सावरिली सेज सुमनयाति सुगंधा । रत्नदीप ताटीं वाळा विडिया विनोदा ॥३॥

तुका विनंती करी पाहे पंढरीराणा । असा सावचित्त सांगे सकळा जना ॥४॥

४९४

उठा सकळ जन उठिले नारायण । आनंदले मुनिजन तिन्ही लोक ॥१॥

करा जयजयकार वाद्यांचा गजर । मृदंग विणे अपार टाळ घोळ ॥ध्रु.॥

जोडोनि दोन्ही कर मुख पाहा सादर । पायावरी शिर ठेवूनियां ॥२॥

तुका म्हणे काय पढियंतें तें मागा । आपुलालें सांगा सुख दुःखें ॥३॥

४९५

करूनी विनवणी पायीं ठेवीं माथा । परिसावी विनवणी माझी पंढरीनाथा ॥१॥

अखंडित असावेंसें वाटतें पायीं । साहोनि संकोच ठाव थोडासा देई ॥ध्रु.॥

असो नमो भाव आलों तुझिया ठाया । पाहें कृपादृष्टी मज पंढरीराया ॥२॥

तुका म्हणे आम्हीं तुझीं वेडीं वांकडीं । नामें भवपाश हातें आपुल्या तोडीं ॥३॥

४९६

घडिया घालुनि तळीं चालती वनमाळी । उमटती कोमळीं कुंकुमाचीं ॥१॥

वंदा चरणरज अवघे सकळ जन । तारियेले पाषाण उदकीं जेणें ॥ध्रु.॥

पैस धरुनी चला ठाकत ठायीं ठायीं । मौन्य धरुनी कांहीं नो बोलावें ॥२॥

तुका अवसरु जाणवितो पुढें । उघडलीं महाल मंदिरें कवाडें ॥३॥

४९७

भीतरी गेले हरी राहा क्षणभरी । होईल फळ धीर करावा ॥१॥

न करीं त्वरा ऐकें मात । क्षण एक निवांत बैसावें ॥ध्रु.॥

करूनी मर्दन सारिलें पाणी । न्हाले देव अंग पुसी भवानी ॥२॥

नेसला सोनसळा विनवी रखुमाई । वाढिलें आतां ठायीं चलावें जी ॥३॥

करुनियां भोजन घेतलें आंचवण । आनंदें नारायण पहुडले ॥४॥

तुका मात जाणवी आतां । सकळां बहुतां होती ची ॥५॥

४९८

द्या जी आम्हां कांहीं सांगा जी रखुमाई । शेष उरलें ठायीं सनकादिकांचें ॥१॥

टोकत बाहेरी बैसलों आशा । पुराया ग्रासा एकमेकां ॥ध्रु.॥

येथवरी आलों तुझिया नांवें । आस करुनी आम्ही दातारा ॥२॥

प्रेम देउनियां बहुडा आतां दिला । तुका म्हणे आतां विठ्ठल बोला ॥३॥

४९९

बहुडविलें जन मन जालें निश्चळ । चुकवूनी कोल्हाळ आला तुका ॥१॥

पर्यंकीं निद्रा करावें शयन । रखुमाई आपण समवेत ॥ध्रु.॥

घेउनियां आलों हातीं टाळ वीणा । सेवेसि चरणा स्वामीचिया ॥२॥

तुका म्हणे आतां परिसावीं सादरें । बोबडीं उत्तरें पांडुरंगा ॥३॥

५००

नाच गाणें माझा जवळील ठाव । निरोपीन भाव होईल तो ॥१॥

तुम्हां निद्रा मज आज्ञा ते स्वभावें । उतरूनि जीवें जाईन लोण ॥ध्रु.॥

एकाएकीं बहु करीन सुस्वरें । मधुर उत्तरें आवडीनें ॥२॥

तुका म्हणे तूं जगदानी उदार । फेडशील भार एका वेळा ॥३॥

## तुकाराम गाथा – अभंग संग्रह ५०१ ते १०००

५०१

सिणलेती सेवकां देउनि इच्छादान । केला अभिमान अंगीकारा ॥१॥

अहो दीनानाथा आनंदमूर्ती । तुम्हांसि शोभती ब्रीदें ऐसीं ॥ध्रु.॥

बहुतांनीं विनविलें बहुतां प्रकारीं । सकळां ठायीं हरी पुरलेती ॥२॥

तुका म्हणे अगा कुटुंबवत्सळा । कोण तुझी लीळा जाणे ऐसी ॥३॥

५०२

उठा भागलेती उजगरा । जाला स्वामी निद्रा करा ॥१॥

वाट पाहाते रुक्मिणी । उभी मंचक संवारुणी ॥ध्रु.॥

केली करा क्षमा । बडबड पुरुषोत्तमा ॥२॥

लागतो चरणा । तुकयाबंधु नारायणा ॥३॥

५०३

पावला प्रसाद आतां विटोनि जावें । आपला तो श्रम कळों येतसे जीवें ॥१॥

आतां स्वामी सुखें निद्रा करा गोपाळा । पुरले मनोरथ जातों आपुलिया स्थळा ॥ध्रु.॥

तुम्हांसि जागवूं आम्ही आपुलिया चाडा । शुभाशुभ कर्मे दोष वाराया पीडा ॥२॥

तुका म्हणे दिलें उच्छिष्टाचें भोजन । आम्हां आपुलिया नाहीं निवडिलें भिन्न ॥३॥

५०४

शब्दांचीं रत्नें करूनी अळंकार । तेणें विश्वंभर पूजियेला ॥१॥

भावाचे उपचार करूनि भोजन । तेणें नारायण जेवविला ॥ध्रु.॥

संसारा हातीं दिलें आंचवण । मुखशुद्धी मन समर्पिलें ॥२॥

रंगलीं इंद्रियें सुरंग तांबूल । माथां तुळसीदळ समर्पिलें ॥३॥

एकभावदीप करूनि निरांजन । देऊनि आसन देहाचें या ॥४॥

न बोलोनि तुका करी चरणसेवा । निजविलें देवा माजघरीं ॥५॥

५०५

उठोनियां तुका गेला निजस्थळा । उरले राउळा माजी देव ॥१॥

निउल जालें सेवका स्वामींचें । आज्ञे करुनी चित्त समाधान ॥ध्रु.॥

पहुडलिया हरी अनंतशैनावरी । तेथें नाहीं उरी कांहीं काम ॥२॥

अवघी बाहेर घालूनि गेला तुका । सांगितलें लोकां निजले देव ॥३॥

दसरा – अभंग १

५०६

पवित्र सुदिन उत्तम दिवस दसरा । सांपडला तो साधा आजि मुहूर्त बरा ।

गर्जा जेजेकार हरि हृदयीं धरा । आळस नका करूं लाहानां सांगतों थोरां ॥१॥

या हो या हो बाइयानो निघाले हरी । सिलंगणा वेगीं घेउनि आरत्या करीं ।

ओवाळूं श्रीमुख वंदूं पाउलें शिरीं । आम्हां दैव आलें येथें घरिच्या घरीं ॥ध्रु.॥

अक्षय मुहूर्त औठामध्यें साधे तें । मग येरी गर्जे जैसें तैसें होत जातें ।

म्हणोनि मागें पुढें कोणी न पाहावें येथें । सांडा परतें काम जाऊं हरी सांगातें ॥२॥

बहुतां बहुतां रीतीं चित्तीं धरा हें मनीं । नका गै करूं आइकाल ज्या कानीं ।

मग हें सुख कधीं न देखाल स्वप्नीं । उरेल हायहाय मागें होईल काहाणी ॥३॥

ऐसियास वंचती त्यांच्या अभाग्या पार । नाहीं नाहीं नाहीं सत्य जाणा निर्धार ।

मग हे वेळ घटिका न ये अजरामर । कळलें असों द्या मग पडतील विचार ॥४॥

जयासाटीं ब्रम्हादिक जालेति पिसे । उच्छिष्टा कारणें देव जळीं जाले मासे ।

अद्धापगीं विश्वमाता लक्षुमी वसे । तो हा तुकयाबंधु म्हणे आलें अनायासें ॥५॥

५०७

ओवाळूं आरती पंढरीराया । सर्वभावें शरण आलों तुझिया पायां ॥१॥

सर्व व्यापून कैसें रूप आकळ । तो हा गौळ्या घरीं जाला कृष्ण बाळ ॥ध्रु.॥

स्वरूप गुणातीत जाला अवतारधारी । तो हा पांडुरंग उभा विटेवरी ॥२॥

भक्तिचिया काजा कैसा रूपासि आला । ब्रिदाचा तोडर चरणीं मिरविला ॥३॥

आरतें आरती ओवाळिली । वाखाणितां कीर्ति वाचा परतली ॥४॥

भावभक्तिबळें होसी कृपाळु देवा । तुका म्हणे पांडुरंगा तुझ्या न कळती मावा ॥५॥

५०८

करूनि आरती । आतां ओवाळूं श्रीपती ॥१॥

आजि पुरले नवस । धन्य जाला हा दिवस ॥ध्रु.॥

पाहा वो सकळा । पुण्यवंता तुम्ही बाळा ॥२॥

तुका वाहे टाळी । होता सन्निध जवळी ॥३॥

५०९

द्याल माळ जरी पडेन मी पायां । दंडवत वांयां कोण वेची ॥१॥

आलें तें हिशोबें अवघिया प्रमाण । द्यावें तरी दान मान होतो ॥ध्रु.॥

मोकळिया मनें घ्याल जरी सेवा । प्रसाद पाठवा लवकरी ॥२॥

तुका म्हणे तुम्ही जालिया कृपण । नामाची जतन मग कैची ॥३॥

५१०

तुम्हीं जावें निजमंदिरा । आम्ही जातों आपुल्या घरा ॥१॥

विठोबा लोभ असों देई । आम्ही असों तुमचें पाई ॥ध्रु.॥

चित्त करी सेवा । आम्ही जातों आपुल्या गावां ॥२॥

तुका म्हणे दिशा भुलों । फिरोन पायापाशीं आलों ॥३॥

५११

पाहें प्रसादाची वाट । द्यावें धोवोनियां ताट ॥१॥

शेष घेउनि जाईन । तुमचें जालिया भोजन ॥ध्रु.॥

जालों एकसवा । तुम्हां आडुनियां देवा ॥२॥

तुका म्हणे चित्त । करूनि राहिलों निश्चित ॥३॥

५१२

केली कटकट गाऊं नाचों नेणतां । लाज नाहीं भय आम्हां पोटाची चिंता ॥१॥

बैसा सिणलेती पाय रगडूं दातारा । जाणवूं द्या वारा उब जाली शरीरा ॥ध्रु.॥

उशिरा उशीर किती काय म्हणावा । जननिये बाळका कोप कांहीं न धरावा ॥२॥

तुझिये संगतीं येऊं करूं कोल्हाळ । तुका म्हणे बाळें अवघीं मिळोन गोपाळ ॥३॥

५१३

कळस वाहियेला शिरीं । सहस्रनामें पूजा करीं ॥१॥

पीक पिकलें पिकलें । घन दाटोनियां आलें ॥ध्रु.॥

शेवटीचें दान । भागा आला नारायण ॥२॥

तुका म्हणे पोट । भरलें वारले बोभाट ॥३॥

५१४

आरुष शब्द बोलों मनीं न धरावें कांहीं । लडिवाळ बाळकें तूं चि आमुचि आई ॥१॥

देई गे विठाबाई प्रेमभातुकें । अवघियां कवतुकें लहानां थोरां सकळां ॥ध्रु.॥

असो नसो भाव आलों तुझिया ठाया । पाहे कृपादृष्टी आतां पंढरीराया ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही तुझीं वेडीं वांकुडीं । नामें भवपाश आतां आपुलिया तोडीं ॥३॥

५१५

आडकलें देवद्वार । व्यर्थ काय करकर ॥१॥

आतां चला जाऊं घरा । नका करूं उजगरा ॥ध्रु.॥

देवा लागलीसे निज । येथें उभ्या काय काज ॥२॥

राग येतो देवा । तुका म्हणे नेघे सेवा ॥३॥

५१६

कृष्ण माझी माता कृष्ण माझा पिता । बहिणी बंधु चुलता कृष्ण माझा ॥१॥

कृष्ण माझा गुरू कृष्ण माझें तारूं । उतरी पैल पारू भवनदीची ॥ध्रु.॥

कृष्ण माझें मन कृष्ण माझें जन । सोइरा सज्जन कृष्ण माझा ॥२॥

तुका म्हणे माझा श्रीकृष्ण विसावा । वाटे न करावा परता जीवा ॥३॥

५१७

कृपा करावी भगवंतें । ऐसा शिष्य द्यावा मातें ॥१॥

माझें व्रत जो चालवी । त्यासि द्यावें त्वां पालवी ॥ध्रु.॥

व्हावा ब्रम्हज्ञानी गुंडा । तिहीं लोकीं ज्याचा झेंडा ॥२॥

तुका तुका हाका मारी । माझ्या विठोबाच्या द्वारीं ॥३॥

५१८

जातो वाराणसी । निरवी गाई घोडे म्हैसी ॥१॥

गेलों येतों नाहीं ऐसा । सत्य मानावा भरवसा ॥ध्रु.॥

नका काढूं माझीं पेवें । तुम्हीं वरळा भूस खावें ॥२॥

भिकारियाचे पाठीं । तुम्ही घेउनि लागा काठी ॥३॥

सांगा जेवाया ब्राम्हण । तरी कापा माझी मान ॥४॥

वोकलिया वोका । म्यां खर्चिला नाहीं रुका ॥५॥

तुम्हीं खावें ताकपाणी । जतन करा तूपलोणी ॥६॥

नाहीं माझें मनीं । पोरें रांडा नागवणी ॥७॥

तुका म्हणे नीट । होतें तैसें बोले स्पष्ट ॥८॥

५१९

कास घालोनी बळकट । झालों कळिकाळासी नीट । केली पायवाट । भवसिंधूवरूनि ॥१॥

या रे या रे लाहान थोर । याति भलते नारीनर । करावा विचार । न लगे चिंता कोणासी ॥ध्रु.॥

कामी गुंतले रिकामे । जपी तपी येथें जमे । लाविले दमामे । मुक्त आणि मुमुक्षा ॥२॥

एकंदर शिका । पाठविला इहलोका । आलों म्हणे तुका । मी नामाचा धारक ॥३॥

५२०

आम्ही वैकुंठवासी । आलों या चि कारणासी । बोलिले जे ॠषी । साच भावें वर्ताव्या ॥१॥

झाडूं संतांचे मारग । आडरानें भरलें जग । उच्छिष्टाचा भाग । शेष उरलें तें सेवूं ॥ध्रु.॥

अर्थे लोपलीं पुराणें । नाश केला शब्दज्ञानें । विषयलोभी मन । साधनें बुडविलीं ॥२॥

पिटूं भक्तिचा डांगोरा । कळिकाळासी दरारा । तुका म्हणे करा । जेजेकार आनंदें ॥३॥

५२१

बळियाचे अंकित । आम्ही जालों बळिवंत ॥१॥

लाता हाणोनि संसारा । केला षडूर्मीचा मारा ॥ध्रु.॥

जन धन तन । केलें तृणाही समान ॥२॥

तुका म्हणे आतां । आम्ही मुक्तीचिया माथां ॥३॥

५२२

मृत्युलोकीं आम्हां आवडती परी । नाहीं एका हरिनामें विण ॥१॥

विटलें हें चित्त प्रपंचापासूनि । वमन हें मनीं बैसलेंसे ॥ध्रु.॥

सोनें रूपें आम्हां मृत्तिके समान । माणिकें पाषाण खडे तैसे ॥२॥

तुका म्हणे तैशा दिसतील नारी । रिसाचियापरी आम्हांपुढें ॥३॥

५२३

स्त्रियांचा तो संग नको नारायणा । काष्ठा या पाषाणामृत्तिकेच्या ॥१॥

नाठवे हा देव न घडे भजन । लांचावलें मन आवरे ना ॥ध्रु.॥

दृष्टिमुखें मरण इंद्रियाच्या द्वारें । लावण्य तें खरें दुःखमूळ ॥२॥

तुका म्हणे जरी अग्नि जाला साधु । परी पावे बाधूं संघष्टणें ॥३॥

५२४

पराविया नारी रखुमाईसमान । हें गेलें नेमून ठायींचें चि ॥१॥

जाई वो तूं माते न करीं सायास । आम्ही विष्णुदास नव्हों तैसे ॥धृ.॥

न साहावें मज तुझें हें पतन । नको हें वचन दुष्ट वदों ॥२॥

तुका म्हणे तुज पाहिजे भ्रतार । तरी काय नर थोडे जाले ॥३॥

५२५

भक्तिप्रतिपाळे दीन वो वत्सळे । विठ्ठले कृपाळे होसी माये ॥१॥

पडिला विसर माझा काय गुणें । कपाळ हें उणें काय करूं ॥२॥

तुका म्हणे माझें जाळूनि संचित । करीं वो उचित भेट देई ॥३॥

५२६

तुजविण मज कोण वो सोयरें । आणीक दुसरें पांडुरंगे ॥१॥

लागलीसे आस पाहा तुझें वास । रात्री वो दिवस लेखीं बोटीं ॥२॥

काम गोड मज न लगे हा धंदा । तुका म्हणे सदा हें चि ध्यान ॥३॥

५२७

पढियंतें आम्ही तुजपाशीं मागावें । जीवींचें सांगावें हितगुज ॥१॥

पाळसील लळे दीन वो वत्सले । विठ्ठले कृपाळे जननिये ॥धृ.॥

जीव भाव तुझ्या ठेवियेला पायीं । तूं चि सर्वा ठायीं एक आम्हां ॥२॥

दुजियाचा संग लागों नेदीं वारा । नाहीं जात घरा आणिकांच्या ॥३॥

सर्वसत्ता एकी आहे तुजपाशीं । ठावें आहे देसी मागेन तें ॥४॥

म्हणउनि पुढें मांडियेली आळी । थिंकोनियां चोळी डोळे तुका ॥५॥

५२८

कोण पर्वकाळ पहासील तीथ । होतें माझें चित्त कासावीस ॥१॥

पाठवीं भातुकें प्रेरीं झडकरी । नको राखों उरी पांडुरंगा ॥धृ.॥

न धरावा कोप मजवरी कांहीं । अवगुणी अन्यायी म्हणोनियां ॥२॥

काय रडवीसी नेणतियां पोरां । जाणतियां थोरां याचिपरी ॥३॥

काय उभी कर ठेवुनियां कटीं । बुझावीं धाकुटीं लडिवाळें ॥४॥

तुका म्हणे आतां पदरासी पिळा । घालीन निराळा नव्हे मग ॥५॥

५२९

कां हो देवा कांहीं न बोला चि गोष्टी । कां मज हिंपुटी करीतसा ॥१॥

कंठीं प्राण पाहें वचनाची आस । तों दिसे उदास धरिलें ऐसें ॥धृ.॥

येणें काळें बुंथी घेतलीसे खोल । कां नये विटाळ होऊं माझा ॥२॥

लाज वाटे मज म्हणवितां देवाचा । न पुससी फुकाचा तुका म्हणे ॥३॥

५३०

उचित तें काय जाणावें दुर्बळें । थोरिवेचें काळें तोंड देवा ॥१॥

देतों हाका कोणी नाइकती द्वारीं । ओस कोणी घरीं नाहीं ऐसें ॥ध्रु.॥

आलिया अतीता शब्द समाधान । करितां वचन कायवेंचे॥२॥

तुका म्हणे तुम्हां साजे हें श्रीहरी । आम्ही निलाजिरीं नाहीं ऐसीं ॥३॥

५३१

आम्ही मागों ऐसें नाहीं तुजपाशीं । जरीं तूं भीतोसि पांडुरंगा ॥१॥

पाहें विचारूनि आहे तुज ठावें । आम्ही धालों नावें तुझ्या एका ॥ध्रु.॥

ऋद्धिसिद्धि तुझें मुख्य भांडवल । हें तों आम्हां फोल भक्तीपुढें ॥२॥

तुका म्हणे जाऊं वैकुंठा चालत । बैसोनि निश्चिंत सुख भोगू ॥३॥

५३२

न लगे हें मज तुझें ब्रम्हज्ञान । गोजिरें सगुण रूप पुरे ॥१॥

लागला उशीर पतितपावना । विसरोनि वचना गेलासि या ॥ध्रु.॥

जाळोनि संसार बैसलों अंगणीं । तुझे नाहीं मनीं मानसीं तें ॥२॥

तुका म्हणे नको रागेजों विठ्ठला । उठीं देई मला भेटी आतां ॥३॥

५३३

कमोदिनी काय जाणे तो परिमळ । भ्रमर सकळ भोगीतसे ॥१॥

तैसें तुज ठावें नाहीं तुझें नाम । आम्ही च तें प्रेमसुख जाणों ॥ध्रु.॥

माते तृण बाळा दुधाची ते गोडी । ज्याची नये जोडी त्यासी कामा ॥२॥

तुका म्हणे मुक्ताफळ शिंपीपोटीं । नाहीं त्याची भेटी भोग तिये ॥३॥

५३४

काय सांगों तुझ्या चरणांच्या सुखा । अनुभव ठाउका नाहीं तुज ॥१॥

बोलतां हें कैसें वाटे खरेपण । अमृताचे गुण अमृतासी ॥ध्रु.॥

आम्ही एकएका ग्वाही मायपुतें । जाणों तें निरुतें सुख दोघें ॥२॥

तुका म्हणे आम्हां मोक्षाचा कांटाळा । कां तुम्ही गोपाळा नेणां ऐसें ॥३॥

५३५

देखोनियां तुझ्या रूपाचा आकार । उभा कटीं कर ठेवूनियां ॥१॥

तेणें माझ्या चित्ता होतें समाधान । वाटतें चरण न सोडावे ॥ध्रु.॥

मुखें गातों गीत वाजवितों टाळी । नाचतों राउळीं प्रेमसुखें ॥२॥

तुका म्हणे मज तुझ्या नामापुढें । तुश हें बापुडें सकळी काळ ॥३॥

५३६

आतां येणेंविण नाहीं आम्हां चाड । कोण बडबड करी वांयां ॥१॥

सुख तें चि दुःख पुण्यपाप खरें । हें तों आम्हां बरें कळों आलें ॥धु.॥

तुका म्हणे वाचा वाईली अनंता । बोलायाचें आतां काम नाहीं ॥३॥

५३७

बोलों अबोलणें मरोनियां जिणें । असोनि नसणें जनि आम्हां ॥१॥

भोगीं त्याग जाला संगीं च असंग । तोडियेले लाग माग दोन्ही ॥२॥

तुका म्हणे नव्हें दिसतों मी तैसा । पुसणें तें पुसा पांडुरंगा ॥३॥

५३८

अधिकार तैसा दावियेले मार्ग । चालतां हें मग कळों येतें ॥१॥

जाळूं नये नाव पावलेनि पार । मागील आधार बहुतांचा ॥२॥

तुका म्हणे रोग वैदाचे अंगीं । नाहीं करी जगीं उपकार ॥३॥

५३९

संवसार तीहीं केला पाठमोरा । नाहीं द्रव्य दारा जया चित्तीं ॥१॥

शुभाशुभ नाहीं हर्षामर्ष अंगीं । जनार्दन जगीं होउनि ठेला ॥२॥

तुका म्हणे देहें दिला एकसरें । जयासि दुसरें नाहीं मग ॥३॥

५४०

देहबुद्धि वसे लोभ जयां चित्तीं । आपुलें जाणती परावें जे ॥१॥

तयासि चालतां पाहिजे सिदोरी । दुःख पावे करी असत्य तो ॥२॥

तुका म्हणे धर्म रक्षाया कारणें । छाया इच्छी उन्हें तापला तो ॥३॥

५४१

काळें खादला हा अवघा आकार । उत्पित्तसंहारघडमोडी ॥१॥

वीज तो अंकुर आच्छादिला पोटीं । अनंता सेवटीं एकाचिया ॥२॥

तुका म्हणे शब्दें व्यापिलें आकाश । गुढार हें तैसें कळों नये ॥३॥

५४२

आणीक काळें न चले उपाय । धरावे या पाय विठोबाचे ॥१॥

अवघें चि पुण्य असे तया पोटीं । अवघिया तुटी होय पापा ॥धु.॥

अवघें मोकळें अवघिया काळें । उद्धरती कुळें नरनारी ॥२॥

काळ वेळ नाहीं गर्भवासदुःखें । उच्चारितां मुखें नाम एक ॥३॥

तुका म्हणे कांहीं न लगे सांडावें । सांगतसें भावें घेती तयां ॥४॥

५४३

कां रे माझा तुज न ये कळवळा । असोनि जवळा हृदयस्था ॥१ ॥

अगा नारायणा निष्ठा निर्गुणा । केला शोक नेणां कंठस्फोट ॥ध्रु.॥

कां हें चित्त नाहीं पावलें विश्रांती । इंद्रियांची गति कुंटे चि ना ॥२॥

तुका म्हणे कां रे धरियेला कोप । पाप सरलें नेणों पांडुरंगा ॥३॥

५४४

दीनानाथा तुझीं ब्रिदें चराचर । घेसील कैवार शरणागता ॥१॥

पुराणीं जे तुझे गर्जती पवाडे । ते आम्हां रोकडे कळों आले ॥ध्रु.॥

आपुल्या दासांचें न साहासी उणें । उभा त्याकारणें राहिलासी ॥२॥

चक्र गदा हातीं आयुधें अपारें । न्यून तेथें पुरें करूं धावें ॥३॥

तुका म्हणे तुज भक्तीचें कारण । करावया पूर्ण अवतार ॥४॥

५४५

वणूप महिमा ऐसी नाहीं मज वाचा । न बोलवे साचा पार तुझा ॥१॥

ठायींची हे काया ठेविली चरणीं । आतां ओवाळुनि काय सांडूं ॥ध्रु.॥

नाहीं भाव ऐसा करूं तुझी सेवा । जीव वाहूं देवा तो ही तुझा ॥२॥

मज माझें कांहीं न दिसे पाहातां । जें तुज अनंता समर्पावें ॥३॥

तुका म्हणे आतां नाहीं मज थार । तुझे उपकार फेडावया ॥४॥

५४६

नाहीं सुख मज न लगे हा मान । न राहे हें जन काय करूं ॥१॥

देहउपचारें पोळतसे अंग । विषतुल्य चांग मिष्टान्न तें ॥ध्रु.॥

नाइकवे स्तुति वाणितां थोरीव । होतो माझा जीव कासावीस ॥२॥

तुज पावें ऐसी सांग कांहीं कळा । नको मृगजळा गोवूं मज ॥३॥

तुका म्हणे आतां करीं माझें हित । काढावें जळत आगींतूनि ॥४॥

५४७

न मिळो खावया न वाढो संतान । परि हा नारायण कृपा करो ॥१॥

ऐसी माझी वाचा मज उपदेशी । आणीक लोकांसी हें चि सांगे ॥ध्रु.॥

विटंबो शरीर होत कां विपित्त । परि राहो चित्तीं नारायण ॥२॥

तुका म्हणे नासिवंत हें सकळ । आठवे गोपाळ तें चि हित ॥३॥

५४८

पिंड पोसावे हें अधमाचें ज्ञान । विलास मिष्टान्न करूनियां ॥१॥

शरीर रक्षावें हा धर्म बोलती । काय असे हातीं तयाचिया ॥ध्रु.॥

क्षणभंगुर हें जाय न कळतां । ग्रास गिळि सत्ता नाहीं हातीं ॥२॥

कर्वतिलीं देहें कापियेलें मांस । गेले वनवासा शुकादिक ॥३॥

तुका म्हणे राज्य करितां जनक । अग्नीमाजी एक पाय जळे ॥४॥

५४९

जरी माझी कोणी कापितील मान । तरी नको आन वदों जिव्हे ॥१॥

सकळां इंद्रियां हे माझी विनंती । नका होऊं परतीं पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

आणिकांची मात नाइकावी कानीं । आणीक नयनीं न पाहावें ॥२॥

चित्ता तुवां पायीं रहावें अखंडित । होउनी निश्चित एकविध ॥३॥

चला पाय हात हें चि काम करा । माझ्या नमस्कारा विठोबाच्या ॥४॥

तुका म्हणे तुम्हां भय काय करी । आमुचा कैवारी नारायण ॥५॥

५५०

करिसी तें देवा करीं माझें सुखें । परी मी त्यासी मुखें न म्हणें संत ॥१॥

जया राज्य द्रव्य करणें उपार्जना । वश दंभमाना इच्छे जाले ॥ध्रु.॥

जगदेव परी निवडीन निराळे । ज्ञानाचे आंधळे भारवाही ॥२॥

तुका म्हणे भय न धरीं मानसीं । ऐसियाचे विशीं करितां दंड ॥३॥

५५१

म्हणविती ऐसे आइकतों संत । न देखीजे होत डोळां कोणीं ॥१॥

ऐसियांचा कोण मानितें विश्वास । निवडे तो रस घाईडाई ॥ध्रु.॥

पर्जन्याचे काळीं वाहाळाचे नद । ओसरतां बुंद न थारे चि ॥२॥

हिर्या ऐशा गारा दिसती दूरोन । तुका म्हणे घन न भेटे तों ॥३॥

५५२

अतिवाद लावी । एक बोट सोंग दावी ॥१॥

त्याचा बहुरूपी नट । नव्हे वैष्णव तो चाट ॥ध्रु.॥

प्रतिपादी वाळी । एक पुजी एका छळी ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं । भूतदया ज्याचे ठायीं ॥३॥

५५३

पोटाचे ते नट पाहों नये छंद । विषयांचे भेद विषयरूप ॥१॥

अर्थ परमार्थ कैसा घडों सके । चित्त लोभी भीके सोंग वांयां ॥ध्रु.॥

देवाचीं चरित्रें दाखविती लीळा । लाघवाच्या कळा मोहावया ॥२॥

तुका म्हणे चित्तीं राहे अभिळास । दोघां नरकवास सारिखा चि ॥३॥

५५४

भुंकती तीं द्यावीं भुंकों । आपण त्यांचें नये शिकों ॥१॥

भाविकांनीं दुर्जनाचें । मानूं नये कांहीं साचें ॥ध्रु.॥

होइल तैसें बळ । फजीत करावे ते खळ ॥२॥

तुका म्हणे त्यांचें । पाप नाहीं ताडणाचें ॥३॥

५५५

जप करितां राग । आला जवळी तो मांग ॥१॥

नको भोंवतालें जगीं । पाहों जवळी राख अंगीं ॥धु.॥

कुड्याची संगती । सदा भोजन पंगती ॥२॥

तुका म्हणे ब्रम्ह । साधी विरहित कर्म ॥३॥

५५६

कांहीं च मी नव्हें कोणिये गांवींचा । एकट ठायींचा ठायीं एक ॥१॥

नाहीं जात कोठें येत फिरोनियां । अवघें चि वांयांविण बोलें ॥धु.॥

नाहीं मज कोणी आपुलें दुसरें । कोणाचा मी खरें कांहीं नव्हे ॥२॥

नाहीं आम्हां ज्यावें मरावें लागत । आहों अखंडित जैसे तैसे ॥३॥

तुका म्हणे नांवरूप नाहीं आम्हां । वेगळा ह्या कर्मा अकर्मासी ॥४॥

लोहगावांस परचक्रवेढा पडला – अभंग ३

५५७

न देखवे डोळां ऐसा हा आकांत । परपीडे चित्त दुःखी होतें ॥१॥

काय तुम्ही येथें नसालसें जालें । आम्हीं न देखिलें पाहिजे हें ॥धु.॥

परचक्र कोठें हरिदासांच्या वासें । न देखिजेत देशें राहातिया ॥२॥

तुका म्हणे माझी लाजविली सेवा । हीनपणें देवा जिणें जालें ॥३॥

५५८

काय म्यां मानावें हरिकथेचें फळ । तरिजे सकळ जनीं ऐसें ॥१॥

उच्छेद तो असे हा गे आरंभला । रोकडें विठ्ठला परचक्र ॥धु.॥

पापाविण नाहीं पाप येत पुढें । साक्षसी रोकडें साक्ष आलें ॥२॥

तुका म्हणे जेथें वसतील दास । तेथें तुझा वास कैसा आतां ॥३॥

५५९

भीत नाहीं आतां आपुल्या मरणा । दुःखी होतां जना न देखवे ॥१॥

आमची तो जाती ऐसी परंपरा । कां तुम्ही दातारा नेणां ऐसें ॥धु.॥

भजनीं विक्षेप तें चि पैं मरण । न वजावा क्षण एक वांयां ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं आघाताचा वारा । ते स्थळीं दातारा ठाव मागें ॥३॥

५६०

फिरंगी वाखर लोखंडाचे विळे । परि ते निराळे गुणमोल ॥१॥

पायरी प्रतिमा एक चि पाषाण । परि तें महिमान वेगळालें ॥२॥

तुका म्हणे तैशा नव्हतील परी । संतजना सरी सारिखिया ॥३॥

५६१

कोण जाणे कोणा घडे उपासना । कोण या वचनाप्रति पावे ॥१॥

आतां माझा श्रोता वक्ता तूं चि देवा । करावी ते सेवा तुझी च मां ॥ध्रु.॥

कुशळ चतुर येथें न सरते । करितील रिते तर्क मतें ॥२॥

तुका म्हणे जालें पेणें एके घरीं । मज आणि हरी तुम्हां गांठी ॥३॥

५६२

आमचा विनोद तें जगा मरण । करिती भावहीण देखोवेखीं ॥१॥

न कळे सतंत हिताचा विचार । तों हे दारोदार खाती फेरे ॥ध्रु.॥

वंदिलें वंदावें निंदिलें निंदावें । एक गेलें जावें त्याचि वाटा ॥२॥

तुका म्हणे कोणी नाइके सांगतां । होती यमदूता वरपडे ॥३॥

५६३

दीप घेउनियां धुंडिती अंधार । भेटे हा विचार अघटित ॥१॥

विष्णुदास आम्ही न भ्यो कळिकाळा । भुलों मृगजळा न घडे तें ॥ध्रु.॥

उधळितां माती रविकळा मळे । हें कैसें न कळे भाग्यहीना ॥२॥

तुका म्हणे तृणें झांके हुताशन । हें तंव वचन वाउगें चि ॥३॥

५६४

नटनाट्ये अवघें संपादिलें सोंग । भेद दाऊं रंग न पालटे ॥१॥

मांडियेला खेळ कौतुक बहुरूप । आपुलें स्वरूप जाणतसों ॥ध्रु.॥

स्फटिकाची शिळा उपाधि न मिळे । भाव दावी पिवळे लाल संगे ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही या जनाविरहित । होऊनि निश्चिंत क्रीडा करूं ॥३॥

५६५

तुजविण वाणीं आणिकांची थोरी । तरी माझी हरी जिव्हा झडो ॥१॥

तुजविण चित्ता आवडे आणीक । तरी हा मस्तक भंगो माझा ॥ध्रु.॥

नेत्रीं आणिकांसि पाहीन आवडी । जातु ते चि घडी चांडाळ हे ॥२॥

कथामृतपान न करिती श्रवण । काय प्रयोजन मग यांचें ॥३॥

तुका म्हणे काय वांचून कारण । तुज एक क्षण विसंबतां ॥४॥

स्वामींचे स्त्रीनें स्वामींस कठिण उत्तरें केलीं – अभंग ७

५६६

मज चि भोंवता केला येणें जोग । काय याचा भोग अंतरला ॥१॥

चालोनियां घरा सर्व सुखें येती । माझी तों फजीती चुके चि ना ॥ध्रु.॥

कोणाची बाईल होऊनियां वोढूं । संवसारीं काढूं आपदा किती ॥२॥

काय तरी देऊं तोडितील पोरें । मरतीं तरी बरें होतें आतां ॥३॥

कांहीं नेदी वांचों धोवियेलें घर । सारवावया ढोर शेण नाहीं ॥४॥

तुका म्हणे रांड न करितां विचार । वाहुनियां भार कुंथे माथां ॥५॥

५६७

काय नेणों होता दावेदार मेला । वैर तो साधिला होउनि गोहो ॥१॥

किती सर्वकाळ सोसावें हें दुःख । किती लोकां मुख वासूं तरीं ॥ध्रु.॥

झवे आपुली आई काय माझें केलें । धड या विठ्ठलें संसाराचें ॥२॥

तुका म्हणे येती बाईले असडे । फुंदोनियां रडे हांसे कांहीं ॥३॥

५६८

गोणी आली घरा । दाणे खाऊं नेदी पोरा ॥१॥

भरी लोकांची पांटोरी । मेला चोरटा खाणोरी ॥धु.॥

खवळली पिसी । हाता झोंबे जैसी लांसी ॥२॥

तुका म्हणे खोटा । रांडे संचिताचा सांटा ॥३॥

५६९

आतां पोरा काय खासी । गोहो जाला देवलसी ॥१॥

डोचकें तिंबी घातल्या माळा । उदमाचा सांडी चाळा ॥धु.॥

आपल्या पोटा केली थार । आमचा नाहीं येसपार ॥२॥

हातीं टाळ तोंड वासी । गाय देउळीं । देवापासीं ॥३॥

आतां आम्ही करूं काय । न वसे घरीं राणा जाय ॥४॥

तुका म्हणे आतां धीरी । आझुनि नाहीं जालें तरी ॥५॥

५७०

बरें जालें गेलें । आजी अवघें मिळालें ॥१॥

आतां खाईन पोटभरी । ओल्या कोरड्या भाकरी ॥धु.॥

किती तरी तोंड । याशीं वाजवूं मी रांड ॥२॥

तुका बाइले मानवला । चीथू करूनियां बोला ॥३॥

५७१

न करवे धंदा । आइता तोंडीं पडे लोंदा ॥१॥

उठितें तें कुटितें टाळ । अवघा मांडिला कोल्हाळ ॥ध्रु.॥

जिवंत चि मेले । लाजा वाटुनियां प्याले ॥२॥

संसाराकडे । न पाहाती ओस पडे ॥३॥

तळमळती यांच्या रांडा । घालिती जीवा नांवें धोंडा ॥४॥

तुका म्हणे बरें जालें । घे गे बाइले लीहिलें ॥५॥

५७२

कोण घरा येतें आमुच्या काशाला । काय ज्याचा त्याला नाहीं धंदा ॥१॥

देवासाटीं जालें ब्रम्हांड सोइरें । कोमळ्या उत्तरें काय वेचे ॥ध्रु.॥

मानें पाचारितां नव्हे आराणुक । ऐसे येती लोक प्रीतीसाटीं ॥२॥

तुका म्हणे रांडे नावडे भूषण । कांतेलेंसें श्वान पाठीं लागे ॥३॥

५७३

भाव धरी तया तारील पाषाण । दुर्जना सज्जन काय करी ॥१॥

करितां नव्हे नीट श्वानाचें हें पुंस । खापरा परीस काय करी ॥ध्रु.॥

काय करिल तया साकरेचें आळें । बीज तैसीं फळें येती तया ॥२॥

तुका म्हणे वज्र भंगे एक वेळ । कठीण हा खळ तयाहूनी ॥३॥

५७४

इच्छावें तें जवळी आलें । काय बोलें कारण ॥१॥

नामरूपीं पडिली गांठी । अवघ्या गोष्टी सरल्या ॥ध्रु.॥

मुकियाचे परी जीवीं । साकर जेवों खादली ॥२॥

तुका म्हणे काय बोलें । आतां भलें मौन्य ची ॥३॥

५७५

साधनें तरी हीं च दोन्ही । जरी कोणी साधील ॥१॥

परद्रव्य परनारी । याचा धरीं विटाळ ॥ध्रु.॥

देवभाग्यें घरा येती । संपत्ती त्या सकळा ॥२॥

तुका म्हणे तें शरीर । गृह भांडार देवाचें ॥३॥

५७६

आम्हासाठीं अवतार । मत्स्यकूर्मादि सूकर ॥१॥

मोहें धांवे घाली पान्हा । नांव घेतां पंढरीराणा ॥ध्रु.॥

कोठें न दिसे पाहतां । उडी घाली अवचिता ॥२॥

सुख ठेवी आम्हासाठीं । दुःख आपणची घोंटी ॥३॥

आम्हां घाली पाठीकडे । पुढें कळिकाळाशीं भिडे ॥४॥

तुका म्हणे कृपानीधी । आम्हां उतरीं नांवेमधीं ॥५॥

५७७

रवि रश्मीकळा । नये काढितां निराळा ॥१॥

तैसा आम्हां जाला भाव । अंगीं जडोनि ठेला देव ॥ध्रु.॥

गोडी साकरेपासुनी । कैसी निवडती दोन्ही ॥२॥

तुका म्हणे नाद उठी । विरोनि जाय नभा पोटीं ॥३॥

५७८

थोडें परी निरें । अविट तें घ्यावें खरें ॥१॥

घ्यावें जेणें नये तुटी । बीज वाढे बीजा पोटीं ॥ध्रु.॥

चित्त ठेवीं ग्वाही । आणिकांशीं चाड नाहीं ॥२॥

आपलें तें हित फार । तुका म्हणे खरें सार ॥३॥

५७९

अवघे देव साध । परी या अवगुणांचा बाध ॥१॥

म्हणउनी नव्हे सरी । राहे एका एक दुरी ॥ध्रु.॥

ऊंस कांदा एक आळां । स्वाद गोडीचा निराळा ॥२॥

तुका म्हणे नव्हे सरी । विष अमृताची परी ॥३॥

५८०

शांतीपरतें नाहीं सुख । येर अवघें ची दुःख ॥१॥

म्हणउनी शांति धरा । उतराल पैल तीरा ॥ध्रु.॥

खवळलिया कामक्रोधीं । अंगी भरती आधिव्याधी ॥२॥

म्हणे त्रिविध ताप । जाती मग आपेंआप ॥३॥

५८१

गोडीपणें जैसा गुळ । तैसा देव जाला सकळ ॥१॥

आतां भजों कवणे परी । देव सबाह्य अंतरीं ॥ध्रु.॥

उदका वेगळा । नव्हे तरंग निराळा ॥२॥

हेम अळंकारा नामीं । तुका म्हणे तैसे आम्ही ॥३॥

५८२

परमेष्ठिपदा । तुच्छ करिती सर्वदा ॥१॥

हें चि ज्यांचें धन । सदा हरीचें स्मरण ॥ध्रु.॥

इंद्रपदादिक भोग । भोग नव्हे तो भवरोग ॥२॥

सार्वभौमराज्य । त्यांसि कांहीं नाहीं काज ॥३॥

पाताळींचें आधिपत्य । ते तों मानिती विपत्य ॥४॥

योगसिद्धिसार । ज्यासि वाटे तें असार ॥५॥

मोक्षायेवढें सुख । सुख नव्हे चि तें दुःख ॥६॥

तुका म्हणे हरीविण । त्यासि अवघा वाटे सिण ॥७॥

५८३

मोहोर्याच्या संगें । सुत नव्हे आगीजोगें ॥१॥

नाहीं तरी त्याचें भक्ष । काय सांगणें ते साक्ष ॥ध्रु.॥

स्वामीचिया अंगें । रूप नव्हे कोणाजोगें ॥२॥

तुका म्हणे खोडी । देवमणी न देती दडी ॥३॥

५८४

मजसवें नको चेष्टा । नव्हे साळी कांहीं कोष्टा ॥१॥

बैस सांडोनि दिमाख । जाय काळें करीं मुख ॥ध्रु.॥

येथें न सरे चार । हीण आणीक वेव्हार ॥२॥

तुका विष्णुदास । रस जाणतो नीरस ॥३॥

५८५

भाव देवाचें उचित । भाव तोचि भगवंत ॥१॥

धन्यधन्य शुद्ध जाती । संदेह कैंचा तेथें चित्तीं ॥ध्रु.॥

बहुत बराडी । देवजवळी आवडी ॥२॥

तुका म्हणे हें रोकडें । लाभ अधिकारी चोखडे ॥३॥

५८६

गौरव गौरवापुरतें । फळ सत्याचे संकल्प ॥१॥

कठिण योगाहुनि क्षम । ओकलिया होतो श्रम ॥ध्रु.॥

पावलें मरे सिवेपाशीं । क्लेश उरत ते क्लेशीं ॥२॥

तुका म्हणे बहु आणी । कठिण निघालिया रणीं ॥३॥

५८७

न संडी अवगुण । वर्मे मानीतसे सिण ॥१॥

भोग देतां करिती काई । फुटतां यमदंडें डोई ॥ध्रु.॥

पापपुण्यझाडा । देतां तेथें मोटी पीडा ॥२॥

तुका म्हणे बोला । माझ्या सिणती विठ्ठला ॥३॥

५८८

पावे ऐसा नाश । अवघियां दिला त्रास ॥१॥

अविटाचा केला संग । सर्व भोगी पांडुरंग ॥ध्रु.॥

आइता च पाक । संयोगाचा सकळिक ॥२॥

तुका म्हणे धणी । सीमा राहिली होऊनी ॥३॥

५८९

दुर्बळ हें अवघें जन । नारायणीं विमुख ॥१॥

झाडोनियां हात जाती । पात्र होतीं दंडासी ॥ध्रु.॥

सिदोरी तें पापपुण्य । सर्वेसिण भिकेचा ॥२॥

तुका म्हणे पडिला वाहो । कैसा पाहा हो लटिक्याचा ॥३॥

५९०

वाजतील तुरें । येणें आनंदें गजरें ॥१॥

जिंकोनियां अहंकार । पावटणी केलें शिर ॥ध्रु.॥

काळा नाहीं वाव । परा श्रमा कोठें ठाव ॥२॥

तुका म्हणे आतां । सोपें वैकुंठासी जातां ॥३॥

५९१

झाड कल्पतरू । न करी याचकीं आव्हेरू ॥१॥

तुम्ही सर्वी सर्वोत्तम । ऐसे विसरतां धर्म ॥ध्रु.॥

परिसा तुमचें देणें । तो त्या जागे अभिमानें ॥२॥

गार्हाण्यानें तुका । गर्जे मारुनियां हाका ॥३॥

५९२

वसवावें घर । देवें बरें निरंतर ॥१॥

संग आसनीं शयनीं । घडे भोजनीं गमनीं ॥ध्रु.॥.

संकल्प विकल्प । मावळोनि पुण्यपाप ॥२॥

तुका म्हणे काळ । अवघा गोविंदें सुकाळ ॥३॥

५९३

येथील हा ठसा । गेला पडोनियां ऐसा ॥१॥

घरीं देवाचे अबोला । त्याची ते चि सवे त्याला ॥ध्रु॥.

नाहीं पाहावें लागत । एकाएकीं च ते रित ॥२॥

तुका म्हणे जन । तयामध्यें येवढें भिन्न ॥३॥

५९४

करितां देवार्चन । घरा आले संतजन ॥१॥

देव सारावे परते । संत पूजावे आरते ॥ध्रु.॥.

शाळिग्राम विष्णुमूर्ती । संत हो का भलते याती ॥२॥

तुका म्हणे संधी । अधिक वैष्णवांची मांदी ॥३॥

५९५

ज्याची खरी सेवा । त्याच्या भय काय जीवा ॥१॥

करितां स्वामीसवें वाद । अधिक अधिक आनंद ॥ध्रु.॥.

असावा तो धर्म । मग साहों जातें वर्म ॥२॥

वदे वाग्देवी । तुका विठ्ठली गौरवी ॥३॥

५९६

देवें जीव धाला । संसार तो कडू झाला ॥१॥

ते चि येतील ढेंकर । आनंदाचे हरिहर ॥ध्रु.॥.

वेधी आणिकांस । ऐसा जया अंगीं कस ॥२॥

तुका म्हणे भुक । येणें न लगे आणीक ॥३॥

५९७

नाम साराचें ही सार । शरणागत यमकिंकर ॥१॥

उतमातम । वाचे बोला पुरुषोत्तम ॥ध्रु.॥.

नाम जपतां चंद्रमौळी । नामें तरला वाल्हा कोळी ॥२॥

तुका म्हणे वणूप काय । तारक विठोबाचे पाय ॥३॥

५९८

गातों भाव नाहीं अंगीं । भूषण करावया जगीं ॥१॥

परि तूं पतितपावन । करीं साच हें वचन ॥ध्रु.॥.

मुखें म्हणवितों दास । चित्तीं माया लोभ आस ॥५॥

तुका म्हणे दावीं वेश । तैसा अंतरीं नाहीं लेश ॥३॥

५९९

द्रव्य असतां धर्म न करी । नागविला राजद्वारीं ॥१॥

माय त्यासि व्याली जेव्हां । रांड सटवी नव्हती तेव्हां ॥ध्रु.॥.

कथाकाळीं निद्रा लागे । कामीं श्वानापरी जागे ॥२॥

भोग स्त्रियेसि देतां लाजे । वस्त्र दासीचें घेउनि निजे ॥३॥

तुका म्हणे जाण । नर गाढवाहुनी हीन ॥४॥

६००

मुखें बोले ब्रम्हज्ञान । मनीं धनअभिमान ॥१॥

ऐशियाची करी सेवा । काय सुख होय जीवा ॥ध्रु.॥.

पोटासाठीं संत । झाले कलींत बहुत ॥२॥

विरळा ऐसा कोणी । तुका त्यासि लोटांगणी ॥३॥

६०१

एक वेळ प्रायश्चित्त । केलें चित्त मुंडण ॥१॥

अहंकारा नांवें दोष । त्याचें ओस पाडिले ॥धृ.॥

अनुतापें स्नानविधि । यज्ञसिद्धी देहहोम ॥२॥

जीवशिवा होतां चुका । तेथें तुका विनटला ॥३॥

६०२

त्रैलोक्य पाळितां उबगला नाहीं । आमचें त्या काई असे ओझें ॥१॥

पाषाणाचे पोटीं बैसला दर्दुर । तया मुखीं चार कोण घाली ॥धृ.॥

पक्षी अजगर न करी संचित । तयासि अनंत प्रतिपाळी ॥२॥

तुका म्हणे तया भार घातलिया । उपेक्षीना दयासिंधु माझा ॥३॥

६०३

बोली मैंदाची बरवी असे । वाटे अंतरीं घालावे फांसे ॥१॥

कैसा वरिवरि दिसताहे चांग । नव्हे भाविक केवळ मांग ॥धृ.॥

टिळा टोपी माळा कंठीं । अंधारीं नेउनि चेंपी घांटी ॥२॥

तुका म्हणे तो केवळ पुंड । त्याजवरी यमदंड ॥३॥

६०४

दोष पळती कीर्तनें । तुझ्या नामें संकीर्तनें ॥१॥

हें कां करूं आदरिलें । खोटें वचन आपुलें ॥धृ.॥

तुम्ही पापा भीतां । आम्हां उपजावया चिंता ॥२॥

तुका म्हणे सेवा । कळिकाळा जिंकी देवा ॥३॥

६०५

करा नारायणा । माझ्या दुःखाची खंडणा ॥१॥

वृत्ति राखा पायांपाशीं । वस्ती धरूनि मानसीं ॥धृ.॥

पाळोनियां लळा । आतां पाववावें फळा ॥२॥

तुका म्हणे दीनें । त्यांचा हरतिया सीण ॥३॥

६०६

मी तों दीनाहूनि दीन । माझा तूज अभिमान ॥१॥

मी तों आलों शरणागत । माझें करावें स्वहित ॥धृ.॥

दिनानाथा कृपाळुवा । सांभाळावें आपुल्या नांवा ॥२॥

तुका म्हणे आतां । भलें नव्हे मोकलितां ॥३॥

६०७

सुख वाटे तुझे वर्णितां पवाडे । प्रेम मिठी पडे वदनासी ॥१॥

व्याले दोन्ही पक्षी एका वृक्षावरी । आला दुराचारी पारधी तो ॥ध्रु.॥

वृक्षाचिया माथां सोडिला ससाना । धनुष्यासि बाणा लावियेलें ॥२॥

तये काळीं तुज पक्षी आठविती । धांवें गा श्रीपती मायबापा ॥३॥

उडोनियां जातां ससाना मारील । बैसतां विंधील पारधी तो ॥४॥

ऐकोनियां धांवा तया पिक्षयांचा । धरिला सर्पाचा वेश वेगीं ॥५॥

डंखोनि पारधी भुमीसि पाडिला । बाण तो लागला ससान्यासी ॥६॥

ऐसा तूं कृपाळु आपुलिया दासा । होसील कोंवसा संकटींचा ॥७॥

तुका म्हणे तुझी कीर्ति त्रिभुवना । वेदाचिये वाणी वर्णवेना ॥८॥

६०८

नाही दुकळलों अन्ना । परि या मान जनार्दना ॥१॥

देव केला सकळसाक्षी । काळीं आणि शुद्धपक्षीं ॥ध्रु.॥

भोगी भोगविता । बाळासवें तो चि पिता ॥२॥

कर्म अकर्म जळालें । प्रौढें तुका तें उरले ॥३॥

नाटाचे अभंग समाप्त ६३

६०९

प्रथम नमन तुज एकदंता । रंगीं रसाळ वोडवीं कथा । मति सौरस करीं प्रबळता । जेणें फिटे आतां अंधकार ॥१॥

तुझिये कृपेचें भरितें । आणीक काय राहिलें तेथें । मारग सिद्धाच्यानि पंथें । पावविसी तेथें तूं चि एक ॥ध्रु.॥

आरंभा आदि तुझें वंदन । सकळ करितां कारण । देव ऋृषि मुनि आदिकरुन । ग्रंथ पुराण निर्माणी ॥२॥

काय वणूप तुझी गती । एवढी कैची मज मती । दिनानाथ तुज म्हणती करी । करीं सत्य वचन हें चि आपुलें ॥३॥

मज वाहावतां मायेच्या पुरीं । बुडतां डोहीं भवसागरीं । तुज वांचुनि कोण तारी । पाव झडकरी तुका म्हणे ॥४॥

६१०

प्रथमारंभीं लंबोदर । सकळ सिद्धींचा दातार । चतुर्भुज फरशधर । न कळे पार वर्णितां ॥१॥

तो देव नटला गौरीबाळ । पायीं बांधोनि घागर्यां घोळ । नारदतुंबरसहित मेळ । सुटला पळ विघ्नांसी ॥२॥

नटारंभी थाटियला रंग । भुजा नाचवी हालवी अंग । सेंदुरविलेपनें चांग । मुगुटीं नाग मिरविला ॥३॥

जया मानवतीदेव ऋृषि मुनी । पाहातां न पुरें डोळियां धनी । असुर जयाच्या चरणीं । आदीं अवसानीं तो चि एक ॥४॥

सकळां सिद्धींचा दातार । जयाच्या रूपा नाहीं पार । तुका म्हणे आमुचा दातार । भवसागर तारील हा ॥५॥

६११

विठ्ठल आमचें जीवन । आगमनिगमाचें स्थान । विठ्ठल सिद्धीचें साधन । विठ्ठल ध्यानविसावा ॥१॥

विठ्ठल कुळींचें दैवत । विठ्ठल वत्ति गोत । विठ्ठल पुण्य पुरुषार्थ । आवडे मात विठ्ठलाची ॥२॥

विठ्ठल विस्तारला जनीं । सप्त ही पाताळें भरूनी । विठ्ठल व्यापक त्रिभुवनीं । विठ्ठल मुनिमानसीं ॥३॥

विठ्ठल जीवाचा जिव्हाळा । विठ्ठल कृपेचा कोंवळा । विठ्ठल प्रेमाचा पुतळा । लावियेलें चाळा । विश्व विठ्ठलें ॥४॥

विठ्ठल बाप माय चुलता । विठ्ठल भगिनी आणि भ्राता । विठ्ठलेंविण चाड नाहीं गोता । तुका म्हणे आतां नाहीं दुसरें ॥५॥

६१२

बरवा झाला वेवसाव । पावलों चिंतिला चि ठाव । दृढ पायीं राहिला भाव । पावला जीव विश्रांती ॥१॥

बरवा फळला शकुन । अवघा निवारिला सिण । तुमचें जालिया दरुषण । जन्ममरण नाहीं आता ॥ध्रु.॥

बरवें जालें आलों या ठाया । होतें संचित ठायींच पाया । देहभाव पालटली काया । पडली छाया ब्रम्हींची ॥२॥

जोडिलें न सरे हें धन । अविनाश आनंदघन । अमूर्तमूर्ति मधुसूदन । सम चरण देखियेले ॥३॥

जुनाट जुगादिचें नाणें । बहुता काळाचें ठेवणें । लोपलें होतें पारिखेपणें । ठावचळण चुकविला ॥४॥

आतां या जीवाचियासाठीं । न सुटे पडलिया मिठी । तुका म्हणे सिणलों जगजेठी । न लगो दिठी दुसर्याची ॥५॥

६१३

मी तंव अनाथ अपराधी । कर्महीन मतिमंदबुद्धी । तुज म्यां आठविलें नाहीं कधीं । वाचे कृपानीधी मायबापा ॥१॥

नाहीं ऐकिलें गाइलें गीत । धरिली लाज सांडिलें हित । नावडे पुराण बैसले संत । केली बहुत परनिंदा ॥ध्रु.॥

केला करविला नाहीं उपकार । नाहीं दया आली पीडितां पर । करू नये तो केला व्यापार । वाहिला भार कुटुंबाचा ॥२॥

नाही केलें तीर्थाचें भ्रमण । पाळिला पिंड करचरण । नाहीं संतसेवा घडलें दान । पूजावलोकन मुर्तीचें ॥३॥

असंगसंग घडले अन्याय । बहुत अधर्म उपाय । न कळे हित करावें तें काय । नये बोलूं आठवूं तें ॥४॥

आप आपण्या घातकर । शत्रु जालों मी दावेदार । तूं तंव कृपेचा सागर । उतरीं पार तुका म्हणे ॥५॥

६१४

आतां पावन सकळ सुखें । खादलें कदा तें नखें । अवघे सरलें पारिखें । सकळ देखें माहियरें ॥१॥

जवळी विठ्ठल रखुमाई । बहिणी बंधु बाप आई । सकळ गोताची च साई । पारिखें काई ऐसें नेणिजे ॥ध्रु.॥

जगदाकारीं जाली सत्ता । वारोनी गेली पराधीनता । अवघे आपुलें चि आतां । लाज आणि चिंता दुर्हावली ॥२॥

वावरे इच्छा वसे घरीं । आपुले सत्तेचे माहेरीं । करवी तैसें आपण करी । भीड न घरी चुकल्याची ॥३॥

सोसिला होता सासुरवास । बहुतांचा बहुत दिवस । बहु कामें पुरविला सोस । आतां उदास आपुल्यातें ॥४॥

करिती कवतुक लाडें । मज बोलविती कोडें । मायबाप उत्तरें गोडें । बोले बोबडें पुढें तुका ॥५॥

६१५

सर्वसुखाचिया आशा जन्म गेला । क्षण मुक्ती यत्न नाहीं केला । हिंडतां दिशा सीण पावला । मायावेष्टीला जीव माझा ॥१॥

माझें स्वहित नेणती कोणी । कांहीं न करितां मजवांचुनी । स्वजन तंव सुखमांडणी । नेणती कोणी आदि अंत ॥ध्रु.॥

काय सांगों गर्भीची यातना । मज भोगितां नारायणा । मांस मळ मूत्र जाणा । तुज क्षणक्षणा ध्यात असें ॥२॥

मज चालतां प्रयाणकाळीं । असतां न दिसती जवळी । मृत्तिके मृत्तिका कवळी । एकले मेळीं संचिताचे ॥३॥

आतां मज ऐसें करीं गा देवा । कांहीं घडे तुझी चरणसेवा । तुका विनवीतसे केशवा । चालवीं दावा संसारें ॥४॥

६१६

अगा ए सावर्यासगुणा । गुणनिधिनाम नारायणा । आमची परिसा विज्ञापना । सांभाळी दीना आपुलिया ॥१॥

बहु या उदराचे कष्ट । आम्हांसि केलें कर्मभ्रष्ट । तुमची चुकविली वाट । करीं वटवट या निमित्यें ॥ध्रु.॥

जालों पांगिला जनासी । संसाराची आंदणी दासी । न कळे कधीं सोडविसी । दृढपाशीं बहु बांधलों ॥२॥

येथें तों नये आठव कांहीं । विसावा तो क्षण एक नाहीं । पडिलों आणिके प्रवाहीं । हित तों कांहीं दिसे चि ना ॥३॥

जीवित्व वेचलों वियोगें । हिंडतां प्रवास वाउगें । कांहीं व्याधि पीडा रोगें । केलिया भोगें तडातोडी ॥४॥

माझा मीं च जालों शत्रु । कैचा पुत्र दारा कैचा मित्रु । कासया घातला पसरु । अहो जगद्गुरू तुका म्हणे ॥५॥

६१७

आतां मज धरवावी शुद्धी । येथुनी परतवावी बुद्धी । घ्यावें सोडवुनि कृपानिधि । सांपडलों संधीं काळचक्रीं ॥१॥

करिसील तरि नव्हे काई । राईचा डोंगर पर्वत राई । आपुले करुणेची खाई । करीं वो आई मजवरी ॥ध्रु.॥

मागील काळ अज्ञानपणें । सरला स्वभावें त्या गुणें । नेणे आयुष्य जालें उणें । पुढील पेणें अंतरलें ॥२॥

आतां मज वाटतसे भय । दिवसेंदिवस चालत जाय । येथें म्या येउनि केलें काय । नाहीं तुझे पाय आठविले ॥३॥

करूनि अपराध क्षमा । होतील केले पुरुषोत्तमा । आपुले नामीं घ्यावा प्रेमा । सोडवीं भ्रमापासुनिया ॥४॥

हृदय वसो तुमच्या गुणीं । ठाव हा पायांपें चरणीं । करूं हा रस सेवन वाणी । फिटे तों धणी तुका म्हणे ॥५॥

६१८

जेणें हा जीव दिला दान । तयाचें करीन चिंतन । जगजीवन नारायण । गाईन गुण तयाचे ॥१॥

जो या उभा भीवरेच्या तिरीं । कट धरूनियां करीं । पाउलें सम चि साजिरीं । अंतरीं धरोनि राहेन ॥ध्रु.॥

जो या असुरांचा काळ । भक्तजनप्रतिपाळ । खेळे हीं लाघवें सकळ । तयाच्या भाळ पायांवरी ॥२॥

जो या गोपाळांच्या मेळीं । खेळु खेळे वनमाळी । रसातळा नेला बळी । राहे पाताळीं स्वामी माझा ॥३॥

जो हा लावण्यपुतळा । जयाचे अंगीं सकळ कळा । जयाचे गळां वैजयंतीमाळा । तया वेळोवेळां दंडवत ॥४॥

जयाचे नाम पाप नासी । लक्ष्मी ऐसी जयाची दासी । जो हा तेजोपुंज्यरासी । सर्वभावें त्यासि तुका शरण ॥५॥

६१९

काय मी उद्धार पावेन । काय कृपा करील नारायण । ऐसें तुम्ही सांगा संतजन । करा समाधान चित्त माझें ॥१॥

काय हें खंडईल कर्म । पारुषतील धर्माधर्म । कासयानें तें कळे वर्म । म्हणउनी श्रम वाटतसे ॥ध्रु.॥

काय हो स्थिर राहेल बुद्धी । कांहीं अरिष्ट न येल मधीं । धरिली जाईल ते शुद्धी । शेवट कधीं तो मज न कळे ॥२॥

काय ऐसें पुण्य होईल गांठीं । घालीन पायीं देवाचे मिठी । मज तो कृवाळील जगजेठी । दाटइन कंठीं सद्गदित ॥३॥

काय हे निवतील डोळे । सुख तें देखोनी सोहळे । संचित कैसें तें न कळे । होतील डोहळे वासनेसी ॥४॥

ऐसी चिंता करीं सदा सर्वकाळ । रात्रिदिवस तळमळ । तुका म्हणे नाहीं आपुलें बळ । जेणें फळ पावें निश्चयेंसी ॥५॥

६२०

तूंचि अनाथाचा दाता । दुःख मोह नासावया चिंता । शरण आलों तुज आतां । तारीं कृपावंता मायबापा ॥१॥

संतसंगति देई चरणसेवा । जेणें तुझा विसर न पडावा । हा च भाव माझिया जीवा । पुरवीं देवा मनोरथ ॥२॥

मज भाव प्रेम देई कीर्ती । गुण नाम वर्णावया स्तुती । विघ्नां सोडवूनि हातीं । विनंती माझी परिसावी हे ॥३॥

आणीक कांहीं नाहीं मागणें । सुखसंपत्तिराज्यचाड धन । सांकडें न पडे तुज जेणें । दुजें भक्तीविण मायबापा ॥४॥

जोडोनियां कर पायीं ठेवीं माथा । तुका विनवी पंढरिनाथा । रंगीं वोडवावी रंगकथा । पुरवीं व्यथा मायबापा ॥५॥

६२१

सेंदरीं हें देवी दैवतें । कोण तीं पुजी भुतेंकेतें । आपुल्या पोटा जीं रडतें । मागती शितें अवदान ॥१॥

आपुले इच्छे आणिकां पीडी । काय तें देईल बराडी । कळों ही आली तयाची जोडी । अल्प रोकडी बुद्धी अधरा ॥ध्रु.॥

दासीचा पाहुनरउखतें । धणी देईल आपुल्या हातें । करुणाभाषणउचितें । हें तों रितें सतंत शक्तिहीन ॥२॥

काय तें थिल्लरीचें पाणी । ओठ न भिजे फिटे धणी । सीण तरीं आदीं आवसानीं । क्षोभे पुरश्चरणीं दिलें फळ ॥३॥

विलेपनें बुजविती तोंड । भार खोल वाहाती उदंड । करविती आपणयां दंड । ऐसियास भांड म्हणे देव तो ॥४॥

तैसा नव्हे नारायण । जगव्यापक जनार्दन । तुका म्हणे त्याचें करा चिंतन । वंदूं चरण येती सकळें ॥५॥

६२२

विषयओढीं भुलले जीव । आतां यांची कोण करील कींव । नुपजे नारायणीं भाव । पावोनि ठाव नरदेह ॥१॥

कोण सुख धरोनि संसारीं । पडोनि काळाचे आहारीं । माप या लागलें शरीरीं । जालियावरी सळे ओढिती ॥ध्रु.॥

बापुडीं होतील सेवटीं । आयुष्यासवें जालिया तुटी । भोगिले मागें पुढे ही कोटी । होईल भेटी जन्मासी ॥२॥

जंतिली घाणां बांधोनि डोळे । मागें जोडी आर तेणेंही पोळे । चालिलों किती तें न कळे । दुःखें हारंबळे भूकतान ॥३॥

एवढें जयाचें निमित्ति । प्रारब्ध क्रियमाण संचित । तें हें देह मानुनि अनित्य । न करिती नित्य नामस्मरण ॥४॥

तुका म्हणे न वेंचतां मोल । तो हा यासि महाग विठ्ठल । वेंचितां फुकाचे चि बोल । केवढें खोल अभागिया ॥५॥

६२३

आले हो संसारा तुम्ही एक करा । मुक्तिमार्ग हळू चि धरा । काळदंड कुंभयातना थोरा । कां रे अघोरा देखसी ना ॥१॥

नाहीं त्या यमासि करुणा । बाहेर काढितां कुडी प्राणा । ओढाळ सांपडे जैं धान्या । चोर यातना धरिजेतां ॥२॥

नाहीं दिलें पावइल कैसा । चालतां पंथ तेणें वळसा । नसेल ठाउकें ऐकतो कैसा । नेती बंद जैसा धरोनियां ॥३॥

क्षण एक नागीवा पायीं । न चलवे तया करितां कांहीं । वोढितां कांटवणा सोई । अग्निस्तंभीं बाही कवटाळविती ॥४॥

देखोनि अंगें कांपती । तये नदीमाजी चालविती । लागे ठाव न लगे बुडविती । वरि मारिती यमदंड ॥५॥

तानभूक न साहावे वेळ । तो राखिती कितीएक काळ । पिंड पाळूनि कैसा सीतळ । तो तप्तभूमीं ज्वाळ लोळविती ॥६॥

म्हणउनी करा कांहीं सायास । व्हावेल तर व्हा रे उदास । करवेल तर करा नामघोष । सेवा भक्तिरस तुका म्हणे ॥७॥

६२४

न बोलसी तें ही कळलें देवा । लाजसी आपुलिया नांवा । तुज मी नाहीं घालीत गोवा । भीड केशवा कासयाची ॥१॥

उतरीं आपुला हा पार । मजशीं बोलोनि उत्तर । माझा तुज नव्हे अंगीकार । मग विचार करीन मी ॥२॥

दात्या आणि मागत्यासी । धर्मनीति तरी बोलिली ऐसी । यथानशक्ति टाकेल तैसी । बाधी दोघांसी विन्मुखता ॥३॥

म्हणोनि करितों मी आस । तुझिया वचनाची वास । धीर हा करूनि सायास । न टळें नेमास आपुलिया ॥४॥

तुझें म्यां घेतल्या वांचून । न वजें एथूनि वचन । हा चि माझा नेम सत्य जाण । आहे नाहीं म्हणे तुका म्हणे ॥५॥

६२५

आतां मी न पडें सायासीं । संसारदुःखाचिये पाशीं । शरण रिघेन संतांसी । ठाव पायांपाशीं मागेन त्यां ॥१॥

न कळे संचित होतें काय । कोण्या पुण्यें तुझे लाधती पाय । आतां मज न विसंबें माय । मोकलूनि धाय विनवीतसें ॥२॥

बहुत जाचलों संसारें । मोहमायाजाळाच्या विखारें । त्रिगुण येतील लहरें । तेणें दुःखें थोरें आक्रंदलों ॥३॥

आणीक दुःखें सांगों मी किती । सकळ संसारिस्थती । न साहे पाषाण फुटती । भय चित्ति कांप भरलासे ॥४॥

आतां मज न साहवे सर्वथा । संसारगंधीची हे वार्ता । जालों वेडा असोनि जाणता । पावें अनंता तुका म्हणे ॥५॥

६२६

आतां तुज कळेल तें करीं । तारिसी तरि तारीं मारीं । जवळी अथवा दुरी धरीं । घाली संसारीं अथवा नको ॥१॥

शरण आलों नेणतपणें । भाव आणि भक्ति कांहीं च नेणें । मतिमंद सर्वज्ञानें । बहु रंक उणें रंकाहुनी ॥ध्रु.॥

मन स्थिर नाहीं माझिये हातीं । इंद्रियें धांवतां नावरती । सकळ खुंटलिया युक्ति । शांति निवृत्ति जवळी नाहीं ॥२॥

सकळ निवेदिला भाव । तुझिये पायीं ठेविला जीव । आतां करीं कळे तो उपाव । तूं चि सर्व ठाव माझा देवा ॥३॥

राहिलों धरूनि विश्वास । आधार नेटीं तुझी कास । आणीक नेणें मी सायास । तुका म्हणे यास तुझें उचित ॥४॥

६२७

देवा तूं कृपाकरुणासिंधु । होसी मायबाप आमचा बंधु । जीवनसिद्धी साधनसिंधु । तोडिसी भवबंधु काळपाश ॥१॥

शरणागता वज्रपंजर । अभयदाना तूं उदार । सकळां देवां तूं अगोचर । होसी अविकार अविनाश ॥ध्रु.॥

भागली स्तुति करितां फार । तेथें मी काय तें गव्हार । जाणावया तुझा हा विचार । नको अंतर देऊं आतां ॥२॥

नेणें भाव परि म्हणवीं तुझा । नेणें भक्ति परि करितों पूजा । आपुल्या नामाचिया काजा । तुज केशीराजा लागे धांवणें ॥३॥

तुझिया बळें पंढरीनाथा । जालों निर्भर तुटली व्यथा । घातला भार तुझिया माथां । न भीं सर्वथा तुका म्हणे ॥४॥

६२८

कोण सुख धरोनि संसारीं । राहों सांग मज बा हरी । अवघ्या नाशिवंता परी । थिता दुरी अंतरसी ॥१॥

प्रथम केला गर्भि वास । काय ते सांगावे सायास । दुःख भोगिलें नव ही मास । आलों जन्मास येथवरी ॥२॥

बाळपण गेलें नेणतां । तारुण्यदशे विषयव्यथा । वृद्धपणीं प्रवर्तली चिंता । मरें मागुता जन्म धरीं ॥३॥

क्षण एक तो ही नाहीं विसावा । लक्ष चौर्यांशीं घेतल्या धांवा । भोवंडिती पाठीं लागल्या हांवा । लागो आगी नांवा माझ्या मीपणा ॥४॥

आतां पुरे ऐसी भरोवरी । रंक होऊनि राहेन द्वारीं । तुझा दास मी दीन कामारी । तुका म्हणे करीं कृपा आतां ॥५॥

६२९

सुख या संतसमागमें । नित्य दुनावे तुझिया नामें । दहन होती सकळ कर्मे । सर्वकाळ प्रेमें डुलतसों ॥१॥

म्हणोनि नाहीं कांहीं चिंता । तूं चि आमुचा मातापिता । बहिणी बंधु आणि चुलता । आणिकां गोतां सर्वांठायीं ॥२॥

ऐसा हा कळला निर्धार । मा माझा तुज न पडे विसर । अससी देऊनियां धीर । बाह्य अभ्यंतर मजजवळा ॥३॥

दुःख तें कैसें नये स्वप्नासी । भुक्तिमुक्ति जाल्या कामारी दासी । त्यांचें वर्म तूं आम्हांपाशीं । सुखें राहिलासी प्रेमाचिया ॥४॥

जेथें तुझ्या कीर्तनाचा घोष । जळती पापें पळती दोष । काय तें उणें आम्हां आनंदास । सेवूं ब्रम्हरस तुका म्हणे ॥५॥

६३०

देवा तूं आमचा कृपाळ । भक्तिप्रतिपाळ दीनवत्सळ । माय तूं माउली स्नेहाळ । भार सकळ चालविसी ॥१॥

तुज लागली सकळ चिंता । राखणें लागे वांकडें जातां । पुडती निरविसी संतां । नव्हे विसंबतां धीर तुज ॥२॥

आम्हां भय चिंता नाहीं धाक । जन्म मरण कांहीं एक । जाला इहलोकीं परलोक । आलें सकळैकवैकुंठ ॥३॥

न कळे दिवस कीं राती । अखंड लागलीसे ज्योती । आनंदलहरीची गती । वर्णू कीर्ती तया सुखा ॥४॥

तुझिया नामाचीं भूषणें । तों यें मज लेवविलीं लेणें । तुका म्हणे तुझियान गुणें । काय तें उणें एक आम्हां ॥५॥

६३१

न पवे सन्निध वाटते चिंता । वरि या बहुतांची सत्ता । नुगवे पडत जातो गुंता । कर्मा बळिवंता सांपडलों ॥१॥

बहु भार पडियेला शिरीं । मी हें माझें मजवरी । उघड्या नागविलों चोरीं । घरिच्याघरीं जाणजाणतां ॥ध्रु.॥

तुज मागणें इतुलें आतां । मज या निरवावें संतां । जाला कंठस्फोट आळवितां । उदास आतां न करावें ॥२॥

अति हा निकट समय । मग म्यां करावें तें काय । दिवस गेलिया टाकईल छाय । उरईल हाय रातिकाळीं ॥३॥

होईल संचिताची सत्ता । अंगा येईल पराधीनता । ठाव तो न दिसे लपतां । बहुत चिंता प्रवर्तली ॥४॥

ऐसी या संकटाची संधी । धांव घालावी कृपानिधी । तुका म्हणे माझी बळबुद्धी । सकळ सिद्धी पाय तुझे ॥५॥

६३२

आतां धर्माधर्मी कांहीं उचित । माझें विचारावें हित । तुज मी ठाउका पतित । शरणागत परि जालों ॥१॥

येथें राया रंका एकी सरी । नाहीं भिन्नाभिन्न तुमच्या घरीं । पावलों पाय भलत्या परी । मग बाहेरी न घालावें ॥ध्रु.॥

ऐसें हें चालत आलें मागें । नाहीं मी बोलत वाउगें । आपुलिया पडिल्या प्रसंगें । कीर्ति हे जगे वाणिजेते ॥२॥

घालोनियां माथां बैसलों भार । सांडिला लौकिक वेव्हार । आधीं हे विचारिली थार । अविनाश पर पद ऐसें ॥३॥

येथें एक वर्म पाहिजे धीर । परि म्यां लेखिलें असार । देह हें नाशिवंत जाणार । धरिलें सार नाम तुझें ॥४॥

केली आराणुक सकळां हातीं । धरावें धरिलें तें चित्ती । तुका म्हणें सांगितलें संतीं । देई अंतीं ठाव मज देवा ॥५॥

६३३

बरवें झालें आलों जन्मासी । जोड जोडिली मनुष्य देहा ऐसी । महा लाभाची उत्तम रासी । जेणें सुखासी पात्र होइजे ॥१॥

दिलीं इंद्रियें हात पाय कान । डोळे मुख बोलावया वचन । जेणें तूं जोडसी नारायण । नासे जीवपण भवरोग ॥ध्रु.॥

तिळेंतीळ पुण्य सांचा पडे । तरि हें बहुतां जन्मीं जोडे । नाम तुझें वाचेसी आतुडे । समागम घडे संतांचा ॥२॥

ऐसिये पावविलों ठायीं । आतां मी कांई होऊं उतराई । येवढा जीव ठेवीन पायीं । तूं माझे आई पांडुरंगे ॥३॥

फेडियेला डोळियांचा कवळ । धुतला गुणदोषांचा मळ । लावूनि स्तनीं केलों सीतळ । निजविलों बाळ निजस्थानीं ॥४॥

नाहीं या आनंदासी जोडा । सांगतां गोष्टी लागती गोडा । आला आकारा आमुच्या चाडा । तुका म्हणे भिडा भक्तिचिया ॥५॥

६३४

अल्प भाव अल्प मती । अल्प आयुष्य नाहीं हातीं । अपराधाची वोळिलों मूर्ती । अहो वेदमूर्ती परियेसा ॥१॥

किती दोषा देऊं परिहार । गुणदोषें मळिलें अंतर । आदि वर्तमान भविष्याकार । गेला अंतपार ऐसें नाहीं ॥ध्रु.॥

विविध कर्म चौर्यांशी फेरा । त्रिविध भोग या शरीरा । कर्मकोठार पांजरा । जन्मजरामरणसांटवण ॥२॥

जीवा नाहीं कुडीचें लाहातें । यें भिन्न पंच भूतें । रचतें खचतें संचितें । असार रितें फलकट ॥३॥

पुत्र पत्नी सहोदर । मायबाप गोताचा पसर । मळितां काष्ठें लोटतां पूर । आदळीं दूर होती खलाळीं ॥४॥

म्हणोनि नासावें अज्ञान । इतुलें करीं कृपादान । कृपाळु तूं जनार्दन । धरूनि चरण तुका विनवी ॥५॥

६३५

ऐसी हे गर्जवूं वैखरी । केशव मुकुंद मुरारी । राम कृष्ण नामें बरीं । हरी हरी दोष सकळ ॥१॥

जनार्दना जगजीवना । विराटस्वरूपा वामना । महदादि मधुसूदना । भवबंधना तोडितिया ॥ध्रु.॥

चक्रपाणी गदाधरा । असुरमर्दना वीर्यवीरा । सकळमुगुटमणि शूरा । अहो दातारा जगदानिया ॥२॥

मदनमूर्ती मनमोहना । गोपाळगोपिकारमणा । नटनाट्यकौशल्य कान्हा । अहो संपन्ना सर्वगुणें ॥३॥

गुणवंता आणि निर्गुणा । सर्वसाक्षी आणि सर्वजाणा । करोनि अकर्ता आपणा । नेदी अभिमाना आतळों ॥४॥

कासयानें घडे याची सेवा । काय एक समर्पावें या देवा । वश्य तो नव्हे वांचुनि भावा । पाय जीवावेगळे न करी तुका ॥५॥

६३६

होतों तें चिंतीत मानसीं । नवस फळले नवसीं । जोडिते नारायणा ऐसी । अविट ज्यासी नाश नाहीं ॥१॥

धरिले जीवीं न सोडीं पाय । आलें या जीवित्वाचें काय । कैं हे पाविजेती ठाय । लाविली सोय संचितानें ॥ध्रु.॥

मज तों पडियेली होती भुली । चित्तीची अपसव्य चाली । होती मृगजळें गोवी केली । दृष्टी उघडली बरें जालें ॥२॥

आतां हा सिद्धी पावो भाव । मध्यें चांचल्यें न व्हावा जीव । ऐसी तुम्हां भाकीतसें कींव । कृपाळुवा जगदानिया ॥३॥

कळों येतें आपुले बुद्धी । ऐसें तों न घडतें कधीं । केवढे आघात ते मधीं । लज्जा रिद्धी उभी आड ठाके ॥४॥

कृपा या केली संतजनीं । माझी अळंकारिली वाणी । प्रीति हे लाविली कीर्तनीं । तुका चरणीं लोळतसे ॥५॥

६३७

तुझिया पार नाहीं गुणां । माझी अल्प मति नारायणा । भवतारका जी सुजाणा । एक विज्ञापना पायांपाशीं ॥१॥

काय जाणावें म्यां दीनें । तुझिये भक्तीचीं लक्षणें । धड तें तोंड धोऊं नेणें । परि चिंतनें काळ सारीं ॥ध्रु.॥

न लवीं आणीक कांहीं पिसें । माझिया मना वांयां जाय ऐसें । चालवीं आपुल्या प्रकाशें । हातीं सरिसें धरोनियां ॥२॥

तुज समर्पिली काया । जीवें भावें पंढरीराया । सांभाळीं समविषम डाया । करीं छाया कृपेची ॥३॥

चतुर तरीं चतुरां रावो । जाणता तरीं जीवांचा जीव । न्यून तो कोण एक ठाव । आरुष भाव परि माझा ॥४॥

होतें तें माझें भांडवल । पायांपें निवेदिले बोल । आदरा ऐसें पाविजे मोल । तुका म्हणे साच फोल तूं जाणसी ॥५॥

६३८

कां हो माझा मानियेला भार । ऐसा दिसे फार । अनंत पावविलीं उद्धार । नव्हे चि थार मज शेवटीं ॥१॥

पाप बळिवंत गाढें । तुज ही राहों सकतें पुढें । मागील कांहीं राहिलें ओढें । नवल कोडें देखियेलें ॥२॥

काय मानिती संतजन । तुमचें हीनत्ववचन । कीं वृद्ध जाला नारायण । न चले पण आधील तो ॥३॥

आतां न करावी चोरी । बहुत न धरावें दुरी । पडदा काय घरच्याघरीं । धरिलें दुरी तेव्हां धरिलें ॥४॥

नको चाळवूं अनंता । कासया होतोसि नेणता । काय तूं नाहीं धरीत सत्ता । तुका म्हणे आतां होई प्रगट ॥५॥

६३९

मज ते हांसतील संत । जींहीं देखिलेती मूर्तिमंत । म्हणोनि उद्वेगलें चत्ति । आहा च भक्त ऐसा दिसें ॥१॥

ध्यानीं म्या वर्णावेति कैसे । पुढें एकीं स्तुति केली असे । तेथूनि जीव निघत नसे । ऐसिये आश लागलोंसें ॥ध्रु.॥

कासया पाडिला जी धडा । उगा चि वेडा आणि वांकडा । आम्हां लेंकरांसि पीडा । एक मागें जोडा दुसर्याचा ॥२॥

सांगा कोणाचा अन्याय । ऐसें मी धरीतसें पाय । तूं तंव सम चि सकळां माय । काय अन्याय एक माझा ॥३॥

नये हा जरी कारणा । तरी कां व्यालेति नारायणा । वचन द्यावें जी वचना । मज अज्ञाना समजावीं ॥४॥

बहुत दिवस केला बोभाट । पाहातां श्रमलों ते वाट । तुका म्हणे विस्तारलें ताट । काय वीट आला नेणों स्वामी ॥५॥

६४०

बरें जालें आजिवरी । नाहीं पडिलों मृत्याचे आहारीं । वांचोन आलों एथवरी । उरलें तें हरी तुम्हां समर्पण ॥१॥

दिला या काळें अवकाश । नाहीं पावलें आयुष्य नाश । कार्या कारण उरलें शेष । गेलें तें भूस जावो परतें ॥ध्रु.॥

बुडणें खोटें पावतां थडी । स्वप्नीं जाली ओढाओढी । नासली जागृतीची घडी । साच जोडी शेवटीं गोड घास ॥२॥

तुम्हासि पावविली हाक । तेणें निरसला धाक । तुमचें भातें हें कवतुक । जे शरणागत लोक रक्षावे ॥३॥

रवीच्या नावें निशीचा नाश । उदय होतां चि प्रकाश । अतां कैचा आम्हां दोष । तूं जगदीश कैवारी ॥४॥

आतां जळो देह सुख दंभ मान । न करीं याचें साधन । तूं जगदादि नारायण । आलों शरण तुका म्हणे ॥५॥

६४१

आतां माझा नेणों परतों भाव । विसावोनि पायीं ठेविला जीव । सकळां लाभांचा हा ठाव । ऐसा वाव जाला चित्तीठायीं ॥१॥

भांडवल गांठी तरि विश्वास । जालों तों जालों निश्चय दास । न पाहें मागील ते वास । पुढती सोस सेवेचा ची ॥ध्रु.॥

आहे तें निवेदिलें सर्व । मी हें माझें मोडियला गर्व । अकाळीं काळ अवघें पर्व । जाला भरवसा कृपेलाभाचा ॥२॥

वेव्हारीं वेव्हारा अनंत । नाहीं यावांचुनी जाणत । तरी हें समाधान चत्ति । लाभहानी नाहीं येत अंतरा ॥३॥

करूनि नातळों संसारा । अंग भिन्न राखिला पसारा । कळवळा तो जीवनीं खरा । बीजाचा थारा दुरी आघात ॥४॥

बहु मतापासूनि निराळा । होऊनि राहिलों सोंवळा । बैसल्या रूपाचा कळवळा । तुका म्हणे डोळां लेइलों तें ॥५॥

६४२

तुळसीमाळा घालुनी कंठीं । उभा विटेवरी जगजेठी । अवलोकोनि पुंडलीका दृष्टी । असे भीमातटीं पंढरीनाथ ॥१॥

भुक्तिमुक्ति जयाच्या कामारी । रिद्धीसिद्धी वोळगती द्वारीं । सुदर्शन घरटी करी । काळ कांपे दुरी धाकें तया ॥२॥

जगज्जननी असे वाम भागीं । भीमकी शोभली अर्धांगीं । जैसी विद्युल्लता झमके मेघीं । दरुषणें भंगी महा दोष ॥३॥

सुखसागर परमानंदु । गोपीगोपाळां गोधनां छंदु । पक्षीश्वापदां जयाचा वेधु । वाहे गोविंदु पांवा छंदें ॥४॥

मुखमंडित चतुर्भुजा । मनमोहना गरुडध्वजा । तुका म्हणे स्वामी माझा । पावे भक्तिकाजा लवलाहीं ॥५॥

६४३

हातींचें न संडावें देवें । शरण आलों जीवें भावें । आपुलें ऐसें म्हणावें । करितों जीवें निंबलोण ॥१॥

बैसतां संतांचे पंगती । कळों आलें कमळापती । आपुलीं कोणी च नव्हती । निश्चय चित्तीं दृढ जाला ॥ध्रु.॥

येती तुझिया भजना आड । दाविती प्रपंचाचें कोड । कनिष्ठीं रुचि ठेऊनि गोड । देखत नाड कळतसे ॥२॥

मरती मेलीं नेणों किती । तो चि लाभ तयाचे संगती । म्हणोनि येतों काकुलती । धीर तो चित्ती दृढ द्यावा ॥३॥

सुखें निंदोत हे जन । न करीं तयांशीं वचन । आदिपिता तूं नारायण । जोडी चरण तुमचे तें ॥४॥

आपलें आपण न करूं हित । करूं हें प्रमाण संचित । तरी मी नष्ट चि पतित । तुका म्हणे मज संत हांसती ॥५॥

६४४

बरवें जालें लागलों कारणीं । तुमचे राहिलों चरणीं । फेडीन संतसंगती धणी । गर्जइल गुणीं वैखरी ॥१॥

न वंचें शरीर सेवेसी । काया वाचा आणि मनेसीं । जालों संताची अंदणी दासी । केला याविशीं निर्धार ॥ध्रु.॥

जीवनीं राखिला जिव्हाळा । जालों मी मजसी निराळा । पंचभूतांचा पुतळा । सहज लीळा वर्ततसे ॥२॥

जयाचें जया होईल ठावें । लाहो या साधियेला भावें । ऐसें होतें राखियलें जीवें । येथूनि देवें भोवहुनी ॥३॥

आस निरसली ये खेपे । अवघे पंथ जाले सोपे । तुमचे दीनबंधु कृपें । दुसरें कांपे सत्ताधाकें ॥४॥

अंकिले पणें आनंदरूप । आतळों नये पुण्यपाप । सारूनि ठेविले संकल्प । तुका म्हणे आपें आप एकाएकीं ॥५॥

६४५

अवघ्या दशा येणें साधती । मुख्य उपासना सगुणभक्ति। प्रगटे हृदयींची मूर्ती । भावशुद्धी जाणोनियां ॥१॥

बीज आणि फळ हरींचे नाम । सकळ पुण्य सकळ धर्म । सकळां कळांचें हे वर्म । निवारी श्रम सकळ ही ॥ध्रु.॥

जेथें कीर्तन हें नामघोष । करिती निर्लज्ज हरीचे दास । सकळ वोथंबले रस । तुटती पाश भवबंधाचे ॥२॥

येती अंगा वसती लक्षणें । अंतरीं देवें धरिलें ठाणें । आपण चि येती तयाचा गुण । जाणें येणें खुंटे वस्तीचें ॥३॥

न लगे सांडावा आश्रम । उपजले कुळींचे धर्म । आणीक न करावे श्रम । एक पुरे नाम विठोबाचें ॥४॥

वेदपुरुष नारायण । योगियांचें ब्रम्ह शून्य । मुक्ता आत्मा परिपूर्ण । तुका म्हणे सगुण भोळ्या आम्हां ॥५॥

६४६

श्रीअनंता मधुसूदना । पद्मनाभा नारायणा । जगव्यापका जनादऩना । आनंदघना अविनाशा ॥१॥

सकळदेवा आदिदेवा । कृपाळुवा जी केशवा । महा महानुभवा । सदाशिवा सहजरूपा ॥ध्रु.॥

चक्रधरा विश्वंभरा । गरुडध्वजा करुणाकरा । सहस्रपादा सहस्रकरा । क्षीरसागरा शेषशयना ॥२॥

कमलनयना कमलापती । कामिनीमोहना मदनमूर्ती । भवतारका धरित्या क्षिती । वामनमूर्ती त्रिविक्रमा ॥३॥

अगा ये सगुणा निर्गुणा । जगज्जनित्या जगज्जीवना । वसुदेवदेवकीनंदना । बाळरांगणा बाळकृष्णा ॥४॥

तुका आला लोटांगणी । मज ठाव द्यावा जी चरणीं । हे चि करीतसें विनवणी । भवबंधनीं सोडवावें ॥५॥

६४७

आतां येणें बळें पंढरीनाथ । जवळी राहिला तिष्ठत । पाहातां न कळे जयाचा अंत । तो चि हृदयांत घालूं आतां ॥१॥

विसरोनि आपुला देहपणभाव । नामें चि भुलविला पंढरीराव । न विचारी याती कुळ नांव । लागावया पाव संतांचे ॥२॥

बरें वर्म आलें आमुचिया हातां । हिंडावें धुंडावें न लगतां । होय अविनाश सहाकारी दाता । चतुर्भुज संता परि धाकें ॥३॥

होय आवडी सानें थोर । रूप सुंदर मनोहर । भक्तिप्रिय लोभापर । करी आदर याचकपणें ॥४॥

तें वर्म आलें आमुच्या हाता । म्हणोनि शरण निघालों संतां । तुका म्हणे पंढरीनाथा । न सोडी आतां जीवें भावें ॥५॥

६४८

माझा तंव खुंटला उपाव । जेणें तुझे आतुडती पाव । करूं भक्ति तरि नाहीं भाव । नाहीं हातीं जीव कवणेविशीं ॥१॥

धर्म करूं तरि नाहीं चत्ति । दान देऊं तरि नाहीं वत्ति । नेणें पुजों ब्राम्हण अतीत । नाहीं भूतदया पोटा हातीं ॥२॥

नेणें गुरुदास्य संतसेवन । जप तप अनुष्ठान । नव्हे वैराग्य वनसेवन । नव्हे दमन इंद्रियांसी ॥३॥

तीर्थ करूं तरि मन नये सवें । व्रत करूं तरि विधि नेणें स्वभावें । देव जरि आहे म्हणों मजसवें । तरि आपपरावें न वंचे ॥४॥

म्हणोनि जालों शरणागत । तुझा दास मी अंकित । यास कांहीं न लगे संचित । जालों निश्चिंत तुका म्हणे ॥५॥

६४९

तरि म्यां आळवावे कोणा । कोण हे पुरवील वासना । तुजवांचूनि नारायणा । लावी स्तना कृपावंते ॥१॥

आपुला न विचारी सिण । न धरीं अंगसंगें भिन्न । अंगीकारिलें राखें दीन । देई जीवदान आवडीचें ॥ध्रु.॥

माझिये मनासिहे आस । नित्य सेवावा ब्रम्हरस । अखंड चरणींचा वास । पुरवीं आस याचकाची ॥२॥

माझिया संचिताचा ठेवा । तेणें हे वाट दाविली देवा । एवढ्या आदराचा हेवा । मागें सेवादान आवडीनें ॥३॥

आळवीन करुणावचनीं । आणीक गोड न लगे मनीं । निद्राजागृती आणि स्वप्नीं । धरिलें ध्यानीं मनीं रूप ॥४॥

आतां भेट न भेटतां आहे । किंवा नाहीं ऐसें विचारूनि पाहें । लागला झरा अखंड आहे । तुका म्हणे साहे केलें अंतरीं ॥५॥

६५०

हें चि भवरोगाचें औषध । जन्म जरा तुटे व्याध । आणीक कांहीं नव्हे बाध । करील वध षड्वर्गा ॥१॥

सांवळें रूप ल्यावें डोळां । सा चौ अठरांचा गोळा । पदर लागों नेदी खळा । नाममंत्रमाळा विष्णुसहस्र ॥ध्रु.॥

भोजना न द्यावें अन्न । जेणें चुके अनुपान । तरीं च घेतल्याचा गुण । होईल जाण सत्य भाव ॥२||

नये निघों आपुलिया घरा । बाहेर लागों नये वारा । बहु बोलणें तें सारा । संग दुसरा वर्जावा ॥३॥

पास तें एक द्यावें वरी । नवनीताची होईल परी । होईल गुसळिलें तें निवारी । सार भीतरी नाहीं तया ॥४॥

न्हायें अनुतापीं पांघरें दिशा । स्वेद निघों दे अवघी आशा । होसिल मागें होतासि तैसा । तुका म्हणे दशा भोगीं वैराग्य ॥५॥

६५१

मागुता हा चि जन्म पावसी । भोगिलें सुखदुःख जाणसी। हें तों न घडे रे सायासीं । कां रे अंध होसी जाणोनियां ॥१॥

लक्ष चौर्यांशी न चुके फेरा । गर्भवासीं यातना थोरा । येउनि पडसी संदेहपुरा । वोळसा थोरा मायाजाळीं ॥२॥

पशु काय पापपुण्य जाणती । उत्तम मध्यम भोग भोगिती । कांहीं एक उपजतां मरती । बहिरीं अंध होती पांगुळ मुकीं ॥३॥

नरदेह निधान लागलें हातीं । उत्तम सार उत्तम गती । होइन देव चि म्हणती ते होती । तरि कां चित्ती न धरावें ॥४॥

क्षण एक मन स्थिर करूनी । साव होई डोळे उघडोनी । पाहें वेद बोलिले पुराणीं । तुका विनवणी करीतसे ॥५॥

६५२

दास्य करी दासांचें । उणें न साहे तयांचें । वाढिलें ठायींचें । भानें टाकोनियां धांवे ॥१॥

ऐसा कृपेचा सागर । विटे उभा कटीं कर । सर्वस्वें उदार । भक्तांलागीं प्रगटे ॥ध्रु.॥

हृदयीं श्रीवत्सलांछन । मिरवी भक्तांचें भूषण । नाहीं तयाचा सीण । सुख धरिलें लातेचें ॥२॥

सत्यभामा दान करी । उजुर नाहीं अंगीकारी । सेवकाच्या शिरीं । धरूनि चाले पादुका ॥३॥

राखे दारवंटा बळीचा । रथी जाला अर्जुनाचा । दास सेवकांचा । होय साचा अंकित ॥४॥

भिडा नो बोलवें पुंडलिकाशीं । उभा मर्यादा पाठीशीं । तुका म्हणे ऐसी । कां रे न भजा माउली ॥५॥

६५३

हरि तैसे हरीचे दास । नाहीं तयां भय मोह चिंता आस । होउनि राहाती उदास । बळकट कांस भक्तीची ॥१॥

धरूनि पाय तजिलें जन । न लगे मान मृत्तिकाधन । कंठीं नाम अमृताचें पान । न लगे आन ऐसें जालें ॥ध्रु.॥

वाव तरी उदंड च पोटीं । धीर सिंधु ऐसे जगजेठी । कामक्रोधा न सुटे मिठी । वेठी तरी गिर्हे राबवीती ॥२॥

बळें तरि नांगवती काळा । लीन तरि सकळांच्या तळा । उदार देहासी सकळा । जाणोनि कळा सर्व नेणते ॥३॥

संसार तो तयांचा दास । मोक्ष तें पाहातसे वास । रिद्धीसिद्धी देशटा त्रास । न शिवति यास वैष्णवजन ॥४॥

जन्ममृत्युस्वप्रांसारिखें । आप त्यां न दिसे पारखें । तुका म्हणे अखंडित सुखें । वाणी वदे मुखें प्रेमा अमृताची ॥५॥

६५४

बहुत जाचलों संसारीं । वसें गर्भि मातेच्या उदरीं । लक्ष चौर्यांशी योनिद्वारीं । जालों भिकारी याचक ॥१॥

जिणें पराधीन आणिकां हातीं । दृढ पाशीं बांधलों संचितीं । प्रारब्ध क्रियमाण सांगाती । भोवंडिती सत्ता आपुलिया ॥ध्रु.॥

न भरे पोट नाहीं विसांवा । नाहीं नेम एक ठाव गांवा । नाहीं सत्ता न फिरे ऐसी देवा । लाहे जीवा खापरीं तडफडी ॥२॥

काळ बहुत गेले ऐसिया रीती । आणीक पुढें नेणों किती । खंडणा नाहीं पुनरावृत्ती । मज कल्पांतीं तरी वेगळें ॥३॥

ऐसें दुःख कोण हरील माझें । कोणा भार घालूं आपुलें ओझें । भवसिंधुतारक नाम तुझें । धांवसि काजें आडलिया ॥४॥

आतां धांव घालीं नारायणा । मजकारणें रंका दीना । गुण न विचारीं अवगुणा । तुका करुणा भाकीतसे ॥५॥

६५५

जंव हें सकळ सद्धी आहे । हात चालावया पाये । तंव तूं आपुलें स्वहित पाहें । तीर्थयात्रे जायें चुकों नको ॥१॥

जंव काळ असे दुरी ठेला । तंव तूं हरिगुण गायें आइक वहिला । मनीं भाव धरूनि भला । न वंचें त्याला चुकों नको ॥२॥

जोडोनि धन न घलीं माती । ब्रम्हवृंदें पूजन इति । सत्य आचरण दया भूतीं । करीं सांगाती चुकों नको ॥३॥

दशा यौवन बाणली अंगीं । पांगिला नव्हें विषयसंगीं । काम क्रोध लोभ मोह त्यागीं । राहें संतसंगीं चुकों नको ॥५॥

मग तेथें न चले कांहीं । सत्ता संपदा राहेल ठायींच्या ठायीं । पुढें संचित जाईल ग्वाही । तुका म्हणे ते ही यमआज्ञा ॥५॥

६५६

ऐक पांडुरंगा एक मात । कांहीं बोलणें आहे एकांत । आम्हां जरी तारील संचित । तरी उचित काय तुझें ॥१॥

उसनें फेडितां धर्म तो कोण । काय तया मानवेल जन । काय गा मिरवूनि भूषण । वांयां थोरपण जनांमध्यें ॥ध्रु.॥

अन्न जरी न मिळे तयासी देणें । आगांतुक पात्र उचित दान । उपकार तरी धनमंत्रीपणें । जरी देणेंघेणें नाहीं आशा ॥२॥

शूर तों तयासी बोलिजे जाणा । पाठीशीं घालूनि राखे दीना । पार पुण्य नाहीं त्या भूषणा । ऐक नारायणा वचन हें ॥३॥

आतां पुढें बोलणें तें काई । मज तारिसी तरी च सही । वचन आपुलें सिद्धी नेई । तुका म्हणे तई मज कळसी ॥४॥

६५७

चांगलें नाम गोमटें रूप । निवती डोळे हरती ताप । विठ्ठल विठ्ठल हा जप । प्रगट स्वल्प । अति सार ॥१॥

शस्त्र हे निर्वाणींचा बाण । निकट समय अवसान । कोठें योजेल दश दान । खंडी नारायण दुःख चिंतनें ॥ध्रु.॥

सकळ श्रेष्ठांचें मत । पावे सिद्धी पाववी अनंत । म्हणोनि व्हावें शरणागत । आहे उचित एवढें चि ॥२॥

म्हणोनि रुसलों संसारा । सर्प विखार हा पांढरा । तुजशीं अंतर रे दातारा । या चि दावेदारानिमित्ति ॥३॥

येणें मज भोगविल्या खाणी । नसतां छंद लाविला मनीं । माजलों मी माझे भ्रमणीं । जाली बोडणी विटंबना ॥४॥

पावलों केलियाचा दंड । खाणी भोगिविल्या उदंड । आतां केला पाहिजे खंड । तुका दंडवत घाली देवा ॥५॥

६५८

चांगला तरी पूर्णकाम । गोड तरी याचें चि नाम । दयाळ तरी अवघा धर्म । भला तरी दासा श्रम होऊं नेदी ॥१॥

उदार तरी लक्ष्मीयेसी । जुंझार तरी कळिकाळासी । चतुर तरी गुणांची च रासी । जाणता तयासी तो एक ॥ध्रु.॥

जुनाट तरी बहु काळा । न कळे जयाची लीळा । नेणता गोवळीं गोवळा । लाघवी अवळाभुलवणा ॥२॥

गांढ्या तरी भावाचा अंकित । बराडी तरी उच्छिष्टाची प्रीत । ओंगळ तरी कुब्जेशीं रत । भ्याड अनंत बहु पापा ॥३॥

खेळतो येणें चि खेळावा । नट तो येणें चि आवगावा । लपोनि जीवीं न कळे जीवा । धरितां देवा नातुडेसी ॥४॥

उंच तरी बहुत चि उंच । नीच तरी बहुत चि नीच । तुका म्हणे बोलिलों साच । नाहीं अहाच पूजा केली ॥५॥

६५९

काय आम्ही भक्ति करणें कैसी । काय एक वाहावें तुम्हांसी । अवघा भरोनि उरलासी । वाणीं खाणीं रसीं रूपगंधी ॥१॥

कसें करूं इंद्रियां बंधन । पुण्यपापाचें खंडण । काय व्रत करूं आचरण । काय तुजविण उरलें तें ॥२॥

काय डोळे झांकुनियां पाहूं । मंत्रजप काय ध्याऊं । कवणें ठायीं धरूनि भाव । काय तें वाव तुजविण ॥३॥

काय हिंडों कवण दिशा । कवणे ठायीं पाय ठेवूं कैसा । काय तूं नव्हेसि न कळे तैसा । काय मी कैसा पाहों आतां ॥४॥

तुझिया नामाची सकळ । पूजा अर्चन मंत्र माळ । धूप दीप नैवेद्य फळ तांबूल । घेऊं पुष्पांजुळ तुका म्हणे ॥५॥

६६०

शरीर दुःखाचें कोठार । शरीर रोगाचें भांडार । शरीर दुगपधीची थार । नाहीं अपवित्र शरीरा ऐसें ॥१॥

शरीर उत्तम चांगलें । शरीर सुखाचें घोंसुलें । शरीरें साध्य होय केलें । शरीरें साधलें परब्रम्ह ॥ध्रु.॥

शरीर विटाळाचें अळें । मायामोहपाशजाळें । पतन शरीराच्या मुळें । शरीर काळें व्यापिलें ॥२॥

शरीर सकळ हें शुद्ध । शरीर निधींचा ही निध । शरीरें तुटे भवबंध । वसे मध्यें भोगी देव शरीरा ॥३॥

शरीर अविद्येचा बांधा । शरीर अवगुणाचा रांधा । शरीरीं वसे बहुत बाधा । नाहीं गुण सुदा एक शरीरीं ॥४॥

शरीरा दुःख नेदावा भोग । न द्यावें सुख न करीं त्याग । नव्हे वोखटें ना चांग । तुका म्हणे वेग करीं हरिभजनीं ॥५॥

६६१

इतुलें करीं भलत्या परी । परद्रव्य परनारी । सांडुनि अभिलाष अंतरीं । वर्ते वेव्हारीं सुखरूप ॥१॥

न करीं दंभाचा सायास । शांती राहें बहुवस । जिव्हे सेवीं सुगंधरस । न करीं आळस रामनामीं ॥२॥

जनमित्र होई सकळांचा । अशुभ न बोलावी वाचा । संग न धरावा दुर्जनाचा । करीं संतांचा सायास ॥३॥

करिसी देवाविण आस । अवघी होईल निरास । तृष्णा वाढविसी बहुवस । कधीं सुखास न पवसी ॥४॥

धरूनि विश्वास करीं धीर । करितां देव हा चि निर्धार । तयाचा वाहे योगक्षेमभार । नाहीं अंतर तुका म्हणे ॥५॥

६६२

संसारसिंधु हा दुस्तर । नुलंघवे उलंघितां पार । बहुत वाहाविलें दूर । न लगे चि तीर पैल थडी ॥१॥

किती जन्म जाला फेरा । गणित नाहीं जी दातारा । पडिलों आवर्ति भोंवरा । बहुता थोरा वोळसिया ॥ध्रु.॥

वाढलों परी नेणती बुद्धी । नाहीं परतली धरिली शुद्धी । मग म्यां विचारावें कधीं । ऐसी संधी सांडुनिया ॥२॥

अनेक खाणीं आहार निद्रा । भयमैथुनाचा चि थारा । बाळत्व तारुण्य जरा । प्रधान पुरा भोग तेथें ॥३॥

ऐसीं उलंघूनि आलों स्थळें । बहु भोवंडिलों काळें । आतां हें उगवावें जाळें । उजेडा बळें दिवसाच्या ॥४॥

सांडीन या संसाराची वाट । बहु येणें भोगविले कष्ट । दावी सत्या ऐसें नष्ट । तुका म्हणे भ्रष्ट जालों देवद्रोही ॥५॥

६६३

विठ्ठल भीमातीरवासी । विठ्ठल पंढरीनिवासी । विठ्ठल पुंडलिकापासीं । कृपादानाविसीं उदार ॥१॥

विठ्ठल स्मरणा कोंवळा । विठ्ठल गौरवीं आगळा । आधार ब्रम्हांडा सकळा । विठ्ठल लीळाविग्रही ॥ध्रु.॥

उभा चि परी न मनी सीण । नाहीं उद्धरितां भिन्न । समर्थाचे घरीं एक अन्न । आर्तभूता क्षणोक्षणा सांभाळी ॥२॥

रुचीचे प्रकार। आणिताती आदरें । कोठें ही न पडे अंतर । थोरां थोर धाकुट्या धाकुटा ॥३॥

करितां बळ धरितां नये । झोंबतां डोळे मनें च होय । आपुल्या उद्देशाची सोय । जाणे हृदयनिवासी ॥४॥

पान्हा तरी आल्या अंतर तेथें । तों नाहीं भरिलें रितें । करितों सेवन आइतें । तुका म्हणे चित्ते चित्त मेळवूनी ॥५॥

६६४

ताप हें हरण श्रीमुख । हरी भवरोगा ऐसें दुःख । अवलोकितां उपजे सुख । उभें सन्मुख दृष्टीपुढें ॥१॥

न पुरे डोळियांची धणी । सखोल कृपेची च खाणी । स्तवितां न पुरे वेदवाणी । तो हा समचरणी कृपानिधी ॥ध्रु.॥

रामकृष्णध्यान वामननारसिंहीं । उग्र आणि सौम्य कांहीं च नाहीं । सांपडे भरलीये वाही । भाव शुद्ध पाहीं याचें भातुकें ॥२॥

गुणगंभीर चतुर सुजाण । शूर धीर उदार नारायण । व्यापक तरी त्रिभुवन । मनमोहनलावण्य हें ॥३॥

ठाण हें साजिरें सुंदर । अविनाश अविकार । अनंत आणि अपार । तो हा कटीं कर धरिताहे ॥४॥

जयाची वाणी सुमनमाळा । परमामृतजिव्हाळा । अनंता अंगीं अनंत कळा । तुका जवळा चरण सेवे ॥५॥

कान्होबा नाट अभंग ७

६६५

अगा ये वैकुंटनायका । अगा ये त्रैलोक्यतारका । अगा जनार्दना जगव्यापका । अगा पाळका भक्तांचिया ॥१॥

अगा ये वसुदेवदेवकीनंदना । अगा ये गोपिकारमणा । अगा बळिबंध वामना । अगा निधाना गुणनिधी ॥ध्रु.॥

अगा ये द्रौपदीबांधवा । अगा ये सखया पांडवा । अगा जीवाचिये जीवा । अगा माधवा मधुसूदना ॥२॥

अगा महेश्वरा महाराजा । अगा श्रीहरी गरुडध्वजा । अगा सुंदरा सहस्रभुजा । पार मी तुझा काय वर्णू ॥३॥

अगा अंबऋषिपरंपरा । निलारंभ निर्विकारा । अगा गोवर्धन धरणीधरा । अगा माहेरा दीनाचिया ॥४॥

अगा धर्मराया धर्मशीळा । कृपासिंधु कृपाळा । अगा प्रेमाचिया कल्लोळा । सकळकळाप्रवीणा ॥५॥

अगा चतुरा सुजाणा । मधुरागिरा सुलक्षणा । अगा उदारा असुरमर्दना । राखें शरणा तुकयाबंधु ॥६॥

६६६

उभा देखिला भीमातीरीं । कर मिरवले कटावरी । पाउलें तरी सम चि साजिरीं । नाम तरी अनंत अतिगोड ॥१॥

शंखचक्रांकित भूषणें । जडितमेखळा चिद्रत्नें । पितांबर उटी शोभे गोरेपणें । लोपलीं तेणें रवितेजें ॥२॥

श्रवणीं कुंडलें देती ढाळ । दशांगुळीं मुद्रिका माळ । दंतओळी हिरे झळाळ । मुख निर्मळ सुखरासी ॥३॥

कडीं कडदोरा वांकी वेळा । बाहीं बाहुवटे पदक गळां । मृगनाभी रेखिला टिळा । लवती डोळां विद्युल्लता ॥४॥

सुंदरपणाची साम्यता । काय वणूप ते पावे आतां । तुकयाबंधु म्हणे रे अच्युता । धन्य ते मातापिता प्रसवली ॥५॥

६६७

एक मागणें हृषीकेशी । चित्ति द्यावें सांगतों वचनासी । मज अंतर तुझ्या चरणासी । न पडे ऐसी कृपा करीं ॥१॥

नको दुजी बुद्धी आणीक । रिद्धीसिद्धी परलोक । तूं स्वामी मी सेवक । खंडणा नको करूं ऐसी ॥ध्रु.॥

मना येईल तो जन्म देई । भलते कुळीं भलते ठायीं । तें मी सांकडें घालीत नाहीं । हृदयींहुनीं तूं न वजें ॥२॥

इतुलें करीं भलत्या परी । भलत्या भावें तुझें द्वारीं । राहेन दास होऊनि कामारी । वदो वैखरी नित्य नाम ॥३॥

नको विचारूं दुसरें आतां । शरण आलों जी पंढरीनाथा । तुकयाबंधु म्हणे रे अच्युता । आहेसि तूं दाता दानशूर ॥४॥

६६८

कई देखतां होईन डोळीं । सकळां भूतीं मूर्ति सांवळी । जीवा नांव भूमंडळीं । जळीं स्थळीं काष्ठीं पाषाणीं ॥१॥

ऐसा कृपा करील नारायण । जीव जगाचा होईन । प्रेमसागरीं बुडईन । होईल स्नान अनुतापीं ॥ध्रु.॥

ऐसा कई येईन दैवास । दृश्य नासोनि जाईल आस । सदा संतचरणीं देहाचा वास । सेवीन शेष धणीवरी ॥२॥

कई नवसा येतील अंकुर । सुखा नाहींसा होईल पार । अमृत तें पृथ्वीजळ सागर । वाहाती पूर आनंदाचे ॥३॥

प्रसन्न दया क्षमा शांति । कई नवविधा होईल भक्ति । भोगीन वैराग्यसंपत्ति । मनोरथ कळती तई पुरले ॥४॥

तुकयाबंधु म्हणे सांग । नव्हे तुजविण निरसेना पांग । म्हणोनि घातलें साष्टांग । पांडुरंगा वरी चरणा ॥५॥

६६९

तूं बळिया शिरोमणी । आहेसि माजी ये त्रिभुवनीं । रिघालों पाठी तुझी म्हणउनी । आतां करीन मी असेल तें ॥१॥

तूं देवा प्रतापदिनकर । सुरा असुरांचा सुर । महावीरां वीर धनुर्धर । मी तों पामर काय तेथें ॥ध्रु.॥

कृपासिंधु दीनवत्सल । फोडिली देवाची बंदशाळ । संहारूनि राक्षसदळ । शरणागत राजीं स्थापिला ॥२॥

उपकर्म करावा बहुत । तरी तूं जाणसी धर्मनीत । उचित काय तें अनुचित । राखें शरणागत आलों आतां ॥३॥

किती म्यां काय विनवावें । शरण आलों जीवें भावें । तुकयाबंधु म्हणे करावें । क्षेम अवघें येणें काळें ॥४॥

६७०

देवा मी चांडाळ चांडाळ । म्हणतां लागताहे वेळ । नसे पाहातां भूमंडळ । ऐसा अमंगळ खळ दुसरा ॥१॥

जन्मा उपजलियापासुनी । असत्य कर्म तें अझुनी । सत्य आचरण नेणें स्वप्नीं । निखळ खाणी अवगुणांची ॥२॥

भक्ति दया अथवा कथा । कानीं न साहवे वार्ता । अखंड विषयांची वेथा । अधम पुरता अधमाहुनी ॥३॥

काम क्रोध दंभ अहंकार । गर्व ताठा मद मत्सर । यांचें तरी माहेरघर । परउपकार वैरी तैसा ॥४॥

निंदा द्वेष घात विश्वास । करितां नाहीं केला आळस । करूं नये ते केले संतउपहास । अभक्ष तें ही भिक्षलें ॥५॥

पाळिलें नाहीं पितृवचन । सदा परद्वारीं परधनीं ध्यान । बोलों नये घडलें ऐसें अनोविन । दासीगमन आदिकरूनी ॥६॥

कायामनें वाचाइंद्रियांशीं । सकळ पापांची च राशी । तुकयाबंधु म्हणे ऐसियासी । आलों हृषीकेशी तुज शरण ॥७॥

६७१

काय काय करितों या मना । परी नाइके नारायणा । करूं नये त्याची करी विवंचना । पतना नेऊं आदरिलें ॥१॥

भलतिये सवें धांवे सैराट । वाट आडवाट दरे दरकुट । न विचारी कुडें कांहीं कपट । घात बळकट मांडियेला ॥२॥

न पुरती भ्रमणा दाही दिशा । सप्त ही पाताळ आकाशा । घाली उडी बळें चि देखोनि फांसा । केलों या देशा पाहुणा ॥३॥

चेतवूनि इंद्रियें सकळ । आशा तृष्णा कल्पना काम क्रोध काळ । दुराविली शुद्ध बुद्धी केली राळ । ऐसें चांडाळ अनिवार हें ॥४॥

आतां काय ऐसें करावें यासी । बहु जाचिलों केलों कासाविसी । तुकयाबंधु म्हणे हृषीकेशी । धांव मज ऐसी परी जाली ॥५॥

नाटाचे अभंग समाप्त ६३

६७२

काय खावें आतां कोणीकडे जावें । गांवांत राहावें कोण्या बळें ॥१॥

कोपला पाटील गांवचे हे लोक । आतां घाली भीक कोण मज ॥ध्रु.॥

आतां येणें चवी सांडिली म्हणती । निवाडा करिती दिवाणांत ॥२॥

भल्या लोकीं यास सांगितली मात । केला माझा घात दुर्बळाचा ॥३॥

तुका म्हणे याचा संग नव्हे भला । शोधीत विठ्ठला जाऊं आतां ॥४॥

६७३

संत मागे पाणी नेदी एक चूळ । दासीस आंघोळ ठेवी पाणी ॥१॥

संतासी देखोनी होय पाठमोरा । दासीचिया पोरा चुंबन देतो ॥ध्रु.॥

संतासी देखोनि करितो ढवाळ्या । भावें धुतो चोळ्या दासीचिया ॥२॥

तुका म्हणे त्याच्या तोंडावरी थुंका । जातो यमलोका भोगावया ॥३॥

६७४

एक प्रेमगुज ऐकें जगजेठी । आठवली गोष्टी सांगतसें ॥१॥

एक मृग दोन्ही पाडसांसहित । आनंदें चरत होती वनी ॥ध्रु.॥

अवचिता तेथें पारधी पावला । घेऊनियां आला श्वानें दोन्ही ॥२॥

एकीकडे त्याणें चिरिल्या वाघुरा । ठेविलें श्वानपुत्रा एकीकडे ॥३॥

एकीकडे तेणें वोणवा लाविला । आपण राहिला एकीकडे ॥४॥

चहूंकडोनियां मृगें वेढियेलीं । स्मरों तें लागलीं नाम तुझें ॥५॥

रामा कृष्णा हरी गोविंदा केशवा । देवाचिया देवा पावें आतां ॥६॥

कोण रक्षी आतां ऐसिये संकटीं । बापा जगजेठी तुजविण ॥७॥

आइकोनि तुम्ही तयांचीं वचनें । कृपाअंतःकरणें कळवळिलां ॥८॥

आज्ञा तये काळीं केली पर्जन्यासी । वेगीं पावकासी विझवावें ॥९॥

ससें एक तेथें उठवुनी पळविलें । तया पाठीं गेली श्वानें दोन्ही ॥१०॥

मृगें चमकोनी सत्वर चाललीं । गोविंदें रिक्षलीं म्हणोनियां ॥११॥

ऐसा तूं कृपाळु दयाळु आहेसी । आपुल्या भक्तांसी जीवलग ॥१२॥

ऐसी तुझी कीर्ती जीवीं आवडती । रखुमाईच्या पती तुका म्हणे ॥१३॥

६७५

आशाबद्ध वक्ता । धाक श्रोतयाच्या चित्ता ॥१॥

वांयां गेलें तें भजन । उभयतां लोभी मन ॥ध्रु.॥

बहिर्मुख एके ठायीं । तैसें जालें तया दोहीं ॥२॥

माप तैसी गोणी । तुका म्हणे रितीं दोन्ही ॥३॥

६७६

विठ्ठला रे तूं उदाराचा राव । विठ्ठला तूं जीव या जगाचा ॥१॥

विठ्ठला रे तूं उदाराची रासी । विठ्ठला तुजपाशीं सकळसिद्धी ॥ध्रु.॥

विठ्ठला रे तुझें नाम बहु गोड । विठ्ठला रे कोड पुरविसी ॥२॥

विठ्ठला रे तुझें श्रीमुख चांगलें । विठ्ठला लागलें ध्यान मनीं ॥३॥

विठ्ठला रे वाचे बोला बहुरस । विठ्ठला रे सास घेतला जीवें ॥४॥

विठ्ठला रे शोक करीतसे तुका । विठ्ठला तूं ये कां झडकरी ॥५॥

६७७

बाहिर पडिलों आपुल्या कर्तव्यें । संसारासि जीवें वेटाळिलों ॥१॥

एकामध्यें एक नाहीं मिळो येत । ताक नवनीत निवडीलें ॥ध्रु.॥

जालीं दोनी नामें एका चि मथनीं । दुसरिया गुणीं वेगळालीं ॥२॥

तुका म्हणे दाखविल्या मुक्ताफळीं । शिंपले चि स्वस्थळीं खुंटलिया ॥३॥

६७८

बरवा बरवा बरवा रे देवा तूं । जीवाहूनी आवडसी जीवा रे देवा तूं ॥१॥

पाहातां वदन संतुष्ट लोचन । जाले आइकतां गुण श्रवण रे देवा ॥ध्रु.॥

अष्टै अंगें तनु त्रिविध ताप गेला सीण । वर्णितां लक्षण रे देवा ॥२॥

मन जालें उन्मन अनुपम ग्रहण । तुकयाबंधु म्हणे महिमा नेणें रे ॥३॥

६७९

सोलीव जें सुख अतिसुखाहुनि । उभें हें अंगणीं वैष्णवांच्या ॥१॥

वृंदावन सडे चौक रंग माळा । नाचे तो सोहोळा देखोनियां ॥ध्रु.॥

भूषणमंडित सदा सर्वकाळ । मुद्रा आणि माळ तुळसी कंठीं ॥२॥

नामओघ मुखीं अमृताचें सार । मस्तक पवित्र सहित रजें ॥३॥

तुका म्हणे मोक्ष भक्तचिया मना । नये हा वासना त्याची करी ॥४॥

६८०

तीर्थेंचकेलीं कोटीवरी । नाहीं देखिली पंढरी ॥१॥

जळो त्याचें ज्यालेंपण । न देखे चि समचरण ॥ध्रु.॥

योग याग अनंत केले । नाहीं समचरण देखिले ॥२॥

तुका म्हणे विठ्ठलपायीं । अनंत तीर्थें घडिलीं पाहीं ॥३॥

६८१

कोणतें कारण राहिलें यामुळें । जें म्यां तुज बळें कष्टवावें ॥१॥

नाहीं जात जीव नाहीं होत हानी । सहज तें मनीं आठवलें ॥ध्रु.॥

नाहीं कांहीं चिंता मरतों उपवासी । अथवा त्या म्हैसी गाई व्हाव्या ॥२॥

हें तों तुज कळों येतसे अंतरीं । लाखणीक वरी साच भाव ॥३॥

तुका म्हणे देवा नासिवंतासाठीं । पायांसवें तुटी करिती तुझ्या ॥४॥

६८२

रामा अयोध्येच्या राया । दिनानाथा रे सखया ॥१॥

पाप ताप विघ्न हरीं । दिनानाथा सुख करीं ॥ध्रु.॥

भिलटीचिया रे उच्छिष्टा । स्वीकारिसी रे तूं भ्रष्टा ॥२॥

मी तों सलगीचें मूल । तुका म्हणे तू सखोल ॥३॥

६८३

तुजवरी ज्याचें मन । दरुषण दे त्याचें ॥१॥

कैसा जाती शुद्ध भाव । हात पाव ना वृत्ती ॥ध्रु.॥

अवघियांचा करूनि मेळा । तुज डोळां रोखिलें ॥२॥

तुका म्हणे तुज आड । लपोनि कोड दावीं देवा ॥३॥

६८४

विश्वव्यापी माया । तिणें झाकुळिलें छाया ॥१॥

सत्य गेलें भोळ्यावारी । अविद्येची चाली थोरी ॥ध्रु.॥

आपुलें चि मन । करवी आपणां बंधन ॥२॥

तुका म्हणे देवा । तुम्ही कोडीं हीं उगवा ॥३॥

६८५

पोटीं जन्मती रोग । तरि कां म्हणावे आप्तवर्ग ॥१॥

रानीं वसती औषधी । तरि कां म्हणाव्या निपराधी ॥२॥

तैसें शरीराचें नातें । तुका म्हणे सर्व आप्तें ॥३॥

६८६

नव्हे शब्द एक देशी । सांडी गवशी कोणाला ॥१॥

जाली माझी वैखरी । विश्वंभरी व्यापक ॥ध्रु.॥

मोकलिलें जावें बाणें । भाता जेणे वाइलें ॥२॥

आतां येथें कैचा तुका । बोले सिका स्वामीचा ॥३॥

६८७

गायनाचे रंगीं । शक्ति अद्भुत हे अंगीं ॥१॥

हें तों देणें तुमचें देवा । घ्यावी अखंडित सेवा ॥ध्रु.॥

अंगीं प्रेमाचें भरतें । नाहीं उतार चढतें ॥२॥

तुका म्हणे वाणी । नाम अमृताची खाणी ॥३॥

६८८

माप म्हणे मी मवितें । भरी धणी ठेवी रितें ॥१॥

देवा अभिमान नको । माझेठायीं देऊं सकों ॥ध्रु.॥

देशी चाले सिका । रितें कोण लेखी रंका ॥२॥

हातीं सूत्रदोरी । तुका म्हणे त्याची थोरी ॥३॥

६८९

कोण सांगायास । गेलें होतें देशोदेश ॥१॥

नेलें वार्यां हातीं माप । समर्थ तो माझा बाप ॥ध्रु.॥

कोणाची हे सत्ता । जाली वाचा वदविता ॥२॥

तुका म्हणे या निश्चयें । माझें निरसलें भय ॥३॥

६९०

सकळिकांच्या पायां माझी विनवणी । मस्तक चरणीं ठेवीतसें ॥१॥

अहो श्रोते वक्ते सकळ ही जन । बरें पारखुन बांधा गांठी ॥ध्रु.॥

फोडिलें भांडार धन्याचा हा माल । मी तंव हामाल भारवाही ॥२॥

तुका म्हणे चाली जाली चहूं देशी । उतरला कसीं खरा माल ॥३॥

६९१

कोण त्याचा पार पावला धुंडितां । पुढें विचारितां विश्वंभरा ॥१॥

अणुरेणु सूक्ष्मस्थूळा पार नाहीं । श्रुती नेती त्या ही खुंटलिया ॥ध्रु.॥

फळांत कीटक येवढें आकाश । ऐसीं तरुवरास अनेक किती ॥२॥

दाविलें अनंतें अर्जुनासि पोटीं । आणीक त्या सृष्टी कृष्णलोक ॥३॥

तुका म्हणे लागा संतांचिये कासे । ठाव घेतां कैसे वांचा जीवें ॥४॥

६९२

जें जें कांही करितों देवा । तें तें सेवा समर्पे ॥१॥

भेद नाहीं सर्वात्मना । नारायणा तुज मज ॥ध्रु.॥

आम्ही दुजें नेणों कोणा । हें चि मना मन साक्ष ॥२॥

तुका म्हणे जगन्नाथा । हें अन्यथा नव्हे कीं ॥३॥

६९३

स्तुति करूं तरी नव्हे चि या वेदा । तेथें माझा धंदा कोणीकडे ॥१॥

परी हे वैखरी गोडावली सुखें । रसना रस मुखें इच्छीतसे ॥ध्रु.॥

रूप वर्णावया कोठें पुरे मती । रोमीं होती जाती ब्रम्हांडें हीं ॥२॥

तुका म्हणे तूं ऐसा एक साचा । ऐसी तंव वाचा जाली नाहीं ॥३॥

६९४

तुज वर्णी ऐसा तुज विण नाहीं । दुजा कोणी तीहीं त्रिभुवनीं ॥१॥

सहस्रमुखें शेष सिणला बापुडा । चिरलिया धडा जिव्हा त्याच्या ॥ध्रु.॥

अव्यक्त अलक्षा अपारा अनंता । निर्गुणा सचिद नारायणा ॥२॥

रूप नाम घेसी आपुल्या स्वइच्छा । होसी भाव तैसा त्याकारणें ॥३॥

तुका म्हणे जरी दाविसी आपणा । तरि च नारायणा कळों येसी ॥४॥

६९५

पूर आला आनंदाचा । लाटा उसळती प्रेमाच्या ॥१॥

बांधूं विठ्ठलसांगडी । पोहुनि जाऊं पैल थडी । अवघे जन गडी । घाला उडी भाई नो ॥ध्रु.॥

हें तों नाहीं सर्वकाळ । अमुप अमृतांचें जळ ॥२॥

तुका म्हणे थोरा पुण्यें । ओघ आला पंथें येणें ॥३॥

६९६

आणीक दुसरें मज नाहीं आतां । नेमिलें या चित्तीपासुनियां ॥१॥

पांडुरंग मनीं पांडुरंग ध्यानीं । जाग्रतीं स्वप्नीं पांडुरंग ॥ध्रु.॥

पडिलें वळण इंद्रियां सकळां । भाव तो निराळा नाहीं दुजा ॥२॥

तुका म्हणे नेत्रीं केलें ओळखण । साजिरें तें ध्यान विटेवरी ॥३॥

६९७

मी तों सर्वभावें अनधिकारी । होइल कैसी परी नेणों देवा ॥१॥

पुराणींचे अर्थ आणितां मनास । होय कासावीस जीव माझा ॥ध्रु.॥

इंद्रियांचीं आम्ही पांगिलों अंकितें । त्यांचे रंगीं चत्ति रंगलेंसे ॥२॥

एकाचें ही मज न घडे दमन । अवघीं नेमून कैसीं राखों ॥३॥

तुका म्हणे मज तारीं पंढरीराया । नाहीं तरी वांयां गेलों दास ॥४॥

६९८

लक्षूनियां योगी पाहाती आभास । तें दिसे आम्हांस दृष्टीपुढें ॥१॥

कर दोनी कटी राहिलासे उभा । सांवळी हे प्रभा अंगकांती ॥ध्रु.॥

व्यापूनि वेगळें राहिलेंसे दुरी । सकळां अंतरीं निर्विकार ॥२॥

रूप नाहीं रेखा नाम ही जयासी । आपुला मानसीं शिव ध्याय ॥३॥

अंत नाहीं पार वर्णा नाहीं थार । कुळ याति शिर हस्त पाद ॥४॥

अचेत चेतलें भक्ताचिया सुखें । आपुल्या कौतुकें तुका म्हणे ॥५॥

६९९

कैसें करूं ध्यान कैसा पाहों तुज । वर्म दावीं मज याचकासी ॥१॥

कैसी भक्ति करूं सांग तुझी सेवा । कोण्या भावें देवा आतुडसी ॥ध्रु.॥

कैसी कीर्ती वाणूं कैसा लक्षा आणूं । जाणूं हा कवण कैसा तुज ॥२॥

कैसा गाऊं गीतीं कैसा ध्याऊं चित्ती । कैसी स्थिती मती दावीं मज ॥३॥

तुका म्हणे जैसें दास केलें देवा । तैसें हें अनुभवा आणीं मज ॥४॥

७००

निगमाचें वन । नका शोधूं करूं सीण ॥१॥

या रे गौळियांचे घरीं । बांधलें तें दावें वरी ॥ध्रु.॥

पीडलेती भ्रमें । वाट न कळतां वर्में ॥२॥

तुका म्हणे भार । माथा टाका अहंकार ॥३॥

७०१

मन वोळी मना । बुद्धी बुद्धी क्षण क्षणां ॥१॥

मी च मज राखण जालों । ज्याणें तेथें चि धरिलों ॥ध्रु.॥

जें जें जेथें उठी । तें तें तया हातें कुंटी ॥२॥

भांजिली खांजनी । तुका साक्ष उरला दोन्ही ॥३॥

७०२

ब्रम्ह न लिंपे त्या मेळें । कर्माअकर्मा वेगळें ॥१॥

तो चि एक तया जाणे । पावे अनुभविलें खुणें ॥ध्रु.॥

शोच अशौचाचे संधी । तन आळा तना चि मधीं ॥२॥

पापपुण्यां नाहीं ठाव । तुका म्हणे सहज भाव ॥३॥

७०३

काय दरा करील वन । समाधान नाहीं जंव ॥१॥

तरी काय तेथें असती थोडीं । काय जोडी तयांसी ॥ध्रु.॥

रिगतां धांवा पेंवामध्यें । जोडे सिद्धी ते ठायीं ॥२॥

काय भस्म करील राख । अंतर पाख नाहीं तों ॥३॥

वर्णाआश्रमाचे धर्म । जाती श्रम जालिया ॥४॥

तुका म्हणे सोंग पाश । निरसे आस तें हित ॥५॥

७०४

तें हीं नव्हे जें करितां कांहीं । ध्यातां ध्यायीं तें ही नव्हे ॥१॥

तें ही नव्हे जें जाणवी जना । वाटे मना तें नव्हे ॥ध्रु.॥

त्रास मानिजे कांटाळा । अशुभ वाचाळा तें ही नव्हे ॥२॥

तें ही नव्हे जें भोंवतें भोंवे । नागवें धांवे तें ही नव्हे ॥३॥

तुका म्हणे एक चि आहे । सहजिं पाहें सहज ॥४॥

७०५

बोल बोलतां वाटे सोपें । करणी करितां टीर कांपे ॥१॥

नव्हे वैराग्य सोपारें । मज बोलतां न वटे खरें ॥धु.॥

विष खावें ग्रासोग्रासीं । धन्य तो चि एक सोसी ॥२॥

तुका म्हणे करूनि दावी । त्याचे पाय माझे जीवीं ॥३॥

७०६

होईन भिकारी । पंढरीचा वारकरी ॥१॥

हा चि माझा नेम धर्म । अवघें विठोबाचें नाम ॥धु.॥

हे चि माझी उपासना । लागन संतांच्या चरणा ॥२॥

तुका म्हणे देवा । करीन ते भोळी सेवा ॥३॥

७०७

सांटविला हरी । जींहीं हृदयमंदिरीं ॥१॥

त्यांची सरली वेरझार । जाला सफळ व्यापार ॥धु.॥

हरी आला हाता । मग कैंची भय चिंता । तुका म्हणे हरी । कांहीं उरों नेदी उरी ॥३॥

७०८

मोक्ष तुमचा देवा । तुम्ही दुर्लभ तो ठेवा ॥१॥

मज भक्तीची आवडी । नाहीं अंतरीं ते गोडी ॥धु.॥

आपल्या प्रकारा । करा जतन दातारा ॥२॥

तुका म्हणे भेटी । पुरे एक चि शेवटीं ॥३॥

७०९

नामपाठ मुक्ताफळांच्या ओवणी । हें सुख सगुणीं अभिनव ॥१॥

तरी आम्ही जालों उदास निर्गुणा । भक्तांचिया मना मोक्ष नये ॥धु.॥

द्यावें घ्यावें ऐसें येथें उरे भाव । काय ठाया ठाव पुसोनियां ॥२॥

तुका म्हणे आतां अभयदान करा । म्हणा विश्वंभरा दिलें ऐसें ॥३॥

७१०

भवसिंधूचें काय कोडें । दावी वाट चाले पुढें ॥१॥

तारूं भला पांडुरंग । पाय भिजों नेदी अंग ॥ध्रु.॥

मागें उतरिलें बहुत । पैल तिरीं साधुसंत ॥२॥

तुका म्हणे लाग वेगें । जाऊं तयाचिया मागें ॥३॥

७११

नाहीं साजत हो मोठा । मज अळंकार खोटा ॥१॥

असें तुमचा रजरेण । संतां पायींची वाहाण ॥ध्रु.॥

नाहीं स्वरूपीं ओळखी । भक्तिभाव करीं देखीं ॥२॥

नाहीं शून्याकारीं । क्षर ओळखी अक्षरीं ॥३॥

नाहीं विवेक या ठायीं । आत्मा अनात्मा काई ॥४॥

कांहीं नव्हें तुका । पांयां पडने हें ऐका ॥५॥

७१२

सत्य साच खरें । नाम विठोबाचें बरें ॥१॥

जेणें तुटती बंधनें । उभयलोकीं कीर्ति जेणें ॥ध्रु.॥

भाव ज्याचे गांठी । त्यासी लाभ उठाउठी ॥२॥

तुका म्हणे भोळा । जिंकुं जाणे कळिकाळा ॥३॥

७१३

सत्य तो आवडे । विकल्पानें भाव उडे ॥१॥

आम्ही तुमच्या कृपादानें । जाणों शुद्ध मंद सोनें ॥ध्रु.॥

आला भोग अंगा । न लवूं उसीर त्या त्यागा ॥२॥

तुका म्हणे देवा । अंजन ते तुझी सेवा ॥३॥

७१४

करावें चिंतन । तें चि बरें न भेटून ॥१॥

बरवा अंगीं राहे भाव । तो गे तो चि जाणा देव ॥ध्रु.॥

दर्शणाची उरी । अवस्था चि अंग धरी ॥२॥

तुका म्हणे मन । तेथें सकळ कारण ॥३॥

७१५

जें जें जेथें पावे । तें तें समर्पावें सेवे ॥१॥

सहज पूजा या चि नांवें । गळित अभिमानें व्हावें ॥ध्रु.॥

अवघें भोगितां गोसावी । आदीं आवसानीं जीवी ॥२॥

तुका म्हणे सिण । न धरितां नव्हे भिन्न ॥३॥

७१६

नसे तरी मनो नसो । परी वाचे तरी वसो ॥१॥

देह पडो या चिंतनें । विठ्ठलनामसंकीर्तनें ॥ध्रु.॥

दंभस्थिती भलत्या भावें । मज हरिजन म्हणावें ॥२॥

तुका म्हणे काळें तरी । मज सांभाळील हरी ॥३॥

७१७

नये जरी कांहीं । तरी भलतें चि वाहीं ॥१॥

म्हणविल्या ढास । कोण न धरी वेठीस ॥ध्रु.॥

समर्थाच्या नांवें । भलतैसें विकावें ॥२॥

तुका म्हणे सत्ता । वरी असते बहुतां ॥३॥

७१८

न संडवे अन्न । मज न सेववे वन ॥१॥

म्हणउनी नारायणा । कींव भाकितों करुणा ॥ध्रु.॥

नाहीं अधिकार । कांहीं घोकाया अक्षर ॥२॥

तुका म्हणे थोडें । आयुष्य अवघें चि कोडें ॥३॥

७१९

एकांचीं उत्तरें । गोड अमृत मधुरें ॥१॥

ऐशा देवाच्या विभुती । भिन्न प्रारब्धाची गती ॥ध्रु.॥

एकांचीं वचनें । कडु अत्यंत तीक्ष्णें ॥२॥

प्रकाराचें तीन । तुका म्हणे केलें जन ॥३॥

७२०

वचनें ही नाड । न बोले तें मुकें खोड ॥१॥

दोहीं वेगळें तें हित । बोली अबोलणी नीत ॥ध्रु.॥

अंधार प्रकाशी । जाय दिवस पावे निशी ॥२॥

बीज पृथिवीच्या पोटीं । तुका म्हणे दावी दृष्टी ॥३॥

७२१

विचारा वांचून । न पवीजे समाधान ॥१॥

देह त्रिगुणांचा बांधा । माजी नाहीं गुण सुदा ॥ध्रु.॥

देवाचिये चाडे । देवा द्यावें जें जें घडे ॥२॥

तुका म्हणे होतें । बहु गोमटें उचितें ॥३॥

७२२

तुटे भवरोग । संचितक्रियमाणभोग ॥१॥

ऐसें विठोबाचें नाम । उच्चारितां खंडे जन्म ॥ध्रु.॥

वसों न सके पाप । पळे त्रिविध तो ताप ॥२॥

तुका म्हणे माया । होय दासी लागे पायां ॥३॥

७२३

मुसावलें अंग । रंगीं मेळविला रंग ॥१॥

एकीं एक दृढ जालें । मुळा आपुलिया आलें ॥ध्रु.॥

सागरीं थेंबुडा । पडिल्या निवडे कोण्या वाटा ॥२॥

तुका म्हणे नवें । नव्हे जाणावें हें देवें ॥३॥

७२४

अनुतापें दोष । जाय न लगतां निमिष ॥१॥

परि तो राहे विसावला । आदीं अवसानीं भला ॥ध्रु.॥

हें चि प्रायिश्चत । अनुतापीं न्हाय चित्त ॥२॥

तुका म्हणे पापा । शिवों नये अनुतापा ॥३॥

७२५

चहूं आश्रमांचे धर्म । न राखतां जोडे कर्म ॥१॥

तैसी नव्हे भोळी सेवा । एक भाव चि कारण देवा ॥ध्रु.॥

तपें इंद्रियां आघात । क्षणें एका वाताहात ॥२॥

मंत्र चळे थोडा । तरि धड चि होय वेडा ॥३॥

व्रतें करितां सांग । तरी एक चुकतां भंग ॥४॥

धर्म सत्व चि कारण । नाहीं तरी केला सिण ॥५॥

भूतदयेसि आघात । उंचनिच वाताहात ॥६॥

तुका म्हणे दुजें । विधिनिषेधाचें ओझें ॥७॥

७२६

सोडिला संसार । माया तयावरि फार ॥१॥

धांवत चाले मागें मागें । सुखदुःख साहे अंगे ॥ध्रु.॥

यानें घ्यावें नाम । तीसीकरणें त्याचें काम ॥२॥

तुका म्हणे भोळी । विठ्ठलकृपेची कोंवळी ॥३॥

७२७

बैसों खेळूं जेवूं । तेथें नाम तुझें गाऊं ॥१॥

रामकृष्णनाममाळा । घालूं ओवुनियां गळा ॥ध्रु.॥

विश्वास हा धरूं । नाम बळकट करूं ॥२॥

तुका म्हणे आतां । आम्हां जीवन शरणागतां ॥३॥

७२८

पाटीं पोटीं देव । कैचा हरिदासां भेव ॥१॥

करा आनंदें कीर्तन । नका आशंकितमन ॥ध्रु.॥

एथें कोठें काळ । करील देवापाशीं बळ ॥२॥

तुका म्हणे धनी । सपुरता काय वाणी ॥३॥

७२९

मनोमय पूजा । हे चि पढीयें केशीराजा ॥१॥

घेतो कल्पनेचा भोग । न मानेती बाह्य रंग ॥ध्रु.॥

अंतरींचें जाणे । आदिवर्तमान खुणे ॥२॥

तुका म्हणे कुडें । कोठें सरे त्याच्या पुढें ॥३॥

७३०

जाणे भक्तीचा जिव्हाळा । तो चि देवीचा पुतळा ॥१॥

आणीक नये माझ्या मना । हो का पंडित शाहाणा ॥ध्रु.॥

नामरूपीं जडलें चत्ति । त्याचा दास मी अंकित ॥२॥

तुका म्हणे नवविध । भक्ति जाणे तो चि शुद्ध ॥३॥

७३१

याजसाठीं वनांतरा । जातों सांडुनियां घरा ॥१॥

माझें दिठावेल प्रेम । बुद्धी होईल निष्काम ॥ध्रु.॥

अद्वैताची वाणी । नाहीं ऐकत मी कानीं ॥२॥

तुका म्हणे अहंब्रम्ह । आड येऊं नेदीं भ्रम ॥३॥

७३२

बुडतां आवरीं । मज भवाचे सागरीं ॥१॥

नको मानूं भार । पाहों दोषांचे डोंगर ॥ध्रु.॥

आहे तें सांभाळीं । तुझी कैसी ब्रीदावळी ॥२॥

तुका म्हणे दोषी । मी तों पातकांची राशी ॥३॥

७३३

अक्षई तें झालें । आतां न मोडे रचिलें ॥१॥

पाया पडिला खोले ठायीं । तेथें पुढें चाली नाहीं ॥ध्रु.॥

होतें विखुरलें । ताळा जमे झडती आलें ॥२॥

तुका म्हणे बोली । पुढें कुंटित चि जाली ॥३॥

७३४

तुझे थोर थोर । भक्त करिती विचार ॥१॥

जपतपादि साधनें । मज चिंतवेना मनें ॥ध्रु.॥

करुणावचनें । म्यां भाकावीं तुम्हां दीनें ॥२॥

तुका म्हणे घेई । माझें थोडें फार ठायीं ॥३॥

७३५

लावुनि काहाळा । सुखें करितों सोहोळा ॥१॥

सादवीत गेलों जना । भय नाहीं सत्य जाणां ॥ध्रु.॥

गात नाचत विनोदें । टाळघागर् यांच्या छंदें ॥२॥

तुका म्हणे भेव । नाहीं पुढें येतो देव ॥३॥

७३६

मुक्त कासया म्हणावें । बंधन तें नाहीं ठावें ॥१॥

सुखें करितों कीर्तन । भय विसरलें मन ॥ध्रु.॥

देखिजेना नास । घालूं कोणावरी कास ॥२॥

तुका म्हणे साहे । देव आहे तैसा आहे ॥३॥

७३७

ओनाम्याच्या काळें । खडें मांडविलें बाळें ॥१॥

तें चि पुढें पुढें काई । मग लागलिया सोई ॥ध्रु.॥

रज्जु सर्प होता । तोंवरी चि न कळतां ॥२॥

तुका म्हणे साचें । भय नाहीं बागुलाचें ॥३॥

७३८

आतां पुढें धरीं । माझे आठव वैखरी ॥१॥

नको बडबडूं भांडे । कांहीं वाउगें तें रांडें ॥ध्रु.॥

विठ्ठल विठ्ठल । ऐसे सांडुनियां बोल ॥२॥

तुका म्हणे आण । तुज स्वामीची हे जाण ॥३॥

७३९

काय नव्हे करितां तुज । आतां राखें माझी लाज ॥१॥

मी तों अपराधाची राशी । शिखा अंगुष्ट तोंपाशीं ॥ध्रु.॥

त्राहें त्राहें त्राहें । मज कृपादृष्टी पाहें ॥२॥

तुका म्हणे देवा । सत्या घ्यावी आतां सेवा ॥३॥

७४०

वंदीन मी भूतें । आतां अवघीं चि समस्तें ॥१॥

तुमची करीन भावना । पदोपदीं नारायणा ॥ध्रु.॥

गाळुनियां भेद । प्रमाण तो ऐसा वेद ॥२॥

तुका म्हणे मग । नव्हे दुजयाचा संग ॥३॥

७४१

पूजा पुज्यमान । कथे उभे हरिजन ॥१॥

ज्याची कीर्ती वाखाणिती । तेथें ओतली ते मुर्ती ॥ध्रु.॥

देहाचा विसर । केला आनंदें संचार ॥२॥

गेला अभिमान । लाज बोळविला मान ॥३॥

शोक मोह चिंता । याची नेणती ते वार्ता ॥४॥

तुका म्हणे सखे । विठोबा च ते सारिखे ॥५॥

७४२

भाव तैसें फळ । न चले देवापाशीं बळ ॥१॥

धांवे जातीपाशीं जाती । खुण येरयेरां चित्तीं ॥ध्रु.॥

हिरा हिरकणी । काढी आंतुनि आहिरणी ॥२॥

तुका म्हणे केलें । मन शुद्ध हें चांगलें ॥३॥

७४३

वरि बोला रस । कथी ज्ञान माजी फोस ॥१॥

ऐसे लटिके जे ठक । तयां येहे ना पर लोक ॥ध्रु.॥

परिस एक सांगे । अंगा धुळी हे न लगे ॥२॥

तुका म्हणे हाडें । कुतर्यां लाविलें झगडें ॥३॥

७४४

हे चि तुझी पूजा । आतां करीन केशीराजा ॥१॥

अवघीं तुझींच हें पदें । नमस्कारीन अभेदें ॥ध्रु.॥

न वर्जितदिशा । जाय तेथें चि सरिसा ॥२॥

नव्हे एकदेशी । तुका म्हणे गुणदोषीं ॥३॥

७४५

आपलें तों कांहीं । येथें सांगिजेसें नाहीं ॥१॥

परि हे वाणी वायचळ । छंद करविते बरळ ॥ध्रु.॥

पंचभूतांचा हा मेळा । देह सत्यत्वें निराळा ॥२॥

तुका म्हणे भुली । इच्या उफराट्या चाली ॥३॥

७४६

विठ्ठल नावाडा फुकाचा । आळविल्या साटीं वाचा ॥१॥

कटीं कर जैसे तैसे । उभा राहिला न बैसे ॥ध्रु.॥

न पाहे सिदोरी । जाती कुळ न विचारी ॥२॥

तुका म्हणे भेटी । हाका देतां उठाउठीं ॥३॥

७४७

कृपावंत किती । दीनें बहु आवडती ॥१॥

त्यांचा भार वाहे माथां । करी योगक्षेमचिंता ॥ध्रु.॥

भुलें नेदी वाट । करीं धरूनि दावी नीट ॥२॥

तुका म्हणे जीवें । अनुसरतां एका भावें ॥३॥

७४८

नेणती वेद श्रुति कोणी । आम्हां भाविकां वांचुनी ॥१॥

रूप आवडे आम्हांशी । तैसी जोडी हृषीकेशी ॥ध्रु.॥

आम्हीं भावें बळिवंत । तुज घालूं हृदयांत ॥२॥

तुका म्हणे तुज धाक । देतां पावसील हाक ॥३॥

७४९

मन गुंतलें लुलयां । जाय धांवोनि त्या ठाया ॥१॥

मागें परती तो बळी । शूर एक भूमंडळीं ॥ध्रु.॥

येऊनियां घाली घाला । नेणों काय होई तुला ॥२॥

तुका म्हणें येणें । बहु नाडिले शाहाणे ॥३॥

७५०

घेई माझे वाचे । गोड नाम विठोबाचें ॥१॥

तुम्ही घ्या रे डोळे सुख । पाहा विठोबाचें मुख ॥ध्रु.॥

तुम्ही ऐका रे कान । माझ्या विठोबाचे गुण ॥२॥

मना तेथें धांव घेई । राहें विठोबाचे पायीं ॥३॥

तुका म्हणे जीवा । नको सोडूं या केशवा ॥४॥

७५१

धणी न पुरे गुण गातां । रूप दृष्टी न्याहाळितां ॥१॥

बरवा बरवा पांडुरंग । कांति सांवळी सुरंग ॥ध्रु.॥

सर्वमंगळाचें सार । मुख सिद्धीचें भांडार ॥२॥

तुका म्हणे सुखा । अंतपार नाहीं लेखा ॥३॥

७५२

जरी मी नव्हतों पतित । तरि तूं पावन कैंचा येथ ॥१॥

म्हणोनि माझें नाम आधीं । मग तूं पावन कृपानिधी ॥ध्रु.॥

लोहो महिमान परिसा । नाहीं तरीं दगड जैसा ॥२॥

तुका म्हणे याचकभावें । कल्पतरु मान पावे ॥३॥

७५३

एक भाव चित्तीं । तरीं न लगे कांहीं युक्ती ॥१॥

कळों आलें जीवें । मज माझियाचि भावें ॥ध्रु.॥

आठव चि पुरे । सुख अवघें मोहो रे ॥२॥

तुका म्हणे मन । पूजा इच्छी नारायण ॥३॥

७५४

मज संतांचा आधार । तूं एकलें निर्विकार ॥१॥

पाहा विचारूनि देवा । नको आम्हांसवें दावा ॥ध्रु.॥

तुज बोल न बोलवे । आम्हां भांडायाची सवे ॥२॥

तुका म्हणे तरी । ऐक्यभाव उरे उरी ॥३॥

७५५

तुज मागणें तें देवा । आम्हां तुझी चरणसेवा ॥१॥

आन नेघों देसी तरी । रिद्धी सिद्धी मुक्ति चारी ॥ध्रु.॥

संतसंगति सर्वकाळ । थोर प्रेमाचा सुकाळ ॥२॥

तुका म्हणे नाम । तेणें पुरे माझें काम ॥३॥

७५६

तुझा शरणागत । जन्मोजन्मींचा अंकित ॥१॥

आणीक नेणें कांहीं हेवा । तुजवांचूनि केशवा ॥ध्रु.॥

हें चि माझें गाणें । तुझें नामसंकीर्तन ॥२॥

तुझ्या नामाचीं भूषणें । तुका म्हणे ल्यालों लेणें ॥३॥

७५७

उतरलों पार । सत्य झाला हा निर्धार ॥१॥

तुझें नाम धरिलें कंठीं । केली संसारासी तुटी ॥ध्रु.॥

आतां नव्हे बाधा । कोणेविशीं कांहीं कदा ॥२॥

तुका म्हणे कांहीं । आतां उरलें ऐसें नाहीं ॥३॥

७५८

क्रियामतिहीन । एक मी गा तुझें दीन ॥१॥

देवा करावा सांभाळ । वारीं माझी तळमळ ॥ध्रु.॥

नको माझे ठायीं । गुणदोष घालूं कांहीं ॥२॥

अपराधाच्या कोटी । तुका म्हणे घालीं पोटीं ॥३॥

७५९

नाहीं निर्मळ जीवन । काय करील साबण ॥१॥

तैसी चत्तिशुद्धी नाहीं । तेथें बोध करील काई ॥ध्रु.॥

वृक्ष न धरी पुष्पफळ । काय करील वसंतकाळ ॥२॥

वांजे न होती लेकरें । काय करावें भ्रतारें ॥३॥

नपुंसका पुरुषासी । काय करील बाइल त्यासी ॥४॥

प्राण गेलिया शरीर । काय करील वेव्हार ॥५॥

तुका म्हणे जीवनेंविण । पीक नव्हे नव्हे जाण ॥६॥

७६०

नवां नवसांचीं । जालों तुम्हासी वाणीचीं ॥१॥

कोण तुझें नाम घेतें । देवा पिंडदान देतें ॥ध्रु.॥

कोण होतें मागें पुढें । दुजें बोलाया रोकडें ॥२॥

तुका म्हणे पांडुरंगा । कोणा घेतासि वो संगा ॥३॥

७६१

एका बीजा केला नास । मग भोगेल कणीस ॥१॥

कळे सकळां हा भाव । लाहानथोरांवरी जीव ॥ध्रु.॥

लाभ नाहीं फुकासाठीं । केल्यावीण जीवासाठीं ॥२॥

तुका म्हणे रणीं । जीव देतां लाभ दुणी ॥३॥

७६२

आयुष्य गेलें वांयांविण । थोर झाली नागवण ॥१॥

आतां धांवें धांवें तरी । काय पाहातोसि हरी ॥ध्रु.॥

माझे तुझे या चि गती । दिवस गेले तोंडीं माती ॥२॥

मन वाव घेऊं नेदी । बुडवूं पाहे भवनदी ॥३॥

पडिला विषयाचा घाला । तेणें नागविलें मला ॥४॥

शरण आलों आतां धांवें । तुका म्हणे मज पावें ॥५॥

७६३

सोसोनि विपत्ती । जोडी दिली तुझे हातीं ॥१॥

त्याचा हा चि उपकार । अंतीं आम्हाशीं वेव्हार ॥ध्रु.॥

नामरूपा केला ठाव । तुज कोण म्हणतें देव ॥२॥

तुका म्हणे हरी । तुज ठाव दिला घरीं ॥३॥

७६४

आपुलें मागतां । काय नाहीं आम्हां सत्ता ॥१॥

परि या लौकिकाकारणें । उरीं ठेविली बोलणें ॥ध्रु.॥

ये चि आतां घडी । करूं बैसों ते ची फडी ॥२॥

Lतुका म्हणे करितों तुला । ठाव नाहींसें विठ्ठला ॥३॥

७६५

असो आतां किती । तुज यावें काकुलती ॥१॥

माझें प्रारब्ध हें गाढें । तूं बापुडें तयापुढें ॥ध्रु.॥

सोडवीन आतां । ब्रीदें तुझीं पंढरीनाथा ॥२॥

तुका म्हणे बळी । तो गांढ्याचे कान पिळी ॥३॥

७६६

काय नव्हे केलें । एका चिंतितां विठ्ठलें ॥१॥

सर्व साधनांचें सार । भवसिंधु उतरी पार ॥ध्रु.॥

योगायागतपें । केलीं तयानें अमुपें ॥२॥

तुका म्हणे जपा । मंत्र तीं अक्षरी सोपा ॥३॥

७६७

हो कां दुराचारी । वाचे नाम जो उच्चारी ॥१॥

त्याचा दास मी अंकित । कायावाचामनेंसहित ॥ध्रु.॥

नसो भाव चित्तीं । हरिचे गुण गातां गीतीं ॥२॥

करी अनाचार । वाचे हरिनामउच्चार ॥३॥

हो कां भलतें कुळ । शुचि अथवा चांडाळ ॥४॥

म्हणवी हरिचा दास । तुका म्हणे धन्य त्यास ॥५॥

७६८

हाकेसरिसी उडी । घालूनियां स्तंभ फोडी ॥१॥

ऐसी कृपावंत कोण । माझे विठाईवांचून ॥ध्रु.॥

करितां आठव । धांवोनियां घाली कव ॥२॥

तुका म्हणे गीती गातां । नामें द्यावी सायुज्यता ॥३॥

७६९

लोह चुंबकाच्या बळें । उभें राहिलें निराळें ॥१॥

तैसा तूं चि आम्हांठायीं । खेळतोसी अंतर्बाहीं ॥ध्रु.॥

भक्ष अग्नीचा तो दोरा । त्यासि वांचवी मोहरा ॥२॥

तुका म्हणे अधीलपणें । नेली लांकडें चंदनें ॥३॥

७७०

डोई वाढवूनि केश । भूतें आणिती अंगास ॥१॥

तरी ते नव्हति संतजन । तेथें नाहीं आत्मखुण ॥ध्रु.॥

मेळवूनि नरनारी । शकुन सांगती नानापरी ॥२॥

तुका म्हणे मैंद । नाहीं त्यापासीं गोविंद ॥३॥

७७१

गाढवाचे घोडे । आम्ही करूं दृष्टीपुढें ॥१॥

चघळी वाहाणा । माघारिया बांडा सुना ॥ध्रु.॥

सोंगसंपादनी । तरि करूं शुद्ध वाणी ॥२॥

तुका म्हणे खळ । करूं समयीं निर्मळ ॥३॥

७७२

बाईल मेली मुक्त जाली । देवें माया सोडविली ॥१॥

विठो तुझें माझें राज्य । नाहीं दुसर्   यांचें काज ॥ध्रु.॥

पोर मेलें बरें जालें । देवें मायाविरहित केलें ॥२॥

माता मेली मज देखतां । तुका म्हणे हरली चिंता ॥३॥

७७३

योग तप या चि नांवें । गळित व्हावें अभिमानें ॥१॥

करणें तें हें चि करा । सत्यें बरा व्यापार ॥ध्रु.॥

तरि खंडे येरझार । निघे भार देहाचा ॥२॥

तुका म्हणे मानामान । हें बंधन नसावें ॥३॥

७७४

करी संध्यास्नान । वारी खाउनियां अन्न ॥१॥

तया नाहीं लाभहानी । आदा वेंचाचिये मानीं ॥ध्रु.॥

मजुराचें धन । विळा दोर चि जतन ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं । अधीरासी देव कांहीं ॥३॥

७७५

वाखर घेउनि आलें । त्यासी तरवारेणें हालें ॥१॥

नव्हे आपुलें उचित । करुनि टाकावें फजित ॥ध्रु.॥

अंगुळिया मोडी । त्यासी काय सिलें घोडीं ॥२॥

नपुंसकासाठीं । तुका म्हणे न लगे जेठी ॥३॥

७७६

वर्णाश्रम करिसी चोख । तरि तूं पावसी उत्तम लोक ॥१॥

तुजला तें नाहीं ठावें । जेणें अंगें चि ब्रम्ह व्हावें ॥ध्रु.॥

जरि तूं जालासी पंडित । करिसी शब्दाचें पांडित्य ॥२॥

गासी तान मान बंध । हाव भाव गीत छंद ॥३॥

जाणसील तूं स्वतंत्र । आगमोक्त पूजायंत्र ॥४॥

साधनाच्या ओढी । डोळियांच्या मोडामोडी ॥५॥

तुका म्हणे देहीं । संत जाहाले विदेही ॥६॥

७७७

प्रेमसूत्र दोरी । नेतो तिकडे जातों हरी ॥१॥

मनेंसहित वाचा काया । अवघें दिलें पंढरीराया ॥ध्रु.||

सत्ता सकळ तया हातीं । माझी कींव काकुलती ॥२॥

तुका म्हणे ठेवी तैसें । आम्ही राहों त्याचे इच्छे ॥३॥

७७८

पाववील ठाया । पांडुरंग चिंतिलिया ॥१॥

त्यासी चिंतिलिया मनीं । चित्ता करी गंवसणी ॥ध्रु.॥

पावावया फळ । अंगीं असावें हें बळ ॥२॥

तुका म्हणे तई । सिद्धी वोळगती पायीं ॥३॥

७७९

धन्य भावशीळ । ज्याचें हृदय निर्मळ ॥१॥

पूजी प्रतिमेचे देव । संत म्हणती तेथें भाव ॥ध्रु.॥

विधिनिषेध नेणती । एक निष्ठा धरुनी चित्तीं ॥२॥

तुका म्हणे तैसें देवा । होणें लागे त्यांच्या भावा ॥३॥

७८०

आधीं च आळशी । वरी गुरूचा उपदेशी ॥१॥

मग त्या कैंची आडकाठी । विधिनिषेधाची भेटी ॥ध्रु.॥

नाचरवे धर्म । न करवे विधिकर्म ॥२॥

तुका म्हणे ते गाढव । घेती मनासवें धांव ॥३॥

७८१

नाचे टाळी पिटी । प्रेमें अंग धरणीं लोटी ॥१॥

माझे सखे ते सज्जन । भोळे भाविक हरिजन ॥ध्रु.॥

न धरिती लाज । नाहीं जनासवें काज ॥२॥

तुका म्हणे दाटे । कंठ नेत्रीं जळ लोटे ॥३॥

७८२

टिळा टोपी माळा देवाचें गवाळें । वागवी वोंगळ पोटासाटीं ॥१॥

तुळसी खोवी कानीं दर्भ खोवी शेंडी । लटिकी धरी बोंडी नासिकाची ॥ध्रु.॥

कीर्तनाचे वेळे रडे पडे लोळे । प्रेमेंविण डोळे गळताती ॥२॥

तुका म्हणे ऐसे मावेचे मइंद । त्यांपाशीं गोविंद नाहीं नाहीं ॥३॥

७८३

धन्य देहूं गांव पुण्य भूमि ठाव । तेथें नांदे देव पांडुरंग ॥१॥

धन्य क्षेत्रवासी लोक दइवाचे । उच्चारिती वाचे नामघोष ॥ध्रु.॥

कर कटी उभा विश्वाचा जनिता । वामांगीं ते माता रखुमादेवी ॥२॥

गरुड पारीं उभा जोडुनियां कर । अश्वत्थ समोर उत्तरामुख ॥३॥

दिक्षणे शंकर लिंग हरेश्वर । शोभे गंगातीर इंद्रायणी ॥४॥

लक्ष्मीनारायण बल्लाळाचें वन । तेथें अधिष्ठान सिद्धेश्वर ॥५॥

विघ्नराज द्वारीं बहिरव बाहेरी । हनुमंत शेजारीं सहित दोघे ॥६॥

तेथें दास तुका करितो कीर्तन । हृदयीं चरण विठोबाचे ॥७॥

शाक्तावर – अभंग १३

७८४

टंवकारूनि दृष्टी लावुनियां रंग । दावी झगमग डोळ्यांपुढें ॥१॥

म्हणती शिष्यासी लागली समाधी । लटकी चि उपाधी झकविती ॥ध्रु.॥

दीपाचिया ज्योती कोंडियेलें तेज । उपदेश सांजरात्रीमाजी ॥२॥

रांगोळिया चौक शृंगारुनी वोजा । आवरण पूजा यंत्र करी ॥३॥

पडदा लावोनियां दीप चहूं कोनीं । बैसोनि आसनीं मुद्रा दावी ॥४॥

नैवेद्यासी म्हणे करावें पक्वान्न । पात्रासी दिव्यान्न परवडी ॥५॥

जाला उपदेश कवळ घ्या रे मुखीं । आपोशन शेखीं बुडविलें ॥६॥

पाषांड करोनि मांडिली जीविका । बुडवी भाविकां लोकांप्रती ॥७॥

कायावाचामनें सोडवी संकल्प । गुरु गुरु जप प्रतिपादी ॥८॥

शुद्ध परमार्थ बुडविला तेणें । गुरुत्वभूषणें भोग भोगी ॥९॥

विधीचा ही लोप बुडविला वेद । शास्त्रांचा ही बोध हरविला ॥१०॥

योगाची धारणा नाहीं प्राणायाम । सांडी यम नेम नित्यादिक ॥११॥

वैराग्याचा लोप हरिभजनीं विक्षेप । वाढविलें पाप मतिलंडें ॥१२॥

तुका म्हणे गेलें गुरुत्व गुखाडी । पूर्वजांसी धाडी नर्कवासा ॥१३॥

७८५

शाक्त गधडा जये देशीं । तेथें राशी पापाच्या ॥१॥

सुकृताचा उदो केला । गोंधळ घाला इंद्रियें ॥ध्रु.॥

क्रोधरूपें वसे काम । तीचें नाम जपतसे ॥२॥

मद्यभक्षण मांगिण जाती । विटाळ चित्तीं सांटविला ॥३॥

स्तवुनियां पूजी रांड । न लजे भांड दाढीसी ॥४॥

तुका म्हणे भगवती । नेइल अंतीं आपणापें ॥५॥

७८६

राजा प्रजा द्वाड देश । शाक्त वास करिती तो ॥१॥

अधर्माचें उबड पीक । धर्म रंक त्या गांवीं ॥ध्रु.॥

न पिके भूमि कांपे भारें । मेघ वारें पीतील ॥२॥

तुका म्हणे अवघीं दुःखें । येती सुखें वस्तीसी ॥३॥

७८७

ऐसें कलियुगाच्या मुळें । जालें धर्माचें वाटोळें ॥१॥

सांडुनियां रामराम । ब्राम्हण म्हणती दोमदोष ॥ध्रु.॥

शिवों नये तीं निळी । वस्त्रें पांघरती काळीं ॥२॥

तुका म्हणे वृत्ति । सांडुनि गदा मागत जाती ॥३॥

७८८

अवघ्या पापें घडला एक । उपासक शक्तीचा ॥१॥

त्याचा विटाळ नको अंगा । पांडुरंगा माझिया ॥ध्रु.॥

काम क्रोध मद्य अंगीं । रंगला रंगीं अवगुणी ॥२॥

करितां पाप न धरी शंका । म्हणे तुका कोणी ही ॥३॥

७८९

वारितां बळें धरितां हातीं । जुलुमें जाती नरकामधीं ॥१॥

रंडीदासाप्रति कांहीं । उपदेश तो ही चालेना ॥ध्रु.॥

जन्म केला वाताहात । थोर घात येठायीं ॥२॥

तुका म्हणे पंढरीनाथा । तुझी कथा दूषीती ॥३॥

७९०

शाक्तांची शूकरी माय । विष्ठा खाय बिदीची ॥१॥

तिची त्या पडली सवे । मागें धांवें म्हणोनि ॥ध्रु.॥

शाक्तांची गाढवी माय । भुंकत जाय वेसदारा ॥२॥

तुका म्हणे शिंदळीचे । बोलतां वाचे निंद्य ते ॥३॥

७९१

हरिहर सांडूनि देव । धरिती भाव क्षुल्लकीं ॥१॥

ऐका त्यांची विटंबणा । देवपणा भक्तांची ॥ध्रु.॥

अंगीं कवडे घाली गळां । परडी कळाहीन हातीं ॥२॥

गळां गांठा हिंडें दारीं । मनुष्य परी कुतरीं तीं ॥३॥

माथां सेंदुर दांत खाती । जेंगट हातीं सटवीचें ॥४॥

पूजिती विकट दौंद । पशु सोंड गजाची ॥५॥

ऐशा छंदें चुकलीं वाटा । भाव खोटा भजन ॥६॥

तुका म्हणे विष्णुशिवा । वांचुनि देवा भजती ती ॥७॥

७९२

कांद्यासाठी जालें ज्ञान । तेणें जन नाडिलें ॥१॥

ऐकाकाम क्रोध बुचबुची । भुंके पुची व्यालीची ॥ध्रु.॥

पूजेलागीं द्रव्य मागे । काय सांगे शिष्यातें ॥२॥

तुका म्हणे कैंचें ब्रम्ह । अवघा भ्रम विषयांचा ॥३॥

७९३

सांडुनियां पंढरीराव । कवणातें म्हणों देव ॥१॥

बहु लाज वाटे चित्ता । आणिकांतें देव म्हणतां ॥ध्रु.॥

सांडुनियां हिरा । कोणें वेचाव्या त्या गारा ॥२॥

तुका म्हणे हरिहर । ऐसी सांडुनियां धुर ॥३॥

७९४

बहुतें गेलीं वांयां । न भजतां पंढरीराया ॥१॥

करिती कामिकांची सेवा । लागोन मागोन खात्या देवा ॥ध्रु.॥

अवघियांचा धनी । त्यासी गेलीं विसरोनि ॥२॥

तुका म्हणे अंतीं । पडती यमाचिया हातीं ॥३॥

७९५

असो आतां ऐसा धंदा । तुज गोविंदा आठवूं ॥१॥

रक्षिता तूं होसी जरी । तरि काय येरीं करावें ॥ध्रु.||

काया वाचा मन पायीं । राहे ठायीं करूं तें ॥२॥

तुका म्हणे गाइन गीतीं । रूप चित्तीं धरूनियां ॥३॥

७९६

नाहीं आम्ही विष्णुदास । करीत आस कोणांची ॥१॥

कां हे नष्ट करिती निंदा । नेणों सदा आमुची ॥ध्रु.॥

असों भलते ठायीं मनें । समाधानें आपुलिया ॥२॥

तुका म्हणे करूं देवा । तुझी सेवा धंदा तो ॥३॥

७९७

पाखांड्यांनीं पाठी पुरविला दुमाला । तेथें मी विठ्ठला काय बोलों ॥१॥

कांद्याचा खाणार चोजवी कस्तुरी । आपुलें भिकारी अर्थ नेणे ॥ध्रु.॥

न कळे तें मज पुसती छळूनी । लागतां चरणीं न सोडिती ॥२॥

तुझ्या पांयांविण दुजें नेणें कांहीं । तूं चि सर्वांठायीं एक मज ॥३॥

तुका म्हणे खीळ पडो त्यांच्या तोंडा । किती बोलों भांडां वादकांशीं ॥४॥

७९८

कलियुगीं कवित्व करिती पाषांड । कुशळ हे भांड बहु जाले ॥१॥

द्रव्य दारा चित्तीं प्रजांची आवडी । मुखें बडबडी कोरडा चि ॥ध्रु.॥

डंव करी सोंग मानावया जग । मुखें बोले त्याग मनीं नाहीं ॥२॥

वेदाज्ञे करोनि न करिती स्वहित । नव्हती अलिप्त देहाहुनी ॥३॥

तुका म्हणे दंड साहील यमाचे । न करी जो वाचे बोले तैसें ॥४॥

७९९

विषयाचें सुख एथें वाटे गोड । पुढें अवघड यमदंड ॥१॥

मारिती तोडिती झोडिती निष् । यमाचे किंकर बहुसाल ॥ध्रु.॥

असिपत्रीं तरुवरखैराचे विंगळ । निघतील ज्वाळ तेलपाकीं ॥२॥

तप्तभूमीवरि लोळविती पाहीं । अग्निस्तंभ बाहीं कवळविती ॥३॥

म्हणऊनि तुका येतो काकुलती । पुरे आतां योनी गर्भवास ॥४॥

८००

अल्प माझी मती । म्हणोनि येतों काकुलती ॥१॥

आतां दाखवा दाखवा । मज पाउलें केशवा ॥ध्रु.॥

धीर माझ्या मना । नाहीं नाहीं नारायणा ॥२॥

तुका म्हणे दया । मज करा अभागिया ॥३॥

८०१

वाटुली पाहातां सिणले डोळुले । दाविसी पाउलें कइं वो डोळां ॥१॥

तूं माय माउली कृपेची साउली । विठ्ठले पाहिली वास तुझी ॥२॥

तुका म्हणे माझ्या असांवल्या बाह्या । तुज क्षेम द्याया पांडुरंगा ॥३॥

८०२

देह हा सादर पाहावा निश्चित । सर्व सुख एथें नाम आहे ॥१॥

ब्रम्ह जें देखणें द्वैत जेव्हां गेलें । शरीर तें जालें ब्रम्हरूप ॥ध्रु.॥

यजन याजन तप व्रतें करिती । विकल्पें नागवती शुद्ध पुण्या ॥२॥

तुका म्हणे सर्व सुख एथें आहे । भ्रांति दूर पाहें टाकुनियां ॥३॥

८०३

तुझे वणूप गुण ऐसी नाहीं मती । राहिल्या त्या श्रुती मौन्यपणें ॥१||

मौन्यपणें वाचा थोंटावल्या चारी । ऐसें तुझें हरी रूप आहे ॥ध्रु.॥

रूप तुझें ऐसें डोळां न देखवे । जेथें हें झकवे ब्रम्हादिक ॥२॥

ब्रम्हादिक देवा कर्माची कचाटी । म्हणोनि आटाटी फार त्यांसी ॥३॥

तुका म्हणे तुझें गुण नाम रूप । आहेसी अमुप वाणूं काई ॥४॥

८०४

मनवाचातीत तुझें हें स्वरूप । म्हणोनियां माप भक्ति केलें ॥१॥

भक्तीचिया मापें मोजितों अनंता । इतरानें तत्वता न मोजवे ॥ध्रु.॥

योग याग तपें देहाचिया योगें । ज्ञानाचिया लागें न सांपडेसी ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही भोळ्या भावें सेवा । घ्यावी जी केशवा करितों ऐसी ॥३॥

८०५

देवा ऐसा शिष्य देई । ब्रम्हज्ञानी निपुण पाहीं ॥१॥

जो कां भावाचा आगळा । भक्तिप्रेमाचा पुतळा ॥ध्रु.॥

ऐशा युक्ति ज्याला बाणे । तेथें वैराग्याचें ठाणें ॥२॥

ऐसा जाला हो शरीरीं । तुका लिंबलोण करी ॥३॥

८०६

जंव नाहीं देखिली पंढरी । तोंवरी वर्णिसी थोर वैकुंठींची ॥१॥

मोक्षसिद्धी तेथें हिंडे दारोदारीं । होऊनि कामारी दीनरूप ॥ध्रु.॥

वृंदावन सडे चौक रंग माळा । अभिन्नव सोहोळा घरोघरीं ॥२॥

नामघोष कथापुराणकीर्तनीं । ओविया कांडणीं पांडुरंग ॥३॥

सर्व सुख तेथें असे सर्वकाळ । ब्रम्ह तें केवळ नांदतसे ॥४॥

तुका म्हणे जें न साधे सायासें । तें हें प्रत्यक्ष दिसे विटेवरि ॥५॥

८०७

दुःख वाटे ऐसी ऐकोनियें गोष्टी । जेणें घडे तुटी तुझ्या पायीं ॥१॥

येतो कळवळा देखोनियां घात । करितों फजित नाइकती ॥ध्रु.॥

काय करूं देवा ऐसी नाहीं शक्ति । दंडुनि पुढती वाटे लावूं ॥२॥

तुका म्हणे मज दावूं नको ऐसे । दृष्टीपुढें पिसे पांडुरंगा ॥३॥

८०८

शूकरासी विष्ठा माने सावकास । मिष्टान्नाची त्यास काय गोडी ॥१॥

तेवीं अभक्तांसी आवडे पाखांड । न लगे त्यां गोड परमार्थ ॥ध्रु.॥

श्वानासी भोजन दिलें पंचामृत । तरी त्याचें चित्त हाडावरि ॥२॥

तुका म्हणे सर्पा पाजिलिया क्षीर । वमितां विखार विष जालें ॥३॥

८०९

रासभ धुतला महा तीर्थांमाजी । नव्हे जैसा तेजी शामकर्ण ॥१॥

तेवीं खळा काय केला उपदेश । नव्हे चि मानस शुद्ध त्याचें ॥ध्रु.॥

सर्पासी पाजिलें शर्करापीयूष । अंतरींचें विष जाऊं नेणे ॥२॥

तुका म्हणे श्वाना क्षिरीचें भोजन । सवें चि वमन जेवी तया ॥३॥

८१०

जेवीं नवज्वरें तापलें शरीर । लागे तया क्षीर विषातुल्य ॥१॥

तेवीं परमार्थ जीहीं दुराविला । तयालागीं झाला सन्निपात ॥ध्रु.॥

कामिनी जयाच्या जाहाली नेत्रासी । देखी तो चंद्रासी पीतवर्ण ॥२॥

तुका म्हणे मद्यपानाची आवडी । न रुचे त्या गोडी नवनीताची ॥३॥

८११

आतां असों मना अभक्तांची कथा । न होई दुश्चिता हरिनामीं ॥१॥

नये त्याची कदा गोष्टी करूं मात । जिव्हे प्रायश्चित्त त्याच्या नांवें ॥ध्रु.॥

प्रभातें न घ्यावें नांव माकडाचें । तैसें अभक्ताचें सर्वकाळ ॥२॥

तुका म्हणे आतां आठवूं मंगळ । जेणें सर्व काळ सुखरूप ॥३॥

८१२

नाम आठवितां सद्गदित कंठीं । प्रेम वाढे पोटीं ऐसें करीं ॥१॥

रोमांच जीवन आनंदाश्रु नेत्रीं । अष्टांग ही गात्रीं प्रेम तुझें ॥ध्रु.॥

सर्व ही शरीर वेचो या कीर्तनीं । गाऊं निशिदिनीं नाम तुझें ॥२॥

तुका म्हणे दुजें न करीं कल्पांतीं । सर्वदा विश्रांति संतां पाई ॥३॥

८१३

जननी हे जाणे बाळकाचें वर्म । सुख दुःख धर्म जें जें कांहीं ॥१॥

अंधापुढें जेणें दिधला आधार । त्याचा हा विचार तो चि जाणे ॥ध्रु.॥

शरणागता जेणें घातलें पाठीशीं । तो जाणे तेविशीं राखों तया ॥२॥

कासे लागे तया न लगती सायास । पोहोणारा त्यास पार पावी ॥३॥

तुका म्हणे जीव विठ्ठलाचे हातीं । दिला त्याची गति तो चि जाणे ॥४॥

८१४

नका वांटूं मन विधिनिषेधांसी । स्मरावा मानसीं पांडुरंग ॥१॥

खादलिया अन्ना मासी बोलों नये । अवघें चि जाये एका घांसें ॥ध्रु.॥

जोडी होते परी ते बहु कठिण । करितां जतन सांभाळावें ॥२॥

तुका म्हणें येथें न मना विषाद । निंबेंविण व्याध तुटों नये ॥३॥

८१५

नको होऊं देऊं भावीं अभावना । या चि नांवें जाणा बहु दोष ॥१||

मेघवृष्टी येथें होते अनिवार । जिव्हाळ्या उखर लाभ नाड ॥ध्रु.॥

उत्तमा विभागें कनिष्ठाची इच्छा । कल्पतरु तैसा फळे त्यासी ॥२॥

तुका म्हणे जिणें बहु थोडें आहे । आपुलिया पाहें पुढें बरें ॥३॥

८१६

त्याग तंव मज न वजतां केला । कांहीं च विठ्ठला मनांतूनि ॥१॥

भागलिया आला उबग सहज । न धरितां काज जालें मनीं ॥ध्रु.॥

देह जड जालें ॠणाच्या आभारें । केलें संवसारें कासावीस ॥२॥

तुका म्हणे गेला आळसकळिस । अकर्तव्य दोष निवारिले ॥३॥

८१७

मढें झांकुनियां करिती पेरणी । कुणबियाचे वाणी लवलाहें ॥१॥

तयापरी करीं स्वहित आपुलें । जयासी फावलें नरदेह ॥ध्रु.॥

ओटीच्या परिस मुठीचें तें वाढे । यापरि कैवाडें स्वहिताचें ॥२॥

नाहीं काळसत्ता आपुलिये हातीं । जाणते हे गुंती उगविती ॥३॥

तुका म्हणे पाहें आपुली सूचना । करितो शाहाणा मृत्युलोकीं ॥४॥

८१८

राजा चाले तेथें वैभव सांगातें । हें काय लागतें सांगावें त्या ॥१॥

कोणी कोणा एथें न मनी जी फुका । कृपेविण एका देवाचिया ॥ध्रु.॥

शृंगारिलें नाहीं तगोंयेत वरि । उमटे लौकरि जैसे तैतें ॥२॥

तुका म्हणे घरीं वसे नारायण । कृपेची ते खुण साम्या येते ॥३॥

८१९

वत्स पळे धेनु धांवे पाठीलागीं । प्रीतीचा तो अंगीं आयुर्भाव ॥१॥

शिकविलें काय येईल कारणा । सूत्र ओढी मना आणिकांच्या ॥ध्रु.॥

सांडिलें तें नाहीं घेत मेळवितां । म्हणऊनि लाता मागें सारी ॥२॥

तुका म्हणे आग्रह करावा न लगे । सांगतसे अंगें अनुभव ॥३॥

८२०

देवाच्या संबंधें विश्व चि सोयरें । सूत्र ओढे दोरें एका एक ॥१॥

आहाच हें नव्हे विटायासारिखें । जीव जीवनीं देखें सामावलें ॥ध्रु.||

आणिकांचें सुख दुःख उमटे अंतरीं । एथील इतरीं तेणें न्यायें ॥२॥

तुका म्हणे ठसावलें शुद्ध जाती । शोभा चि पुढती विशेषता ॥३॥

८२१

अवघा वेंचलों इंद्रियांचे ओढी । जालें तें तें घडी निरोपिलें ॥१॥

असावा जी ठावा सेवेसी विचार । आपुला म्यां भार उतरिला ॥ध्रु.॥

कायावाचामनें तो चि निजध्यास । एथें जालों ओस भक्तिभावें ॥२॥

तुका म्हणे करूं येईल धावणें । तरि नारायणें सांभाळावें ॥३॥

८२२

राहो आतां हें चि ध्यान । डोळा मन लंपटो ॥१॥

कोंडकोंडुनि धरीन जीवें । देहभावें ओंवाळीन ॥ध्रु.॥

होईल येणें कळसा आलें । स्थिरावलें अंतरीं ॥२॥

तुका म्हणे गोजिरिया । विठोबा पायां पडों द्या ॥३॥

८२३

आदि मध्य अंत दाखविला दीपें । हा तों आपणापें यत्न बरा ॥१॥

दाशत्वे दाविलें धन्याचें भांडार । तोंतों नव्हे सार एथुनियां ॥ध्रु.॥

उपायानें सोस नासला सकळ । सत्ते सत्ताबळ अंगा आलें ॥२॥

तुका म्हणे दृष्टी सकळांचे शिरीं । वचन चि करी बैसोनियां ॥३॥

८२४

सांटविले वाण । पैस घातला दुकान ॥१॥

जें ज्या पाहिजे जे काळीं । आहे सद्धी चि जवळी ॥ध्रु.॥

निवडिलें साचें । उत्तममध्यमकनिष्ठाचें ॥२॥

तुका बैसला दुकानीं । दावी मोला ऐसी वाणी ॥३॥

८२५

लागलिया मुख स्तनां । घाली पान्हा माउली ॥१॥

उभयतां आवडी लाडें । कोडें कोड पुरतसे ॥धृ.॥

मेळवितां अंगें अंग । प्रेमें रंग वाढतो ॥२॥

तुका म्हणे जड भारी । अवघें शिरीं जननीचे ॥३॥

८२६

अवगुण तों कोणीं नाहीं प्रतिष्ठिले । मागें होत आले शिष्टाचार ॥१॥

दुर्बळाच्या नांवें पिटावा डांगोरा । हा तों नव्हे बरा सत्यवाद ॥धृ.॥

मद्य आणि मधु एकरासी नांवें । तरि कां तें खावें आधारें त्या ॥२॥

तुका म्हणे माझा उच्छिष्ट प्रसाद । निवडी भेदाभेद वृष्टीन्यायें ॥३॥

८२७

भूतीं भगवंत । हा तों जाणतों संकेत ॥१॥

भारी मोकलितों वाण । ज्याचा त्यासी कळे गुण ॥धृ.॥

करावा उपदेश । निवडोनि तरि दोष ॥२॥

तुका म्हणे वाटे । चुकतां आडरानें कांटे ॥३॥

८२८

आम्हां हें कवतुक जगा द्यावी नीत । करावे फजित चुकती ते ॥१॥

कासयाचा बाध एकाच्या निरोपें । काय व्हावें कोपें जगाचिया ॥धृ.॥

अविद्येचा येथें कोठें परिश्रम । रामकृष्णनाम ऐसे बाण ॥२॥

तुका म्हणे येथें खर्यांचा विकरा । न सरती येरा खोट्या परी ॥३॥

८२९

दर्पणासी नखटें लाजे । शुद्ध खिजे देखोनि ॥१॥

ऐसें अवगुणांच्या बाधें । दिसे सुदें विपरीत ॥धृ.॥

अंधळ्यास काय हिरा । गारां चि तो सारिखा ॥२॥

तुका म्हणे भुंके सुनें । ठाया नेणे ठाव तो ॥३॥

८३०

नावडे तरि कां येतील हे भांड । घेउनियां तोंड काळें येथें ॥१॥

नासोनियां जाय रस यासंगती । खळाचे पंगती नारायणा ॥धृ.॥

तोंडावाटा नर्क काढी अमंगळ । मिष्टान्ना विटाळ करी सुनें ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं संतांची मर्यादा । निंदे तो चि निंदा मायझवा ॥३॥

८३१

लेकरा आईतें पित्याची जतन । दावी निजधन सर्व जोडी ॥१॥

त्यापरि आमचा जालासे सांभाळ । देखिला चि काळ नाहीं आड ॥ध्रु.॥

भुकेचे संनिध वसे स्तनपान । उपायाची भिन्न चिंता नाहीं ॥२॥

आळवूनि तुका उभा पैलथडी । घातली या उडी पांडुरंगें ॥३॥

८३२

शुद्ध चर्या हें चि संताचें पूजन । लागत चि धन नाहीं वित्ति ॥१॥

सगुणाचे सोई सगुण विश्रांती । आपण चि येती चोजवीत ॥ध्रु.॥

कीर्तनीं चि वोळे कृपेचा वोरस । दुरीपणें वास संनिधता ॥२॥

तुका म्हणे वर्म सांगतों सवंगें । मन लावा लागें स्वहिताच्या ॥३॥

८३३

जीवींचें जाणावें या नांवें आवडी । हेंकड तें ओढी अमंगळ ॥१॥

चित्तीच्या संकोचें कांहीं च न घडे । अतिशयें वेडे चार तो चि ॥ध्रु.॥

काळाविण कांहीं नाहीं रुचों येत । करूनि संकेत ठेवियेला ॥२॥

तुका म्हणे कळे वचनें चांचणी । काय बोलवूनि वेळोवेळां ॥३॥

८३४

कामातुर चवी सांडी । बरळ तोंडीं बरळे ॥१॥

रंगलें तें अंगीं दावी । विष देववी आसडे ॥ध्रु.॥

धनसोसें लागे वेड । ते बडबड शमेना ॥२॥

तुका म्हणे वेसनें दोन्ही । नर्कखाणी भोगावया ॥३॥

८३५

कृष्णांजनें जाले सोज्वळ लोचन । तेणें दिले वान निवडुनी ॥१॥

निरोपाच्या मापें करीं लडबड । त्याचें त्यानें गोड नारायणें ॥ध्रु.॥

भाग्यवंतांघरीं करितां विश्वासें । कार्य त्यासरिसें होईजेतें ॥२॥

तुका म्हणे पोट भरे बरे वोजा । निज ठाव निजा निजस्थानीं ॥३॥

८३६

मैंद आला पंढरीस । हातीं घेउनि प्रेमपाश ॥१॥

पुढें नाडियलें जग । नेतो लागों नेदी माग ॥ध्रु.॥

उभारोनि बाहे । दृष्टादृष्टी वेधीताहे ॥२॥

वैकंठीहुनि पेणें । केलें पंढरीकारणें ॥३॥

पुंडलिकें यारा । देउनि आणिलें चोरा ॥४॥

तुका म्हणे चला । तुम्ही आम्ही धरूं त्याला ॥५॥

८३७

भांडवी माउली कवतुकें बाळा । आपणा सकळां साक्षित्वेसीं ॥१॥

माझी माझी म्हणे एकएकां मारी । हें तों नाहीं दुरी उभयतां ॥ध्रु.॥

तुझें थोडें भातें माझें बहु फार । छंद करकर वाद मिथ्या ॥२॥

तुका म्हणे एके ठायीं आहे वर्म । हें चि होय श्रम निवारितें ॥३॥

८३८

लटिकियाच्या आशा । होतों पडिलों वळसा । होउनियां दोषा । पात्र मिथ्या अभिमानें ॥१॥

बरवी उघडली दृष्टी । नाहीं तरी होतों कष्टी । आक्रंदते सृष्टी । मात्र या चेष्टांनीं ॥ध्रु.॥

मरणाची नाहीं शुद्धी । लोभीं प्रवर्तली बुद्धी । परती तों कधीं । घडे चि ना माघारीं ॥२॥

सांचूनि मरे धन । लावी पोरांसी भांडण । नाहीं नारायण । तुका म्हणे स्मरीला ॥३॥

८३९

जवळी मुखापाशीं । असतां नेघे अहर्निशीं ॥१॥

भवनिर्दाळण नाम । विठ्ठल विठ्ठल नासी काम ॥ध्रु.॥

सुखाचें शेजार । करूं कां नावडें घर ॥२॥

तुका म्हणे ठेवा । कां हा न करी चि बरवा ॥३॥

८४०

बरवें देशाउर जालें । काय बोलें बोलावें ॥१॥

लाभें लाभ दुणावला । जीव धाला दरुषणें ॥ध्रु.॥

भाग्यें जाली संतभेटी । आवडी पोटीं होती ते ॥२॥

तुका म्हणे श्रम केला । अवघा आला फळासी ॥३॥

८४१

सांगतां हें नये सुख । कीर्ती मुख न पुरे ॥१॥

आवडीनें सेवन करूं । जीवींचें धरूं जीवीं च ॥ध्रु.॥

उपमा या देतां लाभा । काशा शोभा सारिखी ॥२॥

तुका म्हणे नुचलीं डोई । ठेविली पायीं संतांचे ॥३॥

८४२

आपुलाला लाहो करूं । केणें भरूं हा विठ्ठल ॥१॥

भाग्य पावलों या ठाया । आतां काया कुरवंडी ॥ध्रु.॥

पुढती कोठें घडे ऐसें । बहुतां दिसें फावलें ॥२॥

तुका म्हणे जाली जोडी । चरण घडी न विसंभें ॥३॥

८४३

उजळलें भाग्य आतां । अवघी चिंता वारली ॥१॥

संतदर्शनें हा लाभ । पद्मनाभ जोडला ॥ध्रु.॥

संपुष्ट हा हृदयपेटी । करूनि पोटीं सांटवूं ॥२॥

तुका म्हणे होता ठेवा । तो या भावा सांपडला ॥३॥

८४४

आम्हां आपुलें नावडे संचित । चरफडी चत्ति कळवळ्यानें ॥१॥

न कळतां जाला खोळंब मारगा । जगीं जालों जगा बहुरूपी ॥ध्रु.॥

कळों आलें बरें उघडले डोळे । कर्णधार मिळे तरि बरें ॥२॥

तुका म्हणे व्हाल ऐकत करुणा । तरि नारायणा उडी घाला ॥३॥

८४५

बरगासाटीं खादलें शेण । मळितां अन्न न संडी ॥१॥

फजित तो केला आहे । ताडण साहे गौरव ॥ध्रु.॥

ओढाळाची ओंगळ ओढी । उगी खोडी नवजाय ॥२॥

तुका फजीत करी बुच्या । विसरे कुच्या खोडी तेणें ॥३॥

८४६

धांव घालीं आई । आतां पाहातेसी काई ॥१॥

धीर नाहीं माझे पोटीं । जालें वियोगें हिंपुटीं ॥ध्रु.॥

करावें सीतळ । बहु जाली हळहळ ॥२॥

तुका म्हणे डोई । कधीं ठेवीन हे पायीं ॥३॥

८४७

तुम्हां ठावा होता देवा । माझें अंतरींचा हेवा ॥१॥

होती काशानें सुटका । तरि हे वैकुंठनायका ॥ध्रु.॥

नसतें सांभाळिलें । जरि तुम्हीं आश्वासिलें ॥२॥

तुका म्हणे कृपाळुवा । बरवा केला सावाधावा ॥३॥

८४८

देऊं ते उपमा । आवडीनें पुरुषोत्तमा ॥१॥

पाहातां काशा तूं सारिखा । तिंहीं लोकांच्या जनका ॥ध्रु.॥

आरुष हे वाणी । गोड वरूनि घेतां कानीं ॥२॥

आवडीनें खेळे । तुका पुरवावे सोहाळे ॥३॥

८४९

दर्शनाची आस । आतां ना साहे उदास ॥१॥

जीव आला पायांपाशीं । येथें असें कलिवरेंसीं ॥ध्रु.॥

कांहीं च नाठवे । ठायीं बैसलें नुठवे ॥२॥

जीव असतां पाहीं । तुका ठकावला ठायीं ॥३॥

८५०

भोगावरि आम्हीं घातला पाषाण । मरणा मरण आणियेलें ॥१॥

विश्व तूं व्यापक काय मी निराळा । काशासाठीं बळा येऊं आतां ॥ध्रु.॥

काय सारूनियां काढावें बाहेरी । आणूनि भीतरी काय ठेवूं ॥२॥

केला तरी उरे वाद चि कोरडा । बळें घ्यावी पीडा स्वपनींची ॥३॥

आवघे चि वाण आले तुम्हां घरा । मजुरी मजुरा रोज कीदव ॥४॥

तुका म्हणे कांहीं नेणें लाभ हानी । असेल तो धनी राखो वाडा ॥५॥

८५१

कां हो एथें काळ आला आम्हां आड । तुम्हांपाशीं नाड करावया ॥१॥

कां हो विचाराचें पडिलें सांकडें । काय ऐसें कोडें उपजलें ॥ध्रु.॥

कां हो उपजेना द्यावी ऐशी भेटी । काय द्वैत पोटीं धरिलें देवा ॥२॥

पाप फार किंवा जालासी दुर्बळ । मागिल तें बळ नाहीं आतां ॥३॥

काय जालें देणें निघालें दिवाळें । कीं बांधलासि बळें ॠणेंपायीं ॥४॥

तुका म्हणे कां रे ऐसी केली गोवी । तुझी माझी ठेवी निवडुनियां ॥५॥

८५२

काय देह घालूं करवती करमरी । टाकुं या भितरी अग्नीमाजी ॥१॥

काय सेवूं वन शीत उष्ण तान । साहों कीं मोहन धरुनी बैसों ॥ध्रु.॥

काय लावूं अंगीं भस्म उधळण । हिंडूं देश कोण खुंट चारी ॥२॥

काय तजूं अन्न करूनि उपास । काय करूं नास जीवित्वाचा ॥३॥

तुका म्हणे काय करावा उपाव । ऐसा देई भाव पांडुरंगा ॥४॥

८५३

दंभें कीर्ति पोट भरे मानी जन । स्वहित कारण नव्हे कांहीं ॥१॥

अंतरती तुझे पाय मज दुरी । धरितां हे थोरी जाणिवेची ॥ध्रु.॥

पिंडाच्या पाळणें धांवती विकार । मज दावेदार मजमाजी ॥२॥

कैसा करूं घात आपुला आपण । धरूनि गुमान लोकलाज ॥३॥

तुका म्हणे मज दावी तो सोहोळा । देखें पाय डोळां तुझे देवा ॥४॥

८५४

धिग जिणें त्याचा स्वामी हीन वर । मरण तें बर भलें मग ॥१॥

ऐका जी देवा ऐसी आहे नीत । काय तें उचित सांभाळावें ॥ध्रु.॥

देशोदेशीं धाक जयाच्या उत्तरें । तयाचें कुतरें परि भलें ॥२॥

तुका म्हणे हें कां सुचलें उत्तर । जाणोनि अंतर ओळखावें ॥३॥

८५५

आतां गाऊं तुज ओविया मंगळीं । करूं गदारोळी हरिकथा ॥१॥

होसि निवारिता आमुचें सकळ । भय तळमळ पापपुण्य ॥ध्रु.॥

भोगिले ते भोग लावूं तुझे अंगीं । अलिप्त या जगीं होउनि राहों ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही लाडिकीं लेंकरें । न राहों अंतरे पायांविण ॥३॥

८५६

सर्व सुखें आजी एथें चि वोळलीं । संतांचीं देखिलीं चरणांबुजें ॥१॥

सर्वकाळ होतों आठवीत मनीं । फिटली ते धणी येणें काळें ॥२॥

तुका म्हणे वाचा राहिली कुंटित । पुढें जालें चत्ति समाधान ॥३॥

८५७

विठ्ठल सोयरा सज्जन सांगाती । विठ्ठल या चित्तीं बैसलासे ॥१॥

विठ्ठलें हें अंग व्यापिली ते काया । विठ्ठल हे छाया माझी मज ॥ध्रु.॥

बैसला विठ्ठल जिव्हेचिया माथां । न वदे अन्यथा आन दुजें ॥२॥

सकळां इंद्रियां मन एक प्रधान । तें ही करी ध्यान विठोबाचें ॥३॥

तुका म्हणे या विठ्ठलासी आतां । नये विसंबतां माझें मज ॥४॥

८५८

होयें वारकरी । पांहे पांहे रे पंढरी ॥१॥

काय करावीं साधनें । फळ अवघें चि तेणें ॥ध्रु.॥

अभिमान नुरे । कोड अवघें चि पुरे ॥२॥

तुका म्हणे डोळां । विठो बैसला सांवळा ॥३॥

८५९

पंढरीसी जाय । तो विसरे बापमाय ॥१॥

अवघा होय पांडुरंग । राहे धरूनियां अंग ॥ध्रु.॥

न लगे धन मान । देहभावें उदासीन ॥२॥

तुका म्हणे मळ । नासी तात्काळ तें स्थळ ॥३॥

८६०

बळें बाह्यात्कारें संपादिलें सोंग । नाहीं जाला त्याग अंतरींचा ॥१॥

ऐसें येतें नित्य माझ्या अनुभवा । मनासी हा ठावा समाचार ॥ध्रु.॥

जागृतीचा नाहीं अनुभव स्वप्नीं । जातों विसरुनि सकळ हें ॥२॥

प्रपंचाबाहेरि नाहीं आलें चत्ति । केले करी नित्य वेवसाय ॥३॥

तुका म्हणे मज भोरप्या चि परी । जालें सोंग वरी आंत तैसें ॥४॥

८६१

म्हणवितों दास ते नाहीं करणी । आंत वरी दोन्ही भिन्न भाव ॥१॥

गातों नाचतों तें दाखवितों जना । प्रेम नारायणा नाहीं अंगीं ॥ध्रु.॥

पाविजे तें वर्म न कळे चि कांहीं । बुडालों या डोहीं दंभाचिया ॥२॥

भांडवल काळें हातोहातीं नेलें । माप या लागलें आयुष्यासी ॥३॥

तुका म्हणे वांयां गेलों ऐसा दिसें । होईल या हांसें लौकिकाचें ॥४॥

८६२

न कळतां काय करावा उपाय । जेणें राहे भाव तुझ्या पायीं ॥१॥

येऊनियां वास करिसी हृदयीं । ऐसें घडे कई कासयानें ॥ध्रु.॥

साच भावें तुझें चिंतन मानसीं । राहे हें करिसी कैं गा देवा ॥२॥

लटिकें हें माझें करूनियां दुरी । साच तूं अंतरीं येउनि राहें ॥३॥

तुका म्हणे मज राखावें पतिता । आपुलिया सत्ता पांडुरंगा ॥४॥

८६३

चिंतिलें तें मनिंचें जाणें । पुरवी खुणे अंतरींचें ॥१॥

रात्री न कळे दिवस न कळे । अंगीं खेळे दैवत हें ॥ध्रु.॥

नवसियाचे नव रस । भोगी त्यास भिन्न नाहीं ॥२॥

तुका म्हणे सम चि देणें । समचरण उभा असे ॥३॥

८६४

उधाराचा संदेह नाहीं । याचा कांहीं सेवकां ॥१॥

पांडुरंग अभिमानी । जीवदानी कोंवसा ॥ध्रु.॥

बुडतां जळीं जळतां अंगीं । ते प्रसंगीं राखावें ॥२॥

तुका म्हणे आम्हांसाटीं । कृपा पोटीं वागवी ॥३॥

८६५

काय विरक्ति कळे आम्हां । जाणों एका नामा विठोबाच्या ॥१॥

नाचों सुखें वैष्णवमेळीं । टाळघोळीं आनंदें ॥ध्रु.॥

शांति क्षमा दया मी काय जाणें । गोविंद कीर्तनेंवांचूनियां ॥२॥

कासया उदास असों देहावरी । अमृतसागरीं बुडोनियां ॥३॥

कासया एकांत सेवूं तया वना । आनंद तो जनामाजी असे ॥४॥

तुका म्हणे आम्हां ऐसा भरवसा । विठ्ठल सरसा चालतसे ॥५॥

८६६

जेथें वैष्णवांचा वास । धन्य भूमी पुण्य देश ॥१॥

दोष नाहीं ओखदासी । दूत सांगे यमापाशीं ॥ध्रु.॥

गरुडटकयांच्या भारें । भूमि गर्जे जेजेकारें ॥२॥

सहज तयां जनां छंद । वाचे गोविंद गोविंद ॥३॥

तुळसीवनें रंगमाळा । अवघा वैकुंठसोहळा ॥४॥

तुका म्हणे भेणें । काळ नये तेणें राणें ॥५॥

८६७

माझ्या विठोबाचा कैसा प्रेमभाव । आपण चि देव होय गुरू ॥१॥

पढियें देहभावें पुरवितो वासना । अतीं तें आपणापाशीं न्यावें ॥ध्रु.॥

मागें पुढें उभा राहे सांभाळीत । आलिया आघात निवारावे ॥२॥

योगक्षेम जाणे जडभारी । वाट दावी करीं धरूनियां ॥३॥

तुका म्हणे नाहीं विश्वास ज्या मनीं । पाहावें पुराणीं विचारूनी ॥४॥

८६८

सकळ धर्म मज विठोबाचें नाम । आणीक त्यां वर्म नेणें कांहीं ॥१॥

काय जाणों संतां निरविलें देवें । करिती या भावें कृपा मज ॥२॥

तुका म्हणे माझा कोण अधिकार । तो मज विचार कळों यावा ॥३॥

८६९

उदंड शाहाणे होत तर्कवंत । परि या नेणवे अंत विठोबाचा ॥१॥

उदंडा अक्षरां करोत भरोवरी । परि ते नेणवे थोरी विठोबाची ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं भोळेपणाविण । जाणीव ते सिण रितें माप ॥३॥

८७०

आधारावांचुनी । काय सांगसी काहाणी ॥१॥

ठावा नाहीं पंढरीराव । तोंवरी अवघें चि वाव ॥ध्रु.॥

मानिताहे कोण । तुझें कोरडें ब्रम्हज्ञान ॥२॥

तुका म्हणे ठेवा । जाणपण एक सवा ॥३॥

८७१

अनाथांची तुम्हां दया । पंढरीराया येतसे ॥१॥

ऐसी ऐकोनियां कीर्ति । बहु विश्रांति पावलों ॥ध्रु.॥

अनाथांच्या धांवा घरा । नामें करा कुडावा ॥२॥

तुका म्हणे सवघड हित । ठेवूं चित्त पायांपें ॥३॥

८७२

येथें नाहीं उरों आले अवतार । येर ते पामर जीव किती ॥१॥

विषयांचे झणी व्हाल लोलिंगत । चेवलिया अंत न लगे मज ॥ध्रु.॥

वाहोनियां भार कुंथसील ओंझे । नव्हे तें चि माझें थीता त्याग ॥२॥

तुका म्हणे कैसी नाहीं त्याची लाज । संतीं केशीराज साधियेला ॥३॥

८७३

हीं च त्यांचीं पंचभूतें । जीवन भातें प्रेमाचें ॥१॥

कळवळा धरिला संतीं । ते निगुती कैवाड ॥ध्रु.॥

हा च काळ वर्तमान । साधन ही संपत्ती ॥२॥

तुका म्हणे दिवसरातीं । हें चि खाती अन्न ते ॥३॥

८७४

दीप न देखे अंधारा । आतां हें चि करा जतन ॥१॥

नारायण नारायण । गांठी धन बळकट ॥ध्रु.॥

चिंतामणीपाशीं चिंता । तत्वता ही नयेल ॥२॥

तुका म्हणे उभयलोकीं । हे चि निकी सामोग्री ॥३॥

८७५

धन्य काळ संतभेटी । पायीं मिठी पडिली तो ॥१॥

संदेहाची सुटली गांठी । जालें पोटीं शीतळ ॥ध्रु.॥

भवनदीचा जाला तारा । या उत्तरा प्रसादें ॥२॥

तुका म्हणे मंगळ आतां । कोण दाता याहूनि ॥३॥

८७६

दिनरजनीं हा चि धंदा । गोविंदाचे पवाडे ॥१॥

संकिल्पला देह देवा । सकळ हेवा तये ठायीं ॥ध्रु.॥

नाहीं अवसान घडी । सकळ जोडी इंद्रियां ॥२॥

कीतिंन मुखें गर्जे तुका । करी लोकां सावध ॥३॥

८७७

खरें नानवट निक्षेपीचें जुनें । काढिलें ठेवणें समर्थाचें ॥१॥

मजुराच्या हातें मापाचा उकल । मी तों येथें फोल सत्ता त्याची ॥ध्रु.॥

कुलाळाच्या हातें घटाच्या उत्पत्ति । पाठवी त्या जाती पाकस्थळा ॥२॥

तुका म्हणे जीवन तें नारायणीं । प्रभा जाते कीर्णीं प्रकाशाची ॥३॥

८७८

गंगेचिया अंताविण काय चाड । आपुलें तें कोड तृषेपाशीं ॥१॥

विठ्ठल हे मूर्ति साजिरी सुंदर । घालीं निरंतर हृदयपुटीं ॥ध्रु.॥

कारण तें असे नवनीतापाशीं । गबाळ तें सोसी इतर कोण ॥२॥

बाळाचे सोईतें घांस घाली माता । आटाहास चिंता नाहीं तया ॥३॥

गाऊं नाचों करूं आनंदसोहळा । भाव चि आगळा नाहीं हातां ॥४॥

तुका म्हणे अवघें जालें एकमय । परलोकींची काय चाड आतां ॥५॥

८७९

स्त्रीपुत्रादिकीं राहिला आदर । विषयीं पडिभर अतिशय ॥१॥

आतां हाता धांवा नारायणा । मज हे वासना अनावर ॥ध्रु.॥

येउनियां आड ठाके लोकलाज । तें हें दिसे काज अंतरलें ॥२॥

तुका म्हणे आम्हां जेथें जेथें गोवा । तेथें तुम्हीं देवा सांभाळावें ॥३॥

८८०

पडिलों भोवणीं । होतों बहु चिंतवणी ॥१॥

होतों चुकलों मारग । लाहो केला लाग वेगें ॥ध्रु.॥

इंद्रियांचे संदी । होतों सांपडलों बंदीं ॥२॥

तुका म्हणे बरें जालें । विठ्ठलसें वाचे आलें ॥३॥

८८१

बरें जालें आलीं ज्याचीं त्याच्या घरा । चुकला पार्हेरा ओढाळांचा ॥१॥

बहु केलें दुखी त्यांचिया सांभाळें । आतां तोंड काळें तेणें लोभें ॥ध्रु.॥

त्यांचिया अन्यायें भोगा माझें अंग । सकळ ही लाग द्यावा लागे ॥२॥

नाहीं कोठें स्थिर राहों दिलें क्षण । आजिवरी सिण पावलों तो ॥३॥

वेगळाल्या खोडी केली तडातडी। सांगावया घडी नाहीं सुख ॥४॥

निरवूनि तुका चालिला गोवारें । देवापाशीं भार सांडवूनि ॥५॥

८८२

न करावी आतां पोटासाटीं चिंता । आहे त्या संचिता माप लावूं ॥१॥

दृष्टी ते घालावी परमार्थाठायीं । क्षुल्लका उपायीं सिण जाला ॥ध्रु.॥

येथें तंव नाहीं घेइजेसें सवें । कांहीं नये जीवें वेचों मिथ्या ॥२॥

खंडणें चि नव्हे उद्वेग वेरझारीं । बापुडे संसारीं सदा असों ॥३॥

शेवटा पाववी नावेचें बैसनें । भुजाबळें कोणें कष्टी व्हावें ॥४॥

तुका म्हणे आतां सकळांचें सार । करावा व्यापार तरी ऐसा ॥५॥

८८३

आमच्या हें आलें भागा । जीव्हार या जगाचें ॥१॥

धरूनियां ठेलों जीवें । बळकट भावें एकविध ॥ध्रु.॥

आणूनियां केला रूपा । उभा सोपा जवळी ॥२॥

तुका म्हणे अंकित केला । खालीं आला वचनें ॥३॥

८८४

खरें भांडवल सांपडलें गांठी । जेणें नये तुटी उदमासी ॥१॥

संवगाचें केणें सांपडलें घरीं । भरूनि वैखरी सांटविलें ॥ध्रु.॥

घेतां देतां लाभ होतसे सकळां । सदेवां दुर्बळा भाव तैसा ॥२॥

फडा आलिया तो न वजे निरासे । जरि कांहीं त्यास न कळतां ॥३॥

तुका म्हणे आतां जालीसे निश्चिंती । आणीक तें चित्तीं न धरूं दुजें ॥४॥

८८५

पदोपदीं दिलें अंग । जालें सांग कारण ॥१॥

रुधवूनि ठेलों ठाव । जगा वाव सकळ ॥ध्रु.॥

पुढती चाली मनालाहो । वाढे देहो संतोष ॥२॥

तुका म्हणे क्षरभागीं । जालों जगीं व्यापक ॥३॥

८८६

निवडुनि दिलें नवनीत । संचित ते भोगीत ॥१॥

आतां पुढें भावसार । जीवना थार पाहावया ॥ध्रु.॥

पारखियाचे पडिलें हातीं । चांचपती आंधळीं ॥२॥

तुका म्हणे सेवन घडे । त्यासी जोडे लाभ हा ॥३॥

८८७

उचित न कळे इंद्रियाचे ओढी । मुखें बडबडी शिकलें तें ॥१॥

आपण जाऊन न्यावीं नरकास । बळें बेताळीस कुळें जग ॥ध्रु.॥

अबोलणें बोले डोळे झांकुनियां । बडबडी वांयां दंभासाटीं ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही तेथील पारखी । नाचे देखोवेखीं जाणों खरें ॥३॥

८८८

एक मन तुझ्या अवघ्या भांडवला । वांटितां तें तुला येई कैसें ॥१॥

म्हणउनि दृढ धरीं पांडुरंग । देहा लावीं संग प्रारब्धाचा ॥ध्रु.॥

आणिका संकल्पा नको गोऊं मन । तरी च कारण साध्य होय ॥२॥

तुका म्हणे ऐसें जाणावें उचित । तरी सहज स्थित येईल कळों ॥३॥

८८९

गावे म्हणउनि गीत । धरुनि राहे तैसें चत्ति ॥१॥

हें चि थोर अवघड आहे । अन्न देखोनि भूक राहे ॥धृ.॥

ऐकावी म्हूण कथा । राहे तैसें धरुनि चित्ता ॥२॥

तुका म्हणे धणी । नव्हे जेविल्यावांचुनि ॥३॥

८९०

कळल हे खुण । तरि दावी नारायण ॥१॥

सत्य संतांपाशीं राहे । येरां भय आड आहे ॥धृ.॥

अनुचिया ऐसें । असे भरलें प्रकाशें ॥२॥

इंद्रियांचें धनी । ते हे जाती समजूनि ॥३॥

तर्क कुतर्क वाटा । नागवण घटापटा ॥४॥

तुका म्हणे ल्यावें । डोळां अंजन बरवें ॥५॥

८९१

जातो न येतिया वाटा । काय निरवितो करंटा ॥१॥

कैसा जालासे बेश्रम । लाज नाहीं न म्हणे राम ॥धृ.॥

पाहे वैरियाकडे । डोळे वासुनियां रडे ॥२॥

बांधुनियां यमा हातीं । दिला नाहीं त्याची खंती ॥३॥

नाहीं यांपें काम । ऐसें जाणे तो अधम ॥४॥

अझुन तरि मुका । कां रे जालासि म्हणे तुका ॥५॥

८९२

वांटा घेई लवकरि । मागें अंतरसी दुरी । केली भरोवरी । सार नेती आणीक ॥१॥

ऐसीं भांमावलीं किती । काय जाणों नेणों किती । समय नेणती । माथां भार वाहोनि ॥धृ.॥

नाहीं सारिलें तोंवरी । धांव घेई वेग करीं । घेतलें पदरीं । फावलें तें आपुलें ॥२॥

फट लंडी म्हणे तुका । एक न साहावे धका । तरि च या सुखा । मग कैसा पावसी ॥३॥

८९३

चालावा पंथ तो पाविजे त्या ठाया । ऐकिल्या वांयां वारता त्या ॥१॥

ऐका जी वोजे पडतसें पायां । भावाचि तें जायावाट नव्हे ॥धृ.॥

व्याली कुमारीचा अनुभवें अनुभव । सांगतां तो भाव येत नाहीं ॥२॥

तुका म्हणे येथें पाहिजे आरालें । बिंबीं निवळलें तरि भासे ॥३॥

८९४

काय नाहीं लवत झाडें । विसरे वेडें देहभाव ॥१॥

जया न फळे उपदेश । धस ऐसा त्या नांवें ॥ध्रु.॥

काय नाहीं असत जड । दगड तो अबोलणा ॥२॥

तुका म्हणे कुचर दाणा । तैसा म्हणा डेंग हा ॥३॥

८९५

देखीचा दिमाख शिकोनियां दावी । हिर्यां ऐसी केवीं गारगोटी ॥१॥

मर्यादा ते जाण अरे अभागिया । देवाच्या ऐसिया सकळ मूर्ति ॥ध्रु.॥

काय पडिलेंसी लटिक्याचे भरी । वोंवाळुनि थोरी परती सांडीं ॥२॥

तुका म्हणे पुढें दिसतसे घात । करितों फजित म्हणउनी ॥३॥

८९६

संसाराचा माथां भार । कांहीं पर न ठेवीं ॥१॥

भक्तीची ते जाती ऐसी । सर्वस्वासी मुकावें ॥ध्रु.॥

भिक्षाणी वेवसाव । काला करितो गाढव ॥२॥

करुनि वस्ती बाजारीं । म्हणवी कासया निस्पृही ॥३॥

प्रसादा आडुनि कवी । केलें तुप पाणी तेवीं ॥४॥

तुका म्हणे होंई सुर । किंवा निसुर मजुर ॥५॥

८९७

तेज्या इशारती । तटा फोक वरी घेती ॥१॥

काय सांगावें त्याहूनी । ऐका रे धरा मनीं ॥ध्रु.॥

नव्हे भांडखोर । ओढूनि धरूं पदर ॥२॥

तुका म्हणे तोंड । काळें करा खालीं मुंड ॥३॥

८९८

मागें संतीं होतें जें जें सांगितलें । तें येऊं लागलें अनुभवा ॥१॥

आचारभ्रष्ट होती लोक कळी । पुण्य क्षीण बळी जालें पाप ॥ध्रु.॥

वर्णधर्म कोण न धरी विटाळ । घालिती गोंधळ एके ठायीं ॥२॥

वेदाचे पाठक सेवितील मद्य । न देखती भेद विषयीं भांड ॥३॥

तुका म्हणे किती करावे फजित । ते चि छंद नित्य बहु होती ॥४॥

८९९

अक्षरांचा श्रम केला । फळा आला तेणें तो ॥१॥

अवघियाचा तळ धरी । जीवा उरी नुरउनी ॥ध्रु.॥

फळलें तें लवे भारें । पीक खरें आलें तई ॥२॥

तुका म्हणे देवा । पुढें भाव सारावा ॥३॥

९००

उचित जाणावें मुख्य धर्म आधीं । चित्तशुद्ध बुद्धी ठायीं स्थिर ॥१॥

न घलावी धांव मनाचिये ओढी । वचन आवडी संताचिये ॥२॥

अंतरीं या राहे वचनाचा विश्वास । न उगे उपदेश तुका म्हणे ॥३॥

९०१

जीवन हे मुक्त नर जाले पावन । तजा हो दुर्जनसंगति ही ॥१॥

बहुत अन्न विष मोहरीच्या मानें । अवघें चि तेणें विष होय ॥२॥

तुका म्हणे जेणें आपलें स्वहित । तैसी करीं नीत विचारूनि ॥३॥

९०२

द्रव्याचा तो आम्ही धरितों विटाळ । तया पाठी काळ लाग करी ॥१॥

करोनियां हें चि राहिलों जीवन । एक नारायण नाम ऐसें ॥२॥

तुका म्हणे हें चि करुनि जतन । आलिया ही दान याचकासी ॥३॥

९०३

द्रव्याचिया मागें किळकाळाचा लाग । म्हणोनियां संग खोटा त्याचा ॥१॥

निरयाचें मूळ घालुनिया मागें । मांडिली प्रसंगें कथा पुढें ॥ध्रु.॥

आजिच्या प्रसंगें हा चि लाभ घ्यावा । पुढील भार देवावरी घाला ॥२॥

प्रालब्ध कांहीं न पालटे सोसें । तृष्णेचें हें पिसें वांयांविण ॥३॥

तुका म्हणे घेई राहे ऐसें धन । सादर श्रवण करोनियां ॥४॥

९०४

रडे अळंकार दैन्याचिये कांती । उतमा विपित्तसंग घडे ॥१॥

एकाविण एक अशोभ दातारा । कृपेच्या सागरा पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

रांधूं नेणे तया पुढील आइतें । केलें तें सोइतें वांयां जाय ॥२॥

तुका म्हणे चिंतामणि शेळी गळा । पावे अवकळा म्हणउनी ॥३॥

९०५

दुःखाचे डोंगर लागती सोसावे । ऐसें तंव ठावें सकळांसीं ॥१॥

कांहीं न करिती विचार हिताचा । न करिती वाचा नामघोष ॥ध्रु.॥

भोग कळों येतो मागिल ते जन्म । उत्तम मध्यम कनिष्ठ ते ॥२॥

तुका म्हणे येथें झांकितील डोळे । भोग देतेवेळे येइल कळों ॥३॥

९०६

सदैव तुम्हां अवघें आहे । हातपाय चालाया ॥१॥

मुखीं वाणी कानीं कीर्ति । डोळे मूर्ती देखाया ॥ध्रु.॥

अंध बहिर ठकलीं किती । मुकीं होती पांगुळें ॥२॥

घरास आगि लावुनि जागा । न पळे तो गा वांचे ना ॥३॥

तुका म्हणे जागा हिता । कांहीं आतां आपुल्या ॥४॥

९०७

ऐसे पुढती मिळतां आतां । नाहीं सत्ता स्वतंत्र ॥१॥

म्हणउनि फावलें तें घ्यावें । नाम गावें आवडी ॥ध्रु.॥

संचित प्रारब्ध गाढें । धांवे पुढें क्रियमाण ॥२॥

तुका म्हणे घुबडा ऐसें । जन्म सरिसे शुकराचें ॥३॥

९०८

सर्वविशीं माझा त्रासलासे जीव । आतां कोण भाव निवडे एक ॥१॥

संसाराची मज न साहे चि वार्ता । आणीक म्हणतां माझें कोणी ॥ध्रु.॥

देहसुख कांहीं बोलिले उपचार । विष तें आदर बंद वाटे ॥२॥

उपाधि दाटणी प्रतिष्ठा गौरव । होय माझा जीव कासावीस ॥३॥

तुका म्हणे कांहीं आणीक न साहे । आवडती पाय वैष्णवांचे ॥२॥

९०९

आणीक कांहीं या उत्तराचें काज । नाहीं आतां मज बोलावया ॥१॥

भिन्न भेद हे भावनास्वभाव । नव्हे कांहीं देव एकविध ॥ध्रु.॥

गुण दोष कोणें निवडावे धर्म । कोण जाणे कर्म अकर्म तें ॥२॥

तरिच भलें आतां न करावा संग । दुःखाचा प्रसंग तोडावया ॥३॥

तुका म्हणे गुण गाई या देवाचे । घेई माझे वाचे हे चि धणी ॥४॥

९१०

आपुल्या विचार करीन जीवाशीं । काय या जनाशीं चाड मज ॥१॥

आपुलें स्वहित जाणती सकळ । निरोधितां बळें दुःख वाटे ॥ध्रु.॥

आइको नाइको कथा कोणी तरी । जाऊनियां घरीं निजो सुखें ॥२॥

माझी कोण वोज जाला हा शेवट । देखोनियां वाट आणिकां लावूं ॥३॥

तुका म्हणे भाकुं आपुली करुणा । जयाची वासना तथा फळे ॥४॥

९११

धाई अंतरिंच्या सुखें । काय बडबड वाचा मुखें ॥१॥

विधिनिषेध उर फोडी । जंव नाहीं अनुभवगोडी ॥ध्रु.॥

वाढे तळमळ उभयता । नाहीं देखिलें अनुभवितां ॥२॥

अपुल्या मतें पिसें । परि तें आहे जैसेंतैसें ॥३॥

साधनाची सिद्धि । मोन करा र बुद्धि ॥४॥

तुका म्हणे वादें । वांयां गेलीं ब्रम्हवृंदें ॥५॥

९१२

कुशळ गुंतले निषेधा । वादी प्रवर्तले वादा ॥१॥

कैसी ठकलीं बापुडीं । दंभविषयांचे सांकडीं ॥धृ.॥

भुस उपणुनि केलें काय । हारपले दोन्ही ठाय ॥२॥

तुका म्हणे लागे हातां । काय मथिलें घुसळितां ॥३॥

९१३

संतांचीं उच्छिष्टें बोलतों उत्तरें । काय म्यां गव्हारें जाणावें हें ॥१॥

विठ्ठलाचे नाम घेता नये शुद्ध । तेथें मज बोध काय कळे ॥धृ.॥

करितो कवतुक बोबडा उत्तरी । झणी मजवरि कोप धरा ॥२॥

काय माझी याति नेणां हा विचार । काय मी तें फार बोलों नेणें ॥३॥

तुका म्हणे मज बोलवितो देव । अर्थ गुह्य भाव तो चि जाणे ॥४॥

९१४

चंदनाच्या वासें धरितील नाक । नावडे कनक न घडे हें ॥१॥

साकरेसी गोडी सारिखी सकळां । थोरां मोट्या बाळां धाकुटियां ॥२॥

तुका म्हणे माझें चित्त शुद्ध होतें । तरि का निंदितें जन मज ॥३||

९१५

तुज ऐसा कोण उदाराची रासी । आपुलें चि देसी पद दासा ॥१॥

शुद्ध हीन कांहीं न पाहासी कुळ । करिसी निर्मळ वास देहीं ॥२॥

भावें हें कदान्न खासी त्याचे घरीं । अभक्तांची परी नावडेती ॥३॥

न वजासी जेथें दुरी दवडितां । न येसी जो चित्ता योगियांच्या ॥४॥

तुका म्हणे ऐसीं ब्रीदें तुझीं खरीं । बोलतील चारी वेद मुखें ॥५॥

९१६

तरि कां नेणते होते मागें ॠषी । तींहीं या जनासी दुराविलें ॥१॥

वोळगती जया अष्टमासिद्धि । ते या जनबुद्धी नातळती ॥२॥

कंदमूळें पाला धातूच्या पोषणा । खातील वास राणां तरी केला ॥३॥

लावुनियां नेत्र उगे चि बैसले । न बोलत ठेले मौन्यमुद्रे ॥४॥

तुका म्हणे ऐसें करीं माझ्या चित्ता । दुरावीं अनंता जन दुरी ॥५॥

९१७

कोणाच्या आधारें करूं मी विचार । कोण देइल धीर माझ्या जीवा ॥१॥

शास्त्रज्ञ पंडित नव्हें मी वाचक । यातिशुद्ध एक ठाव नाहीं ॥२॥

कलियुगीं बहु कुशळ हे जन । छळितील गुण तुझे गातां ॥३॥

मज हा संदेह झाला दोहीं सवा । भजन करूं देवा किंवा नको ॥४॥

तुका म्हणे आतां दुरावितां जन । किंवा हें मरण भलें दोन्ही ॥५॥

९१८

काय उणें जालें तुज समर्थासी । ऐसा मजपाशीं कोण दोष ॥१॥

जो तूं माझा न करिसी अंगीकार । सांगेन वेव्हार संतांमधीं ॥२॥

तुजविण रत आणिकांचे ठायीं । ऐसें कोण ग्वाही दावीं मज ॥३॥

तुका म्हणे काय धरूनी गुमान । सांग उगवून पांडुरंगा ॥४॥

९१९

काय करूं आन दैवतें । एका विण पंढरीनाथें ॥१॥

सरिता मिळाली सागरीं । आणिकां नांवां कैची उरी ॥ध्रु.॥

अनेक दीपीचा प्रकाश । सूर्य उगवतां नाश ॥२॥

तुका म्हणे नेणें दुजें । एका विण पंढरीराजें ॥३॥

९२०

काय करूं कर्माकर्म । बरें सांपडलें वर्म ॥१॥

होसी नामा च सारिका । समजाविली नाहीं लेखा ॥ध्रु.॥

नाहीं वेचावेच जाला । उरला आहेसी संचला ॥२॥

तुका म्हणे माझें । काय होईल तुम्हां ओझें ॥३॥

९२१

एकाएकीं हातोफळी । ठाया बळी पावले ते ॥१॥

आम्ही देवा शक्तिहीनें । भाकुं तेणें करुणा ॥ध्रु.॥

पावटणी केला काळ । जया बळ होतें तें ॥२॥

तुका म्हणे वीर्यावीर । संतधीर समुद्र ॥३॥

९२२

पुढिलाचें इच्छी फळ । नाहीं बळ तें अंगीं ॥१॥

संत गेले तया ठाया । देवराया पाववीं ॥ध्रु.॥

ज्येष्ठांचीं कां आम्हां जोडी । परवडी न लभों ॥२॥

तुका म्हणे करीं कोड । पुरवीं लाड आमुचा ॥३॥

९२३

कैवल्याच्या तुम्हां घरीं । रासी हरी उदंड ॥१॥

मजसाठीं कां जी वाणी । नव्हे धणी विभागा ॥ध्रु.॥

सर्वा गुणीं सपुरता । ऐसा पिता असोनी ॥२॥

तुका म्हणे पांडुरंगा । जालों सांगा सन्मुख ॥३॥

९२४

आपलाल्या तुम्ही रूपासी समजा । कासया वरजा आरसिया ॥१॥

हें तों नव्हे देहबुद्धीचें कारण । होइल नारायणें दान केलें ॥ध्रु.॥

बब्रूचिया बाणें वर्मासि स्पर्शावें । हें तों नाहीं ठावें मोकलित्या ॥२॥

तुका म्हणे बहु मुखें या वचना । सत्याविण जाणा चाल नाहीं ॥३॥

९२५

न मनावी चिंता तुम्हीं संतजनीं । हिरा स्पटिकमणी केंवि होय ॥१॥

पडिला प्रसंग स्तळा त्या सारिखा । देखिला पारिखा भाव कांहीं ॥ध्रु.॥

बहुतांसी भय एकाचिया दंडें । बहुत या तोंडें वचनासी ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं वैखरी बा सर । करायाचे चार वेडे वेडे ॥३॥

९२६

यथाविधि पूजा करी । सामोग्री तोंवरि हे नाहीं ॥१॥

आतां माझा सर्व भार । तूं दातार चालविसी ॥ध्रु.॥

मंगळ तें तुम्ही जाणां । नारायणा काय तें ॥२॥

तुका म्हणे समर्पिला । तुज विठ्ठला देहभाव ॥३॥

९२७

भवसिंधूचें हें तारूं । मज विचारूं पाहातां ॥१॥

चित्तीं तुझे धरिन पाय । सुख काय तें तेथें ॥ध्रु.॥

माझ्या खुणा मनापाशीं । तें या रसीं बुडालें ॥२॥

तुका म्हणे वर्म आलें । हातां भलें हें माझ्या ॥३॥

९२८

पाहातां श्रीमुख सुखावलें सुख । डोळियांची भूक न वजे माझी ॥१॥

जिव्हे गोडी तीन अक्षरांचा रस । अमृत जयास फिकें पुढें ॥ध्रु.॥

श्रवणीची वाट चोखाळली शुद्ध । गेले भेदाभेद वारोनियां ॥२॥

महामळें मन होतें जें गांदलें । शुद्ध चोखाळलें स्पटिक जैसें ॥३॥

तुका म्हणे माझ्या जीवाचें जीवन । विठ्ठल निधान सांपडलें ॥४॥

९२९

हा चि परमानंद आळंगीन बाहीं । क्षेम देतां ठायीं द्वैत तुटे ॥१॥

बोलायासि मात मन निवे हरषें चित्त । दुणी वाढे प्रीत प्रेमसुख ॥ध्रु.॥

जनांत भूषण वैकुंठीं सरता । फावलें स्वहिता सर्वभावें ॥२॥

तुटला वेव्हार माया लोकाचार । समूळ संसार पारुषला ॥३॥

तुका म्हणे हा विठ्ठल चि व्हावा । आणिकी या जीवा चाड नाहीं ॥४॥

९३०

आमुची कृपाळू तूं होसी माउली । विठ्ठले साउली शरणागता ॥१॥

प्रेमपान्हा स्तनीं सदा सर्वकाळ । दृष्टि हे निर्मळ अमृताची ॥ध्रु.॥

भूक तान दुःख वाटों नेदीं सीण । अंतरींचा गुण जाणोनियां ॥२॥

आशा तृष्णा माया चिंता दवडीं दुरी । ठाव आम्हां करीं खेळावया ॥३॥

तुका म्हणे लावीं संताचा सांगात । जेथें न पवे हात किळकाळाचा ॥४॥

९३१

जेथें जावें तेथें कपाळ सरिसें । लाभ तो विशेषें संतसंगें ॥१॥

पूर्व पुण्यें जरि होतीं सानुकूळ । अंतरायमूळ नुपजे तेथें ॥ध्रु.॥

भाग्य तरी नव्हे धन पुत्र दारा । निकट वास बरा संतांपायीं ॥२॥

तुका म्हणे हे चि करावी मिरासी । बळी संतांपाशीं द्यावा जीव ॥३॥

९३२

आतां कांहीं सोस न करीं आणीक । धरीन तें एक हें चि दृढ ॥१॥

जेणें भवसिंधु उतरिजे पार । तुटे हा दुस्तर गर्भवास ॥ध्रु.॥

जोडीन ते आतां देवाचे चरण । अविनाश धन परमार्थ ॥२॥

तुका म्हणे बरा जोडला हा देह । मनुष्यपणें इहलोका आलों ॥३॥

९३३

जतन करीन जीवें । शुद्धभावें करूनी ॥१॥

विठ्ठल विठ्ठल हें धन । जीवन अंतकाळींचें ।ध्रु.॥

वर्दळ हें संचित सारूं । बरवा करूं उदिम हा ॥२॥

तुका म्हणे हृदयपेटी । ये संपुटीं सांटवूं ॥३॥

९३४

एवढा प्रभु भावें । तेणें संपुष्टी राहावें ॥१॥

होय भक्तीं केला तैसा । पुरवी धरावी ते इच्छा ॥ध्रु.॥

एवढा जगदानी । मागे तुळसीदळ पाणी ॥२॥

आला नांवा रूपा । तुका म्हणे जाला सोपा ॥३॥

९३५

भाग्यें ऐसी जाली जोडी । आतां घडी विसंभेना ॥१॥

विटेवरी समचरण । संतीं खुण सांगितली ॥ध्रु.॥

अवघें आतां काम सारूं । हा चि करूं कैवाड ॥२॥

तुका म्हणे खंडूं खेपा । पुढें पापापुण्याच्या ॥३॥

९३६

पतिव्रते जैसा भ्रतार प्रमाण । आम्हां नारायण तैशापरी ॥१॥

सर्वभावें लोभ्या आवडे हें धन । आम्हां नारायण तैशापरी ॥२॥

तुका म्हणे एकविध जालें मन । विठ्ठला वांचून नेणे दुजें ॥३॥

९३७

विठ्ठल गीतीं गावा विठ्ठल चित्तीं ध्यावा । विठ्ठल उभा पाहावा विटेवरी ॥१॥

अनाथाचा बंधु विठ्ठल कृपासिंधु । तोडी भवबंधु यमपाश ॥ध्रु.॥

तो चि शरणागतां हा विठ्ठल मुक्तिदाता । विठ्ठल या संतांसमागमें ॥२॥

विठ्ठल गुणनिधि विठ्ठल सर्व सिद्धि । लागली समाधि विठ्ठलनामें ॥३॥

विठ्ठलाचें नाम घेतां जालें सुख । गोडावलें मुख तुका म्हणे ॥४॥

९३८

विठो सांपडावया हातीं । ठावी जाली एक गती । न धरीं भय चित्तीं । बळ किती तयाचें ॥१॥

लागे आपण चि हातीं । किंव भाकावी काकुलती । करी मग चित्तीं । असेल तें तयाचें ॥ध्रु.॥

एकलिया भावबळें । कैं सांपडे तो काळें । वैष्णवांच्या मेळें। उभा ठाके हाकेसी ॥२॥

बांधा माझिया जीवासी । तुका म्हणे प्रेमपाशीं । न सोडीं तयासी । सर्वस्वासी उदार ॥३॥

९३९

वाट वैकुंठीं पाहाती । भक्त कैं पां येथें येती । तयां जन्ममरणखंती । नाहीं चित्तीं परलोक ॥१॥

धन्यधन्य हरिचे दास । तयां सुलभ गर्भवास । ब्रम्हादिक करिती आस । तीर्थावास भेटीची ॥ध्रु.॥

कथाश्रवण व्हावयास । यमधर्मा थोर आस । पाहे रात्रदिवस । वाट कर जोडोनियां ॥२॥

रिद्धिसिद्धि पाचारितां । त्या धुंडिती हरिभक्तां । मोक्ष सायोज्यता । वाट पाहे भक्तांची ॥३॥

असती जेथें उभे ठेले । सदा प्रेमसुखें धाले । आणीक ही उद्धरिले । महादोषी चांडाळ ॥४॥

सकळ करिती त्यांची आस । सर्वभावें ते उदास । धन्यभाग्य त्यांस । तुका म्हणे दरुषणें ॥५॥

९४०

सोनें दावी वरी तांबें तयापोटीं । खरियाचे साटीं विकुं पाहे ॥१॥

पारखी तो जाणे तयाचे जीवींचें । निवडी दोहींचें वेगळालें ॥ध्रु.॥

क्षीरा नीरा कैसें होय एकपण । स्वादीं तो चि भिन्न भिन्न काढी ॥२॥

तुका म्हणे थीता नागवला चि खोटा । अपमान मोटा पावईल ॥३॥

९४१

फोडुनि सांगडी बांधली माजासी । पैल थडी कैसी पावे सहजीं ॥१॥

आपला घात आपण चि करी । आणिकां सांगतां नाइके तरी ॥ध्रु.॥

भुकेभेणें विष देऊ पाहे आतां । आपल्या चि घाता करूं पाहे ॥२॥

तुका म्हणे एक चालतील पुढें । तयांसी वांकडें जातां ठके ॥३॥

९४२

उपकारासाटीं बोलों हे उपाय । येणेंविण काय आम्हां चाड ॥१॥

बुडतां हे जन न देखवे डोळां । येतो कळवळा म्हणउनि ॥२॥

तुका म्हणे माझे देखतिल डोळे । भोग देते वेळे येईल कळों ॥३॥

९४३

आठवे देव तो करावा उपाव । येर तजीं वाव खटपटा ॥१॥

होई बा जागा होई वा जागा । वाउगा कां गा सिणसील ॥ध्रु.॥

जाणिवेच्या भारें भवाचिये डोहीं । बुडसी तों कांहीं निघेसि ना ॥२॥

तुका म्हणे देवा पावसील भावें । जाणतां तें ठावें कांहीं नव्हे ॥३॥

९४४

माझ्या मुखावाटा नयो हें वचन । व्हावें संतान द्रव्य कोणां ॥१॥

फुकाचा विभाग पतनदुःखासी । दोहींमुळें त्यासी तें चि साधे ॥ध्रु.॥

नाइकावी निंदा स्तुति माझ्या कानें । सादर या मनें होऊनियां ॥२॥

तुका म्हणे देव असाध्य यामुळें । आशामोहजाळें गुंतलिया ॥३॥

९४५

चित्त ग्वाही तेथें लौकिकाचें काई । स्वहित तें ठायीं आपणापें ॥१॥

मनासी विचार तो चि साच भाव । व्यापक हा देव अंतर्बाहीं ॥ध्रु.॥

शुद्ध भावा न लगे सुचावा परिहार । उमटे साचार आणिके ठायीं ॥२॥

भोगित्यासी काज अंतरीचें गोड । बाहिरल्या चाड नाहीं रंगें ॥३॥

तुका म्हणे भाव शुद्ध हें कारण । भाट नारायण होईल त्यांचा ॥४॥

९४६

नव्हती माझे बोल । अवघें करितो विठ्ठल ॥१॥

कांहीं न धरावी खंती । हित होइल धरा चित्तीं ॥ध्रु.॥

खोटी ते अहंता । वाट टाकिली सांगतां ॥२॥

ज्याचें तो चि जाणें । मी मापाडें तुका म्हणे ॥३॥

९४७

वासनेच्या मुखीं अदळूनि भीतें । निर्वाहापुरतें कारण तें ॥१॥

या नांवें अंतरा आला नारायण । चित्तसमाधान खुण त्याची ॥ध्रु.॥

सर्वकाळ हा चि करणें विचार । विवेकीं सादर आत्मत्वाचे ॥२॥

तुका म्हणे जों जों भजनासी वळे । अंग तों तों कळे सन्निधता ॥३॥

९४८

चिंतनें अचिंत राहिलों निश्चळ । तें चि किती काळ वाढवावें ॥१॥

अबोल्याचा काळ आतां ऐशावरी । वचनाची उरी उरली नाहीं ॥ध्रु.॥

करूं आला तों तों केला लवलाहो । उरों च संदेहे दिला नाहीं ॥२॥

तुका म्हणे मोह परते चि ना मागें । म्हणउनि त्यागें त्याग जाला ॥३॥

९४९

निर्गुणाचे घ्यावें गुणासी दर्शन । एकाएकीं भिन्न भेद घडे ॥१॥

तुम्हां आम्हां आतां न पडे यावरी । आहों तें चि बरी जेथें तेथें ॥ध्रु.॥

आपणापासुनी नसावें अंतर । वेचिलें उत्तर म्हणउनि ॥२॥

तुका म्हणे अंगा आली कठिन्यता । आमच्या अनंता तुम्हां ऐसी ॥३॥

९५०

तुज च पासाव जालोंसों निर्माण । असावें तें भिन्न कासयानें ॥१॥

पाहावा जी ठायीं करूनि विचार । नुन्य कोठें फार असे चि ना ॥ध्रु.॥

ठेविलिये ठायीं आज्ञेचें पाळण । करूनि जतन राहिलोंसें ॥२॥

तुका म्हणें आतां बोलतसें स्पष्ट । जालों क्रियानष्ट तुम्हाऐसा ॥३॥

९५१

प्रीतिभंग माझा केला पांडुरंगा । भक्तिरस सांगा कां जी तुम्हीं ॥१॥

म्हणऊनि कांहीं न ठेवीं चि उरी । आलों वर्मावरी एकाएकीं ॥ध्रु.॥

न देखों चि कांहीं परती माघारी । उरली ते उरी नाहीं मुळीं ॥२॥

तुका म्हणे आला अंतरासी खंड । तरि माझें तोंड खविळलें ॥३॥

९५२

लटिका ऐसा म्हणतां देव । संदेहसा वाटतसे ॥१॥

ऐसें आलें अनुभवा । मज ही सेवा करिता ॥ध्रु.॥

शून्याकारी बहु मोळा । भेंडोळा हे पवाडे ॥२॥

तुका म्हणे ताळी नाहीं । एके ठायीं चपळत्वें ॥३॥

९५३

जैशासाठीं तैसें हावें । हें बरवें कळलेंसे ॥१॥

उदास तूं नारायणा । मी ही म्हणा तुम्ही च ॥ध्रु.॥

ठका महाठक जोडा । जो धडफुडा लागासी ॥२॥

एकांगी च भांडे तुका । नाहीं धोका जीवित्वें ॥३॥

९५४

बहुतां रीती काकुलती । आलों चित्तीं न धरा च ॥१॥

आतां काशासाटीं देवा । मिथ्या हेवा वाढवूं ॥ध्रु.॥

तुम्हां आम्हां जाली तुटी । आतां भेटी चिंतनें ॥२॥

तुका म्हणे लाजिरवाणें । आधर जिणें इच्छेचें ॥३॥

९५५

आश्चर्य तें एक जालें । मना आलें माझिया ॥१॥

मढ्यापाशीं करुणा केली । तैसी गेली वृथा हे ॥ध्रु.॥

न यावा तो कैसा राग । खोटें मग देखोनि ॥२॥

तुका म्हणे कैंचा बोला । शोध विठ्ठला माझिया ॥३॥

९५६

मागायाची नाहीं इच्छा । जो मी ऐसा संकोचों ॥१॥

लटिकियाची न करूं स्तुति । इच्छा चित्तीं धरूनि ॥ध्रु.॥

हिशोबें तें आलें घ्यावें । हें तों ठावें सकळांसी ॥२॥

तुका म्हणे स्वामिसेवा । येथें देवा काशाची ॥३॥

९५७

पाठवणें पडणें पायां । उद्धार वांयां काशाचा ॥१॥

घडलें तें भेटीसवें । दिसेल बरवें सकळां ॥ध्रु.॥

न घडतां दृष्टादृष्टी । काय गोष्टी कोरड्या ॥२॥

अबोल्यानें असे तुका । अंतर ऐका साक्षीतें ॥३॥

९५८

अभयाचें स्थळ । तें हें एक अचळ ॥१॥

तरि धरिला विश्वास । ठेलों होउनियां दास ॥ध्रु.॥

पुरली आवडी । पायीं लागलीसे गोडी ॥२॥

तुका म्हणे कंठीं नाम । अंगीं भरलें सप्रेम ॥३॥

९५९

संदेह निरसे तरि रुचिकर । फिक्यासी आदर चवी नाहीं ॥१॥

आतां नको मज खोट्यानें फटवूं । कोठें येऊं जाऊं वेळोवेळां ॥ध्रु.॥

गेला तरि काय जीवाचें सांकडें । वांचउनि पुढें काय काज ॥२॥

तुका म्हणे कसीं निवडा जी बरें । केलीं तैसीं पोरें आळीपायीं ॥३॥

९६०

वदे वाणी परि दुर्लभ अनुभव । चालीचा चि वाहो बहुतेक ॥१॥

आम्ही ऐसें कैसें राहावें निश्चळ । पाठिलाग काळ जिंतितसे ॥ध्रु.॥

वाढवितां पोट दंभाचे पसारे । येतील माघारे मुदला तोटे ॥२॥

तुका म्हणे बरें जागवितां मना । तुमच्या नारायणा अभयें करें ॥३॥

९६१

उगें चि हें मन राहातें निश्चळ । तरि कां तळमळ साट होती ॥१॥

काय तुमचीं नेणों कवतुक विंदानें । सर्वोत्तमपणें खेळतसां ॥ध्रु.॥

नानाछंदें आम्हां नाचवावें जीवां । वाढवाव्या हांवा भलत्यापुढें ॥२॥

तुका म्हणे तुम्ही आपुली प्रतिष्ठा । वाढवावया चेष्टा करीतसां ॥३॥

९६२

आम्ही बळकट जालों फिराउनी । तुमच्या वचनीं तुम्हां गोऊं ॥१॥

जालें तेव्हां जालें मागील तें मागें । आतां वर्मलागें ठावीं जालीं ॥ध्रु.॥

तोडावया अवघ्या चेष्टांचा संबंध । शुद्धापाशीं शुद्ध बुद्ध व्हावें ॥२॥

तुका म्हणे आम्हां आत्मत्वाची सोय । आपण चि होय तैसा चि तूं ॥३॥

९६३

तुम्ही साच नुपेक्षाल हा भरवसा । मज जाणतसां अधीरसें ॥१॥

कासया घातला लांबणी उद्धार । ठेवा करकर वारूनियां ॥ध्रु.॥

सुटों नये ऐसें कळले निरुतें । कां घ्यावें मागुतें आळवुनि ॥२॥

तुका म्हणे तुम्ही सभाग्य जी देवा । माझा तुम्हां केवा काय आला ॥३॥

९६४

तुम्हां होईल देवा पडिला विसर । आम्हीं तें उत्तर यत्न केलें ॥१॥

पतितपावन ब्रीदें मिरविसी । याचा काय देसी झाडा सांग ॥ध्रु.॥

आहाच मी नव्हें अर्थाचें भुकेलें । भलत्या एका बोलें वारेन त्या ॥२॥

तुका म्हणे देह देईन सांडणें । सहित अभिमानें ओवाळूनि ॥३॥

९६५

जडलों अंगाअंगीं । मग ठेवीं प्रसंगीं । कांहीं उरीजोगी। लोकीं आहे पुरती ॥१॥

ठेवीं निवारुनि आधीं । अवकाश तो चि बुद्धी । सांपडली संधी । मग बळ कोणासी ॥ध्रु.॥

गळा बांधेन पायीं । हालों नेदीं ठायिचा ठायीं । निवाड तो तईं । अवकळा केलिया ॥२॥

तुका म्हणे ठावे । तुम्ही असा जी बरवे । बोभाटाची सवे । मुळींहुनी विठोबा ॥३॥

९६६

आम्ही शक्तिहीनें । कैसें कराल तें नेणें । लिगाडाच्या गुणें । खोळंबला राहिलों ॥१॥

माझें मज देई देवा । असे ठेविला तो ठेवा । नाहीं करीत हेवा । कांहीं अधीक आगळा ॥ध्रु.॥

नाहीं गळां पडलों झोंड । तुमचें तें चि माझें तोंड । चौघां चार खंड । लांबणी हे अनुचित ॥२॥

नाहीं येत बळा । आतां तुम्हासी गोपाळा । तुका म्हणे गळा । उगवा पायां लागतों ॥३॥

९६७

काय कृपेविण घालावें सांकडें । निश्चिंती निवाडें कोण्या एका ॥१॥

आहों तैसीं पुढें असों दीनपणें । वेचूनि वचनें करुणेचीं ॥ध्रु.॥

धरूं भय आतां काय वाहों चिंता । काय करूं आतां आप्तपण ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही भावहीन जीव । म्हणउनी देव दुरे दुरी ॥३॥

९६८

नाहीं उल्लंघिले कोणाचे वचन । मज कां नारायण दुरी जाला ॥१॥

अशंकितें मनें करीं आळवण । नाहीं समाधान निश्चिंतीचें ॥ध्रु.॥

दासांचा विसर हें तों अनुचित । असे सर्व नीत पायांपाशीं ॥२॥

तुका म्हणे तुम्हां लाज येत नाहीं । आम्हां चिंताडोहीं बुडवितां ॥३॥

९६९

जीव जायवरी सांडी करी माता । हे तों आश्चर्यता बाळकाची ॥१॥

दुर्बळ कीं नाहीं आइकत कानीं । काय नारायणीं न्यून जालें ॥ध्रु.॥

क्षणक्षणा माझा ने घावा सांभाळ । अभाग्याचा काळ ऐसा आला ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं वचनासी रुचि । फल कटवें चि तें तें होय ॥३॥

९७०

म्हणउनी दास नव्हे ऐसा जालों । अनुभवें बोलों स्वामीपुढें ॥१॥

कां नाहीं वचन प्रतिउत्तराचें । मी च माझ्या वेचें अट्टाहासें ॥ध्रु.॥

कासयाने गोडी उपजावा विश्वास । प्रीती कांहीं रस वाचुनियां ॥२॥

तुका म्हणे अगा चतुरा शिरोमणी । विचारावें मनीं केशीराजा ॥३॥

९७१

काय आतां आम्हीं पोट चि भरावें । जग चाळवावें भक्त म्हुण ॥१॥

ऐसा तरि एक सांगा जी विचार । बहु होतों फार कासावीस ॥ध्रु.॥

काय कवित्वाची घालूनियां रूढी । करूं जोडाजोडी अक्षरांची ॥२॥

तुका म्हणे काय गुंपोनि दुकाना । राहों नारायणा करुनी घात ॥३॥

९७२

वर्म तरि आम्हां दावा । काय देवा जाणें मी ॥१॥

बहुतां रंगीं हीन जालों । तरि आलों शरण ॥ध्रु.॥

द्याल जरि तुम्ही धीर । होईल स्थिर मन ठायीं ॥२॥

तुका म्हणे सत्ताबळें । लडिवाळें राखावीं ॥३॥

९७३

सांगों काय नेणा देवा । बोलाची त्या आवडी ॥१॥

वांयां मज चुकुर करा । विश्वंभरा विनोदें ॥ध्रु.॥

आवडीच्या करा ऐसें । अंतर्वासें जाणतसां ॥२॥

तुका म्हणे समाधानें । होइन मनें मोकळा ॥३॥

९७४

निर्धाराचें अवघें गोड । वाटे कोड कौतुक ॥१॥

बैसलिया भाव पांयीं । बरा तई नाचेन ॥ध्रु.॥

स्वामी कळे सावधान । तरि मन उल्हासे ॥२॥

तुका म्हणे आश्वासावें । प्रेम द्यावें विठ्ठले ॥३॥

९७५

जाली तडातोडी । अवघीं पडिलों उघडीं ॥१॥

नव्हों कोणांची च कांहीं । तुझे भरलिया वाहीं ॥ध्रु.॥

पारुशला संवसार । मोडली बैसण्याची थार ॥२॥

आतां म्हणे तुका । देवा अंतरें राखों नका ॥३॥

९७६

आधार तो व्हावा । ऐसी आस करीं देवा ॥१॥

तुम्हांपाशीं काय उणें । काय वेचे समाधानें ॥ध्रु.॥

सेवेच्या अभिळासें । मन बहु जालें पिसें ॥२॥

अरे भक्तापराधीना । तुका म्हणे नारायणा ॥३॥

९७७

तुमचा तुम्हीं केला गोवा । आतां चुकवितां देवा ॥१॥

कैसें सरे चाळवणें । केलें काशाला शाहाणें ॥ध्रु.॥

कासया रूपा । नांवा आलेति गा बापा ॥२॥

तुका म्हणे आतां । न सरे हवाले घालितां ॥३॥

९७८

माझी भक्ती भोळी । एकविध भावबळी ॥१॥

मी कां पडेन निराळा । ऐसा सांडूनि सोहळा ॥ध्रु.॥

आतां अनारिसा । येथं न व्हावें सहसा ॥२॥

तुका म्हणे जोडुनि पाय । पुढें उगा उभा राहें ॥३॥

९७९

आहे तरिं सत्ता । ऐशा करितों वारता ॥१॥

अंगसंगाचीं उत्तरें । सलगीसेवेनें लेंकरें ॥ध्रु.॥

तरी निकटवासें । असों अशंकेच्या नासें ॥२॥

तुका म्हणे रुची । येथें भिन्नता कैची ॥३॥

९८०

काळ सारावा चिंतनें । एकांतवासीं गंगास्नानें । देवाचें पूजन । प्रदक्षणा तुळसीच्या ॥१॥

युक्त आहार वेहार । नेम इंद्रियांचा सार । नसावी वासर । निद्रा बहु भाषण ॥ध्रु.॥

परमार्थ महाधन । जोडी देवाचे चरण । व्हावया जतन । हे उपाय लाभाचे ॥२॥

देह समर्पिजे देवा । भार कांहीं च न घ्यावा । होईल आघवा । तुका म्हणे आनंद ॥३॥

९८१

मऊ मेनाहूनि आम्ही विष्णुदास । कठिण वज्रास भेदूं ऐसे ॥१॥

मेले जित असों निजोनियां जागे । जो जो जो जें मागे तें तें देऊं ॥ध्रु.॥

भले तरि देऊं गांडीची लंगोटी । नाठ्याळा चि गांठीं देऊं माथां ॥२॥

मायबापाहूनि बहू मायावंत । करूं घातपात शत्रूहूनि ॥३॥

अमृत तें काय गोड आम्हांपुढें । विष तें बापुडें कडू किती ॥४॥

तुका म्हणे आम्ही अवघे चि गोड । ज्याचें पुरे कोड त्याचेपरि ॥५॥

९८२

गाढवाचें तानें । पालटलें क्षणक्षणें ॥१॥

तैसे अधमाचे गुण । एकविध नाहीं मन ॥ध्रु.||

उपजतां बरें दिसे । रूप वाढतां तें नासे ॥२॥

तुका म्हणे भुंकते वेळे । वेळ अवेळ न कळे ॥३॥

९८३

विटाळ तो परद्रव्य परनारी । येथुनि जो दुरी तो सोंवळा ॥१॥

गद्यें पद्यें कांहीं न धरावी उपाधी । स्वाधीन चि बुद्धि करुनी ठेवा ॥ध्रु.॥

विचाराचें कांहीं करावें स्वहित । पापपुण्यांचीत भांडवल ॥२॥

तुका म्हणे न लगे जावें वनांतरा । विश्व विश्वंभरा सारिखें चि ॥३॥

९८४

कल्पतरु रुया नव्हती बाभुळा । पुरविती फळा इच्छितिया ॥१॥

उदंड त्या गाई म्हैसी आणि शेळ्या । परि त्या निराळ्या कामधेनु ॥२॥

तुका म्हणे देव दाखवील दृष्टी । तया सवें भेटी थोर पुण्य ॥३॥

९८५

जळो प्रेमा तैसा रंग । जाय भुलोनि पतंग ॥१॥

सासूसाटीं रडे सून । भाव अंतरींचा भिन्न ॥ध्रु.॥

मैंद मुखींचा कोंवळा । भाव अंतरीं निराळा ॥२॥

जैसी वृंदावनकांती । उत्तम धरूं ये हातीं ॥३॥

बक ध्यान धरी । सोंग करूनि मासे मारी ॥४॥

तुका म्हणे सर्प डोले । तैसा कथेमाजी खुले ॥५॥

९८६

वेशा नाहीं बोल अवगुण दूषीले । ऐशा बोला भले झणें क्षोभा ॥१॥

कोण नेणे अन्न जीवाचें जीवन । विषमेळवण विष होय ॥ध्रु.॥

सोनें शुद्ध नेणे कोण हा विचार । डांकें हीनवर केलें त्यासी ॥२॥

याती शुद्ध परि अधम लक्षण । वांयां गेलें तेणें सोंगें ही तें ॥३॥

तुका म्हणे शूर तो चि पावे मान । आणीक मंडण भार वाही ॥४॥

९८७

अणुरणीयां थोकडा । तुका आकाशाएवढा ॥१॥

गिळुनि सांडिलें कळिवर । भव भ्रमाचा आकार ॥ध्रु.॥

सांडिली त्रिपुटी । दीप उजळला घटीं ॥२॥

तुका म्हणे आतां । उरलों उपकारापुरता ॥३॥

९८८

धन्य आजि दिन । जालें संताचें दर्शन ॥१॥

जाली पापातापा तुटी । दैन्य गेलें उठाउठीं ॥ध्रु.॥

जालें समाधान । पायीं विसांवले मन ॥२॥

तुका म्हणे आले घरा । तो चि दिवाळीदसरा ॥३॥

९८९

हें चि माझे धन । तुमचे वंदावे चरण ॥१॥

येणें भाग्यें असों जीत । एवढें समर्पूनी चित्त ॥ध्रु.॥

सांभाळिलें देवा । मज अनाथा जी जीवा ॥२॥

जोडूनियां कर । तुका विनवितो किंकर ॥३॥

९९०

फजितखोरा मना किती तुज सांगों । नको कोणा लागों मागें मागें ॥१॥

स्नेहवादें दुःख जडलेंसे अंगीं । निष्ठ हें जगीं प्रेमसुख ॥ध्रु.॥

निंदास्तुती कोणी करो दयामया । न धरीं चाड या सुखदुःखें ॥२॥

योगिराज कां रे न राहाती बैसोनी । एकिये आसनीं या चि गुणें ॥३॥

तुका म्हणे मना पाहें विचारून । होईं रे कठिण वज्राऐसें ॥४॥

९९१

जळो माझी ऐसी बुद्धी । मज घाली तुजमधीं । आवडे हे विधि । निषेधीं चि चांगली ॥१॥

तूं स्वामी मी सेवक । उंच पद निंच एक । ऐसें करावें कौतुक । नको करूं खंडणा ॥ध्रु.॥

जळ न खाती जळा । वृक्ष आपुलिया फळा । भोक्ता निराळा । तेणें गोडी निवडिली ॥२॥

हिरा शोभला कोंदणें । अळंकारीं मिरवे सोनें । एक असतां तेणें । काय दुजें जाणावें ॥३॥

उष्णें छाये सुख वाटे । बाळें माते पान्हा फुटे । एका एक भेटे । कोण सुख ते काळीं ॥४॥

तुका म्हणे हित । हें चि मानी माझें चित्त । नव्हे आतां मुक्त । ऐसा जाला भरवसा ॥५॥

९९२

मनीं वसे त्याचें आवडे उत्तर । वाटे समाचार घ्यावा ऐसें ॥१॥

जातीचें तें झुरे येर येरासाटीं । वियोगें ही तुटी नेघे कधीं ॥ध्रु.॥

भेटीची अपेक्षा वरता आदर । पुसे नव्हे धीर मागुतालें ॥२॥

तुका म्हणे माझ्या जीवाचें जीवन । सोइरे हरिजन प्राणसखे ॥३॥

९९३

नव्हे आराणूक परि मनीं वाहे । होईल त्या साहे पांडुरंग ॥१॥

पंढरीसि जावें उदेग मानसीं । धरिल्या पावसी संदेह नाहीं ॥ध्रु.॥

नसो बळ देह असो पराधीन । परि हें चिंतन टाकों नको ॥२॥

तुका म्हणे देह पडो या चिंतनें । पुढें लागे येणें याजसाटीं ॥३॥

९९४

कोठें देवा आलें अंगा थोरपण । बरें होतें दीन होतों तरीं ॥१॥

साधन ते सेवा संतांची उत्तम । आवडीनें नाम गाईन तें ॥ध्रु.॥

न पुसतें कोणी कोठें ही असतां । समाधान चित्ताचिया सुखें ॥२॥

तुका म्हणे जन अव्हेरितें मज । तरी केशीराज सांभाळिता ॥३॥

९९५

चतुर मी जालों आपुल्या भोंवता । भावेंविण रिता फुंज अंगीं ॥१॥

आतां पुढें वांयां जावें हें तें काई । कामक्रोधें ठायीं वास केला ॥ध्रु.॥

गुणदोष आले जगाचे अंतरा । भूताच्या मत्सरावरी बुद्धि ॥२॥

तुका हमणे करूं उपदेश लोकां । नाहीं जालों एका परता दोषा ॥३॥

९९६

धन्य ते संसारीं । दयावंत जे अंतरीं ॥१॥

येथें उपकारासाठीं । आले घर ज्यां वैकुंठीं ॥ध्रु.॥

लटिकें वचन । नाहीं देहीं उदासीन ॥२॥

मधुरा वाणी ओटीं । तुका म्हणे वाव पोटीं ॥३॥

९९७

कुटल्याविण नव्हे मांडा । अळसें धोंडा पडतसे ॥१॥

राग नको धरूं मनीं । गांडमणी सांगतों ॥ध्रु.॥

तरटापुढें बरें नाचे । सुतकाचें मुसळ ॥२॥

तुका म्हणे काठी सार । करी फार शाहाणें ॥३॥

९९८

कळों येतें तरि कां नव्हे । पडती गोवें भ्रमाचे ॥१॥

जाणतां चि होतो घात । परिसा मत देवा हें ॥ध्रु.॥

आंविसासाटीं फासा मान । पाडी धनइच्छा ते ॥२॥

तुका म्हणे होणार खोटें । कर्म मोटें बिळवंत ॥३॥

९९९

मोकळें मन रसाळ वाणी । या चि गुणीं संपन्न ॥१॥

लामी ते ऐशा नावें । भाग्यें ज्यावें तरि त्यांनीं ॥ध्रु.॥

नमन नम्रता अंगीं । नेघे रंगीं पालट ॥२॥

तुका म्हणे त्याच्या नांवें । घेतां व्हावें संतोषी ॥३॥

१०००

शेवटची विनवणी । संतजनीं परिसावी ॥१॥

विसर तो न पडावा । माझा देवा तुम्हांसी ॥ध्रु.॥

पुढें फार बोलों काई । अवघें पायीं विदित ॥२॥

तुका म्हणे पडिलों पायां । करा छाया कृपेची ॥३॥

## तुकाराम गाथा - अभंग संग्रह १००१ ते १५००

१००१

करितों कवित्व ह्मणाल हें कोणी । नव्हे माझी वाणी पदरींची ॥१॥

माझिये युक्तीचा नव्हे हा प्रकार । मज विश्वंभर बोलवितो ॥ध्रु.॥

काय मी पामर जाणे अर्थभेद । वदवी गोविंद तें चि वदें ॥२॥

निमित्त मापासी बैसविलों आहें । मी तों कांहीं नव्हे स्वामिसत्ता ॥३॥

तुका ह्मणे आहें पाइन्नक चि खरा । वागवितों मुद्रा नामाची हे ॥४॥

१००२

आह्मीं गावें तुह्मीं कोणीं कांहीं न ह्मणावें । ऐसें तंव आह्मां सांगितलें नाहीं देवें ॥१॥

ह्मणा रामराम टाळी वाजवा हातें। नाचा डोला प्रेमें आपुलिया स्वहितें ॥ध्रु.॥

सहज घडे तया आळस करणें तें काइन्न । अग्नीचें भातुकें हात पिळतां कां पायीं ॥२॥

येथें नाहीं लाज भिHभाव लौकिक । हांसे तया घडे ब्रह्महत्यापातक ॥३॥

जया जैसा भाव निरोपण करावा । येथें नाहीं चाड ताळविताळ या देवा ॥४॥

सदैव ज्यां कथा काळ घडे श्रवण । तुका ह्मणे येर जन्मा आले पाषाण ॥५॥

१००३

देव घ्या कोणी देव घ्या कोणी । आइता आला घर पुसोनी ॥१॥

देव न लगे देव न लगे । सांटवणेचे रुधले जागे ॥ध्रु.॥

देव मंदला देव मंदला । भाव बुडाला काय करूं ॥२||

देव घ्या फुका देव घ्या फुका । न लगे रुका मोल कांहीं ॥३॥

दुबळा तुका भावेंविणें । उधारा देव घेतला रुणें ॥४॥

१००४

विष्णुमय सर्व वैष्णवांसी ठावें । येरांनीं वाहावे भार माथां ॥१॥

साधनें संकटें सर्वांलागीं सीण । व्हावा लागे क्षीण अहंमान ॥ध्रु.॥

भाव हा कठीण वज्र हें भेदवे । परि न छेदवे मायाजाळ ॥२॥

तुका ह्मणे वर्म भजनें चि सांपडे । येरांसी तों पडे ओस दिशा ॥३॥

१००५

कीर्तनाची गोडी । देव निवडी आपण ॥१॥

कोणी व्हा रे अधिकारी । त्यासी हरि देइन्नल ॥ध्रु.॥

वैराग्याचे बळें । साही खळ जिणावे ॥२॥

उरेल ना उरी । तुका करी बोभाट ॥३॥

१००६

कायावाचामन ठेविलें गाहाण । घेतलें तुझें रिण जोडीलागीं ॥१॥

अवघें आलें आंत पोटा पडिलें थीतें । सारूनि निश्चित जालों देवा ॥ध्रु.॥

द्यावयासी आतां नाहीं तोळा मासा । आधील मवेशा तुज ठावी ॥२॥

तुझ्या रिणें गेले बहुत बांधोन । जाले मजहून थोरथोर ॥३॥

तुका ह्मणे तुझे खतीं जें गुंतलें । करूनि आपुलें घेइप देवा ॥४॥

१००७

करिसी कीं न करिसी माझा अंगीकार । हा मज विचार पडिला देवा ॥१॥

देसी कीं न देसी पायांचें दर्शन । ह्मणऊनि मन स्थिर नाहीं ॥ध्रु.॥

बोलसी कीं न बोलसी मजसवें देवा । ह्मणोनियां जीवा भय वाटे ॥२॥

होइन्नल कीं न होय तुज माझा आठव। पडिला संदेह हा चि मज ॥३॥

तुका ह्मणे मी कमाइन्नचे हीण। ह्मणऊनि सीण करीं देवा ॥४॥

१००८

ऐसा माझा आहे भीडभार । नांवाचा मी फार वांयां गेलों ॥१॥

काय सेवा रुजु आहे सत्ताबळ । तें मज राउळ कृपा करी ॥ध्रु.॥

काय याती शुद्ध आहे कुळ कर्म । तेणें पडे वर्म तुझे ठायीं ॥२॥

कोण तपोनिध दानधर्मसीळ । अंगीं एक बळ आहे सत्ता ॥३॥

तुका ह्मणे वांयां जालों भूमी भार । होइन्नल विचार काय नेणों ॥४॥

१००९

साच मज काय कळों नये देवा । काय तुझी सेवा काहे नव्हे ॥१॥

करावें तें बरें जेणें समाधान । सेवावें हें वन न बोलावें ॥ध्रु.॥

शुद्ध माझा भाव होइल तुझे पायीं । तरि च हें देइप निवडूनि ॥२॥

उचित अनुचित कळों आली गोष्टी । तुझे कृपादृष्टी पांडुरंगा ॥३॥

तुका ह्मणे मज पायांसवे चाड । सांगसी तें गोड आहे मज ॥४॥

१०१०

नाहीं कंटाळलों परि वाटे भय । करावें तें काय न कळतां ॥१॥

जन वन आह्मां समान चि जालें । कामक्रोध गेले पावटणी ॥ध्रु.॥

षडऊर्मी शत्रु जिंतिले अनंता । नामाचिया सत्ताबळें तुझ्या ॥२॥

ह्मणऊनिं मुख्य धर्म आह्मां सेवकांचा ऐसा । स्वामी करी शिरसा पाळावें तें ॥३॥

ह्मणऊनिं तुका अवलोकुनी पाय । वचनाची पाहे वास एका ॥४॥

१०११

वांयांविण वाढविला हा लौकिक । आणिला लटिक वाद दोघां ॥१॥

नाहीं ऐसा जाला देव माझ्या मतें । भुकेलें जेवितें काय जाणे ॥ध्रु.॥

शब्दज्ञानें गौरविली हे वैखरी । साच तें अंतरीं बिंबे चि ना ॥२॥

जालों परदेशी गेले दोन्ही ठाय । संसार ना पाय तुझे देवा ॥३॥

तुका ह्मणे मागें कळों येतें ऐसें । न घेतों हें पिसें लावूनियां ॥४॥

१०१२

न कळे तत्वज्ञान मूढ माझी मती । परि ध्यातों चित्तीं चरणकमळ ॥१॥

आगमाचे भेद मी काय जाणें । काळ तो चिंतनें सारीतसें ॥ध्रु.॥

कांहीं नेणें परि ह्मणवितों दास । होइल त्याचा त्यास अभिमान ॥२॥

संसाराची सोय सांडिला मारग । दुराविलें जग एका घायें ॥३॥

मागिल्या लागाचें केलेंसे खंडण । एकाएकीं मन राखियेलें ॥४॥

तुका ह्मणे अगा रखुमादेवीवरा । भHकरुणाकरा सांभाळावें ॥५॥

१०१३

इतुलें करीं देवा ऐकें हें वचन । समूळ अभिमान जाळीं माझा ॥१॥

इतुलें करीं देवा ऐकें हे गोष्टी । सर्व समदृष्टी तुज देखें ॥ध्रु.॥

इतुलें करीं देवा विनवितों तुज । संतांचे चरणरज वंदीं माथां ॥२॥

इतुलें करीं देवा ऐकें हे मात । हृदयीं पंढरीनाथ दिवसरात्रीं ॥३॥

भलतिया भावें तारीं पंढरीनाथा । तुका ह्मणे आतां शरण आलों ॥४॥

१०१४

तुझा दास ऐसा ह्मणती लोकपाळ । ह्मणऊनि सांभाळ करीं माझा ॥१॥

अनाथाचा नाथ पतितपावन । हें आतां जतन करीं नाम ॥ध्रु.॥

माझें गुण दोष पाहातां न लगे अंत । ऐसें माझें चित्त मज ग्वाही ॥२॥

नेणें तुझी कैसी करावी हे सेवा । जाणसी तूं देवा अंतरींचें ॥३॥

तुका ह्मणे तूं या कृपेचा सिंधु । तोडीं भवबंधु माझा देवा ॥४॥

१०१५

जाणावें ते काय नेणावें ते काय । ध्यावे तुझे पाय हें चि सार ॥१॥

करावें तें काय न करावें तें काय । ध्यावें तुझे पाय हें चि सार ॥ध्रु.॥

बोलावें तें काय न बोलावें तें काय । ध्यावे तुझे पाय हें चि सार ॥२॥

जावें तें कोठें न वजावे आतां । बरवें आठवितां नाम तुझें ॥३॥

तुका ह्मणे तूं करिसी तें सोपे । पुण्यें होती पापें आमुच्या मतें ॥४॥

१०१६

नको ब्रह्मज्ञान आत्मिस्थितिभाव । मी भH तूं देव ऐसें करीं ॥१॥

दावीं रूप मज गोपिकारमणा । ठेवीन चरणांवरी माथा ॥ध्रु.॥

पाहोनि श्रीमुख देइन आलिंगन । जीवें निंबलोण उतरीन ॥२॥

पुसतां सांगेन हितगुज मात । बैसोनि एकांत सुखगोष्टी ॥३॥

तुका ह्मणे यासी न लावीं उशीर । माझें अभ्यंतर जाणोनियां ॥४॥

१०१७

मागें शरणागत तारिले बहुत । ह्मणती दीनानाथ तुज देवा ॥१॥

पाहिले अपराध नाहीं याती कुळ । तारिला अजामेळ गणिका भिल्ली ॥धृ.॥

अढळपदीं बाळ बैसविला धुरु । क्षीराचा सागरु उपमन्ये ॥२॥

गजेंद्रपशु नाडियें जळचरें । भवसिंधुपार उतरिला ॥३॥

प्रल्हाद अग्नींत राखिला जळांत । विषाचें अमृत तुझ्या नामें ॥४॥

पांडवां संकट पडतां जडभारी । त्यांचा तू कैवारी नारायणा ॥५॥

तुका ह्मणे तूं या अनाथाचा नाथ । ऐकोनियां मात शरण आलों ॥६॥

१०१८

तुझा शरणागत जालों मी अंकित । करीं माझें हित पांडुरंगा ॥१॥

पतितपावन तुझी ब्रीदावळी । ते आतां सांभाळीं मायबापा ॥धृ.॥

अनाथाचा नाथ बोलतील संत ऐकोनियां मात विश्वासलों ॥२॥

न करावी निरास न धरावें उदास । देइप याचकास कृपादान ॥३॥

तुका ह्मणे मी तों पातकांची रासी । देइप पायापासीं ठाव देवा ॥४॥

१०१९

सर्वस्वाचा त्याग तो सदा सोंवळा । न लिंपे विटाळा अिग्न जैसा ॥१॥

सत्यवादी करी संसार सकळ । अलिप्त कमळ जळीं जैसें ॥धृ.॥

घडे ज्या उपकार भूतांची दया । आत्मिस्थति तया अंगीं वसे ॥२॥

नो बोले गुणदोष नाइके जो कानीं । वर्तौनि तो जनीं जनादऩन ॥३॥

तुका ह्मणे वर्म जाणितल्याविण । पावे करितां सीण सांडीमांडी ॥४॥

१०२०

कुळधर्म ज्ञान कुळधर्म साधन । कुळधर्मे निधान हातीं चढे ॥१॥

कुळधर्म भिH कुळधर्म गति । कुळधर्म विश्रांति पाववील ॥धृ.॥

कुळधर्म दया कुळधर्म उपकार । कुळधर्म सार साधनाचें ॥२॥

कुळधर्म महkव कुळधर्म मान । कुळधर्म पावन परलोकींचें ॥३॥

तुका ह्मणे कुळधर्म दावी देवीं देव । यथाविध भाव जरीं होय ॥४॥

१०२१

पुण्य परउपकार पाप ते परपीडा । आणीक नाहीं जोडा दुजा यासी ॥१॥

सत्य तो चि धर्म असत्य तें कर्म । आणीक हे वर्म नाहीं दुजें ॥धृ.॥

गति ते चि मुखीं नामाचें स्मरण । अधोगति जाण विन्मुखते ॥२॥

संतांचा संग तो चि स्वर्गवास । नर्क तो उदास अनर्गळा ॥३॥

तुका ह्मणे उघडें आहे हित घात । जयाचें उचित करा तैसें ॥४॥

१०२२

न वजे वांयां कांहीं ऐकतां हरिकथा । आपण करितां वांयां न वजे ॥१॥

न वजे वांयां कांहीं देवळासी जातां । देवासी पूजितां वांयां न वजे ॥ध्रु.॥

न वजे वांयां कांहीं केलिया तीर्थ । अथवा कां व्रत वांयां न वजे ॥२॥

न वजे वांयां जालें संतांचें दर्शन । शुद्ध आचरण वांयां न वजे ॥३॥

तुका ह्मणे भाव असतां नसतां । सायास करितां वांयां न वजे ॥४॥

१०२३

चित्तीं धरीन मी पाउलें सकुमारें । सकळ बिढार संपत्तीचें ॥१॥

कंठीं धरिन मी नाम अमृताची वल्ली । होइन्नल राहिली शीतळ तनु ॥ध्रु.॥

पाहेन श्रीमुख साजिरें सुंदर । सकळां अगर लावण्यांचें ॥२॥

करिन अंगसंग बाळकाचे परी । बैसेन तों वरी नुतरीं कडिये ॥३॥

तुका ह्मणे हा केला तैसा होय । धरिली मनें सोय विठोबाची ॥४॥

१०२४

बाळ मातेपाशीं सांगे तानभूक । उपायाचें दुःख काय जाणे ॥१॥

तयापरी करीं पाळण हें माझें । घेउनियां ओझें सकळ भार ॥ध्रु.॥

कासया गुणदोष आणिसील मना । सर्व नारायणा अपराधी ॥२॥

सेवाहीन दीन पातकांची रासी । आतां विचारिसी काय ऐसें ॥३॥

जेणें काळें पायीं अनुसरलें चित्त । निर्धार हें हित जालें ऐसें ॥४॥

तुका ह्मणे तुह्मी तारिलें बहुतां । माझी कांहीं चिंता असों दे वो ॥५॥

१०२५

जीवनावांचूनि तळमळी मासा । प्रकार हा तैसा होतो जीवा ॥१॥

न संपडे जालें भूमिगत धन । चरफडी मन तयापरी ॥ध्रु.॥

मातेचा वियोग जालियां हो बाळा । तो कळवळा जाणा देवा ॥२॥

सांगावे ते किती तुह्मांसी प्रकार । सकळांचें सार पाय दावीं ॥३॥

ये चि चिंते माझा करपला भीतर । कां नेणों विसर पडिला माझा ॥४॥

तुका ह्मणे तूं हें जाणसी सकळ । यावरि कृपाळ होइप देवा ॥५॥

१०२६

शरण आलें त्यासी न दावीं हे पाठी । ऐका जगजेठी विज्ञापना ॥१॥

अळविती तयांसी उत्तर झडकरी । द्यावें परिसा हरी विज्ञापना ॥ध्रु.॥

गांजिलियाचें करावें धांवणें । विनंती नारायणें परिसावी हे ॥२॥

भागलियाचा होइप रे विसांवा । परिसावी केशवा विज्ञापना ॥३॥

अंकिताचा भार वागवावा माथां । परिसावी अनंता विज्ञापना ॥४॥

तुका ह्मणे आह्मां विसरावें ना देवा । परिसावी हे देवा विज्ञापना ॥५॥

१०२७

कोण आह्मां पुसे सिणलें भागलें । तुजविण उगलें पांडुरंगा ॥१॥

कोणापाशीं आह्मीं सांगावें सुखदुःख । कोण तानभूक निवारील ॥ध्रु.॥

कोण या तापाचा करील परिहार । उतरील पार कोण दुजा ॥२॥

कोणापें इच्छेचें मागावें भातुकें । कोण कवतुकें बुझावील ॥३॥

कोणावरी आह्मीं करावी हे सत्ता । होइल साहाता कोण दुजा ॥४॥

तुका ह्मणे अगा स्वामी सर्व जाणां । दंडवत चरणां तुमच्या देवा ॥५॥

१०२८

तेव्हां धालें पोट बैसलों पंगती । आतां आह्मां मिुHपांग काइन्न ॥१॥

धांवा केला आतां होइन्नल धांवणे । तया कायी करणें लागे सध्या ॥ध्रु.॥

गायनाचा आतां कोठें उरला काळ। आनंदें सकळ भरी आलें ॥२॥

देवाच्या सख्यत्वें विषमासी ठाव । मध्यें कोठें वाव राहों सके ॥३॥

तेव्हां जाली अवघी बाधा वाताहात। प्रेम हृदयांत प्रवेशलें ॥४॥

तुका ह्मणे आह्मीं जिंतिलें भरवसा । देव कोठें दासा मोकलितो ॥५॥

१०२९

तरि कां पवाडे गर्जती पुराणें । असता नारायण शिHहीन ॥१॥

कीर्तीविण नाहीं नामाचा डांगोरा । येर कां इतरां वाणीत ना ॥ध्रु.॥

तरि च ह्मणा तो आहे चिरंजीव । केलियाचा जीव सुखीं गुण ॥२॥

चांगलेपण हें निरुपायता अंगीं । बाणलें श्रीरंगा ह्मणऊनि ॥३॥

तरि च हा थोर सांगितलें करी । अभिमान हरीपाशीं नाहीं ॥४॥

तुका ह्मणे तरि करिती याची सेवा । देवापाशीं हेवा नाहीं कुडें ॥५॥

१०३०

अविट हें क्षीर हरिकथा माउली । सेविती सेविली वैष्णवजनीं ॥१॥

अमृत राहिलें लाजोनि माघारें । येणें रसें थोरें ब्रह्मानंदे ॥ध्रु.॥

पतित पातकी पावनपंगती । चतुर्भुज होती देवाऐसे ॥२॥

सर्व सुखें तया मोहोरती ठाया । जेथें दाटणी या वैष्णवांची ॥३॥

निर्गुण हें सोंग धरिलें गुणवंत । धरूनियां प्रीत गाये नाचे ॥४॥

तुका ह्मणे केलीं साधनें गाळणी । सुलभ कीर्तनीं होऊनी ठेला ॥५॥

१०३१

संसारसोहळे भोगितां सकळ । भHां त्याचें बळ विटोबाचें ॥१॥

भय चिंता धाक न मनिती मनीं । भHां चक्रपाणि सांभाळीत ॥ध्रु.॥

पापपुण्य त्यांचें धरूं न शके अंग । भHांसी श्रीरंग सर्वभावे ॥२॥

नव्हती ते मुH आवडे संसार । देव भHां भार सर्व वाहे ॥३॥

तुका ह्मणे देव भHां वेळाइन्नत । भH ते निश्चिंत त्याचियानें ॥४॥

१०३२

देवासी अवतार भHांसी संसार । दोहींचा विचार एकपणें ॥१॥

भHांसी सोहळे देवाचिया अंगें । देव त्यांच्या संगें सुख भोगी ॥धु.॥

देवें भHां रूप दिलासे आकार । भHीं त्याचा पार वाखाणिला ॥२॥

एका अंगीं दोन्ही जालीं हीं निर्माण । देवभHपण स्वामिसेवा ॥३॥

तुका ह्मणे येथें नाहीं भिन्नभाव । भH तो चि देव देव भH ॥४॥

१०३३

हुंबरती गाये तयांकडे कान । कैवल्यनिधान देउनि ठाके ॥१॥

गोपाळांची पूजा उच्छिष्ट कवळी । तेणें वनमाळी सुखावला ॥धु.॥

चोरोनियां खाये दुध दहीं लोणी । भावें चक्रपाणि गोविला तो ॥२॥

निष्काम तो जाला कामासी लंपट । गोपिकांची वाट पाहात बैसे ॥३॥

जगदानी इच्छी तुळसीएकदळ । भावाचा सकळ विकिला तो ॥४॥

तुका ह्मणे हें चि चैतन्यें सावळें । व्यापुनि निराळें राहिलेंसे ॥५॥

१०३४

समर्थासी नाहीं वर्णावर्णभेद । सामग्री ते सर्व सिद्ध घरीं ॥१॥

आदराचे ठायीं बहु च आदर । मागितलें फार तेथें वाढी ॥धु.॥

न ह्मणे सोइरा सुहुदन्न आवश्यक । राजा आणि रंक सारिखा चि ॥२॥

भाव देखे तेथें करी लडबड । जडा राखे जड निराळें चि ॥३॥

कोणी न विसंभे याचकाचा ठाव । विनवुनी देव शंका फेडी ॥४॥

तुका ह्मणे पोट भरुनी उरवी । धालें ऐसें दावी अनुभवें ॥५॥

१०३५

आले भरा केणें । येरझार चुके जेणें ॥१॥

उभें केलें विटेवरी । पेंठ इनाम पंढरी ॥धु.॥

वाहाती मारग । अवघें मोहोरलें जग ॥२॥

तुका ह्मणे माप । खरें आणा माझे बाप ॥३॥

१०३६

लामीवल्लभा । दिनानाथा पद्मनाभा ॥१॥

सुख वसे तुझे पायीं । मज ठेवीं ते चि ठायीं ॥धु.॥

माझी अल्प हे वासना। तूं तो उदाराचा राणा ॥२॥

तुका ह्मणे भोगें । पीडा केली धांव वेगें ॥३॥

१०३७

करीं ऐसें जागें । वेळोवेळां पायां लागें ॥१॥

प्रेम झोंबो कंठीं । देह धरणिये लोटीं ॥धु.॥

राहे लोकाचार पडे अवघा विसर ॥२॥

तुका ह्मणे ध्यावें । तुज विभीचारभावें ॥३॥

१०३८

टाळ दिडी हातीं । वैकुंठींचे सांगाती ॥१॥

जाल तरी कोणा जा गा । करा सिदोरी ते वेगा ॥धु.॥

जाती सादावीत । तेथें असों द्यावें चित्त ॥२॥

तुका ह्मणे बोल । जाती बोलत विठ्ठल ॥३॥

१०३९

वांयां जातों देवा । नेणें भHी करूं सेवा ॥१॥

आतां जोडोनियां हात । उभा राहिलों निवांत ॥धु.॥

करावें तें काय। न कळें अवलोकितों पाय ॥२॥

तुका ह्मणे दान । दिलें पदरीं घेइन्न ॥३॥

१०४०

जीव खादला देवत । माझा येणें महाभूतें । झोंबलें निरुतें । कांहीं करितां न सुटे ॥१॥

आतां करूं काय । न चले करितां उपाय । तुह्मां आह्मां सय । विघडाविघड केली ॥धु.॥

बोलतां दिश्चती । मी वो पडियेलें भ्रांती । आठव हा चित्तीं । न ये ह्मणतां मी माझें ॥२॥

भलतें चि चावळे । जना अवघिया वेगळे । नाठवती बाळें । आपपर सारिखें ॥३॥

नका बोलों सये । मज वचन न साहे। बैसाल त्या राहें । उग्या वाचा खुंटोनी ॥४॥

तुह्मां आह्मां भेटी । नाहीं जाली जीवेंसाटीं । तुका ह्मणे दृष्टी । पाहा जवळी आहे तों ॥५॥

१०४१

जींवीचा जिव्हाळा । पाहों आपुलिया डोळां ॥१॥

आह्मां विठ्ठल एक देव । येर अवघे चि वाव ॥ध्रु.॥

पुंडलिकाचे पाठीं। उभा हात ठेवुनि कटी ॥२॥

तुका ह्मणे चित्तीं । वाहूं रखुमाइन्नचा पती ॥३॥

१०४२

माझें आराधन । पंढरपुरींचें निधान ॥१॥

तया एकाविण दुजें । कांहीं नेणें पंढरीराजें ॥ध्रु.॥

दास विठ्ठलाचा । अंकित अंकिला ठायींचा ॥२॥

तुका ह्मणे आतां । नव्हे पालट सर्वथा ॥३॥

१०४३

आतां आह्मां हें चि काम । न विसंभावें तुझें नाम । वाहुनियां टाळी । प्रेमसुखें नाचावें ॥१॥

अवघी जाली आराणूक । मागें पुढें सकिळक । त्रिपुटीचें दुःख । प्रारब्ध सारिलें ॥ध्रु.॥

गोदातटें निर्मळें । देव देवांचीं देवळें । संत महंत मेळें । दिवस जाय सुखाचा ॥२॥

तुका ह्मणे पंढरीनाथा । आणिक नाहीं मज चिंता । योगक्षेम माथां । भार तुझ्या घातला ॥३॥

१०४४

चोरटें सुनें मारिलें टाळे । केंउं करी परि न संडी चाळे ॥१॥

ऐसें एक दुराचारी गा देवा । आपुलिया जीवा घात करी ॥ध्रु.॥

नाक गेलें तरि लाज ना विचार । हिंडे फजितखोर दारोदारीं ॥२॥

तुका ह्मणे कर्म बिळवंत गाढें । नेदी तया पुढेंमागें सरों ॥३॥

१०४५

मुनि मुH जाले भेणें गर्भवासा । आह्मां विष्णुदासां सुलभ तो ॥१॥

अवघा चि संसार केला ब्रह्मरूप । विठ्ठलस्वरूप ह्मणोनियां ॥ध्रु.॥

पुराणीं उपदेश साधन उद्धट । आह्मां सोपी वाट वैकुंठींची ॥२॥

तुका ह्मणे जनां सकळांसहित । घेऊं अखंडित प्रेमसुख ॥३॥

१०४६

न करावी स्तुति माझी संतजनीं । होइन्नल या वचनीं अभिमान ॥१॥

भारें भवनदी नुतरवे पार । दुरावती दूर तुमचे पाय ॥२॥

तुका ह्मणे गर्व पुरवील पाठी । होइन्नल माझ्या तुटी विठोबाची ॥३॥

१०४७

तुमचिये दासींचा दास करूनि ठेवा । आशीर्वाद द्यावा हा चि मज ॥१॥

नवविधा काय बोलिली जे भHी । घ्यावी माझ्या हातीं संतजनीं ॥२॥

तुका ह्मणे तुमच्या पायांच्या आधारें। उत्तरेन खरें भवनदी ॥३॥

१०४८

चोर टेंकाचे निघाले चोरी । आपलें तैसें पारखे घरीं ॥१॥

नाहीं नफा नागवे आपण । गमाविले कान हात पाय ॥ध्रु.॥

बुद्धिहीन नये कांहीं चि कारणा । तयासवें जाणा तें चि सुख ॥२॥

तुका ह्मणे नाहीं ठाउकें वर्म । तयासी कर्म वोडवलें ॥३॥

१०४९

समर्थाचें बाळ कीविलवाणें दिसे । तरी कोणा हांसे जन देवा ॥२॥

अवगुणी जरी जालें तें वोंगळ । करावा सांभाळ लागे त्याचा ॥२॥

तुका ह्मणे तैसा मी एक पतित । परि मुद्रांकित जालों तुझा ॥३॥

१०५०

गाढवाचे अंगीं चंदनाची उटी । राख तया तेणें केलीसे भेटी ॥१॥

सहज गुण जयाचे देहीं । पालट कांहीं नव्हे तया ॥ध्रु.॥

माकडाचे गळां मोलाचा मणि । घातला चावुनी टाकी थुंकोनि ॥२॥

तुका ह्मणे खळा नावडे हित । अविद्या वाढवी आपुलें मत ॥३॥

१०५१

नेणे सुनें चोर पाहुणा मागता । देखून भलता भुंकतसे ॥१॥

शिकविलें कांहीं न चले तया । बोलियेले वांयां बोल जाती ॥ध्रु.॥

क्षीर ओकुनियां खाय अमंगळ । आपुली ते ढाळ जाऊं नेदी ॥२॥

वंदूं निंदूं काय दुराचार । खळाचा विचार तुका ह्मणे ॥३॥

१०५२

जन मानविलें वरी बाहएात्कारीं । तैसा मी अंतरीं नाहीं जालों ॥१॥

ह्मणउनी पंढरीनाथा वाटतसे चिंता । प्रगट बोलतां लाज वाटे ॥ध्रु.॥

संतां ब्रह्मरूप जालें अवघें जन । ते माझे अवगुण न देखती ॥२॥

तुका ह्मणे मी तों आपणांसी ठावा । आहें बरा देवा जैसा तैसा ॥३॥

१०५३

काम क्रोध माझे जीताती शरीरीं । कोवळें तें वरी बोलतसें ॥१॥

कैसा सरतां जालों तुझ्या पायीं । पांडुरंगा कांहीं न कळे हें ॥ध्रु.॥

पुराणींची ग्वाही वदतील संत । तैसें नाहीं चित्त शुद्ध जालें ॥२॥

तुका ह्मणे मज आणूनि अनुभवा । दाखवीं हें देवा साच खरें ॥३॥

१०५४

स्तुति करीं जैसा नाहीं अधिकार । न कळे विचार योग्यतेचा ॥१॥

तुमचें मी दास संतांचें दुर्बळ । करूनि सांभाळ राखा पायीं ॥ध्रु.॥

रामकृष्णहरि मंत्र उच्चारणा । आवडी चरणां विठोबाच्या ॥२॥

तुका ह्मणे तुमचें सेवितों उच्छिष्ट । क्षमा करीं धीट होऊनियां ॥३॥

१०५५

बहु दूरवरी । वेठी ओझें होतें शिरीं ॥१॥

आतां उतरला भार । तुह्मीं केला अंगीकार ॥ध्रु.॥

बहु काकुलती । आलों मागें किती ॥२॥

तुका ह्मणे देवा । आजि सफळ जाली सेवा ॥३॥

पाइन्नक – अभंग ११

१०५६

पाइन्नकपणें जोतिला सिद्धांत । सुर धरी मात वचन चित्तीं ॥१॥

पाइकावांचून नव्हे कधीं सुख । प्रजांमध्यें दुःख न सरे पीडा ॥ध्रु.॥

तरि व्हावें पाइन्नक जिवाचा उदार । सकळ त्यांचा भार स्वामी वाहे ॥२॥

पाइकीचें सुख जयां नाहीं ठावें । धिग त्यांनीं ज्यावें वांयांविण ॥३॥

तुका ह्मणे एका क्षणांचा करार । पाइन्नक अपार सुख भोगी ॥४॥

१०५७

पाइकीचें सुख पाइकासी ठावें । ह्मणोनियां जीवें केली साटीं ॥१॥

येतां गोऑया बाण साहिले भडमार । वर्षातां अपार वृिष्ट वरी ॥ध्रु.॥

स्वामीपुढें व्हावें पडतां भांडण । मग त्या मंडन शोभा दावी ॥२॥

पाइकांनीं सुख भोगिलें अपार । शुद्ध आणि धीर अंतर्बाहीं ॥३॥

तुका ह्मणे या सिद्धांताच्या खुणा । जाणे तो शाहाणा करी तो भोगी ॥४॥

१०५८

पाइन्नक जो जाणे पाइकींनीं भाव । लाग पगें ठाव चोरवाट ॥१॥

आपणां राखोनि ठकावें आणीक । घ्यावें सकळीक हरूनियां ॥ध्रु.॥

येऊं नेदी लाग लागों नेदी माग । पाइन्नक त्या जग स्वामी मानी ॥२॥

ऐसें जन केलें पाइकें पाइन्नक । जया कोणी भीक न घलिती ॥३॥

तुका ह्मणे ऐसे जयाचे पाइन्नक । बिळया तो नाइक त्रैलोकींचा ॥४॥

१०५९

पाइकांनीं पंथ चालविल्या वाटा । पारख्याचा सांटा मोडोनियां ॥१॥

पारखिये ठायीं घेउनियां खाणें । आपलें तें जन राखियेलें ॥ध्रु.॥

आधारेंविण जें बोलतां चावळे । आपलें तें कळे नव्हे ऐसें ॥२॥

सांडितां मारग मारिती पाइन्नक । आणिकांसी शीक लागावया ॥३॥

तुका ह्मणे विश्वा घेऊनि विश्वास । पाइन्नक तयास सुख देती ॥४॥

१०६०

पाइन्नक तो प्रजा राखोनियां कुळ । पारखिया मूळ छेदी दुष्टा ॥१॥

तो एक पाइन्नक पाइकां नाइन्नक । भाव सकळीक स्वामिकाजीं ॥ध्रु.॥

तृणवत तनु सोनें ज्या पाषाण । पाइका त्या भिन्न नाहीं स्वामी ॥२॥

विश्वासावांचूनि पाइकासी मोल । नाहीं मिथ्या बोल बोलिलिया ॥३॥

तुका ह्मणे नये स्वामी उणेपण । पाइका जतन करी त्यासी ॥४॥

१०६१

धनी ज्या पाइका मानितो आपण । तया भितें जन सकळीक ॥१॥

जिवाचे उदार शोभती पाइन्नक । मिरवती नाइन्नक मुगुटमणि ॥ध्रु.॥

आपुलिया सत्ता स्वामीचें वैभव । भोगिती गौरव सकळ सुख ॥२॥

कमाइचीं हीणें पडिलीं उदंडें । नाहीं तयां खंड येती जाती ॥३॥

तुका ह्मणे तरि पाइकी च भली । थोडीबहुत केली स्वामिसेवा ॥४॥

१०६२

पाइकपणें खरा मुशारा । पाइन्नक तो खरा पाइकीनें ॥१॥

पाइन्नक जाणें मारितें अंग । पाइकासी भंग नाहीं तया ॥ध्रु.॥

एके दोहीं घरीं घेतलें खाणें । पाइन्नक तो पणें निवडला ॥२॥

करूनि कारण स्वामी यश द्यावें । पाइका त्या नांव खरेपण ॥३॥

तुका ह्मणे ठाव पाइकां निराळा । नाहीं स्वामी स्थळा गेल्याविण ॥४॥

१०६३

उंच निंच कैसी पाइकाची वोळी । कोण गांढे बळी निवडिले ॥१॥

स्वामिकाजीं एक सर्वस्वें तत्पर । एक ते कुचर आशाबद्ध ॥ध्रु.॥

प्रसंगावांचूनि आणिती आयुर्भाव । पाइन्नक तो नांव मिरवी वांयां ॥२॥

गणतीचे एक उंच निंच फार । तयांमध्यें शूर विरळा थोडे ॥३॥

तुका ह्मणे स्वामी जाणे त्यांचा मान । पाइन्नक पाहोन मोल करी ॥४॥

१०६४

एका च स्वामीचे पाइन्नक सकळ । जैसें बळ तैसें मोल तया ॥१॥

स्वामिपदीं एकां ठाव उंच स्थळीं । एक तीं निराळीं जवळी दुरी ॥ध्रु.॥

हीन कमाइन्नचा हीन आन ठाव । उंचा सर्व भाव उंच पद ॥२॥

पाइकपणें तो सर्वत्र सरता । चांग तरी परता गांढए ठाव ॥३॥

तुका ह्मणे मरण आहे या सकळां । भेणें अवकळा अभयें मोल ॥४॥

१०६५

प्रजी तो पाइन्नक ओळीचा नाइन्नक । पोटासाटीं एकें जैशीं तैशीं ॥१॥

आगळें पाऊल आणिकांसी तरी । पळती माघारीं तोडिजेती ॥धु.॥

पाठीवरी घाय ह्मणती फटमर । धडा अंग शूर मान पावे ॥२॥

घेइन्नल दरवडा देहा तो पाइन्नक । मारी सकळीक सर्व हरी ॥३॥

तुका ह्मणे नव्हे बोलाचें कारण । कमाइन्नचा पण सिद्धी पावे ॥४॥

१०६६

जातीचा पाइन्नक ओळखे पाइका । आदर तो एका त्याचे ठायीं ॥१॥

धरितील पोटासाटीं हतियेरें । कळती तीं खरें वेठीचींसीं ॥धु.॥

जीताचें तें असे खरें घायडाय । पारखिया काय पाशीं लोपे ॥२॥

तुका ह्मणे नमूं देव ह्मुण जना । जालियांच्या खुणा जाणतसों ॥३॥

१०६७

बुद्धीचा पालट धरा रे कांहीं । मागुता नाहीं मनुष्यदेह ॥१॥

आपुल्या हिताचे नव्हती सायास । गृहदाराआसधनवित्त ॥धु.॥

अवचितें निधान लागलें हें हातीं । भोगावी विपत्ती गर्भवास ॥२॥

यावें जावें पुढें ऐसें चि कारण । भोगावें पतन नरकवास ॥३॥

तुका ह्मणे धरीं आठव या देहीं । नाहींतरि कांहीं बरें नव्हे ॥४॥

१०६८

आह्मीं पतितांनीं घालावें सांकडें । तुह्मां लागे कोडें उगवणें ॥१॥

आचरतां दोष न धरूं सांभाळ । निवाड उकल तुह्मां हातीं ॥धु.॥

न घेतां कवडी करावा कुढावा । पाचारितां देवा नामासाठीं ॥२॥

दयासिंधु नाम पतितपावन । हें आह्मां वचन सांपडलें ॥३॥

तुका ह्मणे करूं अन्यायाच्या कोटी । कृपावंत पोटीं तूं चि देवा ॥४॥

१९६९

जो भHांचा विसावा । उभा पाचारितो धांवा ॥१॥

हातीं प्रेमाचें भातुकें । मुखीं घाली कवतुकें । भवसिंधू सुखें । उतरी कासे लावूनि ॥धु.॥

थोर भHांची आस । पाहे भोंवताली वास ॥२॥

तुका ह्मणे कृपादानी । फेडी आवडीची धणी ॥३॥

१०७०

अखंड तुझी जया प्रीति । मज दे त्यांची संगति । मग मी कमळापति । तुज नानीं कांटाळा ॥१॥

पडोन राहेन ते ठायीं । उगा चि संतांचिये पायीं । न मगें न करीं कांहीं । तुझी आण विठोबा ॥ध्रु.॥

तुह्मी आह्मी पीडों ज्यानें । दोन्ही वारती एकानें । बैसलों धरणें । हाका देत दारेशीं ॥२॥

तुका ह्मणे या बोला । चित्त द्यावें बा विठ्ठला । न पाहिजे केला । अवघा माझा आव्हेर ॥३॥

१०७१

पुनीत केलें विष्णुदासीं । संगें आपुलिया दोषी ॥१॥

कोण पाहे तयांकडे । वीर विठ्ठलाचे गाढे । अशुभ त्यांपुढें शुभ होउनियां ठाके ॥ध्रु.॥

प्रेमसुखाचिया रासी । पाप नाहीं ओखदासी ॥२॥

तुका ह्मणे त्यांनीं । केली वैकुंठ मेदिनी ॥३॥

१०७२

जन देव तरी पायां चि पडावें । त्याचिया स्वभावें चाड नाहीं ॥१॥

अग्नीचें सौजन्य शीतनिवारण । पालवीं बांधोनि नेतां नये ॥२॥

तुका ह्मणे विंचु सर्प नारायण । वंदावे दुरोन शिवों नये ॥३॥

१०७३

भH भागवत जीवन्मुH संत । महिमा अत्यद्भुत चराचरीं।

ऐसिया अनंतामाजी तूं अनंत । लीलावेश होत जगत्राता ॥१॥

ब्रह्मानंद तुकें तुळे आला तुका । तो हा विश्वसंख्या क्रीडे जनीं ॥ध्रु.॥

शास्त्रा श्रेष्ठाचार अविरुद्ध क्रिया । तुझी भHराया देखियेली ।

देऊनि तिळाजुळी काम्य निषिद्धांसी । विधिविण योगेशी ब्रह्मार्पण ॥२॥

संत ग्रहमेळीं जगधंद्या गिळी । पैल उदयाचळीं भानु तुका ।

संत वृंदें तीर्थ गौतमी हरिकथा । तुकया नर सिंहस्ता भेटों आली ॥३॥

शांति पतिव्रते जाले परिनयन । काम संतर्पण निष्कामता।

क्षमा क्षमापणें प्रसिद्ध प्रथा जगीं । तें तों तुझ्या अंगी मूतिन्नमंत ॥४॥

दया दिनानाथा तुवा जीवविली । विश्वीं विस्तारली कीतिन्न तुझी ।

वेदवाक्यबाहु उभारिला ध्वज । पूजिले देव द्विज सर्वभूतें ॥५॥

अधर्म क्षयव्याधि धर्मांशीं स्पर्शला । तो त्वां उपचारिला अनन्यभिH।

ब्रह्म ऐक्यभावें भिH विस्तारिली । वाक्यें सपळ केलीं वेदविहितें ॥६॥

देहबुिद्ध जात्या अभिमानें वंचलों । तो मी उपेिक्षलों न पाहिजे।

न घडो याचे पायीं बुद्धीचा व्यभिचार । मागे रामेश्वर रामचंद्र ॥७॥

१०७४

भूत भविष्य कळों यावें वर्तमान । हें तों भाग्यहीन त्यांची जोडी ॥१॥

आह्मीं विष्णुदासीं देव ध्यावा चित्तें । होणार तें होतें प्रारब्धें ॥ध्रु.॥

जगरूढीसाटीं घातलें दुकान । जातो नारायण अंतरोनि ॥२॥

तुका ह्मणे हा हो प्रपंच गाढा । थोरली ते पीडा रिद्धिसिद्धी ॥३॥

॥घोंगडएाचे अभंग –॥१२॥

१०७५

ठकिलें काळा मारिली दडी । दिली कुडी टाकोनियां ॥१॥

पांघुरलों बहु काळें । घोंगडें बळें सांडवलें ॥ध्रु.॥

नये ऐसा लाग वरी । परते दुरी लपालें ॥२॥

तुका ह्मणे आड सेवा । लाविला हेवा धांदली ॥३॥

१०७६

घोंगडियांचा पालट केला । मुलांमुलां आपुल्यांत ॥१॥

कान्होबा तो मी च दिसें । लाविलें पिसें संवगडियां ॥ध्रु.॥

तो बोले मी उगाच बैसें । आनारिसें न दिसे ॥२॥

तुका ह्मणे दिलें सोंग । नेदी वेंग जाऊं देऊं ॥३॥

१०७७

खेळों लागलों सुरकवडी । माझी घोंगडी हारपली ॥१॥

कान्होबाचे पडिलों गळां । घेइप गोपाळा देइप झाडा ॥ध्रु.॥

मी तों हागे उघडा जालों । अवघ्या आलों बाहेरी ॥२॥

तुका ह्मणे बुिद्ध काची । नाहीं ठायींची मजपाशीं ॥३॥

१०७८

घोंगडियांची एकी राशी । त्याचपाशीं तें ही होतें ॥१॥

माझियाचा माग दावा । केला गोवा उगवों द्या ॥ध्रु.॥

व्हावें ऐसें निसंतान । घेइन आन तुजपाशीं ॥२॥

तुका ह्मणे लाहाण मोठा । सांड ताठा हा देवा ॥३॥

१०७९

नाहीं तुझे उगा पडत गळां । पुढें गोपाळा जाऊं नको ॥१॥

चाहाड तुझे दाविन घरीं । बोलण्या उरी नाहीं ऐसी ॥ध्रु.॥

तुह्मां आह्मां पडदा होता । सरला आतां सरोबरी ॥२॥

तुका ह्मणे उरती गोठी । पडिली मिठी न सुटे ॥३॥

१०८०

तुह्मां आह्मां उरी तोंवरी । जनाचारी ऐसें तैसी ॥१॥

माझें घोंगडें टाकुन देइप । एके ठायीं मग असों ॥ध्रु.॥

विरोधानें पडे तुटी । कपट पोटीं नसावें ॥२॥

तुका ह्मणे तूं जाणता हरी । मज वेव्हारीं बोलविसी ॥३॥

१०८१

मुळींचा तुह्मां लागला चाळा । तो गोपाळा न संडा ॥१॥

घ्यावें त्याचें देणें चि नाहीं । ये चि वाहिं देखतसों ॥ध्रु.॥

माझी तरी घोंगडी मोठी । गांडीची लंगोटी सोडिस ना ॥२॥

तुका ह्मणे म्यां सांडिली आशा । हुंगिला फांसा येथुनियां ॥३॥

१०८२

घोंगडियास घातली मिठी । न सोडी साटी केली जीवें ॥१॥

हा गे चोर धरा धांवा कोणी । घरांत राहाटे चहूं कोणी ॥ध्रु.॥

नोळखवे म्यां धरिला हातीं । देहएादिप माय लाविली वाती ॥२॥

न पावे धांवणें मारितो हाका । जनाचारीं तुका नागवला ॥३॥

१०८३

आतां मी देवा पांघरों काइन्न । भिकेचें तें ही उरे चि ना ॥१॥

सदैव दुबळें नेणें चोर । देखोनि सुनाट फोडितो घर ॥ध्रु.॥

नाहीं मजपाशीं फुटकी फोडी । पांचांनीं घोंगडी दिली होती ॥२॥

तुका ह्मणे जना वेगळें जालें । एक चि नेलें एकल्याचें ॥३॥

१९८४

मी माझें करित होतों जतन । भीतरिल्या चोरें घेतलें खानें ॥१॥

मज आल्याविण आधीं च होता । मज न कळतां मज माजी ॥ध्रु.॥

घोंगडें नेलें घोंगडें नेलें । उघडें केलें उघडें चि ॥२॥

तुका ह्मणे चोरटा चि जाला साव । सहज चि न्याय नाहीं तेथें ॥३॥

१०८५

घोंगडें नेलें सांगों मी कोणा । दुबळें माझें नाणीत मना ॥१॥

पुढें तें मज न मिळे आतां । जवळी सत्ता दाम नाहीं ॥ध्रु.॥

सेटे महाजन ऐका कोणी । घोंगडियाची करा शोधणी ॥२॥

घोंगडियाचा करा बोभाट । तुका ह्मणे जंव भरला हाट ॥३॥

१०८६

माझें घोंगडें पडिलें ठायीं । माग तया पायीं सांपडला ॥१॥

चोर तो भला चोर तो भला । पाठिसी घातला पुंडलिकें ॥ध्रु.॥

चोर कुठोरि एके चि ठायीं । वेगळें पाहावें नलगेच कांहीं ॥२॥

आणिकांचीं ही चोरलीं आधीं । माझें तयामधीं मेळविलें ॥३॥

आपल्या आपण शोधिलें तींहीं । करीन मी ही ते चि परी ॥४॥

तुका ह्मणे माझें हित चि जालें । फाटकें जाउन धडकें चि आलें ॥५॥

१०८७

सर्प भुलोन गुंतला नादा । गारुडियें फांदां घातलासे।

हिंडवुनि पोट भरी दारोदारीं । कोंडुनि पेटारी असेरया ॥१॥

तैसी परी मज जाली पांडुरंगा । गुंतलों तो मी गा सोडीं आतां ।

माझें मज कांहीं न चलेसें जालें । कृपा तुज न करितां ॥ध्रु.॥

आविसें मिनु लावियला गळीं । भक्ष तो गिळी म्हणउनियां ।

काढूनि बाहेरी प्राण घेऊं पाहे । तेथे बापुमाये कवण रया ॥२॥

पक्षी पिलयां पातलें आशा । देखोनियां फांसा गुंते बळें ।

मरण नेणें माया धांवोनि वोसरे । जीवित्व ना जालीं बाळें ॥३॥

गोडपणें मासी गुंतली लिगाडीं । सांपडे फडफडी अधिकाअधिक ।

तुका म्हणे प्राण घेतला आशा । पंढरीनिवासा धाव घालीं ॥४॥

१०८८

यातिहीन मज काय तो अभिमान । मानी तुज जन नारायणा ॥१॥

काय सुख मज तयाची हे खंती । आपुलाला घेती गुणभाव ॥ध्रु.॥

द्रव्यामुळें माथां वाहियेली चिंधी । होन जयामधीं होता गांठी ॥२॥

तुका ह्मणे जन वंदितो वेगळा । मजसी दुर्बळा काय चाड ॥३॥

१०८९

शीतळ साउली आमुची माउली । विठाइन्न वोळली प्रेमपान्हा ॥१॥

जाऊनि वोसंगा वोरस । लागलें तें इच्छे पीइन वरी ॥ध्रु.॥

कृपा तनु माझा सांभाळी दुभूनि । अमृतजीवनी लोटलीसे ॥२॥

आनंदाचा ठाव नाहीं माझा चित्तीं । सागर तो किती उपमेसी ॥३॥

सैर जाये पडे तयेसी सांकडें । सांभाळीत पुढें मागें आस ॥४॥

तुका ह्मणे चिंता कैसी ते मी नेणें । लडिवाळ तान्हें विठाइन्नचें ॥५॥

रामचरित्र – अभंग ॥१४॥

१०९०

रामा वनवास । तेणें वसे सर्व देश ॥१॥

केलें नामाचें जतन । समर्थ तो नव्हे भिन्न ॥ध्रु.॥

वनांतरीं रडे । ऐसे पुराणीं पवाडे ॥२॥

तुका ह्मणें ॠषिनेम । ऐसा कळोनि कां भ्रम ॥३॥

१०९१

राम ह्मणे ग्रासोग्रासीं । तो चि जेविला उपवासी ॥१॥

धन्यधन्य तें शरीर । तीर्थांव्रतांचे माहेर ॥ध्रु.॥

राम ह्मणे करितां धंदा । सुखसमाधि त्या सदा ॥२॥

राम ह्मणे वाटे चाली । यज्ञ पाउलापाउलीं ॥३॥

राम ह्मणें भोगीं त्यागीं । कर्म न लिंपे त्या अंगीं ॥४॥

ऐसा राम जपे नित्य । तुका ह्मणे जीवन्मुH ॥५॥

१०९२

तारी ऐसे जड । उदकावरी जो दगड ॥१॥

तो हा न करी तें काइन्न । कां रे लीन नव्हां पायीं ॥ध्रु.॥

सीळा मनुष्य जाली। ज्याच्या चरणाचे चाली ॥२॥

वानरां हातीं लंका । घेवविली ह्मणे तुका ॥३॥

१०९३

राम ह्मणतां राम चि होइजे । पदीं बैसोन पदवी घेइजे ॥१॥

ऐसें सुख वचनीं आहे । विश्वासें अनुभव पाहें ॥ध्रु.॥

रामरसाचिया चवी । आन रस रुचती केवीं ॥२॥

तुका ह्मणे चाखोनि सांगें । मज अनुभव आहे अंगें ॥३॥

१०९४

रामराम उत्तम अक्षरें । कंठीं धरिलीं आपण शंकरें ॥१॥

कैसीं तारक उत्तम तिहीं लोकां । हळाहळ शीतळ केलें शिवा देखा ॥ध्रु.॥

हा चि मंत्र उपदेश भवानी । तिच्या चुकल्या गर्भादियोनि ॥२॥

जुन्हाट नागर नीच नवें । तुका ह्मणें म्यां धरिलें जीवें भावें ॥३॥

१०९५

राम ह्मणतां तरे जाणता अणतां । हो का यातिभलता कुळहीन ॥१॥

राम ह्मणतां न लगे आणीक सायास । केले महा दोष तेही जळती ॥ध्रु.॥

राम ह्मणे तया जवळी नये भूत । कैचा यमदूत ह्मणतां राम ॥२॥

राम म्हणतां तरे भवसिंधुपार । चुके वेरझार म्हणतां राम ॥३॥

तुका ह्मणें हें सुखाचें हें साधन । सेवीं अमृतपान एका भावें ॥४॥

१०९६

पैल आला राम रावणासी सांगती । काय निदसुरा निजलासी भूपति ॥१॥

अवघें लंकेमाजी जाले रामाचे दूत । व्यापिलें सर्वत्र बाहेरी भीतरी आंत ॥ध्रु.॥

अवघे अंगलग तुझे वधियेले वीर । होइन्न शरणागत किंवा युद्धासी सादर ॥२॥

तुका म्हणे ऐक्या भावें रामेसी भेटी । करूनि घेइन्न आतां संवंघेसी तुटी ॥३॥

१०९७

समरंगणा आला । रामें रावण देखिला ॥१॥

कैसे भीडतील दोन्ही । नांव सारुनियां रणीं ॥ध्रु.॥

प्रेमसुखाचें संधान । बाणें निवारिती बाण ॥२॥

तुकयास्वामी रघुनाथ । वर्म जाणोनि केली मात ॥३॥

१०९८

केला रावणाचा वध । अवघा तोडिला संबंध ॥१॥

लंकाराज्यें बिभीषणा । केली चिरकाळ स्थापना ॥ध्रु.॥

उदार्याची सीमा । काय वणूप रघुरामा ॥२॥

तुका ह्मणे माझा दाता । रामें सोडविली सीता ॥३॥

१०९९

रामरूप केली । रामें कौसल्या माउली ॥१॥

राम राहिला मानसीं । ध्यानीं चिंतनीं जयासी ।

राम होय त्यासी । संदेह नाहीं हा भरवसा ॥ध्रु.॥

अयोध्येचे लोक । राम जाले सकळीक ॥२॥

स्मरतां जानकी । रामरूप जाले कपि ॥३॥

रावणेसी लंका। राम आपण जाला देखा ॥४॥

ऐसा नित्य राम ध्याय । तुका वंदी त्याचे पाय ॥५॥

११००

आनंदले लोक नरनारी परिवार । शंखभेरीतुरें वाद्यांचे गजर ॥१॥

आनंद जाला अयोध्येसी आले रघुनाथ । अवघा जेजेकार आळंगिला भरत ॥ध्रु.॥

करिती अक्षवाणें ओंविाळती रघुवीरा । लाामीसहित लाामण दुसरा ॥२॥

जालें रामराज्य आनंदलीं सकळें । तुका ह्मणे गाइन्नवत्सें नरनारीबाळें ॥३॥

११०१

जालें रामराज्य काय उणें आम्हांसी । धरणी धरी पीक गाइन्न वोळल्या ह्मैसी ॥१॥

राम वेळोवेळां आम्ही गाऊं ओवियें। दिळतां कांडितां जेवितां गे बाइये ॥ध्रु.॥

स्वप्नीं ही दुःख कोणी न देखे डोळां । नामाच्या गजरें भय सुटलें काळा ॥२॥

तुका ह्मणे रामें सुख दिलें आपुलें । तयां गर्भवासीं येणें जाणें खुंटलें ॥३॥

११०२

अहल्या जेणें तारिली रामें । गणिका परलोका नेली नामें ॥१॥

रामहरे रघुराजहरे । रामहरे महाराजहरे ॥ध्रु.॥

कंठ शीतळ जपतां शूळपाणी । राम जपतां अविनाश भवाणी ॥२॥

तारकमंत्रश्रवण काशी । नाम जपतां वाल्मीक ॠषि ॥३॥

नाम जपें बीज मंत्र नळा । सिंधु तरती ज्याच्या प्रतापें शिळा ॥४॥

नामजप जीवन मुनिजना ॥ तुकयास्वामी रघुनंदना ॥५॥

११०३

मी तों अल्प मतिहीन । काय वणूप तुझे गुण । उदकीं तारिले पाषाण । हें महिमान नामाचें ॥१॥

नाम चांगलें चांगलें । माझे कंठीं राहो भलें । कपिकुळ उद्धरिलें । मुH केलें राक्षसां ॥ध्रु.॥

द्रोणागिरि कपिहातीं । आणविला सीतापती । थोर केली ख्याति । भरतभेटीसमयीं ॥२॥

शिळा होती मनुष्य जाली । थोर कीतिऩ वाखाणिली । लंका दहन केली । हनुमंते काशानें ॥३॥

राम जानकीजीवन । योगियांचे निजध्यान । राम राजीवलोचन । तुका चरण वंदितो ॥४॥

श्लोकरूपी अभंग – ॥६॥

११०४

तुजवाचुनी मागणें काय कोणा । महीमंडळीं विश्वव्यापकजना ।

जीवभावना पुरवूं कोण जाणे । तुजवांचुनी होत कां रावराणे ॥१॥

नसे मोक्षदाता तिहींमाजि लोकां । भवतारकु तूजवांचुनि एका ।

मनीं मानसीं चिंतितां रूपनाम । पळे पाप ताप भयें नास काम ॥२॥

हरी नाम हें साच तुझें पुराणीं । हरीहातिचें काळगर्भादियोनी ।

करूं मुखवाणी कैसी देशघडी । तुजवांचुनि वाणितां व्यर्थ गोडी ॥३॥

भवभंजना व्यापक लोक तिन्ही । तुज वाणितां श्रमला शेषफणी ।

असो भावें जीव तुझ्या सर्व पायीं । दुजें मागणें आणीक व्यर्थ काइप ॥४॥

दिनानाथ हे साक्ष तूझी जनासी । दिनें तारिलीं पातकी थोर दोषी ।

तुका राहिला पायिं तो राख देव। असें मागतसे तुझी चरणसेवा ॥५॥

११०५

उभा भींवरेच्या तिरी राहिलाहे । असे सन्मुख दिक्षणे मूख वाहे ।

महापातकांसी पळ कांप थोर । कैसे गर्जती घोष हे नामवीर ॥१॥

गुणगंभीर हा धीर हास्यमुख । वदे वदनीं अमृत सर्वसुख ।

लागलें मुनिवरां गोड चित्तीं । देहभावना तुटलियासि खंती ॥२॥

ठसा घातला ये भूमिमाजी थोर । इच्छादाना हा द्यावयासी उदार ।

जया वोळगती सिद्धि सर्वठायीं । तुझें नाम हें चांगलें गे विठाइन्न ॥३॥

असे उघडा हा विटेवरि उभा । कटसूत्र हें धरुनि भिHलोभा ।

पुढें वाट दावी भवसागराची । विठो माउली हे सिद्धसाधकांची ॥४॥

करा वेगु हा धरा पंथ आधीं । जया पार नाहीं सुखा तें च साधीं ।

म्हणे तुका पंढरीस सर्व आलें । असे विश्व हें जीवनें त्याचि ज्यालें ॥५॥

११०६

धना गुंतलें चित्त माझें मुरारी । मन घेउनी हिंडवी दारोदारीं ।

मरे हिंडतां न पुरे यासि कांहीं । मही ठेंगणी परी तें तृप्त नाहीं ॥१॥

न दिसे शुद्ध पाहातां निजमती । पुढें पडिलों इंि‍द्रयां थोर घातीं ।

जिवा नास त्या संगती दंड बेडी । हरी शीघ्र या दुष्टसंगासि तोडीं ॥२॥

असीं आणिकें काय सांगों अनंता । मोहो पापिणी दुष्टमायाममता ।

क्रोध काम यातना थोर करी । तुजवांचुनी सोडवी कोण हरी ॥३॥

निज देखतां निज हे दूरि जाये । निद्रा आळस दंभ यी भीत आहे ।

तयां विस्त देहीं नको देउं देवा । तुजवांचुनी आणिक निास्त हेवा ॥४॥

करीं घात पात शंका लाज थोरी । असे सत्य भाव बहू भिH दूरी ।

नको मोकलूं दीनबंधु अनाथा । तुका वीनवी ठेवुनी पायिं माथा ॥५॥

११०७

पैल सांवळें तेज पुंजाळ कैसें । सिरीं तुबिन्नलीं साजिरीं मोरवीसें ।

हरे त्यासि रे देखतां ताप माया । भजा रे भजा यादव योगिराया ॥१॥

जया कामिनी लुब्धल्या सहस्रसोळा । सुकुमार या गोपिका दिव्य बाळा ।

शोभे मध्यभागीं कळा चंद्रकोटी । रुपा मीनली साजिरी माळकंठीं ॥२॥

असे यादवां श्रेष्ठ हा चक्रपाणी । जया वंदिती कोटि तेहतीस तीन्ही ।

महाकाळ हे कांपती दैत्य ज्यासी । पाहा सांवळें रूप हें पापनासी ॥३॥

कसीं पाउलें साजिरीं कुंकुमाचीं। कसी वीट हे लाधली दैवांची।

जया चिंतितां अिग्न हा शांति नीवे। धरा मानसीं आपला देहभाव ॥४॥

मुनी देखतां मूख हें चित्त ध्याय। देह मांडला भाव हा बापमाय।

तुक्या लागलें मानसीं देवपीसें । चित्त चोरटें सांवळें रूप कैसें ॥५॥

११०८

असे नांदतु हा हरी सर्वजीवीं । असे व्यापुनी अिग्न हा काष्ठ तेवीं ।

घटीं बिंबलें बिंब हें ठायिठायीं । तया संगती नासु हा त्यासि नाहीं ॥१॥

तन वािटतां क्षीर हें होत नाहीं । पशू भिक्षतां पालटे तें चि देहीं ।

तया वर्म तो जाणता एक आहे । असे व्यापक व्यापुनी अंतर्बाहे ॥२॥

फळ कदन्नळीं सेवटीं येत आहे । असे शोधितां पोकळीमाजि काये ।

धीर नाहीं त्यें वाउगें धीग जालें । फळ पुष्पना यत्न व्यर्थ गेले ॥३॥

असे नाम हें दर्पणें सिद्ध केलें। असे बिंब तें या मळा आहे ठेलें ।

कैसें शुद्ध नाहीं दिसे माजिरूप। नका वाढवूं सीण हा पुण्यपाप ॥४॥

करा वर्म ठावें नका सोंग वांयां। तुका वीनवीतो पडों काय पायां ।

तुज पुत्र दारा धन वासना हे । मग ऊरलें शेवटीं काय पाहें ॥५॥

११०९

मना सांडिं हे वासना दुष्ट खोडी । मती मानसीं एक हे व्यर्थ गोडी ।

असे हीत माझें तुज कांहीं एक । धरीं विठ्ठलीं प्रेम हें पायिं सूख ॥१॥

ऐसा सर्वभावें तुज शरण आलों । देहदुःख हें भोगितां फार भ्यालों ।

भवतारितें दूसरें नाहिं कोणी । गुरु होत कां देव तेहतीस तीन्ही ॥२॥

जना वासना हे धना थोरि आहे । तुज लागली संगती ते चि सोये ।

करीं सर्व संगी परि त्यागु ठायीं । तुका विनवीतो मस्तक ठेवुनि पायीं ॥३॥

१११०

सुटायाचा कांहीं पाहातों उपाय । तों हे देखें पाय गोवियेले ॥१॥

ऐसिया दुःखाचे सांपडलों संदी । हारपली बुिद्ध बळ माझें ॥ध्रु.॥

प्रारब्ध क्रियमाण संचिताचें । वोढत ठायींचे आलें साचें ॥२॥

विधिनिषेधाचे सांपडलों चपे । एकें एक लोपे निवडेना ॥३॥

सारावें तें वाढे त्याचिया चि अंगें । तृष्णेचिया संगें दुःखी जालों ॥४॥

तुका ह्मणे आतां करीं सोडवण । सर्वशिHहीन जालों देवा ॥५॥

११११

भय वाटे पर । न सुटे हा संसार ॥१॥

ऐसा पडिलों कांचणी । करीं धांवा ह्मणउनी ॥ध्रु.॥

विचारितों कांहीं । तों हें मन हातीं नाहीं ॥२॥

तुका ह्मणे देवा । येथें न पुरे रिघावा ॥३॥

१११२

येगा येगा पांडुरंगा । घेइन्न उचलुनि वोसंगा ॥१॥

ऐसी असोनियां वेसी । दिसतों मी परदेसी ॥ध्रु.॥

उगवूनि गोवा । सोडवूनि न्यावें देवा ॥२॥

तुज आड कांहीं । बळ करी ऐसें नाहीं ॥३॥

तुका ह्मणे हृषीकेशी । काय उशीर लाविसी ॥४॥

१११३

माझी विठ्ठल माउली । प्रेमें पान्हा पान्हायेली ॥१॥

कृवाळूनि लावी स्तनीं । न वजे दुरी जवळूनि ॥ध्रु.॥

केली पुरवी आळी । नव्हे निष्ठ कोंवळी ॥२॥

तुका ह्मणे घांस । मुखीं घाली ब्रह्मरस ॥३॥

१११४

आह्मी उतराइन्न । भाव निरोपूनि पायीं ॥१॥

तुह्मी पुरवावी आळी । करावी ते लडिवाळीं ॥ध्रु.॥

आमचा हा नेम । तुह्मां उचित हा धर्म ॥२॥

तुका ह्मणे देवा । जाणों सांगितली सेवा ॥३॥

१११५

केलें पाप जेणें दिलें आन्मोदन । दोघांसी पतन सारिके चि ॥१॥

विष नवनीता विष करी संगें । दुर्जनाच्या त्यागें सर्व हित ॥ध्रु.॥

देखिलें ओढाळ निघालिया सेता । टाळावें निमित्या थैक ह्मुण ॥२॥

तुका ह्मणे जोडे केल्याविण कर्म । देखतां तो श्रम न मानितां ॥३॥

१११६

विठ्ठल गीतीं विठ्ठल चित्तीं । विठ्ठल विश्रांति भोग जया ॥१॥

विठ्ठल आसनीं विठ्ठल शयनीं । विठ्ठल भोजनीं ग्रासोग्रासीं ॥ध्रु.॥

विठ्ठल जागृतिस्वप्नी सुषुप्त । आन दुजें नेणती विठ्ठलेंविण ॥२॥

भूषण अळंकार सुखाचे प्रकार । विठ्ठल निर्धार जयां नरां ॥३॥

तुका ह्मणे ते ही विठ्ठल चि जाले । संकल्प मुराले दुजेपणें ॥४॥

१११७

दास जालों हरिदासांचा । बुिद्धकायामनेंवाचा ॥१॥

तेथें प्रेमाचा सुकाळ । टाळमृदंगकल्लोळ । नासे दुष्टबुिद्ध सकळ । समाधि हरिकीर्त्तनीं ॥ध्रु.॥

ऐकतां हरिकथा । भिH लागे त्या अभHां ॥२॥

देखोनि कीर्तनाचा रंग । कैसा उभा पांडुरंग ॥३॥

हें सुख ब्रह्मादिकां । ह्मणे नाहीं नाहीं तुका ॥४॥

१११८

गति अधोगति मनाची युिH । मन लावीं एकांतीं साधुसंगें ॥१॥

जतन करा जतन करा । धांवतें सैरा ओढाळ तें ॥ध्रु.॥

मान अपमान मनाचें लक्षण । लाविलिया ध्यान तें चि करी ॥२॥

तुका ह्मणे मन उतरी भवसिंधु । मन करी बंधु चौ�याशीचा ॥३॥

११११९

पंढरीस दुःख न मिळे ओखदा । प्रेमसुख सदा सर्वकाळ ॥१॥

पुंडलिकें हाट भरियेली पेंठ । अवघें वैकुंठ आणियेलें ॥धु.॥

उदमासी तुटी नाहीं कोणा हानि । घेऊनियां धणी लाभ घेती ॥२॥

पुरलें देशासी भरलें सिगेसी । अवघी पंचक्रोशी दुमदुमीत ॥३॥

तुका ह्मणे संतां लागलीसे धणी । बैसले राहोनि पंढरीस ॥४॥

११२०

द्वारकेचें केणें आलें या चि ठाया । पुढें भHराया चोजवीत ॥१॥

गोविलें विसारें माप केलें खरें । न पाहे माघारें अद्यापवरी ॥धु.॥

वैष्णव मापार नाहीं जाली सळे । पुढें ही न कळे पार त्याचा ॥२॥

लाभ जाला त्यांनीं धरिला तो विचार । आहिक्य परत्र सांटविलें ॥३॥

तुका ह्मणे मज मिळाली मजुरी । विश्वास या घरीं संतांचिया ॥४॥

११२१

सुरवर येती तीर्थॉ नित्यकाळ । पेंठ त्या निर्मळ चंद्रभागा ॥1॥

साक्षभूत नव्हे सांगितली मात । महिमा अत्यद्भुत वर्णवेना ॥धु.॥

पंचक्रोशीमाजी रीग नाहीं दोषा । जळती आपैसा अघोर ते ॥२॥

निविऩषय नर चतुर्भुज नारी । अवघा घरोघरीं ब्रह्मानंदु ॥३॥

तुका ह्मणे ज्यापें नाहीं पुष्पलेश । जा रे पंढरीस घेइप कोटि ॥४॥

११२२

विचार नाहीं नर खर तो तैसा । वाहे ज्ञान पाठी भार लगड तैसा ॥१॥

वादावाद करणें त्यासी तों च वरी । गुखाडीची चाड सरे तों च बाहेरी ॥धु.॥

सौभाग्यसंपन्न हो कां वृद्ध प्रतिष्ठ । चिकरूनि सांडी पायां लागली ते विष्ठ ॥२॥

नाहीं याति कुळ फांसे ओढी तयासी । तुका ह्मणे काय मुद्रासोंग जिाळसी ॥३॥

११२३

देव होसी तरी आणिकांतें करिसी । संदेह येविशीं करणें न लगे ॥१॥

दुष्ट होसी तरी अणिकांतें करिसी । संदेह येविशीं करणें न लगे ॥२॥

तुका ह्मणे जें दर्पणीं बिंबलें । तें तया बाणलें निश्चयेसीं ॥३॥

११२४

कलिधर्म मागें सांगितले संतीं । आचार सांडिती द्विजलोक ॥१॥

ते चि कळों आतां येतसे प्रचिती । अधर्मा टेंकती धर्म नव्हे ॥ध्रु.॥

तप व्रत करितां लागती सायास । पिळतां पिंडास गोड वाटे ॥२॥

देव ह्मणऊनी न येती देऊळा । संसारा वेगळा तरी कां नव्हे ॥३॥

तुका ह्मणे मज धरितां गुमान । ऐसे कोणी जन नरका जाती ॥४॥

११२५

नमो विष्णुविश्वरूपा मायबापा । अपरा अमुपा पांडुरंगा ॥१॥

विनवितों रंक दास मी सेवक । वचन तें एक आइकावें ॥ध्रु.॥

तुझी स्तुति वेद करितां भागला । निवांत चि ठेला नेति नेति ॥२॥

ॠषि मुनि बहु सिद्ध कविजन । वणिन्तां ते गुण न सरती ॥३॥

तुका ह्मणे तेथें काय माझी वाणी । जे तुझी वाखाणी कीर्ती देवा ॥४॥

११२६

अंतरीचा भाव जाणोनिया गुज । तैसे केले काज पांडुरंगा ॥१॥

घातले वचन न पडेचि खाली । तू आह्मा माउली अनाथांची ॥ध्रु.॥

मज याचकाची पुरवावी आशा । पंढरीनिवासा मायबापा ॥२॥

नाशिली आशंका माझिया जीवाची । उरली भेदाची होती काही ॥३॥

तुका ह्मणे आतां केलो मी निर्भर । गाईन अपार गुण तुझे ॥४॥

११२७

उदार कृपाळ अनाथांचा नाथ । ऐकसी मात शरणागतां ॥१॥

सर्व भार माथां चालविसी त्यांचा । अनुसरलीं वाचा काया मनें ॥ध्रु.॥

पाचारितां उभा राहासी जवळी । पाहिजे ते काळीं पुरवावें ॥२॥

चालतां ही पंथ सांभाळिसी वाटे । वारिसील कांटे खडे हातें ॥३॥

तुका ह्मणे चिंता नाहीं तुझ्या दासां । तूं त्यांचा कोंवसा सर्वभावें ॥४॥

११२८

काय कीर्ती करूं लोक दंभ मान । दाखवीं चरण तुझे मज ॥१॥

मज आतां ऐसें नको करूं देवा । तुझा दास जावा वांयां विण ॥ध्रु.॥

होइल थोरपण जाणीवेचा भार । दुरावेन दूर तुझा पायीं ॥२॥

अंतरींचा भाव काय कळे लोकां । एक मानी एकां देखोवेखीं ॥३॥

तुका ह्मणे तुझे पाय आतुडती । ते मज विपित्त गोड देवा ॥४॥

११२९

मानावया जग व्हावी द्रव्यमाया । नाहीं ते माझिया जीवा चाड ॥१॥

तुझ्या पायांसाठीं केली आराणूक । आतां कांहीं एक नको दुजें ॥ध्रु.॥

करूनियां कृपा करीं अंगीकार । न लवीं उसीर आतां देवा ॥२॥

नव्हे साच कांहीं कळों आलें मना । ह्मणोनि वासना आवरिली ॥३॥

तुका ह्मणे आतां मनोरथ सिद्धी। माझे कृपानिधी पाववावे ॥४॥

११३०

आतां माझा सर्वभावें हा निर्धार । न करीं विचार आणिकांसी ॥१॥

सर्वभावें नाम गाइऩन आवडी । सर्व माझी जोडी पाय तुझे ॥ध्रु.॥

लोटांगण तुझ्या घालीन अंगणीं । पाहीन भरोनि डोळे मुख ॥२॥

निर्लज्ज होऊनि नाचेन रंगणीं । येऊं नेदी मनीं शंका कांहीं ॥३॥

अंकित अंकिला दास तुझा देवा । संकल्प हा जीवा तुका ह्मणे ॥४॥

११३१

जनीं जनादऩन ऐकतों हे मात । कैसा तो वृत्तांत न कळे आह्मां ॥१॥

जन्म जरा मरण कवण भोगी भोग । व्याधि नाना रोग सुखदुःखें ॥ध्रु.॥

पापपुण्यें शुद्धाशुद्ध आचरणें । हीं कोणांकारणें कवणें केलीं ॥२॥

आह्मां मरण नाश तूं तंव अविनाश । कैसा हा विश्वास साच मानूं ॥३॥

तुका ह्मणे तूं चि निवडीं हा गुढार । दाखवीं साचार तें चि मज ॥४॥

११३२

यथार्थ वाद सांडूनि उपचार । बोलती ते अघोर भोगितील ॥१॥

चोरा धरितां सांगे कुठो�याचें नांव । दोघांचे ही पाव हात जाती ॥२॥

तुका ह्मणे असे पुराणीं निवाड । माझी हे बडबड नव्हे कांहीं ॥३॥

११३३

धीर तो कारण साहे होतो नारायण । नेदी होऊं सीण वाहों चिंता दासांसी ॥१॥

सुखें करावें कीर्तन हर्षॉ गावे हरिचे गुण। वारी सुदर्शन आपण चि किळकाळ ॥ध्रु.॥

जीव वेची माता बाळा जडभारी होतां । तो तों नव्हे दाता प्राकृतां यां सारिखा ॥२॥

हें तों माझ्या अनुभवें अनुभवा आलें जीवें । तुका ह्मणे सत्य व्हावें आहाच नये कारणा ॥३॥

११३४

पुढें आतां कैंचा जन्म । ऐसा श्रम वारेसा ॥१॥

सर्वथाही फिरों नये । ऐसी सोय लागलिया ॥ध्रु.॥

पांडुरंगा ऐसी नाव । तारूं भाव असतां ॥२॥

तुका ह्मणे चुकती बापा । पुन्हा खेपा सकळा ॥३॥

११३५

दुद दहीं ताक पशूचें पाळण । त्यांमध्यें कारण घृतसार ॥१॥

हें चि वर्म आह्मां भाविकांचे हातीं । ह्मणऊनि चित्तीं धरिला राम ॥ध्रु.॥

लोहो कफ गारा अग्नीचिया काजें । ये�हवी तें ओझें कोण वाहे ॥२॥

तुका ह्मणे खोरीं पाहारा जतन । जोंवरि हें धन हातीं लागे ॥३॥

११३६

वीर विठ्ठलाचे गाढे । किळकाळ पायां पडे ॥१॥

करिती घोष जेजेकार । जळती दोषांचे डोंगर ॥ध्रु.॥

क्षमा दया शांति । बाण अभंग ते हातीं ॥२॥

तुका ह्मणें बळी । ते चि एक भूमंडळीं ॥३॥

११३७

ऐकें रे जना तुझ्या स्वहिताच्या खुणा । पंढरीचा राणा मनामाजी स्मरावा ॥१॥

मग कैचें रे बंधन वाचे गातां नारायण। भवसिंधु तो जाण ये चि तीरी सरेल ॥ध्रु.॥

दास्य करील किळकाळ बंद तुटेल मायाजाळ । होतील सकळ िरद्धिसिद्धी ह्मणियारीं ॥२॥

सकळशास्त्रांचें सार हें वेदांचें गव्हर । पाहातां विचार हा चि करिती पुराणें ॥३॥

ब्राह्मण क्षेत्री वैश्य शूद्र चांडाळां आहे अधिकार । बाळें नारीनर आदि करोनि वेश्या ही ॥४॥

तुका ह्मणे अनुभवें आह्मीं पाडियलें ठावें । आणीक ही दैवें सुख घेती भाविकें ॥५॥

११३८

न करीं तळमळ राहें रे निश्चळ । आहे हा कृपाळ स्वामी माझा ॥१॥

अविनाश सुख देइन्नल निर्वाणी । चुकतील खाणी चौ�याशीच्या ॥ध्रु.॥

आणिकिया जीवां होइन्नल उद्धार । ते ही उपकार घडती कोटि ॥२॥

आहिक्य परत्रीं होसील सरता । उच्चारीं रे वाचा रामराम ॥३॥

तुका ह्मणे सांडीं संसाराचा छंद । मग परमानंद पावसील ॥४॥

११३९

कां रे दास होसी संसाराचा खर । दुःखाचे डोंगर भोगावया ॥१॥

मिष्टान्नाची गोडी जिव्हेच्या अगरीं । मसक भरल्यावरी स्वाद नेणे ॥ध्रु.॥

आणीक ही भोग आणिकां इंि्द्रयांचे। नाहीं ऐसे साचे जवळी कांहीं ॥२॥

रूप दिृष्ट धाय पाहातां पाहातां। न घडे सर्वथा आणि तृष्णा ॥३॥

तुका ह्मणे कां रे नाशिवंतासाटीं। देवासवें तुटी करितोसी ॥४॥

११४०

बैसोनि निश्चळ करीं त्याचें ध्यान । देइन्नल तो अन्नवस्त्रदाता ॥१॥

काय आह्मां करणें अधिक सांचुनी । देव जाला ऋृणी पुरविता ॥ध्रु.॥

दयाळ मयाळ जाणे कळवळा । शरणागतां लळा राखों जाणे ॥२॥

न लगे मागणें सांगणें तयासी। जाणे इच्छा तैसी पुरवी त्याची ॥३॥

तुका ह्मणे लेइप अळंकार अंगीं । विठ्ठल हा जगीं तूं चि होसी ॥४॥

११४१

सोनियांचा कळस । माजी भरिला सुरारस ॥१॥

काय करावें प्रमाण । तुह्मी सांगा संतजन ॥धु.॥

मृित्तकेचा घट । माजी अमृताचा सांट ॥२॥

तुका ह्मणे हित । तें मज सांगावें त्वरित ॥३॥

सेतावर – अभंग ३

११४२

सेत करा रे फुकाचें । नाम विठोबारायाचें ॥१॥

नाहीं वेठी जेवा सारा । जाहाती नाहीं ह्मणियारा ।

सरिक नाहीं रे दुसरा । धनी सारा तुझा तूं ॥धु.॥

जपतप नांगरणी । न लगे आटी दुनवणी ॥२॥

कर्म कुळवणी ॥ न लगे धर्मपाळी दोन्ही ॥३॥

ज्ञानपाभारी ती फणी । न लगे करावी पेरणी ॥४॥

बीज न लगे संचिताचें । पीक पिकलें ठायींचे ॥५॥

नाहीं यमाचें चोरटें । विठ्ठल पागोयाच्या नेटें ॥६॥

पीक न वजे हा भरवसा । करी उद्वेग तो पिसा ॥७॥

सराये सर्व काळ । वांयां न वजे घटिकापळ ॥८॥

प्रेम पिकलें अपार । नाहीं सांटवावया थार ॥९॥

ऐसीये जोडी जो चुकला । तुका ह्मणे धिग त्याला ॥१०॥

११४३

वोनव्या सोंकरीं । सेत खादलें पांखरीं ॥१॥

तैसा खाऊं नको दगा । निदसुरा राहुनि जागा ॥धु.॥

चोरासवें वाट ॥ चालोनि केलें तळपट ॥२॥

डोळे झांकुनि राती ॥ कूपीं पडे दिवसा जोती ॥३॥

पोसी वांज गाय । तेथें कैची दुध साय ॥४॥

फुटकी सांगडी । तुका ह्मणे न पवे थडी ॥५॥

११४४

सेत आलें सुगी सांभाळावे चारी कोण । पिका आलें परी केलें पाहिजे जतन ॥१॥

सोंकरीं सोंकरीं विसावा तों वरा । नकोउभें आहे तों ॥धु.॥

गोफणेसी गुंडा घालीं पागोऱ्याच्या नेटें। पळती हाहाकारें अवघीं पांखरांची थाटें ॥२॥

पेटवूनि आगटी राहें जागा पालटूनि । पडिलिया मान बळ बुिद्ध व्हावीं दोनी ॥३॥

खळे दानें विश्व सुखी करीं होतां रासी । सारा सारूनियां ज्याचे भाग देइप त्यासी ॥४॥

तुका ह्मणे मग नाहीं आपुलें कारण । निज आलें हातां भूस सांडिलें निकण ॥५॥

११४५

नका घालूं दुध जयामध्यें सार । ताकाचे उपकार तरी करा ॥1॥

नेदा तरी हें हो नका देऊं अन्न । फुकाचें जीवन तरी पाजा ॥२॥

तुका ह्मणे मज सगुणाची चाड । पुरवा कोणी कोड दुर्बळाचें ॥३॥

उतराधिपदें – २२

११४६

क्या गाऊं कोइन्न सुननवाला । देखें तों सब जग ही भुला ॥१॥

खेलों आपणे राम इसातें । जैसी वैसी करहों मात ॥ध्रु.॥

काहांसे ल्यावों माधर वाणी । रीझे ऐसी लोक बिराणी ॥२॥

गिरिधर लाल तो भावहि भुका । राग कला नहिं जानत तुका ॥३॥

११४७

छोडे धन मंदिर बन बसाया । मांगत टूका घरघर खाया ॥१॥

तीनसों हम करवों सलाम । ज्या मुखें बैठा राजाराम ॥ध्रु.॥

तुलसीमाला बभूत चऱ्हावे । हरजीके गुण निर्मल गावे ॥२॥

कहे तुका जो साइप हमारा । हिरनकश्यप उन्हें मारहि डारा ॥३॥

११४८

मंत्रयंत्र नहिं मानत साखी । प्रेमभाव नहिं अंतर राखी ॥१॥

राम कहे त्याके पगहूं लागूं । देखत कपट अमिमान दुर भागूं ॥ध्रु.॥

अधिक याती कुलहीन नहिं ज्यानु । ज्याणे नारायन सो प्राणी मानूं ॥२॥

कहे तुका जीव तन डारू वारी । राम उपासिंहु बलियारी ॥३॥

११४९

चुराचुराकर माखन खाया । गौळणीका नंद कुमर कन्हया ॥१॥

काहे बडाइन्न दिखावत मोहि । जाणत हुं प्रभुपणा तेरा खव हि ॥ध्रु.॥

और बात सुन उखळसुं गळा । बांधलिया आपना तूं गोपाळा ॥२॥

फेरत वनबन गाऊ धरावतें । कहे तुकयाबंधु लकरी लेले हात ॥३॥

११५०

हरिसुं मिल दे एक हि बेर । पाछे तूं फिर नावे घर ॥१॥

मात सुनो दुति आवे मनावन । जाया करति भर जोबन ॥ध्रु.॥

हरिसुख मोहि कहिया न जाये । तव तूं बुझे आगोपाये ॥२॥

देखहि भाव कछु पकरि हात । मिलाइ तुका प्रभुसात ॥३॥

११५१

क्या कहुं नहीं बुझत लोका । लिजावे जम मारत धका ॥१॥

क्या जीवनेकी पकडी आस । हातों लिया नहिं तेरा घांस ॥ध्रु.॥

किसे दिवाने कहता मेरा । कछु जावे तन तूं सब ल्या न्यारा ॥२॥

कहे तुका तूं भया दिवाना । आपना विचार कर ले जाना ॥३॥

११५२

कब मरूं पाऊं चरन तुम्हारे । ठाकुर मेरे जीवन प्यारे ॥१॥

जग रडे ज्याकुं सो मोहि मीठा । मीठा दर आनंदमाहि पैठा ॥ध्रु.॥

भला पाऊं जनम इन्हे बेर । बस मायाके असंग फेर ॥२॥

कहे तुका धन मानहि दारा । वोहिलिये गुंडलीयें पसारा ॥३॥

११५३

दासों पाछें दौरे राम । सोवे खडा आपें मुकाम ॥१॥

प्रेमरसडी बांधी गळे । खैंच चले उधर ॥ध्रु.॥

आपणे जनसु भुल न देवे । कर हि धर आघें बाट बसावे ॥२॥

तुका प्रभु दीनदयाला। वारि रे तुज पर हुं गोपाला ॥३॥

११५४

ऐसा कर घर आवे राम । और धंदा सब छोर हि काम ॥ ध्रु॥

इतन गोते काहे खाता । जब तूं आपणा भूल न होता ॥१॥

अंतरजामी जानत साचा । मनका एक उपर बाचा ॥२॥

तुकाप्रभु देसबिदेस । भरिया खाली नहिं लेस ॥३॥

११५५

मेरे रामको नाम जो लेवे बारोंबार । त्याके पाऊं मेरे तनकी पैजार ॥ध्रु.॥

हांसत खेलत चालत बाट । खाणा खाते सोते खाट ॥१॥

जातनसुं मुजे कछु नहिं प्यार । असते की नही हेंदु धेड चंभार ॥२॥

ज्याका चित लगा मेरे रामको नाव । कहे तुका मेरा चित लगा त्याके पाव ॥३॥

११५६

आपे तरे त्याकी कोण बराइन्न । औरनकुं भलो नाम घराइन्न ॥ध्रु.॥

काहे भूमि इतना भार राखे । दुभत धेनु नहिं दुध चाखे ॥१॥

बरसतें मेघ फलतेंहें बिरखा । कोन काम अपनी उन्होति रखा ॥२॥

काहे चंदा सुरज खावे फेरा । खिन एक बैठन पावत घेरा ॥३॥

काहे परिस कंचन करे धातु । नहिं मोल तुटत पावत घातु ॥४॥

कहे तुका उपकार हि काज । सब कररहिया रघुराज ॥५॥

११५७

जग चले उस घाट कोन जाय । नहिं समजत फिरफिर गोदे खाय ॥ध्रु.॥

नहिं एकदो सकल संसार । जो बुझे सो आगला स्वार ॥१॥

उपर श्वार बैठे कृष्णांपीठ । नहिं बाचे कोइ जावे लूठ ॥२॥

देख हि डर फेर बैठा तुका । जोवत मारग राम हि एका ॥३॥

११५८

भले रे भाइन्न जिन्हें किया चीज । आछा नहिं मिलत बीज ॥ध्रु.॥

फीरतफीरत पाया सारा । मीटत लोले धन किनारा ॥१॥

तीरथ बरत फिर पाया जोग । नहिं तलमल तुटति भवरोग ॥२॥

कहे तुका मैं ताको दासा । नहिं सिरभार चलावे पासा ॥३॥

११५९

लाल कमलि वोढे पेनाये । मोसु हरिथें कैसें बनाये ॥ध्रु.॥

कहे सखि तुम्हें करति सोर । हिरदा हरिका कठिन कठोर ॥१॥

नहिं क्रिया सरम कछु लाज । और सुनाउं बहुत हे भाज ॥२॥

और नामरूप नहिं गोवलिया । तुकाप्रभु माखन खाया ॥३॥

११६०

राम कहो जीवना फल सो ही । हरिभजनसुं विलंब न पाइन्न ॥ध्रु.॥

कवनका मंदर कवनकी झोपरी । एकारामबिन सब हि फुकरी ॥१॥

कवनकी काया कवनकी माया । एकरामबिन सब हि जाया ॥२॥

कहे तुका सब हि चेलhहार । एकारामविन नहिं वासार ॥३॥

११६१

काहे भुला धनसंपत्तीघोर । रामराम सुन गाउ हो बाप रे ॥ध्रु.॥

राजे लोक सब कहे तूं आपना । जब काल नहीं पाया ठाना ॥१॥

माया मिथ्या मनका सब धंदा । तजो अभिमान भजो गोविंदा ॥२॥

राना रंग डोंगरकी राइन्न । कहे तुका करे इलाहि ॥३॥

११६२

काहे रोवे आगले मरना । गंव्हार तूं भुला आपना ॥ध्रु.॥

केते मालुम नहिं पडे । नन्हे बडे गये सो ॥१॥

बाप भाइन्न लेखा नहिं । पाछें तूं हि चलनार ॥२॥

काले बाल सिपत भये । खबर पकडो तुका कहे ॥३॥

११६३

क्या मेरे राम कवन सुख सारा । कहकर दे पुछूं दास तुह्मारा ॥ध्रु.॥

तनजोबनकी कोन बराइन्न । ब्याधपीडादि स काटहि खाइन्न ॥१॥

कीर्त बधाऊं तों नाम न मेरा । काहे झुटा पछतऊं घेरा ॥२॥

कहे तुका नहिं समज्यात मात । तुह्मारे शरन हे जोडहि हात ॥३॥

११६४

देखत आखों झुटा कोरा । तो काहे छोरा घरंबार ॥ध्रु.॥

मनसुं किया चाहिये पाख । उपर खाक पसारा ॥१॥

कामक्रोधसो संसार । वो सिरभार चलावे ॥२॥

कहे तुका वो संन्यास। छोडे आस तनकी हि ॥३॥

११६५

रामभजन सब सार मिठाइन्न । हरि संताप जनमदुख राइन्न ॥ध्रु.॥

दुधभात घृत सकरपारे । हरते भुक नहि अंततारे ॥१॥

खावते जुग सब चलिजावे । खटमिठा फिर पचतावे ॥२॥

कहे तुका रामरस जो पावे । बहुरि फेरा वो कबहु न खावे ॥३॥

११६६

बारंबार काहे मरत अभागी । बहुरि मरन संक्या तोरेभागी ॥ध्रु.॥

ये हि तन करते क्या ना होय । भजन भगति करे वैकुंठे जाय ॥१॥

रामनाम मोल नहिं वेचे कबरि । वो हि सब माया छुरावत झगरी ॥२॥

कहे तुका मनसुं मिल राखो । रामरस जिव्हा नित्य चाखो ॥३॥

११६७

हम दास तीन्हके सुनाहो लोकां । रावणमार विभीषण दिइन्न लंका ॥ध्रु.॥

गोबरधन नखपर गोकुल राखा । बर्सन लागा जब मेंहुं फत्तरका ॥१॥

वैकुंठनायक काल कौंसासुरका । दैत डुबाय सब मंगाय गोपिका ॥२॥

स्तंभ फोड पेट चिरीया कसेपका । प्रल्हाद के लियें कहे भाइन्न तुकयाका ॥३॥

॥ साख्या ॥ ३० ॥

११६८

तुका बस्तर बिचारा क्यों करे रे । अंतर भगवा न होय।

भीतर मैला केंव मिटे रे । मरे उपर धोय ॥१॥

११६९

रामराम कहे रे मन । औरसुं नहिं काज ।

बहुत उतारे पार । आघे राख तुकाकी लाज ॥१॥

११७०

लोभीकें चित धन बैठे । कामीन चित्त काम ।

माताके चित पुत बैठें । तुकाके मन राम ॥१॥

११७१

तुका पंखिबहिरन मानुं । बोइन्न जनावर बाग ।

असंतनकुं संत न मानूं । जे वर्मकुं दाग ॥१॥

११७२

तुका राम बहुत मिठा रे । भर राखूं शरीर ।

तनकी करूं नावरि । उतारूं पैल तीर ॥१॥

११७३

संतन पन्हयां लें खडा । राहूं ठाकुरद्वार ।

चलत पाछेंहुं फिरों । रज उडत लेऊं सीर ॥१॥

११७४

तुकाप्रभु बडो न मनूं न मानूं बडो । जिसपास बहु दाम ।

बलिहारि उस मुखकी । जीसेती निकसे राम ॥१॥

११७५

राम कहे सो मुख भलारे । खाये खीर खांड ।

हरिबिन मुखमो धूल परी रे । क्या जनि उस रांड ॥१॥

११७६

राम कहे सो मुख भला रे । बिन रामसें बीख ।

आव न जानूं रमते बेरों । जब काल लगावे सीख ॥१॥

११७७

कहे तुका में सवदा बेचूं । लेवेके तन हार ।

मिठा साधुसंतजन रे । मुरुखके सिर मार ॥१॥

११७८

तुका दास तिनका रे । रामभजन निरास ।

क्या बिचारे पंडित करो रे । हात पसारे आस ॥१॥

११७९

तुका प्रीत रामसुं । तैसी मिठी राख ।

पतंग जाय दीप परे रे । करे तनकी खाक ॥१॥

११८०

कहे तुका जग भुला रे । कहए न मानत कोय ।

हात परे जब कालके । मारत फोरत डोय ॥१॥

११८१

तुका सुरा नहि सबदका रे । जब कमाइ न होये ।

चोट साहे घनकि रे । हिरा नीबरे तोये ॥१॥

११८२

तुका सुरा बहुत कहावे । लडत विरला कोये ।

एक पावे उंच पदवी । एक खौंसां जोये ॥१॥

११८३

तुका मा[illegible]या पेटका । और न जाने कोये ।

जपता कछु रामनाम । हरिभगतनकी सोये ॥१॥

११८४

काफर सोही आपण बुझे । आला दुनियां भर ।

कहे तुका तुम्हें सुनो रे भाइन्न । हिरिदा जिन्होका कठोर ॥१॥

११८५

भीस्त न पावे मालथी । पढीया लोक रिझाये ।

निचा जथें कमतरिण । सो ही सो फल खाये ॥१॥

११८६

फल पाया तो खुस भया । किन्होसुं न करे बाद ।

बान न देखे मिरगा रे । चित्त मिलाया नाद ॥१॥

११८७

तुका दास रामका । मनमे एक हि भाव ।

तो न पालटू आव । ये हि तन जाव ॥१॥

११८८

तुका रामसुं चित बांध राखूं । तैसा आपनी हात ।

धेनु बछरा छोर जावे । प्रेम न छुटे सात ॥१॥

११८९

चितसुं चित जब मिले । तब तनु थंडा होये ।

तुका मिलनां जिन्होसुं । ऐसा विरला कोये ॥१॥

११९०

चित मिले तो सब मिले । नहिं तो फुकट संग ।

पानी पाथर येक ही ठोर । कोरनभिगे अंग ॥१॥

११९१

तुका संगत तीन्हसें कहिये । जिनथें सुख दुनाये ।

दुर्जन तेरा मू काला । थीतो प्रेम घटाये ॥१॥

११९२

तुका मिलना तो भला । मनसुं मन मिल जाय ।

उपर उपर माटि घसनी । उनकि कोन बराइन्न ॥१॥

११९३

तुका कुटुंब छोरे रे । लरके जोरों सिर गुंदाय ।

जबथे इच्छा नहिं मुइन्न । तब तूं किया काय ॥१॥

११९४

तुका इच्छा मीटइ तो । काहा करे चट खाक ।

मथीया गोला डारदिया तो । नहिं मिले फेरन ताक ॥१॥

११९५

ब्रीद मेरे साइंयाके । तुका चलावे पास ।

सुरा सो हि लरे हमसें । छोरे तनकी आस ॥१॥

११९६

कहे तुका भला भया । हुं हुवा संतनका दास ।

क्या जानूं केते मरता । जो न मिटती मनकी आस ॥१॥

११९७

तुका और मिठाइन्न क्या करूं रे । पाले विकारपिंड ।

राम कहावे सो भली रुखी । माखन खांडखीर ॥१॥

११९८

ह्मणसी नाहीं रे संचित । न करीं न करीं ऐसी मात ॥१॥

लाहो घेइप हरिनामाचा । जन्म जाऊं नेदीं साचा ॥ध्रु.॥

गळां पडेल यमफांसी । मग कैंचा हरि ह्मणसी ॥२॥

पुरलासाटीं देहाडा। ऐसें न ह्मणें न ह्मणें मूढा ॥३॥

नरदेह दुबळा । ऐसें न ह्मणें रे चांडाळा ॥४॥

तुका ह्मणे सांगों किती । सेको तोंडीं पडेल माती ॥५॥

११९९

संतांचा महिमा तो बहु दुर्गम । शिाब्दकांचे काम नाहीं येथें ॥१॥

बहु धड जरी जाली ह्मैस गाय । तरी होइन्नल काय कामधेनु ॥२॥

तुका ह्मणे अंगें व्हावें तें आपण । तरी च महिमान येइन्नल कळों ॥३॥

१२००

नाहीं संतपण मिळतें हें हाटीं । हिंडतां कपाटीं रानीं वनीं ॥१॥

नये मोल देतां धनाचिया राशी । नाहीं तें आकाशीं पाताळीं तें ॥२॥

तुका ह्मणे मिळे जिवाचिये साटीं । नाहीं तरी गोष्टी बोलों नये ॥३॥

१२०१

नामाची आवडी तोचि जाणा देव । न धरी संदेह कांहीं मनीं ॥१॥

ऐसें मी हें नाहीं बोलत नेणता । आनुनि संमता संतांचिया ॥धु.॥

नाम ह्मणे तया आणीक साधन । ऐसें हें वचन बोलो नये ॥२॥

तुका ह्मणे सुख पावे या वचनीं । ज्याचीं शुद्ध दोन्ही मायबापें ॥३॥

१२०२

सुखें होतो कोठे घेतली सुती । बांधविला गळा आपुले हातीं ॥१॥

काय करूं बहु गुंतलों आतां । नये सरतां मागें पुढें ॥धु.॥

होते गांठी तें सरलें येतां । आणीक माथां रीण जालें ॥२॥

सोंकरिलियाविण गमाविलें पिक । रांडापोरें भिके लावियेलीं ॥३॥

बहुतांचीं बहु घेतलीं घरें । न पडे पुरें कांहीं केल्या ॥४॥

तुका ह्मणे काही न धरावी आस । जावे हे सर्वस्व टाकोनिया ॥५॥

१२०३

न मनावे तैसे गुरूचे वचन । जेणें नारायण अंतरे ते।

आड आला ह्मुन फोडियेला डोळा । बिळनें आंधळा शुक्र केला ॥२॥

करी देव तरी काय नव्हे एक । कां तुह्मी पृथक सिणा वांयां ॥धु.॥

उलंघुनि भ्रताराची आYा । अन्न ॠषिपत्न्या घेउनि गेल्या ।

अवघे चि त्यांचें देवें केलें काज । धर्म आणि लाज राखियेली ॥२॥

पितियासी पुत्रें केला वैराकार । प्रल्हादें असुर मारविला ।

बहुत विघ्नें केलीं तया आड । परि नाहीं कैवाड सांडियेला ॥३॥

गौळणी करिती देवाशीं व्यभिचार । सांडुनी आचार भ्रष्ट होती ।

तया दिले ते कोणासी नाही । अवघा अंतर्बाही तोचि जाला ॥४॥

देव जोडे ते करावे अधर्म । अंतरे तें कर्म नाचरावें ।

तुका ह्मणे हा जाणतो कळवळा । ह्मणोनि अजामेळा उद्धरिलें॥५॥

१२०४

अरे गिळले हो संसारें । कांहीं तरि राखा खरें । दिला करुणाकरें । मनुष्यदेह सत्संग ॥१॥

येथें न घलीं न घलीं आड । संचितसा शब्द नाड । उठाउठीं गोड । बीजें बीज वाढवा ॥ध्रु.॥

केलें ते क्रियमाण । जालें तें संचित ह्मण । प्रारब्ध जाण । उरवरित उरले तें ॥२॥

चित्त खोटें चालीवरि । रोग भोगाचे अंतरीं। रसने अनावरी । तुका ह्मणे ढुंग वाहे ॥३॥

१२०५

अग्न तापलिया काया चि होमे । तापत्रयें संतप्त होती । संचित क्रियमाण प्रारब्ध तेथें ।

न चुके संसारिस्थति । राहाटघटिका जैसी फिरतां चि राहिली । भरली जाती एके रितीं ।

साधीं हा प्रपंच पंचाय अग्न । तेणें पावसील निजशांती रे ॥१॥

नारायणनाम नारायणनाम । नित्य करीं काम जिव्हामुखें ।

जन्मजराव्याधि पापपुण्य तेथें । नासती सकळ ही दुःखें ॥ध्रु.॥

शीत उष्ण वन सेवितां कपाट । आसनसमाधी साधीं । तप तीर्थ दान व्रत आचरण। यYा नाना मन बुद्धी ।

भोगाभोग तेथें न चुकती प्रकार जन्मजरादुःखव्याधि।

साहोनि काम क्रोध अहंकार । आश्रमीं अविनाश साधीं ॥२॥

घोकितां अक्षर अभिमानविधि । निषेध लागला पाठी । वाद करितां निंदा घडती दोष होय वज्रलेपो भविष्यति ।

दूषणाचें मूळ भूषण तुका ह्मणे । सांडीं मिथ्या खंती । रिघोनि संतां शरण सर्वभावें । राहें भलतिया स्थिती ॥३॥

१२०६

नव्हे गुरुदास्य संसारियां । वैराग्य तरी भेणें कांपे विषयां । तैसें नाम पंढरीराया । जया सायास न लगती ॥१॥

ह्मणोनि गोड सर्वभावें । आंघोळी न लगे तोंड धुवावें । अर्थचाड जीवें । न लगे भ्यावें संसारा ॥ध्रु.॥

कर्मा तंव न पुरे संसारिक । धर्म तंव फळदायक । नाम विठ्ठलाचें एक । नाशी दुःख भवाचें ॥२॥

न लगे सांडणें मांडणें । आगमनिगमाचें देखणें । अवघें तुका ह्मणे। विठ्ठलनामें आटलें ॥३॥

१२०७

नये इच्छूं सेवा स्वइच्छा जगाची । अवYा देवाची घडे तेणें ॥२॥

देहाचा निग्रही त्याचें तो सांभाळी । मग नये किळ अंगावरी ॥ध्रु.॥

आपलिया इच्छा माता सेवा करी । न बाधी ते थोरी येणें क्षोभें ॥२॥

तुका ह्मणे सांडा देखीचे दिमाख । मोडसीचें दुःख गांड फाडी ॥३॥

१२०८

सत्य सत्यें देतें फळ । नाहीं लागत चि बळ ॥१॥

ध्यावे देवाचे ते पाय । धीर सकळ उपाय ॥ध्रु.॥

करावी च चिंता। नाहीं लागती तत्वता ॥२॥

तुका ह्मणे भावें । शरण ह्मणवितां बरवें ॥३॥

१२०९

साधक जाले कळी । गुरुगुडीची लांब नळी ॥१॥

पचीं पडे मद्यपान । भांगभुकान्न हें साधन ॥ध्रु.॥

अभेदाचें पाठांतर । अति विषयीं पडिभर ॥२॥

चेल्यांचा सुकाळ । पिंड दंड भंगपाळ ॥३॥

सेवा मानधन । बरे इच्छेनें संपन्न ॥४॥

सोंगाच्या नरकाडी । तुका बोडोनियां सोडी ॥५॥

१२१०

मज पाहातां हें लटिकें सकळ । कोठें मायाजाळ दावीं देवा ॥१॥

कोणाचा कोणासीं न धरे संबंध । आहे शुद्धबुद्ध ठायींचे ठायीं ॥ध्रु.॥

काढा काढा जी मोह बुंथा जाळ । नका लावूं बळें वेड आह्मां ॥२॥

जीव शिव कां ठेवियेलीं नांवें । सत्य तुह्मां ठावें असोनियां ॥३॥

सेवेच्या अभिळासें न धरा चि विचार । आह्मां दारोदार हिंडविलें ॥४॥

आहे तैसें आतां कळलियावरी । परतें सांडा दुरी दुजेपण ॥५॥

तुका ह्मणे काय छायेचा अभिलाष। हंस पावे नाश तारागणीं ॥६॥

१२११

पंचभूतांचा गोंधळ । केला एकेठायीं मेळ । लाविला सबळ । अहंकार त्यापाठीं ॥१॥

तेथें काय मी तें माझें । कोण वागवी हें ओझें । देहा केवीं रिझे । हें काळाचें भातुकें ॥ध्रु.॥

जीव न देखे मरण । धरी नवी सांडी जीर्ण । संचित प्रमाण । भोगा शुभा अशुभा ॥२॥

इच्छा वाढवी ते वेल । खुंटावा तो खरा बोल । तुका ह्मणे मोल । झाकलें तें पावेल ॥३॥

१२१२

पुसावेंसें हें चि वाटे । जें जें भेटे तयासी ॥१॥

देव कृपा करील मज । काय लाज राखील ॥ध्रु.॥

अवघियांचा विसर जाला। हा राहिला उदेग ॥२॥

तुका ह्मणे चिंता वाटे । कोण भेटे सांगेसें॥३॥

१२१३

जाळा तुह्मी माझें जाणतें मीपण । येणें माझा खुण मांडियेला ॥१॥

खादलें पचे तरि च तें हित । ओकलिया थीत पिंड पीडी ॥ध्रु.॥

तरि भलें भोगे जोडिलें तें धन । पडिलिया खानें जीवनासी ॥२॥

तुका ह्मणे मज तारीं गा विठ्ठला । नेणतां चि भला दास तुझा ॥३॥

१२१४

याती मतिहीन रूपें लीन दीन । आणीक अवगुण जाणोनियां ॥१॥

केला त्या विठ्ठलें माझा अंगीकार । ऐसा हा विचार जाणोनियां ॥ध्रु.॥

जें कांहीं करितों तें माझे स्वहित । आली हे प्रचित कळों चित्ता ॥२॥

जालें सुख जीवा आनंद अपार । परमानंदें भार घेतला माझा ॥३॥

तुका ह्मणे यासी नांवाचा अभिमान। ह्मणोनि शरण तारी बळें ॥४॥

१२१५

बहु उतावीळ भHीचिया काजा । होसी केशीराजा मायबापा ॥१॥

तुझ्या पायीं मज जालासे विश्वास । ह्मणोनियां आस मोकलिली ॥ध्रु.॥

ॠषि मुनि सिद्ध साधक अपार । कळला विचार त्यांसी तुझा ॥२॥

नाहीं नास तें सुख दिलें तयांस । जाले जे उदास सर्वभावें ॥३॥

तुका ह्मणे सुख न माये मानसीं । धरिले जीवेंसी पाय तुझे ॥४॥

१२१६

माया मोहोजाळीं होतों सांपडलों । परि या विठ्ठला कृपा आली ॥१॥

काढूनि बाहेरि ठेविलों निराळा । कवतुक डोळां दाखविलें ॥ध्रु.॥

नाचे उडे माया करी कवतुक । नासिवंत सुखें साच केलीं ॥२॥

रडे कांुफ्दे दुःखें कुटितील माथा । एकासी रडतां तें ही मरे ॥३॥

तुका ह्मणे मज वाटतें नवल । मी माझे बोल ऐकोनियां ॥४॥

१२१७

देहभाव आह्मी राहिलों ठेवूनि । निवांत चरणीं विठोबाच्या ॥१॥

आमुच्या हिताचा जाणोनि उपाव । तो चि पुढें देव करीतसे ॥ध्रु.॥

ह्मणउनी नाहीं सुख दुःख मनीं । ऐकिलिया कानीं वचनाचें ॥२॥

जालों मी निःसंग निवांत एकला । भार त्या विठ्ठला घालूनियां ॥३॥

तुका ह्मणे जालों जयाचे अंकित । तो चि माझें हित सर्व जाणे ॥४॥

१२१८

आलें फळ तेव्हां राहिलें पिकोन । जरी तें जतन होय देंठीं ॥१॥

नामें चि सिद्धि नामें चि सिद्धि । व्यभिचारबुद्धि न पवतां ॥ध्रु.॥

चालिला पंथ तो पावइन्नल ठाया । जरि आड तया नये कांहीं ॥२॥

तुका ह्मणे मध्यें पडती आघात । तेणें होय घात हाणी लाभ ॥३॥

१२१९

निरोधाचें मज न साहे वचन । बहु होतें मन कासावीस ॥१॥

ह्मणऊनि जीवा न साहे संगति । बैसतां एकांतीं गोड वाटे ॥ध्रु.॥

देहाची भावना वासनेचा संग । नावडे उबग आला यांचा ॥२॥

तुका ह्मणे देव अंतरे ज्यामुळें । आशामोहोजाळें दुःख वाढे ॥३॥

१२२०

तुजशीं संबंध चि खोटा । परता परता रे थोंटा ॥१॥

देवा तुझें काय घ्यावें । आप आपणां ठकावें ॥ध्रु.॥

जेथें मुदल न ये हातां । व्याज मरावें लेखितां ॥२॥

तुका ह्मणे ऐसा । त्रिभुवनीं तुझा ठसा ॥३॥

१२२१

या चि हाका तुझे द्वारीं । सदा देखों रिणकरी ॥१॥

सदा करिसी खंड दंड । देवा बहु गा तूं लंड ॥ध्रु.॥

सुखें गोविसी भोजना । लपवूनियां आपणां ॥२॥

एकें एक बुझाविसी । तुका ह्मणे ठक होसी ॥३॥

१२२२

आह्मी जाणों तुझा भाव । दृढ धरियेले पाव ॥१॥

फांकुं नेदूं चुकावितां । नेघों थोडें बहु देतां ॥ध्रु.॥

बहुता दिसाचें लिगाड । आलें होत होत जड ॥२॥

तुका ह्मणे आतां । नेघें सर्वस्व ही देतां ॥३॥

१२२३

रिण वैर हत्या । हें तों न सुटे नेंदितां ॥१॥

हें कां नेणां पांडुरंगा । तुह्मी सांगतसां जगा ॥ध्रु.॥

माझा संबंध तो किती। चुकवा लोकाची फजिती ॥२॥

तुका ह्मणे या चि साठीं । मज न घेतां नये तुटी ॥३॥

१२२४

नाहीं मागितला । तुह्मां मान म्यां विठ्ठला ॥१॥

जे हे करविली फजिती । माझी एवढी जना हातीं ॥ध्रु.॥

नाहीं केला पोट । पुढें घालूनि बोभाट ॥२॥

तुका ह्मणे धरूनि हात । नाहीं नेले दिवानांत ॥३॥

१२२५

तूं पांढरा स्पटिक मणी । करिसी आणिकां त्याहुनि ॥१॥

ह्मणोनि तुझ्या दारा । न येत ठकती दातारा ॥ध्रु.॥

तुझी ठावी नांदनूक । अवघा बुडविला लोक ॥२॥

तुका ह्मणे ज्याचें घेसी । त्यास हें चि दाखविसी ॥३॥

१२२६

बोलतों निकुरें । नव्हेत सलगीचीं उत्तरें ॥१॥

माझे संतापलें मन । परपीडा ऐकोन ॥ध्रु.॥

अंगावरि आलें । तोंवरि जाइऩल सोसिलें ॥२॥

तुज भHांची आण देवा । जरि तुका येथें ठेवा ॥३॥

१२२७

बुद्धीचा जनिता लामीचा पति । आठवितां चित्तीं काय नव्हे ॥१॥

आणिकां उपायां कोण वांटी मन । सुखाचें निधान पांडुरंग ॥ध्रु.॥

गीत गावों नाचों छंदें वावों टाळी । वैष्णवांचे मेळीं सुखरूप ॥२॥

अनंत ब्रह्मांडें एके रोमावळी । आह्मी केला भोळीं भावें उभा ॥३॥

लडिका हा केला संवसारसिंधु ॥ मोक्ष खरा बंधु नाहीं पुढें ॥४॥

तुका ह्मणे ज्याच्या नामाचे अंकित । राहिलों िनिंश्चत त्याच्या बळें ॥५॥

१२२८

न लगे मायेसी बाळें निरवावें । आपुल्या स्वभावें ओढे त्यासी ॥१॥

मज कां लागला करणें विचार । ज्याचा जार भार त्याचे मायां ॥ध्रु.॥

गोड धड त्यासी ठेवी न मगतां । समाधान खातां नेदी मना ॥२॥

खेळतां गुंतलें उमगूनी आणी । बैसोनियां स्तनीं लावी बळें ॥३॥

त्याच्या दुःखेंपणें आपण खापरीं । लाही तळीं वरी होय जैसी ॥४॥

तुका ह्मणे देह विसरे आपुला । आघात तो त्याला लागों नेदी ॥५॥

१२२९

ब्राह्मण तो नव्हे ऐसी ज्यासी बुिद्ध । पाहा श्रुतीमधीं विचारूनि ॥१॥

जयासी नावडे हरिनामकीर्तन । आणीक नृत्य न वैष्णवांचें ॥ध्रु.॥

सत्य त्याचे वेळे घडला व्यभिचार । मातेसी वेव्हार अंत्यजाचा ॥२॥

तुका ह्मणे येथें मानी आनसारिखें । तात्काळ तो मुखें कुष्ट होय ॥३॥

१२३०

ब्राह्मण तो याती अंतेज असतां । मानावा तत्वता निश्चयेसी ॥१॥

रामकृष्णें नाम उच्चारी सरळें । आठवी सांवळें रूप मनीं ॥ध्रु.॥

शांति क्षमा दया अलंकार अंगीं । अभंग प्रसंगीं धैर्यवंत ॥२॥

तुका ह्मणे गेल्या शडऊर्मी अंगें । सांडुनियां मग ब्रह्मं चि तो ॥३॥

१२३१

एक करिती गुरु गुरु । भोंवता भारु शिष्यांचा ॥१॥

पुंस नाहीं पाय चारी । मनुष्य परी कुतरीं तीं ॥ध्रु.॥

परस्त्री मद्यपान। पेंडखान माजविलें ॥२॥

तुका ह्मणे निर्भर चित्तीं । अधोगती जावया ॥३॥

१२३२

एका पुरुषा दोघी नारी । पाप वसे त्याचे घरीं ॥१॥

पाप न लगे धुंडावें । लागेल तेणें तेथें जावें ॥ध्रु.॥

कांहीं दुसरा विचार । न लगे करावा चि फार ॥२॥

असत्य जे वाणी । तेथें पापाची च खाणी ॥३॥

सत्य बोले मुखें । तेथें उचंबळती सुखें ॥४॥

तुका ह्मणे दोन्ही । जवळी च लाभहानी ॥५॥

१२३३

जळातें संचित । ऐसी आहे धर्म नीत ॥१॥

माझ्या विठोबाचे पाय । वेळोवेळां मनीं ध्याय ॥ध्रु.॥

नेदी कर्म घडों । कोठें आडराणें पडों ॥२॥

तुका ह्मणे मळ । राहों नेदी ताप जाळ ॥३॥

१२३४

संतापाशीं बहु असावें मर्यादा । फलकटाचा धंदा उर फोडी ॥१॥

वासर तो भुंके गाढवाचेपरी । उडे पाठीवरि दंड तेणें ॥ध्रु.॥

समय नेणें तें वेडें चाहाटळ । अवगुणाचा ओंगळ मान पावे ॥२॥

तुका ह्मणे काय वांयां चाळवणी । पिटपिटघाणी हागवणेची ॥३॥

१२३५

घेसी तरी घेइप संताची भेटी । आणीक ते गोष्टी नको मना ॥१॥

सर्वभावें त्यांचें देव भांडवल । आणीक ते बोल न बोलती ॥ध्रु.॥

करिसील तो करीं संतांचा सांगत । आणीक ते मात नको मना ॥२॥

बैससी तरी बैस संतां च मधीं । आणीक ते बिुद्ध नको मना ॥३॥

जासी तरि जाइप संतांचिया गांवां । होइऩल विसावा तेथें मना ॥४॥

तुका ह्मणे संत सुखाचे सागर । मना निरंतर धणी घेइप ॥५॥

१२३६

संतांचिये गांवीं प्रेमाचा सुकाळ । नाहीं तळमळ दुःखलेश ॥१॥

तेथें मी राहीन होऊनि याचक । घालितील भीक ते चि मज ॥ध्रु.॥

संतांचिये गांवीं वरो भांडवल । अवघा विठ्ठल धन वित्त ॥२॥

संतांचे भोजन अमृताचे पान । करिती कीर्तन सर्वकाळ ॥३॥

संतांचा उदीम उपदेशाची पेठ । प्रेमसुख साटीं घेती देती ॥४॥

तुका ह्मणे तेथें आणिक नाहीं परी । ह्मणोनि भिकारी जालों त्यांचा ॥५॥

१२३७

संतांचें सुख जालें या देवा । ह्मणऊनि सेवा करी त्यांची ॥१॥

तेथें माझा काय कोण तो विचार । वर्णावया पार महिमा त्यांचा ॥ध्रु.॥

निर्गुण आकार जाला गुणवंत । घाली दंडवत पूजोनियां ॥२॥

तीर्थों त्यांची इच्छा करिती नित्यकाळ । व्हावया निर्मळ आपणांसी ॥३॥

अष्टमा सिद्धींचा कोण आला पाड । वागों नेदी आड कोणी तया ॥४॥

तुका ह्मणे ते बिळया शिरोमणी । राहिलों चरणीं निकटवासें ॥५॥

१२३८

जो मानी तो देइन्नल काइन्न । न मनी तो नेइन्नल काइन्न ॥२॥

आह्मां विठ्ठल सर्वभूतीं । राहो चित्तीं भलतैसा ॥ध्रु.॥

आध्येन तें जना काइन्न । जल्पें वांयांविण ठायीं ॥२॥

वंदी निंदी तुज तो गा। तुका ह्मणे पांडुरंगा ॥३॥

१२३९

भावबळें कैसा जालासी लाहान । मागें संतीं ध्यान वणिन्नयेलें ॥१॥

तें मज उचित करूनियां देवा । दाखवीं केशवा मायबापा ॥ध्रु.॥

पाहोनियां डोळां बोलेन मी गोष्टी । आळंगुनि मिठी देइन पांयीं ॥२॥

चरणीं दृिष्ट उभा राहेन समोर । जोडोनियां कर पुढें दोन्ही ॥३॥

तुका ह्मणे उत्कंठित वासना । पुरवीं नारायणा आर्त माझें ॥४॥

१२४०

कृपाळु ह्मणोनि बोलती पुराणें । निर्धार वचनें यांचीं मज ॥१॥

आणीक उपाय नेणें मी कांहीं । तुझें वर्म ठायीं पडे तैसें ॥ध्रु.॥

नये धड कांहीं बोलतां वचन । रिघालों शरण सर्वभावें ॥२॥

कृपा करिसी तरि थोडें तुज काम । माझा तरि श्रम बहु हरे ॥३॥

तुका ह्मणे मज दाखवीं श्रीमुख । हरेल या भूक डोिळयांची ॥४॥

१२४१

सर्वभावें आलों तुज चि शरण । कायावाचामनेंसहित देवा ॥१॥

आणीक दुसरें नये माझ्या मना । राहिली वासना तुझ्या पायीं ॥ध्रु.॥

माझिये वारचें कांहीं जडभारी । तुजविण वारी कोण एक ॥३॥

तुझे आह्मी दास आमुचा तूं ॠणी । चालत दूरूनी आलें मागें ॥३॥

तुका ह्मणे आतां घेतलें धरणें । हिशोबाकारणें भेटी देइप ॥४॥

१२४२

कइप मात माझे ऐकती कान । बोलतां वचन संतां मुखीं ॥१॥

केला पांडूरंगें तुझा अंगीकार । मग होइल धीर माझ्या जीवा ॥ध्रु.॥

ह्मणऊनि मुख अवलोकितों पाय । हे चि मज आहे थोरी आशा ॥२॥

माझिया मनाचा हा चि विश्वास । न करीं सायास साधनांचे ॥३॥

तुका ह्मणे मज होइन्नल भरवसा । तरलों मी ऐसा साच भाव ॥४॥

१२४३

दोन्ही हात ठेवुनि कटीं । उभा भीवरेच्या तटीं । कष्टलासी साटीं । भिHकाजें विठ्ठला ॥१॥

भागलासी मायबापा । बहु श्रम केल्या खेपा । आह्मालागीं सोपा । दैत्या काळ कृतांत ॥ध्रु.॥

होतासी क्षीरसागरीं । मही दाटली असुरीं । ह्मणोनियां घरीं। गौळयांचे अवतार ॥२॥

केला पुंडलिकें गोवा । तुज पंढरीसि देवा। तुका ह्मणे भावा । साटीं हातीं सांपडसी ॥३॥

१२४४

गोड जालें पोट धालें । अवचित वाचे आलें । ह्मणतां पाप गेलें । विठ्ठलसें वाचेसी ॥१॥

सत्य माना रे सकळ । उद्धरिला अजामेळ । पातकी चांडाळ । नामासाटीं आपुलिया ॥ध्रु.॥

चित्त पावलें आनंदा । सुखसमाधीतें सदा । ह्मणतां गोविंदा । वेळोवेळां वाचेसी ॥२॥

हें जाणती अनुभवी । जया चाड तो चोजवी । तुका ह्मणे दावी । रूप तें चि अरूपा ॥३॥

१२४५

आंत हरि बाहेर हरि । हरिनें घरीं कोंडिलें ॥१॥

हरिनें कामा घातला चिरा । वित्तवरा मुकविलें ॥ध्रु.॥

हरिने जीवें केली साटी । पाडिली तुटी सकळांसी ॥२॥

तुका ह्मणे वेगळा नव्हे । हरि भोवे भोंवताला ॥३॥

१२४६

हरिनें माझें हरिलें चित्त । भार वित्त विसरलें ॥१॥

आतां कैसी जाऊं घरा । नव्हे बरा लौकिक ॥ध्रु.॥

पारखियांसी सांगतां गोटी । घरची कुटी खातील ॥२॥

तुका ह्मणे निवांत राहीं। पाहिलें पाहीं धणीवरि ॥३॥

॥ भुपाळ्या ॥ अभंग ॥ ८ ॥

१२४७

बोलोनि दाऊं कां तुह्मी नेणा जी देवा । ठेवाल तें ठेवा ठायीं तैसा राहेन ॥१॥

पांगुळलें मन कांहीं नाठवे उपाय । ह्मणऊनि पाय जीवीं धरूनि राहिलों ॥धृ.॥

त्यागें भोगें दुःख काय सांडावें मांडावें । ऐसी धरियेली जीवें माझ्या थोरी आशंका ॥२॥

तुका ह्मणे माते बाळा चुकलिया वनीं । न पवतां जननी दुःख पावे विठ्ठले ॥३॥

१२४८

ऐसी वाट पाहे कांहीं निरोप कां मूळ । कंा हे कळवळ तुज उमटे चि ना ॥१॥

आवो पांडुरंगे पंढरीचे निवासे । लावूनियां आस चाळवूनी ठेविलें ॥धृ.॥

काय जन्मा येवूनियां केली म्यां जोडी। ऐसें घडीघडी चित्तां येतें आठवूं ॥२॥

तुका ह्मणे खरा न पवे चि विभाग । धिकारितें जग हें चि लाहों हिशोबें ॥३॥

१२४९

कां गा किविलवाणा केलों दीनाचा दीन । काय तुझी हीन शिH जालीसी दिसे ॥१॥

लाज येते मना तुझा ह्मणवितां दास । गोडी नाहीं रस बोलिली यासारिखी ॥धृ.॥

लाजविलीं मागें संतांची हीं उत्तरें । कळों येतें खरें दुजें एकावरूनि ॥२॥

तुका ह्मणे माझी कोणें वदविली वाणी । प्रसादावांचूनि तुमचिया विठ्ठला ॥३॥

१२५०

जळो माझें कर्म वायां केली कटकट । जालें तैसें तंट नाहीं आलें अनुभवा ॥१॥

आता पुढें धीर काय देऊं या मना। ऐसें नारायणा प्रेरिलें तें पाहिजे ॥धृ.॥

गुणवंत केलों दोष जाणायासाठीं। माझें माझें पोटीं बळकट दूषण ॥२॥

तुका ह्मणे अहो केशीराजा दयाळा । बरवा हा लळा पिाळयेला शेवटीं ॥३॥

१२५१

कामें नेलें चित्त नेदी अवलोकुं मुख । बहु वाटे दुःख फुटों पाहे हृदय ॥१॥

कां जी सासुरवासी मज केलें भगवंता । आपुलिया सत्ता स्वाधीनता ते नाहीं ॥धृ.॥

प्रभातेसि वाटे तुमच्या यावें दर्शना । येथें न चले चोरी उरली राहे वासना ॥२॥

येथें अवघे वांयां गेले दिसती सायास । तुका ह्मणे नास दिसे जाल्या वेचाचा ॥३॥

१२५२

जळोत तीं येथें उपजविती अंतराय । सायासाची जोडी माझी तुमचे पाय ॥१॥

आतां मज साहे येथें करावें देवा । तुझी घेइप सेवा सकळ गोवा उगवूनि ॥धृ.॥

भोगें रोगा जोडोनियां दिलें आणीकां । अरुचि ते हो कां आतां सकळांपासूनि ॥२॥

तुका ह्मणे असो तुझें तुझे मस्तकीं । नाहीं ये लौकिकीं आतां मज वर्तनें ॥३॥

१२५३

न संगतां तुह्मां कळों येतें अंतर । विश्वीं विश्वंभर परिहार चि न लगे ॥१॥

परि हे अनावर आवरितां आवडी । अवसान ते घडी पुरों देत नाहीं ॥ध्रु.॥

काय उणें मज येथें ठेविलिये ठायीं । पोटा आलों तइपपासूनिया समर्थ ॥२॥

तुका ह्मणे अवघी आवरिली वासना । आतां नारायणा दुसरियापासूनि ॥३॥

१२५४

तुजसवें आह्मीं अनुसरलों अबळा । नको अंगीं कळा राहों हरी हीन देऊं ॥१॥

सासुरवासा भीतों जीव ओढे तुजपाशीं । आतां दोहऴिवशीं लज्जा राखें आमुची ॥ध्रु.॥

न कळतां संग जाला सहज खेळतां । प्रवर्तली चिंता मागिलांचियावरि ॥२॥

तुका ह्मणे असतां जैसें तैसें बरवें । वचन या भावें वेचुनियां विनटलों ॥३॥

१२५५

रवि दीप हीरा दाविती देखणे । अदृश्य दर्षने संतांचे नी ॥१॥

त्यांचा महिमा काय वणूप मी पामर । न कळे तो साचार ब्रह्मादिकां ॥ध्रु.॥

तापली चंदन निववितो कुडी । त्रिगुण तो काढी संतसंग ॥२॥

मायबापें पिंड पाळीला माया । जन्ममरण जाया संतसंग ॥३॥

संतांचें वचन वारी जन्मदुःख । मिष्टान्न तें भूकनिवारण ॥४॥

तुका ह्मणे जवळी न पाचारितां जावें । संतचरणीं भावें रिघावया ॥५॥

१२५६

हरि हरि तुह्मीं ह्मणा रे सकळ । तेणें मायाजाळ तुटइऩल ॥१॥

आणिका नका कांहीं गाबाळाचे भरी । पडों येथें थोरी नागवण ॥ध्रु.॥

भावें तुळसीदळ पाणी जोडा हात । ह्मणावा पतित वेळोवेळां ॥२॥

तुका ह्मणे ही तंव कृपेचा सागर । नामासाटीं पार पाववील ॥३॥

१२५७

ऐसे कुळीं पुत्र होती । बुडविती पूर्वजा ॥१॥

चाहाडी चोरी भांडवला । वांटा आला भागासी ॥ध्रु.॥

त्याचियानें दुःखी मही । भार तेही न साहे ॥२॥

तुका ह्मणे ग्रामपशु । केला नाशु अयुषा ॥३॥

११५८

गांठोळीस धन भाकावी करुणा । दावूनि सज्जना कींव पीडी ॥१॥

नाठेळाची भिH कुचराचें बळ । कोरडें वोंगळ मार खाय ॥ध्रु.॥

सांडोव्यासी घाली देवाची करंडी । विल्हाळ त्या धोंडी पूजा दावी ॥२॥

तुका ह्मणे ऐसे माकडाचे छंद । अवघे धंदधंद सिंदळीचे ॥३॥

१२५९

कैसें असोनि ठाउकें नेणां । दुःख पावाल पुढिले पेणा ॥१॥

आतां जागें रे भाइन्न जागें रे । चोर निजल्या नाडूनि भागे रे ॥ध्रु.॥

आतां नका रे भाइन्न नका रे । आहे गांठीं तें लुटवूं लोकां रे ॥२॥

तुका ह्मणे एकांच्या घायें । कां रे जाणोनि न धरा भये ॥३॥

१२६०

मुदल जतन जालें । मग लाभाचें काय आलें ॥१॥

घरीं देउनि अंतर गांठी । राख्या पारिख्यां न सुटे मिठी ॥ध्रु.॥

घाला पडे थोडें च वाटे । काम मैंदाचें च पेटे ॥२॥

तुका ह्मणे वरदळ खोटें । फांसे अंतरिंच्या कपटें ॥३॥

१२६१

मज अंगाच्या अनुभवें । काइन्न वाइन्नट बरें ठावें ॥१॥

जालों दोहींचा देखणा । नये मागें पुढें ही मना ॥ध्रु.॥

वोस वसती ठावी । परि हे चाली दुःख पावी ॥२॥

तुका ह्मणे घेऊं देवा । सवें करूनि बोळावा ॥३॥

१२६२

पाववावें ठाया । ऐसें सवें बोलों तया ॥१॥

भावा ऐसी क्रिया राखे । खोटए खोटेपणें वाखे ॥ध्रु.॥

न ठेवूं अंतर । कांहीं भेदाचा पदर ॥२॥

तुका ह्मणे जीवें भावें । सत्या मानविजे देवें ॥३॥

१२६३

मोल देऊनियां सांटवावे दोष । नटाचे ते वेश पाहोनियां ॥१॥

हरिदासां मुखें हरिकथाकीर्तन । तेथें पुण्यें पुण्य विशेषता ॥ध्रु.॥

हरितील वस्त्रें गोपिकांच्या वेशें । पाप त्यासरिसें मात्रागमन ॥२॥

तुका ह्मणे पाहा ऐसें जालें जन । सेवाभिHहीन रसीं गोडी ॥३॥

१२६४

बहुक्षीदक्षीण । आलों सोसुनियां वन ॥१॥

विठोबा विसांवया विसांवया । पडों देइप पायां ॥ध्रु.॥

बहुतां काकुलती । आलों सोसिली फजिती ॥२॥

केली तुजसाटीं । तुका ह्मणे येवढी आटी ॥३॥

१२६५

कां गा धर्म केला । असोन सत्तेचा आपुला ॥२॥

उभाउभीं पाय जोडीं । आतां फांकों नेदीं घडी ॥ध्रु.॥

नको सोडूं ठाव । आतां घेऊं नेदीं वाव ॥२॥

तुका ह्मणे इच्छा । तैसा करीन सरिसा ॥३॥

१२६६

तुमची तों भेटी नव्हे ऐसी जाली । कोरडी च बोली ब्रह्मYान ॥१॥

आतां न बोलावें ऐसें वाटे देवा । संग न करावा कोणांसवें ॥ध्रु.॥

तुह्मां निमित्यासी सांपडले अंग । नेदावा हा संग विचारिलें ॥२॥

तुका ह्मणे माझी राहिली वासना । आवडी दर्शनाची च होती ॥३॥

१२६७

आहे तें चि आह्मी मागों तुजपाशीं । नव्हों तुज ऐसीं क्रियानष्टें ॥१॥

न बोलावीं तों च वर्मे बरें दिसे । प्रकट ते कैसे गुण करूं ॥ध्रु.॥

एका ऐसें एका द्यावयाचा मोळा । कां तुह्मां गोपाळा नाहीं ऐसा ॥२॥

तुका ह्मणे लोकां नाहीं कळों आलें । करावें आपुलें जतन तों ॥३॥

१२६८

आह्मीं याची केली सांडी । कोठें तोंडीं लागावें ॥१॥

आहे तैसा असो आतां चिंतें चिंता वाढते ॥ध्रु.॥

बोलिल्याचा मानी सीण । भिन्न भिन्न राहावें ॥२॥

तुका ह्मणे आह्मांपाशीं । धीराऐसी जतन ॥३॥

१२६९

आह्मांपाशीं याचें बळ । कोण काळवरी तों ॥१॥

करूनि ठेलों जीवेंसाटीं । होय भेटी तोंवरि ॥ध्रु.॥

लागलों तों न फिरें पाठी । पडिल्या गांठी वांचूनि ॥२॥

तुका ह्मणे अवकाशें । तुमच्या ऐसें होवया ॥३॥

१२७०

बोलिलें चि बोलें पडपडताळूनि । उपजत मनीं नाहीं शंका ॥१॥

बहुतांची माय बहुत कृपाळ । साहोनि कोल्हाळ बुझाविसी ॥ध्रु.॥

बहुतांच्या भावें वांटिसी भातुकें । बहु कवतुकें खेळविसी ॥२॥

तुका ह्मणे ऐसें जाणतसों वर्म । करणें तो श्रम न वजे वांयां॥३॥

१२७१

कोठें भोग उरला आतां । आठवितां तुज मज ॥१॥

आड कांहीं नये दुजें । फळ बीजें आणिलें ॥ध्रु.॥

उद्वेग ते वांयांविण। कैंचा सीण चिंतनें ॥२॥

तुका ह्मणे गेला भ्रम । तुमच्या धर्में पायांच्या ॥३॥

१२७२

संसार तो कोण देखे । आह्मां सखे हरिजन ॥१॥

काळ ब्रह्मानंदें सरे । आवडी उरे संचली ॥ध्रु.॥

स्वप्नीं ते ही नाहीं चिंता । रात्री जातां दिवस ॥२॥

तुका ह्मणे ब्रह्मरसें । होय सरिसें भोजन ॥३॥

१२७३

पडियेलों वनीं थोर चिंतवनी । उसीर कां आझूनि लावियेला ॥१॥

येइप गा विठ्ठला येइप गा विठ्ठला । प्राण हा फुटला आळवितां ॥ध्रु.॥

काय तुज नाहीं लौकिकाची शंका । आपुल्या बाळका मोकलितां ॥२॥

तुका ह्मणे बहु खंती वाटे जीवा । धरियेलें देवा दुरी दिसे ॥३॥

१२७४

आपुले गांवींचें न देखेसें जालें । परदेसी एकलें किती कंठूं ॥१॥

ह्मणऊनि पाहें मूळ येतां वाटे । जीवलग भेटे कोणी तरी ॥ध्रु.॥

पाहातां अवघ्या दिसतील दिशा । सकळ ही वोसा दृष्टीपुढें ॥२॥

तुका ह्मणे कोणी न संगे वारता । तुझी वाटे चिंता पांडुरंगा ॥३॥

११७५

जन तरी देखें गुंतलें प्रपंचें । स्मरण तें त्याचें त्यासी नाहीं ॥१॥

ह्मणऊनि मागें परतलें मन । घालणीचें रान देखोनियां ॥ध्रु.॥

इंद्रियांचा गाजे गोंधळ ये ठायीं । फोडीतसे डोइन्न अहंकार ॥२॥

तुका ह्मणे देवा वासनेच्या आटें । केलीं तळपटें बहुतांचीं ॥३॥

१२७६

धांवे त्यासी फावे । दुजे उगवूनि गोवे ॥१॥

घ्यावें भरूनियां घर । मग नाहीं येरझार ॥ध्रु.॥

धणी उभें केलें । पुंडलिकें या उगलें ॥२॥

तुका ह्मणे ठसा । गेला पडोनियां ऐसा ॥३॥

१२७७

लाहानपण दे गा देवा । मुंगी साखरेचा रवा ॥१॥

ऐरावत रत्न थोर । तया अंकुशाचा मार ॥ध्रु.॥

ज्याचे अंगीं मोठेपण । तया यातना कठीण ॥२॥

तुका ह्मणे जाण । व्हावें लाहनाहुनि लाहन ॥३॥

१२७८

निंचपण बरवें देवा । न चले कोणाचा ही दावा ॥१॥

महा पुरें झाडें जाती । तेथें लव्हाळे राहाती ॥ध्रु.॥

येतां सिंधूच्या लहरी । नम्र होतां जाती वरि ॥२॥

तुका ह्मणे कळ । पाय धरिल्या न चले बळ ॥३॥

१२७९

उष्टएा पत्रावळी करूनियां गोळा । दाखविती कळा कवित्वाची ॥१॥

ऐसे जे पातकी ते नरकीं पचती । जोंवरी भ्रमती चंद्रसूर्य ॥२॥

तुका ह्मणे एक नारायण घ्याइप । वरकडा वाहीं शोक असे ॥३॥

१२८०

आवडीच्या मतें करिती भजन । भोग नारायणें ह्मणती केला ॥१॥

अवघा देव ह्मणे वेगळें तें काय । अर्थासाठीं डोय फोडूं पाहे ॥ध्रु.॥

लाजे कमंडल धरितां भोपळा । आणीक थीगळा प्रावरणा ॥२॥

शाला गडवे धातुद्रव्यइच्छा चित्तीं । नैश्वर्य बोलती अवघें मुखें ॥३॥

तुका ह्मणें यांस देवा नाहीं भेटी । ऐसे कल्पकोटि जन्म घेतां ॥४॥

१२८१

ह्मणतां हरिदास कां रे नाहीं लाज । दीनास महाराज ह्मणसी हीना ॥१॥

काय ऐसें पोट न भरे तें गेलें । हालविसी कुले सभेमाजी ॥२॥

तुका ह्मणे पोटें केली विटंबना । दीन जाला जना कींव भाकी ॥३॥

१२८२

रिद्धिसिद्धी दासी कामधेनु घरीं । परि नाहीं भाकरी भक्षावया ॥१॥

लोडें वालिस्तें पलंग सुपति । परि नाहीं लंगोटी नेसावया ॥ध्रु.॥

पुसाल तरि आह्मां वैकुंठींचा वास । परि नाहीं राहएास ठाव कोठें ॥२॥

तुका ह्मणे आह्मी राजे त्रैलोक्याचे । परि नाहीं कोणाचें उणे पुरें ॥३॥

१२८३

घरोघरीं अवघें जालें ब्रह्मYान । परि मेळवण बहु माजी ॥१॥

निरें कोणापाशीं होय एक रज । तरि द्या रे मज दुर्बळासी ॥ध्रु.॥

आशा तृष्णा माया कालवूनि दोन्ही । दंभ तो दूरोनि दिसतसे ॥२॥

काम क्रोध लोभ सिणवी बहुत । मेळवूनि आंत काळकूट ॥३॥

तुका ह्मणे तेथें कांहीं हातां नये । आयुष्य मोलें जाये वांयांविण ॥४॥

११८४

अवघ्या भूतांचें केलें संतर्पण । अवघी च दान दिली भूमि ॥१॥

अवघा चि काळ दिनरात्रशुद्धी । साधियेली विधि पर्वकाळ ॥ध्रु.॥

अवघीं च तीर्थॆ व्रतें केले याग । अवघें चि सांग जालें कर्म ॥२॥

अवघें चि फळ आलें आह्मां हातां । अवघें चि अनंता समर्पिलें ॥३॥

तुका ह्मणे आतां बोलों अबोलणें । कायावाचामनें उरलों नाहीं ॥४॥

१२८५

महुरा ऐसीं फळें नाहीं । आलीं कांहीं गळती ॥१॥

पक्वदशे येती थोडीं । नास आढी वेचे तो ॥ध्रु.॥

विरुळा पावे विरुळा पावे । अवघड गोवे सेवटाचे ॥२॥

उंच निंच परिवार देवी। धन्या ठावी चाकरी ॥३॥

झळके तेथें पावे आणी । ऐसे क्षणी बहु थोडे ॥४॥

पावेल तो पैल थडी । ह्मणों गडी आपुला ॥५॥

तुका ह्मणे उभाऱ्यानें । कोण खरें मानितसे ॥६॥

१२८६

अवघ्या उपचारा । एक मनें चि दातारा ॥१॥

घ्यावी घ्यावी हे चि सेवा । माझी दुर्बळाची देवा ॥ध्रु.॥

अवघियाचा ठाव। पायांवरि जीवभाव ॥२॥

चित्ताचें आसन । तुका करितो कीर्तन ॥३॥

१२८७

आली सलगी पायांपाशीं । होइल तैसी करीन ॥१॥

आणीक आह्मीं कोठें जावें । येथें जीवें वेचलों ॥ध्रु.॥

अवघ्या निरोपणा भाव । हा चि ठाव उरलासे ॥२॥

तुका ह्मणे पाळीं लळे। कृपाळुवे विठ्ठले ॥३॥

१२८८

देह आणि देहसंबंधें निंदावीं । इतरें वंदावीं श्वानशूकरें ॥१॥

येणें नांवें जाला मी माझ्याचा झाडा । मोहा नांवें खोडा गर्भवास ॥ध्रु.॥

गृह आणि वित्त स्वदेशा विटावें । इतरा भेटावें श्वापदझाडां ॥२॥

तुका ह्मणे मी हें माझें न यो वाचे । येणें नांवें साचे साधुजन ॥३॥

१२८९

देवाचिये माथां घालुनियां भार । सांडीं किळवर ओंवाळूनि ॥१॥

नाथिला हा छंद अभिमान अंगीं । निमित्याचे वेगीं सारीं ओझें ॥ध्रु.॥

करुणावचनीं लाहो एकसरें । नेदावें दुसरें आड येऊं ॥२॥

तुका ह्मणे सांडीं लटिक्याचा संग । आनंद तो मग प्रगटेल ॥३॥

१२९०

देह नव्हे मी हें सरे । उरला उरे विठ्ठल ॥१॥

ह्मणऊनि लाहो करा । काळ सारा चिंतनें ॥ध्रु.॥

पाळणाची नाहीं चिंता । ठाव रिता देवाचा ॥२॥

तुका ह्मणे जीवासाटीं । देव पोटीं पडेल ॥३॥

१२९१

पृथक मी सांगों किती । धर्म नीती सकळां ॥१॥

अवघियांचा एक ठाव । शुद्ध भाव विठ्ठलीं ॥ध्रु.॥

क्षराअक्षराचा भाग । करा लाग पंढरीये ॥२॥

तुका ह्मणे आगमींचें । मथिलें साचें नवनीत ॥३॥

१२९२

पुण्यविकरा तें मातेचें गमन । भाडी ऐसें धन विटाळ तो ॥१॥

आत्महत्यारा हा विषयांचा लोभी । ह्मणावें तें नाभी करवी दंड ॥ध्रु.॥

नागवला अल्प लोभाचिये साटीं । घेऊनि कांचवटि परिस दिला ॥२॥

तुका ह्मणे हात झाडिले परत्रीं । श्रम तो चि श्रोत्रीं वेठी केली ॥३॥

११९३

अंतरींचें ध्यान । मुख्य या नांवें पूजन ॥१॥

उपाधि तें अवघें पाप । गोड निरसतां संकल्प ॥ध्रु.॥

आY◌ा पाळावी हा धर्म । जाणते हो जाणा वर्म ॥२॥

तुका ह्मणे वृत्त । अविट हे सहज स्थिती ॥३॥

१२९४

मूळ करणें संतां । नाहीं मिळत उचिता ॥१॥

घडे कासयानें सेवा । सांग ब्रह्मांडाच्या जीवा ॥ध्रु.॥

सागर सागरीं । सामावेसी कैंची थोरी ॥१॥

तुका ह्मणे भावें । शरण ह्मणवितां बरवें ॥३॥

१२९५

बरवी नामावळी । तुझी महादोषां होळी ॥१॥

जालें आह्मांसी जीवन । धणीवरि हें सेवन ॥ध्रु.॥

सोपें आणि गोड । किती अमृता ही वाड ॥२॥

तुका ह्मणे अच्युता । आमचा कल्पतरु दाता ॥३॥

१२९६

त्रुशाकाळें उदकें भेटी । पडे मिठी आवडीची ॥१॥

ऐसियाचा हो कां संग । जिवलग संतांचा ॥धु.॥

मिष्टान्नाचा योग भुके । ह्मणतां चुके पुरेसें ॥२॥

तुका ह्मणे माते बाळा । कळवळा भेटीचा ॥३॥

१२९७

कुचराचे श्रवण । गुणदोषांवरि मन ॥१॥

असोनियां नसे कथे । मूर्ख अभाग्य तें तेथें ॥धु.॥

निरर्थक कारणीं । कान डोळे वेची वाणी ॥२॥

पापाचे सांगाती । तोंडीं ओढाळांचे माती ॥३॥

हिताचिया नांवें । वोस पडिले देहभावें ॥४॥

फजीत करूनि सांडीं । तुका करी बोडाबोडी ॥५॥

१२९८

जग तरि आह्मां देव । परि हे निंदितों स्वभाव ॥१॥

येतो हिताचा कळवळा । पडती हातीं ह्मुन काळा ॥धु.॥

नाहीं कोणी सखा । आह्मां निपराध पारिखा ॥२॥

उपक्रमें वदे । तुका वर्मासी तें भेदे ॥३॥

१२९९

सोपें वर्म आह्मां सांगितलें संतीं । टाळ दिंडी हातीं घेउनि नाचा ॥१॥

समाधीचें सुख सांडा ओंवाळून । ऐसें हें कीर्तन ब्रह्मरस ॥धु.॥

पुढती घडे चढतें सेवन आगळें । भिHभाग्यबळें निर्भरता ॥२॥

उपजों चि नये संदेह चित्तासी । मुिH चारी दासी हरिदासांच्या ॥३॥

तुका ह्मणे मन पावोनि विश्रांती । त्रिविध नासती ताप क्षणें ॥४॥

१३००

गंगा न देखे विटाळ । तें चि रांजणीं ही जळ ॥१॥

अल्पमहदा नव्हे सरी । विटाळ तो भेद धरी ॥धु.॥

काय खंडिली भूमिका । वर्णा पायरिकां लोकां ॥२॥

तुका ह्मणे अगीविण । बीजें वेगळीं तों भिन्न ॥३॥

१३०१

देवावरिल भार । काढूं नये कांहीं पर ॥१॥

तानभुके आठवण । घडे तें बरें चिंतन ॥ध्रु.॥

देखावी निश्चिती । ते चि अंतर श्रीपती ॥२॥

वैभव सकळ । तुका मानितो विटाळ ॥३॥

१३०२

थुंकोनियां मान । दंभ करितों कीर्तन ॥१॥

जालों उदासीन देहीं । एकाविण चाड नाहीं ॥ध्रु.॥

अर्थ अनर्थ सारिखा । करूनि ठेविला पारिखा ॥२॥

उपाधिवेगळा । तुका राहिला सोंवळा ॥३॥

१३०३

काय हएाचें घ्यावें । नित्य नित्य कोणें गावें ॥१॥

केलें हरिकथेनें वाज । अंतरोनी जाते निज ॥ध्रु.॥

काम संसार । अंतरीं हे करकर ॥२॥

तुका ह्मणे हेंड । ऐसे मानिती ते लंड ॥३॥

१३०४

वदे साक्षत्वेंसीं वाणी । नारायणीं मिश्रित ॥१॥

न लगे कांहीं चाचपावें । जातों भावें पेरीत ॥ध्रु.॥

भांडार त्या दातियाचें। मी कैचें ये ठायीं ॥२॥

सादावीत गेला तुका । येथें एकाएकीं तो ॥३॥

१३०५

ऐसी जिव्हा निकी । विठ्ठल विठ्ठल कां न घोकी ॥१॥

जेणें पाविजे उद्धार । तेथें राखावें अंतर ॥ध्रु.॥

गुंपोनि चावटी । तेथें कोणा लाभें भेटी ॥२॥

तुका ह्मणे कळा । देवाविण अमंगळा ॥३॥

१३०६

साजे अळंकार । तरि भोगितां भ्रतार ॥१॥

व्यभिचारा टाकमटिका । उपहास होती लोकां ॥ध्रु.॥

शूरत्वाची वाणी । रूप मिरवे मंडणीं ॥२॥

तुका ह्मणे जिणें । शक्तीविण लाजिरवाणें ॥३॥

१३०७

मानामान किती । तुझ्या क्षुल्लका संपत्ती ॥१॥

जा रे चाळवीं बापुडीं । कोणी धरिती तीं गोडी ॥ध्रु.॥

रिद्धिसिद्धी देसी। आह्मीं चुंभळें नव्हों तैसीं ॥२॥

तुका ह्मणे ठका । ऐसें नागविलें लोकां ॥३॥

१३०८

पाहातोसी काय । आतां पुढें करीं पाय ॥१॥

वरि ठेवूं दे मस्तक । ठेलों जोडूनि हस्तक ॥धु.॥

बरवें करीं सम । नको भंगों देऊं प्रेम ॥२॥

तुका ह्मणे चला । पुढती सामोरे विठ्ठला ॥३॥

१३०९

भH ऐसे जाणा जे देहीं उदास । गेले आशापाश निवारूनि ॥१॥

विषय तो त्यांचा जाला नारायण । नावडे धन जन माता पिता ॥धु.॥

निर्वाणीं गोविंद असे मागेंपुढें । कांहीं च सांकडें पडों नेदी ॥२॥

तुका ह्मणे सत्य कर्मा व्हावें साहे । घातलिया भये नकान्न जाणें ॥३॥

१३१०

तों च हीं क्षुल्लकें सखीं सहोदरें । नाहीं विश्वंभरें वोळखी तों ॥१॥

नारायण विश्वंभर विश्वपिता । प्रमाण तो होतां सकळ मिथ्या ॥धु.॥

रवि नुगवे तों दीपिकाचें काज । प्रकाशें तें तेज सहज लोपे ॥२॥

तुका ह्मणे देहसंबंध संचितें । कारण निरुतें नारायणीं ॥३॥

१३११

यYा भूतांच्या पाळणा । भेद कारीये कारणा । पावावया उपासना । ब्रह्मस्थानीं प्रस्थान ॥१॥

एक परी पडिलें भागीं । फळ बीजाचिये अंगीं । धन्य तो चि जगीं । आदि अंत सांभाळी ॥धु.॥

आवशक तो शेवट । मागें अवघी खटपट । चालों जाणे वाट । ऐसा विरळा एखादा ॥२॥

तुका होवोनि निराळा । क्षराअक्षरावेगळा । पाहे निगमकळा । बोले विठ्ठलप्रसादें ॥३॥

१३१२

वेदपुरुष तरि नेती कां वचन । निवडूनि भिन्न दाखविलें ॥१॥

तुझीं वर्मे तूं चि दावूनि अनंता । होतोसी नेणता कोण्या गुणें ॥धु.॥

यYाचा भोHा तरि कां नव्हे सांग । उणें पडतां अंग क्षोभ घडे ॥२॥

वससी तूं या भूतांचे अंतरीं । तरि कां भेद हरी दावियेला ॥३॥

तपतिर्थाटणें तुझे मूतिन्नदान । तरि कां अभिमान आड येतो ॥४॥

आतां क्षमा कीजे विनवितो तुका । देऊनियां हाका उभा द्वारीं ॥५॥

लोहागांवीं स्वामींच्या अंगावर ऊन पाणी घातलें – तो अभंग ॥१॥

१३१३

जळे माझी काया लागला वोणवा । धांव रे केशवा मायबापा ॥१॥

पेटली सकळ कांति रोमावळी । नावरे हे होळी दहन जालें ॥ध्रु.॥

फुटोनियां दोन्ही भाग होऊं पाहे । पाहातोसी काय हृदय माझें ॥२॥

घेऊनि जीवन धांवें लवलाहीं । कवणाचें काहींहीं न चले येथें ॥३॥

तुका ह्मणे माझी तूं होसी जननी । आणीक निर्वाणीं कोण राखे ॥४॥

१३१४

अभH ब्राह्मण जळो त्याचें तोंड । काय त्यासी रांड प्रसवली ॥१॥

वैष्णव चांभार धन्य त्याची माता । शुद्ध उभयतां कुळ याती ॥ध्रु.॥

ऐसा हा निवाडा जालासे पुराणीं । नव्हे माझी वाणी पदरींची ॥२॥

तुका ह्मणे आगी लागो थोरपणा । दृष्ट त्या दुर्जना न पडो माझी ॥३॥

नामदेव व पांडुरंग यांनी स्वप्नांत येऊन स्वामींस आYा केली कीं कवित्व करणें – ते अभंग ॥२॥

१३१५

नामदेवें केलें स्वप्नामाजी जागें । सवें पांडुरंगें येऊनियां ॥१॥

सांगितलें काम करावें कवित्व । वाउगें निमित्य बोलों नको ॥ध्रु.॥

माप टाकी सळ धरिली विठ्ठलें । थापटोनि केलें सावधान ॥२॥

प्रमाणाची संख्या सांगे शत कोटी । उरले शेवटीं लावी तुका ॥३॥

१३१६

द्याल ठाव तरि राहेन संगती । संतांचे पंगती पायांपाशीं ॥१॥

आवडीचा ठाव आलोंसें टाकून । आतां उदासीन न धरावें ॥ध्रु.॥

सेवटील स्थळ निंच माझी वृत्त । आधारें विश्रांती पावइन्न ॥२॥

नामदेवापायीं तुक्या स्वप्नीं भेटी । प्रसाद हा पोटीं राहिलासे ॥३॥

१३१७

त्रिपुटीच्या योगें । कांहीं नव्हे कोणां जोगें । एक जातां लागें । एक पाठीं लागतें ॥१॥

मागें पुढें अवघा काळ । पळों नये न चले बळ । करितां कोल्हाळ । कृपे खांदां हरि वाहे ॥ध्रु.॥

पापपुण्यात्मयाच्या शHी । असती योजिल्या श्रीपती । यावें काकुलती। तेथें सत्तानायेका ॥२॥

तुका उभा पैल थडी । तरि हे प्रकाश निवडी । घातल्या सांगडी । तापे पेटीं हाकारी ॥३॥

१३१८

देखण्याच्या तीन जाती । वेठी वार्ता अत्यंतीं ॥१॥

जैसा भाव तैसें फळ । स्वातीतोय एक जळ ॥ध्रु.॥

पाहे सांगे आणि जेवी । अंतर महदांतर तेवी ॥२॥

तुका ह्मणे हिरा । पारखियां मूढां गारा ॥३॥

१३१९

अनुभवें अनुभव अवघा चि साधिला । तरि स्थिरावला मनु ठायीं ॥१॥

पिटूनियां मुसे आला अळंकार । दग्ध तें असार होऊनियां ॥ध्रु.॥

एक चि उरलें कायावाचामना । आनंद भुवनामाजी त्रयीं ॥२॥

तुका ह्मणे आह्मी जिंकिला संसार । होऊनि किंकर विठोबाचे ॥३॥

१३२०

ऐसिया संपत्ती आह्मां संवसारी । भोगाचिया परि काय सांगों ॥१॥

काम तो कामना भोगीतसे देवा । ओिंळगणें हेवा चरण चुंबीं ॥ध्रु.॥

शांतीच्या संयोगें निरसला ताप । दुसरें तें पाप भेदबुिद्ध ॥२॥

तुका ह्मणे पाहें तिकडे सारिखें । आपुलें पारिखें निरसलें ॥३॥

१३२१

राम राज्य राम प्रजा लोकपाळ । एक चि सकळ दुजें नाहीं ॥१॥

मंगळावांचूनि उमटेना वाणी । अखंड चि खाणी एकी रासी ॥ध्रु.॥

मोडलें हें स्वामी ठावाठाव सेवा । वाढवा तो हेवा कोणा अंगें ॥२॥

तुका ह्मणे अवघें दुमदुमिलें देवें । उरलें तें गावें हें चि आतां ॥३॥

१३२२

निवडोनि वाण काढिले निराळे । प्रमाण डोहळे यावरि ते ॥१॥

जयाचा विभाग तयासी च फळे । देखणें निराळें कौतुकासी ॥ध्रु.॥

शूर तो ओळखे घायडायहात । येरां होइल मात सांगायासी ॥२॥

तुका ह्मणे माझी केळवते वाणी । केला निजस्थानीं जाणवसा ॥३॥

१३२३

याजसाटीं केला होता आटाहास्ये । शेवटाचा दिस गोड व्हावा ॥१॥

आतां िनिश्चतीनें पावलों विसांवा । खुंटलिया धांवा तृष्णेचिया ॥ध्रु.॥

कवतुक वाटे जालिया वेचाचें । नांव मंगळाचें तेणें गुणें ॥२॥

ह्मणे मुिH परिणिली नोवरी । आतां दिवस चारी खेळीमेळीं ॥३॥

१३२४

भHीचिया पोटीं रत्नाचिया खाणी । बह्मींची ठेवणी सकळ वस्तु ॥१॥

माउलीचे मागें बाळकांची हरी । एका सूत्रें दोरी ओढतसे ॥ध्रु.॥

जेथील जें मागे तें रायासमोर । नाहींसें उत्तर येत नाहीं ॥२॥

सेवेचिये सत्ते धनी च सेवक । आपुलें तें एक न वंची कांहीं ॥३॥

आदिअंताठाव असे मध्यभाग । भोंवतें भासे मग उंचासनी ॥४॥

भावारूढ तुका जाला एकाएकीं । देव च लौकिकीं अवघा केला ॥५॥

१३२५

सांगतां दुर्लभ Yानाचिया गोष्टी । अनुभव तो पोटीं कैचा घडे ॥१॥

भजनाचे सोइन्न जगा परिहार । नेणत्यां सादर चित्त कथे ॥ध्रु.॥

नाइकवे कानीं साधन उपाय । ऐकतो गाय हरुषें गीत ॥२॥

नव्हे आराणूक जावयासी वना । वेध कामिमना हरिकथेचा ॥३॥

काळाच्या साधना कोणा अंगीं बळ । चिंतना मंगळ अष्टप्रहर ॥४॥

तुका ह्मणे आह्मी खेळों भातुकुलें । विभागासी मुलें भोळीं येथें ॥५॥

१३२६

जाणपण बरें देवाचे शिरीं । आह्मी ऐसीं बरीं नेणतीं च ॥१॥

देखणियांपुढें रुचे कवतुक । उभयतां सुख वाढतसे ॥ध्रु.॥

आशंकेचा बाधा नाहीं लडिवाळां । चित्त वरि खेळा समबुिद्ध ॥२॥

तुका ह्मणे दिशा मोकऑया सकळा । अवकाशीं खेळा ठाव जाला ॥३॥

१३२७

वचनांचे मांडे दावावे प्रकार । काय त्या साचार कौतुकाचे ॥१॥

जातां घरा मागें । उरों नेणें खंती । मिळाल्या बहुतीं फांकलिया ॥ध्रु.॥

उदयीं च अस्त उदयो संपादला । कल्पनेचा केला जागेपणें ॥२॥

जाणवूनि गेला हांडोरियां पोरां । सावध इतरां करुनी तुका ॥३॥

स्वामीस संतांनीं पुसलें कीं तुह्मांस वैराग्य कोण्या प्रकारें जालें तें सांगा – ते अभंग ॥ ३ ॥

१३२८

याति शूद्र वैश केला वेवसाव । आदि तो हा देव कुळपूज्य ॥१॥

नये बोलों परि पिाळलें वचन । केलियाचा प्रश्न तुह्मीं संतीं ॥ध्रु.॥

संवसारें जालों अतिदुःखें दुखी । मायबाप सेखीं कर्मलिया ॥२॥

दुष्काळें आटिलें द्रव्यें नेला मान । स्त्री एकी अन्न अन्न करितां मेली ॥३॥

लज्जा वाटे जीवा त्रासलों या दुःखें । वेवसाय देख तुटी येतां ॥४॥

देवाचें देऊळ होतें तें भंगलें । चित्तासी जें आलें करावेंसें ॥५॥

आरंभीं कीर्तन करीं एकादशी । नव्हतें अभ्यासीं चित्त आधीं ॥६॥

कांहीं पाठ केलीं संतांचीं उत्तरें। विश्वासें आदरें करोनियां ॥७॥

गाती पुढें त्यांचें धरावें धृपद । भावें चित्त शुद्ध करोनियां ॥८॥

संताचें सेविलें तीर्थ पायवणी । लाज नाहीं मनीं येऊं दिली ॥९॥

टाकला तो कांहीं केला उपकार । केलें हें शरीर कष्टवूनि ॥१०॥

वचन मानिलें नाहीं सहुदान्नचें । समूळ प्रपंचें वीट आला ॥११॥

सत्यअसत्यासी मन केलें ग्वाही । मानियेलें नाहीं बहुमतां ॥१२॥

मानियेला स्वप्नीं गुरूचा उपदेश । धरिला विश्वास दृढ नामीं ॥१३॥

यावरि या जाली कवित्वाची स्फूतिन्न । पाय धरिले चित्तीं विठोबाचे ॥१४॥

निषेधाचा कांहीं पडिला आघात । तेणें मध्यें चित्त दुखविलें ॥१५॥

बुडविल्या वहएा बैसलों धरणें । केलें नारायणें समाधान ॥१६॥

विस्तारीं सांगतां बहुत प्रकार । होइन्नल उशीर आतां पुरे ॥१७॥

आतां आहे तैसा दिसतो विचार । पुढील प्रकार देव जाणे ॥१८॥

भHा नारायण नुपेक्षी सर्वथा । कृपावंत ऐसा कळों आलें ॥१९॥

तुका ह्मणे माझें सर्व भांडवल । बोलविले पांडुरंगें ॥२०॥

१३२९

ऐका वचन हें संत । मी तों आगळा पतित । काय काजें प्रीत । करीतसां आदरें ॥१॥

माझें चित्त मज ग्वाही । सत्य तरलों मी नाहीं । एकांचिये वांहीं । एक देखीं मानिती ॥ध्रु.॥

बहु पीडिलों संसारें । मोडीं पुसें पिटीं ढोरें । न पडतां पुरें । या विचारें राहिलों ॥२॥

सहज सरलें होतें कांहीं । द्रव्य थोडें बहु तें ही । त्याग केला नाहीं । दिलें द्विजां याचकां ॥३॥

प्रियापुत्रबंधु । यांचा तोडिला संबंधु । सहज जालों मंदु । भाग्यहीन करंटा ॥४॥

तोंड न दाखवे जना । शिरें सांदी भरें राणां । एकांत तो जाणां । तयासाटीं लागला ॥५॥

पोटें पिटिलों काहारें । दया नाहीं या विचारें । बोलावितां बरें । सहज ह्मणें यासाटीं ॥६॥

सहज वडिलां होती सेवा । ह्मणोनि पूजितों या देवा । तुका ह्मणे भावा । साटीं झणी घ्या कोणी ॥७॥

१३३०

बरें जालें देवा निघालें दिवाळें । बरी या दुष्काळें पीडा केली ॥१॥

अनुतापें तुझें राहिलें चिंतन । जाला हा वमन संवसार ॥ध्रु.॥

बरें जालें जगीं पावलों अपमान । बरें गेलें धन ढोरें गुरें ॥३॥

बरें जालें नाहीं धरिली लोकलाज । बरा आलों तुज शरण देवा ॥४॥

बरें जालें तुझें केलें देवाइन्नल । लेंकरें बाइन्नल उपेक्षिलीं ॥५॥

तुका ह्मणे बरें व्रत एकादशी । केलें उपवासीं जागरण ॥६॥

१३३१

बोलावा विठ्ठल पाहावा विठ्ठल । करावा विठ्ठल जीवभाव ॥१॥

येणें सोसें मन जालें हांवभरी । परती माघारी घेत नाहीं ॥ध्रु.॥

बंधनापासूनि उकलली गांठी । देतां आली मिठी सावकाशें ॥२॥

तुका ह्मणे देह भारिला विठ्ठलें । कामक्रोधें केलें घर रितें ॥३॥

१३३२

मीचि मज व्यालों । पोटा आपुलिया आलों ॥१॥

आतां पुरले नवस । निरसोनी गेली आस ॥ध्रु.॥

जालों बरा बळी। गेलों मरोनि तेकाळीं ॥२॥

दोहींकडे पाहे । तुका आहे तैसा आहे ॥३॥

१३३३

जग अवघें देव । मुख्य उपदेशाची ठेव ॥१॥

आधीं आपणयां नासी । तरि उतरे ये कसीं ॥ध्रु.॥

ब्रह्मYानाचें कोठार । तें हें निश्चयें उत्तर ॥२॥

तुका ह्मणे ते उन्मनी । नास कारया कारणीं ॥३॥

१३३४

साधनांच्या कळा आकार आकृति । कारण नवनीतीं मथनाचें ॥१॥

पिक्षयासी नाहीं मारगीं आडताळा । अंतराक्षी फळासी चि पावे ॥ध्रु.॥

भHीची जोडी ते उखत्या चि साटीं । उणें पुरें तुटी तेथें नाहीं ॥२॥

तुका ह्मणे आलें सांचत सांचणी । आजि जाली क्षणी एकसरें ॥३॥

१३३५

नाहीं येथें वाणी । सकळां वणाअ घ्यावी धणी ॥१॥

जालें दर्पणाचें अंग । ज्याचा त्यासी दावी रंग ॥ध्रु.॥

एका भावाचा एकांत । पीक पिकला अनंत ॥२॥

तुका खळे दाणीं । करी बैसोनी वांटणी ॥३॥

१३३६

ठेविलें जतन । करूनियां निज धन ॥१॥

जयापासाव उत्पित्त । तें हें बीज धरिलें हातीं ॥ध्रु.॥

निवडिलें वरळा भूस । सार आइन जिनस ॥२॥

तुका ह्मणे नारायण । भाग संचिताचा गुण ॥३॥

१३३७

भ्रमना पाउलें वेचिलीं तीं वाव । प्रवेशतां ठाव एक द्वार ॥१॥

सार तीं पाउलें विठोबाचीं जीवीं । कोणीं न विसंभावीं क्षणभरि ॥ध्रु.॥

सुलभ हें केलें सकळां जीवन । कांुफ्कावें चि कान न लगेसें ॥२॥

तुका ह्मणे येथें सकळ ही कोड । पुरे मूळ खोड विस्ताराचें ॥३॥

१३३८

कांहीं जाणों नये पांडुरंगाविण । पाविजेल सीण संदेहानें ॥१॥

भलतिया नावें आळविला पिता । तरि तो जाणता कळवळा ॥ध्रु.॥

अळंकार जातो गौरवितां वाणी । सर्वगात्रा धणी हरिकथा ॥२॥

तुका ह्मणे उपज विल्हाळे आवडी । करावा तो घडी घडी लाहो ॥३॥

१३३९

बीजापोटीं पाहे फळ । विध न करितां सकळ ॥१॥

तया मूर्ख ह्मणावें वेडें । कैसें तुटेल सांकडें ॥ध्रु.॥

दावितिया वाट। वेठी धरूं पाहे चाट ॥२॥

पुढिल्या उपाया । तुका ह्मणे राखे काया ॥३॥

१३४०

मातेचीं जो थानें फाडी । तया जोडी कोण ते ॥१॥

वेदां निंदी तो चांडाळ । भ्रष्ट सुतकिया खळ ॥ध्रु.॥

अगी लावी घरा । मग वसती कोठें थारा ॥२॥

तुका ह्मणे वर्म । येरा नाचवितो भ्रम ॥३॥

१३४१

वेश वंदाया पुरते । कोण ब्राह्मण निरुते ॥१॥

ऐसें सांगा मजपाशीं । संतां निरवितों येविशीं ॥ध्रु.॥

असा जी प्रवीण । ग्रंथीं कळे शुद्धहीण ॥२॥

तुका ह्मणे लोपें । सत्याचिया घडती पापें ॥३॥

१३४२

ज्या ज्या आह्मांपाशीं होतील ज्या शिH । तेणें हा श्रीपती अळंकारूं ॥१॥

अवघा पायांपाशीं दिला जीवभाव । जन्ममरणाठाव पुसियेला ॥ध्रु.॥

ज्याचें देणें त्यासी घातला संकल्प। बंधनाचें पाप चुकविलें ॥२॥

तुका ह्मणे येथें उरला विठ्ठल । खाये बोले बोल गाये नाचे ॥३॥

१३४३

आह्मी आळीकरें । प्रेमसुखाचीं लेंकुरें ॥१॥

पायीं गोविली वासना । तुश केलें ब्रह्मYाना ॥ध्रु.॥

येतां पाहें मुळा । वाट पंढरीच्या डोळां ॥२॥

तुका ह्मणे स्थळें । मग मी पाहेन सकळें ||३॥

१३४४

आइत्याची राशी । आली पाकसिद्धीपाशीं ॥१॥

आतां सांडोनि भोजन । भिके जावें वेडेपणें ॥ध्रु.॥

उसंतिली वाट । मागें परतावें फुकट ॥२॥

तुका ह्मणे वाणी । वेचों बैसोन ठाकणीं ॥३॥

१३४५

धन्ये शुद्ध जाती । धरीं लौकरी परती ॥१॥

ऐकिलें तें चि कानीं । होय परिपाक मनीं ॥ध्रु.॥

कळवळा पोटीं । सावधान हितासाठीं ॥२॥

तुका ह्मणे भाव । त्याचा तो चि जाणां देव ॥३॥

१३४६

जीवित्व तें किती । हें चि धरितां बरें चित्तीं ॥१॥

संत सुमनें उत्तरें । मृदु रसाळ मधुरें ॥ध्रु.॥

विसांवतां कानीं । परिपाक घडे मनीं ॥२॥

तुका ह्मणे जोडी । हाय जतन रोकडी ॥३॥

१३४७

अभिमानाची स्वामिनी शांति । महkव घेती सकळ ॥१॥

कळोनि ही न कळे वर्म । तरि श्रम पावती ॥ध्रु.॥

सर्व सत्ता करितां धीर । वीर्यां वीर आगळा ॥२॥

तुका ह्मणे तिखट तिखें । मृदसखें आवडी ॥३॥

१३४८

भोजन तें पाशांतीचें । निंचें उंचें उसाळी ॥१॥

जैशी कारंज्याची कळा । तो जिव्हाळा स्वहिता ॥ध्रु.॥

कल्पना ते देवाविण । न करी भिन्न इतरीं ॥२॥

तुका ह्मणे पावे भूती । ते निंश्चती मापली ॥३॥

१३४९

पोटापुरतें काम । परि अगत्य तो राम ॥१॥

कारण तें हें चि करीं । चित्तीं पांडुरंग धरीं ॥ध्रु.॥

प्रारब्धी हेवा । जोडी देवाची ते सेवा ॥२॥

तुका ह्मणे बळ । बुद्धी वेचूनि सकळ ॥३॥

१३५०

बहुतां जन्मां अंतीं । जोडी लागली हे हातीं ॥१॥

मनुष्यदेहा ऐसा ठाव । धरीं पांडुरंगीं भाव ॥धु.॥

बहु केला फेरा । येथें सांपडला थारा ॥२॥

तुका ह्मणे जाणे । ऐसे भले ते शाहाणे॥३॥

१३५१

रूप नांवें माया बोलावया ठाव । भागा आले भाव तयावरि ॥१॥

सींव वाटे परी न खंडे पृथिवी । शाहाणे ते जीवीं समजती ॥धु.॥

पोटा आलें तिच्या लोळे मांडएांवरि । पारखी न करी खंतीं चित्तीं ॥२॥

तुका ह्मणे भHीसाटीं हरिहर । अरूपीचें क्षरविभाग हें ॥३॥

१३५२

लेकराची आळी न पुरवी कैसी । काय तयापाशीं उणें जालें ॥१॥

आह्मां लडिवाळां नाहीं तें प्रमाण । कांहीं ब्रह्मYान आत्मिस्थति ॥धु.॥

वचनाचा घेइन्नन अनुभव पदरीं । जें हें जनाचारीं मिरवलें ॥२॥

तुका ह्मणे माझी भिोळवेची आटी । दावीन शेवटीं कौतुक हें ॥३॥

१३५३

आर्तभूतांप्रति । उत्तम योजाव्या त्या शिH ॥१॥

फळ आणि समाधान । तेथें उत्तम कारण ॥धु.॥

अल्पें तो संतोषी। स्थळीं सांपडे उदेसीं ॥२॥

सहज संगम । तुका ह्मणे तो उत्तम ॥३॥

१३५४

मुळाचिया मुळें । दुःखें वाढती सकळे ॥१॥

ऐसा योगियांचा धर्म । नव्हे वाढवावा श्रम ॥धु.॥

न कळे आवडी । कोण आहे कैसी घडी ॥२॥

तुका ह्मणे थीत । दुःख पाववावें चित्त ॥३॥

१३५५

भाग्यवंतां हें चि काम । मापी नाम वैखरी ॥१॥

आनंदाची पुिष्ट अंगीं । श्रोते संगीं उद्धरती ॥धु.॥

पिकविलें तया खाणें किती । पंगतीस सुकाळ ॥२॥

तुका करी प्रणिपात । दंडवत आचारियां ॥३॥

१३५६

लटिकें तें रुचे । साच कोणां ही न पचे ॥१॥

ऐसा माजल्याचा गुण । भोगें कळों येइल सीण ॥ध्रु.॥

वाढवी ममता । नाहीं वरपडला तो दूतां ॥२॥

कांहीं न मनी माकड । तुका उपदेश हेकड ॥३॥

१३५७

कौतुकाची सृष्टी । कौतुकें चि केलें कष्टी ॥१॥

मोडे तरी भलें खेळ । फांके फांकिल्या कोल्हाळ ॥ध्रु.॥

जाणणियासाटीं। भय सामावलें पोटीं ॥२॥

तुका ह्मणे चेता । होणें तें तूं च आइता ॥३॥

१३५८

भोवंडींसरिसें । अवघें भोंवत चि दिसे ॥१॥

ठायीं राहिल्या निश्चळ । आहे अचळीं अचळ ॥ध्रु.॥

एक हाकेचा कपाटीं। तेथें आणीक नाद उठी ॥२॥

अभ्रें धांवे शशी । तुका असे ते तें दुसरें भासी ॥३॥

१३५९

नव्हों आह्मी आजिकालीचीं । काचीं कुचीं चाळवणी ॥२॥

एके ठायीं मूळडाळ । ठावा सकळ आहेसी ॥ध्रु.॥

तुमचें आमचेंसें कांहीं । भिन्न नाहीं वांटलें ॥२॥

तुका ह्मणे जेथें असें । तेथें दिसें तुमचासा ॥३॥

१३६०

योग्याची संपदा त्याग आणि शांति । उभयलोकीं कीर्तिन्न सोहळा मान ॥१॥

येरयेरांवरी जायांचें उसिणें । भाग्यस्थळीं देणें झाडावेसीं ॥ध्रु.॥

केलिया फावला ठायींचा तो लाहो । तृष्णेचा तो काहो काव्हवितो ॥२॥

तुका ह्मणे लाभ अकर्तव्या नांवें । शिवपद जीवें भोगिजेल ॥३॥

१३६१

मरणा हातीं सुटली काया । विचारें या निश्चयें ॥१॥

नासोनियां गेली खंती । सहजिस्थति भोगाचे ॥ध्रु.॥

न देखें सें जालें श्रम । आलें वर्म हाता हें ॥२॥

तुका ह्मणे कैची कींव । कोठें जीव निराळा ॥३॥

१३६२

नव्हे ब्रह्मचर्य बाइलेच्या त्यागें । वैराग्य वाउगें देशत्यागें ॥१॥

काम वाढे भय वासनेच्या द्वारें । सांडावें तें धीरें आचावाचे ॥ध्रु.॥

कांपवूनि टिरी शूरत्वाची मात । केलें वाताहात उचित काळें ॥२॥

तुका ह्मणे करी जिव्हेसी विटाळ । लटिक्याची मळ स्तुति होतां ॥३॥

१३६३

को सांडूं अन्न नको सेवूं वन । चिंतीं नारायण सर्व भोगीं ॥१॥

मातेचिये खांदीं बाळ नेणे सीण । भावना त्या भिन्न मुंडाविया ॥ध्रु.॥

नको गुंपों भोगीं नको पडों त्यागीं । लावुनि सरें अंगीं देवाचिया ॥२॥

तुका ह्मणे नको पुसों वेळोवेळां । उपदेश वेगळा उरला नाहीं ॥३॥

१३६४

अवघी मिथ्या आटी । राम नाहीं तंव कंठीं ॥१॥

सावधान सावधान । उगवीं संकल्पीं हें मन ॥ध्रु.॥

सांडिलें तें मांडे। आघ्र उरल्या काळें दंडे ॥२॥

तुका ह्मणे आलें भागा । देउनि चिंतीं पांडुरंगा ॥३॥

१३६५

न संगावें वर्म । जनीं असों द्यावा भ्रम ॥१॥

उगींच लागतील पाठीं । होतीं रितीं च हिंपुटीं ॥ध्रु.॥

सिकविल्या गोटी । शिकोनि धरितील पोटीं ॥२॥

तुका ह्मणे सीण । होइल अनुभवाविण ॥३॥

१३६६

जातिविजातीची व्हावयासि भेटी । संकल्प तो पोटीं वाहों नये ॥१॥

होणार तें घडो होणाराच्या गुणें । होइल नारायणें निमिन्नलें तें ॥ध्रु.॥

व्याघ्राचिये भुके वधावी ते गाय । याचें नांव काय पुण्य असे ॥२॥

तुका ह्मणे न करी विचार पुरता । गरज्याची माता पिता खर ॥३॥

१३६७

शाहाणियां पुरे एक चि वचन । विशारती खुण ते चि त्यासी ॥१॥

उपदेश असे बहुतांकारणें । घेतला तो मनें पाहिजे हा ॥ध्रु.॥

फांसावेना तरि दुःख घेतें वाव । मग होतो जीव कासावीस ॥२॥

तुका ह्मणे नको राग धरूं झोंडा । नुघडितां पीडा होइल डोळे ॥३॥

१३६८

अभिन्नव सुख तरि या विचारें । विचारावें बरें संतजनीं ॥१॥

रूपाच्या आठवें दोन्ही ही आपण । वियोगें तो क्षीण होत नाहीं ॥ध्रु.॥

पूजा तरि चित्तें कल्पा तें ब्रह्मांड । आहाच तो खंड एकदेसी ॥२॥

तुका ह्मणे माझा अनुभव यापरि । डोइन्न पायांवरि ठेवीतसें ॥३॥

१३६९

नटनाटए तुह्मी केलें याच साटीं । कवतुकें दृष्टी निववावी ॥१॥

नाहीं तरि काय कळलें चि आहे । वाघ आणि गाय लांकडाची ॥धु.॥

अभेद चि असे मांडियेलें खेळा । केल्या दीपकळा बहुएकी ॥२॥

तुका ह्मणे रूप नाहीं दर्पणांत । संतोषाची मात दुसरें तें ॥३॥

१३७०

रवीचा प्रकाश । तो चि निशी घडे नाश । जाल्या बहुवस । तरि त्या काय दीपिका ॥१॥

आतां हा चि वसो जीवीं । माझे अंतरी गोसावीं । होऊं येती ठावीं । काय वर्में याच्यानें ॥धु.॥

सवें असतां धणी । आड येऊं न सके कोणी । न लगे विनवणी । पृथकाची करावी ॥२॥

जन्माचिया गति । येणें अवघ्या खुंटती । कारण ते प्रीति । तुका ह्मणे जवळी ॥३॥

१३७१

ऐसे सांडुनियां घुरे । किविलवाणी दिसां कां रे । कामें उर भरे । हातीं नुरे मृत्तका ॥१॥

उदार हा जगदानी । पांडुरंग अभिमानी । तुळसीदळ पाणी । चिंतनाचा भुकेला ॥धु.॥

न लगे पुसावी चाकरी । कोणी वकील ये घरीं । त्याचा तो चाकरी । पारपत्य सकळ ॥२॥

नाहीं आडकाटी । तुका ह्मणे जातां भेटी । न बोलतां मिठी । उगी च पायीं घालावी ॥३॥

१३७२

उपकारी असे आरोणि उरला । आपुलें तयाला पर नाहीं ॥१॥

लाभावरि घ्यावें सांपडलें काम । आपला तो श्रम न विचारी ॥धु.॥

जीवा ऐसें देखे आणिकां जीवांसी । निखळ चि रासि गुणांची च ॥२॥

तुका ह्मणे देव तयांचा पांगिला । न भंगे संचला धीर सदा ॥३॥

१३७३

कोणा पुण्यें यांचा होइन्नन सेवक । जींहीं द्वंदादिक दुराविलें ॥१॥

ऐसें वर्म मज दावीं नारायणा । अंतरीं च खुणा प्रकटोनि ॥धु.॥

बहु अवघड असे संतभेटी । तरि जगजेठी करुणा केली ॥२॥

तुका ह्मणे मग नयें वृत्तीवरी । सुखाचे शेजारीं पहुडइन्नन ॥३॥

१३७४

क्षणक्षणां सांभिाळतों । साक्षी होतों आपुला ॥१॥

न घडावी पायीं तुटी । मन मुठी घातलें ॥धु.॥

विचारतों वचनां आधीं । धरूनि शुद्धी ठेविली ॥२॥

तुका ह्मणे मागें भ्यालों ॥ तरीं जालों जागृत ॥३॥

१३७५

आणूनियां मना । आवघ्या धांडिोळल्या खुणा । देखिला तो राणा । पंढरपूरनिवासी ॥१॥

यासी अनुसरल्या काय । घडे ऐसें वांयां जाय । देखिले ते पाय । सम जीवीं राहाती ॥ध्रु.॥

तो देखावा हा विध । चिंतनें तें कार्य सिद्ध । आणिकां संबंध । नाहीं पर्वकाळासी ॥२॥

तुका ह्मणे खळ । हो क्षणें चि निर्मळ । जाऊनियां मळ । वाळवंटीं नाचती ॥३॥

१३७६

धरितां ये पंढरीची वाट । नाहीं संकट मुHीचें ॥१॥

वंदूं येती देव पदें । त्या आनंदें उत्साहें ॥ध्रु.॥

नृत्यछंदें उडती रज । जे सहज चालतां ॥२॥

तुका ह्मणे गरुड टके । वैष्णव निके संभ्रम ॥३॥

१३७७

नाम घेतां मन निवे । जिव्हे अमृत चि जरवे । होताती बरवे । ऐसे शकुन लाभाचे ॥१॥

मन रंगलें रंगलें । तुझ्या चरणीं िस्थरावलें । केलिया विठ्ठलें । ऐसी कृपा जाणावी ॥ध्रु.॥

जालें भोजनसें दिसे । चिरा पडोनि ठेला इच्छे । धालियाच्या ऐसें। अंगा येती उद्गार ॥२॥

सुख भेटों आलें सुखा । निध सांपडला मुखा । तुका ह्मणे लेखा । आतां नाहीं आनंदा ॥३॥

१३७८

रुची रुची घेऊं गोडी । प्रेमसुखें जाली जोडी ॥१॥

काळ जाऊं नेदूं वांयां । चिंतितां विठोबाच्या पायां ॥ध्रु.॥

करूं भजन भोजन । धणी घेऊं नारायण ॥२॥

तुका ह्मणे जीव धाला । होय तुझ्यानें विठ्ठला ॥३॥

१३७९

वेळोवेळां हें चि सांगें । दान मागें जगासि ॥१॥

विठ्ठल हे मंगळवाणी । घेऊं धणी पंगती ॥ध्रु.॥

वेचतसे पळें पळ । केलें बळ पाहिजे ॥२॥

तुका ह्मणे दिश्चत नका । राहों फुका नाड हा ॥३॥

१३८०

आणीक ऐसें कोठें सांगा । पांडुरंगा सारिखें ॥१॥

दैवत ये भूमंडळीं । उद्धार कळी पावितें ॥ध्रु.॥

कोठें कांहीं कोठें कांहीं । शोध ठायीं स्थळासी ॥२॥

आनेत्रींचें तीथाअ नासे । तीथाअ वसे वज्रलेप ॥३॥

पांडुरंगींचें पांडुरंगीं । पाप अंगीं राहेना ॥४॥

ऐसें हरें गिरिजेप्रति । गुहए िस्थती सांगितली ॥५॥

तुका ह्मणे तीर्थ क्षेत्र । सर्वत्र हें दैवत ॥६॥

१३८१

पुराणींचा इतिहास । गोड रस सेविला ॥१॥

नव्हती हे आहाच बोल । मोकळें फोल कवित्व ॥धु.॥

भावें घ्या रे भावें घ्या रे । येगदा जा रे पंढरिये ॥२॥

भाग्यें आलेति मनुष्यदेहा । तो हा पाहा विठ्ठल ॥३॥

पापपुण्या करील झाडा । जाइल पीडा जन्माची ॥४॥

घ्यावी हातीं टाळदिंडी । गावे तोंडीं गुणवाद ॥५॥

तुका ह्मणे घटापटा । न लगे वाटा शोधाव्या ॥६॥

१३८२

कर्म धर्म नव्हती सांग । उण्या अंगें पतन ॥१॥

भलत्या काळें नामावळी । सुलभ भोळी भाविकां ॥धु.॥

प्रायिश्चत्तें पडती पायां । गाती तयां वैष्णवां ॥२॥

तुका ह्मणे नुपजे दोष करा घोष आनंदे ॥३॥

१३८३

पाहा रे हें दैवत कैसें । भिHपिसें भाविक ॥१॥

पाचारिल्या सरिसें पावे । ऐसें सेवे बराडी ॥धु.॥

शुल्क काष्ठीं गुरुगुरी । लाज हरि न धरी ॥२॥

तुका ह्मणे अर्धनारी । ऐसीं धरी रूपडीं ॥३॥

१३८४

बहुत सोसिले मागें न कळतां । पुढती काय आतां अंध व्हावें ॥१॥

एकाचिये अंगीं हें ठेवावें लावून । नये भिन्न भिन्ना चांचपडो ॥धु.॥

कोण होइऩल तो ब्रह्मांडचाळक । आपणें चि हाके देइऩल हाके ॥२॥

तुका ह्मणे दिलीं चेतवूनि सुणीं । कौतुकावांचूनि नाहीं छळ ॥३॥

१३८५

आश्चर्य या वाटे नसत्या छंदाचें । कैसें दिलें साचें करोनियां ॥१॥

दुजियासी तंव अकळ हा भाव । करावा तो जीव साक्ष येथें ॥धु.॥

एकीं अनेकत्व अनेकीं एकत्व । प्रकृतिस्वभाव प्रमाणें चि ॥२॥

तुका ह्मणे करूं उगवूं जाणसी । कुशळ येविशीं तुह्मी देवा ॥३॥

१३८६

अस्त नाहीं आतां एक चि मोहोरा । पासूनि अंधारा दुरि जालों ॥१॥

साक्षत्वें या जालों गुणाचा देखणा । करीं नारायणा तरी खरें ॥ध्रु.॥

आठवें विसरु पडियेला मागें । आलें तें चि भागें यत्न केलें ॥२॥

तुका ह्मणे माझा विनोद देवासी । आह्मी तुह्मां ऐसीं दोन्ही नव्हों ॥३॥

१३८७

क्षर अक्षर हे तुमचे विभाग । कासयानें जग दुरी धरा ॥१॥

तैसे आह्मी नेणों पालटों च कांहीं । त्यागिल्याची नाहीं मागें चाड ॥ध्रु.॥

प्रतिपादिता तूं समविषमाचा । प्रसाद तो याचा पापपुण्य ॥२॥

तुका ह्मणे तुह्मां नाना अवगणीं । लागे संपादणी लटिक्याची ॥३॥

१३८८

सर्वरसीं मीनलें चित्त । अखंडित आनंदु ॥१॥

गोत पति विश्वंभरीं । जाला हरि सोयरा ॥ध्रु.॥

वोळखी ते एका नांवें । इतरभावें खंडणा ॥२॥

तुका ह्मणे नांवें रूपें । दुसरीं पापें हारपलीं ॥३॥

१३८९

मीं हें ऐसें काय जाती । अवघड किती पाहातां ॥१॥

नाहीं होत उल्लंघन । नसतां भिन्न दुसरें ॥ध्रु.॥

अंधारानें तेज नेलें। दृष्टीखालें अंतर ॥२॥

तुका ह्मणे सवें देव । घेतां ठाव दावील ॥३॥

१३९०

कवेश्वरांचा तो आह्मांसी विटाळ । प्रसाद वोंगळ चिवडिती ॥१॥

दंभाचे आवडी बहिराट अंधळे । सेवटासि काळें होइल तोंड ॥ध्रु.॥

सोन्यासेजारी तों लाखेची जतन । सतंत ते गुण जैसेतैसे ॥२॥

सेव्य सेववता न पडतां ठावी । तुका ह्मणे गोवी पावती हीं ॥३॥

१३९१

वाढलियां मान न मनावी िनिश्चती । भूतांचिये प्रीती भूतपण ॥१॥

ह्मणऊनि मना लावावी कांचणी । इंद्रियांचे झणी ओढी भरे ॥ध्रु.॥

एका एकपणें एकाचिये अंगीं । लागे रंग रंगीं मिळलिया ॥२॥

तुका ह्मणे देव निष्काम निराळा । जीवदशे चाळा चळणांचा ॥३॥

१३९२

माया साक्षी आह्मी नेणों भीड भार । आप आणि पर नाहीं दोन्ही ॥१॥

सत्याचिये साटीं अवघा चि भरे । नावडे व्यापार तुटीचा तो ॥ध्रु.॥

पोंभिाळता चरे अंतरींचें दुःख । लांसें फांसें मुख उघडावें ॥२॥

तुका ह्मणे नव्हे स्फीतीचा हा ठाव । निवाडएासी देव साक्षी केला ॥३॥

१३९३

संतां आवडे तो काळाचा ही काळ । समर्थाचें बाळ जेवीं समर्थ ॥१॥

परिसतां तेथें नाहीं एकविणें । मोहें न पवे सीण ऐसें राखे ॥ध्रु.॥

केले अन्याय ते सांडवी उपचारें । न देखें दुसरें नासा मूळ ॥२॥

तुका ह्मणे मुख्य कल्पतरुछाया । काय नाहीं दया तये ठायीं ॥३॥

१३९४

संतांच्या धीकारें अमंगळ जिणें । विश्वशत्रु तेणें सांडी परि ॥१॥

कुळ आणि रूप वांयां संवसार । गेला भरतार मोकलितां ॥ध्रु.॥

मूळ राखे तया फळा काय उणें । चतुर लक्षणें राखों जाणे ॥२॥

तुका ह्मणे सायास तो एके ठायीं । दीप हातीं तइन्न अवघें बरें ॥३॥

१३९५

ओलें मूळ भेदी खडकाचें अंग । आभ्यासासी सांग कार्यीसिद्ध ॥१॥

नव्हे ऐसें कांहीं नाहीं अवघड । नाहीं कइन्नवाड तोंच वरि ॥ध्रु.॥

दोरें चिरा कापे पडिला कांचणी । अभ्यासें सेवनीं विष पडे ॥२॥

तुका ह्मणे कैंचा बैसण्यासी ठाव । जठरीं बाळा वाव एकाएकीं ॥३॥

१३९६

अमर आहां अमर आहां । खरें कीं पाहा खोटें हें ॥१॥

न ह्मणां देह माझा ऐसा । मग भरवसा कळेल ॥ध्रु.॥

कैंचा धाक कैंचा धाक । सकिळक हें आपुलें ॥२॥

देव चि बरे देव चि बरे । तुका ह्मणे खरे तुह्मी ॥३॥

१३९७

काम नाहीं काम नाहीं । जालों पाहीं रिकामा ॥१॥

फावल्या या करूं चेष्टा । निश्चळ दृष्टा बैसोनि ॥ध्रु.॥

नसत्या छंदें नसत्या छंदें । जग विनोदें वि[illegible]हडतसे ॥२॥

एकाएकीं एकाएकीं । तुका लोकीं निराळा ॥३॥

१३९८

हातीं घेऊनियां काठी । तुका लागला किळवरा पाठी ॥१॥

नेऊनि निजविलें स्मशानीं । माणसें जाळी ते ठाकणीं ॥ध्रु.॥

काडिलें तें ओढें । मागील उपचाराचें पुढें ॥२॥

नाहीं वाटों आला भेव । सुख दुःख भोगिता देव ॥३॥

याजसाटीं हें निर्वाण । केलें कसियेलें मन ॥४॥

तुका ह्मणे अनुभव बरा । नाहीं तरी सास्त होय चोरा ॥५॥

१३९९

कीर्तन चांग कीर्तन चांग । होय अंग हरिरूप ॥१॥

प्रेमाछंदें नाचे डोले । हारपला देहभाव ॥ध्रु.॥

एकदेशीं जीवकळा। हा सकळां सोयरा ॥२॥

तुका ह्मणे उरला देव । गेला भेव त्या काळें ॥३॥

१४००

न बोलेसी करा वाचा । उपाधीचा संबंध ॥१॥

एका तुमच्या नामाविण । अवघा सीण कळतसे ॥ध्रु.॥

संकल्पाचे ओढी मन । पापपुण्य सम चि ॥२॥

तुका ह्मणे नारायणीं । पावो वाणी विसांवा ॥३॥

१४०१

प्रारब्धा हातीं जन । सुख सीण पावतसे ॥१॥

करितां घाइन्नळाचा संग । अंगें अंग माखावें ॥ध्रु.॥

आविसा अंगें पीडा वसे । त्यागें असे बहु सुख ॥२॥

तुका ह्मणे जीव भ्याला । अवघ्या आला बाहेरी ॥३॥

१४०२

आशा ते करविते बुद्धीचा लोप । संदेह तें पाप कैसें नव्हे ॥१॥

आपला आपण करावा विचार । प्रसन्न तें सार मन गोही ॥ध्रु.॥

नांवें रूपें अंगीं लाविला विटाळ । होतें त्या निर्मळ शुद्ध बुद्ध ॥२॥

अंधऑयानें नये देखण्याची चाली । चालों ऐसी बोली तुका बोले ॥३॥

१४०३

जळो आतां नांव रूप । माझें पाप गांठींचें ॥१॥

संतांचिया चरणरजें । उतरूं ओझें मातीचें ॥ध्रु.॥

लटिकियाचा अभिमान । होता सीण पावित ॥२॥

तुका ह्मणे अरूपींचें । सुख साचें निनांवें ॥३॥

१४०४

निंदा स्तुती करवी पोट । सोंग दाखवी बोभाट ॥१॥

जटा राख विटंबना । धीर नाहीं क्षमा मना ॥धृ.॥

शृंगारिलें मढें । जीवेंविण जैसें कुडें ॥२॥

तुका ह्मणे रागें । भलतें चावळे वाउगें ॥३॥

१४०५

भिायापत्र अवलंबणें । जळो जिणें लाजिरवाणें । ऐसियासी नारायणें । उपेक्षीजे सर्वथा ॥१॥

देवा पायीं नाहीं भाव। भिH वरी वरी वाव । समर्पिला जीव । नाहीं तो हा व्यभिचार ॥धृ.॥

जगा घालावें सांकडें । दीन होऊनि बापुडें । हें चि अभाग्य रोकडें । मूळ आणि विश्वास ॥२॥

काय न करी विश्वंभर । सत्य करितां निर्धार । तुका ह्मणे सार । दृढ पाय धरावे ॥३॥

१४०६

भावबळें विष्णुदास । नाहीं नास पावत ॥१॥

योगभाग्यें घरा येती । सर्व शिH चालत ॥धृ.॥

पित्याचें जें काय धन । पुत्रा कोण वंचील ॥२॥

तुका ह्मणे कडे बैसों । तेणें असों निर्भर ॥३॥

१४०७

कोरडए गोठी चटक्या बोल । शिकल्या सांगे नाहीं ओल ॥१॥

कोण यांचें मना आणी । ऐकों कानीं नाइकोनि ॥धृ.॥

घरोघरीं सांगती Yाान । भूस सिणें कांडिती ॥२॥

तुका ह्मणे आपुल्या मति । काय रितीं पोकळें ॥३॥

१४०८

नव्हतियाचा सोस होता । झडो आतां पदर ॥१॥

देखणें तें देखियेलें । आतां भलें सिाक्षत्वें ॥धृ.॥

लाभें कळों आली हानि । राहों दोन्हीं निराळीं ॥२॥

तुका ह्मणे एकाएकीं । हा कां लोकीं पसारा ॥३॥

१४०९

सोसें वाढे दोष । जाला न पालटे कस ॥१॥

ऐसें बरवें वचन । करितां तें नारायण ॥धृ.॥

असे प्रारब्ध नेमें । श्रमुचि उरे श्रम ॥२॥

सुख देते शांती । तुका ह्मणे धरितां चित्तीं ॥३॥

१४१०

काय शरीरापें काम । कृपा साधावया प्रेम । उचिताचे धर्म । भागा आले ते करूं ॥१॥

देइऩन हाक नारायणा । तें तों नाकळे बंधना । पंढरीचा राणा । आइकोन धांवेल ॥ध्रु.॥

सातांपांचांचें गोठलें । प्रारब्धें आकारलें । आतां हें संचलें । असो भोगा सांभाळीं ॥२॥

फावली ते बरवी संधि । सावधान करूं बुद्धी । तुका ह्मणे मधीं । कोठें नेघें विसावा ॥३॥

१४११

न लगे देशकाळ । मंत्रविधानें सकळ । मनें चि निश्चळ । करूनि करुणा भाकावी ॥१॥

येतो बैसलिया ठाया । आसणें व्यापी देवराया । निर्मळ ते काया । अधिष्ठान तयाचें ॥ध्रु.॥

कल्पनेचा साक्षी । तरि आदरें चि लक्षी । आवडीनें भक्षी । कोरडें धान्य मटमटां ॥२॥

घेणें तरि भाव । लक्षी दासांचा उपाव। तुका ह्मणे जीव । जीवीं मेळविल अनंत ॥३॥

१४१२

नाहीं आलें भिHसुख अनुभवा । तो मी Yान देवा काय करूं ॥१॥

नसावें जी तुह्मी कांहीं िनिश्चतीनें । माझिया वचनें अभेदाच्या ॥ध्रु.॥

एकाएकीं मन नेदी समाधान । देखिल्या चरण वांचूनियां ॥२॥

तुका ह्मणे वाचा गुणीं लांचावली । न राह उगली मौन्य मज ॥३॥

१४१३

मागतां विभाग । कोठें लपाल जी मग ॥१॥

संत साक्षी या वचना । त्यांसी ठाउकिया खुणा ॥ध्रु.॥

होइन धरणेकरी। मग मी रिघों नेदीं बाहेरी ॥२॥

तुका ह्मणे मी अक्षर । तुज देवपणाचा भार ॥३॥

१४१४

मिटवण्याचे धनी । तुम्ही वेवसाय जनीं ॥१॥

कोण पडे ये लिगाडीं । केली तैसीं उगवा कोडीं ॥ध्रु.॥

केलें सांगितलें काम । दिले पाळूनियां धर्म ॥२॥

तुका ह्मणे आतां । असो तुमचें तुमचे माथां ॥३॥

१४१५

समपिऩली वाणी । पांडुरंगीं घेते धणी ॥१॥

पूजा होते मुHाफळीं । रस ओविया मंगळीं ॥ध्रु.॥

धार अखंडित । ओघ चालियेला नित ॥२॥

पूर्णाहुति जीवें । तुका घेऊनि ठेला भावें ॥३॥

१४१६

अवघा चि आकार ग्रासियेला काळें । एक चि निराळें हरिचें नाम ॥१॥

धरूनि राहिलों अविनाश कंठीं । जीवन हें पोटीं सांटविलें ॥ध्रु.॥

शरीरसंपित्त मृगजळभान । जाइनल नासोन खरें नव्हे ॥२॥

तुका ह्मणे आतां उपाधीच्या नांवें । आणियेला देवें वीट मज ॥३॥

१४१७

बोलणें चि नाहीं । आतां देवाविण कांहीं ॥१॥

एकसरें केला नेम । देवा दिले क्रोध काम ॥धृ.॥

पाहेन ते पाय । जोंवरि हे दृष्ट धाय ॥२॥

तुका ह्मणे मनें । हे चि संकल्प वाहाणें ॥३॥

१४१८

येथूनियां ठाव । अवघे लक्षायाचे भाव ॥१॥

उंची देवाचे चरण । तेथें जालें अधिष्ठान ॥धृ.॥

आघातावेगळा । असे ठाव हा निराळा ॥२॥

तुका ह्मणे स्थळ । धरूनि राहिलों अचळ ॥३॥

१४१९

भरला दिसे हाट । अवघी वाढली खटपट । संचिताचे वाट । वाटाऊनि फांकती ॥२॥

भोगा ऐसे ठायाठाव । कर्मा त्रिविधाचे भाव । द्रष्टा येथें देव । विरहित संकल्पा ॥धृ.॥

दिला पाडूनियां धडा । पापपुण्यांचा निवाडा । आचरती गोडा । आचरणें आपुलाल्या ॥२॥

तुका ह्मणे पराधीनें । जालीं ओढलिया ॠणें । तुटती बंधनें । जरि देवा आळविते ॥३॥

१४२०

आला भागासी तो करीं वेवसाव । परि राहो भाव तुझ्या पायीं ॥१॥

काय चाले तुह्मीं बांधलें दातारा । वाहिलिया भारा उसंतितों ॥धृ.॥

शरीर तें करी शरीराचे धर्म । नको देऊं वर्म चुकों मना ॥२॥

चळण फिरवी ठाव बहुवस । न घडो आळस चिंतनाचा ॥३॥

इंद्रियें करोत आपुले व्यापार । आवडीसी थार देइप पायीं ॥४॥

तुका ह्मणे नको देऊं काळा हातीं । येतों काकुलती ह्मणऊनि ॥५॥

१४२१

आह्मां अवघें भांडवल । येथें विठ्ठल एकला ॥१॥

कायावाचामनोभावें । येथें जीवें वेचलों ॥धृ.॥

परतें कांहीं नेणें दुजें। तkवबीजें पाउलें ॥२॥

तुका ह्मणे संतसंगें । येणें रंगें रंगलों ॥३॥

१४२२

साहोनियां टोले उरवावें सार । मग अंगीकार ख�या मोलें ॥१॥

भोगाचे सांभाळीं द्यावें किळवर । संचित चि थार मोडूनियां ॥ध्रु.॥

महkवाचे ठायीं भोगावी अप्रतिष्ठा । विटवावें नष्टां पंचभूतां ॥२॥

तुका ह्मणे मग कैंचा संवसार । जयाचा आदर तें चि व्हावें ॥३॥

१४२३

निर्वैर होणें साधनाचें मूळ । येर ते विल्हाळ सांडीमांडी ॥१॥

नाहीं चालों येती सोंगसंपादणी । निवडे अवसानीं शुद्धाशुद्ध ॥ध्रु.॥

त्यागा नांव तरी निविन्नषयवासना । कारीयेकारणांपुरते विधि ॥२॥

तुका ह्मणे राहे चिंतनीं आवडी । येणें नांवें जोडी सत्यत्वेंशीं ॥३॥

१४२४

पशु ऐसे होती Yाानी । चर्वणीं या विषयांचे ॥१॥

ठेवूनियां लोभीं लोभ । जाला क्षोभ आत्मत्वीं ॥ध्रु.॥

केला आणिकां वाढी पाक । खाणें ताक मूर्खासी ॥२॥

तुका ह्मणे मोठा घात । वाताहात हा देह ॥३॥

१४२५

कां जी धरिलें नाम । तुह्मी असोनि निष्काम ॥१॥

कोणां सांगतसां Yाान । ठकाठकीचें लक्षण ॥ध्रु.॥

आवडीनें नाचें। आहे तरी पुढें साचें ॥२॥

तुका ह्मणे प्रेम । नाहीं भंगायाचें काम ॥३॥

१४२६

खरें बोले तरी । फुकासाठीं जोडे हरी ॥१॥

ऐसे फुकाचे उपाय । सांडूनियां वांयां जाय ॥ध्रु.॥

परउपकार । एका वचनाचा फार ॥२॥

तुका ह्मणे मळ । मनें सांडितां शीतळ ॥३॥

१४२७

दया क्षमा शांति । तेथें देवाची वसति ॥१॥

पावे धांवोनियां घरा । राहे धरोनियां थारा ॥ध्रु.॥

कीर्तनाचे वाटे । बराडिया ऐसा लोटे ॥२॥

तुका ह्मणे घडे । पूजा नामें देव जोडे ॥३॥

१४२८

शिष्यांची जो नेघे सेवा । मानी देवासारिखें ॥१॥

त्याचा फळे उपदेश । आणिकां दोष उफराटे ॥ध्रु.॥

त्याचें खरें ब्रह्मYाान । उदासीन देहभावीं ॥२॥

तुका ह्मणे सत्य सांगें । योत रागें येती ते ॥३॥

१४२९

माझी मेलीं बहुवरिं । तूं कां जैसा तैसा हरी ॥१॥

विठो कैसा वांचलासि । आतां सांग मजपाशीं ॥धृ.॥

तुज देखतां चि माझा । बाप मेला आजा पणजा ॥२॥

आह्मां लागलेंसे पाठी । बालत्व तारुण्यें काठीं ॥३॥

तुज फावलें तें मागें । कोणी नसतां वादिलागें ॥४॥

तुका ह्मणे तुझ्या अंगीं । मज देखिल लागलीं औघीं ॥५॥

१४३०

आणीक कोणाचा न करीं मी संग । जेणें होय भंग माझ्या चित्ता ॥१॥

विठ्ठलावांचूनि आणीक जे वाणी । नाइकें मी कानीं आपुलिया ॥धृ.॥

समाधानासाटीं बोलावी हे मात । परि माझें चित्त नाहीं कोठें ॥२॥

जिवाहूनि मज ते चि आवडती । आवडे ज्या चित्तीं पांडुरंग ॥३॥

तुका ह्मणे माझें तो चि जाणे हित । आणिकांच्या चित्त नेदीं बोला ॥४॥

१४३१

आशा हे समूळ खाणोनि काडावी । तेव्हां चि गोसावी व्हावें तेणें ॥१॥

नाहीं तरी सुखें असावें संसारीं । फजिती दुसरी करूं नये ॥धृ.॥

आशा मारूनिया जयवंत व्हावें । तेव्हां चि निघावें सर्वांतूनि ॥२॥

तुका ह्मणे जरीं योगाची तांतडी । आशेची बीबुडी करीं आधीं ॥३॥

१४३२

निष्ठावंत भाव भHांचा स्वधर्म । निर्धार हें वर्म चुकों नये ॥१॥

निष्काम निश्चळ विठ्ठलीं विश्वास । पाहों नये वास आणिकांची ॥२॥

तुका ह्मणे ऐसा कोणें उपेक्षला । नाहीं ऐकिला ऐसा कोणीं ॥३॥

१४३३

नामाचें चिंतन प्रगट पसारा । असाल तें करा जेथें तेथें ॥१॥

सोडवील माझा स्वामी निश्चयेसीं । प्रतिYाा हे दासीं केली आह्मीं ॥धृ.॥

गुण दोष नाहीं पाहात कीर्तनीं । प्रेमें चक्रपाणी वश्य होय ॥२॥

तुका ह्मणे कडु वाटतो प्रपंच । रोकडे रोमांच कंठ दाटे ॥३॥

१४३४

नाम ह्मणतां मोक्ष नाहीं । ऐसा उपदेश करिती कांहीं । बधिर व्हावें त्याचे ठायीं । दुष्ट वचन वाक्य तें ॥१॥

जयाचे राहिलें मानसीं । तें चि पावले तयासी । चांचपडतां मेलीं पिसीं । भलतैसीं वाचाळें ॥धृ.॥

नवविधीचा निषेध । जेणें मुखें करिती वाद । जन्मा आले निंद्य । शूकरयाती संसारा ॥२॥

काय सांगों वेळोवेळां । आठव नाहीं चांडाळा । नामासाठीं बाळा । क्षीरसागरीं कोंडिलें ॥३॥

आपुलिया नामासाठीं । लागे शंखासुरापाठीं। फोडोनियां पोटीं । वेद चारी काढिले ॥४॥

जगीं प्रसिद्ध हे बोली। नामें गणिका तारिली । आणिकें ही उद्धरिलीं । पातकी महादोषी ॥५॥

जे हे पवाडे गर्जती । नाम प्रल्हादाचा चित्तीं । जळतां बुडतां घातीं । राखे हातीं विषाचे ॥६॥

काय सांगों ऐशीं किती । तुका ह्मणे नामख्याती । नरकाप्रती जाती । निषेधिती तीं एकें ॥७॥

१४३५

किती या काळाचा सोसावा वळसा । लागला सरिसा पाठोवाठीं ॥१॥

लक्ष चौर्‍याशीची करा सोडवण । रिघा या शरण पांडुरंगा ॥धृ.॥

उपजल्या पिंडा मरण सांगातें । मरतें उपजतें सवें चि तें ॥२॥

तुका ह्मणे माळ गुंतली राहाटीं । गाडग्याची सुटी फुटलिया ॥३॥

१४३६

गासी तरि एक विठ्ठल चि गाइप । नाहीं तरि ठायीं राहें उगा ॥१॥

अद्वैतीं तों नाहीं बोलाचें कारण । जाणीवेचा श्रम करिसी वांयां ॥२॥

तुका ह्मणे किती करावी फजिती । लाज नाहीं नीतिं निलाजिरा ॥३॥

१४३७

जयाचिये वाचे नये हा विठ्ठल । त्याचे मज बोल नावडती ॥१॥

शत्रु तो म्यां केला न ह्मणें आपुला । जो विन्मुख विठ्ठला सर्वभावें ॥२॥

जयासी नावडे विठोबाचें नाम । तो जाणा अधम तुका ह्मणे ॥३॥

१४३८

आह्मांसी तों नाहीं आणीक प्रमाण । नामासी कारण विठोबाच्या ॥१॥

घालूनियां कास करितो कैवाड । वागों नेदीं आड किळकाळासी ॥धृ.॥

अबद्ध वांकडें जैशातैशा परी । वाचे हरि हरि उच्चारावें ॥२॥

तुका ह्मणे आह्मां सांपडलें निज । सकळां हें बीज पुराणांचें ॥३॥

१४३९

जीव तो चि देव भोजन ते भिH । मरण तेचि मुिH पापांडएाची ॥१॥

पिंडाच्या पोषकी नागविलें जन । लटिकें पुराण केलें वेद ॥धृ.॥

मना आला तैसा करिती विचार । ह्मणती संसार नाहीं पुन्हा ॥२॥

तुका ह्मणे पाठीं उडती यमदंड । पापपुण्य लंड न विचारी ॥३॥

१४४०

भHांचा महिमा भH चिं जाणती । दुर्लभ या गति आणिकांसी ॥१॥

जाणोनि नेणते जाले तेणें सुखें । नो बोलोनि मुखें बोलताती ॥ध्रु.॥

अभेदूनि भेद राखियेला अंगीं । वाढावया जगीं प्रेमसुख ॥२॥

टाळ घोष कथा प्रेमाचा सुकाळ । मूढ लोकपाळ तरावया ॥३॥

तुका ह्मणे हें तों आहे तयां ठावें । जिहीं एक्या भावें जाणीतलें ॥४॥

१४४१

आशा तृष्णा माया अपमानाचें बीज । नासिलिया पूज्य होइन्नजेतें ॥१॥

अधीरासी नाहीं चालों जातां मान । दुर्लभ दरुषण धीर त्याचें ॥२॥

तुका ह्मणे नाहीं आणिकांसी बोल । वांयां जाय मोल बुद्धीपाशीं ॥३॥

१४४२

चिंतनें सरे तो धन्य काळ । सकळ मंगळ मंगळांचें ॥१॥

संसारसिंधु नाहीं हरिदासा । गर्भवास कैसा नेणती ते ॥ध्रु.॥

जनवन ऐसें कृपेच्या सागरें । दाटला आभारें पांडुरंग ॥२॥

तुका ह्मणे देवा भHांचे बंधन । दाखविलें भिन्न परी एक ॥३॥

१४४३

मोक्षाचें आह्मांसी नाहीं अवघड । तो असे उघाड गांठोळीस ॥१॥

भHीचे सोहळे होतील जीवासी । नवल तेविशीं पुरवितां ॥ध्रु.॥

ज्याचें त्यासी देणें कोण तें उचित । मानूनियां हित घेतों सुख ॥२॥

तुका ह्मणे सुखें देइप संवसार । आवडीसी थार करीं माझे ॥३॥

१४४४

चिंतनासी न लगे वेळ । सर्व काळ करावें ॥१॥

सदा वाचे नारायण । तें वदन मंगळ ॥ध्रु.॥

पढिये सवाौत्तमा भाव । येथें वाव पसारा ॥२॥

ऐसें उपदेशी तुका । अवघ्या लोकां सकळां ॥३॥

१४४५

अंतराय पडे गोविंदीं अंतर । जो जो घ्यावा भार तो चि बाधी ॥१॥

बैसलिये ठायीं आठवीन पाय । पाहीन तो ठाय तुझा देवा ॥ध्रु.॥

अखंड तें खंडे संकल्पीं विकल्प । मनोजन्य पाप रज्जुसर्प ॥२॥

तुका ह्मणे विश्वीं विश्वंभर वसे । राहों ऐसे दशे सुखरूप ॥३॥

१४४६

एकाचिया घाटए टोके । एक फिके उपचार ॥१॥

ऐसी सवे गोविळया । भाव तया पढियंता ॥ध्रु.॥

एकाचेथें उिच्छष्ट खाय । एका जाय ठकोणि ॥२॥

तुका ह्मणे सोपें । बहु रूपें अनंत ॥३॥

१४४७

कोठें नाहीं अधिकार । गेले नर वांयां ते ॥१॥

ऐका हें सोपें वर्म । न लगे श्रम चिंतना ॥ध्रु.॥

मृत्याचिये अंगीं छाये । उपाये चि खुंटतां ॥२॥

तुका म्हणे अवघे जन । येथें मन असों द्या ॥३॥

१४४८

ज्याणें ज्याणें जैसें ध्यावें । तैसें व्हावें कृपाळें ॥१॥

सगुणनिर्गुणांचा ठाव । विटे पाव धरियेले ॥ध्रु.॥

अवघें साकरेचें अंग । नये व्यंग निवडितां ॥२॥

तुका ह्मणे जें जें करी । तें तें हरी भोगिता ॥३॥

१४४९

आचरती कर्मे । तेथें काळें कर्मधर्में ॥१॥

खेळे गोविळयांसवें । करिती तें त्यांचें साहावें ॥ध्रु.॥

यYामुखें घांस । मंत्रपूजेसी उदास ॥२॥

तुका ह्मणे चोरी । योगियां ही सवें करी ॥३॥

१४५०

नामाचे पवाडे बोलती पुराणें । होऊनि कीर्तन तो चि ठेला ॥१॥

आदिनाथा कंठीं आगळा हा मंत्र । आवडीचें स्तोत्र सदा घोकी ॥ध्रु.॥

आगळें हे सार उत्तमा उत्तम । ब्रह्मकर्मा नाम एक तुझें ॥२॥

तिहीं त्रिभुवनीं गमन नारदा । हातीं विणा सदा नाम मुखीं ॥३॥

परिक्षती मृत्यु सातां दिवसांचा । मुH जाला वाचा उच्चारितां ॥४॥

किोळयाची कीतिन्न वाढली गहन । केलें रामायण रामा आधीं ॥५॥

सगुण निर्गुण तुज ह्मणे वेद । तुका ह्मणे भेद नाहीं नांवा ॥६॥

१४५१

भूतदयापरत्वें जया तया परी । संत नमस्कारीं सर्वभावें ॥१॥

शिकल्या बोलाचा धरीसील ताठा । तरी जासी वाटा यमपंथें ॥ध्रु.॥

हिरा परिस मोहरा आणीक पाषाण । नव्हे परी जन संतां तैसी ॥२॥

सरितां वाहाळां गंगे सागरा समान । लेखी तयाहून अधम नाहीं ॥३॥

आणीक अमुप होती तारांगणें । रविशशिमानें लेखूं नये ॥४॥

तुका ह्मणे नाहीं नरमता अंगी । नव्हे तें फिरंगी कठिण लोह ॥५॥

१४५२

आणीक कांहीं मज नावडे मात । एक पंढरिनाथ वांचुनिया ॥१॥

त्याची च कथा आवडे कीर्तन । तें मज श्रवणें गोड लागे ॥२॥

तुका ह्मणे संत ह्मणोत भलतें । विठ्ठलापरतें न मनी कांहीं ॥३॥

१४५३

ठेवा जाणीव गुंडून । येथें भाव चि प्रमाण ॥१॥

एका अनुसरल्या काज । अवघें जाणें पंढरिराज ॥धु.॥

तर्कवितकान्नसी वाव न लागे सायासीं ॥२॥

तुका ह्मणे भावेंविण । अवघा बोलती तो सीण ॥३॥

१४५४

येथें दुसरी न सरे आटी । देवा भेटी जावया ॥१॥

तो चि ध्यावा एका चित्तें । करूनि रितें किळवर ॥धु.॥

षडउर्मी हृदयांत । यांचा अंत पुरवूनि ॥२॥

तुका ह्मणे खुंटे आस । तेथें वास करी तो ॥३॥

१४५५

मुH तो आशंका नाहीं जया अंगीं । बद्ध मोहोसंगीं लज्जा चिंता ॥१॥

सुख पावे शांती धरूनि एकांत । दुःखी तो लोकांत दंभ करी ॥२॥

तुका ह्मणे लागे थोडा च विचार । परी हे प्रकार नागविती ॥३॥

१४५६

कानीं धरी बोल बहुतांचीं मतें । चाट त्यापरतें आणीक नाहीं ॥१॥

पावेल गौरव वोढाळाचे परी । दंड पाठीवरी यमदूतां ॥धु.॥

शब्दYानी एक आपुल्याला मतें । सांगती वेदांत भिन्नभावें ॥२॥

तुका ह्मणे एक भाव न धरिती । पडिली हे माती त्यांचे तोंडीं ॥३॥

१४५७

देवा ऐकें हे विनंती । मज नको रे हे मुिH । तया इच्छा गति । हें चि सुख आगळें ॥१॥

या वैष्णवांचे घरीं । प्रेमसुख इच्छा करी । िरद्धिसिद्धी द्वारीं । कर जोडूनि उभ्या ॥धु.॥

नको वैकुंठींचा वास । असे तया सुखा नास । अद्भुत हा रस । कथाकाळीं नामाचा ॥२॥

तुझ्या नामाचा महिमा । तुज न कळे रे मेघशामा । तुका ह्मणे आह्मां । जन्म गोड यासाटीं ॥३॥

१४५८

न पूजीं आणिकां देवां न करीं त्यांची सेवा । न मनीं या केशवाविण दुजें ॥१॥

काय उणें जालें मज तयापायीं । तें मी मागों काइन्न कवणासी ॥ध्रु.॥

आणिकाची कीर्ती नाइकें न बोलें । चाड या विठ्ठलेंविण नाहीं ॥२॥

न पाहें लोचनीं श्रीमुखावांचूनि । पंढरी सांडूनि न वजें कोठें ॥३॥

न करीं कांहीं आस मुHीचे सायास । न भें संसारास येतां जातां ॥४॥

तुका म्हणे कांहीं व्हावें ऐसें जीवा । नाहीं या केशवाविण दुजें ॥५॥

१४५९

नव्हे खळवादी मता च पुरता । सत्याची हे सत्ता उपदेश ॥१॥

साक्षत्वेंसी मना आणावीं उत्तरें । परिपाकीं खरें खोटें कळे ॥ध्रु.॥

नव्हे एकदेशी शब्द हा उखता । ब्रह्मांडापुरता घेइन्नल त्यासी ॥२॥

तुका विनवणी करी जाणतियां । बहुमतें वांयां श्रमों नये ॥३॥

१४६०

या चि नांवें दोष । राहे अंतरीं किल्मिष ॥१॥

मना अंगीं पुण्य पाप । शुभ उत्तम संकल्प ॥ध्रु.॥

बिजाऐसीं फळें । उत्तम कां अमंगळें ॥२॥

तुका ह्मणे चित्त । शुद्ध करावें हे नित ॥३॥

१४६१

कुशळ वHा नव्हे जाणीव श्रोता । राहे भाव चित्ता धरूनियां ॥१॥

धन्य तो जगीं धन्य तो जगीं । ब्रह्म तया अंगीं वसतसे ॥ध्रु.॥

न धोवी तोंड न करी अंघोळी । जपे सदाकाळीं रामराम ॥२॥

जप तप ध्यान नेणे याग युHी । कृपाळु जो भूतीं दयावंत ॥३॥

तुका ह्मणे होय जाणोनि नेणता । आवडे अनंता जीवाहूनि ॥४॥

१४६२

काळाचिया सत्ता ते नाहीं घटिका । पंढरीनायका आठवितां ॥१॥

सदाकाळ गणना करी आयुष्याची । कथेचे वेळेची आYा नाहीं ॥ध्रु.॥

याकारणें माझ्या विठोबाची कीतिन्न । आहे हे त्रिजगतीं थोर वाट ॥२॥

तुका ह्मणे जन्मा आलियाचें फळ । स्मरावा गोपाळ तें चि खरें ॥३॥

१४६३

घरोघरीं बहु जाले कवि । नेणे प्रसादाची चवी ॥१॥

लंडा भूषणांची चाड । पुढें न विचारी नाड ॥ध्रु.॥

काढावें आइतें। तें चि जोडावें स्वहितें ॥२॥

तुका ह्मणे कळे । परि होताती अंधळे ॥३॥

१४६४

नये पाहों मुख मात्रागमन्याचें । तैसें अभHाचें गुरुपुत्रा ॥१॥

ह्मणऊनि बरें धरितां एकांत । तेणें नव्हे घात भजनासी ॥ध्रु.॥

नये होऊं कदा निंदकाची भेटी । जया द्वैत पोटीं चांडाळाच्या ॥२॥

तुका ह्मणे नका बोलों त्यासी गोष्टी । जयाचिये दृष्टी पाप वाढे ॥३॥

१४६५

कथा करोनिया द्रव्य घेती देती । तयां अधोगति नरकवास ॥१॥

रवरव कुंभपाक भोगिती यातना । नये नारायणा करुणा त्यांची ॥ध्रु.॥

असिखड्गधारा छेदिती सर्वांग । तप्तभूमी अंग लोळविती ॥२॥

तुका ह्मणे तया नरक न चुकती । सांपडले हातीं यमाचिया ॥३॥

१४६६

नाइकावे कानीं तयाचे ते बोल । भHीविण फोल Yान सांगे ॥१॥

वाखाणी अद्वैत भिHभावेंविण । दुःख पावे सीण श्रोता वHा ॥ध्रु.॥

अहं ब्रह्म ह्मणोनि पिाळत पिंडा । नो बोलावें भांडा तया सवें ॥२॥

वेदबाहए लंड बोले जो पाषांड । त्याचें काळें तोंड संतांमध्ये ॥३॥

तुका ह्मणे खंडी देवभHपण । वरिष्ठ त्याहूनि श्वपच तो ॥४॥

१४६७

वेदविहित तुह्मी आइका हो कर्में । बोलतों तीं वर्में संतांपुढे ॥१॥

चारी वर्ण जाले एकाचिये अंगीं । पापपुण्य भागीं विभागिलें ॥ध्रु.॥

प्रथम पाउलीं पावविला पंथ । आदि मध्य अंत भेद नाहीं ॥२॥

आंबे बोरी वड बाभुळा चंदन । गुणागुणें भिन्न अिग्न एक ॥३॥

तुका ह्मणे मन उन्मन जों होय । तोंवरि हे सोय विधि पाळीं ॥४॥

१४६८

तीर्थांचे मूळ व्रतांचें फळ । ब्रह्म तें केवळ पंढरिये ॥२॥

तें आह्मीं देखिलें आपुल्या नयनीं । फिटलीं पारणीं डोळयांचीं ॥ध्रु.॥

जीवांचें जीवन सुखाचें सेजार । उभें कटीं कर ठेवूनियां ॥२॥

जनाचा जनिता कृपेचा सागर । दीनां लोभापार दुष्टां काळ ॥३॥

सुरवरां चिंतनीं मुनिवरां ध्यानीं । आकार निर्गुणीं तें चि असे ॥४॥

तुका ह्मणे नाहीं श्रुती आतुडलें । आह्मां सांपडलें गीती गातां ॥५॥

१४६९

माझे मनोरथ पावले सिद्धी । तइप पायीं बुद्धि स्थिरावली ॥१॥

समाधान जीव राहिला निश्चळ । गेली हळहळ स्मरण हें ॥ध्रु.॥

त्रिविध तापाचें जालेंसे दहन । सुखावलें मन प्रेमसुखें ॥२॥

महालाभ वाचे वसे पांडुरंग । अंगोअंगीं संग अखंडित ॥३॥

जीवनाचा जाला ओलावा अंतरीं । विश्व विश्वंभरीं सामावलें ॥४॥

तुका ह्मणे माप भरी आलें सिगे । धारबोळ गंगे पूर वाहे ॥५॥

१४७०

कृपेचें उत्तर देवाचा प्रसाद । आनंदीं आनंद वाढवावा ॥१॥

बहुतांच्या भाग्यें लागलें जाहाज । येथें आतां काज लवलाहें ॥ध्रु.॥

अलभ्य तें आलें दारावरी फुका । येथें आता चुका न पाहिजे ॥२॥

तुका ह्मणे जिव्हाश्रवणाच्या द्वारें । माप भरा वरें सिगेवरि ॥३॥

१४७१

पापपुण्यसुखदुःखाचीं मंडळें । एक एकाबळें वाव घेती ॥१॥

कवतुक डोळां पाहिलें सकळ । नाचवितो काळ जीवांसी तो ॥ध्रु.॥

स्वर्गीचिया भोगें सरतां नरक । मागें पुढें एक एक दोन्ही ॥२॥

तुका ह्मणे भय उपजलें मना । घेइप नारायणा कडिये मज ॥३॥

१४७२

वचना फिरती अधम जन । नारायण तो नव्हे ॥१॥

केला आतां अंगीकार । न मनी भार समर्थ ॥ध्रु.॥

संसाराचा नाहीं पांग । देव सांग सकळ ॥२॥

तुका ह्मणे कीर्त वाणूं । मध्यें नाणूं संकल्प ॥३॥

१४७३

कथा करोनियां मोल ज्यापें घेती । ते ही दोघे जाती नरकामध्यें ॥१॥

ब्रह्म पूर्ण करा ब्रह्म पूर्ण करा । अखंड स्मरा रामराम ॥ध्रु.॥

मधुरवाणीच्या नका पडों भरी । जाल यमपुरी भोगावया ॥२॥

तुका ह्मणे करीं ब्रह्मांड ठेंगणें । हात पसरी जिणें धिग त्याचें ॥३॥

१४७४

गोड नांवें क्षीर । परी साकरेचा धीर ॥१॥

तैसें जाणा ब्रह्मYान । बापुडें तें भHीविण ॥ध्रु.॥

रुची नेदी अन्न । ज्यांत नसतां लवण ॥२॥

अंधऑयाचे श्रम । शिकविल्याचें चि नाम ॥३॥

तुका ह्मणे तारा । नाव तंबु�याच्या सारा ॥४॥

१४७५

नम्र जाला भूतां । तेणें कोंडिलें अनंता ॥१॥

हें चि शूरत्वाचे अंग । हरी आणिला श्रीरंग ॥ध्रु.॥

अवघा जाला पण । लवण सकळां कारण ॥२॥

तुका ह्मणे पाणी । पाताळ तें परी खणी ॥३॥

१४७६

आपुल्या महिमानें । धातु परिसें केलें सोनें ॥१॥

तैसें न मनीं माझे आतां । गुणदोष पंढरिनाथा ॥ध्रु.॥

गांवाखालील वाहाळ । गंगा न मनी अमंगळ ॥२॥

तुका ह्मणे माती । केली कस्तुरीनें सरती ॥३॥

१४७७

आशाबद्ध वHा । भय श्रोतयाच्या चित्ता ॥१॥

गातो तें चि नाहीं ठावें । तोंड वासी कांहीं द्यावें ॥ध्रु.॥

जालें लोभाचें मांजर । भीक मागे दारोदार ॥२॥

तुका ह्मणे गोणी । माप आणि रितीं दोन्ही ॥३॥

१४७८

तक्र शिष्या मान । दुग्धा ह्मणे नारायण ॥१॥

ऐशीं Yानाचीं डोबडें । आशा विटंबिलीं मूढें ॥ध्रु.॥

उपदेश तो जगा । आपण सोंवळा इतका मांगा ॥२॥

रसनाशिश्नाचे अंकित । तुका ह्मणे वरदळ स्पित ॥३॥

१४७९

ब्रह्मचारी धर्म घोकावें अक्षर । आश्रमीं विचार षटकर्में ॥१॥

वानप्रस्थ तरी संयोगीं वियोग । संन्यास तो त्याग संकल्पाचा ॥ध्रु.॥

परमहंस तरी जाणे सहज वर्म । तेथें याती धर्म कुळ नाहीं ॥२॥

बोले वर्म जो चाले याविरहित । तो जाणा पतित श्रुति बोले ॥३॥

तुका ह्मणे कांहीं नाहीं नेमाविण । मोकळा तो सीण दुःख पावे ॥४॥

१४८०

आह्मी क्षेत्रींचे संन्यासी । देहभरित हृषीकेशी । नाहीं केली ऐशी । आशाकामबोहरी ॥१॥

आलें अयाचित अंगा । सहज तें आह्मां भागा । दाता पांडुरंगा । ऐसा करितां र्निश्चती ॥ध्रु.॥

दंड धरिला दंडायमान । मुळीं मुंडिलें मुंडण । बंदी बंद कौपीन । बहिरवास औठडें ॥२॥

काळें साधियेला काळ । मन करूनि निश्चळ । लौकिकीं विटाळ । धरूनि असों ऐकांत ॥३॥

कार्यकारणाची चाली । वाचावाचत्वें नेमिली । एका नेमें चाली । स्वरूपीं च राहाणें ॥४॥

नव्हे वेषधारी । तुका आहाच वरवरी । आहे तैसीं बरीं। खंडें निवडितों वेदांची ॥५॥

१४८१

निर्वाहापुरतें अन्न आच्छादन । आश्रमासी स्थान कोंपी गुहा ॥१॥

कोठें ही चित्तासी नसावें बंधन । हृदयीं नारायण सांटवावा ॥ध्रु.॥

नये बोलों फार बैसों जनामधीं । सावधान बुद्धी इंद्रियें दमी ॥२॥

तुका ह्मणे घडी घडीनें साधावी । त्रिगुणांची गोवी उगवूनि ॥३॥

१४८२

जैसीं तैसीं तरी । शरणागतें तुझीं हरी ॥१॥

आतां न पाहिजे केलें । ब्रीद लटिकें आपुलें ॥ध्रु.॥

शुद्ध नाहीं चित्त । परी ह्मणवितों भH ॥२॥

मज कोण पुसे रंका । नाम सांगे तुझें तुका ॥३॥

१४८३

नाशवंत देह नासेल हा जाणा । कां रे उच्चाराना वाचे नाम ॥१॥

नामें चि तारिले कोटएान हे कोटी । नामें हे वैकुंठी बैसविले ॥ध्रु.॥

नामापरतें सार नाहीं त्रिभुवनीं । तें कां तुह्मी मनीं आठवाना ॥२॥

तुका ह्मणे नाम वेदांसी आगळें । तें दिलें गोपाळें फुकासाटीं ॥३॥

१४८४

आळवितां बाळें । मातेतें सुख आगळें ॥१॥

द्यावें आवडी भातुकें । पाहे निवे कवतुकें ॥ध्रु.॥

लेववूनि अळंकार । दृष्टी करावी सादर ॥२॥

आपुलिये पदीं । बैसवूनि कोडें वंदी ॥३॥

नेदी लागों दिठी । उचलोनि लावी कंठीं ॥४॥

तुका ह्मणे लाभा । वारी घ्या वो पद्मनाभा ॥५॥

१४८५

तप तीर्थ दान व्रत आचरण । गातां हरिगुण वारूं नये ॥१॥

कोटि कुळें त्याचीं वाटुली पाहाती । त्या तया घडती ब्रह्महत्या ॥ध्रु.॥

आपुलिया पापें न सुटे सायासें । कोणा काळें ऐसें निस्तरेल ॥२॥

व्हावें साहए तया न घलावें भय । फुकासाटीं पाहे लाभ घात ॥३॥

तुका ह्मणे हित माना या वचना ॥सुख दुःख जाणा साधे फुका ॥४॥

१४८६

देवासाटीं जाणा तयासी च आटी । असेल ज्या गांठीं पुण्यराशी ॥१॥

निर्बळा पाठवी बळें वाराणसी । मेला आला त्यासी अर्ध पुण्य ॥ध्रु.॥

कथें निद्राभंग करावा भोजनीं । तया सुखा धणी पार नाहीं ॥२॥

यागीं रीण घ्यावें द्यावें सुख लाहीं । बुडतां चिंता नाहीं उभयतां ॥३॥

तुका ह्मणे वर्म जाणोनि करावें । एक न घलावें एकावरी ॥४॥

१४८७

अग्नीमाजी पडे धातु । लीन होउनि राहे अतु । होय शुद्ध न पवे घातु । पटतंतुप्रमाण ॥१॥

बाहएरंगाचें कारण । मिथ्या अवघें चि भाषण । गर्व ताठा हें अYान । मरण सवें वाहातसे ॥ध्रु.॥

पुरें मातलिया नदी । लव्हा नांदे जीवनसंधी । वृक्ष उन्मळोनि भेदी । परि तो कधीं भंगेना ॥२॥

हस्ती परदळ तें भंगी । तया पायीं न मरे मुंगी । कोण जाय संगी । पाणोवाणी तयेच्या ॥३॥

पिटितां घणें वरि सैरा । तया पोटीं राहे हिरा । तैशा काय तगती गारा । तया थोरा होऊनि ॥४॥

लीन दीन हें चि सार । भव उतरावया पार। बुडे माथां भार । तुका ह्मणें वाहोनि ॥५॥

१४८८

आह्मी वीर जुंझार । करूं जमदाढे मार । तापटिले भार । मोड जाला दोषांचा ॥१॥

जाला हाहाकार । आले हांकीत जुंझार । शंखचक्रांचे शृंगार । कंठीं हार तुळसीचे ॥ध्रु.॥

रामनामांकित बाण । गोपी लाविला चंदन । झळकती निशाणें । गरुडटके पताका ॥२॥

तुका ह्मणे काळ । जालों जिंकोनि निश्चळ । पावला सकळ। भोग आह्मां आमचा ॥३॥

१४८९

आशाबद्ध तो जगाचा दास । पूज्य तो उदास सर्वजना ॥१॥

आहे तें अधीन आपुले हातीं । आणिकां ठेविती काय बोल ॥ध्रु.॥

जाणतिया पाठीं लागला उपाध । नेणता तो सिद्ध भोजनासी ॥२॥

तुका ह्मणे भय बांधलें गांठीं । चोर लागे पाठी दुम तया ॥३॥

१४९०

आणिकांसी तारी ऐसा नाहीं कोणी । धड तें नासोनि भलता टाकी ॥१॥

सोनें शुद्ध होतें अविट तें घरीं । नासिलें सोनारीं अळंकारीं ॥ध्रु.॥

ओल शुद्ध काळी काळें जिरें बीज । कैंचें लागे निज हाता तेथें ॥२॥

एक गहू करिती अनेक प्रकार । सांजा दिवसीं क्षीर घुगरिया ॥३॥

तुका ह्मणे विषा रुचि एका हातीं । पाधानी नासिती नवनीत ॥४॥

१४९१

वाटे या जनाचें थोर बा आश्चर्य । न करिती विचार कां हिताचा ॥१॥

कोण दम ऐसा आहे यांचे पोटीं । येइन्नल शेवटीं कोण कामा ॥ध्रु.॥

काय मानुनियां राहिले र्निश्चिती । काय जाब देती यमदूतां ॥२॥

कां हीं विसरलीं मरण बापुडीं । काय यांसी गोडी लागलीसे ॥३॥

काय हातीं नाहीं करील तयासी ॥ काय जालें यांसी काय जाणों ॥४॥

कां हीं नाठविती देवकीनंदना । सुटाया बंधनापासूनियां ॥५॥

काय मोल यासी लागे धन वित्त । कां हें यांचें चित्त घेत नाहीं ॥६॥

तुका ह्मणे कां हीं भोगितील खाणी ॥ कां त्या चक्रपाणी विसरलीं ॥७॥

१४९२

काय एकां जालें तें कां नाहीं ठावें । काय हें सांगावें काय ह्मुण ॥१॥

देखतील डोळां ऐकती कानीं । बोलिलें पुराणीं तें ही ठावें ॥ध्रु.॥

काय हें शरीर साच कीं जाणार । सकळ विचार जाणती हा ॥२॥

कां हें कळों नये आपुलें आपणा । बाळत्व तारुण्य वृद्धदशा ॥३॥

कां हें आवडलें िप्रयापुत्रधन । काय कामा कोण कोणा आलें ॥४॥

कां हें जन्म वांयां घातलें उत्तम । कां हे रामराम न ह्मणती ॥५॥

काय भुली यांसी पडली जाणतां । देखती मरतां आणिकांसी ॥६॥

काय करिती हे बांधलिया काळें । तुका ह्मणे बळें वज्रपाशीं ॥७॥

१४९३

झुंझार ते एक विष्णुदास जगीं । पापपुण्य अंगीं नातळे त्यां ॥१॥

गोविंद आसनीं गोविंद शयनीं । गोविंद त्यां मनीं बैसलासे ॥ध्रु.॥

ऊर्ध पुंड भाळीं कंठीं शोभे माळी । कांपिजे किळकाळ तया भेणें ॥२॥

तुका ह्मणे शंखचक्रांचे शृंगार । नामामृतसार मुखामाजी ॥३॥

१४९४

जेणें नाहीं केलें आपुलें स्वहित । पुढिलांचा घात इच्छीतसे ॥१॥

संचितासी जाय मिळोनियां खोडी । पतनाचे ओंडीवरी हांव ॥ध्रु.॥

बांधलें गांठी तें लागलें भोगावें । ऐसियासी देवें काय कीजे ॥२॥

तुका ह्मणे जया गांवां जाणे जया । पुसोनियां तया वाट चाले ॥३॥

१४९५

मानी भHांचे उपकार । रुणीया ह्मणवी निरंतर । केला निर्गुणीं आकार । कीर्त मुखें वणिन्नतां ॥१॥

ह्मणोनि जया जे वासना ॥ ते पुरवितो पंढरिराणा । जाला भHांचा आंदणा । ते उपकार फेडावया ॥ध्रु.॥

अंबऋृषीकारणें । जन्म घेतले नारायणें । एवडें भHींचे लहणें । दास्य करी हा दासाचें ॥२॥

ह्मणियें करितां शंका न धरी । रक्षपाळ बिळच्या द्वारीं । भHीचा आभारी । रीग न पुरे जावया ॥३॥

अर्जुनाचे रथवारु । ते वागवी सर्वेश्वरु । एवडे भHीचे उपकारु । मागें मागें हिंडतसे ॥४॥

पुंडलिकाचे द्वारीं । सम पाउलीं विटेवरी । न वजे कट करीं । धरूनि तेथें राहिला ॥५॥

भावभHीचा अंकित । नाम साजे दिनानाथ । ह्मणोनि राहिला निवांत । तुका चरण धरोनि ॥६॥

१४९६

सांगों जाणती शकुन । भूत भविष्य वर्तमान ॥१॥

त्यांचा आह्मांसी कंटाळा । पाहों नावडती डोळां ॥ध्रु.॥

रिद्धिसिद्धींचे साधक । वाचासिद्ध होती एक ॥२॥

तुका ह्मणे जाती । पुण्यक्षयें अधोगती ॥३॥

१४९७

ठाकलोंसें द्वारीं । उभें याचक भीकारी ॥१॥

मज भीक कांहीं देवा । प्रेमभातुकें पाठवा ॥ध्रु.॥

याचकाचा भार । नये घेऊं येरझार ॥२॥

तुका ह्मणे दान । सेवा घेतल्यावांचून ॥३॥

सदाशिवावर अभंग ॥ २ ॥

१४९८

काय धर्म नीत । तुह्मां शिकवावें हित ॥१॥

अवघें रचियेलें हेळा । लीळा ब्रह्मांड सकळा ॥ध्रु.॥

नाम महादेव । येथें निवडला भाव ॥२॥

तुका ह्मणे वेळे । माझें तुह्मां कां न कळे ॥३॥

१४९९

भांडावें तें गोड । पुरे सकळ ही कोड ॥१॥

ऐसा घरींचा या मोळा । ठावा निकटां जवळां ॥ध्रु.॥

हाक देतां दारीं । येती जवळी सामोरीं ॥२॥

तुका ह्मणे शिवें । मागितलें हातीं द्यावें ॥३॥

१५००

ऐसें कां जालें तें मज ही न कळे । कीर्तनाचे रळेपळे जगीं ॥१॥

कैसें तुह्मां देवा वाटतसे बरें । संतांचीं उत्तरें लाजविलीं ॥ध्रु.॥

भाविकां कंटक करिताती पीडा । हा तंव रोकडा अनुभव ॥२॥

तुका ह्मणे नाम निर्वाणीचा बाण । याचा अभिमान नाहीं तुह्मां ॥३॥

तुकाराम गाथा – अभंग संग्रह १५०१ ते २०००

१५०१

तुम्ही बैसलेती निर्गुणाचे खोळे । आम्हां कां हे डोळे कान दिले ॥१॥

नाइकवे तुझी अपकीर्ति देवा । अव्हेरली सेवा न देखवे ॥ध्रु.॥

आपुले पोटीं तों राखियेला वाव । आम्हांसी कां भाव अल्प दिला ॥२॥

तुका म्हणे दुःखी असें हें कळों द्या । पुढिलिया धंद्या मन नेघे ॥३॥

१५०२

सोंगें छंदें कांहीं । देव जोडे ऐसें नाहीं ॥१॥

सारा अवघें गाबाळ । डोळ्या आडील पडळ ॥ध्रु.॥

शुद्ध भावाविण । जो जो केला तो तो सीण ॥२॥

तुका म्हणे कळे । परि होताती अंधळे ॥३॥

१५०३

अवघीं भूतें साम्या आलीं । देखिलीं म्यां कैं होतीं ॥१॥

विश्वास तो खरा मग । पांडुरंगकृपेचा ॥ध्रु.॥

माझी कोणी न धरो शंका । हो कां लोकां निद्वपद्व ॥२॥

तुका म्हणे जें जें भेटे । तें तें वाटे मी ऐसें ॥३॥

१५०४

सत्यसंकल्पाचा दाता नारायण । सर्व करी पूर्ण मनोरथ ॥१॥

येथें अळंकार शोभती सकळ । भावबळें फळ इच्छेचेंतें ॥ध्रु.॥

अंतरींचें बीज जाणे कळवळा । व्यापक सकळां ब्रम्हांडाचा ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं चालत तांतडी । प्राप्तकाळघडी आल्याविण ॥३॥

१५०५

काय वाणूं आतां न पुरे हे वाणी । मस्तक चरणीं ठेवीतसें ॥१॥

थोरींव सांडिली आपुली परिसें । नेणे सिवों कैसें लोखंडासी ॥ध्रु.॥

जगाच्या कल्याणा संतांच्या विभूति । देह कष्टविती उपकारें ॥२॥

भूतांची दया हे भांडवल संतां । आपुली ममता नाहीं देहीं ॥३॥

तुका म्हणे सुख पराविया सुखें । अमृत हें मुखें जरवतसे ॥४॥

१५०६

जन्मा आलों त्याचें । आजि फळ जालें साचें ॥१॥

तुम्ही सांभाळिलों संतीं । भय निवारली खंती ॥ध्रु.॥

कृत्याकृत्य जालों । इच्छा केली ते पावलों ॥२॥

तुका म्हणे काळ । आतां करूं न शके बळ ॥३॥

१५०७

काय पुण्यराशी । गेल्या भेदूनि आकाशीं ॥१॥

तुम्ही जालेति कृपाळ । माझा केला जी सांभाळ ॥ध्रु.॥

काय वोळलें संचित । ऐसें नेणें अगणित ॥२॥

तुका म्हणे नेणें । काय केलें नारायणें ॥३॥

१५०८

असें येथींचिया दिनें । भाग्यहीन सकळां ॥१॥

भांडवल एवढें गांठी । नाम कंठीं धरियेलें ॥ध्रु.॥

आणिक तें दुजें कांहीं । मज नाहीं यावरी ॥२॥

तुका म्हणे केली कोणें । एवढा नेणें लौकिक ॥३॥

१५०९

गायें नाचें वायें टाळी । साधन कळी उत्तम हें ॥१॥

काय जाणों तरले किती । नाव ऐती या बैसा ॥ध्रु.॥

सायासाचें नाहीं काम । घेतां नाम विठोबाचें ॥२॥

तुका म्हणे निर्वाणीचें । शस्त्र साचें हें एक ॥३॥

१५१०

सर्वकाळ माझे चित्ती । हे चि खंती राहिली ॥१॥

बैसलें तें रूप डोळां । वेळोवेळां आठवे ॥ध्रु.॥

वेव्हाराची सरली मात । अखंडित अनुसंधान ॥२॥

तुका म्हणे वेध जाला । अंगा आला श्रीरंग ॥३॥

१५११

जैसें दावी तैसा राहे । तरि कां देव दुरी आहे ॥१॥

दुःख पावायाचें मूळ । रहनी ठाव नाहीं ताळ ॥ध्रु.॥

माळामुद्रांवरी । कैंचा सोंगें जोडे हरि ॥२॥

तुका म्हणे देखें । ऐसे परीचीं बहुतेकें ॥३॥

१५१२

अवघा तो शकुन । हृदयीं देवाचे चरण ॥१॥

येथें नसतां वियोग । लाभा उणें काय मग ॥ध्रु.॥

संग हरिच्या नामाचा । शुचिर्भूत सदा वाचा ॥२॥

तुका म्हणे हरिच्या दासां । शुभकाळ अवघ्या दिशा ॥३॥

१५१३

ब्रम्हरूपाचीं कर्मे ब्रम्हरूप । विरहित संकल्प होती जाती ॥१॥

ठेविलिया दिसे रंगाऐसी शिळा । उपाधि निराळा स्फटिक मणि ॥ध्रु.॥

नानाभाषामतें आळविती बाळा । प्रबोध तो मूळा जननीठायीं ॥२॥

तुका म्हणे माझें नमन जाणतियां । लागतसें पायां वेळोवेळां ॥३॥

१५१४

नाहीं सुगंधाची लागती लावणी । लावावी ते मनीं शुद्ध होतां ॥१॥

वार्या हातीं माप चाले सज्जनाचें । कीर्ति मुख त्याचें नारायण ॥ध्रु.॥

प्रभा आणि रवि काय असे आन । उदयीं तंव जन सकळ साक्षी ॥२॥

तुका म्हणे बरा सत्याचा सायास । नवनीता नाश नाहीं पुन्हा ॥३॥

१५१५

तीर्थाटणें एकें तपें हुंबरती । नाथिले धरिती अभिमान ॥१॥

तैसे विष्णुदास नव्हती साबडे । एकाचिया पडे पायां एक ॥ध्रु.॥

अक्षरें आणिती अंगासी जाणीव । इच्छा ते गौरव पूज्य व्हावें ॥२॥

तुका म्हणे विधिनिषधाचे डोहीं । पडिले त्यां नाहीं देव कधीं ॥३॥

१५१६

पटे ढाळूं आम्ही विष्णुदास जगीं । लागों नेदूं अंगीं पापपुण्य ॥१॥

निर्भर अंतरीं सदा सर्वकाळ । घेतला सकळ भार देवें ॥ध्रु.॥

बळिवंत जेणें रचिलें सकळ । आम्हां त्याचें बळ अंकितांसी ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही देखत चि नाहीं । देवाविण कांहीं दुसरें तें ॥३॥

१५१७

कथेचा उलंघ तो अधमां अधम । नावडे ज्या नाम ओळखा तो ॥१॥

कासया जीऊन जाला भूमी भार । अनउपकार माते कुंसी ॥ध्रु.॥

निद्रेचा आदर जागरणीं वीट । त्याचे पोटीं कीट कुपथ्याचें ॥२॥

तुका म्हणे दोन्ही बुडविलीं कुळें । ज्याचें तोंड काळें कथेमाजी ॥३॥

१५१८

सांडोनी दों अक्षरां । काय करूं हा पसारा ।

विधिनिषेधाचा भारा । तेणें दातारा नातुडेसी ॥१॥

म्हणोनि बोबडा उत्तरीं । वाचें जपें निरंतरीं ।

नाम तुझें हरी । भवसागरीं तारूं तें ॥ध्रु.॥

सर्वमय ऐसें वेदांचें वचन । श्रुति गर्जती पुराणें ।

नाहीं आणीक ध्यान । रे साधन मज चाड ॥२॥

शेवटीं ब्रम्हार्पण । या चि मंत्राचें कारण ।

काना मात्र वांयांविण । तुका म्हणे बिंदुलीं ॥३॥

१५१९

हरिनामाचें करूनि तारूं । भवसिंधुपार उतरलों ॥१॥

फावलें फावलें आतां । पायीं संतां विनटलों ॥ध्रु.॥

हरिनामाचा शस्त्र घोडा । संसार गाढा छेदिला ॥२॥

हरिनामाचीं धनुष्यकांडें । विन्मुख तोंडें कळिकाळ ॥३॥

येणें चि बळें सरते आम्ही । हरिचे नामें लोकीं तिहीं ॥४॥

तुका म्हणे जालों साचे । श्रीविठ्ठलाचे डिंगर ॥५॥

१५२०

नव्हें हें गुरुत्व मेघवृष्टि वाणी । ऐकावी कानीं संतजनीं ॥१॥

आरुष हा शब्द देवाचा प्रसाद । करविला वाद तैसा केला ॥ध्रु.॥

देहपिंड दान दिला एकसरें । मुळिचें तें खरें टांकसाळ ॥२॥

तुका म्हणे झरा लागला नवनीत । सेविलिया हित पोट धाय ॥३॥

१५२१

घटीं अलिप्त असे रवि । अग्नि काष्ठामाजी जेवी । तैसा नारायण जीवीं । जीवसाक्षीवर्तनें ॥१॥

भोग ज्याचे तया अंगीं । भिन्न प्रारब्ध जगीं । विचित्र ये रंगीं । रंगें रंगला गोसावी ॥ध्रु.॥

देह संकल्पासारिखें । एक एकांसी पारिखें । सुख आणि दुःखें । अंगी कर्मे त्रिविध ॥२॥

तुका म्हणे कोडें । न कळे तयासी सांकडें । त्याचिया निवाडें । उगवे केलें विंदान ॥३॥

१५२२

सद्गदित कंठ दाटो । येणें फुटो हृदय ॥१॥

चिंतनाचा एक लाहो । तुमच्या अहो विठ्ठला ॥ध्रु.॥

नेत्रीं जळ वाहो सदां । आनंदाचे रोमांच ॥२॥

तुका म्हणे कृपादान । इच्छी मन हे जोडी ॥३॥

१५२३

जेथें देखें तेथें उभा । अवघ्या गगनाचा गाभा ॥१॥

डोळां बैसलें बैसलें । ध्यान राहोनि संचलें ॥ध्रु.॥

सरसावलें मन । केले सोज्वळ लोचन ॥२॥

तुका म्हणे सवें । आतां असिजेत देवें ॥३॥

१५२४

तान्हे तान्ह प्याली । भूक भुकेने खादली ॥१॥

जेथें तें च नाहीं जालें । झाडा घेतला विठ्ठलें ॥ध्रु.॥

वास वासनेसी नाहीं । मन पांगुळलें पायीं ॥२॥

शेष उरला तुका । जीवा जीवीं जाला चुका ॥३॥

१५२५

पाणिपात्र दिगांबरा । हस्त करा सारिखे ॥१॥

आवश्यक देव मनीं । चिंतनींच सादर ॥ध्रु.॥

भिक्षा कामधेनुऐशी । अवकाशीं शयन ॥२॥

पांघरोनि तुका दिशा । केला वास अलक्षीं ॥३॥

१५२६

विषयीं विसर पडिला निःशेष । अंगीं ब्रम्हरस ठसावला ॥१॥

माझी मज झाली अनावर वाचा । छंद या नामाचा घेतलासे ॥ध्रु.॥

लाभाचिया सोसें पुढें चाली मना । धनाचा कृपणा लोभ जैसा ॥२॥

तुका म्हणे गंगासागरसंगमीं । अवघ्या जाल्या ऊर्मि एकमय ॥३॥

१५२७

कृष्णरामनाम मांडीं पां वोळी । तेणें होइल होळी पापा धुनी ॥१॥

ऐसा मना छंद लावीं रे अभ्यास । जया नाहीं नास ब्रम्हरसा ॥ध्रु.॥

जोडी तरी ऐसी करावी न सरे । पुढें आस नुरे मागुताली ॥२॥

तुका म्हणे ऐसें धरा कांहीं मनीं । यातायाती खाणीं चुकतील ॥३॥

१५२८

परमार्थी तो न म्हणावा आपुला । सलगी धाकुला हेळूं नये ॥१॥

थोडा चि स्फुलिंग बहुत दावाग्नी । वाढतां इंधनीं वाढविला ॥ध्रु.॥

पितियानें तैसा वंदावा कुमर । जयाचें अंतर देवें वसे ॥२॥

तुका म्हणे शिरीं वाहावें खापर । माजी असे सार नवनीत ॥३॥

१५२९

ज्याचा ऐसा अनुभव । विश्व देव सत्यत्वें ॥१॥

देव तया जवळी असे । पाप नासे दरुषणें ॥ध्रु.॥

कामक्रोधा नाहीं चाली । भूतीं जाली समता ॥२॥

तुका म्हणे भेदाभेद । गेले वाद खंडोनि ॥३॥

१५३०

सेवा ते आवडी उच्चारावें नाम । भेदाभेदकाम निवारूनि ॥१॥

न लगे हालावें चालावें बाहेरी । अवघें चि घरीं बैसलिया ॥ध्रु.॥

देवाचीं च नामें देवाचिये शिरीं । सर्व अळंकारीं समर्पावीं ॥२॥

तुका म्हणे आहे भावें चि संतोषी । वसे नामापाशीं आपुलिया ॥३॥

१५३१

ज्ञानियांचे घरीं चोजवितां देव । तेथें अहंभाव पाठी लागे ॥१॥

म्हणोनियां ऐसे सांडिले उपाय । धरियेले पाय दृढ तुझे ॥ध्रु.॥

वेदपारायण पंडित वाचक । न मिळती एक एकांमधीं ॥२॥

पाहों गेलों भाव कैसी आत्मनिष्ठा । तेथें देखें चेष्टा विपरीत ॥३॥

आपुलिया नाहीं निवाले जे अंगें । योगी करती रागें गुरगुरु ॥४॥

तुका म्हणे मज कोणांचा पांगिला । नको बा विठ्ठला करूं आतां ॥५॥

१५३२

पंढरीची वाट पाहें निरंतर । निडळावरी कर ठेवूनियां ॥१॥

जातियां निरोप पाठवीं माहेरा । कां मज सासुरा सांडियेलें ॥ध्रु.॥

पैल कोण दिसे गरुडाचे वारिकें । विठ्ठलासारिकें चतुर्भुज ॥२॥

तुका म्हणे धीर नाहीं माझ्या जीवा । भेटसी केधवां पांडुरंगा ॥३॥

१५३३

ऐसी जोडी करा राम कंठीं धरा । जेणें चुके फेरा गर्भवास ॥१॥

नासिवंत आटी प्रियापुत्रधन । बीज ज्याचा सीण तें चि फळ ॥ध्रु.॥

नाव धड करा सहजरा नामांची । जे भवसिंधूची थडी पावे ॥२॥

तुका म्हणे काळा हाणा तोंडावरी । भाता भरा हरिरामबाणीं ॥३॥

१५३४

पाहें मजकडे भरोनियां दृष्टी । बहुत हिंपुष्टी जालों माते ॥१॥

करावेंसे वाटे जीवा स्तनपान । नव्हे हें वचन श्रृंघारिक ॥ध्रु.॥

सत्यासाटीं माझी शब्दविवंचना । जोडिल्या वचनाचें तें नव्हे ॥२॥

तुका म्हणे माझी कळवळ्याची कींव । भागलासे जीव कर्तव्यानें ॥३॥

१५३५

तुज म्हणतील कृपेचा सागर । तरि कां केला धीर पांडुरंगा ॥१॥

आझुनि कां नये तुज माझी दया । काय देवराया पाहातोसि ॥ध्रु.॥

आळवितों जैसें पाडस कुरंगिणी । पीडिलिया वनीं तानभूक ॥२॥

प्रेमरसपान्हा पाजीं माझे आई । धांवें वो विठाईं वोरसोनि ॥३॥

तुका म्हणे माझें कोण हरी दुःख । तुजविण एक पांडुरंगा ॥४॥

१५३६

भक्ति तों कठिण शुळावरील पोळी । निवडे तो बळी विरळा शूर ॥१॥

जेथें पाहें तेथें देखीचा पर्वत । पायाविण भिंत तांतडीची ॥ध्रु.॥

कामावलें तरि पाका ओज घडे । रुचि आणि जोडे श्लाघ्यता हे ॥२॥

तुका म्हणे मना पाहिजे अंकुश । नित्य नवा दिस जागृतीचा ॥३॥

१५३७

पापी म्हणों तरि आठवितों पाय । दोष बळी काय तयाहूनि ॥१॥

ऐशा विचाराचे घालूनि कोंडणी । काय चक्रपाणी निजलेती ॥ध्रु.॥

एकवेळ जेणें पुत्राच्या उद्देशें । घेतल्याचें कैसें नेलें दुःख ॥२॥

तुका म्हणे अहो वैकुंठनायका । चिंता कां सेवका तुमचिया ॥३॥

१५३८

उगविल्या गुंती । ऐशा मागें नेणों किती ॥१॥

ख्यात केली अजामेळें । होतें निघालें दिवाळें ॥ध्रु.॥

मोकलिला प्रायश्चित्ती । कोणी न धरिती हातीं ॥२॥

तुका म्हणे मुक्त वाट । वैकुंठीची घडघडाट ॥३॥

१५३९

सरळीं हीं नामें उच्चारावीं सदा । हरि बा गोविंदा रामकृष्णा ॥१॥

पुण्य पर्वकाळ तीर्थे ही सकळ । कथा सिंधुजळ न्हाऊं येती ॥ध्रु.॥

अवघे चि लाभ बैसलिया घरा । येती भाव धरा एके ठायीं ॥२॥

सेळ्या मेंढ्या गाई सेवा घेती म्हैसी । कामधेनु तैसी नव्हे एक ॥३॥

तुका म्हणे सुखें पाविजे अनंता । हें वर्म जाणतां सुलभ चि ॥४॥

१५४०

पवित्र तो देह वाणी पुण्यवंत । जो वदे अच्युत सर्व काळ ॥१॥

तयाच्या चिंतनें तरतील दोषी । जळतील रासी पातकाच्या ॥ध्रु.॥

देव इच्छी रज चरणींची माती । धांवत चालती मागें मागें ॥२॥

काय त्यां उरलें वेगळें आणीक । वैकुंठनायक जयां कंठीं ॥३॥

तुका म्हणे देवभक्तांचा संगम । तेथें ओघ नाम त्रिवेणीचा ॥४॥

१५४१

पाप ताप दैन्य जाय उठाउठीं । जालिया भेटी हरिदासांची ॥१॥

ऐसें बळ नाहीं आणिकांचे अंगीं । तपें तिर्थे जगीं दानें व्रतें ॥ध्रु.॥

चरणींचे रज वंदी शूळपाणी । नाचती कीर्तनीं त्यांचे माथां ॥२॥

भव तरावया उत्तम हे नाव । भिजों नेंदी पाव हात कांहीं ॥३॥

तुका म्हणे मन जालें समाधान । देखिले चरण वैष्णवांचे ॥४॥

१५४२

येणें बोधें आम्ही असों सर्वकाळ । करूनि निर्मळ हरिकथा ॥१॥

आम्ही भूमीवरी एक देवांचे । निधान हें वाचे सांपडलें ॥ध्रु.॥

तरतील कुळें दोन्ही उभयतां । गातां आइकतां सुखरूप ॥२॥

न चळे हा मंत्र न म्हणों यातीकुळ । न लगे काळ वेळ विचारावी ॥३॥

तुका म्हणे माझा विठ्ठल विसांवा । सांटवीन हांवा हृदयांत ॥४॥

१५४३

बहुतां जन्मींचें संचित । सबळ होय जरि बहुत । तरि चि होय हरिभक्त । कृपावंत मानसीं ॥१॥

म्हणवी म्हणियारा तयांचा । दास आपुल्या दासांचा । अनुसरले वाचा । काया मनें विठ्ठलीं ॥ध्रु.॥

असे भूतदया मानसीं । अवघा देखे हृषीकेशी । जीवें न विसंबे तयासी । मागें मागें हिंडतसे ॥२॥

तुका म्हणे निर्विकार । शरणागतां वज्रपंजर । जे जे अनुसरले नर । तयां जन्म चुकलें ॥३॥

१५४४

तारूं लागलें बंदरीं । चंद्रभागेचिये तिरीं ॥१॥

लुटा लुटा संतजन । अमुप हें रासी धन ॥ध्रु.॥

जाला हरिनामाचा तारा । सीड लागलें फरारा ॥२॥

तुका जवळी हमाल । भार चालवी विठ्ठल ॥३॥

१५४५

आळवीन स्वरें । कैशा मधुरा उत्तरें ॥१॥

यें वो यें वो पांडुरंगे । प्रेमपान्हा मज दें गे ॥ध्रु.॥

पसरूनि चोंची । वचन हें करुणेची ॥२॥

तुका म्हणे बळी । आम्ही लडिवाळें आळीं ॥३॥

१५४६

सकळिकांचें समाधान । नव्हे देखिल्यावांचून ॥१॥

रूप दाखवीं रे आतां । सहजरभुजांच्या मंडिता ॥ध्रु.॥

शंखचक्रपद्मगदा । गरुडासहित ये गोविंदा ॥२॥

तुका म्हणे कान्हा । भूक लागली नयनां ॥३॥

१५४७

पतितपावना । दिनानाथा नारायणा ॥१॥

तुझें रूप माझे मनीं । राहो नाम जपो वाणी ॥ध्रु.॥

ब्रम्हांडनायका । भक्तजनाच्या पाळका ॥२॥

जीवांचिया जीवा । तुका म्हणे देवदेवा ॥३॥

१५४८

करीं हें चि काम । मना जपें राम राम ॥१॥

लागो हा चि छंद । मना गोविंद गोविंद ॥२॥

तुका म्हणे मना । मज भीक द्यावी दीना ॥३॥

१५४९

आपुलिया लाजा । धांवे भक्तांचिया काजा ॥१॥

नाम धरिलें दिनानाथ । सत्य करावया व्रत ॥धृ.॥

आघात निवारी । छाया पीतांबरें करी ॥२॥

उभा कर कटीं । तुका म्हणे याजसाटीं ॥३॥

१५५०

साधावया भक्तिकाज । नाहीं लाज हा धरीत ॥१॥

ऐसियासी शरण जावें । शक्ती जीवें न वंची ॥धृ.॥

भीष्मपण केला खरा । धनुर्धरा रक्षीलें ॥२॥

तुका म्हणे साक्ष हातीं । तो म्यां चित्ती धरियेला ॥३॥

१५५१

धेनु चरे वनांतरीं । चत्ति बाळकापें घरीं ॥१॥

तैसें करीं वो माझे आई । ठाव देऊनि राखें पायीं ॥धृ.॥

न काढितां तळमळी । जिवनाबाहेर मासोळी ॥२॥

तुका म्हणे कुडी । जीवाप्राणांची आवडी ॥३॥

१५५२

हरिजनाची कोणां न घडावी निंदा । साहात गोविंदा नाहीं त्याचें ॥१॥

रूपा येऊनियां धरी अवतार । भक्तां अभयंकर खळां कष्ट ॥धृ.॥

दुर्वास हा छळों आला आंबऋृषी । सुदर्शन त्यासी जाळित फिरे ॥२॥

द्रौपदीच्या क्षोभें कौरवांची शांति । होऊनि श्रीपति साहे केलें ॥३॥

न साहे चि बभ्रु पांडवां पारिखा । धुडाविला सखा बळिभद्र ॥४॥

तुका म्हणे अंगीं राखिली दुर्गंधि । अश्वत्थामा वधी पांडवपुत्रां ॥५॥

१५५३

ज्यासी आवडी हरिनामांची । तो चि एक बहु शुचि ॥१॥

जपतो हरिनामें बीज । तो चि वर्णांमाजी द्विज ॥२॥

तुका म्हणे वर्णा धर्म । अवघें आहे सम ब्रम्ह ॥३॥

१५५४

विठ्ठल हा चित्ती । गोड लागे गातां गीतीं ॥१॥

आम्हां विठ्ठल जीवन । टाळ चिपळिया धन ॥ध्रु.॥

विठ्ठल हे वाणी । अमृत हे संजिवनी ॥२॥

रंगला या रंगें । तुका विठ्ठल सर्वांगें ॥३॥

१५५५

विठ्ठल विठ्ठल मंत्र सोपा । करी पापा निर्मूळ ॥१॥

भाग्यवंता छंद मनीं । कोडें कानीं ऐकती ॥ध्रु.॥

विठ्ठल हें दैवत भोळें । चाड काळें न धरावी ॥२॥

तुका म्हणे भलते याती । विठ्ठल चित्ती ते शुद्ध ॥३॥

१५५६

म्हणे विठ्ठल ब्रम्ह नव्हे । त्याचे बोल नाइकावे ॥१॥

मग तो हो का कोणी एक । आदि करोनि ब्रम्हादिक ॥ध्रु.॥

नाहीं विठ्ठल जया ठावा । तो ही डोळां न पाहावा ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं । त्याची भीड मज कांहीं ॥३॥

१५५७

एक पाहातसां एकांचीं दहनें । सावध त्या गुणें कां रे नव्हा ॥१॥

मारा हाक देवा भय अटाहासें । जंव काळाऐसें जालें नाहीं ॥ध्रु.॥

मरणांची तंव गांठोडी पदरीं । जिणें तो चि वरि माप भरी ॥२॥

तुका म्हणे धींग वाहाती मारग । अंगा आलें मग हालों नेदी ॥३॥

१५५८

संतांसी तों नाहीं सन्मानाची चाड । परि पडे द्वाड अव्हेरितो ॥१॥

म्हणऊनि तया न वजावें ठाया । होतसे घात या दुर्बळाचा ॥ध्रु.॥

भावहीना आड येतसे आशंका । उचितासी चुका घालावया ॥२॥

तुका म्हणे जया संकोच दर्शनें । तया ठाया जाणें अनुचित ॥३॥

१५५९

संसारसंगें परमार्थ जोडे । ऐसें काय घडे जाणतेनो ॥१॥

हेंडग्याच्या आळां अवघीं चिपाडें । काय तेथें गोडें निवडावीं ॥ध्रु.॥

ढेकणाचे बाजे सुखाची कल्पना । मूर्खत्व वचना येऊं पाहे ॥२॥

तुका म्हणे मद्य सांडवी लंगोटी । सांगितला सेटीं विचार त्या ॥३॥

१५६०

जातीचें तें चढे प्रेम । पक्षी स्मरे राम राम ॥१॥

ते काय गुण लागती येरां । कागा पिंजरा शोभेना ॥ध्रु.॥

शिकविलें तें सुजात सोसी । मग तयासी मोल चढे ॥२॥

तुका म्हणे वेषधारी । हिजड्या नारी नव्हती ॥३॥

१५६१

वसनें थिल्लरीं । बेडुक सागरा धिक्कारी ॥१॥

नाहीं देखिला ना ठावा । तोंड पिटी करी हांवा ॥ध्रु.॥

फुगातें काउळें । म्हणे मी राजहंसा आगळें ॥२॥

गजाहूनि खर । म्हणे चांगला मी फार ॥३॥

मुलाम्याचें नाणें । तुका म्हणे नव्हे सोनें ॥४॥

१५६२

मुक्त होता परी बळें जाला बद्ध । घेउनियां छंद माझें माझें ॥१॥

पाप पुण्य अंगीं घेतलें जडून । वर्म नेणे कोण करिता तो ॥२॥

तुका म्हणे वांयां गेलें वांयां विण । जैसा मृगशीण मृगजळीं ॥३॥

१५६३

पंढरीये माझें माहेर साजणी । ओविये कांडणीं गाऊं गीत ॥१॥

राही रखुमाई सत्यभामा माता । पांडुरंग पिता माहियेर ॥ध्रु.॥

उद्धव अक्रूर व्यास आंबऋृषि । भाईं नारदासी गौरवीन ॥२॥

गरुड बंधु लडिवाळ पुंडलीक । यांचें कवतुक वाटे मज ॥३॥

मज बहु गोत संत आणि महंत । नित्य आठवीत ओवियेसी ॥४॥

निवृत्ति ज्ञानदेव सोपान चांगया । जिवलगा माझिया नामदेवा ॥५॥

नागोजन मित्रा नरहरि सोनारा । रोहिदास कबिरा सोईंरिया ॥६॥

परसो भागवता सुरदास सांवता । गाईंन नेणतां सकळांसी ॥७॥

चोखामेळा संत जिवाचे सोइरे । न पडे विसर यांचा घडी ॥८॥

जीवींच्या जीवना एका जनार्दना । पाटका कान्हया मिराबाईं ॥९॥

आणीक हे संत महानुभाव मुनि । सकळां चरणीं जीव माझा ॥१०॥

आनंदें ओविया गाईंन मी त्यांसी । जाती पंढरीसी वारकरी ॥११॥

तुका म्हणे माझा बळिया बापमाय । हरुषें नांदों सये घराचारी ॥१२॥

१५६४

पोट लागलें पाठीशीं । हिंडवितें देशोदेशीं ॥१॥

पोटाभेणें जिकडे जावें । तिकडे पोट येतें सवें ॥ध्रु.॥

जप तप अनुष्ठान । पोटासाटीं जाले दीन ॥२॥

पोटें सांडियेली चवी । नीचापुढें तें नाचवी ॥३॥

पोट काशियानें भरे । तुका म्हणे झुरझुरूं मरे ॥४॥

आरत्या ॥ १३ ॥

१५६५

जगदेश जगदेश तुज म्हणती । परि या जनामाजी असशील युक्ति ।

पुण्यपापविरहित सकळां अधिपति । दृष्टा परि नळणी अलिप्त गति ॥१॥

जय देव जय देव जय पंढरिनाथा । श्रीपंढरिनाथा । नुरे पाप विठ्ठल म्हणतां सर्वथा ॥ध्रु.॥

आगम निगम तुज नेणती कोणी । परि तूं भाव भक्ति जवळी च दोन्ही ।

नेणतां विधियुक्त राते पूजेनी । न माये ब्रम्हांडीं संपुष्टशयनीं ॥२॥

असुरां काळ भासे विक्राळ पुढें । पसरी मुखएक चावितो धुडें ।

भक्ता शरणागता चाले तो पुढें । दावी वाट जाऊ नेदी वांकडें ॥३॥

एकाएकीं बहु विस्तरला सुखें । खेळे त्याची लीळा तो चि कवतुकें।

तेथें नरनारी कवण बाळकें । काय पापपुण्य कवण सुखदुःखें ॥४॥

सकळा वर्मां तूं चि जाणशी एक । बद्ध मोक्ष प्राप्त आणि सुखदुःख।

जाणों म्हणतां तुज टकलीं बहुतेकें । तुका म्हणे शरण आलों मज राखें ॥५॥

१५६६

दैत्यभारें पीडिली पृथुवी बाळा । म्हणोनि तूज येणें जालें गोपाळा ।

भक्तिप्रतिपाळक उत्सव सोहळा । मंगळें तुज गाती आबळ बाळा ॥१॥

जय देव जय देव जय गरुडध्वजा । श्रीगरुडध्वजा । आरती ओवाळूं तुज भक्तीकाजा ॥ध्रु.॥

गुण रूप नाम नाहीं जयासी । चिंतितां तैसा चि होसी तयांसी ।

मत्स्य कूर्म वराह नरसिंह जालासी । असुरां काळ मुणि ठाके ध्यानासी ॥२॥

सहजर रूपें नाम सांवळा ना गोरा । श्रुति नेती म्हणती तुज विश्वंभरा ।

जीवनां जीवन तूं चि होसी दातारा । न कळे पार ब्रम्हादिकां सुरवरां ॥३॥

संतां महंतां घरीं म्हणवी म्हणियारा । शंखचक्रगदाआयुधांचा भारा ।

सुदर्शन घरटी फिरे अवश्वरा । सकुमार ना स्थूळ होसी गोजिरा ॥४॥

भावेंविण तुझें न घडे पूजन । सकळ ही गंगा जाल्या तुजपासून ।

उत्पत्ति प्रळय तू चि करिसी पाळण । धरूनि राहिला तुका निश्चयीं चरण ॥५॥

१५६७

काय तुझा महिमा वर्णू मी किती । नामें मात्रे भवपाश तुटती ।

पाहातां पाउले हे विष्णुमूर्ती । कोटिकुळां सहित जे उद्धरती ॥१॥

जय देव जय देव जय पंढरिराया । श्रीपंढरिराया। करुनियां कुरवंडी । सांडीन काया ॥ध्रु.॥

मंगळआरतीचा थोर महिमा । आणीक द्यावया नाहीं उपमा ।

श्रीमुखासहित देखे जो कर्मा । पासुन सुटे जैसा रवि नासी तमा ॥२॥

धन्य व्रतकाळ हे एकादशी । जागरण उपवास घडे जयांसी ।

विष्णूचें पूजन एकाभावेंसी । नित्यमुक्त पूज्य तिहीं लोकांसी ॥३॥

न वजे वांयां काळ जे तुज ध्याती । असे तुझा वास तयांच्या चित्ती ।

धालें सुखें सदा प्रेमें डुल्लती । तीर्थे मळिन वास तयांचा वाहाती ॥४॥

देव भक्त तूं चि जालासी दोन्ही । वाढावया सुख भक्ति हे जनीं ।

जड जीवां उद्धार होय लागोनि । शरण तुका वंदी पाउलें दोन्ही ॥५॥

१५६८

कंसरायें गर्भ वधियेले सात । म्हणोनि गोकुळासी आले अनंत ।

घ्यावया अवतार जालें हें चि निमित्य । असुर संहारूनि तारावे भक्त ॥१॥

जय देव जय देव जय विश्वरूपा । श्रीविश्वरूपा । ओवाळीन तुज देहदीपें बापा ॥ध्रु.॥

स्थूळरूप होऊनि धरितसे सानें । जैसा भाव तैसा तयांकारणें ।

दैत्यांसी भासला सिहीं गजान । काळासी महाकाळ यशोदेसी तान्हें ॥२॥

अनंत वर्णी कोणा न कळे चि पार । सगुण कीं निर्गुण हा ही निर्धार ।

पांगलीं साईं अठरा करितां वेव्हार । तो वळितसे गौळियांचें खिल्लार ॥३॥

तेहतिस कोटि तिहीं देवांसी श्रेष्ठ । पाउलें पाताळीं नेणती स्वर्ग मुगुट ।

गिळिलीं चौदा भूवनें तरि न भरे चि पोट । तो खाउन धाला गोपाळाचें उच्छिष्ट ॥४॥

महिमा वर्णू तरि पांगलिया श्रुति । सिणला शेष चिरल्या जिव्हा करितां स्तुती ।

भावेंविण कांहीं न चले चि युक्ति । राखें शरण तुकयाबंधु करी विनंती ॥५॥

१५६९

परमानंदा परमपुरुषोत्तमरामा । अच्युता अनंता हरि मेघश्यामा ।

अविनाशा अलक्षा परता परब्रम्हा । अकळकळा कमळापती न कळे महिमा ॥१॥

जय देव जय देव जया जी श्रीपती । मंगळशुभदायका करीन आरती ॥ध्रु.॥

गोविंदा गोपाळा गोकुळरक्षणा । गिरिधरकर भवसागरतारक दधिमथना ।

मधुसूदन मुनिजीवन धरणीश्रमहरणा । दीनवत्सळ सकळां मूळ जय जयनिधाना ॥२॥

विश्वंभरा सर्वेश्वर जगदाधारा । चक्रधर करुणाकर पावन गजेंद्रा ।

सुखसागर गुणआगर मुगुटमणी शूरा । कल्याणकैवल्यमूर्ति मनोहरा ॥३॥

गरुडासना शेषशयना नरहरी । नारायणा ध्याना सुरहरवरगौरी ।

नंदा नंदनवंदन त्रिभुवनांभीतरी । अनंतनामीं ठसा अवतारांवरी ॥४॥

सगुणनिर्गुणसाक्ष श्रीमंत संतां । भगवाना भगवंता कालकृदांता ।

उत्पत्तिपाळणपासुन संहारणसत्ता । शरण तुकयाबंधु तारीं रिति बहुतां ॥५॥

१५७०

पंढरि पुण्यभूमी भीमा दिक्षणावाहिनी । तीर्थ हें चंद्रभागा महा पातकां धुनी ।

उतरलें वैकुंठमहासुख मेदिनी ॥१॥

जय देवा पांडुरंगा जय अनाथनाथा । आरती ओंवाळीन तुम्हां लक्ष्मीकांता ॥ध्रु.॥

नित्य नवा सोहळा हो महावाद्यां गजर । सन्मुख गरुड पारीं उभा जोडुनि कर ।

मंडितचतुर्भुजा कटीं मिरवती कर ॥२॥

हरिनाम कीर्तन हो आनंद महाद्वारीं । नाचती प्रेमसुखें नर तेथिंच्या नारी ।

जीवन्मुक्त लोक नित्य पाहाती हरी ॥३॥

आषाढी कार्तिकी हो गरुडटकयां भार । गर्जती नाम घोष महावैष्णववीर ।

पापासी रीग नाहीं असुर कांपती सुर ॥४॥

हें सुख पुंडलिकें कसें आणिलें बापें । निर्गुण साकारले आम्हांलागिं हें सोपें ।

म्हणोनि चरण धरोनि तुका राहिला सुखें ॥५॥

१५७१

अवतार गोकुळीं हो जन तारावयासी । लावण्यरूपडें हे तेजपुंजाळरासी ।

उगवतां कोटि बिंबें रवि लोपले शशी । उत्साव सुरवरां मही थोर मानसीं ॥१॥

जय देवा कृष्णनाथा जय रखुमाईंकांता । आरती ओंवाळीन तुम्हां देवकीसुता ।

जय देवा कृष्णनाथा ॥ध्रु.॥

वसुदेवदेवकीची बंद फोडुनी शाळ । होउनि विश्वजनिता तया पोटिंचा बाळ ।

दैत्य हे त्रासियेले समूळ कंसासी काळ । राजया उग्रसेना केला मथुरापाळ ॥२॥

राखतां गोधनें हो इंद्र कोपला वरि । मेघ जो कडाडिला शिळा वर्षतां धारीं ।

राखिलें गोकुळ हें नखीं धरिला गिरी । निर्भय लोकपाळ अवतरले हरी ॥३॥

कौतुक पाहावया माव ब्रम्ह्यानें केली । वत्सें चोरोनियां सत्यलोकासि नेलीं ।

गोपाळ गाईंवत्सें दोहीं ठायीं राखीलीं । सुखाचा प्रेमसिंधु अनाथांची माउली ॥४॥

तारिलें भक्तजना दैत्य निर्दाळूनि । पांडवां साहकारी आडल्यां निर्वाणी ।

गुण मी काय वर्णूं मति केवढी वाणी । विनवितो दास तुका ठाव देई चरणीं ॥५॥

१५७२

सुंदर अंगकांती मुखें भाळ सुरेख । बाणली उटी अंगीं टिळा साजिरी रेख ।

मस्तकीं मुगुट कानीं कुंडलां तेज फांके । आरक्त दंत हिरे कैसे शोभले निके ॥१॥

जय देवा चुतर्भुजा जया लावण्यतेजा । आरती ओवाळीन भवतारिया हा वोजा । जय. ॥ध्रु.॥

उदार जुंझार हा जया वाणिती श्रुति । परतल्या नेति म्हणती तयां न कळे गति ।

भाट हा चतुर्मुखें अनुवाद करिती । पांगलीं साही अठरा रूप न गति ॥२॥

ऐकोनि रूप ऐसें तुजलागीं धुंडिती । बोडके नग्न एक निराहार ईति ।

साधनें योग नाना तपें दारुण किती । सांडिलें सुख दिली संसारा शांती ॥३॥

भरूनि माजी लोकां तिहीं नांदसि एक । कामिनी मनमोहना रूप नाम अनेक ।

नासति नाममात्रें भवपातकें शोक । पाउलें वंदिताती सिद्ध आणि साधक ॥४॥

उपमा द्यावयासी दुजें काय हें तुज । तत्वासि तत्वसार मूळ जालासी बीज ।

खेळसि बाळलीळा अवतार सहज । विनवितो दास तुका कर जोडोनि तुज ॥५॥

१५७३

सकुमार मुखकमळ निजसारनिर्मळ । सावळी सुनीळ तनु भ्रमरांग कुरळ ।

झळकति दिव्य तेजें दंत माज पातळ । मिरवलिं मयोरपत्रें मुगुट कुंडलें माळ ॥१॥

जय देवा जगदीश्वरा । धन्य रखुमाईवरा । आरती करीन काया । ओंवाळिन सुंदरा । जय. ॥ध्रु.॥

गोजिरें ठाणमाण भुजा मंडित चारी । शोभति शंखचक्रगदापद्म मोहरी ।

हृदयीं ब्रम्हपद बाणलें शृंगारीं । गर्जति चरणीं वांकी कंठ कोकळिास्वरीं ॥२॥

घवघवित उटी अंगीं बावन चंदनांची । लल्हाट कस्तुरिचा कास पितांबरीची ।

कटिसूत्र वरि साजिरें प्रभा वर मोतियांची । संगीत सकळ मुद्रा पाउलें कुंकुमाचीं ॥३॥

सौभाग्यसुख सागर गुणलावण्यखाणी । लाघवी दीनवत्सळ विश्व लाविलें ध्यानीं ।

आश्चर्य देव करिती ॠषि राहिले मुनि । धन्य ते प्रसवली ऐसिया नंदपत्नी ॥४॥

वर्णितां ध्यान महिमा श्रुति राहिल्या नेति । रविकोटि चंद्र तारा प्रकाशा न तुळती ।

उदार सुर गंभीर पूर्ण आनंदमूर्ति । तुकयाबंधु म्हणे स्तवूं मी काय किती ॥५॥

१५७४

महा जी महादेवा महाकाळमर्दना । मांडियेलें उग्रतप महादीप्त दारुणा ।

परिधान व्याघ्रांबर चिदाभस्मलेपना । स्मशान क्रीडास्थळ तुम्हा जी त्रिनयना ॥१॥

जय देवा हरेश्वरा जय पार्वतीवरा । आरती ओंवाळिन कैवल्यदातारा । जय. ॥ध्रु.॥

रुद्र हें नाम तुम्हां उग्र संहारासी । शंकर शिव भोळा उदार सर्वस्वीं ।

उदक बेलपत्र टाळी वाहिल्या देसी । आपुलें पद दासां ठाव देई कैलासीं ॥२॥

त्रैलोक्यव्यापका हो जन आणि विजन । विराटस्वरूप हें तुझें साजिरें ध्यान ।

करितो वेद स्तुती कीर्ती मुखें आपण । जाणतां नेणवे हो तुमचें महिमान ॥३॥

बोलतां नाम महिमा असे आश्चर्य जगीं । उपदेश केल्यानंतरें पापें पळती वेगीं ।

हरहर वाणी गर्जे प्रेम संचरे अंगीं । राहिलि दृष्टी चरणीं रंग मीनला रंगीं ॥४॥

पुजूनि लिंग उभा तुका जोडोनी हात । करिती विज्ञापना परिसावी हे मात ।

अखंड राहूं द्यावें माझें चरणीं चत्ति । घातले साष्टांग मागे मस्तकीं हात ॥५॥

१५७५

अवतारनामभेद गणा आदि अगाद । जयासि पार नाहीं पुढें खुंटला वाद ।

एक चि दंत शोभे मुख विक्राळ दोंद । ब्रम्हांडामाजि दावी अनंत हे छंद ॥१॥

जय जया गणपती ओंवाळित आरती । साजिर्या सरळ भुजा फरशकमळ शोभती ॥धृ.॥

हे मही ठेंगणी हो तुज नृत्यनायका । भोंवरि फेर देतां असुर मदिले एकां ।

घातले तोडरीं हो भक्तजनपाळका । सहस्र नाम तुज भक्तिमुक्तिदायका ॥२॥

सुंदर शोभला हो रूपें लोपलीं तेजें । उपमा काय देऊं असे आणिक दुजें ।

रविशशितारागणें जयामाजी सहजें । उदरी सामावलीं जया ब्रम्हांडबीजें ॥३॥

वर्णिता शेष लीळा तया भागलीं मुखें । पांगुळले वेद चारी कैसे राहिले सुखें ।

अवतार जन्मला हो लिंगनाभी या मुखें । अमूर्त मूर्तिमंत होय भक्तीच्या सुखें ॥४॥

विश्व हें रूप तुझें हस्त पाद मुखडें । ऐसा चि भाव देई तया नाचतां पुढें ।

धूप दीप पंचारति ओंवाळिन निवाडें । राखें या शरणागता तुका खेळतां लाडें ॥५॥

१५७६

कनकाच्या परियेळीं उजळूनि आरती । रत्नदीपशोभा कैशा पाजळल्या ज्योती ॥१॥

ओंवाळूं गे माये सबाह्य साजिरा । राहिरखुमाईंसत्यभामेच्या वरा ॥धृ.॥

मंडितचतुर्भुज दिव्य कानीं कुंडलें । श्रीमुखाची शोभा पाहातां तेज फांकलें ॥२॥

वैजयंती माळ गळां शोभे श्रीमंत । शंखचक्रगदापद्म आयुधें शोभत ॥३॥

सांवळा सकुमार जैसा कर्दळीगाभा । चरणीचीं नेपुरें वांकी गर्जती नभा ॥४॥

ओंवाळितां मन हें उभें ठाकलें ठायीं । समदृष्टि समाधि तुकया लागली पायीं ॥५॥

१५७७

भक्तीचिया पोटीं बोध कांकडा ज्योती । पंचप्राण जीवें भावें ओंवाळूं आरती ॥१॥

ओंवाळू आरती माझ्या पंढरीनाथा । दोन्ही कर जोडोनि चरणीं ठेवीन माथा ॥धृ.॥

काय महिमा वर्णू आतां सांगणें तें किती । कोटि ब्रम्हहत्या मुख पाहतां जाती ॥२॥

राही रखुमाई दोही दों बाही । मयूर पिच्छचामरें ढाळिति ठायीं ठायीं ॥३॥

तुका म्हणे दीप घेऊनि उन्मनति शोभा । विटेवरी उभा दिसे लावण्यगाभा ॥४॥

१५७८

धन्य दिवस आजि दरुषण संतांचें । नांदे तया घरीं दैवत पंढरीचें ॥१॥

धन्य पुण्य रूप कैसा जालें संसार । देव आणि भक्त दुजा नाहीं विचार ॥धृ.॥

धन्य पूर्व पुण्य वोडवलें निरुतें । संतांचें दर्शन जालें भाग्यें बहुतें ॥२॥

तुका म्हणे धन्य आम्हां जोडली जोडी । संतांचे चरण आतां जीवें न सोडीं ॥३॥

१५७९

गाऊं वाणूं तुज विठो तुझा करूं अनुवाद । जिकडे पाहें तिकडे सर्वमय गोविंद ॥१॥

आनंद रे विठोबा जाला माझे मनीं । देखिले लोचनीं विटेसहित पाउले ॥ध्रु.॥

न करीं तपसाधनें रे मुक्तीचे सायास । हा चि जन्मोजन्मी गोड भक्तीचा रस ॥२॥

तुका म्हणे आम्हां प्रेमा उणें तें काईं । पंढरीचा राणा सांटविला हृदयीं ॥३॥

१५८०

मागणें तें एक तुजप्रति आहे । देशी तरि पाहें पांडुरंगा ॥१॥

या संतांसी निरवीं हें मज देई । आणिक दुजें काहीं न मगें तुज ॥२॥

तुका म्हणे आतां उदार होई । मज ठेवीं पायीं संतांचिया ॥३॥

स्वामींनीं काया ब्रम्ह केली ते अभंग ॥ २४ ॥

१५८१

शोधितां चि नये । म्हणोनि वोळगतों पाये ॥१॥

आतां दिसों नये जना । ऐसें करा नारायणा ॥ध्रु.॥

परतोनि मन । गेलें ठायीं चि मुरोन ॥२॥

विसरला तुका । बोलों चालों जाला मुका ॥३॥

१५८२

रज्जुसर्पाकार । भासयेलें जगडंबर ॥१॥

म्हणोनि आठवती पाय । घेतों आलाय बलाय ॥ध्रु.॥

द्रुश द्रुमाकार लाणी । केलों सर्व सासी धणी ॥२॥

तुकीं तुकला तुका । विश्वीं भरोनि उरला लोकां ॥३॥

१५८३

म्हणवितों दास । परि मी असें उदास ॥१॥

हा चि निश्चय माझा । परि मी निश्चयाहुनि दुजा ॥ध्रु.॥

सरतें कर्तुत्व माझ्यानें । परि मी त्याही हून भिन्न ॥२॥

तुका तुकासी तुकला । तुका तुकाहुनि निराळा ॥१॥

१५८४

घोंटवीन लाळ ब्रम्हज्ञान्या हातीं । मुक्तां आत्मस्थिती सांडवीन ॥१॥

ब्रम्हभूत होते काया च कीर्तनीं । भाग्य तरी ॠणी देवा ऐसा ॥ध्रु.॥

तीर्थ भ्रमकासी आणीन आळस । कडु स्वर्गवास करिन भोग ॥२॥

सांडवीन तपोनिधा अभिमान । यज्ञा आणि दान लाजवीन ॥३॥

भक्तिभाग्यप्रेमा साधीन पुरुषार्थ । ब्रम्हींचा जो अर्थ निजठेवा ॥४॥

धन्य म्हणवीन येहे लोकीं लोकां । भाग्य आम्हीं तुका देखियेला ॥५॥

१५८५

संसाराचे अंगीं अवघीं च वेसनें । आम्ही या कीर्तनें शुद्ध जालों ॥१॥

आतां हें सोंवळें जालें त्रिभुवन । विषम धोऊन सांडियेलें ॥ध्रु.॥

ब्रम्हपुरीं वास करणें अखंड । न देखिजे तोंड विटाळाचें ॥२॥

तुका म्हणे आम्हां एकांताचा वास । ब्रम्हीं ब्रम्हरस सेवूं सदा ॥३॥

१५८६

तुम्ही सनकादिक संत । म्हणवितां कृपावंत ॥१॥

एवढा करा उपकार । देवा सांगा नमस्कार ॥ध्रु.॥

भाकूनि करुणा । विनवा वैकुंठींचा राणा ॥२॥

तुका म्हणे मज आठवा । मुळ लवकरी पाठवा ॥३॥

१५८७

आपुल्या माहेरा जाईन मी आतां । निरोप या संतां हातीं आला ॥१॥

सुख दुःख माझें ऐकिलें कानीं । कळवळा मनीं करुणेचा ॥ध्रु.॥

करुनी सिद्ध मूळ साउलें भातुकें । येती दिसें एकें न्यावयासी ॥२॥

त्या चि पंथें माझें लागलेंसे चत्ति । वाट पाहें नित्य माहेराची ॥३॥

तुका म्हणे आतां येतील न्यावया । अंगें आपुलिया मायबाप ॥४॥

१५८८

चिन्हें उमटताती अंगीं । शकुना जोगीं उत्तम ॥१॥

आठवला बापमाय । येइल काय मूळ नेणों ॥ध्रु.॥

उत्कंठित जालें मन । ते चि खुण तेथींचि ॥२॥

तुका म्हणे काम वारीं । आळस घरीं करमेना ॥३॥

१५८९

आरोनियां पाहे वाट । कटकट सोसेना ॥१॥

आलियांस पुसें मात । तेथें चत्ति लागलें ॥ध्रु.॥

दळीं कांडीं लोकांऐसें । परि मी नसें ते ठायीं ॥२॥

तुका म्हणे येथें पिसें । तेथें तैसें असेल ॥३॥

१५९०

येथीलिया अनुभवें । कळों जीवें हें येतसे ॥१॥

दोहीं ठायीं एक जीव । माझी कींव त्या अंगीं ॥ध्रु.॥

भूक भुके चि खाउनि धाय । नाहीं हाय अन्नाची ॥२॥

तुका म्हणे सुख जालें । अंतर धालें त्यागुणें ॥३॥

१५९१

पैल आले हरि । शंख चक्र शोभे करीं ॥१॥

गरुड येतो फडत्कारें । ना भी ना भी म्हणे त्वरे ॥ध्रु.॥

मुगुटकुंडलांच्या दीप्ति । तेजें लोपला गभस्ति ॥२॥

मेघश्यामवर्ण हरि । मूर्ति डोळस साजिरी ॥३॥

चुतर्भुज वैजयंती । गळां माळ हे रुळती ॥४॥

पीतांबर झळके कैसा । उजळल्या दाही दिशा ॥५॥

तुका जालासे संतुष्ट । घरा आलें वैकुंठपीठ ॥६॥

१५९२

शंखचक्रगदापद्म । पैल आला पुरुषोत्तम ॥१॥

ना भी ना भी भक्तराया । वेगीं पावलों सखया ॥ध्रु.॥

दुरूनि येतां दिसे दृष्टी । धाकें दोष पळती सृष्टी ॥२॥

तुका देखोनि एकला । वैकुंठींहूनि हरि आला ॥३॥

१५९३

पैल दिसतील भार । दिंडी पताका अपार ॥१॥

आला पंढरीचा राणा । दिसतील त्याच्या खुणा ।

सुख वाटे मना । डोळे बाह्या स्फुरती ॥ध्रु.॥

उठिले गजर नामाचे । दळभार वैष्णवांचे ॥२॥

तुका करी रिता ठाव । त्यांसी बैसावया वाव ॥३॥

१५९४

चला जाऊं रे सामोरे । पुढें भेटों विठ्ठल धुरे ॥१॥

तुका आनंदला मनीं । कैसा जातो लोटांगणीं ।

फेडावया धणी । प्रेमसुखाची आजि ॥ध्रु.॥

पुढें आले कृपावंत । मायबाप साधुसंत ॥२॥

आळंगिला बाहीं । ठेविला विठोबाचे पायीं ॥३॥

१५९५

पाहुणे घरासी । आजि आले हृषीकेशी ॥१॥

काय करूं उपचार । कोंप मोडकी जर्जर ।

कण्या दरदर । पाण्यामाजी रांधिल्या ॥ध्रु.॥

घरीं मोडकिया बाजा । वरि वाकळांच्या शेजा ॥२॥

मुखशुद्धि तुळसी दळ । तुका म्हणे मी दुर्बळ ॥३॥

१५९६

संतीं केला अंगीकार । त्यासी अभिमान थोर ॥१॥

कांहीं ठेविलें चरणीं । घेतीं तें चि पुरवूनि ।

तुका पायवणी । घेऊनियां निराळा ॥ध्रु.॥

नसतां कांहीं संचित । भेटी जाली अवचित ॥२॥

देव मिळोनियां भक्त । तुका केलासे सनाथ ॥३॥

१५९७

अवघियांच्या आलों मुळें । एका वेळे न्यावया ॥१॥

सिद्ध व्हावें सिद्ध व्हावें । आधीं ठावें करितों ॥ध्रु.॥

जोंवरि ते घटिका दुरी । आहे उरी तो काळ ॥२॥

मंगळाचे वेळे उभे । असों शोभे सावध ॥३॥

अवघियांचा योग घडे । तरी जोडे श्लाघ्यता ॥४॥

तुका म्हणे पाहें वाट । बहु आट करूनि ॥५॥

१५९८

सकळ ही माझी बोळवण करा । परतोनि घरा जावें तुम्हीं ॥१॥

कर्मधर्में तुम्हां असावें कल्याण । घ्या माझें वचन आशीर्वाद ॥ध्रु.॥

वाढवूनि दिलों एकाचिये हातीं । सकळ निश्चिंती जाली तेथें ॥२॥

आतां मज जाणें प्राणेश्वरासवें । माझिया भावें अनुसरलों ॥३॥

वाढवितां लोभ होईल उसीर । अवघींच स्थिर करा ठायीं ॥४॥

धर्म अर्थ काम जाला एके ठायीं । मेळविला जिंहीं हाता हात ॥५॥

तुका म्हणे आतां जाली हे चि भेटी । उरल्या त्या गोष्टी बोलावया ॥६॥

१५९९

बोलिलों तें आतां पाळावें वचन । ऐसें पुण्य कोण माझे गांठी ॥१॥

जातों आतां आज्ञा घेऊनियां स्वामी । काळक्षेप आम्ही करूं कोठें ॥ध्रु.॥

न घडे यावरि न धरवे धीर । पीडतां राष्ट्र देखोनि जग ॥२॥

तुका म्हणे तुम्ही दिसे मोकलिलें । काय आतां आलें जीवित्वाचें ॥३॥

१६००

करावें तें काम । उगाच वाढवावा श्रम ॥१॥

अवघें एकमय । राज्य बोलों चालों नये ॥ध्रु.॥

दुजयाची सत्ता । न चलेसी जाली आतां ॥२॥

आतां नाहीं तुका । पुन्हा हारपला लोकां ॥३॥

१६०१

आम्ही जातों तुम्ही कृपा असों द्यावी । सकळा सांगावी विनंती माझी ॥१॥

वाडवेळ जाला उभा पांडुरंग । वैकुंठा श्रीरंग बोलावितो ॥२॥

अंतकाळीं विठो आम्हांसी पावला । कुडीसहित जाला गुप्त तुका ॥३॥

१६०२

तुका उतरला तुकीं । नवल जालें तिहीं लोकीं ॥१॥

नित्य करितों कीर्तन । हें चि माझें अनुष्ठान ॥ध्रु.॥

तुका बैसला विमानीं । संत पाहाती लोचनीं ॥२॥

देव भावाचा भुकेला । तुका वैकुंठासी नेला ॥३॥

१६०३

न देखिजे ऐसें केलें । या विठ्ठलें दुःखासी ॥१॥

कृपेचिये सिंव्हासनीं । अधिष्ठानीं बैसविलें ॥ध्रु.॥

वाजता तो नलगे वारा । क्षीरसागरा शयनीं ॥२॥

तुका म्हणें अवघें ठायीं । मज पायीं राखिलें ॥३॥

१६०४

वाराणसीपयपत असों सुखरूप । सांगावा निरोप संतांसी हा ॥१॥

येथूनियां आम्हां जाणें निजधामा । सवें असे आम्हां गरुड हा ॥२॥

कृपा असों द्यावी मज दीनावरी । जातोंसों माहेरी तुका म्हणे ॥३॥

शखे १५७१ एकाहत्तरीं विरोधनामसंवत्सरीं फालगुनवद्य

द्वितीया सोमवासरीं प्रथमप्रहरीं तुकोबा गुप्त जाले ॥१॥

१६०५

जाती पंढरीस । म्हणे जाईंन तयांस ॥१॥

तया आहे संवसार । ऐसें बोले तो माहार ॥ध्रु.॥

असो नसो भाव । जो हा देखे पंढरिराव ॥२॥

चंद्रभागे न्हाती । तुका म्हणे भलते याती ॥३॥

१६०६

धरियेलीं सोंगें । येणें अवघीं पांडुरंगें ॥१॥

तें हें ब्रम्ह विटेवरी । उभें चंद्रभागे तिरीं ॥ध्रु.॥

अंतर व्यापी बाहे । धांडोळितां कोठें नोहे ॥२॥

योगयागतपें । ज्याकारणें दानजपें ॥३॥

दिले नेदी जति । भोग सकळ ज्या होती ॥४॥

अवघी लीळा पाहे । तुका म्हणे दासां साहे ॥५॥

१६०७

ज्याचे गर्जतां पवाडे । कळिकाळ पायां पडे ॥१॥

तो हा पंढरीचा राणा । पुसा सा चौं अठरा जणां ॥ध्रु.॥

चिंतितां जयासी । भुक्तिमुक्ति कामारी दासी ॥२॥

वैकुंठासी जावें । तुका म्हणे ज्याच्या नांवें ॥३॥

१६०८

ज्याचे गर्जतां पवाडे । श्रुतिशास्त्रां मौन्य पडे ॥१॥

तेथें माझी वाचा किती । पुरे करावया स्तुती ॥ध्रु.॥

सिणलें सहजर तोंडें । शेषाफणी ऐसें धेंडें ॥२॥

तुका म्हणे मही । पत्र सिंधु न पुरे शाही ॥३॥

१६०९

देव राखे तया मारील कोण । न मोडे कांटा हिंडतां वन ॥१॥

न जळे न बुडे नव्हे कांहीं । विष तें ही अमृत पाहीं ॥ध्रु.॥

न चुके वाट न पडे फंदीं । नव्हे कधीं कधीं यमबाधा ॥२॥

तुका म्हणे नारायण । येता गोर्   या वारी वाण ॥३॥

१६१०

कोठे गुंतलासी द्वारकेच्या राया । वेळ कां सखया लावियेला ॥१॥

दिनानाथ ब्रीद सांभाळीं आपुले । नको पाहों केलें पापपुण्य ॥ध्रु.॥

पतितपावन ब्रीदें चराचर । पातकी अपार उद्धरिले ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे द्रौपदीचा धांवा । केला तैसा मला पावें आतां ॥३॥

१६११

कोठें गुंतलासी कोणांच्या धांवया । आली देवराया निद्रा तुज ॥१॥

कोठें गुंतलासी भक्तिप्रेमसुखें । न सुटेती मुखें गोपिकांचीं ॥ध्रु.॥

काय पडिलें तुज कोणाचें संकट । दुरी पंथ वाट न चालवे ॥२॥

काय माझे तुज गुण दोष दिसती । म्हणोनि श्रीपती कोपलासी ॥३॥

काय जालें सांग माझिया कपाळा । उरला जीव डोळां तुका म्हणे ॥४॥

१६१२

परस्त्रीतें म्हणतां माता । चत्ति लाजवितें चित्ती ॥१॥

काय बोलोनियां तोंडें । मनामाजी कानकोंडें ॥ध्रु.॥

धर्मधारष्टिगोष्टी सांगे । उष्ट्या हाते नुडवी काग ॥२॥

जें जें कर्म वसे अंगीं । तें तें आठवे प्रसंगीं ॥३॥

बोले तैसा चाले । तुका म्हणे तो अमोल ॥४॥

१६१३

असत्य वचन होतां सर्व जोडी । जरी लग्नघडी परउपकार ॥१॥

जाईल पतना यासि संदेह नाहीं । साक्ष आहे कांहीं सांगतों ते ॥ध्रु.॥

वदविलें मुखें नारायणें धर्मा । अंगुष्ठ त्या कर्मासाटीं गेला ॥२॥

तुका म्हणे आतां सांभळा रे पुढें । अंतरिंचे कुडें देइल दुःख ॥३॥

१६१४

जळों त्याचें तोंड । ऐसी कां ते व्याली रांड ॥१॥

सदा भोवयासी गांठी । क्रोध धडधडीत पोटीं ॥ध्रु.॥

फोडिली गोंवरी । ऐसी दिसे तोंडावरी ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं । चित्ती समाधान कांहीं ॥३॥

१६१५

तोंडें खाये फार । पादे बोचा करी मार ॥१॥

एक ऐसे ते शाहाणे । आपुले अधीन तें नेणें ॥ध्रु.॥

कुले घालूनि उघडे । रागें पाहे लोकांकडे ॥२॥

खेळे जुतकर्म । मग बोंबली जुलूम ॥३॥

निजतां आला मोहो । वीतां म्हणे मेला गोहो ॥४॥

तुका म्हणे त्यांनीं । मनुष्यपणा केली हानी ॥५॥

१६१६

पतिव्रता नेणे आणिकांची स्तुती । सर्वभावें पति ध्यानीं मनीं ॥१॥

तैसें माझें मन एकविध जालें । नावडे विठ्ठलेंविण दुजें ॥ध्रु.॥

सूर्यविकासिनी नेघे चंद्रकळा । गाय ते कोकिळावसंतेंसी ॥२॥

तुका म्हणे बाळ मातेपुढें नाचे । बोल आणिकांचे नावडती ॥३॥

१६१७

पंडित म्हणतां थोर सुख । परि तो पाहातां अवघा मूर्ख ॥१॥

काय करावें घोकिलें । वेदपठण वांयां गेलें ॥ध्रु.॥

वेदीं सांगितलें तें न करी । सम ब्रम्ह नेणे दुराचारी ॥२॥

तुका देखे जीवीं शिव । हा तेथींचा अनुभव ॥३॥

१६१८

पंडित तो चि एक भला । नित्य भजे जो विठ्ठला ॥१॥

अवघें सम ब्रम्ह पाहे । सर्वां भूतीं विठ्ठल आहे ॥ध्रु.॥

रिता नाहीं कोणी ठाव । सर्वां भूतीं वासुदेव ॥२॥

तुका म्हणे तो चि दास । त्यां देखिल्या जाती दोष ॥३॥

१६१९

ऐका पंडितजन । तुमचे वंदितों चरण ॥१॥

नका करूं नरस्तुति । माझी परिसा हे विनंती ॥ध्रु.॥

अन्न आच्छादन । हें तों प्रारब्धा अधीन ॥२॥

तुका म्हणे वाणी । सुखें वेचा नारायणीं ॥३॥

१६२०

विठ्ठल टाळ विठ्ठल दिंडी । विठ्ठल तोंडीं उच्चारा ॥१॥

विठ्ठल अवघ्या भांडवला । विठ्ठल बोला विठ्ठल ॥ध्रु.॥

विठ्ठल नाद विठ्ठल भेद । विठ्ठल छंद विठ्ठल ॥२॥

विठ्ठल सुखा विठ्ठल दुःखा । तुकया मुखा विठ्ठल ॥३॥

१६२१

काय तुझें वेचे मज भेटी देतां । वचन बोलतां एक दोन ॥१॥

काय तुझें रूप घेतों मी चोरोनि । त्या भेणें लपोनि राहिलासी ॥ध्रु.॥

काय तुझें आम्हां करावें वैकुंठ । भेवों नको भेट आतां मज ॥२॥

तुका म्हणे तुझी नलगे दसोडी । परि आहे आवडी दर्शनाची ॥३॥

१६२२

संतनिंदा ज्याचे घरीं । नव्हे घर ते यमपुरी ॥१॥

त्याच्या पापा नाहीं जोडा । संगें जना होय पीडा ॥ध्रु.॥

संतनिंदा आवडे ज्यासी । तो जिता चि नर्कवासी ॥२॥

तुका म्हणे तो नष्ट । जाणा गाढव तो स्पष्ट ॥३॥

१६२३

आलें देवाचिया मना । तेथें कोणाचें चालेना ॥१॥

हरिश्चंद्र ताराराणी । वाहे डोंबा घरीं पाणी ॥ध्रु.॥

पांडवांचा साहाकारी । राज्यावरोनि केले दुरी ॥२॥

तुका म्हणे उगेचि राहा । होईल तें सहज पाहा ॥३॥

१६२४

निजल्यानें गातां उभा नारायण । बैसल्या कीर्तन करितां डोले ॥१॥

उभा राहोनियां मुखीं नाम वदे । नाचे नाना छंदें गोविंद हा ॥ध्रु.॥

मारगीं चालतां मुखीं नाम वाणी । उभा चक्रपाणी मागें पुढें ॥२॥

तुका म्हणे यासी कीर्तनाची गोडी । प्रेमे घाली उडी नामासाटीं ॥३॥

१६२५

काम क्रोध आम्ही वाहिले विठ्ठलीं । आवडी धरिली पायांसवें ॥१॥

आतां कोण पाहे मागें परतोनि । गेले हारपोनि देहभाव ॥ध्रु.॥

रिद्धिसिद्धी सुखें हाणितल्या लाता । तेथें या प्राकृता कोण मानी ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही विठोबाचे दास । करूनि ठेलों ग्रास ब्रम्हांडाचा ॥३॥

१६२६

उठाउठीं अभिमान । जाय ऐसें स्थळ कोण ॥१॥

तें या पंढरीस घडे । खळां पाझर रोकडे ॥ध्रु.॥

अश्रूचिया धारा । कोठें रोमांच शरीरा ॥२॥

तुका म्हणे काला । कोठें अभेद देखिला ॥३॥

१६२७

पंढरी पंढरी । म्हणतां पापाची बोहोरी ॥१॥

धन्य धन्य जगीं ठाव । होतो नामाचा उत्साव ॥ध्रु.॥

रिद्धिसिद्धी लोटांगणीं । प्रेमसुखाचिया खाणी ॥२॥

अधिक अक्षरानें एका । भूवैकुंठ म्हणे तुका ॥३॥

१६२८

भार घालीं देवा । न लगे देश डोईं घ्यावा ॥१॥

देह प्रारब्धा अधीन । सोसें अधिक वाढे सीण ॥ध्रु.॥

व्यवसाय निमत्ति । फळ देतसे संचित ॥२॥

तुका म्हणे फिरे । भोंवडीनें दम जिरे ॥३॥

१६२९

भोग भोगावरी द्यावा । संचिताचा करुनी ठेवा ॥१॥

शांती धरणें जिवासाटीं । दशा उत्तम गोमटी ॥ध्रु.॥

देह लेखावें असार । सत्य परउपकार ॥२॥

तुका म्हणे हे मिरासी । बुडी द्यावी ब्रम्हरसी ॥३॥

१६३०

येथें बोलोनियां काय । व्हावा गुरू तरि जाय ॥१॥

मज न साहे वांकडें । ये विठ्ठलकथेपुढें ॥ध्रु.॥

ऐकोनि मरसी कथा। जंव आहेसि तुं जीता ॥२॥

हुरमतीची चाड । तेणें न करावी बडबड ॥३॥

पुसेल कोणी त्यास । जा रे करीं उपदेश ॥४॥

आम्ही विठ्ठलाचे वीर । फोडूं कळिकाळाचें शीर ॥५॥

घेऊं पुढती जन्म । वाणूं कीर्त मुखें नाम ॥६॥

तुका म्हणे मुक्ती । नाहीं आस चि ये चित्ती ॥७॥

१६३१

आनुहातीं गुंतला नेणे बाह्य रंग । वृत्ति येतां मग बळ लागे ॥१॥

मदें माते तया नाहीं देहभाव । आपुले आवेव आवरितां ॥ध्रु.॥

आणिकांची वाणी वेद तेणें मुखें । उपचारदु:खें नाठवती ॥२॥

तें सुख बोलतां आश्चर्य या जना । विपरीत मना भासतसे ॥३॥

तुका म्हणे बाह्य रंग तो विठ्ठल । अंतर निवालें ब्रम्हरसें ॥४॥

१६३२

ब्रम्हरसगोडी तयांसी फावली । वासना निमाली सकळ ज्यांची ॥१॥

नाहीं त्या विटाळ अखंड सोंवळीं । उपाधीवेगळीं जाणिवेच्या ॥ध्रु.॥

मन हें निश्चळ जालें एके ठायीं । तयां उणें काईं निजसुखा ॥२॥

तीं चि पुण्यवंतें परउपकारी । प्रबोधी त्या नारीनरलोकां ॥३॥

तुका म्हणे त्यांचे पायीं पायपोस । होऊनियां वास करिन तेथें ॥ ४॥

१६३३

जैसें तैसें राहे देवाचें हें देणें । यत्न करितां तेणें काय नव्हे ॥१॥

दासां कृपासिंधु नुपेक्षी सर्वथा । अंतरींची व्यथा कळे त्यासी ॥ध्रु.॥

मागों नेणे परी माय जाणे वर्म । बाळा नेदी श्रम पावों कांहीं ॥२॥

तुका म्हणे मज अनुभव अंगें । वचन वाउगें मानेना हें ॥३॥

१६३४

आम्हां हरिच्या दासां कांहीं । भय नाहीं त्रैलोकीं ॥१॥

देव उभा मागें-पुढें । उगवी कोडें संकट ॥ध्रु.॥

जैसा केला तैसा होय । धांवे सोय धरोनि ॥२॥

तुका म्हणे असों सुखें । गाऊं मुखें विठोबा ॥३॥

१६३५

परद्रव्यपरनारीचा अभिळास । तेथूनि हारास सर्वभाग्या ॥१॥

घटिका दिवस मास वरुषें लागेतीन । बांधलें पतन गांठोडीस ॥ध्रु.॥

पुढें घात त्याचा रोकडा शकुन । पुढें करी गुण निश्चयेंसी ॥२॥

तुका म्हणे एकां तडतांथवड । काळ लागे नाड परी खरा ॥३॥

१६३६

समर्थाचें केलें । कोणां जाईल मोडिलें ॥१॥

वांयां करावी ते उरे । खटपटें सोस पुरे ॥धृ.॥

ठेविला जो ठेवा । आपुलाला तैसा खावा ॥२॥

ज्याचें त्याचें हातीं । भुके तयाची फजिती ॥३॥

तुका म्हणे कोटी । बाळे जाले शूळ पोटी ॥४॥

१६३७

हे माझी मिराशी । ठाव तुझ्या पायांपाशीं ॥१॥

याचा धरीन अभिमान । करीन आपुलें जतन ॥धृ.॥

देऊनियां जीव । बळी साधिला हा ठाव ॥२॥

तुका म्हणे देवा । जुन्हाट हे माझी सेवा ॥३॥

१६३८

नेणे गति काय कवण अधोगति । मानिली निश्चिंती तुझ्या पायीं ॥१॥

कर्म धर्म कोण नेणें हा उपाव । तुझ्या पायीं भाव ठेवियेला ॥धृ.॥

नेणें निरसं पाप पुण्य नेणें काय । म्हणऊनि पाय धरिले तुझे ॥२॥

वेडा मी अविचार न कळे विचार । तुज माझा भार पांडुरंगा ॥३॥

तुका म्हणे तुज करितां नव्हे काय । माझा तो उपाय कवण तेथें ॥४॥

१६३९

तुझा म्हणऊनि जालों उतराईं । त्याचें वर्म काईं तें मी नेणें ॥१॥

हातीं धरोनियां दावीं मज वाट । पुढें कोण नीट तें चि देवा ॥धृ.॥

देवभक्तपण करावें जतन । दोहीं पक्षीं जाण तूं चि बळी ॥२॥

अभिमानें तुज लागली हे लाज । शरणागतां काज करावया ॥३॥

तुका म्हणे बहु नेणता मी फार । म्हणऊनि विचार जाणविला ॥४॥

१६४०

मारगीं चालतां पाउलापाउलीं । चिंतावी माउली पांडुरंग ॥१॥

सर्व सुख लागे घेउनिया पाठी । आवडींचा कंठीं रस ओती ॥धृ.॥

पीतांबरें छाया करी लोभापर । पाहे तें उत्तर आवडीचें ॥२॥

तुका म्हणे हें चि करावें जीवन । वाचे नारायण तान भूक ॥३॥

१६४१

जालों आतां दास । माझे तोडोनियां पाश ॥१॥

ठाव द्यावा पायांपाशीं । मी तो पातकांची राशी ॥ध्रु.॥

सकळ ही गोवा । माझा उगवूनि देवा ॥२॥

तुका म्हणे भय । करा जवळी तें नये ॥३॥

१६४२

अंतरींचें जाणां । तरि कां येऊं दिलें मना ॥१॥

तुमची करावी म्यां सेवा । आतां अव्हेरितां देवा ॥ध्रु.॥

नव्हती मोडामोडी । केली मागें ते चि घडी ॥२॥

तुका म्हणे दिला वाव । पायीं लागों दिला भाव ॥३॥

१६४३

पवित्र होईंन चरित्रउच्चारें । रूपाच्या आधारें गोजिरिया ॥१॥

आपुरती बुद्धी पुण्य नाहीं गांठी । पायीं घालीं मिठी पाहें डोळां ॥ध्रु.॥

गाईंन ओविया शिष्टांच्या आधारें । सारीन विचारें आयुष्या या ॥२॥

तुका म्हणे तुझें नाम नारायणा । ठेवीन मी मना आपुलिया ॥३॥

१६४४

काय ऐसा जन्म जावा वांयांविण । कांहीं तरी ॠण असो माथां ॥१॥

कोणे तरी काळें होईल आठव । नाहीं जरी भाव भार खरा ॥ध्रु.॥

शता एकातरी जन्माच्या शेवटीं । कृपाळुवा पोटीं होइल दया ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं फांकों तरी देत । सर्वांचें उचित सांपडलें ॥३॥

१६४५

नाहीं कोणी दिस जात वांयांविण । साध्य नाहीं सीण लटिका चि ॥१॥

एकाचिये माथां असावें निमित्ति । नसो नाहीं हित कपाळीं तें ॥ध्रु.॥

कांहीं एक तरी बोलायाचा जागा । नेदिती वाउगा उभा ठाकों ॥२॥

तुका म्हणे वर्मे कळों येती कांहीं । ओळखी जे नाहीं होईंल ते ॥३॥

१६४६

काय करील तें नव्हे विश्वंभर । सेवका दारिद्र लाज नाहीं ॥१॥

मजपासूनि हें पडिलें अंतर । काय तो अव्हेर करूं जाणे ॥ध्रु.॥

नामाच्या चिंतनें नासी गर्भवास । नेदी करूं आस आणिकांची ॥२॥

तुका म्हणे नेणों किती वांयां गेले । तयां उद्धरिलें पांडुरंगें ॥३॥

१६४७

संध्या करितोसी केशवाच्या नांवें । आरंभीं तें ठावें नाहीं कैसें ॥१॥

किती या सांगावें करूनि फजित । खळ नेणे हित जवळीं तें ॥ध्रु.॥

माजल्या न कळे उचित तें काय । नेघावें तें खाय घ्यावें सांडी ॥२॥

तुका म्हणे घेती भिंती सवें डोकें । वावसी तें एकें अंधारलीं ॥३॥

१६४८

दुधाचे घागरी मद्याचा हा बुंद । पडिलिया शुद्ध नव्हे मग ॥१॥

तैसे खळां मुखें न करावें श्रवण । अहंकारें मन विटाळलें ॥ध्रु.॥

काय करावीं तें बत्तीस लक्षणें । नाक नाहीं तेणें वांयां गेलीं ॥२॥

तुका म्हणे अन्न जिरों नेदी माशी । आपुलिया जैशी सवें श्वगॉ ॥३॥

१६४९

सांगावें तें बरें असतें हें पोटीं । दुःख देते खोटी बुद्धी मग ॥१॥

आपला आपण करावा वेव्हार । जिंकोनि अंतर मन ग्वाही ॥ध्रु.॥

नाहीं मागें येत बोलिलें वचन । पावावा तो सीण बरा मग ॥२॥

तुका म्हणे बहु भ्यालों खटपटे । आतां देवा खोटे शब्द पुरे ॥३॥

वाराणसीस यात्रा चालली तेव्हां स्वामींनीं भागीरथीस पत्र धाडिलें - ते अभंग ॥ ४ ॥

१६५०

परिसें वो माते माझी विनवणी । मस्तक चरणीं ठेवीतसें ॥१॥

भागीरथी महादोष निवारणी । सकळां स्वामिणी तीर्थांचिये ॥ध्रु.॥

जीतां भुक्ति मोक्ष मरणें तुझ्या तिरीं । अहिक्यपरत्री सुखरूप ॥२॥

तुका विष्णुदास संतांचें पोसनें । वागपुष्प तेणें पाठविलें ॥३॥

१६५१

तुम्ही विश्वनाथ । दीनरंक मी अनाथ ॥१॥

कृपा कराल ते थोडी । पायां पडिलों बराडी ॥ध्रु.॥

काय उणें तुम्हांपाशीं । मी तों अल्पें चि संतोषी ॥२॥

तुका म्हणे देवा । कांहीं भातुकें पाठवा ॥३॥

१६५२

पिंड पदावरी । दिला आपुलिये करीं ॥१॥

माझें जालें गयावर्जन । फिटलें पितरांचें ॠण ॥ध्रु.॥

केलें कर्मांतर । बोंब मारिली हरिहर ॥२॥

तुका म्हणे माझें । भार उतरलें ओझें ॥३॥

१६५३

मथुरेच्या राया । माझें दंडवत पायां ॥१॥

तुमचे कृपेचें पोसनें । माझा समाचार घेणें ॥ध्रु.॥

नाम धरिलें कंठीं । असें आर्तभूत पोटीं ॥२॥

जीवींचें ते जाणा । तुका म्हणे नारायणा ॥३॥

१६५४

जाय तिकडे लागे पाठीं । नाहीं तुटी आठवाची ॥१॥

हरूनियां नेलें चत्ति । माझें थीत भांडवल ॥ध्रु.॥

दावूनियां रूप डोळां । मन चाळा लावियेलें ॥२॥

आणीक तोंडा पडिली मिठी । कान गोठी नाइकती ॥३॥

बोलिल्याचा आठव न घडे । वाणी ओढे ते सोईं ॥४॥

तुका म्हणे प्रेमधगी । भरली अंगीं अखंड ॥५॥

१६५५

नको ऐसें जालें अन्न । भूक तान ते गेली ॥१॥

गोविंदाची आवडी जीवा । करीन सेवा धणीवरी ॥ध्रु.॥

राहिलें तें राहो काम । सकळ धर्म देहीचे ॥२॥

देह घरिला त्याचें फळ । आणीक काळ धन्य हा ॥३॥

जाऊं नेदीं करितां सोस । क्षेमा दोष करवीन ॥४॥

तुका म्हणे या च पाठी । आता साटी जीवाची ॥५॥

L१६५६

वाट पाहें हरि कां नये आझूनि । निष्ठ कां मनीं धरियेलें ॥१॥

काय करूं धीर होत नाहीं जीवा । काय आड ठेवा उभा ठेला ॥ध्रु.॥

नाहीं माझा धांवा पडियेला कानीं । कोठें चक्रपाणी गुंतलेती ॥२॥

नाही आलें कळों अंतरा अंतर । कृपावंत फार ऐकतो ॥३॥

बहुता दिसांचें राहिलें भातुकें । नाहीं कवतुकें कृवाळिलें ॥४॥

तुका म्हणे देई एकवेळा भेटी । शीतळ हें पोटीं होइल मग ॥५॥

१६५७

नाहीं दिलें कधीं कठिण उत्तर । तरी कां अंतर पडियेलें ॥१॥

म्हणऊनि आतां वियोग न साहे । लांचावलें देहे संघष्टणें ॥ध्रु.॥

वेळोवेळां वाचे आठवितों नाम । अधिक चि प्रेम चढे घेतां ॥२॥

तुका म्हणे पांडुरंगे जननिये । घेऊनि कडिये बुझाविलें ॥३॥

१६५८

आतां न करीं सोस । सेवीन हा ब्रम्हरस ॥१॥

सुखें सेवीन अमृत । ब्रम्हपदींचें निश्चित ॥ध्रु.॥

तुमचा निज ठेवा । आम्ही पाडियेला ठावा ॥२॥

तुका म्हणे देवरांया । आतां लपालेती वांयां ॥३॥

१६५९

जेथें जेथें जासी । तेथें मज चि तूं पासी ॥१॥

ऐसा पसरीन भाव । रिता नाहीं कोणी ठाव ॥ध्रु.॥

चत्ति जडलें पायीं । पाळती हें ठायीं ठायीं ॥२॥

तुका म्हणे पोटीं । देव घालुनि सांगें गोष्टी ॥३॥

१६६०

सांपडला हातीं । तरी जाली हे निश्चिंती ॥१॥

नाहीं धांवा घेत मन । इंद्रियांचें समाधान ॥ध्रु.॥

सांडियेला हेवा । अवघा संचिताचा ठेवा ॥२॥

तुका म्हणे काम । निरसुनियां घेतों नाम ॥३॥

१६६१

मुक्तिपांग नाहीं विष्णुचिया दासां । संसार तो कैसा न देखती ॥१॥

बैसला गोविंद जडोनियां चित्ती । आदि ते चि अंतीं अवसान ॥ध्रु.॥

भोग नारायणा देऊनि निराळीं । ओविया मंगळीं तो चि गाती ॥२॥

बळ बुद्धी त्यांची उपकारासाटीं । अमृत तें पोटी सांटवलें ॥३॥

दयावेंत तरी देवा च सारिखीं । आपुलीं पारखीं नोळखती ॥४॥

तुका म्हणे त्यांचा जीव तो चि देव । वैकुंठ तो ठाव वसती तो ॥५॥

१६६२

सेवीन उच्छिष्ट लोळेन अंगणीं । वैष्णवां चरणीं होइन जोडा ॥१॥

ऐसें जन्म आतां मज देई देवा । आवडी हे जीवा सर्व काळ ॥ध्रु.॥

त्यांचे चरणरज येती अंगावरी । वंदीत ते शिरीं जाइन मागें ॥२॥

तुका म्हणे येथें राहिलासे भाव । सकळ ही वाव जाणोनियां ॥३॥

१६६३

क्षेम देयाला हो । स्फुरताती दंड बाहो ॥१॥

आतां झडझडां चालें । देई उचलूं पाउलें ॥ध्रु.॥

सांडीं हंसगती । बहु उत्कंठा हे चित्ती ॥२॥

तुका म्हणे आईं । श्रीरंगे विठाबाईं ॥३॥

१६६४

जेणें वेळ लागे । ऐसें सांडीं पांडुरंगे ॥१॥

कंठ कंठा मिळे देई । माझा वोरस तूं घेई ॥ध्रु.॥

नको पीतांबर । सांवरूं हे अळंकार ॥२॥

टाकीं वो भातुकें । लौकिकाचें कवतुकें ॥३॥

हातां पायां नको । कांहीं वेगळालें राखों ॥४॥

तुका म्हणे यावरी । मग सुखें अळंकारीं ॥५॥

१६६५

कृपेचा ओलावा । दिसे वेगळा चि देवा ॥१॥

मी हें इच्छीतसें साचें । न लगे फुकटशाईं काचें ॥ध्रु.॥

जेणें जाय कळसा । पाया उत्तम तो तैसा ॥२॥

तुका म्हणे घरीं । तुझ्या अवघिया परी ॥३॥

१६६६

दावूनियां कोणां कांहीं । ते चि वाहीं चाळविलीं ॥१॥

तैसें नको करूं देवा । शुद्धभावा माझिया ॥ध्रु.॥

रिद्धिसिद्धी ऐसे आड । येती नाड नागवूं ॥२॥

उदकाऐसे दावुनि ओढी । उर फोडी झळईं ॥३॥

दर्पणींचें दिलें धन । दिसे पण चरफडी ॥४॥

तुका म्हणे पायांसाटीं । करीं आटी कळों द्या ॥५॥

१६६७

काय माता विसरे बाळा । कळवळा प्रीतीचा ॥१॥

आवडीनें गळां मिठी । घाली उठी बैसवी ॥ध्रु.॥

लावूं धांवे मुख स्तना । नये मना निराळें ॥२॥

भावंडाचें भातें दावी । आपुलें लावी त्यास जी ॥३॥

माझें थोडें त्याचें फार । उत्तर हें वाढवी ॥४॥

तुका म्हणे नारायणा । तुम्ही जाणां बुझावूं ॥५॥

१६६८

तरीं आम्ही तुझी धरियेली कास । नाहीं कोणी दास वांयां गेला ॥१॥

आगा पंढरीच्या उभ्या विटेवरी । येईं लवकरी धांवें नेटे ॥ध्रु.॥

पालवितों तुज उभी करोनि बाहे । कृपावंता पाहे मजकडे ॥२॥

तुका म्हणे तुज बहु कान डोळे । कां हे माझे वेळे ऐसी परी ॥३॥

१६६९

करावा कांटाळा नव्हे हें उचित । आधीं च कां प्रीत लावियेली ॥१॥

जाणतसां तुम्हीं रूपाचें लाघव । आपुलें तें जीव घेतें ऐसा ॥धृ.॥

काय म्हणऊनि आलेती आकारा । आम्हां उजगरा करावया ॥२॥

तुका म्हणे भीड होती आजिवरी । आतां देवा उरी कोण ठेवी ॥३॥

१६७०

धरूनि पालव असुडीन करें । मग काय बरें दिसे लोकीं ॥१॥

काय तें विचारा ठायींचें आपणां । जो हा नारायणा अवकाश ॥धृ.॥

अंतर पायांसी तो वरी या गोष्टी । पडिलिया मिठी हालों नेदीं ॥२॥

रुसलेती तरी होईल बुझावणी । तांतडी करूनि साधावें हें ॥३॥

सांपडलिया आधीं कारणासी ठाव । येथें करूं भाव दृढ आतां ॥४॥

तुका म्हणे तुझे ठाउके बोभाट । मग खटपट चुकली ते ॥५॥

१६७१

निष्ठा उत्तरीं न धरावा राग । आहे लागभाग ठायींचा चि ॥१॥

तूं माझा जनिता तूं माझा जनिता । रखुमाईंच्या कांता पांडुरंगा ॥धृ.॥

मुळींच्या ठेवण्यां आहे अधिकार । दुरावोनि दूर गेलों होतों ॥२॥

पोटींच्या आठवा पडिला विसर । काहीं आला भार माथां तेणें ॥३॥

राखिला हा होता बहु चौघां चार । साक्षीने वेव्हार निवडिला ॥४॥

तुका म्हणे कांहीं बोलणें न लगे । आतां पांडुरंगे तूं मी ऐसें ॥५॥

१६७२

सांगतां गोष्टी लागती गोडा । हा तो रोकडा अनुभव ॥१॥

सुख जालें सुख जालें । नये बोले बोलतां ॥धृ.॥

अंतर तें नये दिसों । आतां सोस कासया ॥२॥

तुका म्हणे जतन करूं । हें चि धरूं जीवेंसी ॥३॥

१६७३

मजशीं पुरे न पडे वादें । सुख दोहींच्या संवादें ॥१॥

तूं चि आगळा काशानें । शिर काय पायांविणे ॥धृ.॥

वाहों तुझा भार । दुःख साहोनि अपार ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं भेद । देवा करूं नये वाद ॥३॥

१६७४

तुज नाहीं शक्ति । काम घेसी आम्हां हातीं ॥१॥

ऐसें अनुभवें पाहीं । उरलें बोलिजेसें नाहीं ॥धृ.॥

लपोनियां आड । आम्हां तुझा कैवाड ॥२॥

तुका म्हणे तुजसाठी । आम्हां संवसारें तुटी ॥३॥

१६७५

तुझाठायीं ओस । दोन्ही पुण्य आणि दोष ॥१॥

झडलें उरलें किती । आम्ही धरियेलें चित्ती ॥ध्रु.॥

कळलासी नष्टा । यातिक्रियाकर्मभ्रष्टा ॥२||

तुका म्हणे बोला । नाहीं ताळा गा विठ्ठला ॥३॥

१६७६

भांडावें तों हित । ठायी पडा तें उचित ॥१॥

नये खंडों देऊं वाद । आम्हां भांडवलभेद ॥ध्रु.॥

शब्दासारसें भेटी । नये पडों देऊं तुटी ॥२॥

तुका म्हणे आळस । तो चि कारणांचा नास ॥३॥

१६७७

नव्हों गांढे आळसी । जो तूं आम्हांपुढें जासी ॥१॥

अरे दिलें आम्हां हातीं । वर्म वेवादाचें संतीं ॥ध्रु.॥

धरोनियां वाट । जालों शिरोमणि थोंट ॥२॥

तुका म्हणे देवा । वाद करीन खरी सेवा ॥३॥

१६७८

तुझा विसर नको माझिया जीवा । क्षण एक केशवा मायबापा ॥१॥

जाओ राहो देह आतां ये चि घडी । कायसी आवडी याची मज ॥ध्रु.॥

कुश्चीळ इंद्रियें आपुलिया गुणें । यांचिया पाळणें कोण हित ॥२॥

पुत्र पत्नी बंधु सोयरीं खाणोरीं । यांचा कोण धरी संग आतां ॥३॥

पिंड हा उसना आणिला पांचांचा । सेकीं लागे ज्याचा त्यासी देणें ॥४॥

तुका म्हणे नाहीं आणिक सोइरें । तुजविण दुसरें पांडुरंगा ॥५॥

१६७९

ऐसें सत्य माझें येईंल अंतरा । तरि मज करा कृपा देवा ॥१॥

वचनांसारिखें तळमळी चत्ति । बाहेरि तो आंत होइल भाव ॥ध्रु.॥

तरि मज ठाव द्यावा पायांपाशीं । सत्यत्वें जाणसी दास खरा ॥२॥

तुका म्हणे सत्य निकट सेवकें । तरि च भातुकें प्रेम द्यावें ॥३॥

१६८०

आदि वर्तमान जाणसी भविष्य । मागें पुढें नीस संचिताचा ॥१॥

आतां काय देऊं पायांपें परिहार । जाणां तो विचार करा देवा ॥ध्रु.॥

आपुलें तें येथें काय चाले केलें । जोडावे ते भले हात पुढें ॥२॥

तुका म्हणे फिके बोल माझे वारा । कराल दातारा होईल तें ॥३॥

१६८१

सुखें न मनी अवगुण । दुःख भोगी त्याचें कोण ॥१॥

हें कां ठायींचें न कळे । राती करा झांकुनि डोळे ॥ध्रु.॥

चालोनि आड वाटे । पायीं मोडविले कांटे ॥२॥

तुका म्हणे कोणा । बोल ठेवितो शाहाणा ॥३॥

१६८२

आम्ही न देखों अवगुणां । पापी पवित्र शाहाणा ॥१॥

अवघीं रूपें तुझीं देवा । वंदूं भावें करूं सेवा ॥ध्रु.॥

मज मुक्ती सवें चाड । नेणें पाषाण धातु वाड ॥२॥

तुका म्हणे घोटीं । विष अमृत तुजसाटीं ॥३॥

१६८३

मज नाहीं तुझ्या ज्ञानाची ते चाड । घेतां वाटे गोड नाम तुझें ॥१॥

नेणतें लेंकरूं आवडीचें तान्हें । बोलतों वचनें आवडीनें ॥ध्रु.॥

भक्ती नेणें कांहीं वैराग्य तें नाहीं । घातला विठाई भार तुज ॥२॥

तुका म्हणे नाचें निर्लज्ज होऊनि । नाहीं माझे मनीं दुजा भाव ॥३॥

१६८४

काय माझी संत पाहाती जाणीव । सर्व माझा भावत्यांचे पायीं ॥१॥

कारण सरतें करा पांडुरंगीं । भूषणाची जगीं काय चाड ॥ध्रु.॥

बोबडा उत्तरीं म्हणें हरिहरि । आणीक भीकारी नेणें दुजें ॥२॥

तुका म्हणे तुम्ही विठ्ठलाचे दास । करितों मी आस उच्छिष्टाची॥३॥

१६८५

जीवाचें जीवन अमृताची तनु । ब्रम्हांड भूषणु नारायण ॥१॥

सुखाचा सांगात अंतकासी अंत । निजांचा निवांत नारायण ॥ध्रु.॥

गोडाचें ही गोड हर्षाचें ही कोड । प्रीतीचा ही लाड नारायण ॥२॥

भावाचा निज भाव नांवांचा हा नांव । अवघा पंढरिराव अवतरलासे ॥३॥

तुका म्हणे जें हें साराचें हें सार । माझा अंगीकार तेणें केला ॥४॥

१६८६

आतां मी सर्वथा नव्हें गा दुर्बळ । यातिहीनकुळ दैन्यवाणा ॥१॥

माय रखुमाई पांडुरंग पिता । शुद्ध उभयतां पक्ष दोन्ही ॥ध्रु.॥

बापुडा मी नव्हें दुर्बळ ठेंगणा । पांगिला हा कोणा आणिकांसी ॥२॥

दृष्ट नव्हों आम्ही अभागी अनाथ । आमुचा समर्थ कैवारी हा ॥३॥

संवसार आम्हां सरला सकळ । लपोनियां काळ ठेला धाकें ॥४॥

तुका म्हणे जालों निर्भर मानसीं । जोडलिया रासी सुखाचिया ॥५॥

१६८७

केलें नाहीं मनीं तया घडे त्याग । उबगें उद्वेग नाहीं चित्ती ॥१॥

देव चि हा जाणे अंतरींचा भाव । मिथ्या तो उपाव बाह्य रंग ॥ध्रु.॥

त्यागिल्याचें ध्यान राहिलें अंतरीं । अवघी ते परी विटंबना ॥२॥

तुका म्हणे आपआपण्यां विचारा । कोण हा दुसरा सांगे तुम्हां ॥३॥

१६८८

हित व्हावें तरी दंभ दुरी ठेवा । चित्त शुद्ध सेवा देवाची हे ॥१॥

आवडी विठ्ठल गाईंजे एकांतीं । अलभ्य ते येती लाभ घरा ॥ध्रु.॥

आणीकां अंतरीं निदावी वसति । करावी हे शांती वासनेची ॥२॥

तुका म्हणे बाण हा चि निर्वाणींचा । वाउगी हे वाचा वेचूं नये ॥३॥

१६८९

हो कां नर अथवा नारी । ज्यांचा आवडता हरि ॥१॥

ते मज विठोबासमान । नमूं आवडी ते जन ॥ध्रु.॥

ज्याचें अंतर निर्मळ । त्याचें सबाह्य कोमळ ॥२॥

तुका म्हणे भावें । जिव्हें प्रेम वोसंडावें ॥३॥

१६९०

हरिची हरिकथा नावडे जया । अधम म्हणतां तया वेळ लागे ।

मनुष्यदेहीं तया नाट लागलें । अघोर साधिलें कुंभपाक ॥१॥

कासया जन्मा आला तो पाषाण । जंत कां होऊन पडिला नाहीं ।

उपजे मरोनि वेळोवेळां भांड । परिलाज लंड न धरी कांहीं ॥ध्रु.॥

ऐसियाची माता कासया प्रसवली । वर नाहीं घातली मुखावरी ।

देवधर्मांविण तो हा चांडाळ नर । न साहे भूमि भार क्षणभरी ॥२॥

राम म्हणतां तुझें काय वेचेल । कां हित आपुलें न विचारिसी ।

जन्मोजन्मींचा होईल नरकीं । तुका म्हणे चुकी जरी यासी ॥३॥

१६९१

उपेक्षिला येणें कोणी शरणागत । ऐसी नाहीं मात आईकिली ॥१॥

आतां काय ब्रीद सांडील आपुलें । ठायींचें धरिलें जाणोनियां ॥ध्रु.॥

माझ्या दोषासाटीं होइल पाठमोरा । ऐसा कोण पुरा भोग बळी ॥२॥

तुका म्हणे रूप आमुच्या कैवारें । धरिलें गोजिरें चतुर्भुज ॥३॥

१६९२

आवडीसारिखें संपादिलें सोंग । अनंत हें मग जालें नाम ॥१॥

कळे ऐशा वाटा रचिल्या सुलभा । दुर्गम या नभाचा ही साक्षी ॥ध्रु.॥

हातें जेवी एक मुखीं मागे घांस । माउली जयास तैसी बाळा ॥२॥

तुका म्हणे माझें ध्यान विटेंवरी । तैसी च गोजिरी दिसे मूर्ति ॥३॥

१६९३

धन्य मी मानीन आपुलें संचित । राहिलीसे प्रीत तुझे नामीं ॥१॥

धन्य जालों आतां यासि संदेह नाहीं । न पडों या वाहीं काळा हातीं ॥ध्रु.॥

ब्रम्हरस करूं भोजन पंगती । संतांचे संगती सर्वकाळ ॥२॥

तुका म्हणे पोट धालें चि न धाये । खादलें चि खायें आवडीनें ॥३॥

१६९४

आवडी न पुरे सेवितां न सरे । पडियेली धुरेसवें गांठी ॥१॥

न पुरे हा जन्म हें सुख सांटितां । पुढती ही आतां हें चि मागों ॥ध्रु.॥

मारगाची चिंता पालखी बैसतां । नाहीं उसंतितां कोसपेणी ॥२॥

तुका म्हणे माझी विठ्ठल माउली । जाणे ते लागली भूक तान ॥३॥

१६९५

नाहीं त्रिभुवनीं सुख या समान । म्हणऊनि मन स्थिरावलें ॥१॥

धरियेलीं जीवीं पाउलें कोमळीं । केली एकावळी नाममाळा ॥ध्रु.॥

शीतळ होऊनियां पावलों विश्रांती । न साहे पुढती घाली चित्ती ॥२॥

तुका म्हणे जाले सकळ सोहळे । पुरविले डोहळे पांडुरंगें ॥३॥

१६९६

मायबापापुढें लाटिकें लेंकरूं । तैसे बोल करूं कवतुकें ॥१॥

कृपावंता घालीं प्रेमपान्हारस । वोळली वोरसे पांडुरंग ॥ध्रु.॥

नाहीं धीर खुंटी जवळी हुंबरे । ठायीं च पाखर कवळिते ॥२॥

तुका म्हणे मज होऊं नेदी सीण । कळों नेदी भिन्न आहे ऐसें ॥३॥

१६९७

आठवों नेंदी आवडी आणीक । भरूनियां लोक तिन्ही राहे ॥१॥

मन धांवे तेथें तिचें चि दुभतें । संपूर्ण आइतें सर्वकाळ ॥ध्रु.॥

न लगे वोळावीं इंद्रियें धांवतां । ठाव नाहीं रिता उरों दिला ॥२॥

तुका म्हणे समपाउलाचा खुंट । केला बळकट हालों नेदी ॥३॥

१६९८

उत्तम घालावें आमुचिये मुखीं । निवारावें दुःखी होऊनि तें ॥१॥

न बैसे न वजे जवळूनि दुरी । मागें पुढें वारी घातपात ॥ध्रु.॥

नाहीं शंका असो भलतिये ठायीं । मावळलें पाहीं द्वैताद्वैत ॥२॥

तुका म्हणे भार घेतला विठ्ठलें । अंतरीं भरलें बाहए रूप ॥३॥

१६९९

आम्हां अळंकार मुद्रांचे शृंगार । तुळसीचे हार वाहों कंठीं ॥१॥

लाडिके डिंगर पंढरिरायाचे । निरंतर वाचे नामघोष ॥ध्रु.॥

आम्हां आणिकांची चाड चि नाहीं । सर्व सुखें पायीं विठोबाच्या ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही नेघों या मुक्ती । एकविण चित्ती दुजें नाहीं ॥३॥

१७००

चला पंढरीसी जाऊं । रखुमादेवीवरा पाहूं ॥१॥

डोळे निवतील कान । मना तेथें समाधान ॥धु.॥

संतां महंतां होतील भेटी । आनंदें नाचों वाळवंटीं ॥२॥

तें तीर्थांचे माहेर । सर्वसुखाचें भांडार ॥३॥

जन्म नाहीं रे आणीक । तुका म्हणे माझी भाक ॥४॥

१७०१

पैल घरीं जाली चोरी । देहा करीं बोंब ॥१॥

हाबा हाबा करिसी काये । फिराऊनि नेट्यां वायें ॥धु.॥

सांडुनियां शुद्धी । निजलासी गेली बुद्धी ॥२॥

चोरीं तुझा काढला बुर । वेगळें भावा घातलें दूर ॥३॥

भलतियासी देसी वाव । लाहेसि तूं एवढा ठाव ॥४॥

तुका म्हणे अझुनि तरी । उरलें तें जतन करीं ॥५॥

१७०२

किती वेळा खादला दगा । अझून कां जागसी ना ॥१॥

लाज नाहीं हिंडतां गांवें । दुःख नवें नित्य नित्य ॥धु.॥

सवें चोरा हातीं फांसे । देखतां कैसे न देखसी ॥२॥

तुका म्हणे सांडिती वाट । तळपट करावया ॥३॥

१७०३

मुदलामध्यें पडे तोटा । ऐसा खोटा उदीम ॥१॥

आणिकांची कां लाज नाहीं । आळसा जिहीं तजिलें ॥ध्रु.॥

एके सांते सरिखीं वित्ते । हानि हित वेगळालीं ॥२॥

तुका म्हणे हित धरा । नव्हे पुरा गांवढाळ ॥३॥

१७०४

निरोप सांगतां । न धरीं भय न करीं चिंता ॥१॥

असो ज्याचें त्याचे त्याचे माथां । आपण करावी ते कथा ॥ध्रु.॥

उतरावा भार । किंवा न व्हावें सादर ॥२॥

तुका म्हणे धाक । तया इह ना परलोक ॥३॥

१७०५

शूरत्वासी मोल । नये कामा फिके बोल ॥१॥

केला न संडी कैवाड । जीवेंसाटीं तों हे होड ॥ध्रु.॥

धीर तो कारण । साह्य होतो नारायण ॥२॥

तुका म्हणे हरि । दासां रक्षितो निर्धारीं ॥३॥

१७०६

हरिच्या दासां भये । ऐसें बोलों तें ही नये ॥१॥

राहोनियां आड । उभा देव पुरवी कोड ॥ध्रु.॥

हरिच्या दासां चिंता । अघटित हे वार्ता ॥२॥

खावे ल्यावें द्यावें । तुका म्हणे पुरवावें ॥३॥

१७०७

दासां सर्व काळ । तेथें सुखाचे कल्लोळ ॥१॥

जेथें वसती हरिदास । पुण्य पिके पापा नास ॥ध्रु.॥

फिरे सुदर्शन । घेऊनियां नारायण ॥२॥

तुका म्हणे घरीं । होय म्हणियारा कामारी ॥३॥

१७०८

आमचा स्वदेश । भुवनत्रयामध्यें वास ॥१॥

मायबापाचीं लाडकीं । कळों आलें हें लौकिकीं ॥ध्रु.॥

नाहीं निपराद । कोणां आम्हांमध्यें भेद ॥२॥

तुका म्हणे मान । अवघें आमचें हें धन ॥३॥

१७०९

काय ढोरापुढें घालूनि मिष्टान्न । खरा विलेपन चंदनाचें ॥१॥

नको नको देवा खळाची संगति । रस ज्या पंगती नाहीं कथे ॥ध्रु.॥

काय सेज बाज माकडा विलास । अळंकारा नास करुनी टाकी ॥२॥

तुका म्हणे काय पाजूनि नवनीत । सर्पा विष थीत अमृताचें ॥३॥

१७१०

आनंदें एकांतीं प्रेमें वोसंडत । घेऊं अगणित प्रेमसुख ॥१॥

गोप्य धन वारा लागों यास । पाहों नेदूं वास दुर्जनासी ॥धु.॥

झणी दृष्टि लागे आवडीच्या रसा । सेवूं जिरे तैसा आपणासी ॥२॥

तुका म्हणे हें बहु सकुमार । न साहावे भार वचनाचा ॥३॥

१७११

मोक्षपदें तुच्छ केलीं याकारणें । आम्हां जन्म घेणें युगायुगीं ॥१॥

विटे ऐसें सुख नव्हे भक्तिरस । पुडतीपुडती आस सेवावें हें ॥धु.॥

देवा हातीं रूप धरविला आकार । नेदूं निराकार होऊं त्यासी ॥२॥

तुका म्हणे चत्ति निवांत राहिलें । ध्याई तीं पाउलें विटेवरि ॥३॥

१७१२

नको बोलों भांडा । खीळ घालुन बैस तोंडा ॥१॥

ऐक विठोबाचे गुण । करीं सादर श्रवण ॥धु.॥

प्रेमसुखा आड । काय वाजातें चाभाड ॥२॥

तुका म्हणे हिता । कां रे नागवसी थीता ॥३॥

१७१३

अति जालें उत्तम वेश्येचें लावण्य । परि ते सवासीण न म्हणावी ॥१॥

उचित अनुचित केले ठाया ठाव । गुणां मोल वाव थोरपण ॥धु.॥

शूरत्वावांचूनि शूरांमाजी ठाव । नाहीं आयुर्भाव आणिलिया ॥२॥

तुका म्हणे सोंग पोटाचे उपाय । कारण कमाईंविण नाहीं ॥३॥

१७१४

शूरां साजती हतियारें । गांढव्या हासतील पोरें ॥१॥

काय केली विटंबण । मोतीं नासिकावांचून ॥धु.॥

पतिव्रते रूप साजे । सिंदळ काजळ लेतां लाजे ॥२॥

दासी पत्नी सुता । नव्हे सरी एक पिता ॥३॥

मान बुद्धीवंतां । थोर न मनिती पिता ॥४॥

तुका म्हणे तरी । आंत शुद्ध दंडे वरी ॥५॥

१७१५

काय केलें जळचरीं । ढीवर त्यांच्या घातावरी ॥१॥

हा तों ठायींचा विचार । आहे यातिवैराकार ॥ध्रु.॥

श्वापदातें वधी । निरपराधें पारधी ॥२॥

तुका म्हणे खळ । संतां पीडिती चांडाळ ॥३॥

१७१६

वाइटानें भलें । हीनें दाविलें चांगलें ॥१॥

एकाविण एका । कैचें मोल होतें फुका ॥ध्रु.॥

विषें दाविलें अमृत । कडू गोड घातें हित ॥२॥

काळिमेनें ज्योती । दिवस कळों आला राती ॥३॥

उंच निंच गारा । हिरा परिस मोहरा ॥४॥

तुका म्हणे भले । ऐसे नष्टांनीं कळले ॥५॥

१७१७

असो खळ ऐसे फार । आम्हां त्यांचे उपकार ॥१॥

करिती पातकांची धुनी । मोल न घेतां साबनीं ॥ध्रु.॥

फुकाचे मजुर । ओझें वागविती भार ॥२॥

पार उतरुन म्हणे तुका । आम्हां आपण जाती नरका ॥३॥

१७१८

संत पंढरीस जाती । निरोप धाडीं तया हातीं ॥१॥

माझा न पडावा विसर । तुका विनवितो किंकर ॥ध्रु.॥

केरसुणी महाद्वारीं । ते मी असें निरंतरीं ॥२॥

तुमचे पायीं पाइतन । मोचे माझे तन मन ॥३॥

तांबुलाची पिकधरणी । ते मी असें मुख पसरूनि ॥४॥

तुमची इष्टा पंढरीराया । ते सारसुबी माझी काया ॥५॥

लागती पादुका । ते मी तळील मृत्तिका ॥६॥

तुका म्हणे पंढरिनाथा । दुजें न धरावें सर्वथा ॥७॥

१७१९

इच्छेचें पाहिलें । डोळीं अंतीं मोकलिलें ॥१॥

यांचा विश्वास तो काईं । ऐसें विचारूनि पाहीं ॥ध्रु.॥

सुगंध अभ्यंगें पाळितां । केश फिरले जाणतां ॥२॥

पिंड पाळितां ओसरे । अवघी घेऊनि मागें सरे ॥३॥

करितां उपचार । कोणां नाहीं उपकार ॥४॥

अल्प जीवन करीं । तुका म्हणे साधीं हरी ॥५॥

१७२०

यज्ञनिमित्त तें शरिरासी बंधन । कां रे तृष्णा वांयांविण वाढविली ॥१॥

नव्हे ते भक्ति परलोकसाधन । विषयांनीं बंधन केलें तुज ॥ध्रु.॥

आशा धरूनि फळाची । तीर्थी व्रतीं मुक्ति कैंचि ॥२॥

तुका म्हणे सिणसी वांया । शरण न वजतां पंढरिराया ॥३॥

१७२१

संध्या कर्म ध्यान जप तप अनुष्ठान । अवघें घडे नाम उच्चारितां ।

न वेचे मोल कांहीं लागती न सायास । तरी कां आळस करिसी झणी ॥१||

ऐसें हे सार कां नेघेसी फुकाचें । काय तुझें वेचे मोल तया ॥ध्रु.॥

पुत्रस्नेहें शोक करी अजामेळ । तंव तो कृपाळ जवळी उभा ।

अनाथांच्या नाथें घातला विमानीं । नेला उचलूनि परलोका ॥२॥

अंतकाळीं गणिका पक्षियाच्या छंदें । राम राम उच्चारिलें ।

तंव त्या दिनानाथा कृपा आली । त्यानें तयेसी वैकुंठा नेलें ॥३॥

अवचिता नाम आलिया हे गती । चिंतितां चित्ती जवळी असे ।

तुका म्हणे भावें स्मरा राम राम । कोण जाणे तये दशे ॥४॥

१७२२

दुष्टाचें चत्ति न भिन्ने अंतरीं । जरी जन्मवरी उपदेशिला ।

पालथे घागरी घातलें जीवन । न धरी च जाण तें ही त्याला ॥१॥

जन्मा येउनि तेणें पतन चि साधिलें । तमोगुणें व्यापिलें जया नरा ।

जळो जळो हें त्याचें ज्यालेपण । कासया हे आलें संवसारा ॥ध्रु.॥

पाषाण जीवनीं असतां कल्पवरी । पाहातां अंतरीं कोरडा तो ।

कुचर मुग नये चि पाका । पाहातां सारिखा होता तैसा ॥२॥

तुका म्हणे असे उपाय सकळां । न चले या खळा प्रेत्न कांहीं ।

म्हणऊनि संग न करितां भला । धरितां अबोला सर्व हित ॥३॥

१७२३

कासियानें पूजा करूं केशीराजा । हा चि संदेह माझा फेडीं आतां ॥१॥

उदकें न्हाणूं तरी स्वरूप तुझें । तेथें काय माझें वेचे देवा ॥ध्रु.॥

गंधाचा सुगंध पुष्पाचा परिमळ । तेथें मी दुर्बळ काय करूं ॥२॥

फळदाता तूंच तांबोल अक्षता । तरी काय आतां वाहों तुज ॥३॥

वाहूं दक्षिणा जरी धातु नारायण । ब्रम्ह तें चि अन्न दुजें काईं ॥४॥

गातां तूं ओंकार टाळी नादेश्वर । नाचावया थार नाहीं कोठें ॥५॥

तुका म्हणें मज अवघें तुझें नाम । धूप दीप रामकृष्णहरि ॥६॥

१७२४

गातां आइकतां कांटाळा जो करी । वास त्या अघोरीं कुंभपाकीं ॥१॥

रागें यमधर्म जाचविती तया । तु दिलें कासया मुख कान ॥ध्रु.॥

विषयांच्या सुखें अखंड जगासी । न वजे एकादशी जागरणा ॥२॥

वेचूनियां द्रव्य सेवी मद्यपान । नाहीं दिलें अन्न अतीतासी ॥३॥

तीर्थाटण नाहीं केले उपकार । पाळिलें शरीर पुष्ट लोभें ॥४॥

तुका म्हणे मग केला साहे दंड । नाइकती लंड सांगितलें ॥५॥

१७२५

तुझें म्हणवितां काय नास जाला । ऐकें बा विठ्ठला कीर्ती तुझी ॥१॥

परी तुज नाहीं आमचे उपकार । नामरूपा थार केलियाचे ॥ध्रु.॥

समूळीं संसार केला देशधडी । सांडिली आवडी ममतेची ॥२॥

लोभ दंभ काम क्रोध अहंकार । यांसी नाहीं थार ऐसें केलें ॥३॥

मृत्तिका पाषाण तैसें केलें धन । आपले ते कोण पर नेणों ॥४॥

तुका म्हणे जालों देहासी उदार । आणीक विचार काय तेथें ॥५॥

१७२६

जाऊनियां तीर्था काय तुवां केलें । चर्म प्रक्षाळिलें वरीं वरीं ॥१॥

अंतरींचें शुद्ध कासयानें जालें । भूषण तों केलें आपणया ॥ध्रु.॥

इंद्रावण फळ घोळिलें साकरा । भीतरील थारा मोडे चि ना ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं शांति क्षमा दया । तोंवरी कासया फुंदा तुम्ही ॥३॥

१७२७

बैसोनि निवांत शुद्ध करीं चित्त । तया सुखा अंतपार नाहीं ॥१॥

येऊनि अंतरीं राहील गोपाळ । सायासाचें फळ बैसलिया ॥ध्रु.॥

राम कृष्ण हरि मुकुंद मुरारि । मंत्र हा उच्चारीं वेळोवेळां ॥२॥

तुका म्हणे ऐसें देईंन मी दिव्य । जरी होइल भाव एकविध ॥३॥

१७२८

धन्य पुंडलिका बहु बरें केलें । निधान आणिलें पंढरिये ॥१॥

न पवीजे केल्या तपांचिया रासी । तें जनलोकांसी दाखविलें ॥ध्रु.॥

सर्वोत्तम तीर्थ क्षेत्र आणि देव । शास्त्रांनी हा भाव निवडिला ॥२॥

विष्णुपद गया रामधाम काशी । अवघीं पायांपाशीं विठोबाच्या ॥३॥

तुका म्हणे मोक्ष देखिल्या कळस । तात्काळ या नास अहंकाराचा ॥४॥

१७२९

धन्य ते पंढरी धन्य भीमातीर । आणियेलें सार पुंडलिकें ॥१॥

धन्य तो हि लोक अवघा दैवांचा । सुकाळ प्रेमाचा घरोघरीं ॥ध्रु.॥

धन्य ते ही भूमी धन्य तरुवर । धन्य ते सुरवर तीर्थरूप ॥२॥

धन्य त्या नरनारी मुखीं नाम ध्यान । आनंदें भवन गर्जतसे ॥३॥

धन्य पशु पक्षी कीटक पाषाण । अवघा नारायण अवतरला ॥४॥

तुका म्हणे धन्य संसारातें आलीं । हरिरंगीं रंगलीं सर्वभावें ॥५॥

१७३०

मायबाप करिती चिंता । पोर नाइके सांगतां ॥१॥

नको जाऊं देउळासी । नेतो बागुल लोकांसी ॥ध्रु.॥

कर्णद्वारें पुराणिक । भुलवी शब्दें लावी भीक ॥२॥

वैष्णवां संगती । हातीं पडलीं नेणों किती ॥३॥

आम्हां कैंचा मग । करिसी उघडियांचा संग ॥४॥

तुका म्हणे जाणें नरका । त्यांचा उपदेश आइका ॥५॥

१७३१

मन माझें चपळ न राहे निश्चळ । घडी एकी पळ स्थिर नाहीं ॥१॥

आतां तूं उदास नव्हें नारायणा । धांवें मज दीना गांजियेलें ॥ध्रु.॥

धांव घालीं पुढें इंद्रियांचे ओढी । केलें तडातडी चत्ति माझें ॥२॥

तुका म्हणे माझा न चले सायास । राहिलों हे आस धरुनी तुझी ॥३॥

१७३२

मागतियाचे दोनि च कर । अमित भांडार दातियाचें ॥१॥

काय करूं आतां कासयांत भरूं । हा मज विचारु पडियेला ॥ध्रु.॥

एकें सांटवणें प्रेमें वोसंडलीं । जिव्हा हे भागली करितां माप ॥२॥

तुका म्हणे आतां आहे तेथें असो । अंखुनियां बैसों पायांपाशीं ॥३॥

१७३३

जिचें पीडे बाळ । प्राण तयेचा विकळ ॥१॥

ऐसा मातेचा स्वभाव । सूत्र दोरी एक जीव ॥ध्रु.॥

सुखाची विश्रांती । उमटे मातेचिये चित्ती ॥२॥

तुका म्हणे संत । तुम्ही बहु कृपावंत ॥३॥

१७३४

या वें माहेरास । हे च सर्वकाळ आस ॥१॥

घ्यावी उच्छिष्टाची धणी । तीर्थ इच्छी पायवणी ॥ध्रु.॥

भोग उभा आड । आहे तोंवरी च नाड ॥२॥

तुका म्हणे देवें । माझें सिद्धी पाववावें ॥३॥

१७३५

लेंकराचें हित । वाहे माउलीचें चित्त ॥१॥

ऐसी कळवळ्याची जाती । करी लाभेंविण प्रीती ॥ध्रु.॥

पोटीं भार वाहे । त्याचें सर्वस्व ही साहे ॥२॥

तुका म्हणे माझें । तैसे तुम्हां संतां ओझें ॥३॥

१७३६

आम्हां गांजी जन । तरि कां मेला नारायण ॥१॥

जालों पोरटीं निढळें । नाहीं ठाव बुड आळें ॥ध्रु.॥

आम्हीं जना भ्यावें। तरि कां न लाजिजे देवें ॥२॥

तुका म्हणे देश । जाला देवाविण ओस ॥३॥

१७३७

तुम्ही पाय संतीं । माझे ठेवियेले चित्ती ॥१॥

आतां बाधूं न सके काळ । जालीं विषम शीतळ ॥ध्रु.॥

भय नाहीं मनीं । देव वसे घरीं रानीं ॥२॥

तुका म्हणे भये । आतां स्वप्नीं ही नये ॥३॥

१७३८

काळाचे ही काळ । आम्ही विठोबाचे लडिवाळ ॥१॥

करूं सत्ता सर्वां ठायी । वसों निकटवासें पायीं ॥ध्रु.॥

ऐसी कोणाची वैखरी । वदे आमुचे समोरी ॥२॥

तुका म्हणे बाण । हातीं हरिनाम तीक्ष्ण ॥३॥

१७३९

जन्मा येऊन उदार जाला । उद्धार केला वंशाचा । मेळवूनि धन मेळवी माती । सदा विपत्ती भोगीतसे ॥१॥

नाम घेतां न मिळे अन्न । नव्हे कारण देखिलिया । धर्म करितां ऐके कानीं । बांधे निजोनि डोकियासी ॥ध्रु.॥

घरा व्याही पाहुणा आला । म्हणे त्याला बरें नाहीं । तुमचे गावीं वैद्य आहे । बैसोनि काय प्रयोजन ॥२॥

उजवूं किती होतिल पोरें । मरतां बरें म्हणे यांसी । म्हणऊनि देवा नवस करी । दावी घरींहुनि बोनें ॥३॥

पर्वकाळीं भट घरासी आला । बोंब घाला म्हणे पोरां । तुमचा उणा होईल वांटा । काळ पिठासी आला ॥४॥

दाढी करितां अडका गेला । घरांत आला बाइलेपें । म्हणे आतां उगवीं मोडी । डोई बोडीं आपुली ॥५॥

तीर्थ स्वप्नीं नेणें गंगा । पूजन लिंगा गांविंचिया । आडकुनि दार बैसे दारीं । आल्या घर म्हणे ओस ॥६॥

तुका म्हणे ऐसे आहेत गा हरी । या ही तारीं जीवांसी । माझ्या भय वाटे चित्ती । नरका जाती म्हणोनि ॥७॥

१७४०

जाणे वर्तमान । परि तें न वारे त्याच्याने ॥१॥

तो ही कारणांचा दास । देव म्हणवितां पावे नास ॥ध्रु.॥

वेची अनुष्ठान । सिद्धी कराया प्रसन्न ॥२॥

तुका म्हणे त्याचें । मुदल गेलें हाटवेचें ॥३॥

१७४१

घातला दुकान । पढीये तैसा आहे वान ॥१॥

आम्ही भांडारी देवाचे । द्यावें घ्यावें माप वाचे ॥ध्रु.॥

उगवूं जाणों मोडी । जाली नव्हे त्याची जोडी ॥२॥

तुका म्हणे पुडी । मोल तैसी खरी कुडी ॥३॥

१७४२

सादाविलें एका । सरें अवघियां लोकां ॥१॥

आतां आवडीचे हातीं । भेद नाहीं ये पंगती ॥ध्रु.॥

मोकळी च पोतीं । नाहीं पुसायाची गुंती ॥२॥

तुका म्हणे बरा । आहे ढसाळ वेव्हारा ॥३॥

१७४३

तडामोडी करा । परि उत्तम तें भरा ॥१॥

जेणें खंडे एके खेपे । जाय तेथें लाभें वोपे ॥ध्रु.॥

दाविल्या सारिखें । मागें नसावें पारिखें ॥२॥

मागें पुढें ॠण । तुका म्हणे फिटे हीण ॥३॥

१७४४

नसावें ओशाळ । मग मानिती सकळ ॥१॥

जाय तेथें पावे मान । चाले बोलिलें वचन ॥ध्रु.॥

राहों नेदी बाकी । दान ज्याचें त्यासी टाकी ॥२॥

होवा वाटे जना । तुका म्हणे साटीं गुणां ॥३॥

अनघडसिद्धाच्या शब्देंकरून रामेश्वरभटाच्या शरीरीं दाह जाला तो ज्यानें शमला तो अभंग ॥ १ ॥

१७४५

चित्त शुद्ध तरी शत्रु मित्र होती । व्याघ्र हे न खाती सर्प तया ॥१॥

विष तें अमृत अघातें हित । अकर्तव्य नीत होय त्यासी ॥ध्रु.॥

दुःख तें देईल सर्व सुख फळ । होतील शीतळ अग्निज्वाळा ॥२॥

आवडेल जीवां जीवाचे परी । सकळां अंतरीं एक भाव ॥३॥

तुका म्हणे कृपा केली नारायणें । जाणियेते येणें अनुभवें ॥४॥

१७४६

लाज वाटे मज मानिती हे लोक । हें तों नाहीं एक माझे अंगी ॥१॥

मजुनि झिजलों मापाचिया परी । जाळावी हे थोरी लाभाविण ॥ध्रु.॥

कोमळ कंटक तीक्षण अगरीं । पोचट ते वरी अंगकांति ॥२॥

चित्रींचे लेप शृंगारिलें निकें । जीवेंविण फिकें रूप त्याचें ॥३॥

तुका म्हणे दिसें वांयां गेलों देवा । अनुभव ठावा नाहीं तेणें ॥४॥

१७४७

बोलविसी माझें मुख । परी या जना वाटे दुःख ॥१॥

जया जयाची आवडी । तया लागीं तें चरफडी ॥ध्रु.॥

कठीण देतां काढा । जल्पे रोगी मेळवी दाढा ॥२॥

खाऊं नये तें चि मागे । निवारितां रडों लागे ॥३॥

वैद्या भीड काय । अतित्याईं जीवें जाय ॥४॥

नये भिडा सांगों आन । पथ्य औषधाकारण ॥५॥

धन माया पुत्र दारा । हे तों आवडी नरका थारा ॥६॥

तुका म्हणे यांत । आवडे ते करा मात ॥७॥

१७४८

पतिव्रते आनंद मनीं । सिंदळ खोंचे व्यभिचारवचनीं ॥१॥

जळो वर्म लागो आगी । शुद्धपण भलें जगीं ॥ध्रु.॥

सुख पुराणीं आचारशीळा । दुःख वाटे अनर्गळा ॥२॥

शूरा उल्हास अंगीं । गांढव्या मरण ते प्रसंगीं ॥३॥

शुद्ध सोनें उजळे अगी । हीन काळें धांवे रंगीं ॥४॥

तुका म्हणे तो चि हिरा । घनघायें निवडे पुरा ॥५॥

१७४९

चालिती आड वाटा । आणिकां द्राविती जे नीटा ॥१॥

न मनीं तयांचे उपकार । नाहीं जोडा तो गंव्हार ॥ध्रु.॥

विष सेवूनि वारी मागें । प्राण जातां जेणें संगें ॥२॥

बुडतां हाक मारी । ठाव नाहीं आणिकां वारी ॥३॥

तुका म्हणे न करीं हिंका । गुण घेऊन अवगुण टाका ॥४॥

१७५०

कुळींचे दैवत ज्याचें पंढरीनाथ । होईंन दासीसुत त्याचे घरीं ॥१॥

शुद्ध यातिकुळवर्णा चाड नाहीं । करीं भलते ठायीं दास तुझा ॥ध्रु.॥

पंढरीस कोणी जाती वारेकरी । होईंन त्यांचे घरीं पशुयाति ॥२॥

विठ्ठलचिंतन दिवसरात्रीं ध्यान । होईंन पायतन त्याचे पायीं ॥३॥

तुळसीवृंदावन जयाचे अंगणीं । होइन केरसुणी त्याचे घरीं ॥४॥

तुका म्हणे हा चि भाव माझ्या चित्ती । नाहीं आणिकां गती चाड मज ॥५॥

१७५१

अवघिया चाडा कुंटित करूनि । लावीं आपुली च गोडी । आशा मनसा तृष्णा कल्पना । करूनियां देशधडी ।

मीतूंपणापासाव गुंतलों । मिथ्या संकल्प तो माझा तोडीं । तुझिये चरणीं माझे दोन्ही पक्ष । अवघी करुनि दाखवीं पिंडी रे रे ॥१॥

माझें साच काय केलें मृगजळ । वर्णा याती कुळ अभिमान । कुमारी भातुकें खेळती कवतुकें । काय त्यांचें साचपण ॥ध्रु.॥

वेगळाल्या भावें चित्ती तडातोडी । केलों देशधडी मायाजाळें । गोत वत्ति माय बाप बहिणी सुत ।

बंधुवर्ग माझीं बाळें । एका एक न धरी संबंध पुरलिया । पातलिया जवळी काळें ।

जाणोनियां त्याग सर्वस्वें केला । सांभाळीं आपुलें जाळें ॥२॥

एकां जवळी धरी आणिकां अंतरीं । तीं काय सोयरीं नव्हतीं माझीं । एकांचे पाळण एकांसी भांडण ।

चाड कवणिये काजीं । अधिक असे उणें कवण कवण्या गुणें । हे माव न कळे चि तुझी । म्हणोनि चिंतनीं राहिलों श्रीपती । तुका म्हणे भाक माझी ॥३॥

१७५२

आणिकां छळावया जालासी शाहाणा । स्वहिता घातले खानें । आडिके पैके करूनि सायास । कृपणें सांचलें धन ।

न जिरे क्षीर श्वानासी भिक्षतां । याती तयाचा गुण । तारुण्यदशे अधम मातला । दवडी हात पाय कान ॥१॥

काय जालें यांस वांयां कां ठकले । हातीं सांपडलें टाकीतसे ।

घेउनि स्फटिकमणी टाकी चिंतामणी । नागवले आपुले इच्छे ॥ध्रु.॥

सिद्धीं सेविलें सेविती अधम । पात्रासारिखे फळ । सिंपिला मोतीं जन्मलें स्वाती ।

वरुषलें सर्वत्र जळ । कापुस पट नये चि कारणा । तयास पातला काळ ।

तें चि भुजंगें धरिलें कंठीं । मा विष जालें त्याची गरळ ॥२॥

भक्षूनि मिष्टान्न घृतसाकर । सहित सोलुनि केळें । घालुनियां घसां अंगोळिया ।

हाते वांत करू बळें । कुंथावयाची आवडी बोंबा । उन्हवणी रडवी बाळें ।

तुका म्हणे जे जैसें करिती । ते पवती तैसीं च फळें ॥३॥

१७५३

चंदनाचे गांवीं सर्पांच्या वसति । भोगिते ते होती द्वीपांतरीं ॥१॥

एका ओझें एका लाभ घडे देवा । संचिताचा ठेवा वेगळाला ॥ध्रु.॥

क्षीराची वसति अशुद्ध सेवावें । जवळी तें जावें भोगें दुरी ॥२॥

तुका म्हणे ऐसी बुद्धी ज्याची जड । त्याहुनि दगड बरे देवा ॥३॥

१७५४

तुज दिलें आतां करीं यत्न याचा । जीवाभाव-वाचाकायामन ॥१॥

भागलों दातारा सीण जाला भारी । आतां मज तारीं शरणागता ॥ध्रु.॥

नेणतां सोसिली तयाची आटणी । नव्हतां ही कोणी कांहीं माझीं ॥२॥

वर्म नेणें दिशा हिंडती मोकट । इंद्रियें सुनाट दाही दिशा ॥३॥

वेरझारीफेरा सिणलों सायासीं । आतां हृषीकेशी अंगिकारीं ॥४॥

तुका म्हणे मन इंद्रियांचे सोईं । धांवे यासी काईं करूं आतां ॥५॥

१७५५

स्वयें पाक करी । संशय तो चि धरी । संदेहसागरीं । आणीक परी बुडती ॥१॥

जाणे विरळा एक । जालें तेथींचे हें सुख । देखिले बहुतेक । पुसतां वाट चुकले ॥ध्रु.॥

तो चि जाणे सोंवळें । शोधी विकल्पाचीं मुळें । नाचती पाल्हाळें । जे विटाळें कोंडिले ॥२॥

तो चि साधी संधी । सावध त्रिकाळ जो बुद्धी । संदेहाचा संधी । वेठी आणि करियेले ॥३॥

अखंड ते ध्यान । समबुद्धी समाधान । सोंग वांयांविण । ते झांकून बैसती ॥४॥

करणें जयासाटीं । जो नातुडे कवणे आटी । तुका म्हणे साटी । चित्तवित्तेवांचूनि ॥५॥

१७५६

माझिया संचिता । दृढ देखोनि बळिवंता । पळसी पंढरिनाथा । भेणे आतां तयाच्या ॥१॥

तरि मज कळलासी । नव्हतां भेटी जाणीवेसी । एक संपादिसी । मान करिसी लोकांत ॥ध्रु.॥

तरि हें प्रारब्ध जी गाढें । कांहीं न चले तयापुढें । काय तुज म्यां कोंडें । रें सांकडें घालावें ॥२॥

भोगधीपति क्रियमाण । तें तुज नांगवे अजून । तरि का वांयांविण । तुज म्यां सीण करावा ॥३॥

तुज नव्हतां माझें कांहीं । परि मी न संडीं भक्तिसोईं । हो कां भलत्या ठायीं । कुळीं जन्म भलतैसा ॥४॥

तूं भितोसि माझिया दोषा । कांहीं मागणें ते आशा । तुका म्हणे ऐसा । कांहीं न धरीं संकोच ॥५॥

१७५७

लोकमान देहसुख । संपत्तिउपभोग अनेक । विटंबना दुःख । तुझिये भेटीवांचूनि ॥१॥

तरी मज ये भेट ये भेट । काय ठाकलासी नीट । थोर पुण्यें वीट । तुज दैवेंचि लाधली ॥ध्रु.॥

काय ब्रम्हज्ञान करूं कोरडें । रितें मावेचें मापाडें । भेटीविण कुडें । तुझिये अवघें मज वाटे ॥२॥

आत्मस्थितीचा विचार । काय करूं हा उद्धार। न देखतां धीर । चतुर्भुज मज नाहीं ॥३॥

रिद्धीसिद्धी काय करूं । अथवा अगम्य विचारू । भेटीविण भारु । तुझिये वाटे मज यांचा ॥४॥

तुजवांचूनि कांहीं व्हावें । ऐसें नको माझिया जीवें । तुका म्हणे द्यावें । दरुषण पायांचें ॥५॥

१७५८

तुझा म्हणवून तुज नेणें । ऐसें काय माझें जिणें ॥१॥

तरि मज कवणाचा आधार । करोनियां राहों धीर ॥ध्रु.॥

काय शब्दीं चि ऐकिला । भेटी नव्हतां गा विठ्ठला ॥२॥

तुका म्हणे आतां । अभय देई पंढरिनाथा ॥३॥

१७५९

उद्धवअक्रूरासी । आणीक व्यासआंबऋषी । रुक्मांगदाप्रल्हादासी । दाविलें तें दाखवीं ॥१॥

तरि मी पाहेन पाहेन । तुझे श्रीमुखचरण । उतावळि मन । तयाकारणें तेथें ॥ध्रु.॥

जनकश्रुतदेवा करीं । कैसा शोभलासी हरी । विदुराच्या घरीं । कण्या धरी कवतुकें ॥२॥

पांडवा अकांतीं । तेथें पावसी स्मरती । घातलें द्रौपदी । यागीं बिरडें चोळीचें ॥३॥

करी गोपीचें कवतुक । गाईंगोपाळांसी सुख । दावीं तें चि मुख । दृष्टी माझ्या आपुलें ॥४॥

तरि तूं अनाथाचा दाता । मागतियां शरणागतां । तुका म्हणें आतां । कोड पुरवीं हें माझें ॥५॥

१७६०

मागता भिकारी जालों तुझे द्वारीं । देई मज हरी कृपादान ॥१॥

प्रेम प्रीति नाम उचित करावें । भावें संचरावें हृदयामाजी ॥ध्रु.॥

सर्वभावें शरण आलों पांडुरंगा । कृपाळु तूं जगामाजी एक ॥२॥

तापत्रयें माझी तापविली काया । शीतळ व्हावया पाय तुझे ॥३॥

संबंधीं जनवाद पीडलों परोपरी । अंतरलों दुरी तुजसी तेणें ॥४॥

तुका म्हणे आतां तुझा शरणागता । करावें सनाथ मायबापा ॥५॥

१७६१

भाव नाहीं काय मुद्रा वाणी । बैसे बगळा निश्चळ ध्यानीं ॥१॥

न मनी नाम न मनी त्यासी । वाचाळ शब्द पिटी भासी ॥ध्रु.॥

नाहीं चाड देवाची कांहीं । छळणें टोंके तस्करघाईं ॥२॥

तुका म्हणे त्याचा संग । नको शब्द स्पर्शअंग ॥३॥

१७६२

दिनदिन शंका वाटे । आयुष्य नेणवतां गाढें ॥१॥

कैसीं भुललीं बापुडीं । दंबविषयांचे सांकडीं ॥ध्रु.॥

विसरला मरण । त्याची नाहीं आठवण ॥२॥

देखत देखत पाहीं । तुका म्हणे आठव नाहीं ॥३॥

१७६३

माझें मज आतां न देखें निरसतां । म्हणऊन आधार केला । संसाराची आस सांडुनि लौकिक । जीव भाव तुज दिला ।

नव्हतीं माझीं कोणी मी कवणांचा । अर्थ मोहो सांडवला ।

तारीं मारीं करीं भलतें दातारा । होऊन तुझा आतां ठेलों रे ॥१॥

असो माझें कोडें तुज हे सांकडें । मी असेन निवाडें सुखरूप ।

बाळकासी चिंता काय पोटवेथा । जया शिरीं मायबाप ॥ध्रु.॥

पापपुण्यें श्रुति आटिल्या । शास्त्रांस न लगे चि ठाव । विधिनिषिधें गोविलीं पुराणें वेदांसी तो अहंभाव ।

ओंकाराचें मूळ व्यापिलें माया । तेथें न धरे च भाव । म्हणऊन काबाड सांडिलें उपसतां । धरिलें तुझें चि नांव ॥२॥

तनमनइंद्रियें ठेवूनि राहिलों । सर्व आशा तुझे पायीं । तप तीर्थ दान करवूं कवणा । हातीं अधीन तें मज काईं ।

आहिक्यें परत्रें चाड नाहीं सर्वथा । जन्म सदा मज देहीं । मायामोहपाश करीं विष तैसें । तुका म्हणे माझ्याठायीं ॥३॥

१७६४

तुझें नाम गोड नाम गोड । पुरे कोड सकळ ही ॥१॥

रसना येरां रसां विटे । घेतां घोट अधिक हें ॥ध्रु.॥

आणिकां रसें मरण गांठी । येणें तुटी संसारें ॥२॥

तुका म्हणे आहार जाला । हा विठ्ठला आम्हांसी ॥३॥

१७६५

धालों सुखें ढेकर देऊं । उमटे जेवूं तोंवरी ॥१॥

क्रीडा करूं निरांजनीं । न पुरे धणी हरिसवें ॥ध्रु.॥

अवघे खेळों अवघ्यामधीं । डाईं न पडों ऐसी बुद्धी ॥२॥

तुका म्हणे वांचवीत । आम्हां सत्ता समर्थ ॥३॥

१७६६

एकल्या नव्हे खेळ चांग । धरिला संग म्हणऊनि ॥१॥

उमटे तेव्हां कळे नाद । भेदाभेद निवडेना ॥ध्रु.॥

दुसरा परी एक ऐसा । वजे रिसा निकुरें ही ॥२॥

तुका म्हणे कळत्यां कळे । येर खेळे खेळ म्हुण ॥३॥

१७६७

बोलविले जेणें । तो चि याचें गुह्य जाणे ॥१॥

मी तों काबाडाचा धनी । जेवूं मागावें थिंकोनि ॥ध्रु.॥

मजुराच्या हातें । माप जालें गेलें रितें ॥२॥

जाला पुरविता । पांडुरंग माझा पिता ॥३॥

मायबापासवें । बाळें कौतुकें खेळावें ॥४॥

जैसा करिती धंदा । तैसा पडोनियां छंदा ॥५॥

त्याच्या साच गाईं म्हैसी । येणें खेळावें मातीशीं ॥६॥

तुका म्हणे बोल । माझा बोलतो विठ्ठल ॥७॥

१७६८

कां हो तुम्ही माझी वदविली वाणी । नेदा हे निवडूनि पांडुरंगा ॥१॥

आणीक म्यां कोणां पुसावा विचार । मुळीं संवसार दुराविला ॥ध्रु.॥

स्वामिसेवा म्हुण घेतली पदरीं । सांगितलें करीं कारण तें ॥२॥

तुका म्हणें नाहीं शिकविलें जेणें । तो याच्या वचनें उगा राहे ॥३॥

१७६९

सेवकासी आज्ञा स्वामीची प्रमाण । जोंवरी हा प्राण जाय त्याचा ॥१॥

आणिकांचा धाक न धरावा मनीं । निरोपावचनीं टळों नये ॥ध्रु.॥

समय सांभाळूनि आगळें उत्तर । द्यावें भेदी वज्र तपायरी ॥२॥

तुका म्हणे तरी म्हणवावें सेवक । खादलें तें हाक अन्न होय ॥३॥

१७७०

नये पुसों आज्ञा केली एकसरें । आम्हांसी दुसरें आतां नाहीं ॥१॥

ज्याचें तो बळिवंत सर्व निवारिता । आम्हां काय चिंता करणें लागें ॥ध्रु.॥

बुद्धीचा जनिता विश्वाचा व्यापक । काय नाहीं एक अंगीं तया ॥२॥

तुका म्हणे मज होईल वारिता । तरी काय सत्ता नाहीं हातीं ॥३॥

१७७१

बळिवंत आम्ही समर्थाचे दास । घातली या कास कळिकाळासी ॥१॥

तेथें मानसाचा कोण आला पाड । उलंघोनि जड गेलों आधीं ॥ध्रु.॥

संसाराचे बळी साधिलें निधान । मारिले दुर्जन षडवर्ग ॥२॥

तुका म्हणे एक उरला धरिता ठाव । येर केले वाव तृणवत ॥३॥

१७७२

एका गावें आम्हीं विठोबाचे नाम । आणिकांपें काम नाहीं आतां ॥१॥

मोडूनियां वाटा सूक्ष्म सगर । केला राज्यभार चाले ऐसा ॥ध्रु.॥

लावूनि मृदांग टाळश्रुतिघोष । सेवूं ब्रम्हरस आवडीनें ॥२॥

तुका म्हणे महापातकी पतित । ऐसियांचे हित हेळामात्रें ॥३॥

१७७३

वाचाचापल्ये बहु जालों कुशळ । नाहीं बीजमूळ हाता आलें ॥१॥

म्हणोनि पंढरिराया दुखी होतें मन । अंतरींचे कोण जाणे माझें ॥ध्रु.॥

पूज्य जालों अंगा आला अभिमान । पुढील कारण खोळंबलें ॥२॥

तुका म्हणे खूण न कळे चि निरुती । सांपडलों हातीं अहंकाराचे ॥३॥

१७७४

आतां काढाकाढी करीं बा पंढरिराया । नाहीं तरी वांयां गेलों दास ॥१॥

जाणतां बैसलों दगडाचे नावे । तिचा धर्म घ्यावे प्राण हा चि ॥ध्रु.॥

मनाचा स्वभाव इंद्रियांचे ओढी । पतनाचे जोडी वरी हांव ॥२॥

तुका म्हणे जाली अंधळ्याची परी । आतां मज हरी वाट दावीं ॥३॥

१७७५

सज्जन तो शब्द सत्य जो मानी । छळी दुर्जन आणिकांसी ॥१॥

एक गुण तो केला दोंठायीं । ज्याचा त्यास पाहीं जैसा तैसा ॥ध्रु.॥

भाविक शब्द बोले वाणीचा । लटिका वाचा वाचाळ तो ॥२॥

परउपकार घडे तो भला । नाठ्याळ तया दया नाहीं ॥३॥

जाणीवंत तो पायरी जाणे । अधम तो नेणे खुंट जैसा ॥४॥

हित तें अनहित केलें कैसें । तुका म्हणे पिसें लागलें यास ॥५॥

१७७६

तुझें नाम मुखीं न घेतां आवडी । जिव्हा ते चि घडी झडो माझी ॥१॥

हें मज देई हें मज देई । आणिक दुजें कांहीं न मगें तुज ॥ध्रु.॥

बहिर कान तुझी कीर्ती नाइकतां । पाय न देखतां जात डोळे ॥३॥

मना तुझें ध्यान नाहीं नित्य काळ । धिग तें चांडाळ जळो जळो ॥३॥

हातपाय तेणें पंथ न चलतां । जावे ते अनंता गळोनियां ॥४॥

तुजविण जिणें नाहीं मज चाड । तुका म्हणे गोड नाम तुझें ॥५॥

१७७७

म्हणसी होऊनी निश्चिंता । हरूनियां अवघी चिंता । मग जाऊं एकांता

भजन करूं । संसारसंभ्रमें आशा लागे पाठी । तेणें जीवा साटी होईल तुझ्या ॥१॥

सेकीं नाडसील नाडसील । विषयसंगें अवघा नाडसील । मागुता पडसील भवडोहीं ॥ध्रु.॥

शरीर सकळ मायेचा बांधा । यासी नाहीं कधीं अराणूक । करिती तडातोडी ।

आंत बाह्यात्कारीं । ऐसे जाती चारी दिवस वेगीं ॥२॥

मोलाची घडी जाते वांयांविण । न मिळे मोल धन देतां कोडी ।

जागा होई करीं हिताचा उपाय । तुका म्हणे हाय करिसी मग ॥३॥

१७७८

कनवाळू कृपाळू भक्तांलागीं मोही । गजेंद्राचा धांवा तुवां केला विठाई ॥१॥

पांडुरंगे ये वो पांडुरंगे । जीवाचे जिवलगे ये वो पांडुरंगे ॥ध्रु.॥

भक्तांच्या कैवारें कष्टलीस विठ्ठले । आंबऋषीकारणें जन्म दाहा घेतले ॥२॥

प्रल्हादाकारणें स्तंभीं अवतार केला । विदारूनि दैत्य प्रेमपान्हा पाजिला ॥३॥

उपमन्याकारणें कैसी धांवसी लवलाहीं । पाजी प्रेमपान्हा क्षीरसागराठायीं ॥४॥

कौरवीं पांचाळी सभेमाजी आणिली । वस्त्रहरणीं वस्त्रें कैसी जाली माउली ॥५॥

दुर्वास पातला धर्मा छळावया वनीं । धांवसी लवलाहीं शाखादेठ घेऊनि ॥६॥

कृपाळू माउली भुक्तिमुक्तिभांडार । करीं माझा अंगीकार तुका म्हणे विठ्ठले ॥७॥

१७७९

कवणा पाषाणासी धरूनि भाव । कवणावरी पाव ठेवूं आतां ।

म्हणऊनि निश्चित राहिलों मनीं । तूं चि सर्वां खाणी देखोनियां ॥१॥

कवणाचें कारण न लगे कांहीं । सर्वांठायीं तूं एक।

कायावाचामन ठेविलें तुझ्या पायीं । आता उरलें काईं न दिसे देवा ॥ध्रु.॥

जळें जळ काय धोविलें एक । कवण तें पातक हरलें तेथें ।

पापपुण्य हे वासना सकळ । ते तुज समूळ समर्पिली ॥२॥

पितरस्वरूपी तूं चि जनार्दन । सव्य तें कवण अपसव्य ।

तुका म्हणे जीत पिंड तुम्हां हातीं । देऊनि निश्चिंती मानियेली ॥३॥

१७८०

सिणलों दातारा करितां वेरझारा । आतां सोडवीं संसारापासोनियां ॥१॥

न सुटे चि बाकी नव्हे झाडापाडा । घातलोंसें खोडा हाडांचिया ॥ध्रु.॥

मायबापें माझीं जीवाचीं सांगाती । तीं देतील हातीं काळाचिया ॥२॥

पडताळूनि सुरी बैसली सेजारीं । यमफासा करीं घेऊनिया ॥३॥

पाठी पोटीं एकें लागलीं सरसीं । नेती नरकापाशीं ओढूनियां ॥४॥

जन साहेभूत असे या सकळां । मी एक निराळा परदेशी ॥५॥

कोणा काकुलती नाहीं कोणे परी । तुजविण हरी कृपाळुवा ॥६॥

तुका म्हणे मज तुझाची भरवसा । म्हणऊनि आशा मोकलिली ॥७॥

१७८१

देवाचा भक्त तो देवासी गोड । आणिकांसी चाड नाहीं त्याची ।

कवणाचा सोइरा नव्हे च सांगाती । अवघियां हातीं अंतरला ॥१॥

निष्काम वेडें म्हणतील बापुडे । अवघियां सांकडें जाला कैसा ।

माझें ऐसें तया न म्हणत कोणी । असे रानीं वनीं भलते ठायीं ॥ध्रु.॥

प्रातःस्नान करी विभूतिचर्चन । दखोनिया जन निंदा करी ।

कंठीं तुळसीमाळा बैसोनि निराळा । म्हणती या चांडाळा काय जालें ॥२॥

गातां शंका नाहीं बैसे भलते ठायीं । शिव्या देती आई बाप भाऊ ।

घरी बाइल म्हणे कोठें व्याली रांड । बरें होतें शंड मरता तरी ॥३॥

जन्मोनि जाला अवघियां वेगळा । म्हणोनि गोपाळा दुर्लभ तो ।

तुका म्हणे जो संसारा रुसला । तेणें चि टाकिला सिद्धपंथ ॥४॥

१७८२

कस्तुरी भिनली जये मृत्तिके । तयेसी आणिके कैसी सरी ॥१॥

लोखंडाचे अंगीं लागला परिस । तया आणिकास कैसी सरी ॥२॥

तुका म्हणे मी न वजें यातीवरी । पूज्यमान करीं वैष्णवांसी ॥ ।३॥

१७८३

अनुहात ध्वनि वाहे सकळां पिंडीं । राम नाहीं तोंडीं कैसा तरे ॥१॥

सकळां जीवांमाजी देव आहे खरा । देखिल्या दुसरा विण न तरे ॥ध्रु.॥

ज्ञान सकळांमाजी आहे हें साच । भक्तीविण तें च ब्रम्ह नव्हे ॥२॥

काय मुद्रा कळल्या कराव्या सांगतां । दीप न लगतां उन्मनीचा ॥३॥

तुका म्हणे नका पिंडाचें पाळण । स्थापू नारायण आतुडेना ॥४॥

१७८४

नेणें अर्थ कांहीं नव्हती माझे बोल । विनवितों कोपाल संत झणी ॥१॥

नव्हती माझे बोल बोले पांडुरंग । असे अंगसंगें व्यापूनिया ॥ध्रु.॥

मज मूढा शक्ति कैंचा हा विचार । निगमादिकां पार बोलावया ॥२॥

राम कृष्ण हरी मुकुंदा मुरारि । बोबडा उत्तरीं हें चि ध्यान ॥३॥

तुका म्हणे गुरुकृपेचा आधार । पांडुरंगें भार घेतला माझा ॥४॥

१७८५

देवासी लागे सकळांसी पोसावें । आम्हां न लगे खावें काय चिंता ॥१॥

देवा विचारावें लागे पापपुण्य । आम्हासी हे जन अवघें भलें ॥ध्रु.॥

देवासी उत्पत्ति लागला संहार । आम्हां नाहीं फार थोडें काहीं ॥२॥

देवासी काम लागला धंदा । आम्हासी ते सदा रिकामीक ॥३॥

तुका म्हणे आम्ही भले देवाहून । विचारितां गुण सर्वभावें ॥४॥

१७८६

घेईंन मी जन्म याजसाठीं देवा । तुझी चरणसेवा साधावया ॥१॥

हरिनामकीर्तन संतांचे पूजन । घालूं लोटांगण महाद्वारीं ॥ध्रु.॥

आनंदें निर्भर असों भलते ठायीं । सुखदुःख नाहीं चाड आम्हां ॥२॥

आणीक सायास न करीं न धरीं आस । होईंन उदास सर्व भावें ॥३॥

मोक्ष आम्हां घरीं कामारी ते दासी । होय सांगों तैसी तुका म्हणे ॥४॥

१७८७

देवा तुज मज पण । पाहों आगळा तो कोण ॥१॥

तरी साच मी पतित । तूं च खोटा दिनानाथ ।

ग्वाही साधुसंत जन । करूनि अंगीं लावीन ॥ध्रु.॥

आम्ही धरिले भेदाभेद । तुज नव्हे त्याचा छेद ॥२॥

न चले तुझे कांहीं त्यास । आम्ही बळकाविले दोष ॥३॥

दिशा भरल्या माझ्या मनें । लपालासी त्याच्या भेणें ॥४॥

तुका म्हणे चत्ति । करी तुझी माझी नीत ॥५॥

१७८८

लापनिकशब्दें नातुडे हा देव । मनिंचे गुह्य भाव शुद्ध बोला ॥१॥

अंतरिंचा भेद जाणे परमानंद । जयासी संवाद करणें लागे ॥२॥

तुका म्हणे जरी आपुलें स्वहित । तरी करीं चत्ति शुद्धभावें ॥३॥

१७८९

नव्हे ब्रम्हज्ञान बोलतां सिद्ध । जंव हा आत्मबोध नाहीं चित्ती ॥१॥

काय करिसी वांयां लटिका चि पाल्हाळ । श्रम तो केवळ जाणिवेचा ॥ध्रु.॥

मी च देव ऐसें सांगसी या लोकां । विषयांच्या सुखा टोंकोनियां ॥२॥

अमृताची गोडी पुढिलां सांगसी । आपण उपवासी मरोनिया ॥३॥

तुका म्हणे जरि राहील तळमळ । ब्रम्ह तें केवळ सदोदित ॥४॥

१७९०

गंगाजळा पाहीं पाठी पोट नाहीं । अवगुण तो कांहीं अमृतासी ॥१॥

रवि दीप काळिमा काय जाणे हिरा । आणिका तिमिरा नासे तेणे ॥ध्रु.॥

कर्पूरकांडणी काय कोंडा कणी । सिंधू मिळावणीं काय चाले ॥२॥

परिस चिंतामणि आणिकांचा गुणी । पालटे लागोनि नव्हे तैसा ॥३॥

तुका म्हणे तैसे जाणा संतजन । सर्वत्र संपूर्ण गगन जैसें ॥४॥

१७९१

परिस काय धातु । फेडितो निभ्रांतु लोहपांगु ॥१॥

काय तयाहूनि जालासी बापुडें । फेडितां सांकडें माझे एक ॥ध्रु.॥

कल्तपरु कोड पुरवितो रोकडा । चिंतामणि खडा चिंतिलें तें ॥२॥

चंदनांच्या वासें वसतां चंदन । होती काष्ठ आन वृक्षयाती ॥३॥

काय त्याचें उणें जालें त्यासी देतां । विचारीं अनंता तुका म्हणे ॥४॥

१७९२

तोडुनि पुष्पवटिका फळवृक्षयाति । बाभळा राखती करूनि सार ॥१॥

कोण हित तेणें देखिलें आपुलें । आणीक पाहिलें सुख काईं ॥ध्रु.॥

धान्यें बीजें जेणें जाळिलीं सकळें । पेरितो काळें जिरें बीज ॥२॥

मोडोनिया वाटा पुढिलांची सोय । आडरानें जाय घेउनि लोकां ॥३॥

विषाचें अमृत ठेवूनियां नाम । करितो अधम ब्रम्हहत्या ॥४॥

तुका म्हणे त्यास नाइके सांगतां । तया हाल करितां पाप नाहीं ॥५॥

१७९३

संसाराच्या भेणें । पळों न लाहेसें केलें ॥१॥

जेथें तेथें आपण आहे । आम्हीं करावें तें काये ॥धृ.॥

एकांतींसी ठाव । तिहीं लोकीं नाहीं वाव ॥२॥

गांवा जातों ऐसें । न लगे म्हणावें तें कैसें ॥३॥

स्वप्नाचे परी । जागा पाहे तंव घरीं ॥४॥

तुका म्हणे काये । तुझे घेतले म्यां आहे ॥५॥

१७९४

आण काय सादर । विशीं आम्हां कां निष्ठ ॥१॥

केलें भक्त तैसें देई । तुझें प्रेम माझ्याठायीं ॥धृ.॥

काय पंगतीस कोंडा । एकांतासी साकरमांडा ॥२॥

काय एकपण । पोतां घालूनि गांठी खूण ॥३॥

काय घ्यावें ऐसें । त्या आपण अनारिसें ॥४॥

तुका म्हणे मधीं । आतां तोडूं भेद बुद्धी ॥५॥

१७९५

चित्त तुझ्या पायीं । ठेवुनि जालों उतराईं ॥१॥

परि तूं खोटा केशीराजा । अंतपार न कळे तुझा ॥धृ.॥

आम्ही सर्वस्वें उदार । तुज देऊनियां धीर ॥२॥

इंद्रियांची होळी । संवसार दिला बळी ॥३॥

न पडे विसर । तुझा आम्हां निरंतर ॥४॥

प्रेम एकासाटी । तुका म्हणे न वेचे गांठी ॥५॥

१७९६

आम्ही पतित म्हणोनि तुज आलों शरण । करितों चिंतन दिवस रात्रीं ।

नाहीं तरी मज काय होती चाड । धरावया भीड तुज चित्ती ॥१॥

आम्हां न तारावें तुम्ही काय करावें । सांगीजोजी भावें नारायणा ॥धृ.॥

अन्याय एकाचा अंगीकार करणें । तया हातीं देणें लाज ते चि ।

काय ते शूरत्व मिरवूनि बोलणें । जनामाजी दावणें बळरया ॥२॥

पोह्या अन्नछत्र घालूनियां घरीं । दंडितो बाहेरी आलियासी ।

नव्हे कीर्त कांहीं न माने लोकां । काय विटंबणा तैसी ॥३॥

प्रत्यक्षासी काय द्यावें हें प्रमाण । पाहातां दर्पण साक्ष काईं ।

तुका म्हणे तरी आम्हां का न कळे । तरलों किंवा आम्ही नाहीं ॥४॥

१७९७

काग बग रिठा मारिले बाळपणीं । अवघी दैत्यखाणी बुडविली ॥१॥

तो मज दावा तो मज दावा । नंदनंदन जीवा आवडे तो ॥ध्रु.॥

गोवर्धन गिरी उचलिला करीं । गोकुळ भीतरी राखियेलें ॥२॥

बघुनि भौमासुरा आणिल्या गोपांगना । राज्य उग्रसेना मथुरेचें ॥३॥

पांडव जोहरीं राखिले कुसरी । विवराभीतरीं चालविले ॥४॥

तुका म्हणे हा भक्तांचा कृपाळ । दुष्टजना काळ नारायण ॥५॥

१७९८

तुजविण देवा । कोणा म्हणे माझी जिव्हा ॥१॥

तरि हे हो कां शतखंड । पडो झडोनियां रांड ॥ध्रु.॥

कांहीं इच्छेसाटीं । करिल वळवळ करंटी ॥२॥

तुका म्हणे कर । कटीं तयाचा विसर॥३॥

१७९९

आम्हां सर्वभावें हें चि काम । न विसंभावें तुझें नाम ॥१॥

न लगे करावी हे चिंता । तरणें करणें काय आतां ॥ध्रु.॥

आसनीं भोजनीं शयनीं । दुजें नाहीं ध्यानीं मनीं ॥२॥

तुका म्हणे कृपानिधी । माझी तोडिली उपाधी ॥३॥

१८००

नव्हें कांहीं कवणाचा । भाव जाणवला साचा ॥१॥

म्हणोनि तुझ्या पायीं । जीव ठेविला निश्चयीं ॥ध्रु.॥

शरीर जायाचें कोंपट । याची काय खटपट ॥२॥

तुका म्हणे वांयांविण । देवा कळों आला सीण ॥३॥

१८०१

रज्जु धरूनियां हातीं । भेडसाविलीं नेणतीं । कळों येतां चित्ती । दोरी दोघां सारिखी ॥१॥

तुम्हांआम्हांमध्यें हरी । जाली होती तैसी परी । मृगजळाच्या पुरीं । ठाव पाहों तरावय ॥ध्रु.॥

सरी चिताक भोंवरी । अळंकाराचिया परी । नामें जालीं दुरी । एक सोनें आटितां ॥२॥

पिसांचीं पारवीं । करोनि बाजागिरी दावी । तुका म्हणे तेवीं । मज नको चाळवूं ॥३॥

१८०२

नेघें तुझें नाम । न करीं सांगितलें काम ॥१॥

वाढे वचनें वचन । दोष उच्चारितां गुण ॥ध्रु.॥

आतां तुझ्या घरा । कोण करी येरझारा ॥२॥

तुका म्हणे ठायीं । मजपाशीं काय नाहीं ॥३॥

१८०३

व्यवहार तो खोटा । आतां न वजों तुझ्या वाटा ॥१॥

एका नामा नाहीं ताळ । केली सहजरांची माळ ॥ध्रु.॥

पाहों जातां घाईं । खेळसी लपंडाईं ॥२॥

तुका म्हणे चार । बहु करितोसी फार ॥३॥

१८०४

लटिका चि केला । सोंग पसारा दाविला ॥१॥

अवघा बुडालासी ॠणें । बहुतांचे देणें घेणें ॥ध्रु.॥

लावियेलीं चाळा । बहू दावूनि पुतळा ॥२॥

तुका म्हणे हात । आम्ही अवरिली मात ॥३॥

१८०५

दाखवूनि आस । केला बहुतांचा नास ॥१॥

थोंटा झोडा शिरोमणी । भेटलासी नागवणी ॥ध्रु.॥

सुखाचें उत्तर । नाहीं मुदलासी थार ॥२॥

तुका म्हणे काय । तुझे घ्यावें उरे हाय ॥३॥

१८०६

लाज ना विचार । बाजारी तूं भांडखोर ॥१॥

ऐसें ज्याणें व्हावें । त्याची गांठी तुजसवें ॥ध्रु.॥

फेडिसी लंगोटी । घेसी सकळांसी तुटी ॥२॥

तुका म्हणे चोरा । तुला आप ना दुसरा ॥३॥

१८०७

ठाव नाहीं बुड । घरें वसविसी कुड ॥१॥

भलते ठायीं तुझा वास । सदा एरवी उदास ॥ध्रु.॥

जागा ना निजेला । धाला ना भुकेला ॥२॥

न पुसतां भलें । तुका म्हणे बुझें बोलें ॥३॥

१८०८

श्वाना दिली सवे । पायांभोंवतें तें भोंवे ॥१॥

तैसी जाली मज परी । वसे निकट सेजारीं ॥ध्रु.॥

जेवितां जवळी । येऊनियां पुंस घोळी ॥२॥

कोपेल तो घनी । तुका म्हणे नेणें मनीं ॥३॥

१८०९

वटवट केली । न विचारितां मना आली ॥१॥

मज कराल तें क्षमा । कैसें नेणों पुरुषोत्तमा ॥ध्रु.॥

उचित न कळे । जिव्हा भलतें चि बरळे ॥२॥

तुका म्हणे कांहीं । लौकिकाची चाड नाहीं ॥३॥

१८१०

जीवें व्हावें साटी । पडे संवसारें तुटी ॥१॥

ऐशीं बोलिलों वचनें । सवें घेउनि नारायण ॥ध्रु.॥

नाहीं जन्मा आलों । करील ऐसें नेदीं बोलों ॥२॥

ठाव पुसी सेणें । तुका म्हणे खुंटी येणें ॥३॥

१८११

आता पंढरीराया । माझ्या निरसावें भया ॥१॥

मनीं राहिली आशंका । स्वामिभयाची सेवका ॥ध्रु.॥

ठेवा माथां हात । कांहीं बोला अभयमात ॥२॥

तुका म्हणे लाडें । खेळें ऐसें करा पुढें ॥३॥

१८१२

कवतुकवाणें । बोलों बोबड्या वचनें ॥१॥

हें तों नसावें अंतरीं । आम्हां धरायाचें दुरी ॥ध्रु.॥

स्तुति तैसी निंदा । माना सम चि गोविंदा ॥२॥

तुका म्हणे बोलें । मज तुम्ही शिकविलें ॥३॥

१८१३

असो मागें जालें । पुडें गोड तें चांगलें ॥१॥

आतां माझे मनीं । कांहीं अपराध न मनीं ॥ध्रु.॥

नेदीं अवसान । करितां नामाचें चिंतन ॥२॥

तुका म्हणे बोले । तुज आधीं च गोविलें ॥३॥

१८१४

मातेविण बाळा । आणिक न माने सोहळा ॥१॥

तैसें जालें माझ्या चित्ती । तुजविण पंढरिनाथा ॥ध्रु.॥

वाट पाहेमेघा बिंदु । नेघे चातक सरिता सिंधू ॥२॥

सारसांसी निशीं । ध्यानरवीच्या प्रकाशीं ॥३॥

जीवनाविण मत्स्य । जैसें धेनूलागीं वत्स ॥४॥

पतिव्रते जिणें । भ्रताराच्या वर्त्तमानें ॥५॥

कृपणाचें धन । लोभालागीं जैसें मन ॥६॥

तुका म्हणे काय । तुजविण प्राण राहे ॥७॥

१८१५

तुजऐसा कोणी न देखें उदार । अभयदानशूर पांडुरंगा ॥१॥

शरण येती त्यांचे न विचारिसी दोष । न मागतां त्यांस अढळ देसी ॥ध्रु.॥

धांवसी आडणी ऐकोनियां धांवा । कइवारें देवा भक्तांचिया ॥२॥

दोष त्यांचे जाळी कल्पकोटिवरी । नामासाटीं हरि आपुलिया ॥३॥

तुका म्हणे तुज वाणूं कैशा परी । एक मुख हरी आयुष्य थोडें ॥४॥

१८१६

काय तुझे उपकार पांडुरंगा । सांगों मी या जगामाजी आतां ॥१॥

जतन हें माझें करूनि संचित । दिलें अवचित आणूनियां ॥ध्रु.॥

घडल्या दोषांचें न घली च भरी । आली यास थोरी कृपा देवा ॥२॥

नव्हतें ठाउकें आइकिलें नाहीं । न मगतां पाहीं दान दिलें ॥३॥

तुका म्हणे याच्या उपकारासाटीं । नाहीं माझें गाठीं कांहीं एक ॥४॥

१८१७

वाळूनियां जन सांडी मज दुरी । करिसील हरी ऐसें कधीं ॥१॥

आठवीन पाय धरूनि अनुताप । वाहे जळ झोंप नाहीं डोळां ॥ध्रु.॥

नावडती जीवा आणीक प्रकार । आवडी ते फार एकांताची ॥२॥

तुका म्हणे ऐसी धरितों वासना । होई नारायणा साई मज ॥३॥

१८१८

सांगतों या मना तें माझें नाइके । घातावरी टेंके चांडाळ हें ॥१॥

म्हणऊनि पाहे तरतें बुडतें । न ल्हाये पुरतें बळ करूं ॥ध्रु.॥

काय तें संचित न कळे पाहातां । मतिमंद चित्ती उपजतें ॥२॥

तुका म्हणे ऐसें बळ नाहीं अंगी । पाहोनियां वेगीं पार टाकीं ॥३॥

१८१९

आतां नको चुकों आपुल्या उचिता । उदारा या कांता रखुमाईंच्या ॥१॥

आचरावे दोष हें आम्हां विहित । तारावे पतित तुमचें तें ॥ध्रु.॥

आम्ही तों आपुलें केलेसें जतन । घडो तुम्हांकून घडेल ते ॥२॥

तुका म्हणे विठो चतुराच्या राया । आहे ते कासया मोडों देसी ॥३॥

१८२०

मुखें बोलावें तें जीविंचें जाणसी । विदित पायांपाशीं सर्व आहे ॥१॥

आतां हें चि भलें भाकावी करुणा । विनियोग तो जाणां तुम्ही त्याचा ॥ध्रु.॥

आपलें तों येथें केलें नव्हे कांहीं । साधनाचा वांहीं पडों नये ॥२॥

तुका म्हणे देह दिला पिंडदान । वेळोवेळां कोण चिंता करी ॥३॥

१८२१

कामातुरा भय लाज ना विचार । शरीर असार तृणतुल्य ॥१॥

नवल हे लीळा करात्याचें लाघव । प्रारब्धें भाव दाखविले ॥ध्रु.॥

लोभालोभ एका धनाचिये ठायीं । आणिकांची सोईं चाड नाहीं ॥२॥

तुका म्हणे भूक न विचारी प्रकार । योजे तें चि सार यथाकाळें ॥३॥

१८२२

बांधे सोडी हें तों धन्याचिये हातीं । हेंकडें गोविती आपणां बळें ॥१॥

भुललियासी नाहीं देहाचा आठव । धोतर् यानें भाव पालटिला ॥ध्रु.॥

घरांत रिघावें दाराचिये सोईं । भिंतीसवें डोईं घेऊनि फोडी ॥२॥

तुका म्हणे देवा गेलीं विसरोन । आतां वर्म कोण दावी यांसी ॥३॥

१८२३

कवण जन्मता कवण जन्मविता । न कळे कृपावंता माव तुझी ॥१॥

कवण हा दाता कवण हा मागता । न कळे कृपावंता माव तुझी ॥ध्रु.॥

कवण भोगिता कवण भोगविता । न कळे कृपावंता माव तुझी ॥२॥

कवण ते रूप कवण अरूपता । न कळे कृपावंता माव तुझी ॥३॥

सर्वां ठायीं तूं चि सर्व ही जालासी । तुका म्हणे यासी दुजें नव्हे ॥४॥

१८२४

जेथें देखें तेथें तुझी च पाउलें । विश्व अवघें कोंदाटलें ।

रूप गुण नाम अवघा मेघश्याम । वेगळें तें काय उरलें ।

जातां लोटांगणीं अवघी च मेदिनी । सकळ देव पाट जालें ।

सदा पर्वकाळ सुदिन सुवेळ । चत्ति प्रेमें असे धालें ॥१॥

अवघा आम्हां तूं च जालासी देवा । संसार हेवा कामधंदा ।

न लगे जाणें कोठें कांहीं च करणें । मुखीं नाम ध्यान सदा ॥ध्रु.॥

वाचा बोले ते तुझे चि गुणवाद । मंत्रजप कथा स्तुति ।

भोजन सारूं ठायीं फल तांबोल कांहीं । पूजा नैवेद्य तुज होती ।

चालतां प्रदक्षणा निद्रा लोटांगण । दंडवत तुजप्रति ।

देखोन दृष्टी परस्परें गोष्टी । अवघ्या तुझ्या मूर्ति ॥२॥

जाल्या तीर्थरूप वावी नदी कूप । अवघें गंगाजळ जालें ।

महाल मंदिरें माड्या तनघरें । झोपड्या अवघीं देव देवाइलें ।

ऐकें कानीं त्या हरिनामध्वनी । नाना शब्द होत जाले ।

तुका म्हणे या विठोबाचे दास । सदा प्रेमसुखें धाले ॥३॥

१८२५

जे दोष घडले न फिटे करितां कांहीं । सरते तुझ्या पायीं जाले तैसे ॥१॥

माझा कां हो करूं नये अंगीकार । जालेती निष्ठ पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

यातिहीन नये ऐकों ज्यां वेद । तयां दिलें पद वैकुंठींचें ॥२॥

तुका म्हणे कां रे एकाचा आभार । घेसी माथां भार वाहोनियां ॥३॥

१८२६

हरिकथेची आवडी देवा । करितो सेवा दासांची॥१॥

म्हणोनि हिंडे मागें मागें । घरटी जागे घालितसे ॥धृ.॥

निर्लज्ज भोजें नाचत रंगीं । भरतें अंगीं प्रेमाचें ॥२॥

तुका म्हणे विकलें देवें । आपण भावें संवसाटी ॥३॥

१८२७

साधन संपत्ति हें चि माझें धन । सकळ चरण विठोबाचे ॥१॥

शीतळ हा पंथ माहेराची वाट । जवळी च नीट सुखरूप ॥धृ.॥

वैष्णवांचा संग रामगाणें गाणें । मंडित भूषण अळंकार ॥२॥

भवनदी आड नव्हतीसी जाली । कोरडी च चाली जावें पायी ॥३॥

मायबाप दोघें पाहातील वाट । ठेवूनिया कटीं कर उभी ॥४॥

तुका म्हणे केव्हां देखेन कळस । पळाली आळस निद्रा भूक ॥५॥

१८२८

यथार्थवादें तुज न वर्णवे कदा । बोलतों ते निंदा करितों तुझी ।

वेदश्रुति तुज नेणती कोणी । चोवीस ठेंगणीं धांडोळितां॥१॥

आतां मज क्षमा करावें देवा । सलगी ते केशवा बोलियेलों ॥धृ.॥

सगुण कीं साकार निर्गुण कीं निराकार । न कळे हा पार वेदां श्रुतीं ।

तो आम्ही भावें केलासी लहान । ठेवूनियां नांवें पाचारितों ॥२॥

सहजरमुखें शेष सीणला स्तवितां । पार न कळतां ब्रम्हा ठेला ।

तेथें माझी देहबुद्धि तें काईं । थोर मी अन्यायी तुका म्हणे ॥३॥

१८२९

कृष्ण गातां गीतीं कृष्ण ध्यातां चित्ती । ते ही कृष्ण होती कृष्णध्यानें ॥१॥

आसनीं शयनीं भोजनीं जेवितां । म्हणारे भोगिता नारायण ॥ध्रु.॥

ओविये दळणीं गावा नारायण । कांडितां कांडण करितां काम ॥२॥

नर नारी याति हो कोणी भलतीं । भावें एका प्रीती नारायणा ॥३॥

तुका म्हणे एका भावें भजा हरी । कांति ते दुसरी रूप एक ॥४॥

१८३०

डोळियां पाझर कंठ माझा दाटे । येऊं देई भेटे पांडुरंगे ॥१॥

बहु दिस टाकिले निरास कां केलें । कोठें वो गुंतलें चत्ति तुझें ॥ध्रु.॥

बहु धंदा तुज नाहीं वो आठव । राहिलासे जीव माझा कंठीं ॥२॥

पंढरीस जाती वारकरी संतां । निरोप बहुतां हातीं धाडीं ॥३॥

तुजविण कोण सांवा धांवा करी । ये वो झडकरी पांडुरंगे ॥४॥

काय तुझी वाट पाहों कोठवरी । कृपाळु कांपरी विसरलासी ॥५॥

एक वेळ माझा धरूनि आठव । तुका म्हणे ये वो न्यावयासी ॥६॥

१८३१

अधिक कोंडितां चरफडी । भलतीकडे घाली उडी ॥१॥

काय करूं या मना आतां । का विसरातें पंढरिनाथा ।

करी संसाराची चिंता । वेळोवेळां मागुती ॥ध्रु.॥

भजन नावडे श्रवण । धांवे विषय अवलोकून ॥२॥

बहुत चंचळ चपळ । जातां येतां न लगे वेळ ॥३॥

किती राखों दोनी काळ । निजलिया जागे वेळे ॥४॥

मज राखें आतां । तुका म्हणे पंढरिनाथा ॥५॥

१८३२

कथा प्रावर्ण । नव्हे भिक्षेचें तें अन्न ॥१॥

करीं यापरी स्वहित । विचारूनि धर्म नीत ॥ध्रु.॥

देऊळ नव्हे घर । प्रपंच परउपकार ॥२॥

विधिसेवन काम । नव्हे शब्द रामराम ॥३॥

हत्या क्षत्रधर्म । नव्हे निष्काम तें कर्म ॥४॥

तुका म्हणे संतीं । करूनि ठेविली आइती ॥५॥

१८३३

पडोनियां राहीं । उगा च संतांचिये पायीं ॥१॥

न लगे पुसणें सांगावें । चत्ति शुद्ध करीं भावें ॥ध्रु.॥

सहज ते स्थिति । उपदेश परयुक्ति ॥२॥

तुका म्हणे भाव । जवळी धरूनि आणी देव ॥३॥

१८३४

देवाचे घरीं देवें केले चोरी । देवें देव नागवूनि केला भिकारी ॥१॥

धांवणियां धांवा धांवणियां धांवा । माग चि नाहीं जावें कवणिया गांव ॥ध्रु.॥

सवें चि होता चोर घरिचिया घरीं । फावलियावरी केलें अवघें वाटोळें ॥२॥

तुका म्हणे येथें कोणी च नाहीं । नागवलें कोण गेलें कोणाचें काईं ॥३॥

१८३५

अवघे चि निजों नका अवघियें ठायीं । वेळ अवेळ तरी सांभाळावी कांहीं ॥१॥

जतन करा रे जतन करा । घालूं पाहे घरावरी घाला चोरटें ॥ध्रु.॥

सीतरिलीं फार खाती भोंवताले फेरे । गेलें नये हातां सेकीं तळमळ उरे ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही करूं आपलें जतन । न लगे कांहीं कोणां द्यावें उघडा रे कान ॥३॥

१८३६

काळोखी खाऊन कैवाड केला धीर । आपुलिया हितें जाले जनामध्यें शूर ॥१॥

कां रें तुम्ही नेणां कां रे तुम्ही नेणां । अल्पसुखासाटीं पडशी विपत्तीचे घाणां ॥ध्रु.॥

नाहीं ऐसी लाज काय तयांपें आगळें । काय नव्हे केलें आपुलिया बळें ॥२॥

तुका म्हणे तरी सुख अवघें चि बरें । जतन करून हे आपुलालीं ढोरें ॥३॥

१८३७

जाय परतें काय आणिला कांटाळा । बोला एक वेळा ऐसें तरी ॥१॥

कां हो केलें तुम्ही निष्ठ देवा । मानेना हे सेवा करितों ते ॥ध्रु.॥

भाग्यवंत त्यांसी सांगितल्या गोष्टी । तें नाहीं अदृष्टीं आमुचिया ॥२॥

तुका म्हणे तुम्हापासूनि अंतर । न पडे नाहीं स्थिर बुद्धि माझी ॥३॥

१८३८

अनुभवें कळों येतें पांडुरंगा । रुसावें तें कां गा तुम्हांवरी ॥१॥

आवरितां चत्ति नावरे दुर्जन । घात करी मन माझें मज ॥ध्रु.॥

अंतरीं संसार भक्ति बाह्यात्कार । म्हणोनि अंतर तुझ्या पायीं ॥२॥

तुका म्हणे काय करूं नेणें वर्म । आलें तैसें कर्म सोसूं पुढें ॥३॥

१८३९

तुजकरितां होतें आनाचें आन । तारिले पाषाण उदकीं देवा ॥१॥

कां नये कैवार करूं अंगीकार । माझा बहु भार चड जाला ॥ध्रु.॥

चुकलासी म्हणों तरी जीवांचा ही जीव । रिता नाहीं ठाव उरों दिला ॥२॥

तुका म्हणे ऐसें काय सत्ताबळ । माझे परी कृपाळ आहां तुम्ही ॥३॥

१८४०

फळ देंठींहून झडे । मग मागुतें न जोडे ॥१॥

म्हणोनि तांतडी खोटी । कारण उचिताचे पोटीं ॥ध्रु.॥

पुढें चढे हात । त्याग मागिलां उचित ॥२॥

तुका म्हणे रणीं । नये पाहों परतोनि ॥३॥

१८४१

अगी देखोनियां सती । अंगीं रोमांच उठती ॥१॥

हा तो नव्हे उपदेश । सुख अंतरीं उल्हासे ॥ध्रु.॥

वित्तगोतांकडे । चत्ति न घाली न रडे ॥२॥

आठवूनि एका । उडी घाली म्हणे तुका ॥३॥

१८४२

फळ पिके देंठीं । निमित्य वारियाची भेटी ॥१॥

हा तों अनुभव रोकडा । कळों येतो खरा कुडा ॥ध्रु.॥

तोडिलिया बळें । वांयां जाती काचीं फळें ॥२॥

तुका म्हणे मन । तेथे आपुलें कारण ॥३॥

१८४३

हालवूनि खुंट । आधीं करावा बळकट ॥१॥

मग तयाच्या आधारें । करणें अवघें चि बरें ॥ध्रु.॥

सुख दुःख साहे । हर्षामर्षी भंगा नये ॥२॥

तुका म्हणे जीवें । आधीं मरोनि राहावें ॥३॥

१८४४

धांवे माते सोईं । बाळ न विचारितां कांहीं ॥१॥

मग त्याचें जाणें निकें । अंग वोडवी कौतुकें ॥ध्रु.॥

नेणे सर्प दोरी । अगी भलतें हातीं धरी ॥२॥

तीविन तें नेणें । आणीक कांहीं तुका म्हणे ॥३॥

१८४५

भोग द्यावे देवा । त्याग भोगीं च बरवा ॥१॥

आपण व्हावें एकीकडे । देव कळेवरी जोडे ॥ध्रु.॥

योजे यथाकाळें । उत्तम पाला कंदें मूळें ॥२॥

वंचक त्यासी दोष । तुका म्हणे मिथ्या सोस ॥३॥

१८४६

पायांच्या प्रसादें । कांहीं बोलिलों विनोदें ॥१॥

मज क्षमा करणें संतीं । नव्हे अंगभूत युक्ति ॥ध्रु.॥

नव्हे हा उपदेश । तुमचें बडबडिलों शेष ॥२॥

तुमचे कृपेचें पोसणें । जन्मोजन्मीं तुका म्हणे ॥३॥

१८४७

जायांचें अंगुलें लेतां नाहीं मान । शोभा नेदी जन हांसविलें ॥१॥

गुसळितां ताक कांडितां भूस । साध्य नाहीं क्लेश जाती वांयां ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं स्वता भांडवल । भिकेचें तें फोल बीज नव्हे ॥३॥

१८४८

न बोलावें परी पडिला प्रसंग । हाकलितें जग तुझ्या नामें ॥१॥

लटिकें चि सोंग मांडिला पसारा । भिकारी तूं खरा कळों आलें ॥ध्रु.॥

निलाजिरीं आम्ही करोनियां धीर । राहिलों आधार धरूनियां ॥२॥

कैसा नेणों आतां करिसी शेवट । केली कटकट त्याची पुढें॥३॥

तुका म्हणे कांहीं न बोलसी देवा । उचित हे सेवा घेसी माझी ॥४॥

१८४९

नाहीं जालें मोल कळे देतां काळीं । कोण पाहों बळी दोघांमध्यें ॥१॥

आम्ही तरी जालों जीवासी उदार । कैंचा हा धीर तुजपाशीं ॥ध्रु.॥

बहु चाळविलें मागें आजिवरी । आतां पुढें हरि जाऊं नेदीं ॥२॥

नव्हती जों भेटी नामाची ओळखी । म्हणऊनि दुःखी बहु जालें ॥३॥

तुका म्हणे कांहीं राहों नेदीं बाकी । एकवेळा चुकी जाली आतां ॥४॥

१८५०

कैसा कृपाळु हें न कळसी देवा । न बोलसी सेवा घेसी माझी ॥१॥

काय ऐसें बळ आहे तुजपाशीं । पाहों हा रिघेसी कोणा आड ॥ध्रु.॥

पाडियेला ठायीं तुझा थारा मारा । अवघा दातारा लपसी तो ॥२॥

आतां तुम्हां आम्हां उरी तों चि बरें । काय हें उत्तरें वाढवूनि ॥३॥

तुका म्हणे मज साहए झाले संत । म्हणऊनि मात फावली हे ॥४॥

१८५१

चुकलिया आम्हां करितसां दंड । हाकासी कां खंड पांडुरंगा ॥१॥

चाळविलीं एकें रिद्धिसिद्धीवरी । तैसा मी भिकारी नव्हें देवा ॥ध्रु.॥

कां मी येथें गुंतों मांडूनि पसारा । मागुता दातारा दंभासाटीं ॥२॥

केलें म्यां जतन आपुलें वचन । ठायींचें धरून होतों पोटीं ॥३॥

तुका म्हणे ताळा घातला आडाखीं । ठावें होतें सेकीं आडविसी ॥४॥

१८५२

कृपावंता कोप न धरावा चित्ती । छळूं वक्रोक्ति स्तुती करूं ॥१॥

आम्ही तुझा पार काय जाणों देवा । नेणों कैसी सेवा करावी ते ॥ध्रुवों.॥

अनंता अरूपा अलक्षा अच्युता । निर्गुणा सचिता सवौत्तमा ॥२॥

चांगलीं हीं नामें घेतलीं ठेवून । जालासी लाहान भक्तिकाजा ॥३॥

तुका म्हणे तुझ्या पायांवरी सदा । मस्तक गोविंदा असो माझा ॥४॥

१८५३

आतां तुझा भाव कळों आला देवा । ठकूनियां सेवा घेसी माझी ॥१॥

टाकूनि सांकडें आपुलिये माथां । घातला या संतावरी भार ॥ध्रु.॥

स्तुती करवूनि पिटिला डांगोरा । तें कोण दातारा साच करी ॥२॥

जातीचें वाणी मी पोटींचे कुडें । नका मजपुढें ठकाठकी ॥३॥

तुका म्हणे नाहीं आलें अनुभवा । आधीं च मी देवा कैसें नाचों ॥४॥

१८५४

जन पूजी याचा मज कां आभार । हा तुम्ही विचार जाणां देवा ॥१॥

पत्र कोण मानी वंदितील सिक्का । गौरव सेवका त्या चि मुळें ॥ध्रु.॥

मी मीपणें होतों जनामधीं आधीं । कोणें दिलें कधीं काय तेव्हां ॥२॥

आतां तूं भोगिता सर्व नारायणा । नको आम्हां दीनां पीडा करूं ॥३॥

आपुलिया हातें देसील मुशारा । तुका म्हणे खरा तो चि आम्हां ॥४॥

१८५५

आमची कां नये तुम्हासी करुणा । किती नारायणा आळवावें ॥१॥

काय जाणां तुम्ही दुर्बळाचें जिणें । वैभवाच्या गुणें आपुलिया ॥ध्रु.॥

देती घेती करिती खटपटा आणिकें । निराळा कौतुकें पाहोनियां ॥२॥

दिवस बोटी आम्हीं धरियेलें माप । वाहातों संकल्प स्वहिताचा ॥३॥

तुका म्हणे मग देसी कोण्या काळें । चुकुर दुर्बळें होतों आम्ही ॥४॥

१८५६

तुम्हां आम्हां तुटी होईल यावरी । ऐसें मज हरी दिसतसे ॥१॥

वचनाचा कांहीं न देखों आधार । करावा हा धीर कोठवरी ॥ध्रु.॥

सारिलें संचित होतें गांठी कांहीं । पुढें ॠण तें ही नेदी कोणी ॥२॥

जावें चि न लगे कोणांचिया घरा । उडाला पातेरा तुझ्या संगें ॥३॥

तुका म्हणे आम्हां हा चि लाभ जाला । मनुष्यधर्म गेला पांडुरंगा ॥४॥

१८५७

देव मजुर देव मजुर । नाहीं उजुर सेवेपुढें ॥१॥

देव गांढ्याळ देव गांढ्याळ । देखोनियां बळ लपतसे ॥२॥

देव तर काईं देव तर काईं । तुका म्हणे राईं तरी मोटी ॥३॥

१८५८

देव दयाळ देव दयाळ । साहे कोल्हाळ बहुतांचा ॥१॥

देव उदार देव उदार । थोड्यासाटीं फार देऊं जाणे ॥२॥

देव चांगला देव चांगला । तुका लागला चरणीं ॥३॥

१८५९

देव बासर देव बासर । असे निरंतर जेथें तेथें ॥१॥

देव खोळंबा देव खोळंबा । मज झळंबा म्हूण कोंडी ॥ध्रु.॥

देव लागट देव लागट । लाविलिया चट जीवीं जडे ॥२॥

देव बावळा देव बावळा । भावें जवळा लुडबुडी ॥३॥

देव न व्हावा देव न व्हावा । तुका म्हणे गोवा करी कामीं ॥४॥

१८६०

देव निढळ देव निढळ । मूळ नाहीं डाळ परदेशी ॥१॥

देव अकुळी देव अकुळी । भलते ठायीं सोयरीक ॥२॥

देव लिगाड्या देव लिगाड्या । तुका म्हणे भाड्या दंभें ठकी ॥३॥

१८६१

देव बराडी देव बराडी । घाली देंठासाटीं उडी ॥१॥

देव भ्याड देव भ्याड । राखे बळीचें कवाड ॥ध्रु.॥

देव भाविक भाविक । होय दासाचें सेवक ॥२॥

देव होया देव होया । जैसा म्हणे तैसा तया ॥३॥

देव लाहान लाहान । तुका म्हणे अनुरेण ॥४॥

१८६२

देव भला देव भला । मिळोनि जाय जैसा त्याला ॥१॥

देव उदार उदार । देतां नाहीं थोडें फार ॥ध्रु.॥

देव बळी देव बळी । जोडा नाहीं भूमंडळीं ॥२॥

देव व्हावा देव व्हावा । आवडे तो सर्वां जीवां ॥३॥

देव चांगला चांगला । तुका चरणीं लागला ॥४॥

१८६३

देव पाहों देव पाहों । उंचे ठायीं उभे राहों ॥१॥

देव देखिला देखिला । तो नाहीं कोणां भ्याला ॥ध्रु.॥

देवा कांहीं मागों मागों । जीव भाव त्यासी सांगों ॥२॥

देव जाणे देव जाणे । पुरवी मनींचिये खुणे ॥३॥

देव कातर कातर । तुका म्हणे अभ्यंतर ॥४॥

१८६४

देव आमचा आमचा । जीव सकळ जीवांचा ॥१॥

देव आहे देव आहे । जवळीं आम्हां अंतरबाहे ॥ध्रु.॥

देव गोड देव गोड । पुरवी कोडाचें ही कोड ॥२॥

देव आम्हां राखे राखे । घाली कळिकाळासी काखे ॥३॥

देव दयाळ देव दयाळ । करी तुक्याचा सांभाळ ॥४॥

१८६५

जाऊं देवाचिया गांवां । देव देईल विसांवा ॥१॥

देवा सांगों सुखदुःख । देव निवारील भूक ॥ध्रु.॥

घालूं देवासी च भार । देव सुखाचा सागर ॥२॥

राहों जवळी देवापाशीं । आतां जडोनि पायांसी ॥३॥

तुका म्हणे आम्ही बाळें । या देवाचीं लडिवाळें ॥४॥

१८६६

प्रेम तेथें वास करी । मुखीं उच्चारितां हरी ॥१॥

प्रेम यावें तया गांवा । चोजवीत या वैष्णवां ॥ध्रु.॥

प्रेमें पाठी लागे बळें । भक्त देखोनियां भोळे ॥२॥

प्रेम न वजे दवडितां । शिरे बळें जेथें कथा ॥३॥

तुका म्हणे थोर आशा । प्रेमा घरीं विष्णुदासां ॥४॥

१८६७

संत मानितील मज । तेणें वाटतसे लाज ॥१॥

तुम्ही कृपा केली नाहीं । चित्त माझें मज ग्वाही ॥ध्रु.॥

गोविलों थोरिवां । दुःख वाटतसे जीवा ॥२॥

तुका म्हणे माया । अवरा हे पंढरिराया ॥३॥

१८६८

नाहीं तुम्ही केला । अंगीकार तो विठ्ठला ॥१॥

सोंगें न पवीजे थडी । माजी फुटकी सांगडी ॥ध्रु.॥

प्रेम नाही अंगीं । भले म्हणविलें जगीं ॥२॥

तुका म्हणे देवा । मज वांयां कां चाळवा ॥३॥

१८६९

आतां चक्रधरा । झणी आम्हांस अव्हेरा ॥१॥

तुमचीं म्हणविल्यावरी । जैसीं तैसीं तरी हरी ॥ध्रु.॥

काळ आम्हां खाय । तरी तुझें नांव जाय ॥२॥

तुका म्हणे देवा । आतां पण सिद्धी न्यावा ॥३॥

१८७०

मज ऐसें कोण उद्धरिलें सांगा । ब्रीदें पांडुरंगा बोलतसां ॥१॥

हातींच्या कांकणां कायसा आरिसा । उरलों मी जैसा तैसा आहें ॥ध्रु.॥

धनमंत्री हरी रोग्याचिये वेथे । तें तों कांहीं येथें न देखिजे ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं अनुभव अंगें । वचन वाउगें कोण मानी ॥३॥

१८७१

काय तें सामर्थ्य न चले या काळें । काय जालीं बळें शक्तिहीण ॥१॥

माझिया संचितें आणिलासी हरी । जालें तुजवरी वरिष्ठ तें ॥ध्रु.॥

काय गमाविली सुदर्शन गदा । नो बोला गोविंदा लाजतसां ॥२॥

तुका म्हणे काय ब्रिदाचें तें काम । सांडा परतें नाम दिनानाथ ॥३॥

१८७२

बळ बुद्धी वेचुनियां शक्ति । उदक चालवावें युक्ति ॥१॥

नाहीं चळण तया अंगीं । धांवें लवणामागें वेगीं ॥ध्रु.॥

पाट मोट कळा । भरित पखाळा सागळा ॥२॥

बीज ज्यासी घ्यावें । तुका म्हणे तैसें व्हावें ॥३॥

१८७३

न म्हणे साना थोर । दृष्ट पापी अथवा चोर ॥१॥

सकळा द्यावी एकी चवी । तान हरूनि निववी ॥ध्रु.॥

न म्हणे दिवस राती । सर्व काल सर्वां भूतीं ॥२॥

तुका म्हणे झारी । घेतां तांब्यानें खापरी ॥३॥

१८७४

इच्छा चाड नाहीं । न धरी संकोच ही कांहीं ॥१॥

उदका नेलें तिकडे जावें । केलें तैसें सहज व्हावें ॥धृ.॥

मोहरी कांदा ऊंस । एक वाफा भिन्न रस ॥२॥

तुका म्हणे सुख । पीडा इच्छा पावे दुःख ॥३॥

१८७५

तरले ते मागें आपुलिया सत्ता । कमाईं अनंता करूनियां ॥१॥

उसनें फेडितां धर्म तेथें कोण । ते तुज अनन्ये तुम्ही त्यांसी ॥धृ.॥

मज ऐसा कोण सांगा वांयां गेला । तो तुम्ही तारिला पांडुरंगा ॥२॥

तुका म्हणे नांवासारिखी करणी । न देखें हें मनीं समजावें ॥३॥

१८७६

कवणांशीं भांडों कोण माझें साहे । कोण मज आहे तुजविण ॥१॥

धरिलें उदास दुरदुरांतरें । सांडी एकसरें केली माझी ॥धृ.॥

आइकोन माझे नाइकसी बोल । देखोनियां खोळ बुंथी घेसी ॥२॥

तुका म्हणे एके गांवींची वसती । म्हणऊनि खंती वाटे देवा ॥३॥

१८७७

आळवितां कंठ शोकला भीतर । आयुष्य वेचे धीर नाहीं मना ॥१॥

अझून कां नये हें तुझ्या अंतरा । दिनाच्या माहेरा पांडुरंगा ॥धृ.॥

धन दिसे डोळा दगडाचे परी । भोग ते शरीरीं विष जालें ॥२॥

चुकलों काय तें मज क्षमा करीं । आळिंगूनि हरी प्रेम द्यावें ॥३॥

अवस्था राहिली रूपाची अंतरीं । बाहेर भीतरी सर्व काळ ॥४॥

तुका म्हणे माजे सकळ उपाय । पांडुरंगा पाय तुझे आतां ॥५॥

॥ शिवाजी राजे यांनीं स्वामींस अबदागिरी, घोडा, कारकून असे न्यावयास पाठविले ते अभंग ॥ १४ ॥

१८७८

दिवट्या छत्री घोडे । हें तों बर्‍यांत न पडे ॥१॥

आतां येथें पंढरिराया । मज गोविसी कासया ॥धृ.॥

मान दंभ चेष्टा । हे तों शूकराची विष्ठा ॥२॥

तुका म्हणे देवा । माझे सोडववणे धांवा ॥३॥

१८७९

नावडे जें चित्ती । तें चि होसी पुरविता ॥१॥

कां रे पुरविली पाठी । माझी केली जीवेसाटीं ॥धृ.॥

न करावा संग । वाटे दुरावावें जग ॥२॥

सेवावा एकांत । वाटे न बोलावी मात ॥३॥

जन धन तन । वाटे लेखावें वमन ॥४॥

तुका म्हणे सत्ता । हातीं तुझ्या पंढरिनाथा ॥५॥

१८८०

जाणोनि अंतर । टाळिसील करकर ॥१॥

तुज लागली हे खोडी । पांडुरंगा बहु कुडी ॥ध्रु.॥

उठविसी दारीं । धरणें एखादिया परी ॥२॥

तुका म्हणे पाये । कैसे सोडीन ते पाहें ॥३॥

१८८१

नाहीं विचारीत । मेघ हागनदारी सेत ॥१॥

नये पाहों त्याचा अंत । ठेवीं कारणापें चत्ति ॥ध्रु.॥

वर्जीत गंगा । नाहीं उत्तम अधम जगा ॥२॥

तुका म्हणे मळ । नाहीं अग्नीसी विटाळ ॥३॥

१८८२

काय दिला ठेवा । आम्हां विठ्ठल चि व्हावा ॥१॥

तुम्ही कळलेती उदार । साटीं परिसाची गार ॥ध्रु.॥

जीव दिला तरी । वचना माझ्या नये सरी ॥२॥

तुका म्हणे धन । आम्हां गोमासासमान ॥३॥

१८८३

पिकवावें धन । ज्याची आस करी जन ॥१॥

पुढें उरे खातां देतां । नव्हे खंडण मवितां ॥ध्रु.॥

खोलीं पडे ओली बीज । तरीं च हातीं लागे निज ॥२॥

तुका म्हणे धनी । विठ्ठल अक्षरी हीं तिन्ही ॥३॥

१८८४

मुंगी आणि राव । आम्हां सारखाची जीव ॥१॥

गेला मोह आणि आशा । कळिकाळाचा हा फांसा ॥ध्रु.॥

सोनें आणि माती । आम्हां समान हें चित्ती ॥२॥

तुका म्हणे आलें । घरा वैकुंठ सगळें ॥३॥

१८८५

तिहीं त्रिभुवनीं । आम्ही वैभवाचे धनी ॥१॥

हातां आले घाव डाव । आमचा मायबाप देव ॥ध्रु.॥

काय त्रिभुवनीं बळ । अंगीं आमुच्या सकळ ॥२॥

तुका म्हणे सत्ता । अवघी आमुची च आतां ॥३॥

१८८६

आम्ही तेणें सुखी । म्हणा विठ्ठल विठ्ठल मुखीं ॥१॥

तुमचें येर वित्त धन । तें मज मृत्तिकेसमान ॥ध्रु.॥

कंटीं मिरवा तुळसी । व्रत करा एकादशी ॥२॥

म्हणवा हरिचे दास । तुका म्हणे मज हे आस ॥३॥

१८८७

नाही काष्ठाचा गुमान । गोवी भ्रमरा सुमन ॥१॥

प्रेम प्रीतीचे बांधलें । तें न सुटे कांहीं केलें ॥ध्रु.॥

पदरीं घालीं पिळा । बाप निर्बळ साटी बाळा ॥२॥

तुका म्हणे भावें । भेणें देवा आकारावें ॥३॥

१८८८

भावापुढें बळ । नाहीं कोणाचे सबळ ॥१॥

करी देवावरी सत्ता । कोण त्याहूनि परता ॥ध्रु.॥

बैसे तेथें येती । न पाचारितां सर्व शक्ति ॥२॥

तुका म्हणे राहे । तयाकडे कोण पाहे ॥३॥

१८८९

भावाचिया बळें । आम्ही निर्भर दुर्बळें ॥१॥

नाहीं आणिकांची सत्ता । सदा समाधान चित्ती ॥ध्रु.॥

तर्का नाहीं ठाव । येथें रिघावया वाव ॥२॥

एकछत्रीं राज । तुक्या पांडुरंगीं काज ॥३॥

१८९०

सत्तावर्त्ते मन । पाळी विठ्ठलाची आन ॥१॥

आज्ञा वाहोनियां शिरीं । सांगितलें तें चि करीं ॥ध्रु.॥

सरलीसे धांव । न लगे वाढवावी हांव ॥२॥

आहे नाहीं त्याचें । तुका म्हणे कळे साचें ॥३॥

१८९१

खावें ल्यावें द्यावें । जमाखर्च तुझ्या नांवें ॥१॥

आतां चुकली खटपट । झाड्या पाड्याचा बोभाट ॥ध्रु.॥

आहे नाहीं त्याचें । आम्हां काम सांगायाचें ॥२॥

तुका म्हणे चिंता । भार वाहे तुझ्या माथां ॥३॥

१८९२

आतां बरें जालें । माझे माथांचें निघालें ॥१॥

चुकली हे मरमर । भार माथांचे डोंगर ॥ध्रु.॥

नसतां कांहीं जोडी । करिती बहुतें तडातोडी ॥२॥

जाला झाडापाडा । तुका म्हणे गेली पीडा ॥३॥

१८९३

संचितें चि खावें । पुढें कोणाचें न घ्यावें ॥१॥

आतां पुरे हे चाकरी । राहों बैसोनियां घरीं ॥ध्रु.॥

नाहीं काम हातीं । आराणूक दिसराती ॥२॥

तुका म्हणे सत्ता । पुरे पराधीन आतां ॥३॥

१८९४

ज्याचे गांवीं केला वास । त्यासी नसावें उदास॥१॥

तरी च जोडिलें तें भोगे । कांहीं आघात न लगे ॥ध्रु.॥

वाढवावी थोरी । मुखें म्हणे तुझे हरी ॥२॥

तुका म्हणे हे गोमटी । दासा न घलावी तुटी ॥३॥

१८९५

माझा तुम्ही देवा केला अंगीकार । हें मज साचार कैसें कळे ॥१॥

कां हो कांहीं माझ्या नये अनुभवा । विचारितां देवा आहें तैसा ॥ध्रु.॥

लौकिकाचा मज लाविसी आभार । शिरोरत्नभार दुःखाचा हा ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं पालट अंतरीं । तेथें दिसे हरी ठकाठकी ॥३॥

१८९६

तोंडें बोलावें तें तरी वाटे खरें । जीव येरेयेरें वंचिजे ना ॥१॥

हें तुम्हां सांगणें काय उगवूनि । जावें समजोनि पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

जेवित्याची खूण वाढित्या अंतरीं । प्रीतीनें हे धरी चाली तेथें ॥२॥

तुका म्हणे बहु परीचे आदर । अत्यंत वेव्हारसंपादणी ॥३॥

१८९७

न पालटे एक । भोळा भक्त चि भाविक ॥१॥

येरां नास आहे पुढें । पुण्य सरतां उघडें ॥ध्रु.॥

नेणे गर्भवास । एक विष्णूचा चि दास ॥२॥

तुका म्हणे खरें । नाम विठोबाचे बरें ॥३॥

॥ स्वामींनीं पत्र पंढरीनाथास पंढरीस पाठविलें ते अभंग ॥ ६६ ॥ संतांबरोबर पाठविल्या पत्राचे अभंग ३६

१८९८

कोणा मुखें ऐसी ऐकेन मी मात । चाल तुज पंढरिनाथ बोलावितो ॥१॥

मग मी न धरीं आस मागील बोभाट । वेगीं धरिन वाट माहेराची ॥ध्रु.॥

निरांजिरें चत्ति करितें तळमळ । केधवां देखती मूळ आलें डोळे ॥२॥

तुका म्हणे कई भाग्याची उजरी । होईल पंढरी देखावया ॥३॥

१८९९

कां माझा विसर पडिला मायबाप । सांडियेली कृपा कोण्या गुणें ॥१॥

कैसा कंठूनियां राहों संवसार । काय एक धीर देऊं मना ॥ध्रु.॥

नाहीं निरोपाची पावली वारता । करावी ते चिंता ऐसी कांहीं ॥२॥

तुका म्हणे एक वेचूनि वचन । नाहीं समाधान केलें माझें ॥३॥

१९००

कांहीं माझे कळों आले गुणदोष । म्हणऊनि उदास धरिलें ऐसें ॥१॥

नाहीं तरी येथें न घडे अनुचित । नाहीं ऐसी रीत तया घरीं ॥ध्रु.॥

कळावें तें मना आपुलिया सवें । ठायींचे हें घ्यावें विचारूनि ॥२॥

मज अव्हेरिलें देवें । माझिया कर्तव्यें बुद्धीचिया ॥३||

१९०१

नव्हे धीर कांहीं पाठवूं निरोप । आला तरीं कोप येऊ सुखें ॥१॥

कोपोनियां तरी देईल उत्तर । जैसें तैसें पर फिरावूनि ॥ध्रु.॥

नाहीं तया तरी काय एक पोर । मज तों माहेर आणीक नाहीं ॥२॥

तुका म्हणे असे तयामध्यें हित । आपण निवांत असों नये ॥३॥

१९०२

आतां पाहों पंथ माहेराची वाट । कामाचा बोभाट पडो सुखें ॥१॥

काय करूं आतां न गमेसें जालें । बहुत सोसिलें बहु दिस ॥ध्रु.॥

घर लागे पाठी चित्ती उभे वारे । आपुलें तें झुरे पाहावया ॥२॥

तुका म्हणे जीव गेला तरी जाव । धरिला तो देव भाव सिद्धी ॥३॥

१९०३

विनवीजे ऐसें भाग्य नाहीं देवा । पायांशीं केशवा सलगी केली ॥१॥

धीटपणें पत्र लिहिलें आवडी । पार नेणे थोडी मति माझी ॥ध्रु.॥

जेथें देवा तुझा न कळे चि पार । तेथें मी पामर काय वाणूं ॥२॥

जैसे तैसे माझे बोल अंगीकारीं । बोबड्या उत्तरीं गौरवितों ॥३॥

तुका म्हणे विटेवरि जी पाउलें । तेथें म्यां ठेविलें मस्तक हें ॥४॥

१९०४

देवांच्या ही देवा गोपिकांच्या पती । उदार हे ख्याती त्रिभुवनीं ॥१॥

पातकांच्या रासी नासितोसी नामें । जळतील कर्में महा दोष ॥ध्रु.॥

सर्व सुखें तुझ्या वोळगती पायीं । रिद्धि सिद्धि ठायीं मुक्तिचारी ॥२॥

इंद्रासी दुर्लभ पाविजे तें पद । गीत गातां छंद वातां टाळी ॥३॥

तुका म्हणे जड जीव शक्तिहीन । त्यांचें तूं जीवन पांडुरंगा ॥४॥

१९०५

काय जालें नेणों माझिया कपाळा । न देखीजे डोळां मूळ येतां ॥१॥

बहु दिस पाहें वचनासी वास । धरिलें उदास पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

नाहीं निरोपाचें पावलें उत्तर । ऐसें तों निष्ठ न पाहिजे ॥२॥

पडिला विसर किंवा कांहीं धंदा । त्याहूनि गोविंदा जरूरसा ॥३॥

तुका म्हणे आलें वेचाचें सांकडें । देणें घेणें पुढें तो ही धाक ॥४॥

१९०६

एवढा संकोच तरि कां व्यालासी । आम्ही कोणांपाशीं तोंड वासूं ॥१॥

कोण मज पुसे सिणलें भागलें । जरी मोकलिलें तुम्हीं देवा ॥ध्रु.॥

कवणाची वाट पाहों कोणीकडे । कोण मज ओढे जीवलग ॥२॥

कोण जाणे माझे जीवींचें सांकडें । उगवील कोडें संकटाचें ॥३॥

तुका म्हणे तुम्ही देखिली निश्चिंती । काय माझे चित्ती पांडुरंगा ॥४॥

१९०७

देई डोळे भेटी न धरीं संकोच । न घलीं कांहीं वेच तुजवरी ॥१॥

तुज बुडवावें ऐसा कोण धर्म । अहनिन्नशीं नाम घेतां थोडें ॥ध्रु.॥

फार थोडें काहीं करूनि पातळ । त्याजमध्यें काळ कडे लावूं ॥२॥

आहे माझी ते चि सारीन सिदोरी । भार तुजवरी नेदीं माझा ॥३॥

तुका म्हणे आम्हां लेंकराची जाती । भेटावया खंती वाटतसे ॥४॥

१९०८

सीण भाग हरे तेथींच्या निरोपें । देखिलिया रूप उरी नुरे ॥१॥

इंद्रियांची धांव होईल कुंटित । पावेल हें चित्ती समाधान ॥ध्रु.॥

माहेर आहेसें लौकिकीं कळावें । निढळ बरवें शोभा नेदी ॥२॥

आस नाहीं परी उरी बरी वाटे । आपलें तें भेटे आपणासी ॥३॥

तुका म्हणे माझी अविट आवडी । खंडण तांतडी होऊं नेदीं ॥४॥

१९०९

धरितों वासना परी नये फळ । प्राप्तीचा तो काळ नाहीं आला ॥१॥

तळमळी चत्ति घातलें खापरीं । फुटतसे परी लाहीचिया ॥ध्रु.॥

प्रकार ते कांहीं नावडती जीवा । नाहीं पुढें ठावा काळ हातीं ॥२॥

जातों तळा येतों मागुता लौकरी । वोळशाचे फेरी सांपडलों ॥३॥

तुका म्हणे बहु करितों विचार । उतरें डोंगर एक चढें ॥४॥

१९१०

कां माझे पंढरी न देखती डोळे । काय हें न कळे पाप यांचें ॥१॥

पाय पंथें कां हे न चलती वाट । कोण हें अदृष्ट कर्म बळी ॥ध्रु.॥

कां हें पायांवरी न पडे मस्तक । क्षेम कां हस्तक न पवती ॥२॥

कां या इंद्रियांची न पुरे वासना । पवित्र होईंना जिव्हा कीर्ती ॥३॥

तुका म्हणे कई जाऊनि मोटळें । पडेन हा लोळें महाद्वारीं ॥४॥

१९११

काय पोरें जालीं फार । किंवा न साहे करकर ॥१॥

म्हणऊनि केली सांडी । घांस घेऊं न ल्हां तोंडीं ॥ध्रु.॥

करूं कलागती । तुज भांडणें भोंवतीं ॥२॥

तुका म्हणे टांचें । घरीं जालेंसे वरोचें ॥३॥

१९१२

कांहीं चिंतेविण । नाहीं उपजत सीण ॥१॥

तरी हा पडिला विसर । माझा तुम्हां जाला भार ॥ध्रु.॥

आली कांहीं तुटी । गेली सुटोनियां गांठी ॥२॥

तुका म्हणे घरीं । बहु बैसले रिणकरी ॥३॥

१९१३

निरोपासी वेचे । काय बोलतां फुकाचें ॥१॥

परी हें नेघेवे चि यश । भेओं नको सुखी आस ॥ध्रु.॥

सुख समाधानें । कोण पाहे देणें घेणें ॥२॥

न लगे निरोपासी मोल । तुका म्हणे वेचे बोल ॥३॥

१९१४

जोडीच्या हव्यासें । लागे धनांचें चि पिसें ॥१॥

मग आणीक दुसरें । लोभ्या नावडती पोरें ॥ध्रु.॥

पाहे रुक्याकडे । मग अवघें ओस पडे ॥२॥

तुका म्हणे देवा । तुला बहुत चि हेवा ॥३॥

१९१५

मविलें मविती । नेणों रासी पडिल्या किती ॥१॥

परि तूं धाला चि न धासी । आलें उभाउभीं घेसी ॥ध्रु.॥

अवघ्यां अवघा काळ । वाटा पाहाती सकळ ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं । अराणूक तुज कांहीं ॥३॥

१९१६

न बैससी खालीं । सम उभा च पाउलीं ॥१॥

ऐसे जाले बहुत दिस । जालीं युगें अठ्ठाविस ॥ध्रु.॥

नाहीं भाग सीण । अराणूक एक क्षण ॥२॥

तुका म्हणे किती । मापें केलीं देती घेती ॥३॥

१९१७

जोडी कोणांसाटीं । एवढी करितोसी आटी ॥१॥

जरी हें आम्हां नाहीं सुख । रडों पोरें पोटीं भूक ॥ध्रु.॥

करूनि जतन । कोणा देसील हें धन ॥२॥

आमचे तळमळे । तुझें होईंल वाटोळें ॥३॥

घेसील हा श्राप । माझा होऊनियां बाप ॥४॥

तुका म्हणे उरी । आतां न ठेवीं यावरी ॥५॥

१९१८

करूनि चाहाडी । अवघी बुडवीन जोडी ॥१॥

जरि तूं होऊनि उदास । माझी बुडविसी आस ॥ध्रु.॥

येथें न करी काम । मुखें नेघें तुझें नाम ॥२॥

तुका म्हणे कुळ । तुझें बुडवीन समूळ ॥३॥

१९१९

समर्थाचे पोटीं । आम्ही जन्मलों करंटीं ॥१॥

ऐसी जाली जगीं कीर्ति । तुझ्या नामाची फजिती ॥ध्रु.॥

येथें नाहीं खाया । न ये कोणी मूळ न्याया ॥२॥

तुका म्हणे जिणें । आतां खोटें जीवपणें ॥३॥

१९२०

पुढें तरी चित्ती । काय येईंल तें आतां ॥१॥

मज सांगोनिया धाडीं । वाट पाहातों वराडी ॥ध्रु.॥

कंठीं धरिला प्राण । पायांपाशीं आलें मन ॥२॥

तुका म्हणे चिंता । बहु वाटतसे आतां ॥३॥

१९२१

कैंचा मज धीर । कोठें बुद्धि माझी स्थिर ॥१॥

जें या मनासी आवरूं । आंत पोटीं वाव धरूं ॥ध्रु.॥

कैंची शुद्ध मति । भांडवल ऐसें हातीं ॥२॥

तुका म्हणे कोण दशा आली सांगा ॥३॥

१९२२

समर्पक वाणी । नाहीं ऐकिजेसी कानीं ॥१॥

आतां भावें करूनि साचा । पायां पडिलों विठोबाच्या ॥ध्रु.॥

न कळे उचित । करूं समाधान चित्ती ॥२॥

तुका म्हणे विनंती । विनविली धरा चित्ती ॥३॥

१९२३

येती वारकरी । वाट पाहातों तोंवरी ॥१॥

घालूनियां दंडवत । पुसेन निरोपाची मात ॥ध्रु.॥

पत्र हातीं दिलें । जया जेथें पाठविलें ॥२॥

तुका म्हणे येती । जाइन सामोरा पुढती ॥३॥

१९२४

रुळें महाद्वारीं । पायांखालील पायरी ॥१॥

तैसें माझें दंडवत । सांगा निरोप हा संत ॥ध्रु.॥

पडे दंडकाठी । देह भलतीसवा लोटी ॥२॥

तुका म्हणे बाळ । लोळे न धरितां सांभाळ ॥३॥

१९२५

तुम्ही संतजनीं । माझी करावी विनवणी ॥१॥

काय तुक्याचा अन्याय । त्यासी अंतरले पाय ॥ध्रु.॥

भाका बहुतां रीती । माझी कीव काकुलती ॥२॥

न देखे पंढरी । तुका चरण विटेवरी ॥३॥

१९२६

होइल कृपादान । तरी मी येईंन धांवोन ॥१॥

होती संतांचिया भेटी । आनंदें नाचों वाळवंटीं ॥ध्रु.॥

रिघेन मातेपुढें । स्तनपान करीन कोडें ॥२॥

तुका म्हणे ताप । हरती देखोनियां बाप ॥३॥

१९२७

परिसोनि उत्तर । जाब देईंजे सत्वर ॥१॥

जरी तूं होसी कृपावंत । तरि हा बोलावीं पतित ॥ध्रु.॥

नाणीं कांहीं मना । करूनि पापाचा उगाणा ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं । काय शक्ति तुझे पायीं ॥३॥

१९२८

ऐकोनियां कीर्ती । ऐसी वाटती विश्रांती ॥१॥

माते सुख डोळां पडे । तेथें कोण लाभ जोडे ॥ध्रु.॥

बोलतां ये वाचे । वीट नये जिव्हा नाचे ॥२॥

तुका म्हणे धांवे । वासना ते रस घ्यावे ॥३॥

१९२९

किती करूं शोक । पुढें वाढे दुःखें दुःख ॥१॥

आतां जाणसी तें करीं । माझें कोण मनीं धरी ॥ध्रु.॥

पुण्य होतें गांठी । तरि कां लागती हे आटी ॥२॥

तुका म्हणे बळ । माझी राहिली तळमळ ॥३॥

१९३०

करील आबाळी । माझ्या दांताची कसाळी ॥१॥

जासी एखादा मरोन । पाठी लागेल हें जन ॥ध्रु.॥

घरीं लागे कळहे । नाहीं जात तो शीतळ ॥२॥

तुका म्हणे पोरवडे । मज येतील रोकडे ॥३॥

१९३१

आतां आशीर्वाद । माझा असो सुखें नांद ॥१॥

म्हणसी कोणा तरी काळें । आहेतसी माझीं बाळें ॥ध्रु.॥

दुरी दूरांतर । तरी घेसी समाचार ॥२॥

नेसी कधीं तरी । तुका म्हणे लाज हरी ॥३॥

१९३२

आतां हे सेवटीं । माझी आइकावी गोष्टी ॥१॥

आतां द्यावा वचनाचा । जाब कळे तैसा याचा ॥ध्रु.॥

आतां करकर । पुढें न करीं उत्तर ॥२॥

तुका म्हणे ठसा । तुझा आहे राखें तैसा ॥३॥

१९३३

बोलिलों ते आतां । कांहीं जाणतां नेणतां ॥१॥

क्षमा करावे अन्याय । पांडुरंगे माझे माय ॥ध्रु.॥

स्तुती निंदा केली । लागे पाहिजे साहिली ॥२॥

तुका म्हणे लाड । दिला तैसें पुरवा कोड ॥३॥

या पत्राच्या उत्तराच्या मार्गप्रतीक्षेचे अभंग १९

१९३४

माहेरिंचा काय येईल निरोप । म्हणऊनि झोंप नाहीं डोळां ॥१॥

वाट पाहें आस धरूनियां जीवीं । निडळा हे ठेवीं वरी बाहे ॥ध्रु.॥

बोटवरी माप लेखितों दिवस । होतों कासावीस धीर नाहीं ॥२॥

काय नेणों संतां पडेल विसर । कीं नव्हे सादर मायबाप ॥३॥

तुका म्हणे तेथें होईल दाटणी । कोण माझें आणी मना तेथें ॥४॥

१९३५

परि तो आहे कृपेचा सागर । तोंवरी अंतर पडों नेदी ॥१॥

बहुकानदृष्टी आइके देखणा । पुरोनियां जना उरलासे ॥ध्रु.॥

सांगितल्याविणें जाणे अंतरिंचें । पुरवावें ज्याचें तैसें कोड ॥२॥

बहुमुखें कीर्ती आइकिली कानीं । विश्वास ही मनीं आहे माझा ॥३॥

तुका म्हणे नाहीं जात वांयांविण । पाळितो वचन बोलिलों तें ॥४॥

१९३६

यावरि न कळे संचित आपुलें । कैसें वोडवलें होइल पुढें ॥१॥

करील विक्षेप धाडितां मुळासी । किंवा धाडा ऐसी तांतडी हे ॥ध्रु.॥

जोंवरी हे डोळां देखें वारकरी । तों हें भरोवरी करी चित्ती ॥२॥

आस वाढविते बुद्धीचे तरंग । मनाचे ही वेग वावडती ॥३॥

तुका म्हणे तेव्हां होतील निश्चळ । इंद्रियें सकळ निरोपानें ॥४॥

१९३७

होईल निरोप घेतला यावरी । राउळाभीतरीं जाऊनियां ॥१॥

करूनियां दधिमंगळभोजन । प्रयाण शकुनसुमुहूर्तें ॥ध्रु.॥

होतील दाटले सद्गदित कंठीं । भरतें या पोटीं वियोगाचें ॥२॥

येरयेरां भेटी क्षेम आलिंगनें । केलीं समाधान होतीं संतीं ॥३॥

तुका म्हणे चाली न साहे मनास । पाहाती कळस परपरतों ॥४॥

१९३८

ऐसी ते सांडिली होईंल पंढरी । येते वारकरी होत वाटे ॥१॥

देखिले सोहळे होती आठवत । चालती ते मात करूनियां ॥ध्रु.॥

केली आइकिली होईंल जे कथा । राहिलें तें चित्ती होइल प्रेम ॥२॥

गरुडटके टाळ मृदांग पताका । सांगती ते एकां एक सुख ॥३॥

तुका म्हणे आतां येती लवलाहीं । आलिंगूनि बाहीं देइन क्षेम ॥४॥

१९३९

क्षेम मायबाप पुसेन हें आधीं । न घलीं हें मधीं सुख दुःख ॥१॥

न करीं तांतडी आपणांपासूनि । आइकेन कानीं सांगतीं तें ॥ध्रु.॥

अंतरींचें संत जाणतील गूज । निरोप तो मज सांगतील ॥२॥

पायांवरी डोईं ठेवीन आदरें । प्रीतिपडिभरें आळिंगून ॥३॥

तुका म्हणे काया करीन कुरवंडी । ओवाळून सांडीं त्यांवरून ॥४॥

१९४०

होइल माझी संतीं भाकिली करुणा । जे त्या नारायणा मनीं बैसे ॥१॥

शृंगारूनि माझीं बोबडीं उत्तरें । होतील विस्तारें सांगितलीं ॥ध्रु.॥

क्षेम आहे ऐसें होइल सांगितलें । पाहिजे धाडिलें शीघ्र मूळ ॥२॥

अवस्था जे माझी ठावी आहे संतां । होइल कृपावंता निरोपिली ॥३॥

तुका म्हणे सवें येईंल मुर्हाळी । किंवा कांहीं उरी राखतील ॥४॥

१९४१

दोहींमध्यें एक घडेल विश्वासें । भातुकें सरिसें मूळ तरी ॥१॥

करिती निरास निःशेष न घडे । कांहीं तरी ओढे चित्ती माये ॥ध्रु.॥

लौकिकाची तरी धरितील लाज । काय माझ्या काज आचरणें ॥२॥

अथवा कोणाचें घेणें लागे रीण । नाहीं तरी हीनकर्मी कांहीं ॥३॥

व्यालीचिये अंगीं असती वेधना । तुका म्हणे मना मन साक्ष ॥४॥

१९४२

बैसतां कोणापें नाहीं समाधान । विवरे हें मन ते चि सोईं ॥१॥

घडी घडी मज आठवे माहेर । न पडे विसर क्षणभरी ॥ध्रु.॥

नो बोलावें ऐसा करितों विचार । प्रसंगीं तों फार आठवतें ॥२॥

इंद्रियांसी वाहो पडिली ते चाली । होती विसांवली ये चि ठायीं ॥३॥

एकसरें सोस माहेरासी जावें । तुका म्हणे जीवें घेतलासे ॥४॥

१९४३

नाहीं हानि परी न राहावे निसुर । न पडे विसर काय करूं ॥१॥

पुसाविसी वाटे मात कापडियां । पाठविती न्याया मूळ मज ॥ध्रु.॥

आणीक या मना नावडे सोहळा । करितें टकळा माहेरींचा ॥२॥

बहु कामें केलें बहु कासावीस । बहु जाले दिस भेटी नाहीं ॥३॥

तुका म्हणे त्याचें न कळे अंतर । अवस्था तों फार होते मज ॥४॥

१९४४

तोंवरी म्यां त्यास कैसें निषेधावें । जों नाहीं बरवें कळों आलें ॥१॥

कोणाचिया मुखें तट नाहीं मागें । वचन वाउगें बोलों नये ॥ध्रु.॥

दिसे हानि परी निरास न घडे । हे तंव रोकडे अनुभव ॥२॥

आपुलिया भोगें होईल उशीर । तोंवरी कां धीर केला नाहीं ॥३॥

तुका म्हणे गोड करील सेवट । पाहिली ते वाट ठायीं आहे ॥४॥

१९४५

माहेरींचें आलें तें मज माहेर । सुखाचें उत्तर करिन त्यासी ॥१॥

पायांवरी माथा आळिंगीन बाहीं । घेईन लवलाहीं पायवणी ॥ध्रु.॥

सुख समाचार पुसेन सकळ । कैसा पर्वकाळ आहे त्यास ॥२॥

आपुले जीवींचें सुखदुःख भावें । सांगेन अघवें आहे तैसें ॥३॥

तुका म्हणे वीट नेघें आवडीचा । बोलिली च वाचा बोलवीन ॥४॥

१९४६

वियोग न घडे सन्निध वसलें । अखंड राहिलें होय चित्ती ॥१॥

विसरु न पडे विकल्प न घडे । आलें तें आवडे तया पंथें ॥ध्रु.॥

कामाचा विसर नाठवे शरीर । रसना मधुर नेणे फिकें ॥२॥

निरोपासी काज असो अनामिक । निवडितां एक नये मज ॥३॥

तुका म्हणे हित चित्ते ओढियेलें । जेथें तें उगलें जावें येणें ॥४॥

१९४७

आतां माझे सखे येती वारकरी । जीवा आस थोरी लागली ते ॥१॥

सांगतील माझ्या निरोपाची मात । सकळ वृत्तांत माहेरींचा ॥ध्रु.॥

काय लाभ जाला काय होतें केणें । काय काय कोणे सांटविलें ॥२॥

मागणें तें काय धाडिलें भातुकें । पुसेन तें सुखें आहेतसीं ॥३॥

तुका म्हणे काय सांगती ते कानीं । ऐकोनियां मनीं धरुनि राहें ॥४॥

१९४८

काय करावें म्यां केले ते विचार । घडेल साचार काय पाहों ॥१॥

काय मन नाहीं धरीत आवडी । प्रारब्धीं जोडी ते चि खरी ॥ध्रु.॥

काय म्यां तेथींचें रांधिलें चाखोनि । तें हें करीं मनीं विवंचना ॥२॥

आणीक ही त्यासी बहुत कारण । बहु असे जिणें ओढीचें ही ॥३॥

तुका म्हणे आम्हां बोळविल्यावरी । परती माघारी केली नाहीं ॥४॥

१९४९

आम्हां अराणूक संवसारा हातीं । पडिली नव्हती आजिवरी ॥१॥

पुत्रदाराधन होता मनी धंदा । गोवियेलों सदा होतों कामें ॥ध्रु.॥

वोडवलें ऐसें दिसतें कपाळ । राहिलें सकळ आवरोनि ॥२॥

मागें पुढें कांहीं न दिसे पाहातां । तेथूनियां चिंता उपजली ॥३॥

तुका म्हणे वाट पाह्याचें कारण । येथीचिया हिंणें जालें भाग्य ॥४॥

१९५०

बहु दिस नाहीं माहेरिंची भेटी । जाली होती तुटी व्यवसायें ॥१॥

आपुल्याला होतों गुंतलों व्यासंगें । नाहीं त्या प्रसंगें आठवलें ॥ध्रु.॥

तुटातें तुटतें जडती जडलें । आहे तें आपुलें आपणापें ॥२॥

बहु निरोपाचें पावलें उत्तर । जवळी च पर एक तें ही ॥३॥

काय जाणों मोह होईल सांडिला । बहु दिस तुटला तुका म्हणे ॥४॥

१९५१

होतीं नेणों जालीं कठिणें कठीण । जवळी च मन मनें ग्वाही ॥१॥

आम्ही होतों सोईं सांडिला मारग । घडिलें तें मग तिकून ही ॥ध्रु.॥

निश्चिंतीनें होते पुढिलांची सांडी । न चाले ते कोंडी मायबापा ॥२॥

आम्हां नाहीं त्यांचा घडिला आठव । त्यांचा बहु जीव विखुरला ॥३॥

तुका म्हणे जालें धर्माचें माहेर । पडिलें अंतर आम्हांकूनि ॥४॥

१९५२

आतां करावा कां सोंस वांयांविण । लटिका चि सीण मनासी हा ॥१॥

असेल तें कळों येईल लौकरी । आतां वारकरी आल्यापाठी ॥ध्रु.॥

बहु विलंबाचें सन्निध पातलें । धीराचें राहिलें फळ पोटीं ॥२॥

चालिलें तें ठाव पावेल सेवटीं । पुरलिया तुटी पाउलांची ॥३॥

तुका म्हणे आसे लागलासे जीव । म्हणऊनि कींव भाकीतसें ॥४॥

संत परत आले त्यांची भेट झाली ते अभंग ११

१९५३

भागलेती देवा । माझा नमस्कार घ्यावा ॥१॥

तुम्ही क्षेम कीं सकळ । बाळ अवघे गोपाळ ॥ध्रु.॥

मारगीं चालतां । श्रमलेती येतां जातां ॥२॥

तुका म्हणे कांहीं । कृपा आहे माझ्या ठायीं ॥३॥

१९५४

घालूनियां ज्योती । वाट पाहें दिवसराती ॥१॥

बहु उतावळि मन । तुमचें व्हावें दरुषण ॥ध्रु.॥

आलों बोळवीत । तैसें या चि पंथें चित्ती ॥२॥

तुका म्हणे पेणी । येतां जातां दिवस गणीं ॥३॥

१९५५

आजि दिवस धन्य । तुमचें जालें दरुषण ॥१॥

सांगा माहेरींची मात । अवघा विस्तारीं वृत्तांत ॥ध्रु.॥

आइकतों मन । करूनि सादर श्रवण ॥२॥

तुका म्हणे नाम । माझा सकळ संभ्रम ॥३॥

१९५६

बोलिलीं तीं काय । माझा बाप आणि माय ॥१॥

ऐसें सांगा जी झडकरी । तुम्ही सखे वारकरी ॥ध्रु.॥

पत्राचें वचन । काय दिलें फिरावून ॥२॥

तुका म्हणे कांहीं । मना आणिलें कीं नाहीं ॥३॥

१९५७

काय पाठविलें । सांगा भातुकें विठ्ठलें ॥१॥

आसे लागलासे जीव । काय केली माझी कींव ॥ध्रु.॥

फेडिलें मुडतर । किंवा कांहीं जरजर ॥२॥

तुका म्हणे सांगा । कैसें आर्त पांडुरंगा ॥३॥

१९५८

आजिचिया लाभें ब्रम्हांड ठेंगणें । सुखी जालें मन कल्पवेना ॥१॥

आर्तभूत माझा जीव जयांसाटीं । त्यांच्या जाल्या भेटी पायांसवें ॥ध्रु.॥

वाटुली पाहातां सिणले नयन । बहु होतें मन आर्तभूत ॥२॥

माझ्या निरोपाचें आणिलें उत्तर । होइल समाचार सांगती तो ॥३॥

तुका म्हणे भेटी निवारला ताप । फळलें संकल्प संत आले ॥४॥

१९५९

आजि बरवें जालें । माझें माहेर भेटलें ॥१

डोळां देखिले सज्जन । निवारला भाग सीण ॥ध्रु.॥

धन्य जालों आतां । क्षेम देऊनियां संतां ॥२॥

इच्छेचें पावलों । तुका म्हणे धन्य जालों ॥३॥

१९६०

वोरसोनि येती । वत्सें धेनुवेच्या चित्ती ॥१॥

माझा कराया सांभाळ । वोरसोनियां कृपाळ ॥ध्रु.॥

स्नेहें भूक तान । विसरती जाले सीण ॥२॥

तुका म्हणे कौतुकें । दिलें प्रेमाचें भातुकें ॥३॥

१९६१

आलें तें आधीं खाईंन भातुकें । मग कवतुकें गाईंन ओव्या ॥१॥

सांगितला आधीं आइकों निरोप । होइल माझा बाप पुसें तों तें ॥२॥

तुका म्हणे माझे सखे वारकरी । आले हे माहेरीहून आजि ॥३॥

१९६२

आमुप जोडल्या सुखाचिया रासी । पार त्या भाग्यासी नाहीं आतां ॥१॥

काय सांगों सुख जालें आलिंगन । निवाली दर्शनें कांति माझी ॥२॥

तुका म्हणे यांच्या उपकारासाटीं । नाहीं माझे गांठी कांहीं एक ॥३॥

१९६३

पवित्र व्हावया घालीन लोळणी । ठेवीन चरणीं मस्तक हें ॥१॥

जोडोनि हस्तक करीन विनवणी । घेइन पायवणी धोवोनियां ॥२॥

तुका म्हणे माझें भांडवल सुचें । संतां हें ठायींचें ठावें आहे ॥३॥

पत्राचे अभंग समाप्त । ३६ । १९ । ११ ॥ ६६॥

१९६४

मना एक करीं । म्हणे जाईंन पंढरी । उभा विटेवरी । तो पाहेन सांवळा ॥१॥

करीन सांगती तें काम । जरी जपसी हें नाम । नित्य वाचे राम । हरि कृष्ण गोविंदा ॥ध्रु.॥

लागें संतांचिया पायां । कथे उल्हास गावया । आलों मागावया । शरण देई उचित ॥२॥

नाचें रंगीं वाहें टाळी । होय सादर ते काळीं । तुका म्हणे मळी । सांडूनियां अंतरी ॥३॥

१९६५

न राहे क्षण एक वैकुंठीं । क्षीरसागरीं त्रिपुटी । जाय तेथें दाटी । वैष्णवांची धांवोनि ॥१॥

भाविक गे माये भोळें गुणाचें । आवडे तयाचें नाम घेतां तयासी ॥ध्रु.॥

जो नातुडे कवणिये परी । तपें दानें व्रतें थोरी । म्हणतां वाचे हरि । राम कृष्ण गोविंदा ॥२॥

चौदा भुवनें जया पोटीं । तो राहे भक्तांचिये कंठीं । करूनियां साटी। चत्ति प्रेम दोहींची ॥३॥

जया रूप ना आकार । धरी नाना अवतार । घेतलीं हजार । नांवें ठेवूनि आपणां ॥४॥

ऐसा भक्तांचा ऋणी । पाहातां आगमीं पुराणीं । नाहीं तुका म्हणे ध्यानीं । तो कीर्तनीं नाचतसे ॥५॥

१९६६

स्वल्प वाट चला जाऊं । वाचे गाऊं विठ्ठल ॥१॥

तुम्ही आम्ही खेळीमेळीं । गदा रोळी आनंदें ॥ध्रु.॥

ध्वजा कुंचे गरुडटके । शृंगार निके करोनि ॥२॥

तुका म्हणे हें चि नीट । जवळी वाट वैकुंठा ॥३॥

१९६७

आनंदाच्या कोटी । सांटवल्या आम्हां पोटीं ॥१॥

प्रेम चालिला प्रवाहो । नामओघ लवलाहो ॥ध्रु.॥

अखंड खंडेना जीवन । राम कृष्ण नारायण ॥२॥

थडी आहिक्य परत्र । तुका म्हणे सम तीर ॥३॥

१९६८

चाहाडाची माता । व्यभिचारीण तत्वता ॥१॥

पाहे संतांचें उणें । छिद्र छळावया सुनें ॥ध्रु.॥

जेणों त्याच्या वाचें । कांहीं सोडिलें गाठीचें ॥२॥

तुका म्हणे घात । व्हावा ऐसी जोडी मात ॥३॥

१९६९

सापें ज्यासी खावें । तेणें प्राणासी मुकावें ॥१॥

काय लाधला दुर्जन । तोंडावरी थुंकी जन ॥ध्रु.॥

विंचु हाणें नांगी । अग्न लावी आणिकां अंगीं ॥२॥

तुका म्हणे जाती । नरका पाउलीं चालती ॥३॥

स्वामींनीं स्त्रीस उपदेश केला ते अभंग ॥ ११ ॥

१९७०

पिकल्या सेताचा आम्हां देतो वांटा । चौधरी गोमटा पांडुरंग ॥१॥

सत्तर टके बाकी उरली मागे तो हा । मागें झडले दाहा आजिवरी ॥ध्रु.॥

हांडा भांडीं गुरें दाखवी ऐवज । माजघरीं बाजे बैसलासे ॥२॥

मज यासी भांडतां जाब नेदी बळें । म्हणे एका वेळे घ्याल वांटा ॥३॥

तुका म्हणे स्त्रिये काय वो करावें । नेदितां लपावें काय कोठें ॥४॥

१९७१

करितां विचार अवघें एक राज्य । दुजा कोण मज पाठी घाली ॥१॥

कोण्या रीती जावें आम्ही वो पळोनि । मोकळ अंगणीं मागें पुढें ॥ध्रु.॥

काय तें गव्हाणें हिंडावीं वो किती । दूत ते लागती याच पाठी ॥२॥

कोठें याची करूं केलों कुळवाडी । आतां हा न सोडी जीवें आम्हां ॥३॥

होऊनि बेबाख येथें चि राहावें । देईल तें खावें तुका म्हणे ॥४॥

१९७२

नागवूनि एकें नागवीं च केली । फिरोनियां आलीं नाहीं येथें ॥१॥

भेणें सुती कोणी न घेती पालवीं । करूनियां गोवी निसंतान ॥ध्रु.॥

एकें तीं गोविलीं घेऊनि जमान । हांसतील जन लोक तयां ॥२॥

सरले तयांसी घाली वैकुंठीं । न सोडी हे साटी जीवें जाली ॥३॥

तुका म्हणे जालों जाणोनि नेणती । सांपडलों हातीं याचे आम्ही ॥४॥

१९७३

आतां तूं तयास होईं वो उदास । आरंभला नास माझ्या जीवा ॥१॥

जरूर हें जालें मज कां नावडे । उपास रोकडे येती आतां ॥ध्रु.॥

बरें म्या तुझिया जीवाचें तें काय । व्हावें हें तें पाहें विचारूनि ॥२॥

तुज मज तुटी नव्हे या विचारें । सहित लेकुरें राहों सुखें ॥३॥

तुका म्हणे तरी तुझा माझा संग । घडेल वियोग कधीं नव्हे ॥४॥

१९७४

काय करूं आतां माझिया संचिता । तेणें जीववित्ती साटी केली ॥१॥

न म्हणावें कोणी माझें हें करणें । हुकुम तो येणें देवें केला ॥ध्रु.॥

करूनि मोकळा सोडिलों भिकारी । पुरविली तरी पाठी माझी ॥२॥

पाणिया भोंपळा जेवावया पानें । लाविलीं वो येणें देवें आम्हां ॥३॥

तुका म्हणे यासी नाहीं वो करुणा । आहे नागवणा ठावा मज ॥४॥

१९७५

नको धरूं आस व्हावें या बाळांस । निर्माण तें त्यांस त्यांचें आहे ॥१॥

आपुला तूं गळा घेई उगवूनि । चुकवीं जाचणी गर्भवास ॥ध्रु.॥

अवेज देखोनि बांधितील गळा । म्हणोनि निराळा पळतुसें ॥२॥

देखोनियां त्यांचा अवघड मार । कांपे थरथर जीव माझा ॥३॥

तुका म्हणे जरी आहे माझी चाड । तरी करीं वाड चित्ति आतां ॥४॥

१९७६

भले लोक तुज बहु मानवती । वाढेल या कीर्ति जगामाजी ॥१॥

म्हणे मेलीं गुरें भांडीं नेलीं चोरें । नाहींत लेंकुरें जालीं मज ॥ध्रु.॥

आस निरसूनि कठिण हें मन । करीं वो समान वज्र तैसें ॥२॥

किंचित हें सुख टाकीं वो थुंकोनि । पावसील धनी परमानंद ॥३॥

तुका म्हणे थोर चुकती सायास । भवबंद पाश तुटोनियां ॥४॥

१९७७

ऐक हें सुख होईल दोघांसी । सोहळा हे ॠषि करिती देव ॥१॥

जडितविमानें बैसविती मानें । गंधर्वांचें गाणें नामघोष ॥ध्रु.॥

संत महंत सिद्धि येतील सामोरे । सर्वसुखा पुरे कोड तेथें ॥२॥

आलिंगूनि लोळों त्यांच्या पायांवरी । जाऊं तेथवरी मायबापें ॥३॥

तुका म्हणे तया सुखा वर्णू काय । जेव्हां बापमाय देखें डोळां ॥४॥

१९७८

देव पाहावया करीं वो सायास । न धरीं हे आस नाशिवंत ॥१॥

दिन शुद्ध सोम सकाळीं पातला । द्वादशी घडला पर्वकाळ ॥धृ.॥

द्विजां पाचारूनि शुद्ध करीं मन । देईं वो हें दान यथाविध ॥२॥

नको चिंता करूं वस्त्रा या पोटाची । माउली आमुची पांडुरंग ॥३॥

तुका म्हणे दुरी सांगतों पाल्हाळीं । परी तो जवळी आहे आम्हां ॥४॥

१९७९

सुख हें नावडे आम्हां कोणा बळें । नेणसी अंधळें जालीशी तूं ॥१॥

भूक तान कैसी राहिली निश्चळ । खुंटलें चपळ मन ठायीं ॥धृ.॥

द्रव्य जीवाहूनि आवडे या जना । आम्हांसी पाषाणाहूनि हीन ॥२॥

सोइरे सज्जन जन आणि वन । अवघें समान काय गुणें ॥३॥

तुका म्हणे आम्हां जवळी च आहे । सुख दुःख साहे पांडुरंग ॥४॥

१९८०

गुरुकृपे मज बोलविलें देवें । होईल हें घ्यावें हित कांहीं ॥१॥

सत्य देवें माझा केला अंगीकार । आणीक विचार नाहीं आतां ॥धृ.॥

होईं बळकट घालूनियां कास । हा चि उपदेश तुज आतां ॥२॥

सडा संमार्जन तुळसीवृंदावन । अतीतपूजन ब्राम्हणाचें ॥३॥

वैष्णवांची दासी होई सर्वभावें । मुखीं नाम घ्यावें विठोबाचें ॥४॥

पूर्णबोध स्त्रीभ्रतारसंवाद । धन्य जिहीं वाद आइकिला ॥५॥

तुका म्हणे आहे पांडुरंगकथा । तरेल जो चित्ती धरील कोणी ॥६॥

१९८१

खडा रवाळी साकर । जाला नामाचा चि फेर । न दिसे अंतर । गोडी ठायीं निवडितां ॥१॥

तुम्ही आम्ही पांडुरंगा । भिन्न ऐसें काय सांगा । जाळविलें जगा । मी हें माझें यासाटीं ॥धृ॥

पायीं हातीं नाकीं शिरीं । हेम राहे अळंकारीं । मुसे आल्यावरी । काय निवडे वेगळें ॥२॥

निजलिया लाभ हानी । तों च खरी ते स्वप्नीं । तुका म्हणे दोन्ही । निवारलीं जागतां ॥३॥

१९८२

आम्ही जाणों तुझा भाव । कैंचा भक्त कैंचा देव । बीजा नाहीं ठाव । कैंचें फळ शेवटीं ॥१॥

संपादिलें बहु रूप । कैंचें पुण्य कैंचें पाप । नव्हतों आम्ही आप । आपणासी देखिलें ॥धृ.॥

एके ठायीं घरिच्याघरीं । न कळतां जाली चोरी । तेथें तें चि दुरी । जाणें येणें खुंटलें ॥२॥

तुका म्हणे धरूनि हातीं । उर ठेविली मागुती । एकांतीं लोकांतीं । देवभक्तिसोहळा ॥३॥

१९८३

कांहीं बोलिलों बोबडें । मायबापा तुम्हांपुढें । सलगी लाडें कोडें । मज क्षमा करावी ॥१॥

काय जाणावा महिमा । तुमचा म्यां पुरुषोत्तमा । आवडीनें सीमा । सांडविली मज हातीं ॥धृ.॥

घडे अवज्ञा सख्यत्वें । बाळें बापासी न भ्यावें । काय म्यां सांगावें । आहे ठावें तुम्हासी ॥२॥

तुका म्हणे देवा । प्रेम लोभ न संडावा । पाळिला पाळावा । लळा पुढती आगळा ॥३॥

१९८४

बहु भितों जाणपणा । आड न यो नारायणा । घेइन प्रेमपान्हा । भक्तिसुख निवाडें ॥१॥

यासी तुळे ऐसे कांहीं । दुजें त्रिभुवनीं नाहीं । काला भात दहीं । ब्रम्हादिकां दुर्लभ ॥धृ.॥

निमिशा अर्ध संतसंगति । वास वैकुंठीं कल्पांतीं । मोक्षपदें होती । ते विश्रांति बापुडी ॥२॥

तुका म्हणे हें चि देई । मीतूंपणा खंड नाहीं । बोलिलों त्या नाहीं । अभेदाची आवडी ॥३॥

१९८५

देवा आतां ऐसा करीं उपकार । देहेचा विसर पाडीं मज ॥१॥

तरीं च हा जीव सुख पावे माझा । बरें केशीराजा कळों आलें ॥धृ.॥

ठाव देई चित्ती राख पायांपाशीं । सकळ वृत्तींसी अखंडित ॥२॥

असे भय आतां लाज काम क्रोध । तोडावा संबंध यांचा माझा ॥३॥

मागणें तें एक हें चि आहे आतां । नाम मुखीं संतसंग देई ॥४॥

तुका म्हणे नको वरपंग देवा । घेई माझी सेवा भावशुद्ध ॥५॥

१९८६

तुज न करितां काय नव्हे एक । हे तों सकळिक संतवाणी ॥१॥

घेई माझा भार करीं कइवार । उतरीं हा पार भवसिंधु ॥धृ.॥

उचित अनुचित पापपुण्यकाला । हा तों नये मला निवडितां ॥२॥

कुंटित राहिली बोलतां बोलतां । पार न पवतां वाणी पुढें ॥३॥

पुसतां ही कोणां न कळे हें गुज । राखें आतां लाज पांडुरंगा ॥४॥

तुका म्हणे बहु पाहिलें या जीवें । वर्म जालें जी ठावें नाम तुझें ॥५॥

१९८७

मज त्याची भीड नुलंघवे देवा । जो म्हणे केशवा दास तुझा ॥१॥

मज आवडती बहु तैसे जन । करिती कीर्तन कथा तुझी ॥धृ.॥

सांडूनियां लाज नाचेन त्यांपुढें । आइकती कोडें नाम तुझें ॥२॥

न लगे उपचार होईंन भिकारी । वैष्णवांच्या घरीं उष्टावळी ॥३॥

तुका म्हणे जाणों उचित अनुचित । विचारूनि हित तें चि करूं ॥४॥

१९८८

तुझे पाय माझे राहियेले चित्ती । ते मज दाविती वर्म देवा ॥१॥

आम्हां अंधां तुझ्या पायांचा आधार । जाणसी विचार चाळवितां ॥धृ.॥

मन स्थिर ठेलें इंद्रियें निश्चळ । हें तों माझें बळ नव्हे देवा ॥२॥

पापपुण्य भेद नासिलें तिमिर । त्रिगुण शरीर सांडियेलें ॥३॥

तुका म्हणे तुझा प्रताप हा खरा । मी जाणें दातारा शरणागत ॥४॥

१९८९

जेथें जातों तेथें तू माझा सांगाती । चालविसी हातीं धरूनियां ॥१॥

चालों वाटे आम्ही तुझा चि आधार । चालविसी भार सवें माझा ॥धृ.॥

बोलों जातां बरळ करिसी तें नीट । नेली लाज धीट केलों देवा ॥२॥

अवघें जन मज जाले लोकपाळ । सोइरे सकळ प्राणसखे ॥३॥

तुका म्हणे आतां खेळतों कौतुकें । जालें तुझें सुख अंतर्बाहीं ॥४॥

१९९०

जालें पीक आम्हां अवघा सुकाळ । घेऊं अवघा काळ प्रेमसुख ॥१॥

जाली अराणुक अवघियांपासून । अवघा गेला सीण भाग आतां ॥धृ.॥

अवघा जाला आम्हां एक पांडुरंग । आतां नाहीं जग माझें तुझें ॥२॥

अवघे चि आम्ही ल्यालों अळंकार । शोभलों हि फार अवघ्यांवरी ॥३॥

तुका म्हणे आम्ही सदेवांचे दास । करणें न लगे आस आणिकांची ॥४॥

१९९१

साधनें आमुचीं आज्ञेचीं धारकें । प्रमाण सेवकें स्वामिसत्ता ॥१॥

प्रकाशिलें जग आपुल्या प्रकाशें । रवि कर्मरसें अलिप्त त्या ॥धृ.॥

सांगणें तें तें नाहीं करणें आपण । मोलही वचन बाध जालें ॥२॥

तुका म्हणे आम्हां भांडवल हातीं । येरझारा खाती केवढियें ॥३॥

१९९२

शुभ जाल्या दिशा अवघा चि काळ । अशुभ मंगळ मंगळाचें ॥१॥

हातींचिया दीपें दुराविली निशी । न देखिजे कैसी आहे ते ही ॥ध्रु.॥

सुख दुःखाहूनि नाहीं विपरीत । देतील आघात हितफळें ॥२॥

तुका म्हणे आतां आम्हांसी हें भलें । अवघे चि जाले जीव जंत ॥३॥

१९९३

पाप पुण्य दोन्ही वाहाती मारग । स्वर्गनर्कभोग यांचीं पेणीं ॥१॥

एका आड एक न लगे पुसावें । जेविल्या देखावें मागें भूक ॥ध्रु.॥

राहाटीं पडिलें भरोनियां रितीं । होतील मागुतीं येतीं जातीं ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही खेळतियांमधीं । नाहीं केली बुद्धी स्थिर पाहों ॥३॥

१९९४

हित तें हें एक राम कंठीं राहे । नाठविती देहभाव देही ॥१॥

हा चि एक धर्म निज बीजवर्म । हें चि जाळी कर्मे केलीं महा ॥ध्रु.॥

चित्ती राहे पायीं रूप बैसे डोळां । जीवें कळवळा आवडीचा ॥२॥

अखंड न खंडे अभंग न भंगे । तुका म्हणे गंगे मिळणी सिंधु ॥३॥

१९९५

माझिये जातीचें मज भेटो कोणी । आवडीची धणी फेडावया ॥१॥

आवडे ज्या हरि अंतरापासूनि । ऐसियाचे मनीं आर्त माझें ॥ध्रु.॥

तयालागीं जीव होतो कासावीस । पाहातील वास नयन हे ॥२॥

सुफळ हा जन्म होईल तेथून । देतां आलिंगन वैष्णवांसी ॥३॥

तुका म्हणे तो चि सुदिन सोहळा । गाऊं या गोपाळा धणीवरि ॥४॥

१९९६

आमुचें जीवन हें कथाअमृत । आणिक ही संतसमागम ॥१॥

सारूं एके ठायीं भोजन परवडी । स्वादरसें गोडी पदोपदीं ॥ध्रु.॥

धालिया ढेंकर येती आनंदाचे । वोसंडलें वाचे प्रेमसुख ॥२॥

पिकलें स्वरूप आलिया घुमरि । रासी ते अंबरीं न समाये ॥३॥

मोजितां तयाचा अंत नाहीं पार । खुंटला व्यापार तुका म्हणे ॥४॥

१९९७

जोडिलें तें आतां न सरे सारितां । जीव बळी देतां हाता आलें ॥१॥

संचित सारूनि बांधिलें धरणें । तुंबिलें जीवन आक्षय हें ॥ध्रु.॥

शीत उष्ण तेथें सुखदुःख नाहीं । अंतर सबाही एक जालें ॥२॥

बीज तो अंकुर पत्र शाखा फळें । प्राप्तबीज मुळें अवघें नासे ॥३॥

तुका म्हणे नामीं राहिलीसे गोडी । बीजाच्या परवडी होती जाती ॥४॥

१९९८

भक्तिभाव आम्ही बांधिलासे गांठी । साधावितों हाटीं घ्या रे कोणी ॥१॥

सुखाचिया पेंठे घातला माकान । मांडियेले वान रामनाम ॥ध्रु.॥

सुखाचें फुकाचें सकळांचें सार । तरावया पार भवसिंधु ॥२॥

मागें भाग्यवंत जाले थोर थोर । तिहीं केला फार हा चि सांटा ॥३॥

खोटें कुडें तेथें नाहीं घातपात । तुका म्हणे चत्ति शुद्ध करीं ॥४॥

१९९९

प्रजन्यें पडावें आपुल्या स्वभावें । आपुलाल्या दैवें पिके भूमि ॥१॥

बीज तें चि फळ येईंल शेवटीं । लाभहानितुटी ज्याची तया ॥ध्रु.॥

दीपाचिये अंगीं नाहीं दुजाभाव । धणी चोर साव सारिखे चि ॥२॥

काउळें ढोंपरा ककर तित्तिरा । राजहंसा चारा मुक्ताफळें ॥३॥

तुका म्हणे येथें आवडी कारण । पिकला नारायण जयां तैसा ॥४॥

२०००

धीर तो कारण एकविधभाव । पतिव्रते नाहो सर्वभावें ॥१॥

चातक हे जळ न पाहाती दृष्टी । वाट पाहे कंठीं प्राण मेघा ॥ध्रु.॥

सूर्यविकाशनी नेघे चंद्रामृत । वाट पाहे अस्तउदयाची ॥२॥

धेनु येऊं नेदी जवळी आणिकां । आपुल्या बाळकाविण वत्सा ॥३॥

तुका म्हणे नेम प्राणांसवेंसाटी । तरी च या गोष्टी विठोबाची ॥४॥

तुकाराम गाथा – अभंग संग्रह २००१ ते २५००

२००१

रामें स्नानसंध्या केलें क्रियाकर्म । त्याचा भवश्रम निवारला ॥१॥

आणिकें दुरावलीं करितां खटपट । वाउगे बोभाट वर्माविण ॥ध्रु.॥

रामनामीं जिंहीं धरिला विश्वास । तिंहीं भवपाश तोडियेले ॥२॥

तुका म्हणे केलें कळिकाळ ठेंगणें । नामसंकीर्तनें भाविकांनीं ॥३॥

२००२

वैष्णवांची कीर्ती गाइली पुराणीं । साही अठरांजणीं चहूं वेदीं ॥१॥

ऐसे कोणी दावा ग्रंथांचे वाचक । कर्मठ धार्मिक पुण्यशील ॥ध्रु.॥

आदिनाथ शंकर नारद मुनेश्वर । शुका ऐसा थोर आणिक नाहीं ॥२॥

तुका म्हणे मुगुटमणी हे भक्ति । आणीक विश्रांति अरतिया ॥३॥

२००३

बोलिलों जैसें बोलविलें देवें । माझें तुम्हां ठावें जातिकुळ ॥१॥

करा क्षमा कांहीं नका धरूं कोप । संत मायबाप दीनावरि ॥ध्रु.॥

वाचेचा चाळक जाला दावी वर्म । उचित ते धर्म मजपुढें ॥२॥

तुका म्हणे घडे अपराध नेणतां । द्यावा मज आतां ठाव पायीं ॥३॥

२००४

संतांचे घरींचा दास मी कामारी । दारीं परोपरीं लोळतसें ॥१॥

चरणींचे रज लागती अंगांस । तेण बेताळीस उद्धरती ॥ध्रु.॥

उच्छष्टि हें जमा करुनि पत्रावळी । घालीन कवळी मुखामाजी ॥२॥

तुका म्हणे मी आणीक विचार । नेणें हे चि सार मानीतसें ॥३॥

२००५

एक शेरा अन्ना चाड । येर वाउगी बडबड ॥१॥

कां रे तृष्णा वाढविसी । बांधवूनि मोहपाशीं ॥ध्रु.॥

ओठ हात तुझा जागा । येर सिणसी वाउगा ॥२॥

तुका म्हणे श्रम । एक विसरतां राम ॥३॥

२००६

आलें धरायच पेट । पुढें मागुतें न भेटे ॥१॥

होसी फजीती वरपडा । लक्ष चौर्यासीचे वेढां ॥ध्रु.॥

नाहीं कोणांचा सांगात । दुःख भोगितां आघात ॥२॥

एका पाउलाची वाट । कोणां सांगावा बोभाट ॥३॥

जुंतिजेसी घाणां । नाहीं मारित्या करुणा ॥४॥

तुका म्हणे हित पाहें । जोंवरि हें हातीं आहे ॥५॥

२००७

लाभ जाला बहुतां दिसीं । लाहो करा पुढें नासी । मनुष्यदेहा ऐसी । उत्तमजोडी जोडिली ॥१॥

घेई हरिनाम सादरें । भरा सुखाचीं भांडारें । जालिया व्यापारें । लाहो हेवा जोडीचा ॥ध्रु.॥

घेउनि माप हातीं । काळ मोवी दिवस राती । चोर लाग घेती । पुढें तैसें पळावें ॥२॥

हित सावकासें । म्हणे करीन तें पिसें । हातीं काय ऐसें । तुका म्हणे नेणसी ॥३॥

२००८

सुखाचें ओतलें । दिसे श्रीमुख चांगलें ॥१॥

मनेंधरिला अभिळास । मिठी घातली पायांस ॥ध्रु.॥

होतां दृष्टादृष्टी । तापगेला उठाउठी ॥२॥

तुका म्हणे जाला । लाभें लाभ दुणावला ॥३॥

२००९

झरा लागला सुखाचा । ऐसा मापारी कइंचा ॥१॥

जो हें माप तोंडें धरी । सळे जाली ते आवरी ॥ध्रु.॥

जाले बहु काळ । कोणा नाहीं ऐसें बळ ॥२॥

तुका म्हणे तळ । नाहीं पाहेसा सकळ ॥३॥

२०१०

आम्ही बोलों तें तुज कळे । एक दोहीं ठायीं खेळे ॥१॥

काय परिहाराचें काम । जाणें अंतरींचें राम ॥ध्रु.॥

कळोनियां काय चाड । माझी लोकांसी बडबड ॥२॥

कारण सवें एका । अवघें आहे म्हणे तुका ॥३॥

२०११

उमटे तें ठायीं । तुझे निरोपावें पायीं ॥१॥

आम्हीं करावें चिंतन । तुझें नामसंकीर्तन ॥ध्रु.॥

भोजन भोजनाच्या काळीं । मागों करूनियां आळी ॥२॥

तुका म्हणे माथां । भार तुझ्या पंढरिनाथा ॥३॥

२०१२

केला पण सांडी । ऐसियासी म्हणती लंडी ॥१॥

आतां पाहा विचारून । समर्थासी बोले कोण ॥ध्रु.॥

आपला निवाड । आपणें चि करितां गोड ॥२॥

तुम्हीं आम्हीं देवा । बोलिला बोल सिद्धी न्यावा ॥३॥

आसे धुरे उणें । मागें सरे तुका म्हणे ॥४॥

२०१३

न व्हावें तें जालें । तुम्हां आम्हांसी लागलें ॥१॥

आतां हालमाकलमें । भांडोनियां काढूं वर्मे ॥ध्रु.॥

पाटोळ्यासवेंसाटी । दिली रगट्याची गांठी ॥२॥

तुका म्हणे हरी । आणूनियां करिन सरी ॥३॥

२०१४

पतितमिरासी । ते म्यां धरिला जीवेंसी ॥१॥

आतां बळिया सांग कोण । ग्वाही तुझें माझें मन ॥ध्रु.॥

पावणांचा ठसा । दावीं मज तुझा कैसा ॥२॥

वाव तुका म्हणे जालें । रोख पाहिजे दाविलें ॥३॥

२०१५

करितां वेरझारा । उभा न राहासी वेव्हारा ॥१॥

हे तों झोंडाईंचे चाळे । काय पोटीं तें न कळे ॥ध्रु.॥

आरगुणी मुग । बैसलासी जैसा बग ॥२॥

तुका म्हणे किती । बुडविलीं आळवितीं ॥३॥

२०१६

नाहीं देणें घेणे । गोवी केली अभिमानें ॥१॥

आतां कां हो निवडूं नेदां । पांडुरंगा येवढा धंदा ॥ध्रु.॥

पांचांमधीं जावें । थोड्यासाटीं फजित व्हावें ॥२॥

तुज ऐसी नाहीं । पांडुरंगा आम्ही कांहीं ॥३॥

टाकुं तो वेव्हार । तुज बहू करकर ॥४॥

तुका म्हणे आतां । निवडूं संतां हें देखतां ॥५॥

२०१७

सिंचन करितां मूळ । वृक्ष वोल्हावे सकळ ॥१॥

नको पृथकाचे भरी । पडों एक मूळ धरीं ॥ध्रु.॥

पाणचोर्याचें दार । वरिल दाटावें तें थोर ॥२॥

वस्व जाला राजा । मग आपुल्या त्या प्रजा ॥३॥

एक चिंतामणी । फिटे सर्व सुखधणी ॥४॥

तुका म्हणे धांवा । आहे पंढरिये विसांवा ॥५॥

२०१८

करूं याची कथा नामाचा गजर । आम्हां संवसार काय करी ॥१॥

म्हणवूं हरिचे दास लेऊं तीं भूषणें । कांपे तयाभेणें कळिकाळ ॥ध्रु.॥

आशा भय लाज आड नये चिंता । ऐसी तया सत्ता समर्थाची ॥२॥

तुका म्हणे करूं ऐसियांचा संग । जेणें नव्हे भंग चिंतनाचा ॥३॥

२०१९

काय सर्प खातो अन्न । काय ध्यान बगाचें ॥१॥

अंतरींची बुद्धि खोटी । भरलें पोटीं वाईंट ॥ध्रु.॥

काय उंदीर नाहीं धांवीं । राख लावी गाढव ॥२॥

तुका म्हणे सुसर जळीं । काउळीं कां न न्हाती ॥३॥

२०२०

मदें मातलें नागवें नाचे । अनुचित वाचे बडबडी ॥१॥

आतां शिकवावा कोणासी विचार । कर्म तें दुस्तर करवी धीट ॥ध्रु.॥

आलें अंगासी तें बळिवंत गाढें । काय वेड्यापुढें धर्मनीत ॥२॥

तुका म्हणे कळों येईल तो भाव । अंगावरिल घाव उमटतां ॥३॥

२०२१

सोन्याचे पर्वत करवती पाषाण । अवघे रानोरान कल्पतरू ॥१॥

परि या दुर्लभ विठोबाचे पाय । तेथें हे उपाय न सरती ॥ध्रु.॥

अमृतें सागर भरवे ती गंगा । म्हणवेल उगा राहें काळा ॥२॥

भूत भविष्य कळों येईल वर्तमान । करवती प्रसन्न रिद्धिसिद्धी ॥३॥

स्थान मान कळों येती योगमुद्रा । नेववेल वारा ब्रम्हांडासी ॥४॥

तुका म्हणे मोक्ष राहे आलीकडे । इतर बापुडें काय तेथें ॥५॥

२०२२

भाविकां हें वर्म सांपडलें निकें । सेविती कवतुकें धणीवरि ॥१॥

इच्छितील तैसा नाचे त्यांचे छंदें । वंदिती तीं पदें सकुमारें ॥ध्रु.॥

विसरले मुक्ति भक्तिअभिळासें । ओढत सरिसें सुखा आलें ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं मागायाची आस । पांडुरंग त्यांस विसंबेना ॥३॥

२०२३

भक्तां समागमें सर्वभावें हरि । सर्व काम करी न संगतां ॥१॥

सांटवला राहे हृदयसंपुष्टीं । बाहेर धाकुटी मूर्ति उभा ॥ध्रु.॥

मागण्याची वास पाहे मुखाकडे । चिंतिल्या रोकडे मनोरथ ॥२॥

तुका म्हणे जीव भाव देवापायीं । ठेवूनि ते कांहीं न मगती ॥३॥

२०२४

प्रेमअमृतें रसना ओलावली । मनाची राहिली वृत्ति पायीं ॥१॥

सकळ ही तेथें वोळलीं मंगळें । वृष्टि केली जळें आनंदाच्या ॥ध्रु.॥

सकळ इंद्रियें जालीं ब्रम्हरूप । ओतलें स्वरूप माजी तया ॥२॥

तुका म्हणे जेथें वसे भक्तराव । तेथें नांदे देव संदेह नाहीं ॥३॥

२०२५

कासया गुणदोष पाहों आणिकांचे । मज काय त्यांचें उणें असे ॥१॥

काय पापपुण्य पाहों आणिकांचें । मज काय त्यांचें उणें असें ॥ध्रु.॥

नष्टदुष्टपण कवणाचें वाणू । तयाहून आनु अधिक माझें ॥२॥

कुचर खोटा मज कोण असे आगळा । तो मी पाहों डोळां आपुलिये ॥३॥

तुका म्हणे मी भांडवलें पुरता । तुजसी पंढरिनाथा लावियेलें ॥४॥

२०२६

काळ जवळि च उभा नेणां । घाली झांपडी खुंटी कानां ॥१॥

कैसा हुशार सावध राहीं । आपुला तूं अपुलेठायीं ॥ध्रु.॥

काळ जवळिच उभा पाहीं । नेदी कोणासि देऊं कांहीं ॥२॥

काळें पुरविली पाठी । वरुषें जालीं तरी साठी ॥३॥

काळ भोंवताला भोंवे । राम येऊं नेदी जिव्हे ॥४॥

तुका म्हणे काळा । कर्म मळितें तें जाळा ॥५॥

२०२७

दुष्ट भूषण सज्जनाचें । अलभ्यलाभ पुण्य त्याचें ॥१॥

धन्य ऐसा परउपकारी । जाय नरका आणिकांवारि ॥ध्रु.॥

मळ खाये संवदणी । करी आणिकांची उजळणी ॥२॥

तुका म्हणे त्याचा । प्रीती आदर करा साचा ॥३॥

२०२८

साहोनियां टांकीघाये । पाषाण देव चि जाला पाहें ॥१॥

तया रीती दृढ मन । करीं साधाया कारण ॥ध्रु.॥

बाण शस्त्र साहे गोळी । सुरां ठाव उंच स्थळीं ॥२॥

तुका म्हणे सती । अग्न न देखे ज्या रीती ॥३॥

२०२९

तेणें वेशें माझीं चोरिलीं अंगें । मानावया जग आत्मैपणे । नाहीं चाड भीड संसाराचें कोड । उदासीन सर्व गुणें ।

भय मोह लज्जा निरसली शंका । अवघियां एक चि पणें । विठ्ठलाच्या पायीं बैसोनि राहिलीं । भागलीं नुटित तेणें ॥१॥

आतां त्यांसीं काय चाले माझें बळ । जालोंसें दुर्बळ सत्वहीन । दग्ध पट दिसे संगति बरवंट । काय त्याचें कारण ॥ध्रु.॥

आळसें दृष्टी न पाहे आपुलें । एक चि देखिलें सर्वरूप । मानामान तेथें खुंटोनि राहिलें । पिसुन तो कोण बाप ।

ज्योति ना अंधार अवघा एकंकार । तेथें काय पुण्यपाप । विठ्ठलावांचुनि कांहीं च नावडे । वेगळाल्या भावें रूप ॥२॥

बळबडिवार लौकिक वेव्हार । गेली आशा तृष्णा माया । सुखदुःखाची वार्ता नाइके । अंतरलों दुरी तया ।

मीतूंपणनिःकाम होऊनि । राहिलों आपुलिया ठायां । तुजविण आतां मज नाहीं कोणी । तुका म्हणे देवराया ॥३॥

२०३०

कथा पुराण ऐकतां । झोंप नाथिलि तत्वता । खाटेवरि पडतां । व्यापी चिंता तळमळ ॥१॥

ऐसी गहन कर्मगति । काय तयासी रडती । जाले जाणते जो चित्ती । कांहीं नेघे आपुला ॥ध्रु.॥

उदक लावितां न धरे । चिंता करी केव्हां सरे । जाऊं नका धीरें । म्हणे करितां ढवाळ्या ॥२॥

जवळी गोंचिड क्षीरा । जैसी कमळणी ददुऩरा । तुका म्हणे दुरा । देशत्यागें तयासी ॥३॥

२०३१

संदेह बाधक आपआपणयांतें । रज्जुसर्पवत भासतसे । भेऊनियां काय देखिलें येणें । मारें घायेंविण लोळतसे ॥१॥

आपणें चि तारी आपण चि मारी । आपण उद्धरी आपणयां । शुकनळिकेन्यायें गुंतलासी काय । विचारूनि पाहें मोकळिया ॥ध्रु॥

पापपुण्य कैसे भांजिले अख । दशकाचा एक उरविला । जाणोनियां काय होतोसी नेणता । शून्या ठाव रिता नाहीं नाहीं ॥२॥

दुरा दृष्टी पाहें न्याहाळूनि । मृगजला पाणी न म्हणें चाडा । धांवतां चि फुटे नव्हे समाधान । तुका म्हणे जाण पावे पीडा ॥३॥

२०३२

कथे उभा अंग राखे जो कोणी । ऐसा कोण गणी तया पापा ॥१॥

येथें तो पातकी न येता च भला । रणीं कुचराला काय चाले ॥ध्रु.॥

कथे बैसोनी आणीक चर्चा । धिग त्याची वाचा कुंभपाक ॥२॥

तुका म्हणे ऐलपैल ते थडीचे । बुडतील साच मध्यभागीं ॥३॥

२०३३

नावडे ज्या कथा उठोनियां जाती । ते यमा फावती बरे वोजा ॥१॥

तो असे जवळी गोंचिडाच्या न्यायें । देशत्यागें ठायें तया दुरी ॥ध्रु.॥

नव्हे भला कोणी नावडे दुसरा । पाहुणा किंकरा यमा होय ॥२॥

तुका म्हणे तया करावें तें काईं । पाषाण कां नाहीं जळामध्यें ॥३॥

२०३४

जवळी नाहीं चित्ति । काय मांडियेलें प्रेत ॥१॥

कैसा पाहे चद्रिद्राष्टि । दीप स्नेहाच्या शेवटीं ॥ध्रु.॥

कांतेलेंसें श्वान । तैसें दिशा हिंडे मन ॥२॥

त्याचे कानीं हाणे । कोण बोंब तुका म्हणे ॥३॥

२०३५

दुर्बळा वाणीच्या एक दोनि सिद्धि । सदैवा समाधि विश्वरूपीं ॥१॥

काय त्याचें वांयां गेलें तें एक । सदा प्रेमसुख सर्वकाळ ॥ध्रु.॥

तीर्थ देव दुरी तया भाग्यहीना । विश्व त्या सज्जना दुमदुमिलें ॥२॥

तुका म्हणे एक वाहाती मोळिया । भाग्यें आगळिया घरा येती ॥३॥

२०३६

परिमळें काष्ठ ताजवां तुळविलें । आणीक नांवांचीं थोडीं । एक तें कातिवें उभविलीं ढवळारें

एकाचिया कुड मेडी । एक दीनरूप आणिती मेळिया । एक ते बांधोनि माड ।

अवघियां बाजार एक चि जाला । मांविकलीं आपुल्या पाडीं ॥१॥

गुण तो सार रूपमध्यकार । अवगुण तो फार पीडीतसे ॥ध्रु.॥

एक गुणें आगळे असती । अमोल्य नांवांचे खडे । एक समर्थ दुर्बळा घरीं ।

फार मोलाचे थोडे । एक झगमग करिती वाळवंटीं । कोणी न पाहाती तयांकडे ।

सभाग्य संपन्न आपुलाले घरीं । मायेक दैन्य बापुडें ॥२॥

एक मानें रूपें सारिख्या असती । अनेकप्रकार याती । ज्याचिया संचितें जैसें आलें पुढें ।

तयाची तैसी च गति । एक उंचपदीं बैसउनि सुखें । दास्य करवी एका हातीं

तुका म्हणे कां मानिती सुख । चुकलिया वांयां खंती ॥३॥

२०३७

नाहीं आम्हां शत्रु सासुरें पिसुन । दाटलें हें घन माहियेर ॥१॥

पाहें तेथें पांडुरंग रखुमाई । सत्यभामा राही जननिया ॥धु.॥

लज्जा भय कांही आम्हां चिंता नाहीं । सर्वसुखें पायीं वोळगती ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही सदैवाचीं बाळें । जालों लडिवाळें सकळांचीं ॥३॥

२०३८

गर्भा असतां बाळा । कोण पाळी त्याचा लळा ॥१॥

कैसा लाघवी सूत्रधारी । कृपाळुवा माझा हरी ॥धु.॥

सर्प पिलीं वितां चि खाय । वांचलिया कोण माय ॥२॥

गगनीं लागला कोसरा । कोण पुरवी तेथें चारा ॥३॥

पोटीं पाषाणांचे जीव । कवण जीव त्याचा भाव ॥४॥

तुका म्हणे निश्चळ राहें । होईल तें सहज पाहें ॥५॥

२०३९

न म्हणे कवणां सद्धि साधक गंव्हार । अवघा विश्वंभर वांचूनियां ॥१॥

ऐसें माझे बुद्धि काया वाचा मन । लावीं तुझें ध्यान पांडुरंगा ॥धु.॥

गातां प्रेमगुण शंका माझ्या मनीं । नाचतां रंगणीं नाठवावी ॥२॥

देई चरणसेवा भूतांचें भजन । वर्णा अभिमान सांडवूनि ॥३॥

आशापाश माझी तोडीं माया चिंता । तुजविण वेथा नको कांहीं ॥४॥

तुका म्हणे सर्व भाव तुझे पायीं । राहे ऐसें देई प्रेम देवा ॥५॥

२०४०

अग्निमाजी गेलें । अग्नि होऊन तें च ठेलें ॥१॥

काय उरलें तया पण । मागील तें नाम गुण ॥धु.॥

लोह लागेपरिसा अंगीं । तो ही भूषण जाला जगीं ॥२॥

सरिता वोहळा ओघा । गंगे मिळोनि जाल्या गंगा ॥३॥

चंदनाच्या वासें । तरु चंदन जालेस्पर्शे ॥४॥

तुका जडला संतां पायीं । दुजेपणा ठाव नाहीं ॥५॥

२०४१

ऐशा भाग्यें जालों । तरी धन्य जन्मा आलों ॥१॥

रुळें तळीले पायरी । संत पाय देती वरी ॥ध्रु.॥

प्रेमामृतपान । होईल चरणरजें स्नान ॥२॥

तुका म्हणे सुखें । तया हरतील दुःखें ॥३॥

२०४२

करितां या सुखा । अंतपार नाहीं लेखा ॥१॥

माथां पडती संतपाय । सुख कैवल्य तें काय ॥ध्रु.॥

ऐसा लाभ नाहीं । दुजा विचारितां कांहीं ॥२॥

तुका म्हणे गोड । तेथें पुरे माझें कोड ॥३॥

२०४३

वेद जया गाती । आम्हां तयाची संगति ॥१॥

नाम धरियेलें कंठीं । अवघा सांटविला पोटीं ॥ध्रु.॥

ॐकाराचें बीज । हातीं आमुचे तें निज ॥२॥

तुका म्हणे बहु मोटें । अणुरणियां धाकुटें ॥३॥

२०४४

तूं श्रीयेचा पति । माझी बहु हीन याती ॥१॥

दोघे असों एके ठायीं । माझा माथा तुझे पायीं ॥ध्रु.॥

माझ्या दीनपणां पार । नाहीं बहु तूं उदार ॥२॥

तुका म्हणे पांडुरंगा । मी ओहोळ तूं गंगा ॥३॥

२०४५

मी याचक तूं दाता । काय सत्य पाहों आतां ॥१॥

म्या तों पसरिला हात । करीं आपुलें उचित ॥ध्रु.॥

आम्ही घ्यावें नाम । तुम्हां समाधान काम ॥२॥

तुका म्हणे देवराजा । वाद खंडीं तुझा माझा ॥३॥

२०४६

तुझे पोटीं ठाव । व्हावा ऐसा माझा भाव ॥१॥

करीं वासनेसारिखें । प्राण फुटे येणें दुःखें ॥ध्रु.॥

अहंकार खोटे । वाटे श्वापदांची थाटे ॥२॥

तुका म्हणे आई । हातीं धरूनि संग देईं ॥३॥

२०४७

दारीं परोवरी । कुडीं कवाडीं मी घरीं ॥१॥

तुमच्या लागलों पोषणा । अवघे ठायीं नारायणा ॥ध्रु.॥

नेदीं खाऊं जेवूं । हातींतोंडींचें ही घेऊं ॥२॥

तुका म्हणे अंगीं । जडलों ठायींचा सलगी ॥३॥

२०४८

मज कोणी कांहीं करी । उमटे तुमचे अंतरीं ॥१॥

व्याला वाडविलें म्हुण । मज सुख तुज सीण ॥ध्रु.॥

माझें पोट धालें । तुझे अंगीं उमटलें ॥२॥

तुका म्हणे खेळें । तेथें तुमचिया बळें ॥३॥

२०४९

जोडोनियां कर । उभा राहिलों समोर ॥१॥

हें चि माझेंभांडवल ।जाणे कारण विठ्ठल ॥ध्रु.॥

भाकितों करुणा । आतां नुपेक्षावें दीना ॥२॥

तुका म्हणे डोईं । ठेवीं वेळोवेळां पायीं ॥३॥

२०५०

आम्ही घ्यावें तुझें नाम । तुम्ही आम्हां द्यावें प्रेम ॥१॥

ऐसें निवडिलें मुळीं । संतीं बैसोनि सकळीं ॥ध्रु.॥

माझी डोईं पायांवरी । तुम्ही न धरावी दुरी ॥२॥

तुका म्हणे केला । खंड दोघांचा विठ्ठला ॥३॥

२०५१

वारिलें लिगाड । बहुदिसांचें हें जाड ॥१॥

न बोलावें ऐसें केलें । काहीं वाउगें तितुलें ॥ध्रु.॥

जाला चौघांचार । गेला खंडोनि वेव्हार ॥२॥

तुका म्हणे देवा । करीन ते घ्यावी सेवा ॥३॥

२०५२

पायरवे अन्न । मग करी क्षीदक्षीण ॥१॥

ऐसे होती घातपात । लाभे विण संगें थीत ॥ध्रु.॥

जन्माची जोडी । वाताहात एके घडी ॥२॥

तुका म्हणे शंका । हित आड या लौकिका ॥३॥

२०५३

आम्हां वैष्णवांचा । नेम काया मनें वाचा ॥१॥

धीर धरूं जिवासाटीं । येऊं नेदूं लाभा तुटी ॥ध्रु.॥

उचित समय । लाजनिवारावें भय ॥२॥

तुका म्हणे कळा । जाणों नेम नाहीं बाळा ॥३॥

२०५४

उलंघिली लाज । तेणें साधियेलें काज ॥१॥

सुखें नाचे पैलतीरीं । गेलों भवाचे सागरीं ॥ध्रु.॥

नामाची सांगडी । सुखें बांधली आवडी ॥२॥

तुका म्हणे लोकां । उरली वाचा मारीं हाका ॥३॥

२०५५

बैसलोंसे दारीं । धरणें कोंडोनि भिकारी ॥१॥

आतां कोठें हालों नेदीं । बरी सांपडली संदी ॥ध्रु.॥

किती वेरझारा । मागें घातलीया घरा ॥२॥

माझें मज नारायणा । देतां कां रे नये मना ॥३॥

भांडावें तें किती । बहु सोसिली फजिती ॥४॥

तुका म्हणे नाहीं । लाज तुझे अंगीं कांहीं ॥५॥

२०५६

जालों द्वारपाळ । तुझें राखिलें सकळ ॥१॥

नाहीं लागों दिलें अंगा । आड ठाकलों मी जगा ॥ध्रु.॥

करूनियां नीती । दिल्याप्रमाणें चालती ॥२॥

हातीं दंड काठी । भा जिवाचिये साटीं ॥३॥

बळ बुद्धी युक्ति । तुज दिल्या सर्व शक्ति ॥४॥

तुका म्हणे खरा । आतां घेईंन मुशारा ॥५॥

२०५७

फळाची तों पोटीं । घडे वियोगें ही भेटी ॥१॥

करावें चिंतन । सार तें चि आठवण ॥ध्रु.॥

चित्त चित्ती ग्वाही । उपचारें चाड नाहीं ॥२॥

तुका म्हणे देवा । पावे अंतरींची सेवा ॥३॥

२०५८

दुर्बळाचें कोण । ऐके घालूनियां मन । राहिलें कारण । तयावांचूनि काय तें ॥१॥

कळों आलें अनुभवें । पांडुरंगा माझ्या जीवें । न संगतां ठावें । पडे चर्या देखोनि ॥ध्रु.॥

काम क्रोध माझा देहीं । भेदाभेद गेले नाहीं । होतें तेथें कांहीं । तुज कृपा करितां ॥२॥

हें तों नव्हे उचित । नुपेक्षावें शरणागत । तुका म्हणे रीत । तुमची आम्हां न कळे ॥३॥

२०५९

आम्ही भाव जाणों देवा । न कळती तुझिया मावा । गणिकेचा कुढावा । पतना न्यावा दशरथ ॥१॥

तरी म्यां काय गा करावें । कोण्या रीती तुज पावें । न संगतां ठावें । तुम्हांविण न पडे ॥ध्रु.॥

दोनी फाकलिया वाटा । गोवी केला घटापटा । नव्हे धीर फांटा । आड रानें भरती ॥२॥

तुका म्हणे माझे डोळे । तुझे देखती हे चाळे । आतां येणें वेळे । चरण जीवें न सोडीं ॥३॥

२०६०

वेरझारीं जाला सीण । बहु केलें क्षीदक्षीण । भांडणासी दिन । आजी येथें फावला ॥१॥

आतां काय भीड भार । धरूनियां लोकचार । बुडवूनि वेव्हार । सरोबरी करावी ॥ध्रु.॥

आलें बहुतांच्या मना । कां रे न होसी शाहाणा । मुळींच्या वचना । आम्ही जागों आपुल्या ॥२॥

तुका म्हणे चौघांमधीं । तुज नेलें होतें आधीं । आतां नामधीं । उरी कांहीं राहिली ॥३॥

२०६१

कल्पतरूखालीं । फळें येती मागीतलीं ॥१॥

तेथें बैसल्याचा भाव । विचारूनि बोलें ठाव ॥ध्रु.॥

द्यावें तें उत्तर । येतो प्रतित्याचा फेर ॥२॥

तुका म्हणे मनीं । आपुल्या च लाभहानि ॥३॥

२०६२

रंगलें या रंगें पालट न घरी । खेवलें अंतरीं पालटेना ॥१॥

सावळें निखळ कृष्णनाम ठसे । अंगसंगें कैसे शोभा देती ॥ध्रु.॥

पवित्र जालें तें न लिंपे विटाळा । नैदी बैसों मला आडवरी ॥२॥

तुका म्हणे काळें काळें केलें तोंड । प्रकाश अभंड देखोनियां ॥३॥

२०६३

जगा काळ खाय । आम्ही माथां दिले पाय ॥१॥

नाचों तेथें उभा राहे । जातां व्यंग करी साहे ॥ध्रु.॥

हरिच्या गुणें धाला । होता खात चि भुकेला ॥२॥

तुका म्हणे हळु । जाला कढत शीतळु ॥३॥

२०६४

ब्रम्हरस घेई काढा । जेणें पीडा वारेल ॥१॥

पथ्य नाम विठोबाचें । अणीक वाचे न सेवीं ॥ध्रु.॥

भवरोगाऐसें जाय । आणीक काय क्षुल्लकें ॥२॥

तुका म्हणे नव्हे बाधा । अणीक कदा भूतांची ॥३॥

२०६५

अंगें अनुभव जाला मज । संतरजचरणांचा ॥१॥

सुखी जालों या सेवनें । दुःख नेणें यावरी ॥ध्रु.॥

निर्माल्याचें तुळसीदळ । विष्णुजळ चरणींचें ॥२॥

तुका म्हणे भावसार । करूनि फार मिश्रित ॥३॥

२०६६

वैद्य एक पंढरिराव । अंतर्भाव तो जाणे ॥१॥

रोगाऐशा द्याव्या वल्ली । जाणे जाली बाधा ते ॥ध्रु.॥

नेदी रुका वेचों मोल । पोहे बोल प्रीतीचे ॥२॥

तुका म्हणे दयावंता । सदा चिंता दीनांची ॥३॥

२०६७

करितां कोणाचें ही काज । नाहीं लाज देवासी ॥१॥

बरे करावें हें काम । धरिलें नाम दीनबंधुस ॥ध्रु.॥

करुनि अराणूक पाहे । भलत्या साह्य व्हावया ॥२॥

बोले तैसी करणी करी । तुका म्हणे एक हरि ॥३॥

२०६८

उभें चंद्रभागे तीरीं । कट धरोनियां करीं । पाउलें गोजिरीं । विटेवरी शोभलीं ॥१॥

त्याचा छंद माझ्या जीवा । काया वाचा मनें हेवा । संचिताचा ठेवा । जोडी हातीं लागली ॥ध्रु.॥

रूप डोळियां आवडे । कीर्ति श्रवणीं पवाडे । मस्तक नावडे । उठों पायांवरोनि ॥२॥

तुका म्हणे नाम । ज्याचें नासी क्रोध काम । हरी भवश्रम । उच्चारितां वाचेसी ॥३॥

२०६९

आम्हां हें चि भांडवल । म्हणों विठ्ठल विठ्ठल ॥१॥

सुखें तरों भवनदी । संग वैष्णवांची मांदी ॥ध्रु.॥

बाखराचें वाण । सांडूं हें जेवूं जेवण ॥२॥

न लगे वारंवार । तुका म्हणे वेरझार ॥३॥

२०७०

आतां माझ्या भावा । अंतराय नको देवा ॥१॥

आलें भागा तें करितों । तुझें नाम उच्चारितों ॥ध्रु.॥

दृढ माझें मन । येथें राखावें बांधोन ॥२॥

तुका म्हणे वाटे । नको फुटों देऊं फांटे ॥३॥

२०७१

काय देवापाशीं उणें । हिंडे दारोदारीं सुनें ॥१॥

करी अक्षरांची आटी । एके कवडी च साटीं ॥ध्रु.॥

निंदी कोणां स्तवी । चिंतातुर सदा जीवीं ॥२॥

तुका म्हणे भांड । जलो जळो त्याचें तोंड ॥३॥

२०७२

मागणें तें मागों देवा । करूं भक्ति त्याची सेवा ॥१॥

काय उणे तयापाशीं । रिद्धिसिद्धी ज्याच्या दासी ॥ध्रु.॥

कायावाचामन । करूं देवा हें अर्पण ॥२॥

तुका म्हणे विश्वंभर । ज्याच्यानें हें चराचर ॥३॥

२०७३

चित्ती नाहीं आस । त्याचा पांडुरंग दास ॥१॥

असे भक्तांचिये घरीं । काम न संगतां करी ॥ध्रु.॥

अनाथाचा बंधु । असे अंगीं हा संबंधुं ॥२॥

तुका म्हणे भावें । देवा सत्ता राबवावें ॥३॥

२०७४

कर्कशसंगति । दुःख उदंड फजिती ॥१॥

नाहीं इह ना परलोक । मजुर दिसे जैसें रंक ॥ध्रु.॥

वचन सेंटावरी । त्याचें ठेवूनि धिक्कारी ॥२॥

तुका म्हणे पायीं बेडी । पडिली कपाळीं कुर्   हाडी ॥३॥

२०७५

बीज पेरे सेतीं । मग गाडेवरी वाहाती ॥१॥

वांयां गेलें ऐसें दिसे । लाभ त्याचे अंगीं वसे ॥ध्रु.॥

पाल्याची जतन । तरि प्रांतीं येती कण ॥२॥

तुका म्हणे आळा । उदक देतां लाभे फळा ॥३॥

२०७६

जाणावें तें सार । नाहीं तरी दगा फार ॥१॥

डोळे झांकिलिया रवि । नाहीं ऐसा होय जेवीं ॥ध्रु.॥

बहुथोड्या आड । निवारितां लाभें जाड ॥२॥

तुका म्हणे खरें । नेलें हातींचे अंधारें ॥३॥

२०७७

मुळीं नेणपण । जाला तरी अभिमान ॥१॥

वांयां जावें हें चि खरें । केलें तेणें चि प्रकारें ॥ध्रु.॥

अराणूक नाहीं कधीं । जाली तरि भेदबुद्धि ॥२॥

अंतरली नाव । तुका म्हणे नाहीं ठाव ॥३॥

२०७८

संवसारसांते आले हो आइका । तुटीचें ते नका केणें भरूं ॥१॥

लाभाचा हा काळ अवघे विचारा । पारखी ते करा साह्य येथें ॥ध्रु.॥

शृंगारिलें दिसे न कळें अंतर । गोविला पदर उगवेना ॥२॥

तुका म्हणे खोटें गुंपतां विसारें । हातिंचिया खरें हातीं घ्यावें ॥३॥

२०७९

सारावीं लिगाडें धरावा सुपंथ । जावें उसंतीत हळूहळू ॥१॥

पुढें जातियाचे उमटले माग । भांबावलें जग आडरानें ॥ध्रु.॥

वेचल्याचा पाहे वरावरि झाडा । बळाचा निधडा पुढिलिया ॥२॥

तुका म्हणे जैसी दाखवावी वाणी । ते द्यावी भरोनी शेवट तों ॥३॥

२०८०

बुद्धिमंद शिरीं । भार फजिती पदरीं ॥१॥

जाय तेथें अपमान । पावे हाणी थुंकी जन ॥ध्रु.॥

खरियाचा पाड । मागें लावावें लिगाड ॥२॥

तुका म्हणे करी । वर्म नेणें भरोवरी ॥३॥

२०८१

पूर्वजांसी नकान । जाणें तें आइका ॥१॥

निंदा करावी चाहाडी । मनीं धरूनि आवडी ॥ध्रु.॥

मात्रागमना ऐसी । जोडी पातकांची रासी ॥२॥

तुका म्हणे वाट । कुंभपाकाची ते नीट ॥

२०८२

वेडीं तें वेडीं बहुत चि वेडीं । चाखतां गोडी चवी नेणे ॥ध्रु.॥

देहा लावी वात । पालव घाली जाली रात ॥१॥

कडिये मूल भोंवतें भोंये । मोकलुनि रडे धाये ॥२॥

लेंकरें वत्ति पुसे जगा । माझा गोहो कोण तो सांगा ॥३॥

आपुली शुद्धि जया नाहीं । आणिकांची ते जाणे काईं ॥४॥

तुका म्हणे ऐसे जन । नर्का जातां राखे कोण ॥५॥

२०८३

आवडीचें दान देतो नारायण । बाहे उभारोनि राहिलासे ॥१॥

जें जयासी रुचे तें करी समोर । सर्वज्ञ उदार मायबाप ॥ध्रु.॥

ठायीं पडिलिया तें चि लागे खावें । ठायींचे चि घ्यावें विचारूनि ॥२॥

बीज पेरूनियां तें चि घ्यावें फळ । डोरलीस केळ कैंचें लागे ॥३॥

तुका म्हणे देवा कांहीं बोल नाहीं । तुझा तूं चि पाहीं शत्रु सखा ॥४॥

२०८४

अडचणीचें दार । बाहेर माजी पैस फार ॥१॥

काय करावें तें मौन्य । दाही दिशा हिंडे मन ॥ध्रु.॥

बाहेर दावी वेश । माजी वासनेचे लेश ॥२॥

नाहीं इंद्रियां दमन । काय मांडिला दुकान ॥३॥

सारविलें निकें । वरि माजी अवघें फिकें ॥४॥

तुका म्हणे अंतीं । कांहीं न लगे चि हातीं ॥५॥

२०८५

लय लक्षूनियां जालों म्हणती देव । तो ही नव्हे भाव सत्य जाणा ॥१॥

जालों बहुश्रुत न लगे आतां कांहीं । नको राहूं ते ही निश्चिंतीनें ॥ध्रु.॥

तपें दान काय मानिसी विश्वास । बीज फळ त्यास आहे पुढें ॥२॥

कर्म आचरण यातीचा स्वगुण । विशेष तो गुण काय तेथें ॥३॥

तुका म्हणे जरी होईल निष्काम । तरि च होय राम देखे डोळां ॥४॥

२०८६

पुरली धांव कडिये घेई । पुढें पायीं न चलवीं ॥१॥

कृपाळुवे पांडुरंगे । अंगसंगे जिवलगे ॥ध्रु.॥

अवघी निवारावी भूक । अवघ्या दुःख जन्माचें ॥२॥

तुका म्हणे बोलवेना । लावीं स्तनां विश्वरें ॥३॥

२०८७

जें जें मना वाटे गोड । तें तें कोड पुरविसी ॥१॥

आतां तूं चि बाह्यात्कारीं । अवघ्यापरी जालासी ॥ध्रु.॥

नाहीं सायासाचें काम । घेतां नाम आवडी ॥२॥

तुका म्हणे सर्वसांगे । पांडुरंगे दयाळे ॥३॥

२०८८

जेथें माझी दृष्टि जाय । तेथें पाय भावीन ॥१॥

असेन या समाधानें । पूजा मनें करीन ॥ध्रु.॥

अवघा च अवघे देसी । सुख घेवविसी संपन्न ॥२॥

तुका म्हणे बंधन नाहीं । ऐसें कांहीं ते करूं ॥३॥

२०८९

नातुडे जो कवणे परी । उभा केला विटेवरी ॥१॥

भला भला पुंडलिका । मानलासी जनलोकां ॥ध्रु.॥

कोण्या काळें सुखा । ऐशा कोण पावता ॥२॥

अवघा आणिला परिवार । गोपी गोपाळांचा भार ॥३॥

तुका म्हणे धन्य जालें । भूमी वैकुंठ आणिलें ॥४॥

२०९०

अवघे चुकविले सायास । तप रासी जीवा नास ॥१॥

जीव देऊनियां बळी । अवघीं तारिलीं दुर्बळीं । केला भूमंडळीं । माजी थोर पवाडा ॥धु.॥

कांहीं न मगे याची गती । लुटवितो जगा हातीं ॥२॥

तुका म्हणे भक्तराजा । कोण वर्णी पार तुझा ॥३॥

२०९१

प्रमाण हें त्याच्या बोला । देव भक्तांचा अंकिला ॥१॥

न पुसतां जातां नये । खालीं बैसतां ही भिये ॥धु.॥

अवघा त्याचा होत । जीव भावाही सहित ॥२॥

वदे उपचाराची वाणी । कांहीं माग म्हणऊनि ॥३॥

उदासीनाच्या लागें । तुका म्हणे धांवे मागें ॥४॥

२०९२

कांहीं न मागती देवा । त्यांची करूं धांवे सेवा ॥१॥

हळूहळू फेडी ऋण । होऊनियां रूपें दीन ॥धु.॥

होऊं न सके वेगळा । क्षण एक त्यां निराळा ॥२॥

तुका म्हणे भक्तिभाव । हा चि देवाचा ही देव ॥३॥

२०९३

जाणे अंतरिंचा भाव । तो चि करितो उपाव ॥१॥

न लगें सांगावें मांगावें ॥ जीवें भावें अनुसरावें । अविनाश घ्यावें । फळ धीर धरोनि ॥धु.॥

बाळा न मागतां भोजन । माता घाली पाचारून ॥२॥

तुका म्हणे तरी । एकीं लंघियेले गिरी ॥३॥

२०९४

आम्ही नाचों तेणें सुखें । वाऊं टाळी गातों मुखें ॥१॥

देव कृपेचा कोंवळा । शरणागता पाळी लळा ॥धु.॥

आम्हां जाला हा निर्धार । मागें तारिलें अपार ॥२॥

तुका म्हणे संतीं । वर्म दिलें आम्हां हातीं ॥३॥

२०९५

जालों निर्भर मानसीं । म्हणऊनि कळलासी ॥१॥

तुझे म्हणविती त्यांस । भय चिंता नाहीं आस ॥ध्रु.॥

चुकविसी पाश । गर्भवासयातना ॥२॥

तुझें जाणोनियां वर्म । कंठीं धरियेलें नाम ॥३॥

तुका म्हणे तेणें सुखें । विसरलों जन्मदुःख ॥४॥

२०९६

नको दुष्टसंग । पडे भजनामधीं भंग ॥१॥

काय विचार देखिला । सांग माझा तो विठ्ठला ॥ध्रु.॥

तुज निषेधितां । मज न साहे सर्वथा ॥२॥

एका माझ्या जीवें । वाद करूं कोणासवें ॥३॥

तुझे वणूप गुण । कीं हे राखों दुष्टजन ॥४॥

काय करूं एका । मुखें सांग म्हणे तुका ॥५॥

२०९७

विठ्ठल माझी माय । आम्हां सुखा उणें काय ॥१॥

घेतों अमृताची धनी । प्रेम वोसंडलें स्तनीं ॥ध्रु.॥

क्रीडों वैष्णवांच्या मेळीं । करूं आनंदाच्या जळीं ॥२॥

तुका म्हणे कृपावंत । ठेवीं आम्हांपाशीं चत्ति ॥३॥

२०९८

भक्तिसुखें जे मातले । ते कळिकाळा शूर जाले ॥१॥

हातीं बाण हरिनामाचे । वीर गर्जती विठ्ठलाचे ॥ध्रु.॥

महां दोषां आला त्रास । जन्ममरणां केला नाश ॥२॥

सहस्रनामाची आरोळी । एक एकाहूनि बळी ॥३॥

नाहीं आणिकांचा गुमान । ज्याचें अंकित त्यावांचून ॥४॥

का म्हणे त्यांच्या घरीं । मोक्षसिद्धी या कामारी ॥५॥

२०९९

पंधरां दिवसां एक एकादशी । कां रे न करिसी व्रतसार ॥१॥

काय तुझा जीव जातो एका दिसें । फराळाच्या मिसें धणी घेसी ॥ध्रु.॥

स्वहित कारण मानवेल जन । हरिकथा पूजन वैष्णवांचें ॥२॥

थोडे तुज घरीं होती उजगरे । देउळासी कां रे मरसी जातां ॥३॥

तुका म्हणे कां रे सकुमार जालासी । काय जाब देसी यमदूतां ॥४॥

२१००

कथा हें भूषण जनामध्यें सार । तरले अपार बहुत येणें ॥१॥

नीचिये कुळींचा उंचा वंद्य होय । हरीचे जो गाय गुणवाद ॥ध्रु.॥

देव त्याची माथां वंदी पायधुळी । दीप झाला कुळीं वंशाचिये ॥२॥

त्याची निंदा करी त्याची कुष्ठ वाणी । मुख संवदणी रजकाची ॥३॥

तुका म्हणे नाहीं चोरीचा व्यापार । विठ्ठलाचें सार नाम ध्यावें ॥४॥

२१०१

टाळघोळ सुख नामाचा गजर । घोषें जेजेकार ब्रम्हानंदु ॥१॥

गरुडटके दिंडी पताकांचे भार । आनंद अपार ब्रम्हादिकां ॥ध्रु.॥

आनंदें वैष्णव जाती लोटांगणीं । एक एकाहुनि भद्रजाति ॥२॥

तेणें सुखें सुटे पाषाणां पाझर । नष्ट खळ नर शुद्ध होती ॥३॥

तुका म्हणे सोपें वैकुंठवासी जातां । रामकृष्ण कथा हे ची वाट ॥४॥

२१०२

देखोवेखीं करिती गुरू । नाहीं ठाउका विचारु ॥१॥

वर्म तें न पडे ठायीं । पांडुरंगाविण कांहीं ॥ध्रु.॥

शिकों कळा शिकों येती । प्रेम नाहीं कोणां हातीं ॥२॥

तुका म्हणे सार । भक्ति नेणती गव्हार ॥३॥

२१०३

भाग्यवंत म्हणों तयां । शरण गेले पंढरिराया ॥१॥

तरले तरले हा भरवसा । नामधारकांचा ठसा ॥ध्रु.॥

भक्तिमुक्तीचें तें स्थळ । भाविकनिर्मळ निर्मळ ॥२॥

गाइलें पुराणीं । तुका म्हणे वेदवाणी ॥३॥

२१०४

जैसें चित्ती जयावरी । तैसें जवळी तें दुरी ॥१॥

न लगे द्यावा परिहार । या कोरडें उत्तर । असे अभ्यंतर । साक्षभूत जवळी ॥ध्रु.॥

अवघें जाणे सूत्रधारी । कोण नाचे कोणे परी ॥२॥

तुका म्हणे बुद्धि । ज्याची ते च तया सिद्धि ॥३॥

२१०५

नाहीं पाइतन भूपतीशीं दावा । धिग त्या कर्तव्या आगी लागो ॥१॥

मुंगियांच्या मुखा गजाचा आहार । न साहावे भार जाय जीवें ॥२॥

तुका म्हणे आधीं करावा विचार । शूरपणें तीर मोकलावा ॥३॥

२१०६

तिन्ही लोक ॠणें बांधिले जयानें । सर्वसिद्धि केणें तये घरीं ॥१॥

पंढरीचोहोटां घातला दुकान । मांडियेले वान आवडीचे ॥ध्रु.॥

आषाढी कार्तिकी भरियेले हाट । इनाम हे पेंठ घेतां देतां ॥२॥

मुक्ति कोणी तेथें हातीं नेघे फुका । लुटितील सुखा प्रेमाचिया ॥३॥

तुका म्हणे संतसज्जन भाग्याचें । अनंतां जन्मींचे सांटेकरी ॥४॥

२१०७

दुःखाचिये साटीं तेथें मिळे सुख । अनाथाची भूक दैन्य जाय ॥१॥

उदाराचा राणा पंढरीस आहे । उभारोनि बाहे पालवितो ॥ध्रु.॥

जाणतियाहूनि नेणत्याची गोडी । आळिंगी आवडी करूनियां ॥२॥

शीण घेऊनियां प्रेम देतो साटी । न विचारी तुटी लाभा कांहीं ॥३॥

तुका म्हणे असों अनाथ दुबळीं । आम्हांसी तो पाळी पांडुरंग ॥४॥

२१०८

आणिक मात माझ्या नावडे जीवासी । काय करूं यासी पांडुरंगा ॥१॥

मुखा तें चि गोड श्रवणां आवडी । चित्ती माझें ओढी तुझे पायीं ॥ध्रु.॥

जये पदीं नाहीं विठ्ठलाचें नाम । मज होती श्रम आइकतां ॥२॥

आणिकाचें मज म्हणवितां लाज । वाटे हें सहज न बोलावें ॥३॥

तुका म्हणे मज तूं च आवडसी । सर्वभावेंविसीं पांडुरंगा ॥४॥

२१०९

कळेल हें तैसें गाईंन मी तुज । जनासवें काज काय माझें ॥१॥

करीन मी स्तुती आपुले आवडी । जैसी माझ्या गोडी वाटे जीवा ॥ध्रु.॥

होऊनी निर्भर नाचेन मी छंदें । आपुल्या आनंदें करूनियां ॥२॥

काय करूं कळा युक्ती या कुसरी । जाणिवेच्या परी सकळिका ॥३॥

तुका म्हणे माझें जयासवें काज । भोळा तो सहज पांडुरंग ॥४॥

२११०

तयासी नेणतीं बहु आवडती । होय जयां चित्तीं एक भाव ॥१॥

उपमन्यु धुरु हें काय जाणती । प्रल्हादाच्या चित्तीं नारायण ॥ध्रु.॥

कोळें भिल्लें पशु श्वापदें अपारें । कृपेच्या सागरें तारियेलीं ॥२॥

काय तें गोपाळें चांगलीं शाहाणीं । तयां चक्रपाणी जेवी सवें ॥३॥

तुका म्हणे भोळा भाविक हा देव । आम्ही त्याचे पाव धरूनी ठेलों ॥४॥

२१११

न लगे पाहावें अबद्ध वांकडें । उच्चारावें कोडें नाम तुझें ॥१॥

नाहीं वेळ नाहीं पंडितांचा धाक । होत कां वाचक वेदवक्ते ॥ध्रु.||

पुराणीं ही कोठें न मिळे पाहातां । तैशीं या अनंता ठेवूं नामें ॥२॥

आपुलिया मना उपजे आनंद । तैसे करूं छंद कथेकाळीं ॥३॥

तुका म्हणे आम्ही आनंदें चि धालों । आनंद चि ल्यालों अळंकार ॥४॥

२११२

दैन्य दुःख आम्हां न येती जवळी । दहन हे होळी होती दोष ॥१॥

सर्व सुखें येती मानें लोटांगणीं । कोण यांसी आणी दृष्टीपुढें ॥ध्रु.॥

आमुची आवडी संतसमागम । आणीक त्या नाम विठोबाचें ॥२॥

आमचें मागणें मागों त्याची सेवा । मोक्षाची निर्दैवा कोणा चाड ॥३॥

तुका म्हणे पोटीं सांटविला देव । नुन्य तो भाव कोण आम्हां ॥४॥

२११३

काळतोंडा सुना । भलतें चोरुनि करी जना ॥१॥

धिग त्याचें साधुपण । विटाळुनि वर्ते मन ॥ध्रु.॥

मंत्र ऐसे घोकी । वश व्हावें जेणें लोकीं ॥२॥

तुका म्हणे थीत । नागवला नव्हे हित ॥३॥

२११४

विठ्ठल मुक्तिदाता । नव्हे मरो हें बोलता ॥१॥

मज न साहावें कानीं । विष उत्तर लागे मनीं ॥ध्रु.॥

हरीकथेतें धीकारी । शत्रु माझा तो वैरी ॥२॥

सुना काळतोंडा । जो या देवा म्हणे धोंडा ॥३॥

अहं म्हणे ब्रम्ह । नेणे भक्तीचें तें वर्म ॥४॥

तुका म्हणे क्षण । नको तयाचें दर्षण ॥५॥

२११५

यमपुरी त्यांणीं वसविली जाणा । उच्छेद भजना विधी केला ॥१॥

अवघड कोणी न करी सांगतां । सुलभ बहुतां गोड वाटे ॥ध्रु.॥

काय ते नेणते होते मागें ऋृषी । आधार लोकांसी ग्रंथ केले ॥२॥

द्रव्य दारा कोणें स्थापियेलें धन । पिंडाचें पाळण विषयभोग ॥३॥

तुका म्हणे दोहीं ठायीं हा फजित । पावे यमदूतजना हातीं ॥४॥

२११६

न कळतां कोणीं मोडियेलें व्रत । तया प्रायिश्चत्त चाले कांहीं ॥१॥

जाणतियां वज्रलेप जाले थोर । तयांस अघोर कुंभपाक ॥ध्रु.॥

आतां जरी कोणी नाइके सांगतां । तया शिकवितां तें चि पाप ॥२॥

काय करूं मज देवें बोलविलें । माझें खोळंबिलें काय होतें ॥३॥

तुका म्हणे जना पाहा विचारूनी । सुख वाटे मनीं तें चि करा ॥४॥

२११७

वाचे विठ्ठल नाहीं । तो चि प्रेतरूप पाहीं ॥१॥

धिग त्याचें ज्यालेपण । भार न साहे मेदिन ॥ध्रु.॥

न बैसे कीर्तनीं । गुण नाइके जो कानीं ॥२॥

जातां कांटाळे देउळा । तो चि सुना मुखकाळा ॥३॥

हरिभक्तीविण । त्याचें जळो शाहाणपण ॥४॥

तुका म्हणे तेणें । वंशा आणियेलें उणें ॥५॥

२११८

तारिलीं बहुतें चुकवूनि घात । नाम हें अमृत स्वीकारितां ॥१॥

नेणतां सायास शुद्ध आचरण । यातीकुळहीन नामासाटीं ॥ध्रु.॥

जन्म नांव धरी भक्तीच्या पाळणा । आकार कारणा या च साटीं ॥२॥

असुरीं दाटली पाप होतां फार । मग फेडी भार पृथिवीचा ॥३॥

तुका म्हणे देव भक्तपण सार । कवतुक वेव्हार तयासाटीं ॥४॥

२११९

याचिया आधारें राहिलों निश्चिंत । ठेवूनियां चित्ती पायीं सुखें ॥१॥

माझें सुखदुःख जाणे हित फार । घातलासे भार पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

कृपेचीं पोसणीं ठायींचीं अंखिलीं । म्हणऊनि लागली यास चिंता ॥२॥

मन राखे हातीं घेऊनियां काठी । इंद्रियें तापटीं फांकों नेदी ॥३॥

तुका म्हणे यासी अवघड नाहीं । शरणागता कांहीं रक्षावया ॥४॥

२१२०

उभाउभी फळ । अंगीं मंत्राचे या बळ ॥१॥

म्हणा विठ्ठल विठ्ठल । गोड आणि स्वल्प बोल ॥ध्रु.॥

किळकाळाची बाधा । नव्हे उच्चारितां सदा ॥२॥

तुका म्हणे रोग । वारे भवाऐसा भोग ॥३॥

२१२१

जैसा अधिकार । तैसें बोलावें उत्तर ॥१॥

काय वाउगी घसघस । आम्ही विठोबाचे दास ॥ध्रु.॥

आम्ही जाणों एका देवा । जैसी तैसी करूं सेवा ॥२॥

तुका म्हणे भावें । माझें पुढें पडेल ठावें ॥३॥

२१२२

नव जातां घरा । आम्ही कोणाच्या दातारा ॥१॥

कां हे छळूं येती लोक । दाट बळें चि कंटक ॥ध्रु.॥

नाहीं आम्ही खात । कांहीं कोणाचें लागत ॥२॥

कळे तैसी सेवा । तुका म्हणे करूं देवा ॥३॥

२१२३

मोहरोनी चित्ती । आणूं हळूं चि वरि हिता ॥१॥

तों हे पडती आघात । खोडी काढिती पंडित ॥ध्रु.॥

संवसारा भेणें । कांहीं उसंती तों पेणें ॥२॥

एखादिया भावें । तुका म्हणे जवळी यावें ॥३॥

२१२४

काय जाणों वेद । आम्ही आगमाचे भेद ॥१॥

एक रूप तुझें मनीं । धरूनि राहिलों चिंतनी ॥ध्रु.॥

कोठें अधिकार । नाहीं रानट विचार ॥२॥

तुका म्हणे दीना । नुपेक्षावें नारायणा ॥३॥

२१२५

धर्माचे पाळण । करणें पाषांड खंडण ॥१॥

हें चि आम्हां करणें काम । बीज वाढवावें नाम ॥ध्रु.॥

तीक्षण उत्तरें । हातीं घेउनि बाण फिरें ॥२॥

नाहीं भीड भार । तुका म्हणे साना थोर ॥३॥

२१२६

निवडावें खडे । तरी दळण वोजें घडे ॥१॥

नाहीं तरि नासोनि जाय । कारण आळस उरे हाय ॥ध्रु.॥

निवडावें तन । सेतीं करावें राखण ॥२॥

तुका म्हणे नीत । न विचारितां नव्हे हित ॥३॥

२१२७

दुर्जनाचा मान । सुखें करावा खंडण ॥१॥

लात हाणोनियां वारी । गुंड वाट शुद्ध करी ॥ध्रु.॥

बहुतां पीडी खळ । त्याचा धरावा विटाळ ॥२॥

तुका म्हणे नखें । काढुनि टाकिजेती सुखें ॥३॥

२१२८

नका धरूं कोणी । राग वचनाचा मनीं ॥१॥

येथें बहुतांचें हित । शुद्ध करोनि राखा चित्ती ॥ध्रु.॥

नाहीं केली निंदा । आम्हीं दुसिलेंसे भेदा ॥२॥

तुका म्हणे मज । येणें विण काय काज ॥३॥

२१२९

कांहीं जडभारी । पडतां ते अवश्वरी ॥१॥

तुज आठवावे पाय । आम्हीं मोकलूनि धाय ॥ध्रु.॥

तान पीडी भूक । शीत उष्ण वाटे दुःख ॥२॥

तुका म्हणे लाड । तेथें पुरे माझें कोड ॥३॥

२१३०

होउनि कृपाळ । भार घेतला सकळ ॥१॥

तूं चि चालविसी माझें । भार सकळ ही ओझें ॥ध्रु.॥

देह तुझ्या पायीं । ठेवुनि झालों उतराईं ॥२॥

कायावाचामनें । तुका म्हणे दुजें नेणें ॥३॥

२१३१

आतां होई माझे बुद्धीचा जनिता । अवरावें चित्ती पांडुरंगा ॥१॥

येथूनियां कोठें न वजें बाहेरी । ऐसें मज धरीं सत्ताबळें ॥ध्रु.॥

अनावर गुण बहुतां जातींचे । न बोलावें वाचे ऐसें करीं ॥२॥

तुका म्हणे हित कोणिये जातीचें । तुज ठावें साचें मायबापा ॥३॥

२१३२

नित्य मनासी करितों विचार । तों हें अनावर विषयलोभी ॥१॥

आतां मज राखें आपुलिया बळें । न देखें हे जाळें उगवतां ॥ध्रु.॥

सांपडलों गळीं नाहीं त्याची सत्ता । उगळी मागुता घेतला तो ॥२॥

तुका म्हणे मी तों अज्ञान चि आहें । परि तुझी पाहें वास देवा ॥३॥

२१३३

दुर्बळाचे हातीं सांपडलें धन । करितां जतन नये त्यासी ॥१॥

तैसी परी मज झाली नारायणा । योगक्षेम जाणां तुम्ही आतां ॥ध्रु.॥

खातां लेतां नये मिरवितां वरि । राजा दंड करी जनराग ॥२॥

तुका म्हणे मग तळमळ उरे । देखिलें तें झुरे पाहावया ॥३॥

२१३४

मागें जैसा होता माझे अंगीं भाव । तैसा एक ठाव नाहीं आतां ॥१॥

ऐसें गोही माझें मन मजपाशीं । तुटी मुदलेंसी दिसे पुढें ॥ध्रु.॥

पुढिलांचे मना आणि गुणदोष । पूज्य आपणांस करावया ॥२॥

तुका म्हणे जाली कोंबड्याची परी । पुढें चि उकरी लाभ नेणें ॥३॥

२१३५

किती तुजपाशीं देऊं परिहार । जाणसी अंतर पांडुरंगा ॥१॥

आतां माझें हातीं देई हित । करीं माझें चित्ती समाधान ॥ध्रु.॥

राग आला तरी कापूं नये मान । बाळा मायेविण कोण दुजें ॥२॥

तुका म्हणे ऐसा होईल लौकिक । मागे बाळ भीक समर्थाचें ॥३॥

२१३६

लाज वाटे पुढें तोंड दाखवितां । परि जाऊं आतां कोणापाशी ॥१॥

चुकलिया काम मागतों मुशारा । लाज फजितखोरा नाहीं मज ॥ध्रु.॥

पाय सांडूनिया फिरतों बासर । स्वामिसेवे चोर होऊनियां ॥२॥

तुका म्हणे मज पाहिजे दंडिलें । पुढें हे घडलें न पाहिजे ॥३॥

२१३७

पुढिलिया सुखें निंब देतां भले । बहुत वारलें होय दुःख ॥१॥

हें तों वर्म असे माउलीचे हातीं । हाणी मारी प्रीती हितासाठीं ॥ध्रु.॥

खेळतां विसरे भूक तान घर । धरूनियां कर आणी बळें ॥२॥

तुका म्हणे पाळी तोंडीचिया घांसें । उदार सर्वस्वें सर्वकाळ ॥३॥

२१३८

आतां गुण दोष काय विचारिसी । मी तों आहे रासी पातकांची ॥१॥

पतितपावनासवें समागम । अपुलाला धर्म चालवीजे ॥ध्रु.॥

घनघायें भेटी लोखंडपरिसा । तरी अनारिसा न पालटे ॥२॥

तुका म्हणे माती कोण पुसे फुका । कस्तुरीच्या तुका समागमें ॥३॥

२१३९

कृपावंता दुजें नाहीं तुम्हां पोटीं । लाडें बोलें गोठी सुख मातें ॥१॥

घेउनि भातुकें लागसील पाठी । लाविसील ओंठीं ब्रम्हरस ॥ध्रु.॥

आपुलिये पांख घालिसी पाखर । उदार मजवर कृपाळू तूं ॥२॥

तुका म्हणे आम्हांकारणें गोविंदा । वागविसी गदा सुदर्शन ॥३॥

२१४०

पाळिलों पोसिलों जन्मजन्मांतरीं । वागविलों करीं धरोनियां ॥१॥

आतां काय माझा घडेल अव्हेर । मागें बहु दूर वागविलें ॥ध्रु.॥

नेदी वारा अंगीं लागों आघाताचा । घेतला ठायींचा भार माथां ॥२॥

तुका म्हणे बोल करितों आवडी । अविट ते चि गोडी अंतरींची ॥३॥

२१४१

पांडुरंगा कांहीं आइकावी मात । न करावें मुक्त आतां मज ॥१॥

जन्मांतरें मज तैसीं देई देवा । जेणें चरणसेवा घडे तुझी ॥ध्रु.॥

वाखाणीन कीर्ती आपुलिया मुखें । नाचेन मी सुखें तुजपुढें ॥२॥

करूनि कामारी दास दीनाहुनी । आपुला अंगणीं ठाव मज ॥३॥

तुका म्हणे आम्ही मृत्युलोकीं भले । तुझे चि अंखिले पांडुरंगा ॥४॥

२१४२

माझे अंतरींचें तो चि जाणे एक । वैकुंठनायक पांडुरंग ॥१॥

जीव भाव त्याचे ठेवियेला पायीं । मज चिंता नाहीं कवणेविशीं ॥ध्रु.॥

सुखसमारंभें संतसमागमें । गाऊं वाचे नाम विठोबाचें ॥२॥

गातां पुण्य होय आइकतां लाभ । संसारबंद तुटतील ॥३॥

तुका म्हणे जीव तयासी विकिला । आणीक विठ्ठलाविण नेणें ॥४॥

२१४३

कथा दु:ख हरी कथा मुक्त करी । कथा याची बरी विठोबाची ॥१॥

कथा पाप नासी उद्धरिले दोषी । समाधि कथेसी मूढजना ॥ध्रु.॥

कथा तप ध्यान कथा अनुष्ठान । अमृत हे पान हरिकथा ॥२॥

कथा मंत्रजप कथा हरी ताप । कथाकाळी कांप किळकाळासी ॥३॥

तुका म्हणे कथा देवाचें ही ध्यान । समाधि लागोन उभा तेथें ॥४॥

२१४४

काय ऐसा सांगा । धर्म मज पांडुरंगा ॥१॥

तुझे पायीं पावें ऐसा । जेणें उगवे हा फांसा ॥ध्रु.॥

करीं कृपादान । तैसें बोलवीं वचन ॥२॥

तुका म्हणे देवा । माझें हृदय वसवा ॥३॥

२१४५

भला म्हणे जन । परि नाहीं समाधान ॥१॥

माझें तळमळी चित्ती । अंतरलें दिसे हित ॥ध्रु.॥

कृपेचा आधार । नाहीं दंभ जाला भार ॥२॥

तुका म्हणे कृपे । अंतराय कोण्या पापें ॥३॥

२१४६

शिकविले बोल । बोलें तैसी नाहीं ओल ॥१॥

आतां देवा संदेह नाहीं । वांयां गेलों यासी कांहीं ॥ध्रु.॥

एकांताचा वास । नाहीं संकल्पाचा नास ॥२॥

बुद्धि नाहीं स्थिर । तुका म्हणे शब्दा धीर ॥३॥

२१४७

उचिताचा दाता । कृपावंता तूं अनंता ॥१॥

कां रे न घालिसी धांव । तुझें उच्चारितां नांव ॥ध्रु.॥

काय बळयुक्ति । नाहीं तुझे अंगीं शक्ति ॥२॥

तुका म्हणे तूं विश्वंभर । ओस माझें कां अंतर ॥३॥

२१४८

वाहवितों पुरीं । आतां उचित तें करीं ॥१॥

माझी शक्ति नारायणा । कींव भाकावी करुणा ॥ध्रु.॥

आम्हां ओढी काळ । तुझें क्षीण झालें बळ ॥२॥

तुका म्हणे गोडी । जीवा मातेचिया ओढी ॥३॥

२१४९

आतां घेई माझें । भार सकळ ही ओझें ॥१॥

काय करिसी होईं वाड । आलों पोटासीं दगड ॥ध्रु.॥

तूं चि डोळे वाती । होईं दीपक सांगातीं ॥२॥

तुका म्हणे कांहीं । विचाराया चाड नाहीं ॥३॥

२१५०

असोत हे बोल । अवघें तूं चि भांडवल ॥१॥

माझा मायबाप देवा । सज्जन सोयरा केशवा ॥ध्रु.॥

गाळियेले भेद । सारियेले वादावाद ॥२॥

तुका म्हणे मधीं । आतां न पडे उपाधि ॥३||

२१५१

करीन कोल्हाळ । आतां हा चि सर्वकाळ ॥१॥

आतां ये वो माझे आईं । देई भातुकें विठाईं ॥ध्रु.॥

उपायासी नाम । दिलें याचें पुढें क्षेम ॥२॥

बीज आणि फळ । हें चि तुका म्हणे मूळ ॥३॥

२१५२

धनासीं च धन । करी आपण जतन ॥१॥

तुज आळवितां गोडी । पांडुरंगा खरी जोडी ॥धृ.॥

जेविल्याचें खरें । वरी उमटे ढेंकरें ॥२॥

तुका म्हणे धाय । तेथें कोठें उरे हाय ॥३॥

२१५३

अनुभवा आलें । माझें चित्तींचें क्षरलें ॥१॥

असे जवळी अंतर । फिरे आवडीच्या फेरें ॥धृ.॥

खादलें चि वाटे । खावें भेटलें चि भेटे ॥२॥

तुका म्हणे उभें । आम्ही राखियेलें लोभें ॥३॥

२१५४

पोटीं शूळ अंगीं उटी चंदनाची । आवडी सुखाची कोण तया ॥१॥

तैसें मज कां गा केलें पंढरिराया । लौकिक हा वांयां वाढविला ॥धृ.॥

ज्वरिलियापुढें वाढिलीं मिष्टान्नें । काय चवी तेणें घ्यावी त्याची ॥२॥

तुका म्हणे मढें शृंगारिलें वरी । ते चि जाली परी मज देवा ॥३॥

२१५५

बेगडाचा रंग राहे कोण काळ । अंगें हें पितळ न देखतां ॥१॥

माझें चित्ती मज जवळीच गो ही । तुझी मज नाहीं भेटी ऐसें ॥धृ.॥

दासीसुतां नाहीं पितियाचा ठाव । अवघें चि वाव सोंग त्याचें ॥२॥

तुका म्हणे माझी केली विटंबना । अनुभवें जना येईल कळों ॥३॥

२१५६

मजपुढें नाहीं आणीक बोलता । ऐसें कांहीं चित्ती वाटतसें ॥१॥

याचा कांहीं तुम्हीं देखा परिहार । सर्वज्ञ उदार पांडुरंगा ॥धृ.॥

काम क्रोध नाहीं सांडिलें आसन । राहिले वसोन देहामध्यें ॥२॥

तुका म्हणे आतां जालों उतराईं । कळों यावें पायीं निरोपिलें ॥३॥

२१५७

सावित्रीची विटंबण । रांडपण करीतसे ॥१॥

काय जाळावें तें नांव । अवघें वाव असे तें ॥धृ.॥

कुबिर नांव मोळी वाहे । कैसी पाहें फजिती ॥२॥

तुका म्हणे ठुणगुण देखें । उगीं मूर्ख फुंदता ॥३॥

२१५८

न गमेसी जाली दिवसरजनी । राहिलों लाजोनि नो बोलावें ॥१॥

रुचिविण काय शब्द वार्या माप । अनादरें कोप येत असे ॥ध्रु.॥

आपुलिया रडे आपुलें चि मन । दाटे समाधान पावतसें ॥२॥

तुका म्हणे तुम्ही असा जी जाणते । काय करूं रिते वादावाद ॥३॥

२१५९

मेल्यावरि मोक्ष संसारसंबंधें । आरालिया बधे ठेवा आम्हां ॥१॥

वागवीत संदेह राहों कोठवरी । मग काय थोरी सेवकाची ॥ध्रु.॥

गाणें गीत आम्हां नाचणें आनंदें । प्रेम कोठें भेदें अंगा येतें ॥२॥

तुका म्हणे किती सांगावे दृष्टांत । नसतां तूं अनंत सानकुळ ॥३॥

२१६०

एकाएकीं आतां असावेंसें वाटे । तरि च हे खोटे चाळे केले ॥१॥

वाजवूनि तोंड घातलों बाहेरी । कुल्प करुनी दारीं माजी वसा ॥ध्रु.॥

उजेडाचा केला दाटोनि अंधार । सवें हुद्देदार चेष्टाविला ॥२॥

तुका म्हणे भय होतें तों चि वरी । होती कांहीं उरी स्वामिसेवा ॥३॥

२१६१

काय नव्हेसी तूं एक । देखों कासया पृथक ॥१॥

मुंग्या कैंचे मुंगळे । नटनाट्य तुझे चाळे ॥ध्रु.॥

जाली तरी मर्यादा । किंवा त्रासावें गोविंदा ॥२॥

तुका म्हणे साचा । कोठें जासी हृदयींचा ॥३॥

२१६२

कां जी वाढविलें । न लगतां हें उगलें ॥१॥

आतां मानितां कांटाळा । भोवतीं मिळालिया बाळा ॥ध्रु.॥

लावूनियां सवे । पळतां दिसाल बरवे ॥२॥

तुका म्हणे बापा । येतां न कळा चि रूपा ॥३॥

२१६३

क्षुधेलिया अन्न । द्यावें पात्र न विचारून ॥१॥

धर्म आहे वर्मा अंगीं । कळलें पाहिजे प्रसंगीं ॥ध्रु.॥

द्रव्य आणि कन्या । येथें कुळ कर्म शोधण्या ॥२॥

तुका म्हणे पुण्य गांठी । तरि च उचितासी भेटी ॥३॥

२१६४

वेचावें तें जीवें । पूजा घडे ऐशा नावें ॥१॥

बिगारीची ते बिगारी । साक्षी अंतरींचा हरी ॥ध्रु.॥

फळ बीजाऐसें । कार्यकारणासरिसें ॥२॥

तुका म्हणे मान । लवणासारिखें लवण ॥३॥

२१६५

मज नाहीं धीर । तुम्ही न करा अंगीकार ॥१॥

ऐसें पडिलें विषम । बळी देवाहूनि कर्म ॥ध्रु.॥

चालों नेणें वाट । केल्या न पवा बोभाट ॥२॥

वेचों नेणे जीवें । तुका उदास धरिला देवें ॥३॥

२१६६

तळमळी चित्ती दर्शनाची आशा । बहु जगदीशा करुणा केली ॥१॥

वचनीं च संत पावले स्वरूप । माझें नेदी पाप योगा येऊं ॥ध्रु.॥

वेठीऐसा करीं भक्तिवेवसाव । न पवे चि जीव समाधान ॥२॥

तुका म्हणे कईं देसील विसांवा । पांडुरंगे धांवा घेतें मन ॥३॥

२१६७

हागतां ही खोडी । चळण मोडवितें काडी ॥१॥

ऐसे अनावर गुण । आवरावे काय म्हुण ॥ध्रु.॥

नाहीं जरी संग । तरी बडबडविती रंग ॥२॥

तुका म्हणे देवा । तुमची न घडे चि सेवा ॥३॥

२१६८

देह निरसे तरी । बोलावया नुरे उरी ॥१॥

येर वाचेचें वाग्जाळ । अळंकारापुरते बोल ॥ध्रु.॥

काचें तरी कढे । जाती ऐसें चित्ती ओढे ॥२॥

विष्णुदास तुका । पूर्ण धनी जाणे चुका ॥३॥

२१६९

खोट्याचा विकरा । येथें नव्हे कांच हिरा ॥१॥

काय दावायाचें काम । उगा च वाढवावा श्रम ॥ध्रु.॥

परीक्षकाविण । मिरवों जाणों तें तें हीण ॥२॥

तुका पायां पडे । वाद पुरे हे झगडे ॥३॥

२१७०

पंढरीस घडे अतित्यायें मृत्य । तो जाय पतित अधःपाता ॥१॥

दुराचारें मोक्ष सुखाचे वसति । भोळी बाळमूर्ति पांडुरंग ॥ध्रु.॥

केला न सहावे तीर्थउपवास । कथेविण दोषसाधन तें ॥२॥

कालियापें भेद मानितां निवडे । श्रोत्रियांसी जोडे आंतेजेता ॥३॥

माहेरीं सलज्ज ते जाणा सिंदळी । काळिमा काजळी पावविते ॥४॥

तुका म्हणे तेथें विश्वास जतन । पुरे भीमास्नान सम पाय ॥५॥

२१७१

चातुर्याच्या अनंतकळा । सत्या विरळा जाणत ॥१॥

हांसत्यासवें हांसे जन । रडतां भिन्न पालटे ॥ध्रु.॥

जळो ऐसे वांजट बोल । गुणां मोल भूस मिथ्या ॥२॥

तुका म्हणे अंधळ्याऐसें । वोंगळ पिसें कौतुक ॥३॥

२१७२

नयो वाचे अनुचित वाणी । नसो मनीं कुडी बुद्धि ॥१॥

ऐसें मागा अरे जना । नारायणा विनवूनि ॥ध्रु.॥

कामक्रोधां पडो चिरा । ऐसा बरा सायास ॥२॥

तुका म्हणे नानाछंदें । या विनोदें न पडावें ॥३॥

२१७३

माझिया देहाची मज नाहीं चाड । कोठें करूं कोड आणिकांचें ॥१॥

इच्छितां ते मान मागा देवापासीं । आसा संचितासी गुंपले हो ॥ध्रु.॥

देह आम्ही केला भोगाचे सांभाळीं । राहिलों निराळीं मानामानां ॥२॥

तुका म्हणे कोणें वेचावें वचन । नसतां तो सीण वाढवावा ॥३॥

२१७४

धरितां इच्छा दुरी पळे । पाठी सोहळे उदासा ॥१॥

म्हणऊनि असट मन । नका खुण सांगतों ॥ध्रु.॥

आविसापासी अवघें वर्म । सोस श्रम पाववी ॥२॥

तुका म्हणे बीज न्यावें । तेथें यावें फळानें ॥३॥

२१७५

वेद शास्त्र नाहीं पुराण प्रमाण । तयाचें वदन नावलोका ॥१॥

तार्किंयाचें अंग आपणा पारिखें । माजिर्यासारिखें वाईंचाळे ॥ध्रु.॥

माता निंदी तया कोण तो आधार । भंगलें खपर याचे नावें ॥२॥

तुका म्हणे आडराणें ज्याची चाली । तयाची ते बोली मिठेंविण ॥३॥

२१७६

कस्तुरीचें अंगीं मीनली मृत्तिका । मग वेगळी कां येईल लेखूं ॥१॥

तयापरि भेद नाहीं देवभक्तीं । संदेहाच्या युक्ति सरों द्याव्या ॥ध्रु.॥

इंधनें ते आगी संयोगाच्या गुणें । सागरा दरुषणें वाहाळ तों चि ॥२॥

तुका म्हणे माझें साक्षीचें वचन । येथें तों कारण शुद्ध भाव ॥३॥

२१७७

भक्ति तें नमन वैराग्य तो त्याग । ज्ञान ब्रम्हीं भोग ब्रम्हतनु ॥१॥

देहाच्या निरसनें पाविजे या ठाया । माझी ऐसी काया जंव नव्हे ॥ध्रु.॥

उदक अग्नि धान्य जाल्या घडे पाक । एकाविण एक कामा नये ॥२॥

तुका म्हणे मज केले ते चांचणी । बडबडीची वाणी अथवा सत्य ॥३॥

२१७८

श्रीसंतांचिया माथा चरणांवरी । साष्टांग हें करीं दंडवत ॥१॥

विश्रांती पावलों सांभाळउत्तरीं । वाढलें अंतरीं प्रेमसुखें ॥ध्रु.॥

डौरली हे काया कृपेच्या वोरसें । नव्हे अनारिसें उद्धरलों ॥२॥

तुका म्हणे मज न घडतां सेवा । पूर्वपुण्यठेवा वोडवला ॥३॥

२१७९

नेणों काय नाड । आला उचित काळा आड ॥१॥

नाहीं जाली संतभेटी । येवढी हानी काय मोठी ॥ध्रु.॥

सहज पायांपासीं । जवळी पावलिया ऐसी ॥२॥

चुकी जाली आतां काय । तुका म्हणे उरली हाय ॥३॥

२१८०

आणीक कांहीं नेणें । असें पायांच्या चिंतनें ॥१॥

माझा न व्हावा विसर । नाहीं आणीक आधार ॥ध्रु.॥

भांडवल सेवा । हा चि ठेवियेला ठेवा ॥२॥

करीं मानभावा । तुका विनंती करी देवा ॥३॥

२१८१

आरुश माझी वाणी बोबडीं उत्तरें । केली ते लेकुरें सलगी पायीं ॥१॥

करावें कवतुक संतीं मायबापीं । जीवन देउनि रोपीं विस्तारिजे ॥ध्रु.॥

आधारें वदली प्रसादाची वाणी । उच्छिष्टसेवणी तुमचिया ॥२॥

तुका म्हणे हे चि करितों विनंती । मागोनि पुढती सेवादान ॥३॥

२१८२

पुरुषा हातीं कंकणचुडा । नवल दोडा वृत्ति या ॥१॥

पाहा कैसी विटंबणा । नारायणा देखिली ॥ध्रु.॥

जळो ऐसी ब्रिदावळी । भाटवोळीपणाची ॥२॥

तुका म्हणे पाहों डोळां । अवकळा नये हे ॥३॥

२१८३

वितीयेवढेंसें पोट । केवढा बोभाट तयाचा ॥१॥

जळो याची विटंबना । भूक जना नाचवी ॥ध्रु.॥

अभिमान सिरीं भार । जाले खर तृष्णेचे ॥२॥

तुका म्हणे नरका जावें । हा चि जीवें व्यापार ॥३॥

२१८४

सेवटासी जरी आलें । तरी जालें आंधळें ॥१॥

स्वहिताचा लेश नाहीं । दगडा कांहीं अंतरीं ॥ध्रु.॥

काय परिसासवें भेटी । खापरखुंटी जालिया ॥२॥

तुका म्हणे अधम जन । अवगुणें चि वाढवी ॥३॥

२१८५

प्रायिश्चत्तें देतो तुका । जातो लोकां सकळां ॥१॥

धरितील ते तरती मनीं । जाती घाणी वांयां त्या ॥ध्रु.॥

निग्रहअनुग्रहाचे ठाय । देतो घाय पाहोनि ॥२॥

तुका जाला नरसिंहीं । भय नाहीं कृपेनें ॥३॥

२१८६

दुर्जनाचें अंग अवघें चि सरळ । नर्काचा कोथळ सांटवण ॥१॥

खाय अमंगळ बोले अमंगळ । उठवी कपाळ संघष्टणें ॥ध्रु.॥

सर्पा मंत्र चाले धरावया हातीं । खळाची ते जाती निखळे चि ॥२॥

तुका म्हणे कांहीं न साहे उपमा । आणीक अधमा वोखट्याची ॥३॥

२१८७

ऐका जी संतजन । सादर मन करूनि ॥१॥

सकळांचें सार एक । कंटक ते तजावे ॥ध्रु.॥

विशेषता कांद्याहूनि । सेवित्या घाणी आगळी ॥२॥

तुका म्हणे ज्याची जोडी । ते परवडी बैसीजे ॥३॥

२१८८

आज्ञा पाळुनियां असें एकसरें । तुमचीं उत्तरें संतांचीं हीं ॥१॥

भागवूनि देह ठेवियेला पायीं । चरणावरि डोईं येथुनें चि ॥ध्रु.॥

येणें जाणें हें तों उपाधीचे मूळ । पूजा ते सकळ अकर्तव्य ॥२॥

तुका म्हणे असें चरणींचा रज । पदीं च सहज जेथें तेथें ॥३॥

२१८९

न संडावा ठाव । ऐसा निश्चयाचा भाव ॥१॥

आतां पुरे पुन्हा यात्रा । हें चि सारूनि सर्वत्रा ॥ध्रु.॥

संनिध चि सेवा । असों करुनियां देवा ॥२॥

आज्ञेच्या पाळणें । असें तुका संतां म्हणे ॥३॥

२१९०

उपाधीजें बीज । जळोनि राहिलें सहज ॥१॥

आम्हां राहिली ते आतां । चाली देवाचिया सत्ता ॥ध्रु.॥

प्राधीन तें जिणें । केलें सत्ता नारायणें ॥२॥

तुका म्हणे जाणें पाय । खुंटले आणीक उपाय ॥३॥

२१९१

गोविंदावांचोनि वदे ज्याची वाणी । हगवण घाणी पिटपिट ते ॥१॥

मस्तक सांडूनि सिसफूल गुडघां । चार तो अवघा बावळ्याचा ॥ध्रु.॥

अंगभूत म्हूण पूजितो वाहाणा । म्हणतां शाहाणा येइल कैसा ॥२॥

तुका म्हणे वेश्या सांगे सवासिणी । इतर पूजनीं भाव तैसा ॥३॥

२१९२

कुतर्याऐसें ज्याचें जिणें । संग कोणी न करीजे ॥१॥

जाय तिकडे हाडहाडी । गोर्हावाडी च सोइरीं ॥ध्रु.॥

अवगुणांचा त्याग नाहीं । खवळे पाहीं उपदेशें ॥२॥

तुका म्हणे कैंची लवी । ठेंग्या केवीं अंकुर ॥३॥

२१९३

सर्वथा ही खोटा संग । उपजे भंग मनासी ॥१॥

बहु रंगें भरलें जन । संपन्न चि अवगुणी ॥ध्रु.॥

सेविलिया निःकामबुद्धी । मदें शुद्धी सांडवी ॥२॥

त्रासोनियां बोले तुका । आतां लोकां दंडवत ॥३॥

२१९४

उपचारासी वांज जालों । नका बोलों यावरी ॥१॥

असेल तें असो तैसें । भेटीसरिसें नमन ॥ध्रु.॥

दुसर्यामध्यें कोण मिळे । छंद चाळे बहु मतें ॥२॥

एकाएकीं आतां तुका । लौकिका या बाहेरी ॥३॥

२१९५

मी तें मी तूं तें तूं । कुंकुड हें लाडसी ॥१॥

वचनासी पडो तुटी । पोटींचें पोटीं राखावें ॥ध्रु.॥

तेथील तेथें येथील येथें । वेगळ्या कुंथे कोण भारें ॥२॥

याचें यास त्याचें त्यास । तुक्यानें कास घातली ॥३॥

२१९६

लाडाच्या उत्तरीं वाढविती कलहे । हा तो अमंगळ जातिगुण ॥१॥

तमाचे शरीरीं विटाळ चि वसे । विचाराचा नसे लेश तो ही ॥धृ.॥

कवतुकें घ्यावे लेंकराचे बोल । साहिलिया मोल ऐसें नाहीं ॥२॥

तुका म्हणे काय उपदेश खळा । न्हाउनि काउळा खतें धुंडी ॥३॥

२१९७

आतां मज देवा । इचे हातींचें सोडवा ॥१॥

पाठी लागलीसे लांसी । इच्छा जिते जैसी तैसी ॥धृ.॥

फेडा आतां पांग । अंगीं लपवुनी अंग ॥२॥

दुजें नेणें तुका । कांहीं तुम्हासी ठाउका ॥३॥

२१९८

बहु वाटे भये । माझे उडी घाला दये ॥१॥

फांसा गुंतलों लिगाडीं । न चले बळ चरफडी ॥धृ.॥

कुंटित चि युक्ति । माझ्या जाल्या सर्व शक्ति ॥२॥

तुका म्हणे देवा । काममोहें केला गोवा ॥३॥

२१९९

विष्ठा भक्षी तया अमृत पारिखें । वोंगळ चि सखें वोंगळाचें ॥१॥

नये पाहों कांहीं गोर्हावाडीचा अंत । झणी ठाका संत दुर्जनापें ॥धृ.॥

भेंसळीच्या बीजा अमंगळ गुण । उपजवी सीण दरुषणें ॥२॥

तुका म्हणे छी थूं जया घरीं धन । तेथें तें कारण कासयाचें ॥३॥

२२००

चावळलें काय न करी बडबड । न म्हणे फिकें गोड भुकेलें तें ॥१॥

उमजल्याविण न धरी सांभाळ । असो खळखळ जनाची हे ॥धृ.॥

गरज्या न कळे आपुलिया चाडा । करावी ते पीडा कोणा काईं ॥२॥

तुका म्हणे भोग भोगितील भोगें । संचित तें जोगें आहे कोणा ॥३॥

२२०१

आपुला तो देह आम्हां उपेक्षीत । कोठें जाऊं हित सांगों कोणा ॥१॥

कोण नाहीं दक्ष करितां संसार । आम्हीं हा विचार वमन केला ॥ध्रु.॥

नाहीं या धरीत जीवित्वाची चाड । कोठें करूं कोड आणिकांचें ॥२॥

तुका म्हणे असों चिंतोनियां देवा । मी माझें हा हेवा सारूनियां ॥३॥ ॥२॥

२२०२

चाकरीवांचून । खाणें अनुचित वेतन ॥१॥

धणी काढोनियां निजा । करील ये कामाची पूजा ॥ध्रु.॥

उचितावेगळें । अभिलाषें तोंड काळें ॥२॥

सांगे तरी तुका । पाहा लाज नाहीं लोकां ॥३॥

२२०३

बरें सावधान । राहावें समय राखोन ॥१॥

नाहीं सारखिया वेळा । अवघ्या पावतां अवकळा ॥ध्रु.॥

लाभ अथवा हानी । थोड्यामध्यें च भोवनी ॥२॥

तुका म्हणे राखा । आपणा नाहीं तोंचि वाखा ॥३॥

२२०४

काय करूं जी दातारा । कांहीं न पुरे संसारा ॥१॥

जाली माकडाची परि । येतों तळा जातों वरी ॥ध्रु.॥

घालीं भलते ठायीं हात । होती शिव्या बैस लात ॥२॥

आदि अंतीं तुका । सांगे न कळे झाला चुका ॥३॥

२२०५

धर्म तो न कळे । काय झांकितील डोळे ॥१॥

जीव भ्रमले या कामें । कैसीं कळों येती वर्मे ॥ध्रु.॥

विषयांचा माज । कांहीं धरूं नेदी लाज ॥२॥

तुका म्हणे लांसी । माया नाचविते कैसी ॥३॥

२२०६

दुर्जनाची जोडी । सज्जनाचे खेंटर तोडी ॥१॥

पाहे निमित्य तें उणें । धांवे छळावया सुनें ॥ध्रु.॥

न म्हणे रामराम । मनें वाचे हें चि काम ॥२॥

तुका म्हणे भागा । आली निंदा करी मागा ॥३॥

२२०७

शादीचें तें सोंग । संपादितां जरा वेंग ॥१॥

पाहा कैसी विटंबना । मूर्खा अभाग्याची जना ॥ध्रु.॥

दिसतें तें लोपी । झिंज्या बोडुनियां पापी ॥२॥

सिंदळी त्या सती । तुका म्हणे थुंका घेती ॥३॥

२२०८

भक्ता म्हणऊनि वंचावें जीवें । तेणें शेण खावें काशासाटीं ॥१॥

नासिले अडबंद कौपीन ते माळा । अडचण राउळामाजी केली ॥ध्रु.॥

अंगीकारिले सेवे अंतराय । तया जाला न्याय खापराचा ॥२॥

तुका म्हणे कोठें तगों येती घाणीं । आहाच ही मनीं अधीरता ॥३॥

२२०९

गयाळाचें काम हिताचा आवारा । लाज फजितखोरा असत नाहीं ॥१॥

चित्ती न मिळे तें डोळां सलों येतें । असावें परतें जवळूनि ॥ध्रु.॥

न करावा संग न बोलावी मात । सावधान चित्ती नाहीं त्यासी ॥२॥

तुका म्हणे दुःख देतील माकडें । घालिती सांकडें उफराटें ॥३॥

२२१०

बहु बरें एकाएकीं । संग चुकी करावा ॥१॥

ऐसें बरें जालें ठावें । अनुभवें आपुल्या ॥ध्रु.॥

सांगावें तें काम मना । सलगी जना नेदावी ॥२॥

तुका म्हणे निघे अगी । दुजे संगीं आतळतां ॥३॥

अलकापुरीं स्वामी कीर्तनास उभे राहिले तेव्हां कवित्वाचा निषेध करून लोक

बोलिले कीं कवित्व बुडवणें तेव्हां कवित्व बुडवून पांच दिवस होते ॥

लोकांनीं फार पीडा केली कीं संसारही नाहीं व परमार्थही बुडविला आणीक कोणी असतें तें जीव देतें मग निद्रा केली ते अभंग ॥ २० ॥

२२११

भूतबाधा आम्हां घरीं । हें तों आश्चर्य गा हरी ॥१॥

जाला भक्तीचा कळस । आले वस्तीस दोष ॥ध्रु.॥

जागरणाचें फळ । दिली जोडोनि तळमळ ॥२॥

तुका म्हणे देवा । आहाच कळों आली सेवा ॥३॥

२२१२

नाहीं जों वेचलों जिवाचिया त्यागें । तोंवरी वाउगें काय बोलों ॥१॥

जाणिवलें आतां करीं ये उदेश । जोडी किंवा नाश तुमची जीवें ॥ध्रु.॥

ठायींचे चि आलें होतें ऐसें मना । जावें ऐसें वना दृढ जालें ॥२॥

तुका म्हणे मग वेचीन उत्तरें । उद्धेसिलें खरें जाल्यावरी ॥३॥

२२१३

करूं कवि काय आतां नाही लाज । मज भक्तराज हांसतील ॥१॥

आतां आला एका निवाड्याचा दिस । सत्याविण रस विरसला ॥ध्रु.॥

अनुभवाविण कोण करी पाप । रिते चि संकल्प लाजलावे ॥२॥

तुका म्हणे आतां न धरवे धीर । नव्हे जीव स्थिर माझा मज ॥३॥

२२१४

नाहीं आइकत तुम्ही माझे बोल । कासया हें फोल उपणूं भूस ॥१॥

येसी तें करीन बैसलिया ठाया । तूं चि बुझावया जवळी देवा ॥ध्रु.॥

करावे ते केले सकळ उपाय । आतां पाहों काय अझुनि वास ॥२॥

तुका म्हणे आला आज्ञेसी सेवट । होऊनियां नीट पायां पडों ॥३॥

२२१५

नव्हे तुम्हां सरी । येवढें कारण मुरारी ॥१॥

मग जैसा तैसा काळ । दाट सारावा पातळ ॥ध्रु.॥

स्वामींचें तें सांडें । पुत्र होतां काळतोंडें ॥२॥

शब्दा नाहीं रुची । मग कोठें तुका वेची ॥३॥

२२१६

केल्यापुरती आळी । कांहीं होते टाळाटाळी ॥१॥

सत्यसंकल्पाचें फळ । होतां न दिसे चि बळ ॥ध्रु.॥

दळणांच्या ओव्या । रित्या खरें मापें घ्याव्या ॥२॥

जातीं उखळें चाटूं । तुका म्हणे राज्य घाटूं ॥३॥

२२१७

आतां नेम जाला । या च कळसीं विठ्ठला ॥१॥

हातीं न धरीं लेखणी । काय भुसकट ते वाणी ॥ध्रु.॥

जाणें तेणें काळ । उरला सारीन सकळ ॥२॥

तुका म्हणे घाटी । चाटू कोरडा शेवटीं ॥३॥

२२१८

पावावे संतोष । तुम्हीं यासाटीं सायास ॥१॥

करीं आवडी वचनें । पालटूनि क्षणक्षणें ॥ध्रु.॥

द्यावें अभयदान । भुमीन पाडावें वचन ॥२॥

तुका म्हणे परस्परें । कांहीं वाढवीं उत्तरें ॥३॥

२२१९

बोलतां वचन असा पाठमोरे । मज भाव बरे कळों आले ॥१॥

मागतिलें नये अरुचीनें हातां । नाहीं वरी सत्ता आदराची ॥ध्रु.॥

समाधानासाटीं लाविलासे कान । चोरलें तें मन दिसतसां ॥२॥

तुका म्हणे आम्हां तुमचे चि फंद । वरदळ छंद कळों येती ॥३॥

२२२०

काशासाटीं बैसों करूनियां हाट । वाउगा बोभाट डांगोरा हा ॥१॥

काय आलें एका जिवाच्या उद्धारें । पावशी उच्चारें काय हो तें ॥ध्रु.॥

नेदी पट परी अन्नें तों न मरी । आपुलिये थोरीसाटीं राजा ॥२॥

तुका म्हणे आतां अव्हेरिलें तरी । मग कोण करी दुकान हा ॥३॥

२२२१

माझा मज नाहीं । आला उबेग तो कांहीं ॥१॥

तुमच्या नामाची जतन । नव्हतां थोर वाटे सीण ॥ध्रु.॥

न पडावी निंदा । कानीं स्वामींची गोविंदा ॥२॥

तुका म्हणे लाज । आम्हां स्वामीचें तें काज ॥३॥

२२२२

कांहीं मागणें हें आम्हां अनुचित । वडिलांची रीत जाणतसों ॥१॥

देह तुच्छ जालें सकळ उपाधी । सेवेपाशीं बुद्धि राहिलीसे ॥ध्रु.॥

शब्द तो उपाधि अचळ निश्चय । अनुभव हो काय नाहीं अंगीं ॥२॥

तुका म्हणे देह फांकिला विभागीं । उपकार अंगीं उरविला ॥३॥

२२२३

मागितल्यास कर पसरी । पळतां भरी वाखती ॥१॥

काय आम्ही नेणों वर्म । केला श्रम नेणतां ॥ध्रु.॥

बोलतां बरें येतां रागा । कठीण लागा मागेंमागें ॥२॥

तुका म्हणे येथें बोली । असे चाली उफराटी ॥३॥

२२२४

असो तुझें तुजपाशीं । आम्हां त्यासी काय चाड ॥१॥

निरोधें कां कोंडूं मन । समाधान असोनी ॥ध्रु.॥

करावा तो उरे आट । खटपट वाढतसे ॥२॥

तुका म्हणे येउनि रागा । कां मी भागा मुकेन ॥३॥

२२२५

आहे तें चि पुढें पाहों । बरे आहों येथें चि ॥१॥

काय वाढवूनि काम । उगा च श्रम तृष्णेचा ॥ध्रु.॥

स्थिरावतां ओघीं बरें । चाली पुरें पडेना ॥२॥

तुका म्हणे विळतां मन । आम्हां क्षण न लगे ॥३॥

२२२६

सांगा दास नव्हें तुमचा मी कैसा । ऐसें पंढरीशा विचारूनि ॥१॥

कोणासाटीं केली प्रपंचाची होळी । या पायां वेगळी मायबापा ॥ध्रु.॥

नसेल तो द्यावा सत्यत्वासी धीर । नये भाजूं हीर उफराटे ॥२॥

तुका म्हणे आम्हां आहिक्य परत्रीं । नाहीं कुळगोत्रीं दुजें कांहीं ॥३॥

२२२७

अनन्यासी ठाव एक सर्वकाजें । एकाविण दुजें नेणे चित्ती ॥१॥

न पुरतां आळी देशधडी व्हावें । हें काय बरवें दिसतसे ॥ध्रु.॥

लेंकराचा भार माउलीचे शिरीं । निढळ तें दुरी धरिलिया ॥२॥

तुका म्हणे किती घातली लांबणी । समर्थ होउनि केवढ्यासाटीं ॥३॥

२२२८

स्तुती तरि करूं काय कोणापासीं । कीर्त तरि कैसी वाखाणावी ॥१॥

खोट्या तंव नाहीं अनुवादाचें काम । उरला भ्रम वरि बरा ॥ध्रु.॥

म्हणवावें त्याची खुण नाहीं हातीं । अवकळा फजिती सावकाशें ॥२॥

तुका म्हणे हेंगे तुमचें माझें तोंड । होऊनिया लंड आळवितों ॥३॥

२२२९

कांहीं च न लगे आदि अवसान । बहुत कठीण दिसतसां ॥१॥

अवघ्याच माझ्या वेचविल्या शक्ती । न चलेसी युक्ति जाली पुढें ॥ध्रु.॥

बोलिलें वचन हारपलें नभीं । उतरलों तों उभीं आहों तैसीं ॥२॥

तुका म्हणे कांहीं न करावेंसें जालें । थकित चि ठेलें वित्त उगें ॥३॥

२२३०

रूपें गोविलें चित्ती । पायीं राहिलें निश्चिंत ॥१॥

तुम्हीं देवा अवघे चि गोमटे । मुख देखतां दुःख न भेटे ॥ध्रु.॥

जाली इंद्रियां विश्रांति । भ्रमतां पीडत ते होतीं ॥२॥

तुका म्हणे भेटी । सुटली भवबंदाची गांठी ॥३॥

स्वामींनीं तेरा दिवस निद्रा केली. मग भगवंतें येऊन समाधान केलें कीं,कवित्व कोरडें आहे तें काढणें उदकांतून

२२३१

थोर अन्याय केला तुझा अंत म्यां पाहिला । जनाचिया बोलासाटीं चित्ती क्षोभविलें ॥१॥

भागविलासी केला सीण अधम मी यातिहीन । झांकूनि लोचन दिवस तेरा राहिलों ॥ध्रु.॥

अवघें घालूनियां कोडें तानभुकेचें सांकडें । योगक्षेम पुढें तुज करणें लागेल ॥२॥

उदकीं राखिले कागद चुकविला जनवाद । तुका म्हणे ब्रीद साच केलें आपुलें ॥३॥

२२३२

तूं कृपाळू माउली आम्हां दीनांची साउली । न संरित आली बाळवेशें जवळी ॥१॥

माझें केलें समाधान रूप गोजिरें सगुण । निवविलें मन आलिंगन देऊनी ॥ध्रु.॥

कृपा केली जना हातीं पायीं ठाव दिला संतीं । कळों नये चित्तीं दुःख कैसें आहे तें ॥२॥

तुका म्हणे मी अन्यायी क्षमा करीं वो माझे आई । आतां पुढें काईं तुज घालूं सांकडें ॥३॥

२२३३

कापो कोणी माझी मान सुखें पीडोत दुर्जन । तुज होय सीण तें मी न करीं सर्वथा ॥१॥

चुकी जाली एकवेळा मज पासूनि चांडाळा । उभें करोनियां जळा माजी वह्या राखिल्या ॥ध्रु.॥

नाहीं केला हा विचार माझा कोण अधिकार । समर्थासी भार न कळे कैसा घालावा ॥२॥

गेलें होऊनियां मागें नये बोलों तें वाउगें । पुढिलिया प्रसंगें तुका म्हणे जाणावें ॥३॥

२२३४

काय जाणें मी पामर पांडुरंगा तुझा पार । धरिलिया धीर काय एक न करिसी ॥१॥

उताविळ जालों आधीं मतिमंद हीनबुद्धि । परि तूं कृपानिधी नाहीं केला अव्हेर ॥ध्रु.॥

तूं देवांचा ही देव अवघ्या ब्रम्हांडाचा जीव । आम्हां दासां कींव कां भाकणें लागली ॥२॥

तुका म्हणे विश्वंभरा मी तों पतित चि खरा । अन्याय दुसरा दारीं धरणें बैसलों ॥३॥

२२३५

नव्हती आली सीसा सुरी अथवा घाय पाठीवरी । तो म्यां केला हरी एवढा तुम्हां आकांत ॥१॥

वांटिलासी दोहीं ठायीं मजपाशीं आणि डोहीं । लागों दिला नाहीं येथें तेथें आघात ॥ध्रु.॥

जीव घेती मायबापें थोड्या अन्याच्या कोपें । हें तों नव्हे सोपें साहों तों चि जाणीतलें ॥२॥

तुका म्हणे कृपावंता तुज ऐसा नाहीं दाता । काय वाणूं आतां वाणी माझी कुंटली ॥३॥

२२३६

तूं माउलीहून मयाळ चंद्राहूनि शीतळ । पाणियाहूनि पातळ कल्लोळ प्रेमाचा ॥१॥

देऊं काशाची उपमा दुजी तुज पुरुषोत्तमा । ओंवाळूनि नामा तुझ्या वरूनि टाकिलों ॥ध्रु.॥

तुवां केलें रे अमृता गोड त्या ही तूं परता । पांचां तत्वांचा जनिता सकळ सत्तानायक ॥२॥

कांहीं न बोलोनि आतां उगा च चरणीं ठेवितों माथा । तुका म्हणे पंढरिनाथा क्षमा करीं अपराध ॥३॥

२२३७

मी अवगुणी अन्यायी किती म्हणोन सांगों काईं । आतां मज पायीं ठाव देई विठ्ठले ॥१॥

पुरे पुरे हा संसार कर्म बिळवंत दुस्तर । राहों नेदी स्थिर एके ठायीं निश्चळ ॥ध्रु.॥

अनेक बुद्धिचे तरंग क्षणक्षणां पालटती रंग । धरूं जातां संग तंव तो होतो बाधक ॥२॥

तुका म्हणे आतां अवघी तोडीं माझी चिंता । येऊनि पंढरिनाथा वास करीं हृदयीं ॥३॥

२२३८

बरें आम्हां कळों आलें देवपण । आतां गुज कोण राखे तुझें ॥१॥

मारिलें कां मज सांग आजिवरी । आतां सरोबरी तुज मज ॥ध्रु.॥

जें आम्ही बोलों तें आहे तुझ्या अंगीं । देईन प्रसंगीं आजि शिव्या ॥२॥

निलाजिरा तुज नाहीं याति कुळ । चोरटा शिंदळ ठावा जना ॥३॥

खासी धोंडे माती जीव जंत झाडें । एकलें उघडें परदेसी ॥४॥

गाढव कुतरा ऐसा मज ठावा । बईंल तूं देवा भारवाही ॥५॥

लडिका तूं मागें बहुतांसी ठावा । आलें अनुभवा माझ्या तें ही ॥६॥

तुका म्हणे मज खविळलें भांडा । आतां धीर तोंडा न धरवे ॥७॥

२२३९

आम्ही भांडों तुजसवें । वर्मी धरूं जालें ठावें ॥१॥

होसी सरड बेडुक । बाग गांढव्या ही पाईंक ॥ध्रु.॥

बळ करी तया भ्यावें । पळों लागे तया घ्यावें ॥२॥

तुका म्हणे दूर परता । नर नारी ना तूं भूता ॥३॥

२२४०

काय साहतोसी फुका । माझा बुडविला रुका ॥१॥

रीण घराचें पांगिलें । तें न सुटे कांहीं केलें ॥ध्रु.॥

चौघांचिया मतें । आधीं खरें केलें होते ॥२॥

तुका म्हणे यावरी । आतां भीड कोण धरी ॥३॥

२२४१

प्रीतीचा कलहे पदरासी घाली पीळ । सरों नेदी बाळ मागें पुढें पित्यासी ॥१॥

काय लागे त्यासी बळ हेडावितां कोण काळ । गोवितें सबळ जाळीं स्नेहसूत्राचीं ॥ध्रु.॥

सलगी दिला लाड बोले तें तें वाटे गोड । करी बुझावोनि कोड हातीं देऊनि भातुकें ॥२॥

तुका म्हणे बोल कोणा हें कां नेणां नारायणा । सलगीच्या वचना कैचें उपजे विषम ॥३॥

२२४२

भार देखोनि वैष्णवांचे । दूत पळाले यमाचे ॥१॥

आले आले वैष्णववीर । काळ कांपती असुर ॥ध्रु.॥

गरुडटकयाच्या भारें । भूमी गर्जे जेजेकारें ॥ २॥

तुका म्हणे काळ । पळे देखोनियां बळ ॥३॥

२२४३

रंगीं रंगें रे श्रीरंगे । काय भुललासी पतंगें ॥१॥

शरीर जायांचें ठेवणें । धरिसी अभिळास झणें ॥ध्रु.॥

नव्हे तुझा हा परिवार । द्रव्य दारा क्षणभंगुर ॥२॥

अंतकाळींचा सोइरा । तुका म्हणे विठो धरा ॥३॥

२२४४

जन्मा येउनि काय केलें । तुवां मुदल गमाविलें ॥१॥

कां रे न फिरसी माघारा । अझुनि तरी फजितखोरा ॥ध्रु.॥

केली गांठोळीची नासी । पुढें भीके चि मागसी ॥२॥

तुका म्हणे ठाया । जाई आपल्या आलिया ॥३॥

२२४५

पंढरीस जाते निरोप आइका । वैकुंठनायका क्षम सांगा ॥१॥

अनाथांचा नाथ हें तुझें वचन । धांवें नको दीन गांजों देऊं ॥ध्रु.॥

ग्रासिलें भुजंगें सर्पें महाकाळें । न दिसे हें जाळें उगवतां ॥२॥

कामक्रोधसुनीं श्वापदीं बहुतीं । वेढलों आवर्ती मायेचिये ॥३॥

मृदजलनदी बुडविना तरी । आणूनियां वरी तळा नेते ॥४॥

तुका म्हणे तुवां धरिलें उदास । तरि पाहों वास कवणाची ॥५॥

२२४६

कृपाळू सज्जन तुम्ही संतजन । हें चि कृपादान तुमचें मज ॥१॥

आठवण तुम्ही द्यावी पांडुरंगा । कींव माझी सांगा काकुलती ॥ध्रु.॥

अनाथ अपराधी पतिताआगळा । परि पायांवेगळा नका करूं ॥२॥

तुका म्हणे तुम्ही निरविल्यावरि । मग मज हरि उपेक्षीना ॥३॥

२२४७

संतांचिया पायीं माझा विश्वास । सर्वभावें दास जालों त्यांचा ॥१॥

ते चि माझें हित करिती सकळ । जेणें हा गोपाळ कृपा करी ॥ध्रु.॥

भागलिया मज वाहतील कडे । यांचियातें जोडे सर्व सुख ॥२॥

तुका म्हणे शेष घेईंन आवडी । वचन न मोडीं बोलिलों तें ॥३॥

२२४८

लाघवी सूत्रधारी दोरी नाचवी कुसरी । उपजवी पाळूनि संसारि नानापरिचीं लाघवें ॥१॥

पुरोनि पंढरिये उरलें भक्तिसुखें लांचावलें । उभें चि राहिलें कर कटीं न बैसे ॥ध्रु.॥

बहु काळें ना सावळें बहु कठिण ना कोंवळें । गुणत्रया वेगळें बहुबळें आथीलें ॥२॥

असोनि नसे सकळांमधीं मना अगोचर बुद्धी । स्वामी माझा कृपानिधि तुका म्हणे विठ्ठल ॥३॥

२२४९

कीर्तन ऐकावया भुलले श्रवण । श्रीमुख लोचन देखावया ॥१॥

उदित हें भाग्य होईल कोणे काळीं । चित्ती तळमळी म्हणऊनि ॥ध्रु.॥

उतावीळ बाह्या भेटिलागीं दंड । लोटांगणीं धड जावयासी ॥२॥

तुका म्हणे माथा ठेवीन चरणीं । होतील पारणी इंद्रियांची ॥३॥

२२५०

नाम घेतां कंठ शीतळ शरीर । इंद्रियां व्यापार नाठवती ॥१॥

गोड गोमटें हें अमृतासी वाड । केला कइवाड माझ्या चित्ती ॥ध्रु.॥

प्रेमरसें जाली पुष्ट अंगकांति । त्रिविध सांडिती ताप अंग ॥२॥

तुका म्हणे तेथें विकाराची मात । बोलों नये हित सकळांचें ॥३॥

२२५१

स्वामिकाज गुरुभक्ति । पितृवचन सेवा पति ॥१॥

हे चि विष्णूची महापूजा । अनुभाव नाहीं दुजा ॥ध्रु.॥

सत्य बोले मुखें । दुखवे आणिकांच्या दुःखें ॥२॥

निश्चयाचें बळ । तुका म्हणे तें च फळ ॥३॥

२२५२

चित्ती घेऊनियां तू काय देसी । ऐसें मजपासीं सांग आधीं ॥१॥

तरि च पंढरिराया करिन साटोवाटी । नेघें जया तुटी येईल तें ॥ध्रु.॥

रिद्धिसिद्धि कांहीं दाविसी अभिळास । नाहीं मज आस मुक्तीची ही ॥२॥

तुका म्हणे तुझें माझें घडे तर । भक्तीचा भाव रे देणें घेणें ॥३॥

२२५३

तुझा संग पुरे संग पुरे । संगति पुरे विठोबा ॥१॥

आपल्या सारिखें करिसी दासां । भिकारिसा जग जाणे ॥ध्रु.॥

रूपा नाहीं ठाव नांवा । तैसें आमुचें करिसी देवा ॥२॥

तुका म्हणे तोयें आपुलें भेंडोळें । करिसी वाटोळें माझें तैसें ॥३॥

२२५४

आतां मज तारीं । वचन हें साच करीं ॥१॥

तुझें नाम दिनानाथ । ब्रिदावळी जगविख्यात ॥ध्रु.॥

कोण लेखी माझ्या दोषा । तुझा त्रिभुवनीं ठसा ॥२॥

वांयां जातां मज । तुका म्हणे तुम्हां लाज ॥३॥

२२५५

विठ्ठल आमुचा निजांचा । सज्जन सोयरा जीवाचा ॥१॥

मायबाप चुलता बंधु । अवघा तुजशीं संबंधु ॥ध्रु.॥

उभयकुळींसाक्ष । तूं चि माझा मातुळपक्ष ॥२॥

समपिऩली काया । तुका म्हणे पंढरिराया ॥३॥

२२५६

वेदाचा तो अर्थ आम्हांसी च ठावा । येरांनी वाहावा भार माथां ॥१॥

खादल्याची गोडी देखिल्यासी नाहीं । भार धन वाही मजुरीचें ॥ध्रु.॥

उत्पत्तिपाळणसंहाराचें निज । जेणें नेलें बीज त्याचे हातीं ॥२॥

तुका म्हणे आलें आपण चि फळ । हातोहातीं मूळ सांपडलें ॥३॥

२२५७

आमचा तूं ॠणी ठायींचा चि देवा । मागावया ठेवा आलों दारा ॥१॥

वर्म तुझें आम्हां सांपडलें हातीं । धरियेले चित्तीं दृढ पाय ॥ध्रु.॥

बैसलों धरणें कोंडोनियां द्वारीं । आंतूनि बाहेरी येओं नेदी ॥२॥

तुज मज सरी होइल या विचारें । जळो भांडखोरें निलाजिरीं ॥३॥

भांडवल माझें मिरविसी जनीं । सहजर वोवनी नाममाळा ॥४॥

तुका म्हणे आम्ही केली जिवें साटी । तुम्हां आम्हां तुटी घालूं आतां ॥५॥

२२५८

काय धोविलें बाहेरी मन मळलें अंतरीं । गादलें जन्मवरीं असत्यकाटें काटलें ॥१॥

सांडी व्यापार दंभाचा शुद्ध करीं रे मन वाचा । तुझिया चित्तीचा तूं च ग्वाही आपुला ॥ध्रु.॥

पापपुण्यविटाळ देहीं भरितां न विचारिसी कांहीं । काय चाचपसी मही जी अखंड सोंवळी ॥२॥

कामक्रोधा वेगळा ऐसा होई कां सोंवळा । तुका म्हणे कळा गुंडुन ठेवीं कुसरी ॥३॥

२२५९

ऊंस वाढवितां वाढली गोडी । गुळ साकर हे त्याची परवडी ॥१॥

सत्यकर्में आचरें रे । बापा सत्यकर्में आचरें रे । सत्यकर्में आचरें होईंल हित । वाढेल दुःख असत्याचें ॥ध्रु.॥

साकरेच्या आळां लाविला कांदा । स्थूळसानापरि वाढे दुगपधा ॥२॥

सत्य असत्य हें ऐसिया परी । तुका म्हणे याचा विचार करीं ॥३॥

२२६०

पाषाण देव पाषाण पायरी । पूजा एकावरी पाय ठेवी ॥१॥

सार तो भाव सार तो भाव । अनुभवीं देव ते चि जाले ॥ध्रु.

उदका भिन्न पालट काईं । गंगा गोड येरां चवी काय नाहीं ॥२॥

तुका म्हणे हें भाविकांचें वर्म । येरीं धर्माधर्म विचारावें ॥३॥

२२६१

जन्मा येऊनि कां रे निदसुरा । जायें भेटी वरा रखुमाईंच्या ॥१॥

पाप ताप दैन्य जाईल सकळ । पावसी अढळउत्तम तें ॥ध्रु.॥

संतमहंतसद्धिहरिदासदाटणी । फिटती पारणीं इंद्रियांचीं ॥२||

तुका म्हणे तेथें नामाचा गजर । फुकाची अपार लुटी घेई ॥३॥

२२६२

काय धोविलें कातडें । काळकुट भीतरि कुडें ॥१॥

उगा राहें लोकभांडा । चाळविल्या पोरें रांडा ॥ध्रु.॥

घेसी बुंथी पानवथां । उगा च हालविसी माथा ॥२॥

लावूनि बैसे टाळी । मन इंद्रियें मोकळीं ॥३॥

हालवीत बैस माळा । विषयजप वेळोवेळां ॥४||

तुका म्हणे हा व्यापार । नाम विठोबाचें सार ॥५॥

२२६३

येईवो येईवो येईधांवोनियां । विलंब कां वायां लाविला कृपाळे ॥१॥

विठाबाईं विश्वंभरे भवच्छेदके । कोठें गुंतलीस अगे विश्वव्यापके ॥ध्रु.॥

न करीं न करीं न करीं आतां अळस अव्हेरु । व्हावया प्रकट कैंचें दूरि अंतरु ॥२॥

नेघें नेघें नेघें माझी वाचा विसांवा । तुका म्हणे हांवा हांवा हांवा साधावा ॥३॥

२२६४

हें चि याच्या ऐसें मागावें दान । वंदूनि चरण नारायणा ॥१॥

धीर उदारींव निर्मळ निर्मत्सर । येणें सर्वेश्वर ऐसें नांव ॥ध्रु.॥

हा चि होईजेल याचिया विभागें । अनुभववी अंगें अनुभववील ॥२॥

जोडे तयाचे कां न करावे सायास । जाला तरि अळस दीनपणे ॥३॥

पावल्यामागें कां न घलावी धांव । धरिल्या तरि हांव बळ येतें ॥४॥

तुका म्हणे घालूं खंडीमध्ये टांक । देवाचें हें एक करुनी घेऊं ॥५॥

२२६५

सत्ताबळें येतो मागतां विभाग । लावावया लाग निमित्य करूं ॥१॥

तुझीं ऐसीं मुखें करूं उच्चारण । बोलें नारायण सांपडवूं ॥ध्रु.॥

आसेविण नाहीं उपजत मोहो । तरि च हा गोहो न पडे फंदीं ॥२॥

तुका म्हणे आतां व्हावें याजऐसें । सरिसें सरिसें समागमें ॥३॥

२२६६

करितां होया व्हावें चित्ती चि नाहीं । घटापटा कांहीं करूं नये ॥१॥

मग हालत चि नाहीं जवळून । करावा तो सीण सीणवितो ॥ध्रु.॥

साहत चि नाहीं कांहीं पांकुळलें । उगल्या उगलें ढळत आहे ॥२॥

तुका म्हणे तरी बोलावें झांकून । येथें खुणे खूण पुरतें चि ॥३॥

२२६७

संतसंगें याचा वास सर्वकाळ । संचला सकळ मूर्तिमंत ॥१॥

घालूनियां काळ अवघा बाहेरी । त्यासी च अंतरीं वास दिला ॥ध्रु.॥

आपुलेसें जिंहीं नाहीं उरों दिलें । चोजवितां भलें ऐसीं स्थळें ॥२॥

तुका म्हणे नाही झांकत परिमळ । चंदनाचें स्थळ चंदन चि ॥३॥

२२६८

पुष्ट कांति निवती डोळे । हे सोहळे श्रीरंगीं ॥१॥

अंतर्बाहीं विलेपन । हें भूषण मिरवूं ॥ध्रु.॥

इच्छेऐसी आवड पुरे । विश्वंभरे जवळी ॥२॥

तुका करी नारायण । या या सेवन नामाचें ॥३॥

२२६९

सुकाळ हा दिवसरजनी । नीत धणी नवी च ॥१॥

करुण सेवूं नानापरी । राहे उरी गोडीनें ॥ध्रु.॥

सरे ऐसा नाहीं झरा । पंक्ती करा समवेत ॥२॥

तुका म्हणे बरवा पान्हा । कान्हाबाईं माउलीचा ॥३॥

२२७०

पाहतां तव एकला दिसे । कैसा असे व्यापक ॥१॥

ज्याचे त्याचे मिळणीं मिळे । तरी खेळे बहुरूपी ॥ध्रु.॥

जाणिवेचें नेदी अंग । दिसों रंग निवडीना ॥२॥

तुका म्हणे ये चि ठायीं । हें तों नाहीं सर्वत्र ॥३॥

२२७१

तुम्हांसाटीं आम्हां आपुला विसर । करितां अव्हेर कैसें दिसे ॥१॥

विचाराजी आतां ठायीचें हे देवा । आम्हां नये हेवा वाढवितां ॥ध्रु.॥

आलों टाकोनियां सुखाची वसती । पुढें माझ्या युक्ति खुंटलिया ॥२॥

तुका म्हणे जाला सकळ वृत्तांत । केला प्रणिपात म्हणऊनि ॥३॥

२२७२

करावा उद्धार हें तुम्हां उचित । आम्ही केली नीत कळली ते ॥१॥

पाववील हाक धांवा म्हणऊन । करावें जतन ज्याचें तेणें ॥ध्रु.॥

दुश्चितासी बोल ठेवायासी ठाव । ऐसा आम्ही भाव जाणतसों ॥२॥

तुका म्हणे माझें कायावाचामन । दुसरें तें ध्यान करित नाही ॥३॥

२२७३

संताचे उपदेश आमुचे मस्तकीं । नाहीं मृतेलोकीं राहाणेसा ॥१॥

म्हणऊनि बहु तळमळी चित्ती । येईवो धांवत पांडुरंगे ॥ध्रु.॥

उपजली चिंता लागला उसीर । होत नाहीं धीर निढळ वाटे ॥२॥

तुका म्हणे पोटीं रिघालेंसे भय । करूं आतां काय ऐसें जालें ॥३॥

२२७४

काळावरि घालूं तरि तो सरिसा । न पुरतां इच्छा दास कैसे ॥१॥

आतां नाहीं कांहीं उसिराचें काम । न खंडावें प्रेम नारायणा ॥ध्रु.॥

देणें लागे मग विलंब कां आड । गोड तरि गोड आदि अंत ॥२॥

तुका म्हणे होइल दरुषणें निश्चिंती । गाईंन तें गीतीं ध्यान मग ॥३॥

२२७५

परउपकारें कायावाचामन । वेचे सुदर्शन रक्षी तया ॥१॥

याजसाटीं असें योजिलें श्रीपति । संकल्पाचे हातीं सर्व जोडा ॥ध्रु.॥

परपीडे ज्याची जिव्हा मुंडताळे । यमदूत डाळे करिती पूजा ॥२॥

तुका म्हणे अंबऋृषी दुर्योधना । काय झालें नेणां दुर्वासया ॥३॥

२२७६

हागिल्याचे सिंके वोणवा चि राहे । अपशकुन पाहे वेडगळ ॥१॥

अत्यंत समय नेणतां अवकळा । येऊं नये बळा सिक धरा ॥ध्रु.॥

भोजनसमयीं ओकाचा आठव । ठकोनियां जीव कष्टी करी ॥२॥

तुका म्हणे किती सांगों उगवून । अभाग्याचे गुण अनावर ॥३॥

२२७७

नारे तरि काय नुजेडे कोंबडें । करूनियां वेडें आग्रो दावी ॥१॥

आइत्याचें साहे फुकाचा विभाग । विक्षेपानें जग ची थू करी ॥ध्रु.॥

नेमून ठेविला करत्यानें काळ । नल्हायेसें बळ करूं पुढें ॥२॥

तुका म्हणे देव साहे जाल्यावरी । असांग चि करी सर्व संग ॥३॥

२२७८

तरी सदा निर्भर दास । चिंताआसविरहित ॥१॥

अवघा चि एकीं ठाव । सर्व भाव विठ्ठलीं ॥ध्रु.॥

निरविलें तेव्हां त्यास । जाला वास त्यामाजी ॥२॥

तुका म्हणे रूप ध्यावें । नाहीं ठावे गुणदोष ॥३॥

२२७९

वेडिया उपचार करितां सोहळे । काय सुख कळे तयासी तें । अंधापुढें दीप नाचती नाचणें । भक्तिभावेंविण भक्ति तैसी ॥१॥

तिमाणें राखण ठेवियेलें सेता । घालुनियां माथां चुना तया । खादलें म्हणोनि सेवटीं बोबाली । ठायींची भुली कां नेणां रया ॥ध्रु.॥

मुकियापासाव सांगतां पुराण । रोगिया मिष्टान्न काईं होय । नपुंसका काय करील पद्मिणी । रुचिविण वाणी तैसे होय ॥२॥

हात पाय नाहीं करिल तो काईं । वृक्षा फळ आहे अमोलिक । हातां नये तैसा वांयां च तळमळी । भावेंविण भोळीं म्हणे तुका ॥३॥

२२८०

मेघवृष्टीनें करावा उपदेश परि गुरुनें न करावा शिष्य । वांटा लाभे त्यास केल्या अर्धकर्माचा ॥१॥

द्रव्य वेचावें अन्नसत्रीं भूतीं द्यावें सर्वत्र । नेदावा हा पुत्र उत्तमयाती पोसना ॥ध्रु.॥

बीज न पेरावें खडकीं ओल नाहीं ज्याचे बुडखीं । थीतां ठके सेखीं पाठी लागे दिवाण ॥२॥

गुज बोलावें संतांशीं पत्नी राखावी जैसी दासी । लाड देतां तियेसी वांटा पावे कर्माचा ॥३॥

शुद्ध कसूनिपाहावें वरि रंगा न भुलावें । तुका म्हणे घ्यावें जया नये तुटी तें ॥४॥

२२८१

नावडावें जन नावडावा मान । करूनि प्रमाण तूं चि होई ॥१॥

सोडुनि देहसंबंध वेसनें । ऐसी नारायणें कृपा कीजे ॥ध्रु.॥

नावडावें रूप नावडावे रस । अवघी राहो आस पायांपाशीं ॥२॥

तुका म्हणे आतां आपुलिया सत्ता । करूनि अनंता ठेवा ऐसें ॥३॥

२२८२

उपाधिवेगळे तुम्ही निर्विन्नकार । कांहीं च संसार तुम्हां नाहीं ॥१॥

ऐसें मज करूनि ठेवा नारायणा । समूळ वासना नुरवावी ॥ध्रु.॥

निसंग तुम्हांसी राहणें एकट । नाहीं कटकट साहों येक ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं मिळों येत शिळा । रंगासी सकळा स्पटिकाची ॥३॥

२२८३

माहार माते चपणी भरे । न कळे खरें पुढील ॥१॥

वोंगळ अधमाचे गुण । जातां घडी न लगे चि ॥ध्रु.॥

श्वान झोळी स्वामिसत्ता । कोप येतां उतरे ॥२॥

तुका म्हणे गुमान कां । सांगों लोकां अधमासी ॥३॥

२२८४

डोळ्यामध्यें जैसें कणु । अणु तें हि न समाये ॥१॥

तैसें शुद्ध करीं हित । नका चित्ती बाटवूं ॥ध्रु.॥

आपल्याचा कळवळा। आणिका बाळावरि न ये ॥२॥

तुका म्हणे बीज मुडा । जैशा चाडा पिकाच्या ॥३॥

२२८५

मुखीं नाम हातीं मोक्ष । ऐसी साक्ष बहुतांसी ॥१॥

वैष्णवांचा माल खरा । तुरतुरा वस्तूसी ॥ध्रु.॥

भस्म दंड न लगे काठी । तीर्थां आटी भ्रमण ॥२॥

तुका म्हणे आडकाठी । नाहीं भेटी देवाचे ॥३॥

२२८६

आगी लागो तया सुखा । जेणें हरि नये मुखा ॥१॥

मज होत कां विपत्ति । पांडुरंग राहो चित्तीं ॥ध्रु.॥

जळो तें समूळ । धन संपत्ति उत्तम कुळ ॥२॥

तुका म्हणे देवा । जेणें घडे तुझी सेवा ॥३॥

२२८७

आतां न म्हणे मी माझें । नेघें भार कांहीं ओझें ॥१॥

तूं चि तारिता मारिता । कळों आलासी निरुता ॥ध्रु.॥

अवघा तूं चि जनार्दन । संत बोलती वचन ॥२॥

तुका म्हणे पांडुरंगा । तुझ्या रिगालों वोसंगा ॥३॥

२२८८

समुद्रवळयांकित पृथ्वीचें दान । करितां समान न ये नामा ॥१॥

म्हणऊनि कोणीं न करावा आळस । म्हणा रात्रीदिवस रामराम ॥ध्रु.॥

सकळ ही शास्त्रें पठण करतां वेद । सरी नये गोविंदनाम एकें ॥२॥

सकळ ही तीर्थी प्रयाग काशी । करितां नामाशीं तुळेति ना ॥३॥

कर्वतीं कर्मरीं देहासी दंडण । करितां समान नये नामा ॥४॥

तुका म्हणे ऐसा आहे श्रेष्ठाचार । नाम हें चि सार विठोबाचें ॥५॥

२२८९

अवघ्या वाटा झाल्या क्षीण कळीं न घडे साधन । उचित विधि विधान न कळे न घडे सर्वथा ॥१॥

भक्तिपंथ बहु सोपा पुण्य नागवया पापा । येणें जाणें खेपा येणें चि एक खंडती ॥ध्रु.॥

उभारोनि बाहे विठो पालवीत आहे । दासां मी चि साहे मुखें बोले आपुल्या ॥२॥

भाविक विश्वासी पार उतरिलें त्यांसी । तुका म्हणे नासी कुतर्क्याचे कपाळीं ॥३॥

२२९०

आम्हीं नामाचें धारक नेणों प्रकार आणीक । सर्व भावें एक विठ्ठल चि प्रमाण ॥१॥

न लगे जाणावें नेणावें गावें आनंदें नाचावें । प्रेमसुख घ्यावें वैष्णवांचे संगती ॥ध्रु.॥

भावबळें घालूं कास लज्जा चिंता दवडूं आस । पायीं निजध्यास म्हणों दास विष्णूचे ॥२॥

भय नाहीं जन्म घेतां मोक्षपदा हाणों लाता । तुका म्हणे सत्ता धरूं निकट सेवेची ॥३॥

२२९१

आम्ही हरिचे सवंगडे जुने ठायींचे वेडे बागडे । हातीं धरुनी कडे पाठीसवें वागविलों ॥१॥

म्हणोनि भिन्न भेद नाहीं देवा आम्हां एकदेहीं । नाहीं जालों कहीं एका एक वेगळे ॥ध्रु.॥

निद्रा करितां होतों पायीं सवें चि लंका घेतली तई । वान्नरें गोवळ गाईं सवें चारित फिरतसों ॥२॥

आम्हां नामाचें चिंतन राम कृष्ण नारायण। तुका म्हणे क्षण खातां जेवितां न विसंभों ॥३॥

२२९२

मागें बहुतां जन्मीं हें चि करित आलों आम्ही । भवतापश्रमी दुःखें पीडिलीं निववूं त्यां ॥१॥

गर्जावे हरिचे पवाडे मिळों वैष्णव बागडे । पाझर रोकडे काढूं पाषाणामध्यें ॥ध्रु.॥

भाव शुद्ध नामावळी हर्षों नाचों पिटूं टाळी । घालूं पायां तळीं किळकाळ त्याबळें ॥२॥

कामक्रोध बंदखाणी तुका म्हणे दिले दोन्ही । इंद्रियांचे धणी आम्ही जालों गोसांवी ॥३॥

२२९३

अमर तूं खरा । नव्हे कैसा मी दातारा ॥१॥

चाल जाऊं संतांपुढें । वाद सांगेन निवाडें ॥ध्रु.॥

तुज नांव जर नाहीं । तर माझें दाव काईं ॥२॥

तुज रूप नाहीं । तर माझें दाव काईं ॥३॥

खळसी तूं लीळा । तेथें मी काय वेगळा ॥४॥

साच तूं लटिका । तैसा मी ही म्हणे तुका ॥५॥

२२९४

मंत्र चळ पिसें लागतें सत्वर । अबद्ध ते फार तरले नामें ॥१॥

आशोचे तो बाधी आणिकां अक्षरां । नाम निदसुरा घेतां तरे ॥ध्रु.॥

रागज्ञानघात चुकतां होय वेळ । नाम सर्वकाळ शुभदायक ॥२॥

आणिकां भजना बोलिला निषेध । नाम तें अभेद सकळां मुखीं ॥३॥

तुका म्हणे तपें घालिती घालणी । वेश्या उद्धरूनि नेली नामें ॥४॥

२२९५

नव्हती ते संत करितां कवित्व । संताचे ते आप्त नव्हती संत ॥१॥

येथें नाहीं वेश सरतें आडनांवें । निवडे घावडाव व्हावा अंगीं ॥ध्रु.॥

नव्हती ते संत धरितां भोंपळा । करितां वाकळा प्रावरण ॥२॥

नव्हती ते संत करितां कीर्तन । सांगतां पुराणें नव्हती संत ॥३॥

नव्हती ते संत वेदाच्या पठणें । कर्म आचरणें नव्हती संत ॥४॥

नव्हती संत करितां तप तीर्थाटणें । सेविलिया वन नव्हती संत ॥५॥

नव्हती संत माळामुद्रांच्या भूषणें । भस्म उधळणें नव्हती संत ॥६॥

तुका म्हणे नाहीं निरसला देहे । तों अवघे हे सांसारिक ॥७॥

२२९६

हें चि दान देगा देवा । तुझा विसर न व्हावा ॥१॥

गुण गाईंन आवडी । हे चि माझी सर्व जोडी ॥ध्रु.॥

न लगे मुक्ति आणि संपदा । संतसंग देई सदा ॥२॥

तुका म्हणे गर्भवासीं । सुखें घालावें आम्हासी ॥३॥

२२९७

भाग्यवंता हे परवडी । करिती जोडी जन्माची ॥१॥

आपुलाल्या लाहो भावें । जें ज्या व्हावें तें आहे ॥ध्रु.॥

इच्छाभोजनाचा दाता । न लगे चिंता करावी ॥२॥

तुका म्हणे आल्या थार्या । वस्तु बर्   या मोलाच्या ॥३॥

२२९८

वंचुनियां पिंड । भाता दान करी लंड ॥१॥

जैसी याची चाली वरी । तैसा अंतरला दुरी ॥ध्रु.॥

मेला राखे दिस । ज्यालेपणें जालें वोस ॥२॥

तुका म्हणे देवा । लोभें न पुरे चि सेवा ॥३॥

२२९९

अधीरा माझ्या मना ऐक एकी मात । तूं कां रे दुश्चित निरंतर ॥१॥

हे चि चिंता काय खावें म्हणऊनि । भले तुजहूनि पक्षिराज ॥ध्रु.॥

पाहा ते चातक नेघे भूमिजळा । वरुषे उन्हाळा मेघ तया ॥२॥

सकळयातींमध्यें ठक हा सोनार । त्याघरीं व्यापार झारियाचा ॥३॥

तुका म्हणे जळीं वनीं जीव एक । तयापाशीं लेख काय असे ॥४॥

२३००

कां रे नाठविसी कृपाळु देवासी । पोसितो जनासी एकला तो ॥१॥

बाळा दुधा कोण करितें उत्पत्ती । वाढवी श्रीपति सवें दोन्ही ॥ध्रु.॥

फुटती तरुवर उष्णकाळमासीं । जीवन तयांसी कोण घाली ॥२॥

तेणें तुझी काय नाहीं केली चिंता । राहे त्या अनंता आठवूनि ॥३॥

तुका म्हणे ज्याचें नाम विश्वंभर । त्याचें निरंतर ध्यान करीं ॥४॥

२३०१

उदारा कृपाळा पतितपावना । ब्रिदें नारायणा साच तुझीं ॥१॥

वर्णिलासी जैसा जाणतां नेणतां । तैसा तूं अनंता साच होसी ॥ध्रु.॥

दैत्यां काळ भक्तां मेघश्याममूर्ति । चतुर्भुज हातीं शंख चक्र ॥२॥

काम इच्छा तयां तैसा होसी राणीं । यशोदेच्या स्तनीं पान करी ॥३॥

होऊनि सकळ कांहींच न होसी । तुका म्हणे यासी वेद ग्वाही ॥४॥

२३०२

ऐका संतजन उत्तरें माझे बोबडे बोल । करीं लाड तुम्हांपुढें हो कोणी झणी कोपाल ॥१॥

उपाय साधन आइका कोण गति अवगति । दृढ बैसोनि सादर तुम्ही धरावें चित्तीं ॥धृ.॥

धर्म तयासी घडे रे ज्याचे स्वाधीन भाज । कर्म तयासी जोडे रे भीत नाहीं लाज ॥२॥

पुण्य तें जाणां रे भाइनो परउपकाराचें । परपीडा परनिंदा रे खरें पाप तयाचें ॥३॥

लाभ तयासी जाला रे मुखीं देव उच्चारी । प्रपंचापाठी गुंतला हाणी तयासी च थोरी ॥४॥

सुख तें जाणा रे भाइनो संतसमागम । दुःख तें जाणारे भाइनो शम तेथे विशम ॥५॥

साधन तयासी साधे रे ज्याची स्वाधीन बुद्धि । पराधीनासी आहे घात रे थोर जाण संबंधी ॥६॥

मान पावे तो आगळा मुख्य इंद्रियें राखे । अपमानी तो अधररसस्वाद चाखे ॥७॥

जाणता तयासी बोलिजे जाणे समाधान । नेणता तयासी बोलिजे वाद करी भूषण ॥८॥

भला तो चि एक जाणा रे गयावर्जन करी । बुरा धन नष्ट मेळवी परद्वार जो करी ॥९॥

आचारी अन्न काढी रे गाईं अतितभाग । अनाचारी करी भोजन ग्वाही नसतां संग ॥१०॥

स्वहित तेणें चि केलें रे भूतीं देखिला देव । अनहित तयाचें जालें रे आणी अहंभाव ॥११॥

धन्य जन्मा ते चि आले रे एक हरिचे दास । धिग ते विषयीं गुंतले केला आयुष्या नास ॥१२॥

जोहोरि तो चि एक जाणा रे जाणे सद्धिलक्षणें । वेडसरु तो भुले रे वरदळभूषणें ॥१३॥

बिळयाढा तो चि जाणा रे भक्ति दृढ शरीरीं । गांढव्या तयासी बोलिजे एक भाव न धरी ॥१४॥

खोल तो वचन गुरूचें जो गिळूनि बैसे । उथळ धीर नाहीं अंगीं रे म्हणे होईल कैसें ॥१५॥

उदार तो जीवभाव रे ठेवी देवाचे पायीं । कृपण तयासी बोलिजे पडे उपाधिडाई ॥१६॥

चांगलेंपण तें चि रे ज्याचें अंतर शुद्ध । वोंगळ मिळन अंतरीं वाणी वाहे दुगपध ॥१७॥

गोड तें चि एक आहे रे सार विठ्ठलनाम । कडु तो संसार रे लक्षचौर्‍याशी जन्म ॥१८॥

तुका म्हणे मना घरी रे संतसंगतिसोईं । न लगे कांहीं करावें राहें विठ्ठलपायीं ॥१९॥

॥ येकाखडी ॥ १॥

२३०३

करावा कैवाड । नाहीं तरी आला नाड ॥१॥

स्मरा पंढरीचा देव । मनीं धरोनिया भाव ॥ध्रु.॥

खचविलें काळें । उगवा लवलाहें जाळें ॥२॥

गजर नामाचा । करा लवलाहे वाचा ॥३॥

घरटी चक्रफेरा । जन्ममृत्याचा भोंवरा ॥४॥

नानाहव्यासांची जोडी । तृष्णा करी देशधडी ॥५॥

चरणीं ठेवा चित्ती । म्हणवा देवाचे अंकित ॥६॥

छंद नानापरी । कळा न पविजे हरी ॥७॥

जगाचा जनिता । भक्तिमुक्तींचा ही दाता ॥८॥

झणी माझें माझें । भार वागविसी ओझें ॥९॥

यांची कां रे गेली बुद्धि । नाहीं तरायाची शुद्धि ॥१०॥

टणक धाकुलीं । अवघीं सरती विठ्ठलीं ॥११॥

ठसा त्रिभुवनीं । उदार हा शिरोमणि ॥१२॥

डगमगी तो वांयां जाय । धीर नाहीं गोता खाय ॥१३॥

ढळों नये जरी । लाभ घरिचिया घरीं ॥१४॥

नाहीं ऐसें राहे । कांहीं नासिवंत देहे ॥१५॥

तरणा भाग्यवंत । नटे हरिकीर्तनांत ॥१६॥

थडी टाकी पैलतीर । बाहे ठोके होय वीर ॥१७॥

दया तिचें नांव । अहंकार जाय जंव ॥१८॥

धनधान्य हेवा । नाडे कुटुंबाची सेवा ॥१९॥

नाम गोविंदाचें । घ्या रे हें चि भाग्य साचें ॥२०॥

परउपकारा । वेचा शक्ति निंदा वारा ॥२१॥

फळ भोग इच्छा । देव आहे जयां तैसा ॥२२॥

बरवा ऐसा छंद । वाचे गोविंद गोविंद ॥२३॥

भविष्याचे माथां । भजन न द्यावें सर्वथा ॥२४॥

माग लागला न संडीं । अळसें माती घालीं तोंडीं ॥२५॥

यश कीर्ति मान । तरी जोडे नारायण ॥२६॥

रवि लोपे तेजें । जरी हारपे हें दुजें ॥२७॥

लकार लाविला । असतां नसतां चि उगला ॥२८॥

वासने चि धाडी । बंद खोड्या नाड्या बेडी ॥२९॥

सरतें न कळे । काय झांकियेले डोळे ॥३०॥

खंती ते न धरा । होणें गाढव कुतरा ॥३१॥

सायासाच्या जोडी । पिके काढियेल्या पेडी ॥३२॥

हातीं हित आहे । परि न करिसी पाहें ॥३३॥

अळंकार लेणें । ल्या रे तुळसीमुद्राभूषणें ॥३४॥

ख्याति केली विष्णुदासीं । तुका म्हणे पाहा कैसी ॥३५॥

२३०४

देवें देऊळ सेविलें । उदक कोरडें चि ठेविलें ॥१॥

नव्हे मत गूढ उमानें कांहीं । तूं आपणआपणापें पाहीं ॥ध्रु.॥

पाठें पूर वोसंडला । सरिता सागर तुंबोनि ठेला ॥२॥

वांजेघरीं बाळ तान्हा । एक बाळी दों कानां ॥३॥

तुका म्हणे पैस । अनुभविया ठावा गोडीरस ॥४॥

॥ लोहागांवीं कीर्तनांत मेलें मूल जीत झालें ते समयीं स्वामींनीं अभंग केले ते ॥

२३०५

अशक्य तों तुम्हां नाहीं नारायणा । निर्जीवा चेतना आणावया ॥१॥

मागें काय जाणों स्वामीचे पवाडे । आतां कां रोकडे दावूं नये ॥ध्रु.॥

थोर भाग्य आम्ही समर्थाचे कासे । म्हणवितों दास काय थोडें ॥२॥

तुका म्हणे माझे निववावे डोळे । दावूनि सोहळे सामर्थ्याचे ॥३॥

२३०६

दाता तो एक जाणा । नारायणा स्मरवी ॥१॥

आणीक नासिवंतें काय । न सरे हाय ज्यांच्यानें ॥ध्रु.॥

यावें तयां काकुलती । जे दाविती सुपंथ ॥२॥

तुका म्हणे उरी नुरे । त्याचे खरे उपकार ॥३॥

अलंकापुरीं ब्राम्हण धरणें बसून बेताळीस दिवस उपवासी होता त्यास दृष्टांत कीं देहूस तुकोबापाशी जाणें. ब्राम्हण स्वामीपें आला त्याबद्दल अभंग ॥ ३१ ॥

२३०७

श्रीपंढरीशा पतितपावना । एक विज्ञापना पायांपाशीं ॥१॥

अनाथां जीवांचा तूं काजकैवारी । ऐसी चराचरीं ब्रिदावळी ॥ध्रु.॥

न संगतां कळे अंतरीचें गुज । आतां तुझी लाज तुज देवा ॥२॥

आळिकर ज्याचें करिसी समाधान । अभयाचें दान देऊनियां ॥३॥

तुका म्हणे तूं चि खेळें दोहीं ठायीं । नसेल तो देई धीर मना ॥४॥

२३०८

अगा ये उदारा अगा विश्वंभरा । रखुमाईंच्या वरा पांडुरंगा ॥१॥

अगा सर्वोत्तमा अगा कृष्णा रामा । अगा मेघश्यामा विश्वजनित्या ॥ध्रु.॥

अगा कृपावंता जीवन तूं दाता । अगा सर्वसत्ता धरितया ॥२॥

अगा सर्वजाणा अगा नारायणा । करुणवचना चित्ती द्यावें ॥३॥

तुका म्हणे नाहीं अधिकार तैसी । सरती पायांपाशीं केली मागें ॥४॥

२३०९

नव्हें दास खरा । परि जाला हा डांगोरा ॥१॥

यासी काय करूं आतां । तूं हें सकळ जाणता ॥ध्रु.॥

नाहीं पुण्यगाठीं । जे हें वेचूं कोणासाठीं ॥२॥

तुका म्हणे कां उपाधी । वाढविली कृपानिधी ॥३॥

२३१०

तुजविण सत्ता । नाहीं वाचा वदविता ॥१॥

ऐसे आम्ही जाणों दास । म्हणोनि जालों उदास ॥ध्रु.॥

तुम्ही दिला धीर। तेणें मन झालें स्थिर ॥२॥

तुका म्हणे आड । केलों मी हें तुझें कोड ॥३॥

२३११

काय मी जाणता । तुम्हांहुनि अनंता ॥१॥

जो हा करूं अतिशय । कां तुम्हां दया नये ॥ध्रु.॥

काय तुज नाहीं कृपा । विश्वाचिया मायबापा ॥२॥

तुका म्हणे वाणी । माझी वदे तुम्हांहुनि ॥३॥

२३१२

काय ज्ञानेश्वरीं उणें । तिंहीं पाठविलें धरणें ॥१॥

ऐकोनियां लिखित । म्हुण जाणवली हे मात ॥ध्रु.॥

तरी जाणे धणी । वदे सेवकाची वाणी ॥२॥

तुका म्हणे ठेवा । होतां सांभाळावें देवा ॥३॥

२३१३

ठेवूनियां डोईं । पायीं जालों उतराईं ॥१॥

कारण तें तुम्हीं जाणां । मी तराळ नारायणा ॥ध्रु.॥

प्रसंगीं वचन । दिलें तें चि खावें अन्न ॥२॥

तुका म्हणे भार । तुम्ही जाणां थोडा फार ॥३॥

उपदेश अभंग ॥ ११ ॥

२३१४

नको कांहीं पडों ग्रंथाचे भरीं । शीघ्र व्रत करीं हें चि एक ॥१॥

देवाचिये चाडे आळवावें देवा । ओस देहभावा पाडोनियां ॥ध्रु.॥

साधनें घालिती काळाचिये मुखी । गर्भवास सेकीं न चुकती ॥२॥

उधाराचा मोक्ष होय नव्हे ऐसा । पतनासी इच्छा आवश्यक ॥३॥

रोकडी पातली अंगसंगें जरा । आतां उजगरा कोठवरि ॥४॥

तुका म्हणे घालीं नामासाठी उडी । पांडुरंग थडी पाववील ॥५॥

२३१५

नाहीं देवापाशीं मोक्षाचे गांठोळें । आणूनि निराळें द्यावें हातीं ॥१॥

इंद्रियांचा जय साधुनियां मन । निर्विषय कारण असे तेथें ॥ध्रु.॥

उपास पारणीं अक्षरांची आटी । सत्कर्मां शेवटीं असे फळ ॥२॥

आदरें संकल्प वारीं अतिशय । सहज तें काय दुःख जाण ॥३॥

स्वप्नींच्या घायें विळवसी वांयां । रडे रडतियासवें मिथ्या ॥४॥

तुका म्हणे फळ आहे मूळापाशीं । शरण देवासीं जाय वेगीं ॥५॥

२३१६

तजिलें भेटवी आणूनि वासना । दाविल्याचे जना काय काज ॥१॥

आळवावें देवा भाकूनि करुणा । आपुलिया मना साक्ष करीं ॥ध्रु.॥

नाहीं जावें यावें दुरूनि लागत । आहे साक्षभूत अंतरींचा ॥२॥

तुका म्हणे हा आहे कृपासिंधु । तोडी भवबंधु तात्काळिक ॥३॥

२३१७

गोविंद गोविंद । मना लागलिया छंद ॥१॥

मग गोविंद ते काया । भेद नाहीं देवा तया ॥ध्रु.॥

आनंदलें मन । प्रेमें पाझरती लोचन ॥२॥

तुका म्हणे आळी । जेवी नुरे चि वेगळी॥३॥

२३१८

ज्याचें जया ध्यान । तें चि होय त्याचें मन ॥१॥

म्हणऊनि अवघें सारा । पांडुरंग दृढ धरा ॥ध्रु.॥

सम खूण ज्याचे पाय । उभा व्यापक विटे ठाय ॥२॥

तुका म्हणे नभा । परता अनूचा ही गाभा ॥३॥

२३१९

पाहुनियां ग्रंथ करावें कीर्तन । तेव्हां आलें जाण फळ त्याचें ॥१॥

नाहीं तरि वांयां केली तोंडपिटी । उरी ते शेवटी उरलीसे ॥ध्रु.॥

पढोनियां वेद हरिगुण गावे । ठावें तें जाणावें तेव्हां जालें ॥२॥

तप तिर्थाटण तेव्हां कार्यसिद्धि । स्थिर राहे बुद्धि हरिच्या नामीं ॥३॥

यागयज्ञादिक काय दानधर्म । तरि फळ नाम कंठीं राहे ॥४॥

तुका म्हणे नको काबाडाचे भरी । पडों सार धरीं हें चि एक ॥५॥

२३२०

सुखें खावें अन्न । त्याचें करावें चिंतन ॥१॥

त्याचें दिलें त्यासी पावे । फळ आपणासी फावे ॥ध्रु.॥

आहे हा आधार । नाम त्याचें विश्वंभर ॥२॥

नाही रिता ठाव । तुका म्हणे पसरीं भाव ॥३॥

२३२१

संकोचोनि काय जालासी लहान । घेई अपोशण ब्रम्हांडाचें ॥१॥

करोनि पारणें आंचवें संसारा । उशीर उशिरा लावूं नको ॥ध्रु.॥

घरकुलानें होता पडिला अंधार । तेणें केलें फार कासावीस ॥२॥

झुगारूनि दुरी लपविलें काखे । तुका म्हणे वाखे कौतुकाचे ॥३॥

२३२२

माझ्या बापें मज दिधलें भातुकें । म्हणोनि कवतुकें क्रीडा करीं ॥१॥

केली आळी पुढें बोलिलों वचन । उत्तम हें ज्ञान आलें त्याचें ॥ध्रु.॥

घेऊनि विभाग जावें लवलाहा । आलेति या ठाया आपुलिया ॥२॥

तुका ज्ञानदेवीं समुदाय । करावा मी पाय येइन वंदूं ॥३॥

२३२३

ज्ञानियांचा गुरु राजा महाराव । म्हणती ज्ञानदेव ऐसें तुम्हां ॥१॥

मज पामरा हें काय थोरपण । पायींची वाहाण पायीं बरी ॥ध्रु.॥

ब्रम्हादिक जेथें तुम्हां वोळगणे । इतर तुळणें काय पुरे ॥२॥

तुका म्हणे नेणे युक्तीची ते खोलीं । म्हणोनि ठेविली पायीं डोई ॥३॥

२३२४

बोलिलीं लेकुरें । वेडीं वांकुडीं उत्तरें ॥१॥

करा क्षमा अपराध । महाराज तुम्ही सिद्धी ॥धृ.॥

नाहीं विचारिला । अधिकार म्यां आपुला ॥२॥

तुका म्हणे ज्ञानेश्वरा । राखा पायांपें किंकरा ॥३॥

२३२५

काय तुम्ही जाणां । करूं अव्हेर नारायणा ॥१॥

तरी या लटिक्याची गोही । निवडली दुसरे ठायीं ॥ध्रु.॥

कळों अंतरींचा गुण । नये फिटल्यावांचून ॥२॥

आणिलें अनुभवा । जनाच्या हें ज्ञानदेवा ॥३॥

आणीक कोणी मिती । त्यांच्या चिंतनें विश्रांति ॥४॥

तुका म्हणे बीज पोटीं । फळ तैसें चि सेवटीं ॥५॥

२३२६

अविश्वासीयाचें शरीर सुतकी । विटाळ पातकी भेद वाही ॥१॥

काय त्याचे वेल जाईल मांडवा । होता तैसा ठेवा आला पुढें ॥ध्रु.॥

मातेचा संकल्प व्हावा राजबिंडा । कपाळीचें धोंडा उभा ठाके ॥२॥

तुका म्हणे जैसा कुचराचा दाणा । परिपाकीं अन्ना न मिळे जैसा ॥३॥

२३२७.

तामसाचीं तपें पापाची सिदोरी । तमोगुणें भरी घातले ते ॥१॥

राज्यमदा आड सुखाची संपत्ति । उलंघूनि जाती निरयगांवा ॥ध्रु.॥

इंद्रियें दमिलीं इच्छा जिती जीवीं । नागविती ठावीं नाहीं पुढें ॥२॥

तुका म्हणे हरिभजनावांचून । करिती तो सीण पाहों नये ॥३॥

२३२८

हरिकथेवांचून इच्छिती स्वहित । हरिजन चित्ती न घला तेथें ॥१॥

जाईल भंगोन आपुला विश्वास । होईल या नास कारणांचा ॥ध्रु.॥

ज्याचिया बैसावे भोजनपंगती । त्याचिया संगती तैसे खावें ॥२॥

तुका म्हणे काय जालेसि जाणते । देवा ही परते थोर तुम्ही ॥३॥

२३२९

सेवकें करावें स्वामीचें वचन । त्यासी हुंतूंपण कामा नये ॥१॥

घेईल जीव कां सारील परतें । भंगलिया चित्ती सांदी जनां ॥ध्रु.॥

खद्योतें दावावी रवी केवीं वाट । आपुलें चि नीट उसंतावें ॥२॥

तुका म्हणे तो ज्ञानाचा सागर । परि नेंदी अगर भिजों भेदें ॥३॥

२३३०

जयाचिये द्वारीं सोन्याचा पिंपळ । अंगीं ऐसें बळ रेडा बोले ॥१॥

करील तें काय नव्हे महाराज । परि पाहे बीज शुद्ध अंगीं ॥ध्रु.॥

जेणें हे घातली मुक्तीची गवांदी । मेळविली मांदी वैष्णवांची ॥२॥

तुका म्हणे तेथें सुखा काय उणें । राहे समाधानें चित्तीचिया ॥३॥

२३३१

बहुतां छंदाचें बहु वसे जन । नये वांटूं मन त्यांच्या संगें ॥१॥

करावा जतन आपुला विश्वास । अंगा आला रस आवडीचा ॥ध्रु.॥

सुखाची समाधी हरिकथा माउली । विश्रांति साउली सिणलियांची ॥२॥

तुका म्हणे बुडे बांधोनि दगड । तेथें काय कोड धांवायाचें ॥३॥

२३३२

हरिकथे नाहीं । विश्वास ज्याचे ठायीं ॥१॥

त्याची वाणी अमंगळ । कान उंदराचें बीळ ॥ध्रु.॥

सांडुनि हा रस । करिती आणीक सायास ॥२॥

तुका म्हणे पिसीं । वांयां गेलीं किती ऐसीं ॥३॥

२३३३

प्रेम अमृताची धार । वाहे देवा ही समोर ॥१॥

उर्ध्ववाहिनी हरिकथा । मुगुटमणि सकळां तीर्थां ॥ध्रु.॥

शिवाचें जीवन । जाळी महादोष कीर्तन ॥२॥

तुका म्हणे हरि । इची स्तुति वाणी थोरी ॥३॥

२३३४

आतां माझ्या मना । इची घडो उपासना ॥१॥

ऐसें करींपांडुरंगा । प्रेमवोसंडेसेंअंगा ॥ध्रु.॥

सर्व काळ नये । वाचेविट आड भये ॥२॥

तुका वैष्णवांसंगती । हें चि भजन पंगती ॥३॥

२३३५

उपास कराडी । तिहीं करावीं बापुडीं ॥१॥

आम्ही विठोबाचे दास । चिंता झुगारावी आस ॥ध्रु.॥

भक्तीच्या उत्कषॉ । नाहीं मुक्तीचें तें पिसें ॥२॥

तुका म्हणे बळ । अंगीं आमुच्या सकळ ॥३॥

२३३६

करविली तैसी केली कटकट । वांकडें कीं नीट देव जाणे ॥१॥

कोणाकारणें हें जालेंसे निर्माण । देवाचें कारण देव जाणे ॥२॥

तुका म्हणे मी या अभिमाना वेगळा । घालुनि गोपाळा भार असें ॥३॥

२३३७

तुम्ही येथें पाठविला धरणेकरी । त्याची जाली परी आइका ते ॥१॥

आतां काय पुढें वाढवुनि विस्तार । जाला समाचार आइका तो ॥ध्रु.॥

देवाचें उचित एकादश अभंग । महाफळ त्याग करूनि गेला ॥२॥

तुका म्हणे सेवा समर्पूनि पायीं । जालों उतराईं ठावें असो ॥३॥

२३३८

मरण माझें मरोन गेलें । मज केलें अमर ॥१॥

ठाव पुसिलें बुड पुसिलें । वोस वोसलें देहभावा ॥ध्रु.॥

आला होता गेला पूर । धरिला धीर जीवनीं ॥२॥

तुका म्हणे बुनादीचें । जालें साचें उजवणें ॥३॥

२३३९

माझे लेखीं देव मेला । असो त्याला असेल ॥१॥

गोष्टी न करी नांव नेघें । गेलों दोघें खंडोनी ॥ध्रु.॥

स्तुतिसमवेत निंदा । केला धंदा उदंड ॥२॥

तुका म्हणे निवांत ठेलों । वेचित आलों जीवित्व ॥३॥

२३४०

लवविलें तया सवे लवे जाती । अभिमाना हातीं सांपडेना ॥१॥

भोळिवेचें लेणें विष्णुदासां साजे । तेथें भाव दुजे हारपती ॥ध्रु.॥

अर्चन वंदन नवविधा भक्ति । दया क्षमा शांति ठायीं ॥२॥

तये गांवीं नाहीं दुःखाची वसती । अवघा चि भूतीं नारायण ॥३॥

अवघें चि जालें सोंवळें ब्रम्हांड । विटाळाचें तोंड न देखती ॥४॥

तुका म्हणे गाजे वैकुंठीं सोहळा । याही भूमंडळामाजी कीर्ति ॥५॥

२३४१

पंढरीची वारी आहे माझे घरीं । आणीक न करीं तीर्थव्रत ॥१॥

व्रत एकादशी करीन उपवासी । गाइन अहर्निशीं मुखीं नाम ॥२॥

नाम विठोबाचें घेईंन मी वाचे । बीज कल्पांतीचें तुका म्हणे ॥३॥

२३४२

संपदा सोहळा नावडे मनाला । करी तें टकळा पंढरीचा ॥१॥

जावें पंढरिसी आवडी मनासी । कधीं एकादशी आषाढी हे ॥२॥

तुका म्हणे ऐसें आर्त ज्याचे मनीं । त्याची चक्रपाणी वाट पाहे ॥३॥

२३४३

कथनी पठणी करूनि काय । वांचुनि रहणी वांयां जाय ॥१॥

मुखीं वाणी अमृतगोडी । मिथ्या भुकें चरफडी ॥ध्रु.॥

पिळणी पाक करितां दगडा । काय जडा होय तें ॥२॥

मधु मेळवूनि माशी । आणिका सांसी पारधिया ॥३॥

मेळऊनि धन मेळवी माती । लोभ्या हातीं तें चि मुखीं ॥४॥

आपलें केलें आपण खाय । तुका वंदी त्याचे पाय ॥५॥

२३४४

उमटती वाणी । वाटे नामाचिया ध्वनी ॥१॥

बरें सेवन उपकारा । द्यावें द्यावें या उत्तरा ॥धृ.॥

सरळ आणि मृद । कथा पाहावी तें उर्ध ॥२॥

गात जात तुका । हा चि उपदेश आइका ॥३॥

२३४५

कथाकाळींची मर्यादा सांगतों ते भावें वंदा । प्रीतीने गोविंदा हें चि एक आवडे ॥१॥

टाळ वाद्या गीत नृत्य अंतःकरणें प्रेमभरित । वाणिता तो कीर्त तद्भावने लेखावा ॥धृ.॥

नये अळसें मोडूं अंग कथे कानवडें हुंग । हेळणेचा रंग दावी तो चांडाळ ॥२॥

तोंडी विडा माने ताठा थोरपणे धाली गेंठा । चित्ती नेदी नामपाठा गोष्टी लावी तो चांडाळ ॥४॥

कथे इच्छी मान दावूनियां थोरपण रजा । संकोच न लुगडी सांवरी तो चांडाळा ॥५॥

आपण बैसे बाजेवरी सामान हरिच्या दासां धरी । तरि तो सुळावरि वाहिजे निश्चयेसीं ॥६॥

येतां नकरी नमस्कार कर जोडोनियां नम्र । न म्हणवितां थोर आणिकां खेटी तो चांडाळ ॥७॥

तुका विनवी जना कथे नाणावें अवगुणा । करा नारायणा ॠणी समर्पक भावें ॥८॥

२३४६

कथा देवाचें ध्यान । कथा साधना मंडण । कथे ऐसें पुण्य आणीक नाहीं सर्वथा ॥१॥

ऐसा साच खरा भाव । कथेमाजी उभा देव ॥धृ.॥

मंत्र स्वल्प जना उच्चारितां वाचे मना । म्हणतां नारायणा क्षणें जळती महा दोष ॥२॥

भावें करितां कीर्तन तरे तारी आणीक जन । भेटे नारायण संदेह नाहीं म्हणे तुका ॥३॥

२३४७

कथा त्रिवेणीसंगम देव भक्त आणि नाम । तेथींचें उत्तम चरणरज वंदितां ॥१॥

जळती दोषांचे डोंगर शुद्ध होती नारी नर । गाती ऐकती सादर जे पवित्र हरिकथा ॥धृ.॥

तीर्थी तया ठाया येती पुनीत व्हावया । पर्वकाळ पायां तळीं वसे वैष्णवां॥२॥

अनुपम्य हा महिमा नाहीं द्यावया उपमा । तुका म्हणे ब्रम्हा नेणे वर्णूं या सुखा ॥३॥

२३४८

सांडूनि कीर्तन न करीं आणीक काज । नाचेन निर्लज्ज तुझ्या रंगीं ॥१॥

आवडीचें आर्त पुरवीं पंढरिराया । शरण तुझ्या पायां या चि लागीं ॥धृ.॥

टाळी वाहूनियां विठ्ठल म्हणेन । तेणें निवारीन भवश्रम ॥२॥

तुका म्हणे देवा नुपेक्षावें आम्हां । न्यावें निजधामा आपुलिया ॥३॥

२३४९

जळती कीर्तनें । दोष पळतील विघ्नें ॥१॥

हें चि बिळवंत गाढें । आनंद करूं दिंडीपुढें ॥धृ.॥

किळ पापाची हे मूर्ति । नामखड्ग घेऊं हातीं ॥२॥

तुका म्हणे जाऊं । बळें दमामे ही लावूं ॥३॥

२३५०

यम सांगे दूतां तुम्हां नाहीं तेथें सत्ता । जेथें होय कथा सदा घोष नामाचा ॥१॥

नका जाऊं तया गांवां नामधारकाच्या शिवां । सुदर्शन येवा घरटी फिरे भोंवती ॥धृ.॥

चक्र गदा घेउनी हरि उभा असे त्यांचे द्वारीं । लांमी कामारी रिद्धिसिद्धीसहित ॥२॥

ते बिळयाशिरोमणी हरिभक्त ये मेदिनी । तुका म्हणे कानीं यम सांगे दूतांचे ॥३॥

२३५१

कान्हया रे जगजेठी । देई भेटी एकवेळे ॥१॥

काय मोकलिलें वनीं । सावजांनीं वेढिलें ॥धृ.॥

येथवरी होता संग । अंगें अंग लपविलें ॥२॥

तुका म्हणें पाहिलें मागें । एवढ्या वेगें अंतरला ॥३॥

२३५२

आपुल्या आम्ही पुसिलें नाही । तुज कांहीं कारणें ॥१॥

मागें मागें धांवत आलों । कांहीं बोलों यासाटीं ॥धृ.॥

बहुत दिस होतें मनीं । घ्यावी धणी एकांतीं ॥२॥

तुका म्हणे उभा राहें । कान्हो पाहें मजकडे ॥३॥

२३५३

धन्य बा ह्या ऐशा नारी । घरीं दारीं नांदती ॥१॥

चोरूनिया तुजपाशीं । येतां त्यांसी न कळतां ॥धृ.॥

दोन्हीं ठायीं समाधान । सम कठीण बहुतचि ॥२॥

तुका म्हणे जीवासाठीं । दुर्लभ भेटी ते देवा ॥३॥

२३५४

उदासीना पावल्या वेगीं । अंगा अंगीं जडलिया ॥१॥

वेटाळिला भोंवता हरी । मयोरफेरीं नाचती ॥धृ.॥

मना आले करिती चार । त्या फार हा एकला ॥२॥

तुका म्हणे नारायणीं । निराजनी मीनलिया ॥३॥

२३५५

विशमाची शंका वाटे । सारिखें भेटे तरी सुख ॥१॥

म्हणऊनि चोरिलें जना । आल्या राणां एकांतीं ॥ध्रु.॥

दुजियासी कळों नये । जया सोय नाहीं हे ॥२॥

तुका म्हणे मोकळें मन । नारायण भोगासी ॥३॥

२३५६

आलिंगन कंठाकंठीं । पडे मिठी सर्वांगें ॥१॥

न घडे मागें परतें मन । नारायण संभोगी ॥ध्रु.॥

वचनासी वचन मिळे । रिघती डोळे डोळियांत ॥२॥

तुका म्हणे अंतर्ध्यानीं । जीव जीवनीं विराल्या ॥३॥

२३५७

कोणी सुना कोणी लेंकी । कोणी एकी सतंता ॥१॥

अवघियांची जगनिंद । जाली धिंद सारखी ॥ध्रु.॥

अवघ्या अवघ्या चोरा । विना वरा मायबापा ॥२॥

तुका म्हणे करा सेवा । आलें जीवावर तरी ॥३॥

२३५८

येथील जें एक घडी । तये जोडी पार नाहीं ॥१॥

ती त्यांचा सासुरवास । कैंचा रस हा तेथें ॥ध्रु.॥

अवघे दिवस गेले कामा । हीं जन्मा खंडण ॥२॥

तुका म्हणे रतल्या जनीं । सोडा झणी कान्होबा ॥३॥

२३५९

चिंता नाहीं गांवीं विष्णुदासांचिये । घोष जयजयकार सदा ॥१॥

नारायण घरीं सांठविलें धन । अवघे चि वाण तया पोटीं ॥ध्रु.॥

सवंग सकळां पुरे धणीवरी । सेवावया नारी नर बाळा ॥२॥

तुका म्हणे येणें आनंदी आनंदु । गोविंदें गोविंदु पिकविला ॥३॥

२३६०

करिती तया वेवसाव आहे । येथें व्हा रे साहे एकां एक ॥१॥

गातां आइकतां समान चि घडे । लाभें लाभ जोडे विशेषता ॥ध्रु.॥

प्रेमाचें भरतें भातें घ्यावें अंगीं । नटे टाळी रंगीं शूरत्वेंसी ॥२॥

तुका म्हणे बहुजन्मांचे खंडण । होइल हा सीण निवारोनि ॥३॥

२३६१

नाहीं घाटावें लागत । एका सितें कळें भात ॥१॥

क्षीर निवडितें पाणी । चोंची हंसाचिये आणी ॥ध्रु.॥

आंगडें फाडुनि घोंगडें करी । अवकळा तये परी ॥२॥

तुका म्हणे कण । भुसीं निवडे कैंचा सीण ॥३॥

स्वामीचें अभंगींचें नांव काढून सालोमालो आपलें नांव घालीत त्यावर अभंग ॥ ८ ॥

२३६२

सालोमालो हरिचे दास । म्हणउन केला अवघा नास ॥१॥

अवघें बचमंगळ केलें । म्हणती एकांचें आपुले ॥ध्रु.॥

मोडूनि संतांचीं वचनें । करिती आपणां भूषणें ॥२॥

तुका म्हणे कवी । जगामधीं रूढ दावी ॥३॥

२३६३

जायाचे अळंकार । बुडवूनि होती चोर ॥१॥

त्यांसी ताडणाची पूजा । योग घडे बर्‍या वोजा ॥ध्रु.॥

अभिलाषाच्या सुखें । अंतीं होती काळीं मुखें ॥२॥

तुका म्हणे चोरा । होय भूषण मातेरा ॥३॥

२३६४

कालवूनि विष । केला अमृताचा नास ॥१॥

ऐशा अभाग्याच्या बुद्धि । सत्य लोपी नाहीं शुद्धि ॥ध्रु.॥

नाक कापुनि लावी सोनें । कोण अळंकार तेणें ॥२॥

तुका म्हणे बावी । मोडूनि मदार बांधावी ॥३॥

२३६५

कण भुसाच्या आधारें । परि तें निवडितां बरें ॥

काय घोंगालि पाधाणी । ताकामध्यें घाटी लोणी ॥ध्रु.॥

सुइणीपुढें चेंटा । काय लपविसी चाटा ॥२॥

तुका म्हणे ज्ञान । दिमाकाची भनभन ॥३॥

२३६६

विकल तेथें विका । माती नांव ठेवूनि बुका ॥१॥

हा तो निवाड्याचा ठाव । खर्‍या खोट्या निवडी भाव ॥ध्रु.॥

गर्‍हवारे हा विधि । पोट वाढविलें चिंधीं ॥२॥

लावूं जाणे विल्हे। तुका साच आणिक कल्हे ॥३॥

२३६७

विषयीं अद्वये । त्यासी आम्हां सिवो नये ॥१॥

देव तेथुनि निराळा । असे निष्काम वेगळा ॥ध्रु.॥

वासनेची बुंथी । तेथें कैची ब्रम्हस्थिति ॥२॥

तुका म्हणे असतां देहीं । तेथें नाही जेमेतीं ॥३॥

२३६८

नमितों या देवा । माझी एके ठायीं सेवा ॥१॥

गुणअवगुण निवाडा । म्हैस म्हैस रेडा रेडा ॥ध्रु.॥

जनीं जनार्दन । साक्ष त्यासी लोटांगण ॥२॥

तुका म्हणे खडे । निवडू दळणीं घडघडे ॥३॥

२३६९

जीव जीती जीवना संगें । मत्स्या मरण त्या वियोगें ॥१॥

जया चित्तीं जैसा भाव । तयां जविळ तैसा देव ॥ध्रु.॥

सकळां पाडीये भानु । परि त्या कमळाचें जीवनु ॥२॥

तुका म्हणे माता । वाहे तान्हे याची चिंता ॥३॥

२३७०

मुंगीचिया घरा कोण जाय मूळ । देखोनियां गूळ धांव घाली ॥१॥

याचकाविण काय खोळंबला दाता । तोचि धांवे हिता आपुलिया ॥ध्रु.॥

उदक अन्न काये म्हणे मज खा ये । भुकेला तो जाये चोजवीत ॥२॥

व्याधी पिडिला धांवे वैद्याचिया घरा । दुःखाच्या परिहारा आपुलिया ॥३॥

तुका म्हणे जया आपुलें स्वहित । करणें तो चि प्रीत धरी कथे ॥४॥

२३७१

जन्मांतरिंचा परिट न्हावी । जात ठेवी त्यानें तें ॥१॥

वाखर जैसा चरचरी । तोंड करी संव दणी ॥ध्रु.॥

पूर्व जन्म शिखासूत्र । मळ मूत्र अंतरीं ॥२॥

तुका म्हणे करिती निंदा । धुवटधंदा पुढिलांचा ॥३॥

२३७२

नाम दुसी त्याचें नको दरषण । विष तें वचन वाटे मज ॥१॥

अमंगळ वाणी नाइकवे कानीं । निंदेची पोहोणी उठे तेथें ॥ध्रु.॥

काय लभ्य त्याचिये वचनीं । कोणत्या पुराणीं दिली ग्वाही ॥२॥

काय आड लावूं त्याचिया तोंडासी । आतां या जिभेसी काय करूं ॥३॥

तुका म्हणे संत न मनिती त्यांस । घेऊं पाहे ग्रास यमदूत ॥४॥

२३७३

येऊनि नरदेहा झांकितील डोळे । बळें चि अंधळे होती लोक ॥१॥

उजडासरसी न चलती वाट । पुढील बोभाट जाणोनियां ॥ध्रु.॥

बहु फेरे आले सोसोनि वोळसा । पुढें नाहीं ऐसा लाभ मग ॥२॥

तुका म्हणे जाऊं सादावीत वाट । भेटे तरी भेटो कोणी तरी ॥३॥

२३७४

नव्हे जोखाईं जोखाईं । मायराणी मेसाबाईं ॥१॥

बिळया माझा पंढरिराव । जो या देवांचा ही देव ॥धु.॥

रंडी चंडी शक्ति । मद्यमांस भिक्षती ॥२॥

बहिरव खंडेराव । रोटीसुटीसाटीं देव ॥३॥

गणोबा विक्राळ । लाडुमोदकांचा काळ ॥४॥

मुंज्या म्हैसासुरें । हें तों कोण लेखी पोरें ॥५॥

वेताळें फेताळें । जळो त्यांचें तोंड काळें ॥६॥

तुका म्हणे चित्तीं । धरा रखुमाईंचा पती ॥७॥

२३७५

पडतां जड भारी । दासीं आठवावा हरी ॥१॥

मग तो होऊं नेदी सीण । आड घाली सुदर्शन ॥धु.॥

नामाच्या चिंतनें । बारा वाटा पळती विघ्नें ॥२॥

तुका म्हणे प्राण । करा देवासी अर्पण ॥३॥

२३७६

मायें मोकलिलें कोठें जावें बळें । आपुलिया बळें न वंचे तें ॥१॥

रुसोनियां पळे सांडुनियां ताट । मागें पाहे वाट यावें ऐसीं ॥धु.॥

भांडवल आम्हां आळी करावी हे । आपणें माये धांवसील ॥२॥

तुका म्हणे आळी करुनियां निकी । देसील भातुकीं बुझाऊनि ॥३॥

२३७७

नागर गोडें बाळरूप । तें स्वरूप काळीचें ॥१॥

गाईंगोपाळांच्या संगें । आलें लागें पुंडलीका ॥धु.॥

तें हें ध्यान दिगांबर । कटीं कर मिरवती ॥२॥

नेणपणे उगें चि उभें । भक्तिलोभें राहिलें ॥३॥

नेणे वरदळाचा मान । विटे चरण सम उभें ॥४॥

सहज कटावरी हात । दहींभात शिदोरी ॥५॥

मोहरी पांवा गांजिवा पाठीं । धरिली काठी ज्या काळें ॥६॥

रम्य स्थळ चंद्रभागा । पांडुरंगा क्रीडेसी ॥७॥

भीमा दक्षणमुख वाहे । दृष्टी पाहे समोर ॥८॥

तारावेसे मूढ लोक । दिली भाक पुंडलिका ॥९॥

तुका म्हणे वैकुंठवासी । भक्तांपासीं राहिला ॥१०॥

२३७८

विठ्ठलनामाचा नाहीं ज्या विश्वास । तो वसे उदास नरकामध्यें ॥१॥

तयासी बोलतां होईल विटाळ । नेव जाये तो जळस्नान करितां ॥ध्रु.॥

विठ्ठलनामाची नाहीं ज्या आवडी । त्याची काळ घडी लेखिताहे ॥२॥

तुका म्हणे मज विठोबाची आण। जरी प्रतिवचन करिन त्यासी ॥३॥

२३७९

तया घडले सकळ नेम । मुखीं विठोबाचें नाम ॥१॥

कांहीं न लगे सिणावें । आणिक वेगळाल्या भावें । वाचे उच्चारावें । रामकृष्णगोविंदा ॥ध्रु.॥

फळ पावाल अवलिळा । भोग वैकुंठ सोहळा ॥२॥

तुका म्हणे त्याच्या नांवें । तो चि होइजेल स्वभावें ॥३॥

२३८०

पुराणप्रसिद्ध सीमा । नामतारकमहिमा ॥१॥

मागें जाळी महा दोष । पुढें नाही गर्भवास ॥ध्रु.॥

जें निंदिलें शास्त्रें । वंद्य जालें नाममात्रें ॥२॥

तुका म्हणे ऐसा । त्रिभुवनीं नामठसा ॥३॥

२३८१

नाम घेतां न लगे मोल । नाममंत्र नाहीं खोल ॥१॥

दों अक्षरांचें काम । उच्चारावें राम राम ॥ध्रु.॥

नाहीं वर्णाधमयाती । नामीं अवघीं चि सरतीं ॥२॥

तुका म्हणे नाम । चैतन्य निजधाम ॥३॥

२३८२

नाम घेतां वांयां गेलां । ऐसा कोणें आईकिला ॥१॥

सांगा विनवितों तुम्हांसी । संत महंत सद्धि ॠषी ॥ध्रु.॥

नामें तरला नाहीं कोण । ऐसा द्यावा निवडून ॥२॥

सलगीच्या उत्तरा । तुका म्हणे क्षमा करा ॥३॥

२३८३

फुकाचें तें लुटा सार । व्हा रे अमर सदैव ॥१॥

नाहीं गर्भवास पुढती । डोंगर जळती दोषांचे ॥ध्रु.॥

उदंड भावें उदंड घ्यावें । नाम गावें आवडी ॥२॥

तुका म्हणे घरिच्या घरीं । देशा उरीं न सीणीजे ॥३॥

२३८४

प्रीति नाही राया वर्जिली ते कांता । परी तिची सत्ता जगावरी ॥१॥

तैसे दंभी जालों तरी तुझे भक्त । वास यमदूत न पाहाती ॥ध्रु.॥

राजयाचा पुत्र अपराधी देखा । तो काय आणिकां दंडवेल ॥२॥

बाहातरी खोडी परी देवमण कंठीं । तैसो जगजेठी म्हणे तुका ॥३॥

२३८५

करावा उद्धार किंवा घ्यावी हारी । एका बोला स्थिरी राहें देवा ॥१॥

निरसनें माझा होईल संदेह । अवघें चि आहे मूळ पायीं ॥ध्रु.॥

राहिलों चिकटूण कांहीं चि न कळे । कोणा नेणों काळे उदय भाग्य ॥२॥

तुका म्हणे बहु उद्वेगला जीव । भाकीतसें कीव देवराया ॥३॥

२३८६

आलिया भोगासी असावें सादर । देवावरी भार घालूनियां ॥१॥

मग तो कृपासिंधु निवारथा सांकडें । येर तें बापुडें काय रंके ॥ध्रु.॥

भयाचिये पोटीं दुःखाचिया रासी । शरण देवासी जातां भले ॥२॥

तुका म्हणे नव्हे काय त्या करितां । चिंतावा तो आतां विश्वंभर ॥३॥

२३८७

भोग तो न घडे संचितावांचूनि । करावें तें मनीं समाधान ॥१॥

म्हणऊनी मनीं मानूं नये खेदु । म्हणावा गोविंद वेळोवेळां ॥ध्रु.॥

आणिकां रुसावें न लगे बहुतां । आपुल्या संचितावांचूनियां ॥२॥

तुका म्हणे भार घातलिया वरी । होईल कैवारी नारायण ॥३॥

२३८८

निर्वैर व्हावें सर्वभूतांसवें । साधन बरवें हें चि एक ॥१॥

तरी च अंगीकार करिल नारायण । बडबड तो सीण येर्णेविण ॥ध्रु.॥

सोइरें पिशुन समान चि घटे । चित्ती पर ओढे उपकारी ॥२॥

तुका म्हणे चित्ती जालिया निर्मळ । तरि च सकळ केलें होय ॥३॥

२३८९

दिली चाले वाचा । क्षय मागिल्या तपाचा ॥१॥

रिद्धि सिद्धि येती घरा । त्याचा करिती पसारा ॥ध्रु.॥

मानदंभांसाटीं । पडे देवासवें तुटी ॥२॥

तुका म्हणे मेवा । कैचा वेठीच्या नदवां ॥३॥

२३९०

तापल्यावांचून नव्हे अळंकार । पिटूनियां सार उरलें तें ॥१॥

मग कदाकाळीं नव्हे शुद्ध जाति । नासें शत्रु होती मित्र ते चि ॥ध्रु.॥

किळवर बरें भोगूं द्यावें भोगा । फांसिलें तें रोगा हातीं सुटे ॥२॥

तुका म्हणे मन करावें पाठेळ । साहावे चि जाळ सिजेवरि ॥३॥

२३९१

पाठेळ करितां न साहावे वारा । साहेलिया ढोरा गोणी चाले ॥१॥

आपणां आपण हे चि कसवटी । हर्षामर्ष पोटीं विरों द्यावें ॥ध्रु.॥

नवनीत तोंवरी कडकडी लोणी । निश्चळ होऊनी राहे मग ॥२॥

तुका म्हणे जरी जग टाकी घाया । त्याच्या पडे पायां जन मग ॥३॥

२३९२

काविळयासी नाहीं दया उपकार । काळिमा अंतर विटाळसें ॥१॥

तैसें कुधनाचें जिणें अमंगळ । घाणेरी वोंगळ वदे वाणी ॥ध्रु.॥

कडु भोंपळ्याचा उपचारें पाक । सेविल्या तिडीक कपाळासी ॥२॥

तुका म्हणे विष सांडूं नेणे साप । आदरें तें पाप त्याचे ठायीं ॥३॥

२३९३

लाभ खरा नये तुटी । नाहीं आडखळा भेटी ॥१॥

जाय अवघिया देशा । येथें संचलाची तैसा ॥ध्रु.॥

मग न लगे पारखी । अवघीं सकट सारखीं ॥२॥

तुका म्हणे वोळे । रूपें भुलविले डोळे ॥३॥

२३९४.

नको आतां पुसों कांहीं । लवलाहीं उसंती ॥१॥

जाय वेगीं पंढरपुरा । तो सोयरा दीनांचा ॥ध्रु.॥

वचनाचा न करीं गोवा । रिघें देवासीं शरण ॥२॥

तुका म्हणे कृपावंता । बहु चिंता दीनाची ॥३॥

२३९५

बुद्धिहीनां जडजीवां । नको देवा उपेक्षूं ॥१॥

परिसावी हे विज्ञापना । आम्हां दीनां दासांची ॥ध्रु.॥

चिंतूनियां आले पाय । त्यांसी काय वंचना ||२॥

तुका म्हणे पुरुषोत्तमा । करीं क्षमा अपराध॥३॥

२३९६

म्हणऊनि काकुळती । येतों पुढतों पुढती । तुम्हां असे हातीं । कमळापती भांडार ॥१॥

फेडूं आलेती दरद्रि । तरी न लगे उशीर । पुरे अभयंकर । ठाया ठाव रंकाशी ॥ध्रु.॥

कोठें न घली धांव । याजसाठीं तजिली हांव । घेऊं नेदी वाव । मना केला विरोध ॥२॥

कारणांच्या गुणें । वेळ काळ तोही नेणें । तुमच्या कीर्तनें । तुका तुम्हां जागवी ॥३॥

२३९७

बहु नांवें ठेविलीं स्तुतीचे आवडी । बहुत या गोडी आली रसा ॥१॥

बहु सोसें सेवन केलें बहुवस । बहु आला दिस गोमट्याचा ॥ध्रु.॥

बहुतां पुरला बहुतां उरला । बहुतांचा केला बहु नट ॥२॥

बहु तुका जाला निकट वृत्ती । बहु काकुलती येऊनियां॥३॥

२३९८

येहलोकीं आम्हां वस्तीचें पेणें । उदासीन तेणें देहभावीं ॥१॥

कार्यापुरतें कारण मारगीं । उलंघूनि वेगीं जावें स्थळा ॥ध्रु.॥

सोंगसंपादणी चालवितों वेव्हार । अत्यंतिक आदर नाहीं गोवा ॥२॥

तुका म्हणे वेंच लाविला संचिता । होइल घेतां लोभ कोणां ॥३॥

२३९९

रोजकीर्दी जमा धरुनी सकळ । खताविला काळ वरावरी ॥१॥

नाहीं होत झाड्यापाड्याचें लिगाड । हुजराती ते गोड सेवा रूजू ॥ध्रु.॥

चोरासाटीं रदबदल आटा हाश । जळो जिणे दाश बहुताचें ॥२॥

सावधान तुका निर्भर मानसीं । सालझाड्यापाशी गुंपों नेणे ॥३॥

२४००

त्रिविधकर्माचे वेगळाले भाव । निवडूनि ठाव दाखविला॥१॥

आलियाचा झाडा राहिल्याचा ठाव । सुख गौरव संतां अंगीं ॥ध्रु.॥

हिशेबें आलें तें सकळांसी प्रमाण । तेथें नाही आन चालों येत ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं पापपुण्य खतीं । झाड्याची हुजती हातां आली ॥३

२४०१

साकरेचें नाम घेतां कळे गोडी । तैसी आम्हां जोडी वैष्णवांची ॥१॥

मोक्ष गांठी असे ठेविला बांधोनी । सोस तो भजनीं आवडीचा ॥ध्रु.॥

भोजनाची चिंता माय वाहे बाळा । आम्हांसि तरी खेळावरि चित्त ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही देहउपकारें । गाऊं निरंतर नाचों लागों ॥३॥

२४०२

सुखें घेऊं जन्मांतरें । एक बरें इहलोकीं ॥१॥

पंढरीचे वारकरी । होतां थोरी जोडी हे ॥ध्रु.॥

हरिदासांचा समागम । अंगीं प्रेम विसांवे ॥२॥

तुका म्हणे हें चि मन । इच्छादान मागतसे ॥३॥

२४०३

करूं जातां सन्निधान । क्षणि जन पालटे ॥१॥

आतां गोमटे ते पाय । तुझे माय विठ्ठले ॥ध्रु.॥

हें तों आलें अनुभवा । पाहावें जीवावरूनि ॥२॥

तुका म्हणे केला त्याग । सर्वसंग म्हणऊनि ॥३॥

२४०४

क्षीर मागे तया रायतें वाढी । पाधानी गधडी ऐशा नांवें ॥१॥

समयो जाणां समयो जाणां । भलतें नाणां भलतेथें ॥ध्रु.॥

अमंगळ वाणी वदवी मंगळी । अशुभ वोंगळी शोभन तें ॥२॥

तुका म्हणे नेणें समयो ठाया ठाव । राहाडी ते वाव नरकाडी ॥३॥

२४०५

विंचा पीडी नांगी । ज्याचा दोष त्याचे अंगीं ॥१॥

केला पाहिजे विचार । मन मित्र दावेदार ॥ध्रु.॥

मधुरा उत्तरीं । रांवा खेळे उरावरी ॥२॥

तुका म्हणे रेडा । सुखें जाती ऐशा पीडा ॥३॥

२४०६

तीथाअची अपेक्षा स्थळीं वाढे धर्म । जाणावें तें वर्म बहु पुण्य ॥१॥

बहु बरी ऐसी भाविकांची जोडी । काळ नाहीं घडी जात वांयां ॥ध्रु.॥

करूनी चिंतन करवावें आणिकां । तो या जाला लोकां नाव जगीं ॥२॥

तुका म्हणे ऐसे परउपकारी । त्यांच्या पायांवरी डोईं माझी ॥३॥

२४०७

भयाची तों आम्हां चिंत्तीं । राहो खंती सकेना ॥१॥

समर्पिलों जीवें भावें । काशा भ्यावें कारणें ॥ध्रु.॥

करीन तें कवतुकें। अवघें निकें शोभेल ॥२॥

तुका म्हणे माप भरूं । दिस सारूं कवतुकें ॥३॥

२४०८

पाचारितां धावे । ऐसी ठायींची हे सवे ॥१॥

बोले करुणा वचनीं । करी कृपा लावी स्तनीं ॥ध्रु.॥

जाणे कळवळा । भावसिद्धींचा जिव्हाळा ॥२॥

तुका म्हणे नाम । मागें मागें धांवे प्रेम॥३॥

२४०९

कां जी माझे जीवीं । आळस ठेविला गोसावीं ॥१॥

येवढा घात आणीक काय । चिंतनासी अंतराय ॥ध्रु.॥

देहआत्म वंदी । केला घात कुबुद्धी ॥२॥

तुका म्हणे मन । कळवळी वाटे सीण ॥३॥

२४१०

दर्शनाचें आर्त जीवा । बहु देवा राहिलें ॥१॥

आतां जाणसी तें करीं । विश्वंभरीं काय उणें ॥ध्रु.॥

येथें जरी उरे चिंता । कोण दाता याहूनी ॥२॥

तुका म्हणे जाणवलें । आम्हां भलें एवढेंच॥३॥

२४११

बैसों पाठमोरीं । मना वाटे तैसे करीं ॥१॥

परिं तूं जाणसीं आवडीं । बाळा बहुतांचीं परवडी ॥ध्रु.॥

आपुलाल्या इच्छा । मागों जया व्हावें जैशा ॥२॥

तुका म्हणे आई । नव्हसी उदास विठाई ॥३॥

२४१२

विश्वंभरा वोळे । बहुत हात कान डोळे ॥१॥

जेथें असे तेथें देखे । मागितलें तें आइके ॥ध्रु.॥

जें जें वाटे गोड । तैसें पुरवितो कोड ॥२॥

तुका म्हणे भेटी । कांहीं पडों नेदी तुटी ॥३॥

२४१३

दाटे कंठ लागे डोळियां पाझर । गुणाची अपार वृष्टि वरी ॥१॥

तेणें सुखें छंदें घेईन सोंहळा । होऊनि निराळा पापपुण्यां ॥ध्रु.॥

तुझ्या मोहें पडो मागील विसर । आलापें सुस्वर करिन कंठ ॥२॥

तुका म्हणे येथें पाहिजे सौरस । तुम्हांविण रस गोड नव्हे॥३॥

२४१४

पसरूनि राहिलों बाहो । सोयी अहो तुमचिये ॥१॥

आतां यावें लागवेगें । पांडुरंगे धांवत ॥ध्रु.॥

बैसायाची इच्छा कडे । चाली खडे रुपताती ॥२॥

तुका म्हणे कृपाळुवा । करीन सेवा लागली ॥३॥

२४१५

आम्ही जालों एकविध । सुद्या सुदें असावें ॥१॥

यावरी तुमचा मोळा । तो गोपाळा अकळ ॥ध्रु.॥

घेतलें तें उसणें द्यावें । कांहीं भावें विशेषें ॥२॥

तुका म्हणे क्रियानष्ट । तरी कष्ट घेतसां ॥३॥

२४१६

आम्ही आर्तभूत जिवीं । तुम्ही गोसावी तों उदास ॥१॥

वादावाद समर्थाशीं । काशानशीं करावा ॥ध्रु.॥

आम्ही मरों वेरझारीं । स्वामी घरीं बैसले ॥२॥

तुका म्हणे करितां वाद । कांहीं भेद कळेना ॥३॥

२४१७

पुसावें तें ठाईं आपुल्या आपण । अहंकारा शून्य घालूनियां ॥१॥

येर वाग्जाळ मायेचा अहंकार । वचनाशीं थार अज्ञान तें ॥ध्रु.॥

फळ तें चि बीज बीज तें ची फळ । उपनांवें मूळ न पालटे ॥२॥

तुका म्हणे अवघे गव्हांचे प्रकार । सोनें अलंकार मिथ्या नांव ॥३॥

२४१८

माझी आतां सत्ता आहे । तुम्हां पायां हे वरती ॥१॥

एकाविण नेणें दुजा । पंढरिराजा सर्वांगें ॥ध्रु.॥

पुरवावी केली आळी । जे जे काळीं मागण तें ॥२॥

तुका म्हणे सुटसी कैसा । धरूनि दिशा राहिलों ॥३॥

२४१९

फावलें तुम्हां मागें । नवतों लागें पावलों ॥१॥

आलों आतां उभा राहें । जवळी पाहें सन्मुख ॥ध्रु.॥

घरीं होती गोवी जाली । कामें बोली न घडे चि ॥२॥

तुका म्हणे धडफुडा । जालों झाडा देई देवा ॥३॥

२४२०

आतां नये बोलों अव्हेराची मात । बाळावरि चित्त असों द्यावें ॥१॥

तुज कां सांगणें लागे हा प्रकार । परि हें उत्तर आवडीचें ॥ध्रु.॥

न वंचीं वो कांहीं एकही प्रकार । आपणां अंतर नका मज ॥२॥

तुका म्हणे मोहो राखावा सतंत । नये पाहों अंत पांडुरंगा ॥३॥

२४२१

करूनि राहों जरी आत्मा चि प्रमाण । निश्चिळ नव्हे मन काय करूं ॥१॥

जेवलिया विण काशाचे ढेंकर । शब्दाचे प्रकार शब्द चि ते ॥ध्रु.॥

पुरे पुरे आतां तुमचें ब्रम्हज्ञान । आम्हासी चरण न सोडणें ॥२॥

विरोधें विरोध वाढे पुढतोपुढती । वासनेचे हातीं गर्भवास ॥३॥

सांडीमांडीअंगीं वसे पुण्यपाप । बंधन संकल्प या चि नांवें ॥४॥

तुका म्हणे नाहीं मुक्तता मोकळी । ऐसा कोण बळी निरसी देह ॥५॥

२४२२

तुमचे स्तुतियोग्य कोटें माझी वाणी । मस्तक चरणीं ठेवीतसें ॥१॥

भिक्तभाग्य तरी नेदीं तुळसीदळ । जोडूनि अंजुळ उभा असें ॥ध्रु.॥

कैचें भाग्य ऐसें पाविजे संनिध । नेणें पाळूं विध करुणा भाकीं ॥२॥

संतांचे सेवटीं उच्छिष्टाची आस । करूनियां वास पाहातसें ॥३॥

करीं इच्छा मज म्हणोत आपुलें । एखादिया बोलें निमित्याच्या ॥४॥

तुका म्हणे शरण आलों हें साधन । करितों चिंतन रात्रदिवस ॥५॥

२४२३

सर्वविशीं आम्हीं हे चि जोडी केली । स्वीमीची साधिली चरणसेवा ॥१॥

पाहिलें चि नाहीं मागें परतोनी । जिंकिला तो क्षणीं क्षण काळ ॥ध्रु.॥

नाहीं पडों दिला विचाराचा गोवा । नाहीं पाठी हेवा येऊं दिला ॥२॥

केला लाग वेगीं अवघी चि तांतडी । भावना ते कुडी दुराविली ॥३॥

कोठें मग ऐसें होतें सावकास । जळो तया आस वेव्हाराची ॥४॥

तुका म्हणे लाभ घेतला पालवीं । आतां नाहीं गोवी कशाची ही ॥५॥

२४२४

येणें मुखें तुझे वर्णि गुण नाम । तें चि मज प्रेम देई देवा ॥१॥

डोळे भरूनियां पाहें तुझें मुख । तें चि मज सुख देई देवा ॥ध्रु.॥

कान भरोनियां ऐकें तुझी कीर्ती । ते मज विश्रांती देईं देवा ॥२॥

वाहें रंगीं टाळी नाचेन उदास । हें देई हातांस पायां बळ ॥३॥

तुका म्हणे माझा सकळ देहभाव । आणीक नको ठाव चिंतूं यासी ॥४॥

२४२५

तूं माझा मायबाप सकळ वित्त गोत । तूं चि माझें हित करिता देवा ॥१॥

तूं चि माझा देव तूं चि माझा जीव । तूं चि माझा भाव पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

तूं चि माझा आचार तूंचि माझा विचार । तूं चि सर्व भार चालविसी ॥२॥

सर्व भावें मज तूं होसी प्रमाण । ऐसी तुझी आण वाहातुसें ॥३॥

तुका म्हणे तुज विकला जीवभाव । कळे तो उपाव करीं आतां ॥४॥

२४२६

वारंवार तुज द्यावया आठव । ऐक तो भाव माझा कैसा ॥१॥

गेले मग नये फिरोन दिवस । पुडिलांची आस गणित नाहीं ॥ध्रु.॥

गुणां अवगुणांचे पडती आघात । तेणें होय चित्त कासावीस ॥२॥

कांहीं एक तुझा न देखों आधार । म्हणऊनी धीर नाहीं जीवा ॥३॥

तुका म्हणे तूं ब्रम्हांडाचा जीव । तरी कां आम्ही कींव भाकीतसों ॥४॥

२४२७

असोत हे तुझे प्रकार सकळ । काय खळखळ करावी हे ॥१॥

आमुचें स्वहित जाणतसों आम्ही । तुझें वर्म नामीं आहे तुझ्या ॥ध्रु.॥

विचारितां आयुष्य जातें वांयांविण । रोज जन्मा गोवण पडतसे ॥२॥

राहेन मी तुझे पाय आठवूनी । आणीक तें मनीं येऊं नेदीं ॥३॥

तुका म्हणे येथें येसी अनायासें । थोर तुज पिसें कीर्तनाचें ॥४॥

२४२८

विष्णुदासां भोग । जरी आम्हां पीडी रोग ॥१॥

तरि हें दिसे लाजिरवाणें । काय तुम्हांसी सांगणें ॥ध्रु.॥

आम्हां काळें खावें । बोलिलें तें वांयां जावें ॥२॥

तुका म्हणे दास । आम्ही भोगूं गर्भवास ॥३॥

२४२९

भावें गावें गीत । शुद्ध करूनियां चित्त ॥१॥

तुज व्हावा आहे देव । तरि हा सुलभ उपाव ॥ध्रु.॥

आणिकांचे कानीं । गुण दोष मना नाणीं ॥२॥

मस्तक ठेंगणा । करी संतांच्या चरणा ॥३॥

वेचीं तें वचन । जेणें राहे समाधान ॥४॥

तुका म्हणे फार । थोडा तरी पर उपकार ॥५॥

२४३०

वचन तें नाहीं तोडीत शरीरा । भेदत अंतरा वज्रा-ऐसें ॥१॥

कांहीं न सहावें काशा करणें । संदेह निधान देह बळी ॥ध्रु.॥

नाहीं शब्द मुखीं लागत तिखट । नाहीं जड होत पोट तेणें ॥२॥

तुका म्हणे जरी गिळेअहंकार । तरी वसे घर नारायण ॥३॥

२४३१

नव्हो आतां जीवीं कपटवसती । मग काकुळती कोणा यावें ॥१॥

सत्याचिये मापें गांठीं नये नाड । आदि अंत गोड नारायण ॥ध्रु.॥

चोखटिया नाहीं विटाळाचा आघात । साच ते साचांत सांचा पडे ॥२॥

विचारिली वाट उसंत सीतळ । बुद्धीपुढें बळ तृणतुल्य ॥३॥

आहाराच्या घासें पचोनियां जिरे । वासना ही उरे उर्वरीत ॥४॥

तुका म्हणे ताळा घालावा वचनीं । तूं माझी जननी पांडुरंगे ॥५॥

२४३२

नव्हती हीं माझीं जायाचीं भूषणें । असे नारायणें उचित केलें ॥१॥

शब्दाच्या वोवोनी रत्नाचिया माळा । मुळींच जिव्हाळा झरवणी ॥ध्रु.॥

अर्थांतरीं असे अनुभवसेवन । परिपाकीं मन साक्ष येथें ॥२॥

तुका म्हणे मज सरतें परतें । हें नाहीं अनंतें उरों दिलें ॥३॥

२४३३

सहज लीळा मी साक्षी याचा । नये वंचूं वाचा ऐसें जालें ॥१॥

उपक्रमें वदे निशब्दाची वाणी । जे कोठें बंधनीं गुंपों नेणें ॥ध्रु.॥

तम नासी परि वेव्हारा वेगळा । रविप्रभाकळा वर्ते जन ॥२॥

तुका म्हणे येथें गेला अतिशय । आतां पुन्हा नये तोंड दावूं ॥३॥

२४३४

बोलाल या आतां आपुल्यापुरतें । मज या अनंतें गोवयेलें ॥१॥

झाडिला न सोडी हातींचा पालव । वेधी वेधें जीव वेधियेला ॥ध्रु.॥

तुमचे ते शब्द कोरडिया गोष्टी । मज सवें मिठी अंगसंगें ॥२॥

तुका म्हणे तुम्हां होईल हे परी । अनुभव वरी येईल मग ॥३॥

२४३५

जैशा तुम्ही दुरी आहां । तैशा राहा अंतरें ॥१॥

नका येऊं देऊं आळ । अंगीं गोपाळ जडलासे ॥ध्रु.॥

अवघा हा चि राखा काळ । विक्राळ चि भोंवता ॥२॥

तुका म्हणे मज ऐशा । होतां पिशा जगनिंद्य ॥३॥

२४३६

सतीचें तें घेतां वाण । बहु कठीण परिणामीं ॥१॥

जिवासाटीं गौरव वाढे । आहाच जोडे तें नव्हे ॥ध्रु.॥

जरि होय उघडी दृष्टि । तरि गोष्टी युद्धाच्या ॥२॥

तुका म्हणे अंगा येतां । तरी सत्ता धैर्याची ॥३॥

२४३७

आडवा तो उभा । असे दाटोनियां प्रभा ॥१॥

देव नाहीं एकविध । एक भाव असे शुद्ध ॥ध्रु.॥

भेदाभेद आटी । नाहीं फार कोठें तुटी ॥२॥

तुका म्हणे गोवा । उगवा वेव्हाराचा हेवा ॥३॥

२४३८

एका बोटाची निशाणी । परीपाख नाहीं मनीं ॥१॥

तरिं तें संपादिलें सोंग । कारणावांचूनियां वेंग ॥ध्रु.॥

वैष्णवांचा धर्म । जग विष्णु नेणे वर्म ॥२॥

अतिशयें पाप । तुका सत्य करी माप ॥३॥

२४३९

सत्यत्वेंशीं घेणें भक्तीचा अनुभव । स्वामीचा गौरव इच्छीतसें ॥१॥

मग तें अवीट न भंगे साचारें । पावलें विस्तारें फिरों नेणे ॥ध्रु.॥

वाणी वदे त्याचा कोणांसी विश्वास । अभयें करें दास सत्य तई ॥२॥

तुका म्हणे आधीं न करीं तांतडी । पायीं जाली जोडी तेणें शुद्ध ॥३॥

२४४०

सर्वात्मकपण । माझें हिरोनि नेतो कोण ॥१॥

मनीं भक्तीची आवडी । हेवा व्हावी ऐशी जोडी ॥ध्रु.॥

घेईंन जन्मांतरें । हें चि करावया खरें ॥२॥

तुका म्हणे देवा । ॠणी करूनि ठेवूं सेवा॥३॥

२४४१

आणितां त्या गती । हंस काउळे न होती ॥१॥

सांडा सांडा रे मठारे । येथें गांठीसवें धुरें ॥ध्रु.॥

नाकेंविण मोती । उभ्या बाजारें फजिती ॥२॥

हुकुमदाज तुका । येथें कोणी फुंदो नका ॥३॥

२४४२

ढेंकणासी बाज गड । उतरचढ केवढी ॥१॥

होता तैसा कळों भाव । आला वाव अंतरींचा ॥ध्रु.॥

बोरामध्यें वसे अळी । अठोळीच भोंवती ॥२॥

पोटासाटीं वेंची चणे । राजा म्हणे तोंडें मी ॥३॥

बेडकानें चिखल खावा । काय ठावा सागर ॥४॥

तुका म्हणे ऐसें आहे । काय पाहे त्यांत तें ॥५॥

२४४३

धांव धांव गरुडध्वजा । आम्हां अनाथांच्या काजा ॥१॥

बहु जालों कासावीस । म्हणोनि पाहें तुझी वास ॥ध्रु.॥

पाहें पाहें त्या मारगें । कोणी येतें माझ्या लागें ॥२॥

असोनियां ऐसा । तुज सारिखा कोंवसा ॥३॥

न लवावा उशीर । नेणों कां हा केला धीर ॥४॥

तुका म्हणे चाली । नको चालूं धांव घालीं ॥५॥

२४४४

पांडुरंगे पांडुरंगे । माझे गंगे माउलिये ॥१॥

पान्हां घाली प्रेमधारा । पूर क्षीरा लोटों दे ॥ध्रु.॥

अंगें अंग मेळउनी । करीं धणी फेडाया ॥२॥

तुका म्हणे घेइन उड्या । सांडिन कुड्या भावना ॥३॥

२४४५

गजइंद्र पशु आप्तें मोकलिला । तो तुज स्मरला पांडुरंगा ॥१॥

त्यासाठीं गरुड सांडुनि धांवसी । माया झळंबेसी दिनानाथा ॥ध्रु.॥

धेनु वत्सावरी झेंप घाली जैसी । तैसें गजेंद्रासी सोडविलें ॥२॥

तुका म्हणे ब्रीद बांधलें यासाठीं । भक्तांसी संकटीं रक्षावया ॥३॥

२४४६

चारी वेद जयासाटीं । त्याचें नाम धरा कंठीं ॥१॥

न करीं आणीक साधनें । कष्टसी कां वांयांविण ॥ध्रु.॥

अठरा पुराणांचे पोटीं । नामाविण नाहीं गोठी ॥२॥

गीता जेणें उपदेशिली । ते ही विटेवरी माउली ॥३॥

तुका म्हणे सार धरीं । वाचे हरिनाम उच्चारीं ॥४॥

२४४७

पाहातां ठायाठाव । जातो अंतरोनि देव ॥१॥

नये वाटों गुणदोषीं । मना जतन येविशीं ॥ध्रु.॥

त्रिविधदेह परिचारा । जनीं जनार्दन खरा ॥२॥

तुका म्हणे धीरें । विण कैसें होतें बरें ॥३॥

२४४८

नामसंकीर्तन साधन पैं सोपें । जळतील पापें जन्मांतरें ॥१॥

न लगे सायास जावें वनांतरा । सुखें येतो घरा नारायण ॥ध्रु.॥

ठायींच बैसोनि करा एकचित्त । आवडी अनंत आळवावा ॥२॥

रामकृष्णहरिविठ्ठलकेशवा । मंत्र हा जपावा सर्वकाळ ॥३॥

याहूनि आणीक नाहीं पैं साधन । वाहातसें आण विठोबाची ॥४॥

तुका म्हणे सोपें आहे सर्वांहूनि । शाहाणा तो धणी घेतो येथें ॥५॥

२४४९

भाविकांचें काज अंगें देव करी । काढी धर्माघरीं उच्छिष्ट तें ॥१॥

उच्छिष्ट तीं फळें खाय भिल्लटीचीं । आवडी तयांची मोठी देवा ॥ध्रु.॥

काय देवा घरीं न मिळेची अन्न । मागे भाजीपान द्रौपदीसी ॥२॥

अर्जुनाचीं घोडीं धुतलीं अनंतें । संकटें बहुतें निवारिलीं ॥३॥

तुका म्हणे ऐसीं आवडती लडिवाळें । जाणीवेचें काळें तोंड देवा ॥४॥

२४५०

सांवळें रूपडें चोरटें चित्ताचें । उभें पंढरीचे विटेवरी ॥१॥

डोळियांची धणी पाहातां न पुरे । तया लागीं झुरे मन माझें ॥ध्रु.॥

आन गोड कांहीं न लगे संसारीं । राहिले अंतरीं पाय तुझे ॥२॥

प्राण रिघों पाहे कुडी हे सांडुनी । श्रीमुख नयनीं न देखतां ॥३॥

चित्त मोहियेलें नंदाच्या नंदनें । तुका म्हणे येणें गरुडध्वजें ॥४॥

२४५१

ऐका ऐका भाविकजन । कोण कोण व्हाल ते ॥१॥

ताकिकांर्चा टाका संग । पांडुरंग स्मरा हो ॥ध्रु.॥

नका शोधूं मतांतरें । नुमगे खरें बुडाल ॥२॥

कलिमध्यें दास तुका । जातो लोकां सांगत ॥३॥

२४५२

आपुलिया आंगें तोडी मायाजाळ । ऐसें नाहीं बळ कोणापाशीं ॥१॥

रांडापोरें त्याग करी कुटुंबाचा । नावरे हे वाचा आणि मन ॥ध्रु.॥

हर्षामर्ष जों हे नाहीं जों जिराले । तोंवरि हे केले चार त्यांनीं ॥२॥

मुक्त जालों ऐसें बोलों जाये मुखें । तुका म्हणे दुःखें बांधला तो ॥३॥

२४५३

आलिया अतीता म्हणतसां पुढारें । आपुलें रोकडें सत्व जाय ॥१॥

काय त्याचा भार घेऊनि मस्तकीं । हीनकर्मी लोकीं म्हणावया ॥ध्रु.॥

दारीं हाका कैसें करवतें भोजन । रुची तरि अन्न कैसें देतें ॥२॥

तुका म्हणे ध्वज उभारिला कर । ते शिक्त उदार काय जाली ॥३॥

२४५४

जेथें लामीचा वास । गंगा आली पापा नास ॥१॥

तें म्यां हृदयीं धरिलें । तापें हरण पाउलें ॥ध्रु.॥

सेवा केली संतजनीं । सुखें राहिले लपोनि ॥२॥

तुका म्हणे वांकी । भाट जाली तिहीं लोकीं ॥३॥

२४५५

रूपीं जडले लोचन । पायीं स्थिरावलें मन ॥१॥

देहभाव हरपला । तुज पाहातां विठ्ठला ॥ध्रु.॥

कळों नये सुखदुःख । तान हरपली भूक ॥२॥

तुका म्हणे नव्हे परती । तुझ्या दर्शनें मागुती ॥३॥

२४५६

जाणतें लेकरूं । माता लागे दूर धरूं ॥१॥

तैसें न करीं कृपावंते । पांडुरंगे माझे माते ॥ध्रु.॥

नाहीं मुक्ताफळा । भेटी मागुती त्या जळा ॥२॥

तुका म्हणे लोणी । ताक सांडी निवडूनि ॥३॥

२४५७

तुजविण कोणां । शरण जाऊं नारायणा ॥१॥

ऐसा न देखें मी कोणी । तुजा तिहीं त्रिभुवनीं ॥ध्रु.॥

पाहिलीं पुराणें । धांडोळिलीं दरुषणें ॥२॥

तुका म्हणे ठायीं । जडून ठेलों तुझ्या पायीं ॥३॥

२४५८

ऐसें भाग्य कई लाहाता होईंन । अवघें देखें जन ब्रम्हरूप ॥१॥

मग तया सुखा अंत नाहीं पार । आनंदें सागर हेलावती ॥ध्रु.॥

शांति क्षमा दया मूर्तिमंत अंगीं । परावृत्त संगीं कामादिकां ॥२॥

विवेकासहित वैराग्याचें बळ । धग्धगितोज्ज्वाळ अग्नि जैसा ॥३॥

भक्ती नवविधा भावशुद्ध बरी । अळंकारावरी मुगुटमणि ॥४॥

तुका म्हणे माझी पुरवी वासना । कोण नारायणा तुजविण ॥५॥

२४५९

कासया करावे तपाचे डोंगर । आणीक अपार दुःखरासी॥१॥

कासया फिरावे अनेक ते देश । दावितील आस पुढें लाभ ॥ध्रु.॥

कासया पुजावीं अनेक दैवतें । पोटभरे तेथें लाभ नाहीं ॥२॥

कासया करावे मुक्तीचे सायास । मिळे पंढरीस फुका साटीं ॥३॥

तुका म्हणे करीं कीर्तन पसारा । लाभ येईल घरा पाहिजे तो ॥४॥

२४६०

वैष्णवमुनिविप्रांचा सन्मान । करावा आपण घेऊं नये ॥१॥

प्रभु जाला तरी संसाराचा दास । विहित तयासी यांची सेवा ॥२॥

तुका म्हणे हे आशीर्वादें बळी । जाईल तो छळी नरकायासीं ॥३॥

२४६१

देव वसे चित्तीं । त्याची घडावी संगती ॥१॥

ऐसें आवडतें मना । देवा पुरवावी वासना ॥ध्रु.॥

हरिजनासी भेटी । नहो अंगसंगें तुटी ॥२॥

तुका म्हणे जिणें । भलें संतसंघष्टणें ॥३॥

२४६२

भाग सीण गेला । माझा सकळ विठ्ठला ॥१॥

तुझा म्हणवितों दास । केली उच्छिष्टाची आस ॥ध्रु.॥

राहिली तळमळ । तई पासोनी सकळ ॥२॥

तुका म्हणे धालें । पोट ऐसें कळों आलें ॥३॥

२४६३

रायाचें सेवक । सेवटीचें पीडी रंक ॥१॥

हा तों हिणाव कवणा । कां हो नेणां नारायणा ॥ध्रु.॥

परिसेंसी भेटी । नव्हे लोहोपणा तुटी ॥२॥

तुझें नाम कंठीं । तुक्या काळासवें भेटी ॥३॥

२४६४

सुखरूप ऐसें कोण दुजें सांगा । माझ्या पांडुरंगा सारिकें तें ॥१॥

न लगे हिंडणें मुंडणें ते कांहीं । साधनाची नाहीं आटाआटी ॥ध्रु.॥

चंद्रभागे स्नान विध तो हरिकथा । समाधान चित्ता सर्वकाळ ॥२॥

तुका म्हणे काला वैकुंठीं दुर्लभ । विशेष तो लाभ संतसंग ॥३॥

२४६५

नसतां अधिकार उपदेशासी बळत्कार । तरि ते केले हो चार माकडा आणि गारूडी ॥१॥

धन धान्य राज्य बोल वृथा रंजवणें फोल । नाहीं तेथें ओल बीज वेची मूर्ख तो ॥ध्रु.॥

नये बांधों गांठी पदरा आण ऐसी तुटी । असोन कसोटी शिष्टाचार अनुभव ॥२॥

उपदेसी तुका मेघ वृष्टीनें आइका । संकल्पासी धोका सहज तें उत्तम ॥३॥

२४६६

घालुनियां मापीं । देवभक्त बैसले जपीं ॥१॥

तैसी होते सांडउलंडी । निजनिजांची मुडी ॥ध्रु.॥

अमुपीं उखतें । आपण वोस आपण यातें ॥२॥

देव आतां जाला । उगवे संकोच वहिला ॥३॥

अखंड नेलें वेठी । भार सत्याविण गांठी ॥४॥

आडकिला झोंपा । रिता कळिवरचा खोंपा ॥५॥

गोदातीरीं आड । करिते करविते द्वाड ॥६॥

तुका म्हणे बळें । उपदेशाचें तोंड काळें ॥७॥

२४६७

उंबरांतील कीटका । हें चि ब्रम्हांड ऐसें लेखा ॥१॥

ऐसीं उंबरें किती झाडीं । ऐशीं झाडें किती नवखडीं ॥ध्रु.॥

हें चि ब्रम्हांड आम्हांसी । ऐसीं अगणित अंडें कैसीं ॥२॥

विराटाचे अंगी तैसे । मोजूं जातां अगणित केंश ॥३॥

ऐशा विराटाच्या कोटी । सांटवल्या ज्याच्या पोटीं ॥४॥

तो हा नंदाचा बाळमुकुंद । तान्हा म्हणवी परमानंद ॥५॥

ऐशी अगम्य ईश्वरी लीळा । ब्रम्हानंदीं गम्य तुक्याला ॥६॥

२४६८

ब्रम्हज्ञान तरी एके दिवसीं कळे । तात्काळ हा गळे अभिमान ॥१॥

अभिमान लागे शुकाचिये पाठी । व्यासें उपराटी दृष्टी केली ॥ध्रु.॥

जनकभेटीसी पाठविला तेणें । अभिमान नाणें खोटें केलें ॥२॥

खोटें करूनियां लाविला अभ्यासीं । मेरुशिखरासी शुक गेला ॥३॥

जाऊनियां तेणें साधिली समाधी । तुका म्हणे तधीं होतों आम्ही ॥४॥

२४६९

सहज पावतां भगवंतीं परि हीं विकल्पें परतीं । फुकाची हे चित्तीं वाठवण कां न धरिती ॥१॥

हरि व्यापक सर्वगत हें तंव मुख्यत्वें वेदांत । चिंतनासी चित्त असों द्यावें सावध ॥ध्रु.॥

विरजाहोम या चि नांवें देह नव्हे मी जाणावें । मग कां जी यावें वरी लागे संकल्पा ॥२॥

कामक्रोधे देह मळिण स्वाहाकारीं कैंचें पुण्य । मंत्रीं पूजियेला यज्ञ मनमुंडण नव्हे चि ॥३॥

अनन्यभक्तीचे उपाय ते या विठोबाचे पाय । ध्याइल तो काय जाणे चुकों मारग ॥४॥

आतां सांगे तुका एक तुम्ही चुकों नका । सांडीमांडी धोका शरण रिघतां गोमटें ॥५॥

२४७०

आम्हीं जाणावें तें काईं तुझें वर्म कोणे ठायीं । अंतपार नाहीं ऐसें श्रुति बोलती ॥१॥

होई मज तैसा मज तैसा साना सकुमार रुषीकेशा । पुरवीं माझी आशा भुजा चारी दाखवीं ॥ध्रु.॥

खालता सप्त ही पाताळा वरता स्वर्गाहूनि ढिसाळा । तो मी मस्यक डोळां कैसा पाहों आपला ॥२॥

मज असे हा भरवसा पढीयें वोसी तयां तैसा । पंढरीनिवासा तुका म्हणे गा विठोबा ॥३॥

२४७१

वृक्ष वल्ली आम्हां सोयरीं वनचरें । पक्षी ही सुस्वरें आळविती ॥१॥

येणें सुखें रुचे एकांताचा वास । नाहीं गुण दोष अंगा येत ॥ध्रु.॥

आकाश मंडप पृथुवी आसन । रमे तेथें मन क्रीडा करी ॥२॥

कंथाकुमंडलु देहउपचारा । जाणवितो वारा अवश्वरु ॥३॥

हरिकथा भोजन परवडी विस्तार । करोनि प्रकार सेवूं रुची ॥४॥

तुका म्हणे होय मनासी संवाद । आपुला चि वाद आपणांसी ॥५॥

२४७२

अनंत ब्रम्हांडें । एके रोमीं ऐसें धेंडें ॥१॥

तो या गौळियांचे घरीं । उंबरा चढतां टेंका धरी ॥ध्रु.॥

मारी दैत्य गाडे । ज्यांचे पुराणीं पवाडे ॥२॥

तुका म्हणे कळा । अंगीं जयाच्या सकळा ॥३॥

२४७३

सावधान ऐसें काय तें विचारा । आले हो संसारा सकळ ही ॥१॥

अंतीं समयाचा करणें विचार । वेचती सादर घटिका पळें ॥ध्रु.॥

मंगळ हें नोहे कन्यापुत्रादिक । राहिला लौकिक अंतरपाट ॥२॥

तुका म्हणे देव अंतरला दुरी । डोळिया अंधारी पडलीसे ॥३॥

२४७४

लवण मेळवितां जळें । काय उरलें निराळें ॥१॥

तैसा समरस जालों । तुजमाजी हरपलों ॥ध्रु.॥

अग्निकर्पुराच्या मेळीं । काय उरली काजळी ॥२॥

तुका म्हणे होती । तुझी माझी एक ज्योती ॥३॥

२४७५

सुख नाहीं कोठें आलिया संसारीं । वांया हांवभरी होऊं नका ॥१॥

दुःखबांदवडी आहे हा संसार । सुखाचा विचार नाहीं कोठें ॥ध्रु.॥

चवदा कल्पेंवरी आयुष्य जयाला । परी तो राहिला ताटीखालीं ॥२॥

तुका म्हणे वेगीं जाय सुटोनियां । धरूनि हृदयामाजी हरि ॥३॥

२४७६

तुज करितां होय ऐसें कांहीं नाहीं । डोंगराची राईं रंक राणा ॥१॥

अशुभाचें शुभ करितां तुज कांही । अवघड नाहीं पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

सोळा सहजर नारी ब्रम्हचारी कैसा । निराहारी दुर्वासा नवल नव्हे ॥२॥

पंचभ्रतार द्रौपदी सती । करितां पितृशांती पुण्य धर्मा ॥३॥

दशरथा पातकें ब्रम्हहत्ये ऐसीं । नवल त्याचे कुशीं जन्म तुझा ॥४॥

मुनेश्वरा नाहीं दोष अनुमात्र । भांडवितां सुत्र वध होती ॥५॥

तुका म्हणे माझे दोष ते कायी । सरता तुझा पायीं जालों देवा ॥६॥

पाळणा

२४७७

जननिया बाळका रे घातलें पाळणा । पंचतत्वी जडियेल्या वारतिया चहूं कोणा ।

अखंड जडियेल्या तया ढाळ अंगणा । वैखरी धरूनि हातीं भाव दावी खेळणा ॥१॥

निजीं रे निजीं आतां । म्हणोनि परिये दे माता । खेळतां कष्टलासी बाळा तूं रे नेणतां । निजीं रे निजीं आतां ॥ध्रु.॥

खेळतां बाहेरि रे मुला लोकांच्या सवें । बागुल काळतोंडा नाहीं नेतो तें ठावें ।

खेळतां दुश्चित्ता रे देखोनि तें न्यावें । म्हणोनि सांगें तुज शीघ्र वचन पाळावें॥२॥

संचित मागें तुज शुद्ध होतें सांगाती । तेणें तुज वांचविलें वेरझारिया हातीं ।

आणीक नेली मागें काय जाणों तीं किती । आलासि येथवरि थोरपुण्यें बहुतीं ॥३॥

खेळतां शुक देवा तो रे लागला पाठीं । लपाला वरुषें बारा तिये मातेचे पोटीं ।

रिघतां बाहेरि रे पळे घेऊनि कासोटी । ते चि परी जाली स्वामी भेणें रिघें कपाटीं ॥४॥

खेळतां चक्रवर्ती जनका लागला धाक । पडिला अग्नीमाजी पाव जळत एक ।

भरलासे कांप अंगीं सुख नाठवें दुःख । आप पर तें ही नाहीं देहभाव सकळिक ॥५॥

सिभ्रीया चक्रवर्ती कव पडिली अवचिती । धीट तो न भे तया मास कापिलें हातीं ।

टाकिलें तयावरी खुणें गोविला अंतीं । पावला मायबाप हिरोन घेतला हातीं ॥६॥

बांधलें अजामेळा वेश्यागणीका कैसी । मारिली हाक धाकें कळलें मायबापासी ।

घातली धांव नेटें वेगीं पावला त्यासी । हिरोनि नेलीं दोघें आपणयां तीं पासी ॥७॥

धरूनी आठवू रे बाळा राहें निश्चळ । खेळतां दुश्चिता रे नको जाऊं बरळ।

टोंकताहे तुजलागीं दिवस लेखूनी काळ । मग नेदी आठवूं रे नेत्रीं घालीं पडळ ॥८॥

ऐसी तीं कृपावंतें बाळा मोहिलें चित्त । सुस्वरें कंठ गाय मधुर आणि संगीत ।

तेणें तें चि चित्त राहे होऊनियां निवांत । पावती तुका म्हणे नाहीं विश्वास ते घात ॥९॥

२४७८

उभ्या बाजारांत कथा । हे तों नावडे पंढरिनाथा ॥१॥

अवघें पोटासाटीं ढोंग । तेथें कैंचा पांडुरंग ॥ध्रु.॥

लावी अनुसंधान । कांहीं देईंल म्हणऊन ॥२॥

काय केलें रांडलेंका । तुला राजी नाहीं तुका ॥३॥

२४७९

असोत लोकांचे बोल शिरावरी । माझी मज बरी विठाबाईं ॥१॥

आपंगिलें मज आहे ते कृपाळु । बहुत कनवाळु अंतरींची ॥ध्रु.॥

वेदशास्त्रें जिसी वर्णिती पुराणें । तिचें मी पोसणें लडिवाळ ॥२॥

जिचें नाम कामधेनु कल्पतरू । तिचें मी लेंकरूं तुका म्हणे ॥३॥

२४८०

वाराणसी गया पाहिली द्वारका । परी नये तुका पंढरीच्या ॥१॥

पंढरीसी नाहीं कोणा अभिमान । पायां पडे जन एकमेका ॥२॥

तुका म्हणे जाय एकवेळ पंढरी । तयाचिये घरीं यम न ये ॥३॥

२४८१

सांडुनियां सर्व लौकिकाची लाज । आळवा यदुराज भिक्तभावें ॥१॥

पाहूनियां झाडें वरबडूनि पाला । खाऊनि विठ्ठला आळवावें ॥ध्रु.॥

वेंचूनियां चिंध्या भरूनियां धागा । गुंडाळूनि ढुंगा आळवावें ॥२॥

तुका म्हणे ऐसें मांडिल्या निर्वाण । तया नारायण उपेक्षीना ॥३॥

२४८२

दह्यांचिया अंगीं निघे ताक लोणी । एका मोलें दोन्ही मागों नये ॥१॥

आकाशाचे पोटीं चंद्र तारांगणें । दोहींशी समान पाहों नये ॥ध्रु.॥

पृथ्वीचा पोटीं हिरा गारगोटी । दोहोंसी समसाटी करूं नये ॥२॥

तुका म्हणे तैसे संत आणि जन । दोहींसी समान भजूं नये ॥३॥

२४८३

तेरा दिवस जाले नश्चिक्र करितां । न पवसी अनंता मायबापा ॥१॥

पाषाणांची खोळ घेउनि बैसलासी । काय हृषीकेशी जालें तुज ॥ध्रु.॥

तुजवरी आतां प्राण मी तजीन । हत्या मी घालीन पांडुरंगा ॥२॥

फार विठाबाईं धरिली तुझी आस । करीन जीवा नास पांडुरंगा ॥३॥

तुका म्हणे आतां मांडिलें निर्वाण । प्राण हा सांडीन तुजवरी ॥४॥

२४८४

लोक फार वाखा अमंगळ जाला । त्याचा त्याग केला पांडुरंगा ॥१॥

विषयां वंचलों मीपणा मुकलों । शरण तुज आलों पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

घर दार अवघीं तजिलीं नारायणा । जीवींच्या जीवना पांडुरंगा ॥२॥

तुका म्हणे पडिलों पुंडलिकापाशीं । धांव हृषीकेशी आळिंगीं मज ॥३॥

२४८५

इंद्रियांचीं दिनें । आम्ही केलों नारायणें ॥१॥

म्हणऊनि ऐसें सोसीं । काय सांगों कोणांपाशी ॥ध्रु.॥

नाहीं अंगीं बळ । त्याग करींसा सकळ ॥२॥

तुका म्हणे मोटें । प्रारब्ध होतें खोटें ॥३॥

२४८६

हातीं धरूं जावें । तेणें परतें चि व्हावें ॥१॥

ऐसा कां हो आला वांटा । हीन भाग्याचा करंटा ॥ध्रु.॥

देव ना संसार । दोहीं ठायीं नाहीं थार ॥२॥

तुका म्हणे पीक । भूमि न दे न मिळे भीक ॥३॥

२४८७

मोलें घातलें रडाया । नाहीं असुं आणि माया ॥१॥

तैसा भिक्तवाद काय । रंगबेगडीचा न्याय ॥ध्रु.॥

वेठी धरिल्या दावी भाव । मागें पळायाचा पाव ॥२॥

काजव्याच्या ज्योती । तुका म्हणे न लगे वाती ॥३॥

२४८८

तरि च जन्मा यावें । दास विठ्ठलाचें व्हावें ॥१॥

नाहीं तरि काय थोडीं । श्वानशूकरें बापुडीं ॥ध्रु.॥

ज्याल्याचें तें फळ । अंगीं लागों नेदी मळ ॥२॥

तुका म्हणे भले । ज्याच्या नावें मानवलें ॥३॥

॥ लळतें ९ ॥

२४८९

देव ते संत देव ते संत । निमित्य त्या प्रतिमा ॥१॥

मी तों सांगतसें भावें । असो ठावें सकळां ॥ध्रु.॥

निराकारी ओस दिशा । येथें इच्छा पुरतसे ॥२॥

तुका म्हणे रोकडें केणें । सेवितां येणें पोट धाय ॥३॥

२४९०

न कळे माव मुनि मागे एकी अंतुरी । साठी संवत्सरां जन्म तया उदरीं ॥१॥

कैसा आकळे गे माये चपळ वो । त्रिभुवनव्यापक सकळ वो ॥ध्रु.॥

हनुमंता भेटी गर्व हरिला दोहींचा । गरुडा विटंबना रूपा सत्यभामेच्या ॥२॥

द्रौपदीचा भेद पुरविला समयीं । ॠषि फळवनीं देंठीं लावितां ठायीं ॥३॥

अर्जुनाच्या रथीं कपि स्तंभीं ठेविला । दोहीं पैज तेथें गर्व हरी दादुला ॥४॥

भावभक्ती सत्वगुण जाला दुर्जना । तुका म्हणे सकळां छंदें खेळे आपण ॥५॥

२४९१

उदारा कृपाळा अंगा देवांच्या देवा । तुजसवें पण आतां आमुचा दावा ॥१॥

कैसा जासी सांग आतां मजपासुनी । केलें वाताहात दिले संसारा पाणी ॥ध्रु.॥

अवघीं आवरूनि तुझे लाविलीं पाठीं । आतां त्या विसर सोहंकोहंच्या गोष्टी ॥२॥

तुका म्हणे आतां चरणीं घातली मिठी । पडिली ते पडो तुम्हा आम्हांसी तुटी ॥३॥

२४९२

जाली होती काया । बहु मळीन देवराया ॥१॥

तुमच्या उजळली नामें । चित्त प्रक्षाळिलें प्रेमें ॥ध्रु.॥

अनुतापें झाला झाडा । प्रारब्धाचा केला तोडा ॥२॥

तुका म्हणे देह पायीं । ठेवूनि झालों उतराईं ॥३॥

२४९३

आजि आनंदु रे एकी परमानंदु रे । जया श्रुति नेति नेति म्हणती गोविंदु रे ॥१॥

विठोबाचीं वेडीं आम्हां आनंदु सदा । गाऊं नाचों वाऊं टाळी रंजवूं गोविंदा ॥ध्रु.॥

सदा सन सांत आम्हां नित्य दिवाळी । आनंदें निर्भर आमचा कैवारी बळी ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं जन्ममरणांचा धाक । संत सनकादिक तें आमचें कवतुक ॥३॥

२४९४

प्राणियां एक बीजमंत्र उच्चारीं । प्रतिदिनीं रामकृष्ण म्हण कां मुरारि ॥१॥

हें चि साधन रे तुज सर्व सिद्धीचे । नाम उच्चारीं पां गोपाळाचें वाचे ॥ध्रु.॥

उपास पारणें न लगे वनसेवन । न लगे धूम्रपान पंचाअग्नतापन ॥२॥

फुकाचें सुखाचें कांहीं न वेचें भांडार । कोटी यज्ञां परिस तुका म्हणे हें सार ॥३॥

२४९५

विठ्ठल कीर्तनाचे अंतीं । जय जय हरी जे म्हणती ॥१॥

तें चि सुकृताचें फळ । वाचा रामनामें निखळ ॥ध्रु.॥

बैसोनि हरिकथेसी । होय सावध चित्तासी ॥२॥

तुका म्हणे त्याचा जन्म । सुफळ जाला भवक्रम ॥३॥

२४९६

न चलवे पंथ वेच नसतां पालवीं । शरीर विटंबिलें वाटे भीक मागावी ॥१॥

न करीं रे तैसें आपआपणां । नित्य राम राम तुम्ही सकळ म्हणा ॥ध्रु.॥

राम म्हणवितां रांडा पोरें निरविशी । पडसी यमा हांतीं जाचविती चौर्‍याशी ॥२॥

मुखीं नाहीं राम तो ही आत्महत्यारा । तुका म्हणे लाज नाहीं तया गंव्हारा ॥३॥

२४९७

थडियेसी निघतां पाषाणांच्या सांगडी । बुडतां मध्यभागीं तेथें कोण घाली उडी ॥१॥

न करी रे तैसें आपआपणा । पतंग जाय वांयां जीवें ज्योती घालूनियां ॥ध्रु.॥

सावधपणें सोमवल वाटी भरोनियां प्याला । मरणा अंतीं वैद्य बोलावितो गहिला ॥२॥

तुकाम्हणे करीं ठायींचा चि विचार । जंवें नाहीं पातला यमाचा किंकर ॥३॥

२४९८

द्या जी माझा विचारोनियां विभाग । न खंडे हा लाग आहाचपणें ॥१॥

किती नेणों तुम्हां साहाते कटकट । आम्ही च वाईट निवडलों ते ॥ध्रु.॥

करवितां कल्हें जिवाचियेसाटीं । हे तुम्हां वोखटीं ढाळ देवा ॥२॥

तुका म्हणे धीर कारण आपुला । तुम्हीं तों विठ्ठला मायातीत ॥३॥

२४९९

आमुचे ठाउके तुम्हां गर्भवास । बळिवंत दोष केले भोग ॥१॥

काय हा सांगावा नसतां नवलावो । मैंदपणें भाव भुलवणेचा ॥ध्रु.॥

एका पळवूनि एका पाठी लावा । कवतुक देवा पाहावया ॥२॥

तुका म्हणे ज्याणें असें चेतविलें । त्याच्यानें उगळें कैसें नव्हे ॥३॥

२५००

निदन्नयासी तुम्ही करितां दंडण । तुमचें गार्‍हाणें कोठें द्यावें ॥१॥

भाकितों करुणा ऐकती कान । उगलें चि मौन्य धरिलें ऐसें ॥ध्रु.॥

दीनपणें पाहें पाय भिडावोनि । मंजुळा वचनीं विनवीतसें ॥२॥

तुका म्हणे गांठी मनाची उकला । काय जी विठ्ठला पाहातसां ॥३॥

तुकाराम गाथा – अभंग संग्रह २५०१ ते ३०००

२५०१

नसतों किविलवाणें । कांहीं तुमच्या कृपादानें ॥१॥

हे चि तयाची ओळखी । धालें टवटवित मुखीं ॥ध्रु.॥

वांयां जात नाहीं । वचन प्रीतीचें तें कांहीं ॥२॥

तुका म्हणे देवा । सत्य येतें अनुभवा ॥३॥

२५०२

जालों तंव साचें । दास राहवणें काचें ॥१॥

हें कां मळितें उचित । तुम्ही नेणा कृपावंत ॥ध्रु.||

सिंहाचें ते पिलें । जाय घेऊनियां कोल्हें ॥२॥

तुका म्हणे नास । आम्हां म्हणविलियां दास ॥३॥

२५०३

देवाच्या उद्देशें जेथें जेथें भाव । तो तो वसे ठाव विश्वंभरें ॥१॥

लोभाचे संकल्प पळालियावरी । कैंची तेथें उरी पापपुण्या ॥ध्रु.॥

शुद्ध भक्ती मन जालिया निर्मळ । कुश्चळी विटाळ वज्रलेप ॥२॥

तुका म्हणे ज्याचें तयासी च कळे । प्रांत येतो फळें कळों मग ॥३॥

२५०४

कडसणी धरितां अडचणीचा ठाव । म्हणऊनि जीव त्रासलासे ॥१॥

लौकिकाबाहेरि राहिलों निराळा । तुजविण वेगळा नाहीं तुजा ॥ध्रु.॥

संकोचानें नाहीं होत धणीवरी । उरवूनि उरी काय काज ॥२॥

तुका म्हणे केलें इच्छे चि सारिखें । नाहींसें पारिखें येथें कोणी ॥३॥

२५०५

हें चि जतन करा दान । धरुनी चरण राहिलों तो॥१॥

आणीक कांहीं न घलीं भार । बहुत फार सांकडें ॥ध्रु.॥

घ्यावी माझ्या हातें सेवा । हे चि देवा विनवणी ॥२॥

तुका तुमचा म्हणवी दास । तेणें आस पुरवावी ॥३॥

२५०६

आपल्या च स्फुंदे । जेथें तेथें घेती छंदें ॥१॥

पडिला सत्याचा दुष्काळ । बहु फार जाली घोळ ॥ध्रु.॥

विश्वासाचे माठ । त्याचे कपाळीं तें नाट ॥२॥

तुका म्हणे घाणा । मूढा तीर्थी प्रदिक्षणा ॥३॥

२५०७

उद्वेगाची धांव बैसली आसनीं । पडिलें नारायणीं मोटळें हें ॥१॥

सकळ निश्चिंती जाली हा भरवसा । नाहीं गर्भवासा येणें ऐसा ॥ध्रु.॥

आपुलिया नांवें नाहीं आम्हां जिणें । अभिमान तेणें नेला देवें ॥२॥

तुका म्हणे चेळें एकाचिया सत्ता । आपुलें मिरवितां पणें ऐसें ॥३॥

२५०८

बहुतां पुरे ऐसा वाण । आलें धन घरासी ॥१॥

घ्या रे फुका मोलेंविण । नारायण न भुला ॥ध्रु.॥

ऐका निवळल्या मनें । बरवें कानें सादर ॥२॥

तुका म्हणे करूनि अंतीं । निश्चिंती हे ठेवावी ॥३॥

२५०९

माझी मज जाती आवरली देवा । नव्हतां या गोवा इंद्रियांचा ॥१॥

कासया मी तुझा म्हणवितों दास । असतों उदास सर्व भावें ॥ध्रु.॥

भयाचिया भेणें धरियेली कास । न पुरतां आस काय थोरी ॥२॥

तुका म्हणे आपआपुलीं जतन । कैचें थोरपण मग तुम्हां ॥३॥

२५१०

विनवितों तरी आणितोसि परी । याचकानें थोरी दातयाची ॥१॥

आमुचे ही कांहीं असों द्या प्रकार । एकल्यानें थोर कैचे तुम्ही ॥ध्रु.॥

नेघावी जी कांहीं बहु साल सेवा । गौरव तें देवा यत्न कीजे ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं आमुची मिरासी । असावेंसें ऐसीं दुर्बळें चि ॥३॥

२५११

एका ऐसें एक होतें कोणां काळें । समर्थाच्या बळें काय नव्हे ॥१॥

घालूनि बैसलों मिरासीस पाया । जिंकों देवराया संदेह नाहीं ॥ध्रु.॥

केला तो न संडीं आतां कइवाड । वारीन हे आड कामक्रोध ॥२॥

तुका म्हणे जाळीं अळसाची धाडी । नव्हती आली जोडी कळों साच ॥३॥

२५१२

जाले समाधान । तुमचे धरिले चरण ॥१॥

आतां उठावेंसें मना । येत नाहीं नारायणा ॥ध्रु.॥

सुरवाडिकपणें । येथें सांपडलें केणें ॥२॥

तुका म्हणे भाग । गेला निवारला लाग ॥३॥

२५१३

मुखाकडे वास । पाहें करूनियां आस ॥१॥

आतां होईल ते शिरीं । मनोगत आज्ञा धरीं ॥ध्रु.॥

तुम्हीं अंगीकार । केला पाहिजे हें सार ॥२॥

तुका म्हणे दारीं । उभें याचक मीं हरी ॥३॥

२५१४

नाहीं माथां भार । तुम्ही घेत हा विचार ॥१॥

जाणोनियां ऐसें केलें । दुरिल अंगेसी लाविलें ॥ध्रु.॥

आतां बोलावें आवडी । नाम घ्यावें घडी घडी ॥२॥

तुका म्हणे दुरी । देवा खोटी ऐसी उरी ॥३॥

२५१५

माझें जड भारी । आतां अवघें तुम्हांवरी ॥१॥

जालों अंकित अंकिला । तुमच्या मुकलों मागिला ॥ध्रु.॥

करितों जें काम। माझी सेवा तुझें नाम ॥२॥

तुका पायां लागे । कांहीं नेदी ना न मगे ॥३॥

२५१६

तुम्ही आम्ही भले आतां । जालों चिंता काशाची॥१॥

आपुलाले आलों स्थळीं । मौन कळी वाढेना ॥ध्रु.॥

सहज जें मनीं होतें । तें उचितें घडलें ॥२॥

तुका म्हणे नसतें अंगा । येत संगा सारिखें ॥३॥

२५१७

चित्ता ऐसी नको देऊं आठवण । जेणें देवाचे चरण अंतरे तें ॥१॥

आलिया वचनें रामनामध्वनि । ऐकावीं कानीं ऐसीं गोडें ॥ध्रु.॥

मत्सराचा ठाव शरीरीं नसावा । लाभेंविण जीवा दुःख देतो ॥२॥

तुका म्हणे राहे अंतर शीतळ । शांतीचें तें बळ क्षमा अंगीं ॥३॥

२५१८

कोण पुण्य कोणा गांठी । ज्यासी ऐसियांची भेटी ॥१॥

जिहीं हरी धरिला मनीं । दिलें संवसारा पाणी ॥ध्रु.॥

कोण हा भाग्याचा । ऐसियांसी बोले वाचा ॥२॥

तुका म्हणे त्यांचे भेटी। होय संसारासी तुटी ॥३॥

२५१९

तरि च हा जीव संसारीं उदास । धरिला विश्वास तुम्हां सोईं ॥१॥

एके जातीविण नाहीं कळवळा । ओढली गोपाळा सूत्रदोरी ॥ध्रु.॥

फुटतसे प्राण क्षणांच्या विसरें । हें तों परस्परें सारिखें चि ॥२॥

तुका म्हणे चित्तीं राखिला अनुभव । तेणें हा संदेह निवारला ॥३॥

२५२०

किती विवंचना करीतसें जीवीं । मन धांवडवी दाही दिशा ॥१॥

कोणा एका भावें तुम्ही अंगीकार । करावा विचार या च साटीं ॥ध्रु.॥

इतर ते आतां लाभ तुच्छ जाले । अनुभवा आले गुणागुण ॥२॥

तुका म्हणे लागो अखंड समाधि । जावें प्रेमबोधीं बुडोनियां ॥३॥

२५२१

दिक चि या नाहीं संसारसंबंधा । तुटेना या बाधा भवरोगाची ॥१॥

तांतडींत करीं म्हणऊनि तांतडी । साधिली ते घडी सोनियाची ॥ध्रु.॥

संकल्पाच्या बीजें इंद्रियांची चाली । प्रारब्ध तें घाली गर्भवासीं ॥२॥

तुका म्हणे बीजें जाळुनी सकळ । करावा गोपाळ आपुला तो ॥३॥

२५२२

आतां होइन धरणेकरी । भीतरीच कोंडीन ॥१॥

नाही केली जीवेंसाटी । तों कां गोष्टी रुचे तें ॥ध्रु.॥

आधी निर्धार तो सार । मग भार सोसीन ॥२॥

तुका म्हणे खाऊं जेवूं । नेदूं होऊं वेगळा ॥३॥

२५२३

होइल तरि पुसापुसी । उत्तर त्यासी योजावें ॥१॥

तोंवरि मी पुढें कांहीं । आपुलें नाहीं घालीत ॥ध्रु.॥

जाणेनियां अंतर देव । जेव्हां भेव फेडील ॥२॥

तुका म्हणे धरिला हातीं । करील खंतीवेगळें ॥३॥

२५२४

हा तों नव्हे कांहीं निराशेचा ठाव । भलें पोटीं वाव राखिलिया ॥१॥

विश्वंभरें विश्व सामाविलें पोटी । तेथें चि सेवटीं आम्ही असों ॥ध्रु.॥

नेणतां चिंतन करितों अंतरीं । तेथें अभ्यंतरीं उमटेल ॥२॥

तुका म्हणे माझा स्वामी अबोलणा । पुरवूं खुणे खुणा जाणतसों ॥३॥

२५२५

निष्ठ तो दिसे निराकारपणें । कोंवळा सगुणें प्रतिपाळी ॥१॥

केला च करावा केला कइवाड । होईल तें गोड न परेते ॥ध्रु.॥

मथिलिया लागे नवनीत हातां । नासे वितळितां आहाच तें ॥२॥

तुका म्हणे आतां मनाशीं विचार । करावा तो सार एकचित्त ॥३॥

२५२६

बहु देवा बरें जालें । नसतें गेलें सोंवळें ॥१॥

धोवटाशीं पडिली गांठी । जगजेठीप्रसादें ॥ध्रु.॥

गादल्याचा जाला जाडा । गेली पीडा विकल्प ॥२॥

तुका म्हणे वरावरी । निर्मळ करी निर्मळा ॥३॥

२५२७

स्वामित्वाचीं वर्मे असोनि जवळी । वाहों जावें मोळी गुणांसवें ॥१॥

काबाडापासूनि सोडवा दातारा । कांहीं नका भारा पात्र करूं ॥ध्रु.॥

धनवंत्याचिये अंगीं सत्ताबळ । व्याधि तो सकळ तोडावया ॥२॥

तुका म्हणे आलें मोड्यासी कोंपट । सांडव्याची वाट विसरावी ॥३॥

२५२८

ॠणाच्या परिहारा जालों वोळगणा । द्यावी नारायणा वासलाती ॥१॥

जालों उतराईं शरीरसंकल्पें । चुकों द्यावीं पापें सकळ ही ॥ध्रु.॥

आजिवरि होतों धरूनि जिवासी । व्याजें कासाविसी बहु केलें ॥२॥

तुका म्हणे मना आणिला म्यां भाव । तुमचा तेथें ठाव आहे देवा ॥३॥

२५२९

येणें पांगें पायांपाशीं । निश्चयेंसी राहेन ॥१॥

सांगितली करीन सेवा । सकळ देवा दास्यत्व ॥ध्रु.॥

बंधनाची तुटली बेडी । हे चि जोडी मग आम्हां ॥२॥

तुका म्हणे नव्हें क्षण । पायांविण वेगळा ॥३॥

२५३०

आपुल्या आपण उगवा लिगाड । काय माझें जड करुन घ्याल ॥१॥

उधारासी काय उधाराचें काम । वाढवूं चि श्रम नये देवा ॥ध्रु.॥

करा आतां मजसाटीं वाड पोट । ठाव नाहीं तंटे जालें लोकीं ॥२॥

तुका म्हणे बाकी झडलियावरी । न पडें वेव्हारीं संचिताचे ॥३॥

२५३१

सर्व संगीं विट आला । तूं एकला आवडसी ॥१॥

दिली आतां पायीं मिठी । जगजेठी न सोडीं ॥ध्रु.॥

बहु जालों क्षीदक्षीण । येणें सीण तो नासे ॥२॥

तुका म्हणे गंगवास । बहु त्या आस स्थळाची ॥३॥

२५३२

शीतळ तें शीतळाहुनी । पायवणी चरणींचें ॥१॥

सेवन हे शिरसा धरीं । अंतरीं हीं वरदळा ॥ध्रु.॥

अवघें चि नासी पाप । तीर्थ बाप माझ्याचें ॥२॥

बैसोनियां तुका तळीं । त्या कल्लोळीं डौरला ॥३॥

२५३३

गोदे कांठीं होता आड । करूनि कोड कवतुकें ॥१॥

देखण्यांनीं एक केलें । आइत्या नेलें जिवनापें ॥ध्रु.॥

राखोनियां ठाव । अल्प जीव लावूनि ॥२॥

तुका म्हणे फिटे धनी । हे सज्जनीं विश्रांति ॥३॥

२५३४

न पाहें माघारें आतां परतोनि । संसारापासूनि विटला जीव ॥१॥

सामोरें येऊनि कवळीं दातारा । काळाचा हाकारा न साहावे ॥ध्रु.॥

सावधान चित्त होईल आधारें । खेळतां ही बरें वाटईल ॥२॥

तुका म्हणे कंठ दाटला या सोसें । न पवे कैसें जवळी हें ॥३॥

२५३५

मथनीचें नवनीत । सर्व हितकारक ॥१॥

दंडवत दंडा परी । मागें उरी नुरावी ॥ध्रु.॥

वचनाचा तो पसरु काईं । तांतडी डोईंपाशींच ॥२॥

तुका म्हणे जगजेठी । लावीं कंठीं उचलूनि ॥३॥

२५३६

अवचिता चि हातीं ठेवा । दिला सेवा न करितां ॥१॥

भाग्य फळलें जाली भेटी । नेघें तुटी यावरी ॥ध्रु.॥

दैन्य गेलें हरली चिंता । सदैव आतां यावरी ॥२॥

तुका म्हणे वांटा जाला । बोलों बोली देवासीं ॥३॥

२५३७

समर्थाची धरिली कास । आतां नाश काशाचा ॥१॥

धांव पावें करीन लाहो । तुमच्या आहो विठ्ठला ॥ध्रु.॥

न लगे मज पाहाणें दिशा । हाकेसरिसा ओढसी ॥२॥

तुका म्हणे नव्हे धीर । तुम्हां स्थिर दयेनें ॥३॥

२५३८

करूं तैसें पाठांतर । करुणाकर भाषण ॥१॥

जिहीं केला मूर्तिमंत । ऐसे संतपा साद ॥ध्रु.॥

सोज्ज्वळ केल्या वाटा । आइत्या नीटा मागीलां ॥२॥

तुका म्हणे घेऊं धांवा । करूं हांवा ते जोडी ॥३॥

२५३९

अचळ न चळे ऐसें जालें मन । धरूनि निज खुण राहिलोंसें ॥१॥

आवडी बैसली गुणांची अंतरीं । करूं धणीवरी सेवन तें ॥धृ.॥

एकविध भाव नव्हे अभावना । आणिकिया गुणां न मळिवे ॥२॥

तुका म्हणे माझे पडिलें आहारीं । ध्यान विटेवरी ठाकले तें ॥३॥

२५४०

काय तुझी थोरी वणूप मी पामर । होसी दयाकर कृपासिंधु ॥१॥

तुज ऐसी दया नाहीं आणिकासी । ऐसें हृषीकेशी नवल एक ॥धृ.॥

कुरुक्षेत्रभूमीवरी पक्षी व्याले । तृणामाजी केलें कोठें त्यांनीं ॥२॥

अकस्मात तेथें रणखांब रोविला । युद्धाचा नेमिला ठाव तेथें ॥३॥

कौरव पांडव दळभार दोन्ही । झुंजावया रणीं आले तेथें ॥४॥

तये काळीं तुज पक्षी आठविती । पाव बा श्रीपती म्हणोनियां ॥५॥

हस्ती घोडे रथ येथें धांवतील । पाषाण होतील शतचूर्ण ॥६॥

ऐसिये आकांतीं वांचों कैसे परी । धांव बा श्रीहरी लवलाहें ॥७॥

टाकोनियां पिलीं कैसें जावें आतां । पावें जगन्नाथा लवलाहीं ॥८॥

आली तिये काळीं कृपा तुझ्या चित्ता । अनाथांच्या नाथा नारायणा ॥९॥

एका गजाचिया कंठीं घंटा होती । पाडिली अवचिती तयांवरी ॥१०॥

अठरा दिवस तेथे द्वंदजुंज जालें । वारा ऊन लागलें नाहीं तयां ॥११॥

जुंज जाल्यावरी दाविलें अर्जुना । तुम्हीं नारायणा पिक्षयांसी ॥१२॥

पाहें आपुलिया दासां म्यां रिक्षलें । रणीं वांचविलें कैशा परी ॥१३॥

ऐसी तुज माया आपुल्या भक्तांची । माउली आमुची तुका म्हणे ॥१४॥

२५४१

वैष्णवां संगती सुख वाटे जीवा । आणीक मी देवा कांहीं नेणें ॥१॥

गायें नाचें उडें आपुलिया छंदें । मनाच्या आनंदें आवडीनें ॥धृ.॥

लाज भय शंका दुराविला मान । न कळे साधन यापरतें ॥२॥

तुका म्हणे आतां आपुल्या सायासें । आम्हां जगदेशें सांभाळावें ॥३॥

२५४२

शरण शरण वाणी । शरण त्रिवाचा विनवणी ॥१॥

स्तुती न पुरे हे वाचा । सत्य दास मी दासांचा ॥धृ.॥

देह सांभाळून । पायांवरी लोटांगण ॥२॥

विनवी संता तुका दीन । नव्हे गोरवें उत्तीर्ण ॥३॥

२५४३

लेंकरा लेववी माता अळंकार । नाहीं अंतपार आवडीसी ॥१॥

कृपेचें पोसणें तुमचें मी दीन । आजि संतजन मायबाप ॥ध्रु.॥

आरुषा उत्तरीं संतोषे माउली । कवळूनि घाली हृदयात ॥२॥

पोटा आलें त्याचे नेणे गुणदोष । कल्याण चि असे असावें हें ॥३॥

मनाची ते चाली मोहाचिये सोईं । ओघें गंगा काईं परतों जाणे ॥४॥

तुका म्हणे कोठें उदार मेघां शिक्त । माझी तृषा किती चातकाची ॥५॥

२५४४

युक्त तंव जाल्या कुंटित सकळा । उरली हे कळा जीवनाची ॥१॥

संतचरणीं भावें ठेविलें मस्तक । जोडोनि हस्तक राहिलोंसें ॥ध्रु.॥

जाणपणें नेणें कांहीं चि प्रकार । साक्षी तें अंतर अंतरासी ॥२॥

तुका म्हणे तुम्ही केलें अभयदान । जेणें समाधान राहिलेंसे ॥३॥

२५४५

हा गे आलों कोणी म्हणे बुडतिया । तेणें किती तया बळ चढे ॥१॥

तुम्ही तंव भार घेतला सकळ । आश्वासिलों बाळ अभयकरें ॥ध्रु.॥

भुकेलियां आस दावितां निर्धार । किती होय धीर समाधान ॥२॥

तुका म्हणे दिली चिंतामणीसाटीं । उचित कांचवटी दंडवत ॥३॥

२५४६

कैसा तीं देखिला होसील गोपाळीं । पुण्यवंतीं डोळीं नारायणा ॥१॥

तेणें लोभें जीव जालासे बराडी । आम्ही ऐशी जोडी कई लाभों ॥ध्रु.॥

असेल तें कैसें दर्शनाचें सुख । अनुभवें श्रीमुख अनुभवितां ॥२॥

तुका म्हणे वाटे देसी आलिंगन । अवस्था ते क्षणाक्षणां होते ॥३॥

२५४७

कासया या लोभें केलें आर्तभूत । सांगा माझें चित्त नारायणा ॥१॥

चातकाचे परी एक चि निर्धार । लक्षभेदीतीर फिरों नेणे ॥ध्रु.॥

सांवळें रूपडें चतुर्भुज मूर्ति । कृष्णनाम चित्तीं संकल्प हा ॥२॥

तुका म्हणे करीं आवडीसी ठाव । नको माझा भाव भंगों देऊं ॥३॥

२५४८

काय माझा पण होईंल लटिका । ब्रिदावळी लोकां दाविली ते ॥१॥

खरी करूनियां देई माझी आळी । येऊनि कृवाळी पांडुरंगे ॥ध्रु.॥

आणीक म्यां कोणा म्हणवावें हातीं । नये काकुलती दुजियासी ॥२॥

तुका म्हणे मज येथें चि ओळखी । होईंन तो सुखी पायांनीं च ॥३॥

२५४९

तुम्हां आम्हां जंव जालिया समान । तेथें कोणां कोण सनमानी ॥१॥

उरी तों राहिली गोमटें गौरव । ओढे माझा जीव पायांपाशीं ॥ध्रु.॥

नेणपणें आम्ही आळवूं वोरसें । बोलवितों रसें शब्दरत्नें ॥२॥

तुका म्हणे लळे पाळीं वो विठ्ठले । कां हे उरविले भेदाभेद ॥३॥

२५५०

नको माझे मानूं आहाच ते शब्द । कळवळ्याचा वाद करीतसें ॥१॥

कासयानें बळ करूं पायांपाशीं । भाकावी ते दासीं करुणा आम्हीं ॥ध्रु.॥

काय मज चाड असे या लौकिकें । परी असे निकें अनुभवाचें ॥२॥

लांचावल्यासाटीं वचनाची आळी । टकळ्यानें घोळी जवळी मन ॥३॥

वाटतसे आस पुरविसी ऐसें । तरि अंगीं पिसें लावियेले ॥४॥

तुका म्हणे माझी येथें चि आवडी । श्रीमुखाची जोडी इच्छीतसें ॥५||

२५५१

म्हणऊनी लवलाहें । पाय आहें चिंतीत ॥१॥

पाठिलागा येतो काळ । तूं कृपाळू माउली ॥ध्रु.॥

बहु उसंतीत आलों । तया भ्यालों स्थळासी ॥२॥

तुका म्हणे तूं जननी । ये निर्वाणीं विठ्ठलें॥३॥

२५५२

जेणें वाढे अपकीर्ति । सर्वार्थी तें वर्जावें ॥१॥

सत्य रुचे भलेपण । वचन तें जगासी ॥ध्रु.॥

होइजेतें शूर त्यागें । वाउगें तें सारावें ॥२॥

तुका म्हणे खोटें वर्म । निंद्यकर्म काळिमा ॥३॥

२५५३

याची सवे लागली जीवा । गोडी हेवा संगाचा ॥१॥

परतें न सरवे दुरी । क्षण हरीपासूनि ॥ध्रु.॥

जालें तरी काय तंट । आतां चट न संटे ॥२॥

तुका म्हणे चक्रचाळे । वेळ बळें लाविलें ॥३॥

२५५४

याचा तंव हा चि मोळा । देखिला डोळा उदंड ॥१॥

नेदी मग फिरों मागें । अंगा अंगें संचरे ॥ध्रु.॥

कां गा याची नेणां खोडी । जीभा जोडी करितसां ॥२॥

पांघरे तें बहु काळें । घोंगडें ही ठायींचें ॥३॥

अंगीं वसे चि ना लाज । न म्हणे भाज कोणाची ॥४॥

सर्वसाक्षी अबोल्यानें । दुश्चित कोणें नसावें ॥५॥

तुका म्हणे धरिला हातीं । मग निश्चिंतीं हरीनें ॥६॥

२५५५

प्रसद्धि हा असे जगा । अवघ्या रंगारंगाचा ॥१॥

तरी वाटा न वजे कोणी । नारायणीं घरबुडी ॥ध्रु.॥

बहुतां ऐसें केलें मागें । लाग लागें लागेना ॥२॥

हो कां नर अथवा नारी । लाहान थोरीं आदर ॥३॥

जालें वेगळें लोकीं पुरे । मग नुरे समूळ ॥४॥

कळेना तो आहे कैसा । कोणी दिशा बहु थोडा ॥५॥

तुका म्हणे दुसर्   या भावें । छायें नावें न देखवे ॥६॥

२५५६

न संडावा आतां ऐसें वाटे ठाव । भयाशी उपाव रक्षणाचा ॥१॥

म्हणऊनि मनें वळियेलें मन । कारियेकारण चाड नाहीं ॥ध्रु.॥

नाना वीचि उपाधि करूनियां मूळ । राखतां विटाळ तें चि व्हावें ॥२॥

तुका म्हणे येथें न वेचे वचन । निजीं निजखूण सांपडली ॥३॥

२५५७

सत्तेचें भोजन समयीं आतुडे । सेवन ही घडे रुचिनेसी ॥१॥

वर्में श्रम नेला जालें एकमय । हृदयस्थीं सोय संग जाला ॥ध्रु.॥

कोथळीस जमा पडिलें संचित । मापल्याचा वित्त नेम जाला ॥२॥

तुका म्हणे धणी ऐसा जालों आतां । करीन ते सत्ता माझी आहे ॥३॥

२५५८

देईंल तें उणें नाहीं । याचे कांहीं पदरीं ॥१॥

पाहिजे तें संचित आतां । येथें सत्ता करावया ॥ध्रु.॥

गुणां ऐसा भरणा भरी। जो जें चारी तें लाभे ॥२॥

तुका म्हणे देवीं देव । फळे भव आपुला ॥३॥

२५५९

तेव्हां होतों भोगाधीन । तुम्हां भिन्न पासूनि ॥१॥

आतां बोलों नये ऐसें । आनारिसें वेगळें ॥ध्रु.॥

सन्मुख जालों स्वामीकडे । भव औठडे निराळे ॥२॥

चिंतिलें तें चिंतामणी । फिटे धणी तों द्यावें ॥३॥

सहज स्थित आहे अंगीं । प्रसंगीं ते वंचेना ॥४॥

तुमची देवा धरिली कास । केला नास प्रपंचा ॥५॥

तुका म्हणे जाणोनि वर्म । कर्माकर्मे ठेविलीं ॥६॥

२५६०

केला कैवाड संतांच्या आधारें । अनुभवें खरें कळों आलें ॥१॥

काय जीवित्वाची धरुनियां आशा । व्हावें गर्भवासा पात्र भेणें ॥ध्रु.॥

अबाळीनें जावें निचिंतिया ठायां । रांडा रोटा वांयां करूं नये ॥२॥

तुका म्हणे बळी देतां तें निधान । भिकेसाटीं कोण राज्य देतो ॥३॥

२५६१

संगतीनें होतो पंगतीचा लाभ । अशोभीं अनुभव असिजेतें ॥१॥

जैसीं तैसीं असों पुढिलांचे सोईं । धरिती हातीं पायीं आचारिये ॥ध्रु.॥

उपकारी नाहीं देखत आपदा । पुढिलांची सदा दया चित्तीं ॥२॥

तुका म्हणे तरीं सज्जनाची कीतिऩ । पुरवावी आर्ति निर्बळांची ॥३॥

२५६२

करितां विचार सांपडलें वर्म । समूळ निश्रम परिहाराचें ॥१॥

मज घेऊनियां आपणांसी द्यावें । साटी जीवें जीवें नारायणा ॥ध्रु.॥

उरी नाहीं मग पडदा कां आला । स्वमुखें चि भला करितां वाद ॥२॥

तुका म्हणे माझें खरें देणें घेणें । तुम्ही साक्षी जाणें अंतरींचें ॥३॥

२५६३

कुळींची हे कुळदेवी । केली ठावी संतांनीं ॥१॥

बरवें जालें शरण गेलों । उगविलों संकटीं ॥ध्रु.॥

आणिला रूपा ही बळें । करूनि खळें हरिदासीं ॥२॥

तुका म्हणे समागमें । नाचों प्रेमें लागलों ॥३॥

२५६४

आतां देह अवसान । हें जतन तोंवरी ॥१॥

गाऊं नाचों गदारोळें । जिंकों बळें संसार ॥ध्रु.॥

या चि जीऊं अभिमानें । सेवाधनें बळकट ॥२॥

तुका म्हणे न सरें मागें । होईंन लागें आगळा ॥३॥

२५६५

ज्याने आड यावें कांहीं । त्याचें नाहीं बळ आतां ॥१॥

मन येथें साह्य जालें । हरिच्या धालें गुणवादीं ॥ध्रु.॥

चुकुर तो गेला काळ । जालें बळ संगाचें ॥२॥

तुका म्हणे धरूं सत्ता । होईल आतां करूं तें ॥३॥

२५६६

देवासी तो पुरे एकभाव गांठी । तो चि त्याचे मिठी देइल पायीं ॥१॥

पाहोनि राहीन कवतुक निराळा । मी मज वेगळा होऊनियां ॥ध्रु.॥

कांहीं नेघें शिरीं निमित्याचा भार । न लगे उत्तर वेचावें चि ॥२॥

तुका म्हणे जीवें पडिलिया गांठी । मग नाहीं मिठी सुटों येत ॥३॥

२५६७

लौकिकासाटीं या पसार् याचा गोवा । कांहीं नाहीं देवा लागों येत ॥१॥

ठेवावा माथा तो नुचलावा पायीं । ठांयींचिये ठांयीं हालों नये ॥ध्रु.॥

डव्हळिल्या मनें वितळिलें रूप । नांवऐसें पाप उपाधीचें ॥२॥

तुका म्हणे देव प्रीतीनें कवळी । ठेवील जवळी उठवूनि ॥३॥

२५६८

नाहीं होत भार घातल्या उदास । पुरवावी आस सकळ ही ॥१॥

ऐसा नाहीं मज एकाचा अनुभव । धरिला तो भाव उद्धरलें ॥ध्रु.॥

उतावीळ असे शरणागतकाजें । धांव केशीराजे आइकतां ॥२॥

तुका म्हणे हित चिंतन भरवंसा । नेदी गर्भवासा येऊं देवा ॥३॥

२५६९

उपजों मरों हे तों आमुची मिरासी । हें तूं निवारिसी तरी थोर ॥१॥

उभा राहीं करीं खरा खोटा वाद । आम्ही जालों निंद लंडीपणें ॥ध्रु.॥

उभयतां आहे करणें समान । तुम्हां ऐसा म्हणें मी ही देवा ॥२॥

तुका म्हणे हातीं सांपडलें वर्म । अवघाची भ्रम फेडिन आतां ॥३॥

२५७०

मेलियांच्या रांडा इच्छिती लेकरूं । लाज नाहीं धरूं प्रीती कैशी ॥१॥

मागिलां पुढिलां एकी सरोबरी । काळाची पेटारी खांदा वाहे ॥ध्रु.॥

आन दिसे परी मरणें चि खरें । सांपळा उंदिरें सामाविलीं ॥२॥

तुका म्हणे जाली मनाची परती । निवळली ज्योती दिसों आली ॥३॥

२५७१

निष्ठ मी जालों अतिवादागुणें । हें कां नारायणें नेणिजेल ॥१॥

सांडियेली तुम्ही गोत परिसोय । फोडविली डोय कर्मा हातीं ॥धृ.॥

सांपडूनि संदी केली जीवेंसाटीं । घ्यावयासि तुटी कारण हें ॥२॥

तुका म्हणे तुज काय म्हणों उणें । नाहीं अभिमानें चाड देवा ॥३॥

२५७२

माझें माझ्या हाता आलें । आतां भलें सकळ ॥१॥

काशासाटीं विषम थारा । तो अंतरा विटाळ ॥धृ.॥

जालीं तया दुःखें तुटी । मागिल पोटीं नसावें ॥२॥

तुका म्हणे शुद्धकुळ । तेथें मळ काशाचा ॥३॥

२५७३

समर्थपणें हे करा संपादणी । नसतें चि मनीं धरिल्याची ॥१॥

दुसर्याचें येथें नाहीं चालों येत । तरि मी निवांत पाय पाहें ॥धृ.॥

खोटियाचें खरें खरियाचें खोटें । मानलें गोमटें तुम्हांसी तें ॥२॥

तुका म्हणे तुम्हां सवें करितां वाद । होईजेतें निंद जनीं देवा ॥३॥

२५७४

तुम्हां आम्हांसवें न पडावी गांठी । आलेति जगजेठी कळों आतां ॥१॥

किती म्हणों आतां वाइटा वाइट । शिवों नये वीट आल्यावरी ॥धृ.॥

बोलिल्याची आतां हे चि परचित । भीड भार थीत बुडवील ॥२॥

तुका म्हणे आली रोकडी प्रचिती । झांकणें तें किती कोठें देवा ॥३॥

२५७५

सकळ सत्ताधारी । व्हावें ऐसें काय हरी ॥१॥

परि या कृपेच्या वोरसें । कुढावयाचें चि पिसें ॥धृ.॥

अंगें सर्वोत्तम । अवघा चि पूर्णकाम ॥२॥

तुका म्हणे दाता । तरि हा जीव दान देता ॥३॥

२५७६

कोणापाशीं द्यावें माप । आपीं आप राहिलें ॥१॥

कासयाची भरोवरी । काय दुरी जवळी ॥धृ.॥

एकें दाखविले दाहा। फांटा पाहा पुसून ॥२॥

तुका म्हणे सरलें वोझें । आतां माझें सकळ ॥३॥

२५७७

नभोमय जालें जळ । एकीं सकळ हरपलें ॥१॥

आतां काय सारासारी । त्याच्या लहरी तयांत ॥ध्रु.॥

कैचा तेथ यावा सांडी । आप कोंडी आपण्यां ॥२॥

तुका म्हणे कल्प जाला । अस्त गेला उदय ॥३॥

२५७८

राजा करी तैसे दाम । ते ही चाम चालती ॥१॥

कारण ते सत्ता शिरीं । कोण करी अव्हेर ॥ध्रु.॥

वाइले तें सुनें खांदीं । चाले पदीं बैसविलें ॥२॥

तुका म्हणे विश्वंभरें । करुणाकरें रिक्षलें ॥३॥

२५७९

आम्ही देव तुम्ही देव । मध्यें भेव अधीक ॥१॥

कैवाडाच्या धांवा लागें । मागें मागें विठ्ठले ॥ध्रु.॥

भेडसाविलें हाके नादें । वोळखी भेदें मोडिली ॥२॥

तुका म्हणे उभा राहे । मागें पाहे परतोनि ॥३॥

२५८०

हीनसुरबुद्धीपासी । आकृतीसी भेद नाहीं ॥१॥

एक दांडी एक खांदी । पदीं पदीं भोगणें ॥ध्रु.॥

एकाऐसें एक नाहीं । भिन्न पाहीं प्रकृती ॥२॥

तुका म्हणे भूमी खंडे । पीक दंडे जेथें तें ॥३॥

२५८१

काय बोलों सांगा । याउपरी पांडुरंगा ॥१॥

कांहीं आधारावांचून । पुढें न चले वचन ॥ध्रु.॥

वाढे ऐसा रस । कांहीं करावा सौरस ॥२॥

भक्तिभाग्यसीमा । द्यावा जोडोनियां प्रेमा ॥३॥

कोरड्या उत्तरीं । नका गौरवूं वैखरी ॥४॥

करी विज्ञापना । तुका प्रसादाची दाना ॥५॥

२५८२

आहाच तो मोड वाळलियामधीं । अधीराची बुद्धि तेणें न्यायें ॥१॥

म्हणऊनि संग न करीं दुसरें । चित्त मळीन द्वारें दोड पडे ॥ध्रु.॥

विषासाटीं सर्पां भयाभीत लोक । हें तों सकळीक जाणतसां ॥२॥

तुका म्हणे काचें राहे कुळांकुड । अवगुण तो नाड ज्याचा तया ॥३॥

२५८३

क्षणक्षणां जीवा वाटतसे खंती । आठवती चित्तीं पाय देवा ॥१॥

येई वो येई वो येई लवलाहीं । आळिंगूनि बाहीं क्षेम देई ॥ध्रु.॥

उतावळि मन पंथ अवलोकी । आठवा ते चुकी काय जाली ॥२॥

तुका म्हणे माझ्या जीवींच्या जीवना । घाला नारायणा उडी वेगीं ॥३॥

२५८४

आळी करावी ते कळतें बाळका । बुझवावें हें कां नेणां तुम्ही ॥१॥

निवाड तो तेथें असे पायांपाशीं । तुम्हांआम्हांविशीं एकेठायीं ॥ध्रु.॥

आणीक तों आम्ही न देखोंसें जालें । जाणावें शिणलें भागलेंसें ॥२॥

तुका म्हणे तुम्हां लागतें सांगावें । अंतरींचें ठावें काय नाहीं ॥३॥

२५८५

तांतडीनें आम्हां धीर चि न कळे । पाळावे हे लळे लवलाहीं ॥१॥

नका कांहीं पाहों सावकाशीं देवा । करा एक हेवा तुमचा माझा ॥ध्रु.॥

वोरसाचा हेवा सांभाळावी प्रीत । नाहीं राहों येत अंगीं सदा ॥२॥

तुका म्हणे मज नका गोवूं खेळा । भोजनाची वेळा राखियेली ॥३॥

२५८६

नाहीं लोपों येत गुण । वेधी आणीकें चंदन ॥१॥

न संगतां पडे ताळा । रूप दर्पणीं सकळां ॥ध्रु.॥

सारविलें वरी । आहाच तें क्षणभरी ॥२॥

तुका म्हणे वोहळें । सागराच्या ऐसें व्हावें ॥३॥

२५८७

वचनें चि व्हावें आपण उदार । होइल विश्वंभर संपुष्ट चि ॥१॥

सत्यसंकल्पाचीं फळें बीजाऐसीं । शुद्ध नाहीं नासी पावों येत ॥ध्रु.॥

वंचिलिया काया येतसे उपेगा । शरीर हें नरकाचें चि आळें ॥२॥

तुका म्हणे जीव जितां थारे लावा । पडिलिया गोवा देशधडी ॥३॥

२५८८

उखतें आयुष्य जायांचें कळिवर । अवघें वोडंबर विषयांचें ॥१॥

कोणासी हा लागे पुसणें विचार । मनें चि सादर करूं आतां ॥ध्रु.॥

उत्पित्त प्रळय पडिलें दळण । पाकाचें भोजन बीज वाढे ॥२॥

तुका म्हणे जाऊं अभयाच्या ठायां । रिघों देवराया शरण वेगीं ॥३॥

२५८९

बोलावे म्हुण हे बोलतों उपाय । प्रवाहें हें जाय गंगाजळ ॥१॥

भाग्ययोगें कोणां घडेल सेवन । कैंचे येथें जन अधिकारी ॥ध्रु.॥

मुखीं देतां घांस पळवीतीं तोंडें । अंगींचिया भांडे असुकानें ॥२॥

तुका म्हणे पूजा करितों देवाची । आपुलिया रुची मनाचिये ॥३॥

२५९०

लटिक्याचे वाणी चवी ना संवाद । नांहीं कोणां वाद रुचों येत ॥१॥

अन्याय तो त्याचा नव्हे वायचाळा । मायबापीं वेळा न साधिली ॥ध्रु.॥

अनावर अंगीं प्रबळ अवगुण । तांतडीनें मन लाहो साधी ॥२॥

तुका म्हणे दोष आणि अवकळा । न पडतां ताळा घडे तसे ॥३॥

२५९१

नये स्तवूं काचें होतें क्रियानष्ट । फुंदाचे ते कष्ट भंगा मूळ ॥१॥

नाहीं परमार्थ साधत लौकिकें । धरुन होतों फिकें अंगा आलें ॥ध्रु.॥

पारखिया पुढें नये घालूं तोंड । तुटी लाभा खंड होतो माना ॥२॥

तुका म्हणे तरी मिरवतें परवडी । कामावल्या गोडी अविनाश ॥३॥

२५९२

कोण्या काळें येईल मना । नारायणा तुमचिया ॥१॥

माझा करणें अंगीकार । सर्व भार फेडूनि ॥ध्रु.॥

लागली हे तळमळ चित्ता । तरी दुश्चिता संसारी ॥२॥

सुखाची च पाहें वास । मागें दोष सांभाळीं ॥३॥

इच्छा पूर्ण जाल्याविण । कैसा सीण वारेल ॥४॥

लाहो काया मनें वाचा । देवा साच्या भेटीचा ॥५॥

कांटाळा तो न धरावा । तुम्ही देवा दासांचा ॥६॥

तुका म्हणे माझे वेळे । न कळे कां हें उफराटें ॥७॥

२५९३

घ्यावी तरी घ्यावी उदंड चि सेवा । द्यावें तरी देवा उदंड चि ॥१॥

ऐसीं कैंचीं आम्ही पुरतीं भांडवलें । आल्या करीं बोलें समाधान ॥ध्रु.॥

व्हावें तरीं व्हावें बहुत चि दुरी । आलिया अंतरीं वसवावें ॥२॥

तुका म्हणे तुझें सख्यत्व आपणीं । अससील ऋणी आवडीचा ॥३॥

२५९४

काय करूं जीव होतो कासावीस । कोंडलिये दिस गमे चि ना ॥१॥

पडिलें हें दिसे ब्रम्हांड चि वोस । दाटोनि उच्छवास राहातसे ॥२॥

तुका म्हणे आगा सर्वजाणतिया । विश्वंभरें काया निववावी ॥३॥

२५९५

सुकलियां कोमां अत्यंत जळधर । तेणें च प्रकार न्याय असे ॥१॥

न चलें पाउलीं सांडीं गरुडासन । मनाचें हो मन त्वरेलागीं ॥२॥

तुका म्हणे भूक न साहावे बाळा । जीवनांची कळा ओढलीसे ॥३॥

२५९६

शृंगारिक माझीं नव्हती उत्तरें । आळवितों खरे अवस्थेच्या ॥१॥

न घलावा मधीं कामाचा विलंब । तुम्ही तों स्वयंभ करुणामूर्ति ॥२॥

तुका म्हणे केलें सन्मुख वदन । देखतां चरण पोटाळीन ॥३॥

२५९७

तूं माझी माउली तूं माझी साउली । पाहातों वाटुली पांडुरंगे ॥१॥

तूं मज येकुला वडील धाकुला । तूं मज आपुला सोयरा जीव ॥२॥

तुका म्हणे जीव तुजपाशीं असे । तुझियानें ओस सर्व दिशा ॥३॥

२५९८

कराल तें करा । हातें आपुल्या दातारा ॥१॥

बळियाचीं आम्ही बाळें । असों निर्भर या सळे ॥धृ.॥

आतां कोठें काळ । करील देवापाशीं बळ ॥२॥

तुका म्हणे पंढरीराया । थापटितों ठोक बाह्या ॥३॥

२५९९

डोळां भरिलें रूप । चित्ता पायांपें संकल्प ॥१॥

अवघी घातली वांटणी । प्रेम राहिलें कीर्तनी ॥धृ.॥

वाचा केली माप । रासीं हरिनाम अमुप ॥२॥

भरूनियां भाग । तुका बैसला पांडुरंग ॥३॥

२६००

आतां आहे नाहीं । न कळे आळी करा कांहीं ॥१॥

देसी पुरवुनी इच्छा । आतां पंढरीनिवासा ॥धृ.॥

नेणे भाग सीण । दुजें कोणी तुम्हांविण ॥२॥

आतां नव्हे दुरी । तुका पायीं मिठी मारी ॥३||

२६०१

संकल्पासी अधिष्ठान । नारायण गोमटें ॥१॥

अवघियांचें पुरे कोड । फिडे जड देहत्व ॥धृ.॥

उभय लोकीं उत्तम कीर्ति । देव चित्तीं राहिलिया ॥२॥

तुका म्हणे जीव धाय । नये हाय जवळी ॥३॥

२६०२

भाग्यवंता ऐशी जोडी । परवडी संतांची ॥१॥

धन घरीं पांडुरंग । अभंग जें सरेना ॥ध्रु.॥

जनाविरहित हा लाभ । टांचें नभ सांटवणें ॥२॥

तुका म्हणे विष्णुदासां । नाहीं आशा दुसरी ॥३॥

२६०३

जरी आलें राज्य मोळविक्या हातां । तरी तो मागुता व्यवसायी ॥१॥

तृष्णेचीं मंजुरें नेणती विसांवा । वाढे हांव हांवां काम कामीं ॥ध्रु.॥

वैभवाचीं सुखें नातळतां अंगा । चिंता करी भोगा विघ्न जाळी ॥२॥

तुका म्हणे वाहे मरणाचें भय । रक्षणउपाय करूनि असे ॥३॥

२६०४

कोण होईल आतां संसारपांगिलें । आहे उगवलें सहजें चि ॥१॥

केला तो चालवीं आपुला प्रपंच । काय कोणां वेच आदा घे दे ॥ध्रु.॥

सहजें चि घडे आतां मोळ्याविण । येथें काय सीण आणि लाभ ॥२॥

तुका म्हणे जालों सहज देखणा । ज्याच्या तेणें खुणा दाखविल्या ॥३॥

२६०५

आम्हां शरणागतां । एवढी काय करणें चिंता ॥१॥

परि हे कौतुकाचे खेळ । अवघे पाहातों सकळ ॥ध्रु.॥

अभयदानवृंदें । आम्हां कैंचीं द्वंदें ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही । हरिजन साधनाचे स्वामी ॥३॥

२६०६

देवाचिये चाडे प्रमाण उचित । नये वांटूं चित्त निषेधासीं ॥१॥

नये राहों उभें कसमळापाशीं । भुंकतील तैसीं सांडावीं तीं ॥२॥

तुका म्हणे क्षमा सुखाची हे रासी । सांडूनि कां ऐसी दुःखी व्हावें ॥३॥

२६०७

खळा सदा क्षुद्रीं दृष्टी । करी कष्टी सज्जना ॥१॥

करितां आपुलाले परी । धणीवरी व्यापार ॥ध्रु.॥

दया संतां भांडवल। वेची बोल उपकार ॥२॥

तुका म्हणे आपुलालें । उसंतिलें ज्यांणीं तें ॥३॥

२६०८

जग ऐसें बहुनांवें । बहुनावें भावना ॥१॥

पाहों बोलों बहु नये । सत्य काय सांभाळा ॥ध्रु.॥

कारियासी जें कारण । तें जतन करावें ॥२॥

तुका म्हणे संतजनीं । हें चि मनीं धरावें ॥३॥

२६०९

निघालें तें अगीहूनि । आतां झणी आतळे ॥१॥

पळवा परपरतें दुरी । आतां हरी येथूनि ॥ध्रु.॥

धरिलें तैसें श्रुत करा हो । येथें आहो प्रपंचीं ॥२॥

अबोल्यानें ठेला तुका । भेउनि लोकां निराळा ॥३॥

२६१०

आतां दुसरें नाहीं वनीं । निरांजनी पडिलों ॥१॥

तुमची च पाहें वास । अवघी आस निरसली ॥ध्रु.॥

मागिलांचा मोडला माग । घडला त्याग अरुची ॥२॥

तुका म्हणे करुणाकरा । तूं सोयरा जीवींचा ॥३॥

२६११

धरूनियां सोई परतलें मन । अनुलक्षीं चरण करूनियां ॥१॥

येई पांडुरंगे नेई सांभाळूनि । करुणावचनीं आळवितों ॥ध्रु.॥

बुद्धि जाली साहए परि नाहीं बळ । अवलोकितों जळ वाहे नेत्रीं ॥२॥

न चलती पाय गळित जाली काया । म्हणऊनि दया येऊं द्यावी ॥३॥

दिशच्या करितों वारियासीं मात । जोडुनियां हात वास पाहें ॥४॥

तुका म्हणे वेग करावा सत्वर । पावावया तीर भवनदीचें ॥५॥

२६१२

कौलें भरियेली पेंठ । निग्रहाचे खोटे तंट ॥१॥

ऐसें माता जाणे वर्म । बाळ वाढवितां धर्म ॥ध्रु.॥

कामवितां लोहो कसे । तांतडीनें काम नासे ॥२॥

तुका म्हणे खडे । देतां अक्षरें तें जोडे ॥३॥

२६१३

चालिलें न वाटे । गाऊनियां जातां वाटे ॥१॥

बरवा वैष्णवांचा संग । येतो सामोरा श्रीरंग ॥ध्रु.॥

नाहीं भय आड । कांहीं विषमांचें जड ॥२॥

तुका म्हणे भिक्त । सुखरूप आदीं अंतीं ॥३॥

२६१४

करितां विचार तो हा दृढ संसार । ब्रम्हांदिकां पार नुलंघवे सामर्थ्ये ॥१॥

शरण शरण नारायणा मज अंगीकारीं दीना । आलें तें वचनांपासीं माझ्या सामर्थ्य ॥ध्रु.॥

पाठीवरी मोळी तो चि कळवा पायीं तळीं । सांपडला जाळीं मत्स्य जाला तो न्याय ॥२॥

आतां करीन तांतडी लाभाची ते याच जोडी । तुका म्हणे ओढी पायां सोईं मनाची ॥३॥

२६१५

बहुतां जातीचा केला अंगीकार । बहुत ही फार सवौत्तमें ॥१॥

सरला चि नाहीं कोणांचिये वेचें । अक्षोभ ठायींचें ठायीं आहे ॥ध्रु.॥

लागत चि नाहीं घेतां अंतपार । वसवी अंतर अणुचें ही ॥२॥

तुका म्हणे केला होय टाकीऐसा । पुरवावी इच्छा धरिली ते ॥३॥

२६१६

पोट धालें आतां जीवनीं आवडी । पुरवावे परवडी बहुतांचे ॥१॥

काय आंचवणा तांतडीचें काम । मागील तीं श्रम न पवावीं ॥ध्रु.॥

वाढितिया पोटीं बहु असे वाव । सांभाळितां ठाव काय वांचे ॥२॥

दाविल्यावांचूनि नाहीं कळों येत । तेथें ही दुश्चित एकपणें ॥३॥

नावेचा भार तो उदकाचे शिरीं । काय हळू भारी तये ठायीं ॥४॥

तुका म्हणे गीतीं गाऊनि गोविंद । करूं ब्रम्हानंद एकसरें॥५॥

२६१७

एका हातीं टाळ एका हातीं चिपळिया । घालिती हुंमरी एक वाताती टाळिया ॥१॥

मातले वैष्णव नटती नाना छंदें । नाहीं चाड मोक्षपदें भजनीं आवडी ॥ध्रु.॥

हाका अरोळिया गीतवादें सुखसोहळे । जाय तें न कळे केव्हां रजनी दिवस ॥२॥

तीर्थी नाहीं चाड न लगे जावें वनांतरा । तुका म्हणे हरिहरात्मक चि पृथुवी ॥३॥

२६१८

देव सखा आतां केलें नव्हे काईं । येणें सकळईं सोइरीं च ॥१॥

भाग्यवंत जालों गोतें सपुरतीं । आतां पुण्या नीती पार नाहीं ॥ध्रु.॥

पाहातां दिसती भरलिया दिशा । ठसावला ठसा लोकत्रयीं ॥२॥

अविनाश जोडी आम्हां भाग्यवंतां । जाली होती सत्ता संचिताची ॥३॥

पायांवरी डोईं ठेवाया अरोथा । जाली द्यावी सत्ता क्षेम ऐसी ॥४॥

तुका म्हणे जीव पावला विसावा । म्हणवितां देवा तुमचींसीं ॥५॥

२६१९

कोण आतां कळिकाळा । येऊं बळा देईल ॥१॥

सत्ता झाली त्रिभुवनीं । चक्रपाणी कोंवसा ॥ध्रु.॥

लडिवाळांचा भार वाहे । उभा आहे कुढावया ॥२॥

तुका म्हणे घटिका दिस । निमिश ही न विसंभे ॥३॥

२६२०

आम्हां आवडे नाम घेतां । तो ही पिता संतोषे ॥१॥

उभयतां एकचित्त । तरी प्रीत वाढली ॥ध्रु.॥

आम्ही शोभों निकटवासें। अनारिसें न दिसे ॥२॥

तुका म्हणे पांडुरंगे । अवघीं अंगें निवालीं॥३॥

२६२१

देह तंव असे भोगाचे अधीन । याचें सुख सीण क्षीणभंगर ॥१॥

अविनाश जोडी देवापायीं भाव । कल्याणाचा ठाव सकळही ॥ध्रु.॥

क्षणभंगुर हा तेथील पसारा । आलिया हाकारा अवघें राहे ॥२॥

तुका म्हणे येथें सकळ विश्रांति । आठवावा चित्तीं नारायण ॥३॥

२६२२

आतां आवश्यक करणें समाधान । पाहिलें निर्वाण न पाहिजे ॥१॥

केलें तरीं आतां शुशोभें करावें । दिसतें बरवें संतांमधीं ॥ध्रु.॥

नाहीं भक्तराजीं ठेविला उधार । नामाचा आकार त्यांचियानें ॥२॥

तुका म्हणे माझ्या वडिलांचें ठेवणें । गोप्य नारायणें न करावें ॥३॥

२६२३

काया वाचा मनें श्रीमुखाची वास । आणीक उदास विचारासी ॥१॥

काय आतां मोक्ष करावा जी देवा । तुमचिया गोवा दर्शनासी ॥ध्रु.॥

केलिया नेमासी उभें ठाडें व्हावें । नेमलें तें भावें पालटेना ॥२॥

तुका म्हणे जों जों कराल उशीर । तों तों मज फार रडवील ॥३॥

२६२४

पुढीलांचे सोयी माझ्या मना चाली । माताची आणिली नाहीं बुद्धी ॥१॥

केलासी तो उभा आजवरी संतीं । धरविलें हातीं कट देवा ॥ध्रु.॥

आहे तें ची मागों नाहीं खोटा चाळा । नये येऊं बळा लेंकराशीं ॥२॥

तुका म्हणे माझा साक्षीचा वेव्हार । कृपण जी थोर परी तुम्ही ॥३॥

२६२५

बहुत करूनि चाळवाचाळवी । किती तुम्ही गोवी करीतसां ॥१॥

लागटपणें मी आलों येथवरी । चाड ते दुसरी न धरूनि ॥ध्रु.॥

दुजियाचा तंव तुम्हांसी कांटाळा । राहासी निराळा एकाएकीं ॥२॥

तुका म्हणे आतां यावरी गोविंदा । मजशीं विनोदा येऊं नये ॥३॥

२६२६

तीर्थ जळ देखे पाषाण प्रतिमा । संत ते अधमा माणसाऐसे ॥१॥

वांजेच्या मैथुनापरी गेलें वांयां । बांडेल्याचें जायां जालें पीक ॥ध्रु.॥

अभाविक सदा सुतकी चांडाळ । सदा तळमळ चुके चि ना ॥२॥

तुका म्हणे वरदळी ज्याची दृष्टी । देहबुद्धि कष्टी सदा दुःखी ॥३॥

२६२७

नव्हे मतोळ्याचा वाण । नीच नवा नारायण ॥१॥

सुख उपजे श्रवणें । खरें टांकसाळी नाणें ॥ध्रु.॥

लाभ हातोहातीं । अधिक पुढतोंपुढती ॥२॥

तुका म्हणे नेणों किती । पुरोनि उरलें पुढती ॥३॥

२६२८

घातला दुकान । देती आलियासी दान ॥१॥

संत उदार उदार । भरलें अनंत भांडार ॥ध्रु.॥

मागत्याची पुरे । धणी आणिकांसी उरे ॥२॥

तुका म्हणे पोतें । देवें भरिलें नव्हे रितें ॥३॥

२६२९

नरस्तुति आणि कथेचा विकरा । हें नको दातारा घडों देऊं ॥१॥

ऐसिये कृपेचि भाकितों करुणा । आहेसि तूं राणा उदाराचा ॥ध्रु.॥

पराविया नारी आणि परधना । नको देऊं मनावरी येऊं ॥२॥

भूतांचा मत्सर आणि संतनिंदा । हें नको गोविंदा घडों देऊं ॥३॥

देहअभिमान नको देऊं शरीरीं । चढों कांहीं परी एक देऊं ॥४॥

तुका म्हणे तुझ्या पायांचा विसर । नको वारंवार पडों देऊं ॥५॥

२६३०

लौकिकापुरती नव्हे माझी सेवा । अनन्य केशवा दास तुझा ॥१॥

म्हणऊनि करीं पायांसवें आळी । आणीक वेगळी नेणें परी ॥ध्रु.॥

एकविध आम्ही स्वामिसेवेसाटीं । वरी तो चि पोटीं एकभाव ॥२॥

तुका म्हणे करीं सांगितलें काम । तुम्हां धर्माधर्म ठावे देवा ॥३॥

२६३१

ज्यांच्या संगें होतों पडिलों भोवनीं । ते केली धोवनी झाडूनियां ॥१॥

आतां एकाएकीं मनासीं विचार । करूं नाहीं भार दुजा याचा ॥ध्रु.॥

प्रसादसेवनें आली उष्टावळी । उचित ते काळीं अवचित ॥२॥

तुका म्हणे वर्म सांपडलें हातीं । सांडिली ते खंती चिंता देवा ॥३॥

२६३२

आवडीभोजन प्रकार परवडी । भिन्नाभिन्न गोडी एक रसा ॥१॥

भोगित्या पंगती लाधलों प्रसाद । तिंहीं नाहीं भेद राखियेला ॥ध्रु.॥

पाकसिद्धि स्वहस्तकें विनियोग। आवडीचे भाग सिद्ध केले ॥२॥

तुका म्हणे आला उच्छिष्ट प्रसाद । तेणें हा आनंद माझ्या जीवा ॥३॥

२६३३

समर्थाचा ठाव संचलाचि असे । दुर्बळाची आस पुढें करी ॥१॥

पावलें घेईंन पदरीं हें दान । एकांतीं भोजन करूं दाऊं ॥ध्रु.॥

न लगे पाहावी उचिताची वेळ । अयाचित काळ साधला तो ॥२॥

तुका म्हणे पोट धालिया उपरी । गौरवा उत्तरीं पूजूं देवा ॥३॥

२६३४

आपुल्यांचा करीन मोळा । माझ्या कुळाचारांचा ॥१॥

अवघियांचे वंदिन पाय । ठायाठाय न देखें ॥ध्रु.॥

नेदीं तुटों समाधान । थांबों जन सकळ ॥२॥

तुका म्हणे झाडा होय । तों हे सोय न संडीं ॥३॥

२६३५

जन्ममरणांची विसरलों चिंता । तूं माझा अनंता मायबाप ॥१॥

होतील ते डोळां पाहेन प्रकार । भय आणि भार निरसलीं ॥ध्रु.॥

लिगाडाचें मूळ होतीं पंच भूतें । त्यांचें यां पुरतें विभागिलें ॥२॥

तुका म्हणे जाला प्रपंच पारिखा । जिवासी तूं सखा पांडुरंगा ॥३॥

२६३६

उदार तूं हरी ऐसी कीर्ति चराचरीं । अनंत हे थोरी गर्जतील पवाडे ॥१॥

तुझे लागों पायीं माझा भाव पुसी जन्ममरणां ठाव । देवाचा तूं देव स्वामी सकळा ब्रम्हांडा ॥ध्रु.॥

मागणें तें तुज मागों जीवभाव तुज सांगों । लागों तरी लागों पायां तुमच्या दातारा ॥२॥

दिसों देसी कीविलवाणें तरी तुज चि हें उणें । तुका म्हणे जिणें माझें तुज अधीन ॥३॥

२६३७

पाहा किती आले शरण समान चि केले । नाहीं विचारिले गुण दोष कोणांचे ॥१॥

मज सेवटींसा द्यावा ठाव तयांचिये देवा । नाहीं करीत हेवा कांहीं थोरपणाचा ॥ध्रु.॥

नाहीं पाहिला आचार कुळगोत्रांचा विचार । फेडूं आला भार मग न म्हणे दगड ॥२॥

तुका म्हणे सर्वजाणा तुझ्या आल्यावरि मना । केला तो उगाणा घडल्या दोषांच्या ॥३॥

२६३८

आतां चुकलें बंधन गेलें विसरोनि दान । आपुले ते वाण सावकाश विकावे ॥१॥

लाभ जोडला अनंत घरीं सांपडलें वित्त । हातोहातीं थीत उरों तळ नल्हाचि ॥ध्रु.॥

होतें गोविलें विसारें माप जालें एकसरें । होतें होरें वारें तों चि लाहो साधिला॥२॥

कराया जतन तुका म्हणे निजधन । केला नारायण साहए नेदी विसंबों ॥३॥

२६३९

तुझ्या रूपें माझी काया भरों द्यावी पंढरीराया । दर्पणींची छाया एका रूपें भिन्नत्व ॥१॥

सुख पडिलें साटवण सत्ता वेचे शनें शनें । अडचणीचे कोन चारी मार्ग उगवले ॥ध्रु.॥

वसो डोळ्यांची बाहुली कवळे भिन्न छाया आली । कृष्णांजन चाली नव्हे प्रति माघारी ॥२॥

जीव ठसावला शिवें मना आलें तेथें जावें । फांटा पडिला नांवें तुका म्हणे खंडलें ॥३॥

२६४०

सोसें सोसें मारूं हाका । होइल चुका म्हणऊनि ॥१॥

मागें पुढें क्षणभरी । नव्हे दुरी अंतर ॥ध्रु.॥

नाम मुखीं बैसला चाळा । वेळोवेळां पडताळीं ॥२॥

तुका म्हणे सुखी केलें । या विठ्ठलें बहुतांसी ॥३॥

२६४१

धरूनियां चाली हांवा । येइन गांवां धांवत ॥१॥

पाठविसी मूळ तरी । लवकरी विठ्ठले ॥ध्रु.॥

नाचेन त्या प्रेमसुखें । कीर्ती मुखें गाईंन ॥२॥

तुका म्हणे संतमेळीं । पायधुळी वंदीन ॥३॥

२६४२

मायबापाचिये भेटी । अवघ्या तुटी संकोचा ॥१॥

भोगिलें तें आहे सुख । खातां मुख मोकळें ॥ध्रु.॥

उत्तम तें बाळासाटीं । लावी ओठीं माउली ॥२॥

तुका म्हणे जाली धणी । आनंद मनीं न समाये ॥३॥

२६४३

उदासीनाचा देह ब्रम्हरूप । नाहीं पुण्य पाप लागत त्या ॥१॥

अनुताप अंगीं अग्निचिया ज्वाळा । नाहीं मृगजळा विझों येत ॥ध्रु.॥

दोष ऐशा नावें देहाचा आदर । विटलें अंतर अहंभावें ॥२॥

तुका म्हणे जाय नासोनियां खंती । तंव चि हे चित्तीं बद्धता ते ॥३॥

२६४४

बंधनाचा तोडूं फांसा । देऊं आशा टाकोनि ॥१॥

नाहीं तें च घेतां शिरीं । होइल दुरी निजपंथ ॥ध्रु.॥

नाथिलें चि माझें तुझें । कोण वोझें वागवी ॥२॥

तुका म्हणे अंतराय । देवीं काय जिणें तें ॥३॥

२६४५

तें च किती वारंवार । बोलों फार बोलिलें ॥१॥

आतां माझें दंडवत । तुमच्या संत चरणांसी ॥ध्रु.॥

आवडी ते नीच नवी । जाली जीवीं वसती ॥२॥

तुका म्हणे बरवें जालें । घरा आलें बंदरीचें ॥३॥

२६४६

उपासा सेवटीं अन्नासवें भेटी । तैसी माझी मिठी पडो पायीं ॥१॥

पुरवीं वासना साच सर्वजाणा । आम्हां नारायणा अंकिताची ॥ध्रु.॥

बहुदिसां पुत्रामातेमध्यें भेटीं । तैसा दाटो पोटीं प्रीतिउभोड ॥२॥

तुका म्हणे धन कृपणा सोयरें । यापरि दुसरें नहो आतां ॥३॥

२६४७

रणीं निघतां शूर न पाहे माघारें । ऐशा मज धीरें राख आतां ॥१॥

संसारा हातीं अंतरलों दुरी । आतां कृपा करीं नारायणा ॥ध्रु.॥

वागवितों तुझिया नामाचें हत्यार । हा चि बडिवार मिरवितों ॥२॥

तुका म्हणे मज फिरतां माघारें । तेथें उणें पुरें तुम्ही जाणां ॥३॥

२६४८

सकळ पूजा स्तुति । करावी ते व्होवें याती ॥१॥

म्हणऊनि वारा जन । संतपूजा नारायण ॥ध्रु.॥

सेवावें तें वरी । दावी उमटूनि ढेंकरीं ॥२॥

तुका म्हणे सुरा । दुधा म्हणतां केवीं बरा॥३॥

२६४९

धीर नव्हे मनें । काय तयापाशीं उणें ॥१॥

भार घातलियावरी । दासां नुपेक्षील हरी ॥ध्रु.॥

याऐसी आटी । द्यावी द्रव्याचिये साटी ॥२॥

तुका म्हणे पोटें । देवा बहु केलें खोटें ॥३॥

२६५०

द्रव्याचिया कोटी । नये गांडीची लंगोटी ॥१॥

अंती बोळवणेसाटीं । पांडुरंग धरा कंठीं ॥ध्रु.॥

लोभाची लोभिकें । यांचें सन्निधान फिकें ॥२॥

तुका म्हणे हितें । जग नव्हो पडो रितें ॥३॥

२६५१

कोणापाशीं आतां सांगों मी बोभाट । कधीं खटखट सरेल हे ॥१॥

कोणां आराणूक होईल कोणे काळीं । आपुलालीं जाळीं उगवूनि ॥ध्रु.॥

माझा येणें दुःखें फुटतसे प्राण । न कळतां जन सुखी असे ॥२॥

भोगा आधीं मनें मानिलासे त्रास । पाहें लपायास ठाव कोठें ॥३॥

तुका म्हणे देतों देवाचें गार्हाणें । माझें रिण येणें सोसियेलें ॥४॥

२६५२

राहिलों निराळा । पाहों कवतुक डोळां ॥१॥

करूं जगाचा विनोद । डोळां पाहोनियां छंद ॥ध्रु.॥

भुललिया संसारें । आलें डोळ्यासी माजिरें ॥२॥

तुका म्हणे माथा । कोणी नुचली सर्वथा ॥३॥

२६५३

आम्हां एकविधा पुण्य सर्वकाळ । चरणसकळ स्वामीचे ते ॥१॥

चित्ताचे संकल्प राहिलें चळण । आज्ञा ते प्रमाण करुनी असों ॥ध्रु.॥

दुजियापासून परतलें मन । केलें द्यावें दान होईल तें ॥२॥

तुका म्हणे आतां पुरला नवस । एकाविण ओस सकळ ही ॥३॥

२६५४

राहाणें तें पायांपाशी । आणिकां रसीं विटोनि ॥१॥

ऐसा धीर देई मना । नारायणा विनवितों ॥ध्रु.॥

अंतरीं तों तुझा वास । आणिकां नास कारण ॥२॥

तुका म्हणे शेवटींचें । वाटे साचें राखावें ॥३॥

२६५५

चंदन तो चंदनपणें । सहज गुणसंपन्न ॥१॥

वेधलिया धन्य जाती । भाग्यें होती सन्मुख ॥ध्रु.॥

परिसा अंगीं परिसपण । बाणोनि तें राहिलें ॥२॥

तुका म्हणे कैंची खंती । सुजाती ते ठाकणी ॥३॥

२६५६

लय लक्षी मन न राहे निश्चळ । मुख्य तेथें बळ आसनाचें ॥१॥

हें तों असाध्य जी सर्वत्र या जना । भलें नारायणां आळवितां ॥ध्रु.॥

कामनेचा त्याग वैराग्य या नांव । कुटुंब ते सर्वविषयजात ॥२॥

कर्म उसंतावें चालत पाउलीं । होय जों राहिली देहबुद्धि ॥३॥

भक्ति तें नमावें जीवजंतुभूत । शांतवूनि ऊत कामक्रोध ॥४॥

तुका म्हणे साध्य साधन अवघडें । देतां हें सांकडें देह बळी ॥५॥

२६५७

ऐसें कां हो न करा कांहीं । पुढें नाहीं नास ज्या ॥१॥

विश्वंभरा शरणागत । भूतजात वंदूनि ॥ध्रु.॥

श्रुतीचें कां नेघा फळ । सारमूळ जाणोनि ॥२॥

तुका म्हणे पुढें कांहीं । वाट नाहीं यावरी ॥३॥

२६५८

जाला प्रेतरूप शरीराचा भाव । लिक्षयेला ठाव श्मशानींचा ॥१॥

रडती रात्रदिवस कामक्रोधमाया । म्हणती हायहाया यमधर्म ॥ध्रु.॥

वैराग्याच्या शेणी लागल्या शरीरा । ज्ञानाग्नि भरभरां जीवित्वेसी ॥२॥

फिरविला घट फोडिला चरणीं । महावाक्य जनीं बोंब जाली ॥३॥

दिली तिळीजुळी कुळनामरूपांसी । शरीर ज्याचें त्यासी समर्पिलें ॥४॥

तुका म्हणे रक्षा जाली आपींआप । उजळला दीप गुरुकृपा ॥५॥

२६५९

आपुलें मरण पाहिलें म्यां डोळां । तो जाला सोहळा अनुपम्य ॥१॥

आनंदे दाटलीं तिन्ही त्रिभुवनें । सर्वात्मकपणें भोग जाला ॥ध्रु.॥

एकदेशीं होतों अहंकारें आथिला । त्याच्या त्यागें जाला सुकाळ हा ॥२॥

फिटलें सुतक जन्ममरणाचें । मी माझ्या संकोचें दुरी जालों ॥३॥

नारायणें दिला वस्तीस ठाव । ठेवूनियां भाव ठेलों पायीं ॥४॥

तुका म्हणे दिलें उमटूनि जगीं । घेतलें तें अंगीं लावूनियां ॥५॥

२६६०

बोळविला देह आपुलेनि हातें । हुताशिलीं भूतें ब्रम्हाग्नीसीं ॥१॥

एकवेळे जालें सकळ कारण । आतां नारायण नारायण ॥ध्रु.॥

अमृतसंजीवनी निववली खाईं । अंगें तये ठायीं हारपलीं ॥२॥

एकादशीविध जागरण उपवास । बारावा दिवस भोजनाचा ॥३॥

अवघीं कर्मे जालीं घटस्पोटापाशीं । संबंध एकेसी उरला नामीं ॥४॥ \

तुका म्हणे आतां आनंदीं आनंदु । गोविंदीं गोविंदु विस्तारला ॥५॥

२६६१

पिंडदान पिंडें ठेविलें करून । तिळी तिळवण मूळत्रयीं॥१॥

सारिले संकल्प एका चि वचनें । ब्रम्हीं ब्रम्हार्पण सेवटींच्या ॥ध्रु.॥

सव्य अपसव्य बुडालें हें कर्म । एका एक वर्म एकोविष्णु ॥२॥

पित्यापुत्रत्वाचें जालें अवसान । जनीं जनादऩन अभेदेंसी ॥३॥

आहे तैसी पूजा पावली सकळ । सहज तो काळ साधियेला ॥४॥

तुका म्हणे केला अवघियांचा उद्धार । आतां नमस्कार सेवटींचा ॥५॥

२६६२

सरलें आतां नाहीं । न म्हणे वेळकाळ कांहीं ॥१॥

विठ्ठल कृपाळु माउली । सदा प्रेमें पान्हायेली ॥ध्रु.॥

सीण न विचारी भाग । नव्हे निष्ठ नाहीं राग ॥२॥

भेदाभेद नाहीं । तुका म्हणे तिच्याठायीं ॥३॥

२६६३

तुज पाहावें हे धरितों वासना । परि आचरणा नाहीं ठाव ॥१॥

करिसी कैवार आपुलिया सत्ता । तरि च देखता होइन पाय ॥ध्रु.॥

बाहिरल्या वेषें उत्तम दंडलें । भीतरी मुंडलें नाहीं तैसें ॥२॥

तुका म्हणे वांयां गेलों च मी आहे । जरि तुम्ही साहे न व्हा देवा ॥३॥

२६६४

दुष्ट आचरण ग्वाही माझें मन । मज ठावे गुण दोष माझे ॥१॥

आतां तुम्ही सर्वजाण पांडुरंगा । पाहिजे प्रसंगाऐसें केलें ॥ध्रु.॥

व्याह्याजांवायांचे पंगती दुर्बळ । वंचिजे तो काळ नव्हे कांहीं ॥२॥

तुका म्हणे आतां जालों शरणागत । पुढिल उचित तुम्हां हातीं ॥३॥

२६६५

आतां भय नाहीं ऐसें वाटे जीवा । घडलिया सेवा समर्थाची ॥१॥

आतां माझ्या मनें धरावा निर्धार । चिंतनीं अंतर न पडावें ॥ध्रु.॥

येथें नाहीं जाली कोणांची निरास । आल्या याचकास कृपेविशीं ॥२॥

तुका म्हणे येथें नाहीं दुजी परी । राया रंका सरी देवा पायीं ॥३॥

२६६६

वैष्णवें चोरटीं । आलीं घरासी करंटीं ॥१॥

आजि आपुलें जतन । करा भांडें पांघुरण ॥ध्रु.॥

ज्याचे घरीं खावें । त्याचें सर्वस्वें ही न्यावें ॥२॥

तुका म्हणे माग । नाहीं लागों देत लाग ॥३॥

२६६७

ऐकतों दाट । आले एकांचें बोभाट ॥१॥

नका विश्वासों यावरी । चोर देहाचे खाणोरी ॥ध्रु.॥

हे चि यांची जोडी । सदा बोडकीं उघडीं ॥२॥

तुका म्हणे न्यावें । ज्याचे त्यासी नाहीं ठावें ॥३॥

२६६८

आणिकांची सेवा करावी शरीरें । तीं येथें उत्तरे कोरडीं च ॥१॥

ऐसा पांडुरंग सुलभ सोपारा । नेघे येरझारा सेवकाच्या ॥ध्रु.॥

आणिकांचे भेटी आडकाठी पडे । येथें तें न घडे वचन ही ॥२॥

आणिकांचे देणें काळीं पोट भरे । येथील न सरे कल्पांतीं ही ॥३॥

आणिकें दंडिती चुकलिया सेवा । येथें सोस हेवा नाहीं दोन्ही ॥४॥

तुका म्हणे करी आपण्यासारिखें । उद्धरी पारिखें उंच निंच ॥५॥

२६६९

दुर्जनाची जाती । त्याचे तोंडीं पडे माती ॥१॥

त्याची बुद्धि त्यासी नाडी । वाचे अनुचित बडबडी ॥ध्रु.॥

पाहें संतांकडे । दोषदृष्टी सांडी भडे ॥२॥

उंच निंच नाहीं । तुका म्हणे खळा कांहीं ॥३॥

२६७०

न करीं उदास । माझी पुरवावी आस ॥१॥

ऐका ऐका नारायणा । माझी परिसा विज्ञापना ॥ध्रु.॥

मायबाप बंधुजन । तूं चि सोयरा सज्जन ॥२॥

तुका म्हणे तुजविरहित । माझें कोण करी हित ॥३॥

२६७१

जीवन उपाय । वैदेवाणी तुझे पाय ॥१॥

ते मी नाठवीं घडिघडी । म्हणोनियां चरफडीं ॥ध्रु.॥

तुटे भवरोग । जेथें सर्व सुखें भोग ॥२॥

तुका म्हणे विटे । धरियेले जें गोमटें ॥३॥

२६७२

ऐका हें वचन माझें संतजन । विनवितों जोडुन कर तुम्हां ॥१॥

तर्क करूनियां आपुल्या भावना । बोलतिया जना कोण वारी ॥ध्रु.॥

आमुच्या जीवींचा तो चि जाणे भावो । रकुमाईंचा नाहो पांडुरंग ॥२॥

चित्त माझें त्याचे गुंतलेंसे पायीं । म्हणऊनि कांहीं नावडे त्या ॥३॥

तुका म्हणे मज न साहे मीनती । खेद होय चित्तीं भंग मना ॥४॥

२६७३

ऐसा कोणी नाहीं हें जया नावडे । कन्या पुत्र घोडे दारा धन ॥१॥

निंब घेतें रोगी कवणिया सुखें । हरावया दुःखें व्याधि पीडा ॥ध्रु.॥

काय पळे सुखें चोरा लागे पाठी । न घलावी काठी आड तया ॥२॥

जयाचें कारण तो चि जाणे करूं । नये कोणां वारूं आणिकासी ॥३॥

तुका म्हणे तरी सांपडे निधान । द्यावा ओंवाळून जीव बळी ॥४॥

२६७४

काय मी अन्यायी तें घाला पालवीं । आणीक वाट दावीं चालावया ॥१॥

माग पाहोनियां जातों ते च सोयी । न वजावें कायी कोण सांगा ॥ध्रु.॥

धोपट मारग लागलासे गाढा । मज काय पीडा करा तुम्ही ॥२॥

वारितां ही भय कोण धरी धाक । परी तुम्हां एक सांगतों मी ॥३॥

तुका म्हणे शूर दोहीं पक्षीं भला । मरतां मुक्त जाला मान पावे ॥४॥

२६७५

नव्हती माझे बोल जाणां हा निर्धार । मी आहें मजूर विठोबाचा ॥१॥

निर्धारा वचन सोडविलें माझ्या । कृपाळुवें लज्जा राखियेली ॥ध्रु.॥

निर्भर मानसीं जालों आनंदाचा । गोडावली वाचा नामघोषें ॥२॥

आतां भय माझें नासलें संसारीं । जालोंसें यावरी गगनाचा ॥३॥

तुका म्हणे हा तों संतांचा प्रसाद । लाधलों आनंद प्रेमसुख ॥४॥

२६७६

जरा कर्णमूळीं सांगों आली गोष्टी । मृत्याचिये भेटी जवळी आली ॥१॥

आतां माझ्या मना होई सावधान । वोंपुण्याची जाण कार्यसिद्धी ॥ध्रु.॥

शेवटील घडी बुडतां न लगे वेळ । साधावा तो काळ जवळी आला ॥२॥

तुका म्हणे चिंतीं कुळींची देवता । वारावा भोंवता शब्द मिथ्या ॥३॥

२६७७

मागील ते आटी येणें घडे सांग । सुतवेल अंग एका सूत्रें ॥१॥

पहिपाहुणेर ते सोहळ्यापुरते । तेथुनि आरते उपचार ते ॥ध्रु.॥

आवश्यक तेथें आगळा आदर । चाली थोडें फार संपादतें ॥२॥

तुका म्हणे ॠण फिटे एके घडी । अलभ्य ते जोडी हातां आल्या ॥३॥

२६७८

साधावा तो देव सर्वस्वाचेसाटीं । प्रारब्ध तुटी क्रियमाण ॥१॥

मग कासयानें पुन्हा संवसार । बीजाचे अंकुर दग्ध होती ॥ध्रु.॥

जिणें दिल्हें त्यासी द्यावा पिंडदान । उत्तीर्ण चरण धरूनि व्हावें ॥२॥

तुका म्हणे निज भोगईल निजता । नाहीं होइल सत्ता दुजियाची ॥३॥

२६७९

जळों अगी पडो खान । नारायण भोक्ता ॥१॥

ऐसी ज्याची वदे वाणी । नारायणीं ते पावे ॥ध्रु.॥

भोजनकाळीं करितां धंदा । म्हणा गोविंदा पावलें ॥२॥

तुका म्हणे न लगे मोल । देवा बोल आवडती ॥३॥

२६८०

संतांसी क्षोभवी कोण्या ही प्रकारें । त्याचें नव्हें बरें उभयलोकीं ॥१॥

देवाचा तो वैरी शत्रु दावेदार । पृथ्वी ही थार नेदी तया ॥ध्रु.॥

संतांपाशीं ज्याचा नुरे चि विश्वास । त्याचे जाले दोष बळिवंत ॥२॥

तुका म्हणे क्षीर वासराच्या अंगें । किंवा धांवे लागें विषमें मारूं ॥३॥

२६८१

उदकीं कालवी शेण मलमूत्र । तो होय पवित्र कासयानें ॥१॥

उद्धारासी ठाव नाहीं भाग्यहीना । विन्मुख चरणां संतांचिया ॥ध्रु.॥

दुखवी तो बुडे सांगडीचा तापा । अतित्याई पापाची च मूर्ति ॥२॥

तुका म्हणे जेव्हां फिरतें कपाळ । तरी अमंगळ योग होतो ॥३॥

२६८२

शोकवावा म्यां देहे । ऐसें नेणों पोटीं आहे ॥१॥

तरी च नेदा जी उत्तर । दुःखी राखिलें अंतर ॥ध्रु.॥

जावें वनांतरा । येणें उद्देशें दातारा ॥२॥

तुका म्हणे गिरी । मज सेववावी दरी ॥३॥

२६८३

येइल तुझ्या नामा । जाल म्हणों पुरुषोत्तमा ॥१॥

धीर राहिलों धरूनि । त्रास उपजला मनीं ॥ध्रु.॥

जगा कथा नांव । निराशेनें नुपजे भाव ॥२॥

तुम्ही साक्षी कीं गा । तुका म्हणे पांडुरंगा ॥३॥

२६८४

नेणें जप तप अनुष्ठान याग । काळें तंव लाग घेतलासे ॥१॥

रिघालो या भेणें देवाचे पाठीसी । लागे त्याचें त्यासी सांभाळणें ॥ध्रु.॥

मापें माप सळे चालिली चढती । जाली मग राती काय चाले ॥२॥

तुका म्हणे चोरा हातीं जे वांचलें । लाभावरी आलें वारिलेशु ॥३॥

२६८५

कळों आलें ऐसें आतां । नाहीं सत्ता तुम्हांसी ॥१॥

तरी वीर्य नाहीं नामा । जातो प्रेमा खंडत ॥ध्रु. ॥

आड ऐसें येतें पाप । वाढे ताप आगळा ॥२॥

तुका म्हणे गुण जाला । हा विठ्ठला हीनशिक्त ॥३॥

२६८६

लागों दिलें अंगा । ऐसें कां गा सन्निध ॥१॥

कोण्या पापें उदो केला । तो देखिला प्रळय ॥ध्रु.॥

न देखवे पिडला सर्प । दया दर्प विषाचा ॥२॥

तुका म्हणे भलें । मज तो न वजे साहिलें ॥३॥

२६८७

धांवा शीघ्रवत । किंवा घ्यावें दंडवत ॥१॥

तुमचा जातो बडिवार । आम्हीं होतों हीनवर ॥ध्रु.॥

न धरावा धीर । धांवा नका चालों स्थिर ॥२॥

तुका म्हणे वाणी । माझी लाजली जी गुणीं ॥३॥

२६८८

सेवकासी आज्ञा निरोपासी काम । स्वामीचे ते धर्म स्वामी जाणे ॥१॥

मनाचिये मुळीं रहावें बैसोन । आक्रशावे गुण पायांपाशीं ॥ध्रु.॥

भेटीचे तांतडी करीतसे लाहो । ओंवाळावा देहो ऐसें वाटे ॥३॥

तुका म्हणे माझें करावें कारण । आपुलें जतन ब्रीद कशाला ॥४॥

२६८९.

उद्वेगासी बहु फाकती मारग । नव्हे ऐसें अंग माझें होतें ॥१॥

आतां कोण यासी करणें विचार । तो देखा साचार पांडुरंगा ॥ध्रु ॥

मज तो अत्यंत दर्शनाची आस । जाला तरि हो नाश जीवित्वाचा ॥२॥

तुका म्हणे आहे वचनाची उरी । करितों तोंवरि विज्ञापना ॥३॥

२६९०

दुःखाची संगति । तिच्याठायीं कोण प्रीति ॥१॥

अवघें असो हें निराळें । करूं सोइरें सावळें ॥ध्रु.॥

क्षणभंगुर ते ठाव । करूनि सांडावे चि वाव ॥२॥

तुका म्हणे बरा । ठाव पावलों हा थारा ॥३॥

२६९१

मेला तरी जावो सुखें नरकासी । कळंकी याविशीं शिवों नये ॥१॥

रजस्वला करी वेलासी आघात । अंतरें तों हित दुरी बरें ॥ध्रु.॥

उगी च कां आलीं नासवावीं फळें । विटाळ विटाळें कालवूनि ॥२॥

तुका म्हणे लोणी घालोनि शेणांत । उपेगाची मात काय असे ॥३॥

२६९२

वर्णावे ते किती । केले पवाडे श्रीपति ॥१॥

विश्वासिया घडे लाभ । देइल तरी पद्मनाभ ॥ध्रु.॥

भाव शुद्ध तरी । सांगितलें काम करी ॥२॥

तुका म्हणे भोळा देव । परि हा नागवी संदेह ॥३॥

२६९३

संचितावांचून । पंथ न चलवे कारण ॥१॥

कोरडी ते अवघी आटी । वांयां जाय लाळ घोंटीं ॥ध्रु.॥

धन वित्त जोडे । देव ऐसें तों न घडे ॥२॥

तुका म्हणे आड । स्वहितासी बहु नाड ॥३॥

२६९४

अतित्याईं बुडे गंगे । पाप लागे त्याचें त्या ॥१॥

हें तों आपुलिया गुणें । असे जेणें योजिलें ॥ध्रु.॥

अवचटें अग्नि जाळी । न सांभाळी दुःख पावे ॥२॥

जैसें तैसें दावी आरसा । नकट्या कैसा पालटे ॥३॥

२६९५

हेंदर्याचें भरितां कान । हलवी मान भोंक रितें ॥१॥

नाहीं मी येथें सांगों स्पष्ट । भावें नष्ट घेत नाहीं ॥ध्रु.॥

अवगुणी वाटलें चित्त । तया हित आतळे ना ॥२॥

तुका म्हणे फजितखोरा । म्हणतां बरा उगा रहा ॥३॥

२६९६

नाहीं सरो येत जोडिल्या वचनीं । कवित्वाची वाणी कुशळता ॥१॥

सत्याचा अनुभव वेधी सत्यपणें । अनुभवाच्या गुणें रुचों येतों ॥ध्रु.॥

काय आगीपाशीं शृंगारिलें चाले । पोटींचें उकले कसापाशीं ॥२॥

तुका म्हणे येथे करावा उकल । लागे चि ना बोल वाढवूनि ॥३॥

२६९७

लचाळाच्या कामा नाहीं ताळावाळा । न कळे ओंगळा उपदेश ॥१॥

वचनचर्येची न कळे चांचणी । ऐसी संघष्टनी अमंगळ ॥ध्रु.॥

समय न कळे वेडगळ बुद्धि । विजाती ते शुद्धि चांच चाट ॥२॥

तुका म्हणे याचा धिक्कार चि बरा । बहुमति खराहूनि हीन ॥३॥

२६९८

एक धरिला चित्तीं । आम्हीं रखुमाईंचा पती ॥१॥

तेणें जालें अवघें काम । निवारला भवश्रम ॥ध्रु.॥

परद्रव्य परनारी । जालीं विषाचिये परी ॥२॥

तुका म्हणे फार । नाहीं लागत वेव्हार ॥३॥

२६९९

भेणें पळे डोळसा । न कळे मृत्यु तो सरिसा ॥१॥

कैसी जाली दिशाभुली । न वजातिये वाटे चाली ॥ध्रु.॥

संसाराची खंती । मावळल्या तरी शिक्त ॥२॥

तुका म्हणे हीणा । बुद्धि चुकली नारायणा ॥३॥

२७००

अभिमानाचें तोंड काळें । दावी बळें अंधार ॥१॥

लाभ न्यावा हातोहातीं । तोंडी माती पाडोनि ॥ध्रु.॥

लागलीसे पाठी लाज । जालें काज नासाया ॥२॥

तुका म्हणे कुश्चळ मनीं । विटंबनीं पडिलीं तीं ॥३||

२७०१

चोराचिया धुडका मनीं । वसे ध्यानीं लंछन ॥१॥

ऐशा आम्हीं करणें काय । वरसो न्यायें पर्जन्य ॥ध्रु.॥

ज्याच्या बैसे खतावरी । ते चुरचुरी दुखवूनि ॥२॥

तुका म्हणे ज्याची खोडी । त्याची जोडी त्या पीडी ॥३॥

२७०२

बुद्धिहीना उपदेश । तें तें विष अमृतीं ॥१॥

हुंगों नये गो†हवाडी । तेथें जोडी विटाळ ॥ध्रु.॥

अळसियाचे अंतर कुडें। जैसें मढें निष्काम ॥२॥

तुका म्हणे ऐशा हाती । मज श्रीपती वांचवा ॥३॥

२७०३

न करीं तुमची सेवा । बापुडें मी पण देवा ।

बोलिलों तो पाववा । पण सिद्धी सकळ ॥१॥

आणीक काय तुम्हां काम । आम्हां नेदा तरी प्रेम । कैसे धर्माधर्म । निश्चयेंसी रहाती ॥ध्रु.॥

आम्हीं वेचलों शरीरें । तुझी बीज पेरा खरें । संयोगाचें बरें । गोड होतें उभयतां ॥३॥

एका हातें टाळी । कोठें वाजते निराळी । जाला तरी बळी । स्वामीविण शोभेना ॥३॥

रूपा यावे जी अनंता । धरीन पुटाची त्या सत्ता । होईंन सरता । संतांमाजी पोसणा ॥४॥

ठेविलें उधारा । वरी काय तो पातेरा । तुका म्हणे बरा । रोकडा चि निवाड ॥५॥

२७०४

भुके नाहीं अन्न । मेल्यावरी पिंडदान ॥१॥

हे तों चाळवाचाळवी । केलें आपण चि जेवी ॥ध्रु.॥

नैवेद्याचा आळ । वेच ठाकणीं सकळ ॥२॥

तुका म्हणे जड । मज न राखावें दगड ॥३॥

२७०५

सर्व भाग्यहीन । ऐसें सांभाळिलों दीन ॥१॥

पायीं संतांचे मस्तक । असों जोडोनि हस्तक ॥ध्रु.॥

जाणें तरि सेवा । दीन दुर्बळ जी देवा ॥२॥

तुका म्हणे जीव । समर्पून भाकीं कींव ॥३॥

२७०६

भाग्याचा उदय । ते हे जोडी संतपाय ॥१॥

येथूनिया नुठो माथा । मरणांवाचूनि सर्वथा ॥ध्रु.॥

होई बळकट । माझ्या मना तूं रे धीट ॥२॥

तुका म्हणे लोटांगणीं । भक्तिभाग्यें जाली धणी ॥३॥

२७०७

नाहीं तरी आतां कैचा अनुभव । जालासीं तूं देव घरघेणा ॥१॥

जेथें तेथें देखें लांचाचा पर्वत । घ्यावें तरि चत्ति समाधान ॥ध्रु.॥

आधीं वरी हात या नांवें उदार । उसण्याचे उपकार फिटाफीट ॥२॥

तुका म्हणे जैसी तैसी करूं सेवा । सामर्थ्य न देवा पायांपाशीं ॥३॥

२७०८

आम्ही सर्वकाळ कैंचीं सावधानें । वेवसायें मन अभ्यासलें ॥१॥

तरी म्हणा मोट ठेविली चरणीं । केलों गुणागुणीं कासावीस ॥ध्रु.॥

याचे कानसुळीं मारीतसे हाका । मज घाटूं नका मधीं आतां ॥२॥

तुका म्हणे निद्रा जागृति सुषुप्ति । तुम्ही हो श्रीपती साक्षी येथें ॥३॥

२७०९

नसता चि दाउनि भेव । केला जीव हिंपुटी ॥१॥

जालों तेव्हां कळलें जना । वाउगा हा आकांत ॥ध्रु.॥

गंवसिलों पुढें मागें लागलागे पावला ॥२॥

तुका म्हणे केली आणि । सलगीच्यांनी सन्मुख ॥३॥

२७१०

हें का आम्हां सेवादान । देखों सीण विषमाचा ॥१॥

सांभाळा जी ब्रीदावळी । तुम्हीं कां कळीसारिखे ॥ध्रु.॥

शरणागत वैर्‍या हातीं । हे निश्चिंती देखिली ॥२॥

तुका म्हणे इच्छीं भेटी । पाय पोटीं उफराटे ॥३॥

२७११

कां हो आलें नेणों भागा । पांडुरंगा माझिया ॥१॥

उफराटी तुम्हां चाली । क्रिया गेली सत्याची ॥ध्रु.॥

साक्षी हेंगे माझें मन । आर्त कोण होतें तें ॥२॥

तुका म्हणे समर्थपणे । काय नेणें करीतसां ॥३॥

२७१२

शकुनानें लाभ हानि । येथूनि च कळतसे ॥१॥

भयारूढ जालें मन । आतां कोण विश्वास ॥ध्रु.॥

प्रीत कळे आलिंगनीं । संपादनीं अत्यंत ॥२॥

तुका म्हणे मोकलिलें । कळों आलें बरवें हें ॥३॥

२७१३

नव्हेव निग्रह देहासी दंडण । न वजे भूकतान सहावली ॥१॥

तरि नित्य नित्य करीं आळवण । माझा अभिमान असों द्यावा ॥ध्रु.॥

नाहीं विटाळिलें कायावाचामन । संकल्पासी भिन्न असें चि या ॥२॥

तुका म्हणे भवसागरीं उतार । कराया आधार इच्छीतसें ॥३॥

२७१४

ऐकिली कीर्ति संतांच्या वदनीं । तरि हें ठाकोनि आलों स्थळ ॥१॥

मागिला पुढिला करावें सारिखें । पालटों पारिखें नये देवा ॥ध्रु.॥

आम्हासी विश्वास नामाचा आधार । तुटतां हे थार उरी नाहीं ॥२॥

तुका म्हणे येथें नसावें चि दुजें । विनंती पंढरिराजें परिसावी हे ॥३॥

२७१५

मोलाचें आयुष्य वेचतसे सेवे । नुगवतां गोवे खेद होतो ॥१॥

उगवूं आलेति तुम्हीं नारायणा । परिहार या सिणा निमिस्यांत ॥ध्रु.॥

लिगाडाचे मासी न्यायें जाली परी । उरली ते उरी नाहीं कांहीं ॥२॥

तुका म्हणे लाहो साधीं वाचाबळें । ओढियेलों काळें धांव घाला ॥३॥

२७१६

म्हणऊनि जालों क्षेत्रींचे संन्यासी । चत्ति आशापाशीं आवरूनि ॥१॥

कदापि ही नव्हे सीमा उल्लंघन । केलें विसर्जन आव्हानीं च ॥ध्रु.॥

पारिखा तो आतां जाला दुजा ठाव । दृढ केला भाव एकविध ॥२॥

तुका म्हणे कार्यकारणाचा हेवा । नाहीं जीव देवा समर्पिला ॥३॥

२७१७

विभ्रंशिली बुद्धि देहांत जवळी । काळाची अकाळीं वायचाळा ॥१॥

पालटलें जैसें देंठ सोडी पान । पिकलें आपण तयापरी ॥ध्रु.॥

न मारितां हीन बुद्धि दुःख पावी । माजल्याची गोवी तयापरी ॥२॥

तुका म्हणे गळ लागलिया मत्स्या । तळमळेचा तैसा लवलाहो ॥३॥

२७१८

न वजावा तो काळ वांयां । मुख्य दया हे देवा ॥१॥

म्हणऊनि जैसें तैसें । रहणी असें पायांचे ॥ध्रु.॥

मोकळें हे मन कष्ट । करी नष्ट दुर्जन ॥२॥

तुका म्हणे कांहीं नेणें । न वजें येणेंपरी वांयां ॥३॥

२७१९

कल्पतरूअंगीं इच्छिलें तें फळ । अभागी दुर्बळ भावें सिद्धी ॥१॥

धन्य त्या जाती धन्य त्या जाती । नारायण चित्ती सांठविला ॥ध्रु.॥

बीजाऐसा द्यावा उदकें अंकुर । गुणाचे प्रकार ज्याचे तया ॥२॥

तुका म्हणे कळे पारखिया हिरा । ओझें पाठी खरा चंदनाचें ॥३॥

२७२०

उकरडा आधीं अंगीं नरकाडी । जातीची ते जोडी ते चि चित्ती ॥१॥

कासयानें देखे अंधळा माणिकें । चवीविण फिके वांयां जाय ॥ध्रु.॥

काय जाणे विष पालटों उपचारें । मुखासी अंतर तों चि बरें ॥२॥

तुका म्हणे काय उपदेश वेड्या । संगें होतो रेड्यासवें कष्ट ॥३॥

२७२१

जया शिरीं कारभार । बुद्धि सार तयाची ॥१॥

वर्ते तैसें वर्ते जन । बहुतां गुण एकाचा ॥ध्रु.॥

आपणीयां पाक करी । तो इतरीं सेविजे ॥२॥

तुका म्हणे शूर राखे । गाढव्या वाखेसांगातें॥३॥

२७२२

एक एका साह्य करूं । अवघें धरूं सुपंथ ॥१॥

कोण जाणे कैसी परी । पुढें उरी ठेवितां ॥ध्रु.॥

अवघे धन्य होऊं आता । स्मरवितां स्मरण ॥२॥

तुका म्हणे अवघी जोडी । ते आवडा चरणांची ॥३॥

२७२३

फळकट तो संसार । येथें सार भगवंत ॥१॥

ऐसें जागवितों मना । सरसें जनासहित ॥ध्रु.॥

अवघें निरसूनि काम । घ्यावें नाम विठोबाचें ॥२॥

तुका म्हणे देवाविण । केला सीण तो मिथ्या ॥३॥

२७२४

सुधारसें ओलावली । रसना धाली न धाय ॥१॥

कळों नये जाली धणी । नारायणीं पूर्णता ॥ध्रु.॥

आवडे तें तें च यासी । ब्रम्हरसीं निरसें ॥२॥

तुका म्हणे बहुतां परी । करूनि करीं सेवन ॥३॥

२७२५

असंतीं कांटाळा हा नव्हे मत्सर । ब्रम्ह तें विकारविरहित ॥१॥

तरि म्हणा त्याग प्रतिपादलासे । अनादि हा असे वैराकार ॥ध्रु.॥

सिजलें हिरवें एका नांवें धान्य । सेवनापें भिन्न निवडे तें ॥२॥

तुका म्हणे भूतीं साक्ष नारायण । अवगुणीं दंडण गुणीं पुजा ॥३॥

२७२६

आपुलें आपण जाणावें स्वहित । जेणें राहे चत्ति समाधान ॥१॥

बहुरंगें माया असे विखरली । कुंटित चि चाली होतां बरी ॥ध्रु.॥

पूजा ते अबोला चित्तीच्या प्रकारीं । भाव विश्वंभरीं समर्पावा ॥२॥

तुका म्हणे गेला फिटोनियां भेव । मग होतो देव मनाचा चि ॥३॥

२७२७

असोनि न कीजे अलिप्त अहंकारें । उगी च या भारें कुंथाकुंथी ॥१॥

धांवा सोडवणें वेगीं लवकरी । मी तों जालों हरी शक्तिहीन ॥ध्रु.॥

भ्रमल्यानें दिसें बांधल्याचेपरी । माझें मजवरी वाहोनियां ॥२॥

तुका म्हणे धांव घेतलीसे सोई । आतां पुढें येई लवकरी ॥३॥

२७२८

आपुल्याचा भोत चाटी । मारी करंटीं पारिख्या ॥१॥

ऐसें जन भुललें देवा । मिथ्या हेवा वाढवी ॥ध्रु.॥

गळ गिळी आविसें मासा । प्राण आशा घेतला ॥२॥

तुका म्हणे बोकडमोहो । धरी पहा हो खाटिक ॥३॥

२७२९

विषय तो मरणसंगीं । नेणे सुटिका अभागी ॥१॥

शास्त्राचा केला लुंडा । तोंडीं पाडियेला धोंडा ॥ध्रु.॥

अगदीं मोक्ष नाहीं ठावा । काय सांगावें गाढवा ॥२॥

तुका म्हणे ग्यानगड । सुखें देवा पावेना नाड ॥३॥

२७३०

मी च विखळ मी च विखळ । येर सकळ बहु बरें ॥१॥

पाहिजे हें क्षमा केलें । येणें बोलें विनवणी ॥ध्रु.॥

मी च माझें मी च माझें । जालें ओझें अन्याय ॥२॥

आधीं आंचवला आधीं आंचवला । तुका जाला निमनुष्य ॥३॥

२७३१

येणें जाणें तरी । राहे देव कृपा करी ॥१॥

ऐसें तंव पुण्य नाहीं । पाहातां माझे गांठी कांहीं ॥ध्रु.॥

भय निवारिता कोण वेगळा अनंता ॥२॥

तुका म्हणे वारे भोग । वारी तरी पांडुरंग ॥३॥

२७३२

भल्याचें कारण सांगावें स्वहित । जैसी कळे नीत आपणासी ॥१॥

परी आम्ही असों एकाचिये हातीं । नाचवितो चित्ती त्याचें तैसें ॥ध्रु.॥

वाट सांगे त्याच्या पुण्या नाहीं पार । होती उपकार अगणित ॥२॥

तुका म्हणे तुम्ही बहु कृपावंत । आपुलें उचित केलें संतीं ॥३॥

२७३३

लावूनियां पुष्टी पोरें । आणि करकर कथेमाजी ॥१॥

पडा पायां करा विनंती । दवडा हातीं धरोनियां ॥ध्रु.॥

कुर्वाळूनि बैसे मोहें । प्रेम कां हे नासीतसे ॥२॥

तुका म्हणे वाटे चित्ती । करा फजित म्हणऊनि ॥३॥

२७३४

पुण्य उभें राहो आतां । संताचें याकारणें ॥१॥

पंढरीचे लागा वाटे । सखा भेटे विठ्ठल ॥ध्रु.॥

संकल्प हे यावे फळा । कळवळा बहुतांचा ॥२॥

तुका म्हणे होऊनि क्षमा । पुरुषोत्तमा अपराध ॥३॥

२७३५

आइकिली मात । पुरविले मनोरथ ॥१॥

प्रेम वाढविलें देवा । बरवी घेऊनियां सेवा ॥ध्रु.॥

केली विनवणी । तैसी पुरविली धणी ॥२॥

तुका म्हणे काया । रसा कुरोंडी वरोनियां ॥३॥

२७३६

संतांची स्तुति ते दर्शनाच्या योगें । पडिल्या प्रसंगें ऐसी कीजें ॥१॥

संकल्प ते सदा स्वामीचे चि चित्ती । फाकों नये वृत्ति अखंडित ॥ध्रु.॥

दास्यत्व तें असे एकविध नांवें । उरों नये जीवें भिन्नत्वासी ॥२॥

निज बीजा येथें तुका अधिकारी । पाहिजे तें पेरी तये वेळे ॥३॥

२७३७

सेजेचा एकांत आगीपाशीं कळे । झांकिलिया डोळे अधःपात ॥१॥

राहो अथवा मग जळो अगीमधीं । निवाडु तो आधीं होऊनि गेला ॥ध्रु.॥

भेणें झडपणी नाहीं येथें दुजें । पादरधिटा ओझें हतियारें ॥२॥

तुका म्हणे मज नाहीं जी भरवसा । तोवरि सहसा निवाडु तो ॥३॥

२७३८

न सरे भांडार । भरलें वेचितां अपार ॥१॥

मवित्याचें पोट भरे । पुढिलासी पुढें उरे ॥ध्रु.॥

कारणापुरता लाहो आपुलाल्या हिता ॥२॥

तुका म्हणे देवा । पुढें केला चाले हेवा ॥३॥

२७३९

तरी हांव केली अमुपा व्यापारें । व्हावें एकसरें धनवंत ॥१॥

जालों हरिदास शूरत्वाच्या नेमें । जालीं ठावीं वर्मै पुढिलांची ॥ध्रु.॥

जनावेगळें हें असे अभिन्नव । बळी दिला जीव म्हणऊनि ॥२॥

तुका म्हणे तरी लागलों विल्हेसी । चालतिया दिसीं स्वामी ॠणी ॥३॥

२७४०

कोण दुजें हरी सीण । शरण दीन आल्याचा ॥१॥

तुम्हांविण जगदीशा । उदार ठसा त्रिभुवनीं ॥ध्रु.॥

कोण ऐसें वारी पाप । हरी ताप जन्माचा ॥२॥

तुका म्हणे धांव घाली । कोण चाली मनाचे ॥३॥

२७४१

ग्रंथाचे अर्थ नेणती हे खळ । बहु अनर्गळ जाले विषयीं ॥१॥

नाहीं भेदू म्हुण भलतें चि आचरे । मोकळा विचरे मनासवें ॥२॥

तुका म्हणे विषा नांव तें अमृत । पापपुण्या भीत नाहीं नष्ट ॥३॥

२७४२

कायावाचामनें जाला विष्णुदास । काम क्रोध त्यास बाधीतना ॥१॥

विश्वास तो करी स्वामीवरी सत्ता । सकळ भोगिता होय त्याचें ॥२॥

तुका म्हणे चत्ति करावें निर्मळ । येऊनि गोपाळ राहे तेथें ॥३॥

२७४३

याती हीन मति हीन कर्म हीन माझें । सांडोनियां सर्व लज्जा शरण आलों तुज ॥१॥

येई गा तूं मायबापा पंढरीच्या राया । तुजविण सीण जाला क्षीण जाली काया ॥ध्रु.॥

दिनानाथ दीनबंधू नाम तुज साजे । पतितपावन नाम ऐसी ब्रीदावळी गाजे॥२॥

विटेवरि वीट उभा कटावरी कर । तुका म्हणे हें चि आम्हां ध्यान निरंतर ॥३॥

२७४४

गंगा आली आम्हांवरि । संतपाउलें साजिरीं ॥१॥

तेथें करीन मी अंघोळी । उडे चरणरजधुळी । येती तीर्थावळी । पर्वकाळ सकळ ॥ध्रु.॥

पाप पळालें जळालें । भवदुःख दुरावलें॥२॥

तुका म्हणे धन्य जालों । सप्तसागरांत न्हालों ॥३॥

२७४५

पोटासाठीं खटपट करिसी अवघा वीळ । राम राम म्हणतां तुझी बसली दांतखीळ ॥१॥

हरिचें नाम कदाकाळीं कां रे नये वाचे । म्हणतां राम राम तुझ्या बाचें काय वेचें ॥ध्रु.॥

द्रव्याचिया आशा तुजला दाही दिशा न पुरती । कीर्तनासी जातां तुझी जड झाली माती ॥२॥

तुका म्हणे ऐशा जीवा काय करूं आता । राम राम न म्हणे त्याचा गाढव मातापिता ॥३॥

२७४६

आम्हां सुकाळ सुखाचा । जवळी हाट पंढरीचा । सादाविती वाचा । रामनामें वैष्णव ॥१॥

घ्या रे आपुलाल्या परी । नका ठेवूं कांही उरी । ओसरतां भरी । तोंडवरी अंबर ॥ध्रु.॥

वाहे बंदर द्वारका । खेप आली पुंडलिका । उभे चि विकिलें एका । सनकादिकां सांपडलें ॥२॥

धन्य धन्य हे भूमंडळी । प्रगटली नामावळी । घेती जीं दुबळीं । तीं आगळीं सदैव ॥३॥

माप आपुलेनि हातें । कोणी नाहीं निवारितें । पैस करूनि चित्ती । घ्यावें हितें आपुलिया ॥४॥

नाहीं वाटितां सरलें । आहे तैसें चि भरलें । तुका म्हणे गेलें । वांयांविण न घेतां ॥५॥

२७४७

चुकलिया ताळा । वाती घालुनि बैसे डोळां ॥१॥

तैसें जागें करीं चित्ता । कांहीं आपुलिया हिता ॥ध्रु.॥

निक्षेपिलें धन । तेथें गुंतलेसे मन ॥२॥

नाशिवंतासाटीं । तुका म्हणे करिसी आटी ॥३॥

२७४८

करूनि जतन । कोणा कामा आलें धन ॥१ ॥

ऐसें जाणतां जाणतां । कां रे होतोसी नेणता ॥ध्रु.॥

प्रिया पुत्र बंधु । नाहीं तुज यांशीं संबंधु ॥२॥

तुका म्हणे एका । हरीविण नाहीं सखा ॥३॥

२७४९

आम्हीं देतों हाका । कां रे जालासी तूं मुका ॥१॥

न बोलसी नारायणा । कळलासी क्रियाहीना ॥ध्रु.॥

आधीं करूं चौघाचार। मग सांडूं भीडभार ॥२॥

तुका म्हणे सेवटीं । तुम्हां आम्हां घालूं तुटी ॥३॥

२७५०

नव्हे भिडा हें कारण । जाणे करूं ऐसे जन ॥१॥

जों जों धरावा लौकिक । रडवितोसी आणीक ॥ध्रु.॥

चाल जाऊं संतांपुढें । ते हें निवडिती रोकडें ॥२॥

तुका म्हणे तूं निर्लज्ज । आम्हां रोकडी गरज ॥३॥

२७५१

बहु होता भला । परि ये रांडेनें नासिला ॥१॥

बहु शिकला रंग चाळे । खरें खोटें इचे वेळे ॥ध्रु.॥

नव्हतें आळवितें कोणी । इनें केला जगऋृणी ॥२॥

ज्याचे त्यासी नेदी देऊं । तुका म्हणे धांवे खाऊं ॥३॥

२७५२

काय करावें तें आतां । जालें नयेसें बोलतां ॥१॥

नाहीं दोघांचिये हातीं । गांठी घालावी एकांतीं ॥ध्रु.॥

होय आपुलें काज । तों हे भीड सांडूं लाज ॥२॥

तुका म्हणे देवा । आधीं निवडूं हा गोवा ॥३॥

२७५३

केली सलगी तोंडपिटी । आम्ही लडिवाळें धाकुटीं ॥१॥

न बोलावें तें चि आलें । देवा पाहिजे साहिलें ॥ध्रु.॥

अवघ्यांमध्यें एक वेडें । तें चि खेळविती कोडें ॥२॥

तुका म्हणे मायबापा । मजवरि कोपों नका ॥३॥

२७५४

शिकवूनि बोल । केलें कवतुक नवल ॥१॥

आपणियां रंजविलें । बापें माझिया विठ्ठलें ॥ध्रु.॥

हातीं प्रेमाचें भातुकें । आम्हां देऊनियां निकें ॥२॥

तुका करी टाहो । पाहे रखुमाईंचा नाहो ॥३॥

२७५५

तेथें सुखाची वसति । गाती वैष्णव नाचती । पताका झळकती । गर्जती हरिनामें ॥१॥

दोषा जाली घेघेमारी । पळती भरले दिशा चारी । न येती माघारीं । नाहीं उरी परताया ॥ध्रु.॥

विसरोनि देवपणा । उभा पंढरीचा राणा । विटोनि निर्गुणा । रूप धरिलें गोजिरें ॥२॥

पोट सेवितां न धाये । भूक भुकेली च राहे । तुका म्हणे पाहे । कोण आस या मुक्तीची ॥३॥

२७५६

शूद्रवंशी जन्मलों । म्हणोनि दंभें मोकलिलों ॥१॥

अरे तूं चि माझा आतां । मायबाप पंढरीनाथा ॥ध्रु.॥

घोकाया अक्षर । मज नाहीं अधिकार ॥२॥

सर्वभावें दीन । तुका म्हणे यातिहीन ॥३॥

२७५७

वेडें वांकडें गाईंन । परि मी तुझा चि म्हणवीन॥१॥

मज तारीं दिनानाथा । ब्रीदें साच करीं आता ॥ध्रु.॥

केल्या अपराधांच्या राशीं । म्हणऊनि आलों तुजपाशीं ॥२॥

तुका म्हणे मज तारीं । सांडीं ब्रीद नाहींतरी ॥३॥

२७५८

हरिभक्त माझे जिवलग सोइरे । हृदयीं पाउले धरिन त्यांचे ॥१॥

अंतकाळीं येती माझ्या सोडवणे । मस्तक बैसणें देइन त्यांसी ॥ध्रु.॥

आणिक सोइरे सज्जन वो कोणी । वैष्णवांवांचोनि नाहीं मज ॥२॥

देइन आळिंगण धरीन चरण । संवसारसीण नासे तेणें ॥३॥

कंठीं तुळशीमाळा नामाचे धारक । ते माझे तारक भवनदीचे ॥४॥

तयांचे चरणीं घालीन मी मिठी । चाड हे वैकुंठीं नाहीं मज ॥५॥

अळसें दंभें भावें हरिचें नाम गाती । ते माझे सांगाती परलोकींचे ॥६॥

कायावाचामनें देइन क्षेम त्यासी । चाड जीवित्वासी नाहीं मज ॥७॥

हरिचें नाम मज म्हणविती कोणी । तया सुखा धणी धणी वरी ॥८॥

तुका म्हणे तया उपकारें बांधलों । म्हणऊनि आलों शरण संतां ॥९॥

२७५९

लटिका तो प्रपंच एक हरि साचा । हरिविण आहाच सर्व इंद्रियें ॥१॥

लटिकें तें मौन्य भ्रमाचें स्वप्न । हरिविण ध्यान नश्वर आहे ॥धु.॥

लटिकिया विपत्ति हरिविण करिती । हरि नाहीं चित्ती तो शव जाणा ॥२॥

तुका म्हणे हरि हें धरिसी निर्धारीं । तरीं तूं झडकरी जासी वैकुंठा ॥३॥

२७६०

सर्वस्वा मुकावें तेणें हरीसी जिंकावें । अर्थ प्राण जीवें देहत्याग ॥१||

मोह ममता माया चाड नाहीं चिंता । विषयकंदुवेथा जाळूनियां ॥धु.॥

लोकलज्जा दंभ आणि अहंकार । करूनि मत्सर देशधडी ॥२॥

शांति क्षमा दया सखिया विनउनी । मूळ चक्रपाणी धाडी त्यांसी ॥३॥

तुका म्हणे याती अक्षरें अभिमान । सांडोनिया शरण रिघें संतां ॥४॥

२७६१

एकांतांचे सुख देई मज देवा । आघात या जीवा चुकवूनि ॥१॥

ध्यानीं रूप वाचे नाम निरंतर । आपुला विसर पडों नेदीं ॥धु.॥

मायबाळा भेटी सुखाची आवडी । तैशी मज गोडी देई देवा ॥२॥

कीर्ती ऐकोनियां जालों शरणांगत । दासाचें तूं हित करितोसी ॥३॥

तुका म्हणे मी तों दीन पापराशी । घालावें पाठीशी मायबापा ॥४॥

२७६२

लटिकें तें ज्ञान लटिकें ते ध्यान । जरि हरिकिर्तन प्रिय नाहीं ॥१॥

लटिकें चि दंभ घातला दुकान । चाळविलें जन पोटासाटीं ॥ध्रु.॥

लटिकें चि केलें वेदपारायण । जरि नाहीं स्फुंदन प्रेम कथे ॥२॥

लटिकें तें तप लटिका तो जप । अळस निद्रा झोप कथाकाळीं ॥३॥

नाम नावडे तो करील बाहेरी । नाहीं त्याची खरी चित्तशुद्धि ॥४॥

तुका म्हणे ऐसीं गर्जती पुराणें । शिष्टांची वचनें मागिला ही ॥५॥

२७६३

भूतीं भगवद्भाव । मात्रासहित जीव । अद्वैत ठाव । निरंजन एकला ॥१॥

ऐसीं गर्जती पुराणें । वेदवाणी सकळ जन । संत गर्जतील तेणें । अनुभवें निर्भर ॥ध्रु.॥

माझें तुझें हा विकार । निरसतां एकंकार । न लगे कांहीं फार । विचार चि करणें ॥२॥

तुका म्हणे दुजें । हें तों नाहीं सहजें । संकल्पाच्या काजें । आपें आप वाढलें ॥३॥

२७६४

नेणें कांुफ्कों कान । नाहीं एकांतींचें ज्ञान ॥१॥

तुम्ही आइका हो संत । माझा सादर वृत्तांत ॥ध्रु.॥

नाहीं देखिला तो डोळां । देव दाखवूं सकळां ॥२॥

चिंतनाच्या सुखें । तुका म्हणे नेणें दुःखें ॥३॥

२७६५

त्याग तरी ऐसा करा । अहंकारा दवडावें ॥१॥

मग जैसा तैसा राहें । काय पाहें उरलें तें ॥ध्रु.॥

अंतरींचें विषम गाढें । येऊं पुढें नेदावें ॥२॥

तुका म्हणे शुद्ध मन । समाधान पाहिजे ॥३॥

२७६६

मातेचिये चित्ती । अवघी बाळकाची व्याप्ति ॥१॥

देह विसरे आपुला । जवळीं घेतां सीण गेला ॥ध्रु.॥

दावी प्रेमभातें । आणि अंगावरि चढतें ॥२॥

तुका संतापुढें । पायीं झोंबे लाडें कोडें ॥३॥

२७६७

कोणा पुण्या फळ आलें । आजि देखिलीं पाउलें ॥१॥

ऐसें नेणें नारायणा । संतीं सांभाळिलें दीना ॥ध्रु.॥

कोण लाभकाळ । दीन आजि मंगळ ॥२॥

तुका म्हणे जाला । लाभ सहज विठ्ठला ॥३॥

२७६८

मान इच्छी तो अपमान पावे । अमंगळ सवे अभाग्याची ॥१॥

एकाचिये अंगीं दुजियाचा वास । आशा पुढें नाश सद्धि करी ॥धृ.॥

आधीं फळासी कोठें पावों शके । वासनेची भिकेवरी चाली ॥२॥

तुका म्हणे राजहंस ढोरा नांव । काय तया घ्यावें अळंकाराचें ॥३॥

२७६९

संसारापासूनि कैसें सोडविशी । न कळे हृषीकेशी काय जाणें । करितां न सरे अधिक वाट पाहीं ।

तृष्णा देशधडी केलों । भक्तिभजनभाव यांसी नाहीं ठाव । चरणीं तुझ्या अंतरलों ।

मागें पुढें रीग न पुरे चि पाहातां । अवघा अवघीं वेष्टिलों ॥१॥

आतां माझी लाज राखें नारायणा । हीन हीन लीन याचकाची ।

करितां न कळे कांहीं असतील गुण दोष । करीं होळी संचिताची ॥धृ.॥

इंद्रियें द्वारें मन धांवे सैरें । नांगवे करितां चि कांहीं । हात पाय कान मुख लिंगस्थान ।

नेत्र घ्राणद्वारें पाहीं । जया जैसी सोय तया तैसें होय। क्षण एक स्थिर नाहीं ।

करिती ताडातोडी ऐसी यांची खोडी । न चले माझें यास कांहीं ॥२॥

शरीरसंबंधु पुत्र पत्नी बंधु । धन लोभ मायावंत । जन लोकपाळ मैत्र हे सकळ ।

सोइरीं सज्जनें बहुतें । नाना कर्म डाय करिती उपाय । बुडावया घातपातें ।

तुका म्हणे हरी राखे भलत्या परी । आम्ही तुझीं शरणागतें ॥३॥

२७७०

नाम घेतां उठाउठीं । होय संसारासी तुटी ॥१॥

ऐसा लाभ बांधा गांठी । विठ्ठलपायीं पडे मिठी ॥धृ.॥

नामापरतें साधन नाहीं । जें तूं करिशी आणिक कांहीं ॥२॥

हाकारोनि सांगे तुका । नाम घेतां राहों नका ॥३॥

२७७१

प्राण समर्पिला आम्ही । आतां उशीर कां स्वामी ॥१॥

माझें फेडावें उसणें । भार न मना या ॠणें ॥धृ.॥

जाला कंठस्फोट। जवळी पातलों निकट ॥२॥

तुका म्हणे सेवा । कैसी बरी वाटे देवा ॥३॥

२७७२

येणें मार्गॉ आले । त्यांचें निसंतान केलें ॥१॥

ऐसी अवघड वाट । कोणा सांगावा बोभाट ॥धृ.॥

नागविल्या थाटी । उरों नेदी च लंगोटी ॥२॥

तुका म्हणे चोर । तो हा उभा कटिकर ॥३॥

२७७३

तोंवरि तोंवरि जंबुक करि गर्जना । जंव त्या पंचानना देखिलें नाहीं ॥१॥

तोंवरि तोवरिं सिंधु करि गर्जना । जंव त्या अगिस्तब्राम्हणा देखिलें नाहीं ॥ध्रु.॥

तोंवरि तोंवरि वैराग्याच्या गोष्टी । जंव सुंदर वनिता दृष्टी पडिली नाहीं ॥२॥

तोंवरि तोंवरि शूरत्वाच्या गोष्टी । जंव परमाईचा पुत्र दृष्टी देखिला नाहीं ॥३॥

तोंवरि तोंवरि माळामुद्रांचीं भूषणें । जंव तुक्याचें दर्शन जालें नाहीं ॥४॥

२७७४

तोंवरि तोंवरि शोभतील गारा । जंव नाहीं हिरा प्रकाशला ॥१॥

तोंवरि तोंवरि शोभतील दीपिका । नुगवता एका भास्करासी ॥२॥

तोंवरि तोंवरि सांगती संताचिया गोष्टी । जंव नाहीं भेटी तुक्यासवें ॥३॥

२७७५

धरोनि दोन्ही रूपें पाळणें संहार । करी कोप रुद्र दयाळ विष्णु ॥१॥

जटाजूट एका मुगुट माथां शिरीं । कमळापति गौरीहर एक ॥ध्रु.॥

भस्मउद्धळण लक्ष्मीचा भोग । शंकर श्रीरंग उभयरूपीं ॥२॥

वैजयंती माळा वासुगीचा हार । लेणें अळंकार हरिहरा ॥३॥

कपाळ झोळी एका स्मशानींचा वास । एक जगन्निवास विश्वंभर ॥४॥

तुका म्हणे मज उभयरूपीं एक । सारोनि संकल्प शरण आलों ॥५॥

२७७६

उचिताचा भाग होतों राखोनियां । दिसती ते वांयां कष्ट गेले ॥१॥

वचनाची कांहीं राहे चि ना रुचि । खळाऐसें वाची कुची जालें ॥ध्रु.॥

विश्वासानें माझें बुडविलें घर । करविला धीर येथवरी ॥२॥

तुका म्हणे शेकीं थार नाहीं बुड । कैसें तुम्हीं कोड पुरविलें ॥३॥

२७७७

लांब लांब जटा काय वाढवूनि । पावडें घेऊनि क्रोधें चाले ॥१॥

खायाचा वोळसा शिव्या दे जनाला । ऐशा तापशाला बोध कैंचा ॥ध्रु.॥

सेवी भांग अफू तमाखू उदंड । परि तो अखंड भ्रांतीमाजी ॥२॥

तुका म्हणे ऐसा सर्वस्वें बुडाला । त्यासी अंतरला पांडुरंग ॥३॥

२७७८

अवघीं च तीर्थॉ घडलीं एकवेळा । चंद्रभागा डोळां देखिलिया ॥१॥

अवघीं च पापें गेलीं दिगांतरीं । वैकुंठ पंढरी देखिलिया ॥ध्रु.॥

अवघिया संतां एकवेळा भेटी । पुंडलीक दृष्टी देखिलिया ॥२॥

तुका म्हणे जन्मा आल्याचें सार्थक । विठ्ठल चि एक देखिलिया ॥३॥

२७७९

सदा सर्वकाळ अंतरीं कुटिल । तेणें गळां माळ घालूं नये ॥१॥

ज्यासी नाहीं दया क्षमा शांति । तेणें अंगीं विभूती लावूं नये ॥ध्रु.॥

जयासी न कळे भक्तीचें महिमान । तेणें ब्रम्हज्ञान बोलों नये ॥२॥

ज्याचें मन नाहीं लागलें हातासी । तेणें प्रपंचासी टाकुं नये ॥३॥

तुका म्हणे ज्यासी नाहीं हरिभक्ति । तेणें भगवें हातीं धरूं नये ॥४॥

२७८०

आम्ही असों निश्चिंतीनें । एक्या गुणें तुमचिया ॥१॥

दुराचारी तरले नामें । घेतां प्रेम म्हणोनि ॥ध्रु.॥

नाहीं तुम्हां धांव घेता । कृपावंता आळस ॥२॥

तुका म्हणे विसरूं कांहीं । तुज वो आईं विठ्ठले ॥३॥

२७८१

अनुभवें वदे वाणी । अंतर ध्यानीं आपुलें ॥१॥

कैंची चिका दुधचवी । जरी दावी पांढरें ॥ध्रु.॥

जातीऐसा दावी रंग । बहु जग या नावें ॥२॥

तुका म्हणे खद्योत ते । ढुंगाभोंवतें आपुलिया ॥३॥

२७८२

परपीडक तो आम्हां दावेदार । विश्वीं विश्वंभर म्हणऊनि ॥१॥

दंडूं त्यागूं बळें नावलोकुं डोळा । राखूं तो चांडाळा ऐसा दुरि ॥ध्रु.॥

अनाचार कांहीं न साहे अवगुणें । बहु होय मन कासावीस ॥२॥

तुका म्हणे माझी एकविध सेवा । विमुख ते देवा वाळी चित्ते ॥३॥

२७८३

कांहीं न मागे कोणांसी । तो चि आवडे देवासी ॥१॥

देव तयासी म्हणावें । त्याचे चरणीं लीन व्हावें ॥ध्रु.॥

भूतदया ज्याचे मनीं । त्याचे घरीं चक्रपाणी ॥२॥

नाहीं नाहीं त्यासमान । तुका म्हणे मी जमान ॥३॥

२७८४

नाम उच्चारितां कंटीं । पुढें उभा जगजेठी ॥१॥

ऐसें धरोनियां ध्यान । मनें करावें चिंतन ॥ध्रु.॥

ब्रम्हादिकांच्या ध्याना नये । तो हा कीर्तनाचे सोये ॥२॥

तुका म्हणे सार घ्यावें । मनें हरिरूप पाहावें ॥३॥

२७८५

आडलिया जना होसी सहाकारी । अंधळियाकरीं काठी तूं चि ॥१॥

आडिले गांजिले पीडिले संसारीं । त्यांचा तूं कैवारी नारायणा ॥ध्रु.॥

प्रल्हाद महासंकटीं रक्षिला । तुम्ही अपंगिला नानापरी ॥२॥

आपुलें चि अंग तुम्ही वोडविलें । त्याचें निवारलें महा दुःख ॥३॥

तुका म्हणे तुझे कृपे पार नाहीं । माझे विठाबाईं जननीये ॥४॥

२७८६

तपासी तें मन करूं पाहे घात । धरोनि सांगात इंद्रियांचा ॥१॥

म्हणोनि कीर्तन आवडलें मज । सांडोनियां लाज हें चि करी ॥ध्रु.॥

पाहातां आगमनिगमाचे ठाव । तेथें नाहीं भाव एकविध ॥२॥

तुका म्हणे येथें नाहीं वो विकार । नाम एक सार विठोबाचें ॥३॥

२७८७

गुरुशिष्यपण । हें तों अधमलक्षण ॥१॥

भूतीं नारायण खरा । आप तैसा चि दुसरा ॥ध्रु.॥

न कळतां दोरी साप । राहूं नेंदावा तो कांप ॥२॥

तुका म्हणे गुणदोषी । ऐसें न पडावें सोसीं ॥३॥

२७८८

अंगीकार ज्याचा केला नारायणें । निंद्य तें हि तेणें वंद्य केलें ॥१॥

अजामेळ भिल्ली तारीली कुंटणी । प्रत्यक्ष पुराणीं वंद्य केली ॥ध्रु.॥

ब्रम्हहत्याराशी पातकें अपार । वाल्मीक किंकर वंद्य केला ॥२॥

तुका म्हणे येथें भजन प्रमाण । काय थोरपण जाळावें तें ॥३॥

२७८९

धनवंता घरीं । करी धन चि चाकरी ॥१॥

होय बैसल्या व्यापार । न लगे सांडावें चि घर ॥ध्रु.॥

रानीं वनीं दीपीं । असतीं तीं होतीं सोपीं ॥२॥

तुका म्हणे मोल । देतां कांहीं नव्हे खोल ॥३॥

२७९०

हा गे माझा अनुभव । भक्तिभाव भाग्याचा ॥१॥

केला ॠणी नारायण । नव्हे क्षण वेगळा ॥ध्रु.॥

घालोनियां भार माथा। अवघी चिंता वारली ॥२॥

तुका म्हणे वचन साटीं । नाम कंठीं धरोनि ॥३॥

२७९१

देव आहे सुकाळ देशीं । अभाग्यासी दुर्भिक्षा ॥१॥

नेणती हा करूं सांटा । भरले फांटा आडरानें ॥ध्रु.॥

वसवूनि असे घर । माग दूर घातला ॥२॥

तुका म्हणे मन मुरे । मग जें उरे तें चि तूं ॥३॥

२७९२

खुंटोनियां दोरी आपणियांपाशीं । वावडी आकाशीं मोकलिली ॥१॥

आपुलिया आहे मालासी जतन । गाहाणाचे ॠण बुडों नेणें ॥ध्रु.॥

बीज नेलें तेथें येईल अंकुर । जतन तें सार करा याची ॥२॥

तुका म्हणे माझी निश्चिंतीची सेवा । वेगळें नाहीं देवा उरों दिलें ॥३॥

२७९३

शाहाणपणें वेद मुका । गोपिका त्या ताकटी ॥१॥

कैसें येथें कैसें तेथें । शहाणे ते जाणती ॥ध्रु.॥

यज्ञमुखें खोडी काढी । कोण गोडी बोरांची ॥२॥

तुका म्हणे भावाविण । अवघा सीण केला होय ॥३॥

२७९४

मजुराचें पोट भरे । दाता उरे संचला ॥१॥

या रे या रे हातोहातीं । काय माती सारावी ॥ध्रु.॥

रोजकीर्दी होतां झाडा । रोकडा चि पर्वत ॥२॥

तुका म्हणे खोल पाया । वेचों काया क्लेशेसीं ॥३॥

२७९५

स्मशानीं आम्हां न्याहालीचें सुख । या नांवें कौतुक तुमची कृपा ॥१॥

नाहीं तरीं वांयां अवघें निर्फळ । शब्द ते पोकळ बडबड ॥ध्रु.॥

झाडें झुडें जीव सोइरे पाषाण । होती तई दान तुम्हीं केलें ॥२॥

तुका म्हणे आतां पाहे अनुभव । घेऊनि हातीं जीव पांडुरंगा ॥३॥

२७९६

आमची जोडी ते देवाचे चरण । करावें चिंतन विठोबाचें ॥१॥

लागेल तरीं कोणी घ्यावें धणीवरी । आमुपचि परी आवडीच्या ॥ध्रु.॥

उभारिला कर प्रसद्धि या जग । करूं केला त्याग मागें पुढें ॥२॥

तुका म्हणे होय दरद्रि विच्छिन्न । ऐसे देऊं दान एकवेळे ॥३॥

२७९७

दधिमाझी लोणी जाणती सकळ । तें काढी निराळें जाणे मथन ॥१॥

अग्नि काष्ठामाजी ऐसें जाणे जन । मथिलियाविण कैसा जाळी ॥धृ.॥ तुका म्हणे मुख मळीण दर्पणीं । उजळिल्यावांचूनि कैसें भासे ॥२॥

२७९८

नको नको मना गुंतूं मायाजाळीं । काळ आला जवळी ग्रासावया ॥१॥

काळाची हे उडी पडेल बा जेव्हां । सोडविना तेव्हां मायबाप ॥धृ.॥

सोडवीना राजा देशींचा चौधरी । आणीक सोइरीं भलीं भलीं ॥२॥

तुका म्हणे तुला सोडवीना कोणी । एका चक्रपाणी वांचूनियां ॥३॥

२७९९

पुढें जेणें लाभ घडे । तें चि वेडे नाशिती ॥१॥

येवढी कोठें नागवण । अंधारुण विष घ्यावें ॥धृ.॥

होणारासी मिळे बुद्धि । नेदी शुद्धी धरूं तें ॥२॥

तुका म्हणे जना सोंग । दावी रंग आणीक ॥३॥

२८००

ऐका गा ए अवघे जन । शुद्ध मन तें हित ॥१॥

अवघा काळ नव्हे जरी । समयावरी जाणावें ॥धृ.॥

नाहीं कोणी सवें येता । संचिता या वेगळा ॥२॥

बरवा अवकाश आहे । करा साहे इंद्रियें ॥३॥

कर्मभूमीऐसा ठाव । वेवसाव जाणावा ॥४॥

तुका म्हणे उत्तम जोडी । जाती घडी नरदेह ॥५॥

२८०१

संतसेवेसि अंग चोरी । दृष्टी न पडो तयावरी ॥१॥

ऐसियासी व्याली रांड । जळो जळो तिचें तोंड ॥धृ.॥

संतचरणीं ठेवितां भाव । आपेंआप भेटे देव ॥२॥

तुका म्हणे संतसेवा । माझ्या पूर्वजांचा ठेवा ॥३॥

२८०२

गेले पळाले दिवस रोज । काय म्हणतोसि माझें माझें ॥१॥

सळे धरोनि बैसला काळ । फाकों नेदी घटिका पळ ॥धृ.॥

कां रे अद्यापि न कळे । केश फिरले कान डोळे ॥२॥

हित कळोनि असतां हातीं । तोंडीं पाडोनि घेसी माती ॥३॥

तुज ठाउकें मी जाणार । पाया शोधोनि बांधिसी घर ॥४॥

तुका म्हणे वेगें । पंढरिराया शरण रिघें ॥५॥

२८०३

आतां माझ्या मायबापा । तूं या पापा प्रायिश्चत्त ॥१॥

फजित हे केले खळ । तो विटाळ निवारीं ॥धृ.॥

प्रेम आतां पाजीं रस । करीं वास अंतरीं ॥२॥

तुका म्हणे पांडुरंगा । जिवलगा माझिया ॥३॥

२८०४

कां रे न पवसी धांवण्या । अंगराख्या नारायणा ॥१॥

अंगीं असोनियां बळ । होसी खट्याळ नाठाळ ॥धृ.॥

आम्हां नरकासी जातां । काय येइल तुझ्या हातां ॥२॥

तुका म्हणे कान्हा। क्रियानष्टा नारायणा ॥३॥

२८०५

माझे पाय तुझी डोईं । ऐसें करिं गा भाक देईं ॥१॥

पाहतां तंव उफराटें । घडे तईं भाग्य मोठें ॥धृ.॥

बहु साधन मोलाच । यासी जोडा दुजें कैचें ॥२॥

नका अनमानूं विठ्ठला । तुका म्हणे धडा जाला ॥३॥

२८०६

पवित्र तें अन्न । हरिचिंतनीं भोजन ॥१॥

येर वेठ्या पोट भरी । चाम मसकाचे परी ॥धृ.॥

जेऊनि तो धाला । हरिचिंतनीं केला काला ॥२॥

तुका म्हणे चवी आलें । जें कां मिश्रित विठ्ठलें ॥३॥

२८०७

चरणाचा महिमा । हा तो तुझ्या पुरुषोत्तमा ॥१॥

अंध पारखी माणिकें । बोलविशी स्पष्ट मुकें ॥धृ.॥

काय नाहीं सत्ता । हातीं तुझ्या पंढरीनाथा ॥२॥

तुका म्हणे मूढा । मज चेष्टविलें जडा ॥३॥

२८०८

बळिवंत कर्म । करी आपुला तो धर्म ॥१॥

पुढें घालुनियां सत्ता । न्यावें पतना पतिता ॥धृ.॥

आचरणें खोटीं । केलीं सलताती पोटीं ॥२॥

तुका म्हणे देवा । नाहीं भजन केली सेवा ॥३॥

२८०९

कैं वाहावें जीवन । कैं पलंगीं शयन ॥१॥

जैसी जैसी वेळ पडे । तैसें तैसें होणें घडे ॥ध्रु.॥

कैं भौज्य नानापरी । कैं कोरड्या भाकरी ॥२॥

कैं बसावें वहनीं । कैं पायीं अन्हवाणी ॥३॥

कैं उत्तम प्रावर्णा । कैं वसनें तीं जीर्णे ॥४॥

कैं सकळ संपत्ती । कैं भोगणें विपत्ती ॥५॥

कैं सज्जनाशीं संग । कैं दुर्जनाशीं योग ॥६॥

तुका म्हणे जाण । सुख दुःख तें समान ॥७॥

२८१०

उंचनिंच नेणे कांहीं भगवंत । तिष्ठे भाव भक्त देखोनियां ॥१॥

दासीपुत्र कण्या विदुराच्या भक्षी । दैत्या घरीं रक्षी प्रल्हादासी ॥ध्रु.॥

चर्म रंगूं लागे रोहिदासा संगीं । कबिराचे मागीं विणी शेले ॥२॥

सजनकसाया विकुं लागे मास । मळा सांवत्यास खुरपूं लागे ॥३॥

नरहरिसोनारा घडों फुंकूं लागे । चोख्यामेळ्या संगें ढोरें ओढी ॥४॥

नामयाची जनी सवें वेची शेणी । धर्मा घरीं पाणी वाहे झाडी ॥५॥

नाम्यासवें जेवी नव्हे संकोचित । ज्ञानियाची भिंत अंगीं ओढी ॥६॥

अर्जुनाचीं घोडीं हाकी हा सारथी । भक्षी पोहे प्रीती सुदाम्याची ॥७॥

गौळियांचे घरीं गाईं अंगें वळी । द्वारपाळ बळीद्वारीं जाला ॥८॥

यंकोबाचें ॠण फेडी हृषीकेशी । आंबॠषीचे सोशी गर्भवास ॥९॥

मिराबाईं साटीं घेतो विषप्याला । दामाजीचा जाला पाडेवार ॥१०॥

घडी माती वाहे गोऱ्या कुंभाराची । हुंडी महत्याची अंगें भरी ॥११॥

पुंडलिकासाटीं अझूनि तिष्ठत । तुका म्हणे मात धन्य याची ॥१२॥

२८११

भेटीलागीं जीवा लागलीसे आस । पाहे रात्रीं दिवस वाट तुझी ॥१॥

पूर्णिमेचा चंद्र चकोराचें जीवन । तैसें माझें मन वाट पाहे ॥ध्रु.॥

दिवाळीच्या मुळा लेंकी आसावली । पाहतसे वाटुली पंढरीची ॥२॥

भुकेलिया बाळ अति शोक करी । वाट पाहे परि माउलीची ॥३॥

तुका म्हणे मज लागलीसे भूक । धांवूनि श्रीमुख दावीं देवा ॥४॥

२८१२

आले संत पाय ठेविती मस्तकीं । येहीं उभयलोकीं सरता केलों ॥१॥

वंदीन पाउलें लोळेन चरणीं । आजि इच्छाधणी फिटईल ॥धृ.॥

अवघीं पूर्व पुण्यें जालीं सानुकूळ । अवघें चि मंगळ संतभेटी ॥२॥

तुका म्हणे कृतकृत्य जालों देवा । नेणें परि सेवा डोळां देखें ॥३॥

२८१३

करीं धंदा परि आवडती पाय । प्रीती सांगों काय नेणां देवा ॥१॥

रूप डोळां देखें सदा सर्वकाळ । संपादितों आळ प्रपंचाचा ॥धृ.॥

नेमून ठेविली कारया कारणीं । आमुचिये वाणी गुण वदे ॥२॥

मनासीं उत्कंठा दर्शनाचा हेवा । नाहीं लोभ जीवा धन धान्य ॥३॥

उसंतितों पंथ वेठीचिया परी । जीवनसूत्र दोरीपाशीं ओढ ॥४॥

तुका म्हणे ऐसें करितों निर्वाण । जीव तुम्हां भिन्न नाहीं माझा ॥५॥

२८१४

कां रे माझीं पोरें म्हणसील ढोरें । मायबाप खरें काय एक ॥१॥

कां रे गेलें म्हणोनि करिसी तळमळ । मिथ्याचि कोल्हाळ मेलियाचा ॥धृ.॥

कां रे माझें माझें म्हणसील गोत । नो संडविती दूत यमा हातीं ॥२॥

कां रे मी बळिया म्हणविसी ऐसा । सरणापाशीं कैसा उचलविसी ॥३॥

तुका म्हणे न धरीं भरवसा कांहीं । वेगीं शरण जाई पांडुरंगा ॥४ ॥

२८१५

अगा करुणाकरा करितसें धांवा । या मज सोडवा लवकरि ॥१॥

ऐकोनियां माझीं करुणेचीं वचनें । व्हावें नारायणें उतावीळ ॥धृ.॥

मागें पुढें अवघा दिसे रिता ठाव । ठेवूनि पायीं भाव वाट पाहें ॥२॥

उशीर तो आतां न पाहिजे केला । अहो जी विठ्ठला मायबापा ॥३॥

उरलें तें एक हें चि मज आतां । अवघें विचारितां शून्य जालें ॥४॥

तुका म्हणे आतां करीं कृपादान । पाउलें समान दावीं डोळां ॥५॥

२८१६

न मनीं ते ज्ञानी न मनीं ते पंडित । ऐसे परीचे एकएका भावें ॥१॥

धातू पोसोनियां आणिकां उपदेश । अंतरीं तो लेश प्रेम नाहीं ॥धृ.॥

न मनीं ते योगी न मनीं ते हरिदास । दर्शनें बहुवस बहुतां परीचीं ॥२॥

तुका म्हणे तयां नमन बाह्यात्कारी । आवडती परी चत्तिशुद्धीचे ॥३॥

२८१७

कासिया पाषाण पूजिती पितळ । अष्ट धातु खळ भावें विण ॥१॥

भाव चि कारण भाव चि कारण । मोक्षाचें साधन बोलियेलें ॥ध्रु.॥

काय करिल जपमाळा कंठमाळा । करिशी वेळोवेळां विषयजप ॥२॥

काय करिशील पंडित हे वाणी । अक्षराभिमानी थोर होय ॥३॥

काय करिशील कुशल गायन । अंतरीं मळीण कुबुद्धि ते ॥४॥

तुका म्हणे भाव नाहीं करी सेवा । तेणें काय देवा योग्य होशी ॥५॥

२८१८

अंतरींचें गोड । राहें आवडीचें कोड ॥१॥

संघष्टणें येती अंगा । गुणदोष मनभंगा ॥ध्रु.॥

उचिताच्या कळा । नाहीं कळती सकळा ॥२॥

तुका म्हणे अभावना । भावीं मूळ तें पतना ॥३॥

२८१९

शिळा जया देव । तैसा फळे त्याचा भाव ॥१॥

होय जतन तें गोड । अंतरा येती नाड ॥ध्रु.॥

देव जोडे भावें । इच्छेचें तें प्रेम घ्यावें ॥२॥

तुका म्हणे मोड दावी । तैशीं फळें आलीं व्हावीं ॥३॥

२८२०

कासया जी ऐसा माझे माथां ठेवा । भार तुम्ही देवा संतजन ॥१॥

विचित्र विंदानी नानाकळा खेळ । नाचवी पुतळे नारायण ॥ध्रु.॥

काय वानरांची अंगींची ते शक्ति । उदका तरती वरी शिळा ॥२॥

तुका म्हणे करी निमित्य चि आड । चेष्टवूनि जड दावी पुढें ॥३॥

२८२१

पायां पडावें हें माझें भांडवल । सरती हे बोल कोठें पायीं ॥१॥

तरि हे सलगी कवतुक केलें । लडिवाळ धाकुलें असें बाळ ॥ध्रु.॥

काय उणें तुम्हां संताचिये घरीं । विदित या परी सकळ ही ॥२॥

तुका म्हणे माझें उचित हे सेवा । नये करूं ठेवाठेवी कांहीं ॥३॥

२८२२

वदवावी वाणी माझी कृपावंता । वागपुष्प संतां समर्पीशी ॥१॥

सर्वसंकटाचा तुम्हां परिहार । घालावा म्यां भार पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

एकसरें चिंता ठेवूनियां पायीं । जालों उतराई होतों तेणें ॥२॥

तुका म्हणे येथें जालें अवसान । काया वाचा मन वेचूनियां ॥३॥

२८२३

नमावे पाय हें माझें उचित । आशीर्वादें हित तुमचिया॥१॥

कृपेचा वोरस न समाये पोटीं । म्हणोनि उफराटीं वचनें हीं ॥ध्रु.॥

तुमची उष्टावळी हें माझें भोजन । झाडावें अंगण केरपुंजे ॥२॥

परि ऐसें पुण्य नाहीं माझें गांठीं । जेणें पडे मिठी पायांसवें ॥३॥

तुका म्हणे राहे आठवण चित्ती । ऐशी कृपा संतीं केली तुम्हीं ॥४॥

१८२४

काय नाहीं माता गौरवीत बाळा । काय नाहीं लळा पाळीत ते ॥१॥

काय नाहीं त्याची करीत ते सेवा । काय नाहीं जीवा गोमटें तें ॥ध्रु.॥

अमंगळपणें कांटाळा न धरी । उचलोनि करीं कंठीं लावी ॥२॥

लेववी आपुले अंगें अळंकार । संतोषाये फार देखोनियां ॥३॥

तुका म्हणे स्तुति योग्य नाहीं परी । तुम्हां लाज थोरी अंकिताची ॥४॥

२८२५

माझिया मीपणावर पडों पाषाण । जळो हें भूषण नाम माझें ।

पापा नाहीं पार दुःखाचे डोंगर । जालों ये भूमीसी ओझें ॥१॥

काय विटंबना सांगों किती । पाषाण फुटती ऐसें दुःख ।

नर नारी सकळ उत्तम चांडाळ । न पाहाती माझें मुख ॥ध्रु.॥

काया वाचा मनें अघटित । करणें चर्मचक्षु हात पाय ।

निंदा द्वेष घात विश्वासीं व्यभिचार । आणीक सांगों किती काय ॥२॥

लक्ष्मीमदें मातें घडले महा दोष । पत्नी दोनी भेदभेद ।

पितृवचन घडली अवज्ञा अविचार। कुटिल कचर वादी निंद्य ॥३॥

आणीक किती सांगों ते अवगुण । न वळे जिव्हा कांपे मन ।

भुतदया उपकार नाहीं शब्दा धीर । विषयीं लंपट हीन ॥४॥

संत महानुभाव ऐका हें उत्तरें । अवगुण अविचारें वृद्धि पापा ।

तुका म्हणे सरतें करा पांडुरंगीं । शरण आलों मायबापा ॥५॥

२८२६

फिराविलीं दोनी । कन्या आणि चक्रपाणी ॥१॥

जाला आनंदें आनंद । अवतरले गोविंद ॥ध्रु.॥

तुटलीं बंधनें । वसुदेवदेवकीचीं दर्शनें ॥२॥

गोकुळासी आलें । ब्रम्ह अव्यक्त चांगलें ॥३॥

नंद दसवंती । धन्य देखिले श्रीपती ॥४॥

निशीं जन्मकाळ । आले अष्टमी गोपाळ ॥५॥

आनंदली मही । भार गेला सकळ ही ॥६॥

तुका म्हणे कंसा । आट भोविला वळसा ॥७॥

२८२७

सोडियेल्या गांठी । दरुषणें कृष्णभेटी ॥१॥

करिती नारी अक्षवाणें । जीवभाव देती दानें ॥ध्रु.॥

उपजल्या काळें । रूपें मोहीलीं सकळें ॥२॥

तुका तेथें वारी । एकी आडोनि दुसरी ॥३॥

२८२८

मुख डोळां पाहे । तैशी च ते उभी राहे ॥१॥

केल्याविण नव्हे हातीं । धरोनि आरती परती ॥ध्रु.॥

न धरिती मनीं । कांहीं संकोच दाटणी ॥२॥

तुका म्हणें देवें । ओस केल्या देहभावें ॥३॥

२८२९

गोकुळीच्या सुखा । अंतपार नाहीं लेखा ॥१॥

बाळकृष्ण नंदा घरीं । आनंदल्या नरनारी ॥ध्रु.॥

गुढिया तोरणें । करिती कथा गाती गाणें ॥२॥

तुका म्हणे छंदें । येणें वेधिलीं गोविंदें ॥३॥

२८३०

विटंबिलें भट । दिला पाठीवरी पाट ॥१॥

खोटें जाणोनि अंतर । न साहे चि विश्वंभर ॥ध्रु.॥

तें चि करी दान । जैसें आइके वचन ॥२॥

तुका म्हणे देवें । पूतना शोषियेली जीवें ॥३॥

२८३१

प्रेम देवाचें देणें । देहभाव जाय जेणें । न धरावी मनें । शुद्धी देशकाळाची ॥१॥

मुH लज्जाविरहित । भाग्यवंत हरिभक्त। जाले वोसंडत । नामकीर्तिपवाडे ॥ध्रु.॥

जोडी जाली अविनाश । जन्मोनि जाले हरिसे दास । त्यांस नव्हे गर्भवास । परब्रम्हीं सौरस ॥२॥

हे चि वाहाती संकल्प । पुण्यप्रसंगाचे जप । तुका म्हणे पाप । गांवीं नाहीं हरिजना ॥३॥

२८३२

तो चि लटिक्यामाजी भला । म्हणे देव म्यां देखिला ॥१॥

ऐशियाच्या उपदेशें । भवबंधन कैसें नासे । बुडवी आपणासरिसे । अभिमानें आणिकांस ॥ध्रु.॥

आणिक नाहीं जोडा । देव म्हणवितां या मूढा ॥२॥

आणिकांचे न मनी साचें । तुका म्हणे या श्रेष्ठांचें ॥३॥

२८३३

होईल जाला अंगें देव जो आपण । तयासी हे जन अवघे देव ॥१॥

येरांनीं सांगावी रेमट काहाणी । चित्ता रंजवणी करावया ॥ध्रु.॥

धाला आणिकांची नेणे तान भूक । सुखें पाहें सुख आपुलिया ॥२॥

तुका म्हणे येथें पाहिजे अनुभव । शब्दाचें गौरव कामा नये ॥३॥

२८३४

कां न वजावें बैसोनि कथे । ऐसें ऐका हो श्रोते । पांडुरंग तेथें । उभा असे तिष्ठत ॥१॥

म्हणऊनि करी धीर । लक्ष लावूनि सादर । भवसिंधुपार । असेल ज्या तरणें ॥ध्रु.॥

कथे कांहीं अणुमात्र। नो बोलावें हा वृत्तांत । देवभक्तां चत्ति । समरसीं खंडणा ॥२॥

कां वैष्णवा पूजावें । ऐका घेईल जो भावें । चरणरजा शिवें । वोडविला मस्तक ॥३॥

ऐसें जाणा हे निभ्रांत । देव वैष्णवांचा अंकित । अलिप्त अतीत । परमित त्यासाठीं ॥४॥

घालोनि लोळणा। तुका आला लोटांगणीं । वंदी पायवणीं । संतचरणींचें माथां ॥५॥

२८३५

अनुभवें आलें अंगा । तें या जगा देतसें ॥१॥

नव्हती हाततुके बोल । मूळ ओल अंतरिंची ॥ध्रु.॥

उतरूनि दिलें कशीं । शुद्धरसीं सरे तें ॥२॥

तुका म्हणे दुसरें नाहीं । ऐसी ग्वाही गुजरली ॥३॥

२८३६

साधकाची दशा उदास असावी । उपाधि नसावी अंतर्बाही ॥१॥

लोलुपता काय नद्रितें जिणावें । भोजन करावें परमित ॥ध्रु.॥

एकांती लोकांतीं स्त्रियांशीं वचन । प्राण गेल्या जाण बोलों नये ॥२॥

संग सज्जनाचा उच्चार नामाचा । घोष कीर्तनाचा अहर्निशीं ॥३॥

तुका म्हणे ऐसा साधनीं जो राहे । तो चि ज्ञान लाहे गुरुकृपा ॥४॥

२८३७

अंतरींची ज्योती प्रकाशली दीप्ति । मुळींची जे होती आच्छादिली ॥१॥

तेथींचा आनंद ब्रम्हांडीं न माये । उपमेशीं काये देऊं सुखा ॥ध्रु.॥

भावाचे मथिलें निर्गुण संचलें । तें हें उभें केलें विटेवरी ॥२॥

तुरा म्हणे आम्हां ब्रम्हांड पंढरी । प्रेमाची जे थोरी सांठवण ॥३॥

२८३८

कासया गा मज घातलें संसारीं । चत्ति पायांवरी नाहीं तुझ्या ॥१॥

कासया गा मज घातलें या जन्मा । नाहीं तुझा प्रेमा नित्य नवा ॥ध्रु.॥

नामाविण माझी वाचा अमंगळ । ऐसा कां चांडाळ निमिन्नयेलें ॥२॥

तुका म्हणे माझी जळो जळो काया । विठ्ठला सखया वांचूनियां ॥३॥

२८३९

प्रारब्धें चि जोडे धन । प्रारब्धें चि वाडे मान ॥१॥

सोस करिसी वांयां । भज मना पंढरीराया ॥ध्रु.॥

प्रारब्धें चि होय सुख। प्रारब्धें चि पावे दुःख ॥२॥

प्रारब्धें चि भरे पोट । तुका करीना बोभाट ॥३॥

२८४०

हीन माझी याति । वरी स्तुती केली संतीं ॥१॥

अंगीं वसूं पाहे गर्व । माझें हरावया सर्व ॥ध्रु.॥

मी एक जाणता । ऐसें वाटतसे चित्ता ॥२॥

राख राख गेलों वांयां । तुका म्हणे पंढरीराया ॥३॥

२८४१

तपाचे सायास । न लगे घेणें वनवास ॥१॥

ऐसें कळलें आम्हां एक । जालों नामाचे धारक ॥ध्रु.॥

जाळीं महाकर्में । दावीं निजसुख धर्में ॥२॥

तुका म्हणे येणें । कळिकाळ तें ठेंगणें ॥३॥

२८४२

माता कापी गळा । तेथें कोण राखी बाळा ॥१॥

हें कां नेणां नारायणा । मज चाळवितां दिना ॥ध्रु.॥

नागवी धावणें । तेथें साह्य व्हावें कोणें ॥२॥

राजा सर्व हरी । तेथें दुजा कोण वारी ॥३॥

तुझ्या केल्याविण । नव्हे स्थिर वश जन ॥४॥

तुका म्हणे हरी । सूत्र तुम्हां हातीं दोरी ॥५॥

२८४३

गाऊं नेणें परी मी कांहीं गाईंन । शरण जाईंन पांडुरंगा ॥१॥

ब्रम्हांडनायक मी त्याचा अंकित । काय यमदूत करिती काळ ॥ध्रु.॥

वश्या ज्याच्या नामें तारिली गणिका । अजामेळासारिखा पापरासीं ॥२॥

चरणींच्या रजें अहिल्या तारिली । रूपवंत केली कुबजा क्षणें ॥३॥

पृथिवी तारिली पाताळासी जातां । तुका म्हणे आतां आम्ही किती ॥४॥

२८४४

गाजराची पुंगी । तैसे नवे जाले जोगी ॥१॥

काय करोनि पठन । केली अहंता जतन ॥ध्रु.॥

अल्प असे ज्ञान । अंगीं ताठा अभिमान ॥२॥

तुका म्हणे लंड । त्याचें हाणोनि फोडा तोंड ॥३॥

२८४५

परद्रव्य परनारी । अभिळासूनि नाक धरी ॥१॥

जळो तयाचा आचार । व्यर्थ भार वाहे खर ॥ध्रु.॥

सोहोर्याची स्थिती । क्रोधें विटाळला चित्ती ॥२॥

तुका म्हणे सोंग । दावी बाहेरील रंग ॥३॥

२८४६

टळि टोपी उंच दावी । जगीं मी एक गोसावी ॥१॥

अवघा वरपंग सारा । पोटीं विषयांचा थारा ॥ध्रु.॥

मुद्रा लावितां कोरोनि । मान व्हावयासी जनीं ॥२॥

तुका म्हणे ऐसे किती । नरका गेले पुढें जाती ॥३॥

२८४७

ऐसे संत जाले कळीं । तोंडीं तमाखूची नळी ॥१॥

स्नानसंध्या बुडविली । पुढें भांग वोडवली ॥ध्रु.॥

भांगभुर्का हें साधन । पची पडे मद्यपान ॥२॥

तुका म्हणे अवघें सोंग । तेथें कैचा पांडुरंग ॥३॥

२८४८

जातीची शिंदळी । तिला कोण वंशावळी ॥१॥

आपघर ना बापघर । चित्ती मनीं व्यभिचार ॥ध्रु.॥

सेजे असोनियां धणी । परद्वार मना आणी ॥२॥

तुका म्हणे असील जाती । जातीसाठीं खाती माती ॥३॥

२८४९

अंधर्याची काठी । हिरोनियां कडा लोटी ॥१॥

हें कां देखण्या उचित । लाभ किंवा कांहीं हित ॥ध्रु.॥

साकर म्हणोनि माती । चाळवूनि द्यावी हातीं ॥२॥

तुका म्हणे वाटे । देवा पसरावे सराटे ॥३॥

२८५०

प्रीतिचिया बोला नाहीं पेसपाड । भलतसें गोड करूनि घेईं ॥१॥

तैसें विठ्ठलराया तुज मज आहे । आवडीनें गायें नाम तुझें ॥ध्रु.॥

वेडे वांकडे बाळकाचे बोल । करिती नवल मायबाप ॥२॥

तुका म्हणे तुज येवो माझी दया । जीवींच्या सखया जिवलगा ॥३॥

२८५१

माझे मज कळों येती अवगुण । काय करूं मन अनावर ॥१॥

आतां आड उभा राहें नारायणा । दयासिंधुपणा साच करीं ॥ध्रु.॥

वाचा वदे परी करणें कठीण । इंद्रियां अधीन जालों देवा ॥२॥

तुका म्हणे तुझा जैसा तैसा दास । न धरीं उदास मायबापा ॥३॥

२८५२

वर्णावी ते थोरी एका विठ्ठलाची । कीर्ती मानवाची सांगों नये ॥१॥

उदंड चि जाले जन्मोनियां मेले । होऊनियां गेले राव रंक ॥ध्रु.॥

त्यांचें नाम कोणी नेघे चराचरीं । साही वेद चारी वर्णिताती ॥२॥

अक्षय अढळ चळेना ढळेना । तया नारायणा ध्यात जावें ॥३॥

तुका म्हणे तुझी विठ्ठल चित्ती ध्यातां । जन्ममरण व्यथा दूर होती ॥४॥

२८५३

नको देऊं देवा पोटीं हें संतान । मायाजाळें जाण नाठवसी ॥१॥

नको देऊं देवा द्रव्य आणि भाग्य । तो एक उद्वेग होय जीवा ॥२॥

तुका म्हणे करीं फकिराचे परी । रात्रदिवस हरि येइल घरा ॥३॥

२८५४

जोडोनियां धन उत्तम वेव्हारें । उदास विचारें वेच करी ॥१॥

उत्तम चि गती तो एक पावेल । उत्तम भोगील जीव खाणी ॥ध्रु.॥

परउपकारी नेणें परनिंदा । परस्त्रिया सदा बहिणी माया ॥२॥

भूतदया गाईंपशूचें पालन । तान्हेल्या जीवन वनामाजी ॥३॥

शांतिरूपें नव्हे कोणाचा वाईट । वाढवी महत्व वडिलांचें ॥४॥

तुका म्हणे हें चि आश्रमाचें फळ । परमपद बळ वैराग्याचें ॥५॥

२८५५

हरि म्हणतां गति पातकें नासती । कळिकाळ कांपती हरि म्हणतां ॥१॥

हरि म्हणतां भक्ति हरि म्हणतां मुक्ति । चुके यातायाती हरि म्हणतां ॥ध्रु.॥

तपें अनुष्ठानें न लगती साधनें । तुटती बंधनें हरि म्हणतां ॥२॥

तुका म्हणे भावें जपा हरिचें नाम । मग काळयम शरण तुम्हा ॥३॥

२८५६

नये वांटूं मन । कांहीं न देखावें भिन्न ॥१॥

पाय विठोबाचे चित्ती । असों द्यावे दिवसराती ॥ध्रु.॥

नये काकुळती । कोणा यावें हरिभक्ति ॥२॥

तुका म्हणे साईं । करील कृपेची विठाईं ॥३॥

२८५७

सकळ देवांचें दैवत । उभें असे रंगा आंत ॥१॥

रंगा लुटा माझे बाप । शुद्ध भाव खरें माप ॥ध्रु.॥

रंग लुटिला बहुतीं । शुक नारदादि संतीं ॥२॥

तुका लुटितां हे रंग । साह्य जाला पांडुरंग ॥३॥

२८५८

उशीर कां केला । कृपाळुवा विठ्ठला ॥१॥

मज दिलें कोणा हातीं । काय मानिली निश्चिंती ॥ध्रु.॥

कोठवरी धरूं धीर । आतां मन करूं स्थिर ॥२॥

तुका म्हणे जीव । ऐसी भाकितसे कींव ॥३॥

२८५९

तुका वेडा अविचार । करी बडबड फार ॥१॥

नित्य वाचे हा चि छंद । राम कृष्ण हरि गोविंद ॥ध्रु.॥

धरी पांडुरंगीं भाव। आणीक नेणें दुजा देव ॥२॥

गुरुज्ञान सर्वा ठायीं । दुजें न विचारी कांहीं ॥३॥

बोल नाईके कोणाचे । कथे नागवा चि नाचे ॥४॥

संगउपचारें कांटाळे । सुखें भलते ठायीं लोळे ॥५॥

कांहीं उपदेशिलें नेणे । वाचे विठ्ठल विठ्ठल म्हणे ॥६॥

केला बहुतीं फजित । तरी हें चि करी नित्य ॥७॥

अहो पंडितजन । तुका टाकावा थुंकोन ॥८॥

२८६०

आली सिंहस्थपर्वणी । न्हाव्या भटा जाली धणी॥१॥

अंतरीं पापाच्या कोडी । वरिवरि बोडी डोईं दाढी ॥ध्रु.॥

बोडिलें तें निघालें । काय पालटलें सांग वहिलें ॥२॥

पाप गेल्याची काय खुण । नाहीं पालटले अवगुण ॥३॥

भक्तिभावें विण । तुका म्हणे अवघा सीण ॥४॥

२८६१

तुज घालोनियां पूजितों संपुष्टीं । परि तुझ्या पोटीं चवदा भुवनें ॥१॥

तुज नाचऊनि दाखवूं कौतुका । परी रूपरेखा नाहीं तुज ॥ध्रु.॥

तुजलागीं आम्ही गात असों गीत । परी तूं अतीत शब्दाहूनि ॥२॥

तुजलागीं आम्हीं घातियेल्या माळा । परि तूं वेगळा कतृत्नत्वासी ॥३॥

तुका म्हणे आतां होऊनि परमित । माझें कांहीं हित विचारावें ॥४॥

२८६२

पापाची मी राशी । सेवाचोर पायांपाशीं ॥१॥

करा दंड नारायणा । माझ्या मनाची खंडणा ॥ध्रु.॥

जना हातीं सेवा । घेतों लंडपणें देवा ॥२॥

तुझा ना संसार । तुका दोहींकडे चोर ॥३॥

२८६३

दुडीवरी दुडी । चाले मोकळी गुजरी ॥१॥

ध्यान लागो ऐसें हरी । तुझे चरणीं तैशापरी ॥ध्रु.॥

आवंतण्याची आस । जैसी लागे दुर्बळासी ॥२॥

लोभ्या कळांतराची आस । बोटें मोजी दिवस मास ॥३॥

तुका म्हणे पंढरीनाथा । मजला आणिक नको व्यथा ॥४॥

२८६४

लागोनियां पायां विनवितों तुम्हाला । करें टाळी बोला मुखें नाम ॥१॥

विठ्ठल विठ्ठल म्हणा वेळोवेळां । हा सुखसोहळा स्वर्गी नाहीं ॥ध्रु.॥

कृष्ण विष्णु हरि गोविंद गोपाळ । मार्ग हा प्रांजळ वैकुंठीचा ॥२॥

सकळांसीं येथें आहे अधिकार । कलयुगीं उद्धार हरिनामें ॥३॥

तुका म्हणे नामापाशीं चारी मुक्ति । ऐसें बहुग्रंथीं बोलियेलें ॥४॥

२८६५

लटिकें हासें लटिकें रडें । लटिकें उडें लटिक्यापें॥१॥

लटिकें माझें लटिकें तुझें । लटिकें ओझें लटिक्याचें ॥ध्रु.॥

लटिकें गायें लटिकें ध्यायें । लटिकें जायें लटिक्यापें ॥३॥

लटिका भोगी लटिका त्यागी । लटिका जोगी जग माया ॥३॥

लटिका तुका लटिक्या भावें । लटिकें बोले लटिक्यासवें ॥४॥

२८६६.

जालों म्हणती त्याचें मज वाटे आश्चर्य । ऐका नव्हे धीर वचन माझें ॥१॥

शिजलिया अन्ना ग्वाही दांत हात । जिव्हेसी चाखत न कळे कैसें ॥ध्रु.॥

तापलिया तेली बावन चंदन । बुंद एक क्षण शीतळ करी ॥२॥

पारखी तो जाणे अंतरींचा भेद । मूढजना छंद लावण्यांचा ॥३॥

तुका म्हणे कसीं निवडे आपण । शुद्ध मंद हीन जैसें तैसें ॥४॥

२८६७

हे चि थोर भक्ति आवडती देवा । संकल्पावी माया संसाराची ॥१॥

ठेविलें अनंतें तैसें चि राह वें । चित्ती असों द्यावें समाधान ॥ध्रु.॥

वाहिल्या उद्वेग दुःख चि केवळ । भोगणें तें फळ संचिताचें ॥२॥

तुका म्हणे घालूं तयावरी भार । वाहूं हा संसार देवा पायीं ॥३॥

२८६८

जन्मा येणें घडे पातकाचे मूळें । संचिताचें फळ आपुलिया ॥१॥

मग वांयांविण दुःख वाहों नये । रुसोनियां काय देवावरी ॥ध्रु.॥

ठाउका चि आहे संसार दुःखाचा । चित्ती सीण याचा वाहों नये ॥२॥

तुका म्हणे नाम त्याचें आठवावें । तेणें विसरावें जन्मदुःख ॥३॥

२८६९

आतां माझे नका वाणूं गुण दोष । करितों उपदेश याचा कांहीं ॥१॥

मानदंभासाठीं छळीतसें कोणा । आण या चरणां विठोबाची ॥२॥

तुका म्हणे हें तों ठावें पांडुरंगा । काय कळे जगा अंतरींचें ॥३॥

२८७०

काय माझें नेती वाईट म्हणोन । करूं समाधान कशासाटीं ॥१॥

काय मज लोक नेती परलोका । जातां कोणा एका निवारेल ॥ध्रु.॥

न म्हणें कोणासी उत्तम वाईट । सुखें माझी कूट खावो मागें ॥२॥

सर्व माझा भार असे पांडुरंगा । काय माझें जगासवें काज ॥३॥

तुका म्हणे माझें सर्व ही साधन । नामसंकीर्त्तन विठोबाचें ॥४॥

देवांनीं स्वामींस चिंचवडास नेलें होतें ते अभंग, आरत्या ॥ १३ ॥

२८७१

वांजा गाईं दुभती । देवा ऐसी तुझी ख्याति ॥१॥

ऐसें मागत नाहीं तुज । चरण दाखवावे मज ॥ध्रु.॥

चातक पाखरूं । त्यासी वर्षे मेघधारु ॥

पक्षी राजहंस । अमोलिक मोतीं त्यास॥३॥

तुका म्हणे देवा । कां गा खोचलासी जीवा ॥४॥

२८७२

परतें मी आहें सहज चि दुरी । वेगळें भिकारी नामरूपा ॥१॥

न लगे रुसावें धरावा संकोच । सहज तें नीच आलें भागा ॥ध्रु.॥

पडिलिये ठायीं उच्छिष्ट सेवावें । आरते तें चि देवें केलें ऐसें ॥२॥

तुका म्हणे तुम्ही आम्हां जी वेगळे । केलेती निराळे द्विज देवें ॥३॥

२८७३

चिंतामणिदेवा गणपतीसी आणा । करवावें भोजना दुजे पात्रीं ॥१॥

देव म्हणती तुक्या एवढी कैची थोरी । अभिमानाभीतरी नागवलों ॥ध्रु.॥

वाडवेळ जाला सिळे जालें अन्न । तटस्थ ब्राम्हण बैसलेती ॥२॥

तुका म्हणे देवा तुमच्या सुकृतें । आणीन त्वरित मोरयासी ॥३॥

२८७४

भोक्ता नारायण लक्षुमीचा पति । म्हणोनि प्राणाहुती घेतलिया ॥१॥

भर्ता आणि भोक्ता कर्त्ता आणि करविता । आपण सहजता पूर्णकाम ॥ध्रु.॥

विश्वंभर कृपादृष्टी सांभाळीत । प्रार्थना करीत ब्राम्हणांची ॥२॥

कवळोकवळीं नाम घ्या गोविंदाचें । भोजन भक्तांचें तुका म्हणे ॥३॥

२८७५

माझा स्वामी तुझी वागवितो लात । तेथें मी पतित काय आलों ॥१॥

तीर्थॉ तुमच्या चरणीं जाहालीं निर्मळ । तेथें मी दुर्बळ काय वाणूं ॥२॥

तुका म्हणे तुम्ही देवा द्विजवंद्य । मी तों काय निंद्य हीन याति ॥३॥

२८७६

वंदिलें वंदावें जीवाचिये साटीं । किंवा बरी तुटी आरंभीं च ॥१॥

स्वहिताची चाड ते ऐका हे बोल । अवघें चि मोल धीरा अंगीं ॥ध्रु.॥

सिंपिलें तें रोंप वरीवरी बरें । वाळलिया वरी कोंभ नये ॥२॥

तुका म्हणे टाकीघायें देवपण । फुटलिया जन कुला पुसी ॥३॥

२८७७

आम्हां विष्णुदासां हें चि भांडवल । अवघा विठ्ठल धन वत्ति ॥१॥

वाणी नाहीं घ्यावें आपुलिया हातें । करोनियां चित्ती समाधान ॥२॥

तुका म्हणे द्रव्य मेळविलें मागें । हें तों कोणासंगें आलें नाहीं ॥३॥

२८७८

सुखाचे व्यवहारीं सुखलाभ जाला । आनंदें कोंदला मागें पुढें ॥१॥

संगती पंगती देवासवें घडे । नित्यानित्य पडे तें चि सांचा ॥ध्रु.॥

समर्थचे घरीं सकळ संपदा । नाहीं तुटी कदा कासयाची ॥२॥

तुका म्हणे येथें लाभाचिया कोटी । बहु वाव पोटीं समर्थाचे ॥३॥

२८७९

काय देवें खातां घेतलें हातींचें । आलें हें तयाचें थोर भय ॥१॥

म्हणतां गजरें राम एकसरें । जळती पापें थोरें भयधाकें ॥ध्रु.॥

काय खोळंबले हात पाय अंग । नाशिलें हें सांग रूप काय ॥२॥

कोण लोकीं सांगा घातला बाहेरी । म्हणतां हरि हरि तुका म्हणे ॥३॥

२८८०

उत्तम त्या याति । देवा शरण अनन्यगति ॥१॥

नाहीं दुजा ठाव । कांहीं उत्तम मध्यम भाव ॥ध्रु.॥

उमटती ठसे । ब्रम्हप्राप्ति अंगीं दिसे ॥२॥

भाविक विश्वासी ।तुका म्हणे नमन त्यांसी ॥३॥

२८८१

ज्यासी नावडे एकादशी । तो जिता चि नरकवासी ॥१॥

ज्यासी नावडे हें व्रत । त्यासी नरक तो ही भीत ॥ध्रु.॥

ज्यासी मान्य एकादशी । तो जिता चि मुक्तवासी ॥२॥

ज्यासी घडे एकादशी । जाणें लागे विष्णुपाशीं ॥३॥

तुका म्हणे पुण्यराशी । तो चि करी एकादशी ॥४॥

२८८२

मुंगी होउनि साकर खावी । निजवस्तूची भेटी घ्यावी॥१॥

वाळवंटी साकर पडे । गज येउनि काय रडे ॥ध्रु.॥

जाला हरिदास गोसांवी । अवघी मायिक क्रिया दावी ॥२॥

पाठ पाठांतरिक विद्या । जनरंजवणी संध्या ॥३॥

प्रेम नसतां अंगा आणी । दृढ भाव नाहीं मनीं ॥४॥

ब्रम्हज्ञान वाचे बोले । करणी पाहातां न निवती डोळे ॥५॥

मिथ्या भगल वाढविती । आपुली आपण पूजा घेती ॥६॥

तुका म्हणे धाकुटें व्हावें । निजवस्तूसी मागुनि घ्यावें ॥७॥

२८८३

भय हरिजनीं । कांहीं न धरावें मनीं ॥१॥

नारायण ऐसा सखा । काय जगाचा हा लेखा ॥ध्रु.॥

चित्ती वत्ति हेवा । समर्पून राहा देवा ॥२॥

तुका म्हणे मन । असों द्यावें समाधान ॥३॥

२८८४

आयुष्य मोजावया बैसला मापारी । तूं कां रे वेव्हारी संसाराचा ॥१॥

नेईल ओढोनि ठाउकें नसतां । न राहे दुश्चिता हरिविण ॥ध्रु.॥

कठीण हें दुःख यम जाचतील । कोण सोडवील तया ठायीं ॥२॥

राहतील दुरी सज्जन सोयरीं । आठवीं श्रीहरी लवलाहीं ॥३॥

तुका म्हणे किती करिसी लंडायी । होईल भंडाई पुढें थोर ॥४॥

२८८५

होऊं नको कांहीं या मना आधीन । नाइकें वचन याचें कांहीं ॥१॥

हटियाची गोष्टी मोडून टाकावी । सोईं ही धरावी विठोबाची ॥ध्रु.॥

आपुले आधीन करूनियां ठेवा । नाहीं तरि जीवा घातक हें ॥२॥

तुका म्हणे जाले जे मना आधीन । तयांसी बंधन यम करी ॥३॥

२८८६

नामाविण काय वाउगी चावट । वांयां वटवट हरीविण ॥१॥

फुकट चि सांगे लोकाचिया गोष्टी । राम जगजेठी वाचे नये ॥ध्रु.॥

मेळवूनि चाट करी सुरापान । विषयांच्या गुणें माततसे ॥२॥

बैसोनि टवाळी करी दुजयाची । नाहीं गोविंदाची आठवण ॥३॥

बळें यम दांत खाय तयावरी । जंव भरे दोरी आयुष्याची ॥४॥

तुका म्हणे तुला सोडवील कोण । नाहीं नारायण आठविला ॥५॥

२८८७

संत गाती हरिकीर्त्तनीं । त्यांचें घेइन पायवणी ॥१॥

हें चि तप तीर्थ माझें । आणीक मी नेणें दुजें ॥ध्रु.॥

काया कुरवंडी करीन । संत महंत ओंवाळीन ॥२॥

संत महंत माझी पूजा । अनुभाव नाहीं दुजा ॥३॥

तुका म्हणे नेणें कांहीं । अवघें आहे संतापायीं ॥४॥

२८८८

जालें भांडवल । अवघा पिकला विठ्ठल ॥१॥

आतां वाणी काशासाटीं । धीर धरावा च पोटीं ॥ध्रु.॥

आपुल्या संकोचें । म्हणऊनि तेथें टांचे ॥२॥

घेतों खर्‍या मापें । तुका देखोनियां सोपें ॥३॥

२८८९

शुद्ध ऐसें ब्रम्हज्ञान । करा मन सादर ॥१॥

रवि रसां सकळां शोषी । गुणदोषीं न लिंपे ॥ध्रु.॥

कोणासवें नाहीं चोरी । सकळांवरी समत्व ॥२॥

सत्य तरी ऐसें आहे । तुका पाहे उपदेशीं ॥३॥

२८९०

अग्नि हा पाचारी कोणासी साक्षेपें । हिंवें तो चि तापे जाणोनियां ॥१॥

उदक म्हणे काय या हो मज प्यावें । तृषित तो धांवे सेवावया ॥ध्रु.॥

काय वस्त्र म्हणे यावो मज नेसा । आपुले स्वइच्छा जग वोढी ॥२॥

तुक्यास्वामी म्हणे काय मज स्मरा । आपुल्या उद्धारा लागूनियां ॥३॥

२८९१

भक्त देवाघरचा सुना । देव भक्ताचा पोसणा ॥१॥

येर येरां जडलें कैसें । जीवा अंगें जैसें तैसें ॥ध्रु.॥

देव भक्ताची कृपाळु माता । भक्त देवाचा जनिता ॥२॥

तुका म्हणे अंगें । एक एकाचिया संगें ॥३॥

२८९२

बरवयांबरवंट । विटे चरण सम नीट ॥१॥

ते म्या हृदयीं धरिले । तापशमन पाउलें ॥ध्रु.॥

सकळां तीर्थां अधिष्ठान । करी लक्षुमी संवाहन ॥२॥

तुका म्हणे अंतीं । ठाव मागितला संतीं ॥३॥

२८९३

मासं चर्म हाडें । देवा अवघीं च गोडें ॥१॥

जे जे हरिरंगीं रंगले । कांहीं न वचे वांयां गेले ॥ध्रु.॥

वेद खाय शंखासुर । त्याचें वागवी कलिवर ॥२॥

तुका म्हणे ऐसा । बराडी हा भक्तिरसा ॥३॥

२८९४

कोणा चिंता आड । कोणा लोकलाज नाड ॥१॥

कैंचा राम अभागिया । करी कटकट वांयां ॥ध्रु.॥

स्मरणाचा राग । क्रोधें विटाळलें अंग ॥२॥

तुका म्हणे जडा । काय चाले या दगडा ॥३॥

२८९५

आपुलिया काजा । आम्हीं सांडियेलें लाजा ॥१॥

तुम्हां असों जागवीत । आपुलें आपुले हित ॥ध्रु.॥

तुम्ही देहशून्य । आम्हां कळे पाप पुण्य ॥२॥

सांगायासी लोकां । उरउरीत उरला तुका ॥३॥

२८९६

मायबापें केवळ काशी । तेणें न वजावें तीर्थासी ॥१॥

पुंडलीकें काय केलें । परब्रम्ह उभें ठेलें ॥ध्रु.॥

तैसा होई सावधान । हृदयीं धरीं नारायण ॥२॥

तुका म्हणे मायबापें । अवघीं देवाचीं स्वरूपें ॥३॥

२८९७

सत्य आम्हां मनीं । नव्हों गाबाळाचे धनी ॥१॥

ऐसें जाणा रे सकळ । भरा शुद्ध टांका मळ ॥ध्रु.॥

देतों तीक्ष्ण उत्तरें । पुढें व्हावयासी बरें ॥२॥

तुका म्हणे बरें घडे । देशोदेशीं चाले कोडें ॥३॥

२८९८

शिकवूनि हित । सोयी लावावे हे नीत ॥१॥

त्याग करूं नये खरें । ऐसें विचारावें बरें ॥ध्रु.॥

तुमचिया तोंडें । धर्माधर्म चि खंडे ॥२॥

मजसाटीं देवा । कां हो लपविला हेवा ॥३॥

जाला सावधान । त्यासी घालावें भोजन ॥४॥

तुका म्हणे पिता । वरी बाळाच्या तो हिता ॥५॥

२८९९

सुख सुखा भेटे । मग तोडिल्या न तुटे ॥१॥

रविरिश्मकळा । नये घालितां पैं डोळां ॥ध्रु.॥

दुरि तें जवळी । स्नेहें आकाशा कवळी ॥२॥

तुका म्हणे चत्ति । माझें पायीं अखंडित ॥३॥

२९००

तुम्हां न पडे वेच । माझा सरेल संकोच ॥१॥

फुकासाटीं जोडे यश । येथें कां करा आळस ॥ध्रु.॥

कृपेचें भुकेलें । होय जीवदान केलें ॥२॥

तुका म्हणे शिकविलें । माझें ऐकावें विठ्ठलें ॥३॥

२९०१

लोक म्हणती मज देव । हा तों अधर्म उपाव ॥१॥

आतां कळेल तें करीं । सीस तुझे हातीं सुरी ॥ध्रु.॥

अधिकार नाहीं । पूजा करिती तैसा कांहीं ॥२॥

मन जाणे पापा । तुका म्हणे मायबापा ॥३॥

२९०२

एका म्हणे भलें । आणिका सहज चि निंदिलें ॥१॥

कांहीं न करितां आयास । सहज घडले ते दोष ॥ध्रु.॥

बरें वाइटाचें । नाहीं मज कांहीं साचें ॥२॥

तुका म्हणे वाणी । खंडोनि राहावें चिंतनीं ॥३॥

२९०३

आणिलें सेवटा । आतां कामा नये फांटा ॥१॥

मज आपुलेंसें म्हणा । उपरि या नारायणा ॥ध्रु.॥

वेचियेली वाणी । युक्ति अवघी चरणीं ॥२॥

तुका धरी पाय । क्षमा करवूनि अन्याय ॥३॥

२९०४

न करा टांचणी । येथें कांहीं आडचणी ॥१॥

जिव्हा अमुप करी माप । विठ्ठल पिकला माझा बाप ॥२॥

तुका म्हणे सर्वकाळ । अवघा गोविंद गोपाळ ॥३॥

२९०५

तुझ्या नामाची आवडी । आम्ही विठो तुझीं वेडीं ॥१॥

आतां न वजों अणिकां ठायां । गाऊं गीत लागों पायां ॥ध्रु.॥

काय वैकुंठ बापुडें । तुझ्या प्रेमासुखापुढें ॥२॥

संतसमागममेळे । प्रेमसुखाचा सुकाळ ॥३॥

तुका म्हणे तुझ्या पायीं । जन्ममरणा ठाव नाहीं ॥४॥

२९०६

साकरेच्या योगें वर्ख । राजा कागदातें देखे ॥१॥

तैसें आम्हां मानुसपण । रामनाम केण्यागुणें ॥ध्रु.॥

फिरंगीच्या योगें करी । राजा काष्ठ हातीं धरी ॥२॥

रत्नकनका योगें लाख । कंठीं धरिती श्रीमंत लोक ॥३॥

देवा देवपाट देव्हार्यावरी बैसे स्पष्ट ॥४॥

ब्रम्हानंदयोगें तुका । पढीयंता सज्जन लोकां ॥५॥

२९०७

धनवंतालागीं । सर्वमान्यता आहे जगीं ॥१॥

माता पिता बंधु जन । सर्व मानिती वचन ॥ध्रु.॥

जव मोठा चाले धंदा । तंव बहिण म्हणे दादा ॥२॥

सदा शृंगारभूषणें । कांता लवे बहुमानें ॥३॥

तुका म्हणे धन । भाग्य अशाश्वत जाण ॥४॥

२९०८

न विचारितां ठायाठाव । काय भुंके तो गाढव ॥१॥

केला तैसा लाहे दंड । खळ अविचारी लंड ॥ध्रु.॥

करावें लाताळें । ऐसें नेणे कोण्या काळें ॥२॥

न कळे उचित । तुका म्हणे नीत हित ॥३॥

२९०९

कंठ नामसिका । आतां कळिकाळासी धका ॥१॥

रोखा माना कीं सिका माना । रोखा सिका तत्समाना ॥ध्रु.॥

रोखा न मना सिका न मना । जतन करा नाककाना ॥२॥

सिका न मनी रावण । त्याचें केलें निसंतान ॥३॥

सिका मानी हळाहळ । जालें सर्वांगीं शीतळ ॥४॥

तुका म्हणे नाम सिका । पटीं बैसलों निजसुखा ॥५॥

२९१०

भूतीं देव म्हणोनि भेटतों या जना । नाहीं हे भावना नरनारी ॥१॥

जाणे भाव पांडुरंग अंतरींचा । नलगे द्यावा साचा परिहार ॥ध्रु.॥

दयेसाटीं केला उपाधिपसारा । जड जीवा तारा नाव कथा ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं पडत उपवास । फिरतसे आस धरोनियां ॥३॥

२९११

हारपल्याची नका चित्ती । धरूं खंती वांयां च ॥१॥

पावलें तें म्हणा देवा । सहज सेवा या नांवें ॥ध्रु.॥

होणार तें तें भोगें घडे । लाभ जोडे संकल्पें ॥२॥

तुका म्हणे मोकळें मन । अवघें पुण्य या नांवें ॥३॥

२९१२

नेसणें आलें होतें गर्या । लोक र्‍या करिती ॥१॥

आपणियां सावरिलें । जग भलें आपण ॥ध्रु.॥

संबंध तो तुटला येणें । जागेपणें चेष्टाचा ॥२॥

भलती सेवा होती अंगें । बारस वेगें पडिलें ॥३॥

सावरिलें नीट वोजा । दृष्टीलाजा पुढिलांच्या ॥४॥

बरे उघडिले डोळे । हळहळेपासूनि ॥५॥

तुका म्हणे विटंबना । नारायणा चुकली ॥६॥

२९१३

जिव्हा जाणे फिकें मधुर क्षार । येर मास पर हातास न कळे ॥१॥

देखावें नेत्रीं बोलावें मुखें । चित्ता सुखदुःखें कळों येती ॥ध्रु.॥

परिमळासी घ्राण ऐकती श्रवण । एकाचे कारण एका नव्हे ॥२॥

एकदेहीं भिन्न ठेवियेल्या कळा । नाचवी पुतळा सूत्रधारी ॥३॥

तुका म्हणे ऐशी जयाची सत्ता । कां तया अनंता विसरलेती ॥४॥

२९१४

न लगे द्यावा जीव सहज चि जाणार । आहे तो विचार जाणा कांहीं ॥१॥

मरण जो मागे गाढवाचा बाळ । बोलिजे चांडाळ शुद्ध त्यासी ॥२॥

तुका म्हणे कई होईल स्वहित । निधान जो थीत टाकुं पाहे ॥३॥

२९१५

मोल वेचूनियां धुंडिती सेवका । आम्ही तरी फुका मागों बळें ॥१॥

नसतां जवळी हित फार करूं । जीव भाव धरूं तुझ्या पायीं ॥ध्रु.॥

नेदूं भोग आम्ही आपुल्या शरीरा । तुम्हांसी दातारा व्हावें म्हूण ॥२॥

कीर्ती तुझी करूं आमुचे सायास । तूं का रे उदास पांडुरंगा ॥३॥

तुका म्हणे तुज काय मागों आम्ही । फुकाचे कां ना भी म्हणसी ना ॥४॥

२९१६

काय लवण कळिकेविण । एके क्षीण सागरा ॥१॥

मां हे येवढी अडचण । नारायणीं मजविण ॥ध्रु.॥

कुबेरा अटाहासे जोडी । काय कवडी कारणें ॥२॥

तुका म्हणे काचमणि । कोण गणी भांडारी ॥३॥

२९१७

तुज मज नाहीं भेद । केला सहज विनोद ॥१॥

तूं माझा आकार । मी तों तूं च निर्धार ॥ध्रु.॥

मी तुजमाजी देवा । घेसी माझ्या अंगें सेवा ॥२॥

मी तुजमाजी अचळ । मजमाजी तुझें बळ ॥३॥

तूं बोलसी माझ्या मुखें । मी तों तुजमाजी सुखें ॥४॥

तुका म्हणे देवा । विपरीत ठायीं नांवा ॥५॥

२९१८

वैराग्याचें भाग्य । संतसंग हा चि लाग ॥१॥

संतकृपेचे हे दीप । करी साधका निष्पाप ॥ध्रु.॥

तो चि देवभक्त । भेदाभेद नाहीं ज्यांत ॥२॥

तुका प्रेमें नाचे गाये । गाणियांत विरोन जाये ॥३॥

२९१९

जप तप ध्यान न लगे धारणा । विठ्ठलकीर्त्तनामाजी सर्व ॥१॥

राहें माझ्या मना दृढ या वचनीं । आणिक तें मनीं न धरावें ॥धृ.॥

कीर्तनसमाधि साधन ते मुद्रा । राहतील थारा धरोनियां ॥२॥

तुका म्हणे मुक्ति हरिदासांच्या घरीं । वोळगती चारी ॠद्धिसिद्धि ॥३॥

२९२०

नाहीं तुज कांहीं मागत संपत्ती । आठवण चित्ती असों द्यावी ॥१॥

सरलिया भोग येईन सेवटीं । पायापें या भेटी अनुसंधानें ॥धृ.॥

आतां मजसाटीं याल आकारास । रोकडी हे आस नाहीं देवा ॥२॥

तुका म्हणे मुखीं असो तुझें नाम । देईल तो श्रम देवो काळ ॥३॥

२९२१

हितावरी यावें । कोणी बोलिलों या भावें ॥१॥

नव्हे विनोदउत्तर । केले रंजवाया चार ॥धृ.॥

केली अटाअटी । अक्षरांची देवासाटीं ॥२॥

तुका म्हणे खिजों । नका जागा येथें निजों ॥३॥

२९२२

संचित प्रारब्ध क्रियमाण । अवघा जाला नारायण ॥१॥

नाहीं आम्हांसी संबंधु । जरा मरण कांहीं बाधु ॥धृ.॥

द्वैताद्वैतभावें । अवघें व्यापियेलें देवें ॥२॥

तुका म्हणे हरि । आम्हांमाजी क्रीडा करी ॥३॥

२९२३

नेणे करूं सेवा । पांडुरंगा कृपाळुवा ॥१॥

धांवें बुडतों मी काढीं । सत्ता आपुलिया ओढीं ॥धृ.॥

क्रियाकर्महीन । जालों इंद्रियां अधीन ॥२॥

तुका विनंती करी । वेळोवेळां पाय धरी ॥३॥

२९२४

जयापासोनि सकळ । महीमंडळ जालें ॥१॥

तो एक पंढरीचा राणा । नये श्रुती अनुमाना ॥ध्रु.॥

विवादती जयासाठीं । जगजेटी तो विठ्ठल ॥२॥

तुका म्हणे तो आकळ । आहे सकळव्यापक ॥३॥

२९२५

नाहीं रूप नाहीं नांव । नाहीं ठाव धराया ॥१॥

जेथें जावें तेथें आहे । विठ्ठल मायबहीण ॥ध्रु.॥

नाहीं आकार विकार । चराचर भरलेंसे ॥२॥

नव्हे निर्गुण सगुण । जाणे कोण तयासी ॥३॥

तुका म्हणे भावाविण । त्याचें मन वोळेना ॥४॥

२९२६

आहे सकळां वेगळा । खेळे कळा चोरोनि ॥१॥

खांबसुत्राचिये परी । देव दोरी हालवितो ॥ध्रु.॥

आपण राहोनि निराळा । कैसी कळा नाचवी ॥२॥

जेव्हां असुडितो दोरी । भूमीवरी पडे तेव्हां ॥३॥

तुका म्हणे तो जाणावा । सखा करावा आपुला ॥४॥

२९२७

आतां पुढें मना । चाली जाली नारायणा ॥१॥

येथें राहिलें राहिलें । कैसें गुंतोनि उगलें ॥ध्रु.॥

भोवतें भोंवनी । आलियांची जाली धणी ॥२॥

तुका म्हणे रंग रंग । रंगलें पांडुरंगे ॥३॥

२९२८

आळस पाडी विषयकामीं । शक्ती देई तुझ्या नामीं ॥१॥

हे चि विनवणी विनवणी । विनविली धरा मनीं ॥ध्रु.॥

आणिक वचना मुकी वाणी । तुमच्या गर्जो द्यावी गुणीं ॥२॥

तुका म्हणे पाय डोळां । पाहें एरवी अंधळा ॥३॥

२९२९

कोण वेची वाणी । आतां क्षुल्लका कारणीं ॥१॥

आतां हें चि काम करूं । विठ्ठल ह्रदयांत धरूं ॥ध्रु.॥

नेंदाविया वृत्ति । आतां उठों चि बहुती ॥२॥

उपदेश लोकां । करूनी वेडा होतो तुका ॥३॥

२९३०

मागेन तें एक तुज । देई विचारोनि मज ॥१॥

नको दुर्जनांचा संग । क्षणक्षणा चित्तभंग ॥ध्रु.॥

जन्म घेईंन मी नाना । बहु सोसीन यातना ॥२॥

रंक होईंन दीनांचा । घायें देहपात साचा ॥३॥

तुका म्हणे हें चि आतां । देई देई तूं सर्वथा ॥४॥

२९३१

जाणसी उचित । पांडुरंगा धर्मनीत ॥१॥

तरि म्यां बोलावें तें काईं । सरे ऐसें तुझे पायीं ॥ध्रु.॥

पालटती क्षणें । संचितप्रारब्धक्रियमाण ॥२॥

तुका म्हणे सत्ता । होसी सकळ करिता ॥३॥

२९३२

तुम्ही कांटाळलां तरी । आम्हां न सोडणें हरी ॥१॥

जावें कवणिया ठाया । सांगा विनवितों पायां ॥ध्रु.॥

केली जिवा साटी । आतां सुखें लागा पाठी ॥२॥

तुका म्हणे ठाव । न सोडणें हा चि भाव ॥३॥

२९३३

येउनि संसारीं । मी तों एक जाणें हरी ॥१॥

नेणें आणिक कांहीं धंदा । नित्य ध्यातसें गोविंदा ॥ध्रु.॥

कामक्रोधलोभस्वार्थ । अवघा माझा पंढरिनाथ ॥२॥

तुका म्हणे एक । धणी विठ्ठल मी सेवक ॥३॥

२९३४

सर्वपक्षीं हरि साहेसखा जाला । ओल्या अंगणीच्या कल्पलता त्याला ॥१॥

सहजचाली चालतां पायवाटे । चिंतामणींसमान होती गोटे ॥२॥

तुका तरी सहज बोले वाणी । त्याचे घरीं वेदांत वाहे पाणी ॥३॥

२९३५

काय पुण्य ऐसें आहे मजपाशीं । तांतडी धांवसी पांडुरंगा ॥१॥

काय ऐसा भक्त वांयां गेलों थोर । तूं मज समोर होसी वेगा ॥ध्रु.॥

काय कष्ट माझे देखिली चाकरी । तो तूं झडकरी पाचारिशी ॥२॥

कोण मी नांवाचा थोर गेलों मोटा । अपराधी करंटा नारायणा ॥३॥

तुका म्हणे नाहीं ठाउकें संचित । येणें जन्महित नाहीं केलें ॥४॥

२९३६

आमुचिया भावें तुज देवपण । तें कां विसरोन राहिलासी ॥१॥

समर्थासी नाहीं उपकारस्मरण । दिल्या आठवण वांचोनियां ॥ध्रु.॥

चळण वळण सेवकाच्या बळें । निर्गुणाच्यामुळें सांभाळावें ॥२॥

तुका म्हणे आतां आलों खंडावरी । प्रेम देउनि हरी बुझवावें ॥३॥

२९३७

आम्ही मेलों तेव्हां देह दिला देवा । आतां करूं सेवा कोणाची ॥१॥

सूत्रधारी जैसा हालवितो कळा । तैसा तो पुतळा नाचे छंदें ॥ध्रु.॥

बोलतसें जैसें बोलवितो देव । मज हा संदेह कासयाचा ॥२॥

पाप पुण्य ज्याचें तो चि जाणें कांहीं । संबंध हा नाहीं आम्हांसवें ॥३॥

तुका म्हणे तुम्ही आइका हो मात । आम्ही या अतीत देहाहूनी ॥४॥

२९३८

लागों नेदीं बोल पायां तुझ्या हरी । जीव जावो परि न करीं आण ॥१॥

परनारी मज रखुमाईसमान । वमनाहूनि धन नीच मानीं ॥२॥

तुका म्हणे याची लाज असे कोणा । सहाकारी दीना ज्याची तया ॥३॥

२९३९

हे चि भेटी साच रूपाचा आठव । विसावला जीव आवडीपें ॥१॥

सुखाचें भातुकें करावें जतन । सेविल्या ताहान भूक जाय ॥ध्रु.॥

दुरील जवळी आपण चि होतें । कवळिलें चित्तें जिवापासीं ॥२॥

तुका म्हणे नाम घेतों वेळोवेळां । होतील सकळा शीतळा नाडी ॥३॥

२९४०

आपुलिया बळें नाहीं मी बोलत । सखा भगवंत वाचा त्याची ॥१॥

साळुंकी मंजूळ बोलतसे वाणी । शिकविता धणी वेगळाची ॥ध्रु.॥

काय म्यां पामरें बोलावीं उत्तरें । परि त्या विश्वंभरें बोलविलें ॥२॥

तुका म्हणे त्याची कोण जाणे कळा । चालवी पांगळा पायांविण ॥३॥

२९४१

हित सांगे तेणें दिलें जीवदान । घातकी तो जाण मनामागें ॥१॥

बळें हे वारावे अधर्म करितां । अंधळें चालतां आडरानें ॥ध्रु.॥

द्रव्य देऊनियां धाडावें तीर्थासी । नेदावें चोरासी चंद्रबळ ॥२॥

तुका म्हणे ऐसें आहे हें पुराणीं । नाहीं माझी वाणी पदरींची ॥३॥

२९४२

ऐसा घेई कां रे संन्यास । करीं संकल्पाचा नास ॥१॥

मग तूं राहें भलते ठायीं । जनीं वनीं खाटे भोईं ॥ध्रु.॥

तोडीं जाणिवेची कळा । होई वृत्तीसी वेगळा ॥२॥

तुका म्हणणे नभा । होई आणुचा ही गाभा ॥३॥

२९४३

सोळा सहस्र होऊं येतें । भरलें रितें आम्हापें ॥१॥

ऐसे तुम्हां ठायाठाव । देव म्हुण संपादे ॥ध्रु.॥

कैची चिरामध्यें चिरे । मना बरें आलें तें ॥२॥

तुका म्हणे पांडुरंगा । अंगलगा भिन्न करा ॥३॥

२९४४

इहलोकीं आम्हां भूषण अवकळा । भोपळा वाकळा आणि भिक्षा ॥१॥

निमोली संपदा भयविरहित । सर्वकाळ चत्ति समाधान ॥ध्रु.॥

छिद्राचा आश्रम उंदीरकुळवाडी । धन नाम जोडी देवाचें तें ॥२॥

तुका म्हणे एक सेवटीं राहाणें । वर्ततों या जना विरहित ॥३॥

२९४५

आम्ही भाग्याचे भाग्याचे । आम्हां तांबे भोपळ्याचे॥१॥

लोकां घरीं गाईं म्हैसी । आम्हां घरीं उंदीरघुसी ॥ध्रु.॥

लोकां घरीं हत्ती घोडे । आम्हां आधोडीचे जोडे ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही सुडके । आम्हां देखोन काळ धाके ॥३॥

२९४६

गाऊं नेणें कळा कुसरी । कान धरोनि म्हणें हरी ॥१॥

माझ्या बोबडिया बोला । चित्ती द्यावें बा विठ्ठला ॥ध्रु.॥

मज हंसतील लोक । परि मी गाईंन निःशंक ॥२॥

तुझे नामीं मी निर्लज्ज । काय जनासवें काज ॥३॥

तुका म्हणे माझी विनंती । तुम्ही परिसा कमळापती ॥४॥

२९४७

विष पोटीं सर्वा । जन भीतें तया दर्पा ॥१॥

पंच भूतें नाहीं भिन्न । गुण दुःख देती शीण ॥ध्रु.॥

चंदन प्रिय वासें । आवडे तें जातीऐसें ॥२॥

तुका म्हणे दाणा । कुचर मिळो नये अन्ना ॥३॥

२९४८

देव अवघें प्रतिपादी । वंदी सकळां एक निंदी ॥१॥

तेथें अवघें गेलें वांयां । विष घास एके ठायां ॥ध्रु.॥

सर्वांग कुरवाळी । उपटी एकच रोमावळी ॥२॥

तुका म्हणे चत्ति । नाहीं जयाचें अंकित ॥३॥

२९४९

मज माझा उपदेश । आणिकां नये याचा रीस ॥१॥

तुम्ही अवघे पांडुरंग । मी च दुष्ट सकळ चांग ॥ध्रु.॥

तुमचा मी शरणागत । कांहीं करा माझें हित ॥२॥

तुका पाय धरी । मी हें माझें दुर करीं ॥३॥

२९५०

जाणे त्याचें वर्म नेणे त्याचें कर्म । केल्याविण धर्म नेणवती ॥२॥

मैथुनाचें सुख सांगितल्या शून्य । अनुभवाविण कळूं नये ॥२॥

तुका म्हणे जळो शाब्दिक हें ज्ञान । विठोबाची खूण विरळा जाणे ॥३॥

२९५१

अभिमानी पांडुरंग । गोवा काशाचा हो मग ॥१॥

अनुसरा लवलाहीं । नका विचार करूं कांहीं ॥ध्रु.॥

कोठें राहतील पापें । जालिया हो अनुतापें ॥२॥

तुका म्हणे ये चि घडी । उभ्या पाववील थडी ॥३॥

२९५२

तुझें वर्म हातीं । दिलें सांगोनियां संतीं ॥१॥

मुखीं नाम धरीन कंठीं । अवघा सांटवीन पोटीं ॥ध्रु.॥

नवविधा वेढिन आधीं । सांपडलासी भावसंधी ॥२॥

तुका म्हणे बळिये गाढे । कळिकाळ पायां पडे ॥३॥

२९५३

माझ्या मना लागो चाळा । पहावया विठ्ठला डोळां॥१॥

आणीक नाही चाड । न लगे संसार हा गोड ॥ध्रु.॥

तरि च फळ जन्मा आलों । सरता पांडुरंगीं जालों ॥२॥

तुका म्हणे देवा । देई चरणांची सेवा ॥३॥

२९५४

अवघें जेणें पाप नासे । तें हें असे पंढरीसी ॥१॥

गात जागा गात जागा । प्रेम मागा विठ्ठला ॥ध्रु.॥

अवघी सुखाची च राशी । पुंडलिकाशीं वोळली हे ॥२॥

तुका म्हणे जवळी आलें । उभे ठालें समचरणीं ॥३॥

२९५५

देह तुझ्या पायीं । ठेवूनि जालों उतराईं ॥१॥

आतां माझ्या जीवां । करणें तें करीं देवा ॥ध्रु.॥

बहु अपराधी । मतिमंद हीनबुद्धि ॥२॥

तुका म्हणे नेणें । भावभक्तीचीं लक्षणें ॥३॥

२९५६

जन हें सुखाचें दिल्याघेतल्याचें । अंत हें काळींचें नाहीं कोणी ॥१॥

जाल्या हीन शक्ति नाकडोळे गळती । सांडोनि पळती रांडापोरें ॥ध्रु.॥

बाइल म्हणे खर मरता तरी बरें । नासिलें हें घर थुंकोनियां ॥२॥

तुका म्हणे माझीं नव्हतील कोणी । तुज चक्रपाणी वांचूनियां ॥३॥

२९५७

जाणोनि नेणतें करीं माझें मन । तुझी प्रेमखूण देऊनियां ॥१॥

मग मी व्यवहारीं असेन वर्तत । जेवीं जळाआंत पद्मपत्र ॥ध्रु.॥

ऐकोनि नाइकें निंदास्तुति कानीं । जैसा कां उन्मनी योगिराज ॥२॥

देखोनि न देखें प्रपंच हा दृष्टी । स्वप्नीचिया सृष्टी चेविल्या जेवीं ॥२॥

तुका म्हणे ऐसें जालियावांचून । करणें तें तें सीण वाटतसे ॥४॥

२९५८

विठ्ठला विठ्ठला । कंठ आळवितां फुटला ॥१॥

कई कृपा करिसी नेणें । मज दीनाचें धांवणें ॥ध्रु.॥

जाल्या येरझारा । जन्मां बहुतांचा फेरा ॥२॥

तुका म्हणे नष्टा । अबोलण्या तुझ्या चेष्टा ॥३॥

२९५९

ज्यासी विषयाचें ध्यान । त्यासी कैंचा नारायण ॥१॥

साधु कैंचा पापीयासी । काय चांडाळासी काशी ॥ध्रु.॥

काय पतितासी पिता । काय अधमासी गीता ॥२॥

तुका म्हणे निरंजनी । शट कैंचा ब्रम्हज्ञानी ॥३॥

२९६०

वरतें करोनियां तोंड । हाका मारितो प्रचंड ॥१॥

राग आळवितो नाना । गातो काय तें कळेना ॥धृ.॥

आशा धरोनि मनीं । कांहीं देईंल म्हणऊनि ॥२॥

पोटा एका साटीं । तुका म्हणे जाले कष्टी ॥३॥

२९६१

प्रपंच वोसरो । चत्ति तुझे पायीं मुरो ॥१॥

ऐसें करिं गा पांडुरंगा । शुद्ध रंगवावें रंगा ॥धृ.॥

पुरे पुरे आतां । नको दुजियाची सत्ता ॥२॥

लटिकें तें फेडा । तुका म्हणे जाय पीडा ॥३॥

२९६२

ऐका कलीचें हें फळ । पुढें होइल ब्रम्हगोळ ॥१॥

चारी वर्ण अठरा याती । भोजन करिती एके पंक्ती ॥धृ.॥

पूजितीअसुरा रांडा । मद्य प्राशितील पेंढा ॥२॥

वामकवळ मार्जन । जन जाईंल अधोपतन ॥३॥

तुका हरिभक्ति करी । शक्ति पाणी वाहे घरीं ॥४॥

२९६३

गुरुमार्गामुळें भ्रष्ट सर्वकाळ । म्हणती याती कुळ नाहीं ब्रम्हीं ॥१॥

पवित्राला म्हणती नको हा कंटक । मानिती आत्मिक अनामिका ॥धृ.॥

डोहोर होलार दासी बलुती बारा । उपदेशिती फारा रांडापोरा ॥२॥

कांहीं टाण्या टोण्या विप्र शिष्य होती । उघडी फजिती स्वधर्माची ॥३॥

नसता करुनी होम खाती एके ठायीं । म्हणती पाप नाहीं मोक्ष येणें ॥४॥

इंद्रियांचे पेठे भला कौल देती । मर्यादा जकाती माफ केली ॥५॥

नाहीं शास्त्राधार पात्रापात्र नेणे । उपदेशून घेणें द्रव्य कांहीं ॥६॥

तुका म्हणे ऐसे गुरु शिष्य पूर्ण । विठोबाची आण नरका जाती ॥७॥

२९६४

बोलाचे गौरव । नव्हे माझा हा अनुभव ॥१॥

माझी हरिकथा माउली । नव्हे आणिकांसी पांगिली ॥धृ.॥

व्याली वाढविलें । निजपदीं निजवलें ॥२॥

दाटली वो रसें । त्रिभुवन ब्रम्हरसें ॥३॥

विष्णु जोडी कर । माथां रज वंदी हर ॥४॥

तुका म्हणे बळ । तोरडीं हा कळिकाळ ॥५॥

२९६५

सेवट तो भला । माझा बहु गोड जाला ॥१॥

आलों निजांच्या माहेरा । भेटों रखुमाईंच्या वरा ॥धु.॥

परिहार जाला । अवघ्या दुःखाचा मागिल्या ॥२॥

तुका म्हणे वाणी । गेली आतां घेऊं धणी ॥३॥

२९६६

तुझें नाम गाऊं आतां । तुझ्या रंगीं नाचों था था ॥१॥

तुझ्या नामाचा विश्वास । आम्हां कैंचा गर्भवास ॥धु.॥

तुझे नामीं विसर पडे । तरी कोटी हत्या घडे ॥२॥

नाम घ्या रे कोणी फुका । भावें सांगतसे तुका ॥३॥

२९६७

बाइल तरी ऐसी व्हावी । नरकीं गोवी अनिवार ॥१॥

घडों नेदी तीर्थयात्रा । केला कुतरा हातसोंका ॥धु.॥

आपुली च करवी सेवा । पुजवी देवासारिखें ॥२॥

तुका म्हणे गाढव पशु । केला नाशु आयुष्या ॥३॥

२९६८

बाइले अधीन होय ज्याचें जिणें । तयाच्या अवलोकनें पडिजे द्वाड ॥१॥

कासया ते जंत जिताती संसारीं । माकडाच्या परी गारोड्यांच्या ॥धु.॥

वाइलेच्या मना येईल तें खरें । अभागी तें पुरें बाइलेचें ॥२॥

तुका म्हणे मेंग्या गाढवाचें जिणें । कुतर्याचें खाणें लगबगा ॥३॥

२९६९

जगीं मान्य केलें हा तुझा देकार । कीं कांहीं विचार आहे पुढें ॥१॥

करितों कवित्व जोडितों अक्षरें । येणें काय पुरें जालें माझें ॥धु.॥

तोंवरि हे माझी न सरे करकर । जो नव्हे विचार तुझ्या मुखें ॥२॥

तुका म्हणे तुज पुंडलिकाची आण । जरी कांहीं वचन करिसी मज ॥३॥

२९७०

कोंडिला गे माज । निरोधुनी द्वार । राखण तें बरें । येथें करा कारण ॥१॥

हा गे हा गे हरि । करितां सांपडला चोरी । घाला गांठी धरी । जीवें माय त्रासाया ॥धु.॥

तें चि पुढें आड । तिचा लोभ तिला नाड । लावुनी चरफड । हात गोउनी पळावें॥२॥

संशयाचें बिर्हडें । याचे निरसले भेटी । घेतली ते तुटी । आतां घेतां फावेल ॥३॥

तुका येतो काकुलती । वाउगिया सोड । यासी चि निवाड । आम्ही भार वाहिका ॥४॥

२९७१

झड मारोनियां बैसलों पंगती । उठवितां फजिती दातयाची ॥१॥

काय तें उचित तुम्हां कां न कळे । कां हो झांका डोळे पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

घेईंन इच्छेचें मागोनि सकळ । नाहीं नव्हे काळ बोलायाचा ॥२॥

तुका म्हणे जालों माना अधिकारी । नाहीं लोक परी लाज देवा ॥३॥

२९७२

नाम न वदे ज्याची वाचा । तो लेंक दो बापांचा ॥१॥

हे चि ओळख तयाची । खूण जाणा अभक्ताची ॥ध्रु.॥

ज्याची विठ्ठल नाहीं ठावा । त्याचा संग न करावा ॥२॥

नाम न म्हणे ज्याचें तोंड । तें चि चर्मकाचें कुंड ॥३॥

तुका म्हणे त्याचे दिवशीं । रांड गेली महारापाशीं ॥४॥

२९७३

पतित मी पापी शरण आलों तुज । राखें माझी लाज पांडुरंगा ॥१॥

तारियेले भक्त न कळे तुझा अंत । थोर मी पतित पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

द्रौपदी बहिणी वैरीं गांजियेली । आपणाऐसी केली पांडुरंगा ॥२॥

प्रल्हादाकारणें स्तंभीं अवतार । माझा कां विसर पांडुरंगा ॥३॥

सुदामा ब्राम्हण दारिद्रे पीडिला । आपणाऐसा केला पांडुरंगा ॥४॥

तुका म्हणे तुज शरण निजभावें । पाप निदाऩळावें पांडुरंगा ॥५॥

२९७४

कस्तूरीचें रूप अति हीनवर । माजी असे सार मोल तया ॥१॥

आणीक ही तैसीं चंदनाचीं झाडें । परिमळें वाढे मोल तयां ॥ध्रु.॥

काय रूपें असे परीस चांगला । धातु केली मोला वाढ तेणें ॥२॥

फिरंगी आटितां नये बारा रुके । गुणें मोलें विकें सहस्रवरी ॥३॥

तुका म्हणे नाहीं जातीसवें काम । ज्याचे मुखीं नाम तो चि धन्य ॥४॥

२९७५

नव्हें मी स्वतंत्र अंगाचा पाईंक । जे हे सकळिक सत्ता वारूं ॥१॥

तुम्हां आळवावें पाउला पाउलीं । कृपेची साउली करीं मज ॥ध्रु.॥

शक्तिहीन तरी जालों शरणागत । आपुला वृत्तांत जाणोनियां ॥२॥

तुका म्हणे भवाभेणें धरिलें पाय । आणीक उपाय नेणें कांहीं ॥३॥

२९७६

पाहों ग्रंथ तरी आयुष्य नाहीं हातीं । नाहीं ऐशी मति अर्थ कळे ॥१॥

होईल तें हो या विठोबाच्या नांवें । आचरलें भावें जीवीं धरूं ॥ध्रु.॥

एखादा अंगासी येईल प्रकार । विचारितां फार युक्ति वाढे ॥२॥

तुका म्हणे आळी करितां गोमटी । मायबापा पोटीं येते दया ॥३॥

२९७७

पाहातां रूप डोळां भरें । अंतर नुरे वेगळें । इच्छावशें खेळ मांडी । अवघें सांडी बाहेरी ॥१॥

तो हा नंदानंदन बाइये । यासी काय परिचार वो ॥ध्रु.॥

दिसतो हा नव्हे तैसा । असे दिशाव्यापक । लाघव हा खोळेसाटीं । होतां भेटी परतेना ॥२॥

म्हणोनि उभी ठालीये । परतलीये या वाटा । आड करोनियां तुका । जो या लोकां दाखवितो ॥३॥

२९७८

दुःखें दुभागलें हृदयसंपुष्ट । गहिंवरें कंठ दाटताहे ॥१॥

ऐसें काय केलें सुमित्रा सखया । दिलें टाकोनियां वनामाजी ॥ध्रु.॥

आक्रंदती बाळें करुणावचनीं । त्या शोकें मेदिनी फुटों पाहे ॥२॥

काय हे सामर्थ्य नव्हतें तुजपाशीं । संगें न्यावयासी अंगभूतां ॥३॥

तुज ठावें आम्हां कोणी नाहीं सखा । उभयलोकीं तुका तुजविण ॥४॥

कान्हा म्हणे तुझ्या वियोगें पोरटीं । जालों दे रे भेटी बंधुराया ॥५॥

२९७९

सख्यत्वासी गेलों करीत सलगी । नेणें चि अभागी महिमा तुझा ॥१॥

पावलों आपुलें केलें लाहें रास । निर्दैवां परिस काय होय ॥ध्रु.॥

कष्टविलासी म्यां चांडाळें संसारीं । अद्यापिवरि तरि उपदेशीं ॥२॥

उचित अनुचित सांभाळिलें नाहीं । कान्हा म्हणे कांहीं बोलों आतां ॥३॥

२९८०

असो आतां कांहीं करोनियां ग्लांती । कोणा काकुलती येइल येथें ॥१॥

करूं कांहीं दिस राहे तों सायास । झोंबों त्या लागास भावाचिये ॥ध्रु.॥

करितां रोदना बापुडें म्हणती । परि नये अंतीं कामा कोणी ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे पडिलिया वनीं । विचार तो मनीं बोलिला हे ॥३॥

२९८१

चरफडें चरफड शोकें शोक होये । कार्यमूळ आहे धीरापाशीं ॥१॥

कल्पतसे मज ऐसें हें पाहातां । करावी ते चिंता मिथ्या खोटी ॥ध्रु.॥

न चुके होणार सांडिल्या शूरत्वा । फुकट चि सत्वा होइल हानी ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे दिल्या बंद मना । वांचूनि निधाना न पवीजे ॥३॥

२९८२

न लगे चिंता आतां अन्मोन हाता । आलें मूळ भ्राता गेला त्याचें ॥१॥

घरभेद्या येथें आहे तें सुकानु । धरितों कवळून पाय दोन्ही ॥ध्रु.॥

त्याचें त्याचिया मुखें पडिलें ठावें । न लगे सारावें मागें पुढें ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे करील भेटी भावा । सोडीन तेधवां या विठ्ठला ॥३॥

२९८३

मूळस्थळ ज्याचें गोमतीचे तीरीं । तो हा सारी दोरी खेळवितो ॥१॥

ऐसें हे कळलें असावें सकळां । चोर त्या वेगळा नाहीं दुजा ॥ध्रु.॥

वैष्णव हे रे तयाचे पाळती । खूण हे निरुती सांगितली ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे आलें अनुभवास । तेणें च आम्हांस नागविलें ॥३॥

२९८४

बरा रे निर्गुणा नष्ट नारायणा । घरबुडवणा भेटलासी ॥१॥

एके घरीं कोणी कोणासी न धरी । ऐसी अपरांपरी केली आम्हां ॥२॥

कान्हा म्हणे कां रे निःकाम देखिलें । म्हणोनि मना आलें करितोसी ॥३॥

२९८५

धिंदधिंद तुझ्या करीन धिंदड्या । ऐसें काय वेड्या जाणितलें ॥१॥

केली तरी बरें मज भेटी भावास । नाहीं तरि नास आरंभिला ॥ध्रु.॥

मरावें मारावें या आलें प्रसंगा । बरें पांडुरंगा कळलेंसावें ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे तुझी माझी उरी । उडाली न धरीं भीड कांहीं ॥३॥

२९८६

भिुH मुक्ति तुझें जळों ब्रम्हज्ञान । दे माझ्या आणोनी भावा वेगीं ॥१॥

रद्धिी सिद्धी मोक्ष ठेवीं गुंडाळून । दे माझ्या आणून भावा वेगीं ॥ध्रु.॥

नको आपुलिया नेऊं वैकुंठासी । दे माझ्या भावासी आणुन वेगीं ॥२॥

नको होऊं कांहीं होसील प्रसन्न । दे माझ्या आणून भावा वेगीं ॥३॥

तुकयाबंधु म्हणे पाहा हो नाहींतरी । हत्या होईंल शिरीं पांडुरंगा ॥४॥

२९८७

मुख्य आहे आम्हां मातेचा पटंगा । तुज पांडुरंगा कोण लेखी ॥१॥

नको लावूं आम्हां सवें तूं तोंवरी । पाहा दूरवरी विचारूनी ॥ध्रु.॥

साहे संतजन केले महाराज । न घडे आतां तुज भेईंन मी ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे अहिक्यें ऐक्यता । वाढतें अनंता दुःखें दुःख ॥३॥

२९८८

नये सोमसरी उपचाराची हरी । करकरेचें करीं काळें तोंड ॥१॥

मागतों इतुकें जोडुनियां कर । ठेउनियां शीर पायांवरी ॥ध्रु.॥

तुम्हां आम्हां एके ठायीं सहवास । येथें द्वैत द्वेष काय बरा ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे बहुतां बहुतां रीती । अनंता विनंती परिसावी हे ॥३॥

२९८९

लालुचाईंसाटीं बळकाविसी भावा । परी मी जाण देवा जिरों नेदीं ॥१॥

असों द्या निश्चय हा मनीं मानसीं । घातली येविशीं दृढ कास ॥ध्रु.॥

मज आहे बळ आळीचें सबळ । फोडीन अंत्राळ हृदय तुझें ॥२॥

करुणारसें तुकयाबंधु म्हणे भुलवीन । काढूनि घेईंन निज वस्तु ॥३॥

२९९०

तुझीं वर्मे आम्हां ठावीं नारायणा । परी तूं शाहाणा होत नाहीं ॥१॥

मग कालाबुली हाका देते वेळे । होतोसि परी डोळे नुघडिसी ॥ध्रु.॥

जाणोनि अज्ञान करावें मोहरें । खोटी खोडी हे रे तुझी देवा ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे कारण प्रचीति । पाहातों वेळ किती तेच गुण ॥३॥

२९९१

अवघीं तुज बाळें सारिखीं नाहीं तें । नवल वाटतें पांडुरंगा ॥१॥

म्हणतां लाज नाहीं सकळांची माउली । जवळी धरिलीं एकें दुरी ॥ध्रु.॥

एकां सुख द्यावें घेऊनि वोसंगा । एक दारीं गळा श्रमविती ॥२॥

एकां नवनीत पाजावें दाटून । एकें अन्न अन्नें करितील ॥३॥

एकें वाटतील न वजावीं दुरी । एकांचा मत्सर जवळी येतां ॥४॥

तुकयाबंधु म्हणे नावडतीं त्यांस । कासया व्यालास नारायणा ॥५॥

२९९२

निनांवा हें तुला । नांव साजे रे विठ्ठला । बरा शिरविला । फाटक्यामध्यें पाव ॥१॥

कांहीं तरी विचारिलें । पाप पुण्य ऐसें केलें । भुरळें घातलें । एकाएकीं भावासी ॥ध्रु.॥

मुद्राधारणें माळ माळा टिळे । बोल रसाळ कोंवळे । हातीं फांशाचे गुंडाळे । कोण चाळे गृहस्था हे ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे मिस्किन । करितोसी देखोन । पाहा दुरिवरी विच्छिन्न । केला परी संसार ॥३॥

२९९३

नाहीं घटिका म्हणसी । लाग लागला तुजपाशीं । पडिला हृषीकेशी । जाब सकळ करणें ॥१॥

माझें नेलें पांघरुण । ठावें असोन दुर्बळ दीन । माणसांमधून । उठविलें खाणोर्या ॥ध्रु.॥

आम्हीं हें जगऊनि होतों पाणी । संदीं देवदेव करूनि । जालासी कोठोनि । पैदा चोरा देहाच्या ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे केलें । उघडें मजचि उमगिलें । ऐसें काय गेलें । होतें तुज न पुरतें ॥३॥

२९९४

कनवाळ कृपाळ । उदार दयाळ मायाळ । म्हणवितोसी परि केवळ । गळेकाटू दिसतोसी ॥१॥

काय केलें होतें आम्हीं । सांग तुझें एकये जन्मीं । जालासी जो स्वामी । एवढी सत्ता करावया ॥ध्रु.॥

भलेपणाचा पवाडा । बरा दाविला रोकडा । करूनि बंधु वेडा । जोडा माझा विखंडिला ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे भला । कैसें म्हणताती तुजला । जीव आमुचा नेला । अंत पाहिला कांहींतरी ॥३॥

२९९५

आतां कळों आले गुण । अवघे चि यावरोन । चोखट लक्षण । धरिलें हें घरघेणें ॥१॥

या नांवें कृपासिंधु । म्हणवितोसी दीनबंधु । मज तरी मैंदु । दिसतोसी पाहातां ॥ध्रु.॥

अमळ दया नाहीं पोटीं । कठीण तैसाचि कपटी । अंधर्याची काठी । माझी गुदरसी च ना ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे पुरता । नाहीं म्हुण बरें अनंता । एरवीं असतां । तुझा घोंट भरियेला ॥३॥

२९९६

काय सांगों हृषीकेशा । आहे अनुताप आला ऐसा । गिळावासी निमिषा । निमिष लागों नेदावें ॥१॥

माझें बुडविलें घर । लेंकरें बाळें दारोदार । लाविलीं काहार । ताराती करोनि ॥ध्रु.॥

जीव घ्यावा कीं द्यावा । तुझा आपुला केशवा । इतुकें उरलें आहे । भावाचिया निमित्यें ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणें जग । बरें वाईंट म्हणो मग । या कारणें परी लाग । न संडावा सर्वथा ॥३॥

२९९७

मायबाप निमाल्यावरी । घातलें भावाचे आभारीं । तो ही परि हरी । तुज जाला असमाईं ॥१॥

हे कां भक्तिचे उपकार । नांदतें विध्वंसिलें घर । प्रसन्नता वेव्हार । सेवटीं हे जालासी ॥ध्रु.॥

एका जिवावरी । होतों दोनी कुटुंबारी । चाळवूं तो तरीं । तुज येतो निर्लज्जा ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे भला । आणीक काय म्हणावें तुला । वेडा त्यानें केला । तुजसवें संबंधु ॥३॥

२९९८

पूवाअ पूर्वजांची गती । हे चि आईकिली होती । सेवे लावूनि श्रीपती । निश्चिंती केली तयांची ॥१॥

कां रे पाठी लागलासी । ऐसा सांग हृषीकेशी । अद्यापवरी न राहासी । अंत पाहासी किती म्हुण ॥ध्रु.॥

जन्मजन्मांतरीं दावा । आम्हां आपणां केशवा । निमित्य चालवा । काईंसयास्तव हें ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे अदेखणा । किती होसी नारायणा । देखों सकवेना । खातयासी न खात्या ॥३॥

२९९९

निसुर संसार करून । होतों पोट भरून । केली विवसी निर्माण । देवपण दाखविलें ॥१॥

ऐसा काढियेला निस । काय म्हुण सहित वंश । आणिलें शेवटास । हाउस तरी न पुरे ॥ध्रु.॥

उरलों पालव्या सेवटीं । तें ही न देखवे दृष्टी । दोघांमध्ये तुटी । रोकडीचि पाडीली ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे गोड । बहु जालें अति वाड । म्हणोनी कां बुड । मुर्   यांसहित खावें ॥३॥

३०००

बरा जाणतोसी धर्मनीती । उचित अनुचित श्रीपती। करूं येते राती । ऐसी डोळे झांकूनि ॥१॥

आतां जाब काय कैसा । देसी तो दे जगदीशा । आणिला वोळसा । आपणां भोंवता ॥धृ.॥

सेवेचिया सुखास्तव । बळें धरिलें अज्ञानत्व । येइल परि हा भाव । ज्याचा त्यासी कारणा ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे नाहीं । आतां आम्हां बोल कांहीं । जडोनियां पायीं । तुझे त्वां चि घेतलें ॥३॥

तुकाराम गाथा – अभंग संग्रह ३००१ ते ३५००

३००१

कांहीं विपत्ति अपत्यां । आतां अमुचिया होतां । काय होईल अनंता । पाहा बोलों कासया ॥१॥

बरें अनायासें जालें । सायासेंविण बोले चाले । काबाड चुकलें । केलें कष्टावेगळें ॥धृ.॥

बरा सांपडलासी वोजा । वर्मावरी केशीराजा । बोलायासी तुझा । उजुरचि नाहींसा ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे दगा । बरा दिला होता बागा । झडकरी चलागा । चांग दैवें पावलों ॥३॥

३००२

देवा तुजपें माझ्या पूर्वजांचें ॠण । आहे तें कां नेदिसी अझून । अवगलासीं झोंडपणें । परी मी जाण जीवें जिरों नेदीं ॥१||

कळों येईल रोकडें । उभा करिन संतांपुढें । तुझें काय एवढें । भय आपुलें मागतां ॥धृ.॥

आजिवरी होतों नेणता । तों तुज फावलें रे अनंता । कवडीचा तो आतां । पडों नेदीन फेर ॥२॥

ठेविला ये जीवनीं जीव । म्हणे तुकयाचा बंधव । माझा गळा तुझा पाव । एके ठायीं बांधेन ॥३॥

३००३

मागें असताशी कळला । उमस घेऊं नसता दिला। तेणें चि काळें केला । असता अवघा निवाडा ॥१॥

इतका न लगता उशीर । न धरितों भीडभार । सद्धिासी वेव्हार । कासयासी लागला ॥धृ.॥

असोनियां माल खरा । किती केल्या येरझारा । धरणें ही दिवस तेरा । माझ्या भावें घेतलें ॥२॥

अझुन तरी इतक्यावरी । चुकवीं जनाचार हरी । तुकयाबंधु म्हणे उरी । नाहीं तरी नुरे कांहीं ॥३॥

३००४

आतां न राहें क्षण एक । तुझा कळला रे लौकिक । नेदीं हालों एक । कांहीं केल्यावांचूनि ॥१॥

संबंध पडिला कोणाशीं । काय डोळे झांकितोसी । नेईंन पांचांपाशीं । दे नाहींतरी वोढूनि ॥धृ.॥

सुखें नेदीस जाणवलें । नास केल्याविण उगलें । तरि तें ही विचारिलें । आम्ही आहे तुज आधीं ॥२॥

असें च करूनि किती । नागविलीं नाहीं नीती । तुकयाबंधु म्हणे अंतीं । न सोडिसी ते खोडी ॥३॥

३००५

तुज ते सवे आहे ठावें । घ्यावें त्याचें बुडवावें । परि ते आम्हांसवें । आतां न फावे कांहीं ॥१॥

नव्हों सोडायाचे धणी । कष्टें मेळविलें करोनि । पाहा विचारोनी । आढी धरोनि काम नाहीं ॥धृ.॥

अवघे राहिले प्रकार । जालों जीवासी उदार । असा हा निर्धार । कळला असावा असेल ॥२॥

आतां निदसुर नसावें । गाठ पडली कुणब्यासवें । तुकयाबंधु म्हणे राखावें । देवा महत्व आपुलें ॥३॥

३००६

बहु बोलणें नये कामा । वाउगें तें पुरुषोत्तमा । एकाचि वचनें आम्हां । काय सांगणें तें सांग ॥१॥

देणें आहे कीं भांडाईं । करणें आहे सांग भाईं । आतां भीड कांहीं । कोणी न धरी सर्वथा ॥ध्रु.॥

मागें गेलें जें होउनी । असो तें धरित नाहीं मनीं । आतां पुढें येथूनि । कैसा काय विचार ॥२॥

सारखी नाहीं अवघी वेळ । हें तों कळतें सकळ । तुकयाबंधु म्हणे खळखळ । करावी ते उरेल ॥३॥

३००७

आतां हें न सुटे न चुके । बोल कां दवडिसी फिके । जन लोक पारिखें । अवघें केलें म्यां यासाटीं ॥१॥

नये सरतां नव्हे भलें । तुझें लक्षण कळलें । बैसलासी काढिलें । देहाचें मुळीं दिवाळें ॥ध्रु.॥

दिसतोसी बरा बोल कोंवळे । गुण मैंदाचे चाळे । दिसताती ये वेळे । काय करूं विसंबोनि ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे देखतां । अंध बहिर ऐकतां । कैसें व्हावें आतां । इतकियाउपरी ॥३॥

३००८

तिहीं ताळीं हेचि हाक । म्हणती पांढरा स्फटिक । अवघा बुडविला लौकिक । सुखें चि भीके लाविलीं ॥१॥

थोंटा नांव शिरोमणी । नाहीं जोडा त्रिभुवनीं । म्हणोनि शाहाणे ते कोणी । तुझे दारीं बैसतिना ॥ध्रु.॥

निर्गुण निलाजिरा निनांवा । लंड झोंड कुडा देवा । नागवणा या नांवा । वांचूनि दुजा नाइकों ॥२॥

सर्वगुणें संपन्न । कळों आलासी संपूर्ण । तुकयाबंधु म्हणे चरण । आतां जीवें न सोडीं ॥३॥

३००९

तो चि प्रसंग आला सहज । गुज धरितां नव्हे काज । न संडितां लाज । पुढें वोज न दिसे ॥१॥

तूं तर न होसी शाहाणा । नये सांगतों तें ही मना । आपण आपणा । आतां प्रयत्न देखावा ॥ध्रु.॥

न पुरवी पाहातां वाट । द्यावें प्रमाण चोखट । कास घालूनियां नीट । चौघाचार करावा ॥२॥

आतां श्रमाचें कारण । नव्हे व्हावें उदासीन । न पडे तयाविण । गांठी तुकयाबंधु म्हणे ॥३॥

३०१०

हळूहळू जाड । होत चालिलें लिगाड । जाणवेल निवाड । न करिसी परी पुढें ॥१॥

मी तों सांगून उतराईं । जालों आतां तुज काईं । कळों येईल भाईं । तैसा करीं विचार ॥ध्रु.॥

मागें युगें अठ्ठाविस । जालीं दिवसाचा दिवस । मुदल व्याज कासावीस । होसी देवा ये कामें ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे राखें । आतां टाकीं तुझीं तीं सुखें । जगजाहिर ठाउकें । जालें नाहीं खंडलेंसें ॥३॥

३०११

पत्र उचटिलें प्रेत्नें । ग्वाही कराया कारणें । नाहींतरी पुण्यें । तुझ्या काय उणें आम्हां ॥१॥

नांव तुझें चि करोनि । आहों सुखें पोट भरोनि । केली जाणवणी । म्हणउनि नाहीं म्हणसील ॥ध्रु.॥

आतां इतकियाउपरी । दे नको भलतें करीं । म्हणती ॠणकरी । आमुचा इतकें उदंड ॥२॥

तुकयाबंधु जागा । अळवावया पांडुरंगा । केला कांहीं मागायाची । नव्हती गरज ॥३॥

३०१२

माझ्या भावें केली जोडी । न सरेसी कल्पकोडी । आणियेलें धाडी । घालुनि अवघें वैकुंठ ॥१॥

आतां न लगे यावें जावें । कोठें कांहीं च करावें । जन्मोजन्मीं खावें । सुखें बैसोनसें जालें ॥ध्रु.॥

असंख्य संख्या नाहीं पार । आनंदें दाटलें अंबर । न माये अपार । त्रिभुवनीं सांटवितां ॥२॥

अवघें भरलें सदोदित । जाले सुखाचे पर्वत । तुकयाबंधु म्हणे परमार्थ । धन अद्भुत सांपडलें ॥३॥

३०१३

आतां चुकलें देशावर । करणें अकरणें सर्वत्र । घरासी आगर । आला सकळसद्धिंचा ॥१॥

जालों निधाईं निधानें। लागलें अनंतगुणरत्न । जन्माचें विच्छिन्न । दुःख जालें दारिद्र ॥ध्रु.॥

तारूं सागरिंचें अवचितें । हेंदोवलें आलें येथें । ओढिलें संचितें । पूर्वदत्तें लाधलें ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे सीमा । नाहीं आमुचिया दैवा । आतां पुरुषोत्तमा । ऐसा सवदागर सांपडला ॥३॥

३०१४

सांपडलें जुनें । आमुच्या वडिलांचें ठेवणें । केली नारायणें । कृपा पुण्यें पूर्वींचिया ॥१॥

सुखें आनंदरूप आतां । आम्ही आहों याकरितां । निवारली चिंता । देणें घेणें चुकलें ॥ध्रु.॥

जालें भांडवल घरिंचें । अमुप नाम विठ्ठलाचें । सुकृत भावाचें । हें तयानें दाविलें ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे फिटला । पांग नाहीं बोलायाला । चाड दुसरी विठ्ठ्ला । वांचूनियां आणीक ॥३॥

३०१५

काम क्रोध अहंकार नको देहीं । आशा तृष्णा माया लज्जा चिंता कांहीं ।

वास पंढरीचा जन्म सदा देई । आणीक दुजें मागणें तुज नाहीं ॥१॥

कृपा देई दान हरि मज कृपा देई दान । नासीं त्रिमिर दाखवीं चरण ।

आर्त पुरवावें भेटी देऊन । नको उपेक्षूं आलिया शरण ॥ध्रु.॥

नाम अखंड हृदयीं राहो वाणी । न पडो विसर क्षण ज्यागृतिं स्वप्नीं ।

संतसमागम ऐसा दे लावुनि । आणीक दुजें कांहीं नेणें तुजवांचूनि ॥२॥

पंथपुरिंचा रविसुत पुरे आतां । आड करावा भवसिंधु ऐसा नव्हता ।

नाहीं आडताळा त्रैलाक्यामाजी सरता । विनवी तुकयाबंधु चरणीं ठेवूनि माथा ॥३॥

३०१६

तटाचे जातीला नाहीं भीड भार । लाता मारी थोर लाहान नेणे ॥१॥

परी तो त्या विशेष मानुष होऊन । करी खंड मान वडिलांचा ॥ध्रु.॥

बेरसा गाढव माया ना बहीण । भुंके चवीविण भलतें चि ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे बोकड मातलें । न विचारी आपुले तोंडीं मुते ॥३॥

३०१७

मायझवा खर गाढवाचें बीज । तें ऐसें सहज कळों येतें ॥१॥

आपमानिलें जेणें श्रेष्ठाचें वचन । ते चि त्याची खुण ओळखावी ॥ध्रु.॥

मद्यपीर पुरा अधम यातीचा । तया उपदेशाचा राग वांयां ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे पिसाळलें सुनें । आप पर तेणें न विचारावें ॥३॥

३०१८

मत्स्यकूर्मशेषा कोणाचा आधार । पृथिवीचा भार वाहावया ॥१॥

काय धाक आम्हां कासयाची चिंता । ऐसा तो असतां साहाकारी ॥ध्रु.॥

शंखचक्रगदा आयुधें अपार । वागवितो भार भक्तांसाटीं ॥२॥

पांडवां जोहरी राखिलें कुसरी । तो हा बंधुचा कैवारी तुकयाच्या ॥३॥

३०१९

राम म्हणतां कामक्रोधांचें दहन । होय अभिमान देशधडी ॥१॥

राम म्हणतां कर्म तुटेल भवबंधन । नये श्रम सीण स्वप्नास ही ॥ध्रु.॥

राम म्हणे जन्म नाहीं गर्भवास । नव्हे दारिद्रास पात्र कधीं ॥२॥

राम म्हणतां यम शरणागत बापुडें । आढळ पद पुढें काय तेथें ॥३॥

राम म्हणतां धर्म घडतील सकळ । त्रिमिर पडळ नासे हेळा ॥४॥

राम म्हणतां म्हणे तुकयाचा बंधु । तरिजेल भवसिंधु संदेह नाहीं ॥५॥

३०२०

मरोनि जाईंन गुणनामावरूनि । तुझ्या चक्रपाणी मायबापा ॥१॥

चुकविलीं दु:खें मायेचा वोळसा । तोडोनियां आशापाश तेणें ॥ध्रु.॥

केली काया तनु हिंवसी शीतळ । चिंतातळमळ नाहीं ऐसी ॥२॥

काळें तोंड काळ करूनि राहिलें । भूतमात्र जालें सज्जनसखें ॥३॥

तुकयाबंधु म्हणें अवघ्या देशदिशा । मुक्त रे परेशा तुझ्या पुण्यें ॥४॥

३०२१

आतां मागतों तें ऐक नारायणा । भावपूर्वक मनापासूनियां ॥१॥

असों दे मोकळी जिव्हा जरि गाइल गुण । नाहीं तरी खिळुन टाकीं परती ॥ध्रु.॥

मातेचिया परी देखती परनारी । ठेवीं नेत्र तरी नाहीं तरि नको ॥२॥

तरी बरें कांटाळा करिती निंदास्तुतीचा । नाहीं तरि कानांचा ही देख प्रेत्न ॥३॥

सकळ इंद्रियांचा निग्रह करूनि एक । राखवीं पृथक तोडोनि भ्रम ॥४॥

तुकयाबंधु म्हणे ते चि वाट प्राणां । पडता नारायणा विसर तुझा ॥५॥

३०२२

नमस्कारी भूतें विसरोनि याती । तेणें आत्मस्थिती जाणीतली ॥१॥

परउपकारीं वेचियेल्या शक्ती । तेणें आत्मस्थिति जाणीतली ॥ध्रु.॥

द्वयें द्वैतभाव नाहीं जया चित्तीं । तेणें आत्मस्थिती जाणीतली ॥२॥

जयाचिये वाचे नये निंदास्तुती । तेणें आत्मस्थिती जाणीतली ॥३॥

उचित अनुचित जाणे धर्मनीती । दृढ भाव भक्ति मानव तो ॥४॥

तुकयाबंधु म्हणे वरकड ते येर । संसाराचे खर भारवाही ॥५॥

३०२३

चवदा भुवनें लोक तिन्हीं दाढे जो कवळी । संपुष्ट तो संबळीमध्यें देखा ॥१॥

उत्पत्तिसंहारकरिता जो पाळण । तो नंदा नंदन म्हणवीतसे ॥ध्रु.॥

असुर तोडरी दैत्यांचा काळ । जाला द्वारपाळ बळीचा तो ॥२॥

लक्षुमीचा स्वामी क्षीराच्या सागरा । उच्छिष्टकवळा पसरी मुख ॥३॥

तुकयाबंधु म्हणे चतुरांचा रावो । भावें तो पाहा हो केला वेडा ॥४॥

३०२४

कोण या पुरुषार्थाची गति । आणियेला हातोहातीं । जाहाज पृथ्वीपति । केली ख्याती अद्भुत ॥१॥

भला रे पुंडलिका भला । महिमा नव जाये वर्णिला । दगा देउनि अवघियांला । सांटविलें अविनाश ॥ध्रु.॥

केलें एके घरीं केणें । भरलीं सदोदित दुकानें । दुमदुमिलीं सुखानें । हे भाग्याची पंढरी ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे किल्ल्या । संताचे हातीं दिल्या । आंगावेगळें आपुल्या । टाकुनि जाला मेहेमान ॥३॥

३०२५

पाहा हो कलिचें महिमान । असत्यासी रिझलें जन । पापा देती अनुमोदन । करिती हेळण संतांचे ॥१॥

ऐसें अधर्माचें बळ । लोक झकविले सकळ । केलें धर्माचें निर्मूळ । प्रळयकाळ आरंभला ॥ध्रु.॥

थोर या युगाचें आश्चर्य । ब्रम्हकर्म उत्तम सार । सांडूनियां द्विजवर । दावलपीर स्मरताती ॥२॥

ऐसे यथार्थाचे अनर्थ । जाला बुडाला परमार्थ । नाहीं जाली ऐसी नीत । हा हा भूत पातलें ॥३॥

शांति क्षमा दया । भावभक्ति सित्क्रया । ठाव नाहीं सांगावया । सत्वधैर्य भंगिलें ॥४॥

राहिले वर्णावर्णधर्म । अन्योन्य विचरती कर्म । म्हणवितां रामराम । श्रम महा मानिती ॥५॥

थेर भोरपाचे विशीं । धांवती भूतें आविसा तैसीं । कथा पुराण म्हणतां सिसी । तिडीक उठी नकर्याचे ॥६॥

विषयलोभासाटीं । सर्वार्थेसीं प्राण साटी । परमार्थी पीठ मुठी । मागतां उठती सुनींसीं ॥७॥

धनाढए देखोनि अनामिक । तयातें मनिती आवश्यक । अपमानिले वेदपाठक । सात्विक शास्त्रज्ञ संपन्न ॥८॥

पुत्र ते पितियापाशीं । सेवा घेती सेवका ऐसी । सुनांचिया दासी । सासा जाल्या आंदण्या ॥९॥

खोटें जालें आली विंवसी । केली मर्यादा नाहींसी । भ्रतारें तीं भार्यासी । रंक तैसीं मानिती ॥१०॥

नमस्कारावया हरिदासां । लाजती धरिती कांहीं गर्वसा । पोटासाटीं खौसा । वंदिती मलिंछाच्या ॥११॥

बहुत पाप जालें उचंबळ । उत्तम न म्हणती चांडाळ। अभक्ष भिक्षती विटाळ । कोणी न धरी कोणाचा ॥१२॥

कैसें जालें नष्ट वर्तमान । एकादशीस खाती अन्न । विडे घेऊनि ब्राम्हण । अविंदवाणी वदताती ॥१३॥

कामिनी विटंबिल्या कुळवंती । वदनें दासीचीं चुंबिती । सोवळ्याच्या स्फीती । जगीं मिरविती पवित्रता ॥१४॥

मद्यपानाची सुराणी । नवनीता न पुसे कोणी । केळवती व्यभिचारिणी । दैन्यवाणी पतिव्रता ॥१५॥

केवढी दोषाची सबळता । जाली पाहा हो भगवंता । पुण्य धुडावोनी संता । तीर्थां हरी आणिली ॥१६॥

भेणें मंद जाल्या मेघवृष्टि । आकांतली कांपे सृष्टि । देव रिगाले कपाटीं । आटाआटी प्रवर्तली ॥१७॥

अपीक धान्यें दिवसें दिवसें । गाईं म्हैसी चेवल्या गोरसें । नगरें दिसती उध्वंसें । पिकलीं बहुवसें पाखांडें ॥१८॥

होम हरपलीं हवनें । यज्ञयाग अनुष्ठानें । जपतपादिसाधनें । आचरणें भ्रष्टलीं ॥१९॥

अठरा यातींचे व्यापार। करिती तस्कराईं विप्र । सांडोनियां शुद्ध शुभ्र । वस्त्रें निळी पांघरती ॥२०॥

गीता लोपली गायत्री । भरले चमत्कार मंत्रीं । अश्वाचियापरी । कुमारी विकिती वेदवक्ते ॥२१॥

वेदाध्ययनसंहितारुचि । भकाद्या करिती तयांची । आवडी पंडितांची । मुसाफावरी बैसली ॥२२॥

मुख्य सर्वोत्तम साधनें । तीं उच्छेदुनि केलीं दीनें । कुडीं कापटें महा मोहनें । मिरविताती दुर्जन ॥२३॥

कळाकुशळता चतुराईं । तर्कवादी भेद निंदेठायीं । विधिनिषेधाचा वाही । एक ही ऐसीं नाडलीं ॥२४॥

जे संन्यासी तापसी ब्रम्हचारी । होतां वैरागी दिगांबर निस्पृही वैराग्यकारी । कामक्रोधें व्यापिले भारी । इच्छाकरीं न सुटती ॥२५॥

कैसें विनाशकाळाचें कौतुक । राजे जाले प्रजांचे अंतक । पिते पुत्र सहोदर । एकाएक शत्रुघातें वर्त्तती ॥२६॥

केवढी ये रांडेची अंगवण । भ्रमविलें अवघें जन । याती अठरा चार्ही वर्ण । कर्दम करूनि विटाळले ॥२७॥

पूवाअहोतें भविष्य केलें । संतीं ते यथार्थ जालें । ऐकत होतों ते देखिलें ।प्रत्यक्ष लोचनीं ॥२८॥

आतां असो हें आघवें । गति नव्हे कळीमध्येंवागवरावें । देवासी भाकोनि करुणावें । वेगें स्मरावें अंतरीं ॥२९॥

अगा ये वैकुंठानायका । काय पाहातोसि या कौतुका । धांव कलीनें गांजिलें लोकां । देतो हाका सेवक तुकयाचा ॥३०॥

३०२६

केली हार्णाळां अंघोळी । येऊनि बैसलों राउळीं॥१॥

अजिचें जाले भोजन । राम कृष्ण नारायण ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे नास । नाहीं कल्पांती जयास ॥३॥

३०२७

तुजलागीं माझा जीव जाला पिसा । अवलोकितों दिशा पांडुरंगा ॥१॥

सांडिला वेव्हार माया लोकाचार । छंद निरंतर हा चि मनीं ॥ध्रु.॥

आइकिलें कानीं तें रूप लोचन । देखावया सीण करिताति ॥२॥

प्राण हा विकळ होय कासावीस । जीवनाविण मत्स्य तयापरी ॥३॥

तुका म्हणे आतां कोण तो उपाव । करूं तुझे पाव आतुडे तो ॥४॥

३०२८

कोणे गांवीं आहे सांगा हा विठ्ठल । जरी ठावा असेल तुम्हां कोणा ॥१॥

लागतसें पायां येतों लोटांगणीं । मात तरी कोणी सांगा याची ॥ध्रु.॥

गुण रूप याचे वाणिती या संतां । मज क्षेम देतां सुख वाटे ॥२॥

सर्वस्वें हा जीव ठेवीन चरणीं । पांडुरंग कोणी दावी तया ॥३॥

तुका म्हणे गाईंवत्सा तडातोडी । तैसी जाते घडी एकी मज ॥४॥

३०२९

एकाचिये सोईं कवित्वाचे बांधे । बांधिलिया साध्य काय तेथें ॥१॥

काय हातीं लागे भुसाचे कांडणीं । सत्यासी दाटणी करुनि काय ॥ध्रु.॥

कवित्वाचे रूढी पायां पाडी जग । सुखावोनि मग नरका जाय ॥२॥

तुका म्हणे देव केल्याविण साहे । फजिती आहे लटिक्या अंगीं ॥३॥

३०३०

भल्याचें दरुषण । तेथें शुभ चि वचन ॥१॥

बोलावी हे धर्मनीत । क्षोभें होत नाहीं हित ॥ध्रु.॥

मर्यादा ते बरी । वेळ जाणावी चतुरीं ॥२॥

तुका म्हणे बहु । लागे ऐसें बरें मऊ ॥३॥

३०३१

आवडीनें धरिलीं नांवें । प्रियभावें चिंतन ॥१॥

वेडा जाला वेडा जाला । लांचावला भक्तीसी ॥ध्रु.॥

निचाड्या चाड धरी । तुळसी करीं दळ मागे ॥२॥

धरिला मग न करी बळ । तुका म्हणे कळ पायीं ॥३॥

३०३२

कंठीं राहो नाम । अंगीं भरोनियां प्रेम ॥१॥

ऐसें द्यावें कांहीं दान । आलों पतित शरण ॥ध्रु.॥

संतांचिये पायीं । वेळोवेळां ठेवीं डोईं ॥२॥

तुका म्हणे तरें । भवसिंधु एका सरें ॥३॥

३०३३

विठ्ठल विठ्ठल येणें छंदें । ब्रम्हानंदें गर्जावें ॥१॥

वाये टाळ टाळ्याटाळी । होइल होळी विघ्नांची ॥ध्रु.॥

विठ्ठल आद्ये अवसानीं । विठ्ठल मनीं स्मरावा ॥२॥

तुका म्हणे विठ्ठलवाणी । वदा कानीं आईंका ॥३॥

३०३४

पंढरीचे वारकरी । ते अधिकारी मोक्षाचे ॥१॥

पुंडलिका दिला वर । करुणाकरें विठ्ठलें ॥ध्रु.॥

मूढ पापी जैसे तैसे । उतरी कासे लावूनि ॥२॥

तुका म्हणे खरें जालें । एका बोलें संतांच्या ॥३॥

३०३५

अमृताचीं फळें अमृताची वेली । ते चि पुढें चाली बीजाची ही ॥१॥

ऐसियांचा संग देई नारायणा । बोलावा वचना जयांचिया ॥ध्रु.॥

उत्तम सेवन सितळ कंठासी । पुष्टी कांती तैसी दिसे वरी ॥२॥

तुका म्हणे तैसें होइजेत संगें । वास लागे अंगें चंदनाच्या ॥३॥

३०३६

पंढरीसी जा रे आलेनो संसारा । दीनाचा सोयरा पांडुरंग ॥१॥

वाट पाहे उभा भेटीची आवडी । कृपाळूं तांतडी उतावीळ ॥ध्रु.॥

मागील परिहार पुढें नेहे सीण । जालिया दर्षणें एकवेळा ॥२॥

तुका म्हणे नेदी आणिकांचे हातीं । बैसला तो चत्तीं निवडेना ॥३॥

३०३७

न कळे तें कळों येईंल उगलें । नामें या विठ्ठलें एकाचिया ॥१॥

न दिसे तें दिसों येईंल उगलें । नामें या विठ्ठलें एकाचिया ॥ध्रु.॥

न बोलों तें बोलों येईंल उगलें । नामें या विठ्ठलें एकाचिया ॥२॥

न भेटे तें भेटों येईंल आपण । करितां चिंतन विठोबाचें ॥३॥

अलभ्य तो लाभ होईंल अपार । नाम निरंतर म्हणतां वाचे ॥४॥

तुका म्हणे आसक्त जीव सर्वभावें । तरतील नांवें विठोबाच्या ॥५॥

३०३८

बहुजन्में केला लाग । तो हा भाग लाधलों ॥१॥

जीव देइन हा बळी । करीन होळी संसारा ॥ध्रु.॥

गेलें मग नये हाता । पुढती चिंता वाटतसे ॥२॥

तुका म्हणे तांतड करूं । पाय धरूं बळकट ॥३॥

३०३९

भक्तिप्रेमसुख नेणवे आणिकां । पंडित वाचकां ज्ञानियांसी ॥१॥

आत्मनिष्ठ जरी जाले जीवन्मुक्त । तरी भक्ति सुख दुर्लभ त्यां ॥२॥

तुका म्हणे कृपा करिल नारायण । तरि च हें वर्म पडे ठायीं ॥३॥

३०४०

दुधाळ गाढवी जरी जाली पाहे । पावेल ते काय धेनुसरी ॥१॥

कागाचिया गळा पुष्पाचिया माळा । हंसाची तो कळा काय जाणे ॥ध्रु.॥

मर्कटें अंघोळी लावियेले टिळे । ब्राम्हणाचे लीळे वर्तूं नेणे ॥२॥

जरी तो ब्राम्हण जाला कर्मभ्रष्ट । तुका म्हणे श्रेष्ठ तिहीं लोकीं ॥३॥

३०४१

देव भक्तालागीं करूं नेदी संसार । अंगें वारावार करोनि ठेवी ॥१॥

भाग्य द्यावें तरी अंगीं भरे ताठा । म्हणोनि करंटा करोनि ठेवी ॥ध्रु.॥

स्त्री द्यावी गुणवंती नसती गुंते आशा । यालागीं कर्कशा पाठी लावी ॥२॥

तुका म्हणे मज प्रचित आली देखा । आणीक या लोकां काय सांगों ॥३॥

३०४२

वाघें उपदेशिला कोल्हा । सुखें खाऊं द्यावें मला ॥१॥

अंतीं मरसी तें न चुके । मज ही मारितोसी भुके ॥ध्रु.॥

येरू म्हणे भला भला । निवाड तुझ्या तोंडें जाला ॥२॥

देह तंव जाणार । घडेल हा उपकार ॥३॥

येरू म्हणे मनीं । ऐसें जावें समजोनि ॥४॥

गांठी पडली ठका ठका । त्याचा धर्म बोले तुका ॥५॥

३०४३

जेथें आठवती स्वामीचे ते पाय । उत्तम ते ठाय रम्य स्थळ ॥१॥

रान अथवा घर एकांत लोकांत । समाधान चत्ति तें ते घडी ॥ध्रु.॥

धन्य तो हा काळ सरे आनंदरूप । वाहातां संकल्प गोविंदाचे ॥२॥

तुका म्हणे लाभकाळ ते चि जीणें । भाग्य नारायण उत्तम तें ॥३॥

३०४४

तुज न भें मी कळिकाळा । मज नामाचा जिव्हाळा ॥१॥

माझा बळिया नेणसी कोण । संतां साहे नारायण ॥ध्रु.॥

शंख वधिला सागरीं । वेद घेउनि आला चारी ॥२॥

कूर्मे दैत्य वधिला जेठी । हात पाय लपवी पोटीं ॥३॥

वाराहरूप धरिलें गाढें । धरा प्रतापें धरिली दाढे ॥४॥

हिरण्यकश्यप विदारिला । भक्त प्रल्हाद रक्षिला ॥५॥

वामन जाला दिनानाथ । बळी पाताळीं घातला दैत्य ॥६॥

छेदुनियां सहस्र भुजा । कामधेनु आणिली वोजा ॥७॥

शिळा प्रतापें सागरीं तारी । स्थापी बिभीषण रावण मारी ॥८॥

मारोनियां कंसराव । पिता सोडविला वसुदेव ॥९॥

पांचाळीसी गांजितां वैरी । वस्त्रें आपण जाला हरी ॥१०॥

गजेंद्र स्मरे राम राम । त्यासी पाववी वैकुंठधाम ॥११॥

तुका म्हणे हरिरूप जाले । पुन्हा जन्मा नाहीं आले ॥१२॥

३०४५

सर्वा भूतीं द्यावें अन्न । द्रव्य पात्र विचारोन । उपतिष्ठे कारण । तेथें बीज पेरीजे ॥१॥

पुण्य करितां होय पाप । दुग्ध पाजोनि पोशिला साप । करोनि अघोर जप । दुःख विकत घेतलें ॥ध्रु.॥

भूमी पाहातां नाहीं वेगळी । माळ बरड एक काळी । उत्तम निराळी । मध्यम कनिष्ठ ॥२॥

म्हणोनि विवेकें । कांहीं करणें निकें । तुका म्हणे फिकें । रुची नेदी मिष्टान्न ॥३॥

३०४६

देवावरी भार । वृत्ति अयाचित सार ॥१॥

देह देवाचे सांभाळी । सार योजे यथाकाळीं ॥ध्रु.॥

विश्वासीं निर्धार । विस्तारील विश्वंभर ॥२॥

तुका म्हणे व्हावें । बळ एक चि जाणावें ॥३॥

३०४७

वर्त्ततां बासर । काय करावें शरीर ॥१॥

ठेवा नेमून नेमून । माझें तुमचे पायीं मन ॥ध्रु.॥

नेदाविया वृत्ती । कोठें फांकों चि श्रीपती ॥२॥

तुका म्हणे भले । जन्मा येऊनियां जाले ॥३॥

३०४८

केली प्रज्ञा मनाशीं । तई मी दास सत्यत्वेशीं । नेईंन पायांपाशीं । स्वामी मूळ पंढरिये ॥१॥

तोंवरी हें भरीं पोट । केला तो मिथ्या बोभाट । नाहीं सांपडली वाट । सइराट फिरतसें ॥ध्रु.॥

ज्यावें आदराचें जिणें । स्वामी कृपा करी तेणें । पाळिल्या वचनें । सख्यत्वाचा अनुभव ॥२॥

घडे तैसें घडो आतां । मायबापाची सत्ता । तुका म्हणे चिंता । काय पाहें मारगा ॥३॥

३०४९

नेत्र झाकोनियां काय जपतोसी । जंव नाहीं मानसीं भावप्रेम ॥१॥

उघडा मंत्र जाणा राम कृष्ण म्हणा । तुटती यातना गर्भवास ॥ध्रु.॥

मंत्र यंत्र कांहीं करिसी जडी बुटी । तेणें भूतसृष्टी पावशील ॥२॥

सार तुका जपे बीजमंत्र एक । भवसिंधुतारक रामकृष्ण ॥३॥

३०५०

संत मारगीं चालती । त्यांची लागो मज माती ॥१॥

काय करावीं साधनें । काय नव्हे एक तेणें ॥ध्रु.॥

शेष घेईंन उच्छिष्ट । धाय धणीवरी पोट ॥२॥

तुका म्हणे संतां पायीं । जीव ठेविला निश्चयीं ॥३॥

३०५१

जैसें तैसें बाळ मातेसी आवडे । बोलतां बोबडे शब्द गोड ॥१॥

आपुले आवडी लेववी खाववी । पाहोनियां जीवीं सुख वाटे ॥२॥

तुका म्हणे काय देऊं परिहार । काय ते साचार जाणतसें ॥३॥

३०५२

देवाचिया वस्त्रा स्वप्नीं ही नाठवी । स्त्रियेसी पाठवी उंच साडी ॥१॥

गाईंचें पाळण नये चि विचारा । अश्वासी खरारा करी अंगें ॥ध्रु.॥

लेकराची रास स्वयें धांवें क्षाळूं । न म्हणे प्रक्षाळूं द्विजपायां ॥२॥

तुका म्हणे त्याच्या तोंडावरि थुंका । जातो यमलोका भोगावया ॥३॥

३०५३

उरा लावी उर आळंगितां कांता । संतासी भेटतां अंग चोरी ॥१॥

अतीत देखोनि होय पाठमोरा । व्याह्यासी सामोरा जाय वेगीं ॥ध्रु.॥

द्विजा नमस्कारा मनीं भाव कैचा । तुकान्नचे दासीचा लेंक होय ॥२॥

तुका म्हणे तुम्ही क्रोधासी न यावें । स्वभावा करावें काय कोणीं ॥३॥

३०५४

ब्रम्हज्ञान जरी कळें उठाउठी । तरि कां हिंपुटी वेदशास्त्रें ॥१॥

शास्त्रांचे भांडण जप तीर्थाटणें । उर्वीचें भ्रमण या च साटीं ॥ध्रु.॥

याचसाटीं जप याचसाटीं तप । व्यासें ही अमुप ग्रंथ केले ॥२॥

या च साटीं संतपाय हे सेवावे । तरि च तरावें तुका म्हणे ॥३॥

३०५५

गायत्री विकोन पोट जे जाळिती । तया होय गति यमलोकीं ॥१॥

कन्येचा जे नर करिती विकरा । ते जाती अघोरा नरकपाता ॥ध्रु.॥

नाम गाऊनियां द्रव्य जे मागती । नेणों तयां गति कैसी होय ॥२॥

आमुचा सांगाती आहे तो श्रीहरि । न लगे दुराचारी तुका म्हणे ॥३॥

३०५६

साधूच्या दर्शना लाजसी गव्हारा । वेश्येचिया घरा पुष्पें नेसी ॥१॥

वेश्या दासी मुरळी जगाची वोंवळी । ते तुज सोंवळी वाटे कैशी ॥२॥

तुका म्हणे आतां लाज धरीं बुच्या । टांचराच्या कुच्या मारा वेगीं ॥३॥

३०५७

राउळासी जातां त्रास मानी मोठा । बैसतो चोहोटां आदरेशीं ॥१॥

न करी स्नान संध्या म्हणे रामराम । गुरुगुडीचे प्रेम अहर्निशी ॥ध्रु.॥

देवाब्राम्हणासी जाईंना शरण । दासीचे चरण वंदी भावें ॥२॥

सुगंध चंदन सांडोनियां माशी । बसे दुगपधीशीं अतिआदरें ॥३॥

तुका म्हणे अरे ऐक भाग्यहीना । कां रे रामराणा विसरसी ॥४॥

३०५८

दुर्बुद्धि ते मना । कदा नुपजो नारायणा ॥१॥

आतां ऐसें करीं । तुझे पाय चित्तीं धरीं ॥ध्रु.॥

उपजला भाव । तुमचे कृपे सिद्धी जावो ॥२॥

तुका म्हणे आतां । लाभ नाहीं या परता ॥३॥

३०५९

तरुवर बीजा पोटीं । बीज तरुवरा सेवटीं ॥१॥

तैसें तुम्हां आम्हां जालें । एकीं एक सामावलें ॥ध्रु.॥

उदकावरील तरंग । तरंग उदकाचें अंग ॥२॥

तुका म्हणे बिंबच्छाया । ठायीं पावली विलया ॥३॥

३०६०

साकरेच्या गोण्या बैलाचिये पाठी । तयासी सेवटीं करबाडें ॥१॥

मालाचे पैं पेटे वाहाताती उंटें । तयालागीं कांटे भक्षावया ॥ध्रु.॥

वाउगा हा धंदा आशा वाढविती । बांधोनियां देती यमा हातीं ॥२॥

ज्यासी असे लाभ तो चि जाणे गोडी । येर तीं बापुडीं सिणलीं वांयां ॥३॥

तुका म्हणे शहाणा होई रे गव्हारा । चोर्यासीचा फेरा फिरों नको ॥४॥

३०६१

चिरगुटें घालूनि वाढविलें पोट । गर्हवार बोभाट जनामध्यें ॥१॥

लटिके चि डोहळे दाखवी प्रकार । दुध स्तनीं पोर पोटीं नाहीं ॥२॥

तुका म्हणे अंतीं वांज चि ते खरी । फजिती दुसरी जनामध्यें ॥३॥

३०६२

माझी सर्व चिंता आहे विठोबासी । मी त्याच्या पायांसी न विसंभें ॥१॥

विसरतां रूप क्षण एक चित्तीं । जिवलग मूर्ती सांवळी ते ॥ध्रु.॥

विसरतां हरी क्षण एक घडी । अंतरली जोडी लक्षलाभ ॥२॥

तुका म्हणे माझ्या विठोबाचे पाये । संजीवनी आहे हृदयामाजी ॥३॥

३०६३

काय तीं करावीं मोलाचीं माकडें । नाचत ती पुढें संसाराच्या ॥१॥

झाडा देतेवेळे विचकिती दांत । घेती यमदूत दंडवरी ॥ध्रु.॥

हात दांत कान हलविती मान । दाखविती जन मानावया ॥२॥

तुका म्हणे किती जालीं हीं फजित । मागें नाहीं नीत भारवाही ॥३॥

३०६४

थोर ती गळाली पाहिजे अहंता । उपदेश घेतां सुख वाटे ॥१॥

व्यर्थ भराभर केलें पाठांतर । जोंवरी अंतर शुद्ध नाहीं ॥ध्रु.॥

घोडें काय थोडें वागवितें ओझें । भावेंविण तैसें पाठांतर ॥२॥

तुका म्हणे धरा निष्ठावंत भाव । जरी पंढरीराव पाहिजे तो॥३॥

३०६५

जाय जाय तूं पंढरी । होय होय वारकरी ॥१॥

सांडोनियां वाळवंट । काय इच्छिसी वैकुंठ ॥ध्रु.॥

खांद्या पताकांचे भार । तुळसीमाळा आणि अबीर ॥२॥

साधुसंतांच्या दाटणी । तुका जाय लोटांगणीं ॥३॥

३०६६

जगीं ऐसा बाप व्हावा । ज्याचा वंश मुक्तिस जावा ॥१॥

पोटा येतां हरलें पापा । ज्ञानदेवा मायबापा ॥ध्रु.॥

मुळीं बाप होता ज्ञानी । तरी आम्ही लागलों ध्यानीं ॥२॥

तुका म्हणे मी पोटींचें बाळ । माझी पुरवा ब्रम्हींची आळ ॥३॥

३०६७

संतांच्या हेळणे बाटलें जें तोंड । प्रत्यक्ष तें कुंड चर्मकाचें ॥१॥

भेसळीचें वीर्य ऐशा अनुभवें । आपुलें परावें नाहीं खळा ॥ध्रु.॥

संतांचा जो शोध करितो चांडाळ । धरावा विठाळ बहु त्याचा ॥२॥

तुका म्हणे केली प्रज्ञा या च साटीं । कांहीं माझे पोटीं शंका नाहीं ॥३॥

३०६८

बहु टाळाटाळी । होतां भोवताहे कळी ॥१॥

बरें नव्हेल सेवटीं । भय असों द्यावें पोटीं ॥ध्रु.॥

मुरगाळी कान । घुसमाडील सावधान ॥२॥

अबोलणा तुका । ऐसें कोणी लेखूं नका ॥३॥

३०६९

जिव्हे जाला चळ । नेये अवसान ते पळ ॥१॥

हें चि वोसनावोनी उठी । देव सांटविला पोटीं ॥ध्रु.॥

नाहीं ओढा वारा । पडिला प्रसंग तो बरा ॥२॥

तुका म्हणे जाली । मज हे अनावर बोली ॥३॥

३०७०

गोहो यावा गांवा । ऐसे नवस करी आवा ॥१॥

कैचें पुण्य तया गांठी । व्रतें वेची लोभासाटीं ॥ध्रु.॥

वाढावें संतान । गृहीं व्हावें धनधान्य ॥२॥

मागे गारगोटी । परिसाचीये साटोवाटी ॥३॥

तुका म्हणे मोल । देउन घेतला सोमवल ॥४॥

३०७१

बाळपणें ऐसीं वरुषें गेलीं बारा । खेळतां या पोरा नानामतें ॥१॥

विटू दांडू चेंडू लगोरया वाघोडीं । चंपे पेंड खडी एकीबेकी ॥ध्रु.॥

हमामा हुंबरी पकव्याच्या बारे । खेळे जंगीभोंवरे चुंबाचुंबी ॥२॥

सेलडेरा आणि निसरभोंवडी । उचली बाले धोंडी अंगबळें ॥३॥

तुका म्हणे ऐसें बाळपण गेलें । मग तारुण्य आलें गर्वमूळ ॥४॥

३०७२

तारुण्याच्या मदें न मनी कोणासी । सदा मुसमुसी खूळ जैसा ॥१॥

अंठोनी वेंठोनीं बांधला मुंडासा । फिरतसे म्हैसा जनामधीं ॥ध्रु.॥

हातीं दीडपान वरती च मान । नाहीं तो सन्मान भलियांसी ॥२॥

श्वानाचिया परी हिंडे दारोदारीं । पाहे परनारी पापदृष्टी ॥३॥

तुका म्हणे ऐसा थोर हा गयाळी । करितां टवाळी जन्म गेला ॥४॥

३०७३

म्हातारपणीं थेटे पडसें खोकला । हात कपाळाला लावुनि बैसे ॥१॥

खोबरियाची वाटी जालें असे मुख । गळतसे नाक श्लेष्मपुरी ॥ध्रु.॥

बोलों जातां शब्द नये चि हा नीट । गडगडी कंठ कफ भारी ॥२॥

सेजारी म्हणती मरेना कां मेला । आणिला कांटाळा येणें आम्हां ॥३॥

तुका म्हणे आतां सांडुनी सर्वकाम । स्मरा राम राम क्षणक्षणा ॥४॥

३०७४

जेथें कीर्तन करावें । तेथें अन्न न सेवावें ॥१॥

बुका लावूं नये भाळा । माळ घालूं नये गळां ॥ध्रु.॥

तटावृषभासी दाणा । तृण मागों नये जाणा ॥२॥

तुका म्हणे द्रव्य घेती । देती ते ही नरका जाती ॥३॥

३०७५

लंकेमाजी घरें किती तीं आइका । सांगतसें संख्या जैसीतैसी ॥१॥

पांच लक्ष घरें पाषाणांचीं जेथें । सात लक्ष तेथें विटेबंदी ॥ध्रु.॥

कोटि घरें जेथें कांशा आणि तांब्याचीं । शुद्ध कांचनाचीं सप्त कोटी ॥२॥

तुका म्हणे ज्याची संपदा एवढी । सांगातें कवडी गेली नाहीं ॥३॥

३०७६

व्यभिचारिणी गणिका कुंटणी । विश्वास चि मनीं राघोबाचा ॥१॥

ऐसी ही पापिणी वाइली विमानी । अचळ भुवनीं टेवियेली ॥ध्रु.॥

पतितपावन तिहीं लोकीं ठसा । कृपाळू कोंवसा अनाथांचा ॥२॥

तुका म्हणे विठोबाची धरा सोय । आणिक उपाय नेणों किती ॥३॥

३०७७

गजेंद्र तो हस्ती सहस्र वरुषें । जळामाजी नक्रें पीडिलासे ॥१॥

सुहुदव सांडिलें कोणी नाहीं साहे । अंतीं वाट पाहे विठो तुझी ॥ध्रु.॥

कृपेच्या सागरा माझ्या नारायणा । तया दोघांजणा तारियेलें ॥२॥

तुका म्हणे नेले वाऊनि विमानी । मी ही आईकोनी विश्वासलों ॥३॥

३०७८

ब्रम्हयाचे वेद शंखासुरें नेले । त्यासाटीं धरिलें मत्स्यरूप ॥१॥

तेणें आत्मा नव्हता नेला ब्रम्हांडासी । काय ब्रम्हयासी नव्हतें ज्ञान ॥ध्रु.॥

परि तेणें धावा केला आवडीनें । जाले नारायण कृपासिंधु ॥२॥

तुका म्हणे विठोबा मी नामधारक । पोसनें सेवक भेटी देई ॥३॥

३०७९

देवीं आणि दैतीं सिंधू गुसळिला । भार पृथ्वीस जाला साहावेना ॥१॥

जालासी कासव धरिली पाठीवरी । चिंता तुज हरी सकळांची ॥ध्रु.॥

तये काळीं देव करिताती स्तुती । कृपाळु श्रीपती म्हणोनियां ॥२॥

तुका म्हणे ऐसे उदंड पवाडे । ज्यासी सहस्र तोंडें सिणला तो ही ॥३॥

३०८०

हिरण्याक्ष दैत्य मातला जे काळीं । वरदानें बळी शंकराच्या ॥१॥

इंद्रपदराज्य घेतलें हिरोनी । देवा चक्रपाणी म्हणती धांव ॥ध्रु.॥

तइं पांडुरंगा शूकर जालेती । तया दैत्यपती मारविले ॥२॥

तुका म्हणे ज्यांचीं राज्यें त्यांसी दिलीं । ऐसी तूं माउली पांडुरंगा ॥३॥

३०८१

प्रल्हादाकारणें नरसिंहीं जालासी । त्याचिया बोलासी सत्य केलें ॥१॥

राम कृष्ण गोविंदा नारायणा हरि । गर्जे राजद्वारीं भक्तराज ॥ध्रु.॥

विठ्ठल माधव मुकुंद केशव । तेणें दैत्यराव दचकला ॥२॥

तुका म्हणे तयां कारणें सगुण । भक्तांचें वचन सत्य केलें ॥३॥

३०८२

नामाचें सामर्थ्य कां रे दवडीसी । कां रे विसरसी पवाडे हे ॥१॥

खणखणां हाणती खर्ग प्रल्हादासी । न रुपे आंगासी किंचित ही ॥ध्रु.॥

राम कृष्ण हरी ऐसी मारी हाक । तेणें पडे धाक बळियासी ॥२॥

असों द्यावीं सामर्थ्या ऐसिया कीर्तीचीं । आवडी तुक्याची भेटी देई ॥३॥

३०८३

वाटीभर विष दिलें प्रल्हादासी । निर्भय मानसीं तुझ्याबळें ॥१॥

भोक्ता नारायण केलें तें प्राशन । प्रतापें जीवन जालें तुझ्या ॥ध्रु.॥

नामाच्या चिंतनें विषाचें तें आप । जाहालें देखत नारायणा ॥२॥

तुका म्हणे ऐसे तुझे बडिवार । सिणला फणीवर वर्णवेना ॥३॥

३०८४

अग्निकुंडामध्यें घातला प्रल्हाद । तरी तो गोविंद विसरेना ॥१॥

पितियासी म्हणे व्यापक श्रीहरि । नांदतो मुरारी सर्वां ठायीं ॥ध्रु.॥

अग्निरूपें माझा सखा नारायण । प्रल्हाद गर्जून हाक मारी ॥२॥

तुका म्हणे अग्नि जाहाला शीतळ । प्रताप सबळ विठो तुझा ॥३॥

३०८५

कोपोनियां पिता बोले प्रल्हादासी । सांग हृषीकेशी कोठें आहे ॥१॥

येरू म्हणे काष्ठीं पाषाणीं सकळीं । आहे वनमाळी जेथें तेथें ॥ध्रु.॥

खांबावरी लात मारिली दुर्जनें । खांबीं नारायण म्हणतां चि ॥२॥

तुका म्हणे कैसा खांब कडाडिला । ब्रम्हा दचकला सत्यलोकीं ॥३॥

३०८६

डळमळिला मेरु आणि तो मांदार । पाताळीं फणिवर डोई झाडी ॥१॥

लोपे तेजें सूर्य आणीक हा चंद्र । कांपतसे इंद्र थरथरां ॥ध्रु.॥

ऐसें रूप उग्र हरीनें धरिलें । दैत्या मारियेलें मांडीवरी॥२॥

तुका म्हणे भक्तांकारणें श्रीहरि । बहु दुराचारी निर्दाळिले ॥३॥

३०८७

बहुत कृपाळु दीनाचा दयाळु । जगीं भक्तवत्सळु नाम तुझें ॥१॥

मानियेला चर्त्ती बळीचा उपकार । अझूनि त्याचें द्वार राखसील ॥ध्रु.॥

काय त्याच्या भेणें बैसलासी द्वारीं । नाहीं तुज हरि कृपा बहु ॥२॥

तुका म्हणे भक्तजनाची ममता । तुम्हांसी अनंता अलोलिक ॥३॥

३०८८

पांडुरंगा तुझे काय वाणूं गुण । पवाडे हे धन्य जगीं तुझे ॥१॥

दंडिलें दुर्वासा सुरा असुरानें । तो आला गार्   हाणें सांगावया ॥ध्रु.॥

बळिचिये द्वारीं तुम्ही बैसलेती । दुर्वास विनंती करी भावें ॥२॥

तुका म्हणे कृपासागरा श्रीहरी । तुझी भक्तावरी प्रेमच्छाया ॥३॥

३०८९

दुर्वासया स्वामी गुंतलों भाकेसी । पुसा जा बळीसी निरोप द्यावा ॥१॥

त्याचे आज्ञेविण आम्हां येतां नये । द्वारपाळ राहें होऊनियां ॥ध्रु.॥

पुसे दुर्वासया बळीसी जाऊनि । येरू म्हणे झणी बोलों नका ॥२॥

तुका म्हणे केला अन्यत्राचा त्याग । तेव्हां पांडुरंग सखा जाला ॥३॥

३०९०

बळी म्हणे आजि दुर्वासया स्वामी । मागों नका तुम्ही नारायणा ॥१॥

बहुतां प्रयासीं जोडला श्रीहरी । बैसविला द्वारीं राखावया ॥ध्रु.॥

परतला दुर्वास मग हो तेथूनि । चिंतातुर मनीं उद्वेगला ॥२॥

काय तूं एकाचा आहेसी अंकित । होई कृपावंत तुका म्हणे ॥३॥

३०९१

त्रैलोकींचा नाथ सकळांचा आधार । बळिचें तुवां घर धरियेलें ॥१॥

आम्हां मोकलिलें कोणां निरविलें । कोणा हातीं दिले तिन्ही लोक ॥ध्रु.॥

अनाथांचा बंधु दासांचा कैवारी । ब्रिदें तुझीं हरी जाती वांयां ॥२॥

तुका म्हणे ऐसें बोलिला दुर्वास । वाटला संतोष पांडुरंगा ॥३॥

३०९२

बोलिलेती ते देवऋृषी दुर्वासया । जाय पुसावया मागत्यानें ॥१॥

मागुता दुर्वास पुसे बळिराया । निरोप जावया देई देवा ॥ध्रु.॥

बळी म्हणे त्यासी जाय मी न म्हणें । जाईंल नारायण लागला ची ॥२॥

मजपाशीं राहें कोठें तरीं जाय । तुका म्हणे पाय न सोडीं मी ॥३॥

३०९३

दुर्वासें निरोप आणिला ये रिती । मग वाढलेती नारायणा ॥१॥

ठेविलें चरण बळिचिये द्वारीं । शीर अंगावरी लांबविलें ॥ध्रु.॥

पाडियेलें द्वार द्वारावतियेसी । वरि हृषीकेशी निघालेती ॥२॥

तेथूनियां नाम पडिलें द्वारका । वैकुंठनायका तुका म्हणे ॥३॥

३०९४

मुरुकुश दोन्ही मारिले आसुर । दुर्वास ऋृषीश्वर सुखी केला ॥१॥

मारियेला मुरु म्हणोनी मुरारी । नाम तुझें हरी पडियेलें ॥ध्रु.॥

पूवाअहुनी ऐसा भक्तिप्रतिपाळ । केला त्वां सांभाळ नारायणा ॥२॥

तुका म्हणे ये चि वेळे काय जालें । कां सोंग धरिलें मोहनाचें ॥३॥

३०९५

गुरुपादाग्रींचें जळ । त्यास मानी जो विटाळ ॥१॥

संतीं वाळिला जो खळ । नरकीं पचे चिरकाळ ॥ध्रु.॥

गुरुतीर्थी अनमान । यथासांग मद्यपान ॥२॥

गुरुअंगुष्टा न चोखी । मुख घाली वेश्येमुखीं ॥३॥

तुका म्हणे सांगों किती । मुखीं पडो त्याचे माती ॥४॥

३०९६

वाढविलें कां गा । तुम्ही एवढें पांडुरंगा ॥१॥

काय होती मज चाड । एवढी करावया बडबड ॥ध्रु.॥

ब्रम्हसंतर्पण । लोकीं करावें कीर्तन ॥२॥

निमित्याचा धणी । तुका म्हणे नेणे कोणी ॥३॥

३०९७

साही शास्त्रां अतिदुरी तो परमात्मा श्रीहरि । तो दशरथाचे घरीं क्रीडतो राम ॥१॥

शिवाचें निजदेह वाल्मीकाचें निजगुहे । तो भिल्लटीचीं फळें खाय श्रीराम तो ॥ध्रु.॥

योगियांचे मनीं नातुडे चिंतनीं । वानरांचे कानीं गोष्टी सांगे ॥२॥

चरणीं शिळा उद्धरी नामें गणिका तारी । तो कोळिया घरीं पाहुणा राम ॥३॥

क्षण एक सुरवरा नातुडे नमस्कारा । तो रिसा आणि वानरा क्षम दे राम ॥४॥

राम सांवळा सगुण राम योगियाचें ध्यान । राम राजीवलोचन तुका चरण वंदितो ॥५॥

३०९८

विठ्ठल माझा जीव विठ्ठल माझा भाव । कुळधर्म देव विठ्ठल माझा ॥१॥

विठ्ठल माझा गुरु विठ्ठल माझा तारूं । उतरील पारु भवनदीचा ॥ध्रु.॥

विठ्ठल माझी माता विठ्ठल माझा पिता । विठ्ठल चुलता बहिणी बंधु ॥२॥

विठ्ठल हे जन विठ्ठल माझें मन । सोयरा सज्जन विठ्ठल माझा ॥३॥

तुका म्हणे माझा विठ्ठल विसावा । नश्वरित गांवा जाइन त्याच्या ॥४॥

३०९९

न मनावी चिंता । कांहीं माझेविशीं आतां ॥१॥

ज्याणें लौकिक हा केला । तो हें निवारिता भला ॥ध्रु.॥

माझे इच्छे काय । होणार ते एक ठाय ॥२॥

सुखा आणि दुःखा । म्हणे वेगळा मी तुका ॥३॥

३१००

माझा पाहा अनुभव । केला देव आपुला ॥१॥

बोलविलें तें चि द्यावें । उत्तर व्हावें ते काळीं ॥ध्रु.॥

सोडिलिया जग निंद्य । मग गोविंद म्हणियारा ॥२॥

तुका म्हणे धीर केला । तेणें याला गोविलें ॥३॥

३१०१

जिंकावा संसार । येणें नांवें तरी शूर ॥१॥

येरें काय तीं बापुडीं । कीर अहंकाराचीं घोडीं ॥ध्रु.॥

पण ऐशा नांवें । देवा धरिजेतो भावें ॥२॥

तुका म्हणे ज्यावें । सत्य कीर्तीनें बरवें ॥३॥

३१०२

सरे ऐसें ज्याचें दान । त्याचे कोण उपकार ॥१॥

नको वाढूं ऐसें काचें । दे वो साच विठ्ठला ॥ध्रु.॥

रडत मागें सांडी पोर । ते काय थोर माउली ॥२॥

तुका म्हणे कीर्ति वाढे । धर्म गाढे ते ऐसे ॥३॥

३१०३

तुटे मायाजाळ विघडे भवसिंधू । जरि लागे छंदु हरिनामें ॥१॥

येर कर्म धर्म करितां ये कळी । माजी तरला बळी कोण सांगा ॥ध्रु.॥

न पढवे वेद नव्हे शास्त्रबोध । नामाचे प्रबंध पाठ करा ॥२॥

न साधवे योग न करवे वैराग्य । साधा भक्तिभाग्य संतसंगें ॥३॥

नव्हे अनुष्ठान न कळे ब्रम्हज्ञान । करावी सोपान कृष्णकथा ॥४॥

तुका म्हणे वर्म दावियेलें संतीं । यापरती विश्रांति आणिक नाहीं ॥५॥

३१०४

लोभावरी ठेवुनि हेत । करी असत्य न्याय नीत ॥१॥

त्याच्या पूर्वजां पतन । नरकीं किडे होती जाण ॥ध्रु.॥

कोटिगोहत्यापातक । त्यासी घडेल निष्टंक ॥२॥

मासां श्रवे जे सुंदरा । पाजी विटाळ पितरां ॥३॥

तुका म्हणे ऐसियासी । यम गांजील सायासी ॥४॥

३१०५

देह जाईल जाईल । यासी काळ बा खाईल ॥१॥

कां रे नुमजसी दगडा । कैचे हत्ती घोडे वाडा ॥ध्रु.॥

लोडें बालिस्तें सुपती । जरा आलिया फजिती ॥२॥

शरीरसंबंधाचें नातें । भोरड्या बुडविती सेतातें ॥३॥

अझुनि तरी होई जागा । तुका म्हणे पुढें दगा ॥४॥

३१०६

मागें बहुतां जनां राखिलें आडणी । धांवसी निर्वाणी नाम घेतां ॥१॥

ऐसें ठावें जालें मज बरव्या परी । म्हणऊनि करीं धांवा तुझा ॥ध्रु.॥

माझेविशीं तुज पडिला विसरु । आतां काय करूं पांडुरंगा ॥२॥

अझुनि कां नये तुम्हासी करुणा । दुरि नारायणा धरिलें मज ॥३॥

तुका म्हणे जीव जाऊं पाहे माझा । आतां केशीराजा घालीं उडी ॥४॥

३१०७

कळलें माझा तुज नव्हे रे आठव । काय काज जीव ठेवूं आतां ॥१॥

तूं काय करिसी माझिया संचिता । धिग हे अनंता जालें जिणें ॥ध्रु.॥

पतितपावन राहिलों या आशा । आइकोनि ठसा कीर्ती तुझी ॥२॥

आतां कोण करी माझा अंगीकार । कळलें निष्ठ जालासी तूं ॥३॥

तुका म्हणे माझी मांडिली निरास । करितों जीवा नास तुजसाटीं ॥४॥

३१०८

तरि कां मागें वांयां कीर्ती वाढविली । जनांत आपुली ब्रिदावळी ॥१॥

साच करितां आतां फिरसी माघारा । ठायींचें दातारा नेणवेचि ॥ध्रु.॥

संतांसी श्रीमुख कैसें दाखविसी । पुढें मात त्यांसी सांगईंन ॥२॥

घेईंन डांगोरा तुझिया नामाचा । नव्हे अनाथांचा नाथ ऐसा ॥३॥

तुका म्हणे आधीं राहिलों मरोनि । तूं कां होसी धनी निमित्याचा ॥४॥

३१०९

आम्ही तुझ्या दासीं । जरि जावें पतनासी ॥१॥

तरि हें दिसे विपरीत । कोठें बोलिली हे नीत ॥ध्रु.॥

तुझें नाम कंठीं । आम्हां संसार आटी ॥२॥

तुका म्हणे काळ । करी आम्हांसी विटाळ ॥३॥

३११०

लाजती पुराणें । वेदां येऊं पाहे उणें ॥१॥

आम्ही नामाचे धारक । किविलवाणीं दिसों रंक ॥ध्रु.॥

बोलिले ते संतीं । बोल वायांविण जाती ॥२॥

तुका म्हणे देवा । रोकडी हे मोडे सेवा ॥३॥

३१११

आहारनिद्रे न लगे आदर । आपण सादर ते चि होय ॥१॥

परमितेविण बोलणें ते वांयां । फार थोडें काया पिंड पीडी ॥ध्रु.॥

समाधान त्याचें तो चि एक जाणे । आपुलिये खुणे पावोनियां ॥२॥

तुका म्हणे होय पीडा ते न करीं । मग राहें परी भलतिये ॥३॥

३११२

भूमि अवघी शुद्ध जाणा । अमंगळ हे वासना ॥१॥

तैसे वोसपले जीव । सांडी नसतां अंगीं घाव ॥ध्रु.॥

जीव अवघे देव । खोटा नागवी संदेह ॥२॥

तुका म्हणे शुद्ध । मग तुटलिया भेद ॥३॥

३११३

सरतें माझें तुझें । तरि हें उतरतें ओझें ॥१॥

न लगे सांडावें मांडावें । आहे शुद्ध चि स्वभावें ॥ध्रु.॥

घातला तो आशा । मोहोजाळें गळां फासा ॥२॥

सुखदुःखाचा तो मान । नाहीं दुःखाचा तो शीण ॥३॥

करितां नारायण । एवढें वेचितां वचन ॥४॥

लाभ हानि हे समान । तैसा मान अपमान ॥५॥

तुका म्हणे याचें । नांव सोंवळें साचें ॥६॥

३११४

तुज करितां होती ऐसे । मूढ चतुर पंडित पिसे॥१॥

परि वर्म नेणे तें कोणी । पीडाखाणी भोगितील ॥ध्रु.॥

उलंघितें पांगुळ गिरी । मुकें करी अनुवाद ॥२॥

पापी होय पुण्यवंत । न करी घात दुर्जन ॥३॥

अवघें हेळामात्रें हरि । मुक्त करी ब्रम्हांड ॥४॥

तुका म्हणे खेळे लीळा । पाहे वेगळा व्यापूनि ॥५॥

३११५

पिकवावें धन । ज्याची आस करी जन ॥१॥

पुरोनि उरे खातां देतां । नव्हे खंडन मवितां ॥ध्रु.॥

खोलीं पडे ओली बीज । तरीं च हाता लागे निज ॥२॥

तुका म्हणे धणी । विठ्ठल अक्षरें या तिन्ही ॥३॥

३११६

करिसी लाघवें । तूं हें कळसी आघवें ॥१॥

अहंकार आड । आम्हां जगासी हा नाड ॥ध्रु.॥

येथें भुतें यावें । दावूं लपों ही जाणावें ॥२॥

तुका म्हणे हो श्रीपती । आतां चाळवाल किती ॥३॥

३११७

घालिती पव्हया । वाटे अनाथाच्या दया ॥१॥

तैसें कां हें नये करूं । पांडुरंगा आम्हां तारूं ॥ध्रु.॥

रोगियासी काढा । देउनि वारितील पीडा ॥२॥

बुडत्यासाटीं उडी । घालितील कां हे जोडी ॥३॥

सारितील कांटे । पुढें मागिलांचे वाटे ॥४॥

तुका म्हणे भार । घेती भागल्यांचा फार ॥५॥

३११८

नका दंतकथा येथें सांगों कोणी । कोरडे ते मानी बोल कोण ॥१॥

अनुभव येथें व्हावा शिष्टाचार । न चलती चार आम्हांपुढें ॥ध्रु.॥

निवडी वेगळें क्षीर आणि पाणी । राजहंस दोन्ही वेगळालीं ॥२॥

तुका म्हणे येथें पाहिजे जातीचें । येरा गाबाळाचें काय काम ॥३॥

३११९

न करि त्याचें गांढेपण । नारायण सद्धि उभा ॥१॥

भवसिंधूचा थडवा केला । बोलाविला पाहिजे ॥ध्रु.॥

याचे सोईं पाउल वेचे । मग कैचे आडथळे ॥२॥

तुका म्हणे खरें खोटें । न म्हणे मोटें लहान ॥३॥

३१२०

रिकामें तूं नको मना । राहों क्षणक्षणा ही ॥१॥

वेळोवेळां पारायण । नारायण हें करीं ॥ध्रु.॥

भ्रमणांच्या मोडीं वाटा । न भरें फाटा आडरानें ॥२॥

तुका म्हणे माझ्या जीवें । हें चि घ्यावें धणीवरी ॥३॥

३१२१

पंचभूतांचिये सांपडलों संदीं । घातलोंसे बंदीं अहंकारें ॥१॥

आपल्या आपण बांधविला गळा । नेणें चि निराळा असतां हो ॥ध्रु.॥

कासया हा सत्य लेखिला संसार । कां हे केले चार माझें माझें ॥२॥

कां नाहीं शरण गेलों नारायणा । कां नाहीं वासना आवरिली ॥३॥

किंचित सुखाचा धरिला अभिळास । तेणें बहु नास केला पुढें ॥४॥

तुका म्हणे आतां देह देऊं बळी । करुनि सांडूं होळी संचिताची ॥५॥

३१२२

देव जाले अवघे जन । माझे गुण दोष हारपले ॥१॥

बरवें जालें बरवें जालें । चत्ति धालें महालाभें ॥ध्रु.॥

दर्पणीचें दुसरें भासे । परि तें असे एक तें ॥२॥

तुका म्हणे सिंधुभेटी । उदका तुटी वाहाळासी ॥३॥

३१२३

बहुत प्रकार परि ते गव्हाचे । जिव्हा नाचे आवडी ॥१॥

सरलें परि आवडी नवी । सिंधु दावी तरंग ॥ध्रु.॥

घेतलें घ्यावें वेळोवेळां । माय बाळा न विसंबे ॥२॥

तुका म्हणे रस राहिला वचनीं । तो चि पडताळूनि सेवीतसें ॥३॥

३१२४

आम्हां सोइरे हरिजन । जनीं भाग्य निकंचन ॥१॥

ज्याच्या धैर्या नाहीं भंग । भाव एकविध रंग ॥ध्रु.॥

भुके तान्हे चत्तिीं । सदा देव आठविती ॥२॥

तुका म्हणे धन । ज्याचें वत्ति नारायण ॥३॥

३१२५

म्हणवितों दास न करितां सेवा । लंडपणें देवा पोट भरीं ॥१॥

खोटें कोठें सरे तुझे पायांपाशीं । अंतर जाणसी पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

आचरण खोटें आपणासी ठावें । लटिकें बोलावें दुसरें तें ॥२॥

तुका म्हणे ऐसा आहें अपराधी । असो कृपानिधी तुम्हां ठावा ॥३॥

३१२६

जळालें तें बाहए सोंग । अंतर व्यंग पडिलिया ॥१॥

कारण तें अंतरलें । वाइट भलें म्हणवितां ॥ध्रु.॥

तांतडीनें नासी । तांतडीनें च संतोषी ॥२॥

तुका म्हणे धीर । नाहीं बुद्धि एक स्थिर ॥३॥

३१२७

चत्तिाचें बांधलें जवळी तें वसे । प्रकाशीं प्रकाशे सर्वकाळ ॥१॥

अंतरीं वसावी उत्तम ते भेटी । होऊं कांहीं तुटी न सके चि ॥ध्रु.॥

ब्रम्हांड कवळे आठवणेसाटीं । धरावा तो पोटीं वाव बरा ॥२॥

तुका म्हणे लाभ घरिचिया घरीं । प्रेमतंतु दोरी न सुटतां॥३॥

३१२८

दुखवलें चत्ति आजिच्या प्रसंगें । बहु पीडा जगें केली देवा ॥१॥

कधीं हा संबंध तोडिसी तें नेणें । आठवूनि मनें पाय असें ॥धृ.॥

आणिकांची येती अंतरा अंतरें । सुखदुःख बरेंवाइट तीं ॥२॥

तुका म्हणे घडे एकांताचा वास । तरिच या नास संबंधाचा ॥३॥

३१२९

धनवंत एक बहिर अंधळे । शुभ्र कुष्ठ काळे भोग अंगीं ॥१॥

परारब्धगति न कळे विचित्र । आहे हातीं सूत्र विठोबाचे ॥धृ.॥

आणीक रोगांचीं नांवें घेऊं किती । अखंड असती जडोनियां ॥२॥

तुका म्हणे नष्ट संचिताचें दान । पावे खातां पण सुख नेदी ॥३॥

३१३०

भेदाभेदताळा न घडे घालितां । आठवा रे आतां नारायण ॥१॥

येणें एक केलें अवघें होय सांग । अच्युताच्या योगें नामें छंदें ॥धृ.॥

भोंवरे खळाळ चोर वाटा घेती । पावल मारिती सिवेपाशीं ॥२॥

तुका म्हणे येथें भावेंविण पार । न पविजे सार हें चि आहे ॥३॥

३१३१

जे गाती अखंड विठ्ठलाचे गीत । त्यांचे पायीं चत्ति ठेवीन मी ॥१॥

जयांसी आवडे विठ्ठलाचें नाम । ते माझे परम प्राणसखे ॥धृ.॥

जयांसी विठ्ठल आवडे लोचनीं । त्यांचें पायवणी स्वीकारीन ॥२॥

विठ्ठलासी जिहीं दिला सर्व भाव । त्यांच्या पायीं ठाव मागईंन ॥३॥

तुका म्हणे रज होईंन चरणींचा । म्हणविती त्यांचा हरिचे दास ॥४॥

३१३२

काय तो विवाद असो भेदाभेद । साधा परमानंद एका भावें ॥१॥

निघोनि आयुष्य जातें हातोहात । विचारीं पां हित लवलाहीं ॥२॥

तुका म्हणे भावभक्ति हे कारण । नागवी भूषण दंभ तो चि ॥३॥

३१३३

देवकीनंदनें । केलें आपुल्या चिंतनें ॥१॥

मज आपुलिया ऐसें । मना लावूनियां पिसें ॥धृ.॥

गोवळे गोपाळां । केलें लावूनियां चाळा ॥२॥

तुका म्हणे संग । केला दुरि नव्हे मग॥३॥

३१३४

माझिया जीवासी हे चि पैं विश्रांति । तुझे पाय चित्तीं पांडुरंगा ॥१॥

भांडवल गांठी आलें सपुरतें । समाधान चित्तें मानियेलें ॥ध्रु.॥

उदंड उच्चारें घातला पसरु । रूपावरी भरु आवडीचा ॥२॥

तुका म्हणे मज भक्तीची आवडी । अभेदीं तांतडी नाहीं म्हुण ॥३॥

३१३५

एकविध आम्ही न धरूं पालट । न संडूं ते वाट सांपडली ॥१॥

म्हणवूनि केला पाहिजे सांभाळ । माझें बुद्धीबळ पाय तुझे ॥ध्रु.॥

बहुत न कळे बोलतां प्रकार । अंतरा अंतर साक्ष असे ॥२॥

तुका म्हणे आगा जीवांच्या जीवना । तूं चि नारायणा साक्षी माझा ॥३॥

३१३६

राहो ये चि ठायीं । माझा भाव तुझे पायीं ॥१॥

करीन नामाचें चिंतन । जाऊं नेदीं कोठें मन ॥ध्रु.॥

देईंन ये रसीं । आतां बुडी सर्वविशीं ॥२॥

तुका म्हणे देवा । साटी करोनियां जीवा ॥३॥

३१३७

तैसे नहों आम्ही विठ्ठलाचे दास । यावें आणिकांस काकुलती ॥१॥

स्वामिचिया सत्ता ठेंगणें सकळ । आला कळिकाळ हाताखालीं ॥ध्रु.॥

अंकिताचा असे अभिमान देवा । समर्पूनि हेवा असों पायीं ॥२॥

तुका म्हणे आम्हां इच्छेचें खेळणें । कोड नारायणें पुरवावें ॥३॥

३१३८

मोक्ष देवापाशीं नाहीं । लटिक्या घाई वळिवतें ॥१॥

काय खरें न धरी शुद्धी । गेली बुद्धी भ्रमलें ॥ध्रु.॥

अहंकारास उरलें काईं । पांचांठायीं हें वांटे ॥२॥

तुका म्हणे कुंथे भारें । लटिकें खरें मानुनियां ॥३॥

३१३९

आपला तो एक देव करुनि घ्यावा । तेणेंविण जीवा सुख नव्हे ॥१॥

तें तीं माइकें दुःखाचीं जनितीं । नाहीं आदिअंतीं अवसान ॥ध्रु.॥

अविनाश करी आपुलिया ऐसें । लावीं मना पिसें गोविंदाच्या ॥२॥

तुका म्हणे एका मरणें चि सरें । उत्तम चि उरे कीर्ति मागें ॥३॥

३१४०

आजिचें हें मज तुम्हीं कृपादान । दिलें संतजन मायबापीं ॥१॥

आलीं मुखावाटा अमृतवचनें । उत्तीर्ण तीं येणें नव्हे जन्में ॥२॥

तुका म्हणे तुम्हीं उदार कृपाळ । शृंगारिलें बाळ कवतुकें ॥३॥

३१४१

स्तुती अथवा निंदा करावी देवाची । अधम तो वेची व्यर्थ वाणी ॥१॥

आइकोनि होती बहिर हे बोल । वेचूनि ते मोल नरका जाती ॥ध्रु.॥

इह लोकीं थुंका उडे तोंडावरी । करणें अघोरी वास लागे ॥२॥

तुका म्हणे माप वाचेऐसें निकें । भरलें नरकें निंदेसाटीं ॥३॥

३१४२

लोह कफ गारा सद्धि हे सामुग्री । अग्नि टणत्कारी दिसों येतो ॥१॥

सांगावें तें काईं सांगावें तें काईं । चत्ति होय ठायीं अनुभव तो ॥ध्रु.॥

अन्नें सांगों येतो तृप्तीचा अनुभव । करूनि उपाव घेऊं हेवा ॥२॥

तुका म्हणे मिळे जीवनीं जीवन । तेथें कोणा कोण नांव ठेवी ॥३॥

३१४३

बाळाचें जीवन । माता जाणें भूक तान ॥१॥

काय करूं विनवणी । असो मस्तक चरणीं ॥ध्रु.॥

ठेविलिये ठायीं । चत्ति ठेवुनि असें पायीं ॥२॥

करितों हे सेवा । चिंतन सर्वां ठायीं देवा ॥३॥

न्यून तें चि पुरें । घ्यावें करोनि दातारें ॥४॥

तुका म्हणे बुद्धि । अल्प असे अपराधी ॥५॥

३१४४

जाणतों समये । परि मत कामा नये ॥१॥

तुम्ही सांगावें तें बरें । देवा सकळ विचारें ॥ध्रु.॥

फुकाचिये पुसी । चिंता नाहीं होते ऐसी ॥२॥

तुका म्हणे आहे । धर पाय मज साहे ॥३॥

३१४५

द्वारपाळ विनंती करी । उभे द्वारीं राउळा ॥१॥

आपुलिया शरणागता । वाहों चिंता नेदावी ॥ध्रु.॥

वचना या चत्ति द्यावें । असो ठावें पायांसी ॥२॥

तुका म्हणे कृपासिंधू । दीनबंधू केशवा ॥३॥

३१४६

दोहीं बाहीं आम्हां वास । असों कास घालूनि ॥१॥

बोल बोलों उभयतां । स्वामीसत्ता सेवेची ॥ध्रु.॥

एकसरें आज्ञा केली । असों चाली ते नीती ॥२॥

तुका म्हणे जोहारितों । आहें होतों ते ठायीं ॥३॥

३१४७

ऐका जी देवा माझी विनवणी । मस्तक चरणीं ठेवीतसें ॥१॥

सन्निध पातलों सांडूनियां शंका । सन्मुख चि एकाएकीं पुढें ॥ध्रु.॥

जाणविलें कोठें पावे पायांपाशीं । केली या जिवासी साटी म्हुण ॥२॥

तुका म्हणे माझे हातीं द्या उद्धार । करीं करकर म्हणवूनि ॥३॥

३१४८

बैसलों तों कडियेवरी । नव्हें दुरी वेगळा ॥१॥

घडलें हें बहुवा दिसां । आतां इच्छा पुरवीन ॥ध्रु.॥

बहु होता जाला सीण । नाहीं क्षण विसांवा ॥२॥

दुःखी केलें मीतूंपणें । जवळी नेणें होतें तें ॥३॥

पाहात जे होतों वास । ते चि आस पुरविली ॥४॥

तुका म्हणे मायबापा । झणी कोपा विठ्ठला ॥५॥

३१४९

तुझें नाम मुखीं तयासी विपत्ति । आश्चर्य हें चित्तीं वाटतसे ॥१॥

काय जाणों काय होसील निजला । नेणों जी विठ्ठला मायबापा ॥ध्रु.॥

भवबंधनाचे तुटतील फांसे । तें कां येथें असे अव्हेरिलें ॥२॥

तुका म्हणे माझें दचकलें मन । वाटे वांयांविण श्रम केला ॥३॥

३१५०

सेवकें करावें सांगितलें काम । सिक्याचा तो धर्म स्वामी राखे ॥१॥

काय देवा नेणों आलें गांढेपण । तुम्ही शक्तिहीन जाले दिसां ॥ध्रु.॥

विष्णुदास आम्ही निर्भर ज्याबळें । तें दिसे या काळें अव्हेरिलें ॥२॥

तुका म्हणे मूळ पाठवा लौकरी । किंवा करूं हरी काय सांगा ॥३॥

३१५१

खेळतां न भ्यावें समर्थाच्या बाळें । तयाच्या सकळ सत्तेखालीं ॥१॥

तरी लेवविला शोभे अळंकार । नाहीं तरी भार मानाविण ॥ध्रु.॥

अवघी च दिशा असावी मोकळी । मायबाप बळी म्हणऊनि ॥२॥

तुका म्हणे माझें ऐसें आहे देवा । म्हणऊनि सेवा समर्पिली ॥३॥

३१५२

निरांजनीं एकटवाणें । संग नेणें दुसरा ॥१॥

पाहा चाळविलें कैसें । लावुनि पिसें गोवळें ॥ध्रु.॥

लपलें अंगें अंग । दिला संग होता तो ॥२॥

तुका म्हणे नव्हतें ठावें । जालें भावें वाटोळें ॥३॥

३१५३

नव्हती भेटी तों चि बरें । होतां चोरें नाडिलें ॥१॥

अवाघियांचा केला झाडा । रिता वाडा खोंकर ॥ध्रु.॥

चिंतनांचें मूळ चत्ति । नेलें वृत्ति हरूनि ॥२॥

तुका म्हणे मूळा आलें । होतें केलें तैसें चि ॥३॥

३१५४

जये ठायीं आवडी ठेली । मज ते बोली न संडे ॥१॥

पुरवावें जीवींचें कोड । भेटी गोड तुज मज ॥ध्रु.॥

आणिलें तें येथवरी । रूप दुरी न करावें ॥२॥

तुका म्हणे नारायणा । सेवाहीना धिग वृत्ति ॥३॥

३१५५

सरलियाचा सोस मनीं । लाजोनियां राहिलों ॥१॥

आवडीनें बोलावितों । येथें तें तों लपावें ॥ध्रु.॥

माझें तें चि मज द्यावें । होतें भावें जोडिलें ॥२॥

तुका म्हणे विश्वंभरा । आळीकरा बुझावा ॥३॥

३१५६

नाचावेंसें वाटे मना । छंद गुणा अधीन ॥१॥

चेष्टविलीं माझीं गात्रें । सत्तासूत्रें हालती ॥ध्रु.॥

नामरूपें रंगा आलीं । ते चि चाली स्वभावें ॥२॥

तुका म्हणे पांडुरंगे । अंग संगें कवळिलें ॥३॥

३१५७

खेळतों ते खेळ पायांच्या प्रसादें । नव्हती हीं छंदें नासिवंतें ॥१॥

माझा मायबाप उभा विटेवरी । कवतुकें करी कृपादान ॥ध्रु.॥

प्रसादाची वाणी वदें ती उत्तरें । नाहीं मतांतरें जोडियेलीं ॥२॥

तुका म्हणे रस वाढितिया अंगें । छाया पांडुरंगें केली वरी ॥३॥

३१५८

अखंड मुडतर । सासुरवास करकर ॥१॥

याची जाली बोळवण । आतां न देखों तो शीण ॥ध्रु.॥

बहुतांची दासी । तये घरीं सासुरवासी ॥२॥

तुका म्हणे मुळें । खंड जाला एका वेळें ॥३॥

३१५९

अवघा भार वाटे देवा । संतसेवा न घडतां ॥१॥

कसोटी हे असे हातीं । सत्य भूतीं भगवंत ॥ध्रु.॥

चुकलोंसा दिसें पंथ । गेले संत तो ऐसा ॥२॥

तुका म्हणे सोंग वांयां । कारण या अनुभवें ॥३॥

३१६०

आतां तुम्ही कृपावंत । साधु संत जिवलग ॥१॥

गोमटें तें करा माझें । भार ओझें तुम्हांसी ॥ध्रु.॥

वंचिलें तें पायांपाशीं । नाहीं यासी वेगळें ॥२॥

तुका म्हणे सोडिल्या गांठी । दिली मिठी पायांसी ॥३॥

३१६१

सुख वाटे परी वर्म । धर्माधर्म न कळे ॥१॥

गायें नाचें एवढें जाणें । विठ्ठल म्हणे निर्लज्ज ॥ध्रु.॥

अवघें माझें एवढें धन । साधन ही सकळ ॥२॥

तुका म्हणे, पायां पडें । तुमच्या कोडें संतांच्या ॥३॥

३१६२

धरिलीं जीं होतीं चित्तीं । डोळां तीं च दिसती ॥१॥

आलें आवडीस फळ । जालें कारण सकळ ॥ध्रु.॥

घेईंन भातुकें । मागोनियां कवतुकें ॥२॥

तुका म्हणे लाड । विठोबा पुरवील कोड ॥३॥

३१६३

बहुतां दिसांची आजि जाली भेटी । जाली होती तुटी काळगती ॥१॥

येथें सावकासें घेईंन ते धणी । गेली अडचणी उगवोनि ॥ध्रु.॥

बहु दुःख दिलें होतें घरीं कामें । वाढला हा श्रमश्रमें होता ॥२॥

बहु दिस होता पाहिला मारग । क्लेशाचा त्या त्याग आजि जाला ॥३॥

बहु होती केली सोंगसंपादणी । लौकिकापासूनि निर्गमलें ॥४॥

तुका म्हणे येथें जालें अवसान । परमानंदीं मन विसावलें ॥५॥

३१६४

पुत्र जाला चोर । मायबापा हर्ष थोर ॥१॥

आतां काशासाटीं जोडी । हाट धाटे गुंडगे घडी ॥ध्रु.॥

ऐते अपाहार । आणूनियां भरी घर ॥२॥

मानिली निश्चिंती । नरका जावया उभयतीं ॥३॥

झोडाझोडगीचे पोटीं । फळें बीजें तीं करंटीं ॥४॥

तुका म्हणे बेट्या । भांडवल न लगे खट्या ॥५॥

३१६५

एवढी अपकीर्ती । ऐकोनियां फजीती ॥१॥

जरि दाविल वदन । थुंका थुंका तो देखोन ॥ध्रु.॥

काळिमेचें जिणें । जीऊनियां राहे सुनें ॥२॥

तुका म्हणे गुण । दरुषणें अपशकुन ॥३॥

३१६६

पुंडलीक भक्तराज । तेणें साधियेलें काज । वैकुंठींचें निज । परब्रम्ह आणिलें ॥१॥

पांडुरंग बाळमूर्ति । गाईंगोपाळां संगती । येऊनियां प्रीति । उभें सम चि राहिलें ॥ध्रु.॥

एका आगळें अक्षर । वैकुंठ चि दुसरें । म्हणविती येरें । परि ती ऐसीं नव्हेती॥२॥

पाप पंचक्रोशीमधीं । येऊ न सकेचिना आधीं । कैंची तेथें विधि । निषेधाची वसति ॥३॥

पुराणें वदती ऐसें । चतुर्भुज तीं मानसें । सुदर्शनावरी वसे । रीग न घडे कल्पांतीं ॥४॥

महाक्षेत्र हें पंढरी । अनुपम्य इयेची थोरी । धन्य धन्य वारकरी । तुका म्हणे तेथींचे ॥५॥

३१६७

देह मृत्याचें भातुकें । कळों आलें कवतुकें ॥१॥

काय मानियेलें सार । हें चि वाटतें आश्चर्य ॥ध्रु.॥

नानाभोगांची संचितें । करूनि ठेविलें आइतें ॥२॥

तुका म्हणे कोडीं । उगवून न सकती बापुडीं ॥३॥

३१६८

त्यागें भोग माझ्या येतील अंतरा । मग मी दातारा काय करूं ॥१॥

आतां असो तुझे पायीं हें मोटळें । इंद्रियें सकळें काया मन ॥ध्रु.॥

सांडीमांडी विधिनिषेधाचा ठाव । न कळतां भाव जाइल वांयां ॥२॥

तुका म्हणे आतां नको उजगरा । लपवीं दातारा अंगीं मज ॥३॥

३१६९

दावूनियां बंड । पुरे न करी तें भांड ॥१॥

जळो जळो तैसें जिणें । फटमरे लाजिरवाणें ॥ध्रु.॥

घेतलें तें सोंग । बरवें संपादावें सांग ॥२॥

तुका म्हणे धीरें । देवें नुपेक्षिलें खरें ॥३॥

३१७०

न पालटे जाती जीवाचिये साटीं । बाहे तें चि पोटीं दावी वरी ॥१॥

अंतरीं सबाहीं सारिखा चि रंग । वीट आणि भंग नाहीं रसा ॥ध्रु.॥

घणाचिया घायें पोटीं शिरे हिरा । सांडूं नेणे धीरा आपुलिया ॥२॥

तुका म्हणे कढे करावी शीतळ । ऐसें जातिबळ चंदनाचें ॥३॥

३१७१

दिली मान तरी नेघावी शत्रूची । शरण आलें त्यासी जतन जीवें ॥१॥

समर्थासी असे विचाराची आण । भलीं पापपुण्य विचारावें ॥ध्रु.॥

काकुळतीसाटीं सत्याचा विसर । पडिलें अंतर न पाहिजे ॥२॥

तुका म्हणे यश कीर्ति आणि मान । करितां जतन देव जोडे ॥३॥

३१७२

विचारिलें आधीं आपुल्या मानसीं । वांचों येथें कैसीं कोण्या द्वारें ॥१॥

तंव जाला साहए हृदयनिवासी । बुद्धि दिली ऐसी नास नाहीं ॥ध्रु.॥

उद्वेगाचे होतों पडिलों समुद्रीं । कोण रीती तरी पाविजेल ॥२॥

तुका म्हणे दुःखें आला आयुर्भाव । जाला बहु जीव कासावीस ॥३॥

३१७३

आपुलें वेचूनि खोडा घाली पाव । ऐसे जया भाव हीनबुद्धि तो ॥१॥

विषयांच्या संगें आयुष्याचा नास । पडियेलें ओस स्वहितांचे ॥ध्रु.॥

भुलल्यांचें अंग आपण्या पारिखें । छंदा च सारिखें वर्ततसे ॥२॥

तुका म्हणे दुःख उमटे परिणामीं । लंपटासी कामीं रतलिया ॥३॥

३१७४

केलें शकुनें प्रयाण । आतां मागें फिरे कोण ॥१॥

होय तैसें होय आतां । देह बळी काय चिंता ॥ध्रु.॥

पडिलें पालवीं । त्याचा धाक वाहे जीवीं ॥२॥

तुका म्हणे जीणें । देवा काय हीनपणें ॥३॥

३१७५

आळणी ऐसें कळों आलें । त्यासी भलें मौन्य चि ॥१॥

नये कांहीं वेचूं वाणी । वेडे घाणीसांगातें ॥ध्रु.॥

वेगळें तें देहभावा । भ्रम जीवा माजिरा ॥२॥

तुका म्हणे कवतुक केलें । किंवा भलें दवडितां ॥३॥

३१७६

चत्तिाचा चाळक । त्याचें उभय सूत्र एक ॥१॥

नाचवितें नानाछंदें । सुखें आपुल्या विनोदें ॥ध्रु.॥

चंद्र कमळणी । नाहीं धाडीत सांगोनि ॥२॥

तुका म्हणे उठी । लोह चुंबकाचे दृष्टी ॥३॥

३१७७

करितां तडातोडी । वत्सा माते सोईं ओढी ॥१॥

करित्याचा आग्रह उरे । एक एकासाटीं झुरे ॥ध्रु.॥

भुके इच्छी अन्न । तें ही त्यासाटीं निर्माण ॥२॥

तुका म्हणे जाती । एक एकाचिये चित्तीं ॥३॥

३१७८

निघालें दिवाळें । जालें देवाचें वाटोळें ॥१॥

आतां वेचूं नये वाणी । विचारावें मनिच्या मनीं ॥ध्रु.॥

गुंडाळिलीं पोतीं । भीतरी लावियेली वाती ॥२॥

तुका म्हणे करा । ऐसा राहे माजी घरा ॥३॥

३१७९

तीर्थाचिये आस पंथ तो निट देव । पाविजेतो ठाव अंतराय ॥१॥

म्हणऊनि भलें निश्चळ चि स्थळीं । मनाचिये मुळीं बैसोनियां ॥ध्रु.॥

संकल्पारूढ तें प्रारब्धें चि जिणें । कार्य चि कारणें वाढतसे ॥२॥

तुका म्हणे कामा नाहीं एक मुख । जिरवितां सुख होतें पोटीं ॥३॥

३१८०

क्षणक्षणा हा चि करावा विचार । तरावया पार भवसिंधु ॥१॥

नाशिवंत देह जाणार सकळ । आयुष्य खातो काळ सावधान ॥ध्रु.॥

संतासमागमीं धरूनि आवडी । करावी तांतडी परमार्था ॥२॥

तुका म्हणे येह लोकीच्या वेव्हारें । नये डोळे धुरें भरूनि राहों ॥३॥

३१८१

कोणाशीं विचार करावा सेवटीं । एवढ्या लाभें तुटी जाल्या तरे ॥१॥

सांभाळितो शूर आला घावडाव । पुढें दिला पाव न करी मागें ॥ध्रु.॥

घात तो या नांवें येथें अंतराय । अंतरल्या पाय गोविंदाचे ॥२॥

तुका म्हणे गडसंदीचा हा ठाव । केला तो उपाव कार्या येतो ॥३॥

३१८२

असा जी सोंवळें । आहां तैसे चि निराळे ॥१॥

आम्हीं नयों तुमच्या वाटा । काय लटिका चि ताठा ॥ध्रु.॥

चिंतन चि पुरे । काय सलगी सवें धुरे ॥२॥

तुका म्हणे देवा । नका नावडे ते सेवा ॥३॥

३१८३

अहंकार तो नासा भेद । जगीं निंदे ओंवळा ॥१॥

नातळे तो धन्य यासी । जाला वंषीं दीपक ॥ध्रु.॥

करवितो आत्महत्या । नेदी सत्या आतळों ॥२॥

तुका म्हणे गुरुगुरी । माथां थोरी धरोनि ॥३॥

३१८४

इच्छिलें ते शकुनवंती । होय देती तात्काळ ॥१॥

क्षीरा नीरा निवाड करी । वरावरी विठ्ठल ॥ध्रु.॥

भाग्याविण कैचें फळ । अंतर मळमूत्राचें ॥२॥

तुका म्हणे संचित कुडें । तें बापुडें करीतसे ॥३॥

३१८५

काशासाठीं आम्ही जाळिला संसार । न करा विचार ऐसा देवा ॥१॥

कैसें नेणों तुम्हां करवतें उदास । माझा प्रेमरस भंगावया ॥ध्रु.॥

समर्पूनि ठेलों देह हा सकळ । धरितां विटाळ न लजा माझा ॥२॥

तुका म्हणे अवघी मोकलूनि आस । फिरतों उदास कोणासाटीं ॥३॥

३१८६

नाहीं तुम्हां कांहीं लाविलें मागणें । कांटाळ्याच्या भेणें त्रासलेती ॥१॥

एखादिये परी टाळावीं करकर । हा नका विचार देखों कांहीं ॥ध्रु.॥

पायांच्या वियोगें प्राणासवें साटी । ने घवेसी तुटी जाली आतां ॥२॥

तुका म्हणे तुम्हां मागेन तें आतां । हें चि कृपावंता चरणीं वास ॥३॥

३१८७

जग अमंगळ । लागे देखतां विटाळ ॥१॥

धर्म भूतांची ते दया । सत्य कारण ऐसीया ॥ध्रु.॥

नव्हे माझें मत । साक्षी करूनि सांगें संत ॥२॥

तुका म्हणे जीवें । दावी उमटूनि अनुभवें ॥३॥

३१८८

दंड अन्यायाच्या माथां । देखोनि करावा सर्वथा ॥१॥

नये उगे बहुतां घाटूं । सिसें सोनियांत आटूं ॥ध्रु.॥

पापुण्यासाठीं । नीत केली सत्ता खोटी ॥२॥

तुका म्हणे देवा । दोष कोणाचा तो दावा ॥३॥

३१८९

आम्ही पापी तूं पावन । हें तों पूर्वापार जाण ॥१॥

नवें करूं नये जुनें । सांभाळावें ज्याचें तेणें ॥ध्रु.॥

राखावा तो ठाव । मिरासी करोनि उपाव ॥२॥

वादें मारी हाका । देवा आइकवी तुका ॥३॥

३१९०

पाडावी ते बरी । गांठी धुरेसवें खरी ॥१॥

नये मरों लंडीपणें । काय बापुडें तें जिणें ॥ध्रु.॥

लुटावें भांडार । तरी जया नाहीं पार ॥२॥

तुका म्हणे नांवें । कीर्ती आगळीनें ज्यावें ॥३॥

३१९१

भजनें चि जालें । मग जीवाचें काय आलें ॥१॥

येऊं नेदावी पुढती । आड भयाची ते जाती ॥ध्रु.॥

करितां सरोबरी । कांहीं न ठेवावी उरी ॥२॥

तुका म्हणे शूर । व्हावे धुरेसीं च धुरे॥३॥

३१९२

जन्मांतरीं शुद्ध नाहीं आचरण । यालागीं चरण अंतरले ॥१॥

वोडवलें संचित येणें जन्में पाहतां । आतां पंढरिनाथा कृपा करीं ॥ध्रु.॥

पतितपावन ब्रिद साच करीं देवा । यालागी कुढावा करीं माझा ॥२॥

अपराधी पातकी दृष्ट दुराचारी । अहाळलों भारी संवसारें ॥३॥

कामक्रोध आदि कल्पनेच्या त्रासें । तुज न पवें ऐसें जालें देवा ॥४॥

हा ना तोसा ठाव जाला पांडुरंगा । नये चि उपेगा काय करूं ॥५॥

आपुलिया नांवा धांवणिया धांवें । लवकरी यावें तुका म्हणे ॥६॥

३१९३

प्रेमभेटी आळिंगण । मग चरण वंदावे ॥१॥

ऐसामाझा भोळा बाप । हरी ताप कवळोनि ॥धु.॥

न संगतां सीण भाग । पांडुरंग जाणतसे ॥२॥

तुका म्हणे कृपावंतें । द्यावें, भातें न मागतां ॥३॥

३१९४

वचनाचा अनुभव हातीं । बोलविती देव मज ॥१॥

परि हें न कळे अभाविकां । जडलोकां जिवांसी ॥धु.॥

अश्रुत हे प्रसादिक । कृपा भीक स्वामीची ॥२॥

तुका म्हणे वरावरी । जातों तरी सांगत ॥३॥

३१९५

कां रे तुम्हीं ठेवा बहुतां निमित्ती । माझिया संचितें वोडवलें ॥१॥

भक्तिप्रेमगोडी बैसली जिव्हारीं । आनंद अंतरीं अंतरीं येणें झाला ॥धु.॥

पुसिलें पडळ त्रिमिर विठ्ठलें । जग चि भरलें ब्रम्हानंदें ॥२॥

तुका म्हणे केलों कामनेवेगळा । आवडी गोपाळावरी वसे ॥३॥

३१९६

आसन शयन भोजन गोविंदें । भरलें आनंदें त्रिभुवन॥१॥

अवघियां केली काळें तडातोडी । अवश्वरु घडी पुरों नये ॥धु.॥

वांटणी घातले शरीराचे भाग । दुजियाचा लाग खंडियेला ॥२॥

आवडीच्या आलें आहारासी रूप । पृथक संकल्प मावळले ॥३॥

काम तरी क्रोध बुद्धि मन नासे । भ्रमाचे वोळसे गिळिले शांती ॥४॥

तुका म्हणे मना श्रीरंगाचा रंग । बैसला अभंग एकविध ॥५॥

३१९७

ज्वरल्यासी काढा औषध पाचन । मूढां नारायण स्मरवितो ॥१॥

भवव्याधि येणें तुटेल रोकडी । करूनियां झाडी निश्चयेसी ॥धु.॥

आणिकां उपायां अनुपान कठिण । भाग्यें बरें सीण शीघ्रवत ॥२॥

तुका म्हणे केला उघडा पसारा । भाग्य आलें घरा दारावरी ॥३॥

३१९८

जपाचें निमत्ति झोपेचा पसरु । देहाचा विसरू पाडूनियां ॥१॥

ऐसीं तीं भजनें अमंगळवाणी । सोंगसंपादणी बहुरूप्याची ॥धु.॥

सेवेविशीं केलें लोभाचिये आसे । तया कोठें असे उरला देव ॥२॥

तुका म्हणे मानदंभ जया चित्तीं । तयाची फजीती करूं आम्ही ॥३॥

३१९९

परद्रव्य परकांता । नातळे जयाचिया चित्त । आणि कर्मी तो तत्वता । बांधला न वजाय ॥१॥

ऐसा अनुभव रोकडा । विश्वासीतो जीवा जोडा । एकांत त्या पुढां । अवघा करी उकल ॥ध्रु.॥

सकट आंबलें तें अन्न । शोधीं तें चि मद्यपान । विषमानें भिन्न । केलें शुद्धाशुद्ध ॥२॥

तुका म्हणे नित । बरवें अनुभवें उचित । तरी काय हित । मोलें घ्यावें लागतें ॥३॥

३२००

भूक पोटापुरती । तृष्णा भरवी वाखती । करवी फजीती । हांवें भार वाढला ॥१॥

कुळिकेसी लांस फांस । डोईं दाढी बोडवी दोष । अविहितनाश । करवी वजन चुकतां ॥ध्रु.॥

विधिसेवनें विहितें । कार्यकारणापुरतें । न वाटे तो चित्तें । अधमांच्या तो त्यागी ॥२॥

आज्ञापालणें ते सेवा । भय धरोनियां जीवा । तुका म्हणे ठेवा । ठेविला तो जतन ॥३||

३२०१

कळे न कळे त्या धर्म । ऐका सांगतों रे वर्म । माझ्या विठोबाचें नाम । अटाहासें उच्चारा ॥१॥

तो या दाखवील वाटा । तया पाहिजे त्या नीटा । कृपावंत मोटा । पाहिजे तो कळवळा ॥ध्रु.॥

पुसतां चुका होतो वाटा । सवें बोळावा गोमटा । मोडों नेदी कांटा । घेऊं सांटा चोरासी ॥२॥

तुका म्हणे मोल । न लगें द्यावें वेचावे बोल । विठ्ठल विठ्ठल । ऐसा छंद मनासी ॥३॥

३२०२

तरी कां वोळगणे । राजद्वारीं होती सुने ॥१॥

अंगीं दावुनि निष्कामता । पोकळ पोकळी ते वृथा ॥ध्रु.॥

कासया मोकळ । भोंवतें शिष्यांचे गाबाळ ॥२॥

तुका म्हणे ढाळे । बाहेर गुदे तें निराळें ॥३॥

३२०३

हरिच्या दासां सोपें वर्म । सर्व धर्म पाउलें ॥१॥

कडिये देव बाहेर खांदी । वैष्णव मांदी क्रीडेसी ॥ध्रु.॥

सरती येणें आटाआटी । नाहीं तुटी लाभाची ॥२॥

तुका म्हणे समाधान । सदा मन आमुचें ॥३॥

३२०४

भूतांचिये नांदे जीवीं । गोसावी च सकळां ॥१॥

क्षणक्षणां जागा ठायीं । दृढ पायीं विश्वास ॥ध्रु.॥

दावूनियां सोंग दुजें । अंतर बीजें वसतसे ॥२॥

तुका म्हणे जाणे धने । धरी तें वर्म चिंतन ॥३॥

३२०५

संत आले घरा । तों मी अभागी दातारा ॥१॥

कासयानें पूजा करूं । चरण हृदयीं च धरूं ॥धृ.॥

काया कुरवंडी । करुन ओंवाळून सांडी ॥२॥

तुका म्हणे भावें । हात जोडीं असो ठावें ॥३॥

३२०६

भेद तुटलियावरी । आम्ही तुमचीं च हो हरी ॥१॥

आतां पाळावे पाळावे । आम्हां लडिवाळांचे लळे ॥धृ.॥

आणिकांची देवा । नाहीं जाणत चि सेवा ॥२॥

तुका म्हणे हेवा । माझा हेत पायीं देवा ॥३॥

३२०७

आमुची विश्रांति । तुमचे चरण कमळापती ॥१॥

पुढती पुढती नमन । घालूंनियां लोटांगण ॥धृ.॥

हें चि एक जाणें । काया वाचा आणि मनें ॥२॥

नीच जनालोकां । तळिले पायेरीस तुका ॥३॥

३२०८

विनवितों सेवटीं । आहे तैसें माझे पोटीं ॥१॥

कंठीं राहावें राहावें । हें चि मागतसें भावें ॥धृ.॥

पुरली वासना । येणें होईंल नारायणा ॥२॥

तुका म्हणे जो देहाडा । तो चि वर्णी पवाडा ॥३॥

३२०९

आवडीची सलगी पूजा । विषम दुजा भाव तो ॥१॥

ऐसीं उफराटीं वर्मे । कळों भ्रमें न येती ॥धृ.॥

न लगे समाधान मोल । रुचती बोल प्रीतीचे ॥२॥

तुका म्हणे एका जीवें । सूत्र व्होवें गुंतलें ॥३॥

३२१०

बाळ माते लाते वरी । मारी तेणें संतोषे ॥१॥

सुख वसे चित्ती अंगीं । तें हें रंगीं मिळालें ॥धृ.॥

भक्षी त्याचा जीवमाग । आले भाग तो बरा ॥२॥

तुका म्हणे ॠणानुबंधें । सांगें सुदें सकळां ॥३॥

३२११

शिजल्यावरी जाळ । वांयां जायाचें तें मूळ ॥१॥

ऐसा वारावा तो श्रम । अतिशयीं नाहीं काम ॥धृ.॥

सांभाळावें वर्म । उचिताच्या काळें धर्म ॥२॥

तुका म्हणे कळे । ऐसें कारणाचे वेळे ॥३॥

३२१२

उभा ऐल थडी । तेणें घालूं नये उडी ॥१॥

पुढें गेल्याचे उपाय । करावे ते केले काय ॥ध्रु.॥

दिसतें आहारीं । नये जाऊं ऐशावरी ॥२॥

अळसाची धाडी । तुका म्हणे बहु नाडी ॥३॥

३२१३

शक्ती द्याव्या देवा । नाहीं पदार्थी सेवा ॥१॥

मुख्य आहे ऐसा धर्म । जाणते हो जाणा वर्म ॥ध्रु.॥

मना पोटीं देव । जाणे जैसा तैसा भाव ॥२॥

तुका म्हणे सोसें । लागे लाविल्याचें पिसें ॥३॥

३२१४

कार्य चि कारण । तृष्णा पाववि‍ते सीण ॥१॥

काय करुनि ऐसा संग । सोसें चि तूं पांडुरंग ॥ध्रु.॥

रूपीं नाहीं गोडी । हांवें हांवें ऊर फोडी ॥२॥

तुका म्हणे पडे भारी । ऐशा वरदळाचे थोरी ॥३॥

३२१५

संसाराच्या नांवें घालूनियां शून्य । वाढता हा पुण्य केला धर्म ॥१॥

हरिभजनें हें धवळिलें जग । चुकविला लाग कळिकाळाचा ॥ध्रु.॥

कोणां ही नलगे साधनांचा पांग । करणें केला त्याग देहबुद्धी ॥२॥

तुका म्हणे सुख समाधि हरिकथा । नेणें भववेथा गाईल तो ॥३॥

३२१६

विश्वासिया नाहीं लागत सायास । रंग अनायासें अंगा येतो ॥१॥

लेंकराच्या हातें घास मागे माता । वोरसोनि चित्ता सुख पावे ॥ध्रु.॥

गौरव त्या मानी आरुषा वचनीं । भूषण ते वाणी मिरवावी ॥२॥

तुका म्हणे आहेस सकळ ही साक्षी । माझा कई पक्षी पांडुरंग ॥३॥

३२१७

वैभवाचे धणी सकळां शरणागत । सत्यभावें चत्ति अर्पिलें तें ॥१॥

नेदी उरों देव आपणावेगळें । भावाचिया बळें ठायाठाव ॥ध्रु.॥

जाणोनि नेणोनि अंगा आली दशा । मग होय इच्छा आपणच ॥२॥

तुका म्हणे बरें धाकट्याचें जिणें । माता स्तनपानें वाढवते ॥३॥

३२१८

कई ऐसी दशा येइल माझ्या आंगा । चत्ति पांडुरंगा झुरतसे ॥१॥

नाठवुनि देह पायांचें चिंतन । अवसान तें क्षण नाहीं मधीं ॥धृ.॥

काय ऐसा पात्र होईंन लाभासी । नेणों हृषीकेशी तुष्टईल ॥२॥

तुका म्हणे धन्य मानीन संचित । घेईंन तें नित्य प्रेमसुख ॥३॥

३२१९

नाहीं वागवीत जाणिवेचें ओझें । स्वामिसेवेकाजे निर्धारु हा ॥१॥

आज्ञा ते प्रमाण हा मनीं निर्धार । येणें फिटे भार निश्चयेसी ॥धृ.॥

आळीकरें आम्ही एकविध चित्ते । तैसें होऊं येतें मायबापें ॥२॥

तुका म्हणे माझी ये जातीची सेवा । घातलासे देवावरी भार ॥३॥

३२२०

काय नाहीं माझे अंतरीं वसति । व्यापक हा भूतीं सकळां नांदे ॥१॥

चत्तिासी प्रसाद होईंल चळण । तें चि तें वळण मनासही ॥धृ.॥

सर्व शक्ति जीवीं राहिल्या कुंटित । नाहीं केलें होत आपुलें तें ॥२॥

तुका म्हणे दोरी खांब सूत्र्या हातीं । नाचवी नाचती जडें तैसीं ॥३॥

३२२१

देवाचें निर्माल्य कोण शिवे हातीं । संकल्पासी होती विकल्प ते ॥१॥

वाहिलें देह हें देवा एकसरें । होईंल तें बरें तेणें द्वारें ॥धृ.॥

होता भार त्याची निवारली खंती । येथें आतां रिती साटवण ॥२॥

तुका म्हणे इच्छे पावविले कष्ट । म्हणऊनि नष्ट दुरावली ॥३॥

३२२२

देव तीर्थ येर दिसे जया ओस । तोचि तया दोष जाणतिया ॥१॥

तया बरें फावे देवा चुकवितां । संचिताची सत्ता अंतराय ॥धृ.॥

शुद्धाशुद्धठाव पापुण्यबीज । पाववील दुजे फळभोग ॥२॥

तुका म्हणे विश्वंभराऐसें वर्म । चुकविल्या धर्म अवघे मिथ्या ॥३॥

३२२३

काय करूं सांगतां ही न कळे वर्म । उपस्थित भ्रम उपजवितो ॥१॥

मन आधीं ज्याचें आलें होईंल हातां । तयावरी सत्ता केली चाले ॥धृ.॥

अभुकेचे अंगीं चवी ना सवाद । मिथ्या ऐसा वाद दुराग्रह ॥२॥

तुका म्हणे आप राखावें आपणा । संकोचों चि कोणा नये आतां ॥३॥

३२२४

अमृत अव्हेरें उचळलें जातां । विष आर्त्तभूतां आवश्यक ॥१॥

आदरासी मोल नये लावूं केजें । धीर शुद्धबीजें गोमटा तो ॥ध्रु.॥

खर्याचिये अंगीं आपणे चाली । लावणी लाविली काय लागे ॥२॥

तुका म्हणे चाडे करा वेवसाव । आम्हांसी तो वाव धीर आहे ॥३॥

३२२५

अनुभवाचे रस देऊं आर्त्तभूतां । सोडूं चोजवितां पुढें पोतीं ॥१॥

देवाचा प्रसाद रत्नाच्या ओवणी । शोभतील गुणीं आपुलिया ॥ध्रु.॥

आधीं भाव सार शुद्ध ते भूमिका । बीज आणि पिका चिंता नाहीं ॥२॥

तुका म्हणे ज्याचें नाम गुणवंत । तें नाहीं लागत पसरावें ॥३॥

३२२६

काय मज एवढा भार । हे वेव्हार चाळवाया ॥१॥

उकल तो जाणे धणी । मज भोजनीं कारण ॥ध्रु.॥

चिंता ज्याची तया शिरीं । लेंकरीं तें खेळावें ॥२॥

तुका म्हणे सेवट झाल । देव या बोला भोगिता ॥३॥

३२२७

न गमे न गमे न गमे हरिविण । न मगे न मगे न मगे मेळवा शाम कोणी गे ॥१॥

तळमळ करी तैसा जीव जळाविण मासा । दिसती दिशा ओसा वो ॥ध्रु.॥

नाठवे भूक तान विकळ जालें मन । घडी जाय प्रमाण जुगा एकी वो ॥२॥

जरी तुम्ही नोळखा सांगतें ऐका । तुकयाबंधूचा सखा जगजीवन ॥३॥

३२२८

विठ्ठला रे तुझे वर्णितां गुणवाद । विठ्ठला रे दग्ध जालीं पापें ॥१॥

विठ्ठला रे तुझें पाहातां श्रीमुख । विठ्ठला रे सुख जालें नयना ॥ध्रु.॥

विठ्ठला रे तुज देतां आलिंगन । विठ्ठला तनमन निवाल्या बाह्या ॥२॥

विठ्ठला रे तुझी ऐकतां कीर्ति । विठ्ठल हे विश्रांति पावले स्मरणें ॥३॥

विठ्ठला रे तुकयाबंधु म्हणे देहभाव । विठ्ठला जीवीं पाव धरितां गेला ॥४॥

३२२९

एकांतीं लोकांतीं करूं गदारोळ । लेश तो ही मळ नाहीं येथें ॥१॥

घ्यावें द्यावें आम्हीं आपुलिया सत्ता । न देखों पुसता दुजा कोणी ॥ध्रु.॥

भांडाराची किली माझे हातीं आहे । पाहिजे तो पाहें वान येथें ॥२॥

तुका म्हणे आम्हां विश्वासाच्या बळें । ठेविलें मोकळें देवें येथें ॥३॥

३२३०

स्मरणाचे वेळे । व्हावें सावध न कळे ॥१॥

पडिलों विषयांचे ओढीं । कोणी न दिसेसें काढी ॥ध्रु.॥

भांडवल माझें । वेच जालें भूमी ओझें ॥२॥

तुका म्हणे कळे । तूं चि धावें ऐसें वेळे ॥३॥

३२३१

पाहा हो देवा कैसे जन । भिन्न भिन्न संचितें ॥१॥

एक नाहीं एका ऐसें । दावी कैसे शुद्ध हीन ॥ध्रु.॥

पंचभूतें एकी रासी । सूत्रें कैसीं खेळवी ॥२॥

तुका म्हणे जे जे जाती । तैसी स्थिति येतसे ॥३॥

३२३२

कोणाचिया न पडों छंदा । गोविंदासी आळवूं ॥१॥

बहुतांचीं बहु मतें । अवघे रिते पोकळ ॥ध्रु.॥

घटापटा ढवळी मन । होय सीण न करूं तें ॥२॥

तुका म्हणे पांडुरंग । भरूं भाग आला तो ॥३॥

३२३३

एकवेळ करीं या दुःखावेगळें । दुरिताचें जाळें उगवूनि॥१॥

आठवीन पाय हा माझा नवस । रात्री ही दिवस पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

बहु दूरवरी भोगविले भोग । आतां पांडुरंगा सोडवावें ॥२॥

तुका म्हणे काया करीन कुरवंडी । ओंवाळूनि सांडीं मस्तक हें ॥३॥

३२३४

आणीक म्यां कोणा यावें काकुळती । कोण कामा येती अंतकाळीं ॥१॥

तूं वो माझी सखी होसी पांडुरंगे । लवकरी ये गे वाट पाहें ॥ध्रु.॥

काया वाचा मनें हें चि काम करीं । पाउलें गोजिरीं चिंतीतसें ॥२॥

तुका म्हणे माझी पुरवीं हे आस । घालीं ब्रम्हरस भोजन हें ॥३॥

३२३५

हें आम्हां सकळा । तुझ्या नामाचें चि बळ ॥१॥

करूं अमृताचें पान । दुजें नेणों कांहीं आन ॥ध्रु.॥

जयाचा जो भोग । सुख दुःख पीडी रोग ॥२॥

तुका म्हणे देवा । तुझे पायीं माझा हेवा ॥३॥

३२३६

आर्त माझ्या बहु पोटीं । व्हावीं भेटी पायांशी ॥१॥

यासी तुम्ही कृपावंता । माझी चिंता असों द्या ॥ ।ध्रु.॥

तळमळ करी चित्त । अखंडित वियोगें ॥२॥

तुका म्हणे पंढरिनाथा । जाणें वेथा अंतरिंची ॥३॥

३२३७

बहु जन्मांतरें फेरे । केले येरे सोडवीं ॥१॥

आळवितों करुणाकरे । विश्वंभरे दयाळे ॥ध्रु.॥

वाहवतों मायापुरीं । येथें करीं कुढावा ॥२॥

तुका म्हणे दुजा कोण । ऐसा सीण निवारी ॥३॥

३२३८

कराल तें काय नव्हे जी विठ्ठला । चत्ति द्यावें बोला बोबडिया ॥१॥

सोडवूनि घ्यावें काळचक्रा हातीं । बहुत विपत्ती भोगविल्या ॥ध्रु.॥

ज्यालें जेऊं नेदी मारिलें चि मरो । प्रारब्धा उरो मागुतालीं ॥२॥

तुका म्हणे दुजा खुंटला उपाय । म्हणऊनि पाय आठविले ॥३॥

३२३९

डौरलों भक्तिसुखें । सेवूं अमृत हें मुखें ॥१॥

संतसंगें सारूं काळ । प्रेमसुखाचा कल्लोळ ॥ध्रु.॥

ब्रम्हादिकांसी सुराणी । तो हा आनंद मेदिनी ॥२॥

नाहीं वैकुंठींचा पांग । धांवे कथे पांडुरंग ॥३॥

मुक्त व्हावें काशासाठीं । कैची येणें रसें भेटी ॥४॥

तुका म्हणे गोड । हें चि पुरे माझें कोड ॥५॥

३२४०

फोडिलें भांडार । माप घेऊनियां खरें ॥१॥

केली हरिनामाची वरो । मागितलें आतां सरो ॥ध्रु.॥

देशांत सुकाळ । जाला हारपला काळ ॥२॥

घ्यावें धणीवरी । तुका म्हणे लाहान थोरीं ॥३॥

३२४१

आनंदाचे डोहीं आनंदतरंग । आनंद चि अंग आनंदाचें ॥१॥

काय सांगों जालें कांहीचियाबाही । पुढें चाली नाहीं आवडीनें ॥ध्रु.॥

गर्भाचे आवडी मातेचा डोहळा । तेथींचा जिव्हाळा तेथें बिंबे ॥२॥

तुका म्हणे तैसा ओतलासे ठसा । अनुभव सरिसा मुखा आला ॥३॥

३२४२

म्हणऊनि धरिले पाय । अवो माय विठ्ठले ॥१॥

आपुलें चि करूनि घ्यावें । आश्वासावें आम्हास ॥ध्रु.॥

वाढली ते तळमळ चिंता । शम आतां करावी ॥२॥

तुका म्हणे जीवीं वसे । मज नसे वेगळी ॥३॥

३२४३

कल्याण या आशीर्वादें । जाती द्वंद्वें नासोनि ॥१॥

आश्वासिलें नारायणें । प्रेमदानें अंतरिंच्या ॥ध्रु.॥

गेली निवारोनि आतां । सकळ चिंता यावरि ॥२॥

तुका म्हणे गातां गीत । आलें हित सामोरें ॥३॥

३२४४

हरिनामवेली पावली विस्तार । फळीं पुष्पीं भार बोल्हावला ॥१॥

तेथें माझ्या मना होई पक्षिराज । साधावया काज तृप्तीचें या ॥ध्रु. ॥

मुळिचया बीजें दाखविली गोडी । लवकर चि जोडी जालियाची ॥२॥

तुका म्हणे क्षणक्षणां जातो काळ । गोडी ते रसाळ अंतरेल ॥३॥

३२४५

बरवें ऐसें आलें मना । नारायणा या काळें ॥१॥

देव आम्हा प्राणसखा । जालें दुःखा खंडण ॥ध्रु. ॥

जन्मांतरिंच्या पुण्यरासी । होत्या त्यांसी फळ आलें ॥२॥

तुका म्हणे निजठेवा । होईल हेवा लाधलों ॥३॥

३२४६

जरि हे आड यती लाज । कैसें काज साधतें ॥१॥

कारण केलें उठाउठी । पायीं मिठी घातली ॥ध्रु.॥

समपिन्ला जीव भाव । धरिला भाव अखंड ॥२॥

तुका म्हणे आड कांहीं । काळ नाहीं घातला ॥३॥

३२४७

पात्र शुद्ध चत्ति गोही । न लगे कांहीं सांगणें ॥१॥

शूर तरी सत्य चि व्हावें । साटी जीवें करूनि ॥ध्रु.॥

अमुप च सुखमान । स्वामी जन मानावें ॥२॥

तुका म्हणे जैसी वाणी । तैसे मनीं परिपाक ॥३॥

३२४८

प्रगटलें ज्ञान । नारायण भूतीं तें ॥१॥

अनुभव च घेऊं व्हावा । विनंती देवा करूनियां ॥ध्रु.||

देखोवेखीं वदे वाणी । पडिल्या कानीं प्रमाणें ॥२॥

तुका म्हणे योगक्षेम । घडे तें वर्म साधावें ॥३॥

३२४९

मुख्य आधीं विषयत्याग । विधिभाग पाळणें ॥१॥

मन पावे समाधान । हें चि दान देवाचें ॥ध्रु.॥

उदासीन वृत्ति देहीं । चाड नाहीं पाळणें ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं भय । सम सोय विषमाची ॥३॥

३२५०

आतां हें चि सार हें चि सार । मूळबीज रे आइका ॥१॥

आवडीनें आवडी उरे । जें ज्या झुरे तें त्यासी ॥ध्रु.॥

प्रेमाचिया सूत्रदोरी । नाहीं उरी उरवी ॥२॥

तुका म्हणे चिंतन बरें । आहे खरें खऱ्यापें ॥३||

३२५१

केला तैसा अंगीकार । माझा भार चालवीं ॥१॥

होऊं अंतराय बुद्धी । कृपानिधी नेदावी ॥ध्रु.॥

आम्ही तरी जड जीव । कैंचा भाव पुरता ॥२॥

अनन्यभावें घ्यावी सेवा । आम्हां देवा घडेसी ॥३॥

तुम्हीं आम्ही शरणागतें । कृपावंतें रक्षीजे ॥४॥

तुका म्हणे भाकुं कींव । असों जीव जड आम्ही ॥५॥

३२५२

सोसें बहुगर्भवासीं । मेलों असों उपवासीं । नाहीं सखीं ऐसीं । तेथें कोणी भेटलीं ॥१॥

करीं करीं रे स्वहित । देह तंव हे अनित्य । नाहीं दिलें चित्त । सोडवूं मोहापासोनि ॥ध्रु.॥

पाळी तोंडीचिया घांसें । तें चि होय अनारिसें । ज्या नव्हे ऐसें । खेदी परि सोडवीना ॥२॥

तुका म्हणे धनमानें । माझ्या बाटलों मीपणें । नाहीं दिला जनें । देखों लाभें हा लाभ ॥३॥

३२५३

इच्छिती तयांसी व्हावें जी अरूप । आम्हांसी स्वरूपस्थिती चाड ॥१॥

आतां नव्हे माझा भाव अनारिसा । पाउलांनी इच्छा गोवियेली ॥ध्रु.॥

लेंकरासी कोठें जाणत्याची परी । करूं येते दुरी धरावया ॥२॥

लागली न सुटे नामाची आवडी । माझी भावजोडी भंगूं नका ॥३॥

घेसील वेढे मुक्तीच्या अभिळासें । चाळवीं जा पिसे ब्रम्हज्ञानी ॥४॥

तुका म्हणे माझा कोठें भक्तिरस । पाडावया ओस चाळविसी ॥५॥

३२५४

आम्हां भाविकांची जाती । एकविध जी श्रीपती । अळंकारयुक्ति । सरों शके चि ना ॥१॥

जाणें माउली त्या खुणा । क्षोभ उपजों नेदी मना । शांतवूनि स्तना । लावीं अवो कृपाळे ॥ध्रु.॥

तुज अवघे होऊं येते । मज वाटों नये चित्त । उपासने परतें । नये कांहीं आवडों ॥२॥

करूं रूपाची कल्पना । मुखीं नाम उच्चारणा । तुका म्हणे जना । जल स्थल देखतां ॥३॥

३२५५

ज्यावें हीनपणें । कासयाच्या प्रयोजनें ॥१॥

प्रारब्धीं संसार । बरी हिमतीची थार ॥ध्रु.॥

होणार ते कांहीं । येथें अवकळा नाहीं ॥२॥

तुका म्हणे देवें । कृपा केलिया बरवें ॥३॥

३२५६

किती रांडवडे । घालूनि व्हाल रे बापुडे । संसाराचे भिडे । कासावीस जालेती ॥१॥

माझ्या स्वामी शरण रिघा । कृपाळुवा पांडुरंगा । ठेवी अंगसंगा । विश्वासियां जवळी ॥ध्रु.॥

कांहीं न मागतां भलें । होईल तें चि काम केलें । नसावें आथिलें । कांहीं एका संकल्पें ॥२॥

तुका म्हणे भाव । पाववील ठायाठाव । एकविध जीव । ठेविलिया सेवेसी ॥३॥

३२५७

बाप करी जोडी लेंकराचे ओढी । आपुली करवंडी वाळवूनी ॥१॥

एकाएकीं केलों मिरासीचा धनी । कडिये वागवूनी भार खांदीं ॥ध्रु.॥

लेवऊनी पाहे डोळा अळंकार । ठेवा दावी थोर करूनियां ॥२॥

तुका म्हणे नेदी गांजूं आणिकांसी । उदार जीवासी आपुलिया ॥३॥

३२५८

या रे हरिदासानो जिंकों कळिकाळा । आमुचिया बळा पुढें किती बापुडें ॥१॥

रंग सुरंग घमंडी नाना छंदें । हास्यविनोदें मनाचिये आवडी ॥ध्रु.॥

येणें तेणें प्रकारें बहुतां सुख जोडे । पूजन तें घडे नारायणा अंतरीं ॥२॥

वांकड्या माना बोल बोलावे आर्ष । येईल तो त्यांस छंद पढीयें गोविंदा ॥३॥

आपुलालें आवडी एकापुढें एक नटा । नाहीं थोर मोठा लहान या प्रसंगीं ॥४॥

तुका म्हणे येथें प्रेम भंगूं नये कोणीं । देव भक्त दोन्ही निवडितां पातक ॥५॥

३२५९

अवघा च अन्यायी । तेथें एकल्याचें काईं ॥१॥

आतां अवघें एकवेळें । जळोनि सरो तें निराळें ॥ध्रु.॥

काय माझें खरें । एवढें च राखों बरें ॥२॥

तुका म्हणे आतां । परिहार न लगे चित्ता ॥३॥

३२६०

काय वृंदावन मोहियेलें गुळें । काय जिरें काळें उपचारिलें ॥१॥

तैसी अधमाची जाती च अधम । उपदेश श्रम करावा तो ॥ध्रु.॥

न कळे विंचासी कुरवाळिलें अंग । आपले ते रंग दावीतसे ॥२॥

तुका म्हणे नये पाकासी दगड । शूकरासी गोड जैसी विष्ठा ॥३॥

३२६१

स्तवूनियां नरा । केला आयुष्याचा मातेरा ॥१॥

नारायणचिया लोपें । घडलीं अवघीं चि पापें ॥ध्रु.॥

जीव ज्याचें दान । त्याचा खंडूनियां मान ॥२॥

तुका म्हणे वाणी । आइके त्या दोष कानीं ॥३॥

३२६२

संतां नाहीं मान । देव मानी मुसलमान ॥१॥

ऐसे पोटाचे मारिले । देवा आशा विटंबिले ॥ध्रु.॥

घाली लोटांगण । वंदी नीचाचे चरण ॥२॥

तुका म्हणे धर्म । न कळे माजल्याचा भ्रम ॥३॥

३२६३

अवो कृपावंता । होई बुद्धीचा ये दाता ॥१॥

जेणें पाविजे उद्धार । होय तुझे पायीं थार ॥ध्रु.॥

वदवीं हे वाचा । भाव पांडुरंगीं साचा ॥२॥

तुका म्हणे देवा । माझे अंतर वसवा ॥३॥

३२६४

नाहीं म्या वंचिला मंत्र कोणापाशीं । राहिलों जीवासीं धरूनि तो ॥१॥

विटेवरी भाव ठेवियेलें मन । पाउलें समान चिंतीतसें ॥ध्रु.॥

पावविला पार धरिला विश्वास । घालूनियां कास बळकट ॥२॥

तुका म्हणे मागें पावले उद्धार । तिहीं हा आधार ठेविलासे ॥३॥

३२६५

चंचळीं चंचळ निश्चळीं निश्चळ । वाजवी खळाळ उदकासी ॥१॥

सोपें वर्म परि मन नाहीं हातीं । हा हा भूत चित्ती भ्रम गाढा ॥ध्रु.॥

रविबिंब नाहीं तुटत उदका । छायेची ते नका सरी धरूं ॥२॥

तुका म्हणे भय धरी रज्जूसाटीं । नाहीं साच पोटीं कळलें तों ॥३॥

३२६६

आवडी येते कळों । गुणें चिन्हें उमटती ॥१॥

पोटीचें ओठीं उभें राहे । चित्ति साहे मनासी ॥ध्रु.॥

डाहोळे याची भूक गर्भा । ताटीं प्रभा प्रतिबिंबे ॥२॥

तुका म्हणे मानोन घ्यावें । वाटे खावें वाटतें ॥३॥

३२६७.

काय ऐसी वेळ । वोडवली अमंगळ ॥१॥

आजि दुखवलें मन । कथाकाळीं जाला सीण ॥ध्रु.॥

पापाचिया गुणें । त्यांचिया वेळे दर्षणें ॥२॥

तुका म्हणे कानीं । घालूं आले दुष्टवाणी ॥३॥

३२६८

किती वेळां जन्मा यावें । नित्य व्हावें फजीत ॥१॥

म्हणऊनि जीव भ्याला । शरण गेला विठोबासी ॥ध्रु.॥

प्रारब्ध पाठी गाढें । न सरें पुढें चालत ॥२॥

तुका म्हणे रोकडीं हे । होती पाहें फजीती ॥३॥

३२६९

होतों सांपडलों वेठी । जातां भेटी संसारा ॥१॥

तों या वाटे कृपा केली । भेटी जाली विठोबासी ॥ध्रु.॥

होता भार माथां माझे । बहु ओझें अमुप ॥२॥

तुका म्हणे केली चिंता । कोण दाता भेटेल ॥३॥

३२७०

भुंकुनियां सुनें लागे हस्तीपाठी । होऊनि हिंपुटी दुःख पावे ॥१॥

काय त्या मशकें तयाचें करावें । आपुल्या स्वभावें पीडतसे ॥ध्रु.॥

मातलें बोकड विटवी पंचानना । घेतलें मरणा धरणें तें ॥२॥

तुका म्हणे संतां पीडितील खळ । घेती तोंड काळें करूनियां ॥३॥

३२७१

जा रे तुम्ही पंढरपुरा । तो सोयरा दीनांचा ॥१॥

गुण दोष नाणी मना । करी आपणासारिखें ॥ध्रु.॥

उभारोनि उभा कर । भवपार उतराया ॥२॥

तुका म्हणे तांतड मोठी । जाली भेटी उदंड ॥३॥

३२७२

गर्जत जावें नामावळी । प्रेमें टाळी वाहोनि ॥१॥

येणें सुखें पुढती धांवे । भेटी सवें गोपाळा ॥ध्रु.॥

लोटांगण घाला तळीं । वंदा धुळी संतांची ॥२॥

तुका म्हणे विठ्ठल लाहो । ऐसा बाहो उभारा ॥३॥

३२७३

अनुसरे तो अमर जाला । अंतरला संसारा ॥१॥

न देखती गर्भवास । कधीं दास विष्णूचे ॥ध्रु.॥

विसंभेना माता बाळा । तैसा लळा पाळावा ॥२॥

त्रिभुवनीं ज्याची सत्ता । तुक्या रक्षिता तो जाला ॥३॥

३२७४

आतां केशीराजा हे चि विनवणी । मस्तक चरणीं ठेवीतसें ॥१॥

देह असो माझा भलतिये ठायीं । चत्ति तुझ्या पायीं असों द्यावें ॥ध्रु.॥

काळाचें खंडण घडावें चिंतन । धनमानजनविन्मुख तो ॥२॥

कफवातपत्ति देहअवसानीं । ठेवावीं वारूनि दुरितें हीं ॥३॥

सावध तों माझीं इंद्रियें सकळें । दिलीं एका वेळे हाक आधीं ॥४॥

तुका म्हणे तूं या सकळांचा जनिता । येथें ऐकता सकळांसी ॥५॥

३२७५

चत्ति तें चिंतन कल्पनेची धांव । जे जे वाढे हांव इंद्रियांची ॥१॥

हात पाव दिसे शरीर चालतां । नावें भेद सत्ता जीवाची ते ॥ध्रु.॥

रवीचिये अंगीं प्रकाशक कळा । वचनें निराळा भेद दिला ॥२॥

तुका म्हणे माप वचनाच्या अंगीं । मौन्य काय रंगीं निवडावें ॥३॥

३२७६

बोलोनियां काय दावूं । तुम्ही जीऊ जगाचे ॥१॥

हे चि आतां माझी सेवा । चिंतन देवा करितों ॥ध्रु.॥

विरक्तासी देह तुच्छ । नाहीं आस देहाची ॥२॥

तुका म्हणे पायापाशीं । येइन ऐसी वासना ॥३॥

३२७७

निजों नव्हें सकाळवेळीं । रातीकाळी चिंन चिंनी॥१॥

वोंगळानें घेतली पाठी । केली आटी जीवासी ॥ध्रु.॥

मेळऊनि सर्वें जन । चिंता नेणे देवळीं च ॥२॥

तुका म्हणे आलों घरा । तोंडा घोरा बाइलेच्या ॥३॥

३२७८

मायबाप सर्वें नये धनवत्ति । करावें संचित भोगावें तें ॥१॥

म्हणऊनि लाभ काय तो विचारीं । नको चालीवरी चत्ति ठेवूं ॥ध्रु.॥

आयुष्य सेवटीं सांडूनि जाणार । नव्हे हें साचार शरीर हें ॥२॥

तुका म्हणे काळें लावियेलें माप । जमे धरी पापपुण्याची ही ॥३॥

३२७९

मोटळें हाटीं सोडिल्या गांठी । विकर्या घातलें केण । ज्याचे भाग त्यासी देऊनि वारिलें । सारूनि लिगाड दान ।

खरें माप हातीं घेऊनि बैसलों । मानिती ते चौघे जन । खरें वत्ति तेथें आले चोजवीत । गिर्हाइक संतजन ॥१॥

झाडिला पालव केला हाट वेच । जाली सकाळीं च अराणूक । याल तरि तुम्ही करा लगबग । आमचे ते कोणी लोक ॥ध्रु.॥

एक ते उत्तम मध्यम कनिष्ठ । वित्ताचे प्रकार तीन । बहुतां जनाचे बहुत प्रकार । वेगळाले वाण ।

लाभ हाणि कोणा मुदल जालें । कोणासी पडिलें खाण । अर्धमर्ध कोणी गुंतोनि राहिले । थोडे तैसे बहु जन ॥२॥

एके सांते आले एक गांवीहून । येकामे चि नव्हे जाणें । येतां जातां रुजू नाहीं दिवाणा । काळतोंडीं एकें तेणें ।

लाग भाग एकी एकानीं गोविलें । मागील पुढिलां ॠणें । तुका म्हणे आतां पाहूं नये वास । साधावें आपुलें पेणें ॥३॥

३२८०

करा करा लागपाट । धरा पंढरीची वाट । जंव नाहीं चपेट । घात पडिला काळाचा ॥१॥

दुजा ऐसा नाहीं कोणी । जो या काढी भयांतूनि । करा म्हणऊनि । हा विचार ठायींचा ॥ध्रु.॥

होती गात्रें बेंबळीं । दिवस अस्तमाना काळीं । हातपायटाळीं । जें मोकळी आहेती ॥२॥

कां रे घेतलासी सोसें । तुज वाटताहे कैसें । तुका म्हणे ऐसें । पुढें कैं लाहासी ॥३॥

३२८१

यत्न आतां तुम्ही करा । मज दातारा सत्तेनें ॥१॥

विश्वास तो पायांवरि । ठेवुनि हरी राहिलों ॥ध्रु.॥

जाणत चि दुजें नाहीं । आणीक कांहीं प्रकार ॥२॥

तुका म्हणे शरण आलों । नेणें बोलों विनवितां ॥३॥

३२८२

अनाथां जीवन । आम्हां तुमचे चरण । करूनि सांटवण। धरीयेले हृदयीं ॥१॥

पुष्ट जाली अंगकांति । आनंद न समाये चित्तीं । कवतुकें प्रीती । गाऊं नाचों उल्हासें ॥ध्रु.॥

करुणाउत्तरीं । करून आळवण हरी । जाऊं नेदूं दुरी । प्रेमप्रीतिपडिभरें ॥२॥

मोहो माते करी गोवा । ऐसें आहे जी केशवा । तुका म्हणे सेवा । आणीक नाहीं जाणत ॥३॥

३२८३

सुखाची वसति जाली माझे जीवीं । तुमच्या गोसावी कृपादानें ॥१॥

रूप वेळावेळां आठवीं अंतरीं । बैसोनि जिव्हारीं राहिलें तें ॥ध्रु.॥

विसांवलें मन विठ्ठलें प्रपंचा । गोडावली वाचा येणें रसें ॥२॥

तुका म्हणे कांहीं नाठवेसें केलें । दुसरें विठ्ठलें मज आतां ॥३॥

३२८४

आम्हां कांहीं आम्हां कांहीं । आतां नाहीं या बोलें ॥१॥

मोल सांगा मोल सांगा । घेणें तिंहीं गा पुसावें ॥ध्रु.॥

कैसें घडे कैसें घडे । बडबड तुज मज ॥२॥

मुदलें साटी मुदलें साटी । लाभ पोटीं त्या च मधीं ॥३॥

तुका म्हणे साटवूं घरीं । आडल्या काळें पुसती तरी ॥४॥

३२८५

घ्या रे भाईं घ्या रे भाईं । कोणी कांहीं थोडें बहु ॥१॥

ये च हाटीं ये च हाटीं । बांधा गाठी पारखून ॥ध्रु.॥

वेच आहे वेच आहे । सरलें पाहे मग खोटें ॥२॥

उघडें दुकान उघडें दुकान । रात्री जाली कोण सोडी मग ॥३॥

तुका म्हणे अंतकाळीं । जाती टाळीं बैसोनि ॥४॥

३२८६

मार्ग चुकले विदेशीं एकले । तयावरि जाले दिशाभुली ॥१॥

हातीं धरूनियां पावविलें घरा । त्याच्या उपकारा काय द्यावें ॥२॥

तैसा मी कुडकुडा होतों केशीराजा । सेवा न घडे लाजा म्हणऊनि ॥ध्रु.॥

सांडियेला गर्भ उबगोनि माउली । नाहीं सांभाळिली भूमि शुद्ध ॥३॥

उष्ण तान भूक एवढिये अकांतीं । वोसंगा लाविती काय म्हणिजे ॥४॥

खांद्यावरी शूळ मरणाचे वाटे । अन्याय हि मोटे साच केले ॥५॥

हातींचें हिरोनि घातला पाठीसी । तुका म्हणे ऐसी परी जाली ॥६॥

३२८७

जैसी तैसी तरि वाणी । मना आणी माउली ॥१॥

लेकरांच्या स्नेहें गोड । करी कोड त्या गुणें ॥ध्रु.॥

मागें पुढें रिघे पोटीं । साहे खेटी करीतें ॥२॥

तुका विनवी पांडुरंगा । ऐसें पैं गा आहे हें ॥३॥

३२८८

गुणांचे आवडी वाचेचा पसरू । पडिला विसरु इतरांचा ॥१॥

आदिमध्यअंतीं नाहीं अवसान । जीवनीं जीवन मिळोनि गेलें ॥ध्रु.॥

रामकृष्णनाममाळा हे साजिरी । ओविली गोजिरी कंठाजोगी ॥२॥

तुका म्हणे तनु जालीसे शीतळ । अवघी सकळ ब्रम्हानंदें ॥३॥

३२८९

देवाची भांडारी । आदा विनियोग करी ॥१॥

आतां न माखे हातपाय । नेणों होतें ऐसें काय ॥ध्रु.॥

देवें नेली चिंता । जाला सकळ करिता ॥२॥

तुका म्हणे धणी । त्यासी अवघी पुरवणी ॥३॥

३२९०

पेणावलें ढोर मार खाय पाठी । बैसलें तें नुठी तेथूनियां ॥१॥

तैसी माझ्या मना परी जाली देवा । धावें अहंभावा सांडावलों ॥ध्रु.॥

कडां घालीं उडी मागिलांच्या भेणें । मरणामरण न कळे चि ॥२॥

तुका म्हणे जालों त्यापरी दुःखित । असें बोलावीत पांडुरंगा ॥३॥

३२९१

जालिया दर्शन करीन मी सेवा । आणीक ही देवा न लगे दुजें ॥१॥

प्रारब्धा अंगीं अन्न आच्छादन । स्थिर करोनि मन ठेवीं पायीं ॥ध्रु.॥

ये गा ये गा ये गा कृपाळुवा हरी । निववीं अभ्यंतरीं देउनि भेटी ॥२॥

आसावलें मन जीवनाचे ओढी । नामरूपें गोडी लावियेली ॥३॥

काय तुम्हांपाशीं नाहीं भांडवल । माझे मिथ्या बोल जाती ऐसे ॥४॥

काय लोखंडाचे पाहे गुण दोष । सिवोनि परिस सोनें करी ॥५॥

तुका म्हणे माझें अवघें असों द्यावें । आपुलें करावें ब्रीद साच ॥६॥

३२९२

येथें आड कांहीं न साहे आणीक । प्रमाण तें एक हें चि जालें ॥१॥

गाऊं नाचों टाळी गाऊं गाऊं गीत छंदें । डोलवूं विनोदें अंग तेणें ॥ध्रु.॥

मथुनियां सार काढिलें बाहेरी । उपाधि ते येरी निवडिली ॥२॥

तुका म्हणे जगा लाविली शिराणी । सेवितां हे धणी होत नाहीं ॥३॥

३२९३

शरणागत जालों । तेणें मीपणा मुकलों ॥१॥

आतां दिल्याची च वाट । पाहों नाहीं खटपट ॥ध्रु.॥

नलगे उचित । कांहीं पाहावें संचित ॥२॥

तुका म्हणे सेवा । माने तैसी करूं देवा ॥३॥

३२९४

वाचेचिया आळा कवळिलें ब्रम्ह । चुकविला श्रम पृथक तो ॥१॥

सुलभ जालें सुलभ जालें । जवळी आलें पंढरिये ॥ध्रु.॥

नामरूपाचें बांधलें मोटळें । एक एका वेळे सारियेलें ॥२॥

तुका म्हणे वाटे चुकली वसती । उद्धार तो हातीं आणियेला ॥३॥

३२९५

सवंग जालें सवंग जालें । घरा आलें बंदरींचे ॥१॥

आतां हेवा करावा सोस । भक्तिरस बहु गोड ॥ध्रु.॥

पाउल वेचे चिंता नाहीं । आड कांहीं मग नये ॥२॥

तुका म्हणे संचिताचें । नेणें काचें राहों तें ॥३॥

३२९६

तुम्ही संत मायबाप कृपावंत । काय मी पतित कीर्ती वाणूं ॥१॥

अवतार तुम्हां धराया कारणें । उद्धरावें जन जड जीव ॥ध्रु.॥

वाढविलें सुख भक्ति भाव धर्म । कुळाचार नाम विठोबाचें ॥२॥

तुका म्हणे गुण चंदनाचे अंगीं । तैसे तुम्ही जगीं संतजन ॥३॥

३२९७

पाठी लागे तया दवडीं दुरी । घालीं या बाहेरी संवसारा ॥१॥

येउनि दडें तुमच्या पायीं । धांवें तई छो म्हणा ॥ध्रु.॥

पारखियाचा वास पडे । खटबड उठी तें ॥२॥

तुका म्हणे लाविला धाक । नेदी ताक खाऊं कोणी ॥३॥

३२९८

सांखळिलों प्रीती गळां । भुंके वेळा जाणोनियां ॥१॥

तुमचें मी केशीराजा । सुनें या काजा पाळिलों ॥ध्रु.॥

आलें गेलें कळे वाटा । कोण निटा वाकडिया ॥२॥

तुका म्हणे आलें वारी । दुरितें दुरी नातळतां ॥३॥

३२९९

सुनियांचा हा चि भाव । आपला ठाव राखावा ॥१॥

दुजियाचा येऊं वारा । नेदूं घरावरी देऊं ॥ध्रु.॥

केली याची फाडाफाडी। तडामोडी क्षेत्राची ॥२॥

पातेजत नाहीं लोकां । तुका देवावांचूनि ॥३॥

३३००

सुनियांची आवडी देवा । घेत सेवा नाहीं कांहीं ॥१॥

सिकविलें जवळी बैसों । जेथें असों तेथें चि ॥ध्रु.॥

नेदी दुजें बोलों करूं । गुरुगुरु न साहे ॥२॥

तुका म्हणे कृवाळितां । अंग सत्ता संगाची ॥३||

३३०१

सिळे खातां आला वीट । सुनें धीट पावि धरी ॥१॥

कान्होबा ते जाणे खूण । उन उन घास घाली ॥ध्रु.॥

आपुलिये ठायींचे घ्यावें । लाड भावें पाळावा ॥२॥

तुका म्हणे मी जुनाट । मोहो आट परतला ॥३॥

३३०२

लागलें भरतें । ब्रम्हानंदाचें वरतें ॥१॥

जाला हरिनामाचा तारा । सीड लागलें फरारा ॥ध्रु.॥

बैसोनि सकळ । बाळ चालिले गोपाळ ॥२॥

तुका म्हणे वाट । बरवी सांपडली नीट ॥३॥

३३०३

धनें वित्तें कुळें । अवघियानें ते आगळे ॥१॥

ज्याचे नारायण गांठीं । भरला हृदय संपुटीं ॥ध्रु.॥

अवघें चि गोड । त्याचें पुरलें सर्व कोड ॥२॥

तुका म्हणे अस्त । उदय त्याच्या तेजा नास्त ॥३॥

३३०४

बोलावें तें आतां आम्ही अबोलणे । एका चि वचनें सकळांसी ॥१॥

मेघदृष्टि कांहीं न विचारी ठाव । जैसा ज्याचा भाव त्यासी फळो ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं समाधानें चाड । आपणा ही नाड पुढिलांसीं ॥३॥

३३०५

अधिकार तैसा करूं उपदेश । साहे ओझें त्यास तें चि द्यावें ॥१॥

मुंगीवर भार गजाचें पालाण । घालितां तें कोण कार्यसिद्धी ॥२॥

तुका म्हणे फांसे वाघुरा कुर्‍हाडी । प्रसंगी तों काढी पारधी तो ॥३॥

३३०६

नव्हों वैद्य आम्ही अर्थाचे भुकेले । भलते द्यावे पाले भलत्यासी ॥१॥

कुपथ्य करूनि विटंबावे रोगी । का हे सलगी भीड त्याची ॥२॥

तुका म्हणे लांसू फांसुउं देऊं डाव । सुखाचा उपाव पुढें आहे ॥३॥

३३०७

नव्हें परि म्हणवीं दास । कांहीं निमित्तास मूळ केलें ॥१॥

तुमचा तो धर्म कोण । हा आपण विचारा ॥धृ.॥

नाहीं शुद्ध आचरण । परी चरण चिंतितों ॥२॥

तुका म्हणे पांडुरंगा । ऐसें कां गा नेणां हें ॥३॥

३३०८

मागें चिंता होती आस । केला नास या काळें ॥१॥

तुम्ही आम्हां उदासीन । भिन्नाभिन्न वारिलें ॥ध्रु.॥

मोहजाळें दुःख वाढे । ओढे ओढे त्यास तें ॥२॥

तुका म्हणे कोण देवा । आतां हेवा वाढवी ॥३॥

३३०९

आहो उभा विटेवरी । भरोवरी चुकविली ॥१॥

निवारलें जाणें येणें । कोणा कोणें रुसावे ॥ध्रु.॥

संकल्पासी वेचे बळ । भारे फळ निर्माण ॥२॥

तुका म्हणे उभयतां । भेटी सत्ता लोभाची ॥३॥

३३१०

असो खटपट । आतां वाउगे बोभाट ॥१॥

परिसा हे विनवणी । असो मस्तक चरणीं ॥ध्रु.॥

अपराध करा । क्षमा घडले दातारा ॥२॥

तुका म्हणे वेथा । तुम्हा कळे पंढरिनाथा ॥३॥

३३११

वारकरी पायांपाशीं । आले त्यांसी विनविलें ॥१॥

काय काय तें आइका । विसरों नका रंकासी ॥ध्रु.॥

चिंतावोनि चिंता केली । हे राहिली अवस्था ॥२॥

तुका म्हणे संसारा । रुसलों खरा यासाठीं ॥३॥

३३१२

जीवींचें कां नेणां । परि हे आवडी नारायणा ॥१॥

वाढवावें हें उत्तर । कांहीं लाज करकर ॥ध्रु.॥

कोठें वांयां गेले । शब्द उत्तम चांगले ॥२॥

तुका म्हणे बाळा । असतात प्रिय खेळा ॥३॥

३३१३

वोडविलें अंग । आतां करूनि घ्यावें सांग ॥१॥

काय पूजा ते मी नेणें । जाणावें जी सर्वजाणें ॥ध्रु.॥

पोटा आलें बाळ । त्याचें जाणावें सकळ ॥२॥

चुका म्हणे हरी । वाहावें जी कडियेवरी ॥३॥

३३१४

सेवटींची हे विनंती । पाय चित्तीं रहावे ॥१॥

ऐसे करा कृपादान । तुम्हां मन सन्निध ॥ध्रु.॥

भाग्याविण कैंची भेटी । नव्हे तुटी चिंतनें ॥२॥

तुका म्हणे कळसा आलें । हें विठ्ठलें परिसावें ॥३॥

३३१५

करूनियां शुद्ध मन । नारायण स्मरावा ॥१॥

तरीच हा तरिजे सिंधु । भवबंधू तोडोनिया ॥ध्रु.॥

तेथे सरे शुद्ध साचें । अंतरींचे बीज तें ॥२॥

तुका म्हणे लवणकळी । पडतां जळीं तें होय ॥३॥

३३१६

जिकडे पाहे तिकडे देव । ऐसा भाव दे कांहीं ॥१॥

काय केलों एकदेशी । गुणदोषीं संपन्न ॥ध्रु.॥

पडें तेथें तुझ्या पायां । करीं वायां न वजतें ॥२॥

तुका म्हणे विषमें सारी । ठाणें धरी जीवासी ॥३॥

३३१७

जिकडे जाय तिकडे सवें । आतां यावें यावरी ॥१॥

माझ्या अवघ्या भांडवला । तूं एकला जालासी ॥ध्रु.॥

आतां दुजें धरा झणी । पायांहूनि वेगळें ॥२॥

तुका म्हणे आतां देवा । नका गोवा यावरी ॥३॥

३३१८

स्मरतां कां घडे नास । विष्णुदास यावरी ॥१॥

ऐसी सीमा जाली जगीं । तरी मी वेगीं अनुसरलों ॥ध्रु.॥

धरिलें तें निवडे आतां । न घडे चित्तावेगळें ॥२॥

तुका म्हणे नाश नाहीं । पुराणें ही गर्जती ॥३॥

३३१९

आधी नाहीं कळों आला हा उपाय । नाहीं तरी काय चुकी होती ॥१॥

घालितो पायांसी मिठी एकसरें । नेदीं तो दुसरें आड येऊं ॥ध्रु.॥

कासया पडतों लटिक्याचे भरी । नव्हता का शिरीं भार घेतों ॥२॥

तुका म्हणे कां हे घेतों गर्भवास । कां या होतों दास कुटुंबाचा ॥३॥

३३२०

आतां बरें जालें । माझें मज कळो आलें ॥१॥

खोटा ऐसा संवसार । मज पायीं द्यावी थार ॥ध्रु.॥

उघडले डोळे । भोग देताकाळीं कळे ॥२||

तुका म्हणे जीवा । होतां तडातोडी देवा ॥३॥

३३२१

बोलिलों ते धर्म अनुभव अंगें । काय पांडुरंगें उणें केलें ॥१॥

सर्व सिद्धि पायीं वोळगती दासी । इच्छा नाहीं ऐसी व्हावें कांहीं ॥ध्रु.॥

संतसमागमें अळंकार वाणी । करूं हे पेरणी शुद्ध बीजा ॥२॥

तुका म्हणे रामकृष्णनामें गोड । आवडीचें कोड माळ ओऊं ॥३॥

३३२२

परिसाचे अंगें सोनें जाला वळिा । वाकणें या कळा हीन नेव्हे ॥१॥

अंतरीं पालट घडला कारण । मग समाधान तें चि गोड ॥ध्रु.॥

पिकली सेंद पूर्वकर्मा नये । अव्हेरु तो काय घडे मग ॥२॥

तुका म्हणे आणा पंगती सुरण । पृथक ते गुण केले पाकें ॥३॥

३३२३

ज्याचे माथां जो जो भार । ते चि फार तयासी ॥१॥

मागें पुढें अवघें रितें । कळों येतें अनुभवें ॥ध्रु.॥

परिसा अंगीं अमुपसोनें । पोटीं हीन धातु चि ॥२॥

आपुला तो करि धर्म । जाणे वर्म तुका तें ॥३॥

३३२४

पाहें तिकडे दिशा ओस । अवघी पास पायांपें ॥१॥

मन चि साच होइल कई । प्रेम देई भेटोनि ॥ध्रु.॥

सर्वांपरि पांगुळ असें । न कळे कैंसे तें तुम्हा ॥२॥

तुका म्हणे कृपावंता । तूं तों दाता दीनाचा ॥३॥

३३२५

चालवणें काय । ऐसें अंगे माझे माय ॥१॥

धांव धांव लवलाहें । कंठीं प्राण वाट पाहे ॥ध्रु.॥

पसरूनि कर । तुज चालिलों समोर ॥२॥

देसील विसांवा । तुका म्हणे ऐशा हांवा ॥३॥

३३२६

आवडीच्या ऐसें जालें । मुखा आलें हरिनाम ॥१॥

आतां घेऊं धणीवरि । मागें उरी नुरेतों ॥ध्रु.॥

सांटवण मनाऐसी । पुढें रासी अमुप ॥२॥

तुका म्हणे कारण जालें । विठ्ठल तीं अक्षरीं ॥३॥

३३२७

त्यांचिया चरणां माझें दंडवत । ज्यांचें धनवित्त पांडुरंग ॥१॥

येथें माझा जीव पावला विसांवा । म्हणऊनि हांवा भरलासें ॥ध्रु.॥

चरणींचें रज लावीन कपाळा । जीं पदें राउळा सोईं जाती ॥२॥

आणिक तीं भाग्यें येथें कुरवंडी । करूनियां सांडीं इंद्राऐसी ॥३॥

वैष्णवांचे घरीं देवाची वसति । विश्वास हा चित्तीं सत्यभावें ॥३॥

तुका म्हणे सखे हरिचे ते दास । आतां पुढें आस नाहीं दुजें ॥५॥

३३२८

उपजोनियां मरें । परि हें चि वाटे बरें ॥१॥

नाहीं आवडीसी पार । न म्हणावें जालें फार ॥ध्रु.॥

अमृताची खाणी । उघडली नव्हे धणी ॥२॥

तुका म्हणे पचे । विठ्ठल हें मुखा साचें ॥३॥

३३२९

सत्य तूं सत्य तूं सत्य तूं विठ्ठला । कां गा हा दाविला जगदाकार ॥१॥

सांभाळीं आपुली हाक देतो माया । आम्हांसी कां भयाभीत केलें ॥ध्रु.॥

रूप नाहीं त्यासी ठेवियेलें नाम । लटका चि श्रम वाढविला ॥२॥

तुका म्हणे कां गा जालासी चतुर । होतासी निसुर निर्विकार ॥३॥

३३३०

अमच्या कपाळें तुज ऐसी बुद्धि । धरावी ते शुद्धी योगा नये ॥१॥

काय या राहिलें विनोदावांचून । आपुलिया भिन्न केलें आम्हां ॥ध्रु.॥

कोठें मूर्तिमंत दावीं पुण्यपाप । काशासी संकल्प वाहाविसी ॥२॥

तुका म्हणे आतां आवरावा चेडा । लटिकी च पीडा पांडुरंगा ॥३॥

३३३१

नो बोलावें ऐसें जनासी उत्तर । करितों विचार बहु वेळा ॥१॥

कोण पाप आड ठाकतें येऊन । पालटिति गुण अंतरींचा ॥ध्रु.॥

संसारा हातीं सोडवूनि गळा । हें कां अवकळा येती पुढें ॥२॥

तुका म्हणे सेवे घडेल अंतराय । यास करूं काय पांडुरंगा ॥३॥

३३३२

आतां हें उचित माझें जना हातीं । पाहिजे फजीती केली कांहीं ॥१॥

मग हे तुमचे न सोडीं चरण । त्रासोनियां मन येइल ठाया ॥ध्रु.॥

वाउगे वाणीचा न धरीं कांटाळा । ऐसी कां चांडाळा बुद्धि मज ॥२॥

तुका म्हणे जरि माथां बैसे घाव । तरि मग वाव नेघे पुढें ॥३॥

३३३३

मायेवरी सत्ता आवडीची बाळा । संकोचोनि लळा प्रतिपाळी ॥१॥

अपराध माझे न मनावे मनीं । तुम्ही संतजनीं मायबापीं ॥ध्रु.॥

आरुष वचन लेंकुराची आळी । साहोनि कवळी मागुताली ॥२॥

तुका म्हणे अंगीं काय नाहीं सत्ता । परि निष्ठ    ता उपेजना ॥३॥

३३३४

कैसा होतो कृपावंत । बहुसंत सांगती । पुसणें नाहीं यातीकुळ । लागों वेळ नेदावा ॥१॥

ऐसी काय जाणों किती । उतरती उतरले ॥ध्रु.॥

दावी वैकुंठींच्या वाटा । पाहातां मोठा संपन्न । अभिमान तो नाहीं अंगी । भक्तालागी न बैसे ॥२॥

तुका म्हणे आळस निद्रा । नाहीं थारा त्या अंगीं । आलें द्यावें भलत्या काळें । विठ्ठल बळें आगळा ॥३॥

३३३५

सदैव हे वारकरी । जे पंढरी देखती । पदोपदीं विठ्ठल वाचे । त्यांसी कैचा संसार ॥१॥

दोष पळाले दोष पळाले । पैल आले हरिदास ॥ध्रु.॥

प्रेमभातें भरलें अंगीं । निर्लज्ज रंगीं नाचती । गोपीचंदनाची उटी । तुळसी कंठीं मिरवती ॥२॥

तुका म्हणे देव चित्तीं । मोक्ष हातीं रोकडा । दुर्बळा या शक्तिहीना । त्या ही जना पुरता ॥३॥

३३३६

ऐसीं ठावीं वर्में । तरी सांडवलों भ्रमें ॥१॥

सुखें नाचतों कीर्तनीं । नाहीं आशंकित मनीं ॥ध्रु.॥

ऐसें आलें हाता । बळ तरी गेली चिंता ॥२॥

सुखे येथें जालें तरी । नाहीं आणिकांची उरी ॥३॥

ऐसें केलें देवें । पुढें कांहीं चि न व्हावें ॥४॥

तुका म्हणे मन । आतां जालें समाधान ॥५॥

३३३७

चित्तीं बैसलें चिंतन । नारायण नारायण ॥१॥

न लगे गोड कांहीं आतां । आणीक दुसरें सर्वथा ॥ध्रु.॥

हरपला द्वैतभाव । तेणें देह जाला वाव ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे आम्ही । जालों निष्काम ये कामीं ॥३॥

३३३८

व्यापिलें सर्वत्र । बाहेरी भीतरीं अंत ॥१॥

ऐसें गोविंदें गोविलें । बोलें न वजाये बोलिले ॥ध्रु.॥

संचिताची होळी । करूनि जीव घेतला बळी ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे नाहीं । आतां संसारा उरी कांहीं ॥३॥

३३३९

तुम्हांआम्हांसी दरुषण । जालें दुर्लभ भाषण ॥१॥

म्हणऊनि करितों आतां । दंडवत घ्या समस्तां ॥ध्रु.॥

भविष्याचें माथां देह । कोण जाणें होइल काय ॥२॥

म्हणे तुकयाचा बंधव । आमचा तो जाला भाव ॥३॥

३३४०

अनंतजन्में जरी केल्या तपरासी । तरी हा न पवे म्हणे देह ॥१॥

ऐसें जें निधान लागलेंसे हातीं । त्याची केली माती भाग्यहीना ॥ध्रु.॥

उत्तमाचें सार वेदाचें भांडार । ज्याच्यानें पवित्र तीर्थों होती ॥२॥

तुका म्हणे तुकयाबंधु आणीक उपमा । नाहीं या तों जन्मा द्यावयासी ॥३॥

३३४१

आम्हांपाशीं सरे एक शुद्ध भाव । चतुराईं जाणींव न लगे कळा ॥१॥

सर्वजाण माझा स्वामी पांडुरंग । तया अंगसंगें गोपाळासी ॥२॥

तुका म्हणे कर्मधर्में नये हातां । तयावरि सत्ता भाविकांची ॥३॥

३३४२

प्रीति करी सत्ता । बाळा भीती मातापिता ॥१॥

काय चाले त्याशीं बळ । आळी करितां कोल्हाळ ॥ध्रु.॥

पदरीं घाली मिठी । खेदी मागें पुढें लोटी ॥२॥

बोले मना आलें । तुका साहिला विठ्ठलें ॥३॥

३३४३

आवडीचे भेटी निवे । चित्त पावे विश्रांती ॥१॥

बरवियाचा छंद मना । नारायणा अवीट ॥ध्रु.॥

तळणे कांहीं साम्या पुरे । हें तों नुरे ये रुचि ॥२॥

तुका म्हणे बरवें जालें । फावलें हें कळे त्या ॥३॥

३३४४

केलियाचें दान । करा आपुलें जतन ॥१॥

माझी बुद्धि स्थिर देवा । नाहीं विषयांचा हेवा ॥धु.॥

भावा अंतराय । येती अंतरती पाय ॥२॥

तुका म्हणे जोडी । आदीं अंतीं राहो गोडी ॥३॥

३३४५

माझे हातीं आहे करावें चिंतन । तुम्ही कृपादान प्रेम द्यावें ॥१॥

मागति यां भांडवल आळवण । नामाची जतन दातियासी ॥धु.॥

बाळक धांवोनि आड निघे स्तनीं । घालावा जननी कृपे पान्हां ॥२॥

तुका म्हणे करीं कासवाचे परी । आहे सूत्रदोरी तुझे हातीं ॥३॥

३३४६

वाट दावी त्याचें गेलें काय । नागवला जो वारितां जाय ॥१॥

ऐसीं मागें ठकलीं किती । सांगतां खाती विषगोळा ॥धु.॥

विचारोनि पाहे त्यास । न वजे जीवें नव्हे नास ॥२॥

तुका म्हणे जो रुसला जीवा । तयासी केशवा काय चाले ॥३॥

३३४७

अनुभवावांचून सोंग संपादणें । नव्हे हें करणें स्वहिताचें ॥१॥

तैसा नको भुलों बाहिरल्या रंगें । हित तें चि वेगें करूनि घेई ॥धु.॥

बहुरूपी रूपें नटला नारायण । सोंग संपादून जैसा तैसा ॥२॥

पाषाणाचें नाव ठेविलें देव । आणिका तारी भाव परि तो तैसा ॥३॥

कनक झाड म्ह वंदिलें माथां । परिं तें अर्था न मिळे माजी ॥४॥

तुका म्हणे त्याचा भाव तारी त्यास । अहंभावीं नास तो चि पावे ॥५॥

३३४८

मज नष्टा माया मोह नाहीं लोभ । अधिक हो क्षोभ आदराचा ॥१॥

धिग हें शरीर अनउपकार । न मनी आभार उपकाराचा ॥धु.॥

मजहून नष्ट आहे ऐसा कोण । नावडे मिष्टान्न बहुमोल ॥२॥

न दिसती मज आपलेसे गुण । संचित तें कोण जाणे मागें ॥३॥

तुका म्हणे देखोनियां काईं । पांडुरंगा पायीं राखियेलें ॥४॥

३३४९

मतिविण काय वर्णू तुझें ध्यान । जेथें पडिलें मौन्य वेदश्रुती ॥१॥

करूनि गोजिरा आपुलिये मती । धरियेलें चित्तीं चरणकमळ ॥ध्रु.॥

सुखाचें ओतिलें पाहों ते श्रीमुख । तेणें हरे भूक तान माझी ॥२॥

रसना गोडावली ओव्या गातां गीत । पावलेंसे चित्त समाधान ॥३॥

तुका म्हणे माझी दृष्टि चरणांवरी । पाउलें गोजिरीं कुंकुमाचीं ॥४॥

३३५०

ओस जाल्या मज भिंगुळवाणें । जीवलग नेणें मज कोणी ॥१॥

भय वाटे देखें श्वापदांचे भार । नव्हे मज धीर पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

अंधकारापुढे न चलवे वाट । लागतील खुंटे कांटे अंगा ॥२॥

एकला निःसंग फांकती मारग । होतों नव्हे लाग चालावया ॥३॥

तुका म्हणे वाट दावूनि सद्‌गुरू । राहि हा दुरू पांडुरंग ॥४॥

३३५१

उदार कृपाळ सांगसी जना । तरी कां त्या रावणा मारियेलें । नित्य नित्य पूजा करी श्रीकमळीं । तेणें तुझें काय केलें ॥१॥

काय बडिवार सांगसी वांयां । ठावा पंढरिराया आहेसि आम्हां । एकला चि जरी देऊं परिहार । आहे दुरिवरी सीमा ॥ध्रु.॥

कर्णाऐसा वीर उदार जुंझार । तो तुवां जर्जर केला वाणीं । पडिला भूमी परी नयेची करुणा । दांत पाडियेले दोन्ही ॥२॥

श्रियाळ बापुडे सात्विकवाणी । खादलें कापूनि त्याचें पोर । ऐसा कठिण कोण होईल दुसरा । उखळीं कांडविलें शिर ॥३॥

सिभ्री चक्रवर्ती करितां यज्ञयाग । त्याचें चिरिलें अंग ठायीं ठायीं । जाचऊनि प्राण घेतला मागें । पुढें न पाहतां कांहीं ॥४॥

बळीचा अन्याय सांग होता काय । बुडविला तो पाय देऊनि माथां । कोंडिलें दार हा काय कहार । सांगतोसी चित्त कथा ॥५॥

हरश्चिंद्राचें राज्य घेऊनियां सर्व । विकविला जीव डोंबाघरीं । पाडिला विघड नळा दमयंतीमधीं । ऐसी तुझी बुद्धि हरि ॥६॥

आणिकही गुण सांगावे किती । केलिया विपित्त माउसीच्या । वधियेला मामा सखा पुरुषोत्तमा । म्हणे बंधु तुकयाचा ॥७॥

३३५२

जे केली आळी ते अवघी गेली वांयां । उरला पंढरिराया श्रम माझा ॥१॥

काय समाधान केलें कोण वेळे । कोणें माझे लळे पाळियेलें ॥ध्रु.॥

आभास ही नाहीं स्वप्नीं दुश्चिता । प्रत्यक्ष बोलतां कंइचा तो ॥२॥

आतां पुढें लाज वाटे पांडुरंगा । भक्त ऐसे जगामाजी जाले ॥३॥

तुका म्हणे आतां नाहीं भरवसा । मोकलीसी ऐसा वाटतोसी ॥४॥

३३५३

समश्रुळित असतां वाचा । घोष न करिसी कां नामाचा ॥१॥

कां रे वैष्णव नव्हेसी । कवण्या दंभें नागवलासी ॥ध्रु.॥

हरि हरि म्हणतां लाजसी । गर्वें फुगोनि चालसी ॥२॥

तारुण्यें उताणा । पुंसेंविण बांडा सुना ॥३॥

जालेंसि महिमेचे वेडें । नाचों लाजसी दिंडीपुढें ॥४॥

अळंकारांच्यानि बळें । वंचलासी तुळसीमाळें ॥५॥

कैसा सकुमार जालासी । म्हणसी न टकें एकादशी ॥६॥

स्नान न करिसी आंघोळी । विभुती न लाविसी कपाळीं ॥७॥

वरिवरि न्याहाळिसी त्वचा । उपेग नाहीं मांसाचा ॥८॥

पद्मनाभी विश्वनाथ । तुका अझून रडत ॥९॥

३३५४

वाघाचा काळभूत दिसे वाघाऐसा । परी नाहीं दशा साच अंगीं ॥१॥

बाहेरील रंग निवडी कसोटी । संघष्टणें भेटी आपेआप ॥ध्रु.॥

सिकविलें तैसें नाचावें माकडें । न चले त्यापुढें युक्ति कांहीं ॥२॥

तुका म्हणे करी लटिक्याचा सांटा । फजित तो खोटा शीघ्र होय ॥३॥

३३५५

सिंदळीचे सोर चोराची दया । तो ही जाणा तया संवसर्गी ॥१॥

फुकासाटीं भोगे दुःखाचा वाटा । उभारोनी कांटा वाटेवरी ॥ध्रु.॥

सर्प पोसूनियां दुधाचा नास । केलें थीता विष अमृताचें ॥२॥

तुका म्हणे यासी न करितां दंडण । पुढिल खंडण नव्हे दोषा ॥३॥

३३५६

तेणें सुखें माझें निवालें अंग । विठ्ठल हें जग देखियेलें ॥१॥

कवतुकें करुणा भाकीतसें लाडें । आवडी बोबडें बोलोनियां ॥ध्रु.॥

मज नाहीं दशा अंतरीं दुःखाची । भावना भेदाची समूळ गेली ॥२॥

तुका म्हणे सुख जालें माझ्या जीवा । रंगलें केशवा तुझ्या रंगे ॥३॥

३३५७

विठ्ठल सोयरा सज्जन विसांवा । जाइन त्याच्या गांवा भेटावया ॥१॥

सीण भाग त्यासी सांगेन आपुला । तो माझा बापुला सर्व जाणे ॥ध्रु.॥

माय माउलिया बंधुवर्गा जना । भाकीन करुणा सकळिकांसी ॥२॥

संत महंत सद्धि महानुभाव मुनि । जीवभाव जाऊनि सांगेन त्या ॥३॥

माझिये माहेरीं सुखा काय उणें । न लगे येणें जाणें तुका म्हणे ॥४॥

३३५८

ध्याइन तुझें रूप गाइन तुझें नाम । आणीक न करीं काम जिव्हामुखें ॥१॥

पाहिन तुझे पाय ठेविन तेथें डोय । पृथक तें काय न करीं मनीं ॥ध्रु.॥

तुझे चि गुणवाद आइकेन कानीं । आणिकांची वाणी पुरे आतां ॥२॥

करिन सेवा करीं चालेन मी पायीं । आणीक न वजें ठायीं तुजविण ॥३॥

तुका म्हणे जीव ठेविला तुझ्या पायीं । आणीक तो काईं देऊं कोणा ॥४॥

३३५९

देवाचें भजन कां रे न करीसी । अखंड हव्यासीं पीडतोसी ॥१॥

देवासी शरण कां रे न वजवे तैसा । बक मीना जैसा मनुष्यालागीं ॥ध्रु.॥

देवाचा विश्वास कां रे नाहीं तैसा । पुत्रस्नेहें जैसा गुंतलासी ॥२॥

कां रे नाहीं तैसी देवाची हे गोडी । नागवूनी सोडी पत्नी तैसी ॥३॥

कां रे नाहीं तैसे देवाचे उपकार । माया मिथ्या भार पितृपूजना ॥४॥

कां रे भय वाहासी लोकांचा धाक । विसरोनि एक नारायण ॥५॥

तुका म्हणे कां रे घातलें वांयां । अवघें आयुष्य जाया भक्तिविण ॥६॥

३३६०

माझें चित्त तुझे पायीं । राहें ऐसें करीं कांहीं । धरोनियां बाहीं । भव तारीं दातारा ॥१॥

चतुरा तूं शिरोमणि । गुणलावण्याची खाणी । मुगुट सकळां मणि । तूं चि धन्य विठोबा ॥ध्रु.॥

करीं त्रिमिराचा नाश । दीप होउनि प्रकाश । तोडीं आशापाश । करीं वास हृदयीं ॥२॥

पाहें गुंतलों नेणतां । तुज असो माझी चिंता । तुका ठेवी माथा । पायीं आतां राखावें ॥३॥

३३६१

आमुचें उचित हे चि उपकार । आपला चि भार घालूं तुज ॥१॥

भूक लागलिया भोजनाची आळी । पांघुरणें काळीं शीताचिये ॥ध्रु.॥

जेणें काळें उठी मनाची आवडी । ते चि मागों घडी आवडे तें ॥२॥

दुःख येऊं नेदी आमचिया घरा । चक्र करी फेरा भोंवताला ॥३॥

तुका म्हणे नाहीं मुक्तीसवें चाड । हें चि आम्हां गोड जन्म घेतां ॥४॥

३३६२

मी दास तयाचा जया चाड नाहीं । सुख दुःख दोहीविरहित जो ॥१॥

राहिलासे उभा भीमरेच्या तीरीं । कट दोहीं करीं धरोनियां ॥ध्रु.॥

नवल काईं तरी पाचारितां पावे । न श्मरित धांवे भक्तिकाजें ॥२॥

सर्व भार माझा त्यासी आहें चिंता । तों चि माझा दाता स्वहिताचा ॥३॥

तुका म्हणे त्यास गाईंन मी गीतीं । आणीक तें चित्तीं न धरीं कांहीं ॥४॥

३३६३

यासी कोणी म्हणे निंदेचीं उत्तरें । नागवला खरें तो चि एक ॥१॥

आड वाटे जातां लावी नीट सोईं । धर्मनीत ते ही ऐसी आहे ॥ध्रु.॥

नाइकता सुखें करावें ताडण । पाप नाहीं पुण्य असे फार ॥२॥

जन्म व्याधि फार चुकतील दुःखें । खंडावा हा सुखें मान त्याचा ॥३॥

तुका म्हणे निंब दिलियावांचून । अंतरींचा सीण कैसा जाय ॥४॥

३३६४

निवडे जेवण सेवटींच्या घांसें । होय त्याच्या ऐसें सकळ ही ॥१॥

न पाहिजे जाला बुद्धीचा पालट । केली खटपट जाय वांयां ॥ध्रु.॥

संपादिलें होय धरिलें तें सोंग । विटंबणा वेंग पडियाली ॥२॥

तुका म्हणे वर्म नेणतां जें रांधी । पाववी ते बुद्धि अवकळा ॥३॥

३३६५

न लगे मरावें । ऐसा ठाव दिला देवें ॥१॥

माझ्या उपकारासाटीं । वागविला म्हुण कंठीं ॥ध्रु.॥

घरीं दिला ठाव । अवघा सकळ ही वाव ॥२॥

तुका म्हणे एके ठायीं । कोठें माझें तुझें नाहीं ॥३॥

३३६६

नाहीं लाग माग । न देखेंसें केलें जग ॥१॥

आतां बैसोनियां खावें । दिलें आइतें या देवें ॥ध्रु.॥

निवारिलें भय । नाहीं दुसर्‍याची सोय ॥२॥

तुका म्हणे कांहीं । बोलायाचें काम नाहीं ॥३॥

३३६७

दिली हाक मनें नव्हे ती जतन । वेंटाळिल्या गुणें धांव घेती ॥१॥

काम क्रोध मद मत्सर अहंकार । निंदा द्वेष फार माया तृष्णा ॥ध्रु.॥

इंद्रियांचे भार फिरतील चोर । खान घ्यावया घर फोडूं पाहे ॥२॥

माझा येथें कांहीं न चले पराक्रम । आहे त्याचें वर्म तुझे हातीं ॥३॥

तुका म्हणे आतां करितों उपाय । जेणें तुझे पाय आतुडती ॥४॥

३३६८

तुझा दास मज म्हणती अंकित । अवघे सकळिक लहान थोर ॥१॥

हें चि आतां लागे करावें जतन । तुझें थोरपण तुज देवा ॥ध्रु.॥

होउनी निर्भर राहिलों निश्चिंतें । पावनपतित नाम तुझें ॥२॥

करितां तुज होय डोंगराची राईं । न लगतां कांहीं पात्या पातें ॥३॥

तुका म्हणे तुज काय ते आशंका । तारितां मशका मज दीना ॥४॥

३३६९

काय मागावें कवणासी । ज्यासी मागों तो मजपाशीं ॥१॥

जरी मागों पद इंद्राचें । तरी शाश्वत नाहीं त्याचें ॥ध्रु.॥

जरी मागों ध्रुवपद । तरी त्यासी येथील छंद ॥२॥

स्वर्गभोग मागों पूर्ण । पुण्य सरल्या मागुती येणें ॥३॥

आयुष्य मागों चिरंजीव । जीवा मरण नाहीं स्वभावें ॥४॥

तुका म्हणे एक मागें । एकपणे नाहीं भंग ॥५॥

३३७०

आम्ही ज्याचे दास । त्याचा पंढरिये वास ॥१॥

तो हा देवांचा ही देव । काय कळिकाळाचा भेव ॥ध्रु.॥

वेद जया गाती । श्रुति म्हणती नेति नेति ॥२॥

तुका म्हणे निज । रूपडें हें तत्वबीज ॥३॥

३३७१

भक्तवत्सल दिनानाथ । तिहीं लोकीं ज्याची मात ॥१॥

तो हा पुंडलिकासाठीं । आला उभा वाळवंटीं ॥ध्रु.॥

गर्भवास धरी । अंबऋृषीचा कैवारी ॥२॥

सकळां देवां अधिष्ठान । एका मंत्रासी कारण ॥३॥

तुका म्हणे ध्यानीं । ज्यासि ध्यातो शूळपाणी ॥४॥

३३७२

फटकाळ देव्हारा फटकाळ अंगारा । फटकाळ विचारा चालविलें ॥१॥

फटकाळ तो देव फटकाळ तो भक्त । करवितो घात आणिका जीवा ॥२॥

तुका म्हणे अवघें फटकाळ हें जन । अनुभविये खूण जाणतील ॥३॥

३३७३

लावुनियां गोठी । चुकवूं आदरिली दिठी । देउनियां मिठी । पळे महिमा थुलिया ॥१॥

पुढें तो चि करी आड । तिचा लोभ तिसी नाड । लावुनि चरफड । हात गोऊनि पळावें ॥ध्रु.॥

आधीं काकुलती । मोहो घालावा पुढती । तोंडीं पडे माती । फिरतां मागें कैचा तो ॥२॥

तुका म्हणे देवा । यासी रडवी याचा हेवा । भावें कां हे सेवा । सुखें तुम्हां नार्पिती ॥३॥

३३७४

नेत्राची वासना । तुज पाहावें नारायणा ॥१॥

करीं याचें समाधान । काय पहातोसी अनुमान ॥ध्रु.॥

भेटावें पंढरिराया । हें चि इच्छिताती बाह्या ॥२॥

म्हणतों जावें पंढरीसीं । हेंचि ध्यान चरणासी ॥३॥

चित्त म्हणे पायीं । तुझे राहीन निष्चयीं ॥४॥

म्हणे बंधु तुकयाचा । देवा भाव पुरवीं साचा ॥५॥

३३७५

मन उतावळि । जालें न राहे निश्चळ ॥१॥

दे रे भेटी पंढरिराया । उभारोनि चारी बाह्या ॥ध्रु.॥

सर्वांग तळमळी । हात पाय रोमावळी ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे कान्हा । भूक लागली नयना ॥३॥

३३७६

म्हणसी दावीन अवस्था । तैसें नको रे अनंता ॥१॥

होऊनियां सहाकार । रूप दाखवीं सुंदर ॥ध्रु.॥

मृगजळाचिया परी । तैसें न करावें हरी ॥२॥

तुकयाबंधु म्हणे हरी । कामा नये बाह्यात्कारी ॥३॥

३३७७

आकारवंत मूर्ति । जेव्हां देखेन मी दृष्टी ॥१॥

मग मी राहेन निवांत । ठेवूनियां तेथें चित्त ॥ध्रु.॥

श्रुति वाखाणिती । तैसा येसील प्रचिती ॥२॥

म्हणे तुकयाचा सेवक । उभा देखेन सन्मुख ॥३॥

३३७८

जेणें तुज जालें रूप आणि नांव । पतित हें दैव तुझें आम्ही ॥१॥

नाहीं तरी तुज कोण हें पुसतें । निराकारी तेथें एकाएकी ॥ध्रु.॥

अंधारे दीपा आणियेली शोभा । माणिकासी प्रभा कोंदणासी ॥२॥

धन्वंतरी रोगें आणिला उजेडा । सुखा काय चाडा जाणावें तें ॥३॥

अमृतासी मोल विषाचिया गुणें । पितळें तरी सोनें उंच निंच ॥४॥

तुका म्हणे आम्ही असोनिया जना । तुज देव पणा आणियेलें ॥५॥

३३७९

सुखवाटे ये चि ठायी । बहु पायीं संतांचें ॥१॥

म्हणऊनि केला वास । नाहीं नास ते ठायीं ॥ध्रु.॥

न करवे हाली चाली । निवारिली चिंता हे ॥२॥

तुका म्हणे निवे तनु । रजकणु लागती ॥३॥

३३८०

देऊं कपाट । कीं कोण काळ राखों वाट ॥१॥

काय होईल तें शिरीं । आज्ञा धरोनियां करीं ॥ध्रु.॥

करूं कळे ऐसी मात। किंवा राखावा एकांत ॥२॥

तुका म्हणे जागों । किंवा कोणा नेंदूं वागों ॥३॥

३३८१

मायबापापुढें लेंकराची आळी । आणीक हे पाळी कोण लळे ॥१॥

सांभाळा जी माझीं विषमें अनंता । जवळी असतां अव्हेर कां ॥ध्रु.॥

आणिकांची चाले सत्ता आम्हांवरी । तुमची ते थोरी काय मग ॥२॥

तुका म्हणे आलों दुरोनि जवळी । आतां टाळाटाळी करूं नये ॥३॥

३३८२

माझ्या मुखें मज बोलवितो हरि । सकळां अंतरीं नारायण ॥१॥

न करावा द्वेष भूतांचा मत्सर । हा तंव विचार जाणों आम्ही ॥२॥

तुका म्हणे दोष नाहीं या विचारें । हिताचीं उत्तरें शिकवितां ॥३॥

३३८३

मांस खातां हाउस करी । जोडुनि वैरी ठेवियेला ॥१॥

कोण त्याची करिल कींव । जीवें जीव नेणती ॥ध्रु.॥

पुढिलांसाटीं पाजवी सुरी । आपुली चोरी अंगुळी ॥२॥

तुका म्हणे कुटिती हाडें । आपुल्या नाडें रडती ॥३॥

३३८४

तुज जाणें तानें नाहीं पांडुरंगा । कां जी मज सांगा उपेक्षिलें ॥१॥

तुज ठावें होतें मी पातकी थोर । आधीं च कां थार दिधली पायीं ॥ध्रु.॥

अंक तो पडिला हरिचा मी दास । भेद पंगतीस करूं नये ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही जिंतिलें तें खरें । आतां उणें पुरें तुम्हां अंगीं ॥३॥

३३८५

आम्हां घरीं धन शब्दाचीं रत्नें । शब्दाचीं शस्त्रें यत्न करूं ॥१॥

शब्द चि आमुच्या जीवाचें जीवन । शब्दें वांटूं धन जनलोकां ॥२॥

तुका म्हणे पाहा शब्द चि हा देव । शब्दें चि गौरव पूजा करूं ॥३॥

३३८६

ब्रम्हज्ञान दारीं येतें काकुलती । अव्हेरिलें संतीं विष्णुदासीं ॥१॥

रिघों पाहे माजी बळें त्याचें घर । दवडिती दूर म्हणोनियां ॥२॥

तुका म्हणे येथें न चाले सायास । पडिले उदास त्याच्या गळां ॥३॥

३३८७

कासया लागला यासी चौघाचार । मुळींचा वेव्हार निवडिला ॥१॥

ग्वाही बहुतांची घालूनियां वरि । महजर करीं आहे माझ्या ॥ध्रु.॥

तुम्हां वेगळा लागें आपल्या च ठायीं । होतें करुनि तें ही माझें माझें ॥२॥

भांडण सेवटीं जालें एकवट । आतां कटकट करूं नये ॥३॥

ठेविला ठेवा तो आला माझ्या हाता । आतां नाहीं सत्ता तुज देवा ॥४॥

तुका म्हणे वांयांविण खटपटा । राहिलों मी वांटा घेऊनियां ॥५॥

३३८८

देहबुद्धि वसे जयाचियें अंगीं । पूज्यता त्या जगीं सुख मानी ॥१॥

थोर असे दगा जाला त्यासी हाटीं । सोडोनिया गांठी चोरीं नेली ॥ध्रु.॥

गांठीचें जाउनि नव्हे तो मोकळा । बांधिलासे गळा दंभलोभें ॥२॥

पुढिल्या उदिमा जालेंसे खंडण । दिसे नागवण पडे गांठी ॥३॥

तुका म्हणे ऐसे बोलतील संत । जाणूनियां घात कोण करी ॥४॥

३३८९

निंबाचिया झाडा साकरेचें आळें । आपलीं ती फळें न संडी च ॥१॥

तैसें अधमाचें अमंगळ चित्त । वमन तें हित करुनि सांडी ॥ध्रु.॥

परिसाचे अंगीं लाविलें खापर । पालट अंतर नेघे त्याचें ॥२॥

तुका म्हणे वेळू चंदना संगतीं । काय ते नसती जवळिकें ॥३॥

३३९०

दुबळें सदैवा । म्हणे नागवेल केव्हां ॥१॥

आपणासारिखें त्या पाहे । स्वभावासी करिल काये ॥ध्रु.॥

मूढ सभे आंत । इच्छी पंडिताचा घात ॥२॥

गांढें देखुनि शूरा । उगें करितें बुरबुरा ॥३॥

आणिकांचा हेवा । न करीं शरण जाई देवा ॥४॥

तुका म्हणे किती । करूं दुष्टाची फजिती ॥५॥

३३९१

माझी आतां लोक सुखें निंदा करू । म्हणती विचारू सांडियेला ॥१॥

कारण होय तो करावा विचार । काय भीड भार करूं देवा ॥२॥

तुका म्हणे काय करूं लापनिक । जनाचार सुख नासिवंत ॥३॥

३३९२

ढेंकणाचे संगें हिरा जो भंगला । कुसंगें नाडला तैसा साधु ॥१॥

ओढाळाच्या संगें सात्विक नासलीं । क्षण एक नाडलीं समागमें ॥ध्रु.॥

डांकाचे संगती सोनें हीन जालें । मोल तें तुटलें लक्ष कोडी ॥२॥

विषानें पक्वान्नें गोड कडू जालीं । कुसंगानें केली तैसी परी ॥३॥

भावें तुका म्हणे सत्संग हा बरा । कुसंग हा फेरा चौर्यांशीचा ॥४॥

३३९३

भलते जन्मीं मज घालिसील तरी । न सोडीं मी हरी नाम तुझें ॥१॥

सुख दुःख तुज देईंन भोगितां । मग मज चिंता कासयाची ॥ध्रु.॥

तुझा दास म्हणवीन मी अंकिला । भोगितां विठ्ठला गर्भवास ॥२॥

कासया मी तुज भाकितों करुणा । तारीं नारायणा म्हणवुनि ॥३॥

तुका म्हणे तुज येऊं पाहे उणें । तारिसील तेणें आम्हां तया ॥४॥

३३९४

गातों नाचतों आनंदें । टाळघागरिया छंदें ॥१॥

तुझी तुज पुढें देवा । नेणों भावे कैसी सेवा ॥ध्रु.॥

नेणों ताळ घात मात । भलते सवां पाय हात ॥२॥

लाज नाहीं शंका । प्रेम घाला म्हणे तुका ॥३॥

३३९५

रुसलों आम्हीं आपुलिया संवसारा । तेथें जनाचारा काय पाड ॥१॥

आम्हां इष्ट मित्र सज्जन सोयरे । नाहीं या दुसरें देवाविण ॥ध्रु.॥

दुराविले बंधु सखे सहोदर । आणीक विचार काय तेथें ॥२॥

उपाधिवचन नाइकती कान । त्रासलें हें मन बहु माझें ॥३॥

तुका म्हणे करा होईल ते दया । सुख दुःख वांयां न धरावें ॥४॥

३३९६

सांडुनि सुखाचा वांटा । मुक्ति मागे तो करंटा ॥१॥

कां रे न घ्यावा जन्म । प्रेम लुटावें नाम ॥ध्रु.॥

येथें मळितो दहीं भात । वैकुंठीं ते नाहीं मात ॥२॥

तुका म्हणे आतां । मज न लगे सायुज्यता ॥३॥

३३९७

पदोपदीं पायां पडणें । करुणा जाण भाकावी ॥१॥

ये गा ये गा विसांवया । करुणा दयासागरा ॥ध्रु.॥

जोडोनियां करकमळ । नेत्र जळ भरोनि ॥२॥

तुका उभें दारीं पात्र । पुरवीं आर्त विठोबा ॥३॥

३३९८

आतां हें सेवटीं असों पायांवरी । वदती वैखरी वागपुष्प ॥१॥

नुपेक्षावें आम्हां दीना पांडुरंगा । कृपादानीं जगामाजी तुम्हीं ॥ध्रु.॥

वोळवुनी देह सांडियेली शुद्ध । सारियेला भेद जीव शिव ॥२॥

तुका म्हणे मन तुमचे चरणीं । एवढी आयणी पुरवावी ॥३॥

३३९९

तरि च होय वेडी । नग्न होय धडफुडी ॥१॥

काय बोलाचें गौरव । आंत वरी दोन भाव ॥ध्रु.॥

मृगजळा न्याहाळितां । तान न वजाये सेवितां ॥२॥

न पाहे आणिकांची आस । शूर बोलिजे तयास ॥३॥

तुका म्हणे हें लक्षण । संत अळंकार लेणें ॥४॥

३४००

आग्रहा नांवें पाप । योगीं सारावे संकल्प ॥१॥

सहजा ऐसें भांडवल । असोनि कां सारा बोल ॥ध्रु.॥

तैं न भेटे तें काय । मना अंगींचे उपाय ॥२॥

तुका म्हणे धरीं सोय । वासनेची फोडा डोय ॥३||

३४०१

न करीं पठन घोष अक्षरांचा । बीजमंत्र आमुचा पांडुरंग ॥१॥

सर्वकाळ नामचिंतन मानसीं । समाधान मनासी समाधि हे ॥ध्रु.॥

न करीं भ्रमण न रिघें कपाटीं । जाईंन तेथें दाटी वैष्णवांची ॥२॥

अनु नेणें कांहीं न वजें तपासी । नाचें दिंडीपाशीं जागरणीं ॥३॥

उपवास व्रत न करीं पारणें । रामकृष्ण म्हणें नारायण ॥४॥

आणिकांची सेवा स्तुती नेणें वाणूं । तुका म्हणे आणु दुजें नाहीं ॥५॥

३४०२

पुंडलिकाचे निकटसेवे । कैसा धांवे बराडी ॥१॥

आपुलें थोरपण । नारायण विसरला ॥ध्रु.॥

उभा कटीं ठेवुनि कर। न म्हणे पर बैससें ॥२॥

तुका म्हणे जगदीशा । करणें आशा भक्तांची ॥३॥

३४०३

बाळ काय जाणे जीवनउपाय । मायबाप वाहे सर्व चिंता ॥१॥

आइतें भोजन खेळणें अंतरीं । अंकिताचे शिरीं भार नाहीं ॥ध्रु॥

आपुलें शरीर रिक्षतां न कळें । सांभाळूनि लळे पाळी माय ॥२॥

तुका म्हणे माझा विठ्ठल जनिता । जेथें आमची सत्ता तयावरी ॥३॥

३४०५

काय करिती केलीं नित्य पापें । वसे नाम ज्यापें विठोबाचें ॥१॥

तृणीं हुताशन लागला ते रासी । जळतील तैसीं क्षणमात्रें ॥ध्रु.॥

विष्णुमूर्तिपाद पाहतां चरण । तेथें कर्म कोण राहूं शके ॥२॥

तुका म्हणे नाम जाळी महादोष । जेथें होय घोष कीर्तनाचा ॥३॥

३४०६

वेद नेलें शंखासुरें । केलें ब्रम्ह्यानें गार्हाणें ॥१॥

धांव धांव झडकरी । ऐसें कृपाळुवा हरी ॥ध्रु.॥

गजेंद्र नाडियें गांजिला । तेणें तुझा धांवा केला ॥२॥

तुका म्हणे पद्मनाभा । जेथें पाहें तेथें उभा ॥३॥

३४०७

माकडा दिसती कंवटी नारळा । भोक्ता निराळा वरील सारी ॥१॥

एका रस एका तोंडीं पडे माती । आपुलाले नेती विभाग ते ॥ध्रु.॥

सुनियांसी क्षीर वाढिल्या ओकवी । भोगित्यां पोसवी धणीवरी ॥२॥

तुका म्हणे भार वागविती मूर्ख । नेतील तें सार परीक्षक ॥३॥

३४०८

भेटीची आवडी उतावळि मन । लागलेंसे ध्यान जीवीं जीवा ॥१॥

आतां आवडीचा पुरवावा सोहळा । येऊनी गोपाळा क्षेम देई ॥ध्रु.॥

नेत्र उन्मळित राहिले ताटस्त । गंगा अश्रुपात वहावली ॥२॥

तुका म्हणे तुम्ही करा साचपणा । मुळींच्या वचना आपुलिया ॥३॥

३४०९

धवळलें जगदाकार । आंधार तो निरसला ॥१॥

लपों जातां नाहीं ठाव । प्रगट पा पसारा ॥ध्रु.॥

खरियाचा दिवस आला । वाढी बोला न पुरे ॥२॥

तुका म्हणे जिवें साटीं । पडिली मिठी धुरेसी ॥३॥

३४१०

मातेची अवस्था काय जाणे बाळ । तिसी तों सकळ चिंता त्याची ॥१॥

ऐसें परस्परें आहे चि विचारा । भोपळ्याचा तारा दगडासी ॥ध्रु.॥

भुजंग पोटाळी चंदनाचें अंग । निवे परि संग नव्हे तैसा ॥२॥

तुका म्हणे करा परिसाचे परी । मज ठेवा सरी लोखंडाचे ॥३॥

३४११

लावूनि कोलित । माझा करितील घात ॥१॥

ऐसे बहुतांचे संधी । सांपडला खोळेमधीं ॥ध्रु.॥

पाहातील उणें । तेथें देती अनुमोदनें ॥२॥

तुका म्हणे रिघे । पुढें नाहीं जालें धींगे ॥३॥

३४१२

ऐसी एकां अटी । रीतीं सिणती करंटीं ॥१॥

साच आपुल्या पुरतें । करून नेघेती कां हितें ॥ध्रु.॥

कां हीं वेचितील वाणी । निरर्थक चि कारणीं ॥२॥

तुका म्हणे देवा । कांहीं समर्पूनि सेवा ॥३॥

३४१३

चालिले सोबती । काय मानिली निश्चिती ॥१॥

काय करिसी एकला । काळ सन्निध पातला ॥ध्रु.॥

कांहीं सावध तो बरवा । करीं आपुला काढावा ॥२॥

चालिले अगळे । हळू च कान केश डोळे ॥३॥

वोसरले दांत । दाढा गडबडल्या आंत ॥४॥

एकली तळमळ । जिव्हा भलते ठायीं लोळे ॥५॥

तुका म्हणे यांणीं । तुझी मांडिली घालणी ॥६॥

३४१४

नका मजपाशीं । वदो प्रपंचाचे विशीं ॥१॥

आतां नाइकावी कानीं । मज देवाविण वाणी ॥ध्रु.॥

येऊनियां रूपा । कोण पाहे पुण्यपापा ॥२॥

मागे आजिवरी । जालें माप नेलें चोरी ॥३॥

सांडियेलीं पानें । पुढें पिका अवलोकन ॥४॥

पडों नेदी तुका । आड गुंपूं कांहीं चुका ॥५॥

३४१५

जाले आतां सांटे । कासयाचे लहान मोटे ॥१॥

एक एका पडिलों हातीं । जाली तेव्हां चि निश्चींती ॥ध्रु.॥

नाहीं फिरों येत मागें । जालें साक्षीचिया अंगें ॥२॥

तुका म्हणे देवा । आतां येथें कोठें हेवा ॥३॥

३४१६

माझें मज द्यावें । नाहीं करवीत नवें ॥१॥

सहस्रनामाचें रूपडें । भक्त कैवारी चोखडें ॥ध्रु.॥

साक्षीविण बोलें । तरी मज पाहिजे दंडिलें ॥२॥

तुका म्हणे माल । माझा खरा तो विठ्ठल ॥३॥

३४१७

करूं स्तुती तरि ते निंदा । तुम्ही जाणां हे गोविंदा ॥१॥

आम्हां लडिवाळांचे बोल । करा कवतुकें नवल ॥ध्रु.॥

बोबड्या उत्तरीं । तुम्हा रंजवितों हरी ॥२॥

मागतों भातुकें । तुका म्हणे कवतुकें ॥३॥

३४१८

नव्हतील जपें नव्हतील तपें । आम्हांसी हें सोपें गीतीं गातां ॥१॥

न करितां ध्यान न करितां धारणा । तो नाचे कीर्तनामाजी हरि ॥ध्रु.॥

जयासी नाहीं रूप आणि आकार । तो चि कटी कर उभा विटे ॥२॥

अनंत ब्रम्हांडें जयाचिया पोटीं । तो आम्हां संपुष्टीं भक्तिभावें ॥३॥

तुका म्हणे वर्म जाणती लडिवाळें । जें होतीं निर्मळें अंतर्बाहीं ॥४॥

३४१९

आम्ही जालों बळिवंत । होऊनियां शरणागत ॥१॥

केला घरांत रिघावा । ठायीं पडियेला ठेवा ॥ध्रु.॥

हातां चढलें धन । नेणं रचिलें कारण ॥२॥

तुका म्हणे मिठी । पायीं देउनि केली सुटी ॥३॥

३४२०

लागपाठ केला । आतां वांटा नित्य त्याला ॥१॥

करा जोडीचा हव्यास । आलें दुरील घरास ॥ध्रु.॥

फोडिलीं भांडारें । मोहोरलीं एकसरें ॥२॥

अवघियां पुरतें । तुका म्हणे घ्यावें हातें ॥३॥

३४२१

एकीं असे हेवा । एक अनावड जीवां ॥१॥

देवें केल्या भिन्न जाती । उत्तम कनिष्ठ मध्यस्ती ॥ध्रु.॥

प्रीतिसाटीं भेद । कोणी पूज्य कोणी निंद्य ॥२॥

तुका म्हणे कळा । त्याचा जाणे हा कळवळा ॥३॥

३४२२

स्वामीचें हें देणें । येथें पावलों दर्षणें ॥१॥

करूं आवडीनें वाद । तुमच्या सुखाचा संवाद ॥ध्रु.॥

कळावया वर्म । हा तों पायांचा चि धर्म ॥२॥

तुका म्हणे सिद्धी । हे चि पाववावी बुद्धी ॥३॥

३४२३

रुसलों संसारा । आम्ही आणीक व्यापारा ॥१॥

म्हणऊनि केली सांडी । देउनि पडिलों मुरकंडी ॥ध्रु.॥

परते चि ना मागें । मोहो निष्ठ जालों अंगें ॥२॥

सांपडला देव । तुका म्हणे गेला भेव ॥३॥

३४२४

हें तों वाटलें आश्चर्य । तुम्हां न धरवे धीर ॥१॥

माझा फुटतसे प्राण । धांवा धांवा म्हणऊन ॥ध्रु.॥

काय नेणों दिशा । जाल्या तुम्हांविण ओशा ॥२॥

तुका म्हणे कां गा । नाइकिजे पांडुरंगा ॥३॥

३४२५

धांवा केला धांवा । श्रम होऊं नेदी जीवा ॥१॥

वर्षे अमृताच्या धारा । घेई वोसंगा लेंकरा ॥ध्रु.॥

उशीर तो आतां । न करावा हे चिंता ॥२॥

तुका म्हणे त्वरें । वेग करीं विश्वंभरे ॥३॥

३४२६

जोडिले अंजुळ । असें दानउतावळि ॥१॥

पाहा वाहा कृपादृष्टी । आणा अनुभवा गोष्टी ॥ध्रु.॥

तूं धनी मी सेवक । आइक्य तें एका एक ॥२॥

करितों विनंती । तुका सन्मुख पुढती ॥३॥

३४२७

काय तुज कैसें जाणवेल देवा । आणावें अनुभवा कैशा परी ॥१॥

सगुण निर्गुण थोर कीं लहान । न कळे अनुमान मज तुझा ॥ध्रु.॥

कोण तो निर्धार करूं हा विचार । भवसिंधु पार तरावया ॥२॥

तुका म्हणे कैसे पाय आतुडती । न पडे श्रीपती वर्म ठावें ॥३॥

३४२८

मी तव बैसलों धरुनियां ध्यास । न करीं उदास पांडुरंगा ॥१॥

नको आतां मज दवडूं श्रीहरी । मागाया भिकारी जालों दास ॥ध्रु.॥

भुकेलों कृपेच्या वचनाकारणें । आशा नारायणें पुरवावी ॥२॥

तुका म्हणे येऊनियां देई भेटी । कुरवाळुनी पोटीं धरीं मज ॥३॥

३४२९

आतां तुझें नाम गात असें गीतीं । म्हणोनी मानिती लोक मज ॥१॥

अन्नवस्त्रचिंता नाहीं या पोटाची । वारिली देहाची थोर पीडा ॥ध्रु.॥

सज्जन संबंधी तुटली उपाधी । रोकडी या बंदीं सुटलोंसें ॥२॥

घ्यावा द्यावा कोणें करावा सायास । गेली आशापाश वारोनियां ॥३॥

तुका म्हणे तुज कळेल तें आतां । करा जी अनंता मायबापा ॥४॥

३४३०

कामक्रोध माझे लावियेले पाठीं । बहुत हिंपुटीं जालों देवा ॥१॥

आवरितां तुझे तुज नावरती । थोर वाटे चित्तीं आश्चर्य हें ॥ध्रु.॥

तुझिया विनोदें आम्हां प्राणसाटी । भयभीत पोटीं सदा दुःखी ॥२॥

तुका म्हणे माझ्या कपाळाचा गुण । तुला हांसे कोण समर्थासी ॥३॥

३४३१

सन्मुख चि तुम्हीं सांगावी जी सेवा । ऐसे माझे देवा मनोरथ ॥१॥

निघों आम्ही कांहीं चित्तवित्त घरें । आपुल्या उदारें जीवावरी ॥ध्रु.॥

बोल परस्परें वाढवावें सुख । पाहावें श्रीमुख डोळेभरी ॥२॥

तुका म्हणे सत्य बोलतों वचन । करुनी चरण साक्ष तुझे ॥३॥

३४३२

मज अनाथाकारणें । करीं येणें केशवा ॥१॥

जीव झुरे तुजसाटीं । वाट पोटीं पहातसें ॥ध्रु.॥

चित्त रंगलें चरणीं । तुजवांचूनि न राहे ॥२॥

तुका म्हणे कृपावंत । माझी चिंता असावी ॥३॥

३४३३

कासया वांचूनि जालों भूमी भार । तुझ्या पायीं थार नाहीं तरी ॥१॥

जातां भलें काय डोळियांचें काम । जंव पुरुषोत्तम न देखती ॥ध्रु.॥

काय मुख पेंव श्वापदाचें धांव । नित्य तुझें नांव नुच्चारितां ॥२॥

तुका म्हणे आतां पांडुरंगाविण । न वांचतां क्षण जीव भला ॥३॥

३४३४

नको मज ताठा नको अभिमान । तुजवांचूनि क्षीण होतो जीव ॥१॥

दुर्धर हे माया न होय सुटका । वैकुंठनायका सोडवीं मज ॥२॥

तुका म्हणे तुझें जालिया दर्षण । मग निवारण होइल सर्व ॥३॥

३४३५

चाल घरा उभा राहें नारायणा । ठेवूं दे चरणांवरि माथा ॥१॥

वेळोवेळां देई क्षेमआलिंगन । वरी अवलोकन कृपादृष्टी ॥ध्रु.॥

प्रक्षाळूं दे पाय बैसें माजघरीं । चित्त स्थिर करीं पांडुरंगा ॥२॥

आहे त्या संचितें करवीन भोजन । काय न जेवून करिसी आतां ॥३॥

करुणाकरें नाहीं कळों दिलें वर्म । दुरी होतां भ्रम कोण वारी ॥४॥

तुका म्हणे आतां आवडीच्या सत्ता । बोलिलों अनंता करवीन तें ॥५॥

३४३६

देवाची ते खूण आला ज्याच्या घरा । त्याच्या पडे चिरा मनुष्यपणा ॥१॥

देवाची ते खूण करावें वाटोळें । आपणा वेगळें कोणी नाहीं ॥ध्रु.॥

देवाची ते खूण गुंतों नेदी आशा । ममतेच्या पाशा शिवों नेदी ॥२॥

देवाची ते खूण गुंतों नेदी वाचा । लागों असत्याचा मळ नेदी ॥३॥

देवाची ते खूण तोडी मायाजाळ । आणि हें सकळ जग हरी ॥४॥

पहा देवें तेंचि बळकाविलें स्थळ । तुक्यापें सकळ चिन्हें होतीं ॥५॥

३४३७

अनंताचे मुखीं होसील गाइला । अमुप विठ्ठला दास तुम्हां ॥१॥

माझें कोठें आलें होईल विचारा । तरीं च अव्हेरा योग्य जालों ॥ध्रु.॥

सर्वकाळ तुम्ही असा जी संपन्न । चतुरा नारायण शिरोमणि ॥२॥

तुका म्हणे ऐसे कलियुगींचे जीव । तरी नये कीव बहुपापी ॥३॥

३४३८

न करावी चिंता । भय धरावें सर्वथा ॥१॥

दासां साहे नारायण । होय रिक्षता आपण ॥ध्रु.॥

न लगे परिहार । कांहीं योजावें उत्तर ॥२॥

न धरावी शंका । नये बोलों म्हणे तुका ॥३॥

३४३९

भांडवल माझें लटिक्याचे गांठी । उदीम तो तुटी यावी हा चि ॥१॥

कैसी तुझी वाट पाहों कोणा तोंडें । भोंवतीं किं रे भांडे गर्भवास ॥ध्रु.॥

चहूं खाणीचिया रंगलोंसें संगें । सुष्ट दुष्ट अंगें धरूनियां ॥२॥

बहुतांचे बहु पालटलों सळे । बहु आला काळें रंग अंगा ॥३॥

उकलूनि नये दावितां अंतर । घडिचा पदर सारूनियां ॥४॥

तुका म्हणे करीं गोंवळें यासाटीं । आपल्या पालटीं संगें देवा ॥५॥

३४४०

संतसंगतीं न करावा वास । एखादे गुणदोष अंगा येती ॥१॥

मग तया दोषा नाहीं परिहार । होय अपहार सुकृताचा ॥२॥

तुका म्हणे नमस्कारावे दुरून । अंतरीं धरून राहें रूप ॥३॥

३४४१

जें ज्याचें जेवण । तें चि याचकासी दान ॥१॥

आतां जाऊं चोजवीत । जेथें वसतील संत ॥ध्रु.॥

होतीं धालीं पोटें । मागें उरलीं उच्छिष्ट ॥२॥

तुका म्हणे धांव । पुढें खुंटईल हांव ॥३॥

३४४२

धरावा तो बरा । ठाव वसतीचा थारा ॥१॥

निजविल्या जागविती । निज पुरवूनि देती ॥ध्रु.॥

एक वेवसाव । त्यांचा संग त्यांचा जीव ॥२॥

हितें केलें हित । ग्वाही एक एकां चित्त ॥३॥

विषमाचें कांहीं । आड तया एक नाहीं ॥४॥

तुका म्हणे बरीं । घरा येतील त्यापरी ॥५॥

३४४३

धोंडएासवें आदळितां फुटे डोकें । तों तों त्याच्या सुखें घामेजेना ॥१॥

इंगळासी सन्निधान अतित्याईं । क्षेम देतां काईं सुख वाटे ॥२॥

तुका म्हणे आम्हांसवें जो रुसला । तयाचा अबोला आकाशासीं ॥३॥

३४४४

सरे आम्हांपाशीं एक शुद्धभाव । नाहीं तरी वाव उपचार ॥१॥

कोण मानी वरी रसाळ बोलणें । नाहीं जाली मनें ओळखी तों ॥२॥

तुका म्हणे आम्हां जाणीवेचें दुःख । न पाहों त्या मुख दुर्जनाचें ॥३॥

३४४५

आतां तळमळ । केली पाहिजे सीतळ ॥१॥

करील तें पाहें देव । पायीं ठेवुनियां भाव ॥ध्रु.॥

तो चि अन्नदाता । नाहीं आणिकांची सत्ता ॥२॥

तुका म्हणे दासा । नुपेक्षील हा भरवसा ॥३॥

३४४६

लांब धांवे पाय चोरी । भरोवरी जनाच्या ॥१॥

आतां कैसें होय याचें । सिजतां काचें राहिलें ॥ध्रु.॥

खाय ओकी वेळोवेळां । कैसी कळा राहेल ॥२॥

तुका म्हणे भावहीण । त्याचा सीण पाचावा ॥३॥

३४४७

माझ्या इंद्रियांसीं लागलें भांडण । म्हणतील कान रसना धाली ॥१॥

करिती तळमळ हस्त पाद भाळ । नेत्रांसी दुकाळ पडिला थोर ॥ध्रु.॥

गुण गाय मुख आइकती कान । आमचें कारण तैसें नव्हे ॥२॥

दरुषणें फिटे सकळांचा पांग । जेथें ज्याचा भाग घेइल तें ॥३॥

तुका म्हणे ऐसें करीं नारायणा । माझी ही वासना ऐसी आहे ॥४॥

३४४८

सिद्धीचा दास नव्हें श्रुतीचा अंकिला । होईंन विठ्ठला सर्व तुझा ॥१॥

सर्वकाळ सुख आमच्या मानसीं । राहिलें जयासी नास नाहीं ॥ध्रु.॥

नेणें पुण्य पाप न पाहें लोचनीं । आणिका वांचूनि पांडुरंगा ॥२॥

न करीं आस मुक्तीचे सायास । भक्तिप्रेमरस सांडूनियां ॥३॥

गर्भवासीं धाक नाहीं येतां जातां । हृदयीं राहतां नाम तुझें ॥४॥

तुका म्हणे जालों तुझा चि अंकिला । न भें मी विठ्ठला कळिकाळासी ॥५॥

३४४९

जन्मा येऊनि तया लाभ जाला । बिडवईं भेटला पांडुरंगा ॥१॥

संसारदुःखें नासिलीं तेणें । उत्तम हें केणें नामघोष॥ध्रु.॥

धन्य ते संत सद्धि महानुभाव । पंढरीचा ठाव टाकियेला ॥२॥

प्रेमदाते ते च पतितपावन । धन्य दरुषण होय त्याला ॥३॥

पावटणिया पंथें जालिया सिद्धी । वोगळे समाधि सायुज्यता ॥४॥

प्रेम अराणूक नाहीं भय धाक । मज तेणें सुखें कांहीं चिंता ॥५॥

तें दुर्लभ संसारासी । जडजीवउद्धारलोकासी ॥६॥

तुका म्हणे त्यासी । धन्य भाग्य दरूषणें ॥७॥

३४५०

काय दिवस गेले अवघे चि वर्‍हाडें । तें आलें सांकडें कथेमाजी ॥१॥

क्षण एके ठायीं मन स्थिर नाहीं । अराणूक कइं होईल पुढें ॥ध्रु.॥

कथेचे विरसें दोषा मूळ होय । तरण उपाय कैचा माती ॥२॥

काय तें सांचवुनि उरलें हें मागें । घटिका एक संगें काय गेलें ॥३॥

ते चि वाणी येथें करा उजळणी । काढावी मथूनि शब्दरत्नें ॥४॥

तुका म्हणे हें चि बोलावया चाड । उभयतां नाड हित असे ॥५||

३४५१

शुद्धाशुद्ध निवडे कैसें । चर्म मास भिन्न नाहीं ॥१॥

कांहीं अधिक नाहीं उणें । कवण्या गुणें देवासी ॥ध्रु.॥

उदक भिन्न असे काईं । वाहाळ बावी सरिता नईं ॥२॥

सूर्य तेजें निवडी काय । रश्मी रसा सकळा खाय ॥३॥

वर्णां भिन्न दुधा नाहीं । सकळा गाई सारखें ॥४॥

करितां भिन्न नाहीं माती । मडक्या गति भिन्न नांवें ॥५॥

वर्त्ते एकविध अग्नि । नाहीं मनीं शुद्धाशुद्ध ॥६॥

तुका म्हणे पात्र चाड । किंवा विसें अमृत गोड ॥७॥

३४५२

न धरी प्रतिष्ठा कोणाची यम । म्हणतां कां रे राम लाजा झणी ॥१॥

सांपडे हातींचें सोडवील काळा । तो कां वेळोवेळां नये वाचे ॥ध्रु.॥

कोण लोक जो हा सुटला तो एक । गेले कुंभपाक रवरवांत ॥२॥

तुका म्हणे हित तों म्हणा विठ्ठल । न म्हणे तो भोगील कळेल तें ॥३॥

३४५३

म्हणवितां हरी न म्हणे तयाला । दरवडा पडिला देहामाजी ॥१॥

आयुष्यधन त्याचें नेले यमदूतीं । भुलविला निश्चिंतीं कामरंगें ॥ध्रु.॥

नावडे ती कथा देउळासी जातां । प्रियधनसुता लक्ष तेथें ॥२॥

कोण नेतो तयां घटिका दिवसा एका । कां रे म्हणे तुका नागवसी ॥३॥

३४५४

कथे बैसोनि सादरें । सुखचर्चा परस्परें । नवल काय तो उद्धरे । आणीक तरे सुगंधें ॥१॥

पुण्य घेई रे फुकाचें । पाप दुष्टवासनेचें । पेरिल्या बीजाचें । फळ घेई शेवटीं ॥ध्रु.॥

कथा विरस पाडी आळसें । छळणा करूनि मोडी रस । बुडवी आपणासरिसें । विटाळसें नावेसी ॥२॥

सज्जन चंदनाचिये परी । दुर्जन देशत्यागें दुरी । राहो म्हणे हरि । विनंती करी तुका हे ॥३॥

३४५५

कळों आलें तुझें जिणें । देवा तूं माझें पोसनें ॥१॥

वाट पाहासी आठवाची । सत्ता सतंत कईची ॥ध्रु.॥

बोलावितां यावें रूपा । सदा निर्गुणीं चि लपा ॥२॥

तुका म्हणे तूं परदेशी । येथें आम्हां अंगेजिसी ॥३॥

३४५६

आतां येथें लाजे नाहीं तुझें काम । जाय मज राम आठवूं दे ॥१॥

तुझे भिडे माझे बहु जाले घात । केलों या अंकित दुर्जनाचा ॥ध्रु.॥

माझें केलें मज पारिखें माहेर । नटोनी साचार चाळविलें ॥२॥

सुखासाटीं एक वाहियेलें खांदीं । तेणें बहु मांदी मेळविली ॥३॥

केला चौघाचार नेलों पांचांमधीं । नाहीं दिली शुद्धी धरूं आशा ॥४॥

तुका म्हणे आतां घेईंन कांटीवरी । धनी म्यां कैवारी केला देव ॥५॥

३४५७

आजिवरि होतों तुझे सत्ते खालीं । तोंवरी तों केली विटंबणा ॥१॥

आतां तुज राहों नेदीं या देशांत । ऐसा म्यां समर्थ केला धणी ॥ध्रु.॥

सापें रिग केला कोठें बाळपणीं । होतीसी पापिणी काय जाणों ॥२॥

तुका म्हणे म्यां हा बुडविला वेव्हार । तुझे चि ढोपर सोलावया ॥३॥

३४५८

देवाच्या निरोपें पिटितों डांगोरा । लाजे नका थारा देऊं कोणी ॥१॥

मोडिलें या रांडे सुपंथ मारग । चालविलें जग यमपंथें ॥ध्रु.॥

परिचारीं केली आपुली च रूढी । पोटींची ते कुडी ठावी नाहीं ॥२॥

तुका म्हणे आणा राउळा धरून । फजित करून सोडूं मग ॥३॥

३४५९

कां रे तुम्ही निर्मळ हरिगुण गा ना । नाचत आनंदरूप वैकुंठासी जा ना ॥१॥

काय गणिकेच्या याती अधिकार मोटा । दोषी अजामेळ ऐसीं नेलीं वैकुंठा ॥ध्रु.॥

ऐसे नेणों मागें किती अनंत अपार । पंच महादोषी पातकां नाहीं पार ॥२॥

पुत्राचिया लोभें नष्ट म्हणे नारायण । कोण कर्तव्य तुका म्हणे त्याचें पुण्य ॥३॥

३४६०

बैसोनियां खाऊं जोडी । ओढाओढी चुकवूनि ॥१॥

ऐसें केलें नारायणें । बरवें जिणें सुखाचें ॥ध्रु.॥

घरीच्या घरीं भांडवल । न लगे बोल वेचावे ॥२॥

तुका म्हणे आटाआटी । चुकली दाटी सकळ ॥३॥

३४६१

नाहीं भ्यालों तरी पावलों या ठाया । तुम्हां आळवाया जवळिकें ॥१॥

सत्ताबळें आतां मागेन भोजन । केलें तें चिंतन आजिवरी ॥ध्रु.॥

नवनीतासाटीं खादला हा जीव । थोड्यासाटीं कीव कोण करी ॥२॥

तुका म्हणे ताक न लगे हें घाटे । पांडुरंगा खोटें चाळवण ॥३॥

३४६२

सारीन तें आतां एकाचि भोजनें । वारीन मागणें वेळोवेळां ॥१॥

सेवटींच्या घासें गोड करीं माते । अगे कृपावंते पांडुरंगे ॥ध्रु.॥

वंचूं नये आतां कांहीं च प्रकार । धाकल्याचें थोर जाल्यावरी ॥२॥

तुका म्हणे आतां बहु चाळवावें । कांहीं नेदीं ठावें उरों मागें ॥३॥

३४६३

पोट धालें मग न लगे परती । जालिया निश्चिंती खेळ गोड ॥१॥

आपुलिया हातें देईं वो कवळ । विठ्ठल शीतळ जीवन वरी ॥ध्रु.॥

घराचा विसर होईल आनंद । नाचेन मी छंदें प्रेमाचिया ॥२॥

तुका म्हणे तों च वरी करकर । मग हें उत्तर खंडईल ॥३॥

३४६४

बोलविसी तरी । तुझ्या येईंन उत्तरीं ॥१॥

कांहीं कोड कवतिकें । हातीं द्यावया भातुकें ॥ध्रु.॥

बोलविसी तैसें । करीन सेवन सरिसें ॥२॥

तुका म्हणे देवा । माझें चळण तुज सवा ॥३॥

३४६५

दिला जीवभाव । तेव्हां सांडिला म्यां ठाव ॥१॥

आतां वर्ते तुझी सत्ता । येथें सकळ अनंता ॥ध्रु.॥

माझीया मरणें । तुम्ही बैसविलें ठाणें ॥२॥

तुका म्हणे काई । मी हें माझें येथें नाहीं ॥३॥

३४६६

एकाचिये वेठी । सांपडलों फुकासाटीं ॥१॥

घेतों काम सत्ताबळें । माझें करूनि भेंडोळें ॥ध्रु.॥

धांवे मागें मागें । जाय तिकडे चि लागे ॥२॥

तुका म्हणे नेलें । माझें सर्वस्वें विठ्ठलें ॥३॥

३४६७

बराडियाची आवडी पुरे । जया झुरे साटीं तें ॥१॥

तैसें जालें माझ्या मना । नुठी चरणावरूनि ॥ध्रु.॥

मागलिया पेणें पावे । विसांवे तें ठाकणीं ॥२॥

तुका म्हणे छाया भेटे । बरें वाटे तापे त्या ॥३॥

३४६८

आतां द्यावें अभयदान । जीवन ये कृपेचें ॥१॥

उभारोनी बाहो देवा । हात ठेवा मस्तकीं ॥धृ.॥

नाभी नाभी या उत्तरें । करुणाकरें सांतवीजे ॥२॥

तुका म्हणे केली आस । तो हा दिस फळाचा ॥३॥

३४६९

बहुजन्में सोस केला । त्याचा जाला परिणाम ॥१॥

विठ्ठलसें नाम कंठीं । आवडी पोटीं संचितें ॥धृ.॥

येथुन तेथवरी आतां । न लगे चिंता करावी ॥२॥

तुका म्हणे धालें मन । हें चि दान शकुनाचें ॥३॥

३४७०

उसंतिल्या कर्मवाटा । बहु मोटा आघात ॥१॥

शीघ्र यावें शीघ्र यावें । हातीं न्यावें धरूनि ॥धृ.॥

भागलों या खटपटे । घटपटें करितां ॥२॥

तुका म्हणे कृपावंता । माझी चिंता खंडावी॥३॥

३४७१

तुम्हांसी हें अवघें ठावें । किती द्यावें स्मरण ॥१॥

कां बा तुम्ही ऐसें नेणें । निष्ठपणें टाळित असां ॥धृ.॥

आळवितां मायबापा । नये कृपा अझूनि ॥२॥

तुका म्हणे जगदीशा । काय असां निजेले ॥३॥

३४७२

नेलें सळेंबळें । चित्तावित्ताचें गांठोळें ॥१॥

साहए जालीं घरिच्या घरीं । होतां ठायीं च कुठोरी ॥धृ.॥

मी पातलों या भावा । कपट तें नेणें देवा ॥२॥

तुका म्हणे उघडें केलें । माझें माझ्या हातें नेलें ॥३॥

३४७३

जाला हा डांगोरा । मुखीं लहानाचे थोरा ॥१॥

नागविलों जनाचारीं । कोणी बैसों नेदी दारी ॥धृ.॥

संचिताचा ठेवा। आतां आला तैसा घ्यावा ॥२॥

तुका म्हणे देवें । म्हणों केलें हें बरवें ॥३॥

३४७४

किती चौघाचारें । येथें गोविलीं वेव्हारें ॥१॥

असे बांधविले गळे । होऊं न सकती निराळे ॥ध्रु.॥

आपलें आपण । केलें कां नाहीं जतन ॥२॥

तुका म्हणे खंडदंडें । येरझारीं लपती लंडें ॥३॥

३४७५

पांडुरंगा ऐसा सांडुनि वेव्हारा । आणिकांची करा आस वांयां ॥१॥

बहुतांसी दिला उद्धार उदारें । निवडीना खरें खोटें कांहीं ॥ध्रु.॥

याचिया अंकिता वैकुंठ बंदर । आणीक वेव्हार चालितना ॥२॥

तुका म्हणे माझे हातींचें वजन । यासी बोल कोण ठेवूं सके ॥३॥

३४७६

ठेवूनि इमान राहिलों चरणीं । म्हणउनि धणी कृपा करी ॥१॥

आम्हांसी भांडार करणें जतन । आलें गेलें कोण उंच निंच ॥ध्रु.॥

करूनि सांभाळीं राहिला निराळा । एक एक वेळा आज्ञा केली ॥२॥

तुका म्हणे योग्यायोग्य विनीत । देवा नाहीं चित्त येथें देणें ॥३॥

३४७७

आतां नव्हे गोड कांहीं करितां संसार । आणीक संचार जाला माजी ॥१॥

ब्रम्हरसें गेलें भरूनियां अंग । आधील तो रंग पालटला ॥ध्रु.॥

रसनेचिये रुची कंठीं नारायण । बैसोनियां मन निवविलें ॥२॥

तुका म्हणे आतां बैसलों ठाकणीं । इच्छेची ते धणी पुरईल ॥३॥

३४७८

आतां काशासाटीं दुरी । अंतर उरी राखिली ॥१॥

करीं लवकरी मुळ । लहानें तीळ मुळीचिया ॥ध्रु.॥

दोहीं ठायीं उदेगवाणें । दरुषणें निश्चिंती ॥२॥

तुका म्हणे वेग व्हावा । ऐसी जीवा उत्कंठा ॥३॥

३४७९

पडिली हे रूढि जगा परिचार । चालविती वेव्हार सत्य म्हूण ॥१॥

मरणाची कां रे नाहीं आठवण । संचिताचा धन लोभ हेवा ॥ध्रु.॥

देहाचें भय तें काळाचें भातुकें । ग्रासूनि तें एकें ठेविलेंसे ॥२॥

तुका म्हणे कांहीं उघडा रे डोळे । जाणोनि अंधळे होऊं नका ॥३॥

३४८०

जेथें पाहें तेथें कांडिती भूस । चिपाडें चोखूनि पाहाती रस ॥१॥

काय सांगों देवा भुलले जीव । बहु यांची येतसे कींव ॥ध्रु.॥

वेठीचें मोटळें लटिकें चि फुगे । पेणिया जाऊनि भिक्षा मागे ॥२॥

तुका म्हणे कां उगे चि खोल । जवळी दाखवी आपणां बोल ॥३॥

३४८१

जाणिवेच्या भारें चेंपला उर । सदा बुरबुर सरे चि ना ॥१॥

किती याचें ऐकों कानीं । मारिलें घाणीं नाळकरी ॥ध्रु.॥

मिठेंविण आळणी बोल । कोरडी फोल घसघस ॥२॥

तुका म्हणे डेंगा न कळे हित । किती फजित करूं तरी ॥३॥

३४८२

अनुतापयुक्त गेलिया अभिमान । विसरूं वचन मागिलांचा ॥१॥

त्याचे पाय माझे लागोत कपाळीं । भोग उष्टावळी धन्यकाळ ॥ध्रु.॥

षड उर्मी जिंहीं हाणितल्या लाता । शरण या संता आल्या वेगीं ॥२॥

तुका म्हणे जाती वोळे लवकरी । ठायीं चि अंतरीं शुद्ध होती ॥३॥

३४८३

खोल ओले पडे तें पीक उत्तम । उथळाचा श्रम वांयां जाय ॥१॥

लटिक्याचे आम्ही नव्हों सांटेकरी । थीतें घाली भरी पदरीचें ॥ध्रु.॥

कोणा इहलोकीं पाहिजे पसारा । दंभ पोट भरायाचे चाडे ॥२॥

तुका म्हणे कसीं अगी जें उतरे । तें चि येथें सरे जातिशुद्ध ॥३॥

३४८४

गोमट्या बीजाचीं फळें ही गोमटीं । बाहे तें चि पोटीं समतुक ॥१॥

जातीच्या संतोषें चित्तासी विश्रांति । परतोनि मागुती फिरों नेणें ॥ध्रु.॥

खर्याचे पारखीं येत नाहीं तोटा । निवडे तो खोटा ढाळें दुरी ॥२॥

तुका म्हणे मज सत्याचि आवडी । करितां तांतडी येत नाहीं ॥३॥

३४८५

मन जालें भाट । कीर्ति मुखें घडघडाट । पडियेली वाट । ये चि चाली स्वभावें ॥१॥

बोलें देवाचे पवाडे । नित्य नवे चि रोकडे । ज्या परी आवडे । तैसा तैसा करूनि ॥ध्रु.॥

रोखीं रहावें समोर । पुढें मागें चाले भार । करावें उत्तर । सेवा रुजू करूनि ॥२॥

पूर वर्षला देकारें । संतोषाच्या अभयें करें । अंगींच्या उत्तरें । तुकया स्वामी शृंगारी ॥३॥

३४८६

दूरि तों चि होतों आपुले आशंके । नव्हतें ठाउकें मूळभेद ॥१॥

आतां जेथें तेथें येइन सांगातें । लपाया पुरतें उरों नेदीं ॥ध्रु.॥

मिथ्या मोहें मज लाविला उशीर । तरी हे अंतर जालें होतें ॥२॥

तुका म्हणे कां रे दाखविसी भिन्न । लटिका चि सीण लपंडाईं ॥३॥

३४८७

कळों नये तों चि चुकावितां बरें । मग पाठमोरें काय काज ॥ १॥

धरिलेती आतां द्या जी माझा डाव । सांपडतां भाव ऐसा आहे ॥ ध्रु.॥

होतासी अंतरें झाकिलिया डोळीं । तो मी हा न्याहाळीं धरुनी दृष्टी ॥२॥

तुका म्हणे तुज रडीची च खोडी । अहाच बराडी तो मी नव्हे ॥.३॥

३४८८

करिसी लाघवें । तूं हें खेळसी आघवें ॥१॥

केला अहंकार आड । आम्हां जगासी हा नाड ॥ध्रु.॥

यथंभुतें यावें । दावूं लपों ही जाणावें ॥२॥

तुका म्हणे हो श्रीपती । आतां चाळवाल किती ॥३॥

३४८९

विश्वास तो देव । म्हणुनि धरियेला भाव ॥१॥

माझी वदवितो वाणी । ज्याणें धरिली धरणी ॥ध्रु.॥

जोडिलीं अक्षरें । नव्हेती बुद्धीचीं उत्तरें ॥२॥

नाहीं केली आटी । कांहीं मानदंभासाटीं॥३॥

कोणी भाग्यवंत । तया कळेल उचित ॥४॥

तुका म्हणे झरा । आहे मुळींचा चि खरा ॥५॥

३४९०

सुराणीचीं जालों लाडिकीं एकलीं । वडील धाकुलीं आम्ही देवा ॥१॥

म्हणऊनि कांहीं न घडे अव्हेर । गोमटें उत्तर भातुकें ही ॥ध्रु.॥

कांहीं एक नाहीं वंचिलें वेगळें । मुळीचिया मुळें स्थिराविलें ॥२॥

लेवविलीं अंगीं आपुलीं भूषणें । अळंकार लेणें सकळ ही ॥३॥

सारितां न सरे आमुप भांडार । धना अंतपार नाहीं लेखा ॥४॥

तुका म्हणे आम्ही आळवूं आवडी । म्हणऊनी जोडी दाखविली ॥५॥

३४९१

एका वेळे केलें रितें कलिवर । आंत दिली थार पांडुरंगा ॥१॥

पाळण पोषण लागलें ते सोईं । देहाचें तें काईं सर्वभावें ॥ध्रु.॥

माझिया मरणें जाली हे वसति । लागली ते ज्योती अविनाशा ॥२॥

जाला ऐसा एका घायें येथें नाहीं । तुका म्हणे कांहीं बोलों नये ॥३॥

३४९२

पावतों ताडन । तरी हें मोकलितों जन ॥१॥

मग मी आठवितों दुःखें । देवा सावकाश मुखें ॥ध्रु.॥

होती अप्रतिष्ठा । हो तों वरपडा कष्टा ॥२॥

तुका म्हणे मान । होतां उत्तम खंडन ॥३॥

३४९३

धरावें तों भय । अंतरोनि जाती पाय ॥१॥

जाल्या तुटी देवासवें । काय वांचोनि करावें ॥ध्रु.॥

कोणासी पारिखें । लेखूं आपणासारिखें ॥२॥

तुका म्हणे असो । अथवा हें आतां नासो ॥३॥

३४९४

आम्हांसी सांगाती । होती अराले ते होती ॥१॥

येती आइकतां हाक । दोन मिळोन म्हणती एक ॥ध्रु.॥

आणिकां उत्तरीं । नसे गोवी वैखरी ॥२॥

तुका म्हणे बोल । खूण पहाती विठ्ठल ॥३॥

३४९५

आनंदाचा थारा । सुखें मोहरला झरा ॥१॥

ऐसी प्रभुची ज्या कळा । त्याच्या कोण पाहे बळा ॥ध्रु.॥

अंकिता ऐसया । होइल पावविलें ठाया ॥२॥

तुका म्हणे ऐसें । दिलें आभंड प्रकासे ॥३॥

३४९६

काहे लकडा घांस कटावे । खोद हि जुमीन मठ बनावे ॥१॥

देवलवासी तरवरछाया । घरघर माईं खपरिबसमाया ॥ध्रु.॥

कां छांडियें भार फेरे सीर भागें । मायाको दुःख मिटलिये अंगें ॥२॥

कहे तुका तुम सुनो हो सिद्धी । रामबिना और झुटा कछु धंदा ॥३॥

३४९७

आणीक पाखांडें असती उदंडें । तळमळिती पिंडें आपुलिया ॥१॥

त्याचिया बोलाचा नाहीं विश्वास । घातलीसे कास तुझ्या नामीं ॥ध्रु.॥

दृढ एक चित्तें जालों या जीवासी । लाज सर्वविशीं तुम्हांसी हे ॥२॥

पीडों नेदी पशु आपुले अंकित । आहे जें उचित तैसें करा ॥३॥

तुका म्हणे किती भाकावी करुणा । कोप नारायणा येइल तुम्हां ॥४॥

३४९८

व्हावया भिकारी हें आम्हां कारण । अंतरोनि जन जावें दुरी ॥१॥

संबंध तुटावा शब्दाचा ही स्पर्श । म्हणऊनि आस मोकलिली ॥२॥

तुका म्हणे दुःखें उबगला जीव । म्हणऊनी कीव भाकीं देवा ॥३॥

३४९९

कोरडिया ऐशा सारून गोष्टी । करा उठाउठीं हित आधीं ॥१॥

खोळंबला राहे आपुला मारग । पहावी ते मग तुटी कोठें ॥ध्रु.॥

लौकिकाचा आड येईल पसारा । मग येरझारा दुःख देती ॥२॥

तुका म्हणे डांख लागे अळंकारें । मग नव्हे खरें पुटाविण ॥३॥

३५००

ऐसें ठावें नाहीं मूढा । सोस काकुलती पुढां ॥१॥

माझीं नका जाळूं भांडीं । पोटीं भय सोस तोंडीं ॥ध्रु.॥

पातलिया काळ । तेव्हां काय चाले बळ ॥२॥

संचित तें करी । नरका जाया मेल्यावरी ॥३॥

परउपकार । न घडावा हा विचार ॥४॥

तुका म्हणे लांसी । आतां भेटों नये ऐसी ॥५॥

तुकाराम गाथा – अभंग संग्रह ३५०१ ते ४०००

३५०१

करूनी चिंतन खेळों भोवतालें । चित्त येथें आलें पायांपाशीं ॥१॥

येथें नाहीं खोटा चालत परिहार । जाणसी अंतर पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

सुखदुःखें तुज देऊनी सकळ । नाहीं ऐसा काळ केला आम्ही ॥२॥

तुका म्हणे जाला देहाचा विसर । नाहीं आतां पर आप दोन्ही ॥३॥

३५०२

काळा च सारिखीं वाहाती क्षेत्रें । करितां दुसरें फळ नाहीं ॥१॥

ऐसें करत्यानें ठेविलें करून । भरिलें भरून माप नेमें॥ध्रु.॥

शीतउष्णकाळीं मेघ वरुषावे । वरुषतां वाव होय शीण ॥२॥

तुका म्हणे विष अमृताचे किडे । पालट न घडे जीणें तया ॥३॥

३५०३

बोलणें तें आम्ही बोलों उपयोगीं । पडिलें प्रसंगी काळाऐसें ॥१॥

जयामध्यें देव आदि मध्यें अंतीं । खोल पाया भिंती न खचेसी ॥ध्रु.॥

करणें तें आम्ही करूं एका वेळे । पुढिलिया बळें वाढी खुंटे ॥२॥

तुका म्हणे असों आज्ञेचीं धारकें । म्हणऊनि एकें घायें सारूं ॥३॥

३५०४

तुझिया विनोदें आम्हांसी मरण । सोसियेला सीण बहु फेरे ॥१॥

आतां आपणें चि येसी तें करीन । नाम हें धरीन तुझें कंठीं ॥ध्रु.॥

वियोगें चि आलों उसंतीत वनें । संकल्प हे मनें वाहोनियां ॥२॥

तुका म्हणे वर्म सांपडलें सोपें । गोवियेलों पापें पुण्यें होतों ॥३॥

३५०५

पाठीलागा काळ येतसे या लागें । मी माझें वाउगें मेंढीऐसें ॥१॥

आतां अगी लागो ऐसिया वेव्हारा । तूं माझा सोइरा पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

वागविला माथां नसतां चि भार । नव्हे तें साचार जाणील तों ॥२॥

तुका म्हणे केलें जवळील दुरी । मृगजळ वरी आड आलें ॥३॥

३५०६

आपुलिये टाकीं । करीन कांहीं तरी एकी ॥१॥

करीन पायांशीं वोळखी । करिसी तें करीं सुखीं ॥ध्रु.॥

कायाक्लेशगंगाजळ । समर्पीन तुळसीदळ ॥२॥

तुका म्हणे देवा । कर जोडीन ते सेवा ॥३॥

३५०७

माझे तों स्वभाव मज अनावर । तुज ही देतां भार कांहीं नव्हे ॥१॥

ऐसें कळों आलें मज नारायणा । जागृती स्वपना ताळ नाहीं ॥ध्रु.॥

संपादितों तो अवघा बाहए रंग । तुझा नाहीं संग अभ्यंतरीं ॥२॥

तुका म्हणे सत्या नाहीं पाठी पोट । असतें निघोंट एकी जाती ॥३॥

३५०८

नव्हावा तो बरा मुळीं च संबंध । विश्वासिकां वध बोलिलासे ॥१॥

आतां माझें हित काय तें विचारा । सत्यत्वें दातारा पांडुरंगा ॥ध्रु ॥

नाहीं भाव परी म्हणवितों दास । नका देऊं यास उणेंयेऊं ॥२॥

तुका म्हणे कां हो उद्धरितां दीन । मानीतसां सीण मायबापा ॥३॥

३५०९

काय तुमचिया सेवे न वेचते गांठोळी । मोहें टाळाटाळी करीतसां ॥१॥

चतुराच्या राया आहो पांडुरंगा । ऐसें तरी सांगा निवडूनि ॥ध्रु.॥

कोण तुम्हां सुख असे या कौतुकें । भोगितां अनेकें दुःखें आम्हा ॥२॥

तुका म्हणे काय जालासी निर्गुण । आम्हां येथें कोण सोडवील ॥३॥

३५१०

निष्ठ यासाटीं करितों भाषण । आहेसी तूं सर्वजाण दाता ॥१॥

ऐसें कोण दुःख आहे निवारिता । तो मी जाऊं आतां शरण त्यासी ॥ध्रु.॥

बैसलासी केणें करुनि एक घरीं । नाहीं येथें उरी दुसर्याची ॥२॥

तुका म्हणे आलें अवघें चि पायापें । आतां मायबापें नुपेक्षावें ॥३॥

३५११

पायांपासीं चित्त । तेणें भेटी अखंडित ॥१॥

असे खेळे भलते ठायीं । प्रेमसूत्रदोरी पायीं ॥ध्रु.॥

केलेंसे जतन । मुळीं काय तें वचन ॥२॥

तुका म्हणे सर्वजाणा । ठायीं विचारावें मना ॥३॥

३५१२

तुझे मजपाशीं मन । माझी येथें भूक तान ॥१॥

जिव्हा रतें एके ठायीं । दुजें बोलायाचें काईं ॥ध्रु.॥

माझिया कवतुकें । उभा पहासी भातुकें ॥२॥

तुका म्हणे साचें । तेथें मागील कईंचें ॥३॥

३५१३

तुम्हां आम्हां सरी । येथें कईंच्या या परी ॥१॥

स्वामिसेवा अळंकार । नाहीं आवडिये थार ॥ध्रु.॥

खुंटलिया वाचा । मग हा आनंद कइचा ॥२॥

तुका म्हणे कोडें । आम्ही नाचों तुज पुढें ॥३॥

३५१४

कैचें भांडवल खरा हातीं भाव । कळवळ्यानें माव दावीतसें ॥१॥

आतां माझा अंत नको सर्वजाणा । पाहों नारायणा निवडूनि ॥ध्रु.॥

संतांचें उच्छिष्ट मागिले पंगती । करावें संगती लागे ऐसें ॥२॥

तुका म्हणे आलों दावूनि विश्वास । संचित तें नास पावे ऐसें ॥३॥

३५१५

थोडे तुम्ही मागें होती उद्धरिले । मज ऐसे गेले वांयां जीव ॥१॥

आतां याचा काहीं न मनावा भार । कृपेचा सागर आहेसी तूं ॥ध्रु.॥

तुज आळवितां पापाची वसति । राहे अंगीं किती बळ त्याचें ॥२॥

तुका म्हणे उदकीं तारिले दगड । तैसा मी ही जड एक देवा ॥३॥

३५१६

आम्ही म्हणों कोणी नाहीं तुज आड । दिसतोसी भ्याड पांडुरंगा ॥१॥

हागे माझ्या भोगें केलासी परता । विश्वंभरीं सत्ता नाहीं ऐसी ॥ध्रु.॥

आम्ही तुज असों देऊनि आधार । नाम वारंवार उच्चारितों ॥२॥

तुका म्हणे मज धरियेलें बळें । पंचभूतीं खळें करूनियां ॥३॥

३५१७

आहेतें सकळ प्रारब्धा हातीं । यावें काकुलती यासी आतां ॥१॥

ऐसा माझ्या मनें सांगितला भाव । तोंवरीच देव दुजा नाहीं ॥ध्रु.॥

अवघियांची जेव्हां सारावी करकर । भावबळें थार धरूं येसी ॥२॥

तुका म्हणे तुज ठेवावें पुजून । आणीक ते गुण नाहीं येथें ॥३॥

३५१८

सेवट तो होती तुझियानें गोड । म्हणऊनि चाड धरीतसों ॥१॥

देऊं भोगाभोग कलिवरचा भार । साहों तुज थार त्याचमधीं ॥ध्रु.॥

तुझ्या बळें कांहीं खटपट काम । वाढवावा श्रम न लगे तो ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही चेंपलों या भारें । तुमचें तें खरें देवपण ॥३॥

३५१९

ऐसा चि तो गोवा । न पाहिजे केला देवा ॥१॥

बहु आली दुरिवरी । ओढत हे भरोवरी ॥ध्रु.॥

आम्हांसी न कळे । तुम्ही झाकुं नये डोळे ॥२॥

तुका म्हणे संगें । असों एक एका अंगें ॥३॥

३५२०

मायलेंकरांत भिन्न । नाहीं उत्तराचा सीण ॥१॥

धाडीं धाडीं वो भातुकें । रंजविल्याचें कौतुकें ॥ध्रु.॥

करूनि नवल । याचें बोलिलों ते बोल ॥२॥

तुका म्हणे माते । पांडुरंगे कृपावंते॥३॥

३५२१

आवडी कां ठेवूं । बैसोनियां संगें जेवूं ॥१॥

मागें नको ठेवूं उरी । माझी आण तुजवरी ॥ध्रु.॥

देखिले प्रकार । त्याचे पाहेन साचार ॥२॥

तुका म्हणे बाळीं । केली चाहाडी सकळीं ॥३॥

३५२२

नव्हेसी तूं लांसी । मायां आणिकां त्या ऐसी ॥१॥

जे हे वांयां जाती बोल । होती निर्फळ चि फोल ॥ध्रु.॥

नव्हेसी दुबळी । कांहीं नाहीं तें जवळी ॥२॥

तुका म्हणे खोटी । कांहीं नव्हेसी करंटी ॥३॥

३५२३

आम्हां बोल लावा । तुम्हां अनुचित हें देवा ॥१॥

ऐसें सांगा कां व्यालेती । काय नाहीं तुम्हां हातीं ॥ध्रु.॥

आतां धरा दुरी । वांयां दवडाया थोरी ॥२॥

तुका म्हणे ठायीं । ऐसें विचारावें पायीं ॥३॥

३५२४

मरोनियां गेली माया । मग तया कोण पुसे ॥१॥

पोरटियांची दाद कोणा । ऐसा जाना प्रवाहो ॥ध्रु.॥

निढळास निढळ जोडा । होय कोडा कवतुका ॥२॥

तुका म्हणे देवाऐसी । आहों सरसीं आपण ॥३॥

३५२५

संसाराची कोण गोडी । दिली जोडी करूनि ॥१॥

निष्ठ तूं बहु देवा । पुरे हेवा न म्हणवी ॥ध्रु.॥

पाहोनियां कर्म डोळां । निराळा तो वर्जीना ॥२॥

तुका म्हणे तुज माझें । म्हणतां ओझें फुकट ॥३॥

३५२६

नव्हतें तें कळों आलें । तरी बोलें अबोला ॥१॥

तुज मज घातली तुटी । एके भेटीपासूनि ॥ध्रु.॥

आतां याची न धरीं चाड । कांहीं कोड कवतुकें ॥२॥

तुका म्हणे यावें जावें । एका भावें खंडलें ॥३॥

३५२७

आतां दोघांमध्ये काय । उरलें होय वाणीजेसें ॥१॥

निष्ठ हें केलें मन । समाधान न करूनि ॥ध्रु.॥

झुरावें तें तेथींच्या परी । घरिच्याघरीं अवघिया ॥२॥

तुका म्हणे देवपण । गुंडाळून असों दे ॥३॥

३५२८

मागितल्यास आस करा । उरी धरा कांहींबाहीं ॥१॥

म्हणऊनि सारिली आस । होती यास मूळ तें ॥ध्रु.॥

माझ्या मोहें तुज पान्हा । लोटे स्तना वोरस ॥२॥

तुका म्हणे आळवणे । माझ्या देणें उत्तर ॥३॥

३५२९

आतां बरें घरिच्याघरीं । आपली उरी आपणापें ॥१॥

वाइटबरें न पडे दृष्टी । मग कष्टी होइजेना ॥ध्रु.॥

बोलों जातां वाढे बोल । वांयां फोल खटखट ॥२॥

काकुलती यावें देवा । तो तों सेवा इच्छितो ॥३॥

हिशोबाचे खटखटे । चढे तुटे घडेना ॥४॥

तुका म्हणे कळों आलें । दुसरें भलें तों नव्हे ॥५॥

३५३०

आधीं सोज्वळ करावा मारग । चालतां तें मग गोवी नाहीं ॥१॥

ऐसा चालोनियां आला शिष्टाचार । गोवीचा वेव्हार पापपुण्य ॥ध्रु.॥

पळणें तों पळा सांडुनि कांबळें । उपाधीच्या मुळें लाग पावे ॥२॥

तुका म्हणे येथें शूर तो निवडे । पडिले बापुडे कालचक्रीं ॥३॥

३५३१

उद्धत त्या जाती । द्रवें रंगल्या उद्धती ॥१॥

म्हणऊनि बहु फार । त्यांसी असावें अंतर ॥ध्रु.॥

कैंचें पाठी पोट । गोडविषासी सेवट ॥२॥

तुका म्हणे सापा । न कळे कुरवाळिलें बापा ॥३॥

३५३२

आम्हां कथा आवश्यक । येर संपादूं लौकिक ॥१॥

जैसी तैसी माय बरी । मानिल्या त्या माना येरी ॥ध्रु.॥

व्यालीचा कळवळा । जीव बहुत कोंवळा ॥२॥

कवतुकें वावरें । तुका म्हणे या आधारें ॥३॥

३५३३

पाळितों वचन । परि बहु भीतें मन ॥१॥

करितें पायांशीं सलगी । नये बैसों अंगसंगीं ॥ध्रु.॥

जोडोनियां कर । उभें असावें समोर ॥२॥

तुका म्हणे संत । तुम्ही मी बहु पतित ॥३॥

३५३४

जैसा तैसा आतां । मज प्रमाण अनंता ॥१॥

पायां पडणें न संडीं । पोटीं तें च वर तोंडीं ॥ध्रु.॥

एका भावें चाड । आहे तैसें अंतीं गोड ॥२॥

तुका म्हणे आम्हां । टळणें चि नाहीं नेमा ॥३॥

३५३५

चुकलों या ऐशा वर्मा । तरी कर्मा सांपडलों ॥१॥

पाठी लागे करी नास । गर्भवास भोगवी ॥ध्रु.॥

माझें तुझें भिन्नभावें । गळां दावें मोहाचें ॥२॥

तुका म्हणे पाठेळ केलों । नसत्या भ्यालों छंदासी ॥३॥

३५३६

देह प्रारब्धा शिरीं । असोन करी उद्वेग ॥१॥

धांव घालीं नारायणा । माझ्या मना जागवीं ॥ध्रु.॥

ऐसी चुकोनियां वर्में । पीडा भ्रमें पावलों ॥२॥

तुका म्हणे कैंचा भोग । नव्हे रोग अंगींचा॥३॥

३५३७

अनंताच्या ऐकों कीर्ती । ज्याच्या चित्तीं हरिनाम ।

उलंघूनि गेले सिंधु । हा भवबंधु तोडोनियां ॥१॥

आतां हळुहळु ते चि वाहीं । चालों कांही अधिकारें ॥ध्रु.॥

खुंटूनियां गेले नावा । नाहीं हेवा खोळंबला ।

न लगे मोल द्यावा रुका । भावें एका कारणें ॥२॥

तुका म्हणे पाहतों वाट । उभा नीट पाउलीं ।

भीमातिरीं थडवा केला । उठा चला लवलाहें ॥३॥

३५३८

तरीं च म्यां देवा । साटी करूनियां जीवा ॥१॥

येथें बैसलों धरणें । दृढ कायावाचामनें ॥ध्रु.॥

आवरिल्या वृत्ती । मन घेउनियां हातीं ॥२॥

तुका म्हणे जरा । बाहेर येऊं नेदीं घरा ॥३॥

३५३९

हें तों एक संतांठायीं । लाभ पायीं उत्तम ॥१॥

म्हणवितां त्याचे दास । पुढें आस उरेना ॥ध्रु.॥

कृपादान केलें संतीं । कल्पांतीं ही सरेना ॥२॥

तुका म्हणे संतसेवा । हा चि हेवा उत्तम॥३॥

३५४०

नारायणा ऐसा । सेवूं नेणतील रसा ॥१॥

जेणें भवव्याध तुटे । दुःख मागुतें न भेटे ॥ध्रु.॥

न लगे कांहीं आटी । बाधा राहों न सके पोटीं ॥२॥

कैवल्य तें जोडे । पालट लवकरी घडे ॥३॥

जन्ममरणदुःख अटे । जाळें अवघेंचि तुटे ॥४॥

तुका म्हणे जाला । याचा गुण बहुतांला ॥५॥

३५४१

अनेक दोषांचे काट । जे जे गादले निघोंट । होती हरिनामें चोखट । क्षण एक न लगतां ॥१॥

तुम्ही हरि म्हणा हरि म्हणा । महादोषांचे छेदना ॥ध्रु.॥

अतिप्रीतीचा बांधला । नष्ट चांडाळीं रतला । क्षण न लगतां नेला । वैकुंठासी हरि म्हणतां ॥२॥

अमित्य दोषाचें मूळ । जालें वाल्मीकास सबळ । जाला हरिनामें निर्मळ । गंगाजळ पैं जैसा ॥३॥

हरि म्हणतां तरले । महादोषी गणिके नेलें । कुंटणी भिली उद्धरिलें । वैकुंठासी हरि म्हणतां ॥४॥

हरिविण जन्म नको वांयां । जैसी दर्पणींची छाया । म्हणोनि तुका लागे पायां । शरण तया हरीसी ॥५॥

३५४२

भजन या नासिलें हेडि । दंभा लंडा आवडी ॥१॥

जेवीत ना आइता पाक । नासी ताक घुसळूनि ॥ध्रु.॥

एकाएकीं इच्छी पाठ । नेणे चाट कां जेवूं ॥२॥

तुका म्हणे मुलाम्याचें । बंधन साचें सेवटीं ॥३॥

३४४३

जैसा निर्मळ गंगाओघ । तैसा भाग वोगरीं ॥१॥

प्रेम वाढे ग्रासोग्रासीं । ब्रम्हरसीं भोजन ॥ध्रु.॥

तृप्तीवरि आवडी उरे । ऐसे बरे प्रकार ॥२॥

तुका म्हणे पाख मन । नारायण तें भोगी ॥३॥

३४४४

सुख सुखा विरजण जालें । तें मथलें नवनीत ॥१॥

हाले डोले हरुषे काया । निवती बाह्या नयन ॥ध्रु.॥

प्रबल तो नारायण । गुणें गुण वाढला ॥२॥

तुका म्हणे भरली सीग । वरी मग वोसंडे ॥३॥

३५४५

कां रे न भजसी हरी । तुज कोण अंगीकारी ॥१॥

होइल यमपुरी । यमदंड यातना ॥ध्रु.॥

कोण जाली लगबग । काय करिसि तेथें मग ॥२॥

कां रे भरला ताठा । करिती वोज नेतां वाटा ॥३॥

तोंडा पडिली खळिणी । जिव्हा पिटिती वोढूनि ॥४॥

कां रे पडिली जनलाज । कोण सोडवील तुज ॥५॥

लाज धरीं म्हणे तुका । नको वांयां जाऊं फुका ॥६॥

३५४६

क्षरला सागर गंगा ओघीं मिळे । आपण चि खेळे आपणाशीं ॥१ ॥

मधील ते वाव अवघी उपाधि । तुम्हां आम्हांमधीं ते चि परी ॥ध्रु.॥

घट मठ जाले आकाशाचे पोटीं । वचनें चि तुटी तेथें चि तें ॥२ ॥

तुका म्हणे बीजें बीज दाखविलें । फल पुष्प आलें गेलें वांयां ॥३॥

३५४७

एक आतां तुम्ही करा । मज दातारा सत्तेनें ॥१॥

विश्वास तो पायांवरी । ठेवुनि हरी राहिलों ॥ध्रु.॥

जाणत चि दुजें नाहीं । आणिक कांहीं प्रकार ॥२॥

तुका म्हणे शरण आलों । काय बोलों विनवितों ॥३॥

३५४८

काय विनवावें कोणें तो निवाड । केलें माझ्या कोड वचनाचें ॥१॥

आहो कृपनिधी गुणांच्या निधाना । माझ्या अनुमाना नये चि हें ॥ध्रु.॥

बहुत करुणा केलेंसे भासेन । एक ही वचन नाहीं आलें ॥२॥

माझी कांहीं सेवा होईल पावली । निश्चिंती मानिली होती ऐसी ॥३॥

तुका म्हणे माझी उरली ते आटी । अभय कर कटी न देखें चि ॥४॥

३५४९

लाजोनियां काळें राहिलें लिखित । नेदितां ही चित्त समाधान ॥१॥

कैसें सुख वाटे वचनाचे तुटी । प्रीतिविण भेटी रुचि नेदी ॥ध्रु.॥

एकाचिये भेटी एकाचा कोंपर । मावेचा पदर कळों येतो ॥२॥

होत्या आपल्या त्या वेचूनियां शक्ती । पुढें जालों युक्तिकळाहीन ॥३॥

तुका म्हणे तुम्ही समर्थ जी देवा । दुर्बळाची सेवा कोठें पावे ॥४॥

३५५०

आशाबद्ध बहु असे निलाजिरें । होय म्हणें धीरें फळ टोंकें ॥१॥

कारणापें चित्त न पाहें अपमान । चित्त समाधान लाभासाटीं ॥२॥

तुका म्हणे हातें लोटिलें न कळे । झांकितसें डोळे पांडुरंगा ॥३||

३५५१

सांता पांचां तरीं वचनां सेवटीं । निरोप कां भेटी एक तरी ॥१॥

कां नेणें निष्ठ केलें नारायणा । न देखें हें मना येतां कांहीं ॥२॥

तुका म्हणे ऐसा न देखें निवाड । कडू किंवा गोड फळ पोटीं ॥३॥

३५५२

वांयां ऐसा जन्म गेला । हें विठ्ठला दुःख वाटे ॥१॥

नाहीं सरता जालों पायीं । तुम्ही जई न पुसा ॥धृ.॥

कां मी जीतों संवसारीं । अद्यापवरी भूमिभार ॥२॥

तुका म्हणे पंढरिनाथा । सबळ व्यथा भवरोग ॥३॥

३५५३

कासया हो माझा राखिला लौकिक । निवाड कां एक केला नाहीं ॥१॥

मग तळमळ न करितें मन । जालें तें कारण कळों येतें ॥२॥

तुका म्हणे केला पाहिजे निवाड । वइदासी भीड मरणें रोग्या ॥३॥

३५५४

ऐसें कोण पाप बळी । जें जवळी येऊं नेदी ॥१॥

तुम्हां तंव होइल ठावें । नेदावें कां कळों हें ॥धृ.॥

कोण जाला अंतराय । कां ते पाय अंतरले ॥२॥

तुका म्हणे निमित्याचा । आला सुच अनुभव ॥३॥

३५५५

ब्रम्हज्ञानाची भरोवरी । पुढिला सांगे आपण न करी ॥१॥

थू थू त्याच्या तोंडावरी । व्यर्थ सिणवी वैखरी ॥धृ.॥

कथा करी वरिवरी । प्रेम नसे चि अंतरीं ॥२॥

तुका म्हणे कवित्व करी । मान वस्तु हे आदरी ॥३॥

३५५६

कधीं कृपा करिसी नेणें । मज दीनाचें धांवणें ॥१॥

भेटी लागीं पंढरीनाथा । जीवीं लागली तळमळ व्यथा ॥धृ.॥

सिणलें माझें मन । वाट पाहतां लोचन ॥२॥

तुका म्हणे लागली भूक । तुझें पहावया श्रीमुख ॥३॥

३५५७

उच्चारूं यासाटीं । आम्ही नाम तुझें कंठीं ॥१॥

येसी धांवत धांवत । माउलिये कृपावंते ॥ध्रु.॥

पाय चित्तीं धरूं । क्रिडा भलते ठायीं करूं ॥२॥

तुका म्हणे माझे गंगे । प्रेमभरित पांडुरंगे ॥३॥

३५५८

दगडाच्या देवा बगाड नवस । बाईल कथेस जाऊं नेदी ॥१॥

वेची धनरासी बांधलें स्मशान । दारीं वृंदावन द्वाड मानी ॥ध्रु.॥

चोरें नागविला न करी त्याची खंती । परी द्विजा हातीं नेदी रुका ॥२॥

करी पाहुणेर विव्हाया जावयासी । आल्या अतीतासी पाठमोरा ॥३॥

तुका म्हणे जळो धिग त्याचें जिणें । भार वाही सीण वर्म नेणे ॥४॥

३५५९

करूनि विनवणी । माथा ठेवितों चरणीं ॥१॥

होतें तें चि असों द्यावें । रूप सौम्य चि बरवें ॥ध्रु.॥

भया भेणें तुमचा ठाव । तुमच्या कोपें कोठें जावें ॥२॥

तुका पायां लागे । दान समुदाय मागे ॥३॥

३५६०

प्रेम नये सांगतां बोलतां दावितां । अनुभव चित्ता चित्त जाणे ॥१॥

कासवीचें बाळ वाढे कृपादृष्टी । दुधा नाहीं भेटी अंगसंगें ॥ध्रु.॥

पोटामध्यें कोण सांगितलें सर्पां । उपजत लपा म्हणऊनि ॥२॥

बोलों नेणें परी जाणे गोड क्षार । अंतरीं विचार त्यासी ठावा ॥३॥

तुका म्हणे बरें विचारावें मनीं । आणिक भल्यांनी पुसों नये ॥४॥

३५६१

आतां मी पतित ऐसा साच भावें । कळों अनुभवें आलें देवा ॥१॥

काय करावें तें रोकडें चि करीं । राहिली हे उरी नाहीं दोघां ॥ध्रु.॥

येर येरा समदृष्टी द्यावें या उत्तरा । यासी काय करा गोही आतां ॥२॥

तुका म्हणे मेलों सांगतसांगतां । तें चि आलें आतां कळों तुम्हां ॥३॥

३५६२

काय तुज मागें नाहीं जाणवलें । माझें नाहीं केलें हित कांहीं ॥१॥

डोळे झांकुनियां होसी अबोलणा । तेव्हां नारायणा आतां कैसा ॥ध्रु.॥

न कळे उचित न संगतां स्पष्ट । ऐसा क्रियानष्ट काय जाणे ॥२॥

तुका म्हणे माझा घात तुम्हां ठावा । तरि कां आधीं देवा वारूं नये ॥३॥

३५६३

नये ऐसें बोलों कठिण उत्तरें । सलगी लेंकुरें केली पुढें ॥१॥

अपराध कीजे घडला तो क्षमा । सिकवा उत्तमा आमुचिया॥ध्रु.॥

धरूं धावें आगी पोळलें तें नेणे । ओढिलिया होणें माते बाळा ॥२॥

तुका म्हणे फार ज्याचा जार त्यासी । प्रवीण येविशीं असा तुम्ही ॥३॥

३५६४

लडिवाळ म्हणोनी निष्ठ न बोला । परी सांभाळिला लागे घात ॥१॥

बहु वागवीत आणिलें दुरूनि । दासांची पोसनी बहु आहे ॥धृ.॥

नाहीं लागों दिला आघाताचा वारा । निष्ठ उत्तरा कोमेजतों ॥२॥

तुका म्हणे तुम्ही कृपावंत हरि । शांतवा उत्तरीं अमृताच्या ॥३॥

३५६५

आत्मस्थिति मज नको हा विचार । देईं निरंतर चरणसेवा ॥१॥

जन्मोजन्मीं तुझा दास पुरुषोत्तमा । हे चि गोडी माझ्या देई जीवा ॥धृ.॥

काय सायुज्यता मुक्ति हे चि गोड । देव भक्त कोड तेथें नाहीं ॥२॥

काय तें निर्गुण पाहों कैशा परी । वर्णू तुझी हरी कीर्ती कैसी ॥३॥

गोड चरणसेवा देवभक्तपण । मज देवा झणें दुराविसी ॥४॥

जाणिवेपासूनि सोडवीं माझ्या जीवा । देईं चरणसेवा निरंतर ॥५॥

तुका म्हणे गोडा गोड न लगे प्रीतिकर । प्रीति ते ही सार सेवा हे रे ॥६॥

३५६६

चालें दंडवत घालीं नारायणा । आपुल्या कल्याणा लागूनियां ॥१॥

बैसविला पदीं पुत्र राज्य करी । पिता वाहे शिरीं आज्ञा त्याची ॥२॥

तुका म्हणे आहे ठायींचा चि मान । आतां अनुमान कायसा तो ॥३॥

३५६७

समर्थाचें बाळ पांघरे वाकळ । हसती सकळ लोक कोणा ॥१॥

समर्थासी लाज आपुल्या नांवाची । शरण आल्याची लागे चिंता ॥२॥

जरी तुज कांहीं होईल उचित । तरी हा पतित तारीं तुका ॥३॥

३६६८

न करीं रे मना कांहीं च कल्पना । चिंतीं या चरणां विठोबाच्या ॥१॥

येथें सुखाचिया रासी । पुढें ठाव नाहीं कल्पनेसी॥धृ.॥

सुखाचें ओतिलें साजिरें श्रीमुख । शोक मोह दुःख पाहाता नाहीं ॥२॥

तुका म्हणे येथें होईल विसांवा । तुटतील हांवा पुढिलिया ॥३॥

३५६९

काय करूं मज नागविलें आळसें । बहुत या सोसें पीडा केली ॥१॥

हिरोनियां नेला मुखींचा उच्चार । पडिलें अंतर जवळी च ॥धृ.॥

द्वैताचिया कैसा सांपडलों हातीं । बहुत करती ओढाओढी ॥२॥

तुका म्हणे आतां आपुलिया सवें । न्यावें मज देवें सोडवूनि ॥३॥

३५७०

नाहीं देवाचा विश्वास । करी संतांचा उपहास ॥१॥

त्याचे तोंडी पडे माती । हीन शूकराची जाती ॥धृ.॥

घोकुनी अक्षर । वाद छळणा करीत फिरे ॥२॥

म्हणे देवासी पाषाण । तुका म्हणे भावहीन ॥३॥

३५७१

हें चि सर्वसुख जपावा विठ्ठल । न दवडावा पळ क्षण वांयां ॥१॥

हें चि एक सर्वसाधनांचें मूळ । आतुडे गोपाळ येणें पंथें ॥धृ.॥

न लगती कांहीं तपांचिया रासी । करणें वाराणसी नाना तीर्थी ॥२॥

कल्पना हे तळि देहीं अभिमान । नये नारायण जवळी त्यांच्या ॥३॥

तुका म्हणे नामें देव नेदी भेटी । म्हणे त्याचे होंटीं कुष्ट होय ॥४॥

३५७२

माझे विषयीं तुज पडतां विसर । नको धरूं दूर पांडुरंगा ॥१॥

तुझा म्हणवितों हे चि लाज तुला । आतां झणी मला विसरेसी ॥२॥

तुका म्हणे तुझी माझी नाहीं उरी । आतां केली खरी देवराया ॥३॥

३५७३

अभक्ताचे गांवीं साधु म्हणजे काय । व्याघ्रें वाडां गाय सांपडली ॥१॥

कसाबाचे आळी मांडिलें प्रमाण । बस्वणाची आण तया काईं ॥धृ.॥

केळी आणि बोरी वसती सेजारी । संवाद कोणे परी घडे येथें ॥२॥

तुका म्हणे खीर केली का†हेळ्याची । शुद्ध गोडी कैची वसे तेथें ॥३॥

३५७४

भागल्यांचा तूं विसांवा । करीं नांवा निंबलोण ॥१॥

परमानंदा पुरुषोत्तमा । हरीं या श्रमापासूनि ॥धृ.॥

अनाथांचा अंगीकार । करितां भार न मनिसी ॥२॥

तुका म्हणे इच्छा पुरे । ऐसें धुरेगे विठ्ठल ॥३॥

३५७५

घालूनियां कास । बळें आलों मागायास ॥१॥

प्रेमें देई पाठवूनि । पांडुरंगा सेवाॠणी ॥ध्रु.॥

होई रे शाहाणा । कळों नेदावें या जना ॥२॥

तुका म्हणे पायीं । जडलों मग उरलें काईं ॥३॥

३५७६

भेटीलागीं पंढरिनाथा । जीवीं लागली तळमळ व्यथा ॥१॥

कैं कृपा करिसी नेणें । मज दीनाचें धांवणें ॥ध्रु.॥

सीणलें माझें मन । वाट पाहातां लोचन ॥२॥

तुका म्हणे भूक । तुझें पाहावया मुख ॥३॥

३५७७

सांडियेली काया । वरी ओंवाळूनी पायां ॥१॥

शरण शरण नारायणा । मज अंगीकारा दीना ॥ध्रु.॥

आलों लोटांगणीं । रुळें तुमचे चरणीं ॥२॥

तुका म्हणे कई । डोईं ठेवीन हे पायीं ॥३॥

३५७८

तुझे दारींचा कुतरा । नको मोकलूं दातारा ॥१॥

धरणें घेतलें घरांत । नको धरून उठवूं हात ॥ध्रु.॥

घेतली मुरकुंडी । थोर जालों मी लंडी ॥२॥

तुका म्हणे जगजीवना । ब्रिदें पाहें नारायणा ॥३॥

३५७९

पडिलों बाहेरि आपल्या कर्तव्यें । संसाराचा जीवें वीट आला ॥१॥

एकामध्यें एक नाहीं मिळे येत । ताक नवनीत निडळिया ॥ध्रु.॥

दोनी जालीं नांवें एकाच्या मथनें । भुस सार गुणें वेगळालीं ॥२॥

तुका म्हणे कोठें वसे मुक्ताफळ । सिंपल्याचें स्थळ खंडलिया ॥३॥

३५८१

पाहातां हें बरवें जालें । कळों आलें यावरी ॥१॥

मागिलांचा जाला झाडा । त्या निवाडास्तव ॥ध्रु.॥

विसांवलें अंग दिसे । सरिसे अनुभव ॥२॥

तुका म्हणे बरें जालें । देवें नेलें गवसूनि ॥३॥

३५८१

चक्रफेरीं गळीं गळा । होता गोवियेला माळा ॥१॥

फुटोनियां गेला कुंभ । जालों निष्काम स्वयंभ ॥ध्रु.॥

धरित चि नाहीं थारा । वेठी भ्रमण खोंकरा ॥२॥

तुका म्हणे कौतुक कोडें । आगी काय जाणे मढें ॥३॥

३५८२

श्रमपरिहारा । मूळ हें जालें दातारा ॥१॥

देह निवेदूनि पायीं । जालों रिकामा उतराईं ॥ध्रु.॥

आपली ते सत्ता । येथें असों नेदीं आतां ॥२॥

राहिला निराळा । तुका कटकटे वेगळा ॥३॥

३५८३

पाठवाल तेथें गर्जेन पवाडे । कार्या देहाकडे नावलोकीं ॥१॥

म्हणउनि मागें कंठींचा सौरस । पावतील नास विघ्नें पुढें ॥ध्रु.॥

कृपेच्या कटाक्षें निभें कळिकाळा । येतां येत बळाशक्तीपुढें ॥२॥

तुका म्हणे गुढी आणीन पायांपें । जगा होइल सोपें नाम तुझें ॥३॥

३५८४

उपजल्या काळें शुभ कां शकुन । आतां आवरोन राहिलेती ॥१॥

नाहीं मागितली वचनाची जोडी । निष्काम कोरडी वरिवरि ॥ध्रु.॥

सत्याविण काय उगी च लांबणी । कारियाची वाणी येर भूस ॥२॥

तुका म्हणे ऐसी कोणा चाळवणी । न विचारा मनीं पांडुरंगा ॥३॥

३५८५

नव्हें मी आहाच आशेचें बांधलें । जें हें टोंकविलें नारायणा ॥१॥

अंतर तों तुम्हां बरें कळों येतें । वेव्हार उचितें चाळवीजे ॥ध्रु.॥

मनें कल्पीलें आवरितां पाप । संकल्पीं विकल्प याचि नांवें ॥२॥

तुका म्हणे आम्हां न सोसे जळजळ । सिजल्यावरी जाळ कढ खोटा ॥३॥

३५८६

ताकें कृपण तो जेवूं काय घाली । आहाच ते चालीवरुनि कळे ॥१॥

काय तुम्हां वेचे घातलें सांकडें । माहें आलें कोडें आजिवरि ॥ध्रु.॥

सेवेंविण आम्ही न लिंपों काया । जाला देवराया निर्धार हा ॥२॥

तुका म्हणे तुझीं राखावया ब्रीदें । येणें अनुवादें कारियासी ॥३॥

३५८७

वृत्तीवरि आम्हां येणें काशासाटीं । एवढी हे आटी सोसावया ॥१॥

जाणतसां परी नेणते जी देवा । भ्रम चि बरवा राखावा तो ॥ध्रु.॥

मोडूनि क्षरलों अभेदाची मूस । तुम्हां कां आळस वोडवला ॥२॥

तुका म्हणे होई लवकरि उदार । लांबणीचें फार काम नाहीं ॥३॥

३५८८

सुलभ कीर्तनें दिलें ठसावूनि । करितां धरणी उरी कोण ॥१॥

आतां न टळावें केलिया नेमासी । उदाराचा होसी हीन काय ॥ध्रु.॥

एका नेमें कोठें दुसरा पालट । पादिर तो धीट म्हणती त्यासी ॥२॥

तुका म्हणे किती बोलसी उणें । एकाच वचनें खंड करीं ॥३॥

३५८९

जेथें माझी दृष्टि राहिली बैसोन । तेथें चि हें मन गुंडाळातें ॥१॥

टाळावी ते पीडा आपुल्यापासून । दिठावेलें अन्न ओकवितें ॥ध्रु.॥

तुम्हांसी कां कोडें कोणे ही विशीचें । नवलाव याचें वाटतसे ॥२॥

तुका म्हणे वेगीं उभारा जी कर । कीर्त मुखें थोर गर्जईन ॥३॥

३५९०

इच्छेपाशीं आलों फिरोनि मागुता । स्वामीसेवकता आवडीचे ॥१॥

द्यावें लवकरी मागितलें दान । मुळींचें जतन करूनि असें ॥ध्रु.॥

उपाय हे करीं एका चि वचना । दावूनियां खुणा ठाया येतों ॥२॥

तुका म्हणे गांठी किती तुजपाशीं । जगाच्या तोडिसी चिंतनानें ॥३॥

३५९१

कोठें आतां आम्ही वेचावी हे वाणी । कोण मना आणी जाणोनियां ॥१॥

न करावी सांडी आतां टाळाटाळी । देइन ये कळी होइल माजी ॥ध्रु.॥

घरोघरीं जाल्या ज्ञानाचिया गोष्टी । सत्यासवें गांठी न पडवी ॥२॥

तुका म्हणे आम्हां भाकितां करुणा । भलता चि शाहाणा शोध काढी ॥३॥

३५९२

डगमगी मन निराशेच्या गुणें । हें तों नारायणें सांतवीजे ॥१॥

धीरें तूं गंभीर जीवनें जगाचें । जळो विभागाचें आत्रीतत्या ॥ध्रु.॥

भेईंल जीव हें देखोनि कठिण । केला जातो सीण तो तो वांयां ॥२॥

तुका म्हणे आवश्यक हें वचन । पाळावें चि वान समयो आहे ॥३॥

३५९३

आम्ही पाहा कैसीं एकतत्व जालों । राखणे लागलों वासनेसी ॥१॥

तुम्हांविण कांहीं नावडावें जीवा । केला तो चि देवा केला पण ॥ध्रु.॥

वर्म नेणों परि वृत्ती भंगों नेदुं । वंदिलें चि वंदूं आवडीनें ॥२॥

तुका म्हणे कळे नामाचें जीवन । वारता ही भिन्न नेणों आतां ॥३॥

३५९४

आपण तों असा । समर्थ जी हृषीकेशा ॥१॥

करा करा बुझावणी । काय विलंब वचनीं ॥ध्रु.॥

हेंगे ऐसें म्हणा । उठूनि लागेन चरणा ॥२॥

घेऊनियां सुखें । नाचेल तुका कवतुकें ॥३॥

३५९५

द्याल ऐसें दिसे । तुमचें साचपण इच्छे ॥१॥

म्हणऊनि न भंगे निर्धार । केलें लोचनें सादर ॥ध्रु.॥

मुखाची च वास । पुरला पाहे अवकाश ॥२॥

तुका म्हणे कळे । काय लाभ कोण वेळ ॥३॥

३५९६

तुम्ही तों सदैव । आधरपणें माझी हांव ॥१॥

जळो आशेचें तें जिणें । टोंकतसावें दीनपणें ॥ध्रु.॥

येथूनि सोडवा । आतां अनुभवेंसी देवा ॥२॥

तुका म्हणे जालें । एक मग हें निमालें ॥३॥

३५९७

कैसें भलें देवा अनुभवा कां नये । उसीर तो काय तुम्हांपाशीं ॥१॥

आहे तें मागों तों दिसातें जवळी । केल्यामध्यें कळि कोण साध्य ॥ध्रु.॥

नाहीं सांडीत मी सेवेची मर्यादा । लाविला तो धंदा नित्य करीं ॥२॥

तुका म्हणे हात आवरिला गुंती । माझे तंव चित्तीं नाहीं दुजें ॥३॥

३५९८

हुंदकी पिसवी हलवी दाढी । मणी वोढी निंदेचे ॥१॥

त्याचें फळ पाकीं यमाचे दंड । घर केलें कुंड कुंभपाक ॥ध्रु.॥

क्रोध पोटीं मांग आणिला अंतरा । भुंकोनि कुतरा जप करी ॥२॥

तुका म्हणे स्नान केलें मळमूत्रें । जेवविलीं पितरें अमंगळें ॥३॥

३५९९

अंगा भरला ताठा । नये वळणी जैसा खुंटा ॥१॥

कैसें न कळे त्या डेंगा । हित आदळलें अंगा ॥ध्रु.॥

जीव जाते वेळे । भरे लकडा ताठी डोळे ॥२॥

मुसळाचें धनु । तुका म्हणे नव्हे अनु ॥३॥

३६००

करूनि कडविड । जमा घडिली लगड ॥१॥

आतां होतें तें चि जालें । नाम ठायींचें चांगलें ॥ध्रु.॥

उतरलें डाई । उत्तम ते सुलाख ताईं ॥२॥

हिंडवितां देश । तुका म्हणे नाहीं नाश ॥३॥

३६०१

पढीयंतें मागा पांडुरंगापाशीं । मज दुर्बळासी काय पीडा ॥१॥

या चि साटीं दुराविला संवसार । वाढे हे अपार माया तृष्णा ॥ध्रु.॥

कांहीं करितां कोठें नव्हें समाधान । विचारितां पुण्य तें चि पाप ॥२॥

तुका म्हणे आतां निश्चळि चि भलें । तुज आठविलें पांडुरंगा ॥३॥

३६०२

नव्हे मी शाहाणा । तरी म्हणा नारायणा ॥१॥

तुम्हां बोलवाया कांहीं । ये च भरलोंसे वाहीं ॥ध्रु.॥

आणावेति रूपा । कोपलेती तरी कोपा ॥२॥

कळोनि आवडी । तुका म्हणे जाते घडी ॥३॥

३६०३

आम्ही भाविकें हे काय जाणों खोडी । आइकोनि प्रौढी विनविलें ॥१॥

नाहीं ऐसें येथें जालेती असतां । वाढविली चिंता अधिक सोसें ॥ध्रु.॥

न कळे चि आधीं करितां विचार । न धरितां धीर आहाचता ॥२॥

तुका म्हणे आतां वचनें वचन । वाढले तिक्षिण बुद्धि जाली ॥३॥

३६०४

कोठें देवा बोलों । तुम्हां भीड घालूं गेलों ॥१॥

करावाया सत्वहाणी । भांडवलाची टांचणी ॥ध्रु.॥

दुर्बळा मागतां । त्याच्या प्रवर्तला घाता ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं । मज कळलें ऐसें कांहीं ॥३॥

३६०५

काय त्या दिवस उचिताचा आला । मागील जो केला श्रम होता ॥१॥

ठेवियेला पूर्ण करूनि संकेत । तयापाशीं चित्त लागलें से ॥ध्रु.॥

जाणसी गे माते लेंकराचें लाड । नये पडों आड निष्ठता ॥२॥

तुका म्हणे आम्हीं करावें वचन । तुम्हांसी जतन करणें तें ॥३॥

३६०६

पडिला प्रसंग कां मी ऐसा नेणें । संकल्प ते मनें जिरवले ॥१॥

चेष्टाविलें तरी सांगावें कारणे । भक्ती ते उजेवन करावया ॥ध्रु.॥

लावूनियां दृिष्ट घेतली सामोरी । बैसलें जिव्हारीं डसोन तें ॥२॥

तुका म्हणे जीवा लाविला तो चाळा । करावें गोपाळा शीघ्र दान ॥३॥

३६०७

मागील विसर होईल सकळ । केली तळमळ दुःखाची ते ॥१॥

दोहींचें अहिक्य घालीं गडसंदीं । स्थिरावेल बुद्धि पायांपाशीं॥ध्रु.॥

अहाच या केलों देहपरिचारें । तुमचें तें खरें वाटों नये ॥२॥

तुका म्हणे व्हावें लवकरी उदार । मी आहें सादर प्रतिग्रहासी ॥३॥

३६०८

वाढवावा पुढें आणीक प्रकार । एक चि तें फार रुचि नेदी ॥१॥

निंच नवें लेणें देह हा पवाडा । पालट रोकडा वरावरी ॥ध्रु.॥

दिसे शोभिवंत सेवेनें सेवक । स्वामीची ते लोकत्रयीं कीर्ति ॥२॥

तुका म्हणे आजी पाववा संतोष । करुनि कीर्तिघोष नाचईन ॥३॥

३६०९

क्षोभ आणि कृपा मातेची समान । विभाग जतन करुनि ठेवी ॥१॥

क्षणभंगुर ते उपजली चिंता । खरी अखंडता आवडीची ॥ध्रु.॥

सिकवूं जाणे तें गोमाटियासाटीं । लोभें नाहीं तुटी निश्चियेंसी ॥२॥

अघवें चि मिथ्या समया आरतें । देता तो उचितें काळ जाणे ॥३॥

न करी वेव्हार नेदी गांजूं कोणा । भेडसावी तान्हें हाऊ आला ॥४॥

तुका म्हणे करी जिवाची जतन । दचकूनि मन जवळी आणी ॥५॥

३६१०

संसाराचें धांवे वेठी । आवडी पोटीं केवढी ॥१॥

हागों जातां दगड सांची । अंतरीं ही संकल्प ॥ध्रु.॥

लाज तेवढी नारायणीं। वांकडी वाणी पोरांपें ॥२॥

तुका म्हणे बेशरमा । श्रमावरी पडिभरू ॥३॥

३६११

मी त्यांसी अनन्य तीं कोणा असती । ऐसें तंव चित्तीं विचारावें ॥१॥

आहे तो विचार आपणयापाशीं । कळा बिंबाऐसी प्रतिबिंबीं ॥ध्रु.॥

शुभ शकून तो शुभ लाभें फळे । पुढील तें कळे अनुभवें ॥२॥

तुका म्हणे माझा असेल आठव । तैसा माझा भाव तुझ्या पायीं ॥३॥

३६१२

बहु कृपावंते माझीं मायबापें । मी माझ्या संकल्पें अंतरलों ॥१॥

संचितानें नाहीं चुकों दिली वाट । लाविलें अदट मजसवें ॥ध्रु.॥

आतां मी रुसतों न कळतां वर्म । परी ठावे धर्म सर्व देवा ॥२॥

तुका म्हणे उभा राहिला न बैसे । आमची माय असे उद्वेग त्या ॥३॥

३६१३

कैसीं दिसों बरीं । आम्ही आळवितां हरि ॥१॥

नाहीं सोंग अळंकार । दास जाला संवसार ॥ध्रु.॥

दुःख आम्हां नाहीं चिंता । हरिचे दास म्हणवितां ॥२॥

तुका म्हणे देवा । ऐसीं जळो करितां सेवा ॥३॥

३६१४

आतां सांडूं तरी हातीं ना पदरीं । सखीं सहोदरीं मोकळिलों ॥१॥

जनाचारामध्यें उडाला पातेरा । जालों निलाजिरा म्हणऊनि ॥ध्रु.॥

कोणाचिया दारा जावेनासें जालें । म्यां च विटंबिलें आपणासी ॥२॥

कां न जाला माझे बुद्धीसी संचार । नाहीं कोठें थार ऐसें जालें ॥३॥

तुका म्हणे तुज भक्त जाले फार । म्हणोनियां थार नाहीं येथें ॥४॥

३६१५

जेथें जातों तेथें पडतो मतोळा । न देखिजे डोळां लाभ कांहीं ॥१॥

कपाळीची रेखा असती उत्तम । तरि कां हा श्रम पावतों मी ॥ध्रु.॥

नव्हे चि तुम्हांस माझा अंगीकार । थीता संवसार अंतरला ॥२॥

भोग तंव जाला खरा भोगावया तो । भांडवल नेतो आयुष्य काळ ॥३॥

कोठें तुझी कीर्ती आइकिली देवा । मुकतों कां जीवा तुका म्हणे ॥४॥

३६१६

कां जी आम्हां होतें दोषाचें दर्शन । तुज समर्पून देहभाव ॥१॥

पांडुरंगा कृपाळुवा दयावंता । धरसील सत्ता सकळ ही ॥ध्रु.॥

कां जी आम्हांवरि आणिकांची सत्ता । तुम्हांसी असता जवळिकें ॥२॥

तुका म्हणे पायीं केलें निवेदन । उचित तें दान करीं सत्ता ॥३॥

३६१७

निंदावें हें जग । ऐसा भागा आला भाग ॥१॥

होतें तैसें आलें फळ । गेलें निवडूनि सकळ ॥ध्रु.॥

दुसर्याच्या मता । मिळेनासें जालें चित्ता ॥२॥

तुका जाला सांडा । विटंबिती पोरें रांडा ॥३॥

३६१८

माझे माथां तुझा हात । तुझे पायीं माझें चित्त ॥१॥

ऐसी पडियेली गांठी । शरीरसंबंधाची मिठी ॥ध्रु.॥

येरयेरांपाशीं । सांपडोन गेलों ऐसीं ॥२॥

तुका म्हणे सेवा । माझी कृपा तुझी देवा ॥३॥

३६१९

सत्य त्यागा चि समान । नलगे वेचावें वचन ॥१॥

नारायणा ऐसे दास । येरयेरांची च आस ॥ध्रु.॥

मळ नाहीं चित्ता । तेथें देवाची च सत्ता ॥२॥

तुका म्हणे जाण । तें च भल्याचें वचन ॥३॥

३६२०

माझिये बुद्धीचा खुंटला उपाव । करिसील काय पाहेन तें ॥१॥

सूत्रधारी तूं हें सकळचाळिता । कासया अनंता भार वाहों ॥ध्रु.॥

वाहिले संकल्प न पवती सिद्धी । येऊं देहबुद्धीवरि नयों ॥२॥

तुका म्हणे दुःखी करिती तरंग । चिंतूं पांडुरंग आवरून ॥३॥

३६२१

देखिलें तें धरिन मनें । समाधानें राहेन ॥१॥

भाव माझी सांटवण । जगजीवन कळावया ॥ध्रु.॥

बोळवीन एकसरें । उत्तरें या करुणेच्या ॥२॥

तुका म्हणे नयों रूपा । काय बापा करीसी ॥३॥

३६२२

वांयां जाय ऐसा । आतां उगवावा फांसा ॥१॥

माझें परिसावें गार्हाणें । सुखदुःखाचीं वचनें ॥ध्रु.॥

हा चि आम्हां ठाव। पायीं निरोपाया भाव ॥२॥

तुका म्हणे जार । तुझा तुज देवा भार॥३॥

३६२३

खादलें च खावें वाटे । भेटलें भेटे आवडी ॥१॥

वीट नाहीं पांडुरंगीं । वाढे अंगीं आर्त तें ॥ध्रु.॥

इंद्रियांची हांव पुरे। परि हें उरे चिंतन ॥२॥

तुका म्हणे पोट भरे । परि ते उरे भूक पुढें ॥३॥

३६२४

सत्य आठवितां देव । जातो भेंव पळोनि ॥१॥

न लगे कांहीं करणे चिंता । धरी सत्ता सर्व तो ॥ध्रु.॥

भावें भाव राहे पायीं । देव तैं संनिध ॥२॥

तुका म्हणे कृष्णनामें । शीतळ प्रेम सर्वांसी ॥३॥

३६२५

ब्रीद याचें जगदानी । तो चि मनीं स्मरावा ॥१॥

सम पाय कर कटी । उभा तटीं भींवरेच्या ॥ध्रु.॥

पाहिलिया वेध लावी । बैसे जीवीं जडोनि ॥२॥

तुका म्हणे भक्तिकाजा । धांवें लाजा लवलाहें ॥३॥

३६२६

माझिया मनाची बैसली आवडी । अवसान घडी एकी नेघे ॥१॥

पाय चित्तीं रूप डोळांच राहिलें । चिंतने गोविलें मुख सदा ॥ध्रु.॥

अवघियांचा जाला विसर हा मागें । वेध हा श्रीरंगें लावियेला ॥२॥

तुका म्हणे कानीं आइकली मात । तो चि जाला घात जीवपणा ॥३॥

३६२७

याची कोठें लागली चट । बहु तट जालेंसे ॥१॥

देवपिसीं देवपिसीं । मजऐसीं जग म्हणे ॥ध्रु.॥

एकांताचें बाहेर आलें । लपविलें झांकेना ॥२॥

तुका म्हणे याचे भेटी । जाली तुटी आपल्यांसी ॥३॥

३६२८

दीन आणि दुर्बळांसी । सुखरासी हरिकथा ॥१॥

तारूं भवसागरींचें । उंचनीच अधिकार ॥ध्रु.॥

चरित्र तें उच्चारावें । केलें देवें गोकुळीं ॥२॥

तुका म्हणे आवडी धरीं । कृपा करी म्हणऊनी ॥३॥

३६२९

संतोषे माउली आरुषा वचनी । वोरसोनि स्तनीं लावी बाळा ॥१॥

तैसे परिमळाचें अवघें चि गोड । पुरवितो कोड पांडुरंग ॥ध्रु.॥

सेवा करी साहे निष्ठ उत्तरें । त्याचें वाहे मनीं तेंच बरें ॥२॥

तुका म्हणे इच्छावसे खेळ खेळें । चिंता ते सकळ कांहीं नेणें ॥३॥

३६३०

विनवीजे ऐसें कांहीं । उरलें नाहीं यावरि ॥१॥

आतां असो पंढरीनाथा । पायीं माथा तुमचिये ॥धु.॥

मागें सारियेली युH ी । कांहीं होती जवळी ते ॥२॥

निराशेची न करी आस । तुका दास माघारी ॥३॥

३६३१

आतां येथें जाली जीवासवेंसाटी । होतें तैसें पोटीं फळ आलें ॥१॥

आतां धरिले ते नो सोडीं चरण । सांपडलें धन निजठेवा ॥धु.॥

आतां हा अळस असो परता दुरी । नेदावी तें उरी उरों कांहीं ॥२॥

आतां याचा मज न व्हावा विसर । भरोनि अंतर राहों रूप ॥३॥

आतां लोकलाज नयो येथें आड । बहु जालें गोड ब्रम्हरस ॥४॥

तुका म्हणे आतां जन्म हा सफळ । अंतरीं गोपाळ स्थिरावला ॥५॥

३६३२

अनंतां जीवांचीं तोडिलीं बंधनें । मज हि येणें काळें कृपा कीजे ॥१॥

अनंत पवाडे तुझे विश्वंभरा । भक्तकरुणाकरा नारायणा ॥धु.॥

अंतरींचें कळों देई गुह्य गुज । अंतरीं तें बीज राखईंन ॥२॥

समदृष्टी तुझे पाहेन पाउलें । धरीन संचले हृदयांत ॥३॥

तेणें या चित्ताची राहेल तळमळ । होतील शीतळ सकळ गात्रें ॥४॥

तुका म्हणे शांति करील प्रवेश । मग नव्हे नाश अखंड तो ॥५॥

३६३३

पराधीन माझें करूनियां जीणें । सांडीं काय गुणें केली देवा ॥१॥

उदार हे कीर्ति असे जगामाजी । कां तें ऐसें आजि पालटिलें ॥धु.॥

आळवितों परी न पुरे चि रीग । उचित तो त्याग नाहीं तुम्हां ॥२॥

तुका म्हणे कां बा मुळीं च व्यालासी । ऐसें कां नेणसी पांडुरंगा ॥३॥

३६३४

नेणपणें नाहीं केला हा बोभाट । आतां आली वाट कळों खरी ॥१॥

आतां बहुं शीघ्र यावें लवकरी । वाट पाहें हरी भेटी देई ॥धु.॥

समर्थाच्या बाळा करुणेचें भाषण । तरी त्याची कोण नांदणूक ॥२॥

तुका म्हणे बहु बोलिले बडिवार । पडिलें अंतर लौकिकीं तें ॥३॥

३६३५

जें जें केलें तें तें साहे । कैसें पाहें भाविक ॥१॥

ओंवाळूनि माझी काया । सांडिली यावरूनि ॥धु.॥

काय होय नव्हें करूं । नेणें धरूं सत्ता ते ॥२॥

तुका म्हणे कटीं कर । उभें धीर धरूनि ॥३॥

३६३६

नाहीं मज कृपा केली पांडुरंगें । संताचिया संगें पोट भरीं ॥१॥

चतुराचे सभे पंडित कुशळ । मी काय दुर्बळ विष्णुदास॥२॥

तुका म्हणे नेणें करूं समाधान । धरिले चरण विठोबाचे ॥३॥

३६३७

तुम्ही माझा देवा करिजे अंगीकार । हा नाहीं विचार मजपाशीं ॥१॥

आतां दोहीं पक्षीं लागलें लक्षणें । देवभक्तपण लाजविलें ॥ध्रु.॥

एकांतीं एकलें न राहे निश्चळि । न राहे च पळ मन ठायीं ॥२॥

पायीं महत्वाची पडिली शंकळा । बांधविला गळा स्नेहा हातीं ॥३॥

शरीर सोकलें देखिलिया सुखा । कदान्न हें मुखा मान्य नाहीं ॥४॥

तुका म्हणे जाला अवगुणांचा थारा । वाढली हे निद्रा अळस बहु ॥५॥

३६३८

बोलिलिया गुणीं नाहीं पाविजेत । देवा नाहीं होत हित तेथें ॥१॥

कवतुक तुझें नवल यावरि । घेसील तें शिरीं काय नव्हे ॥ध्रु.॥

नाहीं मिळे येत संचिताच्या मता । पुराणीं पाहतां अघटित ॥२॥

तुका म्हणे पायीं निरोपिला भाव । न्याल तैसा जाव सिद्धी देवा ॥३॥

३६३९

हा तों नव्हता दीन । टाळायाच्या ऐसा क्षण ॥१॥

कां जी नेणों राखा हात । कैसें देखावें रडत ॥ध्रु.॥

दावूनियां आस । दूर पळविता कास ॥२॥

तुका म्हणे धांव । घेतां न पुरे चि हांव ॥३॥

३६४०

आर्तभूतां द्यावें दान । खरें पुण्य त्या नांवें ॥१॥

होणार तें सुखें घडो । लाभ जोडो महाबुद्धि ॥ध्रु.॥

सत्य संकल्प च साटीं । उजळा पोटीं रविबिंब ॥२॥

तुका म्हणे मनीं वाव । शुद्ध भाव राखावा ॥३॥

३६४१

कवतुकवाणी बोलतसें लाडें । आरुष वांकडें करुनि मुख ॥१॥

दुजेपणीं भाव नाहीं हे आशंका । जननीबाळकामध्यें भेद ॥ध्रु.॥

सलगी दुरूनि जवळी पाचारूं । धांवोनियां करूं अंगसंग ॥२॥

धरूनि पालव मागतों भातुकें । आवडीचें निकें प्रेमसुख ॥३॥

तुका म्हणे तुज आमची च गोडी । ऐसी हे आवडी कळों आली ॥४॥

३६४२

ऐकें पांडुरंगा वचन माझें एक । जालों मी सेवक दास तुझा ॥१॥

कळे तैसा आतां करावा उद्धार । खुंटला विचार माझा पुढें ॥ध्रु.॥

दंभ मान माझा करूं पाहे घात । जालिया ही थीत कारणाचा ॥२॥

हीन बुद्धि माझी अधम हे याती । अहंकार चित्तीं वसों पाहे ॥३॥

तुका म्हणे मज विघडतां क्षण । न लगे जतन करीं देवा ॥४॥

३६४३

जेणें माझें चित्त राहे तुझ्या पायीं । अखंड तें देई प्रेमसुख ॥१॥

देहभाव राख दीन करूनियां । जनाचारी वायां जाय तैसा ॥ध्रु.॥

द्रव्य दारा नको मानाची आवडी । कवणेविशीं गोडी प्रपंचाची ॥२॥

तुझें नाम माझें धरूनियां चित्त । एकांत लोकांत सदा राहो ॥३॥

तुका म्हणे तुझे जडोनियां पायीं । जालों उतराईं पांडुरंगा ॥४॥

३६४४

काय सांगों या संतांचे उपकार । मज निरंतर जागविती ॥१॥

काय द्यावें त्यांचें व्हावें उतराईं । ठेवितां हा पायीं जीव थोडा ॥ध्रु.॥

सहज बोलणें हितउपदेश । करूनि सायास शिकविती ॥२॥

तुका म्हणे वत्स धेनुवेचा चित्तीं । तैसे मज येती सांभाळीत ॥३॥

३६४५

देव जाणता देव जाणता । आपली च सत्ता एकाएकीं॥१॥

देव चतुर देव चतुर । जाणोनि अंतर वर्ततसे ॥२॥

देव निराळा देव निराळा । अलिप्त विटाळा तुका म्हणे ॥३॥

३६४६

आपण चाळक बुद्धीच्या संचारा । आम्हांसी वेव्हारा पात्र केलें ॥१॥

काय जालें तरी नेघा तुम्हीं भार । आणीक कोणां थोर म्हणों सांगा ॥ध्रु.॥

पंच भूतें तंव कर्माच्या या मोटा । येथें खरा खोटा कोण भाव ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं बोलावया जागा । कां देवा वाउगा श्रम करूं ॥३॥

३६४७

एका एक वर्में लावूनियां अंगीं । ठेवितों प्रसंगीं सांभाळीन ॥१॥

नेघावा जीं तुम्ही वाव बहु फार । धरूनि अंतर ठायाठाव ॥ध्रु.॥

वेव्हारें आलें तें समानें चि होतें । बळ नाहीं येथें चालों येत ॥२॥

तुका म्हणे आतां निवाडा च साटीं । संवसारें तुटी करुनि ठेलों ॥३॥

३६४८

आतां येथें खरें । नये फिरतां माघारें ॥१॥

होइल हो तैसी आबाळी । देहनिमित्य या बळी ॥ध्रु.॥

तुम्हांसवें गांठी । देवा जीवाचिये साटीं ॥२॥

तुका नव्हे लंड । करूं चौघांमध्यें खंड॥३॥

३६४९

कां हो वाडवितां देवा । मज घरी समजावा । केवडा हो गोवा । फार केलें थोडएाचें ॥१॥

ठेविन पायांवरी डोईं । यासी तुमचें वेचे काईं । जालों उतराईं । जाणा एकएकांचे ॥ध्रु.॥

निवाड आपणियांपाशीं । असोन कां व्हावें अपेसी । होती गांठी तैसी । सोडूनियां ठेविली ॥२॥

तुका म्हणे गोड । होतें जालिया निवाड । दर्शनें ही चाड । आवडी च वाढेल ॥३॥

३६५०

नव्हों सभाधीट । समोर बोलाया नीट । एकलीं एकट । दुजें नाहीं देखिलें ॥१॥

आतां अवघें तुम्हीं जाणां । तुमचें माझें नारायणा । येईंल करुणा । ते चि पहा तुम्हांसी ॥ध्रु.॥

ताळ नाहीं माझे बुद्धी । धरली न धरवे शुद्धी । आतां बळें कधीं । कोण्या जन्में निवाड ॥२॥

आतां शेवटीचें । उत्तर तें हें चि साचें । शरण आलें त्याचें । तुका म्हणे सांभाळा ॥३॥

३६५१

ऐसा तंव मोळा । तुमचा नसेल गोपाळा ॥१॥

मागत्याची टाळाटाळी । झिंज्या ओढोनि कपाळीं ॥ध्रु.॥

नसेल ना नवें । ऐसें धरियेलें देवें ॥२॥

तुका म्हणे जाला । उशीर नाहीं तो विठ्ठला ॥३॥

३६५२

माझ्या कपाळाच्या गुणें । किंवा सरलेंसे नेणें ॥१॥

नये वचन बाहेरी । उभें तिष्ठतसें दारीं ॥ध्रु.॥

काय सांगायास वेचे । रींद आरंभीं ठायींचे ॥२॥

तुका म्हणे किती । भीड धरावी पुढती ॥३॥

३६५३

कांहीं एक तरी असावा आधार । कासयानें धीर उपजावा ॥१॥

म्हणविल्यासाटीं कैसें पडे रुजु । धणी नाहीं उजू सन्मुख तो ॥ध्रु.॥

वेचल्या दिसांचा कोणावरी लेखा । घालावा हा सुखासुखा आम्हीं ॥२॥

नाहीं मनोगत तोंवरि हे देवा । तुका म्हणे सेवा नेघीजे तों ॥३॥

३६५४

मनाचिये साक्षी जाली सांगों मात । सकळ वृत्तांत आपला तो ॥१॥

तुम्हां परामृश घेणें सत्ताबळें । धरितां निराळें कैसीं वांचों ॥ध्रु.॥

मी माझें सांडून यावया पसारा । आणीक दातारा काय काज ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही तुजविण एका । निढळें लौकिका माजी असों ॥३॥

३६५५

घालूनि लोळणी पडिलों अंगणीं । सिंचा सिंचवणी तीर्थ वरि ॥१॥

वोल्हावेल तनु होईल शीतळ । जाली हळहळ बहुतापें ॥ध्रु.॥

पावेन या ठाया कई जालें होतें । आलों अवचितें उष्टयावरि ॥२॥

तुका म्हणे कोणी जाणवा राउळी । येइल जवळी पांडुरंग ॥३॥

३६५६

तरीं भलें वांयां गेलों । जन्मा आलों मागुता । म्हणऊनि ठेलों दास । सावकास निर्भयें ॥१॥

उणें पुरें काय माझें । त्याचें ओझें तुम्हांसी ॥ध्रु.॥

सांभाळावें तें म्या काईं । अवो आई विठ्ठले । मागें जया जाईं नें स्थळा । तुज गोपाळा विसरेंना ॥२॥

आपलें म्यां एकसरें । करुनि बरें घेतलें । तुका म्हणे नारायणा । आतां जाणां आपुलें ॥३॥

३६५७

उरलें तें भक्तिसुख । डोळां मुख पाहावें । अंतरींचें कां हों नेणां । नारायणा माझिये ॥१॥

पुरवां तैसी केली आळी । बळी जगदानियां ॥ध्रु.॥

हातीं घेउनि चोरां भातें । दावां रितें बाळका । साजतें हें थोरपण । नाहीं विण वत्सळा ॥२॥

शाहणें तरीं लाड दावी । बाळ जेवीं मातेसी । तुका म्हणे पांडुरंगा । ऐसें पैं गा आहे हें ॥३॥

३६५८

धरूनि हें आलों जीवीं । भेटी व्हावी विठोबासी ॥१॥

संकल्प तो नाहीं दुजा । महाराजा विनवितों ॥ध्रु.॥

पायांवरि ठेविन भाळ । येणें सकळ पावलें ॥२॥

तुका म्हणे डोळेभरी । पाहिन हरी श्रीमुख ॥३॥

३६५९

तुम्हां उद्धरणें फार । मज दुसरी नाहीं थार ॥१॥

आतां जैसें तैसें सोसा । काय करणें हृषीकेशा ॥ध्रु.॥

बरें न दिसेल ओळी । एका अन्न एका गाळी ॥२॥

लावितो आभार । तुका विखरलेती फार ॥३॥

३६६०

न कळे जी भक्ती काय करूं सेवा । संकोचोनि देवा राहिलोंसे ॥१॥

जोडोनियां कर राहिलों निवांत । पायांपाशीं चित्त ठेवूनियां ॥ध्रु.॥

दिशाभुली करीं स्थळीं प्रदक्षणा । भ्रमें नारायणा कष्टविलें ॥२॥

तुका म्हणे जालों आज्ञेचा पाळक । जीवनासी एक ठाव केला ॥३॥

३६६१

एकविध वृत्त न राहे अंतरीं । स्मरणीं च हरी विस्मृति ॥१॥

कैसा हा नवलाव वाटतो अनुभवें । मज माझ्या जीवें साक्षित्वेसी ॥ध्रु.॥

न राहे निश्चळि जागवितां मन । किती क्षीणेंक्षीणें सावरावें ॥२॥

तुका म्हणे बहु केले वेवसाव । तेणें रंगें जीव रंगलासे ॥३॥

३६६२

आतां सोडवणें न या नारायणा । तरि मी न वंचे जाणा काळा हातीं ॥१॥

ऐसें सांगोनिया जालों उतराईं । आणीक तें काईं माझे हातीं ॥ध्रु.॥

केलियाचें माप नये सेवटासी । करितील नासि अंतराय ॥२॥

तुका म्हणे भय वाटतसे जीवा । धांवणिया धांवा लवकरी ॥३॥

३६६३

सत्या माप वाढे । गबाळाची चाली खोडे ॥१॥

उतरे तें कळें कसी । विखरोणें सर्वदेशीं ॥ध्रु.॥

घरामध्ये राजा । नव्हे हो वा पाटपूजा ॥२॥

तुका म्हणे साचें । रूप तें दर्पणाचें ॥३॥

३६६४

नाहीं खंड जाला । माझा तुमचा विठ्ठला ॥१॥

कैसें कैसें हो दुश्चित । आहे चौघांपाशीं नीत ॥ध्रु.॥

मुळींचे लिहिलें । मज आतां सांपडलें ॥२॥

तुका म्हणे मज । न लगे बोलणें सहज ॥३॥

३६६५

हेचि वादकाची कळा । नाहीं येऊं येत बळा ॥१॥

धीर करावा करावा । तरी तो आहे आम्हां देवा ॥ध्रु.॥

रिघावें पोटांत । पायां पडोन घ्यावा अंत ॥२॥

तुका म्हणे वरि । गोडा आणावा उत्तरीं ॥३॥

३६६६

एक परि बहिर बरें । परि तीं ढोरें ग्यानगडें ॥१॥

कपाळास लागली अगी । अभागी कां जीतसे ॥ध्रु.॥

एक परि बरें वेडें । तार्किक कुडें जळो तें ॥२॥

तुका म्हणे खातडवासी । अमृतासी नोळखे ॥३॥

३६६७

खेळों मनासवें जीवाच्या संवादें । कौतुक विनोदें निरांजनी ॥१॥

पचीं पडिलें तें रुचे वेळोवेळां । होतसे डोहळा आवडीस ॥ध्रु.॥

एकांताचें सुख जडलें जिव्हारीं । वीट परिचारीं बरा आला ॥२॥

जगाऐसी बुद्धि नव्हे आतां कदा । लंपट गोविंदा जालों पायीं ॥३॥

आणीक ते चिंता न लगे करावी । नित्य नित्य नवी आवडी हे ॥४॥

तुका म्हणे धडा राहिला पडोन । पांडुरंगीं मन विसांवलें ॥५॥

३६६८

उचिताचा काळ । साधावया युक्तिबळ । आपलें सकळ । ते प्रसंगीं पाहिजे ॥१॥

नेम नाहीं लाभ हानि । अवचित घडती दोनी । विचारूनि मनीं । पाहिजे तें प्रयोजावें ॥ध्रु.॥

जाळ जाळा काळें । करपों नेदावें आगळें । जेवितां वेगळें । ज्याचें त्याचें तेथें तें शोभे ॥२॥

पाळी नांगर पाभारीं । तन निवडूनि सोंकरी । तुका म्हणे धरी । सेज जमा सेवटीं ॥३॥

३६६९

पडिलिया ताळा । मग अवघा चि निर्वाळा । तेथें कोणी बळा । नाहीं येत कोणासी ॥१॥

जोडिलें तें लागें हातीं । आपआपली निश्चिंती । हर्ष आणि खंती । तेथें दोनी नासलीं ॥ध्रु.॥

सहज सरलिया कारणें । मग एकला आपण । दिसे तरी भिन्न । वचनाचा प्रसंग ॥२॥

करूनि झाडा पाडा । तुका वेगळा लिगाडा । निश्चिंतीच्या गोडा । गोष्टी म्हुण लागती ॥३॥

३६७०

जीविता तो माझा पिता । उखता तो उखत्यांचा ॥१॥

जनार्दनीं सरती कर्मे । वाते भ्रमे अनेत्र । अपसव्य सव्यामधीं । ऐसी शुद्धी न धरितां ॥२॥

तुका म्हणे खांद्या पानें । सिंचतां भिन्न कोरडी ॥३॥

३६७१

माउलीची चाली लेंकराचे ओढी । तयालागीं काढी प्राणें प्रीती ॥१॥

ऐसी बळिवंत आवडी जी देवा । संतमहानुभावा विनवितों ॥ध्रु.॥

मोहें मोहियेलें सर्वकाळ चित्त । विसरु तो घेत नाहीं क्षणें ॥२॥

तुका म्हणे दिला प्रेमाचा वोरस । सांभाळिलें दास आपुलें तें ॥३॥

३६७२

केवढा तो अहंकार । माझा तुम्हां नव्हे दूर ॥१॥

आतां कोण पडे पायां । तुमच्या अहो पंढरिराया ॥ध्रु.॥

कां जी कृपेनें कृपण । वेचत असे ऐसें धन ॥२॥

तुका म्हणे देवें । दुजियाचें पोतें न्यावें ॥३॥

३६७३

अपराधी म्हणोनि येतों काकुलती । नाहीं तरी होती काय चाड ॥१॥

येइल तारूं तरी तारा जी देवा । नाहीं तरी सेवा घ्या वो भार ॥ध्रु.॥

कासया मी आतां वंचूं हे शरीर । आहें बारगीर जाई जनें ॥२॥

तुका म्हणे मन करूनि मोकळें । आहें साळेंढाळें उदार मी ॥३॥

३६७४

माझे तों फुकाचे कायेचे चि कष्ट । नव्हे क्रियानष्ट तुम्हांऐसा ॥१॥

कांहीं च न वंचीं आजिचा प्रसंगीं । सकळा ही अंगीं करीन पूजा ॥ध्रु.॥

द्यावें काहीं तुम्हीं हें तों नाहीं आस । असों या उदास देहभावें ॥२॥

तुका म्हणे माझी मावळली खंती । समाधान चित्तीं सर्वकाळ ॥३॥

३६७५

स्वामीचिया सत्ता । आधीं वर्म येतें हाता । पुढती विशेषता । लाभें लाभ आगळा ॥१॥

करीं कवतुकाचे बोल । परि जिव्हाळ्याची ओल । आवडे रसाळ । मायबापा लाडाचें ॥ध्रु.॥

मनें मेळविलें मना । नाहीं अभावी शाहणा । अंतरींच्या खुणा । वरि दिल्या उमटोनि ॥२॥

नाहीं पराश्रमें काळा । अवघ्या जागविल्या वेळा । देवासी निराळा । तुका क्षण न सोडी ॥३॥

३६७६

एके ठायीं अन्नपाणी । ग्रासोग्रासीं चिंतनीं ॥१॥

वेळोवेळां जागवितों । दुजें येइल म्हुण भीतों ॥ध्रु.॥

नाहीं हीं गुंतत उपचारीं । मानदंभाचे वेव्हारीं ॥२॥

तुका जालासे शाहाणा । आड लपे नारायणा ॥३॥

३६७७

वैरागरापाशीं रत्नाचिया खाणी । हे चि घ्यावी धणी फावेल तों ॥१॥

येथें नाहीं तर्कवितर्काची चाड । होतसे निवाड खर्   या खोट्यां ॥ध्रु.॥

उगा च सारावा वाढिला तो ठाव । वाढितिया भाव कळतसे ॥२॥

तुका म्हणे टांचणीचें पाणी । येथें झरवणी जैशातैसें ॥३॥

३६७८

समर्थ या नांवें दिनांचा कृपाळ । हें तंव सकळ स्वामीअंगीं ॥१॥

मज काय लागे करणें विनवणी । विदित चरणीं सकळ आहे ॥ध्रु.॥

दयासिंधु तुम्हां भांडवल दया । सिंचावें आतां या कृपापीयूषें ॥२॥

तुका म्हणे अवो पंढरिनिवासे । बहु जीव आसे लागलासे ॥३॥

३६७९

लेखिलें कवित्व माझे सहज बोल । न लगे चि ओल जिव्हाळ्याची ॥१॥

नये चि उत्तर कांहीं परतोनि । जालों नारायणीं न सरतें ॥ध्रु.॥

लाजिरवाणी कां वदली हे वाचा । नव्हे च ठायींचा मननशीळ ॥२॥

तुका म्हणे फळ नव्हे चि सायासा । पंढरीनिवासा काय जालें ॥३॥

३६८०

येणें जाला तुमचे पोतडीचा झाडा । केलासी उघडा पांडुरंगा ॥१॥

भरूनियां घरीं राहिलों वाखती । आपुली निश्चिंती आपल्यापें ॥ध्रु.॥

आतां काय उरी उरली ते सांगा । आणिलेति जगाचिये साक्षी ॥२॥

तुका म्हणे कोठें पाहोंजासी आतां । माझी जाली सत्ता तुम्हांवरि ॥३॥

३६८१

तुमच्या पाळणा ओढतसे मन । गेलों विसरोन आपणासी ॥१॥

लागेल पालटें फेडावें उसणें । येणें चि प्रमाणें पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

तुमचे आवडी संबंधाचा त्याग । घेतला ये लाग जगनिंदेचा ॥२॥

तुका म्हणे जैसा माझा जीव ओढे । तैसें च तिकडे पाहिजेल ॥३॥

३६८२

नाहीं मज कोणी उरला दुर्जन । मायबापाविण ब्रम्हांडांत ॥१॥

कासया जी माझी करणें येविसीं । भयाची मानसीं चिंता संतीं ॥ध्रु.॥

विश्वंभराचिये लागलों सांभाळीं । सत्तेनें तो चाळी आपुलिये ॥२॥

तुका म्हणे माझें पाळणपोषण । करितां आपण पांडुरंगा ॥३॥

३६८३

मज कांहीं सीण न व्हावा यासाटीं । कृपा तुम्हां पोटीं उपजली ॥१॥

होतें तैसें केलें आपलें उचित । शिकविलें हित बहु बरें ॥ध्रु.॥

आम्ही न मनावी कोणाची आशंका । तुम्हां भय लोकां आहे मनीं ॥२॥

तुका म्हणे आतां संचिताचा ठेवा । वोडवला घ्यावा जैसा तैसा ॥३॥

३६८४

कोणाचें चिंतन करूं ऐशा काळें । पायांचिया बळें कंठीतसें ॥१॥

पाहातसें वाट येईं गा विठ्ठला । मज कां हा केला परदेश ॥ध्रु.॥

बहुतांचे सत्ते जालों कासावीस । जाय रात्री दिस वैरियांचा ॥२॥

तुका म्हणे बैसें मनाचिये मुळीं । तरीं च ही जाळीं उगवतीं ॥३॥

३६८५

कां जी तुम्हीं ऐसे नव्हा कृपावंत । निवे माझें चित्त ठायिंच्या ठायीं ॥१॥

कांही शम नये विषम अंतरा । शांतीचा तो बरा ऐसा योग ॥ध्रु.॥

दुःखी होतों पंचभूतांच्या विकारें । जडत्वें दातारें राखावीं तीं ॥२॥

तुका म्हणे मोडा अहंकाराची मान । धरितों चरण म्हणऊनि ॥३॥

३६८६

मागत्याची कोठें घडते निरास । लेंकरा उदास नाहीं होतें ॥१॥

कासया मी होऊं उतावीळ जीवीं । जाणता गोसावी सर्व आहे ॥ध्रु.॥

जाला तरी वेळ कवतुकासाटीं । निर्दया तों पोटीं उपजेना ॥२॥

तुका म्हणे त्यासी ठाउकें उचित । होईल संकेत नेमियेला ॥३॥

३६८७

आरुषा वचनीं मातेची आवडी । म्हणऊनि तांतडी घेती नाहीं ॥१॥

काय होइल माझें मांडिलें कवतुक । आदराची भूक रडारोवी ॥ध्रु.॥

लपोनियां करी चुकुर माऊली । नाहीं होती केली निष्ठासांडी ॥२॥

तुका म्हणे करी पारखीं वचनें । भेवउनि तान्हें आळवावें ॥३॥

३६८८

प्रीतीच्या भांडणा नाहीं शिरपाव । वचनाचे चि भाव निष्टता ॥१॥

जीणें तरी एका जीवें उभयता । पुत्राचिया पिता दुखवे दुःखें ॥ध्रु.॥

काय जाणे तुटों मायेचें लिगाड । विषम तें आड उरों नेणें ॥२॥

तुका म्हणे मज करुणा उत्तरें । करितां विश्वंभरे पाविजैल ॥३॥

३६८९

नको घालूं झांसां । मना उपाधिवोळसा ॥१॥

जे जे वाहावे संकल्प । पुण्य तरी ते चि पाप ॥ध्रु.॥

उपजतो भेव । होतो कासावीस जीव ॥२॥

तुका म्हणे पाहों । होइल तें निवांत राहों ॥३॥

३६९०

बीजीं फळाचा भरवसा । जतन सिंचनासरिसा । चाविलिया आसा । काकुलती ते नाड ॥१॥

हा तों गडसंदीचा ठाव । पिके पिकविला भाव । संकोचोनि जीव । दशा केली जतन ॥ध्रु.॥

माती घाली धनावरी । रांडा रोटा वरीवरी । सुखाचे सेजारीं । दुःख भ्रमें भोगीतसे ॥२॥

तुका म्हणे दिशाभुली । जाल्या उफराटी चाली । निवाडाची बोली । अनुभवें साक्षीसी ॥३॥

३६९१

काय उरली ते करूं विनवणी । वेचलों वचनीं पांडुरंगा ॥१॥

अव्हेरलों आतां कैचें नामरूप । आदर निरोप तरि तो नाहीं ॥ध्रु.॥

माझा मायबाप ये गेलों सलगी । तों हें तुम्हां जगीं सोयइरिका ॥२॥

तुका म्हणे आतां जोडोनियां हात । करी दंडवत ठायिंचाठायीं ॥३॥

३६९२

आवडी धरूनि करूं गेलों लाड । भक्तिप्रेमकोड न पुरे चि ॥१॥

म्हणऊनि जीव ठेला असावोनि । खेद होतो मनीं बहु साल ॥ध्रु.॥

वेठीऐसें वाटे निर्फळ कारण । शीतळ होऊन खोडावलों ॥२॥

तुका म्हणे सरतें नव्हें चि पायांपें । बळ केलें पापें नव्हें चि भेटी ॥३॥

३६९३

प्रीतीचा तो कळवळा । जिव्हाळाचि वेगळा ॥१॥

बहु नेदी रडों माता । दुश्चित होतां धीर नव्हे ॥ध्रु.॥

वरी वरी तोंडापुरतें । मोहोरी तें कळतसे ॥२॥

जाणोनियां नेणता तुका । नव्हे लोकांसारिखा ॥३॥

३६९४

हा गे हा चि आतां लाहो । माझा अहो विठ्ठला ॥१॥

दंडवत दंडवत । वेगळी मात न बोलें ॥ध्रु.॥

वेगळाल्या कोठें भागें । लाग लागें लावावा ॥२॥

तुका म्हणे केल्या जमा । वृत्तितमा भाजूनि ॥३॥

३६९५

तुम्हांसी न कळे सांगा काय एक । असया संकल्प वागवूं मी ॥१॥

आहे तेथें सत्ता ठेविलें स्थापूनि । प्रमाणें चि वाणी वदे आज्ञा ॥ध्रु.॥

कृपा जाली मग न लगे अंगसंग । निजध्यासें रंग चढता राहे ॥२॥

तुका म्हणे मागें बोलिलों तें वाव । आतां हा चि भाव दृढ झाला ॥३॥

३६९६

आवडी न पुरे मायबापापासीं । घडों का येविसीं सकईल ॥१॥

होईल नेमलें आपुलिया काळें । आलीयाचा बळें आग्रो उरे ॥ध्रु.॥

जाणविलें तेथे थोडें एकवेळा । सकळ ही कळा सर्वोत्तमीं ॥२॥

तुका म्हणे निवेदिलें गुह्य गुज । आतां तुझी तुज सकळ चिंता ॥३॥

३६९७

वोखटा तरी मी विटलों देहासी । पुरे आतां जैसी जोडी पुन्हां ॥१॥

किती मरमर सोसावी पुढती । राहिलों संगती विठोबाचे ॥ध्रु.॥

आतां कोण याचा करील आदर । जावो कळिवर विटंबोनि ॥२॥

तुका म्हणे आतां सांडि तें चि सांडि । कोण फिरे लंडी यासी मागें ॥३॥

३६९८

हें ही ऐसें तें ही ऐसें । उभय पिसें अविचार ॥१॥

अभिमानाचे ठेलाठेलीं । मधीं जाली हिंपुष्टी ॥ध्रु.॥

धीरा शांती ठाव नुरे । हा चि उरे आबाळ्या ॥२॥

कौतुक हें पाहे तुका । कढतां लोकां अधनि ॥३॥

३६९९

हित जाणे चित्त । कळों येतसे उचित ॥१॥

परिहार ते संपादनी । सत्य कारण कारणीं ॥ध्रु.॥

वरदळ तें नुतरे कसीं । आगीमध्यें तें रसीं ॥२॥

तुका म्हणे करुनी खरें । ठेवितां तें पुढें बरें ॥३॥

३७००

देवें दिला देह भजना गोमटा । तों या जाला भांटा बाधिकेच्या ॥१॥

ताठोनियां मान राहिली वरती । अहंकारा हातीं लवों नल्हे ॥ध्रु.॥

दास म्हणावया न वळे रसना । सइरवचना बासे गळा ॥२॥

तुका म्हणे कोठें ठेवावा विटाळ । स्नानें नीर्मळ व्हावयासी ॥३॥

३७०१

काय करूं पोरा लागली चट । धरी वाट देउळाची ॥१॥

सांगितलें नेघे कानीं । दुजें मनीं विठ्ठल ॥ध्रु.॥

काम घरीं न करी धंदा । येथें सदा दुश्चित ॥२॥

आमचे कुळीं नव्हतें ऐसें । हें च पिसें निवडलें ॥३॥

लौकिकाची नाहीं लाज । माझें मज पारिखें ॥४॥

तुका म्हणे नरका जाणें । त्या वचनें दुष्टांचीं ॥५॥

३७०२

कारणापें असतां दृष्टी । शंका पोटीं उपजेना ॥१॥

शूर मिरवे रणांगणीं । मरणीं च संतोष ॥ध्रु.॥

पाहिजे तो कळवळा । मग बळा काय उणे ॥२॥

तुका म्हणे उदारपणें । काय उणें मनाचें ॥३॥

३७०३

नव्हती हे उसणे बोल । आहाच फोल रंजवण ॥१॥

अनुभव तो वरावरी । नाहीं दुरी वेगळा ॥ध्रु.॥

पाहिजे तें आलें रुची । काचाकुची काशाची ॥२॥

तुका म्हणे लाजे आड । त्याची चाड कोणासी ॥३॥

३७०४

जों जों घ्यावा सोस । माझे वारीं गर्भवास । लटिक्याचा दोष । अधिक जडे अंगेसीं ॥१॥

आतां आहे तैसें असो । अनुताप अंगीं वसो । येवढें चि नसो । माझें आणि परावें ॥ध्रु.॥

जागाजालेपणें । काय नासावें स्वप्न । शब्दाचिया शिणें । कष्ट मिथ्या मानावे ॥२॥

छाये माकड विटे । धांवे कुपीं काय भेटे । तुका म्हणे फुटे । डोईं गुडघे कोंपर ॥३॥

३७०५

गुणांचा चि सांटा । करूं न वजों आणिका वाटा ॥१॥

करिती छंद नानापरी । भरोन सिणती आडभरी ॥ध्रु.॥

नेमली पंगती । आम्हां संतांची संगती ॥२॥

तुका म्हणे लीळा । येर कवतुक पाहों डोळां ॥३॥

३७०६

शिकल्या शब्दाचें उत्पादितों ज्ञान । दरपणींचें धन उपर वाया ॥१॥

अनुभउ कइं होईन भोगिता । सांकडें तें आतां हें चि आलें ॥ध्रु.॥

गायें नाचें करीं शरीराचे धर्म । बीजकळावर्म तुमचें दान ॥२॥

तुका म्हणे केला उशीर न साहे । द्याल तरी आहे सर्व सिद्धि ॥३॥

३७०७

सिकविला तैसा पढों जाणे पुसा । कैंची साच दशा तैसी अंगीं । स्वप्नींच्या सुखें नाहीं होत राजा । तैसा दिसे माझा अनुभव ॥१॥

कासया हा केला जिहुवे अळंकार । पायांसी अंतर दिसतसे ॥ध्रु.॥

दर्पणींचें धन हातीं ना पदरीं । डोळां दिसें परी सत्याचिये । आस केली तरी लाळ चि घोंटावी । ठकाठकी तेवीं दिसतसे ॥२॥

कवित्वें रसाळ वदविली वाणी । साक्ष ही पुराणीं घडे ऐसी । तुका म्हणे गुरें राखोनि गोंवारी । माझीं म्हणे परि लाभ नाहीं ॥३॥

३७०८

अनुभव तो नाहीं अमुचिया दरषणें । अइकिलें कानें वदे वाणी । जेविल्याचा कैसा अनुभव अंतरीं । म्हणतां मांडे पुरी काय होतें ॥१॥

नाहींनाहीं गेली तळमळ दातारा । कां जी हरिहरा चाळविलें ॥ध्रु.॥

पत्रीं कुशळता भेटी अनादर । काय तें उत्तर येइल मानूं । अंतरीं सबाह्यी कां नाहीं सारिखें । धरूनि पारिखें वर्त्ततसां ॥२॥

आलों आलों ऐसी दाऊनियां आस । वाहों बुडतयास काय द्यावें । तुका म्हणे अहो चतुरा शिरोमणि । किती माझी वाणी तुम्ही कोठें ॥३॥

३७०९

केलें तरी आता साच चि करावें । विचारिलें द्यावें कृपादान ॥१॥

संकल्पासी नाहीं बोलिला विकल्प । तुम्हां पुण्यपाप कळे देवा ॥ध्रु.॥

उदार शक्ति तंव तुमची भूमंडळीं । ऐसी ब्रिदावळी गर्जतसे ॥२॥

तुका म्हणे अहो रकुमादेवीवरा । उपरोध कां धरा माझा आतां ॥३॥

३७१०

अहो पुरुषोत्तमा । तुम्हां काशाची उपमा ॥१॥

सतंत तो नाहीं बुद्धी । नाळवितां नाहीं शुद्धि ॥ध्रु.॥

जागविलें तरी । तुम्हां वेक्तियेणें हरी ॥२॥

तुका म्हणे देवा । तुम्हा नित्य दिस नवा ॥३॥

३७११

मथनें भोगे सार । ताकें घडे उपकार ॥१॥

बरवी सायासाची जोडी । अनुभविया ठावी गोडी ॥ध्रु.॥

पाक आणि रुचि । जेथें तेथें ते कइंची ॥२॥

वाढितो पंगती । तुका आवडी संगती ॥३॥

३७१२

चिंतनाची जोडी । हा चि लाभ घडोघडी ॥१॥

तुम्ही वसूनि अंतरीं । मज जागवा निर्धारीं ॥ध्रु.॥

जाय जेथें मन । आड घाला सुदर्शन ॥२॥

तुका म्हणे भोजें । नाचें हो ऐसें न लजें ॥३॥

३७१३

आवडीची न पुरे धणी । प्रीत मनीं बैसली ॥१॥

नित्य नवा कळवळा । मायबाळामध्यें तों ॥ध्रु.॥

सुख सुखा भेटों आलें । होय वाल्हें पोटींचे ॥२॥

तुका म्हणे ब्रम्हानंदें । संतवृंदें चरणापें ॥३॥

३७१४

जडलों तों आतां पायीं । होऊं काईं वेगळा ॥१॥

तुम्हीं संतीं कृपा केली । गंगे चाली ओघाची ॥ध्रु.॥

सांभाळिलों मायबापा । केलों तापावेगळा ॥२॥

वोरसें या जीव धाला । तुका ठेला मौन्य चि ॥३॥

३७१५

काळावरी सत्ता । ऐशा करितो वारता ॥१॥

तो मी हीणाहूनि सांडें । देवे दुर्   हे काळतोंडें ॥ध्रु.॥

मानूनी भर्वसा । होतों दासा मी ऐसा ॥२॥

तुका म्हणे मान । गेलों वाढवूं थोरपण ॥३॥

३७१६

समर्थाचे सेवे कोठें नाहीं घात । पाहों नये अंत पांडुरंगा ॥१॥

आहे तैसी नीत विचारावी बरी । येऊनी भीतरी वास करा ॥ध्रु.॥

निढळ राखिलें तरी भयाभीत । हर्षामर्ष चित्त पावतसे ॥२॥

तुका म्हणे तरी कळेल निवाड । दर्शनाची चाड शुभकीर्ति ॥३॥

३७१७

बहु धीर केला । जाण न होसी विठ्ठला ॥१॥

आतां धरीन पदरीं । करीन तुज मज सरी ॥ध्रु.॥

जालों जीवासी उदार । उभा राहिलों समोर ॥२॥

तुका विनवी संतां । ऐसें सांगा पंढरिनाथा ॥३॥

३७१८

नेदावी सलगी न करावा संग । करी चित्ता भंग वेळोवेळा ॥१॥

सर्प शांतिरूप न म्हणावा भला । झोंबे खवळीला तात्काळ तो ॥२॥

तुका म्हणे दुरी राखावा दुर्जन । करावें वचन न घडे तें ॥३॥

३७१९

मज अभयदान देईं दातारा । कृपेच्या सागरा मायबापा ॥१॥

देहभाव तुझ्या ठेवियेला पायीं । आणीक मी कांहीं दुजें नेणें ॥ध्रु.॥

सेवाभक्तिहीन नेणता पतित । आतां माझे हित तुझ्या पायीं ॥२॥

तुका म्हणे माझें सर्व ही साधन । नाम संकीर्तन विठोबाचें ॥३॥

३७२०

करावा वर्षाव । तृषाक्रांत जाला जीव ॥१॥

पाहें आकाशाची वास । जाणता तूं जगनिवास ॥ध्रु.॥

संयोगें विस्तार । वाढी लागे तो अंकूर ॥२॥

तुका म्हणे फळें । चरणांबुजें तीं सकळें ॥३॥

३७२१

करीं ऐसी धांवाधांवी । चित्त लावीं चरणापें ॥१॥

मग तो माझा मायबाप । घेइल ताप हरूनी ॥ध्रु.॥

बहुतांच्या मतें गोवा । होऊं जीवा नेदावा ॥२॥

तुका म्हणे करुणाबोलें । धीर विठ्ठलें निघेना ॥३॥

३७२२

एकविध नारायण । तेथें विषमाचा सीण । पालटों चि भिन्न । नये अणुप्रमाण ॥१॥

अवघें सारावें गाबाळ । चुकवूनियां कोल्हाळ । आनंदाचें स्थळ । एकाएकीं एकांत ॥धृ.॥

कायावाचामन । स्वरूपीं च अनुसंधान । लक्ष भेदी बाण । येणे पाडें लवलाहो ॥२॥

तुका म्हणे आळस निद्रा । येथें देउनियां चिरा । देउनियां धीरा । मिठी जाणा जागृतीं ॥३॥

३७२३

हारपोनि गेली निशी । निद्रा कैसी न देखों ॥१॥

नारायणीं वसलें घर । निरंतर आनंद ॥धृ.॥

अवघा रुधविला ठाव । नेला वाव मी माझें ॥२॥

तुका म्हणे एके ठावीं । असूं नाहीं सीनाभिन्न ॥३॥

३७२४

पाहा कैसेकैसे । देवें उद्धरिले आनयासें ॥१॥

ऐका नवल्याची ठेव । नेणतां भक्तिभाव ॥धृ.॥

कैलासासी नेला । भिल्ल पानेडी बैसला ॥२॥

पांखांच्या फडत्कारीं । उद्धरुनी नेली घारी ॥३॥

खेचरें पिंडी दिला पाव । त्या पूजनें धाये देव ॥४॥

तुका म्हणे भोळा । स्वामी माझा हो कोंवळा ॥५॥

३७२५

अनुभव ऐसा । मज लागला सरिसा ॥१॥

पाठी बैसली सेजारीं । नव्हे शांत कोणे परी ॥धृ.॥

कोठें न लगे जावें । कांहीं घालावया ठावें ॥२॥

तुका म्हणे कोटि । दुःखाच्या च तये पोटीं ॥३॥

३७२६

पाठीवरी भार । जातो वाहूनियां खर ॥१॥

संत नेतील त्या ठाया । माझी आधीन त्यां काया ॥धृ.॥

मोटचौफळ । अंतीं उच्छिष्टाचें बळ ॥२॥

न संडीं मारग । येथें न चोरूनि अंग ॥३॥

आपुलिया सत्ता । चालविती नाहीं चिंता ॥४॥

कळवळिला तुका । घराचार येथें नका ॥५॥

३७२७

मागें पुढें जालों लाटा । अवघा मोटा सरळ ॥१॥

नाहीं कोठें रितें अंग । नित्य रंग नवा चि ॥ध्रु.॥

पोसिंद्याचे पडिलों हातीं । वोझें माती चुकली ॥२॥

जोगावलों पोटीं खर । पाठी भार वरि नाहीं ॥३॥

अवघिया मोकळ्या दिशा । नाहीं वोळसा कामाचा ॥४॥

संताचिये लोळें द्वारीं । पळती दुरी गोमाशा ॥५॥

कांहीं न साहेसा जाला । तुका नेला समर्थ ॥६॥

पातोगें महाद्वारीं । वरि झुली वाकळा ॥७॥

३७२८

करणें न करणें वारलें जेथें । जातों तेणें पंथें संतसंगें ॥१॥

संतीं हें पहिलें लाविलें निशाण । ते खुणा पाहोन गर्जे नाम ॥२॥

तुका म्हणे तुम्हीं चला या चि वाटे । भरवशानें भेटे पांडुरंग ॥३॥

३७२९

कइंचें कारण । तृष्णा वाढविते सीण ॥१॥

काय करूनि ऐसा संग । सोसें चि तूं पांडुरंग ॥ध्रु.॥

रूपीं नाहीं गोडी । हांवे हांवे उर फोडी ॥२॥

तुका न पडे भरी । ऐशा वरदळाचे थोरी ॥३॥

३७३०

धन्य तो ग्राम जेथें हरिदास । धन्य तो चि वास भाग्य तया ॥१॥

ब्रम्हज्ञान तेथें असे घरोघरीं । धन्य त्या नरनारी चतुर्भुज ॥ध्रु.॥

नाहीं पापा रिघ काळाचें जीवन । हरिनामकीर्त्तन घरोघरीं ॥२॥

तुका म्हणे तिहीं तारिलें सकळां । आपल्या कोटिकुळासहित जीव ॥३॥

३७३१

मारूं नये सर्प संतांचिये दृष्टी । होतील ते कष्टी व्यापकपणें ॥१॥

एक सूत्र जीवशिवीं आइक्यता । रोम उपडितां अंग कांपे ॥ध्रु.॥

नाहीं साहों येत दुखाची ते जाती । परपीडा भूतीं साम्य जालें ॥२॥

तुका म्हणे दिला नीतीचा संकेत । पुजा नांवें चित्त सुखी तेणें ॥३॥

३७३२

भय होतें आम्हीपणें । पाठी येणें घातलें ॥१॥

अवघा आपुला चि देश । काळा लेश उरे चि ना ॥ध्रु.॥

समर्थाचें नाम घेतां । मग चिंता काशाची ॥२॥

तुका म्हणें नारायणें । जालें जिणें सुखाचें ॥३॥

३७३३

विषम वाटे दुरवरी । चालूनि परती घरी । मागील ते उरी । नाहीं उरली भयाची ॥१॥

मुख्य न व्हावा तो नाड । सेवटाचे हातीं गोड । सरलिया चाड । मग कैचे उद्वेग ॥ध्रु.॥

होता पहिला अभ्यास । समयीं घालावया कास । तेव्हां लटिके दोष । योगें अनुतापाच्या ॥२॥

तुका म्हणे आहे । बुद्धी केलियानें साहे । जवळी च पाहें । देव वाट स्मरणाची ॥३॥

३७३४

आतां कोठें धांवे मन । तुझे चरण देखिलिया ॥१॥

भाग गेला सीण गेला । अवघा जाला आनंदु ॥ध्रु.॥

प्रेमरसें बैसली मिठी । आवडी लाठी मुखासी ॥२॥

तुका म्हणे आम्हां जोगें । विठ्ठल घोगें खरें माप ॥३॥

३७३५

विश्वीं विश्वंभर । बोले वेदांतींचा सार ॥१॥

जगीं जगदीश । शास्त्रें वदती सावकास ॥ध्रु.॥

व्यापिलें हें नारायणें । ऐसीं गर्जती पुराणें ॥२॥

जनीं जनार्दन । संत बोलती वचनें ॥३॥

सूर्याचिया परी । तुका लोकीं क्रीडा करी ॥४॥

३७३६

निरोधती परि न मोडे विकार । बहु हीं दुस्तर विषयद्वारें ॥१॥

राहातेति तुम्ही भरोनि अंतरीं । होतों तदाकारी निर्विषचि ॥ध्रु.॥

कृपेचिया साक्षी असती जवळी । वचनें मोकळीं सरत नाहीं ॥२॥

तुका म्हणे ताळा मेळवणीपाशीं । विनंती पायापाशीं हे चि करीं ॥३॥

३७३७

अद्वय चि द्वय जालें चि कारण । धरिलें नारायणें भक्तिसुख ॥१॥

अपरोक्ष आकार जाला चतुर्भुज । एकतत्व बीज भिन्न नाहीं ॥ध्रु.॥

शून्य निरशुन्यी राहिलें निर्मळ । तें दिसे केवळ इटेवरी ॥२॥

सुखें घ्यावें नाम वदना ही चाड । सरिता वापी आड एक पाणी ॥३॥

तुका म्हणे मी च आहें तेणें सुखें । भेद नाहीं मुखें नाम गातों ॥४॥

३७३८

उदार चक्रवर्ती । वैकुंठीचा भूपति । पुंडलिकाचिया प्रीती । विटेवरी राहिला ॥१॥

सर्वसिद्धीचा दातार । सवें आणिला परिवार । भक्त अभयंकर । घ्याघ्या ऐसें म्हणतसे ॥ध्रु.॥

जेणें हें विश्व निमिन्नलें । महर्षीदेवा संस्थापिलें । एकवीस स्वर्गांतें धरिलें । सत्तामात्रें आपुलिया ॥२॥

तुका म्हणे कृपावंत । इच्छिले पुरवी अर्थ । रिद्धिसिद्धिमुक्ती देतसे । शेखीं संग आपुला ॥३॥

३७३९

सकलगुणें संपन्न । एक देवाचें लक्षण ॥१॥

वरकड कोठें कांहीं । एक आहे एक नाहीं ॥ध्रु.॥

षड्गुण ऐश्वर्य संपन्न । एक भगवंतीं जाण ॥२॥

तुका म्हणे जेंजें बोला । तेंतें साजे या विठ्ठला ॥३॥

३७४०

वैकुंठींचें सुख पंढरिये आलें । अवघें पुंडलिकें सांटविलें ॥१॥

घ्या रे घ्या रे माझे बाप । जिव्हा घेउनि खरें माप। करा एक खेप । मग करणें न लगे ॥ध्रु.॥

विषय गुंडोनी ठेवीं पसारा । मग धांव घ्या पंढरपुरा ॥२॥

जंव आहे आयुष्याचा लेश । तंव करीं पंढरीचा वास ॥३॥

अळस न करीं लाभाचा । तुका विनवी कुणबियाचा ॥४॥

३७४१

देवाचें चरित्र नाठवे सर्वथा । विनोदार्थ कथा गोड वाटे ॥१॥

हातावरि हात हासोनि आफळी । वाजवितां टाळी लाज वाटे ॥२॥

तुका म्हणे थुंका त्याच्या तोंडावरि । जातो यमपुरी भोगावया ॥३॥

३७४२

अद्वैतीं तों माझें नाहीं समाधान । गोड हे चरण सेवा तुझी ॥१॥

करूनी उचित देई हें चि दान । आवडे कीर्तन नाम तुझें ॥ध्रु.॥

देवभक्तपण सुखाचा सोहळा । ठेवुनी निराळा दावी मज ॥२॥

तुका म्हणे आहे तुझें हें सकळ । कोणी एके काळें देई मज ॥३॥

३७४३

हें चि माझें तप हें चि माझें दान । हें चि अनुष्ठान नाम तुझें ॥१॥

हें चि माझें तीर्थ हें चि माझें व्रत । सत्य हें सुकृत नाम तुझें ॥ध्रु.॥

हा चि माझा धर्म हें चि माझें कर्म । हा चि नित्यनेम नाम तुझें ॥२॥

हा चि माझा योग हा चि माझा यज्ञ । हें चि जपध्यान नाम तुझें ॥३॥

हें चि माझें ज्ञान श्रवण मनन । हें चि निजध्यासन नाम तुझे ॥४॥

हा चि कुळाचार हा चि कुळधर्म । हा चि नित्यनेम नाम तुझें ॥५॥

हा माझा आचार हा माझा विचार । हा माझा निर्धार नाम तुझें ॥६॥

तुका म्हणे दुजें सांगायासि नाहीं । नामेंविण कांहीं धनवित्त ॥७॥

३७४४

कोण साक्षीविण । केलें उद्धारा भजन ॥१॥

ऐसें सांगा जी दातारा । माझी भक्ति परंपरा ॥ध्रु.॥

कोणें नाहीं केली आळी । ब्रम्हज्ञानाहुनि वेगळी ॥२॥

कोणाचें तों कोड । नाहीं पुरविला लाड ॥३॥

कोणाच्या उद्धारा । केला विलंब माघारा ॥४॥

तुका म्हणे भिन्न । कांहो बोले साक्षीविण ॥५॥

३७४५

सुखरूप चाली । हळूहळू उसंतिली ॥१॥

बाळगोपाळाची वाट । सेवे सेवकता नीट ॥ध्रु.॥

जरी झाला श्रम । तरी पडों नये भ्रम ॥२॥

तुका म्हणे दासां । देव सरिसासरिसा ॥३॥

३७४६

चुकली ते वाट । पुढें सांपडवी नीट ॥१॥

म्हणउनी गर्भवास । नेणती ते हरिचे दास ॥ध्रु.॥

संचिताचा संग । काय जाणों पावें भंग ॥२॥

तुका म्हणे दृष्टी । उघडितों नव्हे कष्टी ॥३॥

३७४७

कइं तो दिवस देखेन डोळां । कल्याण मंगळामंगळाचें ॥१॥

आयुष्याच्या शेवटीं पायांसवे भेटी । कळिवरें तुटी जाल्या त्वरे ॥ध्रु.॥

सरो हें संचित पदरींचा गोवा । उताविळे देवा मन जालें ॥२॥

पाउलापाउलीं करितां विचार । अनंतविकार चित्ता अंगीं ॥३॥

म्हणउनि भयाभीत होतो जीव । भाकितसें कींव अटाहासें ॥४॥

तुका म्हणे होइल आइकिलें कानीं । तरि चक्रपाणी धांव घाला ॥५॥

दुःखाच्या उत्तरीं आळविले पाय । पाहणें तों काय अजून अंत ॥६॥

३७४८

कळों येतें वर्म । तरी न पवतों श्रम ॥१॥

तुम्हां शिरीं होता भार । आम्हां कैचा संचार ॥ध्रु.॥

होतें अभयदान । तरी स्थिर होतें मन ॥२॥

तुका म्हणे पाहें । ऐसी वाट उभा आहे ॥३॥

३७४९

वारंवार हा चि न पडावा विसर । वसावें अंतर तुमच्या गुणीं ॥१॥

इच्छेचा ये दाता तूं एक समर्था । अगा कृपावंता मायबापा ॥ध्रु.॥

लाभाचिये वोढी उताविळे मन । त्यापरि चिंतन चरणाचें ॥२॥

तुका म्हणे जीवी जीवन ओलावा । पांडुरंगे दावा शीघ्र आतां ॥३॥

३७५०

आइका माझीं कवतुकउत्तरें । देउनी सादरें चित्त देवा ॥१॥

वोरसें आवडी आलों पायापासीं । होय तें मनेसीं सुख कीजे ॥ध्रु.॥

तुमचें न भंगे सवौत्तमपण । करितां समाधान लेंकराचें॥२॥

तुका म्हणे जरी बोलतों बोबडें । तरी वाडे कोडें कवतुक ॥३||

३७५१

जन्मा आलियाचा लाभ । पद्मनाभदरुषणें ॥१॥

पाठीलागा येतो काळ । तूं कृपाळु माउली ॥ध्रु.॥

कोण्या उपायें हें घडे । भव आंगडें सुटकेचें ॥२॥

बहु उसंतीत आलों । तया भ्यालों स्थळासी ॥३॥

तुका म्हणे तूं जननी । ये निर्वाणी विठ्ठले ॥४॥

३७५२

नाहीं गुणदोष लिंपों देत अंगीं । झाडितां प्रसंगीं वरावरी ॥१॥

निकटवासिया आळवितों धांवा । तेथूनियां देवा सोडवूनी ॥ध्रु.॥

उमटे अंतरीं तें करूं प्रगट । कळोनी बोभाट धांव घालीं ॥२॥

तुका म्हणे तरि वांचलों या काळें । समर्थाचे बळें सुखी असों ॥३॥

३७५३

आतां येणें पडिपाडें । रस सेवूं हा निवाडें । मुंगी नेली गोडें । ठेविलिये अडचणी ॥१॥

तैसें होय माझ्या जीवा । चरण न सोडीं केशवा । विषयबुद्धि हेवा । वोस पडो सकळ ॥ध्रु.॥

भुकेलिया श्वाना । गांठ पडे सवें अन्ना । भुकों पाहे प्राणा । परि तोंडिंची न सोडी ॥२॥

काय जिंकियेलें मन । जीवित्व कामातुरा ऊण । मागे विभिचारिण । भक्ती तुका ये जाती ॥३॥

३७५४

न पवीजे तया ठाया । आलों कायाक्लेशेसीं ॥१॥

आतां माझें आणीं मना । नारायणा ओजेचें ॥ध्रु.॥

बहु रिणें पिडिलों फार । परिहार करावा ॥२॥

तुका म्हणे निर्बळशक्ति । काकुलती म्हुण येतों ॥३॥

३७५५

बहु फिरलों ठायाठाव । कोठें भाव पुरे चि ना ॥१॥

समाधान तों पावलों । उरलों बोलों यावरि ॥ध्रु.॥

घे गा देवा आशीर्वाद । आमुच्या नांद भाग्यानें ॥२॥

तुका म्हणे जेवूं आधी । खवखव मधीं सारावी ॥३॥

३७५६

कोण येथें रिता गेला । जो जो आला या ठाया ॥१॥

तातडी ते काय आतां । ज्याची चिंता तयासी ॥ध्रु.॥

नांवासाटीं नेघें भार । न लगे फार वित्पित्त ॥२॥

तुका म्हणे न लगे जावें । कोठें देवें सुचनें ॥३॥

३७५७

इंद्रियांचे पुरे कोड । तें चि गोड पुढती ही ॥१॥

जावें म्हणती पंढरपुरा । हा चि बरा संसार ॥ध्रु.॥

बैसलें तें मनामुळीं । सुख डोळीं देखिलें ॥२॥

तुका म्हणे देती कान । वाणावाण निवडूनी ॥३॥

३७५८

आतां देवा मोकळिलें । तुम्ही भलें दिसेना ॥१॥

आतां नाहीं जीवभाव । उरला ठाव वेगळा ॥ध्रु.॥

सांभाळुन घ्यावें देवा । आपणासवा यावरि ॥२॥

तुका म्हणे नग्न भाज । तरि ते लाज स्वामीसी ॥३॥

३७५९

आशाबद्ध आम्ही भाकितसों कींव । तत्पर हा जीव कार्यापाशीं ॥१॥

प्रतिउत्तराची पाहातसें वाट । करूनि बोभाट महाद्वारीं ॥ध्रु.॥

आपुल्या उचितें करूनियां ठेवीं । संबंध गोसावी तोडोनियां ॥२॥

तुका म्हणे एक जालिया निवाड । कोण बडबड करी मग ॥३॥

३७६०

खद्योतें फुलविलें रविपुढें ढुंग । साक्षी तंव जग उभयतां ॥१॥

आपल्या आपण नाहीं शोभों येत । चार करी स्फीत दाखवूनि ॥ध्रु.॥

खाणार ताकाचें आसातें माजीरें । आपणें चि अधीर कळों येतें ॥२॥

तुका म्हणे जळो मैंदाची मवाळी । दावूनियां नळी कापी सुखें ॥३॥

३७६१

नाहीं सरों येत कोरडएा उत्तरीं । जिव्हाळ्याची बरी ओल ठायीं ॥१॥

आपुलिया हिता मानिसी कारण । सत्या नारायण साहे असो ॥ध्रु.॥

निर्वाणीं निवाड होतो आगीमुखें । तप्त लोह सुखें धरितां हातीं ॥२॥

तुका म्हणे नेम न टळतां बरें । खर्यासी चि खरें ऐसें नांव ॥३॥

३७६२

आलों उल्लंघुनि दुःखाचे पर्वत । पायांपाशीं हित तुमच्या तरी ॥१॥

न देखेल लासा दुःखी होतें मन । कठिणें कठिण वाटतसे ॥ध्रु.॥

नव्हे सांडी परि वाटतें निरास । न ये माझा दिस संकल्पाचा ॥२॥

तुका म्हणे तुम्हीं सदैव जी देवा । माझ्या हा चि जीवा एक ठाव ॥३॥

३७६३

किती सोसिती करंटीं । नेणों संसाराची आटी । सर्वकाळ पोटीं । चिंतेची हळहळ ॥१॥

रिकामिया तोंडें राम । काय उच्चारितां श्रम । उफराटा भ्रम । गोवी विषय माजिरा ॥ध्रु.॥

कळतां न कळे । उघडे झाकियेले डोळे । भरलें त्याचे चाळे । अंगीं वारें मायेचें ॥२॥

तुका म्हणे जन । ऐसें नांवबुद्धिहीन । बहुरंगें भिन्न । एकीं एक निमलें ॥३॥

३७६४

मंगळाचा मंगळ सांटा । विट तोटा नेणे तें ॥१॥

हें भरा सातें आलें । भलें भलें म्हणवावें ॥ध्रु.॥

जनीं जनार्दन वसे । येथें दिसे तें शुद्ध ॥२॥

तुका म्हणे बहुतां मुखें । खरें सुखें ठेवावें ॥३॥

३७६५

नामाचा महिमा बोलिलों उत्कर्ष । अंगा कांहीं रस न ये चि तो ॥१॥

कैसें समाधान राहे पांडुरंगा । न लगे चि अंगा आणी कांहीं ॥ध्रु.॥

लाभाचिये अंगीं सोस कवतुकें । फिक्याचें तें फिकें वेवसाव ॥२॥

तुका म्हणे करा आपुला महिमा । नका जाऊं धर्मावरि माझ्या ॥३॥

३७६६

हें चि वारंवार । पडताळुनी उत्तर ॥१॥

करितों पायांसी विनंती । नुपेक्षावें कमळापती ॥ध्रु.॥

गंगोदकें गंगे । अर्घ्य द्यावें पांडुरंगे ॥२॥

जोडोनियां हात । करी तुका प्रणिपात ॥३॥

३७६७

अवचित या तुमच्या पायां । देवराया पावलों ॥१॥

बरवें जालें देशाउर । आल्या दुर सारिखें ॥ध्रु.॥

राहोनियां जातों ठाया । आलियाची निशानी ॥२॥

तुका म्हणे चरणसेवा । जोडी हेवा लाधली ॥३॥

३७६८

आतां पाविजेल घरा । या दातारा संगती ॥१॥

पायावरि ठेवूं माथा । सर्वथा हा नुपेक्षी ॥ध्रु.॥

येथून तेथवरि आतां । नाहीं सत्ता आणिकांची ॥२॥

तुका म्हणे चक्रपाणी । शिरोमणी बळियांचा ॥३॥

३७६९

बरवें माझ्या केलें मनें । पंथें येणें निघालें ॥१॥

अभयें च जावें ठाया । देवराया प्रतापें ॥ध्रु.॥

साधनाचा न लगे पांग । अवघें सांग कीर्तन ॥२॥

तुका म्हणे सत्ता थोरी । कोण करी खोळंबा ॥३॥

३७७०

मागें पुढें नाहीं । दुजें यावेगळें कांहीं ॥१॥

नाहीं उरलें आणीक । केला झाडा सकळिक ॥ध्रु.॥

विश्वासावांचून । नांवें दुजियाचे शून्य ॥२॥

देवाविण कांहीं । तुका म्हणे उरी नाहीं ॥३॥

३७७१

वैराग्याचा अंगीं जालासे संचार । इच्छी वनांतर सेवावया ॥१॥

कां जी याचें करूं नये समाधान । वियोगानें मन सिणतसे ॥ध्रु.॥

नये चि यावया पंढरीचें मूळ । न देवे चि माळ कंठींची ही ॥२॥

तुका म्हणे जालें अप्रीतीचें जिणें । लाजिर हें वाणें सेवा करी ॥३॥

३७७२

आळिकरा कोठें साहातें कठिण । आपुला तें प्राण देऊं पाहे ॥१॥

सांभाळावें मायबापें कृपादृष्टी । पीडितां तो दृष्टी देखों नये ॥ध्रु.॥

अंतरलों मागें संवसारा हातीं । पायांपें सरतीं जालों नाहीं ॥२॥

तुका म्हणे तुम्ही विचारा जी देवा । ठेवाल तें ठेवा कोणे परी ॥३॥

३७७३

स्वप्नींचें हें धन हातीं ना पदरीं । प्रत्यक्ष कां हरि होऊं नये ॥१॥

आजुनि कां करा चाळवाचाळवी । सावकाशें द्यावी सत्य भेटी ॥ध्रु.॥

बोलोनियां फेडा जीवींची काजळी । पाहेन कोमळीं चरणांबुजें ॥२॥

तुका म्हणे माझ्या जीवींचिया जीवा । सारूनियां ठेवा पडदा आतां ॥३॥

३७७४

येतील अंतरा शिष्टाचे अनुभव । तळमळी जीव तया सुखा ॥१॥

आतां माझा जीव घेउनियां बळी । बैसवावें वोळी संतांचिये ॥ध्रु.॥

विस्तारिली वाचा फळेंविण वेल । कोरडे चि बोल फोस वांझे ॥२॥

तुका म्हणे आलों निर्वाणा च वरी । राहों नेदीं उरी नारायणा ॥३॥

३७७५

म्हणउनि काय जीऊं भक्तपण । जायाचीं भूषणें अळंकार ॥१॥

आपुल्या कष्टाची करूनियां जोडी । मिरवीन उघडी इच्छावसें ॥ध्रु.॥

तुके तरि तुकीं खर्याचे उत्तम । मुलाम्याच्या भ्रम कोठवरि ॥२॥

तुका म्हणे पुढें आणि मागें फांस । पावें ऐसा नास न करीं देवा ॥३॥

३७७६

आपण चि व्हाल साहे । कसियाला हे धांवणी ॥१॥

भाकिली ते उरली कींव । आहे जीव जीवपणें ॥ध्रु.॥

आहाच कैंचा बीजा मोड । प्रीति कोड वांचूनि ॥२॥

तुका म्हणे दंडिन काया । याल तया धांवणिया ॥३॥

३७७७

निश्चितीनें होतों करुनियां सेवा । कां जी मन देवा उद्वेगिलें ॥१॥

अनंत उठती चित्ताचे तरंग । करावा हा त्याग वाटतसे ॥ध्रु.॥

कोण तुम्हांविण मनाचा चाळक । दुजें सांगा एक नारायणा ॥२॥

तुका म्हणे माझा मांडिला विनोद । करऊं नेणें छंद कराल काइ ॥३॥

३७७८

आश्वासावें दास । तरी घडे तो विश्वास ॥१॥

नाहीं चुकत चाकरी । पुट लाडे शोचे थोरी ॥ध्रु.॥

स्वामीच्या उत्तरें । सुख वाटे अभयें करें ॥२॥

न मगें परि भातें । तुका म्हणे निढळि रितें ॥३॥

३७७९

जेणें होय हित । तें तूं जाणसी उचित ॥१॥

मज नको लावूं तैसें । वांयां जायें ऐसें पिसें ॥ध्रु.॥

धरितोसी सत्ता । होसी सकळ जाणता ॥२॥

चतुराच्या राया । अंगीकारावें तुकया ॥३॥

३७८०

राहे उभा वादावादीं । तरी फंदीं सांपडे ॥१॥

लव्हाळ्यासी कोठें बळ । करिल जळ आपुलें ॥ध्रु.॥

कठिणासी बळजोडा । नम्र पीडा देखेना ॥२॥

तुका म्हणे सर्वरसीं । मिळे त्यासी गोत तें ॥३॥

३७८१

म्हणउनि जाली तुटी । नाहीं भेटी अहंकारें ॥१॥

दाखविलें देवें वर्म । अवघा भ्रम नासला ॥ध्रु.॥

हातें मुरगाळितां कान । नाहीं भिन्न वेदना ॥२॥

तुका म्हणे एकांतसुखें । अवघें गोतें गुंतलें ॥३॥

३७८२

न पडो आतां हाडीं घाव । मध्यें कींव नासक ॥१॥

करविली आत्महत्या । जीवा कां द्वंदाचा ॥ध्रु.॥

आशापाशीं गुंतला गळा । तेणें कळाहीन जालों ॥२॥

तुका म्हणे लावूं मुळी । जीवकुळी थोरेसी ॥३॥

३७८३

सामावे कारण । नाहीं सोसत धरणें ॥१॥

लादी थींके लाजिरवाणी । हीनकमाईंची घाणी ॥ध्रु.॥

पुष्प जवळी नाका । दुगपधीच्या नांवें थुंका ॥२॥

तुका म्हणे किती । उपदेशहीन जाती ॥३॥

३७८४

असाल ते तुम्ही असा । आम्ही सहसा निवडों ना ॥१॥

अनुसरलों एका चित्तें । हातोंहातें गींवसित ॥ध्रु.॥

गुणदोष काशासाटीं । तुमचे पोटीं वागवूं ॥२॥

तुका म्हणे दुजें आतां । कोठें चित्ता आतळों ॥३॥

३७८५

सोंवळा होऊं तों वोंवळें जडलें । सांडीमांडी बोलतोंडीं बीजीं ॥१॥

एकसरीं केलीं कळिवरें साटी । आतां नका तुटी पायांसवें ॥ध्रु.॥

संकल्पीं विकल्प पापाचा सुकाळ । रज्जुसर्प मूळ मरणाचें ॥२॥

तुका म्हणे हें तूं ब्रम्हांड चाळिता । मी कां करूं चिंता पांडुरंगा ॥३॥

३७८६

आहे तैसा आतां आहे ठायीं बरा । ठेविलों दातारा उचितें त्या ॥१॥

वचनाचा भार पडिलिया शिरीं । जालें मग भारी उतरेना ॥ध्रु.॥

अबोल्याची सवे लावुनियां मना । फाकों नेदीं गुणा ऐसें करूं ॥२॥

तुका म्हणे आम्हां गोंवळ्याचा संग । राखतें तें अंग जाणतसों ॥३॥

३७८७

तूं माझा कोंवसा । परी न कळे या धसां ॥१॥

कूट खाती मागें पुढें । जाती नरयेगांवा पुढें ॥ध्रु.॥

माझी म्हणती कवी । निषेधुनि पापी जीवीं ॥२॥

तुका म्हणे पांडुरंगा । आतां कोण लेखी जगा ॥३॥

३७८८

दर्पणासी बुजे । नखटें तोंड पळवी लाजे ॥१॥

गुण ज्याचे जो अंतरीं । तो चि त्यासी पीडा करी ॥ध्रु.॥

चोरा रुचे निशी । देखोनियां विटे शशी ॥२॥

तुका म्हणे जन । देवा असे भाग्यहीन ॥३॥

३७८९

म्हणउनि शरण जावें । सर्वभावें देवासी ॥१॥

तो हा उतरील पार । भवदुस्तरनदीचा ॥ध्रु.॥

बहु आहे करुणावंत । अनंत हें नाम ज्या ॥२॥

तुका म्हणे साक्षी आलें । तरी केलें प्रगट ॥३॥

३७९०

ऐसीं वर्मैं आम्हां असोनियां हातीं । कां होऊं नेणतीं दिशाभुली ॥१॥

पोटाळुनी पाय कवळीन उभा । कृपे पद्मनाभा हालों नेदीं ॥ध्रु.॥

आपुले इच्छेसी घालीन संपुष्टीं । श्रीमुख तें दृष्टी न्याहाळीन ॥२॥

तुका म्हणे बहु सांडियेलीं मतें । आपुल्या पुरतें धरुनी ठेलों ॥३॥

३७९१

रत्नाच्या वोवणी कांचे ऐशा घरी । आव्हेरुनी दुरी अधिकारें ॥१॥

जातिस्वभाव आला डोळ्यां आड । तया घडे नाड न कळतां ॥ध्रु.॥

कामधेनु देखे जैशा गाईम्हैसी । आणिकांतें ऐसी करोनियां ॥२॥

तुका म्हणे काय बोलोनियां फार । जयाचा वेव्हार तया साजे ॥३॥

३७९२

तरी च हीं केलीं । दानें वाईंट चांगलीं ॥१॥

येक येक शोभवावें । केलें कवतुक देवें ॥ध्रु.॥

काय त्याची सत्ता । सूत्र आणीक चाळिता ॥२॥

तुका म्हणे धुरें । डोळे भरिले परि खरें ॥३॥

३७९३

अंधळें तें सांगे सांगितल्या खुणा । अनुभव देखणा प्रगट त्या ॥१॥

नांदणुक सांगे वडिलाचें बळ । कैसा तो दुर्बळ सुख पावे ॥२॥

तुका म्हणे नांदों आपल्या प्रतापें । तयासी लोकांपें स्तुती सांगों ॥३॥

३७९४

करी आणिकांचा अपमान । खळ छळवादी ब्राम्हण। तया देतां दान । नरका जाती उभयतां ॥१॥

तैसें जालें दोघांजणां । मागतिया यजमाना । जाळियेलें वनां । आपणासहित कांचणी ॥ध्रु.॥

घडितां दगडाची नाव । मोल क्लेश गेले वाव । तरता नाहीं ठाव । बुडवी तारूं तरतीया ॥२॥

चोरा दिधला सांटा । तेणें मारियेल्या वाटा । तुका म्हणे ताठा । हें तंव दोघे नाडती ॥३॥

३७९५

जळो ते जाणींव जळो ते शाहाणींव । राहो माझा भाव विठ्ठलपायीं ॥१॥

जळो तो आचार जळो तो विचार । राहो मन स्थीर विठ्ठलपायीं ॥ध्रु.॥

जळो हा लौकिक जळो दंभमान । लागो जीव ध्यान विठ्ठलाचें ॥२॥

जळो हें शरीर जळो हा संबंध । राहो परमानंद माझा कंठीं ॥३॥

तुका म्हणे येथे अवघें चि होय । धरीं मना सोय विठोबाची ॥४॥

३७९६

विश्वास धरूनि राहिलों निवांत । ठेवूनियां चित्त तुझे पायीं ॥१॥

तरावें बुडावें तुझिया वचनें । निर्धार हा मनें केला माझा ॥ध्रु.॥

न कळे हें मज साच चाळविलें । देसी तें उगलें घेइन देवा ॥२॥

मागणें तें सरे ऐसें करीं देवा । नाहीं तरी सेवा सांगा पुढें ॥३॥

करावें कांहीं कीं पाहावें उगलें । तुका म्हणे बोलें पांडुरंगा ॥४॥

३७९७

देवाचिये पायीं देई मना बुडी । नको धांवों वोढी इंद्रियांचे ॥१॥

सर्व सुखें तेथें होती एकवेळे । न सरती काळें कल्पांतीं ही ॥ध्रु.॥

जाणें येणें खुंटे धांवे वेरजार । न लगे डोंगर उसंतावे ॥२॥

सांगन तें तुज इतुलें चि आतां । मानी धन कांता विषतुल्य ॥३॥

तुका म्हणे तुझे होती उपकार । उतरों हा पार भवसिंधु ॥४॥

३७९८

आम्ही विठ्ठलाचे दास जालों आतां । न चले हे सत्ता आणिकांची ॥१॥

नावरे तयासी ऐसें नाहीं दुजें । करितां पंढरिराजें काय नव्हे ॥ध्रु.॥

कोठें तुज ठाव घ्यावयासी धांवा । मना तूं विसावा घेईं आतां ॥२॥

इंद्रियांची वोढी मोडिला व्यापार । ज्या अंगें संचार चाळी तुज ॥३॥

तुका म्हणे आम्ही जिंकोनियां काळ । बैसलों निश्चळि होऊनियां ॥४॥

३७९९

सांगतों तरि तुम्ही भजा रे विठ्ठला । नाहीं तरि गेला जन्म वांयां ॥१॥

करितां भरोवरी दुरावसी दुरी । भवाचिये पुरीं वाहावसी ॥२॥

कांहीं न लगे एक भाव चि कारण । तुका म्हणे आण विठ्ठलाची ॥३॥

३८००

शब्दज्ञानी येऊं नेदीं दृष्टीपुढें । छळवादी कुडे अभक्त ते ॥१॥

जळो ते जाणींव जळो त्याचे दंभ । जळो त्याचें तोंड दुर्जनाचें ॥२॥

तुका म्हणे येती दाटूनि छळाया । त्यांच्या बोडूं डोया न धरूं भीड ॥३॥

३८०१

अन्यायासी राजा जरि न करितां दंड । बहुचक ते लंड पीडिती जना ॥१॥

ने करी निगा कुणबी न काढितां तण । कैंचे येती कण हातासी ते ॥२॥

तुका म्हणे संतां करूं नये अनुचित । पाप नाहीं नीत विचारिता ॥३॥

३८०२

भले लोक नाहीं सांडीत ओळखी । हे तों झाली देखी दुसर्याची ॥१॥

असो आतां यासी काय चाले बळ । आपुलें कपाळ वोडवलें ॥ध्रु.॥

समर्थासी काय कोणें हें म्हणावें । आपुलिया जावें भोगावरि ॥२॥

तुका म्हणे तुम्हां बोल नाहीं देवा । नाहीं केली सेवा मनोभावें ॥३॥

३८०३

मुकें होतां तुझ्या पदरीचें जातें । मूर्ख तें भोगितें मीमीपण ॥१॥

आपुलिये घरीं मैंद होऊनी बसे । कवण कवणासी बोलों नका ॥२॥

तुका म्हणे तुम्हां सांगतों मी खुण । देवासी तें ध्यान लावुनि बसा ॥३॥

३८०४

आषाढी निकट । आणी कार्तिकीचा हाट ॥१॥

पुरे दोन्ही च बाजार । न लगे आणीक व्यापार ॥ध्रु.॥

तें चि घ्यावें तें चि घ्यावें । कैवल्याच्या रासी भावें ॥२॥

कांहीं कोणा नेणे । विठो वांचूनि तुका म्हणे ॥३॥

३८०५

देऊनियां प्रेम मागितलें चित्त । जाली फिटाफिट तुम्हां आम्हां ॥१॥

काशानें उदार तुम्हांसी म्हणावें । एक नेसी भावें एक देसी ॥ध्रु.॥

देऊनियां थोडें नेसील हें फार । कुंटिसी विचार अवघियांचा ॥२॥

तुका म्हणे आम्हां भांडवल चित्त । देउनी दुश्चित पाडियेलें ॥३॥

३८०६

तातडीची धांव अंगा आणि भाव । खोळंबा तो मग निश्चियाचा ॥१॥

म्हणउनि बरी विचारावी चाली । उरीचि ते बोली कामा येते ॥ध्रु.॥

कोरडें वैराग्य माजिरा बडिवार । उतरे तो शूर अंगींचें तें ॥२॥

तुका म्हणे बरी झर्‍याची ते चाली । सांचवण्या खोली कैसीयांची ॥३॥

३८०७

मी तों बहु सुखी आनंदभरिता । आहें साधुसंतां मेळीं सदा ॥१॥

देवा कांहीं व्हावें ऐसें नाहीं माझ्या जीवा । आणीक केशवा तुजविण ॥ध्रु.॥

न लगे वैकुंठ मोक्ष सायुज्यता । सुख वाटे घेतां जन्म ऐसें ॥२॥

मृत्युलोकीं कोण धरिलें वासना । पावावया जनासवें दुःख ॥३॥

तुका म्हणे तुझा दास ऐसें लोकां । कांहीं सकळिकां कळों यावें ॥४॥

३८०८

घ्या रे लुटी प्रेम सुख । फेडा आजि धणी । चुकला तो मुकला । जाली वेरझार हाणी ॥१॥

घाला घातला वैकुंठीं । करूनियां जीवें साटी । पुरविली पाठी । वैष्णवीं काळाची ॥ध्रु.॥

अवघें आणिलें अंबर । विठोसहित तेथें धुर । भेदूनि जिव्हार । नामबाणीं धरियेला ॥२॥

संचित प्रारब्ध क्रियमाण । अवघीं जालीं गहन । केलीं पापपुण्यें । देशधडी बापुडीं ॥३॥

आनंदें गर्जती निर्भर । घोष करिती निरंतर । कांपती असुर । वीर कवणा नांगवती ॥४॥

जें दुर्लभ ब्रम्हादिकां । आजि सांपडलें फुका । घ्या रे म्हणे तुका । सावचित्त होउनी ॥५॥

३८०९

तुझिया दासांचा हीन जालों दास । न धरीं उदास मायबापा ॥१॥

तुजविण प्राण कैसा राहों पाहे । वियोग न साहे क्षणभरि ॥ध्रु.॥

आणिक माझ्या जीवें मोकलिली आस । पाहे तुझी वास पांडुरंगा ॥२॥

सर्वभावें तुज आणिला उचित । राहिलों निश्चिंत तुझे पायीं ॥३॥

तुका म्हणे तुज असो माझा भार । बोलतों मी फार काय जाणें ॥४॥

३८१०

ते चि करीं मात । जेणें होइल तुझें हित ॥१॥

काय बडबड अमित । सुख जिव्हारीं सिणविसी ॥ध्रु.॥

जो मुळव्याधी पीडिला । त्यासी देखोन हांसे खरजुला ॥२॥

आराथकरी सोसी । त्यासि हांसे तो आळसी ॥३॥

क्षयरोगी म्हणे परता । सर रोगिया तूं आतां ॥४॥

वडस दोहीं डोळां वाढले । आणिकां कानें कोंचें म्हणे ॥५॥

तुका म्हणे लागों पायां । शुद्ध करा आपणियां ॥६॥

३८११

कळों आला भाव माझा मज देवा । वांयांविण जीवा आठविलें ॥१॥

जोडूनि अक्षरें केलीं तोंडपिटी । न लगे सेवटीं हातीं कांहीं ॥२॥

तुका म्हणे माझे गेले दोन्ही ठाय । सवसार ना पाय तुझे मज ॥३॥

३८१२

आतां तरी मज सांगा साच भाव । काय म्यां करावें ऐसें देवा ॥१॥

चुकावया कर्म नव्हतें कारण । केला होय सीण अवघा चि ॥२॥

तुका म्हणे नको पाहूं निरवाण । देई कृपादान याचकासी ॥३॥

३८१३

बोल नाहीं तुझ्या दातृत्वपणासी । आम्ही अविश्वासी सर्वभावें ॥१॥

दंभें करी भक्ती सोंग दावी जना । अंतरीं भावना वेगळिया ॥२॥

तुका म्हणे देवा तूं काय करिसी । कर्मा दुस्तरासी आमुचिया ॥३॥

३८१४

नामधारकासी नाहीं वर्णावर्ण । लोखंड प्रमाण नाना जात ॥१॥

शस्त्र अथवा गोळे भलता प्रकार । परिसीं संस्कार सकळ ही हेम ॥ध्रु.॥

प्रजन्य वर्षतां जीवना वाहावट । तें समसकट गंगे मिळे ॥२॥

सर्व तें हें जाय गंगा चि होऊन । तैसा वर्णावर्ण नाहीं नामीं ॥३॥

महांपुरीं जैसें जातसे उदक । मध्यें तें तारक नाव जैसी ॥४॥

तये नावेसंगें ब्राम्हण तरती । केवीं ते बुडती अनामिक ॥५॥

नाना काष्ठजात पडतां हुताशनीं । ते जात होउनी एकरूप ॥६॥

तेथें निवडेना घुरे कीं चंदन । तैसा वर्णावर्ण नामीं नाहीं ॥७॥

पूर्वानुवोळख तें चि पैं मरण । जरि पावे जीवन नामामृत ॥८॥

नामामृतें जालें मुळीचें स्मरण । सहज साधन तुका म्हणे ॥९॥

३९१५

काय वांचोनियां जालों भूमिभार । तुझ्या पायीं थार नाहीं तरि ॥१॥

जातां भलें काय डोळियांचें काम । जरि पुरुषोत्तम न देखती ॥ध्रु.॥

काय मुख बळि श्वापदाचे धांव । नित्य तुझें नांव नुच्चारितां ॥२॥

तुका म्हणे पैं या पांडुरंगाविण । न वचे चि क्षण जीव भला ॥३॥

३८१६

सोइर्यासी करी पाहुणेर बरा । कांडितो ठोंबरा संता साटीं ॥१॥

गाईंसी देखोनी बदबदा मारी । घोडएाची चाकरी गोड वाटे ॥ध्रु.॥

पान फुल नेतो वेश्येसी उदंड । ब्राम्हणासी खांड देऊं नेदी ॥२॥

पर्वकाळीं धर्म न करी नासरी । वेची राजद्वारीं उदंड चि ॥३॥

कीर्त्तना जावया होतसे हींपुष्टी । खेळतो सोंकटीं रात्रंदिवस॥४॥

बाइलेच्या गोता आवडीनें पोसी । मातापितियासाठी दवडितो ॥५॥

तुका म्हणे त्याच्या थुंका तोंडावरी । जातो यमपुरी भोगावया ॥६॥

३८१७

कां हो पांडुरंगा न करा धांवणें । तरि मज कोणें सोडवावें ॥१॥

तुझा म्हणऊनि आणिकापें उभा । राहों हें तों शोभा नेदी आतां ॥ध्रु.॥

काळें पुरविली पाठी दुरवरी । पुढें पायां धीरी राहों नेदी ॥२॥

नको आणूं माझें संचित मनासी । पावन आहेसी पतितां तूं ॥३॥

तुका म्हणे चाले आणिकांची सत्ता । तुज आळवितां नवल हें ॥४॥

३८१८

कावळ्याच्या गळां मुक्ताफळमाळा । तरी काय त्याला भूषण शोभे ॥१॥

गजालागीं केला कस्तुरीचा लेप । तिचें तो स्वरूप काय जाणे ॥ध्रु.॥

बकापुढें सांगे भावार्थे वचन । वाउगा चि सीण होय त्यासी ॥२॥

तुका म्हणे तैसे अभाविक जन । त्यांसी वांयां सीण करूं नये ॥३॥

३८१९

आतां धरितों पदरीं । तुज मज करीन सरी ॥१॥

जालों जीवासी उदार । उभा ठाकलों समोर ॥२॥

तुका विनवीतसे संतां । ऐसें सांगा पंढरिनाथा ॥३॥

३८२०

न कळसी ज्ञाना न कळसी ध्याना । न कळेसी दर्शना धुंडाळितां ॥१॥

न कळेसी आगमा न कळेसी निगमा । न बोलवे सीमा वेदां पार ॥२॥

तुका म्हणे तुझा नाहीं अंतपार । म्हणोनि विचार पडिला मज ॥३॥

३८२१

पायां लावुनियां दोरी । भृंग बांधिला लेंकुरीं ॥१॥

तैसा पावसी बंधन । मग सोडवील कोण ॥ध्रु.॥

गळां बांधोनियां दोरी । वांनर हिंडवी घरोघरीं ॥२॥

तुका म्हणे पाहें । रीस धांपा देत आहे ॥३॥

३८२२

मायबापें सांभाळिती । लोभाकारणें पाळिती ॥१॥

तैसा नव्हे देवराव । याचा कृपाळु स्वभाव ॥ध्रु.॥

मनासारिखें न होतां । बाळकासी मारी माता ॥२॥

तुका म्हणे सांगूं किती । बाप लेंकासी मारिती ॥३॥

३८२३

धन मेळवूनि कोटी । सवें नये रे लंगोटी ॥१॥

पानें खाशील उदंड । अंतीं जासी सुकल्या तोंडें ॥ध्रु.॥

पलंग न्याहाल्या सुपती । शेवटीं गोवर्‍या सांगाती ॥२॥

तुका म्हणे राम । एक विसरतां श्रम ॥३॥

३८२४

विनवितों चतुरा तुज विश्वंभरा । परियेसी दातारा पांडुरंगा ॥१॥

तुझे दास ऐसें जगीं वाखाणिलें । आतां नव्हे भलें मोकलितां ॥ध्रु.॥

माझे गुणदोष कोण जाणे मात । पावनपतित नाम तुझें ॥२॥

लोभ मोह माया आम्हां बांधवितां । तरि हा अनंता बोल कोणा ॥३॥

तुका म्हणे मी तों पतित चि खरा । परि आलों दातारा शरण तुज ॥४॥

३८२५

त्राहे त्राहे सोडवीं अनंता । लागों दे ममता तुझे पायीं॥१॥

एक चि मागणें देई तुझी गोडी । न लगे आवडी आणिकाची ॥ध्रु.॥

तुझें नाम गुण वर्णीन पवाडे । आवडीच्या कोडें नाचों रंगीं ॥२॥

बापा विठ्ठलराया हें चि देई दान । जोडती चरण जेणें तुझे ॥३॥

आवडीसारखें मागितलें जरी । तुका म्हणे करीं समाधान ॥४॥

३८२६

सुगरणीबाई थिता नास केला । गुळ तो घातला भाजीमध्यें ॥१॥

क्षीरीमध्यें हिंग दुधामध्यें बोळ । थितें चि वोंगळ कैसें केलें ॥ध्रु.॥

दळण दळोनी भरूं गेली पाळी । भरडोनि वोंगळी नास केला ॥२॥

कापुराचे सांते आणिला लसण । वागवितां सीण दुःख होय ॥३॥

रत्नाचा जोहारी रत्न चि पारखी । येर देखोदेखीं हातीं घेती ॥४॥

तुका म्हणे जरी योग घडे निका । न घडतां थुंका तोंडावरी ॥५॥

३८२७

बाप माझा दिनानाथ । वाट भक्तांची पाहात ॥१॥

कर ठेवुनियां करीं । उभा चंद्रभागे तिरीं ॥ध्रु.॥

गळां वैजयंतीमाळा। रूपें डोळस सांवळा ॥२॥

तुका म्हणे भेटावया । सदा उभारिल्या बाह्या ॥३॥

३८२८

माझें जीवन तुझे पाय । कृपाळुं तूं माझी माय ॥१॥

नेदीं दिसों किविलवाणें । पांडुरंगा तुझें तान्हें ॥ध्रु.॥

जन्ममरण तुजसाटीं । आणीक नेणें दुजी गोष्टी ॥२॥

तुका म्हणे तुजविण । कोण हरिल माझा सीण ॥३॥

३८२९

कां रे पुंड्या मातलासी । उभें केलें विठ्ठलासी ॥१॥

ऐसा कैसा रे तूं धीट । मागें भिरकाविली वीट ॥ध्रु.॥

युगें जालीं अठ्ठावीस । अजुनी न म्हणसी बैस ॥२॥

भाव देखोनि निकट । देवें सोडिलें वैकुंठ ॥३॥

तुका म्हणे पुंडलिका । तूं चि बळिया एक निका ॥४॥

३८३०

तुज पाहातां समोरी । दृष्टि न फिरे माघारी ॥१॥

माझें चित्त तुझ्या पायां । मिठी पडिली पंढरिराया ॥ध्रु.॥

नव्हे सारितां निराळें । लवण मेळवितां जळें ॥२॥

तुका म्हणे बळी । जीव दिला पायांतळीं ॥३॥

३८३१

उपदेश किती करावा खळासी । नावडे तयासी बरें कांहीं ॥१॥

शुद्ध कां वासना नव्हे चांडाळाची । होळी संचिताची केली तेणें ॥ध्रु.॥

नाहीं भाव मनीं नाइके वचन । आपला आपण उणें घेतों ॥२॥

तुका म्हणे त्यासी काय व्याली रांड । करी बडबड रिती दिसे ॥३॥

३८३२

समर्थासी लाज आपुल्या नामाची । शरण आल्याची लागे चिंता ॥१॥

न पाहे तयाचे गुण दोष अन्याय । सुख देउनि साहे दुःख त्याचें ॥ध्रु.॥

मान भलेपण नाहीं फुकासाटीं । जयावरि गांठी झीज साहे ॥२॥

तुका म्हणे हें तूं सर्व जाणसी । मज अधिरासी धीर नाहीं ॥३॥

३८३३

आनंदें कीर्तन कथा करीं घोष । आवडीचा रस प्रेमसुख ॥१॥

मज या आवडे वैष्णवांचा संग । तेथें नाहीं लाग कळिकाळा ॥ध्रु.॥

स्वल्प मात्र वाचे बैसलासे निका । राम कृष्ण सखा नारायण ॥२॥

विचारितां मज दुजें वाटे लाज । उपदेशें काज आणीक नाहीं ॥३॥

तुका म्हणे चित्त रंगलेंसे ठायीं । माझें तुझ्या पायीं पांडुरंगा ॥४॥

३८३४

ब्रम्हज्ञान जेथें आहे घरोघरीं । सर्व निरंतरी चतुर्भुज ॥१॥

पापा नाहीं रीग काळाचें खंडण । हरिनामकीर्तन परोपरी ॥२॥

तुका म्हणे हा चि भाव माझ्या चित्तीं । नाहीं आणिकां गती चाड मज ॥३॥

३८३५

मज नाहीं कोठें उरला दुर्जन । मायबापाविण ब्रम्हांडीं हें ॥१॥

कासया जिकीर करणें येविसीं । भयाची मानसीं चिंता खंती ॥ध्रु.॥

विश्वंभराचिये लागलों सांभाळीं । संत नेती चाली आपुलिया ॥२॥

तुका म्हणे माझें पाळणें पोषणें । करी नारायण सर्वस्वेंसी ॥३॥

३८३६

नाहीं हित ठावें जननीजनका । दाविले लौकिकाचार तींहीं ॥१॥

अंधळ्याचे काठी अंधळें लागलें । घात एकवेळे मागेंपुढें ॥ध्रु.॥

न ठेवावी चाली करावा विचार । वरील आहार गळी लावी ॥२॥

तुका म्हणे केला निवाडा रोकडा । राऊत हा घोडा हातोहातीं ॥३॥

३८३७

आतां पहाशील काय माझा अंत । आलों शरणागत तुज देवा ॥१॥

करीं अंगीकार राखें पायांपाशीं । झणीं दिसों देसी केविलवाणें ॥ध्रु.॥

नाहीं आइकिली मागें ऐसी मात । जे त्वां शरणागत उपेक्षिले ॥२॥

तुका म्हणे आतां धरीं अभिमान । आहेसी तूं दानशूर दाता ॥३॥

३८३८

होईल तो भोग भोगीन आपुला । न घलीं विठ्ठला भार तुज ॥१॥

तुम्हांपासाव हें इच्छीतसें दान । अंतरींचें ध्यान मुखीं नाम ॥ध्रु.॥

नये काकुलती गर्भवासांसाटीं । न धरीं हें पोटीं भय कांहीं ॥२॥

तुका म्हणे मज उदंड एवढें । न वांचावें पुढें मायबापा ॥३॥

३८३९

काय तुझी ऐसी वेचते गांठोळी । मांहे टाळाटाळी करीतसां ॥१॥

चतुराच्या राया आहो पांडुरंगा । ऐसें तरि सांगा निवडूनि ॥ध्रु.॥

कोण तुम्हां सुख असे या कवतुकें । भोगितां अनेकें दुःखें आम्ही ॥२॥

तुका म्हणे काय जालासी निर्गुण । आम्हां येथें कोण सोडवील ॥३॥

३८४०

देवाची पूजा हे भूताचें पाळण । मत्सर तो सीण बहुतांचा ॥१॥

रुसावें फुगावें आपुलियावरि । उरला तो हरि सकळ ही ॥२॥

तुका म्हणे संतपण यां चि नांवें । जरि होय जीव सकळांचा ॥३॥

३८४१

नाहीं जप तप जीवाची आटणी । मनासी दाटणी नाहीं केली ॥१॥

निजलिया ठायीं पोकारिला धांवा । सांकडें तें देवा तुझें मज ॥ध्रु.॥

नाहीं आणूनियां समपिन्नलें जळ । सेवा ते केवळ चिंतनाची ॥२॥

तुका म्हणे आम्हीं वेचिलीं उत्तरें । घेतलीं उदारें साच भावें ॥३॥

३८४२

देह तंव आहे प्रारब्धा अधीन । याचा मी कां सीण वाहूं भार ॥१॥

सरो माझा काळ तुझिया चिंतनें । कायावाचामनें इच्छीतसें ॥ध्रु.॥

लाभ तो न दिसे याहूनि दुसरा । आणीक दातारा येणें जन्में ॥२॥

तुका म्हणे आलों सोसीत संकटें । मी माझें वोखटें आहे देवा ॥३॥

३८४३

सकळ तुझे पायीं मानिला विश्वास । न करीं उदास आतां मज ॥१॥

जीवीं गातां गोड आइकतां कानीं । पाहातां लोचनीं मूर्ती तुझी ॥ध्रु.॥

मन स्थिर माझें जालेंसे निश्चळि । वारिलीं सकळ आशापाश ॥२॥

जन्मजराव्याधि निवारिलें दुःख । वोसंडलें सुख प्रेम धरी ॥३॥

तुका म्हणे मज जाला हा निर्धार । आतां वांयां फार काय बोलों ॥४॥

३८४४

होऊं शब्दस्पर्श नये माझा तुम्हां । विप्रवृंदा तुम्हां ब्राम्हणांसी ॥१॥

म्हणोनियां तुम्हां करितों विनंती । द्यावें शेष हातीं उरलें तें ॥ध्रु.॥

वेदीं कर्म जैसें बोलिलें विहित । करावी ते नीत विचारूनि ॥२॥

तुमचा स्वधर्म माझा अधिकार । भोजन उत्तर तुका म्हणे ॥३॥

३८४५

बहुत असती मागें सुखी केलीं । अनाथा माउली जिवांची तूं ॥१॥

माझिया संकटा न धरीं अळस । लावुनियां कास पार पावीं ॥ध्रु.॥

कृपावंता करा ज्याचा अंगीकार । तया संवसार नाहीं पुन्हां ॥ ।२॥

विचारितां नाहीं दुजा बळिवंत । ऐसा सर्वगत व्यापी कोणी ॥३॥

म्हणउनि दिला मुळीं जीवभाव । देह केला वाव समाधिस्थ ॥४॥

तुका म्हणे नाहीं जाणत आणीक । तुजविण एक पांडुरंगा ॥५॥

३८४६

वैभवाचे धनी सकळ शरणागत । सत्यभावें चित्त अर्पिलें तें ॥१॥

नेदी उरों देव आपणांवेगळें । भावाचिया बळें ठायाठाव ॥ध्रु.॥

जाणोनि नेणती अंगा आली दशा । मग होय इच्छा आपणे चि ॥२॥

तुका म्हणे बरे धाकट्याचें जिणें । माता स्तनपानें वाढविते ॥३॥

३८४७

आम्हां देणें धरा सांगतों तें कानीं । चिंता पाय मनीं विठोबाचे ॥१॥

तेणें माझें चित्त होय समाधान । विलास मिष्टान्न न लगे सोनें ॥ध्रु.॥

व्रत एकादशी दारीं वृंदावन । कंठीं ल्या रे लेणें तुळसीमाळा ॥२॥

तुका म्हणे त्याचे घरींची उष्टावळी । मज ते दिवाळी दसरा सण ॥३॥

३८४८

आतां मी अनन्य येथें अधिकारी । होइन कोणे परी नेणें देवा ॥१॥

पुराणींचा अर्थ ऐकतां मानस । होतो कासावीस जीव माझा ॥ध्रु.॥

इंद्रियांचे आम्ही पांगिलों अंकित । त्यांच्यासंगें चित्त रंगलें तें ॥२॥

एकाचें ही जेथें न घडे दमन । अवघीं नेमून कैसीं राखों ॥३॥

तुका म्हणे जरी मोकळिसी आतां । तरी मी अनंता वांयां गेलों ॥४॥

३८४९

आवडी धरोनी आलेती आकारा । केला हा पसारा याजसाटीं ॥१॥

तें मी तुझें नाम गाईंन आवडी । क्षण एक घडी विसंबेना ॥ध्रु.॥

वर्म धरावें हा मुख्यधर्मसार । अवघे प्रकार तयापासीं ॥२॥

वेगळ्या विचारें वेगळाले भाव । धरायासी ठाव बहु नाहीं ॥३॥

तुका म्हणे घालूं इच्छेचिये पोटीं । कवळुनी धाकुटी मूर्ती जीवें ॥४॥

३८५०

भागलों मी आतां आपुल्या स्वभावें । कृपा करोनि देवें आश्वासीजे ॥१॥

देउनि आलिंगन प्रीतीच्या पडिभरें । अंगें हीं दातारें निववावीं ॥ध्रु.॥

अमृताची दृष्टी घालूनियां वरी । शीतळ हा करीं जीव माझा ॥२॥

घेई उचलूनि पुसें तानभूक । पुसीं माझें मुख पीतांबरें ॥३॥

बुझावोनि माझी धरीं हनुवंटी । ओवाळुनि दिठी करुनी सांडीं ॥४॥

तुका म्हणे बापा आहो विश्वंभरा । आतां कृपा करा ऐसी कांहीं ॥५॥

३८५१

न सरे लुटितां मागें बहुतां जनीं । जुनाट हे खाणी उघडिली ॥१॥

सद्धि महामुनि साधक संपन्न । तिहीं हें जतन केलें होतें ॥ध्रु.॥

पायाळाच्या गुणें पडिलें ठाउकें । जगा पुंडलिकें दाखविलें ॥२॥

तुका म्हणे येथें होतों मी दुबळें । आलें या कपाळें थोडें बहु ॥३॥

३८५२

भगवें तरी श्वान सहज वेष त्याचा । तेथें अनुभवाचा काय पंथ ॥१॥

वाढवुनी चटा फिरे दाही दिशा । तरी जंबुवेषा सहज स्थिति ॥ध्रु.॥

कोरोनियां भूमी करिती मधीं वास । तरी उंदरास काय वाणी ॥२॥

तुका म्हणे ऐसें कासया करावें । देहासी दंडावें वाउगें चि ॥३॥

३८५३

धन्य दिवस आजि डोळियां लाधला । आनंद देखिला धणीवरी ॥१॥

धन्य जालें मुख निवाली रसना । नाम नारायणा घोंष करूं ॥ध्रु.॥

धन्य हें मस्तक सर्वांग शोभलें । संताचीं पाउलें लागताती ॥२॥

धन्य आजि पंथें चालती पाउलें । टाळिया शोभले धन्य कर ॥३॥

धन्य तुका म्हणे आम्हांसी फावलें । पावलों पाउलें विठोबाचीं ॥४॥

३८५४

बरवी हे वेळ सांपडली संधि । साह्य जाली बुद्धि संचितासी ॥१॥

येणें पंथें माझीं चालिलीं पाउलें । दरुषण जालें संतां पायीं ॥ध्रु.॥

त्रासिलें दरिद्रें दोषा जाला खंड । त्या चि काळें पिंड पुनीत जाला ॥२॥

तुका म्हणे जाला अवघा व्यापार । आली वेरझार फळासी हे ॥३॥

३८५५

आपणा लागे काम वाण्याघरीं गुळ । त्याचे याति कुळ काय कीजे ॥१॥

उकरड्यावरी वाढली तुळसी । टाकावी ते कैसी ठायागुणें ॥ध्रु.॥

गाईंचा जो भक्ष अमंगळ खाय । तीचें दूध काय सेवूं नये ॥२॥

तुका म्हणे काय सलपटासी काज । फणसांतील बीज काढुनि घ्यावें ॥३॥

३८५६

जयासी नावडे वैष्णवांचा संग । जाणावा तो मांग जन्मांतरीं ॥१॥

अपवित्र वाचा जातीचा अधम । आचरण धर्म नाहीं जया ॥ध्रु.॥

मंजुळवदनीं बचनागाची कांडी । शेवटीं विघडी जीवप्राणा ॥२॥

तुका म्हणे ज्याचा पिता नाहीं शुद्ध । तयासी गोविंद अंतरला ॥३॥

३८५७

वांझेनें दाविलें ग†हवार लक्षणें । चिरगुटें घालून वाथयाला ॥१॥

तेवीं शब्दज्ञानी करिती चावटी । ज्ञान पोटासाटीं विकूनियां ॥ध्रु.॥

बोलाचि च कढी बोलाचा चि भात । जेवुनियां तृप्त कोण जाला ॥२॥

कागदीं लिहितां नामाची साकर । चाटितां मधुर गोडी नेदी ॥३॥

तुका म्हणे जळो जळो ते महंती । नाहीं लाज चित्तीं आठवण ॥४॥

३८५८

तुझिया पाळणा ओढे माझें मन । गेलों विसरोन देहभाव ॥१॥

लागला पालट फेडणें उसणें । येणें चि प्रमाणें पांडुरंगा ॥२॥

तुका म्हणे माझा जीव जैसा ओढे । तैसा चि तिकडे पाहिजेल ॥३॥

३८५९

मी दास तयांचा जयां चाड नाहीं । सुखदुःख दोहीं विरहित ॥१॥

राहिलासे उभा भीवरेच्या तीरीं । कट दोहीं करीं धरोनियां ॥ध्रु.॥

नवल काय तरी पाचारितां पावे । न स्मरत धांवे भक्तकाजा ॥२॥

सर्व भार माझा त्यासी आहे चिंता । तो चि माझा दाता स्वहिताचा ॥३॥

तुका म्हणे त्यासी गाईन मी गीतीं । आणीक तें चित्तीं न धरीं कांहीं ॥४॥

३८६०

जुंझायाच्या गोष्टी ऐकतां चि सुख । करितां हें दुःख थोर आहे ॥१॥

तैसी हरिभक्ति सुळावरील पोळी । निवडे तो बळी विरळा शूर ॥ध्रु.॥

पिंड पोसिलियां विषयांचा पाइक । वैकुंठनायक कैंचा तेथें ॥२॥

तुका म्हणे व्हावें देहासी उदार । रकुमादेवीवर जोडावया ॥३॥

३८६१

पाषाण प्रतिमा सोन्याच्या पादुका । हें हो हातीं एका समर्थाचे ॥१॥

अनामिका हातीं समर्थाचा सिक्का । न मानितां लोकां येइल कळों ॥२॥

तुका म्हणे येथें दुराग्रह खोटा । आपुल्या अदृष्टा शरण जावें ॥३॥

३८६२

बहु या प्रपंचें भोगविल्या खाणी । टाकोनियां मनीं ठेविला सीण ॥१॥

आतां पायांपाशीं लपवावें देवा । नको पाहूं सेवा भक्ती माझी ॥ध्रु.॥

बहु भय वाटे एकाच्या बोभाटें । आली घायवटे फिरोनियां ॥२॥

तुका म्हणे सिगे भरूं आलें माप । वियोग संताप जाला तुझा ॥३॥

३८६३

धरूनियां मनीं बोलिलों संकल्प । होसी तरि बाप सिद्धी पाव ॥१॥

उत्कंठा हे आजी जाली माझे पोटीं । मोकळिली गोष्टी टाळाटाळ ॥ध्रु.॥

माझा मज असे ठाउका निर्धार । उपाधि उत्तर न साहे पैं ॥२॥

तुका म्हणे जरि दिली आठवण । तरि अभिमान धरीं याचा ॥३॥

३८६४

आजिवरी होतों संसाराचे हातीं । आतां ऐसें चित्तीं उपजलें ॥१॥

तुला शरणागत व्हावें नारायणा । अंगीकारा दिना आपुलिया ॥ध्रु.॥

विसरलों काम याजसाठीं धंदा । सकळ गोविंदा माझें तुझें ॥२॥

तुका म्हणे विज्ञापना परिसावी । आवडी हे जीवीं जाली तैसी ॥३॥

३८६५

धन्यधन्य ज्यास पंढरीसी वास । धन्य ते जन्मास प्राणी आले ॥१॥

बहु खाणीमध्यें होत कोणी एक । त्रिगुण कीटक पक्षिराज ॥ध्रु.॥

उत्तम चांडाळ नर नारी बाळ । अवघे चि सकळ चतुर्भुज ॥२॥

अवघा विठ्ठल तेथें दुजा नाहीं । भरला अंतर्बाहि सदोदीत ॥३॥

तुका म्हणे येथें होउनी राहेन । सांडोवा पाषाण पंढरीचा ॥४॥

३८६६

असंत लक्षण भूतांचा मत्सर । मनास निष्ठ     अतिवादी ॥१॥

अंतरीचा रंग उमटे बाहेरी । वोळखियापरी आपेंआप ॥ध्रु.॥

संत ते समय वोळखती वेळ । चतुष्ट निर्मळ चित्त सदा ॥२॥

तुका म्हणे हित उचित अनुचित । मज लागे नित आचरावें ॥३॥

३८६७

विठ्ठलावांचोनि ब्रम्ह जें बोलती । वचन तें संतीं मानूं नये ॥१॥

विठ्ठलावांचूनि जेजे उपासना । अवघा चि जाणा संभ्रमु तो ॥ध्रु.॥

विठ्ठलावांचूनि सांगतील गोष्टी । वांयां ते हिंपुटी होत जाणा ॥२॥

विठ्ठलांवाचूनि जें कांहीं जाणती । तितुल्या वित्पित्त वाउगीया ॥३॥

तुका म्हणे एक विठ्ठल चि खरा । येर तो पसारा वाउगा चि ॥४॥

३८६८

सर्व काळ डोळां बैसो नारायण । नयो अभिमान आड मध्यें ॥१॥

धाड पडो तुझ्या थोरपणावरि । वाचे नरहरि उच्चारीना ॥धृ.॥

जळो अंतरींचें सर्व जाणपण । विवादवचन अहंतेचें ॥२॥

सकळां चरणीं गळित माझा जीव । तुका म्हणे भाव एकविध ॥३॥

३८६९

मधुरा उत्तरासवें नाहीं चाड । अंतरंगीं वाड भाव असो ॥१॥

प्राणावेगळा न करी नारायण । मग नसो ज्ञान मूर्ख बरा ॥धृ.॥

जननिंदा होय तो बरा विचार । थोरवीचा भार कामा नये ॥२॥

तुका म्हणे चित्तीं भाव निष्टावंत । दया क्षमा शांत सर्वां भूतीं ॥३॥

३८७०

झाडा वरपोनि खाऊनियां पाला । आठवी विठ्ठला वेळोवेळां ॥१॥

वल्कलें नेसुनि ठुंगा गुंडाळुनी । सांडी देहभान जवळुनी ॥धृ.॥

लोकमान वमनासमान मानणें । एकांतीं राहणें विठोसाटीं ॥२॥

सहसा करूं नये प्रपंचीं सौजन्य । सेवावें अरण्य एकांतवास ॥३॥

ऐसा हा निर्धार करी जो मनाचा । तुका म्हणे त्याचा पांग फिटे ॥४॥

३८७१

भक्तिभावें करी बैसोनि निश्चित । नको गोवूं चित्त प्रपंचासी ॥१॥

एका दृढ करीं पंढरीचा राव । मग तुज उपाव पुढिल सुचे ॥धृ.॥

नको करूं कांहीं देवतापूजन । जप तप ध्यान तें ही नको ॥२॥

मानिसील झणी आपलिक कांहीं । येरझार पाहीं न चुके कदा ॥३॥

ऐसे जन्म किती पावलासी देहीं । अझूनि का नाहीं कळली सोय ॥४॥

सोय घरीं आतां होय पां सावध । अनुभव आनंद आहे कैसा ॥५॥

सहज कैसें आहे तेथीचें तें गुज । अनुभवें निज पाहे तुकीं ॥६॥

तुका म्हणे आतां होईं तूं सावध । तोडीं भवबंध एका जन्में ॥७॥

३८७२

दोराच्या आधारें पर्वत चढला । पाउलासाटीं केला अपघात ॥१॥

अष्टोत्तरदशें व्याधि ज्य वैद्यें दवडुनी । तो वैद्य मारूनि उत्तीर्ण जाला ॥धृ.॥

नव मास माया वाइलें उदरीं । ते माता चौबारीं नग्न केली ॥२॥

गायत्रीचें क्षीर पिळुनी घेऊनी । उपवासी बांधोनी ताडन करी ॥३॥

तुका म्हणे दासां निंदी त्याचें तोंड । पहातां नरककुंड पूर्वजांसी ॥४॥

३८७३

न कळे ब्रम्हज्ञान आचार विचार । लटिका वेव्हार करीतसे ॥१॥

विश्वामित्री पोटीं तयाचा अवतार । नांव महाखर चांडाळाचें ॥ध्रु.॥

द्रव्यइच्छेसाटीं करीतसे कथा । काय त्या पापिष्ठा न मिळे खाया ॥२॥

पोट पोसावया तोंडें बडबडी । नाहीं धडफुडी एक गोष्टी ॥३॥

तुका म्हणे तया काय व्याली रांड । येउनिया भंड जनामध्यें ॥४॥

३८७४

नित्य उठोनियां खायाची चिंता । आपुल्या तूं हिता नाठवीसी ॥१॥

जननीचे पोटीं उपजलासी जेव्हां । चिंता तुझी तेव्हां केली तेणें ॥ध्रु.॥

चातकां लागूनि मेघ नित्य वर्षे । तो तुज उदास करील केवीं ॥२॥

पक्षी वनचरें आहेत भूमीवरि । तयांलागीं हरि उपेक्षीना ॥३॥

तुका म्हणे भाव धरुन राहें चित्तीं । तरि तो श्रीपति उपेक्षीना ॥४॥

३८७५

जेजे आळी केली तेते गेली वांयां । उरला पंढरिराया श्रम माझा ॥१॥

काय समाधान केलें कोण वेळे । कोणें माझे लळे पाळियेले ॥ध्रु.॥

अभ्यास तो नाहीं स्वप्नीं ही दुश्चिता । प्रत्यक्ष कैंचा चि तो ॥२॥

आतां पुढें लाज वाटे पांडुरंगा । भक्त ऐसें जगामाजी जालें ॥३॥

तुका म्हणे आतां नाहीं भरवसा । मोकलिसी ऐसा वाटतोसी ॥४॥

३८७६

पूवाअहूनि बहु भक्त सांभाळिले । नाहीं अव्हेरिले दास कोणी ॥१॥

जेजे शरण आले तेते आपंगिले । पवाडे विठ्ठले ऐसे तुझे ॥ध्रु.॥

मिरवे चरणीं ऐसीये गोष्टीचें । भक्तसांभाळाचें ब्रीद ऐसें ॥२॥

तुका म्हणे आम्हांसाटी येणें रूपा । माझ्या मायबापा पांडुरंगा ॥३॥

३८७७

दर्दुराचें पिलुं म्हणे रामराम । नाहीं उदक उष्ण होऊं दिलें ॥१॥

कढेमाजी बाळ करी तळमळ । गोविंद गोपाळ पावें वेगीं ॥ध्रु.॥

आज्ञा तये काळीं केली पावकासी । झणी पिलीयासी तापवीसी ॥२॥

तुका म्हणे तुझे ऐसे हे पवाडे । वणिऩतां निवाडे सुख वाटे ॥३॥

३८७८

करुणा बहुत तुझिया अंतरा । मज विश्वंभरा कळों आलें ॥१॥

पक्षीयासी तुझें नाम जें ठेविलें । तयें उद्धरिलें गणिकेसी ॥ध्रु.॥

कुंटिणी ते दोष बहु आचरली । नाम घेतां आली करुणा तुज ॥२॥

हृदय कोमळ तुझें नारायणा । ऐसें बहुता जनां तारियेलें ॥३॥

तुका म्हणे सीमा नाहीं तुझे दये । कोमळ हृदय पांडुरंगा ॥४॥

३८७९

आजामेळा अंत मरणासी आला । तोंवरि स्मरला नाहीं तुज ॥१॥

प्राण जातेवेळे म्हणे नारायण । त्यासाटीं विमान पाठविलें ॥ध्रु.॥

बहुत कृपाळु होसी जगन्नाथा । त्रैलोक्यसमर्था सोइरिया ॥२॥

तुका म्हणे भक्तकाज तूं कैवारी । तुज साही चारी वणिन्नताती ॥३॥

३८८०

धर्म रक्षावया अवतार घेशी । आपुल्या पाळिसी भक्तजना ॥१॥

अंबऋृषीसाटीं जन्म सोसियेलें । दुष्ट निर्दाळिले किती एक ॥ध्रु.॥

धन्य तुज कृपासिंधु म्हणतील । आपुला तूं बोल साच करीं ॥२॥

तुका म्हणे तुज वणिन्नती पुराणें । होय नारायणें दयासिंधु ॥३॥

३८८१

येउनी जाउनी पाहें तुजकडे । पडिल्या सांकडें नारायणा ॥१॥

आणीक कोणाचा मज नाहीं आधार । तुजवरि भार जीवें भावें ॥ध्रु.॥

निष्ठ अथवा होई तूं कृपाळ । तुज सर्वकाळ विसरेंना ॥२॥

आपुलें वचन राहावें सांभाळून । तुम्हां आम्हां जाण पडिपाडु ॥३॥

ज्याच्या वचनासी अंतर पडेल । बोल तो होईल तयाकडे ॥४॥

तुम्हां आम्हां तैसें नाहीं म्हणे तुका । होशील तूं सखा जीवलगा ॥५॥

३८८२

आइक नारायणा वचन माझें खरें । सांगतों निधरिं तुजपासीं ॥१॥

नाहीं भाव मज पडिली लोककाज । राहिलेंसे काज तुझे पायीं ॥२॥

जरि तुज कांहीं करणें उचित । तारीं तूं पतित तुका म्हणे ॥३॥

३८८३

अनाथ परदेशी हीन दीन भोळें । उगलें चि लोळे तुझे रंगीं ॥१॥

आपुलें म्हणावें मज नुपेक्षावें । प्रेमसुख द्यावें मायबापा ॥ध्रु.॥

कासवीचे परि दृष्टी पाहें मज । विज्ञानीं उमज दावुनियां ॥२॥

तुका म्हणे तुझा जालों शरणागत । काया वाचा चित्त दुजें नाहीं ॥३॥

३८८४

पावलों पंढरी वैकुंठभवन । धन्य आजि दिन सोनियाचा ॥१॥

पावलों पंढरी आनंदगजरें । वाजतील तुरें शंख भेरी ॥ध्रु.॥

पावलों पंढरी क्षेमआलिंगनीं । संत या सज्जनीं निवविलें ॥२॥

पावलों पंढरी पार नाहीं सुखा । भेटला हा सखा मायबाप ॥३॥

पावलों पंढरी येरझार खुंटली । माउली वोळली प्रेमपान्हा ॥४॥

पावलों पंढरी आपुलें माहेर । नाहीं संवसार तुका म्हणे ॥५॥

३८८५

अभयदान मज देई गा उदारा । कृपेच्या सागरा पांडुरंगा ॥१॥

देहभाव तुझ्या ठेवियेला पायीं । आणीक मी कांही नेणें दुजें ॥ध्रु.॥

सेवा भक्ति भाव नेणें मी पतित । आतां माझें हित तुझ्या पायीं ॥२॥

अवघा निरोपिला तुज देहभाव । आतां मज पाव पांडुरंगा ॥३॥

तुका म्हणे तुजें नाम दिनानाथ । तें मज उचित करीं आतां ॥४॥

३८८६

लागो तुझी सोय ऐसे कोणी करी । माझे विठाबाई जननिये ॥१॥

पतितपावन म्हणविसी जरी । आवरण करीं तरी माझें ॥ध्रु.॥

नाहीं तरी ब्रीद टाकीं सोडूनियां । न धरिसी माया जरी माझी ॥२॥

बोलिला तो बोल करावा साचार । तरि लोक बरें म्हणतील ॥३॥

करावा संसार लोक लाजे भेणें । वचनासी उणें येऊं नेदीं ॥४॥

तुम्हां आम्हां तैसें नाहीं म्हणे तुका । होशील तूं सखा जीवलग ॥५॥

३८८७

तू आम्हां सोयरा सज्जन सांगाति । तुजलागीं प्रीति चालो सदा ॥१॥

तूं माझा जिव्हाळा जीवाचा जिवलग । होसी अंतरंग अंतरींचा ॥ध्रु.॥

गण गोत मित्र तूं माझें जीवन । अनन्यशरण तुझ्या पांयीं ॥२॥

तुका म्हणे सर्वगुणें तुझा दास । आवडे अभ्यास सदा तुझा ॥३॥

३८८८

आवडेल तैसें तुज आळवीन । वाटे समाधान जीवा तैसें ॥१॥

नाहीं येथें कांहीं लौकिकाची चाड । तुजविण गोड देवराया ॥ध्रु.॥

पुरवीं मनोरथ अंतरींचें आर्त । धायेवरि गीत गाई तुझे ॥२॥

तुका म्हणे लेंकी आळवी माहेरा । गाऊं या संसारा तुज तैसें ॥३॥

३८८९

माझें मुख नामीं रंगो सर्वकाळ । गोविंद गोपाळ राम कृष्ण ॥१॥

अबद्ध चांगलें गाऊं भलतैसें । कळलें हें जैसें मायबापा ॥२॥

तुका म्हणे मज न लगे वांकडें । मी तुझें बोबडें बाळ तान्हें ॥३॥

३८९०

यालागीं आवडी म्हणा राम कृष्ण । जोडा नारायण सर्वकाळ ॥१॥

सोपें हें साधन लाभ येतो घरा । वाचेसी उच्चारा राम हरि ॥ध्रु.॥

न लगती कष्ट न लगे सायास । करावा अभ्यास विठ्ठलाचा ॥२॥

न लगे तप तीर्थ करणें महादान । केल्या एक मन जोडे हरि ॥३॥

तुका म्हणे कांहीं न वेचितां धन । जोडे नारायण नामासाटीं ॥४॥

३८९१

झांकूनियां नेत्र काय जपतोसी । जंव नाहीं मानसीं प्रेमभाव ॥१॥

रामनाम म्हणा उघड मंत्र जाणा । चुकती यातना गर्भवास ॥ध्रु.॥

मंत्र यंत्र संध्या करिसी जडीबुटी । तेणें भूतसृष्टी पावसील ॥२॥

तुका म्हणे ऐक सुंदर मंत्र एक । भवसिंधुतारक रामनाम ॥३॥

३८९२

पापिया चांडाळा हरिकथा नावडे । विषयालागीं आवडें गाणें त्याला ॥१॥

ब्राम्हणा दक्षणा देतां रडे रुका । विषयालागीं फुका लुटीतसे ॥ध्रु.॥

वीतभरि लंगोटी नेदी अतीताला । खीरम्या देतो शाला भोरप्यासी ॥२॥

तुका म्हणे त्याच्या थुंका तोंडावरि । जातो यमपुरी भोगावया ॥३॥

३८९३

क्षुधारथी अन्नें दुष्काळें पीडिलें । मिष्टान्न देखिलें तेणें जैसें ॥१॥

तैसें तुझे पायीं लांचावलें मन । झुरे माझा प्राण भेटावया ॥ध्रु.॥

मांजरें देखिला लोणियांचा गोळा । लावुनियां डोळा बैसलेंसे ॥२॥

तुका म्हणे आतां झडी घालूं पाहें । पांडुरंगे माये तुझे पायीं ॥३॥

३८९४

स्वामीसी संकट पडे जे गोष्टीचें । काय त्या प्रेमाचें सुख मज ॥१॥

दुःखवीना चित्त तुझें नारायणा । कांहीं च मागेना तुजपासीं ॥ध्रु.॥

रिद्धि सिद्धि मोक्ष संपित्त विलास । सोडियेली आस याची जीवें ॥२॥

तुका म्हणे एके वेळे देई भेटी । वोरसोनि पोटीं आलिंगावें ॥३॥

३८९५

देव तिंहीं बळें धरिला सायासें । करूनियां नास उपाधीचा ॥१॥

पर्वपक्षी धातु धिःकारिलें जन । स्वयें जनार्दन ते चि जाले ॥२॥

तुका म्हणे यासी न चले तांतडी । अनुभवें गोडी येइल कळों ॥३॥

३८९६

भेटीवांचोनियां दुजें नाहीं चित्तीं । येणें काकुलती याजसाटीं ॥१॥

भेटोनियां बोलें आवडीचें गुज । आनंदाच्या भोजें जेवूं संगें ॥ध्रु.॥

मायलेकरासीं नाहीं दुजी परि । जेऊं बरोबरी बैसोनियां ॥२॥

तुका म्हणे ऐसें अंतरींचें आर्त । यावें जी त्वरित नारायणा ॥३॥

३८९७

आविसाचे आसे गळ गिळी मासा । फुटोनियां घसा मरण पावे ॥१॥

मरणाचे वेळे करी तळमळ । आठवी कृपाळ तये वेळीं ॥२॥

अंतकाळीं ज्याच्या नाम आलें मुखा । तुका म्हणे सुखा पार नाहीं ॥३॥

३८९८

जायाचें शरीर जाईंल क्षणांत । कां हा गोपिनाथ पावे चि ना ॥१॥

कृपेचे सागर तुम्ही संत सारे । निरोप हा फार सांगा देवा ॥ध्रु.॥

अनाथ अज्ञान कोणी नाहीं त्यासि । पायापें विठ्ठला ठेवीं मज ॥२॥

तुका म्हणे ऐसें करावें निर्वाण । मग तो रक्षण करिल माझें ॥३॥

३८९९

त्रासला हा जीव संसारींच्या सुखा । तुजविण सखा नाहीं कोणी ॥१॥

ऐसें माझें मनीं वाटे नारायणा । घालावी चरणावरि मिठी ॥ध्रु.॥

कइं तें सुंदर देखोनि रूपडें । आवडीच्या कोडें आळंगीन ॥२॥

नाहीं पूर्व पुण्य मज पापरासी । म्हणोनि पायांसी अंतरलों ॥३॥

अलभ्य लाभ कैंचा संचितावेगळा । विनवी गोपाळा दास तुका ॥४॥

३९००

मोलाचें आयुष्य वेचुनियां जाय । पूर्वपुण्यें होय लाभ याचा ॥१॥

अनंतजन्मींचे शेवट पाहतां । नर देह हातां आला तुझ्या ॥ध्रु.॥

कराल ते जोडी येईंल कार्यासी । ध्यावें विठ्ठलासी सुखालागीं ॥२॥

सांचलिया धन होईंल ठेवणें । तैसा नारायण जोडी करा ॥३॥

करा हरिभक्ती परलोकीं ये कामा । सोडवील यमापासोनियां ॥४॥

तुका म्हणे करा आयुष्याचें मोल । नका वेचूं बोल नामेंविण ॥५॥

३९०१

काय सुख आहे वाउगें बोलतां । ध्यातां पंढरिनाथा कष्ट नाहीं ॥१॥

सर्वकाळ वाचे उच्चारितां हरि । तया सुखा सरि पाड नाहीं ॥ध्रु.॥

रामकृष्णरंगीं रसना रंगली । अमृताची उकळी नाम तुझें ॥२॥

तुका म्हणे धन्य तयाचें वदन । जया नारायण ध्यानीं मनीं ॥३॥

३९०२

कीर्तनाच्या सुखें सुखी होय देव । पंढरीचा राव संगीं आहे ॥१॥

भक्त जाय सदा हरि कीर्ति गात । नित्यसेवें अनंत हिंडतसे ॥ध्रु.॥

त्रैलोक्य भ्रमण फिरत नारद । त्यासंगें गोविंद फिरतसे ॥२॥

नारद मंजुळ सुस्वरें गीत गाये । मार्गा चालताहे संगें हरि ॥३॥

तुका म्हणे त्याला गोडी कीर्तनाची । नाहीं आणिकांची प्रीति ऐसी ॥४॥

३९०३

बाळेंविण माय क्षणभरि न राहे । न देखतां होये कासाविस ॥१॥

आणिक उदंड बुझाविती जरी । छंद त्या अंतरीं माउलीचा ॥ध्रु.॥

नावडती तया बोल आणिकाचे । देखोनियां नाचे माय दृष्टी ॥२॥

तुका म्हणे माझी विठ्ठल माउली । आणिकांचे बोलीं चाड नाहीं ॥३॥

३९०४

हरिचिया भक्ता नाहीं भयचिंता । दुःखनिवारिता नारायण ॥१॥

न लगे वाहणें संसारउद्वेग । जडों नेदी पांग देवराया ॥ध्रु.॥

असों द्यावा धीर सदा समाधान । आहे नारायण जवळी च ॥२॥

तुका म्हणे माझा सखा पांडुरंग । व्यापियेलें जग तेणें एकें ॥३॥

३९०५

दसरा दिवाळी तो चि आम्हां सन । सखे संतजन भेटतील ॥१॥

आमुप जोडल्या सुखाचिया राशी । पार या भाग्यासी न दिसे आतां ॥ध्रु.॥

धन्य दिवस आजि जाला सोनियाचा । पिकली हे वाचा रामनामें ॥२॥

तुका म्हणे काय होऊं उतराई । जीव ठेऊं पांयीं संतांचिये ॥३॥

३९०६

खिस्तीचा उदीम ब्राम्हण कलयुगीं । महारवाडीं मांगीं हिंडतसे ॥१॥

वेवसाव करितां पर्वत मांगासी । ते पैं विटाळासी न मनिती ॥ध्रु.॥

मांगिणीशीं नित्य करीतसे लेखा । तोंडावरि थुंका पडतसे ॥२॥

आशा माया रांडा नांव हें कागदीं । आठवीना कधीं नारायण ॥३॥

तुका म्हणे देह जालें पराधीन । पांडुरंगाविण गति नाहीं ॥४॥

३९०७

जगीं ब्रम्हक्रिया खिस्तीचा व्यापार । हिंडे घरोघर चांडाळाचे ॥१॥

आंतेजा खिचडी घेताती मागून । गाळिप्रधानि मायबहिणी ॥ध्रु.॥

उत्तमकुळीं जन्म क्रिया अमंगळ । बुडविलें कुळ उभयतां ॥२॥

तुका म्हणे ऐसी कलयुगाची चाली । स्वार्थॉ बुडविलीं आचरणें ॥३॥

३९०८

हा चि माझा नेम धरिला हो धंदा । यावरि गोविंदा भेटी द्यावी ॥१॥

हा चि माझा ध्यास सदा सर्वकाळ । न्यावयासी मूळ येसी कधीं ॥ध्रु.॥

डोळियांची भूक पहातां श्रीमुख । आलिंगणे सुख निवती भुजा ॥२॥

बहु चित्त ओढे तयाचिये सोई । पुरला हाकांहीं नवस नेणें ॥३॥

बहुबहु काळ जालों कासावीस । वाहिले बहुवस कळेवर ॥४॥

तुका म्हणे आतां पाडावें हें ओझें । पांडुरंगा माझें इयावरि ॥५॥

३९०९

जेणें माझें हित होइल तो उपाव । करिसील भाव जाणोनियां ॥१॥

मज नाहीं सुख दुःख तया खंती । भावना हे चित्तीं नाना छंदें ॥ध्रु.॥

तोडीं हे संबंध तोडीं आशापाश । मज हो सायास न करितां ॥२॥

तुका म्हणे मी तों राहिलों निश्चिंत । कवळोनि एकांतसुख तुझें ॥३॥

३९१०

शिखा सूत्र तुझा गुंतला जमान । तंववरि तूं जाण श्रुतिदास ॥१॥

त्याची तुज कांहीं चुकतां चि नीत । होसील पतित नरकवासी ॥ध्रु.॥

बहु जालासी चतुर शाहणा । शुद्ध आचरणा चुकों नको ॥२॥

शिखा सूत्र याचा तोडीं तूं संबंध । मग तुज बाध नाहींनाहीं ॥३॥

तुका म्हणे तरि वर्त्तूनिन निराळा । उमटती कळा ब्रम्हींचिया ॥४॥

३९११

पतिव्रता ऐसी जगामध्यें मात । भोगी पांच सात अंधारीं ते ॥१॥

भ्रतारासी लेखी श्वानाचे समान । परपुरुषीं जाण संभ्रम तो ॥२॥

तुका म्हणे तिच्या दोषा नाहीं पार । भोगील अघोर कुंभपाक ॥३॥

३९१२

सिंदळीसी नाहीं पोराची पैं आस । सांटविल्याबीजास काय करी ॥१॥

अथवा सेतीं बीज पेरिलें भाजोन । सारा देइल कोण काका त्याचा ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं खायाची ते चाड । तरि कां लिगाड करुनी घेतोस ॥३॥

३९१३

चाले हें शरीर कोणाचिये सत्ते । कोण बोलवितें हरीविण ॥१॥

देखवी दाखवी एक नारायण । तयाचें भजन चुकों नका ॥ध्रु.॥

मानसाची देव चालवी अहंता । मी चि एक कर्त्ता म्हणों नये ॥२॥

वृक्षाचीं हीं पानें हाले त्याची सत्ता । राहिली अहंता मग कोठें ॥३॥

तुका म्हणे विठो भरला सबाहीं । तया उणें कांहीं चराचरीं ॥४॥

३९१४

मायारूपें ऐसें मोहिलेंसे जन । भोगिती पतन नामाकर्मे॥१॥

काय याची प्रीती करितां आदर । दुरावितां दूर तें चि भलें ॥ध्रु.॥

नाना छंद अंगीं बैसती विकार । छळियेले फार तपोनिधि ॥२॥

तुका म्हणे ऐसें सिकवितों तुज । आतां धरी लाज मना पुढें ॥३॥

३९१५

जेजे कांहीं मज होईल वासना । तेते नारायणा व्हावें तुम्हीं ॥१॥

काय भाव एक निवडूं निराळा । जाणसी तूं कळा अंतरींची ॥ध्रु.॥

तुजविण मज कोण आहे सखा । जें सांगा आणिकां जीवभाव ॥२॥

अवघें पिशुन जालें असे जन । आपपर कोण नाठवे हें ॥३॥

तुका म्हणे तूं चि जीवांचें जीवन । माझें समाधान तुझे हातीं ॥४॥

३९१६

कैसी करूं आतां सांग तुझी सेवा । शब्दज्ञानें देवा नाश केला ॥१॥

आतां तुझें वर्म न कळे अनंता । तुज न संगतां बुडूं पाहें ॥ध्रु.॥

संध्या स्नान केली आचाराची नासी । काय तयापासीं म्हणती एक ॥२॥

बुडविली भक्ती म्हणीते पाषाण । पिंडाचें पाळण स्थापुनियां ॥३॥

न करावी कथा म्हणती एकादशी । भजनाची नासी मांडियेली ॥४॥

न जावें देउळा म्हणती देवघरीं । बुडविलें या परी तुका म्हणे ॥५॥

३९१७

नमोनमो तुज माझें हें कारण । काय जालें उणें करितां स्नान ॥१॥

संतांचा मारग चालतों झाडूनि । हो का लाभ हानि कांहींतरि ॥ध्रु.॥

न करिसी तरि हेंचि कोडें मज । भक्ती गोड काज आणीक नाहीं ॥२॥

करीं सेवा कथा नाचेन रंगणीं । प्रेमसुखधणी पुरेल तों ॥३॥

महाद्वारीं सुख वैष्णवांचे मेळीं । वैकुंठ जवळी वसे तेथें ॥४॥

तुका म्हणे नाहीं मुक्तिसवें चाड । हें चि जन्म गोड घेतां मज ॥५॥

३९१८

होऊनि संन्यासी भगवीं लुगडीं । वासना न सोडी विषयांची ॥१॥

निंदिती कदान्न इच्छिती देवान्न । पाहाताती मान आदराचा ॥२॥

तुका म्हणे ऐसें दांभिक भजन । तया जनार्दन भेटे केवीं ॥३॥

३९१९

लांबवूनि जटा नेसोनि कासोटा । अभिमान मोटा करिताती ॥१॥

सर्वांगा करिती विभूतिलेपन । पाहाती मिष्टान्न भक्षावया ॥२॥

तुका म्हणे त्यांचा नव्हे हा स्वधर्म । न कळतां वर्म मिथ्यावाद ॥३॥

३९२०

कान फाडूनियां मुद्रा तें घालिती । नाथ म्हणविती जगामाजी ॥१॥

घालोनियां फेरा मागती द्रव्यासी । परि शंकरासी नोळखती ॥२॥

पोट भरावया शिकती उपाय । तुका म्हणे जाय नर्क लोका ॥३॥

३९२१

कौडीकौडीसाटीं फोडिताती शिर । काढूनि रुधिर मलंग ते ॥१॥

पांघरती चर्म लोहाची सांकळी । मारिती आरोळी धैर्यबळें ॥२॥

तुका म्हणे त्यांचा नव्हे चि स्वधर्म । न कळे चि वर्म गोविंदाचें ॥३॥

३९२२

दाढी डोई मुंडी मुंडुनियां सर्व । पांघुरति बरवें वस्त्र काळें ॥१॥

उफराटी काठी घेऊनियां हातीं । उपदेश देती सर्वत्रासी॥२॥

चाळवुनी रांडा देउनियां भेष । तुका म्हणे त्यास यम दंडी ॥३॥

३९२३

होउनी जंगम विभूती लाविती । शंख वाजविती घरोघरीं ॥१॥

शिवाचें निर्माल्य तीर्था न सेविती । घंटा वाजविती पोटासाठीं ॥२॥

तुका म्हणे त्यासी नाहीं शिवभक्ती । व्यापार करिती संसाराचा ॥३॥

३९२४

लावूनियां मुद्रा बांधोनियां कंठीं । हिंडे पोटासाटीं देशोदेशीं ॥१॥

नेसोनि कोपीन शुभ्रवर्ण जाण । पहाती पक्वान्न क्षेत्रींचें तें ॥२॥

तुका म्हणे ऐसे मावेचे मइंद । त्यापाशीं गोविंद नाहीं नाहीं ॥३॥

३९२५

ऐसे नाना भेष घेऊनी हिंडती । पोटासाटीं घेती प्रतिग्रह ॥१॥

परमार्थासी कोण त्यजी संवसार । सांगापां साचार नांव त्याचें ॥२॥

जन्मतां संसार त्यजियेला शुकें । तोचि निष्कळंक तुका म्हणे ॥३॥

३९२६

स्त्रिया पुत्र कळत्र हें तंव मायावंत । शेवटींचा अंत नाहीं कोणी ॥१॥

यमाचिये हातीं बांधोनियां देती । भूषणें ही घेती काढूनियां ॥२॥

ऐसिया चोरांचा कैसा हा विश्वास । धरिली तुझी कास तुका म्हणे ॥३॥

३९२७

न लगती मज शब्दब्रम्हज्ञान । तुझिया दर्शनावांचूनियां ॥१॥

म्हणऊनि तुझें करितों चिंतन । नावडे वचन आणिकांचें ॥ध्रु.॥

काय ते महत्वी करावी मान्यता । तुज न देखतां पांडुरंगा ॥२॥

तुका म्हणे तुज दिधल्यावांचूनि । न राहे त्याहूनि होइन वेडा ॥३॥

३९२८

तुझा म्हणोनियां दिसतों गा दीन । हा चि अभिमान सरे तुझा ॥१॥

अज्ञान बाळका कोपली जननी । तयासी निर्वाणीं कोण पावे ॥ध्रु.॥

तैसा विठो तुजविण परदेशी । नको या दुःखासीं गोऊं मज ॥२॥

तुका म्हणे मज सर्व तुझी आशा । अगा जगदीशा पांडुरंगा ॥३॥

३९२९

जन्म मृत्यू फार जाले माझ्या जीवा । ऐक माझा धांवा पांडुरंगा ॥१॥

सिणलों बहुत करितां येरझारा । रखुमाईच्या वरा पावें वेगीं ॥२॥

तुका म्हणे तूं गा पतितपावन । घेई माझा सीण जन्मांतर ॥३॥

३९३०

आतां माझ्या दुःखा कोण हो सांगाती । रखुमाईचा पति पावे चि ना ॥१॥

कायविधा त्यानें घातलीसे रेखा । सुटका या दुःखा न होय चि ॥२॥

तुका म्हणे माझी विसरूं नको चिंता । अगा पंढरिनाथा पाव वेगी ॥३॥

३९३१

पंढरीसी जावें ऐसें माझें मनीं । विठाई जननी भेटे केव्हां ॥१॥

न लगे त्याविण सुखाचा सोहळा । लागे मज ज्वाळा अग्निचिया ॥२॥

तुका म्हणे त्याचे पाहिलिया पाय । मग दुःख जाय सर्व माझें ॥३॥

३९३२

तन मन धन दिलें पंढरिराया । आतां सांगावया उरलें नाहीं ॥१॥

अर्थचाड चिंता नाहीं मनीं आशा । तोडियेला फांसा उपाधीचा ॥२॥

तुका म्हणे एक विठोबाचें नाम । आहे जवळी दाम नाहीं रुका ॥३॥

३९३३

आलिया संसारा उठा वेग करा । शरण जा उदारा पांडुरंगा ॥१॥

देह हें देवाचें धन कुबेराचें । तेथें मनुष्याचें काय आहे ॥ध्रु.॥

देता देवविता नेता नेवविता । येथ याची सत्ता काय आहे ॥२॥

निमित्याचा धनी केला असे झणी । माझेंमाझें म्हणोनि व्यर्थ गेला ॥३॥

तुका म्हणे कां रे नाशवंतासाटीं । देवासवें आटी पाडितोसी ॥४॥

३९३४

माय वनीं धाल्या धाये । गर्भ आंवतणें न पाहें॥१॥

तैसें पूजितां वैष्णव । सुखें संतोषतो देव ॥ध्रु.॥

पुत्राच्या विजयें । पिता सुखातें जाये ॥२॥

तुका म्हणे अमृतसिद्धी । हरे क्षुधा आणि व्याधि ॥३॥

३९३५

तुझें अंगभूत । आम्ही जाणतों समस्त ॥१॥

येरा वाटतसे जना । गुढारसें नारायणा ॥ध्रु.॥

ठावा थारा मारा । परचिया संव चोरा ॥२॥

तुका म्हणे भेदा । करुनि करितों संवादा ॥३॥

३९३६

तुज दिला देह । आजूनि वागवितों भय ॥१॥

ऐसा विश्वासघातकी । घडली कळतां हे चुकी ॥ध्रु.॥

बोलतों जें तोंडें । नाहीं अनुभविलें लंडें ॥२॥

दंड लाहें केला । तुका म्हणे जी विठ्ठला ॥३॥

३९३७

माते लेकरांत भिन्न । नाहीं उत्तरांचा सीन ॥१॥

धाडींधाडीं वो भातुकें । रंजविल्याचें कौतुकें ॥ध्रु.॥

करुनि नवल । याचे बोलिलों ते बोल ॥२॥

तुका म्हणे माते । पांडुरंगे कृपावंते ॥३॥

३९३८

जरि न भरे पोट । तरि सेवूं दरकूट ॥१॥

परि न घलूं तुज भार । हा चि आमुचा निर्धार ॥ध्रु.॥

तुझें नाम अमोलिक । नेणती हे ब्रम्हादिक ॥२॥

ऐसें नाम तुझें खरें । तुका म्हणे भासे पुरें ॥३॥

३९३९

सर्वस्वाची साटी । तरि च देवासवें गांठी ॥१॥

नाहीं तरी जया तैसा । भोग भोगवील इच्छा ॥ध्रु.॥

द्यावें तें चिं घ्यावें । म्हणउनि घ्यावें जीवें ॥२॥

तुका म्हणे उरी । मागें उगवितां बरी ॥३॥

३९४०

गाढव शृंगारिलें कोडें । कांहीं केल्या नव्हे घोडें ॥१॥

त्याचें भुंकणें न राहे । स्वभावासी करील काये ॥ध्रु.॥

श्वान शिबिके बैसविलें । भुंकतां न राहे उगलें ॥२॥

तुका म्हणे स्वभावकर्म । कांहीं केल्या न सुटे धर्म ॥३॥

३९४१

सेंकीं हें ना तेंसें जालें । बोलणें तितुकें वांयां गेलें ॥१॥

स्वयें आपण चि रिता । रडे पुढिलांच्या हिता ॥ध्रु.॥

सुखसागरीं नेघे वस्ती । अंगीं ज्ञानपणाची मस्ती ॥२॥

तुका म्हणे गाढव लेखा । जेथें भेटेल तेथें ठोका ॥३॥

३९४२

आवडे सकळां मिष्टान्न । रोग्या विषा त्यासमान ॥१॥

दर्पण नावडे तया एका । ठाव नाहीं ज्याच्या नाका ॥२॥

तुका म्हणे तैशा खळा । उपदेशाचा कांटाळा ॥३॥

३९४३

अखंड संत निंदी । ऐसी दुर्जनाची बुद्धि ॥१॥

काय म्हणावें तयासी । तो केवळ पापरासि ॥ध्रु.॥

जो स्मरे रामराम । तयासी म्हणावें रिकामें ॥२॥

जो तीर्थव्रत करी । तयासी म्हणावें भिकारी ॥३॥

तुका म्हणे विंच्वाची नांगी । तैसा दुर्जन सर्वांगीं ॥४॥

३९४४

या रे नाचों अवघेजण । भावें प्रेमें परिपूर्ण ॥१॥

गाऊं पंढरीचा राणा । क्षेम देऊनिं संतजना ॥ध्रु.॥

सुख साधु सुखासाटीं । नाम हरिनाम बोभाटीं ॥२॥

प्रेमासाटीं तो उदार । देतां नाहीं सानाथोर ॥३॥

पापें पळालीं बापुडीं । काळ झाला देशधडी ॥४॥

तुका म्हणे धन्य काळ । आजि प्रेमाचा सुकाळ ॥४॥

३९४५

उपजलों मनीं । हे तों स्वामीची करणी ॥१॥

होइल प्रसादाचें दान । तरि हें कवुतक पाहेन ॥ध्रु.॥

येइल अभय जरि । तरि हे आज्ञा वंदिन शिरीं ॥२॥

भक्तीप्रयोजना । प्रयोजावें बंदिजना ॥३॥

यश स्वामिचिये शिरीं । दास्य करावें किंकरीं ॥४॥

तुका म्हणे आळीकरा । त्यासी योजावें उत्तरा ॥५॥

३९४६

माझें मन पाहे कसून । परि चित्त न ढळे तुजपासून ॥१॥

कापुनि देइन शिर । पाहा कृपण कीं उदार ॥ध्रु.॥

मजवरि घालीं घण । परि मी न सोडीं चरण ॥२॥

तुका म्हणे अंतीं । तुजवांचूनि नाहीं गति ॥३॥

३९४७

भूमीवरि कोण ऐसा । गांजूं शके हरिच्या दासा ॥१॥

सुखें नाचा हो कीर्त्तनीं । जयजयकारें गर्जा वाणी ॥ध्रु.॥

काळा सुटे पळ । जाती दुरितें सकळ ॥२॥

तुका म्हणे चित्तीं । सांगूं मानाची हे निति ॥३॥

३९४८

जातीचा ब्राम्हण । न करितां संध्यास्नान ॥१॥

तो एक नांनवाचा ब्राम्हण । होय हीनाहूनि हीन ॥ध्रु.॥

सांडुनियां शाळिग्राम । नित्य वेश्येचा समागम ॥२॥

नेघे संतांचें जो तीर्थ । अखंड वेश्येचा जो आर्थ ॥३॥

तुका म्हणे ऐसे पापी । पाहूं नका पुनरपि ॥४॥

३९४९

जालों जीवासी उदार । त्यासी काय भीडभार ॥१॥

करीन आडक्या घोंगडें । उभें बाजारीं उघडें ॥ध्रु.॥

जोंजों धरिली भीड । तोंतों बहु केली चीड ॥२॥

तुका म्हणे मूळ । तुझें उच्चारीन कुळ ॥३॥

३९५०

आम्हां हें चि काम । वाचे गाऊं तुझें नाम ॥१॥

आयुष्य मोलाची हे घडी । धरूं पायांची आवडी ॥ध्रु.॥

अमृताची खाणी । याचे ठायीं वेचूं वाणी ॥२॥

तुका म्हणे पांडुरंगा । माझ्या जिवाच्या जिवलगा ॥३॥

३९५१

मिळे हरिदासांची दाटी । रीग न होय शेवटी ॥१॥

तेथें म्या काय करावें । माझें कोणें आइकावें ॥ध्रु.॥

कैसें तुज लाजवावें । भक्त म्हणोनियां भावें ॥२॥

नाचतां नये ताळीं । मज वाजवितां टाळी ॥३॥

अंतीं मांडिती भुषणें भूषणे । शरीर माझें दैन्य वाणें ॥४॥

तुका म्हणे कमळापति । मज न द्यावें त्या हातीं ॥५॥

३९५२

जाणों नेणों काय । चित्तीं धरूं तुझे पाय ॥१॥

आतां हें चि वर्म । गाऊं धरूनियां प्रेम ॥ध्रु.॥

कासया सांडूं मांडूं। भाव हृदयीं च कोंडूं ॥२॥

तुका म्हणे देवा । जन्मोजन्मीं मागें सेवा॥३॥

३९५३

जाळें घातलें सागरीं । बिंदु न राहे भीतरी ॥१॥

तैसें पापियाचें मन । तया नावडे कीर्त्तन ॥ध्रु.॥

गाढव गंगेसी न्हाणिलें। जाउनि उकरड्यावरि लोळे ॥२॥

प्रीती पोसिलें काउळें । जाउनि विष्ठेवरी लोळे ॥३॥

तुका म्हणे तैसी हरी । कीरव्या नावडे कस्तुरी॥४॥

३९५४

तरलों म्हणऊनि धरिला ताठा । त्यासी चळ जाला फांटा ॥१॥

वांयांविण तुटे दोड । मान सुख इच्छी मांड ॥ध्रु.॥

ग्वाहीविण मात । स्थापी आपुली स्वतंत्र ॥२॥

तुका म्हणे ऐसीं किती । नरका गेलीं अधोगती ॥३॥

३९५५

कठिण नारळाचें अंग । बाहेरी भीतरी तें चांग ॥१॥

तैसा करी कां विचार । शुद्ध कारण अंतर ॥ध्रु.॥

वरि कांटे फणसफळा । माजि अंतरीं जिव्हाळा ॥२॥

ऊंस बाहेरी कठिण काळा । माजी रसाचा जिव्हाळा ॥३॥

मिठें रुचविलें अन्न । नये सतंत कारण ॥४॥

३९५६

सकळतीर्थांहूनि । पंढरीनाथ मुगुटमणी ॥१॥

धन्यधन्य पंढरी । जे मोक्षाची अक्षय पुरी ॥ध्रु.॥

विश्रांतीचा ठाव । तो हा माझा पंढरीराव ॥२॥

तुका म्हणे सांगतों स्पष्ट । दुजी पंढरी वैकुंठ ॥३॥

३९५७

भाते भरूनि हरिनामाचे । वीर गर्जती विठ्ठलाचे॥१॥

अनंतनामाची आरोळी । एक एकाहूनि बळी ॥ध्रु.॥

नाहीं आणिकांचा गुमान । ज्याचे अंकित त्यावांचून ॥२॥

रिद्धि सिद्धी ज्या कामारी । तुका म्हणे ज्याचे घरीं ॥३॥

३९५८

ज्याची जया आस । तयाजवळी त्या वास ॥१॥

येर जवळी तें दुरी । धेनु वत्स सांडी घरीं ॥ध्रु.॥

गोडी प्रियापाशीं । सुख उपजे येरासी ॥२॥

तुका म्हणे बोल । घडे तयाठायीं मोल ॥३॥

३९५९

बाळ माते निष्ठ होये । परि तें स्नेह करीत आहे ॥१॥

तैसा तूं गा पुरुषोत्तमा । घडी न विसंबसी आम्हां ॥ध्रु.॥

नेणती भागली । कडे घेतां अंग घाली ॥२॥

भूक साहे ताहान । त्याचें राखे समाधान ॥३॥

त्याच्या दुःखें धाये । आपला जीव देऊं पाहे ॥४॥

नांवें घाली उडी । तुका म्हणे प्राण काढी ॥५॥

३९६०

हें तों टाळाटाळीं । परि भोवताहे कळी ॥१॥

बरें नव्हेल शेवटीं । भय असों द्यावें पोटीं ॥ध्रु.॥

मुरगाळिला कान । समांडिलें समाधान ॥२॥

धन्य म्हणे आतां । येथें नुधवा माथां ॥३॥

अबोलणा तुका । ऐसें कांहीं लेखूं नका ॥४॥

३९६१

किती लाजिरवाणा । मरे उपजोनि शाहाणा ॥१॥

एका घाई न करीं तुटी । न निघें दवासोई भेटी ॥ध्रु.॥

सोसूनि आबाळी । घायाळ तें ढुंग चोळी ॥२॥

सावध करी तुका । म्हणे निजले हो आइका ॥३॥

३९६२

कुरुवंडी करीन काया । वरोनि पायां गोजिरिया ॥१॥

बैसलें तें रूप डोळां । मन चाळा लागलें ॥ध्रु.॥

परतें न सरवे दुरि । आवडी पुरी बैसली ॥२॥

तुका म्हणे विसावलों । येथें आलों धणीवरि ॥३॥

३९६३

साधनाचे कष्ट मोटे । येथें वाटे थोर हें ॥१॥

मुखें गावें भावें गीत । सर्व हित बैसलिया ॥ध्रु.॥

दासा नव्हे कर्म दान । तन मन निश्चळि ॥२॥

तुका म्हणे आत्मनिष्टि । भागे चेष्ट मनाची ॥३॥

३९६४

घेतां आणिकांचा जीव । तेव्हां कींव कराना ॥१॥

आपलें तें वरदळ नेदा । हें गोविंदा कृपणता ॥ध्रु.॥

सेवा तरी इच्छा सांग । चोरिलें अंग साहेना ॥२॥

तुका म्हणे अरे धन्या । निसंतान्या विठोबा ॥३॥

३९६५

आम्हां केलें गुणवंत । तें उचित राखावें ॥१॥

तुम्हांसी तों चाड नाहीं । आणिकां कांहीं सुखदुःखां ॥ध्रु.॥

दासांचें तें देखों नये । उणें काय होइल तें ॥२॥

तुका म्हणे विश्वंभरा । दृष्टि करा सामोरी ॥३॥

३९६६

अगत्य ज्या नरका जाणें । कीर्तनीं तों वीट मानी ॥१॥

नावडेसा जाला बाप । आलें पाप वस्तीसि ॥ध्रु.॥

नारायण नाहीं वाचे । ते यमाचे अंदण ॥२॥

तुका म्हणे अभक्तासी । माता दासी जग झोडी ॥३॥

३९६७

आम्ही हरिचे हरिचे । सुर कळिकाळा यमाचे ॥१॥

नामघोष बाण साचे । भाले तुळसी मंजुरेचे ॥ध्रु.॥

आम्ही हरिचे हरिचे दास । कलिकाळावरि घालूं कास ॥२॥

आम्ही हरिचे हरिचे दूत । पुढें पळती यमदूत ॥३॥

तुका म्हणे आम्हांवरी । सुदर्शन घरटी करी ॥४॥

३९६८

देवाचिये पायीं वेचों सर्व शक्ती । होतील विपत्ति ज्याज्या कांहीं ॥१॥

न घेई माझी वाचा पुढें कांहीं वाव । आणि दुजे भाव बोलायाचे ॥ध्रु.॥

मनाचे वांटणी चित्ताचा विक्षेप । राहो हा अनुताप आहे तैसा ॥२॥

तुका म्हणे घेई विठ्ठलाचा छंद । आनंदाचा कंद विस्तारेल ॥३॥

३९६९

पांडुरंगा आतां ऐका हे विनंती । बहु माझे चित्तीं भय वाटे ॥१॥

नाहीं आइकिलें संतांचिया मुखें । तें या मज लोकें भडसाविलें ॥ध्रु.॥

विष्णुदासां गति नाहीं तरावया । म्हणती गेले वांयां कष्टत ही ॥२॥

धिक्कारिती मज करितां कीर्तन । काय सांगों शीण ते काळिचा ॥३॥

तुका म्हणे मज वाटतें उदास । काय करूं यास पांडुरंगा ॥४॥

३९७०

वेढा वेढा रे पंढरी । मोर्चे लावा भीमातिरीं ॥१॥

चलाचला संत जन । करा देवासी भांडण ॥ध्रु.॥

लुटालुटा पंढरपूर । धरा रखुमाईचा वर ॥२॥

तुका म्हणे चला । घाव निशानी घातला ॥३॥

३९७१

पहा ते पांडव अखंड वनवासी । परि त्या देवासी आठविती ॥१॥

प्रल्हादासी पिता करितो जाचणी । परि तो स्मरे मनीं नारायण ॥ध्रु.॥

सुदामा ब्राम्हण दरिद्रे पीडिला । नाहीं विसरला पांडुरंग ॥२॥

तुका म्हणे तुझा न पडावा विसर । दुःखाचे डोंगर जाले तरी ॥३॥

३९७२

निजसेजेची अंतुरी । पादलिया कोण मारी ॥१॥

तैसा आम्हासी उबगतां । तुका विनवितो संतां ॥ध्रु.॥

मूल मांडीवरी हागलें । तें बा कोणे रें त्यागिलें ॥२॥

दासी कामासी चुकली । ते बा कोणें रें विकली ॥३॥

पांडुरंगाचा तुका पापी । संतसाहें काळासि दापी ॥४॥

३९७३

श्वानाचियापरी लोळें तुझ्या दारीं । भुंकों हरिहरि नाम तुझें ॥१॥

भुंकीं उठीं बैसें न वजायें वेगळा । लुडबुडीं गोपाळा पायांपाशीं ॥२॥

तुका म्हणे आम्हां वर्म आहे ठावें । मागेन ते द्यावें प्रेमसुख ॥३॥

३९७४

सोइरे धाइरे दिल्याघेतल्याचे । अंत हें काळीचें नाहीं कोणी ॥१॥

सख्या गोत्रबहिणी सुखाचे संगती । मोकलुनी देती अंतकाळीं ॥ध्रु.॥

आपुलें शरीर आपुल्यासी पारिखें । परावीं होतील नवल काई ॥२॥

तुका म्हणे आतां सोड यांची आस । धरीं रे या कास पांडुरंगा ॥३॥

३९७५

जन्ममरणांची कायसी चिंता । तुझ्या शरणागतां पंढरीराया ॥१॥

वदनीं तुझें नाम अमृतसंजीवनी । असतां चक्रपाणी भय कवणा ॥ध्रु.॥

हृदयीं तुझें रूप बिंबलें साकार । तेथें कोण पार संसाराचा ॥२॥

तुका म्हणे तुझ्या चरणांची पाखर । असतां कळिकाळ पायां तळीं ॥३॥

३९७६

क्षमाशस्त्र जया नराचिया हातीं । दुष्ट तयाप्रति काय करी ॥१॥

तृण नाहीं तेथें पडे दावाग्नि । जाय तो विझोनि आपसया ॥२॥

तुका म्हणे क्षमा सर्वांचें स्वहित । धरा अखंडित सुखरूप ॥३॥

३९७७

याति गुणें रूप काय ते वानर । तयांच्या विचारें वर्ते राम ॥१॥

ब्रम्हहत्यारासि पातकी अनेक । तो वंद्य वाल्मीक तिहीं लोकीं ॥२॥

तुका म्हणे नव्हे चोरीचा व्यापार । म्हणा रघुवीर वेळोवेळां ॥३॥

३९७८

पानें जो खाईल बैसोनि कथेसी । घडेल तयासी गोहत्या ॥१॥

तमाखू ओढूनि काढला जो धूर । बुडेल तें घर तेणें पापें ॥ध्रु.॥

कीर्तनीं बडबड करील जो कोणी । बेडुक होउनी येइल जन्मा ॥२॥

जयाचिये मनीं कथेचा कंटाळा । होती त्या चांडाळा बहु जाच ॥३॥

जाच होती पाठी उडती यमदंड । त्याचें काळें तोंड तुका म्हणे ॥४॥

३९७९

कामांमध्यें काम । कांहीं म्हणा रामराम । जाइल भवश्रम । सुख होईल दुःखाचें ॥१॥

कळों येईल अंतकाळीं । प्राणप्रयाणाचे वेळीं । राहाती निराळीं । रांडापोरें सकळ ॥ध्रु.॥

जीतां जीसी जैसा तैसा । पुढें आहे रे वोळसा । उगवुनि फांसा । काय करणें तें करीं ॥२॥

केलें होतें या चि जन्में । अवघें विठोबाच्या नामें । तुका म्हणे कर्म । जाळोनियां तरसी ॥३॥

३९८०

तुज मज ऐसी परी । जैसे तरंग सागरीं ॥१॥

दोहींमाजी एक जाणा । विठ्ठल पंढरीचा राणा ॥ध्रु.॥

देव भक्त ऐसी बोली । जंव भ्रांति नाहीं गेली ॥२॥

तंतु पट जेवीं एक । तैसा विश्वेंसीं व्यापक ॥३॥

३९८१

कोठें गुंतलासी योगीयांचे ध्यानीं । आनंदकीर्तनीं पंढरीच्या ॥१॥

काय काज कोठें पडलीसे गुंती । कानीं न पडती बोल माझे ॥ध्रु.॥

काय शेषनशयनीं सुखनिद्रा आली । सोय कां सांडिली तुम्ही देवा ॥२॥

तुका म्हणे कोठें गुंतलेती सांगा । किती पांडुरंगा वाट पाहूं ॥३॥

३९८२

माउलीसी सांगे कोण । प्रेम वाढवी ताहानें ॥१॥

अंतरींचा कळवळा । करीतसे प्रतिपाळा ॥ध्रु.॥

मायबापाची उपमा। तुज देऊं मेघश्यामा ॥२॥

ते ही साजेना पाहातां । जीवलगा पंढरिनाथा ॥३॥

माय पाळी संसारीं । परलोक राहे दुरी ॥४॥

तैसा नव्हेसी अनंता । काळावरी तुझी सत्ता ॥५॥

तुका म्हणे नारायणा । तुम्हां बहुत करुणा ॥६॥

३९८३

कोड आवडीचें । पुरवीना बाळकाचें ॥१॥

तेव्हां कैसी ते माउली । जाणा काशासाटीं व्याली ॥ध्रु.॥

वत्साचिये आसे । धेनु धांवेना गोरसें ॥२॥

तुका म्हणे धरि । बाळ टाकिलें वानरीं ॥३॥

३९८४

भक्तांची सांकडीं स्वयें सोसी देव । त्यांपाशीं केशव सर्वकाळ ॥१॥

जये ठायीं कीर्तन वैष्णव करिती । तेथें हा श्रीपति उभा असे ॥२॥

तुका म्हणे देव सर्वाठायीं जाला । भरुनी उरला पांडुरंग ॥३॥

३९८५

तुझिया नामाचा विसर न पडावा । ध्यानीं तो राहावा पांडुरंग ॥१॥

सांगितला मंत्र श्रीरामनामाचा । सर्वकाळ वाचा हें चि बोले ॥ध्रु.॥

उफराटें नाम वाल्मीक बोलीला । तो ही वंद्य केला नारायणें ॥२॥

तुका म्हणे मज तुझा चि भरवसा । धांवुनियां कैसा येसी देवा ॥३॥

३९८६

अवघ्यां पातकांची मी एक रासी । अवघा तूं होसी सर्वोत्तमु ॥१॥

जैसा तैसा लागे करणें अंगीकार । माझा सर्व भार चालविणें ॥ध्रु.॥

अवघें चि मज गिळियेलें काळें । अवघीं च बळें तुझे अंगीं ॥२॥

तुका म्हणे आतां खुंटला उपाय । अवघे चि पाय तुझे मज ॥३॥

३९८७

मूर्तिमंत देव नांदतो पंढरी । येर ते दिगांतरीं प्रतिमारूप ॥१॥

जाउनियां वना करावें कीर्तन । मानुनी पाषाण विठ्ठलरूप ॥२॥

तुका मुख्य पाहिजे भाव । भावापासीं देव शीघ्र उभा ॥३॥

३९८८

धरिल्या देहाचें सार्थक करीन । आनंदें भरीन तिन्ही लोक ॥१॥

लावीन निशान जावया वैकुंठा । माजवीन पेठा कीर्तनाच्या ॥ध्रु.॥

नामाचिया नौका करीन सहस्रवरि । नावाडा श्रीहरि पांडुरंग ॥२॥

भाविक हो येथें धरा रे आवांका । म्हणे दास तुका शुद्धयाति ॥३॥

३९८९

अनुसरे त्यासी फिरों नेदी मागें । राहें समागमें अंगसंगें ॥१॥

अंगसंगें असे कर्मसाक्ष देव । जैसा ज्याचा भाव तैसा राहे ॥२॥

फळपाकीं देव देतील प्राणीयें । तुका म्हणे नये सवें कांहीं ॥३॥

३९९०

संसारीं असतां हरिनाम घेसी । तरीं च उद्धरसी पूर्वजेंसी ॥१॥

अवघीं च इंद्रियें न येती कामा । जिव्हे रामनामा उच्चारीं वेगीं ॥ध्रु.॥

शरीरसंपित्त नव्हे रे आपुली । भ्रांतीची माउली अवघी व्यर्थ ॥२॥

तुका म्हणे सार हरिनामउच्चार । येर्हवी येरझार हरीविण ॥३॥

३९९१

सावळें सुंदर रूप मनोहर । राहो निरंतर हृदयीं माझे ॥१॥

आणीक कांहीं इच्छा आम्हां नाहीं चाड । तुझें नाम गोड पांडुरंगे ॥ध्रु.॥

जन्मोजन्मीं ऐसें मागितलें तुज । आम्हांसी सहज द्यावें आतां ॥२॥

तुका म्हणे तुज ऐसे दयाळ । धुंडितां सकळ नाहीं आम्हां ॥३॥

३९९२

भक्तांहून देवा आवडे तें काइ । त्रिभुवनीं नाहीं आन दुजें ॥१॥

नावडे वैकुंठ क्षीराचा सागर । धरोनि अंतर राहे दासा ॥ध्रु.॥

सर्वभावें त्याचें सर्वस्वें ही गोड । तुळसीदळ कोड करुनी घ्यावें ॥२॥

सर्वस्वें त्याचा म्हणवी विकला । चित्त द्यावें बोला सांगितल्या ॥३॥

तुका म्हणे भक्तीसुखाचा बांधिला । आणीक विठ्ठला धर्म नाहीं॥४॥

३९९३

राम कृष्ण गोविंद नारायण हरी । केशवा मुरारी पांडुरंगा ॥१॥

लक्ष्मीनिवासा पाहें दिनबंधु । तुझा लागो छंदु सदा मज ॥२॥

तुझे नामीं प्रेम देई अखंडित । नेणें तप व्रत दान कांहीं ॥३॥

तुका म्हणे माझें हें चि गा मागणें । अखंड ही गाणें नाम तुझें ॥४॥

३९९४

हरी तुझें नाम गाईन अखंड । याविण पाखंड नेणें कांहीं ॥१॥

अंतरीं विश्वास अखंड नामाचा । कायामनेंवाचा देई हें चि ॥२॥

तुका म्हणे आतां देई संतसंग । तुझे नामीं रंग भरो मना ॥३॥

३९९५

गाबाळाचे ग्रंथीं कां रे पडां सदा । मिथ्या भेदवादा वागवितां ॥१॥

संसारगाबाळीं पडसी निखळ । जालासी तूं खळ तेणें मना ॥ध्रु.॥

साधनसंकटीं गुंतसी कासया । व्यर्थ गा अपायामाजी गुंती ॥२॥

निर्मळ फुकाचें नाम गोविंदाचें । अनंतजन्माचे फेडी मळ ॥३॥

तुका म्हणे नको करूं कांहीं कष्ट । नाम वाचे स्पष्ट हरि बोलें ॥४॥

३९९६

भाव धरिला चरणीं म्हणवितों दास । अहिर्निशीं ध्यास करीतसें ॥१॥

करीतसें ध्यास हृदयीं सकळ । भाव तो सबळ धरियेला ॥२॥

धरिले निश्चळि न सोडीं ते पाय । तुका म्हणे सोय करीं माझी ॥३॥

३९९७

तुझें नाम गाया न सोपें डवळा । गाऊं कळवळा प्रेमाचिया ॥१॥

येइल आवडी जैसी अंतरींची । तैसी मनाची कीर्ती गाऊं ॥२॥

माझें मुख नामीं रंगो सर्वकाळ । गोविंद गोपाळ राम कृष्ण ॥३॥

अबद्ध चांगलें गाऊं जैसें तैसें । बाहे बाळ जैसें मायबापा ॥४॥

तुका म्हणे मज न लावीं वांकडें । मी तुझें बोबडें बाळ तान्हें ॥५॥

३९९८

आतां तुज मज नाहीं दुजेपण । दाखवीं चरण पांडुरंगा ॥१॥

तुज रूप रेखा नाम गुण नाहीं । एक स्थान पाहीं गांव सिंव ॥ध्रु.॥

नावडे संगाति तुजा दुजयाची । आपुल्या भक्तांची प्रीति तुम्हां ॥२॥

परि आम्हांसाटीं होसील सगुण । स्तंभासी फोडून जयापरि ॥३॥

तुका म्हणें तैसें तुज काय उणें । देई दरुषण चरणांचें ॥४॥

३९९९

करणें तें हें चि करा । नरका अघोरा कां जातां ॥१॥

जयामध्यें नारायण । शुद्धपण तें एक ॥ध्रु.॥

शरणागतां देव राखे । येरां वाखे विघ्नाचे ॥२॥

तुका म्हणे लीन व्हावें । कळे भावें वर्म हें ॥३॥

४०००

आणीक नका करूं चेष्टा । व्हाल कष्टा वरपडी ॥१॥

सुखें करा हरिकथा । सर्वथा हे तारील ॥ध्रु.॥

अनाथाचा नाथ देव । अनुभव सत्य हा ॥२॥

तुका म्हणे बहुतां रिती । धरा चित्तीं सकळ ॥३॥

तुकाराम गाथा – अभंग संग्रह ४००१ ते ४५८३

४१०१

आपुली बुटबुट घ्यावी । माझी परताप द्यावी ॥१॥

आपुला मंत्र नव्हे बरा । माझा बईल चुकला मोरा ॥२॥

तुका म्हणे ऐशा नरा । परिस न झोंबे खापरा ॥३॥

४१०२

भावभक्तीवादें करावें कीर्तन । आशाबधी मन करूं नये ॥१॥

अन्न पाणी धन द्रव्य नारायण । विठ्ठला वांचून बोलूं नये ॥ध्रु.॥

सप्रेम करावें देवाचें कीर्तन । भय द्या सोडून शरीराचें ॥२॥

तरी मग जोडे विठ्ठलनिधान । केलिया कीर्तन सिद्धि पावे ॥३॥

देव जोडिलिया तया काय उणें । तुका म्हणे मन धीट करा ॥४॥

४१०३

चोरासी चांदणें वेश्येसी सेजार । परिसेंसी खापर काय होय ॥१॥

दुधाचे आधणीं वैरिले पाषाण । कदा काळीं जाण पाकनव्हे ॥२॥

तुका म्हणे जरि पूर्वपुण्यें सिद्धि । तरि च राहे बुद्धि संतसंगीं ॥३॥

४१०४

रोगिया मिष्टान्न मर्कटा चंदन । कागासी लेपन कर्पूराचें ॥१॥

निर्नासिका जैसा नावडे आरिसा । मूर्खालागीं तैसा शास्त्रबोध ॥ध्रु.॥

दास तुका म्हणे विठ्ठलउदारें । अज्ञानअंधारें दूरी केलें ॥२॥

४१०५

मथनासाटीं धर्माधर्म । त्याचें वर्म नवनीत ॥१॥

तें चि तें घाटूं नये । आलें जाय नासूनि ॥ध्रु.॥

सांभाळावें वरावर । वर्म दूर न वजावें ॥२॥

तुका म्हणे घालें पोट । मग बोटचांचणी ॥३॥

४१०६

माझा घात पात अथवा हित फार । अवघा विचार तुझ्या हातीं ॥१॥

ठेवुनि जीव भाव तुझ्या ठायीं चित्त । राहिलों निवांत पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

चित्ताचा चाळक बुद्धीचा जनिता । काय नाहीं सत्ता तुझे हातीं ॥२॥

तुका म्हणे काय करिसी तें पाहीन । ठेविसी राहीन सुखें तेथें ॥३॥

४१०७

संतपाउलें साजिरीं । गंगा आली आम्हांवरी ॥१॥

जेथें पडे रजधुळी । तेथें करावी अंघोळी ॥ध्रु.॥

स्वेतबंद वाराणसी । अवघीं तीर्थॉ तयापासीं ॥२॥

तुका म्हणे धन्य जालों । संतसागरीं मिळालों ॥३॥

४१०८

न घडे मायबापें बाळकाचा घात । आपणादेखत होऊं नेदी ॥१॥

कां मी मनीं चिंता वाहूं भय धाक । काय नव्हे एक करितां तुज ॥ध्रु.॥

वर्म जाणे त्याच्या हिताचे उपाय । तान भूक वाहे कडिये खांदीं ॥२॥

तुका म्हणे तूं गा कृपावंत भारी । ऐसें मज हरी कळों आलें ॥३॥

४१०९

करावें कीर्तन । मुखीं गावे हरिचे गुण ॥१॥

मग कांहीं नव्हे बाधा । काम दुर्जनाच्या क्रोधा ॥ध्रु.॥

शांतिखड्ग हातीं । काळासी ते नागविती ॥२॥

तुका म्हणे दाता सखा । ऐसा अनंतासारिखा ॥३॥

४११०

तुझी कीर्ती सांगों तुजपुढें जरी । ब्रम्हांडीं ही हरी माईना ते ॥१॥

मेरूची लेखणी सागराची शाई । कागद हा मही न पुरे चि ॥ध्रु.॥

अनंत अपार आपंगिले भक्त । माझें चि संचित ओडवेना ॥२॥

तुका म्हणे तुम्हां बोल नाहीं देवा । पामरें म्यां सेवा केली नाहीं ॥३॥

४१११

काय साधनाच्या कोटी । केल्या आटी होती त्या ॥१॥

देव कृपा करी जरी । होय उजरी स्वरूपीं ॥ध्रु.॥

केले होते चिंता श्रम । उपरम न होतां ॥२॥

तुका म्हणे कळों आलें । सर्व जालें आपरूप ॥३॥

४११२

तुज काय करूं मज एक सार । अमृतसागर नाम तुझें ॥१॥

काय येणें उणें आम्हां तयापोटीं । गोवितां हे कंठीं कामधेनु ॥ध्रु.॥

नोळखे तानुलें माय ऐसी कोण । वोरसे देखून शोक त्याचा ॥२॥

जो नाहीं देखिला याचक नयनीं । तो पावे घेउनि लज्जा दान ॥३॥

नामासाटीं प्राण सांडियेला रणीं । शूर ते भांडणीं न फिरती ॥४॥

तुका म्हणे आम्ही गातां गीतीं भला । भेटूनी विठ्ठला काय चाड ॥५॥

४११३

कृपेचे सागर हे साधुजन । तिंहीं कृपादान केलें मज ॥१॥

बोबडे वाणीचा केला अंगीकार । तेणें माझा स्थिर केला जीव ॥ध्रु.॥

तेणें सुखें मन स्थिर जालें ठायीं । संतीं दिला पायीं ठाव मज ॥२॥

नाभी नाभी ऐसें बोलिलों वचन । तें माझें कल्याण सर्वस्व ही ॥३॥

तुका म्हणे जालों आनंदनिर्भर । नाम निरंतर घोष करूं ॥४॥

४११४

भक्तीचें वर्म जयाचिये हातीं । तया घरी शांति दया ॥१॥

अष्टमासिद्धि वोळगती द्वारीं । न वजती दुरी दवडितां॥ध्रु.॥

तेथें दुष्ट गुण न मिळे निशेष । चैतन्याचा वास जयामाजी ॥२॥

संतुष्ट चित्त सदा सर्वकाळ । तुटली हळहळ त्रिगुणाची ॥३॥

तुका म्हणे येथें काय तो संदेह । आमचें गौरव आम्ही करूं ॥४॥

४११५

साच हा विठ्ठल साच हें करणें । संत जें वचनें बोलियेले ॥१॥

साच तें स्वहित साच ते प्रचित । साच वेद नीत सांगतील ॥२॥

तुका म्हणे घेती साच साच भावें । लटिकें वर्म ठावें नाहीं त्यांसी ॥३॥

४११६

संगें वाढे सीण न घडे भजन । त्रिविध हें जन बहु देवा ॥१॥

याचि दुःखें या जनाचा कांटाळा । दिसताती डोळां नानाछंद ॥ध्रु.॥

एकविध भाव राहावया ठाव । नेदी हा संदेह राहों चित्तीं ॥२॥

शब्दज्ञानी हित नेणती आपुलें । आणीक देखिलें नावडे त्या ॥३॥

तुका म्हणे आतां एकलें चि भलें । बैसोनि उगलें राहावें तें ॥४॥

४११७

तुझें वर्म आम्हां कळों आलें सुखें । संतांचिया मुखें पांडुरंगा ॥१॥

अवघा चि नट वाउगा पसारा । चेईला तूं खरा तूं चि एक ॥ध्रु.॥

म्हणउनि देहबुद्धि नासिवंता । नातळे या चित्ता नेदावया ॥२॥

सोय हे लागली पुढिलांची वाट । पावले जे नीट तुजपाशीं ॥३॥

तुका म्हणे नाहीं कोणासवें काज । बोलायाचें मज अंतरींचें ॥४॥

४११८

पुण्यपापा ठाव नाहीं सुखदुःखा । हानिलाभशंका नासलिया ॥१॥

जिंता मरण आलें आप पर गेलें । मूळ छेदियेलें संसाराचें ॥ध्रु.॥

अधिकार जाती वर्णधर्मयाती । ठाव नाहीं सत्यअसत्याशी ॥२॥

जन वन भिन्न आचेत चळण । नाहीं दुजेपण ठाव यासी ॥३॥

तुका म्हणें देह वाईलें विठ्ठलीं । तेव्हां च घडली सर्व पूजा ॥४॥

४११९

संकोचतो जीव महत्वाच्या भारें । दासत्व चि बरें बहु वाटे ॥१॥

कळावी जी माझी आवडी हे संतां । देणें तरि आतां हें चि द्यावें ॥ध्रु.॥

तुमचे चरण पावविलों सेवा । म्हणउनि हेवा हा चि करीं ॥२॥

विनउनी तुका वंदितो चरण । लेखा रजरेण चरणींचें ॥३॥

४१२०

देव कैंचा तया दुरी । भाका बरी करुणा ॥१॥

आळवित्या न लगे धर । माय जाणे रे भातुकें ॥ध्रु.॥

नावे तरी ज्याचा भार । पैल पार जवळी त्या ॥२॥

आतां परदेशी तुका । जाला लोकांवेगळा ॥३॥

४१२१

भक्ती ज्याची थोडी । पूर्ण विषयांची गोडी ॥१॥

तो नर चि नव्हे पाहीं । खर जाणावा तो देहीं ॥ध्रु.॥

भजन पूजन ही नेणे । काय स्वरूपासी जाणे ॥२॥

तुका म्हणे त्याला । भोवंडून बाहेर घाला ॥३॥

४१२२

समुद्र हा पिता बंधु हा चंद्रमा । भगिनी ते रमा शंखाची या ॥१॥

मेहुणा जयाचा द्वारकेचा हरि । शंख दारोदारीं भीक मागे ॥२॥

दुष्ट हें जाणावें आपुलें स्वहित । तुका म्हणे मात ऐसी आहे ॥३॥

४१२३

भवाचिया संगें बहु च नाडिले । कळिकाळें पाडिले तोंडघसीं ॥१॥

तया भवसंगें गुंतलासी वांयां । धन पुत्र जाया भुलों नको ॥ध्रु.॥

जेजे घडी जाय तेते काळ खाय । प्राण्या तरणोपाय काय केला ॥२॥

तुका म्हणे करीं सर्व ही तूं त्याग । अर्पी हें सर्वांग जगदीशीं ॥३॥

४१२४

रुचे सकळा मिष्टान्न । रोग्या विखाच्या समान ॥१॥

तरि कां तया एकासाटीं । काम अवघें करणें खोटीं ॥ध्रु.॥

दर्पण नावडे एका । ठाव नाहीं ज्याच्या नाका ॥२॥

तुका म्हणे खळा । उपदेशाचा कांटाळा ॥३॥

४१२५

जागा घरटी फिरे तस्कराची दिवसाराती । नीदसुरें नाडिलीं असो मागों किती ॥१॥

हाट करी सकळ जन । वस्तु करा रे जतन ॥ध्रु.॥

हुशार ठायीं । निजनिजेलिया पाहीं ॥२॥

सावचित्त असे खरा । लाभ घेउन जाये घरा ॥३॥

तराळ राळ बोंबें उतराई । राखा आपुलिया भाई ॥४॥

हरिच्या नामीं घालूं जागा । तुका म्हणे हुशार गा ॥५॥

४१२६

संतांनीं सरता केलों तैसेपरी । चंदनीं ते बोरी व्यापियेली ॥१॥

गुण दोष याती न विचारितां कांहीं । ठाव दिला पायीं आपुलिया ॥२॥

तुका म्हणे आलें समर्थाच्या मना । तरि होय राणा रंक त्याचा ॥३॥

४१२७

चित्तीं तुझे पाय डोळां रूपाचें ध्यान । अखंड मुखीं नाम वर्णावे गुण ॥१॥

हें चि एक तुम्हां देवा मागणें दातारा । उचित तें करा माझा भाव जाणूनि ॥ध्रु.॥

खुंटली जाणींव माझें बोलणें आतां । करूं यावी तैसी करावी बाळकाची चिंता ॥२॥

तुका म्हणे आतां नको देऊं अंतर । न कळे पुढें काय बोलों विचार ॥३॥

४१२८

संतांच्या पादुका घेईन मोचे खांदीं । हातीं टाळ दिंडी नाचेन पुढें ॥१॥

भजनविधी नेणें साधन उपाय । सकळ सिद्धी पाय हरिदासांचे ॥ध्रु.॥

ध्यानगति मति आसन समाधि । हरिनाम गोविंदीं प्रेमसुख ॥२॥

नेणता निर्लज्ज नेणें नादभेद । सुखें हा गोविंद गाऊं गीतीं ॥३॥

सर्व जोडी मज गोत आणि वित्त । तुका म्हणे संतमहंतपाय ॥४॥

४१२९

हरिजनीं प्राण विकली हे काया । अंकिला मी तया घरीं जालों ॥१॥

म्हणियें सत्वर करीन सांगतां । घेईन मी देतां शेष त्यांचें ॥ध्रु.॥

आस करूनियां राहेन अंगणीं । उश्चिष्टाची धणी घ्यावयासी ॥२॥

चालतां ते मार्गा चरणीचे रज । उडती सहज घेइन आतां ॥३॥

दुरि त्यांपासूनि न वजें दवडितां । तुका म्हणे लाता घेइन अंगीं ॥४॥

४१३०

पुण्य फळलें बहुतां दिवसां । भाग्यउदयाचा ठसा । जाला सन्मुख तो कैसा । संतचरण पावलों ॥१॥

आजि फिटलें माझें कोडें । भवदुःखाचें सांकडें । कोंदाटलें पुढें । ब्रम्ह सावळें ॥ध्रु.॥

आलिंगणें संतांचिया । दिव्य जाली माझी काया । मस्तक पाया । वरी त्यांच्या ठेवितां ॥२॥

तुका म्हणे धन्य झालों । सुखें संतांचिया धालों । लोटांगणीं आलों । पुढें भार देखोनी ॥३॥

४१३१

ठाव देऊनिया राखें पायापासीं । मी तों आहें रासी पातकाची ॥१॥

पातकाची रासी म्हणतां लागे वेळ । ऐके तो कृपाळ नारायण ॥ध्रु.॥

नारायणनामें अवघें सांग जालें । असंग चि केलें एकमय ॥२॥

एकमय जालें विठोबाच्या नामें । भेदाभेद कर्म आणिक कांहीं ॥३॥

तुका म्हणे चित्तीं चिंतिलें जें होतें । तें होय आपैतें नामें याच्या ॥४॥

४१३२

आतां आम्हां भय नाहीं बा कोणाचें । बळ विठोबाचें जालें असे ॥१॥

धीर दिला आम्हां येणें पांडुरंगें । न पांगों या पांगें संसाराच्या ॥२॥

तुका म्हणे माझा कैवारी हा देव । नाहीं भय भेव त्याच्या संगें ॥३॥

४१३३

भक्ती आम्ही केली सांडुनी उद्वेग । पावलों हें सांग सुख याचें ॥१॥

सुख आम्हां जालें धरितां यांचा संग । पळाले उद्वेग सांडूनिया ॥२॥

तुका म्हणे सुख बहु जालें जिवा । घडली या सेवा विठोबाची ॥३॥

४१३४

शास्त्रज्ञ हो ज्ञाते असती बहुत । परि नाहीं चित्त हाता आलें ॥१॥

क्षणा एका साटीं न धरवे धीर । तेणें हा रघुवीर अंतरतो ॥ध्रु.॥

तोळाभर सोनें रतिभार राई । मेळविल्या पाहीं नास होतो ॥२॥

हरीचे अंकित असती विरळागत । तयांसी अच्युत कृपा करी ॥३॥

तुका म्हणे काय धुडवण्या गोष्टी । जंव नाहीं गांठी चित्त आलें ॥४॥

४१३५

इंद्रियांसी नेम नाहीं । मुखीं राम म्हणोनि काई ॥१॥

जेविं मासीसंगें अन्न । सुख नेदी तें भोजन ॥ध्रु.॥

कीर्तन करावें । तैसें करूनी दावावें ॥२॥

हें तों अंगीं नाहीं चिन्हें । गाइलें वेश्येच्या ढव्यानें ॥३॥

तुका म्हणे नका रागा । संत शिवूं नेदिती अंगा ॥४॥

४१३६

न लगे देवा तुझें आम्हांसी वैकुंठ । सायुज्याचा पट न लगे मज ॥१॥

देई तुझें नाम मज सर्वकाळीं । मागेन वनमाळीहें चि तुज ॥ध्रु.॥

नारद तुंबर उद्धव प्रल्हाद । बळी रुक्मांगद नाम ध्याती ॥२॥

सद्धि मुनिगण गंधर्व किन्नर । करिताती गजर रामनामें ॥३॥

तुका म्हणे हरी देई तुझें नाम । अखंडित प्रेम हें चि द्यावें ॥४॥

४१३७

पावलों प्रसाद इच्छा केली तैसी । जालें या चित्तासी समाधान ॥१॥

मायबाप माझा उभा कृपादानी । विटे सम जोडूनि पादांबुजें ॥ध्रु.॥

सांभाळासी येऊं नेदी च उणीव । अधिकारगौरव राखे तैसें ॥२॥

तुका म्हणे सर्व अंतर्बाहए आहे । जया तैसा राहे कवळूनी ॥३॥

४२३८

होतें तैसें पायीं केलें निवेदन । अंतरलों दिन बहुत होतों ॥१॥

संबोखुनी केलें समाधान चित्त । वोगरुणि भात प्रेमरस ॥ध्रु.॥

नामरत्नमणी करूनी भूषण । अळंकारमंडण माळा दिली ॥२॥

तुका म्हणे सुखें जालों निरामय । नामीं नामसोय निमग्नता ॥३॥

४१३९

स्थिरावली वृत्त पांगुळला प्राण । अंतरींची खुण पावूनियां ॥१॥

पुंजाळले नेत्र जाले अर्धोन्मीळित । कंठ सद्गदित रोमांच आले ॥ध्रु.॥

चित्त चाकाटलें स्वरूपा माझारी । न निघे बाहेरी सुखावलों ॥२॥

सुनीळ प्रकाश उदैजला दिन । अमृताचें पान जीवनकळा ॥३॥

शशिसूर्या जाली जीवें ओंवाळणी । आनंदा दाटली आनंदाची ॥४॥

तुका म्हणे सुखें प्रेमासी डुलत । वीरालों निश्चिंत निश्चिंतीनें ॥५॥

४१४०

बोध्यअवतार माझिया अदृष्टा । मौन्य मुखें निष्ठा धरियेली ॥१॥

लोकांचियेसाटीं शाम चतुर्भुज । संतांसवें गुज बोलतसां ॥ध्रु.॥

आलें कलियुग माझिया संचिता । डोळां हाकलितां न पडेसी ॥२॥

म्यां च तुझें काय केलें नारायणा । कां नये करुणा तुका म्हणे ॥३॥

४१४१

मुखीं विठ्ठलाचें नाम । मग कैचा भवभ्रम ॥१॥

चालतां बोलतां खातां । जेवितां निद्रा करितां ॥ध्रु.॥

सुखें असों संसारीं । मग जवळी च हरि ॥२॥

मुक्तिवरील भक्ती जाण । अखंड मुखीं नारायण ॥३॥

मग देवभक्त जाला । तुका तुकीं उतरला ॥४॥

४१४२

प्रेम जडलें तुझे पायीं । आणीक न सुचे मजला कांहीं ॥१॥

रात्रीदिवस तुझें ध्यान । तें चि माझें अनुष्ठान ॥ध्रु.॥

नामापरतें नेणें दुजें । ऐसें कळलें मजला निज ॥२॥

तुका म्हणे अंतकाळीं । आम्हां सोडवीं तात्काळीं ॥३॥

४१४३

तुझे पाय माझी काशी । कोण जाय माझें काशी॥१॥

तुझें रूप तें चि ध्यान । तें चि माझें अनुष्ठान ॥ध्रु.॥

तुझे चरण ते चि गया । जालें गयावर्जन देहा ॥२॥

तुका म्हणे सकळ तीर्थॉ । तुझें पायीं वसती येथें ॥३॥

४१४४

क्षुधा तृषा कांहीं सर्वथा नावडे । पहावया धांवें कोल्हांटासी ॥१॥

कथेसी साक्षेपें पाचारिला जरी । म्हणे माझ्या घरीं कोणी नाहीं ॥ध्रु.॥

बलत्कारीं जरी आणिला कथेसी । निद्रा घे लोडेंसी टेंकूनियां ॥२॥

तुका म्हणे थुंका त्याच्या तोंडावरी । जातो यमपुरी भोगावया ॥३॥

४१४५

श्रीराम सखा ऐसा धरीं भाव । मीपणाचा ठाव पुसीं मना ॥१॥

शरण निरंतर म्हण तूं गोविंदा । वाचे लावीं धंदा नारायण ॥ध्रु.॥

यापरि सोपान नाहीं रे साधन । वाहातसें आण तुझी मना ॥२॥

नको कांहीं करूं अळस अंतरीं । जपें निरंतर रघुपती ॥३॥

तुका म्हणे मोठा लाभ नरदेहीं । देहीं च विदेही होती नामें ॥४॥

४१४६

सर्वापरी तुझे गुण गाऊं उत्तम । तुझेठायीं प्रेम राहो माझें ॥१॥

माउलीपरिस आहेसी उदार । तरि कां निष्ठ    मन केलें ॥धृ.॥

गजेंद्राकारणें केलें त्वां धांवणें । तरि कां निर्वाण पाहातोसी ॥२॥

प्रल्हादास कष्टीं रिक्षलें तों देवा । तरि कां केशवा सांडी केली ॥३॥

अन्यायी अजामेळ तो जाला पावन । ऐसें हें पुराण हाका मारी ॥४॥

तुका म्हणे माझे थोर अपराध । नाम करी छेद क्षणमात्रें ॥५॥

४१४७

आतां वांटों नेदीं आपुलें हें मन । न सोडीं चरण विठोबाचे ॥१॥

दुजियाचा संग लागों नेदीं वारा । आपुल्या शरीरावरूनियां ॥धृ.॥

यावें जावें आम्हीं देवा च सांगातें । मागूनी करीत हें चि आलों ॥२॥

काय वांयां गेलों तो करूं उद्वेग । उभा पांडुरंग मागें पुढें ॥३॥

तुका म्हणे प्रेम मागतों आगळें । येथें भोगूं फळें वैकुंठींचीं ॥४॥

४१४८

आतां आम्हां हें चि काम । वाचे स्मरूं रामराम ॥१॥

ऐसी मोलाची हे घडी । धरूं पायांची आवडी ॥धृ.॥

अमृताची खाणी । तये ठायीं वेचूं वाणी ॥२॥

तुका म्हणे पांडुरंगा । माझ्या जीवींच्या जिवलगा ॥३॥

४१४९

आतां जावें पंढरीसी । दंडवत विठोबासी ॥१॥

जेथें चंद्रभागातिरीं । आम्ही नाचों पंढरपुरीं ॥धृ.॥

जेथें संतांची दाटणी । त्याचें घेऊं पायवणी ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही बळी । जीव दिधला पायां तळीं ॥३॥

४१५०

आम्ही नरका जातां काय येइल तुझ्या हाता । ऐसा तूं अनंता विचारीं पां ॥१॥

तुज शरण आलियाचें काय हें चि फळ । विचारा दयाळ कृपानिधी ॥धृ.॥

तुझें पावनपण न चले आम्हांसीं । ऐसें हृषीकेशी कळों आलें ॥२॥

आम्ही दुःख पावों जन्ममरण वेथा । काय तुझ्या हाता येत असे ॥३॥

तुका म्हणे तुम्ही खादली हो रडी । आम्ही धरली सेंडी नाम तुझें ॥४॥

४१५१

पांडुरंगे पाहा खादलीसे रडी । परिणाम सेंडी धरिली आम्ही ॥१॥

आतां संतांनीं करावी पंचाईत । कोण हा फजितखोर येथें ॥ध्रु.॥

कोणाचा अन्याय येथें आहे स्वामी । गर्जतसों आम्ही पातकी ही ॥२॥

याचें पावनपण सोडवा चि तुम्ही । पतितपावन आम्ही आहों खरें ॥३॥

आम्ही तंव आहों अन्यायी सर्वथा । याची पावन कथा कैसी आहे ॥४॥

तुका म्हणे आम्ही मेलों तरी जाणा । परि तुमच्या चरणा न सोडावें ॥५॥

४१५२

घालूनियां मध्यावर्ती । दाटुनि उपदेश देती ॥१॥

ऐसे पोटभरे संत । तयां कैंचा भगवंत ॥ध्रु.॥

रांडापोरांतें गोविती । वर्षासन ते लाविती ॥२॥

जसे बोलती निरोपणीं । तैसी न करिती करणी ॥३॥

तुका म्हणे तया । तमोगुणियाची क्रिया ॥४॥

४१५३

वैभव राज्य संपत्ती टाकावी । उदरार्थ मागावी माधोकरी ॥१॥

आपुलें तें आधीं करावें स्वहित । ऐसी आहे नीत स्वधर्माची ॥ध्रु.॥

वर्ण कुळ जाति याचा अभिमान । तजावा सन्मान लौकिकाचा ॥२॥

तुका म्हणे राहे एकाकी निःशंक । देउनियां हाक कंठीं काळ ॥३॥

४१५४

हातपाय मिळोनि मेळा । चला म्हणती पाहों डोळां ॥१॥

देखणी नव्हे देखती कैसे । सकळांचा देखणा डोळा चि असे ॥२॥

डोऑयाचा डोळा पाहों गेला । तुका म्हणे तो पाहों ठेला ॥३॥

४१५५

मुखें संति इंद्रियें जती । आणिक नेणे भाव भक्ती॥१॥

देवा हे चि दोन्ही पदें । येर गाइलीं विनोदें ॥२॥

चित्ताचें आसन । तुका करितो कीर्त्तन ॥३॥

४१५६

धांवोनियां आलों पहावया मुख । गेलें माझें दुःख जन्मांतरिंचें ॥१॥

ऐकिलें ही होतें तैसें चि पाहिलें । मन स्थिरावलें तुझ्या पायीं ॥२॥

तुका म्हणे माझी इच्छा पूर्ण जाली । कांहीं न राहिली वासना हे ॥३॥

४१५७

गावलोकिकाहीं लावियेलें पिसें । काय सांगों ऐसें तुजपासीं ॥१॥

तोंड काळें केलें फिरविलें मज । नाहीं धरिली लाज पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

काय तुजपासीं सांगों हें गार्हाणें । मग काय जिणें तुझें माझें ॥२॥

कोणासाटीं आतां करावा संसार । केली वारावार आपणें चि ॥३॥

तुका म्हणे आम्ही मोडिला घरचार । धरियेला धीर तुझ्या पायीं ॥४॥

४१५८

जीवें जीव नेणे पापी सारिका चि । नळी दुजयाची कापूं बैसे ॥१॥

आत्मा नारायण सर्वां घटीं आहे । पशुमध्यें काय कळों नये ॥ध्रु.॥

देखत हा जीव हुंबरे वरडत । निष्ठाचे हात वाहाती कैसे ॥२॥

तुका म्हणे तया चांडाळासी नर्क । भोगिती अनेक महादुःखें ॥३॥

४१५९

मनीं भाव असे कांहीं । तेथें देव येती पाहीं ॥१॥

पाहा जनाई सुंदरी । तेथें देव पाणी भरी ॥ध्रु.॥

शुद्ध पाहोनियां भाव । त्याचे हृदयीं वसे देव ॥२॥

तुका म्हणे विठोबासी । ठाव देई चरणापासीं ॥३॥

४१६०

भागल्याचें तारूं शिणल्याची साउली । भुकेलिया घाली प्रेमपान्हा ॥१॥

ऐसी हे कृपाळू अनाथांची वेशी । सुखाची च राशी पांडुरंग ॥ध्रु.॥

सकळां सन्मुख कृपेचिया दृष्टी । पाहे बहु भेटी उतावीळां ॥२॥

तुका म्हणे येथें आतां उरला कैंचा । अनंता जन्मींचा शीण भाग ॥३॥

४१६१

काय न्यून आहे सांगा । पांडुरंगा तुम्हांपें ॥१॥

आमुची तों न पुरे इच्छा । पिता ऐसा मस्तकीं ॥ध्रु.॥

कैसी तुम्हां होय सांडी । करुणा तोंडीं उच्चारें ॥२॥

आश्चर्य चि करी तुका । हे नायका वैकुंठिंचिया ॥३॥

४१६२

चित्त गुंतलें प्रपंचें । जालें वेडें ममतेचें ॥१॥

आतां सोडवीं पांडुरंगा । आलें निवारीं तें आंगा ॥ध्रु.॥

गुंतली चावटी । नामीं रूपीं जाली तुटी ॥२॥

तुका म्हणे चाली । पुढें वाट खोळंबली ॥३॥

४१६३

किती एका दिसीं । बुद्धि जाली होती ऐसी ॥१॥

कांहीं करावें स्वहित । तों हें न घडे उचित ॥ध्रु.॥

अवलंबुनी भीक । लाज सांडिली लौकिक ॥२॥

तुका म्हणे दीन । जालों मनुष्यपणा हीन ॥३॥

४१६४

आतां बरें जालें । सकाळीं च कळों आलें ॥१॥

मज न ठेवीं इहलोकीं । आलों तेव्हां जाली चुकी ॥ध्रु.॥

युगमहिमा ठावा । नव्हता ऐसा पुढें देवा ॥२॥

तुका म्हणे ठेवीं । भोगासाटीं निरयगांवीं ॥३॥

४१६५

परि आतां माझी परिसावी विनंती । रखुमाईच्या पती पांडुरंगा ॥१॥

चुकलिया बाळा न मारावें जीवें । हित तें करावें मायबापीं ॥२॥

तुका म्हणे तुझा म्हणताती मज । आतां आहे लाज हे चि तुम्हां ॥३॥

४१६६

पापाचिया मुळें । जालें सत्याचें वाटोळें ॥१॥

दोष जाले बळिवंत । नाहीं ऐसी जाली नीत ॥ध्रु.॥

मेघ पडों भीती । पिकें सांडियेली क्षिती ॥२॥

तुका म्हणे कांहीं । वेदा वीर्य शक्ति नाहीं ॥३॥

४१६७

ऐसा दुस्तर भवसागर । नेणों कैसा उतरूं पार ॥१॥

कामक्रोधादि सावजें थोर । दिसताती भयंकर ॥ध्रु.॥

मायाममतेचे भोवरे । घेती भयानक फेरे ॥२॥

वासनेच्या लहरा येती । उद्योगहेलकावे बसती ॥३॥

तरावया एक युक्ति असे । तुका नामनावेमधीं बैसे ॥४॥

४१६८

देव जडला जाइना अंगा । यासी काय करूं सांगा ॥१॥

वरकड देव येती जाती । हा देव जन्माचा सांगाती ॥ध्रु.॥

अंगीं भरलें देवाचें वारें । देव जग चि दिसे सारें ॥२॥

भूत न बोले निरुतें । कांहीं केल्या न सुटे तें ॥३॥

जीव खादला दैवतें । माझा आणि पंचभूतें ॥४॥

तुका म्हणे वाडें कोडें । उभें पुंडलिकापुढें ॥५॥

४१६९

हरिदासाचिये घरीं । मज उपजवा जन्मांतरीं ॥१॥

म्हणसी कांहीं मागा । हें चि देगा पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

संतां लोटांगणीं । जातां लाजों नको मनीं ॥२॥

तुका म्हणे अंगीं । शक्ती देई नाचें रंगीं ॥३॥

४१७०

लटिक्याचें आंवतणें जेविलिया साच । काय त्या विश्वास तो चि खरा ॥१॥

कोल्हांटिणी लागे आकाशीं खेळत । ते काय पावत अमरपद ॥ध्रु.॥

जळमंडपयाचे घोडे राउत नाचती । ते काय तडवती युद्धालागीं ॥२॥

तुका म्हणे तैसें मतवादीयांचें जिणें । दिसे लाजिरवाणें बोलतां चि ॥३॥

४१७१

काय आम्हीं केलें ऐसें । नुद्धरीजेसें सांगावें ॥१॥

हरण कोल्हें वैकुंठवासी । कोण त्यासी अधिकार ॥ध्रु.॥

गजा नाड्या सरोवरीं । नाहीं हरी विचारिलें ॥२॥

तुका म्हणे गणिका नष्ट । माझे कष्ट त्याहूनि ॥३॥

४१७२

भाग्यासाटीं गुरु केला । नाहीं आम्हांसी फळला ॥१॥

याचा मंत्र पडतां कानीं । आमच्या पेवांत गेलें पाणी ॥ध्रु.॥

गुरु केला घरवासी । आमच्या चुकल्या गाईम्हसी ॥२॥

स्वामी आपुली बुटबुट घ्यावी । आमुची प्रताप टाकुन द्यावी ॥३॥

तुका म्हणे ऐसे नष्ट । त्यांसी दुणे होती कष्ट ॥४॥

४१७३

गुणा आला ईटेवरी । पीतांबरधारी सुंदर जो ॥१॥

डोळे कान त्याच्या ठायीं । मन पायीं राहो हें ॥ध्रु.॥

निवारोनी जाय माया । ऐसी छाया जयासी ॥२॥

तुका म्हणे समध्यान । हे चरण सकुमार ॥३॥

४१७४

रंगीं रंगें नारायण । उभा करितों कीर्त्तन ॥१॥

हातीं घेउनियां वीणा । कंठीं राहें नारायणा ॥ध्रु.॥

देखिलीसे मूर्ती । माझ्या हृदयाची विश्रांति ॥२॥

तुका म्हणे देवा । देई कीर्तनाचा हेवा ॥३॥

४१७५

तुझा भरवसा आम्हां । फार होता पुरुषोत्तमा ॥१॥

भवसागरसंकटीं । तारिशील जगजेठी ॥ध्रु.॥

नाम आदित्याचें झाड । त्याचा न पडे उजेड ॥२॥

सिलंगणीचें सोनें । त्यासीं गाहाण ठेवी कोण ॥३॥

तुका म्हणे देवा । ब्रिद सोडूनियां ठेवा ॥४॥

४१७६

जालों आतां दास । माझी पुरवीं हे आस ॥१॥

पंढरीचा वारकरी । वारी चुकों नेदीं हरी ॥ध्रु.॥

संतसमागम । अंगीं भरोनियां प्रेम ॥२॥

चंद्रभागे स्नान । तुका म्हणे हें चि दान ॥३॥

४१७७

यासाटीं करितों निष्ठ भाषण । आहेसी तूं जाण सर्वदाता ॥१॥

ऐसें दुःख कोण आहे निवारिता । तें मी जाऊं आतां शरण त्यासी ॥ध्रु.॥

बैसलासे केणें करुनि एक घरीं । नाहीं येथें उरी दुसर्याची ॥२॥

तुका म्हणे आलें अवघें पायांपें । आतां मायबापें नुपेक्षावें ॥३॥

४१७८

पोरा लागलीसे चट । धरी वाट देवळाची ॥१॥

सांगितलें नेघे कानीं । दुजें मनी विठ्ठल ॥ध्रु.॥

काम घरीं न करी धंदा । येथें सदा दुश्चित्त ॥२॥

आमुचे कुळीं नव्हतें ऐसें । हें चि पिसें निवडलें ॥३॥

लौकिकाची नाहीं लाज । माझें मज पारिखें ॥४॥

तुका म्हणे नरका जाणें । त्या वचनें दुष्टाचीं ॥५॥

४१७९

देवा बोलें आतां बोला । त्वां कां धरिला अबोला॥१॥

भेऊं नको देई भेटी । तूं कां पडिलासी संकटीं ॥ध्रु.॥

तुझ्या जीवींचें मी जाणें । म्हणसी मुक्ती आम्हां देणें ॥२॥

तुका म्हणे न लगे कांहीं । चित्त राहो तुझे पायीं ॥३॥

४१८०

यमधर्म आणिक ब्रम्हादिक देव । त्यांचा पूर्ण भाव तुझे पायीं ॥१॥

करिती स्मरण पार्वतीशंकर । तेथें मी किंकर कोणीकडे ॥ध्रु.॥

सहजरमुखेंसी घोष फणिवराचा । मज किंकराचा पाड काय ॥२॥

चंद्र सूर्य आणि सर्व तारांगणें । करिती भ्रमण प्रदक्षिणा ॥३॥

तुका म्हणे त्यांसी स्वरूप कळेना । तेथें मज दीना कोण पुसे ॥४॥

४१८१

विठोबाचे पायीं जीव म्यां ठेविला । भक्तीभावें केला देव ॠणी ॥१॥

देव माझा ॠणी आहे सहाकारी । परसपरवारि भवभय ॥ध्रु.॥

भवभयडोहीं बुडों नेदी पाहीं । धरूनियां बाही तारी मज ॥२॥

तारियेले दास पडिल्या संकटीं । विष केलें पोटीं अमृतमय ॥३॥

अमृतातें सेवीतसे नामरसा । तोडियेला फांसा बंधनाचा ॥४॥

बंधनाचा फांसा आम्हीं कांहीं नेणों । पाय तुझे जाणों पद्मनाभा ॥५॥

पद्मनाभा नाभिकमळीं ब्रम्हादिक । त्रैलोक्यनायक म्हणविसी ॥६॥

म्हणविसी देवा दासाचा अंकित । मनाचा संकेत पाहोनियां ॥७॥

पाहोनियां दृढ निश्चय तयाचा । तो चि दास साचा जवळीक ॥८॥

जवळीक जाली ब्रम्हीं सुखावले । मार्ग दाखविले मूढा जना ॥९॥

मूढा जनामाजी दास तुझा मूढ । कास तुझी दृढ धरियेली ॥१०॥

धरियेले तुझे पाय रे विठ्ठला । तुका सुखी जाला तुझ्या नामें ॥११॥

४१८२

बहु क्लेशी जालों या हो नरदेहीं । कृपादृष्टी पाहीं पांडुरंगा ॥१॥

पांडुरंगा सर्वदेवांचिया देवा । घ्यावी माझी सेवा दिनानाथा ॥ध्रु.॥

दिनानाथ ब्रिद त्रिभुवनीं तुझें । मायबापा ओझें उतरावें ॥२॥

उतरीं सत्वर पैलथडी नेई । पूर्णसुख देई पायांपाशीं ॥३॥

पायांपाशीं मज ठेवीं निरंतर । आशा तुझी फार दिवस केली ॥४॥

केली आस तुझी वाट मी पाहातों । निशिदिनीं ध्यातों नाम तुझें ॥५॥

नाम तुझें गोड स्वभक्ता आवडे । भक्तांलागीं कडे खांदा घेसी ॥६॥

घेसी खांद्यावरी खेळविसी लोभें । पाउल शोभे विटेवरि ॥७॥

विटेवरि उभा देखिलासी डोळां । मनाचा सोहळा पुरविसी ॥८॥

पुरवीं सत्वर त्रैलोक्यस्वामिया । मिठी घाली पायां तुका भावें ॥९॥

४१८३

एक वेळे तरी जाईन माहेरा । बहुजन्म फेरा जाल्यावरी ॥१॥

चित्ता हे बैसली अविट आवडी । पालट ती घडी नेघे एकी ॥ध्रु.॥

करावें ते करी कारणशरीर । अंतरीं त्या धीर जीवनाचा ॥२॥

तुका म्हणे तरि होइल विलंब । परि माझा लाभ खरा जाला ॥३॥

४१८४

सांग त्वां कोणासी तारिलें । संतांवेगळें उद्धरिलें ॥१॥

संत शब्द उपदेशी । मग तूं हो म्हणशी ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं तुझा उपकार । करूं संतांचा उच्चार ॥३॥

४१८५

उमा रमा एके सरी । वाराणसी ते पंढरी ॥१॥

दोघे सारिखे सारिखे । विश्वनाथ विठ्ठल सखे ॥ध्रु.॥

तेथें असे भागीरथी । येथें जाणा भीमरथी ॥२॥

वाराणशी त्रिशुलावरी । सुदर्शनावरि पंढरी ॥३॥

मनकर्णिका मनोहर । चंद्रभागा सरोवर ॥४॥

वाराणशी भैरवकाळ । पुंडलीक क्षेत्रपाळ ॥५॥

धुंडिराज दंडपाणी । उभा गरुड कर जोडुनी ॥६॥

गया ते चि गोपाळपुर । प्रयाग निरानरसिंपुर ॥७॥

तेथें असती गयावळ । येथें गाई आणि गोपाळ ॥८॥

शमीपत्रपिंड देती । येथें काला निजसुखप्राप्ति ॥९॥

संतसज्जनीं केला काला । तुका प्रसाद लाधला ॥१०॥

४१८६

फटएाचे बडबडे चवी ना संवाद । आपुला चि वाद आपणासी ॥१॥

कोणें या शब्दाचे मरावें घाणी । अंतरें शाहाणी राहिजे हो ॥धृ.॥

गाढवाचा भुंक आइकतां कानीं । काय कोडवाणी ऐसियेचें ॥२॥

तुका म्हणे ज्यासी करावें वचन । त्याचे येती गुण अंगास ते ॥३॥

४१८७

दिवसा व्यापारचावटी । रात्री कुटुंबचिंता मोटी ॥१॥

काय करूं या मनासी । नाठवे हृषीकेशी ॥धृ.॥

वेश्येपाशीं रात्रीं जागे । हरिकीर्त्तनीं निद्रा लागे ॥२॥

तुका म्हणे काय जालासी । वृथा संसारा आलासी ॥३॥

४१८८

अहो कृपावंता । हाई बुद्धीचा ये दाता ॥१॥

जेणें पाविजे उद्धार । होय तुझे पायीं थार ॥धृ.॥

वदवी हे वाचा । भाव पांडुरंगीं साचा ॥२॥

तुका म्हणे देवा । माझें अंतर वसवा ॥३॥

४१८९

निंदक तो परउपकारी । काय वणूप त्याची थोरी । जे रजकाहुनि भले परि । सर्व गुणें आगळा ॥१॥

नेघे मोल धुतो फुका । पाप वरच्यावरि देखा । करी साधका । शुद्ध सरते तिहीं लोकीं ॥ध्रु.॥

मुखसंवदणी सांगते । अवघें सांटविलें तेथें । जिव्हा साबण निरुतें । दोष काढी जन्माचे ॥२॥

तया ठाव यमपुरीं । वास करणें अघोरीं । त्यासी दंडण करी । तुका म्हणे न्हाणी ते ॥३॥

४१९०

प्रपंचाची पीडा सोसिती अघोरी । जया क्षणभरी नाम नये ॥१॥

नाम नाठविती आत्मया रामाचें । धिग जिणें त्याचें भवा मूळ ॥ध्रु.॥

मूळ ते पापाचें आचरण तयाचें । नाहीं राघवाचें स्मरण त्या ॥२॥

स्मरण भजन नावडे जयासी । आंदणीया दासी यमदूतां ॥३॥

चिंतन रामाचें न करी तो दोषी । एकांत तयासीं बोलों नये ॥४॥

नये त्याचा संग धरूं म्हणे तुका । धरितां पातका वांटेकरी ॥५॥

४१९१

अर्थाविण पाठांतर कासया करावें । व्यर्थ चि मरावें घोकूनियां ॥१॥

घोकूनियां काय वेगीं अर्थ पाहे । अर्थरूप राहे होऊनियां ॥२॥

तुका म्हणे ज्याला अथाअ आहे भेटी । नाहीं तरी गोष्टी बोलों नका ॥३॥

४१९२

बसतां चोरापाशीं तैसी होय बुद्धि । देखतां चि चिंधी मन धांवे ॥१॥

व्यभिचार्यापासीं बैसतां क्षणभरी । देखतां चि नारी मन धांवे ॥ध्रु.॥

प्रपंचाचा छंद टाकूनियां गोवा । धरावें केशवा हृदयांत ॥२॥

सांडुनियां देई संसाराची बेडी । कीर्तनाची गोडी धरावी गा ॥३॥

तुका म्हणे तुला सांगतों मी एक । रुक्मिणीनायक मुखीं गावा ॥४॥

४१९३

मस्तकीं सहावें ठांकियासी जाण । तेव्हां देवपण भोगावें गा ॥१॥

आपुलिये स्तुती निंदा अथवा मान । टाकावा थुंकोन पैलीकडे ॥ध्रु.॥

सद्गुसेवन तें चि अमृतपान । करुनी प्राशन बैसावें गा ॥२॥

आपुल्या मस्तकीं पडोत डोंगर । सुखाचें माहेर टाकुं नये ॥३॥

तुका म्हणे आतां सांगूं तुला किती । जिण्याची फजीती करूं नये ॥४॥

४१९४

स्वामिसेवा गोड । माते बाळकाचें कोड ॥१॥

जेंजें मागावें भातुकें । तेंतें पुरवी कौतुकें ॥ध्रु.॥

खेळविलें कोडें । हरुषें बोले कीं बोबडें ॥२॥

तुका म्हणे लाड । तेथें पुरे माझें कोड ॥३॥

४१९५

तुझें नाम पंढरिनाथा । भावेंविण नये हाता ॥१॥

दाहां नये विसां नये । पंनासां साटां नये ॥ध्रु.॥

शां नये सहस्रा नये । लक्षकोडीलागीं नये ॥२॥

तुका म्हणे पंढरिनाथा । भावेंविण नये हाता ॥३॥

४१९६

संतांपायीं विन्मुख जाला । तो जरि संगति मागों आला ॥१॥

तरि त्याहुनि दुरी जावें । सुखें एकांतीं बैसावें ॥ध्रु.॥

आत्मचर्चा नाहीं जेथें । अगी लावुनि द्यावी तेथें ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं । चित्ता समाधान कांहीं ॥३॥

४१९७

हिरा ठेवितां काळें गाहाण । मोल न तुटे दुकाळीं जाण ॥१॥

तैसे संतजन पाहीं । विनटले श्रीहरिपायीं ॥२॥

तुका म्हणे तैसे भक्त । तयांसी जन हें निंदित ॥३॥

४१९८

परिसें गे सुनेबाई । नको वेचूं दूध दहीं ॥१॥

आवा चालिली पंढरपुरा । वेसीपासुनि आली घरा ॥ध्रु.॥

ऐकें गोष्टी सादर बाळे । करीं जतन फुटकें पाळें ॥२॥

माझे हातींचा कलवडू । मजवाचुंनि नको फोडूं ॥३॥

वळवटिक्षरीचें लिंपन । नको फोडूं मजवांचून ॥४॥

उखळ मुसळ जातें । माझें मन गुंतलें तेथें ॥५॥

भिक्षुक आल्या घरा । सांग गेली पंढरपुरा ॥६॥

भक्षीं मपित आहारु । नको फारसी वरो सारूं ॥७॥

सून म्हणे बहुत निकें । तुम्ही यात्रेसि जावें सुखें ॥८॥

सासूबाई स्वहित जोडा । सर्व मागील आशा सोडा ॥९॥

सुनमुखीचें वचन कानीं । ऐकोनि सासू विवंची मनीं ॥१०॥

सवतीचे चाळे खोटे । म्यां जावेंसें इला वाटे ॥११॥

अतां कासया यात्रे जाऊं । काय जाउनि तेथें पाहूं॥ १२॥

मुलें लेंकरें घर दार । माझें येथें चि पंढरपूर ॥१३॥

तुका म्हणे ऐसें जन । गोवियेलें मायेंकरून ॥१४॥

४१९९

एक ते गाढव मनुष्याचे वेष । हालविती पुस पुढें दाढी ॥१॥

निंदा हें भोजन जेवण तयांसी । जोडी घरीं रासी पातकांच्या ॥२॥

तुका म्हणे सुखें बैसोनियां खाती । कुंभपाकीं होती नर्कवासी ॥३॥

४२००

मागत्याची टाळाटाळी । झिंझ्या वोढूनि कपाळीं ॥१॥

ऐसा तंव मोळा । तुमचा नसेल गोपाळा ॥ध्रु.॥

नसेल ना नवें । ऐसें धरियेलें देवें ॥२॥

तुका म्हणे जाला । उशीर नाहीं तो विठ्ठला ॥३॥

४१०१

आपुली बुटबुट घ्यावी । माझी परताप द्यावी ॥१॥

आपुला मंत्र नव्हे बरा । माझा बईल चुकला मोरा ॥२॥

तुका म्हणे ऐशा नरा । परिस न झोंबे खापरा ॥३॥

४१०२

भावभक्तीवादें करावें कीर्तन । आशाबधी मन करूं नये ॥१॥

अन्न पाणी धन द्रव्य नारायण । विठ्ठला वांचून बोलूं नये ॥ध्रु.॥

सप्रेम करावें देवाचें कीर्तन । भय द्या सोडून शरीराचें ॥२॥

तरी मग जोडे विठ्ठलनिधान । केलिया कीर्तन सिद्धि पावे ॥३॥

देव जोडिलिया तया काय उणें । तुका म्हणे मन धीट करा ॥४॥

४१०३

चोरासी चांदणें वेश्येसी सेजार । परिसेंसी खापर काय होय ॥१॥

दुधाचे आधणीं वैरिले पाषाण । कदा काळीं जाण पाकनव्हे ॥२॥

तुका म्हणे जरि पूर्वपुण्यें सिद्धि । तरि च राहे बुद्धि संतसंगीं ॥३॥

४१०४

रोगिया मिष्टान्न मर्कटा चंदन । कागासी लेपन कर्पूराचें ॥१॥

निर्नासिका जैसा नावडे आरिसा । मूर्खालागीं तैसा शास्त्रबोध ॥ध्रु.॥

दास तुका म्हणे विठ्ठलउदारें । अज्ञानअंधारें दूरी केलें ॥२॥

४१०५

मथनासाटीं धर्माधर्म । त्याचें वर्म नवनीत ॥१॥

तें चि तें घाटूं नये । आलें जाय नासूनि ॥ध्रु.॥

सांभाळावें वरावर । वर्म दूर न वजावें ॥२॥

तुका म्हणे घालें पोट । मग बोटचांचणी ॥३॥

४१०६

माझा घात पात अथवा हित फार । अवघा विचार तुझ्या हातीं ॥१॥

ठेवुनि जीव भाव तुझ्या ठायीं चित्त । राहिलों निवांत पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

चित्ताचा चाळक बुद्धीचा जनिता । काय नाहीं सत्ता तुझे हातीं ॥२॥

तुका म्हणे काय करिसी तें पाहीन । ठेविसी राहीन सुखें तेथें ॥३॥

४१०७

संतपाउलें साजिरीं । गंगा आली आम्हांवरी ॥१॥

जेथें पडे रजधुळी । तेथें करावी अंघोळी ॥ध्रु.॥

स्वेतबंद वाराणसी । अवघीं तीर्थॉ तयापासीं ॥२॥

तुका म्हणे धन्य जालों । संतसागरीं मिळालों ॥३॥

४१०८

न घडे मायबापें बाळकाचा घात । आपणादेखत होऊं नेदी ॥१॥

कां मी मनीं चिंता वाहूं भय धाक । काय नव्हे एक करितां तुज ॥ध्रु.॥

वर्म जाणे त्याच्या हिताचे उपाय । तान भूक वाहे कडिये खांदीं ॥२॥

तुका म्हणे तूं गा कृपावंत भारी । ऐसें मज हरी कळों आलें ॥३॥

४१०९

करावें कीर्तन । मुखीं गावे हरिचे गुण ॥१॥

मग कांहीं नव्हे बाधा । काम दुर्जनाच्या क्रोधा ॥ध्रु.॥

शांतिखड्ग हातीं । काळासी ते नागविती ॥२॥

तुका म्हणे दाता सखा । ऐसा अनंतासारिखा ॥३॥

४११०

तुझी कीर्ती सांगों तुजपुढें जरी । ब्रम्हांडीं ही हरी माईना ते ॥१॥

मेरूची लेखणी सागराची शाई । कागद हा मही न पुरे चि ॥ध्रु.॥

अनंत अपार आपंगिले भक्त । माझें चि संचित ओडवेना ॥२॥

तुका म्हणे तुम्हां बोल नाहीं देवा । पामरें म्यां सेवा केली नाहीं ॥३॥

४१११

काय साधनाच्या कोटी । केल्या आटी होती त्या ॥१॥

देव कृपा करी जरी । होय उजरी स्वरूपीं ॥ध्रु.॥

केले होते चिंता श्रम । उपरम न होतां ॥२॥

तुका म्हणे कळों आलें । सर्व जालें आपरूप ॥३॥

४११२

तुज काय करूं मज एक सार । अमृतसागर नाम तुझें ॥१॥

काय येणें उणें आम्हां तयापोटीं । गोवितां हे कंठीं कामधेनु ॥ध्रु.॥

नोळखे तानुलें माय ऐसी कोण । वोरसे देखून शोक त्याचा ॥२॥

जो नाहीं देखिला याचक नयनीं । तो पावे घेउनि लज्जा दान ॥३॥

नामासाटीं प्राण सांडियेला रणीं । शूर ते भांडणीं न फिरती ॥४॥

तुका म्हणे आम्ही गातां गीतीं भला । भेटूनी विठ्ठला काय चाड ॥५॥

४११३

कृपेचे सागर हे साधुजन । तिंहीं कृपादान केलें मज ॥१॥

बोबडे वाणीचा केला अंगीकार । तेणें माझा स्थिर केला जीव ॥ध्रु.॥

तेणें सुखें मन स्थिर जालें ठायीं । संतीं दिला पायीं ठाव मज ॥२॥

नाभी नाभी ऐसें बोलिलों वचन । तें माझें कल्याण सर्वस्व ही ॥३॥

तुका म्हणे जालों आनंदनिर्भर । नाम निरंतर घोष करूं ॥४॥

४११४

भक्तीचें वर्म जयाचिये हातीं । तया घरी शांति दया ॥१॥

अष्टमासिद्धि वोळगती द्वारीं । न वजती दुरी दवडितां॥ध्रु.॥

तेथें दुष्ट गुण न मिळे निशेष । चैतन्याचा वास जयामाजी ॥२॥

संतुष्ट चित्त सदा सर्वकाळ । तुटली हळहळ त्रिगुणाची ॥३॥

तुका म्हणे येथें काय तो संदेह । आमचें गौरव आम्ही करूं ॥४॥

४११५

साच हा विठ्ठल साच हें करणें । संत जें वचनें बोलियेले ॥१॥

साच तें स्वहित साच ते प्रचित । साच वेद नीत सांगतील ॥२॥

तुका म्हणे घेती साच साच भावें । लटिकें वर्म ठावें नाहीं त्यांसी ॥३॥

४११६

संगें वाढे सीण न घडे भजन । त्रिविध हें जन बहु देवा ॥१॥

याचि दु:खें या जनाचा कांटाळा । दिसताती डोळां नानाछंद ॥ध्रु.॥

एकविध भाव राहावया ठाव । नेदी हा संदेह राहों चित्तीं ॥२॥

शब्दज्ञानी हित नेणती आपुलें । आणीक देखिलें नावडे त्या ॥३॥

तुका म्हणे आतां एकलें चि भलें । बैसोनि उगलें राहावें तें ॥४॥

४११७

तुझें वर्म आम्हां कळों आलें सुखें । संतांचिया मुखें पांडुरंगा ॥१॥

अवघा चि नट वाउगा पसारा । चेईला तूं खरा तूं चि एक ॥ध्रु.॥

म्हणउनि देहबुद्धि नासिवंता । नातळे या चित्ता नेदावया ॥२॥

सोय हे लागली पुढिलांची वाट । पावले जे नीट तुजपाशीं ॥३॥

तुका म्हणे नाहीं कोणासवें काज । बोलायाचें मज अंतरींचें ॥४॥

४११८

पुण्यपापा ठाव नाहीं सुखदुःखा । हानिलाभशंका नासलिया ॥१॥

जिंता मरण आलें आप पर गेलें । मूळ छेदियेलें संसाराचें ॥ध्रु.॥

अधिकार जाती वर्णधर्मयाती । ठाव नाहीं सत्यअसत्याशी ॥२॥

जन वन भिन्न आचेत चळण । नाहीं दुजेपण ठाव यासी ॥३॥

तुका म्हणें देह वाईलें विठ्ठलीं । तेव्हां च घडली सर्व पूजा ॥४॥

४११९

संकोचतो जीव महत्वाच्या भारें । दासत्व चि बरें बहु वाटे ॥१॥

कळावी जी माझी आवडी हे संतां । देणें तरि आतां हें चि द्यावें ॥ध्रु.॥

तुमचे चरण पावविलों सेवा । म्हणउनि हेवा हा चि करीं ॥२॥

विनउनी तुका वंदितो चरण । लेखा रजरेण चरणींचें ॥३॥

४१२०

देव कैंचा तया दुरी । भाका बरी करुणा ॥१॥

आळवित्या न लगे धर । माय जाणे रे भातुकें ॥ध्रु.॥

नावे तरी ज्याचा भार । पैल पार जवळी त्या ॥२॥

आतां परदेशी तुका । जाला लोकांवेगळा ॥३॥

४१२१

भक्ती ज्याची थोडी । पूर्ण विषयांची गोडी ॥१॥

तो नर चि नव्हे पाहीं । खर जाणावा तो देहीं ॥ध्रु.॥

भजन पूजन ही नेणे । काय स्वरूपासी जाणे ॥२॥

तुका म्हणे त्याला । भोवंडून बाहेर घाला ॥३॥

४१२२

समुद्र हा पिता बंधु हा चंद्रमा । भगिनी ते रमा शंखाची या ॥१॥

मेहुणा जयाचा द्वारकेचा हरि । शंख दारोदारीं भीक मागे ॥२॥

दुष्ट हें जाणावें आपुलें स्वहित । तुका म्हणे मात ऐसी आहे ॥३॥

४१२३

भवाचिया संगें बहु च नाडिले । कळिकाळें पाडिले तोंडघसीं ॥१॥

तया भवसंगें गुंतलासी वांयां । धन पुत्र जाया भुलों नको ॥ध्रु.॥

जेजे घडी जाय तेते काळ खाय । प्राण्या तरणोपाय काय केला ॥२॥

तुका म्हणे करीं सर्व ही तूं त्याग । अर्पी हें सर्वांग जगदीशीं ॥३॥

४१२४

रुचे सकळा मिष्टान्न । रोग्या विखाच्या समान ॥१॥

तरि कां तया एकासाटीं । काम अवघें करणें खोटीं ॥ध्रु.॥

दर्पण नावडे एका । ठाव नाहीं ज्याच्या नाका ॥२॥

तुका म्हणे खळा । उपदेशाचा कांटाळा ॥३॥

४१२५

जागा घरटी फिरे तस्कराची दिवसाराती । नीदसुरें नाडिलीं असो मागों किती ॥१॥

हाट करी सकळ जन । वस्तु करा रे जतन ॥ध्रु.॥

हुशार ठायीं । निजनिजेलिया पाहीं ॥२॥

सावचित्त असे खरा । लाभ घेउन जाये घरा ॥३॥

तराळ राळ बोंबें उतराई । राखा आपुलिया भाई ॥४॥

हरिच्या नामीं घालूं जागा । तुका म्हणे हुशार गा ॥५॥

४१२६

संतांनीं सरता केलों तैसेपरी । चंदनीं ते बोरी व्यापियेली ॥१॥

गुण दोष याती न विचारितां कांहीं । ठाव दिला पायीं आपुलिया ॥२॥

तुका म्हणे आलें समर्थाच्या मना । तरि होय राणा रंक त्याचा ॥३॥

४१२७

चित्तीं तुझे पाय डोळां रूपाचें ध्यान । अखंड मुखीं नाम वर्णावे गुण ॥१॥

हें चि एक तुम्हां देवा मागणें दातारा । उचित तें करा माझा भाव जाणूनि ॥ध्रु.॥

खुंटली जाणींव माझें बोलणें आतां । करूं यावी तैसी करावी बाळकाची चिंता ॥२॥

तुका म्हणे आतां नको देऊं अंतर । न कळे पुढें काय बोलों विचार ॥३॥

४१२८

संतांच्या पादुका घेईन मोचे खांदीं । हातीं टाळ दिंडी नाचेन पुढें ॥१॥

भजनविधी नेणें साधन उपाय । सकळ सिद्धी पाय हरिदासांचे ॥ध्रु.॥

ध्यानगति मति आसन समाधि । हरिनाम गोविंदीं प्रेमसुख ॥२॥

नेणता निर्लज्ज नेणें नादभेद । सुखें हा गोविंद गाऊं गीतीं ॥३॥

सर्व जोडी मज गोत आणि वित्त । तुका म्हणे संतमहंतपाय ॥४॥

४१२९

हरिजनीं प्राण विकली हे काया । अंकिला मी तया घरीं जालों ॥१॥

म्हणियें सत्वर करीन सांगतां । घेईन मी देतां शेष त्यांचें ॥ध्रु.॥

आस करूनियां राहेन अंगणीं । उश्चिष्टाची धणी घ्यावयासी ॥२॥

चालतां ते मार्गा चरणीचे रज । उडती सहज घेइन आतां ॥३॥

दुरि त्यांपासूनि न वजें दवडितां । तुका म्हणे लाता घेइन अंगीं ॥४॥

४१३०

पुण्य फळलें बहुतां दिवसां । भाग्यउदयाचा ठसा । जाला सन्मुख तो कैसा । संतचरण पावलों ॥१॥

आजि फिटलें माझें कोडें । भवदुःखाचें सांकडें । कोंदाटलें पुढें । ब्रम्ह सावळें ॥ध्रु.॥

आलिंगणें संतांचिया । दिव्य जाली माझी काया । मस्तक पाया । वरी त्यांच्या ठेवितां ॥२॥

तुका म्हणे धन्य झालों । सुखें संतांचिया धालों । लोटांगणीं आलों । पुढें भार देखोनी ॥३॥

४१३१

ठाव देऊनिया राखें पायापासीं । मी तों आहें रासी पातकाची ॥१॥

पातकाची रासी म्हणतां लागे वेळ । ऐके तो कृपाळ नारायण ॥ध्रु.॥

नारायणनामें अवघें सांग जालें । असंग चि केलें एकमय ॥२॥

एकमय जालें विठोबाच्या नामें । भेदाभेद कर्म आणिक कांहीं ॥३॥

तुका म्हणे चित्तीं चिंतिलें जें होतें । तें होय आपैतें नामें याच्या ॥४॥

४१३२

आतां आम्हां भय नाहीं बा कोणाचें । बळ विठोबाचें जालें असे ॥१॥

धीर दिला आम्हां येणें पांडुरंगें । न पांगों या पांगें संसाराच्या ॥२॥

तुका म्हणे माझा कैवारी हा देव । नाहीं भय भेव त्याच्या संगें ॥३॥

४१३३

भक्ती आम्ही केली सांडुनी उद्वेग । पावलों हें सांग सुख याचें ॥१॥

सुख आम्हां जालें धरितां यांचा संग । पळाले उद्वेग सांडूनिया ॥२॥

तुका म्हणे सुख बहु जालें जिवा । घडली या सेवा विठोबाची ॥३॥

४१३४

शास्त्रज्ञ हो ज्ञाते असती बहुत । परि नाहीं चित्त हाता आलें ॥१॥

क्षणा एका साटीं न धरवे धीर । तेणें हा रघुवीर अंतरतो ॥ध्रु.॥

तोळाभर सोनें रतिभार राई । मेळविल्या पाहीं नास होतो ॥२॥

हरीचे अंकित असती विरळागत । तयांसी अच्युत कृपा करी ॥३॥

तुका म्हणे काय धुडवण्या गोष्टी । जंव नाहीं गांठी चित्त आलें ॥४॥

४१३५

इंद्रियांसी नेम नाहीं । मुखीं राम म्हणोनि काई ॥१॥

जेविं मासीसंगें अन्न । सुख नेदी तें भोजन ॥ध्रु.॥

कीर्तन करावें । तैसें करूनी दावावें ॥२॥

हें तों अंगीं नाहीं चिन्हें । गाइलें वेश्येच्या ढव्यानें ॥३॥

तुका म्हणे नका रागा । संत शिवूं नेदिती अंगा ॥४॥

४१३६

न लगे देवा तुझें आम्हांसी वैकुंठ । सायुज्याचा पट न लगे मज ॥१॥

देई तुझें नाम मज सर्वकाळीं । मागेन वनमाळीहें चि तुज ॥ध्रु.॥

नारद तुंबर उद्धव प्रल्हाद । बळी रुक्मांगद नाम ध्याती ॥२॥

सद्धि मुनिगण गंधर्व किन्नर । करिताती गजर रामनामें ॥३॥

तुका म्हणे हरी देई तुझें नाम । अखंडित प्रेम हें चि द्यावें ॥४॥

४१३७

पावलों प्रसाद इच्छा केली तैसी । जालें या चित्तासी समाधान ॥१॥

मायबाप माझा उभा कृपादानी । विटे सम जोडूनि पादांबुजें ॥ध्रु.॥

सांभाळासी येऊं नेदी च उणीव । अधिकारगौरव राखे तैसें ॥२॥

तुका म्हणे सर्व अंतर्बाहए आहे । जया तैसा राहे कवळूनी ॥३॥

४२३८

होतें तैसें पायीं केलें निवेदन । अंतरलों दिन बहुत होतों ॥१॥

संबोखुनी केलें समाधान चित्त । वोगरुणि भात प्रेमरस ॥ध्रु.॥

नामरत्नमणी करूनी भूषण । अळंकारमंडण माळा दिली ॥२॥

तुका म्हणे सुखें जालों निरामय । नामीं नामसोय निमग्नता ॥३॥

४१३९

स्थिरावली वृत्त पांगुळला प्राण । अंतरींची खुण पावूनियां ॥१॥

पुंजाळले नेत्र जाले अर्धोन्मीळित । कंठ सद्गदित रोमांच आले ॥ध्रु.॥

चित्त चाकाटलें स्वरूपा माझारी । न निघे बाहेरी सुखावलों ॥२॥

सुनीळ प्रकाश उदैजला दिन । अमृताचें पान जीवनकळा ॥३॥

शशिसूर्या जाली जीवें ओंवाळणी । आनंदा दाटली आनंदाची ॥४॥

तुका म्हणे सुखें प्रेमासी डुलत । वीरालों निश्चिंत निश्चिंतीनें ॥५॥

४१४०

बोध्यअवतार माझिया अदृष्टा । मौन्य मुखें निष्ठा धरियेली ॥१॥

लोकांचियेसाटीं शाम चतुर्भुज । संतांसवें गुज बोलतसां ॥ध्रु.॥

आलें कलियुग माझिया संचिता । डोळां हाकलितां न पडेसी ॥२॥

म्यां च तुझें काय केलें नारायणा । कां नये करुणा तुका म्हणे ॥३॥

४१४१

मुखीं विठ्ठलाचें नाम । मग कैचा भवभ्रम ॥१॥

चालतां बोलतां खातां । जेवितां निद्रा करितां ॥ध्रु.॥

सुखें असों संसारीं । मग जवळी च हरि ॥२॥

मुक्तिवरील भक्ती जाण । अखंड मुखीं नारायण ॥३॥

मग देवभक्त जाला । तुका तुकीं उतरला ॥४॥

४१४२

प्रेम जडलें तुझे पायीं । आणीक न सुचे मजला कांहीं ॥१॥

रात्रीदिवस तुझें ध्यान । तें चि माझें अनुष्ठान ॥ध्रु.॥

नामापरतें नेणें दुजें । ऐसें कळलें मजला निज ॥२॥

तुका म्हणे अंतकाळीं । आम्हां सोडवीं तात्काळीं ॥३॥

४१४३

तुझे पाय माझी काशी । कोण जाय माझें काशी॥१॥

तुझें रूप तें चि ध्यान । तें चि माझें अनुष्ठान ॥ध्रु.॥

तुझे चरण ते चि गया । जालें गयावर्जन देहा ॥२॥

तुका म्हणे सकळ तीर्थां । तुझें पायीं वसती येथें ॥३॥

४१४४

क्षुधा तृषा कांहीं सर्वथा नावडे । पहावया धांवें कोल्हांटासी ॥१॥

कथेसी साक्षेपें पाचारिला जरी । म्हणे माझ्या घरीं कोणी नाहीं ॥ध्रु.॥

बलत्कारीं जरी आणिला कथेसी । निद्रा घे लोडेंसी टेंकूनियां ॥२॥

तुका म्हणे थुंका त्याच्या तोंडावरी । जातो यमपुरी भोगावया ॥३॥

४१४५

श्रीराम सखा ऐसा धरीं भाव । मीपणाचा ठाव पुसीं मना ॥१॥

शरण निरंतर म्हण तूं गोविंदा । वाचे लावीं धंदा नारायण ॥ध्रु.॥

यापरि सोपान नाहीं रे साधन । वाहातसें आण तुझी मना ॥२॥

नको कांहीं करूं अळस अंतरीं । जपें निरंतर रघुपती ॥३॥

तुका म्हणे मोठा लाभ नरदेहीं । देहीं च विदेही होती नामें ॥४॥

४१४६

सर्वापरी तुझे गुण गाऊं उत्तम । तुझेठायीं प्रेम राहो माझें ॥१॥

माउलीपरिस आहेसी उदार । तरि कां निष्ठ मन केलें ॥ध्रु.॥

गजेंद्राकारणें केलें त्वां धांवणें । तरि कां निर्वाण पाहातोसी ॥२॥

प्रल्हादास कष्टीं रिक्षलें तों देवा । तरि कां केशवा सांडी केली ॥३॥

अन्यायी अजामेळ तो जाला पावन । ऐसें हें पुराण हाका मारी ॥४॥

तुका म्हणे माझे थोर अपराध । नाम करी छेद क्षणमात्रें ॥५॥

४१४७

आतां वांटों नेदीं आपुलें हें मन । न सोडीं चरण विठोबाचे ॥१॥

दुजियाचा संग लागों नेदीं वारा । आपुल्या शरीरावरूनियां ॥ध्रु.॥

यावें जावें आम्हीं देवा च सांगातें । मागूनी करीत हें चि आलों ॥२॥

काय वांयां गेलों तो करूं उद्वेग । उभा पांडुरंग मागें पुढें ॥३॥

तुका म्हणे प्रेम मागतों आगळें । येथें भोगूं फळें वैकुंठींचीं ॥४॥

४१४८

आतां आम्हां हें चि काम । वाचे स्मरूं रामराम ॥१॥

ऐसी मोलाची हे घडी । धरूं पायांची आवडी ॥ध्रु.॥

अमृताची खाणी । तये ठायीं वेचूं वाणी ॥२॥

तुका म्हणे पांडुरंगा । माझ्या जीवींच्या जिवलगा ॥३॥

४१४९

आतां जावें पंढरीसी । दंडवत विठोबासी ॥१॥

जेथें चंद्रभागातिरीं । आम्ही नाचों पंढरपुरीं ॥ध्रु.॥

जेथें संतांची दाटणी । त्याचें घेऊं पायवणी ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही बळी । जीव दिधला पायां तळीं ॥३॥

४१५०

आम्ही नरका जातां काय येइल तुझ्या हाता । ऐसा तूं अनंता विचारीं पां ॥१॥

तुज शरण आलियाचें काय हें चि फळ । विचारा दयाळ कृपानिधी ॥ध्रु.॥

तुझें पावनपण न चले आम्हांसीं । ऐसें हृषीकेशी कळों आलें ॥२॥

आम्ही दुःख पावों जन्ममरण वेथा । काय तुझ्या हाता येत असे ॥३॥

तुका म्हणे तुम्ही खादली हो रडी । आम्ही धरली सेंडी नाम तुझें ॥४॥

४१५१

पांडुरंगे पाहा खादलीसे रडी । परिणाम सेंडी धरिली आम्ही ॥१॥

आतां संतांनीं करावी पंचाईत । कोण हा फजितखोर येथें ॥ध्रु.॥

कोणाचा अन्याय येथें आहे स्वामी । गर्जतसों आम्ही पातकी ही ॥२॥

याचें पावनपण सोडवा चि तुम्ही । पतितपावन आम्ही आहों खरें ॥३॥

आम्ही तंव आहों अन्यायी सर्वथा । याची पावन कथा कैसी आहे ॥४॥

तुका म्हणे आम्ही मेलों तरी जाणा । परि तुमच्या चरणा न सोडावें ॥५॥

४१५२

घालूनियां मध्यावर्ती । दाटुनि उपदेश देती ॥१॥

ऐसे पोटभरे संत । तयां कैंचा भगवंत ॥ध्रु.॥

रांडापोरांतें गोविती । वर्षासन ते लाविती ॥२॥

जसे बोलती निरोपणीं । तैसी न करिती करणी ॥३॥

तुका म्हणे तया । तमोगुणियाची क्रिया ॥४॥

४१५३

वैभव राज्य संपत्ती टाकावी । उदरार्थ मागावी माधोकरी ॥१॥

आपुलें तें आधीं करावें स्वहित । ऐसी आहे नीत स्वधर्माची ॥ध्रु.॥

वर्ण कुळ जाति याचा अभिमान । तजावा सन्मान लौकिकाचा ॥२॥

तुका म्हणे राहे एकाकी निःशंक । देउनियां हाक कंठीं काळ ॥३॥

४१५४

हातपाय मिळोनि मेळा । चला म्हणती पाहों डोळां ॥१॥

देखणी नव्हे देखती कैसे । सकळांचा देखणा डोळा चि असे ॥२॥

डोऑयाचा डोळा पाहों गेला । तुका म्हणे तो पाहों ठेला ॥३॥

४१५५

मुखें संति इंद्रियें जती । आणिक नेणे भाव भक्ती॥१॥

देवा हे चि दोन्ही पदें । येर गाइलीं विनोदें ॥२॥

चित्ताचें आसन । तुका करितो कीर्त्तन ॥३॥

४१५६

धांवोनियां आलों पहावया मुख । गेलें माझें दुःख जन्मांतरिंचें ॥१॥

ऐकिलें ही होतें तैसें चि पाहिलें । मन स्थिरावलें तुझ्या पायीं ॥२॥

तुका म्हणे माझी इच्छा पूर्ण जाली । कांहीं न राहिली वासना हे ॥३॥

४१५७

गावलोकिकाहीं लावियेलें पिसें । काय सांगों ऐसें तुजपासीं ॥१॥

तोंड काळें केलें फिरविलें मज । नाहीं धरिली लाज पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

काय तुजपासीं सांगों हें गार्‍हाणें । मग काय जिणें तुझें माझें ॥२॥

कोणासाटीं आतां करावा संसार । केली वारावार आपणें चि ॥३॥

तुका म्हणे आम्ही मोडिला घरचार । धरियेला धीर तुझ्या पायीं ॥४॥

४१५८

जीवें जीव नेणे पापी सारिका चि । नळी दुजयाची कापूं बैसे ॥१॥

आत्मा नारायण सर्वां घटीं आहे । पशुमध्यें काय कळों नये ॥ध्रु.॥

देखत हा जीव हुंबरे वरडत । निष्ठाचे हात वाहाती कैसे ॥२॥

तुका म्हणे तया चांडाळासी नर्क । भोगिती अनेक महादुःखें ॥३॥

४१५९

मनीं भाव असे कांहीं । तेथें देव येती पाहीं ॥१॥

पाहा जनाई सुंदरी । तेथें देव पाणी भरी ॥ध्रु.॥

शुद्ध पाहोनियां भाव । त्याचे हृदयीं वसे देव ॥२॥

तुका म्हणे विठोबासी । ठाव देई चरणापासीं ॥३॥

४१६०

भागल्याचें तारूं शिणल्याची साउली । भुकेलिया घाली प्रेमपान्हा ॥१॥

ऐसी हे कृपाळू अनाथांची वेशी । सुखाची च राशी पांडुरंग ॥ध्रु.॥

सकळां सन्मुख कृपेचिया दृष्टी । पाहे बहु भेटी उतावीळां ॥२॥

तुका म्हणे येथें आतां उरला कैंचा । अनंता जन्मींचा शीण भाग ॥३॥

४१६१

काय न्यून आहे सांगा । पांडुरंगा तुम्हांपें ॥१॥

आमुची तों न पुरे इच्छा । पिता ऐसा मस्तकीं ॥ध्रु.॥

कैसी तुम्हां होय सांडी । करुणा तोंडीं उच्चारें ॥२॥

आश्चर्य चि करी तुका । हे नायका वैकुंठिंचिया ॥३॥

४१६२

चित्त गुंतलें प्रपंचें । जालें वेडें ममतेचें ॥१॥

आतां सोडवीं पांडुरंगा । आलें निवारीं तें आंगा ॥ध्रु.॥

गुंतली चावटी । नामीं रूपीं जाली तुटी ॥२॥

तुका म्हणे चाली । पुढें वाट खोळंबली ॥३॥

४१६३

किती एका दिसीं । बुद्धि जाली होती ऐसी ॥१॥

कांहीं करावें स्वहित । तों हें न घडे उचित ॥ध्रु.॥

अवलंबुनी भीक । लाज सांडिली लौकिक ॥२॥

तुका म्हणे दीन । जालों मनुष्यपणा हीन ॥३॥

४१६४

आतां बरें जालें । सकाळीं च कळों आलें ॥१॥

मज न ठेवीं इहलोकीं । आलों तेव्हां जाली चुकी ॥ध्रु.॥

युगमहिमा ठावा । नव्हता ऐसा पुढें देवा ॥२॥

तुका म्हणे ठेवीं । भोगासाटीं निरयगांवीं ॥३॥

४१६५

परि आतां माझी परिसावी विनंती । रखुमाईच्या पती पांडुरंगा ॥१॥

चुकलिया बाळा न मारावें जीवें । हित तें करावें मायबापीं ॥२॥

तुका म्हणे तुझा म्हणताती मज । आतां आहे लाज हे चि तुम्हां ॥३॥

४१६६

पापाचिया मुळें । जालें सत्याचें वाटोळें ॥१॥

दोष जाले बळिवंत । नाहीं ऐसी जाली नीत ॥ध्रु.॥

मेघ पडों भीती । पिकें सांडियेली क्षिती ॥२॥

तुका म्हणे कांहीं । वेदा वीर्य शक्ति नाहीं ॥३॥

४१६७

ऐसा दुस्तर भवसागर । नेणों कैसा उतरूं पार ॥१॥

कामक्रोधादि सावजें थोर । दिसताती भयंकर ॥ध्रु.॥

मायाममतेचे भोवरे । घेती भयानक फेरे ॥२॥

वासनेच्या लहरा येती । उद्योगहेलकावे बसती ॥३॥

तरावया एक युक्ति असे । तुका नामनावेमधीं बैसे ॥४॥

४१६८

देव जडला जाइना अंगा । यासी काय करूं सांगा ॥१॥

वरकड देव येती जाती । हा देव जन्माचा सांगाती ॥ध्रु.॥

अंगीं भरलें देवाचें वारें । देव जग चि दिसे सारें ॥२॥

भूत न बोले निरुतें । कांहीं केल्या न सुटे तें ॥३॥

जीव खादला दैवतें । माझा आणि पंचभूतें ॥४॥

तुका म्हणे वाडें कोडें । उभें पुंडलिकापुढें ॥५॥

४१६९

हरिदासाचिये घरीं । मज उपजवा जन्मांतरीं ॥१॥

म्हणसी कांहीं मागा । हें चि देगा पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

संतां लोटांगणीं । जातां लाजों नको मनीं ॥२॥

तुका म्हणे अंगीं । शक्ती देई नाचें रंगीं ॥३॥

४१७०

लटिक्याचें आंवतणें जेविलिया साच । काय त्या विश्वास तो चि खरा ॥१॥

कोल्हांटिणी लागे आकाशीं खेळत । ते काय पावत अमरपद ॥ध्रु.॥

जळमंडपयाचे घोडे राउत नाचती । ते काय तडवती युद्धालागीं ॥२॥

तुका म्हणे तैसें मतवादीयांचें जिणें । दिसे लाजिरवाणें बोलतां चि ॥३॥

४१७१

काय आम्हीं केलें ऐसें । नुद्धरीजेसें सांगावें ॥१॥

हरण कोल्हें वैकुंठवासी । कोण त्यासी अधिकार ॥ध्रु.॥

गजा नाड्या सरोवरीं । नाहीं हरी विचारिलें ॥२॥

तुका म्हणे गणिका नष्ट । माझे कष्ट त्याहूनि ॥३॥

४१७२

भाग्यासाटीं गुरु केला । नाहीं आम्हांसी फळला ॥१॥

याचा मंत्र पडतां कानीं । आमच्या पेवांत गेलें पाणी ॥ध्रु.॥

गुरु केला घरवासी । आमच्या चुकल्या गाईम्हसी ॥२॥

स्वामी आपुली बुटबुट घ्यावी । आमुची प्रताप टाकुन द्यावी ॥३॥

तुका म्हणे ऐसे नष्ट । त्यांसी दुणे होती कष्ट ॥४॥

४१७३

गुणा आला ईटेवरी । पीतांबरधारी सुंदर जो ॥१॥

डोळे कान त्याच्या ठायीं । मन पायीं राहो हें ॥ध्रु.॥

निवारोनी जाय माया । ऐसी छाया जयासी ॥२॥

तुका म्हणे समध्यान । हे चरण सकुमार ॥३॥

४१७४

रंगीं रंगें नारायण । उभा करितों कीर्त्तन ॥१॥

हातीं घेउनियां वीणा । कंठीं राहें नारायणा ॥ध्रु.॥

देखिलीसे मूर्ती । माझ्या हृदयाची विश्रांति ॥२॥

तुका म्हणे देवा । देई कीर्तनाचा हेवा ॥३॥

४१७५

तुझा भरवसा आम्हां । फार होता पुरुषोत्तमा ॥१॥

भवसागरसंकटीं । तारिशील जगजेठी ॥ध्रु.॥

नाम आदित्याचें झाड । त्याचा न पडे उजेड ॥२॥

सिलंगणीचें सोनें । त्यासीं गाहाण ठेवी कोण ॥३॥

तुका म्हणे देवा । ब्रिद सोडूनियां ठेवा ॥४॥

४१७६

जालों आतां दास । माझी पुरवीं हे आस ॥१॥

पंढरीचा वारकरी । वारी चुकों नेदीं हरी ॥ध्रु.॥

संतसमागम । अंगीं भरोनियां प्रेम ॥२॥

चंद्रभागे स्नान । तुका म्हणे हें चि दान ॥३॥

४१७७

यासाटीं करितों निष्ठ भाषण । आहेसी तूं जाण सर्वदाता ॥१॥

ऐसें दु:ख कोण आहे निवारिता । तें मी जाऊं आतां शरण त्यासी ॥ध्रु.॥

बैसलासे केणें करुनि एक घरीं । नाहीं येथें उरी दुसर्याची ॥२॥

तुका म्हणे आलें अवघें पायांपें । आतां मायबापें नुपेक्षावें ॥३॥

४१७८

पोरा लागलीसे चट । धरी वाट देवळाची ॥१॥

सांगितलें नेघे कानीं । दुजें मनी विठ्ठल ॥ध्रु.॥

काम घरीं न करी धंदा । येथें सदा दुश्चित्त ॥२॥

आमुचे कुळीं नव्हतें ऐसें । हें चि पिसें निवडलें ॥३॥

लौकिकाची नाहीं लाज । माझें मज पारिखें ॥४॥

तुका म्हणे नरका जाणें । त्या वचनें दुष्टाचीं ॥५॥

४१७९

देवा बोलें आतां बोला । त्वां कां धरिला अबोला॥१॥

भेऊं नको देई भेटी । तूं कां पडिलासी संकटीं ॥ध्रु.॥

तुझ्या जीवींचें मी जाणें । म्हणसी मुक्ती आम्हां देणें ॥२॥

तुका म्हणे न लगे कांहीं । चित्त राहो तुझे पायीं ॥३॥

४१८०

यमधर्म आणिक ब्रम्हादिक देव । त्यांचा पूर्ण भाव तुझे पायीं ॥१॥

करिती स्मरण पार्वतीशंकर । तेथें मी किंकर कोणीकडे ॥ध्रु.॥

सहजरमुखेंसी घोष फणिवराचा । मज किंकराचा पाड काय ॥२॥

चंद्र सूर्य आणि सर्व तारांगणें । करिती भ्रमण प्रदक्षिणा ॥३॥

तुका म्हणे त्यांसी स्वरूप कळेना । तेथें मज दीना कोण पुसे ॥४॥

४१८१

विठोबाचे पायीं जीव म्यां ठेविला । भक्तीभावें केला देव ॠणी ॥१॥

देव माझा ॠणी आहे सहाकारी । परसपरवारि भवभय ॥ध्रु.॥

भवभयडोहीं बुडों नेदी पाहीं । धरूनियां बाही तारी मज ॥२॥

तारियेले दास पडिल्या संकटीं । विष केलें पोटीं अमृतमय ॥३॥

अमृतातें सेवीतसे नामरसा । तोडियेला फांसा बंधनाचा ॥४॥

बंधनाचा फांसा आम्हीं कांहीं नेणों । पाय तुझे जाणों पद्मनाभा ॥५॥

पद्मनाभा नाभिकमळीं ब्रम्हादिक । त्रैलोक्यनायक म्हणविसी ॥६॥

म्हणविसी देवा दासाचा अंकित । मनाचा संकेत पाहोनियां ॥७॥

पाहोनियां दृढ निश्चय तयाचा । तो चि दास साचा जवळीक ॥८॥

जवळीक जाली ब्रम्हीं सुखावले । मार्ग दाखविले मूढा जना ॥९॥

मूढा जनामाजी दास तुझा मूढ । कास तुझी दृढ धरियेली ॥१०॥

धरियेले तुझे पाय रे विठ्ठला । तुका सुखी जाला तुझ्या नामें ॥११॥

४१८२

बहु क्लेशी जालों या हो नरदेहीं । कृपादृष्टी पाहीं पांडुरंगा ॥१॥

पांडुरंगा सर्वदेवांचिया देवा । घ्यावी माझी सेवा दिनानाथा ॥ध्रु.॥

दिनानाथ ब्रिद त्रिभुवनीं तुझें । मायबापा ओझें उतरावें ॥२॥

उतरीं सत्वर पैलथडी नेई । पूर्णसुख देई पायांपाशीं ॥३॥

पायांपाशीं मज ठेवीं निरंतर । आशा तुझी फार दिवस केली ॥४॥

केली आस तुझी वाट मी पाहातों । निशिदिनीं ध्यातों नाम तुझें ॥५॥

नाम तुझें गोड स्वभक्ता आवडे । भक्तांलागीं कडे खांदा घेसी ॥६॥

घेसी खांद्यावरी खेळविसी लोभें । पाउल शोभे विटेवरि ॥७॥

विटेवरि उभा देखिलासी डोळां । मनाचा सोहळा पुरविसी ॥८॥

पुरवीं सत्वर त्रैलोक्यस्वामिया । मिठी घाली पायां तुका भावें ॥९॥

४१८३

एक वेळे तरी जाईन माहेरा । बहुजन्म फेरा जाल्यावरी ॥१॥

चित्ता हे बैसली अविट आवडी । पालट ती घडी नेघे एकी ॥ध्रु.॥

करावें ते करी कारणशरीर । अंतरीं त्या धीर जीवनाचा ॥२॥

तुका म्हणे तरि होइल विलंब । परि माझा लाभ खरा जाला ॥३॥

४१८४

सांग त्वां कोणासी तारिलें । संतांवेगळें उद्धरिलें ॥१॥

संत शब्द उपदेशी । मग तूं हो म्हणशी ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं तुझा उपकार । करूं संतांचा उच्चार ॥३॥

४१८५

उमा रमा एके सरी । वाराणसी ते पंढरी ॥१॥

दोघे सारिखे सारिखे । विश्वनाथ विठ्ठल सखे ॥ध्रु.॥

तेथें असे भागीरथी । येथें जाणा भीमरथी ॥२॥

वाराणशी त्रिशुलावरी । सुदर्शनावरि पंढरी ॥३॥

मनकर्णिका मनोहर । चंद्रभागा सरोवर ॥४॥

वाराणशी भैरवकाळ । पुंडलीक क्षेत्रपाळ ॥५॥

धुंडिराज दंडपाणी । उभा गरुड कर जोडुनी ॥६॥

गया ते चि गोपाळपुर । प्रयाग निरानरसिंपुर ॥७॥

तेथें असती गयावळ । येथें गाई आणि गोपाळ ॥८॥

शमीपत्रपिंड देती । येथें काला निजसुखप्राप्ति ॥९॥

संतसज्जनीं केला काला । तुका प्रसाद लाधला ॥१०॥

४१८६

फटएाचे बडबडे चवी ना संवाद । आपुला चि वाद आपणासी ॥१॥

कोणें या शब्दाचे मरावें घाणी । अंतरें शाहाणी राहिजे हो ॥ध्रु.॥

गाढवाचा भुंक आइकतां कानीं । काय कोडवाणी ऐसियेचें ॥२॥

तुका म्हणे ज्यासी करावें वचन । त्याचे येती गुण अंगास ते ॥३॥

४१८७

दिवसा व्यापारचावटी । रात्री कुटुंबचिंता मोटी ॥१॥

काय करूं या मनासी । नाठवे हृषीकेशी ॥ध्रु.॥

वेश्येपाशीं रात्रीं जागे । हरिकीर्त्तनीं निद्रा लागे ॥२॥

तुका म्हणे काय जालासी । वृथा संसारा आलासी ॥३॥

४१८८

अहो कृपावंता । हाई बुद्धीचा ये दाता ॥१॥

जेणें पाविजे उद्धार । होय तुझे पायीं थार ॥ध्रु.॥

वदवी हे वाचा । भाव पांडुरंगीं साचा ॥२॥

तुका म्हणे देवा । माझें अंतर वसवा ॥३॥

४१८९

निंदक तो परउपकारी । काय वणूप त्याची थोरी । जे रजकाहुनि भले परि । सर्व गुणें आगळा ॥१॥

नेघे मोल धुतो फुका । पाप वरच्यावरि देखा । करी साधका । शुद्ध सरते तिहीं लोकीं ॥धृ.॥

मुखसंवदणी सांगते । अवघें सांटविलें तेथें । जिव्हा साबण निरुतें । दोष काढी जन्माचे ॥२॥

तया ठाव यमपुरीं । वास करणें अघोरीं । त्यासी दंडण करी । तुका म्हणे न्हाणी ते ॥३॥

४१९०

प्रपंचाची पीडा सोसिती अघोरी । जया क्षणभरी नाम नये ॥१॥

नाम नाठविती आत्मया रामाचें । धिग जिणें त्याचें भवा मूळ ॥धृ.॥

मूळ ते पापाचें आचरण तयाचें । नाहीं राघवाचें स्मरण त्या ॥२॥

स्मरण भजन नावडे जयासी । आंदणीया दासी यमदूतां ॥३॥

चिंतन रामाचें न करी तो दोषी । एकांत तयासीं बोलों नये ॥४॥

नये त्याचा संग धरूं म्हणे तुका । धरितां पातका वांटेकरी ॥५॥

४१९१

अर्थाविण पाठांतर कासया करावें । व्यर्थ चि मरावें घोकूनियां ॥१॥

घोकूनियां काय वेगीं अर्थ पाहे । अर्थरूप राहे होऊनियां ॥२॥

तुका म्हणे ज्याला अथाअ आहे भेटी । नाहीं तरी गोष्टी बोलों नका ॥३॥

४१९२

बसतां चोरापाशीं तैसी होय बुद्धि । देखतां चि चिंधी मन धांवे ॥१॥

व्यभिचार्‍यापासीं बैसतां क्षणभरी । देखतां चि नारी मन धांवे ॥धृ.॥

प्रपंचाचा छंद टाकूनियां गोवा । धरावें केशवा हृदयांत ॥२॥

सांडुनियां देई संसाराची बेडी । कीर्तनाची गोडी धरावी गा ॥३॥

तुका म्हणे तुला सांगतों मी एक । रुक्मिणीनायक मुखीं गावा ॥४॥

४१९३

मस्तकीं सहावें ठांकियासी जाण । तेव्हां देवपण भोगावें गा ॥१॥

आपुलिये स्तुती निंदा अथवा मान । टाकावा थुंकोन पैलीकडे ॥धृ.॥

सद्‌गु सेवन तें चि अमृतपान । करुनी प्राशन बैसावें गा ॥२॥

आपुल्या मस्तकीं पडोत डोंगर । सुखाचें माहेर टाकुं नये ॥३॥

तुका म्हणे आतां सांगूं तुला किती । जिण्याची फजीती करूं नये ॥४॥

४१९४

स्वामिसेवा गोड । माते बाळकाचें कोड ॥१॥

जेंजें मागावें भातुकें । तेंतें पुरवी कौतुकें ॥धृ.॥

खेळविलें कोडें । हरुषें बोले कीं बोबडें ॥२॥

तुका म्हणे लाड । तेथें पुरे माझें कोड ॥३॥

४१९५

तुझें नाम पंढरिनाथा । भावेंविण नये हाता ॥१॥

दाहां नये विसां नये । पंनासां साटां नये ॥ध्रु.॥

शां नये सहस्रा नये । लक्षकोडीलागीं नये ॥२॥

तुका म्हणे पंढरिनाथा । भावेंविण नये हाता ॥३॥

४१९६

संतांपायीं विन्मुख जाला । तो जरि संगति मागों आला ॥१॥

तरि त्याहुनि दुरी जावें । सुखें एकांतीं बैसावें ॥ध्रु.॥

आत्मचर्चा नाहीं जेथें । अगी लावुनि द्यावी तेथें ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं । चित्ता समाधान कांहीं ॥३॥

४१९७

हिरा ठेवितां काळें गाहाण । मोल न तुटे दुकाळीं जाण ॥१॥

तैसे संतजन पाहीं । विनटले श्रीहरिपायीं ॥२॥

तुका म्हणे तैसे भक्त । तयांसी जन हें निंदित ॥३॥

४१९८

परिसें गे सुनेबाई । नको वेचूं दूध दहीं ॥१॥

आवा चालिली पंढरपुरा । वेसीपासुनि आली घरा ॥ध्रु.॥

ऐकें गोष्टी सादर बाळे । करीं जतन फुटकें पाळें ॥२॥

माझे हातींचा कलवडू । मजवाचुंनि नको फोडूं ॥३॥

वळवटिक्षरीचें लिंपन । नको फोडूं मजवांचून ॥४॥

उखळ मुसळ जातें । माझें मन गुंतलें तेथें ॥५॥

भिक्षुक आल्या घरा । सांग गेली पंढरपुरा ॥६॥

भक्षीं मपित आहारु । नको फारसी वरो सारूं ॥७॥

सून म्हणे बहुत निकें । तुम्ही यात्रेसि जावें सुखें ॥८॥

सासूबाई स्वहित जोडा । सर्व मागील आशा सोडा ॥९॥

सुनमुखीचें वचन कानीं । ऐकोनि सासू विवंची मनीं ॥१०॥

सवतीचे चाळे खोटे । म्यां जावेंसें इला वाटे ॥११॥

अतां कासया यात्रे जाऊं । काय जाउनि तेथें पाहूं॥ १२॥

मुलें लेंकरें घर दार । माझें येथें चि पंढरपूर ॥१३॥

तुका म्हणे ऐसें जन । गोवियेलें मायेंकरून ॥१४॥

४१९९

एक ते गाढव मनुष्याचे वेष । हालविती पुस पुढें दाढी ॥१॥

निंदा हें भोजन जेवण तयांसी । जोडी घरीं रासी पातकांच्या ॥२॥

तुका म्हणे सुखें बैसोनियां खाती । कुंभपाकीं होती नर्कवासी ॥३॥

४२००

मागत्याची टाळाटाळी । झिंझ्या वोढूनि कपाळीं ॥१॥

ऐसा तंव मोळा । तुमचा नसेल गोपाळा ॥धृ.॥

नसेल ना नवें । ऐसें धरियेलें देवें ॥२॥

तुका म्हणे जाला । उशीर नाहीं तो विठ्ठला ॥३॥

४२०१

संसार करिती मोठ्या महत्वानें । दिसे लोका उणें न कळे त्या ॥१॥

पवित्रपण आपुलें घरच्यासी च दिसे । बाहेर उदास निंदिताती ॥धृ.॥

आपणा कळेना आपले अवगुण । पुढिलाचे दोषगुण वाखाणिती ॥२॥

विषयाचे ध्यासें जग बांधियेलें । म्हणोनि लागले जन्ममृत्यु ॥३॥

तुका म्हणे माझें संचित चि असें । देवाजीचें पिसे सहजगुण ॥४॥

४२०२

गव्हाराचें ज्ञान अवघा रजोगुण । सुखवासी होऊन विषय भोगी ॥१॥

त्यासी ज्ञानउपदेश केला । संगेंविण त्याला राहावेना ॥२॥

तुका म्हणे संग उत्तम असावा । याविण उपावा काय सांगों ॥३॥

४२०३

भाग्यालागी लांचावले । देवधर्म ते राहिले ॥१॥

कथे जातां अळसे मन । प्रपंचाचें मोटें ज्ञान ॥धृ.॥

अखंडप्रीति जाया । नेणे भजनाच्या ठाया ॥२॥

कथाकीर्तन धनाचें । सर्वकाळ विषयीं नाचे ॥३॥

तुका म्हणे पंढरिराया । ऐसे जन्मविले वांयां॥४॥

४२०४

पतिव्रतेची कीर्ती वाखाणितां । सिंदळईंच्या माथां तिडिक उठे ॥२॥

आमुचें तें आहे सहज बोलणें । नाहीं विचारून केलें कोणीं ॥धृ.॥

अंगें उणें त्याच्या बैसे टाळक्यांत । तेणें ठिणग्या बहुत गाळीतसे ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही काय करणें त्यासी । ढका खवंदासी लागतसे ॥३॥

४२०५

आहे ऐसा देव वदवावी वाणी । नाहीं ऐसा मनीं अनुभवावा ॥१॥

आवडी आवडी कळिवराकळिवरी । वरिली अंतरी ताळी पडे ॥ध्रु.॥

अपूर्व दर्शन मातेपुत्रा भेटी । रडूं मागे तुटी हर्षयोगें ॥२॥

तुका म्हणे एकें कळतें दुसरें । बरियानें बरें आहाचाचें आहाच ॥३॥

४२०६

हे चि माझे चित्ती । राहो भावप्रीति । विठ्ठल सुषुप्ती । जागृति स्वप्नासी ॥१॥

आणिक नाहीं तुज मागणें । राज्यचाड संपत्ति धन । जिव्हे सुख तेणें । घेतां देहीं नाम तुझें ॥ध्रु॥

तुझें रूप सर्वाठायीं । देखें ऐसें प्रेम देई । न ठेवावा ठायीं । अनुभव चित्तीचा ॥२॥

जन्ममरणाचा बाध । समुळूनि तुटे कंद । लागो हा चि छंद । हरि गोविंद वाचेसी ॥३॥

काय पालटे दरुषणें । अवघें कोंदाटे चैतन्य । जीवशिवा खंडण । होय ते रे चिंतितां ॥४॥

तुका म्हणे या चि भावें । आम्हीं धालों तुझ्या नामें । सुखें होत जन्म । भलते याती भलतैसीं ॥५॥

४२०७

मौन कां धरिलें विश्वाच्या जीवना । उत्तर वचना देई माझ्या ॥१॥

तूं माझें संचित तूं चि पूर्वपुण्य । तूं माझें प्राचीन पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

तूं माझें सत्कर्म तूं माझा स्वधर्म । तूं चि नित्यनेम नारायणा ॥२॥

कृपावचनाची वाट पाहातसें । करुणा वोरसें बोल कांहीं ॥३॥

तुका म्हणे प्रेमळाच्या प्रियोत्तमा । बोल सर्वोत्तमा मजसवें ॥४॥

४२०८

काय करूं आतां धरुनियां भीड । निःशंक हें तोंड वाजविलें ॥१॥

नव्हे जगीं कोणी मुकियाचा जाण । सार्थक लाजोनी नव्हे हित ॥ध्रु.॥

आलें तें उत्तर बोलें स्वामीसवें । धीट नीट जीवें होऊनियां ॥२॥

तुका म्हणे मना समर्थासीं गांठी । घालावी हे मांडी थापटूनि ॥३॥

४२०९

माझिया तो जीवें घेतला हा सोस । पाहें तुझी वास भेटावया ॥१॥

मातेविण बाळ न मनी आणिका । सर्वकाळ धोका स्तनपाना ॥ध्रु.॥

वोसंगा निघाल्या वांचूनि न राहे । त्याचें आर्त माय पुरवीते ॥२॥

तुका म्हणे माते भक्तां तूं कृपाळ । गिळियेले जाळ वनांतरीं ॥३॥

४२१०

ते काय पवाडे नाहीं म्यां ऐकिले । गोपाळ रक्षिले वनांतरीं ॥१॥

मावेचा वोणवा होऊनि राक्षस । लागला वनास चहूंकडे ॥ध्रु.॥

गगनासी ज्वाळा लागती तुंबळ । गोधनें गोपाळ वेडावलीं ॥२॥

तुका म्हणे तेथें पळावया वाट । नाहीं वा निपट ऐसें जालें ॥३॥

४२११

धडकला अग्नि आह्मा येती वरी । गोपाळ श्रीहरी विनविती ॥१॥

अरे कृष्णा काय विचार करावा । आला रे वोणवा जळों आतां ॥ध्रु.॥

अरे कृष्णा तुझें नाम बळिवंत । होय कृपावंत राख आतां ॥२॥

तुका म्हणे अरे कृष्णा नारायणा । गोपाळ करुणा भाकितिले ॥३॥

४२१२

अरे कृष्णा आम्ही तुझे निज गडी । नवनीत आवडी देत होतों ॥१॥

अरे कृष्णा आतां राखेंराखें कैसें तरीं । संकटाभीतरीं पडियेलों ॥ध्रु.॥

वरुषला इंद्र जेव्हां शिळाधारीं । गोवर्धन गिरी उचलिला ॥२॥

तुका म्हणे तुझे पवाडे गोपाळ । वर्णिती सकळ नारायणा ॥३॥

४२१३

अरे कृष्णा तुवां काळया नाथिला । दाढे रगडिला रिठासुर ॥१॥

अरे कृष्णा तुवां पुतना शोषिली । दुर्बुद्धि कळली अंतरींची ॥ध्रु.॥

गोपाळ करुणा ऐसी नानापरी । भाकिती श्रीहरी तुजपुढें ॥२॥

तुझें नाम कामधेनु करुणेची । तुका म्हणे त्यांची आली कृपा ॥३॥

४२१४

चहुंकडूनियां येती ते कलोळ । सभोंवते जाळ जवळि आले ॥१॥

सकुमार मूर्ति श्रीकृष्ण धाकुटी । घोंगडी आणि काठी खांद्यावरि ॥ध्रु.॥

लहान लेंकरूं होत ते सगुण । विक्राळ वदन पसरिलें ॥२॥

चाभाड तें एक गगनीं लागलें । एक तें ठेविलें भूमीवरि ॥३॥

तये वेळे अवघे गोपाळ ही भ्याले । तुकें ही लपालें भेऊनियां ॥४॥

४२१५

श्रीमुख वोणवा गिळीत चालिलें । भ्यासुर वासिलें वदनांबुज ॥१॥

विक्राळ त्या दाढा भ्यानें पाहावेना । धाउनी रसना ज्वाळ गिळी ॥ध्रु.॥

जिव्हा लांब धांवे गोळा करी ज्वाळ । मोटें मुखकमळ त्यांत घाली ॥ २॥

तुका म्हणे अवघा वोणवा गीळिला। आनंद जाहाला गोपाळांसी ॥३॥

४२१६

गोपाळ प्रीतीनें कैसे विनविती । विक्राळ श्रीपती होऊं नको ॥१॥

नको रे बा कृष्णा धरूं ऐसें रूप । आम्हां चळकांप सुटलासे ॥ध्रु.॥

होई बा धाकुटा शाम चतुर्भूज । बैसोनियां गुज सुखें बोलों ॥२॥

वोणव्याच्या रागें गिळिशील आम्हां । तुका मेघशामा पायां लागे ॥३॥

४२१७

सांडियेलें रूप विक्राळ भ्यासुर । झालें सकुमार कोडिसवाणें ॥१॥

शाम चतुर्भुज मुकुट कुंडलें । सुंदर दंडलें नव बाळ ॥ध्रु.॥

गोपाळ म्हणती कैसें रे बा कृष्णा । रूप नारायणा धरियेलें ॥२॥

कैसा वाढलासी विक्राळ जालासी । गटगटा ज्वाळांसी गिळियेलें ॥३॥

तुका म्हणे भावें पुसती गोपाळ । अनाथवत्सल म्हणोनियां ॥४॥

४२१८

बा रे कृष्णा तुझें मुख कीं कोमळ । कैसे येवढे ज्वाळ ग्रासियेले ॥१॥

बा रे कृष्णा तुझी जिव्हा कीं कोवळी । होईल पोळिली नारायणा ॥ध्रु.॥

बैसें कृष्णा तुझें पाहूं मुखकमळ । असेल पोळलें कोणे ठायीं ॥२॥

घोंगडिया घालीं घालूनियां तळीं । वरी वनमाळी बैसविती ॥३॥

तुका म्हणे भावें आकळिला देव । कृपासिंधुराव त्रैलोक्याचा ॥४॥

४२१९

एक म्हणती मुख वासीं नारायणा । पाहों दे वदना डोळेभरि ॥१॥

वासुनियां मुख पहाती सकळ । अवघे गोपाळ व्योमाकार ॥ध्रु.॥

म्हणती गोपाळ बेटे हो हा देव । स्वरूपाचा ठाव न कळे याच्या ॥२॥

तुका म्हणे अवघे विठोबाभोंवते । मिळाले नेणते लहानथोर ॥३॥

४२२०

एक म्हणती कृष्णा वासिलें त्वां मुख । तेव्हां थोर धाक पडिला आम्हां ॥१॥

गिळो लागलासी अग्नीचे कल्लोळ । आम्ही चळचळां कांपतसों ॥ध्रु.॥

ज्वाळांबरोबरि गळिशील आम्हां । ऐसें मेघशामा भय वाटे ॥२॥

तुका म्हणे ऐसे भाग्याचे गोपाळ । फुटकें कपाळ आमुचें चि ॥३॥

४२२१

गोपाळांचें कैसें केलें समाधान । देउनि आलिंगन निववीले ॥१॥

ज्वाळाबरोबरि तुम्हां कां ग्रासीन । अवतार घेणें तुम्हांसाटीं ॥ध्रु.॥

निर्गुण निर्भय मी सर्वांनिराळा । प्रकृतिवेगळा गुणातीत ॥२॥

चिन्मय चिद्रूप अवघें चिदाकार । तुका म्हणे पार नेणे ब्रम्हा ॥३॥

४२२२

ऐसा मी अपार पार नाहीं अंत । परि कृपावंत भाविकांचा ॥१॥

दुर्जनां चांडाळां करीं निर्दाळण । करीं संरक्षण अंकितांचें ॥ध्रु.॥

भक्त माझे सखे जिवलग सांगाती । सर्वांग त्यांप्रति वोडवीन ॥२॥

पीतांबरछाया करीन त्यांवरी । सदा त्यांचे घरीं दारी उभा ॥३॥

माझे भक्त मज सदा जे रातले । त्यांघरीं घेतलें धरणें म्यां ॥४॥

कोठें हें वचन ठेविलें ये वेळे । तुका म्हणे डोळे झांकियेले ॥५॥

४२२३

भ्रतारेंसी भार्या बोले गुज गोष्टी । मज ऐसी कष्टी नाहीं दुजी ॥१॥

अखंड तुमचें धंद्यावरी मन । माझें तों हेळण करिती सर्व ॥ध्रु.॥

जोडितसां तुम्ही खाती हेरेंचोरें । माझीं तंव पोरें हळहळीती ॥२॥

तुमची व्याली माझे डाई हो पेटली । सदा दुष्ट बोली सोसवेना ॥३॥

दुष्टव्रुति नंदुली सदा द्वेष करी । नांदों मी संसारीं कोण्या सुखें ॥४॥

भावा दीर कांहीं धड हा न बोले । नांदों कोणां खालें कैसी आतां ॥५॥

माझ्या अंगसंगें तुम्हांसी विश्रांति । मग धडगति नाहीं तुमची ॥६॥

ठाकतें उमकतें जीव मुठी धरूनि । परि तुम्ही अजूनि न धरा लाज ॥७॥

वेगळे निघतां संसार करीन । नाहीं तरी प्राण देतें आतां ॥८॥

तुका म्हणे जाला कामाचा अंकित । सांगे मनोगत तैसा वर्ते ॥९॥

४२२४

कामाचा अंकित कांतेतें प्रार्थित । तूं कां हो दुश्चित्त निरंतर ॥१॥

माझीं मायबापें बंधु हो बहिण । तुज करी सीण त्यागीन मी ॥ध्रु.॥

त्यांचें जरि तोंड पाहेन मागुता । तरि मज हत्या घडो तुझी ॥२॥

सकाळ उठोन वेगळा निघेन । वाहातों तुझी आण निश्चयेंसी ॥३॥

वेगळें निघतां घडीन दोरे चुडा । तूं तंव माझा जोडा जन्माचा कीं ॥४॥

ताईंत सांकळी गळांचि दुलडी । बाजुबंदजोडी हातसर ॥५॥

वेणीचे जे नग सर्व ही करीन । नको धरूं सीण मनीं कांहीं ॥६॥

नेसावया साडी सेलारी चुनडी । अंगींची कांचोळी जाळिया फुलें ॥७॥

तुका म्हणे केला रांडेनें गाढव । मनासवें धांव घेतलीसे ॥८॥

४२२५

उजळितां उजळे दीपकाची वाती । स्वयंभ ते ज्योति हिर्   या अंगीं ॥१॥

एकीं महाकष्टें मेळविलें धन । एकासी जतन दैवयोगें ॥ध्रु.॥

परिमळें केलें चंदनाचे चिन्ह । निवडी ते भिन्न गाढव तो ॥२॥

तुका म्हणे जया अंगीं हरिठसा । तो तरे सहसा वंद्य होय ॥३॥

४२२६

बारावर्षे बाळपण । तें ही वेचलें अज्ञानें ॥१॥

ऐसा जन्म गेला वांयां । न भजतां पंढरिराया ॥ध्रु.॥

बाकी उरलीं आठ्याशीं । तीस वेचलीं कामासी ॥२॥

बाकी उरलीं आठावन्न । तीस वेचली ममतेनें ॥३॥

बाकी उरलीं आठावीस । देहगेह विसरलास ॥४॥

तुका म्हणे ऐसा झाडा । संसार हा आहे थोडा ॥५॥

४२२७

सोवळा तो जाला । अंगीकार देवें केला ॥१॥

येर करिती भोजन । पोट पोसाया दुर्जन ॥धु.॥

चुकला हा भार । तयाची च येरझार ॥२॥

तुका म्हणे दास । जाला तया नाहीं नास ॥३॥

४२२८

आजि शिवला मांग । माझें विटाळलें आंग ॥१॥

यासी घेऊं प्रायश्चित्त । विठ्ठलविठ्ठल हृदयांत ॥धु.॥

जाली क्रोधासी भेटी । तोंडावाटे नर्क लोटी ॥२॥

अनुतापीं न्हाऊं । तुका म्हणे रवी पाहूं ॥३॥

४२२९

ठाव तुम्हांपाशीं । जाला आतां हृषीकेशी ॥१॥

न लगे जागावें सतत । येथें स्वभावें हे नीत ॥धु.॥

चोरट्यासी थारा । येथें कैंचा जी दातारा ॥२॥

तुका म्हणे मनें । आम्हां जालें समाधान ॥३॥

४२३०

पाळियेले लळे । माझे विठ्ठले कृपाळे ॥१॥

बहुजन्माचें पोषणें । सरतें पायांपाशीं तेणें ॥धु.॥

सवे दिली लागों । भातें आवडीचें मागों ॥२॥

तुका म्हणे भिन्न । नाहीं दिसों दिलें क्षण ॥३॥

४२३१

जो या गेला पंढरपुरा । आणीक यात्रा न मानी तो ॥१॥

सुलभ माय पंढरिराणा । पुरवी खुणा अंतरींच्या ॥धु.॥

जन्मांतरिंच्या पुण्यरासी । वारी त्यासी पंढरी ॥२॥

बाहेर येतां प्राण फुटे । रडें दाटे गहिवरें ॥३॥

दधिमंगळभोजन सारा । म्हणती करा मुरडींव ॥४॥

मागुता हा पाहों ठाव । पंढरिराव दर्शनें ॥५॥

तुका म्हणे भूवैकुंठ । वाळुवंट भींवरा ॥६॥

४२३२

न मिळती एका एक । जये नगरीचे लोक ॥१॥

भलीं तेथें राहूं नये । क्षणें होईल न कळे काय ॥ध्रु.॥

न करितां अन्याय । बळें करी अपाय ॥२॥

नाहीं पुराणाची प्रीति । ठायींठायीं पंचाइती ॥३॥

भल्या बुर्‍या मारी । होतां कोणी न निवारी ॥४॥

अविचार्‍या हातीं । देऊनि प्रजा नागविती ॥५॥

तुका म्हणे दरी । सुखें सेवावी ते बरी ॥६॥

४२३३

शिकवणें नाक झाडी । पुढील जोडी कळेना ॥१॥

निरयगांवीं भोग देता । तेथें सत्ता आणिकांची ॥ध्रु.॥

अवगुणांचा सांटा करी । ते चि धरी जीवासी ॥२॥

तुका म्हणे जडबुद्धि । कर्मशुद्धी सांडवीं ॥३॥

४२३४

गोपीचंदन मुद्रा धरणें । आम्हां लेणें वैष्णवां ॥१॥

मिरवूं अळंकार लेणें । हीं भूषणें स्वामीचीं ॥ध्रु.॥

विकलों ते सेवाजीवें । एक्या भावें एकविध ॥२॥

तुका म्हणे शूर जालों । बाहेर आलों संसारा ॥३॥

४२३५

विषयांचे लोलिंगत । ते फजीत होतील ॥१॥

न सरे येथें यातिकुळ । शुद्ध मूळबीज व्हावें ॥ध्रु.॥

शिखासूत्र सोंग वरि । दुराचारी दंड पावे ॥२॥

तुका म्हणे अभिमाना । नारायणा न सोसे ॥३॥

४२३६

वडिलें दिलें भूमिदान । तें जो मागे अभिळासून ॥१॥

अग्रपूजेचा अधिकारी । श्रेष्ठ दंड यमा घरीं ॥ध्रु.॥

उभयकुल समवेत । नर्का प्रवेश अद्भुत ॥२॥

तप्तलोहें भेटी । तुका म्हणे कल्पकोटी ॥३॥

४२३७

लटिकी ग्वाही सभेआंत । देतां पतित आगळा ॥१॥

कुंभपाकीं वस्ती करूं । होय धुरु कुळेसी ॥ध्रु.॥

रजस्वला रुधिर स्रवे । तें चि घ्यावें तृषेसी ॥२॥

तुका म्हणे जन्मा आला । काळ जाला कुळासी ॥३॥

४२३८

आचरे दोष न धरी धाक । परीपाक दुःखाचा ॥१॥

चांडाळ तो दुराचारी । अंगीकारी कोण त्या ॥ध्रु.॥

नव्हे संतान वोस घर । अंधकार कुळासी ॥२॥

तुका म्हणे त्याचें दान । घेतां पतन दुःखासी ॥३॥

४२३९

कीविलवाणा जाला आतां । दोष करितां न विचारी ॥१॥

अभिळाषी नारी धन । झकवी जन लटिकें चि ॥ध्रु.॥

विश्वासिया करी घात । न धरी चित्ति कांटाळा ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं आला । वृथा गेला जन्मासी ॥३॥

४२४०

घेऊं नये तैसें दान । ज्याचें धन अभिळाषी ॥१॥

तो ही येथें कामा नये । नर्का जाय म्हणोनि ॥ध्रु.॥

विकी स्नानसंध्या जप । करी तप पुढिलांचें ॥२॥

तुका म्हणे दांभिक तो । नर्का जातो स्वइच्छा ॥३॥

४२४१

सदा नामघोष करूं हरिकथा । तेणें सदा चित्ति समाधान ॥१॥

सर्वसुख ल्यालों सर्व अलंकार । आनंदें निर्भर डुलतसों ॥धृ.॥

असों ऐसा कोठें आठव ही नाहीं । देहीं च विदेही भोगूं दशा ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही जालों अग्निरूप । लागों नेदूं पापपुण्य आतां ॥३॥

४२४२

वरिवरि बोले युद्धाचिया गोष्टी । परसैन्या भेटी नाहीं जाली ॥१॥

पराव्याचे भार पाहुनियां दृष्टी । कांपतसे पोटीं थरथरां ॥धृ.॥

मनाचा उदार रायांचा जुंझार । फिरंगीचा मार मारीतसे ॥२॥

धन्य त्याची माय धन्य त्याचा बाप । अंगीं अनुताप हरिनामें ॥३॥

तुका म्हणे साधु बोले खर्गधार । खोचती अंतरें दुर्जनाचें ॥४॥

४२४३

गंधर्वनगरीं क्षण एक राहावें । तें चि पैं करावें मुळक्षत्र ॥१॥

खपुष्पाची पूजा बांधोनि निर्गुणा । लक्ष्मीनारायणा तोषवावें ॥ध्रु.॥

वंध्यापुत्राचा लग्नाचा सोहळा । आपुलिया डोळां पाहों वेगीं ॥२॥

मृगजळा पोही घालुनि सज्ञाना । तापलिया जना निववावें ॥३॥

तुका म्हणे मिथ्या देहेंद्रियकर्म । ब्रम्हार्पण ब्रम्ह होय बापा ॥४॥

४२४४

तुझा म्हणविलों दास । केली उच्छिष्टासी आस ॥१॥

मुखीं घालावा कवळ । जरी तूं होशील कृपाळ ॥२॥

सीण भाग माझा पुसें । तुका म्हणे न करीं हांसें ॥३॥

४२४५

काय मागें आम्ही गुंतलों काशानीं । पुढें वाहों मनीं धाक देवा ॥१॥

कीर्ति चराचरीं आहे तैसी आहे । भेटोनियां काय घ्यावें आम्हां ॥धृ.॥

घेउनी धरणें बैसती उपवासी । हट आम्हांपासीं नाहीं तैसा ॥२॥

तातडी तयांनीं केली विटंबणा । आम्हां नारायणा काय उणें ॥३॥

नाहीं मुक्तिचाड वास वैकुंठींचा । जीव भाव आमुचा देऊं तुज ॥४॥

तुका म्हणे काय मानेल तें आतां । तूं घेई अनंता सर्व माझें ॥५॥

४२४६

जालों बळिवंत । होऊनियां शरणागत ॥१॥

केला घरांत रिघावा । ठायीं पाडियेला ठेवा ॥धृ.॥

हाता चढे धन । ऐसें रचलें कारण ॥२॥

तुका म्हणे मिठी । पायीं देउनि केली लुटी ॥३॥

४२४७

दासीचा जो संग करी । त्याचे पूर्वज नर्का द्वारीं ॥१॥

ऐसे सांगों जातां जना । नये कोणाचिया मना ॥धृ.॥

बरें विचारूनी पाहें । तुज अंतीं कोण आहे ॥२॥

तुका म्हणे रांडलेंका । अंतीं जासिल यमलोका ॥३॥

४२४८

गुळ सांडुनि गोडी घ्यावी । मीठ सांडुनि चवि चाखावी ॥१॥

ऐसा प्रपंच सांडुनि घ्यावा । मग परमार्थ जोडावा ॥धृ.॥

साकरेचा नव्हे ऊंस । आम्हां कैंचा गर्भवास ॥२॥

बीज भाजुनि केली लाही । जन्ममरण आम्हांसि नाहीं ॥३॥

आकारासी कैंचा ठाव । देह प्रत्यक्ष जाला वाव ॥४॥

तुका म्हणे अवघें जग । सर्वां घटीं पांडुरंग ॥५॥

४२४९

आमुचें दंडवत पायांवरि डोईं । व्हावें उतराईं ठेवूनियां ॥१॥

कराल तें काय नव्हे जी विठ्ठला । चत्ति द्यावें बोला बोबडिया ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही लडिवाळें अनाथें । म्हणोनि दिनानाथें सांभाळावें ॥३॥

४२५०

भाग्यवंत आम्ही विष्णुदास जगीं । अभंग प्रसंगीं धैर्यवंत ॥१॥

नाही तें पुरवीत आणुनि जवळी । गाउनी माउली गीत सुखें ॥धु.॥

प्रीति अंगीं असे सदा सर्वकाळ । वोळली सकळ सुखें ठायीं ॥२॥

आपुल्या स्वभावें जैसे जेथें असों । तैसे तेथें दिसों साजिरे चि ॥३॥

वासनेचा कंद उपडिलें मूळ । दुरितें सकळ निवारिलीं ॥४॥

तुका म्हणे ऋजनाची माउली । करील साउली विठ्ठल आम्हां ॥५||

४२५१

तीर्थे फळती काळें जन्में आगळिया । संतदृष्टी पाया हेळामात्रें ॥१॥

सुखाचे सुगम वैष्णवांचे पाय । अंतरींचा जाय महाभेव ॥धु.॥

काळें हि न सरे तपें समाधान । कथे मूढजन समाधिस्थ ॥२॥

उपमा द्यावया सांगतां आणीक । नाहीं तिन्ही लोक धुंडाळितां ॥३॥

तुका म्हणे मी राहिलों येणें सुखें । संतसंगें दुःखें नासावया ॥४॥

४२५२

संतजना माझी यावया करुणा । म्हणउनी दीन हीन जालों ॥१॥

नेणें योग युक्ती नाहीं ज्ञान मति । गातसें या गीती पांडुरंगा ॥धु.॥

भाव भक्ती नेणें तप अनुष्ठान । करितों कर्तिन विठ्ठलाचें ॥२॥

ब्रम्हज्ञान ध्यान न कळे धारणा । एका नारायणा वांचूनियां ॥३॥

तुका म्हणे माझा विटोबासी भार । जाणे हा विचार तो चि माझा ॥४॥

४२५३

ऐसें काय उणें जालें तुज देवा । भावेंविण सेवा घेसी माझी ॥१॥

काय मज द्यावा न लगे मुशारा । पहावें दातारा विचारूनि ॥धु.॥

करितों पाखांडें जोडूनि अक्षरें । नव्हे ज्ञान खरें भक्तिरस ॥२॥

गुणवाद तुझे न बोलवे वाणी । आणिका छळणी वाद सांगें ॥३॥

तरी आतां मज राखें तुझे पायीं । देखसील कांहीं प्रेमरस ॥४॥

तुका म्हणे तुज हांसतील लोक । निःकाम सेवक म्हणोनियां ॥५॥

४२५४

भोंदावया मीस घेऊनि संतांचें । करी कुटुंबाचें दास्य सदा ॥१॥

मनुष्याचे परी बोले रावा करी । रंजवी नरनारी जगामध्यें ॥ध्रु.॥

तिमयाचा बैल करी सिकविलें । चित्रींचें बाहुलें गोष्टी सांगे ॥२॥

तुका म्हणे देवा जळो हे महंती । लाज नाहीं चित्ती निसुगातें ॥३॥

४२५५

अंगीं घेऊनियां वारें दया देती । तया भक्ता हातीं चोट आहे ॥१॥

देव्हारा बैसोनि हालविती सुपें । ऐसीं पापी पापें लिंपताती ॥ध्रु.॥

एकीबेकीन्यायें होतसे प्रचित । तेणें लोक समस्त भुलताती ॥२॥

तयाचे स्वाधीन दैवतें असती । तरी कां मरती त्यांचीं पोरें ॥३॥

तुका म्हणे पाणी अंगारा जयाचा । भक्त कान्होबाचा तो ही नव्हे ॥४॥

४२५६

कोणा एकाचिया पोरें केली आळी । ठावी नाहीं पोळी मागें देखी ॥१॥

बुझाविलें हातीं देउनी खापर । छंद करकर वारियेली ॥ध्रु.॥

तैसें नको करूं मज कृपावंता । काय नाहीं सत्ता तुझे हातीं ॥२॥

तुका म्हणे मायबापाचें उचित । करावें तें हित बाळकाचें ॥३॥

४२५७

पंढरपुरींचें दैवत भजावें । काया वाचा जावें शरण त्या ॥१॥

मनीं ध्यान करी अहंता धरूनी । तया चक्रपाणी दूर ठेला ॥ध्रु.॥

मान अभिमान सांडुनियां द्यावे । अवघ्यां नीच व्हावें तरी प्राप्त ॥२॥

तुका म्हणे हें चि कोणासी सांगावें । सादर होउनि भावें भजें देवा ॥३॥

४२५८

अधमाचें चत्ति अहंकारीं मन । उपदेश शीण तया केला ॥१॥

पापियाचें मन न करी आचार । विधवे शृंगार व्यर्थ केला ॥ध्रु.॥

अधमाचें चत्ति दुश्चित्त ऐकेना । वांयां सीण मना करूं काय ॥२॥

गर्धबासी दिली चंदनाची उटी । केशर लल्हाटीं शुकराच्या॥३॥

पतिवंचकेसी सांगतां उदंड । परि तें पाषांड तिचे मनीं ॥४॥

तुका म्हणे तैसें अभावीं सांगतां । वाउगा चि चित्ति सीण होय ॥५॥

४२५९

किती उपदेश करावा खळासी । नावडे तयासी बरें कांहीं ॥१॥

शुद्ध हे वासना नाहीं चांडाळाची । होळी आयुष्याची केली तेणें ॥ध्रु.॥

नाहीं शुद्ध भाव नायके वचन । आपण्या आपण नाडियेलें ॥२॥

तुका म्हणे त्यासी काय व्याली रांड । करितो बडबड रात्रदिस ॥३॥

४२६०

संत देखोनियां स्वयें दृष्टी टाळी । आदरें न्याहाळी परस्त्रीसी ॥१॥

वीट ये कर्णासी संतवाक्यामृता । स्त्रीशब्द ऐकतां निवे कर्ण ॥ध्रु.॥

कथेमाजी निज वाटे नित्यक्षणीं । स्त्रियेचे कीर्तनीं प्रेमें जागे ॥२॥

तुका म्हणे तुम्ही क्रोधासी न यावें । स्वभावा करावें काय कोणीं ॥३॥

४२६१

मणि पडिला दाढेसी मकरतोंडीं । सुखें हस्तें चि काढवेल प्रौढीं ॥१॥

परि मूर्खाचें चत्ति बोधवेना । दुधें कूर्मीच्या पाळवेल सेना ॥ध्रु.॥

सकळ पृथ्वी हिंडतां कदाचित । ससीसिंगाची प्राप्त होय तेथें ॥२॥

अतिप्रयत्नें गाळितां वाळुवेतें । दिव्य तेलाची प्राप्त होय तेथें ॥३॥

अतिक्रोधें खवळला फणी पाही । धरूं येतो मस्तकीं पुष्पप्रायी ॥४॥

पहा ब्रम्हानंदें चि एकीं हेळा । महापातकी तो तुका मुक्त केला ॥५॥

४२६२

भोळे भाविक हे जुनाट चांगले । होय तैसें केलें भक्तिभावें ॥१॥

म्हणउनि चिंता नाहीं आम्हां दासां । न भ्यो गर्भवासा जन्म घेतां ॥ध्रु.॥

आपुलिया इच्छा करूं गदारोळ । भोगूं सर्वकाळ सर्व सुखें ॥२॥

तुका म्हणे आम्हां देवाचा सांगात । नाहीं विसंबत येर येरां ॥३॥

४२६३

आतां तरी माझी परिसा वीनवती । रखुमाईंच्या पति पांडुरंगा ॥१॥

चुकलिया बाळा न मारावें जीवें । हित तें करावें मायबापीं ॥२॥

तुका म्हणे तुझा म्हणताती मज । आतां आहे लाज हे चि तुम्हां ॥३॥

४२६४

नाही बळयोग अभ्यास कराया । न कळे ते क्रिया साधनाची ॥१॥

तुझिये भेटीचें प्रेम अंतरंगीं । नाहीं बळ अंगीं भजनाचें ॥ध्रु.॥

काय पांडुरंगा करूं बा विचार । झुरतें अंतर भेटावया ॥२॥

तुका म्हणे सांगा वडिलपणें बुद्धी । तुजविण दयानिधी पुसों कोणां ॥३॥

४२६५

जिहीं तुझी कास भावें धरियेली । त्यांची नाहीं केली सांड देवा ॥१॥

काय माझा भोग आहे तो न कळे । सुखें तुम्ही डोळे झांकियेले ॥ध्रु.॥

राव रंक तुज सारिके चि जन । नाहीं थोर लहान तुजपाशीं ॥२॥

तुका म्हणे मागें आपंगिलें भक्तां । माझिया संचिता कृपा नये ॥३॥

४२६६

पहावया तुझा जरि बोलें अंत । तरि माझे जात डोळे देवा ॥१॥

स्तंबीं तुज नाहीं घातलें प्रल्हादें । आपुल्या आनंदें अवतार ॥ध्रु.॥

भक्ताचिया काजा जालासी सगुण । तुज नाहीं गुण रूप नाम ॥२॥

ऐसा कोण देवा अधम यातीचा । निर्धार हा साचा नाहीं तुझा ॥३॥

तुका म्हणे बोले कवतुकें गोष्टी । नेदीं येऊं पोटीं राग देवा ॥४॥

४२६७

प्रगट व्हावें हे अज्ञानवासना । माझी नारायणा हीनबुद्धि ॥१॥

खाणीवाणी होसी काष्टीं तूं पाषाणीं । जंतु जीवाजनीं प्रसद्धि हा ॥ध्रु.॥

ज्ञानहीन तुज पाहें अल्पमति । लहान हा चित्ती धरोनियां ॥२॥

परि तूं कृपाळ होसी देवराणा । ब्रिदें तुझीं जना प्रसिद्ध हें ॥३॥

उतावीळ बहु भक्तांचिया काजा । होसी केशीराजा तुका म्हणे ॥४॥

४२६८

जरी तुझा मज नसता आधार । कैसा हा संसार दुर् हावला ॥१॥

ऐसा बळी कोण होइल पुरता । जो हे वारी चिंता आशापाश ॥ध्रु.॥

मायामोहफांसा लोकलाजबेडी । तुजवीण तोडी कोण एक ॥२॥

हें तों मज कळों आलें अनुभवें । बरें माझ्या जीवें पांडुरंगा ॥३॥

तुका म्हणे यास तूं चि माझा गोही । पुरी भाव नाहीं जना लोका ॥४॥

४२६९

तुजविण चाड आणिकांची कांहीं । धरीन हें नाहीं तुज ठावें ॥१॥

तरणउपाय योगक्षेम माझा । ठेवियेला तुझ्या पायीं देवा ॥ध्रु.॥

कोण मज आळी काय हे तांतडी । सोनियाची घडी जाय दिस ॥२॥

तुझिया नामाचें ल्यालोंसें भूषण । कृपा संतजन करितील ॥३॥

तुका म्हणे जाला आनंदाचा वास । हृदया या नास नव्हे कधीं ॥४॥

४२७०

हें चि सुख पुढे मागतों आगळें । आनंदाचीं फळें सेवादान ॥१॥

जन्मजन्मांतरीं तुझा चि अंकिला । करूनि विठ्ठला दास ठेवीं ॥ध्रु.॥

दुजा भाव आड येऊं नेदीं चत्ति । करावा अनंता नास त्याचा ॥२॥

अभय देऊनि करावें सादर । क्षण तो विसर पडों नेदीं ॥३॥

तुका म्हणे आम्ही जेजे इच्छा करूं । ते ते कल्पतरू पुरविसी ॥४॥

४२७१

तुज केलिया नव्हे ऐसें काईं । डोंगराची राईं क्षणमात्रें ॥१॥

मज या लोकांचा न साहे आघात । देखणें प्रचित जीव घेती ॥ध्रु.॥

सहज विनोदें बोलियेलों गोष्टी । अरंभी तों पोटीं न धरावी ॥२॥

दीनरूप मज करावें नेणता । याहुनी अनंता आहें तैसा ॥३॥

तुका म्हणे जेणें मज तूं भोगसी । तें करीं जनासीं चाड नाहीं ॥४॥

४२७२

ऐसा सर्व भाव तुज निरोपिला । तूं मज एकला सर्वभावें ॥१॥

अंतरींची कां हे नेणसील गोष्टी । परि सुखासाटीं बोलविसी ॥ध्रु.॥

सर्व माझा भार तुज चालवणें । तेथें म्यां बोलणें काय एक ॥२॥

स्वभावें स्वहित हिताचें कारण । कौतुक करून निवडिसी ॥३॥

तुका म्हणे तूं हें जाणसी गा देवा । आमुच्या स्वभावा अंतरींच्या ॥४॥

४२७३

लोखंडाचे न पाहे दोष । शिवोन परीस सोनें करी ॥१॥

जैसी तैसी तरीं वाणी । मना आणी माउली ॥ध्रु.॥

लेकराचें स्नेहे गोड । करी कोड त्यागुणें ॥ ॥

मागें पुढें रिघे लोटी । साहे खेटी करी तें ॥३॥

तुका विनंती पांडुरंगा । ऐसें सांगा आहे हें ॥४॥

४२७४.

पर्वकाळीं धर्म न करी नासरी । खर्ची राजद्वारीं द्रव्यरासी ॥१॥

सोइर्याची करी पाहुणेर बरा । कांडवी ठोंबरा संतांलागीं ॥ध्रु.॥

बाइलेचीं सर्व आवडीनें पोसी । मातापितरांसी दवडोनी ॥२॥

श्राद्धीं कष्टी होय सांगतां ब्राम्हण । गोवार मागून सावडीतो ॥३॥

नेतो पानें फुलें वेश्येला उदंड । ब्राम्हणासी खांड नेदी एक ॥४॥

हातें मोर्या शोधी कष्ट करी नाना । देवाच्या पूजना कांटाळतो ॥५॥

सारा वेळ धंदा करितां श्रमेना । साधूच्या दर्शना जातां कुंथे ॥६॥

हरिच्या कीर्तनीं गुंगायासि लागे । येरवीं तो जागे उगला चि ॥७॥

पुराणीं बैसतां नाहीं रिकामटी । खेळतो सोंगटी अहोरात्रीं ॥८॥

देवाच्या विभुती न पाहे सर्वथा । करी पानवथा नेत्रभिक्षा ॥९॥

गाईला देखोनी बदबदां मारी । घोड्याची चाकरी गोड लागे ॥१०॥

ब्राम्हणाचें तीर्थ घेतां त्रास मोटा । प्रेमें घेतो घोंटा घटघटां ॥११॥

तुका म्हणे ऐसे प्रपंचीं गुंतले । जन्मोनि मुकले विठोबासी ॥१२॥

४२७५

आम्ही रामाचे राऊत । वीर जुंझार बहुत ॥१॥

मनपवनतुरंग । हातीं नामाची फिरंग ॥ध्रु.॥

वारू चालवूं चहूंखुरीं । घाला घालूं यमपुरी ॥२॥

तुका म्हणे पेणें । आम्हां वैकुंठासी जाणें ॥३॥

४२७६

पवित्र तें कुळ पावन तो देश । जेथें हरिचे दास घेती जन्म ॥१॥

कर्मधर्म त्याचे जाला नारायण । त्याचेनी पावन तिन्ही लोक ॥ध्रु.॥

वर्णअभिमानें कोण जाले पावन । ऐसें द्या सांगून मजपाशीं ॥३॥

अंत्यजादि योनि तरल्या हरिभजनें । तयाचीं पुराणें भाट जालीं ॥३॥

वैश्य तुळाधार गोरा तो कुंभार । धागा हा चांभार रोहिदास ॥४॥

कबीर मोमीन लतिब मुसलमान । शेणा न्हावी जाण विष्णुदास ॥५॥

काणोपात्र खोदु पिंजारी तो दादु । भजनीं अभेदू हरिचे पायीं ॥६॥

चोखामेळा बंका जातीचा माहार । त्यासी सर्वेश्वर ऐक्य करी ॥७॥

नामयाची जनी कोण तिचा भाव । जेवी पंढरीराव तियेसवें ॥८॥

मैराळा जनक कोण कुळ त्याचें । महिमान तयाचें काय सांगों ॥९॥

यातायातीधर्म नाहीं विष्णुदासा । निर्णय हा ऐसा वेदशास्त्रीं ॥१०॥

तुका म्हणे तुम्ही विचारावे ग्रंथ । तारिले पतित नेणों किती ॥११॥

४२७७.

नामासारिखी करणी । हे तों न दिसे त्रिभुवनीं ॥१॥

सिलंगणीचें सोनें । ठेवूं नये तें गाहाण ॥ध्रु.॥

आदित्याचीं झाडें । काय त्याचा उजड पडे ॥२॥

तुका म्हणे देवा । ब्रिदें सोडोनियां ठेवा ॥३॥

४२७८

येऊनि संसारा काय हित केलें । आयुष्य नासिलें शिश्नोदरा ॥१॥

विषय सेवितां कोण तृप्त जाला । इंधनीं निवाला अग्नि कोठें ॥ध्रु.॥

देखोनी मृगजळ भांबावलीं वेडीं । विचाराची थडी न टाकिती ॥२॥

ऐसियां जीवांसी सोय न लाविसी । निष्ठ कां होसी कृपाळुवा ॥३॥

तुका म्हणे देवा अगाध पैं थोरी । सर्वांचे अंतरीं पुरलासी ॥४॥

४२७९

समर्थाचे सेवे बहु असे हित । विचार हृदयांत करुनी पाहें ॥१॥

वरकडोऐसा नव्हे हा समर्थ । क्षणें चि घडित सृष्टी नाशें ॥ध्रु.॥

ज्याची कृपा होतां आपणा ऐसें करी । उरों नेदी उरी दारिद्राची ॥२॥

ऐशालागीं मन वोळगे अहर्निशीं । तेणें वंद्य होशी ब्रम्हांदिकां ॥३॥

तुका म्हणे हें चि आहे पैं मुद्दल । सत्य माझा बोल हा चि माना ॥४॥

४२८०

पिकलिये सेंदे कडुपण गेलें । तैसें आम्हां केलें पांडुरंगें ॥१॥

काम क्रोध लोभ निमाले ठायीं चि । सर्व आनंदाची सृष्टि जाली ॥ध्रु.॥

आठव नाठव गेले भावाभाव । जाला स्वयमेव पांडुरंग ॥२॥

तुका म्हणे भाग्य या नांवें म्हणीजे । संसारीं जन्मीजे या चि लागीं ॥३॥

४२८१

येऊनि नरदेहा विचारावें सार । धरावा पैं धीर भजनमार्गा ॥१॥

चंचळ चत्तिासी ठेवूनियां ठायीं । संतांचिये पायीं लीन व्हावें ॥ध्रु.॥

भावाचा पैं हात धरावा नश्चियें । तेणें भवभय देशधडी ॥२॥

नामापरतें जगीं साधन सोपें नाहीं । आवडीनें गाई सर्वकाळ ॥३॥

तुका म्हणे धन्य वंश त्या नराचा । ऐसा नश्चियाचा मेरु जाला ॥४॥

४२८२

षडधसीं रांधिलें खापरीं घातलें । चोहोटा ठेविलें मध्यरात्रीं ॥१॥

त्यासी सदाचारी लोक न शिवती । श्वानासी निश्चिती फावलें तें ॥ध्रु.॥

तैसें दुष्टकर्म जालें हरिभक्ता । त्यागिली ममता विषयासक्ति ॥२॥

इहपरलोक उभय विटाळ । मानिती केवळ हरिचे दास ॥३॥

तुका म्हणे देवा आवडे हे सेवा । अनुदिनीं व्हावा पूर्ण हेतु ॥४॥

४२८३

बीज भाजुनि केली लाही । आम्हां जन्ममरण नाहीं ॥१॥

आकाराशी कैंचा ठाव । देहप्रत्यक्ष जाला देव ॥ध्रु.॥

साकरेचा नव्हे उस । आम्हां कैंचा गर्भवास ॥२॥

तुका म्हणे औघा योग । सर्वां घटीं पांडुरंग ॥३॥

४२८४

वैकुंठींचा देव आणिला भूतळा । धन्य तो आगळा पुंडलीक ॥१॥

धारिष्टे धैर्याचा वरिष्ठ भक्तांचा । पवित्र पुण्याचा एकनिष्ठ ॥ध्रु.॥

पितृसेवा पुण्यें लाधला निधान । ब्रम्ह सनातन अंगसंगें ॥२॥

अंगसंगें रंगें क्रीडा करी जाणा । ज्या घरीं पाहुणा वैकुंठींचा ॥३॥

धन्य त्याची शक्ति भक्तीची हे ख्याति । तुका म्हणे मुक्ति पायीं लोळे ॥४॥

४२८५

मृगाचिये अंगीं कस्तुरीचा वास । असे ज्याचा त्यास नसे ठाव ॥१॥

भाग्यवंत घेती वेचूनियां मोलें । भारवाही मेले वाहतां ओझें ॥ध्रु.॥

चंद्रामृतें तृप्तिपारणें चकोरा । भ्रमरासी चारा सुगंधाचा ॥२॥

अधिकारी येथें घेती हातवटी । परीक्षावंता दृष्टी रत्न जैसें ॥३॥

तुका म्हणे काय अंधळिया हातीं । दिले जैसें मोतीं वांयां जाय ॥४॥

४२८६

आलिया संसारीं देखिली पंढरी । कीर्ति महाद्वारीं वानूं तुझी ॥१॥

पताकांचे भार नामाचे गजर । देखिल्या संसार सफळ जाला ॥ध्रु.॥

साधुसंतांचिया धन्य जाल्या भेटी । सांपडली लुटी मोक्षाची हे ॥२॥

तुका म्हणे आतां हें चि पैं मागणें । पुढती नाहीं येणें संसारासी ॥३॥

४२८७

ऐसे कैसे जाले भोंदू । कर्म करोनि म्हणति साधु ॥१॥

अंगा लावूनियां राख । डोळे झांकुनी करिती पाप ॥ध्रु.॥

दावुनि वैराग्याची कळा । भोगी विषयाचा सोहळा ॥२॥

तुका म्हणे सांगों किती । जळो तयांची संगती ॥३॥

४२८८

कोणी निंदा कोणी वंदा । आम्हां स्वहिताचा धंदा ॥१॥

काय तुम्हांसी गरज । आम्ही भजूं पंढरिराज ॥ध्रु.॥

तुम्हांसारिखें चालावें । तेव्हां स्वहिता मुकावें ॥२॥

तुका म्हणे हो कां कांहीं । गळ दिला विठ्ठल पायीं ॥३॥

४२८९

तुझे नामें दिनानाथा । आम्ही उघडा घातला माथा ॥१॥

आतां न धरावें दुरी । बोल येईल ब्रीदावरी ॥ध्रु.॥

पतित होतों ऐसा ठावा । आधीं कां न विचारावा ॥२॥

तुका म्हणे तुझे पायीं । आम्ही मिरास केली पाहीं ॥३॥

४२९०

रक्त श्वेत कृष्ण पीत प्रभा भिन्न । चिन्मय अंजन सुदलें डोळां ॥१॥

तेणें अंजनगुणें दिव्यदृष्टि जाली । कल्पना निवाली द्वैताद्वैत ॥ध्रु.॥

देशकालवस्तुभेद मावळला । आत्मा निर्वाळला विश्वाकार ॥२॥

न जाला प्रपंच आहे परब्रम्ह । अहंसोहं ब्रम्ह आकळलें ॥३॥

तत्वमसि विद्या ब्रम्हानंद सांग । तें चि जाला अंगें तुका आतां ॥४॥

४२९१

नीत सांडोनि अवनीत चाले । भंडउभंड भलतें चि बोले ॥१॥

त्यांत कोणाचें काय बा गेलें । ज्याचें तेणें अनहित केलें ॥ध्रु.॥

ज्यासि वंदावें त्यासी निंदी । मैत्री सांडोनि होतसे दंदी ॥२॥

आन यातीचे संगती लागे । संतसज्जनामध्यें ना वागे ॥३॥

केल्याविण पराक्रम सांगे । जेथें सांगे तेथें चि भीक मागे ॥४॥

करी आपुला चि संभ्रम । परि पुढें कठीण फार यम ॥५॥

तुका म्हणे कांहीं नित्यनेम । चित्ती न धरी तो अधम ॥६॥

४२९२

मानूं कांहीं आम्ही आपुलिया स्वइच्छा । नाहीं तरि सरिसा रंकरावो ॥१॥

आपुल्या उदास आहों देहभावीं । मग लज्जाजीवीं चाड नाहीं ॥२॥

तुका म्हणे खेळों आम्ही सहजलीळे । म्हणोनी निराळे सुख दुःख ॥३॥

४२९३

बोले तैसा चाले । त्याचीं वंदीन पाउलें ॥१॥

अंगें झाडीन अंगण । त्याचें दासत्व करीन ॥ध्रु.॥

त्याचा होईंन किंकर। उभा ठाकेन जोडोनि कर ॥२॥

तुका म्हणे देव । त्याचे चरणीं माझा भाव ॥३॥

४२९४

पाण्या निघाली गुजरी । मन ठेविलें दो घागरीं । चाले मोकऑया पदरीं । परी लक्ष तेथें ॥१॥

वावडी उडाली अंबरीं । हातीं धरोनियां दोरी । दिसे दुरिच्या दुरी । परी लक्ष तेथें ॥ध्रु.॥

चोर चोरी करी । ठेवी वनांतरीं । वर्ततसे चराचरीं । परी लक्ष तेथें ॥२॥

व्यभिचारिणी नारी । घराश्रम करी । परपुरुष जिव्हारीं । परी लक्ष तेथें ॥३॥

तुका म्हणे असों भलतिये व्यापारीं । लक्ष सर्वेश्वरीं । चुकों नेदी ॥४॥

४२९५

जनाचिया मना जावें कासियेसी । माझी वाराणसी पांडुरंग ॥१॥

तेथें भागीरथी येथें भीमरथी । अधिक म्हणती चंद्रभागा ॥ध्रु.॥

तेथें माधवराव येथें यादवराज । जाणोनियां भाव पुंडलिकाचा ॥२॥

विष्णुपद गया ते चि येथें आहे । प्रत्यक्ष हें पाहे विटेवरी ॥३॥

तुका म्हणे हे चि प्रपंच उद्धरी । आतां पंढरपुरी घडो बापा ॥४॥

४२९६

नको येऊं लाजे होय तूं परती । भजों दे श्रीपती सखा माझा ॥१॥

तुझे संगतीनें मोटा जाला घात । जालों मी अंकित दुर्जनाचा ॥२॥

तुका म्हणे रांडे घेइन काठीवरी । धनी सहाकारी राम केला ॥३॥

४२९७

भक्तिॠण घेतलें माझें । चरण गाहाण आहेत तुझे ॥१॥

प्रेम व्याज देईं हरी । माझा हिशेब लवकरी करीं ॥ध्रु.॥

माझें मी न सोडीं धन । नित्य करितों कीर्तन ॥२॥

तुझें नाम आहे खत । सुखें करी पंचाईंत ॥३॥

तुका म्हणे गरुडध्वजा । यासी साक्ष श्रीगुरुराजा ॥४॥

४२९८

फिरविलें देऊळ जगामाजी ख्याति । नामदेवा हातीं दुध प्याला ॥१॥

भरियेली हुंडी नरसी महत्याची । धनाजीजाटाचींसेतें पेरी ॥ध्रु.॥

मिराबाईंसाटीं घेतों विष प्याला । दामाजीचा जाला पाढेवार ॥२॥

कबीराचे मागीं विणूं लागे सेले । उठवीलें मूल कुंभाराचें ॥३॥

आतां तुम्ही दया करा पंढरिराया । तुका विनवी पायां नमीतसे ॥४॥

४२९९

हे चि वेळ देवा नका मागें घेऊं । तुम्हांविण जाऊं शरण कोणा ॥१॥

नारायणा ये रे पाहें विचारून । तुजविण कोण आहे मज ॥ध्रु.॥

रात्रहि दिवस तुज आठवूनि आहें । पाहातोसी काये सत्व माझें ॥२॥

तुका म्हणे किती येऊं काकुलती । कांहीं माया चित्ती येऊं द्यावी ॥३॥

४३००

इंद्रावणा केलें साकरेचें आळें । न सांडी वेगळें कडुपण ॥१॥

कावळ्याचें पिलूं कौतुकें पोशिलें । न राहे उगलें विष्ठेविण ॥ध्रु.॥

क्षेम देतां अंगा गांधेलाची पोळी । करवी नादाळी महाशब्द ॥२॥

तुका म्हणे ऐसे न होती ते भले । घालिती ते घाले साधुजना ॥३॥

४३०१

मुसळाचें धनु नव्हे हो सर्वथा । पाषाण पिळितां रस कैंचा ॥१॥

वांझे बाळा जैसें दुध नाहीं स्तनीं । गारा त्या अधणीं न सिजती ॥ध्रु.॥

नवखंड पृथ्वी पिके मृगजळें । डोंगर भेटे बळें असमानासी ॥२॥

नैश्वर ब्रम्ह तेव्हां होय ब्रम्ह । तुका म्हणे श्रम करुनी काय ॥३॥

४३०२

धन्या आतां काय करूं । माझें तान्हुलें लेकरूं ॥१॥

धन्या अवचित मरण आलें । मज कोणासी निरविलें ॥ध्रु.॥

माझें दारवंड नका पाडूं । त्याचे हात पाय तोडूं ॥२॥

एके हातीं धरली दाढी । घे कुर्‍हाडी दुजे हातीं ॥३॥

येरी घाव घालूं पाहे । तंव तो उठोनि उभा राहे ॥४॥

तुका म्हणे अवघीं चोरें । सेकी रामनाम सोइरें ॥५॥

४३०३

निरंजनीं आम्हीं बांधियेलें घर । निराकारीं निरंतर राहिलों आम्ही ॥१॥

निराभासीं पूर्ण जालों समरस । खंड ऐक्यास पावलों आम्ही ॥२॥

तुका म्हणे आतां नाहीं अहंकार । जालों तदाकार नित्य शुद्ध ॥३॥

४३०४

पांडुरंगें सत्य केला अनुग्रह । निरसोनि संदेह बुद्धिभेद ॥१॥

जीवशिवा सेज रचिली आनंदें । औठावे पदीं आरोहण ॥२॥

निजीं निजरूपीं निजविला तुका । अनुहाते बाळका हलरु गाती ॥३॥

४३०५

नाना मतांतरें शब्दाची वित्पत्ति । पाठांतरें होती वाचाळ ते ॥१॥

माझ्या विठोबाचें वर्म आहे दुरी । कैंची तेथें उरी देहभावा ॥ध्रु.॥

यज्ञयाग जप तप अनुष्ठान । राहे ध्येय ध्यान आलीकडे ॥२॥

तुका म्हणे होय उपरति चित्ति । अंगीं सप्रेमता येणें लागें ॥३॥

४३०६

नाहीं शब्दाधीन वर्म आहे दुरी । नव्हे तंत्रीं मंत्रीं अनुभव तो ॥१॥

हर्षामर्षा अंगीं आदळती लाटा । कामक्रोधें तटा सांडियेलें ॥ध्रु.॥

न सरे ते भक्ति विठोबाचे पायीं । उपरति नाहीं जेथें चित्ति ॥२॥

तुका म्हणे सुख देहनिरसनें । चिंतनें चिंतन तद्रूपता ॥३॥

४३०७

शोधूनि अन्वय वंश वंशावळी । परस्परा कुळीं उच्चारण ॥१॥

म्हणविलें मागें पुढें चाले कैसें । केला सामरस्यें अभिषेक ॥ध्रु.॥

एकछत्र झळके उन्मनी निशाणी । अनुहाताच्या ध्वनी गगन गर्जे ॥२॥

तुकया स्वामी स्थापी निजपदीं दासा । करूनि उल्हासा सप्रेमता ॥३॥

४३०८

प्रवृत्तिनिवृत्तीचे आटूनियां भाग । उतरिलें चांग रसायण ॥१॥

ज्ञानाग्निहुताशीं कडशिले वोजा । आत्मसिद्धिकाजा लागूनियां ॥ध्रु.॥

ब्रम्हीं ब्रम्हरस शीघ्र जाला पाक । घेतला रुचक प्रतीतीमुखें ॥२॥

स्वानुभवें अंगीं जाला समरस । साधनी निजध्यास ग्रासोग्रासीं ॥३॥

अरोग्यता तुका पावला अष्टांगीं । मिरविला रंगीं निजात्मरंगें ॥४॥

४३०९

काय बा करिशी सोवळें ओवळें । मन नाहीं निर्मळ वाउगें चि ॥१॥

काय बा करीसी पुस्तकांची मोट । घोकितां हृदयस्फोट हाता नये ॥ध्रु.॥

काय बा करीसी टाळ आणि मृदंग । जेथें पांडुरंग रंगला नाहीं ॥२॥

काय बा करीसी ज्ञानाचिया गोष्टी । करणी नाहीं पोटीं बोलण्याची ॥३॥

काय बा करीसी दंभलौकिकातें । हित नाहीं मातें तुका म्हणे ॥४॥

४३१०

स्वामी तूं ही कैसा न पडसी डोळां । सुंदर सांवळा घवघवीत ॥१॥

चतुर्भुज माळा रुळे एकावळी । कस्तुरी निडळीं रेखिलीसे ॥ध्रु.॥

शंख चक्रा गदा रुळे वैजयंती । कुंडलें तळपती श्रवणीं दोन्ही ॥२॥

तुका म्हणे स्वामी आतां दावीं पाय । पांडुरंग माय कृपावंते ॥३॥

४३११

आणीक कोणापुढें वासूं मुख सांग । कीं माझें अंतरंग कोण जाणे ॥१॥

पाहें तुजकडे येऊनि जाऊनी । पांडुरंगा मनीं विचारावें ॥ध्रु.॥

भय चिंता अवघे उद्योग सांडिले । आठवुनी पाउलें असें तुझीं ॥२॥

नका विसरूं मज वैकुंठनायका । विनवितो तुका बंदीजन ॥३॥

४३११

सद्गूचे चरणीं ठेविला मस्तक । देउनियां हस्तक उठविलें ॥१॥

उठविलें मज देऊनियां प्रेम । भावार्थॉ सप्रेमे नमस्कारीं ॥२॥

नमस्कारीं त्याला सद्गुरायाला । तुका म्हणे बोला नाम वाचें ॥३॥

४३१३

सद्गूने मज आशीर्वाद दिला । हरुष भरला हृदयीं माझे ॥१॥

हृदयींचा भाव कळला गुरूसी । आनंदउल्हासीं बोले मज ॥२॥

बोले मज गुरू कृपा तो करूनि । तुका म्हणे मनीं आनंदलों ॥३॥

४३१४

आनंदाचा कंद गाइयेला गीतीं । पाहियेला चित्ती देवराव ॥१॥

देवराव तो ही आहे नश्चियेसीं । अखंड नामासी बोलवितो ॥२॥

बोलवितो मज कृपा तो करूनि । तुका म्हणे मनीं धरा भाव ॥३॥

४३१५

सातादिवसांचा जरी जाला उपवासी । तरीं कीर्तनासी टाकुं नये ॥१॥

फुटो हा मस्तक तुटो हें शरीर । नामाचा गजर सोडूं नये ॥ध्रु.॥

शरीराचे होत दोनी ते ही भाग । परि कीर्तनाचा रंग सोडों नये ॥२॥

तुका म्हणे ऐसा नामीं ज्या निर्धार । तेथें निरंतर देव असे ॥३॥

४३१६

चला आळंदीला जाऊं । ज्ञानदेवा डोळां पाहूं ॥१॥

होतिल संताचिया भेटी । सुखाचिया सांगों गोष्टी ॥ध्रु.॥

ज्ञानेश्वर ज्ञानेश्वर । मुखीं म्हणतां चुकती फेर ॥२॥

तुम्हां जन्म नाहीं एक । तुका म्हणे माझी भाक ॥३॥

४३१७

चरणीं नमन सद्गूच्या पूर्ण । नित्य हरिगुण गाऊं सदा ॥१॥

गोवर्धन जेणें नखीं हो धरिला । काळ्या नाथिला महाबळी ॥ध्रु.॥

ऐसे हरिगुण गातो वाचेवरि । पतितासी तारी जनार्दन ॥२॥

तुका म्हणे हें चि सज्जना जीवन । वाचेसी स्मरण गोविंदाचें ॥३॥

४३१८

सद्गूवांचूनि प्रेतरूप वाणी । बोलती पुराणीं व्यासॠषि ॥१॥

म्हणोनि तयाचें पाहूं नये तोंड । निगुरा अखंड सुतकाळा ॥ध्रु.॥

कोणे परी तया नव्हे चि सुटका । देह त्याचा लटिका जाणा तुम्ही ॥२॥

तुका म्हणे ऐसीं बोलती पुराणें । संतांचीं वचनें मागिलां हो ॥३॥

४३१९

डिवेना डसेना बुझेना निर्मळ । परि अमंगळ स्वीकारीना ॥१॥

परंतु गर्धब अपवित्र जाणा । पर्वकाळीं दाना देऊं नये ॥ध्रु.॥

डिवी लात्री बुजे बहु नेदी दुध । मुखीं नाहीं शुद्ध विष्ठा खाय ॥२॥

परंतु ते गाय पवित्र हो जाणा । पर्वकाळीं दाना देऊजेते ॥३॥

ब्राम्हणें ब्राम्हणा सद्‌गू करावा । परि न करावा शूद्रादिक ॥४॥

तुका म्हणे देवें सांगितली सोय । म्हणोनि त्याचे पाय धरिले जीवें ॥५॥

४३२०

संसारींचें ओझें वाहता वाहाविता । तुजविण अनंता नाहीं कोणी ॥१॥

गीतेमाजी शब्द दुंदुभीचा गाजे । योगक्षेमकाज करणें त्याचें ॥धृ.॥

चतुर्भुजा करीं वारू शृंगारावे । सारथ्य करावें अर्जुनाचें ॥२॥

श्वपच अंत्यज भक्तिस्नेहें जाला । अचळपदीं केला ध्रुव तुका ॥३॥

४३२१

कवणदिस येइल कैसा । न कळे संपत्तीचा भरंवसा ॥१॥

चौदा चौकडिया लंकापति । त्याची कोण जाली गती ॥धृ.॥

लंकेसारिखें भुवन । त्याचें त्यासी पारखें जाण ॥२॥

तेहतीस कोटि बांदवडी । राज्य जातां न लगे घडी ॥३॥

ऐसे अहंतेनें नाडिले । तुका म्हणे वांयां गेले ॥४॥

४३२२

लटिका प्रपंच वांजेची संतति । तत्वज्ञा हे भ्रांति बाधूं नेणे ॥१॥

सूर्यबिंबीं काय अंधार रिघेल । मृगजळें तिंबेल नभ काईं ॥धृ.॥

तैसा दृश्यभास नाडळे चि डोळा । प्रकाशसोहळा भोगीतसे ॥२॥

भोग भोग्य भोक्ता नाडळे चि कांहीं । चैतन्यविग्रहीं पूर्णकाम ॥३॥

तुका ब्रम्हानंदीं आहे तुकब्रम्ह । प्रपंचाचें बंड न देखे डोळां ॥४॥

४३२३

न म्हणे वो आम्ही आपुलेनि चित्ती । निःशेष अतिप्रीति विषयीं तो ॥१॥

खोटा तो विटाळ । म्हणोनि गाबाळ सांडियेले ॥धृ.॥

भांगतमाखूचा चित्ताचा आदर । कोरडें उत्तर चाटावें तें ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही नव्हों फजितखोर । तुटीचा व्यापार करावया ॥३॥

४३२४

अनाथाचा नाथ पतितपावन । दीनाचें रक्षण करीतसे ॥१॥

ऐसें जाणोनियां नामीं विश्वासलों । भीमातिरा आलों धांवत चि ॥धृ.॥

स्नान हें करितां त्रिताप निवाले । महाद्वारा आलें मन माझें ॥२॥

तेथें अनुमात्र रीग नव्हे याचा । परतलों साचा तेथूनियां ॥३॥

पुंडलिकापाशीं येऊनि पुसिलें । चिन्मय दाटलें जनार्दन ॥४॥

तुका म्हणे आतां दुजा देव नाहीं । बाप तरी आईं तो चि विठो ॥५॥

४३२५

ढालतलवारे गुंतले हे कर । म्हणे जुंझणार कैसा जुंझे ॥१॥

पेटी पडदळे सिले टोप ओझें । हें तों जालें दुजें मरणमूळ ॥ध्रु.॥

बैसविलें मला येणें अश्वावरी । धावूं पळूं तरी कैसा आतां ॥२॥

असोनि उपाय म्हणे हे अपाय । म्हणे हायहाय काय करूं ॥३॥

तुका म्हणे हा तों स्वयें परब्रम्ह । मूर्ख नेणे वर्म संतचरण ॥४॥

४३२६

किडा अन्नाचें मानुस । त्याचा म्हणविल्या दास ॥१॥

तें ही त्यासी उपेक्षीना । बोल आपुला सांडीना ॥ध्रु.॥

तो तूं नराचा नरेंद्र । तुजपासूनि इंद्र चंद्र ॥२॥

तुका म्हणे विश्वंभर । तुज वर्णी फणीवर ॥३॥

४३२७

कोटिजन्म पुण्यसाधन साधिलें । तेणें हाता आलें हरिदास्य ॥१॥

रात्रीं दिवस ध्यान हरीचें भजन । कायावाचामन भगवंतीं ॥ध्रु.॥

ऐसिया प्रेमळा म्हणताती वेडा । संसार रोकडा बुडविला ॥२॥

एकवीस कुळें जेणें उद्धरिलीं । हे तों न कळे खोली भाग्यमंदा ॥३॥

तुका म्हणे त्याची पायधुळी मळिे । भवभय पळे वंदितां चि ॥४॥

४३२८

उपजला प्राणी न राहे संसारीं । बैसला सेजारी काळ उसां ॥१॥

पाहा तो उंदीर घेउनि जाय बोका । तैसा काळ लोका नेत असे ॥ध्रु.॥

खाटिकाचे घरीं अजापुत्र पाहें । कसाबाची गाय वांचे कैसी ॥२॥

तुका म्हणे कांहीं करा काढाकाढी । जाती ऐसी घडी पुन्हा नये ॥३॥

४३२९

पंढरीस जाऊं म्हणती । यम थोर चिंता करि ती ॥१॥

या रे नाचों ब्रम्हानंदें । विठ्ठलनामाचिया छंदें ॥ध्रु.॥

धरिली पंढरीची वाट । पापें रिगालीं कपाट ॥२॥

केलें भीमरेचें स्नान । यमपुरी पडिले खान ॥३॥

दुरोनि देखिली पंढरी । पापें गेलीं दुरच्यादुरी ॥४॥

दुरोनि देखिलें राउळ । हरुषें नाचती गोपाळ ॥५॥

तुका म्हणे नाहीं जाणें । अखंड पंढरिराहणें ॥६॥

४३३०

पय दधि घृत आणि नवनीत । तैसें दृश्यजात एकपणें ॥१॥

कनकाचे पाहीं अलंकार केले । कनकत्वा आले एकपणें ॥ध्रु.॥

मृत्तिकेचे घट जाले नानापरी । मृत्तिका अवधारीं एकपणें ॥२॥

तुका म्हणे एक एक ते अनेक । अनेकत्वीं एक एकपणा ॥३॥

४३३१

पंधरा दिवसांमाजी साक्षात्कार जाला । विठोबा भेटला निराकार ॥१॥

भांबगिरिपाठारीं विस्त जाण केली । वृत्ति थिरावली परब्रम्हीं ॥ध्रु.॥

निर्वाण जाणोनि आसन घातलें । ध्यान आरंभिलें देवाजीचें ॥२॥

सर्प विंचू व्याघ्र आंगासी झोंबले । पीडूं जे लागले सकळिक ॥३॥

दीपकीं कर्पूर कैसा तो विराला । तैसा देह जाला तुका म्हणे ॥४॥

४३३२

अज्ञान हा देह स्वरूपीं मीनला । सर्व वोसावला देहपात ॥१॥

ज्ञानस्वरूपाची सांगड मिळाली । अंतरीं पाहिली ज्ञानज्योती ॥२॥

तुका म्हणे चत्ति स्वरूपीं राहिलें । देह विसावलें तुझ्या पायीं ॥३॥

४३३३

दामाजीपंताची रसद गुदरली । लज्जा सांभाळिली देवरायें ॥१॥

तयाचें चरित्र परिसा हो सादरें । करितों नमस्कार संतजना ॥ध्रु.॥

मंगळवेढा असे विस्त कुटुंबेंसी । व्यापारी सर्वांसी मान्य सदा ॥२॥

कर्म काय करी ठाणाचा हवाला । तों कांहीं पडला कठिण काळ ॥३॥

धान्याचीं भांडारें होतीं तीं फोडिलीं । पंढरी रक्षिली दुष्काळांत ॥४॥

दुबळें अनाथ तें हि वांचविलें । राष्टधांत ते जाली कीर्ति मोठी ॥५॥

मुजुम करीत होता कानडा ब्राम्हण । फिर्याद लिहून पाठविली ॥६॥

अविंदाचें राज्य बेदरीं असतां । कागद पाहतां तलब केली ॥७ ॥

दामाजीपंतासी धरोनि चालविलें । इकडे या विठ्ठलें माव केली ॥८॥

विकते धारणे सवाईंचें मोल । धान्याचें सकळ द्रव्य केलें ॥९॥

दामाजीपंताच्या नांवें अर्जदास्त । लिहून खलेती मुद्रा केली ॥१०॥

विठो पाडेवार भक्तां साहए जाला । वेदरासी गेला रायापासीं ॥११॥

जोहार मायबाप पुसती कोठील । तंव तो म्हणे स्थळ मंगळवेढें ॥१२॥

दामाजीपंतांनीं रसद पाठविली । खलेती ओतिली अर्जदास्त ॥१३॥

देखोनियां राजा संतोष पावला । म्हणे व्यर्थ त्याला तलब केली ॥१४॥

काय तुझें नांव पुसती यंत्रधारी । तो म्हणे बेगारी विठा कां जी ॥१५॥

पावल्याचा जाब द्यावा मायबाप । करोनि घेतों माप म्हणती ते ॥१६॥

पावल्याचा जाब दिधला लिहून । तसरीफ देऊन पाठविला ॥१७॥

छत्री घोडा शिबिका आभरणांसहित । दिला सवें दूत पाठवूनि ॥१८॥

वाटे चुकामुक जाली याची त्यांची । ते आले तैसे चि मंगळवेढा ॥१९॥

दामाजीपंतासी बेदरासी नेलें । राजा म्हणे जालें कवतुक ॥२०॥

काल गेला विठा बेगारी देऊन । तसरीफ देऊन जाब दिला ॥२१॥

काय तुमचें काज बोला जी सत्वर । बोलाजी निर्धार वचनाचा ॥२२॥

कैंचा विठा कोण पाठविला कधीं । काढोनियां आधीं जाब दिला ॥२३॥

पहातां चि जाब हृदय फुटलें । नयन निडारले राजा देखे ॥२४॥

सावळें सकुमार रूप मनोहर । माथां तेणें भार वाहियेला ॥२५॥

दामाजीपंतासी रायें सन्मानिलें । तो म्हणे आपुलें कर्म नव्हे ॥२६॥

आतां तुमची सेवा पुरे जी स्वामिया । शिणविलें सखया विठोबासी ॥२७॥

निरोप घेऊनि आला स्वस्थळासी । उदास सर्वासीं होता जाला ॥२८॥

दामाजीपंतांनीं सेविली पंढरी । ऐसा त्याचा हरि निकटवृत्ति ॥२९॥

तुका म्हणे विठो अनाथ कैवारी । नुपेक्षी हा हरि दासालागीं ॥३०॥

४३३४

पहिली माझी ओवी ओवीन जगत्र । गाईंन पवित्र पांडुरंग ॥१॥

दुसरी माझी ओवी दुजें नाहीं कोठें । जनीं वनीं भेटे पांडुरंग ॥ध्रु.॥

तिसरी माझी ओवी तिळा नाहीं ठाव । अवघा चि देव जनीं वनीं ॥२॥

चवथी माझी ओवी वैरिलें दळण । गाईंन निधान पांडुरंग ॥३॥

पांचवी माझी ओवी ते माझिया माहेरा । गाईंन निरंतरा पांडुरंगा ॥४॥

साहावी माझी ओवी साहा ही आटले । गुरूमूर्त भेटले पांडुरंग ॥५॥

सातवी माझी ओवी आठवे वेळोवेळां । बैसलासे डोळां पांडुरंग ॥६॥

आठवी माझी ओवी आठावीस योग । उभा चंद्रभागे पांडुरंग ॥७॥

नववी माझी ओवी सरलें दळण । चुकलें मरण संसारीचें ॥८॥

दाहावी माझी ओवी दाहा अवतारा । न यावें संसारा तुका म्हणे ॥९॥

४३३५

धरोनियां फरश करी । भ्क्तजनाचीं विघ्नें वारी ॥१॥

ऐसा गजानन महाराजा । त्याचें चरणीं हालो लागो माझा ॥ध्रु.॥

सेंदुर शमी बहुप्रिय ज्याला । तुरा दुर्वांचा शोभला ॥२॥

उंदिर असे जयाचें वहन । माथां जडितमुगुट पूर्ण ॥३॥

नागयज्ञोपवीत रुळे । शुभ्र वस्त्र शोभित साजिरें ॥४॥

भावमोदक हराभरी । तुका भावें हे पूजा करी ॥५॥

४३३६

नाम आहे जयापाशीं । जेथें राहे तेथें चि काशी ॥१॥

ऐसा नामाचा महिमा । जाणे वाल्मीक शंकर उमा ॥ध्रु.॥

नाम प्रल्हादबाळ । जाणे पापी आजामेळ ॥२॥

नाम जाणे तो नारद । नामें ध्रुवा अक्षय पद ॥३॥

नाम गणिकेतें तारी । पशु गजेंद्र उद्धारी ॥४॥

नाम जाणे हणुमंत । जाणताति महासंत ॥५॥

नाम जाणे शुकमूर्ति । जाणे राजा परिक्षिती ॥६॥

नाम जाणे तुका । नाहीं संसाराचा धोका ॥७॥

४३३७

बहुतां जन्मां अंतीं जन्मलासी नरा । देव तूं सोइरा करीं आतां ॥१॥

करीं आतां बापा स्वहिताचा स्वार्थ । अनर्थाचा अर्थ सांडीं आतां ॥ध्रु.॥

सांडि आतां कुडी कल्पनेची वाट । मार्ग आहे नीट पंढरीचा ॥२॥

पंढरीस जावें सर्व सुख घ्यावें । रूप तें पाहावें विटेवरि ॥३॥

विटेवरि नीट आनंदाचा कंद । तुका नाचे छंद नामघोषें ॥४॥

४३३८

किती सांगों तरि नाइकति बटकीचे । पुढें सिंदळीचे रडतील ॥१॥

नका नका करूं रांडेची संगती । नेवोनी अधोपाती घालिल यम ॥२॥

तुका म्हणे जरी देवीं नाहीं चाड । हाणोनि थोबाड फोडिल यम ॥३॥

४३३९

उधानु काटीवरि चोपडुची आस । नवरा राजस मिरवतसे ॥१॥

जिव्हाळ्याचा काठी उबाळ्याच्या मोटा । नवरा चोहटा मिरवतसे ॥ध्रु.॥

तुळसीची माळ नवरीचे कंठीं । नोवरा वैकुंठीं वाट पाहे ॥२॥

तुका म्हणे ऐसी नोवर्याची कथा । परमार्थ वृथा बुडविला ॥३॥

४३४०

न कळे महिमा वेद मोनावले । जेथें पांगुळले मनपवन ॥१॥

चंद्र सूर्य ज्याचें तेज वागविती । तेथें माझी मती कोणीकडे ॥ध्रु.॥

काय म्यां वाणावें तुझ्या थोरपणा । सहस्रवदना वर्णवेना ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही बाळ तूं माउली । कृपेची साउली करीं देवा ॥३॥

४३४१

संतचरणरज लागतां सहज । वासनेचें बीज जळोन जाय ॥१॥

मग रामनामीं उपजे आवडी । सुख घडोघडी वाढों लागे ॥ध्रु.॥

कंठीं प्रेम दाटे नयनीं नीर लोटे । हृदयीं प्रगटे रामरूप ॥२॥

तुका म्हणे साधन सुलभ गोमटें । परि उपतिष्ठे पूर्वपुण्यें ॥३॥

४३४२

विधवेसि एक सुत । अहर्निशीं तेथें चत्ति ॥१॥

तैसा तूं मज एकला । नको मोकलूं विठ्ठला ॥ध्रु.॥

सुपुत्रालागीं बाप । अवघे तेथें चि संकल्प ॥२॥

तुका म्हणे चित्ती । पतिव्रते जैसा पति ॥३॥

४३४३

म्हणे विठ्ठल पाषाण । त्याच्या तोंडावरि वाहाण॥१॥

नको नको दर्शन त्याचें । गलितकुष्ट भरो वाचे ॥ध्रु.॥

शाळिग्रामासि म्हणे धोंडा । कोड पडो त्याच्या तोंडा ॥२॥

भावी सद्‌गु मनुष्य । त्याचें खंडो का आयुष्य ॥३॥

हरिभक्ताच्या करी चेष्टा । त्याचे तोंडीं पडो विष्ठा ॥४॥

तुका म्हणे किती ऐकों । कोठवरी मर्यादा राखों ॥५॥

४३४४

स्वगाअचे अमर इच्छिताति देवा । मृत्युलोकीं व्हावा जन्म आम्हां ॥१॥

नारायणनामें होऊं जिवनमुक्त । कर्तिनीं अनंत गाऊं गीती ॥ध्रु.॥

वैकुंठींचे जन सदा चिंतिताति । कइं येथें येती हरिचे दास ॥२॥

यमधर्म वाट पाहे निरंतर । जोडोनियां कर तिष्ठतसे ॥३॥

तुका म्हणे पावावया पैल पार । नामंत्र सार भाविकासि ॥४॥

४३४५

व्यापक हा विश्वंभर । चराचर याचेनी ॥१॥

पंढरिराव विटेवरि । त्याचींच धरीं पाउलें ॥ध्रु.॥

अवघियांचा हा चि ठाव । देवोदेवीं सकळ ॥२॥

तुका म्हणें न करीं सोस । भेदें दोष उफराटे ॥३॥

४३४६

पसरोनि मुखें । कैसे धालों बा हारीखें ॥१॥

ब्रम्हादिका दुर्लभ वांटा । आम्हां फावला राणटां ॥ध्रु.॥

गोड लागे काय तरि। कृपावंत जाला हरि ॥२॥

उडती थेंबुटें । अमृताहुनि गोमटें ॥३॥

गोडाहुनि गोड । जिव्हा नाचे वाटे कोड ॥४॥

खुणावुनि तुका । दावी वर्म बोलों नका ॥५॥

४३४७

आमुचि मिरास पंढरी । आमुचें घर भीमातिरीं ॥१॥

पांडुरंग आमुचा पिता । रकुमाबाई आमुचि माता ॥ध्रु.॥

भाव पुंडलीक मुनि । चंद्रभागा आमुची बहिणी ॥२॥

तुका जुन्हाट मिराशी । ठाव दिला पायांपाशीं ॥३॥

४३४८

गंगा गेली सिंधुपाशीं । जरी तो ठाव नेदी तिशी ॥१॥

तिणें जावें कवण्या ठाया । मज सांगा पंढरिराया ॥ध्रु.॥

जळ क्षोभलें जलचरां । माता बाळा नेदी थारा ॥२॥

तुका म्हणे आलों शरण । देवा त्वां कां धरिलें मौन्य ॥३॥

४३४९

बैसो आतां मनीं । आले तैसें चि वदनीं ॥१॥

मग अवघें चि गोड । पुरे सकळ हि कोड ॥ध्रु.॥

बाहेरील भाव । तैसा अंतरीं हि वाव ॥२॥

तुका म्हणे मणि । शोभा दाखवी कोंदणीं ॥३॥

४३५०

वेठी ऐसा भाव । न करी अहाच उपाव ॥१॥

रूप डसवी न जिवा । अवघा ये च ठायीं हेवा ॥ध्रु.॥

कृपणाचेपरि । लेखा पळनिमिषेवरि ॥२॥

तुका म्हणे आस । संनिध चि जगदीशा ॥३॥

४३५१

सर्वसुखा अधिकारी । मुखें उच्चारी हरिनाम ॥१॥

सर्वांगें तो सर्वोत्तम । मुखीं नाम हरीचें ॥ध्रु.॥

ऐशी उभारिली बाहे। वेदीं पाहें पुराणीं ॥२॥

तुका म्हणे येथें कांही । संदेह नाहीं भरवसा ॥३॥

४३५२

जो का निर्गुण निराकार । तेथें धरियेले अवतार ॥१॥

निर्गुण होता तो सगुणासि आला । भक्तिसाटीं प्रगटला ॥ध्रु.॥

जो का त्रिभुवनचाळक । तो हा नंदाचा बाळक ॥२॥

सोडविलें वसुदेवदेवकीसि । अवतार धरिला तिचे कुशी ॥३॥

मारियेला कंसराणा । राज्यीं स्थापिलें उग्रसेना ॥४॥

तुका म्हणे देवादिदेव । तो हा उभा पंढरिराव ॥५॥

४३५३

जुनाट हें धन अंत नाहीं पार । खात आले फार सरलें नाहीं ॥१॥

नारद हा मुनि शुक सनकादिक । उरलें आमुप तुम्हां आम्हां ॥ध्रु.॥

येथूनियां धना खाती बहु जन । वाल गुंज उणें जालें नाहीं ॥२॥

तुका म्हणे धना अंत नाहीं पार । कुंटित चार वाचा तेथें ॥३॥

४३५४

कोडियाचें गोरेपण । तैसें अहंकारीज्ञान ॥१॥

त्यासि अंतरीं रिझे कोण । जवळी जातां चळिसवाण ॥ध्रु.॥

प्रेतदेह गौरविलें । तैसें विटंबवाणें जालें ॥२॥

तुका म्हणे खाणें विष्ठा । तैशा देहबुद्धिचेष्टा ॥३॥

४३५५

पाया जाला नारू । तेथें बांधला कापूरु । तेथें बिबव्याचें काम । अधमासि तों अधम ॥१॥

रुसला गुलाम । धणी करीतो सलाम । तेथें चाकराचें काम । अधमासि तों अधम ॥ध्रु.॥

रुसली घरची दासी । धणी समजावी तियेसि । तेथें बटकीचें काम । अधमासि तों अधम ॥२॥

देव्हार्यावरि विंचू आला । देवपूजा नावडे त्याला । तेथें पैजारेचें काम । अधमासि तों अधम ॥३॥

तुका म्हणे जाती । जातीसाटीं खाती माती ॥४॥

४३५६

ब्राम्हणा न कळे आपुलें तें वर्म । गंवसे परब्रम्ह नामें एका ॥१॥

लहानथोरासि करितों प्रार्थना । दृढ नारायणा मनीं धरा ॥ध्रु.॥

सर्वांप्रति माझी हे चि असे विनंती । आठवा श्रीपती मनामाजी ॥२॥

केशव नारायण करितां आचमन । ते चि संध्या स्नान कर्म क्रिया ॥३॥

नामें करा नित्य भजन भोजन । ब्रम्हकर्म ध्यान याचे पायीं ॥४॥

तुका म्हणे हें चि निर्वाणींचें शस्त्र । म्हणोनि सर्वत्र स्मरा वेगीं ॥५॥

४३५७

नरदेह वांयां जाय । सेवीं सद्गूचे पाय ॥१॥

सांडोनियां अहंभाव । धरीं भक्ती पूजीं देव ॥ध्रु.॥

थोराचिये वाटे । जातां भवशोक आटे ॥२॥

प्रल्हादातें तारी । तुका म्हणे तो कंठीं धरीं ॥३॥

४३५८

संचित तैशी बुद्धि उपजे मनामधीं । सांगितलें सिद्धि नव जाय ॥१॥

ज्याचा जैसा ठेवा तो त्यापाशीं धांवे । न लगती करावे उपदेश ॥२॥

घेऊन उठती आपुलाले गुण । भविष्याप्रमाणें तुका म्हणे ॥३॥

४३५९

कुरंगीपाडस चुकलेसे वनीं । फुटे दुःखेंकरोनि हृदय त्याचें ॥१॥

तैसा परदेशी जालों तुजविण । नको हो निर्वाण पाहूं माझें ॥ध्रु.॥

अपराध्याच्या कोटि घालीं सर्व पोटीं । नको या शेवटीं उपेक्षूं गा ॥२॥

तुका म्हणे असों द्यावी माझी चिंता । कृपाळु अनंता पांडुरंगा ॥३॥

४३६०

धन्य जालों हो संसारीं । आम्ही देखिली पंढरी ॥१॥

चंद्रभागे करूं स्नान । पुंडलीकाचें दर्शन ॥ध्रु.॥

करूं क्षेत्रप्रदक्षिणा। भेटूं सत या सज्जनां ॥२॥

उभे राहूं गरुडपारीं । डोळेंभरुनी पाहों हरी ॥३॥

तुका म्हणे वाळवंटीं । महालाभ फुकासाटीं ॥४॥

४३६१

पंढरीचा वारकरी । खेपा वैकुंठबंदरीं ॥१॥

तया नाहीं आणखी पेणें । सदा वैकुंठीं राहाणें ॥ध्रु.॥

आला गेला केल्या यात्रा । उद्धरिलें कुळा सर्वत्रा ॥२॥

तुका म्हणे नाहीं । यासि संदेह कल्पांतीं ही ॥३॥

४३६२

सोडियेल्या गाईं नवलक्ष गोपाळीं । सवें वनमाळी चालियेला ॥१॥

सुदीन समय भाग्याचा उदय । चारावया गाईं वनामाजी ॥ध्रु.॥

गाईंगोपाळांच्या संगें चाली हरि । क्रीडा नानापरि खेळताति ॥२॥

काठी कांबळीया मोहरीया पोंवा । सिदोरी गांजिवा खांद्यावरि ॥३॥

गोधनें संवगडे खेळे नानापरी । आले भीमातीरीं वेणुनादा ॥४॥

तेथें उभा ठेला गोपाळांसहित । सिदोरिया सोडीत बैसे तेथें ॥५॥

तुका म्हणे ज्यांनीं आणिल्या भाकरी । नेऊनियां हरीपुढें देती ॥६॥

४३६३

ज्यां जैसी आवडी त्यां तैसा विभाग । देत पांडुरंग तृप्ति जाली ॥१॥

मुखींचें उच्छिष्ट हिरोनियां खात । विस्मित विधाता देखोनियां ॥ध्रु.॥

दिलें जें गोपाळां तें नाहीं कोणासि । विस्मित मानसीं सुरवर ॥२॥

देव ॠषि मुनि सद्धि हे चारण । शिव मरुद्गण चंद्र सूर्य ॥३॥

तुका म्हणे आले सकळ हि सुरवर । आनंदें निर्भर पाहावया ॥४॥

४३६४

आले सुरवर नानापक्षी जाले । सकळ अवतरले श्वापदवेषें ॥१॥

श्वानखररूपी होऊनियां आले । उच्छिष्ट कवळ वेचिताति ॥ध्रु.॥

होऊनियां दीन हात पसरिती । मागोनियां घेती उष्टावळी ॥२॥

अभिमान आड घालोनि बाहेरि । तयां म्हणे घ्या रे धणी ॥३॥

तुका म्हणे धणी लाधली अपार । तया सुखा पार काय सांगों ॥४॥

४३६५

एकमेकीं घेती थडका । पाडी धडका देऊनि ॥१॥

एकमेका पाठीवरि । बैसोनि करिती ढवाळी ॥ध्रु.॥

हाता हात हाणे लाही । पळतां घाईं चुकविती ॥२॥

तुका म्हणे लपणी चपणी । एका हाणी पाठीवरी ॥३॥

४३६६

चला वळूं गाईं । दूर अंतरल्या भाईं ॥१॥

खेळ खेळतां जाला शीण । कोण करी वणवण ॥ध्रु.॥

गाईं हकारी कान्हया । म्हणोनि लागती ते पायां ॥२॥

तुका म्हणे द्यावें । नाम संकीर्तन बरवें ॥३॥

४३६७

नाहीं संसाराची चाड । गाऊं हरिचें नाम गोड ॥१॥

हो का प्राणाचा ही घात । परि हा न सोडीं अनंत ॥ध्रु.॥

जन्मोजन्मीं हा चि धंदा । संतसंग राहो सदा ॥२॥

तुका म्हणे भाव । तो हा जाणा पंढरिराव ॥३॥

४३६८

हरीविण जिणें व्यर्थ चि संसारीं । प्रेत अळंकारीं मिरवत ॥१॥

देवाविण शब्द व्यर्थ चि कारण । भांड रंजवण सभेसि गा ॥ध्रु.॥

आचार करणें देवाविण जो गा । सर्पाचिया अंगा मृदुपण ॥२॥

तुका म्हणे काय बहु बोलों फार । भक्तीविण नर अभाग्य कीं ॥३॥

४३६९

जालासि पंडित पुराण सांगसी । परि तूं नेणसी मीं हें कोण ॥१॥

गाढवभरी पोथ्या उलथिशी पानें । परि गुरुगम्यखुणे नेणशी बापा ॥२॥

तुका कुणबियाचा नेणे शास्त्रमत । एक पंढरीनाथ विसंबेना ॥३॥

४३७०

स्वप्नींच्या व्यवहारा काळांतर लेखा । जागृतीसि रुका गांठ नाहीं ॥१॥

तेवीं शब्दज्ञानें करिती चावटी । ज्ञान पोटासाटीं विकों नये ॥ध्रु.॥

बोलाची च कढी बोलाचा ची भात । जेवूनियां तृप्त कोण जाला ॥२॥

कागदीं लिहिली नांवाची साकर । चाटितां मधुर केवीं लागे ॥३॥

तुका म्हणे जळो जळो त्याचें ज्ञान। यमपुरी कोण दंड साहे ॥४॥

४३७१

भूत नावरे कोणासी । पुंडलीकें खिळिलें त्यासी ॥१॥

समचरण असे विटे । कटिकर उभें नीट ॥ध्रु.॥

वाळुवंटीं नाचती संत । प्रेमामृतें डुल्लत ॥२॥

तुका म्हणे पुंडलीका । भक्तिबळें तूं चि निका ॥३॥

४३७२

आपुले वरदळ नेदा । एवढी गोविंदा कृपणता ॥१॥

यावर बा तुमचा मोळा । हा गोपाळा कळेना ॥ध्रु.॥

सेवा तरी घेतां सांग । चोरिलें अंग सहावेना ॥२॥

तुका जरी क्रियानष्ट । तरी कां कष्ट घेतसां ॥३॥

४३७३

भीमातिरींचा नाटक । यानें लावियेलें चेटक ॥१॥

मन बुद्धि जाली ठक । नेणे संसाराची टुक ॥ध्रु.॥

कैशी प्रसंगीक वाणी । प्रत्यादर कडसणी ॥२॥

तुका म्हणे मोठा ठक । जेथें तेथें उभा ठाके ॥३॥

४३७४

कां रे दाटोन होतां वेडे । देव आहे तुम्हांपुढें ॥१॥

ज्यास पाठ नाहीं पोट । करी त्रैलोक्याचा घोंट ॥ध्रु.॥

तुमची तुम्हां नाहीं सोय । कोणाचें काय जाय ॥२॥

तुका गातो नामीं । तेथें नाहीं आम्ही तुम्ही ॥३॥

४३७५

नव्हे हें कवित्व टांकसाळी नाणें । घेती भले जन भले लोक ॥१॥

लागलासे झरा पूर्ण नवनीतें । सेविलियां हित फार होय ॥२॥

तुका म्हणे देवा केला बलात्कार । अंगा आलें फार महंतपण ॥३॥

४३७६

सांवळें सुंदर पाहे दृष्टिभरि । ऐसें कांहीं करीं मन माझें ॥१॥

मना तुज ठाव दिला त्याचे पायीं । राहें विठाबाईसवें सदा ॥ध्रु.॥

मना नको धरूं आणिकांचा संग । नाहीं पांडुरंग जयां मनीं ॥२॥

वरपंग भाव नको म्हणे तुका । करीं प्राणसखा नारायणा ॥३॥

४३७७

एकली वना चालली राना । चोरुनि जना घराचारी ॥१॥

कोणी नाहीं संगीसवें । देहभावें उदास ॥ध्रु.॥

जाउनि पडे दुर्घटवनीं । श्वापदांनीं वेढिली ॥२॥

मार्ग न चले जातां पुढें । भय गाढें उदेलें ॥३॥

मागील मागें अंतरलीं । पुढील चाली खोळंबा ॥४॥

तुका म्हणे चित्ती यासि । हृदयस्थासी आपुल्या ॥५॥

४३७८

पडली घोर रजनी । संगी कोणी नसे चि ॥१॥

पहा हो कैसें चालविलें । पिसें गोवलें लावूनि ॥ध्रु.॥

कोठें लपविलें तें अंग । होता संग दिला तो ॥ ।२॥

मज कधीं नव्हतें ठावें । दोही भावें वाटोळें ॥३॥

तुका म्हणे कैंची उरी । दोहीपरि नाडिलें ॥४॥

४३७९

उदार कृपाळ पतितपावन । ब्रिदें नारायणा जाती वांयां ॥१॥

वर्णिलासि श्रुति नेणे तुझा पार । राहे मौनाकार नेति ऐसें ॥ध्रु.॥

तेथें माझा धांवा पावे कोणीकडे । अदृष्ट हें पुढें वोडवलें ॥२॥

कोण ऐसा भक्त लाधला भाग्यासी । आठवण ऐसी द्यावी तुज ॥३॥

तुका म्हणे नको पाहों माझा अंत । जाणोनि हे मात उडी घालीं ॥४॥

४३८०

ज्याचें जैसें भावी मन । त्यासि देणें दरुषण ॥१॥

पुरवूं जाणे मनिंची खूण । समाधान करोनि ॥ध्रु.॥

आपणियातें प्रगट करी । छाया वरी कृपेची ॥२॥

तुका म्हणे केले दान । मन उन्मन हरिनामीं ॥३॥

४३८१

कां रे पुंड्या मातलासी । उभें केलें विठ्ठलासि ॥१॥

विस्त क्षीरसागरवासीं । आला उभा पंढरीसि ॥ध्रु.॥

भक्ती देखोनि निकट । देवें सोडिलें वैकुंठ ॥२॥

तुका म्हणे बळी । तूं चि एक भूमंडळीं ॥३॥

४३८२

शेवटींची विनंती । ऐका ऐका कमळापती ॥१॥

काया वाचा मन । चरणीं असे समर्पण ॥ध्रु.॥

जीवपरमात्मा ऐक्यासि । सदा वसो हृदयेंसीं ॥२॥

तुका म्हणे देवा । कंठीं वसावें केशवा॥३॥

४३८३

माझें परिसावें गार्‍हाणें । चत्ति द्यावें नारायणें ॥१॥

माझे हृदयींचें वर्म । देवा जाणशी तूं कर्म ॥ध्रु.॥

सबाह्यअंतरसाक्ष । ऐसा वेदीं केला पक्ष ॥२॥

तुका म्हणे नेणां । काय सांगों नारायणा ॥३॥

४३८४

गुरुचिया मुखें होइल ब्रम्हज्ञान । न कळे प्रेमखुण विठोबाची ॥१॥

वेदातें विचारा पुराणातें पुसा । विठोबाचा कैसा प्रेमभाव ॥२॥

तुका म्हणे सांडा जाणिवेचा शीण । विठोबाची खूण जाणती संत ॥३॥

४३८५

देव आतां आम्हीं केला असे ॠणी । आणिका वांचूनि काय गुंता ॥१॥

एकाचें आर्जव करू एकनिष्ठ । आणिकांचा बोभाट कामा नये ॥ध्रु.॥

बहुतांचे आर्जव केलिया खटपट । नाहीं हा शेवट शुद्ध होत ॥२॥

पुरता विचार आणोनी मानसीं । अंतरलों सर्वासि पई देखा ॥३॥

तुका म्हणे देवा चरणीं असो भाव । तेणें माझा जीव संतोष हा ॥४॥

४३८६

पापाची वासना नको दावूं डोळां । त्याहुनि अंधळा बराच मी ॥१॥

निंदेचें श्रवण नको माझे कानीं । बधिर करोनि ठेवीं देवा ॥ध्रु.॥

अपवित्र वाणी नको माझ्या मुखा । त्याजहुनि मुका बराच मी ॥२॥

नको मज कधीं परस्त्रीसंगति । जनांतुन माती उठतां भली ॥३॥

तुका म्हणे मज अवघ्याचा कांटाळा । तूं एक गोपाळा आवडसी ॥४॥

४३८७

कीर्तनाचा विकरा मातेचें गमन । भाड खाईं धन विटाळ तो ॥१॥

हरिभक्ताचि माता हे हरिगुणकीर्ति । इजवर पोट भरिती चांडाळ ते ॥धृ.॥

अंत्यज हा ऐसें कल्पांतीं करीना । भाड हे खाईंना जननीची ॥२॥

तुका म्हणे त्याचें दर्शन ही खोटें । पूर्वजांसि नेटें नरका धाडी ॥३॥

४३८८

पंढरी पावन जालें माझें मन । आतां करूं ध्यान विठोबाचें ॥१॥

आतां ऐसें करूं नाम गाऊं गीतीं । सुखाचा सांगाती विठो करूं ॥धृ.॥

संग करूं त्याचा तो सखा आमचा । अनंतां जन्मांचा मायबाप ॥२॥

परतोनि सोईं धरीं कां रे मना । विठ्ठलचरणा घालीं मिठी ॥३॥

घातलीसे मिठी नाही भक्तिभाव । उदार पंढरिराव तुका म्हणे ॥४॥

४३८९

येई गे विठ्ठले विश्वजीवनकले । सुंदर घननीळे पांडुरंगें ॥१॥

येई गे विठ्ठले करुणाकल्लोळे । जीव कळवळे भेटावया ॥धृ.॥

न लगती गोड आणीक उत्तरें । तुझें प्रेम झुरे भेटावया ॥२॥

तुका म्हणे धांव घालीं कृष्णाबाईं । क्षेम चाहूंबाही देई मज ॥३॥

४३९०

कटावरी कर कासया ठेविले । जननी विठ्ठले जीवलगे॥१॥

शंखचक्रगदाकमळमंडित । आयुधें मंडित कृष्णाबाईं ॥धृ.॥

क्षण एक धीर होत नाहीं चित्ति । केव्हां पंढरिनाथा भेटशील ॥२॥

तुका म्हणे हें चि करीं देई । तई च विश्रामा पावईंन ॥३॥

४३९१

आतां मोकलावें नव्हे हें उचित । तरी कृपावंत म्हणवावें ॥१॥

पूर्वा भक्त जाले सर्व आपंगिले । नाहीं उपेक्षिले तुम्हीं कोणी ॥धृ.॥

माझिया वेळेसि कां गा लपालासी । विश्व पोसितोसि लपोनियां ॥२॥

करावी म्हणावी सर्वां भूतीं दया । तरी भेटावया येईंन मी ॥३॥

तरी माझे हाती देई मनबुद्धि । जरि दयानिधि येशील तूं ॥४॥

तुका म्हणे तूं चि अवघा सूत्रधारी । माझी सत्ता हरी काय आहे ॥५॥

४३९२

माझें कोण आहे तुजविण देवा । मुकुंदा केशवा नारायणा ॥१॥

वाट पाहतसें कृपेच्या सागरा । गोपीमनोहरा पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

साच करीं हरी आपुली ब्रिदावळी । कृपेनें सांभाळीं महाराजा ॥२॥

क्षमा करीं सर्व अपराध माझा । लडिवाळ मी तुझा पांडुरंगा ॥३॥

साह्य होसी तरी जाती साही वैरी । मग सुखें अंतरीं ध्यान तुझें ॥४॥

कृपा करोनि देई दया क्षमा शांती । तेणें तुझी भक्ति लाभईल ॥५॥

माझें हें सामर्थ्य नव्हे नारायणा । जरी कांहीं करुणा येइल तुज ॥६॥

तुका म्हणे मज कैसें आपंगा जी । आपुलेंसें करा जी पांडुरंगा ॥७॥

४३९३

अपराध जाले जरी असंख्यात । तरी कृपावंत नाम तुझें ॥१॥

तुझें लडिवाळ तुज कृपा यावी । म्यां वाट पाहावी कवणाची ॥ध्रु.॥

मायबाप माझा रुक्मादेवीवर । हा दृढ निर्धार अंतरींचा ॥२॥

तुका म्हणे कोणे गोष्टीचें संकष्ट । न घालीं मज भेट नारायणा ॥३॥

४३९४

आधीं कां मज लावियेली सवे । आतां न राहावे तुजविण ॥१॥

पहिलें चि तोंडक कां गा नाहीं केलें । आतां उपेक्षिलें न सोडीं मी ॥ध्रु.॥

कृपेच्या सागरा न पाहें निर्वाण । जालों तुजवीण कासावीस ॥२॥

तुका म्हणे कोठें गुंतलेति हरी । येई झडकरी पांडुरंगा ॥३॥

४३९५

बा रे पांडुरंगा केव्हां येशी भेटी । जाहालों हिंपुटी तुजवीण ॥१॥

तुजवीण सखें न वटे मज कोणी । वाटतें चरणीं घालूं मिठीं ॥ध्रु.॥

ओवाळावी काया चरणांवरोनि । केव्हां चक्रपाणी भेटशील ॥२॥

तुका म्हणे माझी पुरवीं आवडी । वेगीं घालीं उडी नारायणा ॥३॥

४३९६

पंचाग्निसाधन करूं धूम्रपान । काय तीर्थाटण करूं सांग ॥१॥

सांग कोणे देशीं आहे तुझें गांव । घेऊनियां धांव येऊं तेथें ॥ध्रु.॥

सांग कांहीं वृत्त कोण करूं व्रत । जेणें कृपावंत होशील तूं ॥२॥

वाटतें सेवटीं जालासि निष्ठ । न देसी उत्तर तुका म्हणे ॥३॥

४३९७

तुजवीण तीळभरी रिता ठाव । नाहीं ऐसें विश्व बोलतसे ॥१॥

बोलियेले योगी मुनी साधु संत । आहेसि या आंत सर्वांठायीं ॥ध्रु.॥

मी तया विश्वासें आलों शरणागत । पूर्वीचें अपत्य आहें तुझें ॥२॥

अनंत ब्रम्हांडें भरोनि उरलासि । मजला जालासि कोठें नाहीं ॥३॥

अंतपार नाहीं माझिया रूपासि । काय सेवकासि भेट देऊं ॥४॥

ऐसें विचारिलें म्हणोनि न येशी । सांग हृषीकेशी मायबापा ॥५॥

तुका म्हणे काय करावा उपाय । जेणें तुझे पाय आतुडति ॥६॥

४३९८

काम क्रोध आड पडले पर्वत । राहिला अनंत पलीकडे ॥१॥

नुलंघवे मज न सांपडे वाट । दुस्तर हा घाट वैरियांचा ॥ध्रु.॥

आतां कैंचा मज सखा नारायण । गेला अंतरोन पांडुरंगा ॥२॥

तुका म्हणे व्यर्थ मोलाचें शरीर । गेलें हा विचार कळों आला ॥३॥

४३९९

नव्हे निष्ठावंत तुज काय बोल । सेवेविण मोल मागतसें ॥धु.॥

न घडे भजन शुद्ध भावनिष्ठा । आपुल्या अदृष्टावरी बोल ॥धु.॥

पूवाअ जाले भक्त असंख्य विरक्त । काम क्रोध अहंते निर्दाळिलें ॥२॥

ऐसी अंगवण नाहीं मज देवा । करीतसें हेवा भेटावयाचा ॥३॥

कृपा करोनियां पुरवीं असोसी । आपुल्या ब्रिदासी राखावया ॥४॥

तुका म्हणे एक बाळक अज्ञातें । त्यासि हे पोसित मायबापें ॥५॥

नाटाचे २

४४००

अगा ये मधुसूदना माधवा । अगा ये कमळापती यादवा । अगा श्रीधरा केशवा । अगा बांधवा द्रौपदीच्या ॥१॥

अगा विश्वव्यापका जनार्दना । गोकुळवासी गोपिकारमणा । अगा गुणनिधि गुणनिधाना । अगा मर्दना कंसाचिया ॥धु.॥

अगा सर्वोत्तमा सर्वेश्वरा । गुणातीता विश्वंभरा । अगा निर्गुणा निराकारा । अगा आधारा दीनाचिया ॥२॥

अगा उपमन्यसहाकारा । अगा शयना फणिवरा । अगा काळकृतांत असुरा । अगा अपारा अलक्षा ॥३॥

अगा वैकुंठनिवासा । अगा अयोध्यापति राजहंसा । अगा ये पंढरिनिवासा । अगा सर्वेशा सहजरूपा ॥४॥

अगा परमात्मा परमपुरुषा। अगा अव्यया जगदीशा । अगा कृपाळुवा आपुल्या दासा । तोडीं भवपाशा तुका म्हणे ॥५॥

४४०१

कैसी करूं तुझी सेवा । ऐसें सांगावें जी देवा । कैसा आणूं अनुभवा । होशी ठावा कैशापरी ॥१॥

कर्मभ्रष्ट माझें मन । नेणें जप तप अनुष्ठान । नाहीं इंद्रियांसि दमन । नव्हे मन एकविध ॥धु.॥

नेणे यातीचा आचार । नेणें भक्तीचा विचार । मज नाहीं संतांचा आधार । नाहीं स्थिर बुद्धि माझी ॥२॥

न सुटे मायाजाळ । नाहीं वैराग्याचें बळ । न जिंकवती सबळ । काम क्रोध शरीरीं ॥३॥

आतां राख कैसें तरि । मज नुपेक्षावें हरी । तुझीं ब्रिदें चराचरीं । तैसीं साच करीं तुका म्हणे ॥४॥

४४०२

भीमातीरवासी । तेथें नश्चियेंसी काशी ॥१॥

मुख्यमुक्तीचें माहेर । ऐसें जाणा पंढरपुर ॥ध्रु.॥

घडे भींवरेशीं स्नान । त्यासि पुन्हा नाहीं जन्म ॥२॥

भाव धरोनि नेटका । मोक्ष जवळी म्हणे तुका ॥३॥

४४०३

जाली गाढवी दुधाळ । महिमा गाईंची पावेल ॥१॥

श्वान जालेंसे चांगलें । तरी कां सांगातें जेवील ॥ध्रु.॥

जाली सिंदळा चांगली । तरि कां पतिव्रता जाली ॥२॥

तुका म्हणे ऐशा जाति । काय उंचपण पावती ॥३॥

४४०४

काशीयात्रा पांच द्वारकेच्या तीन । पंढरीची जाण एक यात्रा ॥१॥

काशी देह विटंबणें द्वारकें जाळणें । पंढरीशी होणें ब्रम्हरूप ॥ध्रु.॥

अठरापगडयाती सकळ हि वैष्णव । दुजा नाहीं भाव पंढरीसि ॥२॥

तुका म्हणे असो अथवा नसो भाव । दर्शनें पंढरिराव मोक्ष देतो ॥३॥

४४०५

हें चि मागणें विठाबाई । पायीं ठेवूनियां डोईं ॥१॥

शांति दया अंतःकरणीं । रंगो रामनामीं वाणी ॥ध्रु.॥

मूळ द्वंद्वाचें विघडो । निजानंदीं वृत्ति जडो ॥२॥

तुका म्हणे हरी । आतां आपुलेंसें करीं ॥३॥

४४०६

करोनि स्नानविधि आणि देवधर्म । क्रिया नित्यनेम तुजसाटीं ॥१॥

तुजलागीं दानें तुजलागीं तीर्थे । सकळ ही व्रतें तुजलागीं ॥ध्रु.॥

सकळ चित्तवृत्ति दिवस आणि राती । आवडशी प्रीती नारायणा ॥२॥

तुका म्हणे याहो पवित्राच्या राया । प्राणविसावया पांडुरंगा ॥३॥

४४०७

पहावा नयनीं विठ्ठल चि एक । कांहीं तरी सार्थक संसाराचें ॥१॥

कोठें पाहों तुज कां गा लपालासि । कांहीं बोल मशीं नारायणा ॥ध्रु.॥

वाटते उदास मज दाही दिशा । तुजविण हृषीकेशा वांचोनियां ॥२॥

नको ठेवूं मज आपणा वेगळें । बहुत कळवळें तुजलागीं ॥३॥

तुका म्हणे भेटी देई नारायणा । घडी कंठवेना तुजविण ॥४॥

४४०८

पूर्वां बहुतांचे केले प्रतिपाळ । तें मज सकळ श्रुत आहे ॥१॥

अज अविनाश निर्गुण निरामय । विचारिलें काय त्यांचे वेळे ॥ध्रु.॥

तयांचियें वेळे होशी कृपावंत । माझा चि कां अंत पहातोसि ॥२॥

नारद प्रर्हाद उपमन्य धुरू । त्यांचा अंगीकारु कैसा केला ॥३॥

अंबऋषीसाटीं गर्भवास जाले । कां गा मोकलिलें कृपासिंधु ॥४॥

धर्माचें उच्छिष्ट अर्जुनाचीं घोडीं । आणीक सांकडीं कितीएक ॥५॥

जालासि लुगडीं तया द्रौपदीचीं । न ये कां आमुची कृपा कांहीं ॥६॥

तुका म्हणे कां गा जालासि कठीण । माझा भाग सीण कोण जाणे ॥७॥

४४०९

कासयासि व्यर्थ घातलें संसारीं । होतें तैसें जरी तुझे चित्ती ॥१॥

तुझिये भेटीची थोर असे आस । दिसोनी निरास आली मज ॥ध्रु.॥

आतां काय जिणें जालें निरर्थक । वैकुंठनायक भेटे चि ना ॥२॥

आडलासि काय कृपेच्या सागरा । रकुमादेवीवरा सोइरिया ॥३॥

तुका म्हणे देई चरणाची सेवा । नुपेक्षीं केशवा मायबापा ॥४॥

४४१०

पक्षीयाचे घरीं नाहीं सामुगरी । त्यांची चिंता करी नारायण ॥१॥

अजगर जनावर वारुळांत राहे । त्याजकडे पाहे पांडुरंग ॥ध्रु.॥

चातक हा पक्षी नेघे भूमिजळ । त्यासाटीं घननीळ नित्य वर्षे ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही पिप्पलिकांची जात । पुरवीं मनोरथ पांडुरंगा ॥३॥

४४११

रामनाम हा चि मांडिला दुकान । आहे वानोवाण घ्यारे कोणी ॥१॥

नका कोणी करूं घेता रे आळस । वांटितों तुम्हांस फुकाचें हें ॥ध्रु.॥

संचितासारिखे पडे त्याच्या हाता । फारसें मागतां तरी न ये ॥२॥

तुका म्हणे आम्हीं सांठविलें सार । उरलिया थार विचारितां ॥३॥

४४१२

बहुजन्मां शेवटीं स्वामी तुझी भेटी । बहु मोह पोटीं थोर जाला ॥१॥

बहु पुरें पाहिलीं बहु दिशा शोधिली । बहु चिंता वाहिली दुर्भराची ॥ध्रु.॥

बहु काळ गेले अनुचित केलें । बहु नाहीं गाइलें नाम तुझें ॥२॥

ऐसा मी अपराधी अगा कृपानिधि । बहु संतां संनिधि ठेवीं तुका ॥३॥

४४१३

कोण उपाव करूं भेटावया । जाळावी हे काया ऐसें वाटे ॥१॥

सोडोनियां गांव जाऊं वनांतरा । रुकुमादेवीवरा पहावया ॥ध्रु.॥

करूं उपवास शोधूं हें शरीर । न धरवे धीर नारायणा ॥२॥

जाती आयुष्याचे दिवस हे चारी । मग केव्हां हरी भेटशील ॥३॥

तुका म्हणे कांहीं सांगा विचारोनि । विठो तुझे मनीं असेल तें ॥४॥

४४१४

माय बाप बंधु सोयरा सांगाती । तूं चि माझी प्रीति गण गोत ॥१॥

शरण आलीं त्यांचीं वारिलीं दुरितें । तारिले पतित असंख्यात ॥ध्रु.॥

इतर कोण जाणे पावलें विश्रांति । न येतां तुजप्रति शरणागत ॥२॥

तयामध्यें मज ठेवीं नारायणा । लक्षुमीरमणा सोइरिया ॥३॥

तुका म्हणे देई दर्शनाचा लाभ । जे पाय दुर्लभ ब्रम्हादिकां ॥४॥

४४१५

पाप ताप माझे गुणदोष निवारीं । कृष्णा विष्णु हरी नारायणा ॥१॥

काम क्रोध वैरी घालोनि बाहेरी । तूं राहें अंतरीं पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

करिशील तरी नव्हे कांइ एक । निर्मिलें त्रैलोक्य हेळामात्रें ॥२॥

समर्थासि काय आम्हीं शिकवावें । तुका म्हणे यावें पांडुरंगा ॥३॥

४४१६

ये गा महाविष्णु अनंतभुजाच्या । आम्हां अनाथांच्या माहेरा ये ॥१॥

भेटावया तुज ओढे माझा जीव । एकवेळा पाय दावीं डोळां ॥ध्रु.॥

आणीक हे आर्त नाहीं नारायणा । ओढे हे वासना भेटावया ॥२॥

वाटे चित्ती काय करावा विचार । चरण सुंदर पहावया ॥३॥

तुका म्हणे माझे पुरवीं मनोरथ । येईं गा न संवरीत पांडुरंगा ॥४॥

४४१७

काय पाहतोसि कृपेच्या सागरा । नराच्या नरेंद्रा पांडुरंगा ॥१॥

नामाचा प्रताप ब्रिदाचा बडिवार । करावा साचार नारायणा ॥ध्रु.॥

कलीमाजी देव बौध्यरूप जाला । जगाचिया बोला लागूं नका ॥२॥

माय पुत्रा काय मारूं पाहे कळी । जगाची ढवाळी काय काज ॥३॥

तुका म्हणे या हो कृपेच्या सागरा । रुकुमादेवीवरा मायबापा ॥४॥

४४१८

रामनामाचे पवाडे । अखंड ज्याची वाचा पढे ॥१॥

धन्य तो एक संसारीं । रामनाम जो उच्चारी ॥ध्रु.॥

रामनाम गर्जे वाचा । काळ आज्ञाधारक त्याचा ॥ २ ॥

तुका म्हणे रामनामीं । कृतकृत्य जालों आम्हीं ॥३॥

४४१९

येइल घरा देव न धरीं संदेहा । फकिराचा यावा व्हावा जेव्हां ॥१॥

होइल फकीर योगी महानुभाव । घडीघडी देव सांभाळील ॥२॥

तुका म्हणे ऐसें बोलती बहुत । येणे गुणें संत जाले राम ॥३॥

४४२०

भक्तीवीण जिणें जळो लाजिरवाणें । संसार भोगणें दुःखमूळ ॥१॥

वीसलक्ष योनि वृक्षामाजी घ्याव्या । जलचरीं भोगाव्या नवलक्ष ॥ध्रु.॥

अकरालक्ष योनि किड्यामाजी घ्याव्या । दशलक्ष भोगाव्या पर्   यांमध्ये ॥२॥

तीसलक्ष योनि पशूंचीये घरीं । मानवाभीतरीं चारलक्ष ॥३॥

एकएक योनि कोटिकोटि फेरा । मनुष्यदेहाचा वारा मग लागे ॥४॥

तुका म्हणे तेव्हां नरदेह नरा । तयाचा मातेरा केला मूढें ॥५॥

४४२१

तुजवांचून कोणा शरण । जाऊं आतां कर जोडून ॥१॥

कोण करील माझें साहे । चित्ती विचारूनि पाहें ॥ध्रु.॥

तूं तंव कृपेचा सागर । दीनबंधु जगदोद्धार ॥२॥

तुका म्हणे निका । भवसिंधु तारक नौका ॥३॥

४४२२

हातीं धरिलियाची लाज । देवा असोंदे गा तुज ॥१॥

आहें अमंगळ दुर्बळ । होई दीन तूं दयाळ ॥ध्रु.॥

बाळ सेंबडें मातेसि । काय नावडे तियेसि ॥२॥

तुका म्हणे जाणें । करोनि देहाचें सांडणें ॥३॥

४४२३

जळोजळो तें गुरुपण । जळोजळो तें चेलेपण ॥१॥

गुरु आला वेशीद्वारीं । शिष्य पळतों खिंडोरीं ॥ध्रु.॥

काशासाटीं जालें येणें । त्याचें आलें वर्षासन ॥२॥

तुका म्हणे चेला । गुरू दोघे हि नरकाला ॥३॥

४४२४

अगा पंढरीच्या राया । वेगीं येई तूं सावया ॥१॥

दीनबंधु तुझें नाम । देई आपुलें आम्हां प्रेम ॥ध्रु.॥

जीवनकळा तूं विश्वाची । तूं चि माउली अनाथाची ॥२॥

तुका म्हणे पुंडलिका । ठेवीं मस्तकीं पादुका ॥३॥

४४२५

विटेवरी समचरण । तो हा रुक्मिणीरमण ॥१॥

वेदशास्त्रा माहेर । केले दासा उपकार ॥ध्रु.॥

नामापाशीं चारी मुक्ति । पहा हृदयीं प्रतीति ॥२॥

तुका म्हणे कळा । अंगीं जयाच्या सकळा ॥३॥

४४२६

सकळ हे माया नागवे कवणा । भांबाविलें जना दाही दिशा ॥१॥

आशा तृष्णा दंभ लागलीं हीं पाठी । नेदी बैसों हाटीं मोह ठायीं ॥ध्रु.॥

काम क्रोध घरा लावितील आगी । निंदा हिंसा दोघी पळतां खाती ॥२॥

लाज पुढें उभी राहिली आडवी । ते करी गाढवी थोर घात ॥३॥

तुका म्हणे चिंता घाली गर्भवासीं । ओढोनियां पाशीं चहूंकडे ॥४॥

४४२७

सकळतीर्थाहुनि । पंढरी हें मुगुटमणि ॥१॥

काय सांगों तेथिल शोभा । रमावल्लभ जेथें उभा ॥ध्रु.॥

न लभे व्रततीर्थदानीं । तें या विठ्ठलदर्शनीं ॥२॥

साधु संत गाती नाम । सकळ भूतांचा विश्राम ॥३॥

तुका म्हणे स्तुती । करूं काय सांगों किती ॥४॥

४४२८

गव्हांच्या घुगर्या । नाचण्यांच्या पुर्या । बर्या त्या चि बर्या । पाधाणी त्या पाधाणी ॥१॥

काय थोरपण । वांयां जाळावा तो शीण । कारणापें भिन्न । निवडे तें निराळें ॥ध्रु.॥

रुचि वोजेपाशी । गरज ते जैशीतैशी । करूं नका नाशी । खावें खाणें जालें तें ॥२॥

तुका म्हणे मोठा । काय करावा तो ताटा । नाहीं वीण निटा । पाविजेत मारग ॥३॥

४४२९

आपुलिया ऐसें करी । संग धरी ज्याचा हो ॥१ ॥

म्हणउनि परपरते । वरवरते पळतसें ॥ध्रु.॥

लोभिक तें लोभा लावी । बांधल्या गोवी वांचूनि ॥२॥

तुका म्हणे नामगोठी । पुरे भेटी तुझी देवा ॥३॥

४४३०

बरें जालीयाचे अवघें सांगाती । वाइटाचे अंतीं कोणी नाहीं ॥१॥

नोहे मातापिता नोहे कांतासुत । इतरांची मात काय सांगों ॥२॥

तुका म्हणे जन दुतोंडी सावज । सांपडे सहज तिकडे धरी ॥३॥

४४३१

मिथ्या आहे सर्व अवघें हें मायिक । न कळे विवेक मज कांहीं ॥१॥

सर्व बाजागिरी वाटती ही खरी । पहातां येथें उरी कांहीं नाहीं ॥ध्रु.॥

आतां मज दुःख वाटतें अंतरीं । उपाय झडकरी सांग कांहीं ॥२॥

पुढें कोण गति न कळे सर्वथा । तुझे पायीं माथा ठेवियेला ॥३॥

करणें तें करीं सुखें आतां हरी । तुज म्यां निर्धारीं धरियेलें ॥४॥

स्वहित तें काय न कळे सर्वथा । तारीं तूं अनंता तुका म्हणे ॥५॥

४४३२

अवघ्या कोल्ह्यांचें वर्म अंडीं । धरितां तोंडीं खीळ पडे ॥१॥

भुंकुं नका भुंकुं नका । आला तुका विष्णुदास ॥ध्रु.॥

कवणे ठायीं सादर व्हावें । नाहीं ठावें गाढवा ॥२॥

दुर्जनासि पंचानन । तुका रजरेणु संतांचा ॥३॥

४४३३

तुझे म्हणों आम्हां । मग उणें पुरुषोत्तमा ॥१॥

ऐसा धर्म काय । अमृतानें मृत्यु होय ॥ध्रु.॥

कल्पवृक्षा तळीं । गांठी बांधलिया झोळी ॥२॥

तुका म्हणे परीस । सांपडल्या उपवास ॥३॥

४४३४

कोरडिया गोष्टी नावडती मना । नाहीं ब्रम्हज्ञानाविण चाड ॥१॥

दाखवीं आपुलें सगुण रूपडें । वंदीन मी कोडें पाय तुझे ॥ध्रु.॥

न लगे तो मोक्ष मज सायुज्यता । नावडे हे वार्ता शून्याकारी ॥२॥

तुका म्हणे चाड धरीन श्रीमुखें । येशिल कवतुकें जवळीक ॥३॥

४४३५

गणेश सारजा करिती गायना । आणि देवांगना रंभे ऐशा ॥१॥

तेथें आम्हीं मानवांहीं विनवावें तें काय । सुरवर पाय वंदिति जेथें ॥ध्रु.॥

ज्याच्या गायनासी तटस्थ शंकर । त्या हि परि पार न कळे तुझा ॥२॥

तुका म्हणे आम्ही किंकर ते किती । इंद्राची हि मति नागविशी ॥३॥

४४३६

डोळियांचें दैव आजि उभें ठेलें । निधान देखिलें पंढरीये ॥१॥

काय ते वानावें वाचेचे पालवें । वेदा न बोलवे रूप ज्याचें ॥ध्रु.॥

आनंदाच्या रसें ओंतीव चांगलें । देखतां रंगलें चित्त माझें ॥२॥

तुका म्हणे मी तों सगळाच विरालों । विठ्ठल चि जालों दर्शनानें ॥३॥

४४३७

भोगियेल्या नारी । परि तो बाळब्रम्हचारी ॥१॥

ऐसी ज्याचें अंगीं कळा । पार न कळे वेदाला ॥धु.॥

वळीवळी थोरथोर । मोडोनियां केले चूर ॥२॥

वांकडी कुबज्या । सरसी आणियेली वोजा ॥३॥

मल्ल रगडिला पायीं । गज झुगारिला बाहीं ॥४॥

जिवें मारियेला मामा । धांवें भक्ताचिया कामा ॥५॥

तुका म्हणे पूर्ण । दावी भक्तीचीं विंदानें ॥६॥

४३३८

वृद्धपणीं आली जरा । शरीर कांपे थरथरा ॥१॥

आयुष्य गेलें हें कळेना । स्मरा वेगीं पंढरिराणा ॥धु.॥

दांत दाढा पडिल्या ओस । हनुवटि भेटे नाकास ॥२॥

हात पाय राहिलें कान । नेत्रा पाझर हाले मान ॥३॥

अंगकांति परतली । चिरगुटा ऐसी जाली ॥४॥

आड पडे जिव्हा लोटे । शब्द नये मुखा वाटे॥५॥

लांब लोंबताती अंड । भरभरा वाजे गांड ॥६॥

तुका म्हणे आतां तरी । स्मरा वेगीं हरी हरी ॥७॥

४४३९

वृद्धपणी न पुसे कोणी । विटंबणी देहाची ॥१॥

नव द्वारें जाली मोकळीक । गांड सरली वाजती ॥धु.॥

दंत दाढा गळे थुंका । लागे नाका हनुवटी ॥२॥

शब्द नये मुखावाटा । करिती चेष्टा पोरें ती ॥३॥

तुका म्हणे अजूनि तरी । स्मरें श्रीहरी सोडवील ॥४॥

४४४०

अतित्याईं देतां जीव । नये कींव देवासि ॥१॥

थोड्यासाटीं राग आला । जीव दिला गंगेंत ॥धु.॥

त्यासि परलोकीं नाहीं मुक्ति । अधोगति चुकेना ॥२॥

तुका म्हणे कृष्णराम । स्मरतां श्रम वारती ॥३॥

४४४१

तुझें रूप पाहतां देवा । सुख जालें माझ्या जीवा ॥१॥

हें तों वाचे बोलवेना । काय सांगों नारायणा ॥ध्रु.॥

जन्मोजन्मींचे सुकृत । तुझे पायीं रमे चित्त ॥२॥

जरी योगाचा अभ्यास । तेव्हां तुझा निजध्यास ॥३॥

तुका म्हणे भक्त । गोड गाऊं हरिचें गीत ॥४॥

४४४२

तुजवीण मज कोण आहे देवा । मुकुंदा केशवा नारायणा ॥१॥

जोडोनियां कर कृपेच्या सागरा । गोपीमनोहरा पांडुरंगा ॥ध्रु.॥

साच करीं हरी आपुली ब्रिदावळी । कृपेनें सांभाळीं मायबापा ॥२॥

साहए होसी जरी जाती सहा वैरी । मग ध्यान करीं आवडीनें ॥३॥

सर्व अपराध क्षमा करीं माझा । लडिवाळ तुझा पांडुरंगा ॥४॥

कृपा करोनियां द्यावी क्षमा शांति । तेणें तुझी भक्ति घडेल देवा ॥५॥

ऐंसें तों सामर्थ्य नाहीं नारायणा । जरी तुज करुणा येइल कांहीं ॥६॥

तुका म्हणे आतां आपंगावें मज । राखें माझी लाज पांडुरंगा ॥७॥

४४४३

नको विद्या वयसा आयुष्य फारसें । नाहीं मज पिसें मुक्तीचें ही ॥१॥

रामकृष्ण म्हणतां जावो माझा प्राण । हें चि कृपादान मागतसें ॥ध्रु.॥

नको धन मान न वाढे संतान । मुखीं नारायण प्राण जावा ॥२॥

तुका म्हणे दीन काकुलती येतों । तुज निरवितों पांडुरंगा ॥३॥

४४४४

शिष्या सांगे उपदेश । गुरुपूजा हे विशेष ॥१॥

दावी आचार सोवळे । दंड कमंडलु माळे ॥ध्रु.॥

छाटी भगवी मानसीं । व्यर्थ म्हणवी संन्यासी ॥२॥

तुका म्हणे लोभ । न सुटे नाहीं लाभ ॥३॥

४४४५

जिकडे पाहें तिकडे उभा । अवघ्या गगनाचा गाभा॥१॥

डोळां बैसलें बैसलें । रूप राहोनि संचलें ॥ध्रु.॥

न वर्जितां दाही दिशा । जिकडे पाहें तिकडे सरिसा ॥२॥

तुका म्हणे समपदीं । उभा दिठीचिये आधीं ॥३॥

४४४६

आपटा संवदड रानचारा । दसर्याचा होय तुरा ॥१॥

तैसा देवामुळें मान । नाहीं तरी पुसें कोण ॥ध्रु.॥

मृत्तिकेची ते घागरी । पाण्यासाटीं बैसे शिरी ॥२॥

तुका म्हणे माप जाण । दाण्यासवें घेणें देणें ॥३॥

४४४७

काळ सार्थक केला त्यांणी । धरिला मनीं विठ्ठल ॥१॥

नाम वाचे श्रवण कीर्ति । पाउलें चित्ती समान ॥धु.॥

कीर्तनाचा समारंभ । निर्दंभ सर्वदा ॥२॥

तुका म्हणे स्वरूपसिद्धि । नित्य समाधि हरिनामीं ॥३॥

४४४८

आम्ही जातों आपुल्या गांवा । आमुचा रामराम घ्यावा ॥१॥

तुमची आमची हे चि भेटी । येथुनियां जन्मतुटी॥धु.॥

आतां असों द्यावी दया । तुमच्या लागतसें पायां ॥२॥

येतां निजधामीं कोणी । विठ्ठलविठ्ठल बोला वाणी ॥३॥

रामकृष्ण मुखीं बोला । तुका जातो वैकुंठाला ॥४॥

४४४९

कामधेनूचें वासरूं । खाया न मिळे काय करूं ॥१॥

ऐसें आम्हां मांडियेलें । विठो त्वां कां सांडियेलें ॥धु.॥

बैसोनि कल्पद्रुमातळीं । पोटासाटीं तळमळीं ॥२॥

तुका म्हणे नारायणा । बरें लोकीं हें दीसेना ॥३॥

४४५०

तुझें नाम माझे मुखी असो देवा । विनवितों राघवा दास तुझा ॥१॥

तुझ्या नामबळें तरले पतित । म्हणोनि माझें चत्ति तुझे पायीं ॥२॥

तुका म्हणे तुझें नाम हें सादर । गातां निरंतर सुख वाटे ॥३॥

४४५१

उभय भाग्यवंत तरी च समान । स्थळीं समाधान तरी च राहे ॥१॥

युक्तीचें गौरव नसतां जिव्हाळा । सांचवणी जळा परी नाश ॥धु.॥

लोखंडा परीस ज्ञानिया तो शठ । नांवाचा पालट दगड खरा ॥२॥

तुका म्हणे अवघे विनोदाचे ठाव । एकात्मक भाव नाहीं तेथें ॥३॥

४४५२

दो दिवसांचा पाहुणा चालतो उताणा । कां रे नारायणा न भजसी ॥१॥

तूं अखंड दुश्चित्ता तुज नेती अवचिता । मग पंढरीनाथा भजसी केव्हां ॥२॥

तुका म्हणे ऐसे आहेत उदंड । तया केशव प्रचंड केवीं भेटे ॥३॥

४४५३

तुझे पाय माझें भाळ । एकत्रता सर्वकाळ ॥१॥

हें चिं देईं विठाबाईं । पांडुरंगे माझे आईं ॥ध्रु.॥

नाहीं मोक्ष मुक्ति चाड । तुझी सेवा लागे गोड ॥२॥

सदा संग सज्जनांचा । नको वियोग पंढरीचा ॥३॥

नित्य चंद्रभागे स्नान । करीं क्षेत्रप्रदक्षण ॥४॥

पुंडलीक पाहोन दृष्टी । हर्षो नाचों वाळवंटीं ॥५॥

तुका म्हणे पांडुरंगा । तुझें स्वरूप चंद्रभागा ॥६॥

४४५४

बाईल चालिली माहेरा । संगें दिधला म्हातारा ॥१॥

सिधा सामग्री पोटाची । सवें स्वारी बइलाची ॥ध्रु.॥

जाता पाडिली ढोरानें । सिव्या देती अन्योविन्ये ॥२॥

न सावरी आपणातें । नग्न सावलें वरतें ॥३॥

फजित केलें जनलोकीं । मेला म्हणे पडे नरकीं ॥४॥

गोहाची हे गेली लाज । गांजितां कां तुम्ही मज ॥५॥

तुका म्हणे जनीं । छी थू केली विटंबणी ॥६॥

४४५५

तुळसीवृंदावनीं उपजला कांदा । नावडे गोविंदा कांहीं केल्या ॥१॥

तैसे वंशामध्यें जाले जे मानव । जाणावे दानव अक्त ते ॥ध्रु.॥

केवड्यामधील निगपध कणसें । तैशीं तीं माणसें भक्तिहीन ॥२॥

तुका म्हणे जेवीं वंदनांतिल आळी । न चढे निढळीं देवाचिया ॥३॥

४४५६

शिव शक्ति आणि सूर्य गणपति । एक चि म्हणती विष्णूस ही ॥१॥

हिरा गार दोनी मानिती समान । राजस भजनें वांयां जाती ॥ध्रु.॥

अन्य देवतांसि देव म्हणऊन । तामस जीवन तमोयोग्या ॥२॥

वांयां जायासाठीं केलासे हव्यास । अन्य देवतांस देवपण ॥३॥

आपुलिया मुखें सांगतसे धणी । नव्हे माझी वाणी पदरींची ॥४॥

धन्य ते वैष्णव भजती केशव । सात्विक हे जीव मोक्षा योग्य ॥५॥

तुका म्हणे मोक्ष नाहीं कोणापासीं । एका गोविंदासी शरण व्हा रे ॥६॥

४४५७

तुम्ही साधु संत कैवल्यसागर । मोक्षाचे आगर तुम्हां घरीं ॥१॥

तेथें मतिमंद काय बोलों वाणी । अमृताचे धणी पाणी कां घ्या ॥ध्रु.॥

कोटी भानु तेजीं खद्योत बापुडें । तैसा तुम्हांपुढें काय बोलों ॥२॥

तुम्ही अवघे चिंतामणि कल्पतरूचीं वनें । त्यापुढें धांवणें मषकांनीं ॥३॥

वाराणशीक्षेत्र गंगा वाहे कोड । का तेथें पाड कोकणाचे ॥४॥

पल्लवाचा वारा हिमकरीं काय । गगनावरी छाय कोण करी ॥५॥

समुद्राची तृषा हरी ऐसा कोण । जगाची जी तान्ह निववितो ॥६॥

मेरूचा पाठार अवघी ते क्षिति । मषकाचे हातीं मुष्टि फावे ॥७॥

सिंहापुढें काय जंबूक आरोळी । मोतियांचे वोळी कांच काय ॥८॥

कापुरासि काय लावूनि उटावें । काय ओवाळावें दीपकासि ॥९॥

तैशी तुम्ही निरे ज्ञानाचे भरींव । तेथें म्यां बोलावें पाड काय ॥१०॥

कृपानिधि तुम्हीं बोलविलें बोला । सुखें न्याय केला तुमचा मीं ॥११॥

अज्ञान मी वेडें म्हणवितों बाळ । माझा प्रतिपाळ करणें तुम्हां ॥१२॥

बोबडें बोलणें न धरावा कोप । क्षमा करा बाप कृपासिंधु ॥१३॥

तुका म्हणे तुम्ही संत बापमाय । भयें धरिले पाय कृपानिधि ॥१४॥

४४५८

देहीं असोनियां देव । वृथा फिरतो निर्दैव ॥१॥

देव आहे अंतर्यामीं । व्यर्थ हिंडे तीर्थग्रामीं ॥ध्रु.॥

नाभी मृगाचे कस्तुरी । व्यर्थ हिंडे वनांतरीं ॥२॥

साखरेचें मूळ ऊंस । तैसा देहीं देव दिसे ॥३॥

दुधीं असतां नवनीत । नेणे तयाचें मथित ॥४॥

तुका सांगे मूढजना । देहीं देव कां पाहाना ॥५॥

४४५९

जयजय म्हणा राम । हातें टाळी वाचे नाम ॥१॥

आटाआटी नाहीं ज्यास । न वेचे मोल न पडे खांस ॥ध्रु.॥

आपण म्हणे आणिकां हातीं । यज्ञादिकीं नये ते गति ॥२॥

आसन भोजन करितां काम । ध्यानसमाधि म्हणतां राम ॥३॥

मंत्र जपा हा चि सार । वर्णा याती जयजयकार ॥४॥

म्हणतां राम म्हणे तुका । वेळोवेळां चुकों नका ॥५॥

४४६०

शिकवणेसाटीं वाटते तळमळ । पुढें येईल काळा फोडों डोईं ॥१॥

तेव्हां त्यासि काय देशील उत्तर । मेळउनि अंतर ठेवितोसि ॥ध्रु.॥

येथींचिया सोंगें भोरपियाचे परि । होईल तें दुरि शृंगारिलें ॥२॥

तुका म्हणे कां रे राखिलें खरकटें । रागेल्याचे तंट रागेलें का ॥३॥

४४६१

होई आतां माझ्या भोगाचा भोगिता । सकळ अनंता शुभाशुभ ॥१॥

आठवुनी पाय राहिलों हृदयीं । निवारली तई सकळ चिंता ॥ध्रु.॥

अचळ न चळे देहाचें चळण । आहे हें वळण प्रारब्धें चि ॥२॥

तुका म्हणे जालें एक चि वचन । केलिया कीर्तन आराणुक ॥३॥

४४६२

लेखी दुखण्यासमान । वेचला नारायणीं क्षण ।

उद्यांचें आजि च मरण । आणोनि म्हणे हरि भोक्ता ॥१॥

नाहीं कांहीं पडों येत तुटी । जाणें तो आहे सेवटीं ।

लाभ विचारोनि पोटीं । होई सेवटीं जागृत ॥ध्रु.॥

आहे ते उरे कटा । लावुनि चळ आपुला फाटा ।

पुरे हें न पुरे सेवटा । तरण्या बळकटा सदा वास ॥२॥

म्हणोनि मोडावा कांटाळा । अविद्यात्मक कोंवळा ।

होतील प्रबळा । आशा तृष्णा माया ॥३॥

क्षण या देहाच्या अंतीं । जड होउनि राहेल माती ।

परदेश ते परवर होती । चिळसविती नाकडोळे ॥४॥

जंव या नाहीं पातल्या विपत्ति । आयुष्य भविष्य आहे हातीं ।

लाभ विचारोनि गुंती । तुका म्हणे अंतीं सर्व पिसुनें ॥५॥

४४६३

आसावलें मन जीवनाचें ओढी । नामरूपीं गोडी लावियेली ॥१॥

काय तुझे पायीं नाहीं भांडवल । माझे मिथ्या बोल जाती ऐसे ॥ध्रु.॥

काय लोखंडाचे पाहे गुणदोष । सिवोन परीस सोनें करी ॥२॥

तुका म्हणे माझें अवघें असों द्यावें । आपुलें करावें ब्रीद साच ॥३॥

४४६४

पंढरीची वारी जयांचिये घरीं । पायधुळी शिरीं वंदिन त्यांची ॥१॥

दासाचा मी दास पोसणा डोंगर । आतां बहु फार काय बोलों ॥ध्रु.॥

जातीचें मी हीन न कळे भजन । म्हणोनि संतचरण इच्छीतसें ॥२॥

तुका म्हणे मज म्हणावें आपुलें । बहुता तारिलें संतजनीं ॥३॥

४४६५

नाम पावन पावन । त्याहून पवित्र आहे कोण ॥१॥

शिव हालाहालें तापला । तो ही नामें शीतळ जाला ॥ध्रु.॥

शिवास नामाचा आधार । केला कळिकाळ किंकर ॥२॥

मरण जालें काशीपुरी । तेथें नाम चि उद्धरी ॥३॥

तुका म्हणे अवघीं चोरें। एक हरिनाम सोइरें ॥४॥

४४६६

अल्प विद्या परि गर्वशिरोमणि । मजहुनि ज्ञानी कोणी आहे ॥१॥

अंगीं भरे ताठा कोणासी मानीना । साधूची हेळणा स्वयें करी ॥ध्रु.॥

सज्जनाच्या देहीं मानी जो विटाळ । त्रैलोकीं चांडाळ तो चि एक ॥२॥

संतांची जो निंदा करी मुखीं जप । खतेलें तें पाप वज्रलेप ॥३॥

तुका म्हणे ऐसे मावेचे मइंद । त्यांपाशीं गोविंद नाहीं नाहीं ॥४॥

४४६७

नाहीं संतांशीं शरण । काय वाचोनि पुराण ॥१॥

म्हणे विठ्ठलाचा दास । देखोनी परनारीस हांसे ॥ध्रु.॥

करिती विठोबाची भक्ति । दयाधर्म नाहीं चित्ती ॥२॥

तेथें नाहीं माझा देव। व्यर्थ श्रमवी हा जीव ॥३॥

अंगीं नाहीं क्षमा दया । म्हणती भेट पंढरीराया ॥४॥

नाहीं धर्माची वासना । काय करोनि प्रदक्षिणा ॥५॥

ऐसें नव्हे भक्तिवर्म । तेथें नाहीं माझा राम ॥६॥

नये कृपा कांहीं केल्या । नये घाम जीव गेल्या ॥७॥

जैसी खड्गाची धार । विठ्ठलचरणीं तुका शूर ॥८॥

४४६८

नाहीं रिकामीक परी वाहे मनीं । तया चक्रपाणि साह्य होय ॥१॥

उद्वेग जीवासि पंढरीचें ध्यान । तया नारायण साह्य करी ॥ध्रु.॥

शरीरासि बळ नाहीं स्वता भाव । तया पंढरिराव साह्य करी ॥२॥

असो नसो बळ राहे पराधीन । तरी अनुमान करूं नका ॥३॥

तुका म्हणे येणें करोनि चिंतनीं । तया नारायण जवळीक ॥४॥

४४६९

दारिद्रानें विप्र पीडिला अपार । तया पोटीं पोर एक असे ॥१॥

बाहेरी मिष्टान्न मिळे एके दिशीं । घेऊनी छंदासि त्या चि बैसे ॥ध्रु.॥

क्षुधाकाळीं रडे देखिलें तें मागे । कांहीं केल्या नेघे दुजें कांहीं ॥२॥

सहज कौतुकें बोले बापमाये । देवापाशीं आहे मागशी तें ॥३॥

तेव्हां तुजलागीं स्मरे नारायणा । जीवींच्या जीवना पांडुरंगा ॥४॥

लागली हे क्षुधा जात असे प्राण । काय हें निर्वाण पाहातोसि ॥५॥

ब्रम्हांडनायक विश्वाचा पाळक । वरी तिन्ही लोक पोसितोसि ॥६॥

प्राण हा उत्कर्ष जाहला विव्हळ । तेव्हां तो कृपाळ धांव घाली ॥७॥

सांडूनि वैकुंठ धांव घाली तई । आळंगिला बाहीं कृपावंतें ॥८॥

तुका म्हणे दिला क्षीराचा सागर । राहे निरंतर तयापासीं ॥९॥

४४७०

अनाथाचा सखा ऐकिला प्रताप । होसि कृपावंत मजवरि ॥१॥

माझिया गा चित्ति करिं शिकवण । जेणें तुझे चरण जोडतील ॥ध्रु.॥

जोडोनियां कर येतों काकुलती । रकुमाईंच्या पति कृपावंता ॥२॥

हरुषें निर्भर करीं माझें मन । दाखवीं चरण पांडुरंगा ॥३॥

तुझे भेटीविण जन्म गेलां वांयां । भजन कराया शक्ति नाहीं ॥४॥

न घडे तुझी सेवा न घडे पूजन । जन्मोनि निष्कारण जाऊं पाहे ॥५॥

तुका म्हणे हरि करावें या काय । भजनासि साहए होई बापा ॥६॥

४४७१

हीनवर बीजवर दोघी त्या गडणी । अखंड कहाणी संसाराची ॥१॥

माझे पति बहु लहान चि आहे । खेळावया जाय पोरांसवें ॥ध्रु.॥

माझें दुःख जरी ऐकशील सईं । म्हातारा तो बाईं खोकतसे ॥२॥

खेळे सांजवरी बाहेरी तो राहे । वाट मी पाहें सेजेवरी ॥३॥

पूर्व पुण्य माझें नाहीं वा नीट । बहु होती कष्ट सांगो कांही ॥४॥

जवळ मी जातें अंगा अंग लावूं । नेदी जवळ येऊं कांटाळतो ॥५॥

पूर्व सुकृताचा हा चि बाईं ठेवा । तुका म्हणे देवा काय बोल ॥६॥

४४७२

स्वामीच्या सामर्थ्या । चाले बोलिला पुरुषार्थ ॥१॥

पाठी देवाचें हें बळ । मग लाभे हातीं काळ ॥ध्रु.॥

देव ज्यासी साह्य । तेणें केलें सर्व होय ॥२॥

तुका म्हणे स्वामीसत्ता । मग नाहीं भय चित्ता ॥३॥

४४७३

नामांचा डांगोरा फिरवीं घरोघरीं । म्हणा हरीहरी सर्वभावें ॥१॥

नामें हरती कर्में वैकुंठींची पै विस्त । संनिध श्रीपति सदोदित ॥ध्रु.॥

नामाचा महिमा बहुतां कळला । नामें उद्धरिला अजामेळ ॥२॥

गजेंद्राची स्थिति पुराणीं बोलती । नामें चि श्रीपति पावलासे ॥३॥

तुका म्हणे घेतां मुक्ति आहे । नामें सर्व पाहें आकळिलें॥४॥

४४७४

यमाचे हे पाश नाटोपती कोणातें । आम्हां दिनानाथें रक्षियेलें ॥१॥

यम नेतां तुम्हां रक्षील हें कोण । तुम्हां धन्यधन्य कोण म्हणती ॥ध्रु.॥

संतसज्जनमेळा पवित्र संतकीर्ति । त्यांनीं उत्तम स्थिति सांगितली ॥२॥

तें चि धरोनि चित्ती तुका हित करी। यमासि पांपरी हाणे आतां ॥३॥

४४७५

देवासी पैं भांडों एकचत्ति करूनि । आम्हांसि सज्जनीं सांगितलें ॥१॥

आम्हां काय आतां देवें आडो परी । भेटी नेदी तरी सुखें नेदो ॥ध्रु.॥

तो चि नांदो सदा हरि पैं वैकुंठीं । आम्हां देशवटी देवो सुखें ॥२॥

देवें अभिमान चित्तांत धरिला । तरी तो एकला राहो आतां ॥३॥

चित्ती धरोनि नाम असों सुखें येथें । हर्षॆ गाऊं गीत गोविंदाचें ॥४॥

तुका म्हणे सर्व देवाची नष्टाईं । आम्ही सुखें डुलतसों ॥५॥

४४७६

भरणी आली मुH पेठा । करा लाटा व्यापार ॥१॥

उधार घ्या रे उधार घ्या रे । अवघे या रे जातीचे ॥ध्रु.॥

येथें पंक्तिभेद नाहीं । मोठें कांहीं लहान ॥२॥

तुका म्हणे लाभ घ्यावा । मुद्दल भावा जतन ॥३॥

४४७७

ग्रासोग्रासीं भाव । तरी देहिं च जेवी देव ॥१॥

धरीं स्मरण तें सार । नाहीं दुरी तें अंतर ॥ध्रु.॥

भोगितां तूं भावें । देव जेऊं बैसे सवें ॥२॥

तुज पावो देवा । भावें अंतरींची सेवा ॥३॥

गुंतला साधनीं । देव नाहीं त्रिभुवनीं ॥४॥

तुका म्हणे हातीं । न धरितां गमाविती ॥५॥

४४७८

कामिनीसी जैसा आवडे भ्रतार । इच्छीत चकोर चंद्र जैसा ॥१॥

तैसी हे आवडी विठ्ठलाचे पायीं । लागलिया नाहीं गर्भवास ॥ध्रु.॥

दुष्काळें पीडिल्या आवडे भोजन । आणिक जीवन तृषाक्रांता ॥२॥

कामातुर जैसा भय लज्जा सांडोनि । आवडे कामिनी सर्वभावें ॥३॥

तुका म्हणे तैसी राहिली आवडी । पांडुरंग थडी पाववील ॥४॥

४४७९

ॐ तत्सदिति सूत्राचें सार । कृपेचा सागर पांडुरंग ॥१॥

हरिःॐ सहित उदत अनुदत । प्रचुरीश्वरासहित पांडुरंग ॥२॥

गोब्राम्हणहिता होऊनि निराळे । वेदाचें तें मूळ तुका म्हणे ॥३॥

४४८०

सांडियेला गर्भ उबगोनि माउली । नाहीं सांभाळिली भूमि शुद्ध ॥१॥

उष्ण तान भूक एवढिये आकांतीं । ओसंगा लाविती काय म्हुण ॥धृ.॥

खांद्यावरि शूळ मरणाचिये वाटे । अन्याय ही मोठे केले साच ॥२॥

हातींचा हिरोनि घातला पोटासी । तुका म्हणे ऐसी परी जाली ॥३॥

ओंव्या प्रारंभ २३१ अभंग ३

४४८१

पांडुरंगा करूं प्रथम नमन । दुसरें चरणा संतांचिया ॥१॥

याच्या कृपादानें कथेचा विस्तार । बाबाजीसद्‌गुदास तुका ॥२॥

काय माझी वाणी मानेल संतांसी । रंजवूं चित्तासी आपुलिया ॥३॥

या मनासी लागो हरिनामाचा छंद । आवडी गोविंद गावयासी ॥४॥

सीण जाला मज संवसारसंभ्रमें । सीतळ या नामें जाली काया ॥५॥

या सुखा उपमा नाहीं द्यावयासी । आलें आकारासी निर्विकार ॥६॥

नित्य धांवे तेथें नामाचा गजर । घोष जयजयकार आइकतां ॥७॥

तांतडी ते काय हरिगुण गाय । आणीक उपाय दुःखमूळ ॥८॥

मूळ नरकाचें राज्यमदेंमाते । अंतरे बहुत देव दुरी ॥९॥

दुरी अंतरला नामनिंदकासी । जैसें गोंचिडासी क्षीर राहे ॥१०॥

हे वाट गोमटी वैकुंठासी जातां । रामकृष्णकथा दिंडी ध्वजा ॥११॥

जाणतयांनीं सांगितलें करा । अंतरासी वारा आडूनियां ॥१२॥

यांसी आहे ठावें परि अंध होती । विषयाची खंती वाटे जना ॥१३॥

नाहीं त्या सुटलीं द्रव्य लोभ माया । भस्म दंड छाया तरुवराची ॥१४॥

चत्ति ज्याचें पुत्रपत्नीबंधूवरी । सुटल हा परि कैसें जाणा ॥१५॥

जाणत नेणत करा हरिकथा । तराल सर्वथा भाक माझी ॥१६॥

माझी मज असे घडली प्रचित । नसेल पतित ऐसा कोणी ॥१७॥

कोणीं तरी कांहीं केलें आचरण । मज या कीर्तनेंविण नाहीं ॥१८॥

नाहीं भय भक्ता तराया पोटाचें । देवासी तयाचें करणें लागे ॥१९॥

लागे पाठोवाटी पाहे पायांकडे । पीतांबर खडे वाट सांडी ॥२०॥

डिंकोनियां कां रे राहिले हे लोक । हें चि कवतुक वाटे मज ॥२१॥

जयानें तारिले पाषाण सागरीं । तो ध्या रे अंतरीं स्वामी माझा ॥२२॥

माझिया जीवाची केली सोडवण । ऐसा नारायण कृपाळु हा ॥२३॥

हा चि माझा नेम हा चि माझा धर्म । नित्य वाचे नाम विठोबाचें ॥२४॥

चेतवला अग्नि तापत्रयज्वाळ । तो करी शितळ रामनाम ॥२५॥

मना धीर करीं दृढ चिता धरीं । तारील श्रीहरि मायबाप ॥२६॥

बाप हा कृपाळु भक्ता भाविकांसी । घरीं होय दासी कामारी त्या ॥२७॥

त्याचा भार माथां चालवी आपुला । जिहीं त्या दिधला सर्व भाव ॥२८॥

भावेंविण त्याची प्राप्ति । पुराणें बोलती ऐसी मात ॥२९॥

मात त्याची जया आवडे जीवासी । तया गर्भवासीं नाहीं येणें ॥३०॥

यावें गर्भवासीं तरी च विष्णुदासीं। उद्धार लोकांसी पूज्य होती ॥३१॥

होती आवडत जीवाचे ताइत । त्यां घडी अच्युत न विसंभे ॥३२॥

भेदाभेद नाहीं चिंता दुःख कांहीं । वैकुंठ त्या ठायीं सदा वसे ॥३३॥

वसे तेथें देव सदा सर्वकाळ । करिती निर्मळ नामघोष ॥३४॥

संपदा तयांची न सरे कल्पांतीं । मेळविला भक्ती देवलाभ ॥३५॥

लाभ तयां जाला संसारा येऊनी । भगवंत ॠणी भक्ती केला ॥३६॥

लागलेंसे पिसें काय मूढजनां । काय नारायणा विसरलीं ॥३७॥

विसरलीं तयां थोर जाली हाणी । पचविल्या खाणी चौर्यासी ॥३८॥

शिकविलें तरी नाहीं कोणा लाज । लागलीसे भाज धन गोड ॥३९॥

गोड एक आहे अविट गोविंद । आणीक तो छंद नासिवंत ॥४०॥

तळमळ त्याची कांहीं तरी करा । कां रे निदसुरा बुडावया ॥४१॥

या जनासी भय यमाचें नाहीं । सांडियेलीं तिहीं एकराज्यें ॥४२॥

जेणें अग्निमाजी घातलासे पाव । नेणता तो राव जनक होता ॥४३॥

तान भूक जिहीं साहिले आघात । तया पाय हात काय नाहीं ॥४४॥

नाहीं ऐसा तिहीं केला संवसार । दुःखाचे डोंगर तोडावया ॥४५॥

याच जन्में घडे देवाचें भजन । आणीक हें ज्ञान नाहीं कोठें ॥४६॥

कोठें पुढें नाहीं घ्यावया विसांवा । फिरोनि या गांवा आल्याविण ॥४७॥

विनवितां दिवस बहुत लागती । म्हणउनि चित्ती देव धरा ॥४८॥

धरा पाय तुम्ही संतांचे जीवासी । वियोग तयांसी देवा नाहीं ॥४९॥

नाहीं चाड देवा आणीक सुखाची । आवडी नामाची त्याच्या तया ॥५०॥

त्याची च उच्छिष्ट बोलतों उत्तरें । सांगितलें खरें व्यासादिकीं ॥५१॥

व्यासें सांगितलें भक्ति हे विचार । भवसिंधु पार तरावया ॥५२॥

तरावया जना केलें भागवत । गोवळ गोपी क्त माता पिता ॥५३॥

तारुनियां खरे नेली एक्यासरें । निमित्ति उत्तरें रुसिया ॥५४॥

यासी वर्म ठावें भक्तां तरावया । जननी बाळ माया राख तान्हें ॥५५॥

तान्हेलें भुकेलें म्हणे वेळोवेळां । न मगतां लळा जाणोनियां ॥५६॥

जाणोनियां वर्म देठ लावियेला । द्रौपदीच्या बोलासवें धांवे ॥५७॥

धांवे सर्वता धेनु जैसी वत्सा । भक्तालागीं तैसा नारायण ॥५८॥

नारायण व्होवा हांव ज्याच्या जीवा । धन्य त्याच्या दैवा पार नाहीं ॥५९॥

पार नाहीं सुखा तें दिलें तयासी । अखंड वाचेसी रामनाम ॥६०॥

रामनाम दोनी उत्तम अक्षरें । भवानीशंकरें उपदेशिलीं ॥६१॥

उपदेश करी विश्वनाथ कानीं । वाराणसी प्राणी मध्यें मरे ॥६२॥

मरणाचे अंतीं राम म्हणे जरी । न लगे यमपुरी जावें तया ॥६३॥

तयासी उत्तम ठाव वैकुंठीं । वसे नाम चित्ती सर्वकाळ ॥६४॥

सर्वकाळ वसे वैष्णवांच्या घरीं । नसे क्षणभरी थिर कोठें ॥६५॥

कोठें नका पाहों करा हरिकथा । तेथें अवचिता सांपडेल ॥६६॥

सांपडे हा देव भाविकांचे हातीं । शाहाणे मरती तरी नाहीं ॥६७॥

नाहीं भलें भक्ती केलियावांचूनि। अहंता पापिणी नागवण ॥६८॥

नागवलों म्हणे देव मी आपणा । लाभ दिला जना ठकलों तो ॥६९॥

तो चि देव येर नव्हे ऐसें कांहीं । जनार्दन ठायीं चहूं खाणी ॥७०॥

खाणी भरूनियां राहिलासे आंत । बोलावया मात ठाव नाहीं ॥७१॥

ठाव नाहीं रिता कोणी देवाविण । ऐसी ते सज्जन संतवाणी ॥७२॥

वाणी बोलूनियां गेलीं एक पुढें । तयासी वांकुडें जातां ठक ॥७३॥

ठका नाहीं अर्थ ठाउका वेदांचा । होऊनि भेदाचा दास ठेला ॥७४॥

दास ठेला पोट अर्थ दंभासाटीं । म्हणउनि तुटी देवासवें ॥७५॥

सवें देव द्विजातीही दुराविला । आणिकांचा आला कोण पाड ॥७६॥

पाड करूनियां नागविलीं फार । पंडित वेव्हार खळवादी ॥७७॥

वादका निंदका देवाचें दरुशन । नव्हे जाला पूर्ण षडकर्मा ॥७८॥

षडकर्मा हीन रामनाम कंठीं । तयासवें भेटी सवें देवा ॥७९॥

देवासी आवड भाविक जो भोळा । शुद्ध त्या चांडाळा करुनि मानी ॥८०॥

मानियेल्या नाहीं विश्वास या बोला । नाम घेतां मला युक्ति थोडी ॥८१॥

युक्त थोडी मज दुर्बळाची वाचा । प्रताप नामाचा बोलावया ॥८२॥

बोलतां पांगल्या श्रुति नेति नेति । खुंटलिया युक्ति पुढें त्यांच्या ॥८३॥

पुढें पार त्याचा न कळे चि जातां । पाउलें देखतां ब्रम्हादिकां ॥८४॥

काय भक्तीपिसें लागलें देवासी । इच्छा ज्याची जैसी तैसा होय ॥८५॥

होय हा सगुण निर्गुण आवडी । भक्तिप्रिय गोडी फेडावया ॥८६॥

या बापासी बाळ बोले लाडें कोडें । करुनि वांकुडें मुख तैसें ॥८७॥

तैसें याचकाचें समाधान दाता । होय हा राखता सत्वकाळीं ॥८८॥

सत्वकाळीं कामा न येती आयुधें । बळ हा संबंध सैन्यलोक ॥८९॥

सैन्यलोक तया दाखवी प्रताप । लोटला हा कोप कोपावरी ॥९०॥

कोपा मरण नाहीं शांत होय त्यासी । प्रमाण भल्यासी सत्वगुणीं ॥९१॥

सत्वरजतमा आपण नासती । करितां हे भक्ति विठोबाची ॥९२॥

चित्त रंगलिया चैतन्य चि होय । तेथें उणें काय निजसुखा ॥९३॥

सुखाचा सागरु आहे विटेवरी । कृपादान करी तो चि एक ॥९४॥

एक चित्त धरूं विठोबाचे पायीं । तेथें उणें कांहीं एक आम्हां ॥९५॥

आम्हांसी विश्वास याचिया नामाचा । म्हणउनि वाचा घोष करूं ॥९६॥

करूं हरिकथा सुखाची समाधि । आणिकाची बुद्धी दुष्ट नास ॥९७॥

नासे संवसार लोकमोहो माया । शरण जा रे तया विठोबासी ॥९८॥

सिकविलें मज मूढा संतजनीं । दृढ या वचनीं राहिलोंसे ॥९९॥

राहिलोंसे दृढ विठोबाचे पायीं । तुका म्हणे कांहीं न लगे आंता ॥१००॥

गाईंन ओंविया पंढरिचा देव । आमुचा तो जीव पांडुरंग ॥१॥

रंगलें हें चत्ति माझें तया पायीं । म्हणउनि घेई हा चि लाहो ॥२॥

लाहो करीन मी हा चि संवसारीं । राम कृष्ण हरि नारायण ॥३॥

नारायण नाम घालितां तुकासी । न येती या रासी तपतीर्था ॥४॥

तीर्था रज माथां वंदिती संतांचे । जे गाती हरिचे गुणवाद ॥५॥

गुणवाद ज्याचे गातां पूज्य जाले । बडिवार बोले कोण त्यांचा ॥६॥

त्याचा नाहीं पार कळला वेदांसी । आणीक ही ॠषि विचारितां ॥७॥

विचारितां तैसा होय त्यांच्या भावें । निजसुख ठावें नाहीं कोणा ॥८॥

कोणा कवतुक न कळे हे माव । निजलिया जिवें करी धंदा ॥९॥

करुनि कवतुक खेळे हा चि लीळा । व्यापूनि वेगळा पाहातुसे ॥१०॥

सेवटीं आपण एकला चि खरा । सोंग हा पसारा नट केला ॥११॥

लावियेलें चाळा मीपणें हें जन । भोग–तया कोण भोगविशी ॥१२॥

विषयीं गुंतलीं विसरलीं तुज । कन्या पुत्र भाज धनलोभा ॥१३॥

लोभें गिळी फांसा आविसाच्या आशा । पडोनि मासा तळमळी ॥१४॥

तळमळ याची तरी शम होईल । जरी हा विठ्ठल आठविती ॥१५॥

आठव हा तरी संतांच्या सांगातें । किंवा हें संचित जन्मांतरें ॥१६॥

जन्मांतरें तीन भोगितां कळती । केलें तें पावती करितां पुढें ॥१७॥

पुढें जाणोनियां करावें संचित । पुजावे अतीत देव द्विज ॥१८॥

जन्म तुटे ऐसें नव्हे तुम्हां जना । पुढिल्या पावना धर्म करा ॥१९॥

करा जप तप अनुष्ठान याग । संतीं हा मारग स्थापियेला ॥२०॥

लावियेलीं कर्मे शुद्ध आचरणें । कोणा एका तेणें काळें पावे ॥२१॥

पावला सत्वर निष्काम उदार। जिंकिली अपार वासना हे ॥२२॥

वासनेचें मूळ छेदिल्या वांचून । तरलेंसें कोणी न म्हणावें ॥२३॥

न म्हणावें जाला पंडित वाचक । करूं मंत्रघोष अक्षरांचा ॥२४॥

चाळविलीं एकें ते चि आवडीनें । लोक दंभमानें देहसुखें ॥२५॥

सुख तरी च घडे भजनाचें सार । वाचे निरंतर रामनाम ॥२६॥

राम हा उच्चार तरी च बैसे वाचे । अनंता जन्माचें पुण्य होय ॥२७॥

पुण्य ऐसें काय रामनामापुढें । काय ते बापुडे यागयज्ञ ॥२८॥

यागयज्ञ तप संसार दायकें । न तुटती एके नामेंविण ॥२९॥

नामेंविण भवसिंधु पावे पार । अइसा विचार नाहीं दुजा ॥३०॥

जाणती हे ऋराज महामुनि । नाम सुखधणी अमृताची ॥३१॥

अमृताचें सार निजतत्व बीज । गुह्याचें तें गुज रामनाम ॥३२॥

नामें असंख्यात तारिले अपार । पुराणीं हें सार प्रसद्धि हे ॥३३॥

हें चि सुख आम्ही घेऊं सर्वकाळ । करूनि निर्मळ हरिकथा ॥३४॥

कथाकाळीं लागे सकळा समाधि । तात्काळ हे बुद्धि दुष्ट नासे ॥३५॥

नासे लोभ मोहो आशा तृष्णा माया । गातां गुण तया विठोबाचे ॥३६॥

विठोबाचे गुण मज आवडती । आणीक हे चित्ती न लगे कांहीं ॥३७॥

कांहीं कोणी नका सांगों हे उपाव । माझा मनीं भाव नाहीं दुजा ॥३८॥

जाणोनियां आम्ही दिला जीवभाव । दृढ याचे पाये धरियेले ॥३९॥

धरियेले आतां न सोडीं जीवेंसी । केला ये च विशीं निरधार ॥४०॥

निरधार आतां राहिलों ये नेटीं । संवसारतुटी करूनियां ॥४१॥

येणें अंगीकार केला पांडुरंगें । रंगविला रंगें आपुलिया ॥४२॥

आपुली पाखर घालुनियां वरि । आम्हांसी तो करी यत्न देव ॥४३॥

देव राखे तया आणिकांचें काय । करितां उपाय चाले तेथें ॥४४॥

तेथें नाहीं रिघ कळिकाळासी जातां । दास म्हणवितां विठोबाचे ॥४५॥

विठोबाचे आम्ही लाडिके डिंगर । कांपती असुर काळ धाकें ॥४६॥

धाक तिहीं लोकीं जयाचा दरारा । स्मरण हें करा त्याचें तुम्ही ॥४७॥

तुम्ही निदसुर नका राहूं कोणी । चुकावया खाणी गर्भवास ॥४८॥

गर्भवासदुःख यमाचें दंडणें । थोर होय शीण येतां जातां ॥४९॥

तान भूक पीडा जीतां ते आगात । मेल्या यमदूत जाच करिती ॥५०॥

जाच करिती हे म्हणसी कोणा आहे ठावें । नरकीं कौरवें बुडी दिली ॥५१॥

बुडी दिली कुंभपाकीं दुर्योधनें । दाविना लाजेनें मुख धर्मा ॥५२॥

धर्म हा कृपाळू आलासे जवळी । बैसला पाताळीं वरि नये ॥५३॥

न ये वरि कांहीं करितां उपाव । भोगवितो देव त्याचे त्यासी ॥५४॥

त्यांसी अभिमान गर्व या देहाचा । नुच्चारिती वाचा नारायण ॥५५॥

नारायण विसरलीं संवसारीं । तया अघोरीं वास सत्य ॥५६॥

सत्य मानूनियां संतांच्या वचना । जा रे नारायणा शरण तुम्ही ॥५७॥

तुम्ही नका मानूं कोणी विसवास । पुत्र पत्नी आस धन वित्त ॥५८॥

धन वित्त लोभ माया मोहपाश । मांडियले फासे यमदूतीं ॥५९॥

दूतीं याच्या मुखा केलेंसे कुडण । वाचे नारायण येऊं नेदी ॥६०॥

नेदी शुद्धबुद्धि आतळों चित्तीसी । नाना कर्म त्यासी दुरावती ॥६१॥

दुराविलीं एकें जाणतीं च फार । निंदा अहंकार वादभेद ॥६२॥

वाद भेद निंदा हे फंद काळाचें । गोवितील वाचे रिकामिकें ॥६३॥

रिकामिक देवा होय नव्हे मना । चिंतेचिये घाणा जुंपिजेसी ॥६४॥

सेवटीं हे गळा लावुनियां दोरी । सांभाळ ये करी वासनेचा ॥६५॥

वासनेचा संग होय अंतकाळीं । तरी तपोबळी जन्म धरी ॥६६॥

धरूनियां देव राहतील चित्ती । आधींचिया गती आठवाया ॥६७॥

आठवावा देव मरणाचे काळीं । म्हणउनि बळी जीव दिले ॥६८॥

दिले टाकूनियां भोग ॠषेश्वरीं । खाती वनांतरीं कंदमूळें ॥६९॥

मुळें सुखाचिया देव अंतरला । अल्पासाटीं नेला अधोगती ॥७०॥

गति हे उत्तम व्हावया उपाव । आहे धरा पाव विठोबाचे ॥७१॥

विठोबाचे पायीं राहिलिया भावें । न लगे कोठें जावें वनांतरा ॥७२॥

तरती दुबळीं विठोबाच्या नांवें। संचित ज्या सवें नाहीं शुद्ध ॥७३॥

शुद्ध तरी याचे काय तें नवल । म्हणतां विठ्ठल वेळोवेळां ॥७४॥

वेळा कांहीं नाहीं कवणाचे हातीं । न कळे हे गति भविष्याची ॥७५॥

भविष्य न सुटे भोगिल्यावांचूनि । संचित जाणोनि शुद्ध करा ॥७६॥

करावे सायास आपुल्या हिताचे । येथें आलियाचे मनुष्यपण ॥७७॥

मनुष्यपण तरी साधी नारायण । नाहीं तरी हीन पशुहूनी ॥७८॥

पशु पाप पुण्य काय ते जाणती । मनुष्या या गति ठाउकिया ॥७९॥

ठाउकें हें असे पाप पुण्य लोका । देखती ते एकां भोगितिया ॥८०॥

भोगतील एक दुःख संवसारीं । काय सांगों परी वेगळाल्या ॥८१॥

ल्यावें खावें बरें असावें सदैव । हे चि करी हांव संवसारीं ॥८२॥

संवसारें जन गिळिले सकळ । भोगवितो फळ गर्भवासा ॥८३॥

वासनेचें मूळ छेदिल्यावांचून । नव्हे या खंडण गर्भवासा ॥८४॥

सायास केलियावांचुनि तें कांहीं । भोगावरी पाहीं घालूं नये ॥८५॥

नये बळें धड घालूं कांट्यावरि । जाये जीवें धरी सर्प हातीं ॥८६॥

हातीं आहे हित करील तयासी । म्हणउनि ऋृषीं सांगितलें ॥८७॥

सांगती या लोकां फजित करूनि । आपण जे कोणी तरले ते ॥८८॥

तेणें वाळवंटीं उभारिले कर । कृपेचा सागर पांडुरंग ॥८९॥

गंगाचरणीं करी पातकांची धुनी । पाउलें तीं मनीं चिंतिलिया ॥९०॥

चिंतनें जयाच्या तारिले पाषाण । उद्धरी चरण लावूनियां ॥९१॥

लावूनियां टाळी नलगे बैसावें । प्रेमसुख घ्यावें संतसंगें ॥९२॥

संतसंगें कथा करावें कीर्तन । सुखाचें साधन रामराम ॥९३॥

मग कोठें देव जाऊं न सके दुरी । बैसोनि भीतरी राहे कंठीं ॥९४॥

राहे व्यापुनियां सकळ शरीर । आपुला विसर पडों नेदी ॥९५॥

नेदी दुःख देखों आपुलिया दासा । वारी गर्भवासा यमदूता ॥९६॥

तान भूक त्यासी वाहों नेदी चिंता । दुश्चिंत हे घेतां नाम होती ॥९७॥

होती जीव त्यांचे सकळ ही जंत । परि ते अंकित संचिताचे ॥९८॥

चेवले जे कोणी देहअभिमानें । त्यांसी नारायणें कृपा केली ॥९९॥

कृपाळू हा देव अनाथा कोंवसा । आम्ही त्याच्या आशा लागलोंसों ॥१००॥

लावियेले कासे येणें पांडुरंगें । तुका म्हणे संगें संतांचिया ॥१०१॥

४४८३

विचार करिती बैसोनि गौळणी । ज्या कृष्णकामिनी कामातुरा ॥१॥

एकांत एकल्या एका च सुखाच्या । आवडती त्यांच्या गोष्टी त्यांला ॥२॥

तर्कवितर्किणी दुराविल्या दुरी । मौन त्या परिचारी आरंभिलें ॥३॥

कुशळा कवित्या कथित्या लोभिका । त्या ही येथें नका आम्हांपाशीं ॥४॥

बोलक्या वाचाळा कृष्णरता नाहीं । यां चोरोनि तींहीं खेट केली ॥५॥

भेऊनियां जना एकी सवा जाल्या । वाती विझविल्या दाटोबळें ॥६॥

कृष्णसुख नाहीं कळलें मानसीं । निंदिती त्या त्यासी कृष्णरता ॥७॥

तो नये जवळी देखोनि कोल्हाळ । म्हणउनि समेळ मेळविला ॥८॥

अंतरीं कोमळा बाहेरी निर्मळा । तल्लीन त्या बाळा कृष्णध्यानीं ॥९॥

हरिरूपीं दृष्टि कानीं त्या च गोष्टी । आळंगिती कंठीं एका एकी ॥१०॥

न साहे वियोग करिती रोदना । भ्रमष्टि भावना देहाचिया ॥११॥

विसरल्या मागें गृह सुत पती । अवस्था याचिती गोविंदाची ॥१२॥

अवस्था लागोनि निवळ चि ठेल्या । एका एकी जाल्या कृष्णरूपा ॥१३॥

कृष्णा म्हणोनियां देती आलिंगन । विरहताप तेणें निवारेना ॥१४॥

ताप कोण वारी गोविंदावांचूनि । साच तो नयनीं न देखतां ॥१५॥

न देखतां त्यांचा प्राण रिघों पाहे । आजि कामास ये उसिर केला ॥१६॥

रित्या ज्ञानगोष्टी तयां नावडती । आळिंगण प्रीती कृष्णाचिया ॥१७॥

मागें कांहीं आम्ही चुकलों त्याची सेवा । असेल या देवा राग आला ॥१८॥

आठविती मागें पापपुण्यदोष । परिहार एकीस एक देती ॥१९॥

अनुतापें जाल्या संतप्त त्या बाळा । टाकुनि विव्हळा धरणी अंग ॥२०॥

जाणोनि चरित्र जवळी च होता । आली त्या अनंता कृपा मग ॥२१॥

होउनी प्रगट दाखविलें रूप । तापत्रय ताप निवविले ॥२२॥

निवालेया देखोनि कृष्णाचें श्रीमुख । शोक मोह दुःख दुरावला ॥२३॥

साच भाव त्यांचा आणुनियां मना । आळंगितो राणा वैकुंठींचा ॥२४॥

हरिअंगसंगें हरिरूप जाल्या । बोलों विसरल्या तया सुखा ॥२५॥

व्यभिचारभावें भोगिलें अनंता । वर्तोनि असतां घराचारी ॥२६॥

सकळा चोरोनि हरि जयां चित्ती । धन्य त्या नांदती तयामध्यें ॥२७॥

उणें पुरें त्यांचें पडों नेंदी कांहीं । राखे सर्वां ठायीं देव तयां ॥२८॥

न कळे लाघव ब्रम्हादिकां भाव । भक्तिभावें देव केला तैसा ॥२९॥

तुका म्हणे त्यांचा धन्य व्यभिचार । साधिलें अपार निजसुख ॥३०॥

बाळक्रीडा प्रारंभ अभंग – १००

४४८४

देवा आदिदेवा जगत्रया जीवा । परियेसीं केशवा विनंती माझी ॥१॥

माझी वाणी तुझे वर्णी तुझे वर्णी गुण नाम । ऐसी देई प्रेम कांहीं कळा ॥२॥

कळा तुजपाशीं आमचें जीवन । उचित करून देई आम्हां ॥३॥

आम्हां शरणागतां तुझा चि आधार । तूं तंव सागर कृपासिंधु ॥४॥

सिंधु पायावाट होय तुझ्या नामें । जाळीं महाकर्में दुस्तरें तीं ॥५॥

तीं फळें उत्तमें तुझा निजध्यास । नाहीं गर्भवास सेविलिया ॥६॥

सेविलिया राम कृष्ण नारायण । नाहीं त्या बंधन संसाराचें ॥७॥

संसार तें काय तृणवतमय । अग्नि त्यासी खाय क्षणमात्रें ॥८॥

क्षणमात्रें जाळी दोषांचिया रासी । निंद्य उत्तमासी वंद्य करी ॥९॥

करीं ब्रिदें साच आपलीं आपण । पतितपावन दिनानाथ ॥१०॥

नाथ अनाथाचा पति गोपिकांचा । पुरवी चित्तीचा मनोरथ ॥११॥

चित्ती जें धरावें तुका म्हणे दासीं । पुरविता होसी मनोरथ ॥१२॥

४४८५

मनोरथ जैसे गोकुळींच्या जना । पुरवावी वासना तयापरी ॥१॥

रिण फेडावया अवतार केला । अविनाश आला आकारासी ॥२॥

सीण जाला वसुदेवदेवकीस । वधी बाळें कंस दुराचारी ॥३॥

दुराचारियासी नाहीं भूतदया । आप पर तया पाप पुण्य ॥४॥

पुण्यकाळ त्याचा राहिलासे उभा । देवकीच्या गर्भा देव आले ॥५॥

गर्भासी तयांच्य आला नारायण । तुटलें बंधन आपेंआप ॥६॥

आपेंआप बेड्या तुटल्या शंकळा । बंदाच्या आगळा किलिया कोंडे ॥७॥

कोंडमार केला होता बहु दिस । सोडवी निमिष्य नलगतां ॥८॥

न कळे तो त्यासी सांगितला भाव । आपणासी ठाव नंदाघरीं ॥९॥

नंदाघरीं जातां येतां वसुदेवा । नाहीं जाला गोवा सवें देव ॥१०॥

सवें देव तया आड नये कांहीं । तुका म्हणे नाहीं भय चिंता ॥११॥

४४८६

चिंता ते पळाली गोकुळाबाहेरी । प्रवेश भीतरी केला देवें ॥१॥

देव आला घरा नंदाचिया गांवा । धन्य त्याच्या दैवा दैव आलें ॥२॥

आलें अविनाश धरूनि आकार । दैत्याचा संहार करावया ॥३॥

करावया क्तजनाचें पालण । आले रामकृष्ण गोकुळासी ॥४॥

गोकुळीं आनंद प्रगटलें सुख । निर्भर हे लोक घरोघरीं ॥५॥

घरोघरीं जाला लक्ष्मीचा वास । दैन्यदाळिद्रास त्रास आला ॥६॥

आला नारायण तयांच्या अंतरा । दया क्षमा नरा नारीलोकां ॥७॥

लोकां गोकुळींच्या जालें ब्रम्हज्ञान । केलियावांचून जपतपें ॥८॥

जपतपें काय करावीं साधनें । जंवें नारायणें कृपा केली ॥९॥

केलीं नारायणें आपुलीं अंकित । तो चि त्यांचें हित सर्व जाणे ॥१०॥

सर्व जाणे एक विष्णु साच खरा । आणीक दुसरा नाहींनाहीं ॥११॥

नाहीं भक्ता दुजें तिहीं त्रिभुवनीं । एका चक्रपाणीवांचूनियां ॥१२॥

याच्या सुखसंगें घेती गर्भवास । तुका म्हणे आस त्यजूनियां ॥१३॥

४४८७

यांच्या पूर्वपुण्या कोण लेखा करी । जिंहीं तो मुरारी खेळविला ॥१॥

खेळविला जिंहीं अंतर्बाह्यसुखें । मेळवूनि मुखें चुंबन दिलें ॥२॥

दिलें त्यांसी सुख अंतरीचें देवें । जिंहीं एका भावें जाणितला ॥३॥

जाणितला तिहीं कामातुर नारी । कृष्णभोगावरी चित्त ज्यांचें ॥४॥

ज्यांचें कृष्णीं तन मन जालें रत । गृह पति सुत विसरल्या ॥५॥

विष तयां जालें धन मान जन । वसविती वन एकांतीं त्या ॥६॥

एकांतीं त्या जाती हरीसी घेउनि । भोगइच्छाधणी फेडावया ॥७॥

वयाच्या संपन्ना तैसा त्यांकारणें । अंतरींचा देणें इच्छाभोग ॥८॥

भोग त्याग नाहीं दोन्ही जयापासीं । तुका म्हणे जैसी स्पटिकशिळा ॥९॥

४४८८

शिळा स्फटिकाची न पालटे भेदें । दाउनियां छंदे जैसी तैसी ॥१॥

जैसा केला तैसा होय क्षणक्षणा । फेडावी वासना भक्तिभावें ॥२॥

फेडावया आला अवघियांची धणी । गोपाळ गौळणी मायबापा ॥३॥

मायबापा सोडविलें बंदीहुनि । चाणूर मर्दुनी कंसादिक ॥४॥

दिक नाहीं देणें अरिमित्रा एक । पूतना कंटक मुक्त केली ॥५॥

मुक्त केला मामा कंस महादोषी । बाळहत्या रासी पातकांच्या ॥६॥

पाप कोठें राहे हरी आठवितां । भक्ती द्वेषें चिंता जैसा तैसा ॥७॥

साक्षी तयापाशीं पूर्वीलकर्माच्या । बांधला सेवेच्या रुणी देव ॥८॥

देव भोळा धांवे भक्ता पाठोवाठी । उच्चारितां कंठीं मागेंमागें ॥९॥

मानाचा कंटाळा तुका म्हणे त्यासी । धांवे तो घरासी भाविकांच्या ॥१०॥

४४८९

चारी वेद ज्याची कीर्ती वाखाणिती । बांधवी तो हातीं गौळणीच्या ॥१॥

गौळणिया गळा बांधिती धारणीं । पायां चक्रपाणी लागे तया ॥२॥

तयाघरीं रिघे चोरावया लोणी । रितें पाळतूनि शिरे माजी ॥३॥

माजी शिरोनियां नवनीत खाये । कवाड तें आहे जैसें तैसें ॥४॥

जैसा तैसा आहे अंतर्बाह्यात्कारीं । म्हणउनि चोरी नसंपडे ॥५॥

नसंपडे तयां करितां खटपट । वाउगे बोभाट वर्माविण ॥६॥

वर्म जाणती त्या एकल्या एकटा । बैसतील वाटा निरोधूनि ॥७॥

निवांत राहिल्या निःसंग होऊनि । निश्चळि ज्या ध्यानीं कृष्णध्यान ॥८॥

न ये क्षणभरी योगियांचे ध्यानीं । धरिती गौळणी भाविका त्या ॥९॥

भाविका तयांसी येतो काकुलती । शाहाण्या मरती नसंपडे ॥१०॥

नलगे वेचावी टोळी धनानांवें । तुका म्हणें भावें चाड एका ॥११॥

४४९०

चाड अनन्याची धरी नारायण । आपणासमान करी रंका ॥१॥

रंक होती राजे यमाचिये घरीं । आचरणें बरी नाहीं म्हणवोनि ॥२॥

नसंपडे इंद्रचंद्रब्रम्हादिकां । अभिमानें एका तळिमात्रें ॥३॥

तळिमात्र जरी होय अभिमान । मेरु तो समान भार देवा ॥४॥

भार पृथिवीचा वाहिला सकळ । जड होती खळ दुष्ट लोक ॥५॥

दुष्ट अक्त जे निष्ठ मानसीं । केली हे तयांसी यमपुरी ॥६॥

यमदूत त्यांसी करिती यातना । नाहीं नारायणा भजिजेलें ॥७॥

जे नाहीं भजले एका भावें हरी । तयां दंड करी यमधर्म ॥८॥

यमधर्म म्हणे तयां दोषियांसी । कां रे केशवासी चुकलेती ॥९॥

चुकलेती कथा पुराणश्रवण । होते तुम्हां कान डोळे मुख ॥१०॥

कान डोळे मुख संतांची संगति । न धरा च चित्ती सांगितलें ॥११॥

सांगितलें संतीं तुम्हां उगवूनि । गर्भाद येऊनि यमदंड ॥१२॥

दंडूं आम्हीं रागें म्हणे यमधर्म । देवा होय श्रम दुर्जनाचा ॥१३॥

दुर्जनाचा याणें करूनि संहार । पूर्णअवतार रामकृष्ण ॥१४॥

रामकृष्णनामें रंगले जे नर । तुका म्हणे घर वैकुंठी त्यां ॥१५॥

४४९१

वैकुंठीच्या लोकां दुर्लभ हरिजन । तया नारायण समागमें ॥१॥

समागम त्यांचा धरिला अनंतें । जिहीं चत्तिवत्ति समर्पिलें ॥२॥

समर्था तीं गाती हरीचे पवाडे । येर ते बापुडे रावराणे ॥३॥

रामकृष्णें केलें कौतुक गोकुळीं । गोपाळांचे मेळीं गाईं चारी ॥४॥

गाईं चारी मोहोरी पांवा वाहे पाठीं । धन्य जाळी काठी कांबळीचें ॥५॥

काय गौळियांच्या होत्या पुण्यरासी । आणीक त्या म्हैसी गाईं पशु ॥६॥

सुख तें अमुप लुटिलें सकळीं । गोपिका गोपाळीं धणीवरि ॥७॥

धणीवरि त्यांसी सांगितली मात । जयाचें जें आर्त तयापरी ॥८॥

परी याचि तुम्ही आइका नवळ । दुर्गम जो खोल साधनासि ॥९॥

शिक लावूनियां घालिती बाहेरी । पाहाती भीतरी सवें चि तो ॥१०॥

तोंडाकडे त्यांच्या पाहे कवतुकें । शिव्या देतां सुखें हासतुसे ॥११॥

हांसतसे शिव्या देतां त्या गौळणी । मरतां जपध्यानीं न बोले तो ॥१२॥

तो जेंजें करिल तें दिसे उत्तम । तुका म्हणे वर्म दावी सोपें ॥१३॥

४४९२

दावी वर्म सोपें भाविकां गोपाळां । वाहे त्यांच्या गळां पाले माळा ॥१॥

मान देती आधीं मागतील डाव । देवा तें गौरव माने सुख ॥२॥

मानती ते मंत्र हमामा हुंबरी । सिंतोडिती वरि स्नान तेणें ॥३॥

वस्त्रें घोंगडिया घालुनियां तळीं । वरी वनमाळी बैसविती ॥४॥

तिंहीं लोकांसी जो दुर्लभ चिंतना । तो धांवे गोधना वळतियां ॥५॥

यांच्या वचनाचीं पुष्पें वाहे शिरीं । नैवेद्य त्यांकरीं कवळ मागे ॥६॥

त्यांचिये मुखींचें हिरोनियां घ्यावें । उच्छष्टि तें खावें धणीवरी ॥७॥

वरी माथां गुंफे मोरपिसांवेटी । नाचे टाळी पिटी त्यांच्या छंदें ॥८॥

छंदें नाचतील जयासवें हरी । देहभाव वरी विसरलीं ॥९॥

विसरली वरी देहाची भावना । ते चि नारायणा सर्वपूजा ॥१०॥

पूजा भाविकांची न कळतां घ्यावी । न मागतां दावी निज ठाव ॥११॥

ठाव पावावया हिंडे मागें मागें । तुका म्हणे संगें भक्तांचिया ॥१२॥

४४९३

भक्तजनां दिलें निजसुख देवें । गोपिका त्या भावें आळंगिल्या ॥१॥

आळंगिल्या गोपी गुणवंता नारी । त्यांच्या जन्मांतरीं हरि ॠणी ॥२॥

रुसलिया त्यांचें करी समाधान । करविता आण क्रिया करी ॥३॥

क्रिया करी तुम्हां न वजे पासुनि । अवघियाजणी गोपिकांसी ॥४॥

गोपिकांसी म्हणे वैकुंठींचा पति । तुम्हीं माझ्या चित्ती सर्वभावें ॥५॥

भाव जैसा माझ्याठायीं तुम्ही धरा । तैसा चि मी खरा तुम्हांलागीं ॥६॥

तुम्हां कळों द्या हा माझा साच भाव । तुमचा चि जीव तुम्हां ग्वाही ॥७॥

ग्वाही तुम्हां आम्हां असे नारायण । आपली च आण वाहातसे ॥८॥

सत्य बोले देव भक्तिभाव जैसा । अनुभवें रसा आणूनियां ॥९॥

यांसी बुझावितो वेगळाल्या भावें । एकीचें हें ठावें नाहीं एकी ॥१०॥

एकी क्रिया नाहीं आवघियांचा भाव । पृथक हा देव घेतो तैसें ॥११॥

तैसें कळों नेदी जो मी कोठें नाहीं । अवघियांचे ठायीं जैसा तैसा ॥१२॥

जैसा मनोरथ जये चित्ती काम । तैसा मेघशाम पुरवितो ॥१३॥

पुरविले मनोरथ गोपिकांचे । आणीक लोकांचे गोकुळींच्या ॥१४॥

गोकुळींच्या लोकां लावियेला छंद । बैसला गोविंद त्याचा चित्ती ॥१५॥

चित्ते ही चोरूनि घेतलीं सकळा । आवडी गोपाळांवरी तयां ॥१६॥

आवडे तयांसी वैकुंठनायक । गेलीं सकळिक विसरोनि ॥१७॥

निंदा स्तुती कोणी न करी कोणाची । नाहीं या देहाची शुद्धि कोणा ॥१८॥

कोणासी नाठवे कन्या पुत्र माया । देव म्हणुनि तया चुंबन देती ॥१९॥

देती या टाकून भ्रतारांसी घरीं । लाज ते अंतरीं आथी च ना ॥२०॥

नाहीं कोणा धाक कोणासी कोणाचा । तुका म्हणे वाचा काया मनें ॥२१॥

४४९४

मनें हरिरूपीं गुंतल्या वासना । उदास या सुना गौळियांच्या ॥१॥

यांच्या भ्रतारांचीं धरूनियां रूपें । त्यांच्या घरीं त्यांपें भोग करी ॥२॥

करी कवतुक त्याचे तयापरी । एकां दिसे हरि एकां लेंक ॥३॥

एक भाव नाहीं सकळांच्या चित्ती । म्हणऊनि प्रीति तैसें रूप ॥४॥

रूप याचें आहे अवघें चि एक । परि कवतुक दाखविलें ॥५॥

लेंकरूं न कळे स्थूल कीं लहान । खेळे नारायण कवतुकें ॥६॥

कवतुक केलें सोंग बहुरूप । तुका म्हणे बाप जगाचा हा ॥७॥

४४९५

जगाचा हा बाप दाखविलें माये । माती खातां जाये मारावया ॥१॥

मारावया तिणें उगारिली काठी । भुवनें त्या पोटीं चौदा देखे ॥२॥

देखे भयानक झांकियेले डोळे । मागुता तो खेळे तयेपुढे ॥३॥

पुढें रिघोनियां घाली गळां कव । कळों नेदी माव मायावंता ॥४॥

मायावंत विश्वरूप काय जाणे । माझें माझें म्हणे बाळ देवा ॥५॥

बाळपणीं रीठा रगडिला दाढे । मारियेले गाढे कागबग ॥६॥

गळां बांधऊनि उखळासी दावें । उन्मळी त्या भावें विमळार्जुन ॥७॥

न कळे जुनाट जगाचा जीवन । घातलें मोहन गौळियांसी ॥८॥

सिंकीं उतरूनि खाय नवनीत । न कळे बहुत होय तरी ॥९॥

तरीं दुधडेरे भरले रांजण । खाय ते भरून दावी दुणी ॥१०॥

दुणी जालें त्याचा मानिती संतोष । दुभत्याची आस धरूनियां ॥११॥

आशाबद्धा देव असोनि जवळी । नेणती ते काळीं स्वार्थामुळें ॥१२॥

मुळें याच देव न कळे तयांसी । चत्ति आशापाशीं गोवियेलें ॥१३॥

लेंकरूं आमचें म्हणे दसवंती । नंदाचिये चित्ती तो चि भाव ॥१४॥

भाव जाणावया चरित्र दाखवी। घुसळितां रवी डेरियांत ॥१५॥

डेरियांत लोणी खादलें रिघोनि । पाहे तों जननी हातीं लागे ॥१६॥

हातीं धरूनियां काढिला बाहेरी। देखोनियां करी चोज त्यासी ॥१७॥

सिकवी विचार नेणे त्याची गती । होता कोणे रीती डेरियांत ॥१८॥

यांसी पुत्रलोभें न कळे हा भाव । कळों नेदी माव देव त्यांसी ॥१९॥

त्यांसी मायामोहजाळ घाली फांस । देर आपणास कळों नेदी ॥२०॥

नेदी राहों भाव लोभिकांचे चित्ती । जाणतां चि होती अंधळीं तीं ॥२१॥

अंधळीं तीं तुका म्हणे संवसारीं । जिहीं नाहीं हरि ओळखिला ॥२२॥

४४९६

ओळखी तयांसी होय एका भावें । दुसरिया देवें न पविजे ॥१॥

न पविजे कदा उन्मत्त जालिया । डंबु तो चि वांयां नागवण ॥२॥

वनवास देवाकारणें एकांत । करावीं हीं व्रततपें याग ॥३॥

व्रत याग यांसी फळलीं बहुतें । होतीं या संचितें गौळियांची ॥४॥

यांसी देवें तारियेलें न कळतां । मागील अनंता ठावें होतें ॥५॥

होतें तें द्यावया आला नारायण । मायबापां रीण गौळियांचें ॥६॥

गौळियांचें सुख दुर्लभ आणिकां । नाहीं ब्रम्हादिकां तुका म्हणे ॥७॥

४४९७

नेणतियांसाटीं नेणता लाहान । थिंकोनि भोजन मागे माये ॥१॥

माया दोनी यास बाप नारायणा । सारखी भावना तयांवरी ॥२॥

तयांवरी त्याचा समचित्त भाव । देवकीवसुदेव नंद दोघे ॥३॥

घेउनियां एके ठायीं अवतार । एकीं केला थोर वाढवूनि ॥४॥

उणा पुरा यासी नाहीं कोणी ठाव । सारिखा चि देव अवघियांसी ॥५॥

यासी दोनी ठाव सारिखे अनंता । आधील मागुता वाढला तो ॥६॥

वाढला तो सेवाभक्तिचिया गुणें । उपचारमिष्टान्नें करूनियां ॥७॥

करोनियां सायास मेळविलें धन । तें ही कृष्णार्पण केलें तीहीं ॥८॥

कृष्णासी सकळ गाईं घोडे म्हैसी । समर्पिल्या दासी जीवें भाव ॥९॥

जीवें भावें त्याची करितील सेवा । न विसंबती नांवा क्षणभरी ॥१०॥

क्षणभरी होतां वेगळा तयांस । होती कासावीस प्राण त्यांचे ॥११॥

त्यांचे ध्यानीं मनीं सर्वभावें हरि । देह काम करी चत्ति त्यापें ॥१२॥

त्याचें चि चिंतन कृष्ण कोठें गेला । कृष्ण हा जेविला नाहीं कृष्ण ॥१३॥

कृष्ण आला घरा कृष्ण गेला दारा । कृष्ण हा सोयरा भेटों कृष्णा ॥१४॥

कृष्ण गातां ओंव्या दळणीं कांडणीं । कृष्ण हा भोजनीं पाचारिती ॥१५॥

कृष्ण तयां ध्यानीं आसनीं शयनीं । कृष्ण देखे स्वपनीं कृष्णरूप ॥१६॥

कृष्ण त्यांस दिसे आभास दुश्चितां । धन्य मातापिता तुका म्हणे ॥१७॥

४४९८

कृष्ण हा परिचारी कृष्ण हा वेव्हारी । कृष्ण घ्या वो नारी आणिकी म्हणे ॥१॥

म्हणे कृष्णाविण कैसें तुम्हां गमे । वळि हा करमे वांयांविण ॥२॥

वांयांविण तुम्हीं पिटीत्या चाकटी । घ्या गे जगजेठी क्षणभरी ॥३॥

क्षणभरी याच्या सुखाचा सोहळा । पहा एकवेळा घेऊनियां ॥४॥

याचें सुख तुम्हां कळलियावरि । मग दारोदारीं न फिराल ॥५॥

लटिकें हें तुम्हां वाटेल खेळणें । एका कृष्णाविणें आवघें चि ॥६॥

अवघ्यांचा तुम्हीं टाकाल सांगात । घेऊनि अनंत जाल राना ॥७॥

नावडे तुम्हांस आणीक बोलिलें । मग हें लागलें हरिध्यान ॥८॥

न करा हा मग या जीवा वेगळा । टोंकवाल बाळा आणिका ही ॥९॥

आणिका ही तुम्हा येती काकुलती । जवळी इच्छिती क्षण बैसों ॥१०॥

बैसों चला पाहों गोपाळाचें मुख। एकी एक सुख सांगतील ॥११॥

सांगे जंव ऐसी मात दसवंती । तंव धरिती चित्ती बाळा ॥१२॥

बाळा एकी घरा घेउनियां जाती । नाहीं त्या परती तुका म्हणे ॥१३॥

४४९९

तुका म्हणे पुन्हा न येती मागुत्या । कृष्णासीं खेळतां दिवस गमे ॥१॥

दिवस राती कांहीं नाठवे तयांसी । पाहातां मुखासी कृष्णाचिया ॥२॥

याच्या मुखें नये डोळयासी वीट । राहिले हे नीट ताटस्थ चि ॥३॥

ताटस्थ राहिलें सकळ शरीर । इंद्रियें व्यापार विसरलीं ॥४॥

विसरल्या तान भुक घर दार । नाहीं हा विचार आहों कोठें ॥५॥

कोठें असों कोण जाला वेळ काळ । नाठवे सकळ विसरल्या ॥६॥

विसरल्या आम्हीं कोणीये जातीच्या । वर्णा ही चहूंच्या एक जाल्या ॥७॥

एक जाल्या तेव्हां कृष्णाचिया सुखें । निःशंकें भातुकें खेळतील ॥८॥

खेळता भातुकें कृष्णाच्या सहित । नाहीं आशंकित चत्ति त्यांचें ॥९॥

चित्ती तो गोविंद लटिकें दळण । करिती हें जन करी तैसें ॥१०॥

जन करी तैसा खेळतील खेळ । अवघा गोपाळ करूनियां ॥११॥

करिती आपला आवघा गोविंद । जना साच फंद लटिका त्या ॥१२॥

त्याणीं केला हरि सासुरें माहेर । बंधु हे कुमर दीर भावें ॥१३॥

भावना राहिली एकाचिये ठायीं । तुका म्हणे पायीं गोविंदाचे ॥१४॥

४५००

गोविंद भ्रतार गोविंद मुळहारी । नामें भेद परि एक चि तो ॥१॥

एकाचीं च नामें ठेवियेलीं दोनी । कल्पितील मनीं यावें जावें ॥२॥

जावें यावें तिहीं घरऴिचया घरीं । तेथिची सिदोरी तेथें न्यावी ॥३॥

विचारितां दिसे येणें जाणें खोटें । दाविती गोमटें लोका ऐसें ॥४॥

लोक करूनियां साच वर्तताती । तैशा त्या खेळती लटिक्याची ॥५॥

लटिकीं करिती मंगळदायकें । लटिकीं च एकें एकां व्याही ॥६॥

व्याही भाईं हरि सोयरा जावायी । अवघियांच्या ठायीं केला एक ॥७॥

एकासि च पावे जें कांहीं करिती । उपचार संपत्ति नाना भोग ॥८॥

भोग देती सर्व एका नारायणा । लटिक्या भावना व्याही भाईं ॥९॥

लटिका च त्यांणीं केला संवसार । जाणती साचार वेगळा त्या ॥१०॥

त्यांणीं मृत्तिकेचें करूनि अवघें । खेळतील दोघें पुरुषनारी ॥११॥

पुरुषनारी त्यांणीं ठेवियेलीं नावें । कवतुकभावें विचरती ॥१२॥

विचरती जैसे साच भावें लोक । तैसें नाहीं सुख खेळतीया ॥१३॥

यांणीं जाणितलें आपआपणया । लटिकें हें वांयां खेळतों तें ॥१४॥

खेळतों ते आम्हीं नव्हों नारीनर । म्हणोनि विकार नाहीं तयां ॥१५॥

तया ठावें आहे आम्ही अवघीं एक । म्हणोनि निःशंक खेळतील ॥१६॥

तयां ठावें नाहीं हरिचिया गुणें । आम्ही कोणकोणें काय खेळों ॥१७॥

काय खातों आम्ही कासया सांगातें । कैसें हें लागतें नेणों मुखी ॥१८॥

मुखीं चवी नाहीं वरी अंगीं लाज । वरणा याती काज न धरिती ॥१९॥

धरितील कांहीं संकोच त्या मना । हांसतां या जना नाइकती ॥२०॥

नाइकती बोल आणिकांचे कानीं । हरि चित्ती मनीं बैसलासे ॥२१॥

बैसलासे हरि जयांचिये चित्ती । तयां नावडती मायबापें ॥२२॥

मायबापें त्यांचीं नेती पाचारुनि । बळें परि मनीं हरि वसे ॥२३॥

वसतील बाळा आपलाले घरीं । ध्यान त्या अंतरीं गोविंदाचें ॥२४॥

गोविंदाचें ध्यान निजलिया जाग्या । आणीक वाउग्या न बोलती ॥२५॥

न बोलती निजलिया हरिविण । जागृति सपन एक जालें ॥२६॥

एकविध सुख घेती नित्य बाळा । भ्रमर परिमळालागीं तैशा ॥२७॥

तैसा त्यांचा भाव घेतला त्यांपरी । तुका म्हणे हरि बाळलीला ॥२८॥

४५०१

लीलाविग्रही तो लेववी खाववी । यशोदा बैसवी मांडीवरी ॥१॥

मांडीवरी भार पुष्पाचिये परी । बैसोनियां करी स्तनपान ॥२॥

नभाचा ही साक्षी पाताळापरता । कुर्वाळिते माता हातें त्यासि ॥३॥

हातें कुर्वाळुनी मुखीं घाली घांस । पुरे म्हणे तीस पोट धालें ॥४॥

पोट धालें मग देतसे ढेंकर । भक्तीचें तें फार तुळसीदळ ॥५॥

तुळसीदळ भावें सहित देवापाणी । फार त्याहुनि क्षीरसागरा ॥६॥

क्षीराचा कांटाळा असे एकवेळ । भक्तीचें तें जळ गोड देवा ॥७॥

देवा भक्त जिवाहुनि आवडती । सकळ हि प्रीति त्यांच्याठायीं ॥८॥

त्यांचा हा अंकित सर्व भावें हरि । तुका म्हणे करी सर्व काज ॥९॥

४५०२

जयेवेळीं चोरूनियां नेलीं वत्सें । तयालागीं तैसें होणें लागे ॥१॥

लागे दोहीं ठायी करावें पाळण । जगाचा जीवन मायबाप ॥२॥

माय जाल्यावरी अवघ्या वत्सांची । घरीं वत्सें जीचीं तैसा जाला ॥३॥

जाला तैसा जैसे घरिंचे गोपाळ । आणिक सकळ मोहरी पांवे ॥४॥

मोहरी पांवे सिंगें वाहिल्या काहाळा । देखिला सोहाळा ब्रम्हादिकीं ॥५॥

ब्रम्हांदिकां सुख स्वपनीं ही नाहीं । तैसें दोहीं ठायीं वोसंडलें ॥६॥

वोसंडल्या क्षीर अमुप त्या गायी । जैसी ज्याची आईं तैसा जाला ॥७॥

लाघव कळलें ब्रम्हयासी याचें । परब्रम्ह साचें अवतरलें ॥८॥

तरले हे जन सकळ ही आतां । ऐसें तो विधाता बोलियेला ॥९॥

लागला हे स्तुती करूं अनंताची । चतुर्मुख वाची भक्ती स्तोत्रें ॥१०॥

भक्तिकाजें देवें केला अवतार । पृथ्वीचा भार फेडावया ॥११॥

पृथिवी दाटीली होती या असुरीं । नासाहावे वरीभार तये ॥१२॥

तया काकुलती आपल्या दासांची । तयालागीं वेची सर्वस्व ही ॥१३॥

स्वहित दासांचें करावयालागीं । अव्यक्त हें जगीं व्यक्ती आलें ॥१४॥

लेखा कोण करी यांचिया पुण्याचा । जयांसवें वाचा बोले हरी ॥१५॥

हरी नाममात्रें पातकांच्या रासी । तो आला घरासि गौळियांच्या ॥१६॥

गौळिये अवघीं जालीं कृष्णमय । नामें लोकत्रय तरतील ॥१७॥

तरतील नामें कृष्णाचिया दोषी । बहुत ज्यांपाशीं होइल पाप ॥१८॥

पाप ऐसें नाहीं कृष्णनामें राहे । धन्य तो चि पाहे कृष्णमुख ॥१९॥

मुख माझें काय जो मी वर्णू पार । मग नमस्कार घाली ब्रम्हा ॥२०॥

ब्रम्हा नमस्कार घाली गोधनासी । कळला तयासि हा चि देव ॥२१॥

देव चि अवगा जालासे सकळ । गाईं हा गोपाळ वत्सें तेथें ॥२२॥

तेथें पाहाणें जें आणीक दुसरें । मूर्ख त्या अंतरें दुजा नाहीं ॥२३॥

दुजा भाव तुका म्हणे जया चित्ती । रवरव भोगिती कुंभपाक ॥२४॥

४५०३

कुंभपाक लागे तयासि भोगणें । अवघा चि नेणे देव ऐसा ॥१॥

देव ऐसा ठावा नाहीं जया जना । तयासि यातना यमकरी ॥२॥

कळला हा देव तया साच खरा । गाईं वत्सें घरा धाडी ब्रम्हा ॥३॥

ब्रम्हादिकां ऐसा देव अगोचर । कैसा त्याचा पार जाणवेल ॥४॥

जाणवेल देव गौळियांच्या भावें । तुका म्हणे सेवे संचित हें ॥५॥

४५०४

संचित उत्तम भूमि कसूनियां । जाऊं नेणे वांयां परि त्याचें ॥१॥

त्याचिया पिकासि आलिया घुमरी । आल्या गाईंवरी आणिक गाईं ॥२॥

गाईं दवडुनि घालिती बाहेरी । तंव म्हणे हरि बांधा त्या ही ॥३॥

त्याही तुम्ही बांधा तुमच्या सारिख्या । भोवंडा पारिख्या वाड्यातुनि ॥४॥

पारिख्या न येती कोणाचिया घरा । सूत्रधारी खरा नारायण ॥५॥

नारायण नांदे जयाचिये ठायीं । सहज तेथें नाहीं घालमेली ॥६॥

मेलीं हीं शाहाणीं करितां सायास । नाहीं सुखलेश तुका म्हणे ॥७॥

४५०५

तुका म्हणे सुख घेतलें गोपाळीं । नाचती कांबळीं करुनि ध्वजा ॥१॥

करूनियां टिरी आपुल्या मांदळ । वाजविती टाळ दगडाचे ॥२॥

दगडाचे टाळ कोण त्यांचा नाद । गीत गातां छंद ताल नाहीं ॥३॥

नाही ताळ गातां नाचतां गोपाळां । घननीळ सावळा तयामध्यें ॥४॥

मधीं जयां हरि तें सुख आगळें । देहभाव काळें नाहीं तयां ॥५॥

तयांसि आळंगी आपुलिया करीं । जाती भूमीवरी लोटांगणीं ॥६॥

निजभाव देखे जयांचिये अंगीं । तुका म्हणे संगीं क्रीडे तयां ॥७॥

४५०६

तयांसवें करी काला दहींभात । सिदोर्   या अनंत मेळवुनी ॥१॥

मेळवुनी अवघियांचे एके ठायीं । मागें पुढें कांहीं उरों नेदी ॥२॥

नेदी चोरी करूं जाणे अंतरींचें । आपलें हीं साचें द्यावें तेथें ॥३॥

द्यावा दहींभात आपले प्रकार । तयांचा वेव्हार सांडवावा ॥४॥

वांटी सकळांसि हातें आपुलिया । जैसें मागे तया तैसें द्यावें ॥५॥

द्यावें सांभाळुनी सम तुकभावें । आपण हि खावें त्यांचें तुक ॥६॥

तुक सकळांचे गोविंदाचे हातीं । कोण कोणे गति भला बुरा ॥७॥

राखे त्यासि तैसें आपलाल्या भावें । विचारुनि द्यावें जैसें तैसें ॥८॥

तैसें सुख नाहीं वैकुंठींच्या लोकां । तें दिलें भाविकां गोपाळांसि ॥९॥

गोपाळांचे मुखीं देउनी कवळ । घांस माखे लाळ खाय त्यांची ॥१०॥

त्यांचिये मुखींचे काढूनियां घांस । झोंबतां हातांस खाय बळें ॥११॥

बळें जयाचिया ठेंगणें सकळ । तयातें गोपाळ पाडितील ॥१२॥

पाठी उचलूनि वाहातील खांदीं । नाचतील मांदीं मेळवुनी ॥१३॥

मांदीं मेळवुनी धणी दिली आम्हां । तुका म्हणे जमा केल्या गाईं ॥१४॥

४५०७

केला पुढें हरि अस्तमाना दिसा । मागें त्यासरिसे थाट चाले ॥१॥

थाट चाले गाईं गोपाळांची धूम । पुढें कृष्ण राम तयां सोयी ॥२॥

सोयी लागलिया तयांची अनंती । न बोलवितां येती मागें तया ॥३॥

तयांचिये चित्ती बैसला अनंत । घेती नित्यनित्य तें चि सुख ॥४॥

सुख नाहीं कोणा हरिच्या वियोगें । तुका म्हणे जुगें घडी जाय ॥५॥

४५०८

जाय फाकोनियां निवडितां गाईं । आपलाल्या सोयी घराचिये ॥१॥

घराचिये सोयी अंतरला देव । गोपाळांचे जीव गोविंदापे ॥२॥

गोविंदे वेधिलें तुका म्हणे मन । वियोगें ही ध्यान संयोगाचें ॥३॥

४५०९

संयोग सकळां असे सर्वकाळ । दुश्चित्त गोपाळ आला दिसे ॥१॥

गोपाळ गुणाचा म्हणे गुणमय । निंबलोण माये उतरिलें ॥२॥

उतरूनि हातें धरि हनूवठी । ओवाळूनि दिठी सांडियेली ॥३॥

दिठी घाली माता विश्वाच्या जनका । भक्तिचिया सुखा गोडावला ॥४॥

लहान हा थोर जीवजंत भूतें । आपण दैवतें जाला देवी ॥५॥

देवी म्हैसासुर मुंजिया खेचर । लहान हि थोर देव हरि ॥६॥

हरि तुका म्हणे अवघा एकला । परि या धाकुला भक्तासाटीं ॥७॥

४५१०

भक्तीसाटीं केली यशोदेसी आळी । थिंकोनिया चोळी डोळे देव ॥१॥

देव गिळुनियां धरिलें मोहन । माय म्हणे कोण येथें दुजें ॥२॥

दुजें येथें कोणी नाहीं कृष्णाविण । निरुते जाणोन पुसे देवा ॥३॥

देवापाशीं पुसे देव काय जाला । हांसें आलें बोला याचें हरि ॥४॥

यांचे मी जवळी देव तो नेणती । लटिकें मानिती साच खरें ॥५॥

लटिकें तें साच साच तें लटिके । नेणती लोभिकें आशाबद्ध ॥६॥

सांग म्हणे माय येरु वासी तोंड । तंव तें ब्रम्हांड देखे माजी ॥७॥

माजी जया चंद्र सूर्य तारांगणें । तो भक्तांकारणें बाळलीला ॥८॥

लीळा कोण जाणे याचें महिमान । जगाचें जीवन देवादिदेव ॥९॥

देवें कवतुक दाखविलें तयां । लागतील पायां मायबापें ॥१०॥

मायबाप म्हणे हा चि देव खरा । आणीक पसारा लटिका तो ॥११॥

तो हि त्यांचा देव दिला नारायणें । माझें हें करणें तो हि मी च ॥१२॥

मीं च म्हणउनि जें जें जेथें ध्याती । तेथें मी श्रीपति भोगिता तें ॥१३॥

तें मज वेगळें मी तया निराळा । नाहीं या सकळा ब्रम्हांडांत ॥१४॥

ततभावना तैसें भविष्य तयाचें । फळ देता साचें मी च एक ॥१५॥

मी च एक खरा बोलें नारायण । दाविलें निर्वाण निजदासां ॥१६॥

निजदासां खूण दाविली निरुती । तुका म्हणे भूतीं नारायण ॥१७॥

४५११

नारायण भूतीं न कळे जयांसि । होय गर्भवासीं येणें जाणें ॥१॥

येणें जाणें होय भूतांच्या मत्सरें । न कळतां खरें देव ऐसा ॥२॥

देव ऐसा जया कळला सकळ । गेली तळमळ द्वेषबुद्धि ॥३॥

बुद्धीचा पालट नव्हे कोणे काळीं । हरि जळीं स्थळीं तया चित्ती ॥४॥

चित्त तें निर्मळ जैसें नवनीत । जाणिजे अनंत तयामाजी ॥५॥

तयामाजी हरि जाणिजे त्या भावें । आपलें परावें सारिखें चि ॥६॥

चिंतनें तयाच्या तरती आणीक । जो हें सकळिक देव देखे ॥७॥

देव देखे तो ही कसा देव नव्हे । उरला संदेहे काय त्यासि ॥८॥

काया वाचा मनें पूजावे वैष्णव । म्हणउनि भाव धरूनियां ॥९॥

यांसि कवतुक दाखविलें रानीं । वोणवा गिळूनि गोपाळांसि ॥१०॥

गोपाळांसि डोळे झांकविले हातें । धरिलें अनंतें विश्वरूप ॥११॥

पसरूनि मुख गिळियेलें ज्वाळ । पहाती गोपाळ बोटां सांदी ॥१२॥

संधि सारूनियां पाहिलें अनंता । म्हणती ते आतां कळलांसी ॥१३॥

कळला हा तुझा देह नव्हे देवा । गिळिला वोणवा आणीक तो ॥१४॥

तो तयां कळला आरुषां गोपाळां । दुर्गम सकळां साधनांसि ॥१५॥

सीण उरे तुका म्हणे साधनाचा । भाविकांसि साचा भाव दावी ॥१६॥

४५१२

भाव दावी शुद्ध देखोनियां चित्त । आपल्या अंकित निजदासां ॥१॥

सांगे गोपाळांसि काय पुण्य होतें । वांचलों जळते आगी हातीं ॥२॥

आजि आम्हां येथें राखियेलें देवें । नाहीं तरी जीवें न वंचतों ॥३॥

न वंचत्या गाईं जळतों सकळें । पूर्वपुण्यबळें वांचविलें ॥४॥

पूर्वपुण्य होतें तुमचिये गांठी । बोले जगजेठी गोपाळांसि ॥५॥

गोपाळांसि म्हणे वैकुंठनायक । भले तुम्ही एक पुण्यवंत ॥६॥

करी तुका म्हणे करवी आपण । द्यावें थोरपण सेवकांसि ॥७॥

४५१३

काय आम्हां चाळविसी वायांविण । म्हणसी दुरून देखिलासि ॥१॥

लावूनियां डोळे नव्हतों दुश्चित । तुज परचत्ति माव होती ॥२॥

होती दृष्टि आंत उघडी आमची । बाहेरी ते वांयां चि कुंची झाकुं ॥३॥

जालासि थोरला थोरल्या तोंडाचा । गिळियेला वाचा धूर आगी ॥४॥

आगी खातो ऐसा आमचा सांगाती । आनंदें नाचती भोंवताली ॥५॥

भोंवतीं आपणा मेळविलीं देवें । तुका म्हणे ठावें नाहीं ज्ञान ॥६॥

४५१४

नाहीं त्याची शंका वैकुंठनायका । नेणती ते एकाविण दुजा ॥१॥

जाणतियां सवें येऊं नेदी हरि । तर्कवादी दुरी दुराविले ॥२॥

वादियासि भेद निंदा अहंकार । देऊनियां दूर दुराविले ॥३॥

दुरावले दूर आशाबद्ध देवा । करितां या सवा कुटुंबाची ॥४॥

चित्ती द्रव्यदारा पुत्रादिसंपत्ती । समान ते होती पशु नर ॥५॥

नरक साधिले विसरोनि देवा । बुडाले ते भवा नदीमाजी ॥६॥

जीहीं हरिसंग केला संवसारीं । तुका म्हणे खरी खेप त्यांची ॥७॥

४५१५

खेळींमेळीं आले घरा गोपीनाथ । गोपाळांसहित मातेपाशीं ॥१॥

मातेपाशीं एक नवल सांगती । जाली तैसी ख्याती वोणव्याची ॥२॥

ओवाळिलें तिनें करूनि आरती । पुसे दसवंती गोपाळांसि ॥३॥

पुसे पडताळुनी मागुती मागुती । गोपाळ सांगती कवतुक ॥४॥

कवतुका कानीं आइकतां त्यांचे । बोलतां ये वाचे वीट नये ॥५॥

नयन गुंतले श्रीमुख पाहतां । न साहे लवतां आड पातें ॥६॥

तेव्हां कवतुक कळों आलें कांहीं । हळुहळु दोहीं मायबापां ॥७॥

हळुहळु त्यांचें पुण्य जालें वाड । वारलें हें जाड तिमिराचें ॥८॥

तिमिर हें तेथें राहों शके कैसें । जालियां प्रकाशें गोविंदाच्या ॥९॥

दावी तुका म्हणे देव ज्या आपणा । पालटे तें क्षणामाजी एका ॥१०॥

४५१६

काय आतां यासि म्हणावें लेंकरूं । जगाचा हा गुरु मायबाप ॥१॥

माया याची यासि राहिली व्यापून । कळों नये क्षण एक होतां ॥२॥

क्षण एक होतां विसरलीं त्यासि । माझेंमाझें ऐसें करी बाळा ॥३॥

करी कवतुक कळों नेदी कोणा । योजूनि कारणा तें चि खेळे ॥४॥

तें सुख लुटिलें घरिचिया घरीं । तुका म्हणे परी आपुलाल्या ॥५॥

४५१७

आपुलाल्यापरी करितील सेवा । गीत गाती देवा खेळवूनि ॥१॥

खेळु मांडियेला यमुने पाबळीं । या रे चेंडुफळी खेळूं आतां ॥२॥

आणविल्या डांगा चवगुणां काठी । बैसोनिया वांटी गडिया गडी ॥३॥

गडी जंव पाहे आपणासमान । नाहीं नारायण म्हणे दुजा ॥४॥

जाणोनि गोविंदें सकळांचा भाव । तयांसि उपाव तो चि सांगे ॥५॥

सांगे सकळांसि व्हा रे एकीकडे । चेंडू राखा गडे तुम्ही माझा ॥६॥

मज हा न लगे आणीक सांगाती । राखावी बहुतीं हाल माझी ॥७॥

माझे हाके हाक मेळवा सकळ । नव जा बरळ एकमेकां ॥८॥

एका समतुकें अवघेचि राहा । जाईंल तो पाहा धरा चेंडू ॥९॥

चेंडू धरा ऐसें सांगतो सकळां । आपण निराळा एकला चि ॥१०॥

चिंडुनियां चेंडू हाणे ऊर्ध्वमुखें । ठेलीं सकळिक पाहात चि ॥११॥

पाहात चि ठेलीं न चलतां कांहीं । येरू लवलाहीं म्हणे धरा ॥१२॥

धरावा तयानें त्याचें बळ ज्यासि । येरा आणिकांसि लाग नव्हे ॥१३॥

नव्हे काम बळ बुद्धि नाहीं त्याचें । न धरवे निंचें उंचाविण ॥१४॥

विचारीं पडिले देखिले गोपाळ । या म्हणे सकळ मजमागें ॥१५॥

मार्ग देवाविण न दिसे आणिका । चतुर होत का बहुत जन ॥१६॥

चतुर चिंतिती बहुत मारग । हरि जाय लाग पाहोनियां ॥१७॥

या मागें जे गेले गोविंदा गोपाळ । ते नेले सीतळ पंथ ठायां ॥१८॥

पंथ जे चुकले आपले मतीचे । तयांमागें त्यांचे ते चि हाल ॥१९॥

हाल दोघां एक मोहरां मागिलां । चालतां चुकलां वाट पंथ ॥२०॥

पंथ पुढिलांसी चालतां न कळे । मागिलांनीं डोळे उघडावे ॥२१॥

वयाचा प्रबोध विचार ज्या नाहीं । समान तो देहीं बाळकांसी ॥२२॥

सिकविलें हित नायिके जो कानीं । त्यामागें भल्यांनीं जाऊं नये ॥२३॥

नये तें चि करी श्रेष्ठाचिया मना । मूर्ख एक जाणा तो चि खरा ॥२४॥

रानभरी जाले न कळे मारग । मग तो श्रीरंग आठविला ॥२५॥

लाज सांडूनियां मारितील हाका । कळलें नायका वैकुंठींच्या ॥२६॥

चारी वेद ज्याची कीर्ती वाखाणीती । तया अति प्रीति गोपाळांची॥२७॥

गोपाळांचा धांवा आइकिला कानीं । सोयी चक्रपाणि पालविलें॥२८॥

साया धरूनियां आले हरिपासीं । लहान थोरांसी सांभाळिलें ॥२९॥

सांभाळिलें तुका म्हणे सकळ हि । सुखी जाले ते ही हरिमुखें ॥३०॥

४५१८

मुखें सांगे त्यांसि पैल चेंडू पाहा । उदकांत डोहाचिये माथां ॥१॥

माथां कळंबाचे अवघडा ठायीं । दावियेला डोहीं जळामाजी ॥२॥

जळांत पाहातां हाडति या दृष्टि । म्हणे जगजेठी ऐसें नव्हे ॥३॥

नव्हे साच चेंडू छाया दिसे आंत । खरा तेथें चत्ति लावा वरी ॥४॥

वरी देखियेला अवघ्यांनीं डोळां । म्हणती गोपाळा आतां कैसें ॥५॥

कैसें करूनियां उतरावा खालीं । देखोनियां भ्यालीं अवघीं डोहो ॥६॥

डोहो बहु खोल काळया भीतरी । सरलीं माघारीं अवघीं जणें ॥७॥

जयाचें कारण तयासी च ठावें । पुसे त्याच्या भावें त्यास हरि ॥८॥

त्यासि नारायण म्हणे राहा तळीं । चढे वनमाळी झाडावरी ॥९॥

वरि जातां वरि पाहाती गोपाळ । म्हणति सकळ आम्ही नेणों ॥१०॥

नेणों म्हणती हें करितोसि काईं । आम्हां तुझी आईं देइल सिव्या ॥११॥

आपुलिया कानां देउनियां हात । सकळीं निमित्य टाळियेलें ॥१२॥

निमित्याकारणें रचिलें कारण । गेला नारायण खांदीवरी ॥१३॥

खांदीवरी पाव ठेवियेला देवें । पाडावा त्या भावें चेंडू तळीं ॥१४॥

तळील नेणती तुका म्हणे भाव । अंतरींचा देव जाणों नेदी ॥१५॥

४५१९

नेदी कळों केल्याविण तें कारण । दाखवी आणून अनुभवा ॥१॥

न पुरेसा हात घाली चेंडूकडे । म्हणीतलें गडे सांभाळावें ॥२॥

सांभाळ करितां सकळां जिवांचा । गोपाळांसि वाचा म्हणे बरें ॥३॥

बरें विचारुनी करावें कारण । म्हणे नारायण बर्‍या बरें ॥४॥

बरें म्हणउनि तयांकडे पाहे । सोडविला जाय चेंडू तळा ॥५॥

तयासवें उडी घातली अनंतें । गोपाळ रडते येती घरा ॥६॥

येतां त्यांचा लोकीं देखिला कोल्हाळ । सामोरीं सकळ आलीं पुढें ॥७॥

पुसतील मात आपआपल्यासि । हरिदुःखें त्यांसी न बोलवे ॥८॥

न बोलवे हरि बुडालासें मुखें । कुटितील दुःखें उर माथे ॥९॥

मायबापें तुका म्हणे न देखती । ऐसें दुःख चित्ती गोपाळांच्या ॥१०॥

४५२०

गोपाळां उभडु नावरे दुःखाचा । कुंटित हे वाचा जाली त्यांची ॥१॥

जालें काय ऐसें न कळे कोणासी । म्हणती तुम्हांपासीं देव होता ॥२॥

देवासवें दुःख न पवते ऐसें । कांहीं अनारिसें दिसे आजी ॥३॥

आजि दिसे हरि फांकला यांपाशीं । म्हणउनि ऐशी परि जाली ॥४॥

जाणविल्याविण कैसें कळे त्यांसि । शाहाणे तयांसि कळों आले ॥५॥

कळों आलें तीहीं काफुंदे शांत केला । ठायींचा च त्यांला थोडा होता ॥६॥

होता तो विचार सांगितला जना । गोपाळ शाहाणा होता त्याणें ॥७॥

सांगे आतां हरि तुम्हां आम्हां नाहीं । बुडाला तो डोहीं यमुनेच्या ॥८॥

यासी अवकाश नव्हे चि पुसतां । जालिया अनंता कोण परि ॥९॥

परि त्या दुःखाची काय सांगों आतां । तुका म्हणे माता लोकपाळ ॥१०॥

४५२१

पाषाण फुटती तें दुःख देखोनि । करितां गौळणी शोक लोकां ॥१॥

काय ऐसें पाप होतें आम्हांपासीं । बोलती एकासी एक एका ॥२॥

एकांचिये डोळां असुं बाह्यात्कारी । नाहीं तीं अंतरीं जळतील ॥३॥

जळतील एकें अंतर्बाह्यात्कारें । टाकिलीं लेकुरें कडियेहूनि ॥४॥

निवांत चि एकें राहिलीं निश्चिंत । बाहेरी ना आंत जीव त्यांचे ॥५॥

त्यांचे जीव वरी आले त्या सकळां । एका त्या गोपाळांवांचूनियां ॥६॥

वांचणें तें आतां खोटें संवसारीं । नव्हे भेटी जरी हरिसवें ॥७॥

सवें घेऊनियां चालली गोपाळां । अवघीं च बाळा नर नारी ॥८॥

नर नारी नाहीं मनुष्याचें नावें । गोकुळ हें गांव सांडियेलें ॥९॥

सांडियेलीं अन्नें संपदा सकळ । चित्ती तो गोपाळ धरुनि जाती ॥१०॥

तिरीं माना घालूनियां उभ्या गाईं । तटस्थ या डोहीं यमुनेच्या ॥११॥

यमुनेच्या तिरीं झाडें वृक्ष वल्ली । दुःखें कोमाइलीं कृष्णाचिया ॥१२॥

यांचें त्यांचें दुःख एक जालें तिरीं । मग शोक करी मायबाप ॥१३॥

मायबाप तुका म्हणे सहोदर । तोंवरी च तीर न पवतां ॥१४॥

४५२२

तीर देखोनियां यमुनेचें जळ । कांठीं च कोल्हाळ करिताती ॥१॥

कइवाड नव्हे घालावया उडी । आपणासि ओढी भय मागें ॥२॥

मागें सरे माय पाउला पाउलीं । आपल्या च घाली धाकें अंग ॥३॥

अंग राखोनियां माय खेद करी । अंतरीचें हरी जाणवलें ॥४॥

जाणवलें मग देवें दिली बुडी । तुका म्हणे कुडी भावना हे ॥५॥

४५२३

भावनेच्या मुळें अंतरला देव । शिरला संदेह भयें पोटीं ॥१॥

पोटीं होतें मागें जीव द्यावा ऐसें । बोलिल्या सरिसें न करवे ॥२॥

न करवे त्याग जीवाचा या नास । नारायण त्यास अंतरला ॥३॥

अंतरला बहु बोलतां वाउगें । अंतरींच्या त्यागेंविण गोष्टी ॥४॥

गोष्टी सकळांच्या आइकिल्या देवें । कोण कोण्याभावें रडती तीं ॥५॥

तीं गेलीं घरास आपल्या सकळ । गोधनें गोपाळ लोक माय ॥६॥

मायबापांची तों ऐसी जाली गति । तुका म्हणे अंतीं कळों आलें ॥७॥

४५२४

आला यांचा भाव देवाचिया मना । अंतरीं कारणांसाठीं होता ॥१॥

होता भाव त्यांचा पाहोनि निराळा । नव्हता पाताळा गेला आधीं ॥२॥

आधीं पाठीमोरीं जालीं तीं सकळें । मग या गोपाळें बुडी दिली ॥३॥

दिली हाक त्याणें जाऊनि पाताळा । जागविलें काळा भुजंगासि ॥४॥

भुजंग हा होता निजला मंदिरीं । निर्भर अंतरीं गर्वनिधि ॥५॥

गर्व हरावया आला नारायण । मिस या करून चेंडुवाचें ॥६॥

चेंडुवाचे मिसें काळया नाथावा । तुका म्हणे देवा कारण हें ॥७॥

४५२५

काळयाचे मागे चेंडु पत्नीपाशीं । तेजःपुंज राशी देखियेला ॥१॥

लावण्यपूतळा मुखप्रभाराशी । कोटि रवि शशी उगवले ॥२॥

उघवला खांब कर्दळीचा गाभा । ब्रीदें वांकी नभा देखे पायीं ॥३॥

पाहिला सकळ तिनें न्याहाळूनि । कोण या जननी विसंबली ॥४॥

विसरु हा तीस कैसा याचा जाला । जीवाहुनि वाल्हा दिसतसे ॥५॥

दिसतसे रूप गोजिरें लाहान । पाहातां लोचन सुखावले ॥६॥

पाहिलें पर्तोनि काळा दुष्टाकडे । मग म्हणे कुडें जालें आतां ॥७॥

आतां हा उठोनि खाईल या बाळा । देईल वेल्हाळा माय जीव ॥८॥

जीव याचा कैसा वांचे म्हणे नारी । मोहिली अंतरीं हरिरूपें ॥९॥

रूपे अनंताचीं अनंतप्रकार । न कळे साचार तुका म्हणे ॥१०॥

४५२६

म्हणे चेंडू कोणें आणिला या ठाया । आलों पुरवाया कोड त्याचें ॥१॥

त्याचें आइकोन निष्ठ वचन । भयाभीत मन जालें तीचें ॥२॥

तिची चित्तवृत्ती होती देवावरी । आधीं ते माघारी फिरली वेगीं ॥३॥

वेगीं मन गेलें भ्रताराचे सोयी । विघ्न आलें कांहीं आम्हांवरीं ॥४॥

वरि उदकास अंत नाहीं पार । अक्षोभ सागर भरलासे ॥५॥

संचार करूनि कोण्या वाटे आला । ठायीं च देखिला अवचिता ॥६॥

अवचिता नेणों येथें उगवला । दिसे तो धाकुला बोल मोठे ॥७॥

मोठ्यानें बोलतो भय नाहीं मनीं । केला उठवूनी काळ जागा ॥८॥

जागविला काळसर्प तये वेळीं । उठिला कल्लोळीं विषाचिये ॥९॥

यमुनेच्या डोहावरी आला ऊत । कार्याकृतांतधूदकारें ॥१०॥

कारणें ज्या येथें आला नारायण । जालें दरुषण दोघांमधीं ॥११॥

दोघांमध्यें जाले बोल परस्परें । प्रसंग उत्तरें युद्धाचिया ॥१२॥

चिंतावला चित्ती तोंडे बोले काळ । करीन सकळ ग्रास तुझा ॥१३॥

जाला सावकाश झेंप घाली वरी । तंव म्हणे हरि मुष्टिघातें ॥१४॥

तेणें काळें त्यासि दिसे काळ तैसा । हरावया जैसा जीव जाला ॥१५॥

आठवले काळा हाकारिलें गोत । मिळालीं बहुतें नागकुळें ॥१६॥

कल्हारीं संधानीं धरियेला हरि । अवघा विखारीं व्यापियेला ॥१७॥

यांस तुका म्हणे नाहीं भक्तीविण । गरुडाचें चिंतन केलें मनीं ॥१८॥

४५२७

निजदास उभा तात्काळ पायापें । स्वामी देखे सर्पें वेष्टियेला ॥१॥

लहानथोरें होतीं मिळालीं अपारें । त्याच्या धुदकारें निवारिलीं ॥२॥

निघतां आपटी धरूनि धांवामधीं । एकाचें चि वधी माथें पायें ॥३॥

एकीं जीव दिले येतां च त्या धाकें । येतील तीं एकें काकूलती ॥४॥

यथेष्ट भक्षिलीं पोट धाये वरी । तंव म्हणे हरि पुरे आतां ॥५॥

आतां करूं काम आलों जयासाटीं । हरी घाली मिठी काळयासि ॥६॥

यासि नाथूनियां नाकीं दिली दोरी । चेंडू भार शिरीं कमळांचा ॥७॥

चालविला वरी बैसे नारायण । गरुडा आळंगुन बहुडविलें ॥८॥

विसरु न पडे संवगड्या गाईं । यमुनेच्या डोहीं लक्ष त्यांचें ॥९॥

त्याच्या गोष्टी कांठीं बैसोनि सांगती । बुडाला दाविती येथें हरि ॥१०॥

हरीचें चिंतन करितां आठव । तुका म्हणे देव आला वरी ॥११॥

४५२८

अवचित त्यांणीं देखिला भुजंग । पळतील मग हाउ आला ॥१॥

आला घेऊनियां यमुनेबाहेरी । पालवितो करीं गडियांसि ॥२॥

गडियांसि म्हणे वैकुंठनायक । या रे सकळिक मजपाशीं ॥३॥

मजपाशीं तुम्हां भय काय करी । जवळि या दुरी जाऊं नका ॥४॥

कानीं आइकिले गोविंदाचे बोल । म्हणती नवल चला पाहों ॥५॥

पाहों आले हरीजवळ सकळ । गोविंदें गोपाळ आळिंगिले ॥६॥

आल्या गाईं वरी घालितील माना । वोरसलें स्तना क्षीर लोटें ॥७॥

लोटती सकळें एकावरी एक । होउनि पृथक कुर्वाळलीं ॥८॥

कुर्वाळलीं आनंदें घेती चारापाणी । तिहीं चक्रपाणी देखियेला ॥९॥

त्यां च पाशीं होता परि केली माव । न कळे संदेह पडलिया ॥१०॥

याति वृक्ष वल्ली होत्या कोमेलिया । त्यांसि कृष्णें काया दिव्य दिली ॥११॥

दिलें गोविंदें त्या पदा नाहीं नाश । तुका म्हणे आस निरसली ॥१२॥

४५२९

आस निरसली गोविंदाचे भेटी । संवसारा तुटी पुढिलिया ॥१॥

पुढें पाठविलें गोविंदें गोपाळां । देउनि चपळां हातीं गुढी ॥२॥

हाका आरोळिया देउनि नाचती । एक सादाविती हरि आले ॥३॥

आरंधीं पडिलीं होतीं तयां घरीं । संकीर्ण त्या नारी नरलोक ॥४॥

लोका भूक तान नाहीं निद्रा डोळा । रूप वेळोवेळां आठविती ॥५॥

आहाकटा मग करिती गेलिया । आधीं ठावा तयां नाहीं कोणा ॥६॥

आधीं चुकी मग घडे आठवण । तुका म्हणे जन परिचयें ॥७॥

४५३०

जननी हे म्हणे आहा काय जालें । शरीर रक्षिलें काय काजें ॥१॥

काय काज आतां हरिविण जिणें । नित्य दुःख कोणें सोसावें हें ॥२॥

हें दुःख न सरे हरि न भेटे तों । त्यामागें चि जातों एका वेळे ॥३॥

एकवेळ जरी देखतें मी आतां । तरी जीवापरता न करितें ॥४॥

करितां हे मात हरीचें चिंतन । शुभ तो शकुन तुका म्हणे ॥५॥

४५३१

शुभ मात तिहीं आणिली गोपाळीं । चेंडू वनमाळी घेउनि आले ॥१॥

आली दारा देखे हरुषाची गुढी । सांगितली पुढी हरुषें मात ॥२॥

हरुषलीं माता केलें निंबलोण । गोपाळांवरून कुरवंडी ॥३॥

गोपाळां भोवतें मिळालें गोकुळ । अवघीं सकळ लहान थोरें ॥४॥

थोर सुख जालें ते काळीं आनंद । सांगती गोविंद वरि आला ॥५॥

आले वरि बैसोनियां नारायण । काळया नाथून वहन केलें ॥६॥

नगराबाहेरी निघाले आनंदें । लावूनियां वाद्यें नाना घोष ॥७॥

नारायणापुढें गोपाळ चालती । आनंदें नाचती गाती गीत ॥८॥

तंव तो देखिला वैकुंठींचा पती । लोटांगणीं जाती सकळ ही ॥९॥

सकळ ही एका भावें आलिंगिले । अवघियां जाले अवघे हरि ॥१०॥

हरि आलिंगनें हरिरूप जालीं । आप विसरलीं आपणास ॥११॥

सकळांसी सुख एक दिलें देवें । मायबापां भावें लोकपाळां ॥१२॥

मायबाप देवा नाहीं लोकपाळ । सारिखीं सकळ तुका म्हणे ॥१३॥

४५३२

नेणें वर्ण धर्म जीं आलीं सामोरीं । अवघीं च हरी आळिंगिलीं ॥१॥

हरि लोकपाळ आले नगरांत । सकळांसहित मायबाप ॥२॥

पारणें तयांचें जालें एका वेळे । देखिलें सावळें परब्रम्ह ॥३॥

ब्रम्हानंदें लोक सकळ नाचती । गुढिया उभविती घरोघरीं ॥४॥

घरोघरीं सुख आनंद सोहळा । सडे रंग माळा चौकदारीं ॥५॥

दारीं वृंदावनें तुळसीचीं वनें । रामकृष्णगाणें नारायण ॥६॥

नारायण तिहीं पूजिला बहुतीं । नाना पुष्पयाती करूनियां ॥७॥

यांचें ऋृण नाहीं फिटलें मागील । पुढें भांडवल जोडिती हीं ॥८॥

हीं नव्हतीं कधीं या देवा वेगळीं । केला वनमाळी सेवाऋृणी ॥९॥

सेवाऋृणें तुका म्हणे रूपधारी । भक्तांचा कैवारी नारायणा ॥१०॥

४५३३

नारायण आले निजमंदिरासि । जाले या लोकांसि बहुडविते ॥१॥

बहुडविले बहु केलें समाधान । विसरु तो क्षण नका माझा ॥२॥

मात सांगितली सकळ वृत्तांत । केलें दंडवत सकळांनीं ॥३॥

सकळां भातुकें वांटिल्या साखरा । आपलाल्या घरा लोक गेले ॥४॥

लोक गेले कामा गाईंपें गोपाळ । वारली सकळ लोभापाठी ॥५॥

लोभ दावुनियां आपला विसर । पाडितो कुमर धनआशा ॥६॥

आशेचे बांधले तुका म्हणे जन । काय नारायण ऐसा जाणे ॥७॥

४५३४

जाला कवतुक करितां रोकडें । आणीक ही पुढें नारायण ॥१॥

येउनियां पुढें धरिला मारग । हरावया भाग इंद्रापाशीं॥२॥

इंद्रा दहीं दुध तूप नेतां लोणी । घेतलें हिरोनि वाटे त्यांचें ॥३॥

हिरोनि घेतल्या कावडी सकळा । म्हणती गोपाळा बरें नव्हे ॥४॥

नव्हे तें चि करी न भे कळिकाळा । तुका म्हणे लीळा खेळे देव ॥५॥

४५३५

खेळ नव्हे बरा इंद्र कोपलिया । देव म्हणे तयां भेऊं नका ॥१॥

नका धरू भय धाक कांहीं मनीं । बोले चक्रपाणि गौळियांसि ॥२॥

गौळियांसि धीर नाहीं या वचनें । आशंकितमनें वेडावलीं ॥३॥

वेडावलीं त्यांसि न कळतां भाव । देवआदिदेव नोळखतां ॥४॥

नोळखतां दुःखें वाहाती शरीरीं । तुका म्हणे वरि भारवाही ॥५॥

४५३६

भारवाही नोळखती या अनंता । जवळी असतां अंगसंगें ॥१॥

अंगसंगें तया न कळे हा देव । कळोनि संदेह मागुताला ॥२॥

मागुती पडती चिंतेचिये डोहीं । जयाची हे नाहीं बुद्धि स्थिर ॥३॥

बुद्धि स्थिर होउं नेदी नारायण । आशबद्ध जन लोभिकांची ॥४॥

लोभिकां न साहे देवाचें करणें । तुका म्हणे तेणें दुःखी होती ॥५॥

४५३७

दुःखी होती लोभें करावें तें काईं । उडतील गाईं म्हैसी आतां ॥१॥

आणीकही कांहीं होईल अरिष्ट । नायिके हा धीट सांगितलें ॥२॥

सांगों चला याच्या मायबापांपाशीं । निघाले घरासि देवा रागें ॥३॥

रागें काला देतां न घेती कवळ । टोकवी गोपाळ क्रोधियांसि ॥४॥

क्रोध देवावरि धरियेला राग । तुका म्हणे भाग न लभती ॥५॥

४५३८

भाग त्या सुखाचे वांकड्या बोबड्या । आपलिया गड्या भाविकांसि ॥१॥

भारवाही गेले टाकुनि कावडी । नवनीतगोडी भाविकांसि ॥२॥

काला करूनियां वांटिलां सकळां । आनंदें गोपाळांमाजी खेळे ॥३॥

खेळेंमेळें दहीं दुध तूप खाती । भय नाहीं चित्ती कवणाचें ॥४॥

कवणाचें चाले तुका म्हणे बळ । जयासी गोपाळ साह्य जाला ॥५॥

४५३९

जाणवलें इंद्रा चरित्र सकळ । वांकुल्या गोपाळ दाविताती ॥१॥

तातडिया मेघां आज्ञा करी राव । गोकुळींचा ठाव उरों नेदा ॥२॥

नेदाविया काईं म्हसी वांचों लोक । पुरा सकळिक सिळाधारीं ॥३॥

धाक नाहीं माझा गोवळियां पोरां । सकळिक मारा म्हणे मेघां ॥४॥

म्हणविती देव आपणां तोंवरी । जंव नाहीं वरी कोपलों मी ॥५॥

मीपणें हा देव न कळे चि त्यांसी । अभिमानें रासि गर्वाचिया ॥६॥

अभिमानरासि जयाचिये ठायीं । तुका म्हणे तई देव दुरी ॥७॥

४५४०

देव त्यां फावला गोपाळां । नाहीं तेथें कळा अभिमान ॥१॥

नाडलीं आपल्या आपण चि एकें । संदेहदायकें बहुफारें ॥२॥

फारें चाळविलीं नेदी कळों माव । देवाआदिदेव विश्वंभर ॥३॥

विश्वासावांचुनि कळों नये खरा । अभक्तां अधीरा जैसा तैसा ॥४॥

जैसा भाव तैसा जवळि त्या दुरि । तुका म्हणे हरि देतो घेतो ॥५॥

४५४१

तो या साच भावें न कळे चि इंद्रा । म्हणउनि धारा घाली सिळा ॥१॥

घाली धारा मेघ कडाडिला माथा । वरि अवचिता देखियेला ॥२॥

देखती पाऊस वोळला गोपाळ । भ्याले हे सकळ विचारिती ॥३॥

विचार पडला विसरले खेळ । अन्याय गोपाळ म्हणती केला ॥४॥

लागलेंसे गोड न कळे ते काळीं । भेणें वनमाळी आठविती ॥५॥

आतां कायकैसा करावा विचार । गोधनासि थार आपणिया ॥६॥

यांचिया विचारें होणार ते काईं । तुका म्हणे ठायीं वेडावलीं ॥७॥

४५४२

वेडावलीं काय करावें या काळीं । म्हणे वनमाळी गोपाळांसि ॥१॥

शिरी धरूं गोवर्धन उचलूनि । म्हणे तुम्ही कोणी भिऊं नका ॥२॥

नका सांडूं कोणी आपला आवांका । मारितां या हाका आरोळिया ॥३॥

अशंकित चित्ते न वटे त्यां खरें । धाकें च ते बरें म्हणती चला ॥४॥

चित्ती धाक परि जवळी अनंत । तुका म्हणे घात होऊं नेदी ॥५॥

४५४३

नेदी दुःख देखों दासा नारायण । ठेवी निवारून आल्या आधीं ॥१॥

आधीं पुढें शुद्ध करावा मारग । दासांमागें मग सुखरूप ॥२॥

पर्वतासि हात लाविला अनंतें । तो जाय वरतें आपेंआप ॥३॥

आपल्याआपण उचलिला गिरी । गोपाळ हे करी निमित्यासि ॥४॥

निमित्य करूनि करावें कारण । करितां आपण कळों नेदी ॥५॥

दिनाचा कृपाळु पतितपावन । हें करी वचन सांच खरें ॥६॥

सांगणें न लगे सुखदुःख दासा । तुका म्हणे ऐसा कृपावंत ॥७॥

४५४४

कृपावंतें हाक दिली सकळिकां । माजिया रे नका राहों कोणी ॥१॥

निघाले या भेणे पाउसाच्या जन । देखे गोवर्धन उचलिला ॥२॥

लाविले गोपाळ फेरीं चहूंकडे । हांसे कापुंदे रडे कोणी धाकें ॥३॥

धाकें हीं सकळ निघालीं भीतरी । उचलिला गिरी तयाखालीं ॥४॥

तयाखालीं गाईं वत्सें आलीं लोक । पक्षी सकळिक जीवजाति ॥५॥

जिहीं म्हणविलें हरीचे अंकित । जातीचे ते होत कोणी तरी ॥६॥

जाति कुळ नाहीं तयासि प्रमाण । अनन्या अनन्य तुका म्हणे ॥७॥

४५४५

त्यांसि राखे बळें आपुले जे दास । कळिकाळासि वास पाहों नेदी ।१॥

पाउस न येतां केली यांची थार । लागला तुषार येऊं मग ॥२॥

येउनि दगड बैसतील गिरी । वरुषला धारीं शिळाचिये ॥३॥

शळिांचिये धारीं वरुषला आकांत । होता दिवस सात एक सरें ॥४॥

एक सरें गिरि धरिला गोपाळीं । होतों भाव बळी आम्ही ऐसे ॥५॥

ऐसें कळों आलें देवाचिया चित्ता । म्हणे तुम्हीं आतां हात सोडा ॥६॥

हांसती गोपाळ करूनि नवल । आइकोनि बोल गोविंदाचे ॥७॥

दावितील डोया गुडघे कोपर । फुटले ते भार उचलितां ॥८॥

भार आम्हांवरि घालुनि निराळा । राहिलासी डोळा चुकवुनि ॥९॥

निमित्य अंगुळी लावियेली बरी । पाहों कैसा गिरी धरितोसि ॥१०॥

सिणले हे होते ठायींच्या त्या भारें । लटिकें चि खरें मानुनियां ॥११॥

यांणीं अंत पाहों आदरिला याचा । तुका म्हणे वाचा वाचाळ ते ॥१२॥

४५४६

वाचाळ लटिके अक्त जे खळ । आपुलें तें बळ वाखाणीती ॥१॥

बळें हुंबरती सत्य त्यां न कळे । नुघडती डोळे अंधळ्यांचे ॥२॥

आसुडिल्या माना हात पाय नेटें । तंव भार बोटें उचलिला ॥३॥

लटिका चि आम्हीं सीण केला देवा । कळों आलें तेव्हां सकळांसि ॥४॥

आलें कळों तुका म्हणे अनुभवें । मग अहंभावें सांडवलीं ॥५॥

४५४७

सांडवले सकळांचे अभिमान । आणिले शरण लोटांगणीं ॥१॥

लोटांगणीं आले होऊनियां दीन । मग नारायण म्हणे भलें ॥२॥

भला आजि तुम्ही केला साच पण । गिरि गोवर्धन उचलिला ॥३॥

लागती चरणा सकळ ते काळीं । आम्हांमध्यें बळी तूं चि एक ॥४॥

एका तुजविण न यों आम्ही कामा । कळों कृष्णा रामा आलें आजी ॥५॥

आजिवरि आम्हां होता अभिमान । नेणतां चरणमहिमा तुझा ॥६॥

तुझा पार आम्ही नेणों नारायणा । नखीं गोवर्धना राखियेलें ॥७॥

राखियेलें गोकुळ आम्हां सकळांसि । दगडाच्या राशी वरुषतां ॥८॥

वर्णावें तें काय तुझें महिमान । धरिती चरण सकळिक ॥९॥

सकळ ही तान विसरलीं भूक । सकळ ही सुख दिलें त्यांसि ॥१०॥

त्यासि कळों आला वैकुंठनायका । तुका म्हणे लोक निर्भर ते ॥११॥

४५४८

लोकां कळों आला देव आम्हांमधीं । टाकिली उपाधि तिहीं शंका ॥१॥

शंका नाहीं थोरां लाहानां जीवांसि । कळला हा हृषीकेशी मग ॥२॥

मग मनीं जाले निर्भर सकळ । संगें लोकपाळ कृष्णाचिया ॥३॥

कृष्णाचिया ओंव्या गाणें गाती गीत । कृष्णमय चत्ति जालें त्यांचें ॥४॥

त्यांसि ठावा नाहीं बाहेरिल भाव । अंतरीं च वाव सुख जालें ॥६॥

सुखें तया दीस न कळे हे राती । अखंड या ज्योती गोविंदाची ॥६॥

चिंतनें चि धालीं न लगे अन्नपाणी । तुका म्हणे मनीं समाधान ॥७॥

४५४९

समाधान त्यांचीं इंद्रियें सकळ । जयां तो गोपाळ समागमें ॥१॥

गोविंदाचा जाला प्रकाश भीतरी । मग त्यां बाहेरी काय काज ॥२॥

काज काम त्यांचें सरले व्यापार । नाहीं आप पर माझें तुझें ॥३॥

माया सकळांची सकळां ही वरी । विषय तें हरि दिसों नेदी ॥४॥

दिसे तया आप परावें सारिखें । तुका म्हणे सुखें कृष्णाचिया ॥५॥

४५५०

कृष्णाचिया सुखें भुक नाहीं तान । सदा समाधान सकळांचें ॥१॥

कळलें चि नाहीं जाले किती दिस । बाहेरिल वास विसरलीं ॥२॥

विसरु कामाचा तुका म्हणे जाला । उद्वेग राहिला जावें यावें ॥३॥

४५५१

जावें बाहेरी हा नाठवे विचार । नाहीं समाचार ठावा कांहीं ॥१॥

कांहीं न कळे तें कळों आलें देवा । मांडिला रिघावा कवतुक ॥२॥

कवतुकासाठीं क्त देहावरि । आणिताहे हरि बोलावया ॥३॥

यासि नांव रूप नाहीं हा आकार । कळला साचार भक्ता मुखें ॥४॥

मुखें भक्तांचिया बोलतो आपण । अंगसंगें भिन्न नाहीं दोघां ॥५॥

दोघे वेगळाले लेखिल जो कोणी । तयाचा मेदिनी बहु भार ॥६॥

तयासी घडलीं सकळ ही पापें । भक्तांचिया कोपें निंदा द्वेषें ॥७॥

द्वेषियाचा संग न घडावा कोणा । विष जेंवी प्राणां नाश करी ॥८॥

करितां आइके निंदा या संतांची । तया होती ते चि अधःपात ॥९॥

पतन उद्धार संगाचा महिमा । त्यजावें अधमा संत सेवीं ॥१०॥

संतसेवीं जोडे महालाभरासी । तुका म्हणे यासि नाश नाहीं ॥११॥

४५५२

नाहीं नाश हरि आठवितां मुखें । जोडतील सुखें सकळ ही ॥१॥

सकळी ही सुखें वोळलीं अंतरीं । मग त्याबाहेरी काय काज ॥२॥

येऊं विसरलीं बाहेरी गोपाळें । तल्लीन सकळें कृष्णसुखें ॥३॥

सुख तें योगियां नाहीं समाधीस । दिलें गाईं वत्स पशु जीवां ॥४॥

वारला पाऊस केव्हां नाहीं ठावा । तुका म्हणे देवावांचूनियां ॥५॥

४५५३

यांसि समाचार सांगतों सकळा । चलावें गोकुळा म्हणे देव ॥१॥

देव राखे तया आडलिया काळें । देव सुखफळें देतो दासां ॥२॥

दासां दुःख देखों नेदी आपुलिया । निवारी आलिया न कळतां ॥३॥

नाहीं मेघ येतां जातां देखियेला । धारीं वरुषला शिळांचिये ॥४॥

एवढें भक्तांचें सांकडें अनंता । होय निवारिता तुका म्हणे ॥५॥

४५५४

काकुलती एकें पाहाती बाहेरी । तया म्हणे हरि वोसरला ॥१॥

वोसरला मेघ आला होता काळ । बाहेरी सकळ आले लोक ॥२॥

कवतुक जालें ते काळीं आनंद । कळला गोविंद साच भावें ॥३॥

भावें तयापुढें नाचती सकळें । गातील मंगळें ओंव्या गीत ॥४॥

गीत गाती ओंव्या रामकृष्णावरी । गोपाळ मोहोरी वाती पांवे ॥५॥

वत्सें गाईं पशू नाचती आनंदें । वेधलिया छंदें गोविंदाच्या ॥६॥

चत्ति वेधियेलें गोविंदें जयाचें । कोण तें दैवाचें तयाहुनि ॥७॥

तयाहुनि कोणी नाहीं भाग्यवंत । अखंड सांगात गोविंदाचा ॥८॥

गोविंदाचा संग तुका म्हणे ध्यान । गोविंद ते जन गोकुळींचे ॥९॥

४५५५

गोकुळींची गती कोण जाणे परि । पाहों आला वरी इंद्रराव ॥१॥

इंद्रापाशीं मेघ बोलती बडिवार । सकळ संहार करुनि आलों ॥२॥

आतां जीव नाहीं सांगाया ते रानीं । पुरिलें पाषाणीं शिळाधारीं ॥३॥

रिता कोठें नाहीं राहों दिला ठाव । जल्पती तो भाव न कळतां ॥४॥

न कळतां देव बळें हुंबरती । साच ते पावती अपमान ॥५॥

माव न कळतां केली तोंडपिटी । इंद्र आला दृष्टी पाहावया ॥६॥

पाहतां तें आहे जैसें होतें तैसें । नाचती विशेषें तुका म्हणे ॥७॥

४५५६

नाचतां देखिलीं गाईं वत्सें जन । विस्मित होऊन इंद्र ठेला ॥१॥

लागला पाऊस शिळांचिये धारीं । वांचलीं हीं परी कैसीं येथें ॥२॥

येथें आहे नारायण संदेह नाहीं । विघ्न केलें ठायीं निर्विघ्न तें ॥३॥

विचारितां उचलिला गोवर्धन । अवतार पूर्ण कळों आला ॥४॥

आला गौळियांच्या घरा नारायण । करितो स्तवन इंद्र त्यांचें ॥५॥

त्यांच्या पुण्या पार कोण करी लेखा । न कळे चतुर्मुखा ब्रम्हयासि ॥६॥

सीणतां जो ध्याना न ये एकवेळा । तो तया गोपाळां समागमें ॥७॥

समागमें गाईं वत्स पुण्यवंता । देह कुर्वाळितां अंगसंग ॥८॥

संग जाला मायबापां लोकपाळां । आलिंगिती गळा कंठाकंठ ॥९॥

करिते हे जाले स्तुती सकळिक । देव इंद्रादिक गोविंदाची ॥१०॥

करितील वृष्टी पुष्पवरुषाव । देवआदिदेव पूजियेला ॥११॥

पुष्पांजुळी मंत्र घोष जयजयकार । दुमदुमी अंबर नेणें नादें ॥१२॥

नामाचे गजर गंधर्वांचीं गाणीं । आनंद भुवनीं न माये तो ॥१३॥

तो सुखसोहळा अनुपम्य रासी । गोकुळीं देवासी दोहीं ठायीं ॥१४॥

दोहीं ठायीं सुख दिलें नारायणें । गेला दरुषणें वैरभाव ॥१५॥

भावना भेदाची जाय उठाउठी । तुका म्हणे भेटी गोविंदाचे ॥१६॥

४५५७

गोविंदाचें नाम गोड घेतां वाचे । तेथें हे कइंचे वैरभाव ॥१॥

भावें नमस्कार घातले सकळीं । लोटांगणें तळीं महीवरि ॥२॥

वरि हातबाहे उभारिली देवें । कळलीया भावें सकळांच्या ॥३॥

सकळ ही वरि बहुडविले स्थळा । चलावें गोपाळा म्हणे घरा ॥४॥

राहिलीं हीं नाचों गोविंदाच्या बोलें । पडिलीया डोलें छंदें हो तीं ॥५॥

छंद तो नावरे आपणा आपला । आनंदाचा आला होता त्यांसि ॥६॥

त्यांच्या तुका म्हणे आनंदें सकळ । ठेंगणें गोपाळ समागमें ॥७॥

४५५८

समागमें असे हरि नेणतियां । नेदी जाऊं वांयां अंकितांसि ॥१॥

अंकितां सावध केलें नारायणें । गोपाळ गोधनें सकळिकां ॥२॥

सकळही जन आले गोकुळासि । आनंद मानसीं सकळांच्या ॥३॥

सकळांचा केला अंगीकार देवें । न कळतां भावें वांचवी त्यां ॥४॥

त्यां जाला निर्धार हरि आम्हांपासीं । निवांत मानसीं निर्भर तीं ॥५॥

निर्भर हे जन गोकुळींचे लोक । केले सकळिक नारायणें ॥६॥

नारायण भय येऊं नेदी गांवा । तुका म्हणे नांवा अनुसरे त्या ॥७॥

४५५९

ये दशे चरित्र केलें नारायणें । रांगतां गोधनें राखिताहे ॥१॥

हें सोंग सारिलें या रूपें अनंतें । पुढें हि बहु तें करणें आहे ॥२॥

आहे तुका म्हणे धर्म संस्थापणें । केला नारायणें अवतार ॥३॥

४५६०

अवतार केला संहारावे दुष्ट । करिती हे नष्ट परपीडा ॥१॥

परपीडा करी दैत्य कंसराव । पुढें तो ही भाव आरंभिला ॥२॥

लाविलें लाघव पाहोनियां संधी । सकळांही वधी दुष्टजना ॥३॥

दुष्टजन परपीडक जे कोणी । ते या चक्रपाणी न साहति ॥४॥

न साहवे दुःख भक्तांचें या देवा । अवतार घ्यावा लागे रूप ॥५॥

रूप हें चांगलें रामकृष्ण नाम । हरे भवश्रम उच्चारितां ॥६॥

उच्चारितां नाम कंस वैरभावें । हरोनियां जीवें कृष्ण केला ॥७॥

कृष्णरूप त्यासि दिसे अवघें जन । पाहे तों आपण कृष्ण जाला ॥८॥

पाहिलें दर्पणीं आधील मुखासि । चतुर्भुज त्यासि तो चि जाला ॥९॥

जालीं कृष्णरूप कन्या पुत्र भाज । तुका म्हणे राज्य सैन्य जन ॥१०॥

४५६१

सैन्य जन हांसे राया जालें काईं । वासपे तो ठायीं आपणासि ॥१॥

आपणा आपण जयास तीं तैसीं । वैरभाव ज्यांसि भक्ति नाहीं ॥२॥

नाहीं याचा त्याचा भाव एकविध । म्हणउनि छंद वेगळाले ॥३॥

वेगळाल्या भावें ती तया हांसती । तयास दिसती अवघीं हरि ॥४॥

हरिला कंसाचा जीव भाव देवें । द्वेषाचिया भावें तुका म्हणे ॥५॥

४५६२

द्वेषाचिया ध्यानें हरिरूप जाले । भाव हारपले देहादिक ॥१॥

देहादिक कर्में अभिमान वाढे । तया कंसा जोडे नारायण ॥२॥

नारायण जोडे एकविध भावें । तुका म्हणे जीवें जाणें लागे ॥३॥

४५६३

जीवभाव त्याचा गेला अभिमान । म्हणऊनि जन हांसे कंसा ॥१॥

सावध करितां नये देहावरि । देखोनियां दुरि पळे जन ॥२॥

जन वन हरि जालासे आपण । मग हे लोचन झांकियेले ॥३॥

झांकुनि लोचन मौन्यें चि राहिला । नाहीं आतां बोलायाचें काम ॥४॥

बोलायासि दुजें नाहीं हें उरलें । जन कृष्ण जाले स्वयें रूप ॥५॥

रूप पालटलें गुण नाम याति । तुका म्हणे भूतीं देव जाला ॥६॥

४५६४

जालों स्वयें कृष्ण आठव हा चित्ती । भेद भयवृत्ति उरली आहे ॥१॥

उरली आहे रूप नांव दिसे भिन्न । मी आणि हा कृष्ण आठवतो ॥२॥

तोंवरि हा देव नाहीं तयापासीं । आला दिसे त्यासि तो चि देव ॥३॥

देवरूप त्याची दिसे वरी काया । अंतरीं तो भयाभीत भेदें ॥४॥

भेदें तुका म्हणे अंतरे गोविंद । साचें विण छंद वांयां जाय ॥५॥

४५६५

वांयां तैसे बोल हरिशीं अंतर । केले होती चार भयभेदें ॥१॥

भेदभय गेलें नोळखे आपणा । भेटी नारायणा कंसा जाली ॥२॥

जाली भेटी कंसा हरिशीं निकट । सन्मुख चि नीट येरयेरां ॥३॥

येरयेरां भेटी युद्धाच्या प्रसंगीं । त्याचें शस्त्र अंगीं हाणितलें ॥४॥

त्याचें वर्म होतें ठावें या अनंता । तुका म्हणे सत्तानायक हा ॥५॥

४५६६

नारायणें कंस चाणूर मर्दिला । राज्यीं बैसविला उग्रसेन ॥१॥

उग्रसेन स्थापियेला शरणागत । पुरविला अंत अभक्ताचाम ॥२॥

अवघें चि केलें कारण अनंतें । आपुलिया हातें सकळ ही ॥३॥

सकळ ही केलीं आपुलीं अंकित । राहे गोपीनाथ मथुरेसि ॥४॥

मथुरेसि आला वैकुंठनायक । जालें सकळिक एक राज्य ॥५॥

राज्य दिलें उग्रसेना शरणागता । सोडविलीं माता पिता दोन्हीं ॥६॥

सोडवणे धांवे भक्ताच्या कैवारें । तुका म्हणे करें शस्त्र धरी ॥७॥

४५६७

धरी दोही ठायीं सारखा चि भाव । देवकी वसुदेव नंद दोघे ॥१॥

दोन्ही एके ठायीं केल्या नारायणें । वाढविला तिणें आणि व्याली ॥२॥

व्याला वाढला हा आपल्या आपण । निमित्या कारणें मायबापा ॥३॥

माय हा जगाची बाप नारायणा । दुजा करी कोण यत्न यासि ॥४॥

कोण जाणे याचे अंतरींचा भाव । कळों नेदी माव तुका म्हणे ॥५॥

४५६८

दिनाचा कृपाळु दुष्टजना काळ । एकला सकळ व्यापक हा ॥१॥

हांसे बोले तैसा नव्हे हा अनंत । नये पराकृत म्हणों यासि ॥२॥

यासि कळावया एक भक्तिभाव । दुजा नाहीं ठाव धांडोळितां ॥३॥

धांडोळितां श्रुति राहिल्या निश्चित । तो करी संकेत गोपींसवें ॥४॥

गोपिकांची वाट पाहे द्रुमातळीं । मागुता न्याहाळी न देखतां ॥५॥

न देखतां त्यांसि उठे बैसे पाहे । वेडावला राहे वेळोवेळां ॥६॥

वेळोवेळां पंथ पाहे गोपिकांचा । तुका म्हणे वाचा नातुडे तो ॥७॥

४५६९

तो बोले कोमळ निष्ठ साहोनि । कोपतां गौळणी हास्य करी ॥१॥

करावया दास्य भक्तांचें निर्लज्ज । कवतुकें रज माथां वंदी ॥२॥

दिलें उग्रसेना मथुरेचें राज्य । सांगितलें काज करी त्याचें ॥३॥

त्यासि होतां कांहीं अरिष्टनिर्माण । निवारी आपण शरणागता ॥४॥

शरणागतां राखे सर्व भावें हरि | अवतार धरी तयांसाटीं ॥५॥

तयांसाटीं वाहे सुदर्शन गदा । उभा आहे सदा सांभाळित ॥६॥

तळमळ नाहीं तुका म्हणे चित्ता । भक्तांचा अनंता भार माथां ॥७॥

४५७०

मारिले असुर दाटले मेदिनी । होते कोणाकोणी पीडित ते ॥१॥

ते हा नारायण पाठवी अघोरा । संतांच्या मत्सरा घातावरी ॥२॥

वरिले ते दूतीं यमाचिया दंडीं । नुच्चरितां तोंडीं नारायण ॥३॥

नारायण नाम नावडे जयासि । ते जाले मिरासी कुंभपाकीं ॥४॥

कुंभपाकीं सेल मान तो तयांचा । तुका म्हणे वाचा संतनिंदा ॥५॥

४५७१

वास नारायणें केला मथुरेसि । वधूनि दुष्टांसि तये ठायीं ॥१॥

ठायीं पितियाचे मानी उग्रसेना । प्रतिपाळ जनांसहित लोकां ॥२॥

लोकां दुःख नाहीं मागील आठव । देखियेला देव दृष्टी त्यांणीं ॥३॥

देखोनियां देवा विसरलीं कंसा । ठावा नाहीं ऐसा होता येथें ॥४॥

येथें दुजा कोणी नाहीं कृष्णाविणें । ऐसें वाटे मनें काया वाचा ॥५॥

काया वाचा मन कृष्णीं रत जालें । सकळां लागलें कृष्णध्यान ॥६॥

ध्यान गोविंदाचें लागलें या लोकां । निर्भर हे तुका म्हणे चित्ती ॥७॥

४५७२

चिंतले पावलीं जयां कृष्णभेटी । एरवीं ते आटी वांयांविण ॥१॥

वासना धरिती कृष्णाविणें कांहीं । सीण केला तिहीं साधनांचा ॥२॥

चाळविले डंबें एक अहंकारें । भोग जन्मांतरें न चुकती ॥३॥

न चुकती भोग तपें दानें व्रतें । एका त्या अनंतेंवांचूनियां॥४॥

चुकवुनि जन्म देईल आपणा । भजा नारायणा तुका म्हणे ॥५॥

४५७३

भजल्या गोपिका सर्व भावें देवा । नाहीं चित्ती हेवा दुजा कांहीं ॥१॥

दुजा छंदु नाहीं तयांचिये मनीं । जागृति सपनीं कृष्णध्यान ॥२॥

ध्यान ज्यां हरीचें हरीसि तयांचें । चित्त ग्वाही ज्यांचें तैशा भावें ॥३॥

भाग्यें पूर्वपुण्यें आठविती लोक । अवघे सकळिक मथुरेचे ॥४॥

मथुरेचे लोक सुखी केले जन । तेथें नारायण राज्य करी ॥५॥

राज्य करी गोपीयादवांसहित । कमिऩलें बहुतकाळ तेथें ॥६॥

तेथें दैत्यीं उपसर्ग केला लोकां । रचिली द्वारका तुका म्हणे ॥७॥

४५७४

रचियेला गांव सागराचे पोटीं । जडोनि गोमटीं नानारत्नें ॥१॥

रत्न खणोखणी सोनियाच्या भिंती । लागलिया ज्योति रविकळा ॥२॥

कळा सकळ ही गोविंदाचे हातीं । मंदिरें निगुतीं उभारिलीं ॥३॥

उभारिलीं दुर्गा दारवंठे फांजी । कोटी चर्या माजी शोभलिया ॥४॥

शोभलें उत्तम गांव सागरांत । सकळांसहित आले हरि ॥५॥

आला नारायण द्वारका नगरा । उदार या शूरा मुगुटमणि ॥६॥

निवडीना याति समान चि केलीं । टणक धाकुलीं नारायणें ॥७॥

नारायणें दिलीं अक्षईं मंदिरें । अभंग साचारें सकळांसि ॥८॥

सकळ ही धर्मशीळ पुण्यवंत । पवित्र विरक्त नारीनर ॥९॥

रचिलें तें देवें न मोडे कवणा । बळियांचा राणा नारायण ॥१०॥

बळबुद्धीनें तीं देवा च सारिखीं । तुका म्हणे मुखीं गाती ओंव्या ॥११॥

४५७५

गाती ओंव्या कामें करितां सकळें । हालवितां बाळें देवावरि ॥१॥

ऋद्धिसिद्धी दासी दारीं ओळंगती । सकळ संपत्ति सर्वां घरीं ॥२॥

घरीं बैसलिया जोडलें निधान । करिती कीर्तन नरनारी ॥३॥

नारीनर लोक धन्य त्यांची याति । जयांसि संगति गोविंदाची ॥४॥

गोविंदें गोविंद केले लोकपाळ । चिंतनें सकळ तुका म्हणे ॥५॥

४५७६

कांहीं चिंता कोणा नाहीं कोणेविशीं । करी द्वारकेसि राज्य देव ॥१॥

द्वारकेसि राज्य करी नारायण । दुष्ट संहारून धर्म पाळी ॥२॥

पाळी वेदआज्ञा ब्राम्हणांचा मान । अतीतपूजन वैष्णवांचें ॥३॥

अतीत अलिप्त अवघियां वेगळा । नाहीं हा गोपाळा अभिमान ॥४॥

अभिमान नाहीं तुका म्हणे त्यासि । नेदी आणिकांसि धरूं देव ॥५||

४५७७

धरियेलें रूप कृष्ण नाम बुंथी । परब्रम्ह क्षिती उतरलें ॥१॥

उत्तम हें नाम राम कृष्ण जगीं । तरावयालागीं भवनदी ॥२॥

दिनानाथब्रिदें रुळती चरणी । वंदितील मुनि देव ऋषि ॥३॥

ऋषीं मुनीं भेटी दिली नारायणें । आणीक कारणें बहु केलीं ॥४॥

बहु कासावीस जाला भक्तांसाटीं । तुका म्हणे आटी सोसियेली ॥५॥

४५७८

सोसियेला आटी गर्भवास फेरे । आयुधांचे भारे वागवितां ॥१॥

वाहोनि सकळ आपुलिये माथां । भार दासां चिंता वाहों नेदी ॥२॥

नेदी काळाचिये हातीं सेवकांसि । तुका म्हणे ऐसी ब्रिदावळी ॥३॥

४५७९

ब्रिदावळी ज्याचे रुळते चरणीं । पाउलें मेदिनी सुखावे त्या ॥१॥

सुखावे मेदिनी कृष्णाचिये चालीं । कुंकुमें शोभलीं होय रेखा ॥२॥

होउनि भ्रमर पाउलांचें सुख । घेती क्त मुख लावूनियां ॥३॥

याचसाटीं धरियेला अवतार । सुख दिलें फार निजदासां ॥४॥

निज सुख तुका म्हणे भक्तां ठावें । तींहीं च जाणावें भोगूं त्यासि ॥५॥

४५८०

भोगिला गोपिकां यादवां सकळां । गौळणीगोपाळां गाईंवत्सां ॥१॥

गाती धणीवरी केला अंगसंग । पाहिला श्रीरंग डोळेभरि ॥२॥

भक्ति नवविधा तयांसि घडली । अवघीं च केली कृष्णरूप ॥३॥

रूप दाखविलें होतां भिन्न भाव । भक्त आणि देव भिन्न नाहीं ॥४॥

नाहीं राहों दिलें जातां निजधामा । तुका म्हणे आम्हांसहित गेला ॥५॥

४५८१

गेला कोठें होता कोठुनियां आला । सहज व्यापला आहे नाहीं ॥१॥

आहे साच भावें सकळव्यापक । नाहीं अभाविक लोकां कोठें ॥२॥

कोठे नाहीं ऐसा नाहीं रिता ठाव । अनुभवी देव स्वयें जालें ॥३॥

जातों येतों आम्ही देवाचे सांगातें । तुका म्हणे गात देवनाम ॥४॥

४५८२

मना वाटे तैसीं बोलिलों वचनें । केली धिटपणें सलगी देवा ॥१॥

वाणी नाहीं शुद्ध याति एक ठाव । भक्ति नेणें भाव नाहीं मनीं ॥२॥

नाहीं जालें ज्ञान पाहिलें अक्षर । मानी जैसें थोर थोरी नाहीं ॥३॥

नाहीं मनीं लाज धरिली आशंका । नाहीं भ्यालों लोकां चतुरांसि ॥४॥

चतुरांच्या राया मी तुझें अंकित । जालों शरणागत देवदेवा ॥५॥

देवा आतां करीं सरतीं हीं वचनें । तुझ्या कृपादानें बोलिलों तीं ॥६॥

तुझें देणें तुझ्या समर्पूनि पायीं । जालों उतरायी पांडुरंगा ॥७॥

रंकाहुनि रंक दास मी दासांचें । सामर्थ्य हें कैचें बोलावया ॥८॥

बोलावया पुरे वाचा माझी कायी । तुका म्हणे पायीं ठाव द्यावा ॥९॥

४५८३

चारी वेद ज्याची कीर्ती वाखाणिती । प्रत्यक्ष ये मूर्ति विठोबाची ॥१॥

चहुंयुगांचें हें साधन साधिलें । अनुभवा आलें आपुलिया ॥२॥

एवढें करूनि आपण निराळा । प्रत्यक्ष डोळां दाखविलें ॥३॥

दावुनि सकळ प्रमाणाच्या युक्ति । जयजयकार करिती अवघे भक्त ॥४॥

भक्ति नवविधा पावली मुळची । जनार्दननामाची संख्या जाली ॥५॥

नवसें ओंव्या आदरें वाचितां । त्याच्या मनोरथा कार्यसिद्धि ॥६॥

सीमा न करवे आणीक ही सुखा। तुका म्हणे देखा पांडुरंगा ॥७॥